

Tupana'ga nhi'iãa

Tenharim New Testament

Contents

Mateusva'ea omombe'u Jesus Cristo'ga	1
Marcosva'ea omombe'u Jesus Cristo'ga	97
Lucasva'ea omombe'u Jesus Cristo'ga	144
Joãova'ea omombe'u Jesus Cristo'ga	237
Jesus'ga moirūharava'ea reaporoġita	295
Paulova'ea omombe'u Romapeva'ea pe	368
Paulova'ea omombe'uypy Corintopeva'ea pe	402
Paulova'ea omombe'ua'ja Corintopeva'ea pe	433
Paulova'ea omombe'u Galáciapeva'ea pe	458
Paulova'ea omombe'u Éfesopeva'ea pe	471
Paulova'ea omombe'u Filipospeva'ea pe	486
Paulova'ea omombe'u Colossospeva'ea pe	493
Paulova'ea omombe'uypy Tessalônicapeva'ea pe	503
Paulova'ea omombe'ua'ja Tessalônicapeva'ea pe	511
Paulova'ea omombe'uypy Timóteova'ea pe	515
Paulova'ea omombe'ua'ja Timóteova'ea pe	526
Paulova'ea omombe'u Titova'ea pe	534
Paulova'ea omombe'u Filemomva'ea pe	539
Ahe omombe'u Hebreusva'ea pe	541
Tiagova'ea omombe'u ahe ve	576
Pedrova'ea omombe'uypy ahe ve	584
Pedrova'ea omombe'ua'ja ahe ve	593
Joãova'ea omombe'u Cristo'gareheva'ea pe	598
Joãova'ea omombe'u Tupana'ga remimo'ēharava'ea pe	606
Joãova'ea omombe'u Gaiova'ea pe	607
Judasva'ea omombe'u ahe ve	608
Tupana'ga rembiepiukara Joãova'ea pe	611

Tupana'ga nhi'iġa

New Testament in Tenharim (BR:pah:Tenharim)

Language: Tenharim

Provided by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

This print-on-demand edition of Scripture is produced and provided at cost by the Digital Bible Society in partnership with the Bible League of Canada, Open Doors International, and other missions and translation agencies. To order additional copies of this or other Bibles, please visit www.dbs.org (USA), www.bibleleague.ca (Canada), and www.opendoors.org (Europe).

Copyright and Permission to Copy

Copyright © 1996 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright © 1996 Wycliffe Bible Translators, Inc. Scripture text used by permission.

PDF, ePub, and MOBI Bible covers and design are copyrighted 2017 by the Digital Bible Society (www.dbs.org).

PDF generated on 2017-08-24 from source files dated 2017-08-24.

bcd3176e-5282-55c8-bddc-31b4d6109e76

ISBN: 978-1-5313-0520-8

MATEUSVA'EA OMOMBE'U JESUS CRISTO'GA

O Evangelho de Mateus

Jesus Cristo'ga ramonhava'ea

(Lucas 3.23-38)

1 Agwa ko Jesus Cristo'ga ramonhava'ea mombe'ua. Ymyahū Tupana'ga e'i Jesus Cristo'ga pe: “Eko ti ġanduvihavuhetero Cristoramo,” ei ga hako. Cristo xa'e nhande Jesus'ga pe a'ero. A'ereki ga nhanderuvihavuhete'ga. Jesus'ga ko Daviva'ea rakykwepoharamo Abraõova'ea rakykwepoharamo no.

² Ymyahū Abraõova'ea Isaqueva'ea po'ria hako.

Isaqueva'ea Jacóva'ea po'ria.

Jacóva'ea Judáva'ea po'ria Judáva'ea irúva'ea po'ria no.

³ Judáva'ea Peresva'ea po'ria Zerava'ea po'ria no. Tamarva'ea Peresva'ea yembora Zerava'ea yembora no.

Peresva'ea Esromva'ea po'ria.

Esromva'ea Arãova'ea po'ria.

⁴ Arãova'ea Aminadabeva'ea po'ria.

Aminadabeva'ea Nasomva'ea po'ria.

Nasomva'ea Salmomva'ea po'ria.

⁵ Salmomva'ea Boazva'ea po'ria. Raabeva'ea Boazva'ea yembora.

Boazva'ea Obedeva'ea po'ria. Ruteva'ea Obedeva'ea yembora.

Obedeva'ea Jesséva'ea po'ria.

⁶ Jesséva'ea Daviva'ea po'ria. Daviva'ea israelitasva'ea ruvihavuhuva'ea.

Daviva'ea Salomãova'ea po'ria.

Uriasva'ea rembirekokwerava'ea

Salomãova'ea yembora. A'ereki

Daviva'ea hambireko ahe pavēi.

⁷ Salomãova'ea Roboãova'ea po'ria.

Roboãova'ea Abiasva'ea po'ria.

Abiasva'ea Asava'ea po'ria.

⁸ Asava'ea Josafáva'ea po'ria.

Josafáva'ea Jorãova'ea po'ria.

Jorãova'ea Uziasva'ea ramonhava'ea.

⁹ Uziasva'ea Jotãova'ea po'ria.

Jotãova'ea Acazva'ea po'ria.

Acazva'ea Ezequiasva'ea po'ria.

¹⁰ Ezequiasva'ea Manassésva'ea po'ria.

Manassésva'ea Amomva'ea po'ria.

Amomva'ea Josiasva'ea po'ria.

¹¹ Josiasva'ea Jeconiasva'ea po'ria

Jeconiasva'ea irúva'ea po'ria no.

A'ea rupi Babilõniapeva'ea ruri

otavuka Josiasva'ea re'yjava'ea

pe ahe rerogwovo ogwyri pe

he'yjuhuva'ea rerogwovo ahe

mombytavo pevo.

¹² Babilõniapeva'ea ahe rerohorē Babilõ-

nia pe Jeconiasva'ea Salatielva'ea

po'ria.

Salatielva'ea Zorobabelva'ea po'ria.

¹³ Zorobabelva'ea Abiúdeva'ea po'ria.

Abiúdeva'ea Eliaquimva'ea po'ria.

Eliaquimva'ea Azorva'ea po'ria.

¹⁴ Azorva'ea Sadoqueva'ea po'ria.

Sadoqueva'ea Aquimva'ea po'ria.

Aquimva'ea Eliúdeva'ea po'ria.

¹⁵ Eliúdeva'ea Eleazarva'ea po'ria.

Eleazarva'ea Matáva'ea po'ria.

Matáva'ea Jacóva'ea po'ria.

¹⁶ Jacóva'ea Joséva'ea po'ria. Joséva'ea

Mariava'ea rembirekokwerava'ea.

Mariava'ea ombo'a Jesus'ga.

Ga ko Cristoramo Tupana'ga

remimbuhurukaramo.

Nahã ko Jesus Cristo'ga ramonha mombe'ua.

¹⁷ Imbokwara'ara'arajavame

catorze ko Abraõova'ea rakykwepoharava'ea

ojopy'rupy'ruavo.

Aerē Daviva'ea ari. Daviva'ea arirē

imbokwara'ara'arajavame catorze

ko Daviva'ea rakykwepoharava'ea

ojopy'rupy'ruavo no. Aerē Josiasva'ea

ari. Babilõniapeva'ea Josiasva'ea

re'yjava'ea rerohoi Babilõnia pe. Ahe

rerohorē imbokwara'ara'arajavame

catorze ko aherakypwepoharava'ea ojopy'rupy'ruavo no. Aerē Cristo'ga ari.

Jesus Cristo'ga aragwera

(Lucas 2.1-7)

¹⁸ Jesus Cristo'ga aragwera ko nahā. Jesus'ga yembora rera ko Maria. Mariava'ea po'ria ahe'yembora pavēi omondo Mariava'ea Joséva'ea pe tahembireko ti hēa ga pavēi javo. Joséva'ea rembirekoa renonde Tupana'ga ra'uvapyryva Mariava'ea momburu'ai. ¹⁹ Hembireko ġwerī Joséva'ea Mariava'ea pavēi. Emo ikwahavame ahepuru'a Joséva'ea ojapyaka marā ti nehē javo. A'ero okokatuavo ġwaramo ahe ei oyvyteri pe: “Apo hi po ti ji hēa hugwi a'ero nehē. Ndototari reki ji hēambotegwetea,” ei ahe. “Nurā po ti ji pohinhimimi hēa hugwi hēa mombe'ue'yma ġa pe,” ei ahe oyvyteri pe.

²⁰ A'ea rehe ahe japyakai. Kiro ahe kiri. A'ea rupi Tupana'gapyrive'ga yvagipeve'ga jipiukari Joséva'ea pe. Joséva'ea gwepia katu Tupana'gapyrive'ga okiri pe a'ero.

—Terekyhyji ti enhimbirekohava hugwi Daviva'ea rakykwepoharamo, ei ga Joséva'ea pe. A'ereki pyry nde hēa rerekoi. A'ereki Tupana'ga ra'uvapyryva hēa momburu'a, ei ga. ²¹ Aerē po ti hēa gwa'yra'ga mbo'ari nehē, ei ga. A'ero ti eno hēara'yra'ga rehe Jesus. Ereki ga ko ahembopiro'yhara'ga. Na tuhē, ei ga. Ombopiro'y po ti ga ojiheve'ga ġandekote'varuhua hugwi nehē, ei ga. Hahye'yma pe po ti ga ġa nderohoi a'ero nehē, ei Tupana'gapyrive'ga Joséva'ea pe.

A'ea erame ga hoi Joséva'ea hugwi. Aerē Joséva'ea ma'ēi.

²² Ipuru'a Mariava'ea ġwembirekoe'ymame. Nahā hekoi Tupana'ga nhi'ipo'ruavo ymyahūva'ea po'ruavo. A'ereki ymyahū Tupana'ga nhi'iġa mombe'uharava'ea a'ea mombe'u

Tupana'ga nhi'iġa mombe'gwovo. Ymyahū ahe ei hako:

²³ “Pehendu katu ti!” ei Tupana'ga.

‘Ipuru'a po ti hēa akwaimbae'ġa nderekoe'ŷvehēa nehē.

Aerē po ti hēa gwa'yra'ga mbo'ari nehē.

Ono po ti ġa ga rehe Emanuel gareraramo,' ei Tupana'ga,” ei ahe hako.

Garera ko Emanuel. A'ea ko: Tupana'ga oko nhande pyri.

²⁴ Aerē Joséva'ea ma'ēi. Oko ahe Tupana'gapyrive'ga nhi'iġa rehe toko ti hēa nhirembirekoro a'ero nehē javo. A'ero ahe Mariava'ea reruri ġwonga pe toroju ti hēa pavēi javo. ²⁵ Ahe gweru tehe ahe ojipyri. A'ereki ahe ndogwerekoi ve Mariava'ea ahera'yra'ga mbo'aramo ahera'yrypy'ga. Ga rehe ahe inoġi Jesus gareraramo.

Jaytata'ia kwahapyrava'ea

2 Cidade de Belém me Jesus'ga ari. Jesus'ga re'yja'ġa gwyri pe Judéia pe Belém u. Jesus'ga arame Herodesva'ea oko ġanduvihavuhuro judeus'ġa gwyri pe Jesus'ga re'yja'ġa gwyri pe. Jesus'ga arame jaytata'ia kwahapyra'ġa nduri irupeuhua hugwi ogwya hugwi kwara ipora hugwi. Uhu ġa cidade de Jerusalém me ovahema. ² Kiro ġa ei pevove'ġa pe:

—Kiroki ga oko judeus'ġa nduvihavuhuheteaġwamamo – mome ga? O'a ga aġwamo. A'ereki ore orohepia jaytata'ia ipyahuva'ea kwara ipora koty. A'ea ko ga'ara kwahavuka ore ve ojipiukaro ġwaramo jaytata'ia. Hepiaga ġwaramo ore ruri timbohete ti ga javo, ei ġa.

³ Ġa'ea kwahavame ahepy'a ndukatui okoteheavo Herodesva'ea py'a judeus'ġa nduvihavuhuva'ea py'a. Ndukatui cidadepeve'ġa py'a no Jerusalémmeve'ġa py'a. ⁴ A'ero ahe ikwava'ēhara'ġa nduvihava'ġa

mbojatykaukari ġa mbuhuruka ojipyri judeus'ġa mbo'ehara'ġa ndeheve – kiroki ġa omb'o'e Moisésva'ea remimbo'eagwera rehe. Ġa ndurame Herodesva'ea pyri ahe ei ġa pe:

—Kiroki ga pe Tupana'ga e'i ga ti toko ġanduvihavuhetero javo – mome po ti ga ari nehē Cristo'ga Tupana'ga remim-buhurukara'ga? ei Herodesva'ea.

⁵A'ero ġa ei ahe ve:

—Belém me – kiroki cidade u oreg-wyri pe Judéia pe – pevo po ti ga ari nehē, ei ġa. Nahā ymyahū Tupana'ga nhi'iġa momb'euharava'ea ik-watijari hako. A'ereki Tupana'ga okwati-jaruka ahe ve onhi'iġa, ei ġa. Tupana'ga e'i:

⁶“Belémmeva'ero picidade ndokoi huvihavarūiva'ea.

Huviha hete ko picidade upa pende'yja'ġa gwyri pe Judáva'ea rakykwepohara'ġa gwyri pe Judéia pe.

A'ereki picidadepeve'ga oko nhiremimo'ehara'ġa nduvi-havaġwamamo israelitas'ġa nduvihavaġwamamo.

Gwereco katu po ti ga pende'yja'ġa nhaporemo okovo ġanduvihavuhetero nehē.”

—A'ea ymyahū Tupana'ga ei ikwati-jaruka onhi'iġa momb'euharava'ea pe hako, ei ġa Herodesva'ea pe.

⁷Ġa horame Herodesva'ea jaytata'ia kwahapyra'ġa mbuhunhimimukari ojipyri a'ero. Ahe ei ġa pe:

—Gara rupi jaytata'ia jipiukari pe me iporame raikwehe? Takwaha katu ti ji, ei ahe ġa pe.

A'ero ġa imombe'ukatui ahe ve. ⁸Ik-wahapavame ahe ġa mondoukari cidade de Belém me. Ahe e'i ġa pe:

—Peho ti Belémmeve'ġa pyri tayri'ga rekakatuavo. Ga repiagame ti pejora'ja ji pyri ga momb'eukatupava ji ve a'ero,

ei ahe ġa pe. Jihi ti taho ga mboheteavo a'ero nehē no, ei ahe ġa pe o'mbero.

⁹Ahe rendupavirē jaytata'ia kwahapyra'ġa hoi a'ero ogwovo Belém me. Ġa horame jaytata'ia – kiroki jaytata'ia ojipiuka ġa pe kwara ipora koty – kotihī akoja jipiukara'javi ġa pe ogwovo ġa nenonde ogwovo Jesus'ga rehei katu opytavo garuhava arimo. ¹⁰Horyory hete ġa jaytata'ia repiagame ogwovo ovahema tayri'ga ruhái pe.

¹¹Onga pype ġa tayri'ga repiagi ga'yembora reheve Mariava'ea reheve. Nurā ġa nenypy'andurugi garovai pyteri pe nde ko orehoheva'ero javo. A'ero ġa imondohetei mbatera ga pe ġwovapytymba'voga hyrua ipe'avo jugwi. Ouro ġa imondoi ga pe. Incenso perfume apopyra ġa imondoi ga pe no. Iru'ia perfume apopyra ġa imondoi ga pe mirra.

¹²Aerē ppytunimo okirame ġa Tupana'ga rendukatui. Kiro ga ġa momoranduvi.

—Tapemombe'ui ti tayri'ga Herodes'ga pe. A'ereki ga ojuka pota tayri'ga. Tapejivyra'javi ti Herodes'ga pyri, ei Tupana'ga ġa pe.

Nurā oma'ērame ġa hoi pehea rupi irūa rupi ogwovo ogwyri pe timombe'uyme ti tayri'ga Herodes'ga pe javo.

Oho nhimi Joséva'ea Egitopeva'ea gwyri pe

¹³Jaytata'ia kwahapyra'ġa horē Tupana'gapyrive'ga yvagipeve'ga jipiukari Joséva'ea pe ahekiri pe. Ahe ve ga ei:

—Haite! Evy epo'ama! ei ga Joséva'ea pe. Eho ti ġa nderogwovo tayri'ga gay-hēa reheve. Eroho nhimi ti ġa nderogwovo Egitopeve'ġa gwyri pe, ei ga. Pevo ti pepyta. Aerē jate po ti ji imondoukari nhinhi'iġagwera pe me nehē pejora'ja ti Belém me javo. Po ti ji namondoi nhinhi'iġagwera pe me nehē, tapejora'javi ti avo Belém me. A'ereki

avo Herodes'ga tayri'ga rekaruka kiro. A'ereki ga ojuka pota tayri'ga, ei Tupana'gapyrive'ga Joséva'ea pe.

¹⁴Oma'ē Joséva'ea ovya a'ero. A'ea rupi ypytunimo ahe tayri'ga rerohoi ga'yembora reheve ġa nderogworogwovo Egitopeve'ġa gwyri pe. ¹⁵Pevo ahe ġa nderovahemi. Aerē ġa nduvame Egito pe Herodesva'ea manoi.

Nahā ġa hoi opytavo Egitopeve'ġa gwyri pe. Tupana'ga erame jate ġa ndura'javi Egito hugwi. Nahā Tupana'ga ġa mbuhurukara'javi Egito hugwi. Nahā hekoi Tupana'ga nhi'ġa Tupana'ga nhi'ġa momba'uharava'ea a'ea momba'u Tupana'ga nhi'ġa momba'gwovo aerē po ti nahā javo. Ymyahū ahe ei hako:

“Egitopeve'ġa gwyrā hugwi ji jira'yrā'ga mbuhurukari,' ei Tupana'ga,” ei ahe hako.

Ojigwarai Herodesva'ea tay'riva'ea rehe

¹⁶Omanoa renonde Herodesva'ea nhimonha'ngaranuhūi jaytata'ia kwahapya'ġa ndehe. A'ereki ahe okwaha ji moandyandyi ġa ojivyra'jave'yma ji pyri javo. Dois anos ġwerī tayri'ga rehe kiro. A'ea Herodesva'ea okwaha. A'ereki nanongara jaytata'ia kwahapya'ġa omomba'u ahe ve ahe ġa monhi'ġame ojive. Nurā ahe osoldados'ġa mondoukari cidade de Belém me Belém rembeyvyri hī pe no. Pevo ahe osoldados'ġa mondoukari tojuka pa ti ġa tapihama'ġa javo – kiroki tayri'ġa o'a jaytata'ia kwahapya'ġa hepiagirē jaytata'ia. Ahenhi'ġa rupi soldados'ġa hoi a'ero tapihama'ġa ndepiaga. Ojuka pa ġa tapihama'ġa – kiroki ġa gwereko dois anos ojihe, kiroki ġa ndogwerekoi ve dois anos ojihe no. ¹⁷Nahā hekoi Tupana'ga nhi'ġa Tupana'ga nhi'ġa momba'uharava'ea a'ea momba'u Tupana'ga nhi'ġa momba'gwovo aerē po ti nahā javo. Ymyahū ahe ei hako:

Tupana'ga nhi'ġa momba'uharava'ea Jeremiasva'ea a'ea momba'u Tupana'ga nhi'ġa momba'gwovo aerē po ti nahā javo. Ahe e'i hako:

¹⁸“Cidade de Ramá pe ġa henduvi hēa jehe'oheterame ov'yare'yma.

Hahyahi hēajehe'oa.

Raquelhēa reki ojehe'o gwa'yrava'ea rehe.

Tegwete hēa ma'ngoma'ngohava.

A'ereki hēara'yrava'ea omanomba,' ei Tupana'ga,” ei Jeremiasva'ea hako.

Ojivy Joséva'ea Egitopeva'ea gwyrā hugwi

¹⁹Aerē Tupana'ga José'ġa mbuhurukara'javi Egitopeve'ġa gwyrā hugwi. A'ereki pevo ġa u Herodesva'ea manorame. Herodesva'ea manorē yvagipeve'ga jipiukari Joséva'ea pe Tupana'gapyrive'ga. Joséva'ea pe ga ei ahekiri pe:

²⁰—Ahe omanomba kiro – kiroki ahe ojuka pota tayri'ga. Evy epo'ama! Eroho ti ġa kiro a'ero tayri'ga gayhēa reheve. Erojivyra'ja ti ġa eje'ya'ġa gwyri pe Israel pe, ei Tupana'gapyrive'ga Joséva'ea pe.

²¹Oma'eamo ahe vyri a'ero tayri'ga rerogwovo ga'yembora reheve ġa nderojivya pevo jitehe ogwyri pe Israel pe ġa nderovahema. ²²A'ea rupi Arquelau'ga oko Judéiapeve'ġa nduvihavamo Israel pe opo'ria py'rovo Herodesva'ea py'rovo. A'ea kwahavame Joséva'ea kyhyji Arquelau'ga hugwi. Ndojupotari ahe Judéiapeve'ġa gwyri pe a'ero. Ypytunimo okirame Joséva'ea Tupana'ga rendukatui. Kiro ga Joséva'ea momoranduvi.

—Terehoi ti Judéiapeve'ġa gwyri pe, ei Tupana'ga ahe ve.

Nurā Joséva'ea ndohoi pevo. Galiléiapeve'ġa gwyri pe ahe hoi Israel pe. ²³Pevo ahe ruvi cidade de Nazaré pe tayri'ga pavēi ga'yembora pavēi no. Nahā hekoi Tupana'ga nhi'ġa Tupana'ga nhi'ġa momba'uharava'ea a'ea momba'u Tupana'ga nhi'ġa momba'gwovo aerē po ti nahā javo. Ymyahū ahe ei hako:

ymyahūva'ea po'ruavo. A'ereki ymyahū Tupana'ga nhi'iġa momba'uharava'ea a'ea momba'umbe'u Tupana'ga nhi'iġa momba'gwovo. Jesus'ga momba'gwovo ahe ei hako:

“E'i po ti ġa ga pe nehē Nazarépeve'ga,' ei Tupana'ga,” ei ahe hako.

Ġa u pevo a'ero.

João Batistava'ea remimombe'ua

(*Marcos 1.1-8; Lucas 3.1-18; João 1.19-28*)

3 Aerē João Batistava'ea rekoi on-gae'yi me judeus'ġa mobatizavo. Tupana'ga nhi'iġa momba'uheteavo João Batistava'ea rekoi Judéiapeve'ġa gwyri pe ongae'yi me. ² Hahyahi ahenhi'iġa ahe erame:

—Pepohi tuhē ti pejikote'varuhua hugwi, ei ahe. Perojijyjijyi ti pejeaporoġita pejikokatuavo Tupana'ga nhi'iġa rendukatuavo. A'ereki Tupana'ga oko ġwerī nhanderuvihavuhetero nhande repiakatuavo yvya koty nhande mongovo onhi'iġa rupi, ei ahe ġa pe.

³ Ymyahū Tupana'ga nhi'iġa momba'uharava'ea Isaiasva'ea omombe'u jipe João Batistava'ea. Ahe e'i João Batistava'ea momba'unhoġwenondeavo hako:

“Hahyahi po ti ganhi'iġa ga erame ġa mbo'eavo ongae'yi me nehē,” ei Isaiasva'ea.

“E'i po ti ga nehē:

‘Pemboavujikwe ti pehea huvihava'ga pe tuhu ti ga nhande pyri javo.

Pembohupi katu ti pehea ga pe,' e po ti ga nehē,” ei Isaiasva'ea hako.

Tupana'ga ra'ya'ga renondeva'ea e'i nhandepojykaharete'ga ruraġwama pe. Tonhimboavujikwe ti ġa garura renonde javo. A'ea pe ahe ei togwerojijyi ti ġa gweaporoġita a'ea renonde javo.

⁴ Omongi João Batistava'ea yuranuhūa'javuhuva'ea rava apopyra

camelo rava apopyra. Aheku'ayvira ko ipira. O'u ahe tukura hehira reheve.

⁵ He'yjuhuve'ġa nuġanduri onhimongyavo João Batistava'ea pyri ovahema. Uhu ġa cidade de Jerusalém hugwi. Uhuuhu ġa Judéiapeve'ġa gwya hugwi nhaporemo no rio Jordão rembeyvra hugwi no.

⁶ Ahe renduvame ġa nhimombe'ukatui Tupana'ga pe jite'varuhu ji javo opohia jugwi. A'ero jate João Batistava'ea ġa mobatizai rio Jordão pype.

⁷ Uhu he'yive'ġa ahe pyri no fariseus'ġa saduceus'ġa pavēi tianemobatiza ti ga javo. Ġandura repiagame João Batistava'ea ei ġa pe:

—Tiruahū pendeaporoġita! Pe'euhu pe pejohupe pejikokatupotare'yma ġwaramo. Pe'e pe: “Haite! Xaho João Batista'ga pyri tianemobatiza ti ga. Nurā po ti Tupana'ga nonhimonha'ngaa'javi nhande rehe nehē. Ndahahyi po ti nhande ve a'ero nehē.” Nahā pe pe'e, ei João Batistava'ea. Maraname pe euhui nanongarava'ea naerū? Pe tuhē penhimbo'e nanongara rehe, ei João Batistava'ea ġa pe.

⁸ —Jihi, ei João Batistava'ea, kiro po ti ji ei pe me: Po pe ndapepotari hahyva'ea Tupana'ga nhimonha'ngarame pe ndehe, a'ero ti peko katu, ei ahe. Tapembopogwea'javi ti pejite'varuhua pejikovo. Pe pohirame jugwi po ti Tupana'ga ei pe me nehē: “Ndovy'ari ġa okote'varuhua rehe kiro opohia jugwi herojijyita ojeaporoġita. Nanhimonha'ngaa'javi ji ġa ndehe a'ero.” Nahā po ti Tupana'ga ei pe me a'ero nehē, ei João Batistava'ea ġa pe.

⁹ —Tape'ei ti pejiyvyteri pe: “Abraãova'ea nhaneramonhamo oko. Tupana'ga oarō hete Abraãova'ea. Nurā po ti Tupana'ga nonhimonha'ngai nhande rehe nehē.” A'ea ti tape'ei. A'ereki Tupana'ga ndokoi reki Abraãova'ea rymymino'ġa ndehe ġa ndekote'varuhurame. Po Tupana'ga

ojipe'ga pota, a'ero Tupana'ga oapo kwaha a'ga ita Abra'ova'ea rymyminorogwa mongovo, ei Jo'ao Batistava'ea ga pe.

¹⁰ Kiro Jo'ao Batistava'ea imombe'ui ojoj'ava'ea ga pe. Ga mbo'eavo ga ei:

—Akwaimbae'ga ombogwa gweri jykwa'ria pyvō tambo'aruka javo. Po i'yva ndogwerekoi yva'ikatua, a'ero po ti ga imbo'ari imondovo tata pype nehē. Na jitehe Tupana'ga pe ndereko'gweri pe momboa tata pype hahyva'ea ruvihava pype pe pohire'yma gwaramo pejikote'varuhua hugwi pejikokatue'yma, ei Jo'ao Batistava'ea ga pe imombe'gwovo.

¹¹ —Uhu po ti ga nehē – kiroki ga ji hohe hete huvihavuhetero gwaramo, ei Jo'ao Batistava'ea. Ji ki a'e te okoteheva'ea. Jihi opomobatiza yhya pyvō jate. Nahā ji ikwahavukari ga pe pepohira pejikote'varuhua hugwi pendeaporo'gita rerojijya reheve pendekokatua reheve. Gaha po ti pe pojykauka Tupana'ga ra'uvapyryva pe aerēve'ga nehē. Nahā po ti ga pendekote'varuhua mombigukari pe mombyryvuka nehē, ei Jo'ao Batistava'ea ga mombe'gwovo ga pe.

¹² Kiro Jo'ao Batistava'ea imombe'ui ojoj'ava'ea ga pe. Ga mbo'eavo ga ei:

—Trigo jara'ga gwereko japira mbovevehava opo pe tamboveve ti ji japira trigo hugwi javo, ei Jo'ao Batistava'ea imombe'gwovo. Omono'ono'ō po ti ga oapoa trigo inha'ga hyrua pype nehē. Japira po ti ga imbokai tata pyvō nehē. Ndogwevi po ti tata upa nehē, ei Jo'ao Batistava'ea.

—Na jitehe po ti jihoheteve'ga huvihavuhete'ga imboja'oja'ogukari pyryve'ga okote'varuhuve'ga hugwi okovo pyryve'ga pojykaharete'ga nehē, ei Jo'ao Batistava'ea ga pe. “Tuhu ti pyryve'ga ji pyri yvagi pe upa avuirama nehē,” e po ti jihoheteve'ga

nehē, ei Jo'ao Batistava'ea. “Toho ti okote'varuhuve'ga ji hugwi ogwovo tata pype hahyva'ea ruvihava pype opytavo pevo avuirama nehē ojivyre'yma,” e po ti jihoheteve'ga nehē, ei Jo'ao Batistava'ea Cristo'ga mombe'gwovo ga pe.

Jo'ao Batistava'ea omobatiza Jesus'ga

(Marcos 1.9-11; Lucas 3.21-22)

¹³ Aerē Jesus'ga ruri Galilíapeve'ga gwyrā hugwi ua rio Jordāo pe. Uhu ga ovahema Jo'ao Batistava'ea pyri tanhimobatiza ti ga javo.

¹⁴ A'ero Jo'ao Batistava'ea ei Jesus'ga pe:

—Toromobatizayme po ti ji nehē. Ndehe ko oreruvihavuhetero. Nde po ti ji mobatiza hamo a'ero nehē, ei Jo'ao Batistava'ea Jesus'ga pe novia. Ako tehe ji nde pyri, ei ahe Jesus'ga pe. Maraname nde ruri ji pyri enhimobatizauka ji ve a'ero? ei ahe Jesus'ga pe.

¹⁵ A'ero Jesus'ga ei reki Jo'ao Batistava'ea pe:

—Ji mobatiza tuhē ti kiro, ei Jesus'ga. A'ereki pyry nde ji mobatizai. Nahā po ti nhande rekokatui nhandekovo Tupana'ga remimbotarimova'ea rupi nhaporemo nehē, ei Jesus'ga Jo'ao Batistava'ea pe.

—Kwa, ei ahe Jesus'ga mobatizavo.

¹⁶ Ahe omobatizarē Jesus'ga hemi yhya hugwi. Kotihī Tupana'ga ipe'ai yvaga ga pe. Kiro Jesus'ga hepiagi Tupana'ga ra'uva ijyvame ojihe. Inambua ja Tupana'ga ra'uva hekoi yvaga hugwi ijyvame ga rehe. ¹⁷ Nanime yvaga hugwi Tupana'ga nhi'i'gi Jesus'ga mombe'gwovo.

—Agwa'ga ko jira'yra'ga nhiremia'nguhete'ga, ei Tupana'ga. Anhimohē hete ko ji ga rehe, ei ga.

Diabo'ga omongo te'varuhu pota Jesus'ga

(Marcos 1.12-13; Lucas 4.1-13)

4 Aerē Tupana'ga ra'uva Jesus'ga rerohoi ongae'yi me Diabo'ga ti toko ga pyri javo. “A'ereki Diabo'ga ga mongo te'varuhu pota,” ei Tupana'ga ra'uva. A'ero ga rerohoi ga rerovahema pevo.

² He'yiva'ea quarenta ko Jesus'ga kiri pevo. A'ea rupi ga ndo'ui arimo ypytunimo no tanhi'i ti ji Tupana'ga pe javo. Quarenta Jesus'ga kirirē pevo ojuka ga ty'ara a'ero.

³ A'ero Diabo'ga ruri Jesus'ga pyri tamongo te'varuhu ji ga javo. Uhurame ga ei Jesus'ga pe:

—Ere'e jipe ndehe: “Jihi ko Tupana'ga ra'yramo.” A'ea nde ei, ei Diabo'ga. Gara'yramo ti ere kia pe ita pe a'ero: “Penhimbote ti a'ero pāoramo nhirembi'uramo.” A'ea ti ere jupe, ei Diabo'ga Jesus'ga pe.

⁴ A'ero Jesus'ga ei ga pe:

—Nda'ei po ti ji jupe nehē, ei ga. Ymyahū Tupana'ga okwatjaruka ahe ve inoḡuka hako. Aherembikwatijara e'i: “Mbatara ua pyvō jate rūi nhande rekoi. Tupana'ga nhi'imbava rendukatua pyvō nhande rekoi,” e'i aherembikwatijara, ei Jesus'ga.

⁵ Aerē Diabo'ga Jesus'ga rerohoi cidadepyryva pe Jerusalém me a'ero. Yvate pe ga ga roerjiupiri gare'yja'ga jaty kahavuhua rehe templo rehe ga mo'ama japyra rehe. ⁶ Ga rerovahemame pevo ga ei Jesus'ga pe:

—Ere'e jipe ndehe: “Jihi ko Tupana'ga ra'yramo.” A'ea nde ei, ei Diabo'ga. Gara'yramo ti epo japyra hugwi ehia a'ero. Tupana'gapyrive'ḡa yvagipeve'ḡa po ti nanembohirkarahyi vvyvo nehē. A'ero po ti ndahahi nde ve nde porame japyra hugwi nehē. A'ereki ymyahū a'ea Tupana'ga okwatjaruka ahe ve inoḡuka

hako, ei Diabo'ga Jesus'ga pe. Aherembikwatijara e'i:

“Tupana'ga po ti ojipyrive'ḡa mon-doukari nde pyri nehē.

'Peangu ti ga,' e po ti ga ojipyrive'ḡa pe yvagipeve'ḡa pe nehē.

'Pepyhy katu ti ga rerogwovo tahahyyme'i ti ga pe javo,' e po ti Tupana'ga ojipyrive'ḡa pe nehē,” e'i aherembikwatijara, ei Diabo'ga Jesus'ga pe.

⁷ A'ero Jesus'ga ei ga pe:

—Ymyahū Tupana'ga okwatjaruka ahe ve inoḡuka hako. Aherembikwatijara e'i:

“Tupana'ga ko ndepojy kaharete'ga.

Gareaporoḡita rehe jate ti eko.

A'ero po ti ga nde pokogi nehē.

Ejeaporoḡitatehea rehe rūi ti eko

ji poko ti kiro javo tehe Tupana'ga pe,” e'i aherembikwatijara, ei Jesus'ga Diabo'ga pe.

⁸ Aerē Diabo'ga ga rerohoa'javi. Yvate hete pe ga ga rerohoi ga roerjiupia vvytyruhua rehe. Pea hugwi Diabo'ga hep-iukapavi vvyakotyve'ḡa nduvihava'ḡa gwyrā Jesus'ga pe. Ḡagwyrakatukatua ga hepiukari no. ⁹ Kiro ga ei Jesus'ga pe:

—A'ea nhaporemo po ti ji imondoi nde ve nehē. Po nde renypy'andurugi jirovai pyteri pe ji mboheteavo nde ko Tupanamo javo, a'ero po ti ji imondopavi nde ve nehē, ei Diabo'ga Jesus'ga pe.

¹⁰ —Satanás, ei Jesus'ga Diabo'ga pe. Nde Tupana rūi. Ejipe'a ji hugwi! Norombohetei po ti ji ndehe nehē. A'ereki ymyahū Tupana'ga okwatjaruka ahe ve inoḡuka hako. Aherembikwatijara e'i:

“Embohete ti Tupana'ga.

Gaha ndepojy kaharete'ga.

Gaha jate ti embohete

ekovo ganhi'iḡa rupi jate,” e'i aherembikwatijara, ei Jesus'ga Diabo'ga pe.

¹¹ A'ero Diabo'ga hoi ogwovo Jesus'ga hugwi. Nanime Tupana'gapyrive'ḡa

vyagipeve'ġa jipiukari Jesus'ga pe ga pokoga mbatera imondovo ga pe.

Galiléiapeve'a na'ē Jesus'ga ombo'e

(*Marcos 1.14-15; Lucas 4.14-15*)

¹² Aerē ojipe'ġa imombe'ui Jesus'ga pe.

—Ġa João Batista'ga mongi cadeia pype ga Tupana'ga nhi'ġa momb'euro ġwaramo, ei ġa.

A'ea renduvame Jesus'ga hoi ojivya Galiléiapeve'ġa gwyri pe. ¹³ Pevo ga jijyi cidade de Nazaré hugwi ogwovo ojipe pe cidade de Cafarnaum me Galiléiapeve'ġa gwyri pe. Cafarnaum tuvi ypihua pyri lago da Galiléia pyri. Pevo ko judeus'ġa nduvi Zebulomva'ea re'yja'ġa Naftaliva'ea re'yja'ġa pavēi. ¹⁴ Pevo Jesus'ga hoi Cafarnaum me. Nahā hekoi Tupana'ga nhi'ġa po'ruavo ymyahūva'ea po'ruavo. A'ereki ymyahū Tupana'ga nhi'ġa momb'euharava'ea Isafasva'ea a'ea momb'e'u Tupana'ga nhi'ġa momb'gwovo. Ymyahū ahe ei hako:

¹⁵ “Pegwyri pe herekoi pehea

– kiroki pehea oho ypiahu pe,' ei Tupana'ga Zebulomva'ea re'yja'ġa pe Naftaliva'ea re'yja'ġa pe no.

'Pegwyrā rekoi rio Jordāo aherovai.

Ġa ei pegwyrā pe Galiléia judeus'ġarūive'ġa gwyra gentios'ġa gwyra.

A'ea ġa ei pegwyrā pe,' ei Tupana'ga,” ei ahe.

¹⁶ “Ypytuna ja pe me pe ji kwahave'yama ġwaramo.

Kiro po ti kojahua ja pe me pe ji kwahava ġwaramo nehē.

Peko pe omanove'ġa ja ji ve ji kwahave'ymame.

Kiro po ti ji jikwahavukari pe me imbokojahuavo peakāgi pe nehē,' ei Tupana'ga,” ei Isafasva'ea imomb'gwovo hako.

¹⁷ Omombe'u jipe ahe Jesus'ga hoa Cafarnaum me. Uvame cidade pe Cafar-

naum me kiro Jesus'ga ġa mbo'embo'ei. Tupana'ga nhi'ġa momb'gwovo ga ei ġa pe:

—Pepohi ti pejikote'varuhua hugwi, ei ga. Perojijyjijyi ti pejeaporōgita pejikokatuavo pejikovo Tupana'ga nhi'ġa rupi. A'ereki Tupana'ga pe ndepia katu ġweri penduvihavuhuhetero vyva koty pe mongovo onhi'ġa rupi, ei Jesus'ga ġa pe.

Jesus'ga omo'emo'ē ypy ġwemimbo'eharamo

(*Marcos 1.16-20; Lucas 5.1-11*)

¹⁸ Aerē Jesus'ga hoi ypiahu pe Galiléia pe ogwovo yembeyvyra rupi. Ohorame Jesus'ga mokonha'ġa ndepiagi Simāo'ga André'ga reheve. Ġa ko onhoirū'ġa. Simāo'ga pe ġa e'i no Pedro. Pirareheva'ero ġwaramo Simāo'ga imombori ipypira pira mboahava tipyhy pira javo. ¹⁹ Ovahemame ġa pyri Jesus'ga ei ġa pe:

—He pejiġo ti ji rupi nhiremimbo'eharamo. A'ero po ti pe ji momb'eui ojipe'ġa pe nehē no. Pira pe peru oji'i. Kiro po ti pe ojipe'ġa mbuhurukari ji pyri nehē toko ti ġa Jesus'ga nhi'ġa rupi javo, ei Jesus'ga ġa pe.

²⁰ —Kwa, ei ġa.

Nambegwei ġa hoi imboahava reja ogwovo ga rupi okovo garemimbo'eharamo.

²¹ Hehemo'i Jesus'ga hoi ogwovo yembeyvyra rupi ojipe'ġa ndepiagi Tiagova'ea João'ga reheve. Ġa memei ko onhoirū'ġa. Ġanduva'ga ko Zebedeu'ga. Ga pavēi ġa apygi yharuhua pype japokatua'java oapoa imboahava. Ovahemame ġa pyri Jesus'ga nhi'ġi Tiagova'ea pe João'ga pe no toko ti ġa nhiremimbo'eharamo javo. ²² Nambegwei ġa hoi yharuhua reja gwuva'ga reja no ogwovo Jesus'ga rupi okovo garemimbo'eharamo.

**Jesus'ga ombo'e ahe
imombiga karugwara**

(Lucas 6.17-19)

²³ Ojipejipea pe Jesus'ga hogahoi Galiléiapeve'ga gwyra rupi hete ogwovo. Ĝajatykahai pe ga hogahoi ĝa mbo'eavo Tupana'ga nhi'i'ga rehe. Pyryva'ea ga imombe'ui ĝa pe Tupana'ga pe poko katu pota penduvihavuhetero javo.

—Perojijyjijyuka ti pejeaporoĝita Tupana'ga pe pejikoga ga rehe. A'ero po ti ga pe pokokatui nehē imomboia pendekote'varuhua pe hugwi okovo penduvihavuhetero nehē, ei Jesus'ga ĝa pe.

Karugwaraparavuhua Jesus'ga imombipavi ĝa hugwi no. Ipopoakare'jve'ga ga ĝa mbopopoakari no. Nahā ga rekoj ĝapyteri pe.

²⁴ A'ero he'yjuhuve'ga imombe'umbe'ui nahanahā Jesus'ga ĝa pohanoĝi javo. A'ero Síriapeve'ga nhaporemo ikwahavi no itetirūave'ga nderupava Jesus'ga pyri. He'yjuhu karugwara ĝa pe. Hahy paravuhu ĝa pe no. Anhaĝa omongo aha ojipe'ga ojeaporoĝita rupi jate ojipe'ae'yma ĝa hugwi onhimongyavo Diabo'gapyriva'ea. Ojipe'ga akaĝi pe mbipeuhu ĝa mboheagwyryva. Ojipe'ga nopo'ami. Nomyi tuhē ĝa upa. Ĝa nhaporemo ĝa ĝa nderuri Jesus'ga pyri topohano ti ga ĝa javo. Jesus'ga omombi pa ĝa hugwi a'ero ĝa mongokatua'java.

²⁵ He'yjuhuve'ga hoĝahoi Jesus'ga rupi onhimongyavo. Uhu ĝa ga pyri Galiléiapeve'ga gwyra hugwi Dez Cidades hugwi no Jerusalém hugwi no Judéiapeve'ga gwyra hugwi no rio Jordāo aherovaja hugwi no. Nahā ĝa nduri ogwoogwovo ga rupi onhimongyavo.

Pyry hete ĝa pe, ei Jesus'ga

(Lucas 6.20-23)

5 Onhimongyve'ga ndepiagame Jesus'ga jupiri vytyra rehe. Pevo ga apygame garemimbo'ehara'ga nduri ga pyri tihendu ganhi'i'ga javo. ² Ombo'embo'e ga ĝa kiro. ³ A'ero ga ehetei ĝa pe:

—Pyry hete ĝa pe – kiroki ĝa ei ikwahava ovytyera: “Tupana'ga ji pokogame jate po ti ji rekokatui nehē.”

Ĝa erame na ojikheteavo Tupana'ga rehe pyry hete ĝa pe.

A'ereki ĝanduvihavuhetero Tupana'ga gwepia katu ĝa imombyryva ĝa pe, ei Jesus'ga.

⁴ Pyry hete ĝa pe – kiroki ĝa okoveveuhu ojehe'gwovo.

A'ereki ĝa ko Tupana'ga remimbohoryva'javaĝwama, ei Jesus'ga.

⁵ Pyry hete ĝa pe – kiroki ĝa oko nhyrō onhimohetee'yma.

A'ereki yvya koty Tupana'ga remimondoaĝwama ĝa pe ga ero ĝwaramo, ei Jesus'ga.

⁶ Pyry hete ĝa pe – kiroki ĝa oko katu pota hete okoheteavo Tupana'ga remimbotarimova'ea rupi.

A'ereki ĝa ko Tupana'ga remimombyryvaĝwama, ei Jesus'ga.

⁷ Pyry hete ĝa pe – kiroki ĝa ojipe'ga porogwety.

A'ereki ĝa tuhē ko Tupana'ga rembi porogwetygaĝwama, ei Jesus'ga.

⁸ Pyry hete ĝa pe – kiroki ĝa gweaporoĝita katu Tupana'ga reaporōĝita rehe jate xako javo.

A'ereki ĝa Tupana'ga repiagaĝwama, ei Jesus'ga.

⁹ Pyry hete ĝa pe – kiroki ĝa onhoarōuka hete ojipe'ga pe.

A'ereki a'ea Tupana'ga eaĝwama ĝa pe. “Ĝa ko jira'yra'ga,” e po ti Tupana'ga ĝa pe nehē, ei Jesus'ga.

¹⁰Pyry hete ġa pe – kiroki ġa pe ojipe'ġa okote'varuhu.

Ġa ndekoro ġwaramo Tupana'ga nhi'iġa rupi ojipe'ġa te'varuhuro ġa pe.

Pyry hete ġa pe – kiroki ġa pe ġa ite'varuhu.

A'ereki ġanduvihavuhhetero Tupana'ga gwepia katu ġa imombyryva ġa pe, ei Jesus'ga.

¹¹—Pyry hete pe me ġa ete'varuhurame pe me. Ġa imondorame hahyva'ea pe me pyry hete pe me. Ite'varuhuparavuhuva'ea pe nhaporemoti ġa ei pe me o'mbero nehē pe ndekoro ġwaramo jireheva'ero. Ġa erame na pyry hete pe me, ei Jesus'ga ġa pe.

¹²—Pejoryjory hete ti ġa ġigwarairame pe ndehe nahā. A'ereki Tupana'ga gwereko katu pe me yvagi pe ikwepykavuhua pyryheteva'ea. Aerē po ti ga imondoi pe me nehē. A'ereki pe peko ymyahūva'ea ja Tupana'ga nhi'iġa momb'e'uharava'ea ja hahyrame pe me. A'ereki ymyahū aġwamove'ġa namonhava'ea ojigwarai Tupana'ga nhi'iġa momb'e'uharava'ea rehe no, ei Jesus'ga ġa pe.

Jukyra ndogwerekokatua'javi mbatera

(*Marcos 9.50; Lucas 14.34-35*)

¹³—Jukyra omongo katu mbatera imonemukare'yma jupe. Pyry mbatera a'ero, ei Jesus'ga. Peko pe jukyra ja vvyakotyve'ġa pe ġa mongokatu-avo. A'ereki pe peko katu pendoryndoryvamo ġapyteri pe Tupana'ga pyryva repiuka ġa pe Tupana'ga nhi'iġa momb'gwovo ġa pe nahā po ahe toko hamo javo. Penhi'iġa rendukaturame po ti ġa ndekokatui nehē no, ei Jesus'ga ġa pe.

—Po jukyra ndapyryva'javi, marā po ti ahe imombyryva'javi jukyra a'ero nehē? Ahe nombyryva'javi tuhē jukyra, ei Jesus'ga. A'ero ahe

ndopo'rua'javi jukyra. Omombo ahe a'ero. Hehe ahe pyruġi a'ero ohoohorame, ei Jesus'ga. Po na jitehe pe ndapepyryva'javi, maranuhū pe ojipe'ġa mongokatui naerū? Maranuhū po ti ji nhimoirūukara'javi pe me nehē pehepiuka ti Tupana'ga pyryva ġa pe javo pe me naerū? ei Jesus'ga ġa pe.

Peko pe kojahuva'ea'javuhuva'ea, ei Jesus'ga

(*Lucas 8.16; 11.33*)

¹⁴—Peko pe kojahuva'ea'javuhuva'ea vvyakotyve'ġa pe Tupana'ga repiuka ġa pe, ei Jesus'ga. Cidade ituvame vvytyruhua rehe nhande nhaporemopehepiagi. A'ereki pevo jukwaha upa, ei Jesus'ga. ¹⁵Imondygame lamparina ahe ndohovapygi lamparina hyrua pyvō. Pyte'mbia rehe ahe omondo lamparina. Ombokojahu lamparina ongapypeve'ġa pe nhaporemoti a'ero tohepia ti ġa javo, ei Jesus'ga.

¹⁶—Na jitehe ti pembokojahuuka vvyakotyve'ġa akaġi pe. Marā po pe imbokojahuukari ġa pe? Kiro ji imomb'e'ui pe me. Peko katu ti Tupana'ga ja pejuvete'ga ja pejikoga ga rehe ġa pokoga. Pendekokatua repiagame po ti ġa ikwahavi Tupana'ga pyryva ga mboheteavo vvagipeve'ga mboheteavo nehē Tupana'ga omombyry ġa javo. Nahā pe Tupana'ga repiukari ġa pe.

Jesus'ga ombo'e Moisésva'ea remimbo'eagwera rehe

¹⁷—Tape'ei ti pejiyvyteri pe: “Jesus'ga uhu yva koty javo nhande ve. ‘Tapekoa'javi ti Moisésva'ea remimbo'eagwera rupi,’ e po ti ga nhande ve nehē. ‘Tapekoa'javi ti Tupana'ga nhi'iġa momb'e'uharava'ea nhi'iġagwera rupi no,’ e po ti ga nehē.” A'ea ti tape'ei pejiyvyteri pe, ei Jesus'ga ġa pe. A'ereki nanongara pe rūi javo ji ruri ikwehe, ei ga.

—Ajo ji pe mbo'ekatuavo ahe'eagwera po'rua rehe, ei Jesus'ga ġa pe.
¹⁸Imombe'ukatuavo ji ei: Moisésva'ea remimbo'eagwera ti ndopavi'i'i nehē. Yvaga pave'ymame po ti Moisésva'ea remimbo'eagwera ndopavi'i'i nehē. Yvya pave'ymame po ti Moisésva'ea remimbo'eagwera ndopavi'i'i nehē. Xunhi'i'iva'ea vehevi po ti ndopavi aheremimbo'eagwera hugwi nehē. Aheremimbo'eagwera apiavo ihoi nehē. A'ea renonde po ti aheremimbo'eagwera ndopavi nehē, ei Jesus'ga ġa pe.

¹⁹—Ojipe'ga po ndokopavi Moisésva'ea remimbo'eagwera rupi. A'ereki ga e'i: “Jara rupi aheremimbo'eagwera rupi ji rekoi. A'ereki a'ea pyry aheremimbo'eagwera. Jara rupi aheremimbo'eagwera rupi ji ndakoi. A'ereki akoja hohe jara koji'i pyry aheremimbo'eagwera,” e po ga. Nahā po ga ojipe'ġa mbo'ei ġa pe hendukatuuka onhi'ġa. Nanongara'ga pe po ti Tupana'ga ei nehē: “Ndahuvihavi'i'i ko ga.” Nahā po ti Tupana'ga ei okovo ġanduvihavuhetero ġa ndepiakatuavo nehē, ei Jesus'ga.

—Ojipe'ga po oko Moisésva'ea remimbo'eagwera rupi nhaporemo ojipe'ġa mbo'ekatuavo hehe ġa pe hendukatuuka aheremimbo'eagwera nhaporemo. Nanongara'ga pe po ti Tupana'ga ei nehē: “Ga ko huvihava.” A'ea po ti Tupana'ga ei okovo ġanduvihavuhetero ġa ndepiakatuavo nehē, ei Jesus'ga.

²⁰—A'e ji pe me a'ero: Koji'i ti peko katu hete pembo'ehara'ġa hohe fariseus'ġa hohe no. Po ġa hohe rūi pe ndekokatui, a'ero po ti Tupana'ga penduvihavuhete'ga rūi nehē. A'ero po ti ga napenderohoi yvagi pe nehē, ei Jesus'ga ġa pe.

Jesus'ga omombe'u katu onhoarōe'ġve'ġa

²¹—Pekwaha pe nhaneramonhava'ea moġitagwera, ei Jesus'ga. A'ea e'i: “Tapejukai ti ojipe'ġa,” e'i nhaneramonhava'ea moġitagwera. “Po pe ġa jukai, a'ero po ti ojipe'ġa pe nderohoi juiz'ga rovai pyteri pe te'i ti ga pe me nehē: ‘Pehe ti pemano ahe ja kiro pendekote'varuhuro ġwaramo’.” A'ea nhaneramonhava'ea moġitagwera i'ei, ei Jesus'ga.

²²—Jihi reki a'e pe me: Po pe nhimonha'ngatehei pejikotyve'ga rehe, a'ero po ti ojipe'ġa pe nderohoi juiz'ga rovai pyteri pe te'i ti ga pe me nehē: “Pehe ti pemano kiro pendekote'varuhuro ġwaramo.” Na tuhē po ti nehē, ei Jesus'ga. Pe'e tehe po pe pejikotyve'ga pe: “Ikwahave'ġheteva'ea!” Po nanongara pe ei ga pe ga mbotegweteavo penhimonha'ngavo ga rehe, a'ero po ti ojipe'ġa pe nderohoi judeus'ġa moġitahara'ġa ndovai pyteri pe nehē te'i ti ġa pe me: “Pehe ti pemano kiro pendekote'varuhuro ġwaramo.” Na tuhē po ti nehē, ei Jesus'ga. Pe'e tehe po pe pejikotyve'ga pe: “Ndereakwahavihu nde ekovo!” Po nanongara pe ei ga pe ga mbotegweteavo penhimonha'ngavo ga rehe, a'ero po ti Tupana'ga pe mondoukari tata pype hahyva'ea ruvihava pype nehē, ei Jesus'ga. Na tuhē po ti nehē, ei Jesus'ga.

²³—A'ero ji ei nde ve: Ereru tehe po nde Tupana'ga pe tamondouka ti ji ikwava'ēhava rehe javo. Herurame po nde erekwahava'ja, jikotyve'ga onhimonha'nga ji rehe javo. Ikwahava'javame ti teremondoi ve Tupana'ga pe a'ero. ²⁴Eheja ti ikwava'ēhava pyri. Eho na'ē ti ejikotyve'ga pyri gapy'a noġatuavo ejihe ga mbohoryva'java. A'erorame

jate ti ejora'ja ikwava'ēhava pyri hehe imondoteheavo Tupana'ga pe, ei Jesus'ga.

²⁵—Po nde rekote'varuhuro ojipe'ga pe, a'ero po ti ga ei nde ve nehē: “Xaho tuhē ji rupi juiz'ga pyri,” e po ti ga nehē. “Ga pe po ti ji ndete'varuhua mombe'ui nehē te'i ti ga nhandereaporōgita pe javo,” e po ti ga nde ve nehē. Ga nde rerohorame juiz'ga pyri kotihī ti ere ga pe ga ma'ngoma'ngoga ga rupi egwovo. Ere ti ga pe: “Nhande tuhē ti xanhimbovyvy na'ē.” A'ea ti ere ga pe. Po ti nde nerema'ngoma'ngogi ga pehea rupi nehē, a'ero po ti ga nde rerohoahyi juiz'ga pyri. A'ero po ti juiz'ga nde mondoukari guarda'ga pe nehē. Guarda'ga po ti nde mongi cadeia pype nehē.

²⁶Imombe'ukatuavo ji ei nde ve: A'ea pype po ti nde pytai nehē. Nde imondokatupave'ymame ikwepykava, a'ero po ti guarda'ga nanerenohema'javi nehē, ei Jesus'ga imombe'gwovo ġa pe.

Taperekoi ti penhimbireko'ġarūive'ġa, ei Jesus'ga

²⁷—Pekwaha pe nhaneramonhava'ea moġitagwera, ei Jesus'ga. “Taperekoi ti penhimbireko'ġarūive'ġa.” A'ea nhaneramonhava'ea moġitagwera i'ei, ei Jesus'ga.

²⁸—Jihi reki a'e pe me: Kiroki ga hēa repiaguhu hēa rerekopotaheteavo – gareaporōgita ite'varuhu. A'ereki hēa garembirekohēa rūi. Ga hēa rerekorame Tupana'ga ei a'ea ko ite'varuhu javo. Na jitehe Tupana'ga ei ite'varuhu javo ga hēa potaruhurame.

²⁹—Po ejeakwara pyvō ejohukoty rūi nde rekote'varuhui, a'ero ti ehkyi ejeakwara imomboha nahā imombiga ejekote'varuhua! ei Jesus'ga. Tiruahū ti nde ve ndereakwara mombora nehē. Po imombore'yma nde neremombigi ejekote'varuhua, a'ero po ti koji'i tiruahū nde ve nehē Tupana'ga nde momb-

orame hahyva'ea ruvihava pype nde rekote'varuhuro ġwaramo. A'ero ji ei nde ve: Koji'i pyry nde imomborame ejeakwara ejekote'varuhua mombiga, ei Jesus'ga ġambote'varuhua mombora pe javo. Nderekote'varuhua pigame po ti Tupana'ga nanemombora'javi hahyva'ea ruvihava pype nehē, ei Jesus'ga.

³⁰—Po epoa pyvō ejohukoty rūi nde rekote'varuhui, a'ero ti ehaygwe'ro epoa ejihugwi imomboha nahā imombiga ejekote'varuhua! ei Jesus'ga. Tiruahū ti nde ve ndepoa mombora nehē. Po imombore'yma nde neremombigi ejekote'varuhua, a'ero po ti koji'i tiruahū nde ve nehē Tupana'ga nde momborame hahyva'ea ruvihava pype nde rekote'varuhuro ġwaramo. A'ero ji ei nde ve: Koji'i pyry nde imomborame epoa ejekote'varuhua mombiga, ei Jesus'ga ġambote'varuhua mombora pe javo. Nderekote'varuhua pigame po ti Tupana'ga nanemombora'javi hahyva'ea ruvihava pype nehē, ei Jesus'ga.

Ahepohira hambirekoa hugwi

(Mateus 19.3-9; Marcos 10.2-12; Lucas 16.18)

³¹—Nhaneramonhava'ea moġitagwera e'i: “Kiroki ga opohi ġwembirekohēa hugwi – a'ea ti ga tokwatija na'ē imondovo hēa pe aerē hēa mondovo ojihugwi nehē.” A'ea ahemoġitagwera i'ei, ei Jesus'ga.

³²—Jihi reki a'e pe me: Opohi po ga ġwembirekohēa hugwi ojipe'ga hēa rerekoro ġwaramo, ei Jesus'ga. Po ojipe'ga ndogwerohoi hēa hēarembireko'ga hugwi. Naname hēarembireko'ga opohirame hēa hugwi opohi tehe hēa hugwi. Gapohitehea ndapyryvi Tupana'ga pe, ei Jesus'ga.

—Ga pohiteherame hēa hugwi po ti hēa ojipe'ga rerekopotari a'ero nehē, ei ga. Ga rerekorame hēa ajuajuri a'ero. A'ereki hēa hambireko jitehe jypyve'ga

pavēi, ei ga. Hēarembirekoypy'ga reki ite'va hete a'ero, ei Jesus'ga. A'ereki ga hēa mboajuajuruka opohitehero ġwaramo hēa hugwi, ei ga. Tupana'ga ndopotari nanongara.

—Kiroki ga kirē gwereko hēa – gaha ite'varuhu. A'ereki ga gwereko garem-birekohēa. Tupana'ga ndopotari nanongara no, ei Jesus'ga.

Tapehenoi ti pe'erame, ei Jesus'ga

³³—Pekwaha tuhē pe nhaneramonhava'ea moġitagwera, ei Jesus'ga. Ymyahū nhaneramonhava'ea moġitagwera i'ei: “Pe'e po pe Tupana'ga renoina: ‘Nahanahā po ti ji rekoi nehē. A'itituhēva'ea pe kiro ji ei. Tupana'ga ji'ea renduvame ga ei ji ve a'itituhēva'ea pe ga ei javo.’ Po a'ea pe ei, a'ero na tuhē ti peko Tupana'ga pe ndepiagame,” e'i nhaneramonhava'ea moġitagwera, ei Jesus'ga.

³⁴—Jihi reki a'e pe me: Tapehenoi ti Tupana'ga pe'erame nahā po ti ji rekoi nehē javo, ei ga.

—Na jitehe ti tapehenoi Tupana'ga apoa pe'erame a'ero po ti ġa nhinhil'ġa reroviari nehē javo, ei ga. Tapehenoi ti yvaga a'ero. A'ereki a'ea ko Tupana'ga apykava nhandervete'ga apykava. Pe yvaga henonhame pe Tupana'ga renoi a'ero, ei ga. Nurā ti tapehenoi yvaga pe'erame nahanahā po ti ji rekoi nehē javo.

³⁵—Tapehenoi ti yvya no. A'ereki yvya ko Tupana'ga pya nongava. Nurā ti tapehenoi yvya pe'erame nahanahā po ti ji rekoi nehē javo.

—Tapehenoi ti cidade de Jerusalém. A'ereki Jerusalém ko Tupana'ga cidade nhandervihavuhete'ga cidade. Nurā ti tapehenoi Jerusalém pe'erame nahanahā po ti ji rekoi nehē javo.

³⁶—Tapehenoi ti penhiakaġa. A'ereki tegwete pe me peji'ava mbotehava imotiġa! Tegwete pe me peji'ava mbote-

hava imohuna no! Tupana'ga jate oapo pe'ava imotiġa imohuna no, ei Jesus'ga. Nurā ti tapehenoi penhiakaġa pe'erame nahanahā po ti ji rekoi nehē javo.

³⁷—Po ti na pendekopotarame pe'ji ti: “Nahā po ti ji rekoi nehē.” A'ea jate ti pe'ji Tupana'ga renonhe'yma ga'apoa renonhe'yma no. Po ti na rūi pendekopotarame pe'ji ti: “Ndakoi po ti ji na nehē.” A'ea jate ti pe'ji Tupana'ga renonhe'yma ga'apoa renonhe'yma no. A'ereki ite'varuhuve'ga Diabo'ga pe mbo'e Tupana'ga renonha rehe mbatera renonha rehe no, ei Jesus'ga.

Terejipygi ti ga rehe, ei Jesus'ga

(Lucas 6.29-30)

³⁸—Pekwaha pe nhaneramonhava'ea moġitagwera, ei Jesus'ga. A'ea e'i: “Po ojipe'ga hekyi ndereakwara, a'ero ti ehekyi gareakwara ejipyga. Po ojipe'ga nde kwari imbo'gwy nermanha, a'ero ti embo'gwy garanha ejipyga.” A'ea nhaneramonhava'ea moġitagwera i'ei, ei Jesus'ga.

³⁹—Jihi reki a'e nde ve: Terejipygi ti ojipe'ga rehe ga rekote'varuhurame nde ve, ei Jesus'ga. Po ga kwari nderetyvapea rehe, a'ero ti ejirova ga pe tokwa ti ga ojipea rehe no javo, ei Jesus'ga.

⁴⁰—Po ojipe'ga nde rerohoi juiz'ga pyri hekyjukapota ndecamisa nde hugwi ga ite'varuhu ji ve javo juiz'ga pe, a'ero ti a'ea ehekyi ejihugwi imondovo ga pe. Ehekyi ti ojipea imondovo ga pe no epaletó, ei Jesus'ga.

⁴¹—Po ojipe'ga ei nde ve: “Eroho ti jipoa ji ve pevo um quilômetro.” Ga erame na nde ve um quilômetro rehemoi ti eroho ga'apoa a'ero dois quilômetros. Nahā ti tandepiry ga pe, ei Jesus'ga. ⁴²Po ojipe'ga ei nde ve embuhu ti ji ve javo, a'ero ti emondo ga pe. Po ojipe'ga ei nde ve embuhu'rā ti ji ve javo, a'ero ti emondo'ā ga pe, ei Jesus'ga.

**Pearō hete ti
penhiarōe'ỹve'ğa, ei Jesus'ga**

(Lucas 6.27-28, 32-36)

⁴³—Pekwaha tuhē pe nhaneramon-hava'ea moğitagwera, ei Jesus'ga. A'ea e'i: “Pearō hete ti penhiarōheteve'ğa. Tapearō ti penhiarōe'ỹve'ğa.” A'ea nhaneramonhava'ea moğitagwera i'ei, ei Jesus'ga.

⁴⁴—Jihi reki a'e pe me: Pearō hete ti penhiarōe'ỹve'ğa, ei Jesus'ga. Po ға ndekote'varuhui pe me, a'ero ti penhi'ĩ Tupana'ga pe emomyry ti ға pe javo, ei Jesus'ga. ⁴⁵Nahā ti peko katu Tupana'ga ra'yramo yvagipeve'ga ra'yramo tiandepyr ty ti nhandejuvete'ga ja javo. A'ereki ga pyry hete okote'varuhuve'ğa pe pyryve'ğa pe no, ei Jesus'ga. Pyry hete ga ға pe oapoa japoi kwara japoi imomboruka ға pe. Ga pyry ға pe imongyrukari amana ға pe. Nahā ga ға nderekokatui okokatuve'ğa okote'varuhuve'ğa ndeheve, ei Jesus'ga.

⁴⁶—Po penhiarōheteve'ğa jate pe pearō hete, a'ero Tupana'ga ei pe me: “Pe okote'varuhuve'ğa ja reki penhiarōheteve'ğa aromo penhiarōe'ỹve'ğa arōe'yma.” Nahā ga ei pe me. A'ereki okote'varuhuve'ğa – kiroki ға omono'ono'oğuhũ itambere'ia governo pe – ға na jitehe oarō oarōheteve'ğa jate, ei Jesus'ga.

⁴⁷—Po pe nhi'iğatui pejikotyve'ğa pe jate pendoryndoryvamo ға ndehe, a'ero ojipe'ğa hohe rūi pe ndekokatui reki. A'ereki Tupana'ga kwahave'ỹve'ğa onhi'iğatu ojikyotyve'ğa pe jate gworyg-woryvamo ға ndehe no, ei Jesus'ga.

⁴⁸—Pearō hete ti ға nhaporemo penhiarōheteve'ğa penhiarōe'ỹve'ğa ndeheve. Nahā po ti pe ndekopyryvamo pejuvete'ga javijitehe yvagipeve'ga javijitehe nehē, ei Jesus'ga.

**Imondoteherame ti tereko
okokatu'āve'ğa ja, ei Jesus'ga**

6—Tape'ei ti pejiyvyteri pe: “Nahanahā po ti ji rekokatui jirekokatua repiuka ojipe'ğa pe. A'ero po ti ға ji mbohetei nehē.” A'ea ti tape'ei. Po pe ndekokatui tanhimbohete ti ға javo. Po pe ndekokatui a'ea rehe jate, a'ero po ti penduvete'ga yvagipeve'ga nomonoi pendekokatua kwepykava pe me nehē, ei Jesus'ga.

²—Nurā imondoteherame imbatere'ỹve'ğa pe ti tereko okokatu'āve'ğa ja. A'ereki ojatykahava pype ға omondo tehe imbatere'ỹve'ğa pe cidade rapea rupi no. A'ereki pevo he'yjuhuve'ğa ohooho jipi ға ndepiaga ға imondorame. A'ero ға ndepiagame ға ға mbohetei. Ğanemimbohetea jate ikwepykava okokatu'āve'ğa pe, a'e ji imombe'ukatuavo pe me, ei Jesus'ga. Tupana'ga po ti nombohetei okokatu'āve'ğa imondoe'yma ға pe ğanemimondotehea kwepykava a'ero nehē, ei Jesus'ga.

³—Imondoteherame imbatere'ỹve'ğa pe ti teremoukwahavi ojipe'ğa pe a'ero. ⁴Tokwahavyme ti ға. Nderuvete'ga reki gwepia pa neremimondohimima. Ga tuhē po ti omondo neremimondotehea kwepykava nde ve nehē, ei Jesus'ga.

**Nahā ti pe'ji penhi'iğame
Tupana'ga pe, ei Jesus'ga**

(Lucas 11.2-4)

⁵—Tapekoi ti okokatu'āve'ğa ja penhi'iğame Tupana'ga pe. A'ereki ikatu hete ға pe ға amame ojatykahava pype cidade rapea pehai pe no onhi'iğa Tupana'ga pe. A'ereki ға nhi'iğame Tupana'ga pe he'yjuhuve'ğa gwepia ға mboheteavo oko katu ға javo, ei Jesus'ga. Ğanemimbohetea jate oko ikwepykava okokatu'āve'ğa pe, a'e ji imombe'ukatuavo pe me, ei

Jesus'ga. Tupana'ga po ti nombohetei okokatu'āve'ġa imondoe'yma ġa pe ġanhi'ġa kwepykava a'ero nehē, ei Jesus'ga.

⁶—Ndehe reki, enhi'ġame Tupana'ga pe, nde tehe ti eho enhonga pe hyrua pype hovapytyma. Pevo ti enhi'ġi nhimi ejuvete'ga pe Tupana'ga pe. Ga gwepia pa reki. A'ero po ti ga ikwahavi nenhi'inhimima ojive nehē. A'ero po ti ga imondoi nenhi'ġa kwepykava nde ve nehē, ei Jesus'ga.

⁷—Penhi'ġame Tupana'ga pe ti tapenhi'inh'i'tehei, ei Jesus'ga. Tupana'ga kwahave'ŷve'ġa ja rūi ti penhi'ġi ga pe. A'ereki onhi'ġame Tupana'garūiva'ea pe ġwemimbohete'hara pe ġa onhi'imbukuhu jupe. “A'ero po ti turi pyryva'ea nhande ve nehē,” ei ġa novīa ikwahave'yma, ei Jesus'ga. ⁸Tapekoi ti ġa ja a'ero. A'ereki penduvete'ga okwaha pendekoa ġwiġwia ti ġa togwereco javo. Peporanduva renonde ga hugwi ga okwahavipe pe mbatere'ymame, ei Jesus'ga.

⁹—Marā po ti pe nhi'ġi Tupana'ga pe a'ero? Kiro ti ji imombe'ui pe me. Penhi'ġame nhandervete'ga pe Tupana'ga pe nahā ti pe'ji ga pe: “Apī, yvagipeva'ero nde ereko katu hete. Tanerenoġatu ti ġa nhaporemō a'ero nde mboheteavo ga ko Tupanete'ga javo nde ve.

¹⁰Herejo ti vvyakotyve'ġa nduvihavuhetero ekovo.

Nde nhi'ġo'ru ġa yvagi pe okovo neremimbotarimova'ea rupi. Na jitehe kiro ti ġa tanenhi'ġo'ru avo no yvya koty okovo neremimbotarimova'ea rupi.

¹¹Embuhuruka ti ore ve mbatera jipi toro'u ti a'ero.

¹²Ore ndorokwahava'javi ojipe'ġa ndekote'varuhua orojihe henonhe'yma.

Na jitehe ti orerekote'varuhua emombo ore hugwi ikwahava'jave'yma henonhe'yma.

¹³Satanās'ga ore mongo te'varuhu pota. Toremongote'varuhuukari ti ga pe.

Ore poko ti toronhi'ġo'ruyme ti Satanās'ga orokoe'yma garemimbotarimova'ea rupi.

A'ereki ndehe ko vvyakotyve'ġa nduvi-havuhetero ereko.

Ndehe ndepopoaka.”

Nahā ti pe'ji penhi'ġame Tupana'ga pe, ei Jesus'ga ġa mbo'eavo.

¹⁴—Nahā ji pe mbo'ei tapekwahava'javi ti ojipe'ġa ndekote'varuhua pejihe javo. Pe ikwahava'jave'ymame ġandekote'varuhua pejihe henonha'jave'ymame po ti penduvete'ga omombo pendekote'varuhua pe hugwi ikwahava'jave'yma henonhe'yma nehē. ¹⁵Po pe ikwahava'javi ġandekote'varuhua pejihe henonha'java, a'ero po ti penduvete'ga nomombori pendekote'varuhua pe hugwi ikwahava'java nehē, ei Jesus'ga.

Ti'uyme ti timbohete ti Tupana'ga javo, ei ahe

¹⁶—Pe'e po pe: “Ti'uyme ti kiro timbohete ti Tupana'ga javo.” A'ea po pe ei i'ue'yma. Nahā i'ue'ymame ti tapekoi okokatu'āve'ġa ja. A'ereki i'ue'ymame ġa okoveveuhu'ā gwova rerekokatue'yma hahy nhande ve javo. Nahā ġa ndekoi i'ue'ymame tokwaha ti ojipe'ġa nhande i'ue'ymame javo. A'ereki ġa e'i ovytyteri pe: “Ikwahavame po ti ġa nhande mbohetei ġa oko katu Tupana'ga mboheteavo i'ue'yma javo.” Ġanemimbohetea jate ikwepykava okokatu'āve'ġa pe, a'e ji imombe'ukatuavo pe me, ei Jesus'ga. Tupana'ga po ti nombohetei okokatu'āve'ġa imondoe'yma ġa pe i'ue'yma kwepykava a'ero nehē, ei Jesus'ga.

¹⁷—Ndehe, tambohete ti Tupana'ga javo ndere'ui po nde. Po a'ea rehe nde ndere'ui, a'ero ti emongy nhandya e'ava rehe. Ejovahei ti no. ¹⁸A'ero po ti ndiukwahavi ojipe'ga pe nde i'ue'y'mame. Nderuvete'ga reki gwepia pa. A'ero po ti ga ikwahavi nde i'ue'y'mame nehē. A'ero po ti ga imondo i'ue'y'ma kwepykava nde ve nehē, ei Jesus'ga.

Ikatuheteva'ea yvagi pe

(Lucas 12.33-34)

¹⁹—Tapemono'ono'oğuhū ti pejive he'yjuhuva'ea ikatuv'a'ea avo yvya koty. A'ereki avo aryry'ia ombote'va aheapoa. Jypopo aheapoa avo no. Iporomive'ga uhuraha aheronga pe imima aheapoa avo no, ei Jesus'ga. ²⁰Pejiko ti Tupana'ga rehe pejikokatuavo pejikovo garemimbotarimova'ea rupi jate. Nahā po ti pe pemono'ono'oğatu pejive ikatuheteva'ea yvagi pe nehē. Aryry'ia nombote'varuhui aheapoa yvagi pe. Nomombupugi aheapoa pevo no. Iporomive'ga ndohoi yvagi pe imima aheapoa, ei Jesus'ga. ²¹Nurā ji ei pe me: Pejiko hete ti Tupana'ga rehe pejikokatuavo pejikovo garemimbotarimova'ea rupi jate. Po avo yvya koty peapoa uvame, a'ero yvyakotyva'ea rehe pe pemondo pejeaporoğita imohina jipi. Po yvagi pe peapoa uvame, a'ero yvagi'peva'ea rehe pe pemondo pejeaporoğita imohina jipi, ei Jesus'ga.

Ndereakwara ko lamparina ja nde ve, ei Jesus'ga.

(Lucas 11.34-36)

²²—Ndereakwara ko lamparina ja nde ve, ei Jesus'ga. Ndereakwakaturame po ti nde hepiakatui egwovo kojahua rupi ikwahava nehē. Na jitehe ndereaporoğitaturame ekovo pota Tupana'ga remimbotarimova'ea rupi po ti nde rekokatukwahavi nehē, ei Jesus'ga.

²³—Ndereakwate'varuhurame po ti nde nderehepiagi egwovo ppytuna rupi ikwahave'y'ma nehē. Na jitehe ndereaporoğitate'varuhurame ekopotare'y'ma Tupana'ga remimbotarimova'ea rupi po ti nde nderekokatukwahavi nehē, ei Jesus'ga. Ejeaporoğita katu ti a'ero. Po nde nandeporoğitakatui, a'ero po ti nde nderekokatukwahavi'i ekote'varuhuavo nehē! ei Jesus'ga ga pe.

Tegwete ahe ve Tupana'ga arōhava ahe mbatera arōheterame

(Lucas 16.13; 12.22-31)

²⁴—Tiruahū ahe poravykyrame mokonha'ga pe opojykhahara'ga pe. Po ahe oporavyky mokonha'ga pe, a'ero po ahe ojipe'ga arōhetei ojipe'ga arōe'y'ma. Ovy'a hete po ahe onhimiarōve'ga rehe ojipe'ga koty ojirovage'y'ma.

—Na jitehe ahe nonhi'ipo'rukatui Tupana'ga ovy'aheterame itambere'ia rehe. Tupana'ga potaheterame ahe ndovy'ahetei itambere'ia rehe. Itambere'ia potaheterame ahe ndojirovagi Tupana'ga koty, ei Jesus'ga.

²⁵—Nurā ji ei pe me: Tape'ağataruhui ti mbatera rehe. Tape'ei ti: “Maramarā po ti ji rekoi nehē? Gara po ti ji a'u nehē? Ahā po ti ji ve nehē. Gara po ti ji amongi nehē? Aerē po ti jipira itoropavi nehē.” Tape'ei ti nahā penhi'ağataruhue'y'ma.

—Tapekouhui ti penhimi'ua rehe, ei Jesus'ga. Tupana'ga pe apo. A'ero po ti ga imondoukari pe me mbatera nehē to'u ti ga javo. A'ereki Tupana'ga pe koji'i pyry pendekoa. Tapekouhui ti pejipira rehe. Oapo ga penda'oa. A'ero po ti ga imondoukari pepira pe me nehē. A'ereki Tupana'ga pe koji'i pyry penda'oa, ei Jesus'ga.

²⁶—Pehepia ti gwya'ia ikwahava. Noutymi ojive gwya'ia. Ndohetysi ġwemityma i'gwovo a'ero. Nomono'oği mbatera opoitava ryrua pype aerē po ti ti'u

javo. O'u reki gwyr'aia. A'ereki pendu-
vete'ga yvagipeve'ga ouka jupe. Pe me ga
ei: “Koji'i ji rekohetei pe ndehe,” ei Tu-
pana'ga pe me. Nurā po ti ga imondoi pe
me nehē no, ei Jesus'ga.

²⁷—Pe'ağataruhu po pe javo: “Koji'i
po ji nhimomboakari hamo. Um meio
metro po ti ji nhimomboakara'javi
nehē.” Nahā po pe ei. Pe'ağataruhu
po pe a'ea rehe javo novia. Napen-
himomboakara'javi tuhē po ti pe
nehē, ei Jesus'ga.

²⁸—Tape'ağataruhui ti pejipira
rehe no gara po ti amongi nehē
javo. Pehepia ti yvoty'ria nhuhū me.
Henhui onhimomboaka onhimongyavo
yvoty'ria. Ndoporavyki ipyhyga
i'gwovo. Ndoapoi opi'ria. ²⁹A'e ji pe
me: Ymya aheruvihavuhua'ea Sa-
lomāova'ea omongi tapy'ynhapipyryva
jipi. Ikatu hete tuhē ahepipyryva
onhimongyavo. Ahepipyryva hohe reki
yvoty'ria ikatuhetero. ³⁰Tupana'ga
ombokatu ipira nhungwavuhua pira
okovo hehe. Nhungwavuhua horyory
nuhū me kiro. Ko'emame ahe omombo
nhungwavuhua tata pype tamohendy ti
tata javo. Nombokwara'ari nhungwava.

—Koji'i Tupana'ga pe arōi imon-
doukari tapy'ynhapira pe me pemongi
ti javo. Xunhi pe pejiko ga rehe! ei
Jesus'ga.

³¹—Tape'ağataruhui ti. Tape'ei ti:
“Gara po ti ti'u nehē? Gara po ti timongi
nehē?” A'ea rūi ti pe'ji. ³²A'ereki a'ea
rehe nhaporemō judeus'ğarūive'ğga
gentios'ğga nhağataruhu jipi –
kiroki ġga ndojikogi Tupana'ga rehe.
Tape'ağataruhui ti hehe a'ero. A'ereki
penduvete'ga yvagipeve'ga okwaha
pe mbatere'ymame togwereco ti ġga
ğwiğwia nhaporemō javo, ei Jesus'ga.

³³—Tupana'ga ko pendu-
vihavuhuhetea. Pejirokwa ti
pejikovo ganhi'iga rupi gaha ko
jiruvihavuhuhetea tuhē javo, ei

Jesus'ga. Kiroki a'ea rehe Tupana'ga
omondo gweaporoğita imohina – a'ea
rehe jitehe ti pemondo pejeaporoğita
imohina no. Pe ndekorame na po ti
Tupana'ga imbuhupavi mbatera pe me
nehē togwereco paravuhu ti ġga javo,
ei Jesus'ga. ³⁴Nurā ti tape'ağataruhui
ko'emameva'ea rehe. Tape'ei ti: “Marā
po ti ji ve ko'emame?” Tape'ei ti na.
Ko'emame po ti Tupana'ga pe pokogi
nehē no. Nane'ymi heko'i tiruahūva'ea
ağwamo ko'emame jipi. Kiroğwe
tape'ağataruhui ti ko'emameva'ea rehe,
ei Jesus'ga.

Tape'epe'ei ti ġga pe, ei Jesus'ga

(Lucas 6.37-38, 41-42)

7—Tape'epe'ei ti ojipe'ğga pe:
“Nahanahā ġga okote'varuhu.”
Tape'euhui ti a'ea. A'ero po ti Tupana'ga
nde'i a'ea pe me nehē, ei Jesus'ga.
²Pe epe'erame ojipe'ğga pe na jitehe
po ti Tupana'ga eahyi pe me nehē.
Pe imondorame hahyva'ea ojipe'ğga
pe na jitehe po ti Tupana'ga imondoi
hahyva'ea pe me nehē, ei Jesus'ga.
Pe ekaturame ġga pe na jitehe po ti
Tupana'ga e'i katu pe me nehē, ei
Jesus'ga.

³—Ereko te'varuhu nde ejikotyve'ga
pe. A'ero nde ei ga pe: “Hay'iuhua
oko ndereakwari pe,” ere nde.
Maranameuhū nde euhui a'ea ga pe
ndokokatui ga javo? Jihi a'e reki nde
ve: Okyta reki oko ndereakwari pe! ei
Jesus'ga. Nahā ji ei nde ve nde koji'i
ereko te'varuhu ga hohe javo. Nde
nderekwahavi reki ejekote'varuhua
naerū? ei Jesus'ga.

⁴—Maranameuhū nde euhui ejiko-
tyve'ga pe naerū? Tere'ei ti ga pe a'ero:
“Na ji hekyi hay'iuhua ndereakwara
hugwi.” Tere'ei ti nahā okyta reko-
rame ejeakwari pe naerū. ⁵A'ereki nde
nderehepiakatui ve hekyita gareakwara
hugwi okyta pytarame ejeakwari pe.

Okokatu'áva'ea ko nde! A'ereki okyta rerekoe'yva'ea ja nde ere'e: "Ji ndarekoi jireakwari pe," ere nde. Ehekyi na'ē ti okyta ejeakwara hugwi. A'ero po ti nde hepiakatui hekyita hay'iuhua gareakwara hugwi nehē, ei Jesus'ga pe.

A'ea Jesus'ga ei epohi na'ē ti ete'varuhua hugwi kirē ga pokoga javo.

⁶—Kiroki Tupana'ga apoa pyryva'ea – a'ea ti tapemondoi nhaḡwatiḡa pe, ei Jesus'ga. Tapemondoi ti mbo'yra pérolas apopyra pyryva'ea porcos pe, ei Jesus'ga. A'ereki porcos ndokwahavi pyryva'ea nhaḡwatiḡa pavēi. Po ti pe imondoi jupe, a'ero po ti ipyrūpyruḡi hehe, ei Jesus'ga. Ivaga pendovai po ti pe hu'ui nehē no.

A'ea Jesus'ga ei ḡa pe tapemondoi Tupana'ga nhi'iḡa imombe'gwove'y Tupana'ga arōe'yve'ḡa pe javo. A'ereki ḡa ndokwahavi pyryva'ea.

Tupana'ga pe ti peporandurandu, ei Jesus'ga

(Lucas 11.9-13)

⁷—Penhi'iḡame Tupana'ga pe ti peporandurandu ga pe pejikovo. A'ero po ti Tupana'ga imondoukari pe me nehē. Pehekaeka ti tihepia ti javo. A'ero po ti pe hepiagi nehē. Pekwapekwa ti porta rehe pejikovo taho ti ji jurukwara rupi javo. A'ero po ti pe hoi hupi nehē, ei Jesus'ga.

⁸A'ereki kiroki ḡa onhi'i Tupana'ga pe ore poko javo – ḡa pe nhaporemō Tupana'ga omondouka okovo imombyryva iporanduve'ḡa pe hekahara'ḡa pe okwaokwave'ḡa pe, ei Jesus'ga.

⁹—Po penda'yra'ga ei pe me embuhu ji ve pāo javo, a'ero ita rūi po pe imondoi ga pe pejikovo garuvamo. ¹⁰Po penda'yra'ga ei pe me embuhu ji ve pira javo, a'ero mboja rūi po pe imondoi ga pe, ei Jesus'ga. ¹¹Ite'varuhue'yva'ea ja po pe pekwaha imondovo peja'yra'ḡa pe. Peko te'varuhu pe reki. Po pe ḡanduvamo pekwaha imondovo peja'yra'ḡa pe, a'ero koji'i penduvete'ga

yvagipeve'ga pyryheteve'ga ikwahahetei pyryheteve'ea imondovouka pe me pe poranduvame ga pe, ei Jesus'ga.

¹²—Pe'e po pe pejiyvyteri pe: "Po ojipe'ḡa oko katu nhande ve nhande pokoga hamo." Po nahā pe ipotari, a'ero na jitehe ti peko katu ḡa pe ḡa pokoga jipi no. A'ereki a'ea rehe jitehe Moisésva'ea ombo'e Tupana'ga nhi'iḡa mombe'uharava'ea pavēi, ei Jesus'ga.

Mokonhava'ea pehea

(Lucas 13.24)

¹³—Ndipypiriva'ea ko porta Tupana'ga ronga apoa, ei Jesus'ga. Peho ti ndipypiriva'ea rupi a'ero. A'ereki ipypiva'ea ko hahyva'ea ruvihava apoa porta. Pehea hahyva'ea ruvihava viaramo a'ea ipypiva'ea no. He'yjuhuve'ḡa oho ipypiva'ea rupi, ei Jesus'ga.

Nahā Jesus'ga ei. A'ereki he'yjuhuve'ḡa ndopohipotari okote'varuhua hugwi okovo ḡwemimbotarimova'ea rupi. A'ero po ti ḡa hoi hahyva'ea ruvihava pype nehē.

¹⁴—Tupana'ga ronga apoa porta ko ndipypiriva'ea, ei Jesus'ga. Pehea garonga viaramo a'ea ndipypiriva'ea no. Ohorame a'ea rupi po ti ḡa ndekoi ga pyri avuirama nehē, ei ga. Ndahe'yive'ḡa hepiagi ndipypiriva'ea ogwovo hupi, ei Jesus'ga.

Nahā Jesus'ga ei. A'ereki ndahe'yive'ḡa opohi pota okote'varuhua hugwi okovo Tupana'ga remimbotarimova'ea rupi. Opohirame po ti ḡa hoi ga pyri upa avuirama nehē.

Penhimboko'i ti Tupana'ga nhi'iḡaatyviva'ea mombe'uhara'ḡa hugwi, ei Jesus'ga

(Mateus 12.33-37; Lucas 6.43-44)

¹⁵—Penhimboko'i ti Tupana'ga nhi'iḡaatyviva'ea mombe'uhara'ḡa hugwi. Uhurame pe pyri ḡa oko nhyrō

okokatuve'ga ja ovelha ja novia. Ğa ndokonhyrōi reki pe moandyandyita ja'gwarajava'ea ja lobo ja. Na tuhē ğa ndekoi pe mbote'varuhupota, ei Jesus'ga. ¹⁶ Ğandekoa repirepiagame po ti pe nhimombaragwahavi ğa ndehe nahanahā ğa ndekote'varuhui nhande moandyandyita javo, ei Jesus'ga.

—Yva'ia repiagame ahe okwaha i'yva. A'iti tuhē! Ahe ndoykyi figo ğwak-ağwa'yva hugwi. A'ereki ğwak-ağwa'yva figo'yva rūi figueira rūi, ei Jesus'ga. Na jitehe ahe ndoykyi uva ka'api'iuhua hugwi. A'ereki ka'api'iuhua uva'yva rūi videira rūi, ei Jesus'ga. Yva'ia repiagame ahe ikwahavi i'yva a'ero.

—Na jitehe ğandekoa repiagame ahe ikwahavi. Ğandekokatua repiagame ahe ikwahavi ğandeaporoġitapyryva. Ğandekote'varuhua repiagame ahe ikwahavi ğandeaporoġitate'varuhua, ei Jesus'ga.

¹⁷—Na jitehe i'yvakatuapora ko yva'ikatua. I'yvate'varuhupora ko yva'ite'varuhua, ei Jesus'ga.

¹⁸ Tegwete yva'ikatua i'yvate'varuhua rehe. Tegwete yva'ite'varuhua i'yvakatua rehe, ei Jesus'ga. ¹⁹ Po i'yva ndogwerekoi yva'ikatua, a'ero ahe imbo'ari imondovo tata pype, ei Jesus'ga. ²⁰ Ahe okwaha i'yva. A'ereki ahe gwepia herekorame yva'ia ojihe.

—Na jitehe ahe Tupana'ga nhi'iġaatyviva'ea mombe'uhara'ġa kwahavi. A'ereki ahe gwepia ğandekoa nahanahā ğa ndekote'varuhui javo, ei Jesus'ga.

Tupana'ga okote'varuhuve'ga nduvihavuhuhete'ga rūi

(Lucas 13.25-27)

²¹—Kiroki ğa e'i tehe ji ve: “Ndehe ko orepojykaharetero. Ndehe ore orombohete” – ğahā po ti ndohoi yvagi pe ojikoge'yva ji rehe imomborukare'yva okote'varuhua nehē, ei Jesus'ga. Jiruva'ga yvagipeve'ga

po ti ğanduvihavuhuhete'ga rūi ojikoty'are'yva ğa pavēi nehē, ei Jesus'ga. Kiroki ğa oko gareaporoġita rupi – ğahā po ti oho pevo ojikoga ji rehe imomboruka okote'varuhua nehē. Ğanduvihavuhuhetero po ti ga oko a'ero ojikoty'a ğa pavēi nehē, ei Jesus'ga.

²²—Aerē mbapava koty po ti Tupana'ga okokatuve'ga mbuhurukari ojipyri ğa mongovo avuirama nehē, ei Jesus'ga. Okote'varuhuve'ga po ti ga ğa mondoukari hahyva'ea ruvihava pype ğa mombyta avuirama nehē, ei Jesus'ga. Ga ğa mondoukarame hahyva'ea ruvihava pype po ti ğa eġa'ei nde ko orepojykaharetero javo ji ve onhimongyavo nehē: “Oromombe'u ore Tupana'ga nhi'iġa ğa mbo'eavo hehe nahanahā Jesus'ga ei javo,” e po ti ğa ji ve nehē. “Kiroki ğa pe Diabo'gapyriva'ea oko te'varuhu anhaġa – ğa hugwi orombojipe'a ore anhaġa Jesus Cristo'ga pe mbojipe'a javo jupe. Oroapo ore ahemonhimomby'aheteva'ea he'yjuhuva'ea Jesus'ga oapouka ore ve javo,” e po ti ğa ji ve nehē, ei Jesus'ga. ²³ A'ero po ti ji ehetei imombe'ukatuavo ğa pe nehē: Peko pe ambotehero ji hugwi pejikoangave'yva jireheva'ero. Pejipe'a ti ji hugwi pejigwovo. A'ereki nane'yvi pe pekote'varuhu. A'ea po ti ji ei ğa pe nehē, ei Jesus'ga.

Ahe ko onga apohara'ġa ja

(Lucas 6.47-49)

²⁴—Kiroki ğa nhinhi'iġa rendu katu okovo nhinhi'iġa rupi – kiroki a'ea ji amombe'u ko – ğa pe ji ei ikwahapyra'ġa. A'ereki ğa ko onga apohara'ga ja – kiroki ga oapo ğwonga hyvykoita imohina itauhua rehe, ei Jesus'ga. ²⁵ Aerē amana ikyreteuhui. Hehanhuhū yhya a'ero ua garonga pyri yvya atyma. Yvytua turuhui no. Ipopoaka yvytua garonga rehe novia. Ndo'ari reki garonga. A'ereki

imondovo itauhua rehe ga oapo imohina, ei Jesus'ga.

²⁶—Jara'ga – kiroki ġa nanhirendukautui okoe'yma nhinhi'ġa rupi – ġa pe ji ei ikwahave'ŷve'ġa. A'ereki ġa ko onga apohara'ga ja – kiroki ga oapo ġ-wonga imondoteheavo y'ytiġa rehe jate imohina, ei Jesus'ga. ²⁷Aerē amana ikyreteuhui. Hehanhuhū yhya a'ero ua garonga pyri vyva atyma. Yvytua turuhui no. Ipopoaka vyvtua garonga rehe imbovavavaga imbo'a. O'arahy upa garonga, ei Jesus'ga.

Jesus'ga ombo'e ġa huvihavuhuhete'ga ja

²⁸Jesus'ga a'ea mombe'upavirē pevove'ġa nhimomby'ai garemimbo'ea rehe. ²⁹A'ereki ga tuhē okwaha hete ġa mbo'eavo huvihava'ga ja. Ġambo'ehara'ġa ja rūi – kiroki ġa ombo'e Moisésva'ea remimbo'eagwera rehe – ġa ja rūi ga ġa mbo'ei a'ero.

Jesus'ga omoka'ē ahejagwa

(*Marcos 1.40-45; Lucas 5.12-16*)

8 Jesus'ga jyvirē vytyruhua hugwi ogwovo he'yjuhuve'ġa hoi ga reviri ogwovo ga rupi. ²Ijaijauhuve'ga ruri Jesus'ga pyri ġwenypy'anduruga jihoheva'ero ji poko javo. Jesus'ga renoina nde ko jipojykaharetero javo ga ei:

—Nde eremoka'ē kwaha jijagwa ji hugwi. Po nde imoka'ēpotari jijagwa, a'ero po ti nde imoka'ēi nehē, ei ga Jesus'ga pe.

³A'ero Jesus'ga jipoapyhoi opokoga ga rehe. E'i ga ga pe:

—Apota ji. Eka'ē ga hugwi! ei Jesus'ga. Kotihī ika'ēi ga hugwi a'ero.

⁴Jesus'ga e'i ga pe:

—Teremombe'ui tuhē ti ojipe'ġa pe, ei ga. Eho ti ejipiuka ikwava'ēhara'ga pe oka'ē jijagwa javo. Emondo tehe ti mbat-epyrva ga pe tokwava'ē ti ga Tupana'ga pe okovo Moisésva'ea remimbo'eagwera

rupi. Nde imondorame ga pe po ti pevove'ġa nde repiagi nehē. A'ero po ti ġa ikwahavi nehē gajagwa oka'ē javo, ei Jesus'ga ga pe.

Jesus'ga omombi karugwara soldadova'eapyriva'ea hugwi

(*Lucas 7.1-10*)

⁵Jesus'ga vahemirē Cafarnaum me romano'ga soldados'ga nduvihava'ga ruri Jesus'ga pyri. Ovahē ga Jesus'ga pyri topoko ti Jesus'ga jipyrive'ga javo. ⁶Jesus'ga renoina jipojykaharetero ko nde javo ga ei Jesus'ga pe:

—Jipyrive'ga itetirūa hete onhinōga nhironga pe. Nomyinha'javi ga. Hahy hete ga pe no, ei ga Jesus'ga pe.

⁷A'ero Jesus'ga ei:

—Aho po ti ji ga pyri imombiga ga hugwi a'ero kiro, ei ga.

⁸A'ero soldados'ga nduvihava'ga ei Jesus'ga pe:

—Jipojykaharetero nde ji hohe ereko huvihavamo, ei ga. A'ero ji nda'ea'uvi eho ti nhironga pe ga repiaga jave'yma nde ve. Terehoa'javi ti ga repiaga. Irupeuhu ti emondo epopoakara nhironga pe imombiguka karugwara jijipyrive'ga hugwi. A'ero po ti ga nhimohiġatui nehē.

⁹—Akwaha ji ndepopoakara mondoa irupeuhu, ei ga Jesus'ga pe. A'ereki na jitehe ji amondo soldados'ga jipi. Jiruvihava'ga ji mondoi no nahanahā eapo javo. A'ero ji rekoi ganhi'ġa rupi. Jihi soldados'ga nduvihavamo ako no. Ojipe'ga pe ji ei: Eho nahanahā japovo pevo ji ve. A'ero ga hoi okovo nhinhi'ġa rupi. Ojipe'ga pe ji ei: Ejo nahanahā japovo avo. A'ero ga ruri okovo nhinhi'ġa rupi. Jijipyrive'ga pe ji ei: Nahā eapo. A'ero ga japoi, ei soldados'ga nduvihava'ga Jesus'ga pe.

¹⁰Ga renduvame Jesus'ga nhimomby'ai. Kiroki ġa oho Jesus'ga rupi – ġa pe Jesus'ga ei:

—Soldados'ġa nduvihava'ga ojiko hete tuhē ji rehe! Jire'yja'ġa hohe israelitas'ġa hohe ga ojiko ji rehe! a'e ji pe me imombe'ukatuavo, ei Jesus'ga.
¹¹ A'e ji pe me: He'yjuhuve'ġa po ti uhu kwara ipora hugwi kwara ihoa hugwi no ua Tupana'ga ronga pype yvagi pe nehē – perope Tupana'ga oko nhanderuvihavuhetero. Nahā po ti ġa nduri oapyga Abraāova'ea pyri Isaqueva'ea pyri no Jacóva'ea pyri no oina nehē ti'u ti Tupana'ga ronga pype javo, ei Jesus'ga.
¹² Ojipe'ġa po ti uhu garonga pype hamo novia israelitas'ġa. Nduri po ti ġa ipype nehē ojikoge'yma ġwaramo Tupana'ga rehe. Tupana'ga nomongiukari ġa ġ-wonga pype nehē ġa momboa ppytunahiva pype nehē. Pevo po ti ġa jehe'oi ojihe onhimonha'ngavo hahyrame ojive nehē, ei Jesus'ga.

¹³ Soldados'ġa nduvihava'ga pe Jesus'ga ei:

—Ejivya'ja ti enhonga pe a'ero. Eterovia hete nde jipopoakara. A'ero ndepyrive'ga nhimohiġatui kiro, ei Jesus'ga ga pe.

A'ea Jesus'ga erame gapyrive'ga nhimohiġatui a'ero.

Jesus'ga omombi pa he'yjuhuva'ea tetirūa

(*Marcos 1.29-34; Lucas 4.38-41*)

¹⁴ Aerē Jesus'ga hoi Simāo Pedro'ga ronga pe. Ovahemame ga Pedro'ga rembirekohēa yhēa repiagi. Onhino hēa otetiruano. A'ereki o'a hete hēa rehe.
¹⁵ A'ero ga pokogi hēapoa rehe. Hēa hugwi ipigi a'ero. A'ero hēa vyri reki ogwovo herua mbatera ga pe to'u ga javo.

¹⁶ Aerē kwara ihoi. A'ea rupi ġa ġa nderuri Jesus'ga ti tombojipe'a anhaġa ġa hugwi javo. A'ero Jesus'ga nhi'iġi Diabo'gapyriva'ea pe anhaġa pe imbojipe'avo ġa hugwi. Karugwara ga imombimombipavi itetirūave'ġa hugwi no. ¹⁷ Opohano ga ġa. Nahā

hekoī Tupana'ga nhi'ipo'ruavo ymyahūva'ea po'ruavo. A'ereki a'ea mombe'gwovo ymyahū Tupana'ga nhi'iġa mombe'uharava'ea Isafasva'ea omombe'u Tupana'ga nhi'iġa. Ymyahū ahe ei hako:

“Ga tuhē omombi nhanetiruahūa nhande hugwi,” ei ahe hako.

Oko pota ahe Jesus'ga remimbo'eharamo

(*Lucas 9.57-62*)

¹⁸ He'yjuhuve'ġa ndepiagame ojipyri Jesus'ga ei ġwemimbo'ehara'ġa pe:

—He xaho ypihua aherovai, ei ga.

—Kwa, ei ġa.

¹⁹ Ġa horame ypiahu pe judeus'ġa mbo'ehara'ga ruri Jesus'ga pyri. Ombo'emb'o'e ga Moisésva'ea remimbo'eagwera rehe jipi. Ovahemame Jesus'ga pyri ga ei Jesus'ga pe:

—Ji po ti neremimbo'eharamo nehē. Ndehoa nanani po ti ji hoi nde rupi nehē, ei ga.

²⁰ A'ero Jesus'ga ei ga pe:

—Ereho pota tuhē nde ji rupi? ei Jesus'ga. Ja'gwara'java'ea raposas gwyvykoi okwara yvy pe okia ipype. Gwya'ia ikiri hakā rehe, ei Jesus'ga. Jihi reki, vvyakotyva'ero yvagipeva'ero no, ji ndarekoī jikihava, ei Jesus'ga ga pe. Ehorame ji rupi ji javijitehe po ti nde ndererekoī nehē no, ei Jesus'ga ga pe.

²¹ Jesus'ga remimbo'eharamo ojipe'ga ei Jesus'ga pe:

—Orepojykaharetero ko nde, ei ga Jesus'ga pe. Aerē po ti ji hoi nde rupi nanani nehē. Na ji hoi na'ē jipo'ria tyma, ei ga.

²² A'ero Jesus'ga ei reki ga pe:

—Terehoi ti pevo. Ji rupi ti ejo. Omanove'ġa'jave'ġa – kiroki ġa noarōi Tupana'ga nhi'iġa – ġa tuhē ti toty' gwe'yja'ġa, ei Jesus'ga ga pe.

**Jesus'ga omombi vyvtua
typepemuhūa reheve**

(*Marcos 4.35-41; Lucas 8.22-25*)

²³ Jesus'ga avame yharuhua pype garemimbo'ehara'ğa hoi ga pohe. ²⁴ Ğa herohorame vyvturanuhūa ruri ojyva ypiahua rehe imohehanhuhūheteavo typepemuhūa. A'ero hehanhuhū yhya ogwovo yvate okwava yharuhua pyvō o'ava ipype. Jesus'ga reki oki upa yharuhua pype. ²⁵ Kiro garemimbo'ehara'ğa hoi Jesus'ga pyri ga mongirahiva javo ga pe:

—Nhande poko ti! Kiro nhande hoi ppy pe nhandepapava nehē! ei ğa ğwem-bipojykaharete'ga pe.

²⁶ Oma'eamo ga ei ğa pe:

—Maranameuhū pe pekyhyjiuhu? Ndapejikogi pe ji rehe naerū? ei ga ğa pe.

Ovya ga nhi'iği vyvturanuhūa pe type-pemuhūa pe no topi ti javo. A'ero vyvtua ipigi. Notymynha'javi yhya no. ²⁷ A'ero ğa nhimomby'ai reki javo.

—Marā te ga rekoi naerū? Vyvtua ve-hevi re po ğwendu katu ganhi'īga ypi-ahua pavēi, ei ğa.

**Jesus'ga ombojipe'a anhağa
Gadarapeva'ea hugwi**

(*Marcos 5.1-20; Lucas 8.26-39*)

²⁸ Ypiahua aherovai Jesus'ga herohoi ğwemimbo'ehara'ğa pavēi. Gwerovahē Jesus'ğa a'ero ogwovo Gadarapeve'ğa gwyrī pe. Jesus'ga repenhana cidadepeve'ğa mokonha'ğa nduri. He'yjuhu anhağa Diabo'gapyriva'ea onhimongyavo mokonha'ğa pojykavo. A'ero mokonha'ğa iporayvaranuhūi. Ojipe'ğa ndokwavi pevo ğa pyvō okyhyjiavo a'ero. Itaruvihavuhua kwaruhua pytera hugwi aheryvya hugwi ğa nduri Jesus'ga repenhana kiro. ²⁹ Nanime anhağa hapukai javo.

—Jesus! e'i anhağa. Terejori ore avykyavo Tupana'ga ra'yramo, e'i Jesus'ga pe. Nde erejo hahyva'ea imbuhupota ore ve a mbapava koty hahyva'ea mbuhuhava renonde? e'i ga pe.

³⁰ Paivo a'ea hugwi porcos tuvi i'gwovo onhimongyavo. He'yjuhu hete porcos. ³¹ Jesus'ga pe anhağa ei:

—Po nde ore mbojipe'ai mokonha'ğa hugwi, a'ero ore mondouka porcos pojykauka ore ve, e'ie'i anhağa.

³² —Peho ti a'ero, ei Jesus'ga jupe.

Anhağa ojipe'a mokonha'ğa hugwi a'ero ogwovo Jesus'ga nhi'ipo'ruavo porcos pojykavo herogwovo. Nanime porcos nhaporemō inhahetei ojyva vyvty'ramuhūa hugwi ogwovo ypiahua pype otypyvygamo omanomo.

³³ Porcos repiakatuhara'ğa nhani ogwovo jugwi ogwovo ğwonga pe nanani cidade pe. Pevo ğa imombe'upavi nahana hā hekoi anhağa rembipojykaagw-era'ğa pe javo. ³⁴ Nanime cidadepeve'ğa ndupavi Jesus'ga repiaga. Ga repiagame ğa ei ga pe:

—Heregwovo oregwyrā hugwi!

Jesus'ga omopo'ā nomyiva'ea

(*Marcos 2.1-12; Lucas 5.17-26*)

9 A'ero Jesus'ga hoi ypiahu pe o'ava yharuhua pype tajivyrāja javo. Ga jivyrā'javi a'ero Gadarapeve'ğa hugwi ua aherovai ovahema ocidade de Cafarnaum me.

² Nanime pevove'ğa ga reruri itetirūave'ga nomyive'ga gakupeupava pype. Ğa ndepiagame Jesus'ga ei oyvyteri pe: “Ojiko hete ğa ji rehe ga rerua ji pyri tomopo'ā ti ga javo,” ei Jesus'ga oyvyteri pe.

—Pi'a, ei Jesus'ga nomyive'ga pe. Ejory ti. A'ereki kiro nderekote'varuhua mombora nde hugwi.

A'ea Jesus'ga ei jihi amombo nderekote'varuhua javo.

³Nanime ġambo'ehara'ġa noarōi Jesus'ga ea. “Jesus'ga onhimongouhu Tupana'ga'java'ero,” ei ġa oyvyteri pe. “A'ereki Jesus'ga e'i nomyive'ga pe: ‘Amombo ji nderekote'varuhua.’ Tupana'ga jate e'i a'ea,” ei ġa. “Po Jesus'ga nde'i hamo,” ei ġambo'ehara'ġa.

⁴Jesus'ga ikwahahetei reki ġa nhi'igame oyvyteri pe. A'ero ga ei ġa pe: —Pe'e pe: “Maranameuhū Jesus'ga euhui a'ea? A'ereki ga Tupana'ga rūi.” Nahā pe pe'e pejiyvyteri pe ite'varuhu Jesus'ga javo. Maranameuhū pe japyakauhui ji rehe javo ji ve?

⁵A'e ji nomyive'ga pe ko: Amombo ji nderekote'varuhua nde hugwi. Emo pe ndapehepiagi aherekote'varuhua mombora. A'ero pe ndaperoviari jipopoakara, ei Jesus'ga ġa pe. Po ji ei ga pe nehē: Epo'ā egwovo, a'ero po ti pe hepiagi gahoa nehē. A'ero po ti pe heroviari jipopoakara nehē. ⁶Nurā po ti ji ga mopo'ami kiro tapekwaha ti javo, ei Jesus'ga vvyakotyva'ero yvagipeva'ero no. A'ero po ti pe ei nehē: “Tupana'ga ombuhuruka tuhē Jesus'ga avo yvya koty ga mongouvouka vvyakotyve'ġa ndekote'varuhua momboharamo,” ei Jesus'ga ġa pe.

Nurā Jesus'ga ei nomyive'ga pe ga monhimohiġatuavo:

—Epo'ā ti ejikupeupava rerogwovo enhonga pe, ei Jesus'ga ga pe.

⁷A'ero nomyive'ga po'ami herogwovo ġwonga pe. ⁸A'ea repiagame ġa nhimomby'ai Tupana'ga mboheteavo onhimongyavo.

—A'ereki Tupana'ga vvyakotyve'ġa mbopopoaka japouka ġa pe nanongara ahemonhimomby'ava'ea, ei ġa.

Jesus'ga Mateusva'ea pavēi

(*Marcos 2.13-17; Lucas 5.27-32*)

⁹Aerē ohorame cidade hugwi ogwovo Jesus'ga Mateus'ga repiagi. Pevo Mateus'ga ōi itambere'ia ryrua pype

ipyhyga itambere'ia judeus'ġa hugwi imono'oġa governo pe. Ga repiagi Jesus'ga ei ga pe:

—Herejo ti ji rupi ekovo nhiremimbo'eharamo.

A'ero Mateus'ga po'ami ogwovo Jesus'ga rupi okovo garemimbo'eharamo.

¹⁰Aerē Jesus'ga hoi onga pe i'gwovo ġwemimbo'ehara'ġa pavēi. Ga i'urame itambere'ia mono'oġuhūhara'ġa nduri i'gwovo ga pyri ojipe'ġa pavēi. Judeus'ġa e'i ġa pe jipi: “Ġa ko okote'varuhuva'ero hendukatue'yma Moisésva'ea remimbo'eagwera,” ei ġa. Nanongara'ġa uhu Jesus'ga pyri i'gwovo.

¹¹Ġa ndepiagame fariseus'ġa ndopotari. A'ero ġa ei Jesus'ga remimbo'ehara'ġa pe:

—Maranameuhū pembo'ehara'ga i'uuhui nanongara'ġa pyri itambere'ia mono'ōhara'ġa pyri okote'varuhuve'ġa pyri no? ei ġa.

¹²Henduvame Jesus'ga ei:

—Kiroki ġa e'i ojive: “Nanhititirūi ji” – ġahā ahepohanohara'ga ndopokogi ġa pohanoġe'yma. Kiroki ġa e'i ojive: “Nhititirūa ji” – ġahā ahepohanohara'ga ġa pokogi ġa pohanoġa. Na jitehe ji okote'varuhuve'ġa pokogi jijihe'a ġa ndehe topohi ti ġa okote'varuhua hugwi javo, ei Jesus'ga. ¹³Ymyahū Tupana'ga ei hako:

“Peru pe mbatepyryva tokwava'ē ti ikwava'ehara'ġa Tupana'ga pe javo.

A'ea ji ei pe me novia.

Emo koji'i ji apota penemimombyryva ojipe'ġa pe,” ei Tupana'ga hako, ei Jesus'ga.

—Peho ti penhimbo'eavo a'ea rehe Tupana'ga ea rehe ikwahakatuavo, ei Jesus'ga ġa pe. Ajo ji yvya koty tapoko ti ji okote'varuhuve'ġa javo – kiroki ġa e'i: “Ako te'varuhu ji. Marā po ti ji ve a'ero nehē?” Ta'e ti ji ġa pe toko katu ti ġa javo. Ojipe'ġa pyri rūi ji ajo javo – kiroki

ġa e'i ojive: "Jipyry hete ji." Ġa pyri rūi ji jori javo ġa pe, ei Jesus'ga.

**Ndo'ui ahe xanhi'i ti
Tupana'ga pe javo**

(*Marcos 2.18-22; Lucas 5.33-39*)

¹⁴ Aerē João Batistava'ea remimbo'ehara'ġa nduri Jesus'ga pyri. Ovahemame ġa ei ga pe:

—Nane'ymi fariseus'ġa ja ore ndoro'ui xanhi'i ti Tupana'ga pe javo. Neremimbo'ehara'ġa ki a'e te nane'ymi o'u reki. Maraname ore ja rūi ġa ndekoi? ei ġa Jesus'ga pe.

¹⁵ A'ero Jesus'ga ei ikwahavuka ġa pe:

—Kiro ji hēarembirekoruama'ga mombe'ui pe me, ei Jesus'ga. Uhu hēarembirekohava apiavo. A'ero ġa i'ui gworygworyvamo ga rehe okovo ga pyri toryva rupi – kiroki ġa ojikoty'a ga pavēi. Po ahe nde'i te ġa pe a'ero: "Pejehe'o ti." Ahe erame a'ea po ġa ndokoi ahenhi'ġa rupi, ei Jesus'ga. Aerē po ti tiruahūve'ġa hēarembireko'ga rerohoi nehē. Kiroki ġa ojikoty'a ga pavēi – ġa hugwi po ti ġa ga rerohoi nehē. A'ero po ti ġa ndo'ua'javi ojehe'gwovo nehē.

A'ea Jesus'ga ei ikwahavuka ġa pe onhimombe'gwovo ġwemimbo'ehara'ġa mombe'gwovo no.

¹⁶ —Po ahe oapokatua'ja pota tapy'ynhapiryrymyana tararaga, a'ero itararaga rehe ahe nomondo tapy'ynhapirapyahua ndotyryrygiva'ea imboja hehe, ei Jesus'ga. Po ahe ipyahuva'ea imbojari ymyahūva'ea rehe, a'ero ipyahuva'ea jiky ymyahūva'ea hugwi koji'i imbotararaga ymyahūva'ea. Igwaigwavete imohehāi ikwara ymyahūva'ea pype a'ero, ei Jesus'ga.

¹⁷ Na jitehe vinho aporame ahe ndoheka'vogi vinhopyahua hyruymyana pype mbiara piryrymyana pype, ei Jesus'ga. Po ahe heka'vogi vinhopyahua ipiryrymyana pype, a'ero ipiryrymyana

ipyry. A'ero vinho tururui jugwi. Nahā ahe jigwarai ipiryrymyana rehe no, ei Jesus'ga. Ipiryryahua pype tuhē ahe toheka'vo vinhopyahua. Nahā ahe gwereko katu vinho ipira reheve.

A'ea Jesus'ga omombe'u nhiremimbo'ea ipyahuva'ea ndojihe'ari ġanamohava'ea remimbo'eagwera rehe javo.

**Jesus'ga opoko tay'riva'ea
gwypova'ea reheve**

(*Marcos 5.21-43; Lucas 8.40-56*)

¹⁸ Jesus'ga a'ea mombe'urame ġa pe nanime huvihava'ga ruri Jesus'ga pyri ġwenypy'anduruga jihoheva'ero ji poko javo.

—Jira'yrahēa omano ko, ei ga Jesus'ga pe. Herejo epokoga hēa rehe. A'ero po ti hēa kwerava'javi nehē, ei ga Jesus'ga pe.

¹⁹ —Kwa, ei Jesus'ga.

Kiro Jesus'ga po'ami ogwovo ga rupi. Jesus'ga remimbo'ehara'ġa hoi ga rupi no.

²⁰ Nanime hēa ruri ga reviri no itetirūavehēa gwypovehēa. He'yi doze anos hēatetirūa imbokwara'ari hēa rehe opige'yma hēa hugwi. A'ero hēa ruri Jesus'ga reviri opokoga gatapy'ynhapira rembeyvra rehe. ²¹ A'ereki hēa e'i ovyvteri pe: "Po ti ji pokogi jitehe gatapy'ynhapira rehe, a'ero po ti nhitetirūa ipigi ji hugwi nehē," ei hēa.

²² A'ero Jesus'ga pyryrymi reki. Hēa repiagame ga ei hēa pe:

—Kui'i, ei ga hēa pe. Ejory ti! Erejiko nde ji rehe. Nurā netetirūa pigi nde hugwi, ei ga.

A'ea rupi hēa nhimohiġatui.

²³ Kiro huvihava'ga rongga pe Jesus'ga hoi ogwovo tahepia ti gara'yrahēa javo. Ovahemame ga imonhi'ihara'ġa ndepiagi – kiroki ġa omonhi'i jiru'a ahe manorame. He'yive'ġa ga ġa ndepiagi no. Hahyahi ġajehe'ohetea. ²⁴ Ġa pe nhaporemō Jesus'ga ei:

—He pejigwovo! A'ereki tayrihēa no-manoi. Oki hēa upa, ei ga.

A'ero ġa ga jai ga rerekovo ga rerekomemuamo ki a'e te ahe omano hete javo. ²⁵ Ġa mbojipe'avo ga ġa mondoi. Okirame onga pype ga kujahēa popyhygi. A'ero hēa kweravi opo'ama.

²⁶ Ombojoapiapi ġa hēa mombe'gwombe'gwovo Jesus'ga reheve ojipe'ga pe. Ġagwyriveve'ga nhaporemokwahavi a'ero hēambogwerava.

Jesus'ga omboheakwa katu heakwagweva'ea mokonhava'ea

²⁷ Jesus'ga horame onga hugwi ogwovo heakwagweve'ga hoi ga reviri mokonha'ga. Hahyahi ġanhi'iġa ġa erame ohapukaita:

—Daviva'ea rymyminouhūro ko nde! ei ġa.

Nahā ġa ei Jesus'ga pe. A'ereki ġa e'i oyvyteri pe: “Jesus'ga pe Tupana'ga e'i eko ti ġanduvihavuhuhetero javo.”

—Ore poko ti! ei ġa Jesus'ga pe.

A'ea ġa ei tianemboheakwa katu ti ga opopoakara pyvō javo.

²⁸ Ga kirame onga pe ġa nduri ova-hema ga pyri. Ġa pe Jesus'ga ei:

—Marā? Perovia pe nhiremimboheakwakatuaġwama? ei Jesus'ga.

A'ero ġa ei ga pe:

—Orepojykaharetero ko nde, ei ġa. Orogwerovia ore.

²⁹ A'ero ga pokogi ġandeakwara rehe javo.

—Pejiko pe ji rehe. Nurā pe ndeakwakaturo, ei ga ġa pe.

³⁰ Ġandeakwara ma'eġatui a'ero. A'ero Jesus'ga ei ġa pe:

—Ji rendu katu ti. Tapemombe'ui ti nhiremimboheakwakatua. Ndapotahetei ji a'ea mombe'ua, ei Jesus'ga ġa pe.

³¹ Ombojoapiapi ġa reki imombe'gwombe'gwovo ogwyriveve'ga pe nhaporemolahā Jesus'ga ore mboheakwa katu javo.

Jesus'ga ombojipe'a anhaġa onhi'iġe'ŷva'ea hugwi

³² Ġa horame onga hugwi ojipe'ga onhi'iġe'ŷve'ga reruri Jesus'ga pyri. Tegwete ganhi'ihava anhaġa ga pojykaro ġwaramo Diabo'gapyriva'ea. ³³ Jesus'ga anhaġa mbojipe'ai ga hugwi. Nurā onhi'iġe'ŷve'ga nhi'iġi. A'ero pevove'ga nhimomby'ai onhimongyavo.

—Ndihepiangavi koi nhande ġwihā jipi nhandegwyri pe Israel pe, ei ġa.

³⁴ Fariseus'ga e'i reki:

—Anhaġa ruvihavuhu'ga Diabo'ga Jesus'ga pojyka ga mbopopoaka. Nurā Jesus'ga anhaġa mbojipe'ai ġa hugwi ġa mondovouka, ei ġa o'mbero.

Jesus'ga ahe porogwety

³⁵ Aerē Jesus'ga imbojoapiapi cidades repiaga cidades'ia repiaga no. Ġa mbo'eavo Tupana'ga nhi'iġa rehe ga hogahoi ġajatykahai pe. Pyryva'ea ga imombe'ui Tupana'ga pe poko katu pota okovo pota penduvihavuhuhetero javo.

—Perojijyjijyjuka ti pejeaporoġita Tupana'ga pe pejikoga ga rehe. A'ero po ti ga pe pokokatui nehē imomboia pendekote'varuhua pe hugwi okovo penduvihavuhuhetero nehē, ei Jesus'ga ġa pe.

Karugwara Jesus'ga imombipavi ite-tirūave'ga hugwi. Ipopoakare'ŷve'ga ga ġa mbopopoakapavi no. Nahā ga reko-rekoi ġapyteri pe.

³⁶ Ojatykave'ga ndepiagame Jesus'ga ġa porogwetygi. A'ereki ġa he'ouhū onhimongyavo tiruahūro ġwaramo ojive. Ndipokohavi ġa no. Nahanahā ġa ndekoi ovelhas ja – kiroki ovelhas ndogwerekoi gwepiakatuhara'ga. ³⁷ A'ero Jesus'ga ei ġwemimbo'ehara'ga pe:

—Ġa ko koapora ja ġanemimondoroġwerīva'ea ja. He'yi hete koapora gworygworyvamo. Imondorove'ga ndohygi reki hehe. A'ereki ġa ndahe'yi. A'ero ahe ei koapora jara'ga pe: “Koji'i jitehe ti

embuhurukara'ja ġa pyri imondorove'ġa imondoroguka ko pe." A'ea ahe ei koapora jara'ga pe, ei Jesus'ga.

—Na jitehe avove'ġa koapora ja. A'ereki ġa he'yjuhu ranuhū. Ndahe'yi reki imondorove'ġa'jave'ġa – kiroki ġa oporavyky imombe'gwovo Tupana'ga nhi'ġa ġa pe tojiko ti ġa Tupana'ga rehe javo, ei Jesus'ga. ³⁸Pe'ji ti Tupana'ga pe a'ero. Gaha ko koapora jara'ga ja. Pe'ji ti ga pe: “Koji'i jitehe ti embuhurukara'ja ġa pyri ejiheve'ġa. Tomombe'u ti ġa nenhi'ġa he'yjuhuve'ġa pe tojiko ti ġa Tupana'ga rehe javo. A'ero po ti ġa ndekoi upa avuirama nde pyri nehē.” A'ea ti pe'ji Tupana'ga pe, ei Jesus'ga ġwemimbo'ehara'ġa pe.

**Dozeva'ea Jesus'ga
remimbo'eharava'ea
gamoirūharava'ea**

(*Marcos 3.13-19; Lucas 6.12-16*)

10 Ġwemimbo'ehara'ġa dozeve'ġa mbuhurukame ojipyri, kiro Jesus'ga ġa mbopopoakari tombojipe'a ti ġa anhaġa ojipe'ġa hugwi javo. Kiro ga ġa mbopopoakari tokwaha pa ti ġa karugwara imombiga itetirūave'ġa hugwi javo. Kiro ga ġa mbopopoakari tokwaha pa ti ġa ipopoakare'yve'ġa mbopopoaka javo. ²Dozeve'ġa ko Jesus'ga remimbo'ehara'ġa gamoirūhara'ġa. Ġa ko nahā:

Mokonha'ġa ko Simāo'ga André'ga pavēi onhoirū'ġa. Pedro irūa Simāo'ga rera. Ga ko Jesus'ga moirūhara'ga ypy.

Mokonha'ġa ko Tiagova'ea Joāo'ga pavēi onhoirū'ġa. Ġa ko Zebedeu'ga ra'yra'ġa.

³Mokonha'ġa ko Filipe'ga Bartolomeu'ga pavēi.

Mokonha'ġa ko Tomé'ga Mateus'ga pavēi. Mateus'ga ko itambere'ia mono'oharagwera'ga governo pe.

Mokonha'ġa ko Tiago'ga Tadeu'ga pavēi.

Tiago'ga ko Alfeu'ga ra'yra'ga.

⁴Mokonha'ġa ko Simāo'ga Judas Iscariotesva'ea pavēi. Simāo'ga ko zelotes'ġa nde'ya'ga – kiroki ġa ndokoi governo rehe romanos'ga ndehe. Judas Iscariotesva'ea aerē Jesus'ga mondouka okote'varuhuve'ġa pe ga pyhyguka ġa pe.

Nahā ko dozeve'ġa nhaporemo Jesus'ga remimbo'ehara'ġa gamoirūhara'ġa.

**Jesus'ga remimbo'eharava'ea
omombe'u Tupana'ga nhi'ġa**

(*Marcos 6.7-13; Lucas 9.1-6*)

⁵Ġahā dozeve'ġa Jesus'ga ġa mondoukari tomombe'u ti ġa Tupana'ga nhi'ġa javo. Ġa mondoukarama ga ei ġa pe:

—Tapehoi ti nhandere'yja'ġarūive'ġa cidades pe judeus'ġarūive'ġa cidades pe, ei Jesus'ga. Tapehoi ti pevo. Tapehoi ti samaritanos'ġa cidades pe no, ei Jesus'ga.

⁶—Nhandere'yja'ġa pyri jate israelitas'ġa pyri jate ti peho. Ġa ko ovelhas ja. Ovelhas oka'nhy jipi herekoe'ymame gwepiakatuharamo. Akoja ja ko nhandere'yja'ġa ika'nhyva'ea ja, ei Jesus'ga.

⁷Pehorame ġa pyri ti pemombe'u katu ġa pe. Pe'ji ti ġa pe: “Tupana'ga oko ġweri nhanderuvihavuhhetero nhande repiakatuavo yvya koty nhande monogovo onhi'ġa rupi.” A'ea ti pe'ji ġa pe, ei Jesus'ga. ⁸Pemombi ti karugwara itetirūave'ġa hugwi. Pemoka'ē ti ġajagwa ijajauhuve'ġa hugwi. Pembogwera ti omanove'ġa ġamanoa hugwi. Pembojipe'a ti Diabo'gapyriva'ea anhaġa ojipe'ġa hugwi. Nahanahā ti pepokopoko nhandere'yja'ġa.

—Ji pe mbopopoaka topoko ti ġa ġa javo, ei Jesus'ga. Ji nda'ei pe me: Opombopopoaka ji ko. Nurā ti pembuhu ji ve itambere'ia mbatera reheve. A'ea rūi ji a'e pe me, ei Je-

sus'ga ġwemimbo'ehara'ġa pe. A'ero ġa pokogame ti tape'ei ġa pe: “Pembuhu ore ve itambere'ia mbatera reheve.” A'ea rūi ti pe'ji, ei Jesus'ga ġwemimbo'ehara'ġa pe.

⁹—Taperohoi ti itambere'ia pehorame, ei Jesus'ga. ¹⁰Taperohoi ti sacola pehorame. Taperohoi ti irūa tapy'ynhapira camisa'java'ea. Taperohoi ti irūa sapatos. Taperohoi ti yvyra pejikhavamo. A'ea nhaporemō ti taperohoi. Pevove'ġa po pe poraka pe pokoga hamo, ei Jesus'ga ġa pe.

¹¹—Pevahemame ġacidades pe ġacidades'i pe no pe'ji ti cidadespeve'ġa pe: “Ma'ġa pyry avova'ero? Ga pyri ore pytapotari.” A'ea ti pe'ji. Pyryve'ga repi-agame ti peju ga pyri jate pejiyye'yma garonga hugwi. Aerē po ti pe hoi ojipe pe cidade pe nehē. A'ero jate ti pejiyyi garonga hugwi pejiywovo a'ero nehē, ei Jesus'ga. ¹²Pepytarame ġanonga pype ti pe'ji ongapyve'ġa pe pendoryvamo ġa ndehe. Pe'ji ti ġa pe: “Tu katu ti pepy'a!” A'ea ti pe'ji ġa pe. ¹³Po ġa pyryvamo, a'ero po ti ġapy'a rukatui tuhē nehē.

—Po ġa ndapyryvi, a'ero ti pe'ji ġa pe: “A'e tehe ji pe me pepy'a ti tu katu javo.” A'ea ti pe'ji ġa pe tukatuyme ti ġapy'a javo, ei Jesus'ga ġa pe. ¹⁴Po ongapyve'ġa ndohoryvi pe ndehe tapepytai ore pyri javo, a'ero ti tapepytai ġanonga pype. Po ġa nohendupotari pe imombe'urame Tupana'ga nhi'ġa ġa pe, a'ero ti tapepytai ġanonga pype, ei Jesus'ga.

—Na jitehe ti tapepytai cidade pe ġa ndoryve'ymame pe ndehe hendupotare'yma Tupana'ga nhi'ġa, ei Jesus'ga. Pehorame ġa hugwi pemonduru ti otimbuguhua pejiypa hugwi oropohi ore pe hugwi javo, ei Jesus'ga. ¹⁵Imombe'ukatavō ji ei pe me: Aerē mbapava koty po ti ġa hepiagi hahyva'ea ojihe Tupana'ga omanove'ġa mono'ombavame ġa ndeheve nehē.

Ġa mono'ombavame po ti ga ei ġa pe nhaporemō nehē peko te'varuhu pe javo. A'ereki ġa nohendukatupotari ganhi'ġa. Koji'i po ti hahy ġa pe Sodomapeve'ġa hohe Gomorrapeve'ġa hohe no, ei Jesus'ga ġwemimbo'ehara'ġa pe.

Omondo ahe hahyva'ea ahe ve

(*Marcos 13.9-13; Lucas 21.12-17*)

¹⁶—Ji rendu ti, ei Jesus'ga ġwemimbo'ehara'ġa pe. Kiro po ti ji pe mondoi okote'varuhuve'ġa pyteri pe. Peko po ti pe ovelhas ja ipopoakare'ŷva'ea ja pejiywovo ġapyteri pe nehē. Onharō ja'gwarajava'ea lobos ovelhas pyhyga otiruahūro jupe. Na jitehe po ti okote'varuhuve'ġa tiruahūro pe me nehē, ei Jesus'ga ġa pe. Nurā po ti mboja ja penhimboko'i hete ikwahaheteavo penhimombaragwahava ġa ndehe nhaneirūa rūi ko ġa javo. Inambua nomondoi hahyva'ea nhande ve. Inambua ja ti tapemondoi hahyva'ea ojipe'ġa pe. Peko katu katu ti ojipe'ġa pe, ei Jesus'ga ġa pe.

¹⁷—Penhimboko'i ti okote'varuhuve'ġa hugwi pejiykovo. A'ero po ti ġa pe pyhygi pe nderohoahyavo imohiġatuhara'ġa ndovai pyteri pe ojatykahai pe nehē. Pevō po ti ġa pe nupanupāi yvyra pyvō, ei Jesus'ga ġa pe. ¹⁸Governador'ġa ndovai pyteri pe po ti ġa pe nderohoukari gwuvihavuhu'ġa ndovai pyteri pe no. Ġandovai pyteri pe po ti ġa pe nderohoukari nehē timboja tehe ti ġa ndehe javo. Nahā po ti ġa ndekote'varuhui pe me nehē pendekoro ġwaramo jireheva'ero, ei Jesus'ga. A'ea rupi po ti pe ji mombe'ukatui ġa pe judeus'ġarūive'ġa pe nhaporemō tojiko ti ġa Jesus'ga rehe javo, ei Jesus'ga ġwemimbo'ehara'ġa pe.

¹⁹—Ġa pe nderohoukaramē ġandovai pyteri pe ti tape'ei na'ē pejiyvyteri pe:

“Maramarā po ti nhande nhi'īgi ġa pe nehē? Gara po ti nhande ei ġa pe nehē?” A'ea ti tape'ei pejivy'are'yma, ei Jesus'ga ġa pe. Ġa pe nderohoukarame ġandovai pyteri pe po ti Tupana'ga penduvete'ga okwahaheteuka pe me nehē nahanahā ti pe'ji ġa pe javo. ²⁰ Hehe po ti gara'uva pe monhi'īguka pe mbo'eavo nehē. Nurā po ti penhi'īga rūi pe imombe'ui ġa pe nehē, ei Jesus'ga ġa pe.

²¹ Aerē po ti peirū'ģa pe ndero-hoahyukari gwuvihava'ģa pe nehē tojuka ti ġa ġa javo. Penduva'ģa no, ġa po ti pe nderohoahyukari gwuvihava'ģa pe nehē no tojuka ti ġa ġa javo. Penda'yra'ģa vehevi po ti napearōa'javi pe nderohoahyuka gwuvihava'ģa pe nehē no tojuka ti ġa ġa javo, ei Jesus'ga ġwemimbo'ehara'ģa pe. ²² Ġa nħaporemō po ti oko pa pe ndehe pe arōe'yheteavo pejikoga ġwaramo ji rehe. Po ti pe nhimboitai avuirama pepohire'yma ji hugwi, a'ero po ti ji pe nderohoi yvagi pe pe mon-govo avuirama jijipyri nehē, ei Jesus'ga ġwemimbo'ehara'ģa pe.

²³ —Ġa ndekote'varuhurame pe me ti penhiminhimi ġa hugwi. Pejijyjijyi ti pejigwovo ojipejipe pe cidades pe. A'ero he'yjuhuva'e pe cidades pe po ti pe hoi ji mombe'gwovo ġa pe nehē, ei Jesus'ga. Pehoa renonde cidades pe nħaporemō Israelpeve'ģa gwyrī pe po ti ji ajora'ja yvya koty vvyakotyva'a'ero yvagipeva'a'ero nehē, a'e ji pe me imombe'ukatuavo, ei Jesus'ga ġwemimbo'ehara'ģa pe.

²⁴ —A'e ji kiro pe me: Ġambo'ehara'ga koji'i garemimbo'ehara'ģa hohe, ei ga. Na jitehe ġapojykhara'ga koji'i gapyrive'ģa hohe, ei Jesus'ga. ²⁵ Po ġa jigwarai ġambo'ehara'ga rehe, a'ero po na jitehe ġa jigwarai garemimbo'ehara'ģa ndehe no. A'ero po a'ea pyry garemimbo'ehara'ģa pe hamo, ei Jesus'ga. Ġa erame Belzebu onga jara'ga pe ġa ete'varuhui ga pe

ojigwaraita ga rehe. A'ereki Belzebu irūa Diabo'ga rera. Po ġa ei Belzebu onga jara'ga pe, a'ero koji'i po ti ġa ete'varuhui garongapypeve'ģa pe gapyrive'ģa pe ojigwaraita ġa ndehe nehē, ei Jesus'ga ġwemimbo'ehara'ģa pe.

Tapekyhyji ti ġa hugwi, ei Jesus'ga

(Lucas 12.2-7)

²⁶ —Tapekyhyji ti ġa hugwi, ei Jesus'ga. A'ereki ji a'e pe me: Tupana'ga po ti imboukwahavi onhimiva'ea hep-iuka ikwahavuka henduvukapava nehē, ei Jesus'ga.

²⁷ —Kiroki a'ea ji amombe'u ypytunimo pe me – a'ea ti pemombe'u arimo ojipe'ģa pe nehē, ei Jesus'ga. A'ea ji ei javo: Kiroki a'ea ji amombe'u nhimi pe me – a'ea jitehe ti pemombe'u ġandovaki tohendu pa ti ġa javo, ei Jesus'ga ġa pe.

²⁸ —Tapekyhyji ti pejukapotave'ģa hugwi. Pe jukarē tegwete pemondohav-aġwama hahyva'ea ruvihava pype, ei Jesus'ga. Tupana'ga hugwi ti pekyhyji. Gaha ipopoaka hete ahe jukavo ahe momboa tata pype hahyva'ea ruvihava pype ipotarame, ei Jesus'ga ġwemimbo'ehara'ģa pe.

²⁹ —Maramomi itambere'ia gwyrā'ia rehe? Ndahe'yi po hehe. Dois rehe gwyrā'ia rehe po ojipeji'i jate itambere'ia. Tupana'ga gwepia katu gwyrā'ia penduvete'ga. Ga ipotare'ymame gwyrā'ia ndohiri'i'i. Ga ipotarame jate gwyrā'ia ihiri yvyvo omanomo, ei Jesus'ga ġwemimbo'ehara'ģa pe.

³⁰ —Koji'i hete reki Tupana'ga pe ndepiakatui. A'ereki ga okwaha jitehe reki pe'ava nħaporemō he'yjuhuva'ea. Okwaha pa ga pe'ava nħaporemō he'yje'yva'ea. Nahā ga pe kwahahetei pe ndepiakatuavo. ³¹ Tapekyhyji ti a'ero. A'ereki Tupana'ga e'i pe me: “Ahepia katu ji gwyrā'ia he'yjuhuva'ea. Koji'i ji rekoi pe ndehe

pe ndepiakatuavo,” ei Tupana'ga, ei Jesus'ga ġwemimbo'ehara'ġa pe.

Po nahā ahe ji mombe'ui, ei Jesus'ga

(Lucas 12.8-9)

³²—E'i po ahe ji mombe'gwovo a'ero, ei Jesus'ga. “Ajiko ji Jesus Cristo'ga rehe. Ga oko jipojykaharetero.” A'ea po ahe ei ojipe'ġa pe hamo. Po nahā ahe ji mombe'ui, a'ero po ti ji ahe mombe'ui jiruva'ga pe yvagipeve'ga pe nehē ġa ko jireheva'ero jawo ga pe nehē, ei Jesus'ga ġwemimbo'ehara'ġa pe.

³³—E'i po ojipe'ġa ji mombe'gwovo: “Ndajikogi ji Jesus Cristo'ga rehe. Ga ndokoi jipojykaharetero.” A'ea po ġa ei ojipe'ġa pe. Po nahā ġa ji mombe'ui, a'ero po ti ji ġa mombe'ui jiruva'ga pe yvagipeve'ga pe nehē ġa ndokoi jireheva'ero jawo ga pe nehē, ei Jesus'ga ġa pe.

Ojogwayva po ti ġa ji rehe nehē, ei Jesus'ga

(Lucas 12.51-53; 14.26-27)

³⁴—Marāi pe ji mombe'gwovo? ei Jesus'ga ġwemimbo'ehara'ġa pe. “Jesus'ga rura ġwaramo po ti vvyakotyve'ġa py'a rukatui nehē.” Nahā po pe ei pejiyvyteri pe naerū? Tape'ei ti a'ea. Jirura ġwaramo po ti ġapy'a ndukatui nehē. Ojogwayva po ti ġa ji rehe nehē, ei Jesus'ga. ³⁵Ojipe'ġa po ti ji arōhetei nehē. Ojipe'ġa po ti nanhiarōi nehē. Nurā po ti ġa jogwayvari ji rehe nehē.

“Akwaimbae'ġa po ti gwayva uva'ġa nehē.

Kunhangwera'ġa po ti gwayva oy'ġa nehē.

Kunhangwera'ġa po ti gwayva ġwem-bireko'ġa y'ġa nehē.

³⁶Ongapypeve'ġa po ti nonhoarōhetei nehē,” ei Jesus'ga ġwemimbo'ehara'ġa pe.

³⁷—Kiroki ġa oarō hete uva'ġa nhiarōa hohe – ġahā ti tokoyme

nhiremimbo'eharamo. A'ereki nanongara'ġa ndapyryvi. Kiroki ġa oarō hete oy'ġa nhiarōa hohe – ġahā ti tokoyme nhiremimbo'eharamo no, ei Jesus'ga. A'ereki nanongara'ġa ndapyryvi. Kiroki ġa oarō hete gwa'ykwaimbe'ġa nhiarōa hohe – ġahā ti tokoyme nhiremimbo'eharamo, ei Jesus'ga. A'ereki nanongara'ġa ndapyryvi. Kiroki ġa oarō hete gwa'ykunha'ġa nhiarōa hohe – ġahā ti tokoyme nhiremimbo'eharamo no. A'ereki nanongara'ġa ndapyryvi.

A'ea Jesus'ga ei ġwemimbo'ehara'ġa pe koji'i ti ġa tanhiarō hete jawo.

³⁸—Kiroki ġa oko pota nhiremimbo'eharamo – po ti ojipe'ġa imbohahyukari ġa pe ġa jukavo vehevi nehē peko pe Jesus'ga reheva'ero jawo ġa pe, toko jitehe ti ġa nhiremimbotarimova'ea rehe opohire'yma ji hugwi. Okoe'yname nhiremimbotarimova'ea rehe, ġa ti tokoyme nhiremimbo'eharamo nehē. A'ereki nanongara'ġa ndapyryvi, ei Jesus'ga ġwemimbo'ehara'ġa pe.

³⁹—Kiroki ġa ndokopotari nhiremimbo'eharamo tajjujukayme ti ġa jawo – ġa po ti omano ogwovo hahyva'ea ruvihava pype nehē, ei Jesus'ga.

—Kiroki ġa ojipe'ġa ġa jukai ġa jikoga ġwaramo ji rehe – omanorē po ti ġa oho upa avuirama Tupana'ga pyri nehē, ei Jesus'ga.

Tupana'ga po ti omondo ikwepykava nehē

(Marcos 9.41)

⁴⁰—Kiroki ġa horyory pe ndehe ġa ko Jesus'gareheva'ero jawo – ġa ndoryndoryvamo ji rehe reki, ei Jesus'ga. Kiroki ġa horyory ji rehe nde ko Tupana'ga repykaramo jawo – ġa ndoryndoryvamo nhimbuhurukara'ga rehe reki, ei Jesus'ga ġwemimbo'ehara'ġa pe.

⁴¹—Po Tupana'ga nhi'i'ga mombe'uhara'ga ruri ġa pyri. Po ġa ndoryndoryvamo ga rehe ga ko omombe'u Tupana'ga nhi'i'ga javo, a'ero po ti ġa pe Tupana'ga imondoi ikwepykava nehē. Nanongara jitehe po ti Tupana'ga imondoi ikwepykavamo ġa pe nehē – kiroki ikwepykava Tupana'ga omondo onhi'i'ga mombe'uhara'ga pe no, ei Jesus'ga. Kiroki ġa horyory pyryve'ga rehe ga ko oko Tupana'ga nhi'i'ga rupi javo – ġa pe po ti Tupana'ga imondoi ikwepykava nehē. Nanongara jitehe po ti Tupana'ga imondoi ikwepykavamo ġa pe nehē – kiroki ikwepykava Tupana'ga omondo pyryve'ga pe no, ei Jesus'ga.

⁴²—Imombe'ukatuavo ji ei pe me: Po ġa omondo yhya vehevi iroyxaġahiva'ea ipyahuve'ga pe nhiremimbo'ehara'ga pe to'u ti ga javo. Po ġa imondoi ga pe ga ko oko Jesus'ga remimbo'eharamo javo – ġa pe po ti Tupana'ga ikwepykava imondoi a a'ero nehē, ei Jesus'ga.

João Batistava'ea omondo ġwemimbo'eharava'ea Jesus'ga pyri

(Lucas 7.18-35)

11 Aerē ġwemimbo'ehara'ġa mbo'epavirē dozeve'ġa mbo'epavirē Jesus'ga hoi. Imbojoapiapiavo ga hoi cidades pe pevove'ġa mbo'embo'eavo Tupana'ga nhi'i'ga rehe imombe'ukatuavo ġa pe.

²⁻³A'ea rupi João Batistava'ea rekoiciadeia pype a'itituhēva'ea mombe'ua rehe. Okwaha ahe Cristo'ga rembiapoa garemimonhimomby'ava'ea. A'ea kwahavame João Batistava'ea ei ġwemimbo'ehara'ġa pe mokonha'ġa pe:

—Peho ti Jesus'ga pyri. Pe'ji ti ga pe: “Ymyahū Tupana'ga nhi'i'ga mombe'uharava'ea e'i: 'Aerē po ti Tupana'ga remimbuhurukara'ga ruri nhande pyri nehē.' Nahā ahe ei. Ma'ġa po ymyahū ahe omombe'u? Mara'ngu po ndehe? Mara'ngu po ojipe'ga? Nahā

ore ei aheremimombe'uhara'ga rura pota ga mbuhua.” A'ea mombe'gwovo katu ti pe'ji Jesus'ga pe: “Marāi nde a'ero?” ei João Batistava'ea mokonha'ġa pe ġwemimbo'ehara'ġa pe.

—Kwa, ei ġa.

A'ero ġa hoi ogwovo Jesus'ga pyri ova-hema. João Batistava'ea nhi'i'ġagwera ġa imombe'ui Jesus'ga pe.

⁴Henduvirē Jesus'ga ei mokonha'ġa pe João Batistava'ea remimbo'ehara'ġa pe:

—Pejivvra'ja ti pejigwovo João Batista'ga pyri. Pemombe'u ti ga pe penhimbiepiaga penhimienduva. Pe'ji ti ga pe imombe'gwovo: ⁵“Oma'eġatu kiro heakwagweve'ġa okovo. Opo'aġatu kiro ipyka'naka'nauhūve'ġa ogwovo katu. Oka'ē ġajagwa ijajjauhuve'ġa hugwi. Ġwendu katu kiro japyakware'yve'ġa okovo. Okwera kiro omanove'ġa okovo. Imbatare'yve'ġa ġwendu kiro pyryva'ea Jesus Cristo'ga mombe'ua.” A'ea nhaporemō ti pemombe'u João Batista'ga pe, ei Jesus'ga.

A'ea Jesus'ga ei ikwahavuka ga pe Jesus'ga ko Tupana'ga remimbuhurukara'ga javo aheremimombe'uhara'ga. ⁶“Pyry hete ga pe – kiroki ga ndojikopigi ji rehe.” Nahā ti pe'ji João Batista'ga pe, ei Jesus'ga mokonha'ġa pe João Batistava'ea remimbo'ehara'ġa pe.

⁷A'ero ġa hoi javo katu João Batistava'ea pe.

Ġa horame Jesus'ga ei pevove'ġa pe he'yjuhuve'ġa pe João Batistava'ea mombe'gwovo. Ġa pe ga ei:

—Ymya'ī pe peho ongae'yī me. Pevō pe pehepia João Batista'ga. Marāi pe pejivytyteri pe pea rupi pejigwovo garepiaga renonde? Pe'e po pe: “Xaho hepiaga nhungwava – kiroki okooko'iuhu vyvtua remimbotarimova'ea rehe onhimbovavaguka vyvtua pe.” Pe ndape'ei tuhē reki a'ea. A'ereki João Batista'ga ko nhungwava ja rūi. Ga ndokondoko'iuhi ojipe'ġa remimbotarimova'ea rehe. Ga

ko onhimboita Tupana'ga rehe, ei Jesus'ga pevove'ga pe.

⁸—Marāi pe a'ero pejiyvyteri pe garepiaga renonde? Pe'e po pe: “Xaho ga repiaga – kiroki ga omongi tapy'ynhapipyryva. Gweroho pa po itambere'ia gapira.” A'ea pe ndape'ei oji'i, ei Jesus'ga. A'ereki João Batista'ga ndokohetei mbatera rehe. Ji rendu ti! João Batista'ga nomongi tapy'ynhapipyryva. Kiroki ga omongi pyryheteva'ea – ġahā u huvihavuhu'ga nonga pype.

⁹—Marāi pe a'ero pejiyvyteri pe? Pe'e po pe: “Xaho Tupana'ga nhi'i'ga mombe'uhara'ga repiaga.” A'ea pe ekatui, ei Jesus'ga. Kiro ji ei pe me: João Batista'ga ko Tupana'ga nhi'i'ga mombe'uhara'ga tuhē. Tupana'ga nhi'i'ga mombe'uhara'ga jate rūi ko ga, ei Jesus'ga ġa pe.

¹⁰—Ymyahū Tupana'ga okwatijaruka ahe ve João Batista'ga mombe'gwovo hako ga po ti nhinhi'i'ga mombe'ui nehē javo, ei Jesus'ga. Aherembikwatijara e'i: “Nahā Tupana'ga ei Cristo'ga pe: ‘Ji rendu ti!

Nde renonde ti ji ga mondoi imombe'uuka nhinhi'i'ga nehē.

Tomboavujikwe ti ga nderura renonde, ei Tupana'ga,” e'i aherembikwatijara, ei Jesus'ga ġa pe.

¹¹—Imombe'ukatuavo ji ei pe me: João Batista'ga ko koji'i huvihava ymyahūva'ea hohe pa, ei Jesus'ga. Aġwamo turi Tupana'ga rembiepiakatuahava apiavo. Aġwamo po ti Tupana'ga he'yjuhuvē'ga nduvihavuhete'ga nehē, ei Jesus'ga. A'ero ji ei: Ymyahūva'ea hohe pa João Batista'ga koji'i huvihava. Aġwamove'ga ki a'e te Tupana'ga rembiepiakatuahara'ga ko koji'i huvihava João Batista'ga hohe. Kiroki ġapyteripeve'ga huvihava rūi – ġa

vehevi koji'i huvihava João Batista'ga hohe, ei Jesus'ga ġa pe.

¹²—João Batista'ga ġa mbo'eypyagwera jate pyryva'ea rehe, garenduve'ga ojirokwa heroviapotaheteavo ganhi'i'ga. A'ero ġa ei: “Kwa. Kiro ti Tupana'ga toko oreruvihavuhetero ore repiakatuavo.” A'ea ġa ei ipotaheteavo ojikoga Tupana'ga rehe. Aġwamo na jitehe ġa ei a'ea jitehe ipotaheteavo, ei Jesus'ga ġa pe.

¹³—Nahā ġa ndekoi ikwahava. A'ereki ymyahūva'ea omombe'u nanongara no. “Aerē po ti Tupana'ga oko ġanduviavuhetero ġa ndepiakatuavo nehē.” Nahā Tupana'ga nhi'i'ga mombe'uharava'ea epaepavi Moisésva'ea pavēi, ei Jesus'ga ġa pe. ¹⁴Ahe e'i: “Tupana'ga po ti oko ġanduviavuhetero nehē. Elias'ga po ti uhu na'ē nehē,” ei ahe, ei Jesus'ga. Omombe'u ahe João Batista'ga Eliasva'ea mombe'urame. Aġwamo João Batista'ga ruri oji'i ahe nhi'ipo'ruavo a'ero. Marā? Perovia pota pe a'ea a'ero naerū? ei Jesus'ga. ¹⁵Peapyakwa pe. Pehendu katu ti ji'ea a'ero! ei Jesus'ga ġa pe.

¹⁶—Ġa pe Jesus'ga ei: Marā po ti ji ei pe me aġwamova'ea pe a'ero nehē? Gara ja pe ndekoi a'ero? Kiro ji pe mombe'ui pe me. Tayri'ga ja ko pe ndekoi. Oapy tayri'ga ima'ēhai pe feira pe. A'ero ġa hapukai ojipe'ga pe tayri'ga pe – kiroki ġa ojikoty'a ġa pavēi. Onhi'i'ga mondovo ġa pe ġa ei:

¹⁷“Oropy ore jiru'a pe me xajory ti nhanerembirekoa rehe javo.

Pe ki a'e te ndapeyrerupypotari henduvame.

Xajehe'o ti nhanenhi kamombava rehe, oro'e ore pe me. A'ero ore jehe'oi.

Pe ki a'e te ndapejehe'oi ore pyri. A'ereki pe ndapepotariuhu.”

Nahā tayri'ga ei, ei Jesus'ga.

¹⁸—Tayri'ğa ja pe ndekoi. A'ereki pe pe'epe'e João Batista'ga pe jipi. A'ereki ga rurame pe pyri ga ndo'uahivuhui mbatera vinho reheve tambohete ji Tupana'ga javo, ei Jesus'ga. A'ero pe epe'ei ga mombe'gwovo: “Anhağa opyhy ga.” Nahã pe João Batista'ga mombe'ute'varuhui ga arõe'yma, ei Jesus'ga ğa pe.

¹⁹—Tayri'ğa ja pe ndekoi. A'ereki pe pe'epe'e ji ve no, ei Jesus'ga ğa pe. Yvyakotyva'ero yvagipeva'ero ji ajo pe pyri mbatera i'gwovo vinho i'gwovo no. A'ero pe epe'ei ji mombe'gwovo: “Ehepia Jesus'ga! O'uheteuhu ga. Ga ko heag-wyryve'ga vinho gwovo,” pe'e pe ji ve, ei Jesus'ga. “Ite'varuhuve'ğa – kiroki ğa omono'oğuhũ itambere'ia governo pe – ğa pavẽi Jesus'ga ojikoty'a ojipe'ğa pavẽi okote'varuhuve'ğa pavẽi,” pe'e pe. Nahã pe euhui ji mombe'gwovo ji arõe'yma, ei Jesus'ga.

—Ojipe'ğa ndekokatua repiaga ğwaramo nhande ei: Tupana'ga reki okwahavuka ğa pe ğa mongokatuavo, ei Jesus'ga. Ojipe'ğa ndekote'varuhua repiaga ğwaramo nhande ei: Tupana'ga rũi omongo ğa ite'varuhua rehe, ei Jesus'ga pevove'ğa mbo'eavo he'yjuhuve'ğa mbo'eavo.

Tiruahũağwama cidadepeva'ea pe

(Lucas 10.13-15)

²⁰Kiro Jesus'ga nhi'iğahyi cidadepeve'ğa pe. A'ereki ğacidades pe ga japoram e ahemonhimomby'aheteva'ea ğa ndopohiri ote'varuhua hugwi. Ndogwerojijyi ğa ojeaporoğita ojikoge'yma ga rehe. Nurã ga ei ğa pe:

²¹—Tiruahũ ti pe me Corazimmeva'ea pe nehẽ! ei Jesus'ga. Tiruahũ ti pe me Betsaidapeva'ea pe nehẽ! ei ga. A'ereki pe ndapepohiri pejikote'varuhua hugwi. Pehepia ko pe Tupana'ga popoakara novĩa ji japoram e ahemonhimomby'aheteva'ea.

Hepiagame po pe pepohi pejite'varuhua hugwi hamo.

A'ea Jesus'ga ei cidadepeve'ğa pe Corazimmeve'ğa pe Betsaidapeve'ğa pe no.

—Ymyahũ Tiropeva'ea Sidommeva'ea pavẽi ndohepiagi Tupana'ga popoakara ahemonhimomby'ava'ea repiage'yma, ei Jesus'ga. Po ymyahũ ji japoi ahemonhimomby'ava'ea ahepyteri pe, po kotihĩ ahe pohiri okote'varuhua hugwi po raka'e hamo. Omongi po ahe opite'varuhua imondovo tanimbuga oakağa rehe po raka'e hamo ndorovy'ari ore orerekote'varuhua rehe javo, ei Jesus'ga.

²²—Ymyahũ Tiropeva'ea ndohepiagi reki Tupana'ga popoakara ahemonhimomby'ava'ea repiage'yma Sidommeva'ea pavẽi, ei Jesus'ga. Ndopohiri ahe a'ero okote'varuhua hugwi. Nurã po ti ahe hepiagi hahyva'ea ojihe nehẽ Tupana'ga omanove'ğa mono'ombavame ahe reheve nehẽ. Ğa mono'ombavame po ti ga ei ahe ve nhaporem o nehẽ peko te'varuhui pe javo, ei Jesus'ga cidadepeva'ea mombe'gwovo.

—Pe me, Corazimmeva'ea pe Betsaidapeva'ea pe no, pe me ji ei: A'ea rupi koji'i po ti hahy pe me nehẽ. Igwyre'i po ti hahy Tiropeva'ea pe Sidommeva'ea pe nehẽ no, ei Jesus'ga. A'ereki Tupana'ga popoakara repiakaturame pe ndapepohiri reki pejikote'varuhua hugwi, ei Jesus'ga Corazimmeve'ğa pe Betsaidapeve'ğa pe no.

²³Cidadepeve'ğa pe Cafarnaum-meve'ğa pe Jesus'ga ei:

—Pehe marãi pe pejive naerũ? Pe'e pe: “Nhande huvihava jara'ğa hohe pa.” Nahã ko pe ei pejohupe penhimboheteavouhu pejikovo. Pe peho hete tata pype hahyva'ea ruvihava pype nehẽ, ei Jesus'ga. A'ereki pe ndapepohiri reki pe-

jikote'varuhua hugwi. Pehepia pe Tupana'ga popoakara ji japoramé ahemomhimomby'aheteva'ea. Hepiagame po pe pepohi pejite'varuhua hugwi hamo. Po ymyahū ji japoi ahemomhimomby'ava'ea Sodomapeva'ea pyteri pe, a'ero po uveji cidade Sodoma hamo ikaje'yma hamo, ei Jesus'ga.

²⁴—Ymyahū Sodomapeva'ea ndohepiagi reki Tupana'ga popoakara ahemomhimomby'ava'ea. Ndopohiri ahe a'ero okote'varuhua hugwi. Nurā po ti ahe hepiagi hahyva'ea ojihe nehē Tupana'ga omanove'ga mono'ombavame ahe reheve nehē. Ĝa mono'ombavame po ti ga ei ahe ve nhaporemo nehē peko te'varuhu pe javo, ei Jesus'ga Sodomapeva'ea momba'gwovo. Pe me, Cafarnaummeva'ea pe, pe me koji'i po ti hahy Sodomapeva'ea pe hohe a'ea rupi nehē, ei Jesus'ga Cafarnaummeve'ga pe.

**Pejo ti ji pyri, ei Jesus'ga
ahe pokapavame**

(Lucas 10.21-22)

²⁵ Onhi'igahypavame ĝa pe nhaporemo Jesus'ga ei Tupana'ga pe:

—Apī, ei ga Tupana'ga pe. Ndepyry hete nde ekovo yvagipeve'ga nduvihavuhetero vvyakotyve'ga nduvihavuhetero no. A'ereki nde nderekwahavukari a'itituhēva'ea ikwahapyra'ga pe heaporoĝitave'ga pe no. Onhimbo'ee'yve'ga pe tayri'ga'jave'ga pe nde erekwahavuka a'itituhēva'ea. ²⁶ Na tuhē, Apī. A'ereki nahā nde erepota, ei Jesus'ga Tupana'ga pe.

²⁷ Kiro Jesus'ga ei:

—Jiruva'ga ombuhu pa ji ve ji mbopopoaka. A'ero ji popoakaramo ojipe'ga hohe pa. Gaha jate ji kwaha hete. Ojipe'ga ndajikwahakatui. Jihi jate ji akwaha hete jiruva'ga. Okwaha ĝa ga ji ga mboukwahapotarame jate ĝa pe, ei Jesus'ga ĝa pe.

²⁸—Pepoka pa po pe. Pekwerai po pe no. A'ereki pe pe'aĝata hete tiruahū ji ve javo. Po nahā pe ndekoi, a'ero ti pejo ji pyri. Jihi ti topopoko inoĝatuavo pepy'a nehē. ²⁹ Peko ti nhiremimbo'ea rehe. Nahā po ti ji pe mbo'ei nehē. A'ereki ji ako nhyrō nhinhimbohete'e'yma jireaporoĝitapyryvamo jitekovo. Ji ve penhimbo'eukarame nhiremimbo'ea rehe po ti pe ikwahavi pejipy'a noĝatua nehē. ³⁰ Ndapekwerai po ti pe pendekorame nhiremimbo'ea rehe nonhimimiva'ea rehe penhimbo'euka hehe pejikovo nehē. A'ero po ti pe ndaperekouhui pejivy'are'yma nehē ji nhi'ipo'ruavo nehē.

**Nahanahā ti ahe toko
sábado rupi, ei Jesus'ga**

(Marcos 2.23-28; Lucas 6.1-5)

12 Aerē judeus'ga poravykye'yma rupi sábadu rupi Jesus'ga hoi kohoa rupi okovo. Gareximimbo'ehara'ga hoi ga rupi. Trigo kopeva'ea pevo inhimongyi. Ojuka ty'ara gareximimbo'ehara'ga. Nurā ohorame ĝa ika'mbika'mbigi trigo i'gwovo.

² Hepiagame fariseus'ga ei Jesus'ga pe: —Ymyahū Moisésva'ea ei ikwatija hako: “Tapeporavykyi ti sábadu rupi.” Nahā ahe ei hako. Ehepia ti neremimbo'ehara'ga! Ĝa nohendukatui reki. A'ereki ĝa oporavykyi ika'mbika'mbiga trigo sábadu rupi, ei fariseus'ga Jesus'ga pe.

³ A'ero Jesus'ga ei fariseus'ga pe: —Napehendukatui pe Tupana'ga nhi'iĝa. Garembikwatijarukara omombe'u Daviva'ea. A'ea onhi'ĩ pe me novīa. Ymyahū ty'ara ojuka Daviva'ea onhipavēiva'ea no hako. ⁴ A'ea rupi ahe hoi Tupana'ga rongapype tenda pype. Ippye ikwava'ehara'ga omondo pāo Tupana'ga rovai pyteri pe jipi. Ĝa ikwava'eĝirē Tupana'ga pe ga gwerohouka ĝa pe ĝahā jate ti

to'u jirovai pyteripeva'eagwera javo. Ojipe'ğa po ndo'ui hamo. Daviva'ea reki i'ui onhipavēiva'ea pavēi hako, ei Jesus'ga fariseus'ğa pe.

⁵—Tupana'ga rembikwatijarukara onhi'i pe me novia, ei Jesus'ga fariseus'ğa pe. Ymyahū Tupana'ga e'i Moisésva'ea pe ikwatijaruka ahe ve hako. Ahe ve ga ei: “Nhimbo-hetehava pype ti ikwava'ehara'ğa toporavyky ikwava'eğa ji ve jukapyra. Oporavykye'yma rupi sábadu rupi ti ға tokwava'ē ipype. Nahā ti ға toko katu. Nahā pyry ji ve.” Ymyahū Tupana'ga ei a'ea Moisésva'ea pe ikwatijaruka ahe ve hako, ei Jesus'ga fariseus'ğa pe. Tupana'ga ei ға pe: “Pyry.” Ndojari ға ndehe a'ero ғaporavykya sábadu rupi, ei Jesus'ga.

⁶⁻⁸—Jihi reki kiro a'e pe me: Tupana'ga ei ji ve kaitu pyry, ji erame: Nahanahā ti yvyakotyve'ğa toko sábadu rupi. Nurā yvyakotyva'ero yvagipeva'ero ji ei pe me: Tape'epe'ei ti nhiremimbo'ehara'ğa pe ға ika'mbigame trigo sábadu rupi a'ero, ei Jesus'ga fariseus'ğa pe. Ymyahū Tupana'ga ei hako:

“Peru pe mbatepyryva tokwava'ē ti ikwava'ehara'ğa Tupana'ga pe javo.

A'ea ji ei pe me novia.

Emo koji'i ji apota penemimombyryva ojipe'ğa pe,” ei Tupana'ga hako, ei Jesus'ga.

Tupana'ga nhi'iğa pe ndapekwahakatui, ei Jesus'ga ға pe. Po pe ikwahakatui, a'ero po pe napembojari ite'varuhuva'ea okokatuve'ğa ndehe hamo, ei Jesus'ga fariseus'ğa pe.

Jesus'ga iponhimamava'ea pavēi

(*Marcos 3.1-6; Lucas 6.6-11*)

⁹Aerē Jesus'ga hoi ogwovo gwe'yja'ğa jatykai pe ovahema. ¹⁰Ipype iponhimamave'ga rekoi. Ojipe'ğa ndeaporoği-

tate'varuhuro okovo timbotegwete ti Jesus'ga javo. A'ero ға ei ojohupe:

—Mara'ngu po ti Jesus'ga oporavykyavo gapoa mbokatua'java nhandeporavykye'yma rupi sábadu rupi? Ga gapoa mbokatua'javame po ti nhande Jesus'ga mbotegwetei nehē, ei ға ojohupe.

Nurā ға ei Jesus'ga pe:

—Marāi Moisésva'ea rembikwatijara nhandeporavykye'yma mombe'gwovo sábadu mombe'gwovo? Marāi ikwatijara? Pyry nhande nimombigi ғatetirūa nhandeporavykye'yma rupi sábadu rupi? Marāi? ei ға Jesus'ga pe.

¹¹Imombe'gwovo Jesus'ga ei ға pe:

—Erereko po nde ovelha ojipejiva'ea. Po nerenymbava ovelha ihiri ikwaruhua pype nhandeporavykye'yma rupi sábadu rupi, a'ero po nde ipyhygi ovelha henohema jugwi. Nahā nde ovelha rerekokatu. A'ereki pyry ovelha nde ve, ei Jesus'ga ға pe. ¹²Koji'i avove'ğa pyryvamo Tupana'ga pe yvyakotyve'ğa. Nurā ji ei: Pyry nhande ға pokogame sábadu rupi, ei Jesus'ga. Aherembikwatijara e'i no pyry javo.

¹³A'ea erame Jesus'ga ei akoja'ga pe iponhimamave'ga pe:

—Ejipoapyho!

A'ero ga jipoapyhoi. Ikatua'ja gapoa a'ero ojipea ja gapoa ja.

¹⁴A'ero fariseus'ğa hoi Jesus'ga hugwi onhimono'oğa. Ojohupe ға ei onhimonha'ngavo:

—Maranuhū po ti nhande Jesus'ga jukaukari nehē naerū? ei ға ojohupe.

Tupana'ga omongo Jesus'ga ғanduvihavuhetero

¹⁵Ĝa'ea kwahavame Jesus'ga hoi pea hugwi ogwovo. He'yjuhuve'ğa nhimono'oği ogwovo ga rupi. A'ero ga imombipavi ғatetirūa ға hugwi. ¹⁶Kiro ga etetei ға pe:

—Tapemombe'ui ti ojipe'ğa pe Jesus'ga imombigi oretetirūa javo.

¹⁷ A'ea Jesus'ga ei ға pe. Nahā hekoi Tupana'ga nhi'ipo'ruavo ymyahūva'ea po'ruavo. A'ereki ymyahū Tupana'ga nhi'īga mombe'uharava'ea Isafasva'ea a'ea mombe'u Tupana'ga nhi'īga mombe'gwovo. Ahe e'i hako:

¹⁸ “Pehepia ti nhipavēive'ga – kiroki ga pe ji a'e eko ti ғanduvi-havuhuhetero javo,' ei Tupana'ga,” ei ahe.

“Ga ko nhiremia'nguhete'ga.

Anhimohē hete ji ga rehe,' ei Tupana'ga. 'Amondouka po ti ji jira'uva ga pyri ga pojykatuuka jupe nehē.

A'ero po ti ga nhiremimbotarimova'ea mombe'ui judeus'garūive'ğa pe nahanahā pyry Tupana'ga pe javo,' ei Tupana'ga.

¹⁹ 'Nhipavēive'ga po ti ndogwayvari ға nehē.

Ndohapukai po ti ga ға pe nehē.

Ndahyahivi po ti ganhi'īga ға pe cidade rapea rupi nehē,' ei Tupana'ga.

²⁰ 'Ga po ti oko nhyrō he'ouhūve'ğa pokoga nehē.

Pyry po ti ga ndipopoakarive'ğa pe nehē. Nahā po ti ga reko'i hendukatuuka ға pe nhinhi'īga ға mongovouka nhinhi'īga rupi,' ei Tupana'ga.

²¹ 'Ga rehe po ti judeus'garūive'ğa jikogi nehē,' ei Tupana'ga,” ei Isafasva'ea hako.

O'mbero ahe e'i:

Belzebu'ga opoko Jesus'ga

(*Marcos 3.20-30; Lucas 11.14-23*)

²² Aerē ojipe'ğa heakwagweve'ga reruri Jesus'ga pyri tombojipe'a ti Jesus'ga anhağa ga hugwi javo. Ndohepiagi heakwagweve'ga. Ga nonhi'īgi no. A'ereki anhağa ndohepiukari ga pe. Nomonhi'igukari ga pe no. Ґa ga reruri Jesus'ga pyri. Igwete Jesus'ga anhağa mbojipe'ai ga monhimohiғatuavo.

A'ero ga nhi'īga'javi. Gwepiaga'ja ga no. ²³ A'ero pevove'ğa nhimomby'ahetei onhimongyavo. A'ero ға eға'e'i:

—Marangu po Jesus'ga Daviva'ea rymyminoa?

A'ea ға ei. A'ereki ға e'i oyvyteri pe: “Ga pe Tupana'ga e'i eko ti ғanduvi-havuhuhetero javo.” A'ea ға ei nurā Jesus'ga popoakaro javo.

²⁴ Henduvame fariseus'ğa ei:

—Aherymyminoa rūi po ga. Belzebu'ga anhağa ruvihavuhu'ga Jesus'ga pokogame jate ga popoakaro. Nurā Jesus'ga anhağa mbojipe'ai ға hugwi imondovouka, ei ға o'mbero.

Belzebu, ei ға Diabo'ga pe. Irūa garera Satanás.

²⁵ Jesus'ga okwaha fariseus'ğa ndeaporoғitate'varuhua. A'ero ga ei ға pe:

—Po ғagwyrive'ğa otavuka ojo-hupe, a'ero po ti ға nhomoka'nhyrbavi nehē. Po cidadepeve'ğa otavuka ojo-hupe, a'ero po ti ға nhomoka'nhyrbavi nehē no. Po ongapyve'ğa otavuka ojo-hupe, a'ero po ti ға nhomoka'nhyrbavi nehē no, ei Jesus'ga fariseus'ğa pe. ²⁶ Po Satanás'gapyriva'ea nhombojipe'ai nahā otavuka ojo-hupe, a'ero po ti inhomoka'nhyrbavi jovai nehē no. Marā po ti Satanás'ga huvihava a'ero ojipyryva'ea ahana'javame nehē? ei Jesus'ga fariseus'ğa pe.

A'ea Jesus'ga ei. A'ereki fariseus'ğa e'i o'mbero:

—Belzebu'ga Jesus'ga pokogi ojipyryva'ea mbojipe'auka ga pe.

²⁷ A'ero Jesus'ga ei fariseus'ğa pe:

—Ma'ğa ombojipe'auka Satanás'gapyryva'ea pendeheve'ğa pe naerū? ei Jesus'ga. Ndape'ji reki pe ға pe: “Belzebu'ga ombojipe'auka ға pe.” A'ea rūi pe ei, ei Jesus'ga. Po ga rūi ға poko ojipyryva'ea mbojipe'auka ға pe, a'ero ga rūi ji poko no, ei Jesus'ga. Tape'ei ti ji ve a'ero: “Belzebu'ga Jesus'ga poko.” Po pe'ji a'ea ji ve, a'ero

po ti pendeheve'ġa ete'varuhui pe me nehē no pe'mbe pe javo pe me nehē, ei Jesus'ga fariseus'ġa pe.

²⁸—Tupana'ga ra'uva reki ombojipe'auka Satanás'gapyriva'ea ji ve, ei Jesus'ga. Pekwaha pe a'ero Tupana'ga ko nhanderuvihavuhuhetero kiro javo, ei Jesus'ga.

²⁹—Po ojipe'ga kipotari ipopoakave'ga ronga pype gambatera rerogwovo ga hugwi, a'ero ga ipopoakave'ga pokwapokwari na'ē, ei Jesus'ga. Aerē ga ipyhygi gambatera herogwovo a'ero. Nahā ga koji'i ipopoaka hete reki ipopoakave'ga hohe.

A'ea Jesus'ga imombe'ui nahā Tupana'ga ipopoaka Satanás'ga hohe javo.

³⁰—Kiroki ga ndajirepygi – gaha ji movahī, ei Jesus'ga. Kiroki ga nomono'oġi ji pavēi – gaha ombokwaki'o.

A'ea Jesus'ga ei ga nombojikogukari ġa ji rehe javo.

³¹—Pe'e pe: “Belzebu'ga opoko Jesus'ga.” Nahā pe erame ji ve pe Tupana'ga ra'uva mbotegwetei. A'ereki Tupana'ga ra'uva tuhē ji poko, ei Jesus'ga. Tupana'ga ti omombo pa ġa hugwi ġandekote'varuhua ġa'ete'varuhua gwera ojive nehē, ei Jesus'ga. Po Tupana'ga ra'uva pe ġa ete'varuhui Tupana'ga ra'uva mbotegweteavo nahā okote'varuhuavo, a'ero po ti Tupana'ga nomombori ġandekote'varuhua ġa hugwi nehē, ei Jesus'ga. ³²Po ġa ete'varuhui ji ve vehevi okote'varuhuavo, a'ero po ti Tupana'ga imombori ġandekote'varuhua ġa hugwi nehē, ei Jesus'ga yvyakotyva'ero yvagipeva'ero no. Po ġa ete'varuhui Tupana'ga ra'uva pe reki okote'varuhuavo, a'ero po ti Tupana'ga nomomboraġwami ġandekote'varuhua nehē. Nomombori po ti ga kiro. Aerē po ti ga nomombori nehē no, ei Jesus'ga fariseus'ġa pe.

I'yva yva'ia pavēi

(Lucas 6.43-45; Mateus 7.15-20)

³³—Pejapyaka ti nhinhi'ġa rehe, ei Jesus'ga fariseus'ġa pe. Po i'yva ikatu, a'ero yva'ia ikatu. Po i'yva ite'varuhu, a'ero yva'ia ite'varuhu. Ahe okwaha i'yva. A'ereki ahe gwepia herekorame yva'ia ojihe, ei Jesus'ga fariseus'ġa pe. ³⁴Peko te'varuhu pe! ei Jesus'ga ġa pe. Nurā pe ete'varuhui ojipe'ġa pe. A'ereki pejiyvvyteri pe pe peko te'varuhu hete, ei Jesus'ga fariseus'ġa pe. ³⁵Pyryve'ga, nane'ymi ga reaporoġitaro pyryva'ea rehe. Nurā ga ekatui jipi, ei Jesus'ga. Ite'varuhuve'ga, nane'ymi ga reaporoġitaro ite'varuhuva'ea rehe. Nurā ga ete'varuhui, ei Jesus'ga.

³⁶—Imombe'ukatuavo ji ei pe me: Aerē mbapava koty po ti hahy hete ġa pe Tupana'ga erame ġa pe nhaporemo ġandeporoġita rehe nehē. Ġa pe po ti ga ei: “Penhi'iteheuhu pe nahanahā javo. Maraname pe nhi'inhi'itehei?” Nahā po ti ga ei ġa pe nehē. ³⁷A'ereki ga ġwendu pa nenhi'itehea nenhi'ipyryva reheve. A'ero nde nhi'ipyryvame po ti ga ei nde ve nehē: “Pyry nenhi'ġa. Ereko katu nde a'ero,” e po ti ga nehē. Nde nhi'itehehurame ga henduvi no. A'ero po ti ga ei nde ve nehē: “Ndapyryvi nenhi'ġa. Ereko te'varuhu nde a'ero,” e po ti ga nde ve nehē. A'ero po ti ga imondoi hahyva'ea nde ve nehē nde ete'varuhuro ġwaramo, ei Jesus'ga imombe'gwovo fariseus'ġa pe.

Jesus'ga okwahava'javuka Jonasva'ea ahe ve

(Marcos 8.11-12; Lucas
11.29-32; 12.54-56)

³⁸A'ero judeus'ġa mbo'ehara'ġa ei Jesus'ga pe fariseus'ġa pavēi:

—Ahembo'eharamo epo ti ahemon-himomby'ava'ea torohepia ti, ei ġa.

³⁹A'ero Jesus'ga ei ġa pe:

—Peko te'varuhu pe aḡwamova'ero! ei Jesus'ga. Ndapekoi pe Tupana'ga nhi'iḡa rehe pejikoge'yma ga rehe. A'ero pe ei: “Jesus'ga japorame jate nhande ve ahe-monhimomby'ava'ea, a'ero po ti nhande ei ikwahava nehē: Tupana'ga ga poko. A'ea po ti nhande xa'e hepiagame nehē.” A'ea pe ei, ei Jesus'ga.

—Ndoapoukari po ti Tupana'ga ojipea ahe-monhimomby'ava'ea pe me nehē. Ojikwe ga oapo ahe-monhimomby'ava'ea Jonasva'ea mohemukarame hako. A'ea jate po ti ga ikwahavukara'javi pe me nehē, ei Jesus'ga. Ymyahū Jonasva'ea ko Tupana'ga nhi'iḡa mombe'uharava'ea hako. ⁴⁰Mokōi okira rupi Jonasva'ea reko piraruvihavuhua revegi pe. Kirē pira ahe mbojivya'javi gwevega hugwi. Aerē ahe hoi Tupana'ga nhi'iḡa mombe'gwombe'gwovo Nínivepeva'ea pe a'ero hako, ei Jesus'ga.

—Jonasva'ea javijitehe mokōi jikira rupi po ti ji reko yvya pype hete nehē. Kirē po ti ji hemi jugwi nehē vyakotyva'ero yvagipeva'ero no, ei Jesus'ga. A'ero po ti pe ikwahavi Tupana'ga opoko Jesus'ga javo, ei Jesus'ga.

⁴¹—Aerē mbapava koty po ti Tupana'ga omanove'ḡa mono'ono'ombavi aḡwamove'ḡa ndeheve nehē, ei Jesus'ga. Ga mono'ombavame po ti ga ei ḡa pe nhaporemo nehē peko te'varuhu pe javo. A'ea rupi po ti Nínivepeva'ea kweravi nehē no. Ojipiukarame po ti ahe imboukwahavukari aḡwamove'ḡa ndekote'varuhua nehē. A'ereki a'ea renonde ymyahū Nínivepeva'ea ḡwendu katu Tupana'ga nhi'iḡa hako. Opohi ahe okote'varuhua hugwi ymyahū hendukatuavo Tupana'ga nhi'iḡa Jonasva'ea imombe'uro ḡwaramo hako, ei Jesus'ga ḡa pe imombe'gwovo.

—Ji rendu ti! ei Jesus'ga ḡa pe. Jihi kaitu amombe'u katu Tupana'ga nhi'iḡa Jonasva'ea hohe, ei Jesus'ga. Aḡwamove'ḡa nohendupotari nhinhi'iḡa

opohire'yma okote'varuhua hugwi. Nurā po ti Nínivepeva'ea imboukwahavukari aḡwamove'ḡa ndekote'varuhua nehē, ei Jesus'ga fariseus'ḡa pe.

⁴²—Mbapava koty po ti Tupana'ga omanove'ḡa mono'ono'ombavi aḡwamove'ḡa ndeheve, ei Jesus'ga. Ga mono'ombavame po ti ga ei ḡa pe nhaporemo nehē peko te'varuhu pe javo. A'ea rupi po ti tyapyrakotyva'ea ruvihavuhuva'ea kweravi nehē no kunhangwerava'ea. Ojipiukarame po ti ahe imboukwahavukari aḡwamove'ḡa ndekote'varuhua nehē. A'ereki a'ea renonde ymyahū tyapyrakotyva'ea ruvihavuhuva'ea uhu Salomāova'ea pyri hako tahendu ti ganhi'iḡa javo. “A'ereki ga okwaha hete,” ei ahe ua. Paivouhu hete ahegwya. Paivouhua hugwi ahe ruri hako tahendu ti ga javo, ei Jesus'ga imombe'gwovo fariseus'ḡa pe.

—Ji rendu ti! ei Jesus'ga ḡa pe. Jihi kaitu akwaha hete Salomāova'ea hohe, ei Jesus'ga. Aḡwamova'ero napehendupotari nhinhi'iḡa ikwahapotare'yma a'itituhēva'ea. Nurā po ti ahe imboukwahavukari pendekote'varuhua nehē, ei Jesus'ga.

Ojivy anhaḡa ahe pyri

(Lucas 11.24-26)

⁴³—Kiro po ti ji imombe'ui Diabo'gapyriva'ea rembipyhyga'ga anhaḡa rembipyhyga'ga pe me, ei Jesus'ga. Na ja aḡwamove'ḡa ndekoi ite'varuhuve'ḡa – kiroki ḡa opohi okote'varuhua hugwi novia ojikoge'yma ji rehe, ei Jesus'ga. Anhaḡa ite'varuhu hete akwaimbae'ga pyhyga otiruahūro ga pe. Aerē anhaḡa jipe'ai ga hugwi ogwovo yhye'yi me okwaokwava. “Mome po ti ji ruvi nehē?” e'i ovyteri pe heka. Ndohepiagi reki. ⁴⁴Nurā i'ei: “Ajivy po ti ji nhironga pe ipoijykaa'java akwaimbae'ga poijykaa'java,” e'i anhaḡa. Akwaimbae'ga pe anhaḡa e'i nhironga.

—A'ero ituri ojivya akwaimbae'ga pyri. Ovahemame ga pyri anhağa i'ei: “Ndogwerekoi ve ongapypeve'ga ipype imboavujikweripyra pype,” e'i akwaimbae'ga mombe'gwovo. ⁴⁵ “Taru ti jara ji pyri a'ero,” e'i.

—A'ero ihoi anhağa rerua seteva'ea rerua. Akoja hohe seteva'ea tiruahū hete, ei Jesus'ga. Ovahemame akwaimbae'ga pyri ga pojkai otiruahūro ga pe. A'ero kiro koji'i tiruahū hete akwaimbae'ga pe. Ymya tiruahū ga pe ojipejiva'ea ga pojykarame. Aerē koji'i tiruahū hete ga pe seteva'ea ga pojykarame, ei Jesus'ga.

—Na jitehe tiruahū aḡwamo ite'varuhuve'ğa pe. Aerē koji'i po ti tiruahū hete ḡa pe nehē. A'ereki opohi'rārame okote'varuhua hugwi novīa ḡa nde'i ji ve: “Herejo ejikoty'a ji pavēi.” A'ea ḡa nde'i ji ve. Aerē koji'i ḡa ndekote'varuhui a'ero, ei Jesus'ga.

Jesus'ga yembora gairūva'ea pavēi

(*Marcos 3.31-35; Lucas 8.19-21*)

⁴⁶ Jesus'ga imombe'urame pevove'ğa pe nanime Jesus'ga yembora ruri gairū'ğa pavēi o'ama okari pe. Onhi'i pota ḡa ga pe. ⁴⁷ Pevove'ğa pyteripeve'ga e'i Jesus'ga pe:

—Neyhēa uhu nde repiaga neirū'ğa pavēi. Pevo ḡa ami okari pe.

⁴⁸ A'ero Jesus'ga ei ga pe:

—Ji erame nhyhēa, marāve'ğa pe ji ei? ei ga. Ji erame nhiirū'ğa, marāve'ğa pe ji ei? Kiro ji imombe'ukatui nde ve, ei Jesus'ga.

⁴⁹ A'ero Jesus'ga pova'eḡi ḡwemimbo'ehara'ğa pe. Ḡwemimbo'ehara'ğa mombe'gwovo ga ei:

—Pehepia! Ḡa pe ji ei nhy'ğa. Ḡa pe ji ei nhiirū'ğa, ei Jesus'ga. ⁵⁰ Kiroki ḡa jiruva'ga nhi'ipo'ru yvagipeve'ga nhi'ipo'ru – ḡa pe ji ei nhiirū'ğa. A'e ji ḡa pe no nhirendyra'ğa. Nhy'ğa a'e ji ḡa pe no, ei Jesus'ga.

Ha'yinha mohāihara'ga

(*Marcos 4.1-9; Lucas 8.4-8*)

13 Onhi'imbavame Jesus'ga hoi onga hugwi ogwovo ypiahu pe. Pevo ga apygi oina. ² He'yjuhuve'ga nduri onhimbotomyvya ga pyri tihendu katu ti ga javo. Nurā ga hoi o'ava yharuhua pype oina. A'ero ḡa ami yembeyvyri pe.

³ Ojo'java'ea pyvō ga ḡa mbo'embo'ei imombe'gwovo ḡa pe he'yjuhuva'ea. Ga e'i:

—Ji rendu ti! ei Jesus'ga. Ha'yinha mohāihara'ga hoi ko pe ityma, ei ga. ⁴ Pevo ga imohāi ha'yinha. Nahā ga itymi ha'yinha. Ga imohāirame ha'yinha jara indurugi pehea rembeyvyra rupi. Ua gwyra'ia i'ui imokona, ei Jesus'ga.

⁵—Ga imohāirame ha'yinha jara indurugi yja rehe ita arimo. A'ereki ita onhimongyheteuhu pevo. Xunhi yja a'ero ha'yinha pe. Kotihī henhunhamo novīa. A'ereki nianami yja ita rehe. ⁶ Kwarahyahiva imbokai garemityma a'ero. He'ouhū omanomo. A'ereki ndokihetei hapoa yvya pype, ei Jesus'ga.

⁷—Ga imohāirame ha'yinha jara indurugi nhungwava ra'yinha pyteri pe hatīava'ea ra'yinha pyteri pe. Aerē ga'apoa ha'yinha renhunhamo nhungwava ra'yinha pavēi. A'ero nhungwava nhambyguhui garemityma, ei Jesus'ga.

⁸—Ga imohāirame ha'yinha jara indurugi yjakatua pype. A'ero henhunhamo o'ao'aheteramo. He'yjuhu ahara a'ero. Jara pype ahara pype turi cem ha'yinha. Jara pype ahara pype turi trinta ha'yinha.

Nahā Jesus'ga ei imombe'gwovo ha'yinha mohāihara'ga mombe'gwovo.

⁹—Peapyakwa pe. Pehendu katu ti ji'ea a'ero! ei Jesus'ga pevove'ğa pe imombe'gwovo ojo'java'ea.

**Nurā ji amombe'ui
ojo'java'ea, ei Jesus'ga**

(Marcos 4.10-12; Lucas 8.9-10)

¹⁰ Jesus'ga remimbo'ehara'ğa nduri ga pyri javo ga pe.

—Maranbe nde imombe'ui ojo'java'ea ға pe ға mbo'erame? ei ға Jesus'ga pe.

¹¹ A'ero Jesus'ga ei ға pe:

—Pe me Tupana'ga ei tokwaha ti ға onhimiva'ea nhirembiepiakatuha javo, ei Jesus'ga. Marā hekoi kiro Tupana'ga vvyakotyve'ğa ndepiakaturame okovo ғanduvi-havuhuhetero? A'earupiva'ea kiro ga ikwahakwahavukari pe me. Ojipe'ğa pe po ti ga ndokwahavukari tuhē a'ea nehē, ei Jesus'ga ғwemimbo'ehara'ğa pe. Nurā ji imombe'ui ojo'java'ea ға pe ға mbo'erame, ei Jesus'ga.

¹²—Kiroki ga okwaha – ga pe po ti Tupana'ga ikwahavukari koji'iva'ea nehē. A'ero po ti ga ikwahahetei nehē, ei Jesus'ga. Kiroki ga ndokwahavi – po ga ikwahavi xunhiva'ea, a'ea vehevi po ti Tupana'ga imokanhymbavukari ga pe nehē, ei Jesus'ga.

¹³—Nurā ji imombe'ui ojo'java'ea ға pe. A'ereki

“hepiagame ға gwepia tehe reki. A'ereki ға nombaragwahapotari hehe. Henduvame ға ғwendu tehe reki. A'ereki ға ndokwahapotari”, ei Jesus'ga.

¹⁴—Nahā ға ndekoi hepiage'yma henduve'yma no, ei Jesus'ga. Nahā hekoi Tupana'ga nhi'ipo'ruavo ymyahūva'ea po'ruavo. A'ereki ymyahū Tupana'ga nhi'īga mombe'uharava'ea Isaíasva'ea a'ea mombe'u Tupana'ga nhi'īga mombe'gwovo. Ahe e'i hako:

“Henduvame ға ndokwahavağwami reki.

Hepiagame ға nombaragwahavağwami reki hehe,' ei Tupana'ga.

¹⁵ ‘Nahā ға. A'ereki ға noangarihu tiandeapyakwapupugyme ti javo.

Ndiapyhai ға okovo

tikwahavyme ti Tupana'ga nhi'īga javo.

Ndojapyakai ға

xambaragwahavyme ti a'itituhēva'ea rehe javo.

Nahā ға ndekoi

tirojijjyime ti nhandereaporoğita javo.

Tomomboryme ti Tupana'ga

nhanderekote'varuhua nhande

hugwi nehē, ei ға,' ei Tupana'ga.”

Ymyahū Isaíasva'ea ei a'ea mombe'gwovo hako, ei Jesus'ga.

¹⁶—Pe me ki a'e te pyry hete. A'ereki pe pejirokwa ikwahava aherembikwahavipyre'yma Tupana'ga rembiapoa repiaga ganhi'īga rendukatuavo, ei Jesus'ga ғwemimbo'ehara'ğa pe. Pyry hete pe me, a'e ji. ¹⁷ A'ereki ymyahū ko ahe gwepia pota hete penembiepiaga Tupana'ga nhi'īga mombe'uharava'ea ganhi'igareheva'ea pavēi. He'yiva'ea gwepia pota. Ahe ndohepiagi reki. ғwendu pota hete ahe penemienduva no. Ahe nohenduvi reki, ei Jesus'ga ғwemimbo'ehara'ğa pe.

**Jesus'ga okwahavuka ha'yinha
mohāihara'ga mombe'ua**

(Marcos 4.13-20; Lucas 8.11-15)

¹⁸—Pehendu ti a'ero ikwahava ojo'java'ea, ei Jesus'ga ғwemimbo'ehara'ğa pe. Kiro po ti ji imombe'ukatui pe me nehē ikwahavuka ha'yinha mohāihara'ga mombe'ua nehē, ei Jesus'ga ғwemimbo'ehara'ğa pe.

¹⁹—Kiro Tupana'ga reko vvyakotyve'ğa nduvihavuhetero ға ndepiakatuavo, ei Jesus'ga. Kiroki ға ғwendu a'ea mombe'ua novia ikwahave'yma – ға pyri ahemoandyandiyihara'ga Diabo'ga ruri a'ero ipe'avo imombe'ua ғapy'a hugwi

imoka'nhyumbavuka ġa pe, ei Jesus'ga. Ġa pe ji ei a'ero ji imombe'urame ha'yinha indurugagwera pehea rembeyvura rupi.

²⁰—Amombe'u jipe ko ji ha'yinha indurugagwera – kiroki onduru ita rehe, ei Jesus'ga. Kotihī henhui ha'yinha novīa. A'ereki kwarahya rerekovo ġwaramo nonhimomiranami a'ero omanomo, ei ga. A'ereki ndokihetei hapoa vyva pype.

—A'ea ja ġa ndekoi – kiroki ġa ġwendu nhanderuvihavuhete'ga mombe'ua. Kotihī ġa ndoryndoryvamo hehe novīa. ²¹Aerē ojipe'ġa omondo hahyva'ea ġa pe ndoropotari pe henduvame gamombe'ua javo. Hahyro ġwaramo ġa pe ġa nonhimomiranami a'ero kotihī opohia nhanderuvihavuhete'ga mombe'ua hugwi. A'ereki ndokihetei gamombe'ua ġayvyteri pe.

²²—Amombe'u jipe ko ji ha'yinha indurugagwera – kiroki onduru nhungwava ra'yinha pyteri pe hatiava'ea ra'yinha pyteri pe. Aerē igwaigwavete hatiava'ea nhambyguhui garemityma jukavo, ei Jesus'ga.

—A'ea ja ojipe'ġa ndekoi nhungwava pyteripeva'ea ja. Ġa ġwendu ojipe'ġa erame ġa pe: “Tupana'ga nhande poko katu kiro nhanderuvihavuhete'ga.” A'ea ġa ġwendu katu. Aerē ġa aġataruhuramo ojihe javo: “Maramarā po ti nhande rekoi nehē naerū?” ei ġa oyvyteri pe. A'ea nonoġatuukari ġapy'a. Ga ipotapavuhui itambere'ia a'ero, ei Jesus'ga. “Koji'i nhande tipotaruhu itambere'ia a'ero ti pyryvamo nhande ve javo,” e'ihu ġa, ei Jesus'ga. A'ero igwaigwavete ġa ndojapyakaa'javi nhanderuvihavuhete'ga mombe'ua rehe. A'ereki ġa'aġatarahivuhua nohenduva'javukari a'ea ġa pe. A'ero ġa ndokoa'javi reki gamombe'ua rupi okokatue'yama ojipe'ġa pe oporavykye'yama ga pe.

²³—Amombe'u jipe ko ji ha'yinha indurugagwera – kiroki onduru yjakatua pype, ei Jesus'ga. A'ea ja ojipe'ġa ndekoi yjakatuapypeva'ea ja. Ġwendu katu ġa nhanderuvihavuhete'ga mombe'ua ikwahava. Japyakwapupu ġa henduvame. Oko katu ġa okovo gamombe'ua rupi a'ero. Nahā ġa ha'yinha mohāihara'ga remitymipyra'ea ja. Ojipea pype garemitymipyra pype turi cem ha'yinha ahara pype. Ojipea pype turi sessenta ha'yinha ahara pype. Ojipea pype turi trinta ha'yinha ahara pype. Na jitehe ko ġa – kiroki ġa japyakwapupu. Ombojoavyvy ġaporavykya Tupana'ga pe okokatuavo ojipe'ġa pe. Jara'ġa he'yjuhu ġaporavykya. Jara'ġa koji'i ġaporavykya. Nahanahā ġa ndekoi.

A'ea Jesus'ga ei imombe'gwovo pa ojo'java'ea ikwahavuka ġwemimbo'ehara'ġa pe.

Nhungwava trigo'java'ea

²⁴Ojipea pyvō ojo'java'ea pyvō Jesus'ga ġa mbo'ei. A'ero ga ei:

—Marā hekoi kiro vvyakotyve'ġa pe ġa erame Tupana'ga nhanderuvihavuhetero oko javo? A'ea rehe po ti ji pe mbo'ei ikwahavuka pe me imombe'gwovo a'ea'java'ea, ei ga. Akwaimbae'ga imohāi ha'yinhapyryva trigo ra'yinha ko pe ityama. ²⁵Aerē ppytunimo ġa kipavame ga'arōe'ŷve'ga ruri imohaina nhungwava ra'yinha trigo'java'ea ra'yinha ko pe trigo pyteri pe. Kirē ga hoi a'ero ojipiukare'yama ogwovo.

²⁶—Aerē jate trigo henhunhamo nhungwava pavēi. I'ai herekovo ahara. I'arame jate kohoa jara'gapyryve'ġa mbaragwahavi nhungwava rehe trigo pyteri pe a'ea ko trigo rūi reki javo. ²⁷A'ero ġa hoi kohoa jara'ga pyri javo ga pe: “Orepojykaharamo eretŷ nde trigo ra'yinhapyryva ko pe. Maraname gwereko nhungwava trigo pyteri pe?

Ma'ġa omohāi naerū nhungwava ra'ynha trigo'java'ea ra'ynha a'ero trigo pyteri pe raikwehe?" ei ġa jġara'ga pe.

²⁸—A'ero ga ei ġa pe: “Ma'ġa po? Ojipe'ga nanhiarōi a'ero imohaina nhungwava ra'ynha ipype raikwehe,” ei ga.

—A'ero ġa ei: “Marā a'ero? Toroho ti nhungwava mondoroga? Marā?” ei ġa.

²⁹—“Tapemondorogi na'ē,” ei ga. “Nhungwava mondorogame mara'ngu po ti pe imondoroga trigo jajuve'jva'ea nhungwava reheve nehē?” ³⁰Na inhi-momboakari ojogweheve,” ei ga, ei Jesus'ga imombe'gwovo. “Aerē trigo jaju-vame po ti ji ei trigo mono'ohara'ġa pe nehē: Nhungwava na'ē ti pemondoro trigo'java'ea jugwi imono'oġa nehē. Peapytī ti jajurupya pe herogwovo im-bokaita. Nahā po ti ji ei ġa pe nehē,” ei ga, ei Jesus'ga imombe'gwovo. “A'ea py'rovo gwe ti pemono'ō trigo herua imondovo hyrua pype ġapoa pype. Nahā po ti ji ei ġa pe nehē,” ei kohoa jara'ga.

Nahā Jesus'ga ei imombe'gwovo ojo'java'ea.

Mostarda ra'ynha xunhiheteve'ea

(Marcos 4.30-32; Lucas 13.18-19)

³¹Ojipea pyvō ojo'java'ea pyvō Jesus'ga ġa mbo'ei. A'ero ga ei:

—Marā hekoi kiro vvyakotyve'ġa pe ġa erame Tupana'ga nhanderuvihavuhetero oko javo? A'ea rehe po ti ji pe mbo'ei ikwahavuka pe me imombe'gwovo a'ea'java'ea, ei ga. Akwaimbae'ga gwereko mostarda ra'ynha. A'ea ga itymi ko pe, ei Jesus'ga.

³²Mostarda ra'ynha ko jara gwyre'i pa xunhi hete. Henhunhame mostarda roryroryvamo. Aerē yvovouhuro. A'ero kojli' hehanhuhū oji'java'ea hohe yvovouhuro. A'ero gwya'ia ruri onhimongyavo upa hakā rehe japovo gwaityga, ei Jesus'ga he'yje'jve'ġa po ti he'yjuhu nehē javo.

Pāo imbovuhava

(Lucas 13.20-21)

³³Ojipea pyvō ojo'java'ea pyvō Jesus'ga ġa mbo'ei. A'ero ga ei:

—Marā hekoi kiro vvyakotyve'ġa pe ġa erame Tupana'ga nhanderuvihavuhetero oko javo? A'ea rehe po ti ji pe mbo'ei ikwahavuka pe me imombe'gwovo a'ea'java'ea, ei ga. Kunhahēa opyhy he'yiva'ea vinte e cinco quilos de farinha de trigo, ei ga. Trigo pype hēa imbojihe'ari imbovuhava ta'apo ti ji pāo javo. A'ero hēa igwaragwarai humbirimbiriga trigo ru'uma. Igwaigwavete imbovuhava onhinhamba trigo ru'uma pype imbovuvupava, ei Jesus'ga igwaigwavete po ti ġa herojijyi ojeaporoġita nehē javo.

Nahā hekoi Tupana'ga nhi'ipo'ruavo

(Marcos 4.33-34)

³⁴A'ea pa Jesus'ga imombe'ui ojo'java'ea pevove'ġa pe he'yjuhuve'ġa pe. A'ea jate ga imombe'ui ġa pe ġa mbo'eavo. ³⁵Nahā hekoi Tupana'ga nhi'ipo'ruavo ymyahūva'ea po'ruavo. A'ereki ymyahū Tupana'ga nhi'iġa mombe'uharava'ea a'ea mombe'u. A'ea rupi ahe ei Tupana'ga nhi'iġa mombe'gwovo hako:

“Amombe'u po ti ji ġa pe ojo'java'ea nehē.

Kiroki onhimi yvya apopyagwera jate – kiro po ti ji a'ea kwahavukari imombe'gwovo ġa pe nehē,” ei ahe hako.

Jesus'ga okwahavuka trigo'java'ea mombe'ua

³⁶Pevove'ġa mondoukaramme ojihugwi Jesus'ga hoi onga pype. A'ero garemimbo'ehara'ġa nduri ga pyri javo ga pe:

—Ore mbo'e ti ojo'java'ea rehe ikwahavuka ore ve nhungwava mombe'ua trigo'java'ea mombe'ua, ei ġa Jesus'ga pe.

³⁷ A'ero Jesus'ga ei ġa pe:

—Kwa. Kiro po ti ji imombe'ukatui pe me nehē. Jijive vvyakotyva'ero yvagipeva'ero ji ei ji ga mombe'urame ha'ynhapyryva mohāihara'ga, ei Jesus'ga. ³⁸ Kohoa a'e ko ji vvyakotyva pe, ei Jesus'ga imombe'gwovo ġa pe. Ha'ynhapyryva a'e ko ji jireheve'ġa pe. Ġa e'i Tupana'ga pe: “Ndehe ko oreruvihavuhetero.”

Nhungwava trigo'java'ea a'e ko ji ite'varuhuve'gareheve'ġa pe Diabo'gareheve'ġa pe. Ġa e'i Diabo'ga pe: “Ndehe ko oreruvihavamo.”

³⁹ Ha'ynhapyryva mohāihara'ga arōe'ŷve'ga – kiroki ga otŷ nhungwava gakohoa pype – ga'arōe'ŷve'ga a'e ko ji Diabo'ga pe nhiarōe'ŷve'ga pe, ei Jesus'ga. Koapora mondorohava a'e ko ji mbapavakotyva pe. Koapora mondorohara'ġa a'e ko ji Tupana'gapyrive'ġa pe yvagipeve'ġa pe, ei Jesus'ga imombe'gwovo.

⁴⁰ —Koapora mondorohara'ġa imondorogi nhungwava trigo'java'ea imbokaita, a'e ko ji ko, ei Jesus'ga. Na jitehe mbapava koty po ti ji ite'varuhuve'ġa mondoukari hahyva'ea ruvihava pype nehē, ei Jesus'ga.

⁴¹ Yvyakotyva'ero yvagipeva'ero po ti ji jipyrive'ġa mondoi vyva koty nehē yvagipeve'ġa. A'ero jireheve'ġa ndeja po ti ġa ite'varuhuve'ġa nderohopavi nehē – kiroki ite'varuhuve'ġa ombo'e ite'varuhuva'ea rehe, ei Jesus'ga. Okote'varuhuve'ġa nhaporemō po ti jipyrive'ġa ġa nderohoi jireheve'ġa pytera hugwi nehē no, ei Jesus'ga. ⁴² A'ero po ti jipyrive'ġa okote'varuhuve'ġa mombori hahyva'ea ruvihava pype. Tataheteuhua koi hahyva'ea ruvihava. Pevo po ti

ġa jehe'oi ojihe onhimonha'ngavo hahyrame ojive nehē, ei Jesus'ga.

⁴³ —A'ero po ti Tupana'ga nhi'ġareheve'ġa popoakara jukwahahetero nehē. Ikatu katu po ti ġa gworygworyvamo nehē – perope ġanduvete'ga ojikoty'a ġa pavēi Tupana'ga, ei Jesus'ga. Peapyakwa pe. Pehendu katu ti j'i'ea a'ero! ei Jesus'ga imombe'gwovo katu ġwemimbo'ehara'ġa pe ojo'java'ea.

Akwaimbae'ga gwepia pyryheteva'ea ko pe

⁴⁴ —Marā hekoi kiro vvyakotyve'ġa pe ġa erame Tupana'ga nhanderuvihavuhetero oko javo? A'ea rehe po ti ji pe mbo'ei ikwahavuka pe me imombe'gwovo a'ea'java'ea nehē, ei ga. Akwaimbae'ga hepiagi pyryheteva'ea ko pe. A'ereki a'ea ojipe'ga omi jipe vvyk-wara pype tohepiagyme ti ġa javo. Garemimimipyra repiagame akwaimbae'ga heja pevo imima'java. Horyory ga hehe. Nurā ga imondopavi ombatera oji-hugwi tombuhu ti ġa ji ve itambere'ia mbatera pe javo. A'ero ga itambere'ia rerohoi imondopava kohoa jara'ga pe ipyhyga kohoa ga hugwi. “Nahā ji ipoykai nhirembiepiagipyra,” ei ga ovyv-teri pe, ei Jesus'ga. Nahā hekoi vvyakotyve'ġa pe ġa erame Tupana'ga nhanderuvihavuhetero oko javo.

A'ea Jesus'ga ei imombe'gwovo ġwemimbo'ehara'ġa pe ojo'java'ea ikwahavuka ġa pe na jitehe pyryheteva'ea tuhē ko aherekoa Tupana'gareheva'ero javo.

Ita'ia'java'ea pyryheteva'ea pérola

⁴⁵ —Marā hekoi kiro vvyakotyve'ġa pe ġa erame Tupana'ga nhanderuvihavuhetero oko javo? A'ea rehe po ti ji pe mbo'ei ikwahavuka pe me imombe'gwovo a'ea'java'ea nehē, ei Jesus'ga. Ima'ehara'ga

hogahoi ojipe'gape'ga pyri ipyhypota ita'ia'java'ea pyryheteve'ea pérolas ijara'ga hugwi. ⁴⁶A'ero ga hepiagi ita'ia'java'ea pyryheteve'ea ijara'ga pyri. He'yi itambere'ia hehe. A'ero ga hoi imondopava ombatera ojihugwi tombuhu ti ga ji ve itambere'ia mbatera pe javo. A'ero ga itambere'ia rerohoi imondovo ijara'ga pe imbuhuruka ojive ita'ia'java'ea pyryheteve'ea pérolapyryheteve'ea ipojykavo, ei Jesus'ga na jitehe pyryheteve'ea tuhê ko aherekoa Tupana'gareheve'ero javo.

Pira mboahava

⁴⁷—Marã po ti hekoi nehê vvyakotyve'ga pe ga erame Tupana'ga nhanderuvihavuhuhetero oko javo? A'ea rehe po ti ji pe mbo'ei ikwahavuka pe me imombe'gwovo a'ea'java'ea nehê, ei Jesus'ga. Pira mboahava pirareheve'ga imombori ypiahu pe imbo'aparavuhupava pira, ei Jesus'ga. ⁴⁸Imboahava tynahê hete. A'ero yembeyvyri pe ga heruri inoga. Oapy ga imo'emo'eamo. Pirapyryva ga imondoi hyrua pype imohina. Pirate'varuhua ga imombori, ei Jesus'ga.

⁴⁹—Aerê na jitehe po ti Tupana'ga vvyakotyve'ga nderekoukari mbapava koty nehê. Mbapava koty po ti gapyrive'ga nduri ite'varuhuve'ga nderogwovo Tupana'ga nhi'igareheve'ga pytera hugwi nehê, ei Jesus'ga. ⁵⁰Hahyva'ea ruvihava pype po ti ga ite'varuhuve'ga mombori nehê. Tataheteuhua koi hahyva'ea ruvihava. Pevo po ti ga jehe'oi ojihe onhimonha'ngavo hahyrame ojive nehê, ei Jesus'ga.

A'ea Jesus'ga omombe'u ojo'java'ea.

A'itituhêva'ea ko ymyahûva'ea ipyahuva'ea no

⁵¹—Marã? Pekwaha pe penhimom-baragwahava nhiremimbo'eagwera

rehe nhaporemo ji pe mbo'erame ojo'java'ea pyvô? Marã? ei Jesus'ga gwemimbo'ehara'ga pe.

—Orokwaha pa ore akoja neremimbo'eagwera, ei ga.

⁵²A'ero Jesus'ga ei ga pe:

—Judeus'ga mbo'ehara'ga ikwahaparavuhui ji ombo'erame, ei Jesus'ga. A'ereki ga okwahavypy myyahûva'ea aheremimbo'eagwera. Aerê ji ga mbo'ei ipyahuva'ea rehe javo ga pe: Nahanahã hekoi vvyakotyve'ga pe ga erame Tupana'ga nhanderuvihavuhuhetero oko javo. A'ero ga ikwahavi a'ea no. Ga ko onga jara'ga ja a'ero, ei Jesus'ga. A'ereki onga jara'ga gweno'ê myyahûva'ea ipyahuva'ea reheve ombaterahetea hugwi ombatera rerekokatuhava hugwi, ei Jesus'ga ga pe.

Jesus'ga oko ocidade de Nazaré pe

(*Marcos 6.1-6; Lucas 4.16-30*)

⁵³Ga mbo'epavame ojo'java'ea pyvô Jesus'ga hoi pea hugwi ogwovo. ⁵⁴Og-wyri pe ga ruri ocidade de Nazaré pe ovahema. Pevo ga ga mbo'ekatukatui ga-jatykahava pype. A'ero ga nhimomby'ai ga rehe. A'ero ga ei ojohupe:

—Ma'ga po ga mbo'ehetei ikwahavukaheteavo ga pe? Ma'ga po ga mbopopoaka japovouka ga pe ahemonhimomby'ava'ea? ei ga. ⁵⁵Ga onga apohara'ga ra'ra'ga rui naerû? ei ga. Gayhêa, hêa ko Mariahêa. Gairû'ga ko Tiago'ga, José'ga, Simão'ga, Judas'ga. Tikwaha pa nhande ga. ⁵⁶Garendyra'ga u pa nhande pyri. Ymyava'ea atyvi ga aḡwamo. Maraname ga ikwahapavi naerû? ei ga.

⁵⁷Igwaigwavete ga ndokoi ga rehe ga arô'e'yma a'ero.

A'ero Jesus'ga ei ga pe:

—Ojipe'ga gwyripeve'ga omondo gweaporoḡita imohina Tupana'ga nhi'iga mombe'uhara'ga ndehe.

Ĝagwyriveve'ĝa jate nomondoi imohina ĝa ndehe ĝanongapypeve'ĝa pavēi, ei Jesus'ga ĝa pe.

⁵⁸Ndahe'yi reki Jesus'ga rembiapoa a'ero ahemonhimomby'ava'ea pevo ĝa pe. A'ereki ĝa ndojikogi ga rehe.

João Batistava'ea omano

(*Marcos 6.14-29; Lucas 9.7-9*)

14 Aerē Herodes'ga hendupavi ĝa Jesus'ga mombe'urame. Ĝa omombe'u Jesus'ga remimonhimomby'ava'ea mombe'urame no. Herodes'ga ko omondomondo Galiléiapeve'ĝa ĝwemimbotarimova'ea rupi ĝagwyrī pe. ²Jesus'ga mombe'ua renduvame Herodes'ga etehei ojipyrive'ĝa pe:

—Jesus'ga ko João Batista'ga. Ovy João Batista'ga gwyvya hugwi okwerava, ei ga. Nurā ga japoi ahemonhimomby'ava'ea, e'i tehe Herodes'ga.

³Nahā Herodes'ga ei. A'ereki João Batistava'ea manoa renonde Herodes'ga João Batistava'ea pyhyguka ahe kwaruka itanhuramuhūa pyvō ahe mongiuka cadeia pype. Herodiashēa rehe Herodes'ga opyhyguka João Batistava'ea raikwehe. Herodiashēa ko Herodes'ga irū'ga rembirekoro na'ē oko, Filipe'ga rembirekoro. Kirē Herodes'ga hēa rereko raikwehe. ⁴Nurā João Batistava'ea e'ie'i Herodes'ga pe:

—Maranameuhū nde hēa rerekoi? Po ahe ndogwerekoi te hēa! ei João Batistava'ea Herodes'ga pe.

⁵Ndopotari Herodes'ga ahe'ea ojive. Nurā ga ahe mongiuka cadeia pype ahe jukapota. Ndojukaukari reki ga ahe. A'ereki ga okyhyji judeus'ĝa hugwi. A'ereki ĝa e'i:

—João Batista'ga ko Tupana'ga nhi'iĝa mombe'uhara'ga, ei ĝa onhimongyavo.

⁶Aerē o'aragwera rupi Herodes'ga oapo toryva. A'ero Herodiashēa ra'yrahēa tehe ojiroky ĝandovai pyteri

pe – kiroki ĝa uhu toryva repiaga. Ikatu Herodes'ga pe hēajirokya. ⁷A'ero ga e'i hēa pe:

—Gara nde erepota imondoa ejive? ei ga. Amondo tuhē po ti ji nde ve nehē. Tupana'ga ji'ea renduvame ji ei poro nde ve.

A'ea Herodes'ga e'i Herodiashēa ra'yrahēa pe.

⁸A'ero hēayhēa e'i hēa pe:

—Ere ti Herodes'ga pe: “Embuhu ti ji ve kiro João Batista'ga akaĝa nhaembeva pype.” Nahā ti ere ga pe, ei hēa gwa'yrahēa pe hēa mbo'eavo.

—Kwa, ei hēa oyhēa pe.

Nurā kiro hēa e'i Herodes'ga pe:

—Embuhu ti ji ve kiro João Batista'ga akaĝa nhaembeva pype, ei hēa.

⁹A'ea renduvame Herodes'ga ndovy'ari. Toryvarupive'ĝa ĝwendu ga'eagwera hēa pe ga erame: “Gara nde erepota imondoa ejive? Amondo tuhē po ti ji nehē. Tupana'ga ji'ea renduvame ji ei poro nde ve.”

Nurā ga e'i kiro ojipyrive'ĝa pe:

—Peko ti hēanhi'iĝa rupi a'ero. ¹⁰Peho ti cadeia pype ga jukavo ga'akaĝa momboa herua hēa pe, ei ga.

¹¹A'ero ĝa oho João Batistava'ea jukavo aheakaĝa rerua nhaembeva pype imondovo hēa pe. Hēa gweroho oyhēa pe a'ero herovahema.

¹²João Batistava'ea'ereheve'ĝa uhu a'ero ahera'oa rerogwovo ityma. Aerē ĝa oho Jesus'ga pyri imombe'gwovo ahemanoa ga pe.

Nahā ko João Batistava'ea manoa raikwehe.

Herodes'ga nomoka'nhyimi kiro João Batistava'ea akaĝa imomborukaragwera. Nurā henduvame Jesus'ga remimonhimomby'ava'ea Herodes'ga ei:

—Jesus'ga ko João Batista'ga. Ovy João Batista'ga gwyvya hugwi okwerava, ei Herodes'ga.

**Jesus'ga omondouka
mbatera cinco milva'ea pe**

(*Marcos 6.30-44; Lucas
9.10-17; João 6.1-14*)

¹³ Herodes'ga nhi'iga kwahavame Jesus'ga hoi yhara pype ypiahua aherovai ogwovo ongae'yi me tajipe'a ti ji avove'ga hugwi javo.

Gahoa kwahavame he'yive'ga hoi opyvo cidades hugwi ogwovo ypiahua rembeyvyrã rupi. Nahã ãa vahemypyri aherovai Jesus'ga rovatiamo tihendu ti ga javo. ¹⁴ Jesus'ga ãa ndepiagi pevo ohemame yhara hugwi a'ero. Oporogwety ga ãa. Omombi ga karugwara ãapyteripeve'ga hugwi itetirũave'ga hugwi.

¹⁵ Ka'arugame dozeve'ga Jesus'ga remimbo'ehara'ga nduri ga pyri. Ga pe ãa ei a'ero:

—Ka'aru hete kiro. Agwa'ga ndo'ui ve reki. Nurã ti emondouka ãa avo hugwi, ei ãa. Ahã onga avo. Toho ti ãa cidades'i pe ira'agweva'e pe ipyhyga mbatera. Pevo po ti ãa hoi i'gwovo nehẽ.

A'ea Jesus'ga remimbo'ehara'ga ei Jesus'ga pe ãa mondouka pota ga pe.

¹⁶ —Tohoyme po ti ãa hamo, ei Jesus'ga ãa pe. Pehe ti pemondo mbatera ãa pe to'u ti ãa javo, ei Jesus'ga.

¹⁷ A'ero ãa ei ga pe:

—Ndrogwerekoi te! ei ãa. Cinco pães orogwerekoi dois pira reheve. Ndohygi'i'i po ti ãa ndehe nehẽ, ei ãa.

¹⁸ —Peru ti ji ve a'ero, ei Jesus'ga ãa pe.

—Kwa, ei ãa herua.

¹⁹ Pevove'ga pe Jesus'ga ei:

—Peapy ti vyvyvo nhungwava rehe, ei ga ãa pe.

Oapy ãa a'ero.

²⁰ Kiro ga ipyhygi mbatera – kiroki cinco pães dois pira reheve. Ojovavu ga vyvaga repiaga.

—Ndepyry hete nde imbuhua ore ve, ei Jesus'ga Tupana'ga pe.

Kiro Jesus'ga haygwe'rogwe'rogi pães imondomondovo ãwemimbo'ehara'ga pe pira reheve. Kiro ãa imondomondoi ãa pe. ²¹ Kiro ãa nhaporemõ i'ui onhimoytaromouka.

Ga i'urẽ Jesus'ga remimbo'ehara'ga imono'õgi hembyruera imondovo yrua pype. He'yjuhuva'ea hembyruera opyta reki garembihaygwe'rogagwera. A'ereki ãa ndo'upavi. He'yjuhuva'ea dozeva'ea yrua tynahẽ. Kiroki ãa o'u pevo Jesus'ga pyri – ãa ko he'yjuhu hete ranuhũ. Cinco milve'ga o'u akwaimba'ero. Kunhangwera'ga tayri'ga pavẽi i'ui no. Nahã Jesus'ga japoï ahemonhimomby'ava'ea he'yje'yva'ea imbovua imondovo ãa pe.

Jesus'ga oho yhya arimo

(*Marcos 6.45-52; João 6.15-21*)

²² ãa imono'ombavirẽ hembyruera Jesus'ga ei ãwemimbo'ehara'ga pe ãa mondovouka:

—Pe'a ti yharuhua pype, ei ga. Peho ti ji renonde ypiahua aherovai, ei ga ãa pe. Apyta na'ẽ po ti ji avo agwa'ga mondovo nehẽ, ei Jesus'ga.

—Kwa, ei ãa.

A'ero ãa avi herogwovo.

²³ Jesus'ga pytai a'ero pevove'ga mondovo ãanonga pe. ãa horame ga tehe oho vyvtyruhua rupi opytavo pevo tanhi'i ti Tupana'ga pe javo. Pevo ga pytai onhi'iga Tupana'ga pe imongaruheteavo.

²⁴ A'ea rupi garemimbo'ehara'ga ndekoi ypiahua pyteri pe. Ombohemohe hete yharuhua vyvtyua rerekovo. Vyvtyua ipopoaka yhara mondoukare'yma aherovai.

²⁵ Ko'eãwerĩrame Jesus'ga hoi yhya arimo ogwovo ãa pyri. ²⁶ Garemimbo'ehara'ga garura repiagame ãapy'a omyi.

—Anhaãa po uhu yhya arimo! ei ãa.

Hahēahē ġa okyhyjiavo. ²⁷ Kotihī Jesus'ga ei a'ero:

—Penoġatu ti pejipy'a. Tapekyhyjia'javi ti. A'ereki ji tuhē ako, ei Jesus'ga ġa pe.

²⁸ A'ero Pedro'ga ei Jesus'ga pe:

—Po nde Jesus Cristoramo hamo, yhya arimo po ti nde ji mbuhuri ejipyri nehē hamo, ei ga.

²⁹ —Ejo ti, ei Jesus'ga ga pe a'ero.

A'ero Pedro'ga hemi yhara hugwi ogwovo yhya arimo ogwovo Jesus'ga pyri. ³⁰ Aerē ga kyhyji reki. A'ereki ipopoaka yvytua. A'ero ppy pe ohoġwerirame ga hapukai Jesus'ga pe:

—Ji pyhy! ei ga Jesus'ga pe opojykaharete'ga pe.

³¹ Kotihī Jesus'ga opoa mondoi ga pe ga pyhyga.

—Nderejikogi nde ji rehe, ei Jesus'ga ga pe. Garamo nde ndajireroviarihu Jesus'ga po nanhimondokatui yhya arimo javo? ei Jesus'ga Pedro'ga pe. Nurā nde hoi gwerevi ppy pe, ei Jesus'ga.

³² Jesus'ga avame yhara pype Pedro'ga pavēi ndura'javi yvytua. ³³ Jara'ġa yhara pypeve'ġa nduri Jesus'ga pyri ga mboheteavo.

—Tupana'ga ra'yra tuhē ko nde, ei ġa ga pe ġwenypy'amo ga pyri.

Jesus'ga omombi ahetirūa Genesaré pe

(*Marcos 6.53-56*)

³⁴ Ogwovo Jesus'ga herohoi ypiahua aherovai a'ero herovahema Genesarépeve'ġa gwyri pe. ³⁵ Ikwahavame Jesus'ġa ndura pevove'ġa omondondo onhi'ġa ojohupe ga mombe'gwovo ogwryipeve'ġa pe nhaporemō. Nahā ġa ġa momorandupavi. Henduvame ġa itetirūave'ġa mbojatykapavi ġa nderua Jesus'ga pyri ġa nderovahema.

³⁶ —Na ti itetirūave'ġa pokogi ndepira rembeyvira rehe nehē, ei ġa. Po ti ġa

pokogi hehe vehevi, a'ero po ti ġatetirūa ipigi ġa hugwi nehē, ei ġa Jesus'ga pe.

Kiroki ġa opoko gapira rehe – ġa hugwi ġatetirūa pigi a'ero.

Jesus'ga onhi'ġa judeus'ġa namonhava'ea remimbo'eagwera rehe

(*Marcos 7.1-13*)

15 Aerē ġa nduri Jesus'ga pyri Jerusalém hugwi fariseus'ġa judeus'ġa mbo'ehara'ġa pavēi. Ovahemame ġa ei Jesus'ga pe:

²—Maranameuhū neremimbo'ehara'ġa nohendukatui nhaneramonhava'ea remimbo'eagwera naerū? Nhaneramonhava'ea e'i: “Nahanahā nhande xajipogwei katu. Nhandejipogweikaturo ġwaramo nhande nhimombyryvi Tupana'ga pe.” Nahā nhaneramonhava'ea ei nhande mbo'embo'eavo. Na rūi neremimbo'ehara'ġa jipogwei i'ua renonde nahā ojikwakuve'yma, ei ġa Jesus'ga pe.

³—Pehe no, ei Jesus'ga ġa pe. Maranameuhū pe napehendukatui Tupana'ga nhi'ġa? ei Jesus'ga. Tupana'ga erame nahanahā ti peko javo pe ndapekoi ganhi'ġa rupi. Penhimimbo'ea rupi jate reki pe ndekoi pejikovo Tupana'ga nhi'ġaatyviva'ea rupi, ei Jesus'ga. ⁴Ymyahū Tupana'ga ei:

“Pemondo ti pejeaporōġita imohina pejuva'ġa ndehe penhy'ġa ndehe no,” ei Tupana'ga hako, ei Jesus'ga.

“Kiroki ga e'i te'varuhu uva'ga pe oyhēa pe no

– tojukauka ti ġa ga a'ero,” ei Tupana'ga hako, ei Jesus'ga.

⁵—Pe ki a'e te Tupana'ga nhi'ġaatyviva'ea rehe pe ġa mbo'ei, ei Jesus'ga. Po ġa ei uva'ġa pe oy'ġa pe no: “Apoko pota ji imondovo mbatera pe me novīa. Emo ji amondo akoja

Tupana'ga pe,” ei ġa ġa pe. ⁶Pe'e pe ġa pe a'ero: “Nanongara pyry!” Nahã pe ġa mbo'ei pejikoe'yma Tupana'ga nhi'ġa rehe, ei Jesus'ga ġa pe. A'ereki ġa erame a'ea ġa nomondo'i ojeaporoġita imohina uva'ġa ndehe oy'ġa ndehe no. Ndopokogi ġa uva'ġa oy'ġa ndeheve a'ero imondoe'yma ġa pe. Nahã ġa ndekote'varuhui, ei Jesus'ga.

⁷—Pehe ko pekokatu'áva'ero, a'e ji pe me a'ero, ei Jesus'ga ġa pe. Ymyahū Isaiásva'ea pe mombe'u katu jipe Tupana'ga nhi'ġa mombe'urame hako. A'ereki ahe e'i:

⁸“Avove'ġa onhi'ġatu tehe ji ve torombohete Tupana'ga javo,' ei Tupana'ga.

'Emo ġa nanhiarōi imondoe'yma gweaporoġita imohina ji rehe.

⁹Ji mbohete tehe ġa.

A'ereki nhinhi'ġa rehe rūi ġa ombo'e.

Vvyakotyve'ġa nemimbo'ea rehe ġa ġa mbo'ei

a'ea ko Tupana'ga nhi'ġa javo tehe jupe,' ei Tupana'ga,” ei ahe hako, ei Jesus'ga fariseus'ġa pe judeus'ġa mbo'ehara'ġa pe no.

Ahereaporoġitate'varuhua ahe mbote'varuhu

(Marcos 7.14-23)

¹⁰Jesus'ga ġa mbuhuri ojipyri pevove'ġa he'yjuhuve'ġa. A'ero ga ei ġa pe:

—Pehendu ti ikwahava, ei ga.

¹¹Kiroki oki nhandejuraa pype – a'ea nianembote'varuhui. Kiroki ohē nhandejuraa hugwi – a'ea nhande mbote'varuhu, ei Jesus'ga ġa pe.

¹²A'ero Jesus'ga remimbo'ehara'ġa nduri ga pyri javo ga pe:

—A'ea nde erame fariseus'ġa nihanha'ngai nenhi'ġa arōe'yma. Erekwaha nde? ei ġa Jesus'ga pe.

¹³A'ero Jesus'ga ei ġa pe:

—Jiruva'ga yvagipeve'ga po ti o'o pa ġwemitymipyrrarūiva'ea nehē, ei Jesus'ga.

Tupana'ga nhi'ġaatyviva'ea pe ġanemimbo'ea pe Jesus'ga ei: Tupana'ga remitymipyrrarūiva'ea. Tupana'ga po ti omombi pa ġanemimbo'ea nehē.

¹⁴—Na ġa ndekojate a'ero fariseus'ġa, ei Jesus'ga. Ĥa ko heakwagewe'ġa ja – kiroki ġa gweroho pota oji'jave'ġa, ei Jesus'ga. Po heakwagewe'ġa gweroho ojipe'ga – kiroki ga ja ndohepiagi, a'ero po ti ġa memei ohi ikwara pype nehē. A'ereki ġa memei ndohepiagi, ei Jesus'ga.

¹⁵A'ero Pedro'ga ei Jesus'ga pe:

—Ore mbo'e katu ti ojo'java'ea rehe.

A'ereki ndorokwahavi a'ea. Maraname nde ei akoja ore ve? “Kiroki oki nhandejuraa pype – a'ea nianembote'varuhui. Kiroki ohē nhandejuraa hugwi – a'ea nhande mbote'varuhu,” ere nde. A'ea rehe ti ore mbo'e katu a'ero, ei Pedro'ga.

¹⁶A'ero Jesus'ga ei Pedro'ga pe:

—Maranuhū pehe ndapekwahavi no? ei Jesus'ga. ¹⁷Kiroki oki nhandejuraa pype – a'ea oho nhanderevega pype ohema nhande atarame.

—Maranuhū pe ndapekwahavi naerū? ei Jesus'ga. ¹⁸Kiroki ohē nhandejuraa hugwi – a'ea ohē nhandeyvytera hugwi nhande mbote'varuhuavo, ei Jesus'ga.

¹⁹Po pejiyvyteri pe pe ndeaporoġitate'varuhuro, a'ero pejiyvyteri pe pe ei na'ē penhimonha'ngavo tijuka ti ga javo ga pe. A'ero po pe ga jukai. Pe ei na'ē pejiyvyteri pe tiroho ti garembirekohēa ga hugwi javo hēa pe. A'ero po pe hēa rerohoi pejive. Pejiyvyteri pe pe ei na'ē tireko te'varuhu ti ġa javo ġa pe. A'ero po pe ġa nderekote'varuhui, ei Jesus'ga. Pe'e pe: Timi ti. Pe'e pe: Xa'mbe ti ġa pe. Pe'e pe: Timbotegwete ti ġa. A'ea nhaporemō pe ei pejiyvyteri pe. Nahã pe ndekote'varuhui a'ero, ei Jesus'ga. ²⁰Pendeaporoġitate'varuhua

nhaporemo pe mbote'varuhu, ei Jesus'ga.

—Tupana'ga nhi'i'gaatyviva'ea fariseus'ga omombe'u ahembo'ehara'ga pavēi ga erame: “Nahanahā po ti nhande xajipogwei xanhimomyry ti Tupana'ga pe javo.” Ġahā e'i a'ea. Jihi ki a'e te a'e pe me: Po nhande ndiajipogwei i'gwovo, a'ero nhande nianhimbote'varuhui, ei Jesus'ga. A'ereki nhandejipogweja nomomyryvi nhandereaporoġita, ei Jesus'ga.

Judeurūiva'ea

(Marcos 7.24-30)

²¹ Aerē Jesus'ga hoi pea hugwi ogwovo. Cidades koty Tiro koty Sidom koty ga hoi ogwovo yhya rembeyvrya rupi. ²² Pea hugwi hēa ruri Jesus'ga rovatiamo – kiroki cananēiahēa judeurūivehēa.

—Jipojkaharetero ko nde Daviva'ea rymyminoru no! ei hēa Jesus'ga pe.

A'ea hēa ei ga pe. A'ereki hēa e'i ovyvteri pe: “Ga pe Tupana'ga e'i eko ti ġanduvihavuhuhetero javo.”

—Ji porogwety! ei hēa Jesus'ga pe. Anhaġa opojyka jira'yrahēa okote'vate'varuhuavo hēa pe, ei hēa.

²³ Jesus'ga nonhi'ġi reki hēa pe. A'ero garemimbo'ehara'ga nduri ga pyri javo ga pe:

—Emondo ti hēa nhande hugwi. A'ereki hēa uhuruhu nhande reviri oha-pukaita okovo ji poko javo, ei ga Jesus'ga pe.

²⁴ A'ero Jesus'ga ei:

—Tupana'ga ji mbuhuruka jig-wyripeve'ga pyri israelitas'ga pyri. “Ġa pyri jate ti eho ga pokoga,” ei Tupana'ga ji ve, ei Jesus'ga. “Ġa ko ovelhas ja. Ovelhas oka'nhy jipi herekoe'ymame gwepiakatuharamo. Akoja ja ko ga ika'nhyva'ea ja,” ei Tupana'ga, ei Jesus'ga. Judeus'ġarūive'ga pyri rūi Tupana'ga ji mbuhurukari, ei Jesus'ga.

²⁵ Ġwendu po hēa Jesus'ga nhi'ġa ua Jesus'ga pyri ġwenypy'amo garovai pyteri pe nde ko jihoheva'ero javo.

—Ji poko ti! ei hēa Jesus'ga pe.

²⁶ A'ero ga ei hēa pe:

—Ndapyryvi ji ipyhygi tayri'ga mbat-era imomboha nhaġwatiġa pe to'u ti javo. Nahā Jesus'ga ei ndapyryvi ji judeus'ġarūive'ga pokogi javo.

²⁷ —A'iti a, ei hēa. Emo nhaġwatiġa vehevi reki o'u hembyrue'ria – kiroki ohi ijara'ga i'urame, ei hēa.

Nahā hēa ei aerē po ti nde judeus'ġarūive'ga pokogi no javo.

²⁸ A'ero Jesus'ga ei hēa pe:

—Kui'i, ei ga hēa pe. Erejiko hete nde ji rehe ji poko po ti ga nehē javo, ei Jesus'ga. Oropoko ti jihi kiro, ei ga hēa pe.

Nanime Jesus'ga anhaġa mbojipe'ai hēara'yrahēa hugwi nahā hēa pokoga.

Jesus'ga omombi he'yjuhuva'ea tetirūa

²⁹ Aerē Jesus'ga hoi pea hugwi ogwoogwovo ypiahua rembeyvryi Galilēia rembeyvryi okovo. Vyvytyruhua arimo ga hoi oapyga oina.

³⁰ Ga pyri he'yjuhuve'ga nduġanduri itetirūave'ga nderunderua. Gweru ga ipyka'naka'nave'ga heakwagweve'ga ndeheve onhi'ġe'yve'ga ndeheve ika'naka'nave'ga ndeheve ojipe'ga ndeheve he'yive'ga. Ġahā ga ga nderuri ga mondovo ga noġa Jesus'ga pyri topohano ti ga ga javo.

A'ero Jesus'ga imombigi ġatetirūa ga hugwi. ³¹ A'ero ga nhimomy'ai hepiaga ġatetirūa mombiga. A'ereki onhi'ġe'yve'ga onhi'i reki. Gwepia ga Jesus'ga ika'naka'nave'ga nda'oa imomyryvame. Ipyka'naka'nave'ga ami ogwovo reki. Heakwagweve'ga gwepia reki. A'ero pevove'ga Tupana'ga mbohetei onhimongyavo okwaha hete Tupana'ga Israelva'ea rakykwepohara'ga nduvihavuhuhete'ga javo.

**Jesus'ga omondouka mbatera
quatro milva'ea pe**

(*Marcos 8.1-10*)

³² Aerē Jesus'ga ei ḡwemimbo'ehara'ḡa pe:

—Pejo ti ji pyri.

Ḡa ndurame ga pyri ga ei ḡa pe:

—Iporia'i ḡa ji ve avove'ḡa he'yjuhuve'ḡa. A'ereki ḡa ndogw-erekoa'javi mbatera dois okira ḡwaramo ji pyri, ei Jesus'ga. Namondoukapotari ji ḡa ḡanonga pe ḡa i'ue'ymame. A'ero po ti ḡa pytupavamo pehea rupi ḡwe'ouhūro nehē, ei Jesus'ga.

³³ Jesus'ga remimbo'ehara'ḡa ei ga pe:

—Ma hugwi po ti nhande ipyhygi he'yjuhuva'ea mbatera ḡa pe avo on-gae'yi me tokogahi ti ḡa javo? ei ḡa.

³⁴ A'ero Jesus'ga ei ḡa pe:

—Maramomi pe herekoi pāes?

—Sete, ei ḡa ga pe. Moko'i'i pira'ia orogwereco no, ei ḡa.

³⁵ Pevove'ḡa pe Jesus'ga ei:

—Peapy ti vvyvo, ei ga ḡa pe.

³⁶ Kiro ga ipyhygi mbatera – kiroki sete pāes pira'ia reheve. A'ea rehe ga nhi'iḡi Tupana'ga pe ndepyyri hete nde imbuhuruka javo. A'ero ga haygwe'rogwe'rogi pāes pira'ia reheve imondomondovo ḡwemimbo'ehara'ḡa pe. Kiro ḡa imondomondi pevove'ḡa pe. ³⁷ A'ero ḡa nhaporemo i'ui onhimoytaromo.

Ḡa i'urē Jesus'ga remimbo'ehara'ḡa imono'oḡi hembyruera imondovo yrua pype. He'yjuhuva'ea hembyruera opyta reki garembihaygwe'rogagwera. A'ereki ḡa ndo'upavi. He'yjuhuva'ea seteva'ea yrua tynahē. ³⁸ Kiroki ḡa o'u pevo Jesus'ga pyri – ḡa ko he'yjuhu hete ranuhū. Quatro milve'ḡa ko o'u ak-waimba'ero. Kunhangwera'ḡa tayri'ḡa pavēi i'ui no. Nahā Jesus'ga japoi ahemonhimomby'ava'ea he'yje'ŷva'ea imbovua imondovo ḡa pe.

³⁹ A'ero Jesus'ga pevove'ḡa mondoukari ḡanonga pe. Ḡa horame ga avi yharuhua pype herogwovo aherovai herovahema ypihua rembe'yi pe cidade de Magadā me.

**Eapo ti ahemonhimomby'ava'ea, ei
ahe Jesus'ga pe**

(*Marcos 8.11-13; Lucas 12.54-56*)

16 Aerē fariseus'ḡa nduri Jesus'ga pyri saduceus'ḡa pavēi ovahema.

—Tihepia ti gapopoakara, ei ḡa ojo-hupe. Mara'ngu po Tupana'ga okovo ga pyri ga mbopopoaka? Tupana'ga ga mbopopoakare'ymame po ti nhande ga mbotegwetei, ei ḡa ojohupe.

Nurā ḡa ei Jesus'ga pe:

—Eapo ti ahemonhimomby'ava'ea. Torohepia ti, ei ḡa ga pe.

² A'ero Jesus'ga ei reki ḡa pe:

—Ka'aru iḡwaḡahivame yvaga pe ei: “Ko'emame po ti kwara ima'eḡatui nehē.” Nahā pe ei, ei Jesus'ga ḡa pe.

³ —Ypyhajive iḡwaḡahivame yvaga hovapitymbyguhurame pe ei: “Amana po ti ikyri nehē.” Nahā pe ei, ei Jesus'ga.

—Pehepia pe yvaga ikwahava aerēva'ea ima'eḡatua. Hepiaga'javame pe pekwaha aerēva'ea ikyra. A'ea pe pekwaha katu, ei Jesus'ga ḡa pe. Emo imbaragwahave'ŷve'ḡa ja po pe reki. Pehepia tehe pe ojipeva'ea aḡwamova'ea – kiroki a'ea okwahavuka aerēva'ea. Emo pe napembaragwahavi reki aerēva'ea rehe, ei Jesus'ga.

⁴ —Aḡwamova'ero peko te'varuhu pa pe, ei Jesus'ga ḡa pe. Ndapekoi pe Tupana'ga nhi'iḡa rehe pejikoge'yma ga rehe. Pe'e pe: “Jesus'ga japorame jate nhande ve ahemonhimomby'ava'ea, a'ero po ti nhande ei ikwahava nehē: Tupana'ga ga poko. A'ea po ti nhande xa'e hepiagame nehē.” A'ea pe ei, ei Jesus'ga. Ndoapoukari po ti Tupana'ga ojipea ahemonhimomby'ava'ea pe me nehē. Ojikwe ymyahū ga oapo ahemon-

himomby'ava'ea Jonasva'ea mohemame onhi'iġa momb'euharava'ea mohemame. A'ea jate po ti ga ikwahavukara'javi pe me nehē ji Jesus'ga poko javo.

A'ea erame Jesus'ga hoi ġa hugwi ogwovo.

Penhimboko'i ti, ei Jesus'ga ġwemimbo'eaatyviva'ea rehe

(Marcos 8.14-21)

⁵Ogwovo ġa hugwi Jesus'ga herohoi herogwovo ypihua aherovai ġwemimbo'ehara'ġa pavēi. Omoka'nhy ġa pāo herohoe'yma ojupi.

⁶A'ero Jesus'ga ei ġa pe:

—Penhimboko'i ti pāo mbovuhava rehe fariseus'ġa apoa rehe saduceus'ġa apoa rehe no, ei Jesus'ga.

⁷Garemimbo'ehara'ġa nhomonhi'iġi a'ero.

—Jesus'ga ei na. A'ereki nhande ndiheruri pāo nhande rupi, ei ġa ojohupe.

⁸Ġanhi'iġa kwahavame Jesus'ga ei ġa pe:

—Maraname pe nhomonhi'iġuhūi nhande ndiheruri pāo javo? Ndapejikogi'i'i pe ji rehe ndirekoi pāo javo, ei Jesus'ga ġa pe.

⁹Napenhimombaragwahakatui pe ji'ea rehe? Ndapekwahava'javi pe

cinco pāes – akoja ji ahaygwe'rogwe'ro imondomondouka cinco milve'ġa pe?

Ndapekwahava'javi pe hembyruera? Maramomi yrua pype pe imono'ono'oġi

hembyruera? ¹⁰Ndapekwahava'javi pe sete pāes? Akoja ji ahaygwe'rogwe'ro

imondomondouka quatro milve'ġa pe. Ndapekwahava'javi hembyruera?

Maramomi yrua pype pe imono'ono'oġi hembyruera? ¹¹Maraname pe

napenhimombaragwahavihu ji erame pe me kiro? Pāo pe rūi ji ei pe me. A'e

ji pe me: Penhimboko'i ti fariseus'ġa apoa rehe saduceus'ġa apoa rehe no.

A'ereki ġa'apoa ko pāo mbovuhava ja, ei Jesus'ga ġwemimbo'ehara'ġa pe.

¹²A'ero Jesus'ga remimbo'ehara'ġa nhimombaragwahavi ga'ea rehe.

—Pāo mbovuhava pe rūi Jesus'ga ei, ei ġa a'ero. Fariseus'ġa nemimbo'ea pe Jesus'ga ei. Saduceus'ġa nemimbo'ea pe Jesus'ga ei no penhimboko'i ti ġanemimbo'ea rehe javo, ei ġa.

Nde ko Cristoramo, ei Pedrova'ea Jesus'ga pe

(Marcos 8.27-30; Lucas 9.18-21)

¹³Aerē Jesus'ġa hoi cidade koty Cesaréia de Filipe koty. Ovahemame pevove'ġa gwyrri pe Jesus'ga ei ġwemimbo'ehara'ġa pe:

—Marāi ġa ji ve jipi? ei Jesus'ga ġa pe okovo vyvakotyva'ero yvagipeva'ero no.

¹⁴A'ero garemimbo'ehara'ġa ei Jesus'ga pe:

—Ojipe'ġa ei nde ve: “Ga ko João Batista'ga,” ei ġa nde ve, ei ġa Je-

sus'ga pe. Ojipe'ġa ei nde ve: “Ga ko Elias'ga.” Ojipe'ġa ei nde ve: “Ga

ko Jeremias'ga. Po Jeremiasva'ea rūi ga rekoi, a'ero ga oko ojipe'ga Tu-

pana'ga nhi'iġa momb'euharava'ea pyteripeve'ga.” Nahā ġa ei nde ve, ei Je-

sus'ga remimbo'ehara'ġa Jesus'ga pe.

¹⁵A'ero Jesus'ga ei ġa pe:

—Pehe, marāi pe ji ve jipi?

¹⁶A'ero Simão Pedro'ga ei ga pe:

—Nde ko Cristoramo Tupana'ga remimbuhurukaramo ereko. Nde ko

Tupana'ga ra'yramo avuiramave'ga ra'yramo ereko, ei Pedro'ga Jesus'ga pe.

¹⁷A'ero Jesus'ga ei:

—Simão, João'ga ra'yra, ei Jesus'ga Simão Pedro'ga pe. Pyry hete nde

ve nde a'ea kwahavame Jesus'ga ko Cristoramo Tupana'ga ra'yramo javo.

A'ereki vyvakotyve'ġa rūi okwahavuka nde ve. Jiruva'ga reki yvagipeve'ga ik-

wahavukari nde ve ga ko Cristo'ga jira'yra'ga javo, ei Jesus'ga Pedro'ga pe.

A'itituhēva'ea pe nde ei.

¹⁸—Jihi a'e nde ve a'itituhēva'ea pe kiro no. Nderera ko Pedro. Ita xa'e nhande jupe. Ita ndojijyi upa. Na jitehe po ti jireheve'ğa nhaporemo ndogwerojijyi ojeaporoğita ojikopige'yma ji rehe nehē. A'ereki ji ambojiko hete ğa ji rehe topohiryme ti ğa ji hugwi javo nehē. Omanorame vehevi po ti ğa kweravi mbapava koty okovo avuirama Tupana'ga pyri nehē, ei Jesus'ga.

¹⁹—Na tuhē. Tupana'ga rekorame vvyakotyve'ğa nduvihavuhetero avo vvyva koty ğa mongovo onhi'iğa rupi, a'ero po ti ji nde mbopopoakari nehē, ei Jesus'ga Pedro'ga pe. A'ero po ti nde ei jireheve'ğa pe nehē: “Nahanahā ti tapekoi.” Po a'ea nenhi'iğa, a'ea ko Tupana'ga nhi'iğa no, ei Jesus'ga Pedro'ga pe. Ojipea po ti nde ei nehē: “Nahanahā ti peko.” Po a'ea nenhi'iğa, a'ea ko Tupana'ga nhi'iğa no.

²⁰ A'ea mombe'urē Pedro'ga pe Jesus'ga ei ġwemimbo'ehara'ğa pe:

—Tapemombe'ui ti ğa pe Jesus'ga ko Cristoramo Tupana'ga remimbuhurukaramo javo, ei Jesus'ga ğa pe.

Jesus'ga omombe'u omanoagwama

(Marcos 8.30–9.1; Lucas 9.22–27)

²¹ Kiro Jesus'ga nhimombe'ua'jaa'javi ġwemimbo'ehara'ğa pe nahanahā po ti ji ve nehē javo.

—Taho ti ji cidade de Jerusalém me, ei Jesus'ga ğa pe. He'yiva'ea po ti ğa imondomondo hahyva'ea ji ve nehē xava'eve'ğa ikwava'ehara'ğa nduvihava'ğa pavēi judeus'ğa mbo'ehara'ğa pavēi no. A'ero po ti ğa ji jukaukari nehē. Mokōi ji kirirē po ti nhimbogwerahava nehē, ei Jesus'ga ğa pe.

Nahanahā Jesus'ga imombe'ui aerēva'ea onhimombe'gwovo ğa pe.

²² A'ero Pedro'ga ga rerohoi irupe'i onhi'iğahyavo Jesus'ga pe.

—Na rūi po ti nde ve hahyhetea nehē! ei Pedro'ga ga pe. Tupana'ga ti tomombi

ğa tandejukaukaryme ğa pe javo, ei ga Jesus'ga pe opojykaharete'ga pe.

²³ Opyryrē Jesus'ga javo Pedro'ga pe:

—Ejipe'a ti ji hugwi! A'ereki Satanás'ga nde monhi'ī. Nurā nde ei nanongara, ei Jesus'ga Pedro'ga pe. Eremombi pota nde jirekoa Tupana'ga nhi'iğa rupi. Tupana'ga reaporoğita atyvi ndereaporoğita. A'ereki Tupana'ga opota reki nhimanoa. Yvyakotyve'ğa ndeaporoğita rehe nde ereko, ei Jesus'ga Pedro'ga pe.

²⁴ Kiro Jesus'ga ei ġwemimbo'ehara'ğa pe:

—Kiroki ğa oko pota nhiremimbo'eharamo – tokoyme ti ğa ġwemimbotarimova'ea rupi okovo nhiremimbotarimova'ea rupi, ei Jesus'ga ğa pe. Po ti ojipe'ğa imbohahyukari ğa pe ğa jukavo vehevi nehē peko pe Jesus'ga reheva'ero javo ğa pe, toko jitehe ti ğa nhiremimbotarimova'ea rupi opohire'yma ji hugwi.

²⁵—Kiroki ğa ndokopotari nhiremimbo'eharamo tajjukayme ti ğa javo – ğa po ti omano ogwovo hahyva'ea ruvihava pype nehē, ei Jesus'ga.

—Kiroki ğa ojipe'ğa ğa jukai ğa jikoga ġwaramo ji rehe – omanorē po ti ğa oho upa avuirama Tupana'ga pyri nehē, ei Jesus'ga.

²⁶—Ojipe'ğa – kiroki ğa e'i: “Ndakoi ti ji Jesus'ga remimbo'eharamo tamono'ono'ō ti ji mbatera jijive javo” – po ğa imono'ono'ombavi mbatera ojive avo vvyva koty, a'ero ğa imono'ono'ōtehei ojive novia ogwovo hahyva'ea ruvihava pype, ei Jesus'ga. A'ereki ahā ğa pe ġahohava Tupana'ga pyri. A'ereki ahe nomondo mbatera ohohava kwepykavamo ohorame Tupana'ga pyri, ei Jesus'ga.

²⁷—Aerē po ti ji rura'javi avo vvyakotyve'ğa pyri Tupana'gapyrive'ğa pavēi yvagipeve'ğa pavēi nehē. Jiruva'ga rendy'jandy'java pyteri pe po

**Jesus'ga ombojipe'a anhağa
ahera'yrava'ea hugwi**

(*Marcos 9.14-29; Lucas 9.37-43a*)

¹⁴ Aerē Jesus'ğa ndurame he'yive'ğa pyri a'ero akwaimbae'ga ruri ġwenypy'anduruga Jesus'ga rovai pyteri pe jijoheva'ero ore poka ti javo.

¹⁵ —Eporogwety jira'yra'ga, ei ga Jesus'ga pe. Heagwery hete ga karugate'varuhua ga rerekoro ġwaramo. Tiruhū ga pe. O'ao'a ga tata pype jipi yhya pype jipi no, ei ga Jesus'ga pe.

¹⁶ Aru ji ga neremimbo'ehara'ğa pyri tomombi ti ġa karugwara ga hugwi javo novīa, ei ga. Ġa nomombigi reki ga hugwi. A'ereki ġa ndipopoakari jupe, ei ga Jesus'ga pe.

¹⁷ A'ero Jesus'ga ei ġa pe nhaporemō:

—Ndapejikogiuhu pe ji rehe pejikote'varuhuavo. Pe ji mombitu pejjupa. Manameuhū po ti pe jikogi ji rehe nehē naerū? ei Jesus'ga ġa pe. Peru ti tayri'ga avo ji pyri, ei Jesus'ga.

¹⁸ Ġa tayri'ga rerurame Jesus'ga e'iahy Diabo'gapyriva'ea pe anhağa pe imbojipe'avo tayri'ga hugwi. Oho hete anhağa tayri'ga hugwi a'ero. A'ea rupi jitehe tayri'ga nhimohiġatui a'ero.

¹⁹ Aerē Jesus'ga tehe ga rekorame garemimbo'ehara'ğa nduri ga pyri. A'ero ġa ei ga pe:

—Maraname anhağa ndojipe'ai tayri'ga hugwi ore erame jupe ko?

²⁰ A'ero Jesus'ga ei ġa pe:

—Napembojipe'ai pe ga hugwi. A'ereki xunhi hete tuhē pe pejiko Tupana'ga rehe, ei Jesus'ga. Imombe'ukatuavo ji ei pe me: Po pe jikogi gwere jitehe Tupana'ga rehe, a'ero po pe ei agwava'ea pe vytyruhua pe eho agwa hugwi egwovo pevo javo, a'ero ihoi. Po pe jikogi gwere jitehe Tupana'ga rehe tegwete onhimiva'ea pe me, ei Jesus'ga ġa pe. ²¹ Nanongarava'ea anhağa po ti pe imbojipe'ai nehē

penhi'inhi'igame jate Tupana'ga pe pe i'ue'ymame jate tanhi'inhi'i ti Tupana'ga pe javo no, ei Jesus'ga ġwemimbo'ehara'ğa pe.

**Jesus'ga omombe'ua'ja
omanoaġwama**

(*Marcos 9.30-32; Lucas 9.43b-45*)

²² Ġa nduvame Galilėiapeve'ğa gwery pe Jesus'ga ei ġwemimbo'ehara'ğa pe:

—Uhu ġweri nhimondohava apiavo ġapo pe. Ji pyhy po ti ġa nehē, ei Jesus'ga vvyakotyva'ero yvagipeva'ero no. ²³ A'ero po ti ġa ji jukai nehē. Mokōi ji kirirē po ti nhimbogwerahava nhimanoa hugwi nehē, ei Jesus'ga.

Henduvame garemimbo'ehara'ğa ndovy'arihu a'ea rehe.

**Omono'ō ahe itambere'ia
ojatykahavuhua pe**

²⁴ Aerē Jesus'ga ruri cidade de Cafarnaum me ġwemimbo'ehara'ğa pavēi. Ġa vahemame ġa nduri Pedro'ga pyri – kiroki ġa opyhy itambere'ia judeus'ga hugwi imono'ono'oğa tiapokatua'ja ti nhandejatykahavuhua javo. A'ero ġa ei Pedro'ga pe:

—Marā? Nembo'ehara'ga po nombuhuri jipi itambere'ia toapokatua'ja ti ġa ojatykahavuhua javo? ei ġa Pedro'ga pe.

²⁵ —Omondo ga jipi, ei Pedro'ga ġa pe.

Aerē Pedro'ga hoi ogwovo onga pype. Ga vahemame pevo Jesus'ga pyri Jesus'ga eypy ga pe:

—Simāo, ei Jesus'ga ga pe. Marāi nde? Avo yvya koty ma'ğa hugwi ġanduvihavuhu'ğa ipyhygukari itambere'ia imono'ono'oğa ojive? Mara'ngu po nde javo: “Ogwyriveve'ğa hugwi po ġa ipyhygi”? Mara'ngu po nde javo: “Hajiheve'ğa hugwi po ġa ipyhygi”? Marāi nde naerū? ei Jesus'ga Simāo Pedro'ga pe.

²⁶ A'ero Pedro'ga ei Jesus'ga pe:

—Hajiheve'ğa hugwi ğa ipyhygi, ei ga. Henduvame Jesus'ga ei:

—A'ero ti ğagwryipeve'ğa tomondoyme, ei Jesus'ga. ²⁷Nhande ko Tupana'ga gwryipeva'ea. Nurā po ti nhande nimondoi ğa pe hamo nehē, ei Jesus'ga. Tihayvaryme ti ğa hehe javo timondo ti nhande ğa pe nehē. Eho ti ypiahu pe pira mbo'a a'ero. Kiroki o'u ypy – epyhy ti imbojurujaita. Jurua pype po ti nde hepiagi itambere'ia nehē. Ehekyi ti itambere'ia jurua hugwi itambere'ia rerua imondovo ğa pe – kiroki ğa omono'ono'ō itambere'ia tiapokatua'ja ti nhandejatykahavuhua javo. Ere ti ğa pe: “Koro ko Jesus'ga remimondoa nhiremimondoa no.” A'ea ti ere ğa pe imondovo ğa pe, ei Jesus'ga Pedro'ga pe.

A'ero Pedro'ga hoi pira mbo'a hepiaga itambere'ia jurua pype herua imondovo itambere'ia ğa pe a'ero.

Manamo nhandejoheva'ero? ei ahe

(*Marcos 9.33-37; Lucas 9.46-48*)

18 Aere'i Jesus'ga remimbo'ehara'ğa nduri Jesus'ga pyri. Kiro ğa ei ga pe:

—Tupana'ga oko vvyakotyve'ğa nduvihavuhuhetero kiro. Manamo nhandejoheva'ero huvihavamo ga pyri? ei ğa.

²Kiro Jesus'ga tayri'ga mbuhurukari ojipyri a'ero epo'ā ti ğapyteri pe javo.

³A'ero ga ei ğwemimbo'ehara'ğa pe:

—Imombe'ukatuavo ji ei pe me: Perojijyi ti pejeaporoĝita penhimbohete'e'yma tayri'ğa ja, ei Jesus'ga. Po pe ndaperojijyi pejeaporoĝita nehē, a'ero po ti Tupana'ga ndokoi penduvihavuhuhetero nehē. ⁴Kiroki ğa tayri'ga ja nonhimbohetei – ğahā ko koji'i huvihava ojipe'ğa hohe Tupana'ga pyri huvihavuhete'ga pyri, ei Jesus'ga ğa pe.

⁵—Kiroki ğa jireheva'ero ğwaramo gwereko katu tayri'ga'jave'ga ga oko

Jesus'gareheva'ero javo – jihi tuhē reki ğa ji rerekokatui, ei Jesus'ga ğwemimbo'ehara'ğa pe.

Tiruahū hete ğa pe, ei Jesus'ga

(*Marcos 9.42-48; Lucas 17.1-2*)

⁶—Tiruahū hete po ti ğa pe nehē – kiroki ğa ombote'va tayri'ga'jave'ga jireheve'ga ga mbopogweavo ite'varuhuva'ea rehe, ei Jesus'ga. Omano jipe po ğa hamo tombote'varyme ti ğa jireheve'ga, ei Jesus'ga. Po ahe nhapytī ğajura rehe itaruvihavuhua ipohyiva'ea yngu'a'javuhuva'ea ğa momboa ypiahu ruvihava pype ğa mbotyppyvya, a'ea ko tiruahūhetero ğa pe. Koji'i tiruahū hete ğa pe ğa jireheve'ga mbote'varuhurame huvihava'garūive'ga, ei Jesus'ga ğwemimbo'ehara'ğa pe.

⁷—Tiruahū hete vvyakotyve'ğa pe. A'ereki jara'ğa ombote'varuhu ojipe'ğa jipi. Na tuhē po ti jipi nehē, ei Jesus'ga. Ğa pe po ti tiruahū hete nehē no – kiroki ğa ğa mbote'varuhu, ei Jesus'ga ğa pe.

⁸—Nurā ji ei nde ve: Po epoa pyvō ojipejiva'ea pyvō nde rekote'varuhui, a'ero ti ehaygwe'ro epoa ejihugwi imomboa nahā imombiga ejekote'varuhua! Na jitehe nde ejekote'varuhurame epya pyvō ojipejiva'ea pyvō ehaygwe'ro ti epya nahā imombiga ejekote'varuhua, ei Jesus'ga. Tiruahū po ti nde ve ndepoa mombora nehē ojipejijatero ğwaramo ndepoa avuirama, ei Jesus'ga. Tiruahū po ti nde ve ndepya mombora nehē no nde po'ame'yma ğwaramo avuirama, ei Jesus'ga.

—Emo po imombore'yma nde nere-mombigi ejekote'varuhua, a'ero koji'i po ti tiruahū nde ve nehē Tupana'ga nde momborame hahyva'ea ruvihava pype nde rekote'varuhuro ğwaramo. Pevo po ti nde ruvi avuirama herekoteheavo epoa mokōiva'ea epya mokōiva'ea no novia nehē, ei Jesus'ga.

—A'ero ji ei nde ve: Koji'i pyry nde imomborame epoa epya reheve ejekote'varuhua mombiga egwovo yvagi pe Tupana'ga pyri, ei Jesus'ga ġwemimbo'ehara'ġa pe, ġambote'varuhua mombora pe javo.

⁹—Po ejeakwara pyvō ojipejiva'ea pyvō nde rekote'varuhui, a'ero ti ehekyi ejeakwara imomboha nahā imombiga ejekote'varuhua! ei Jesus'ga. Tiruahū nde ve ndereakwara mombora nehē ojipeji jatero ġwaramo ndereakwara avuirama.

—Emo po imobore'yma nde nere-mombigi ejekote'varuhua, a'ero po ti koji'i tiruahū nde ve nehē Tupana'ga nde momborame hahyva'ea ruvihava pype nde te'varuhuro ġwaramo. Pevo po ti nde ruvi avuirama herekoteheavo ejeakwara mokōiva'ea novīa nehē, ei Jesus'ga.

—A'ero ji ei pe me: Koji'i pyry nde imomborame ejeakwara ejekote'varuhua mombiga egwovo yvagi pe Tupana'ga pyri, ei Jesus'ga ġwemimbo'ehara'ġa pe.

Ġambote'varuhua mombora pe Jesus'ga ei imombe'urame ġandeakwara mombora.

Ovelha ika'nhympyra

(Lucas 15.3-7)

¹⁰—Pearō hete ti tayri'ġa'jave'ġa. Tape'eaġwami ti: “Ġa koty po ti ji ndajirovagi nehē.” Na rūi ti peko, ei Jesus'ga. A'e ji pe me: Ġanderekokatuhara'ġa ko Tupana'gapyrive'ġa yvagipeve'ġa. Ġahā omombe'u pa Tupana'ga pe nahanahā ġa oko te'varuhu tayri'ġa'jave'ġa pe javo. Nane'ymi tayri'ġa'jave'ġa nderekokatuhara'ġa ndekoi yvagi pe jiruva'ga pyri yvagipeve'ga pyri javo ga pe. A'ero Tupana'ga tayri'ġa'jave'ġa pokogukari ġa a'nguavo, ei Jesus'ga.

¹¹ Pearō ti tayri'ġa'jave'ġa. A'ereki ji ajo yvya koty tamombo ti ji yvyakotyve'ġa

ndekote'varuhua ġa hugwi ġa mbojikoguka ji rehe javo. Kiroki ġa ndogwerekoi gwepiakatuhara'ġa oka'nhyve'ġa ja – ġandekote'varuhua ti ji tamombo, a'e ji jijoa jitekovo yvyakotyva'ero yvagipeva'ero no, ei Jesus'ga.

¹²—Po akwaimbae'ga gwereko ġwenymbava cem ovelhas. Po ojipeji oka'nhy ga hugwi, ndohoi re po ga heka naerū? Gweja po ga he'yiva'ea noventa e nove ovelhas ogwovo vytyruhua rupi hekaheteavo ojipe'ia. ¹³ Po ga hepiagi ovelha, a'ero po ga roryroryvamo hehe. Hory po ga jara rehe noventa e nove ovelhas rehe ika'nhyve'yva'ea rehe novīa. Koji'i po ga roryroryvamo akoja rehe ojipejiva'ea rehe, ei Jesus'ga. Ndopotari po ga ojipejiva'ea vehevi ika'nhyame, a'e ji imombe'ukatuavo pe me, ei Jesus'ga.

¹⁴—Na jitehe yvagipeve'ga penduvete'ga roryroryhetero tayri'ġa'jave'ġa ndehe. Ndopotari ga ġa ndekote'varuhurame. A'ereki okote'varuhurame ġa oko oka'nhyve'ġa ja ga pe, ei Jesus'ga.

Po ndekotyve'ga ite'varuhu nde ve, ei Jesus'ga

¹⁵—Po ndekotyve'ga ite'varuhu nde ve – kiroki ga ojiko ji rehe nde ja – po ga ite'varuhu nde ve, a'ero ti eho ga pyri. Ojipe'ġa ndovakie'y ti eho ga pyri, ei Jesus'ga. Ere ti ga pe: “Nahanahā nderekote'varuhua ji ve.” A'ea ti ere ga pe, ei Jesus'ga. Po ga nenhi'ġa rendu katu opohia okote'varuhua hugwi nehē, a'ero po ti nde jikoty'ara'javi ga pavēi nehē, ei Jesus'ga.

¹⁶—Po ga nohendukatui nenhi'ġa nehē, a'ero ti eroho ojipe'ga ejupi ga rerovahema ga pyri. Doisve'ġa vehevi pyry nde ġa nderohoi ga pyri ġa nderovahema nehē, ei Jesus'ga. Erea'ja ti ga pe ejupive'ġa henduvame: “Nahanahā

nderekote'varuhua ji ve." A'ea ti erea'ja ga pe, ei Jesus'ga. Ġa ti tohendu pa nenhi'iġa doisve'ġa. Pyry ojipe'ga henduvi no nde erame ga pe. A'ero po ti ġa ikwahavi nehē nahanahā akoja'ga rekote'varuhui ga pe javo, ei Jesus'ga. A'ero po ti ġa ei ga pe nehē: "Nahanahā nderekote'varuhua ga pe."

¹⁷—Po ga nohendukatui ve ġanhi'iġa vehevi no, a'ero ti emombe'u ġa pe nhaporemo – kiroki ġa ojiko ji rehe ojatykavo jipi tihendu katu ti Tupana'ga nhi'iġa javo. A'ero po ti ġa ei ga pe nehē: "Nahanahā nderekote'varuhua ga pe."

—Po ga nohendukatui ġanhi'iġa no, a'ero ti ere ga pe: "Itambere'ia mono'ohara'ga ja ko ga ji ve." A'ea ti ere ga pe.

A'ea Jesus'ga e'i. A'ereki judeus'ġa ndo-jihe'ari itambere'ia mono'ohara'ġa ndehe ġa ite'varuhu javo – kiroki ġa omono'ō itambere'ia governo pe.

Aerē po ti pe ei nehē, ei Jesus'ga

¹⁸—Imombe'ukatuavo ji ei pe me: Aerē po ti pe ei nehē: "Nahanahā ti tapekoi." Po a'ea nenhi'iġa, a'ea ko Tupana'ga nhi'iġa no, ei Jesus'ga ġwemimbo'ehara'ġa pe.

—Aerē po ti pe ei nehē: "Nahanahā ti peko." Po a'ea nenhi'iġa, a'ea ko Tupana'ga nhi'iġa no, ei ga ġa pe.

¹⁹—Ojipea ji imombe'ukatui pe me, ei Jesus'ga. Po vyva koty doisve'ġa pepyteripeve'ġa ei: "Nahanahā ti xa'e Jesus'ga ruva'ga pe yvagipeve'ga pe nahanahā ore ipotari javo." Ojo'ja pe erame nahā ga pe po ti ga penhi'iġa rendukatui, ei Jesus'ga ġwemimbo'ehara'ġa pe. ²⁰A'ereki ji ako jireheve'ġa pyteri pe ġa pokoga nhinhi'iġa Tupana'ga pe ġa pavēi – kiroki doisve'ġa onhi'i Tupana'ga pe nhinhi'iġa rupi ġa ndekopotaro ġwaramo. Po ojipe'ga ei a'ea jitehe no, a'ero po ti ji rekoji ġapyteri pe nhinhi'iġa

Tupana'ga pe ġa pavēi no, ei Jesus'ga ġwemimbo'ehara'ġa pe.

Ite'varuhu ahepyryiva'ea

²¹A'ero Pedro'ga ruri Jesus'ga pyryi hete ga renoina nde ko jipojykaharetero javo ga pe. Ga e'i:

—Nhiirū'ga rekote'varuhurame ji ve, maramomi po ti ji ndahaykai ga garekote'varuhua renonhe'yma a'ero hamo? Seterame ti ji tahaykayme ga? Maramomi? ei Pedro'ga Jesus'ga pe.

²²—Seterame jate rūi, a'e ji, ei Jesus'ga. Koji'iheterame ti terehaykai ga garekote'varuhua renonhe'yma. Quatrocentos e noventarame ti terehaykai ga, ei Jesus'ga Pedro'ga pe terehaykaaġwami tuhē ti ga a'ero javo. ²³A'ereki nahā Tupana'ga opota.

—Marā hekoi kiro vyvakotyve'ġa pe ġa erame Tupana'ga nhanderuvihavuhetero oko javo? A'ea rehe po ti ji pe mbo'ei ikwahavuka pe me imombe'gwovo a'ea'java'ea pe me kiro, ei Jesus'ga. Ġanduvihavuhu'ga ei: "Maramomi itambere'ia ji imbuhu'raġi jipyryive'ġa pe ikwehe? Tamonhi'i ti ji ikwatijara ikwahava," ei ga, ei Jesus'ga imombe'gwovo.

²⁴—Ga ikwatijara monhi'iġame gapyryive'ġa gweru ojipe'ga rerovahema ga pyryi. Ga ko gapyryive'ga jitehe. Gaha ġa gweru oreruvihavuhu'ga ombuhurā ga pe ikwehe javo. He'yjuhuheteve'ea reki itambere'ia milhōes ga ombuhurā ojipyryive'ga pe. ²⁵Opo'ru pa gapyryive'ga itambere'ia. Nurā tegwete imondoa'java gwuvihavuhu'ga pe.

—A'ero garuvihavuhu'ga ei ġa pe: "Peroho ti ga mondovo ojipe'ga pe itambere'ia kwepyga ga rehe itambere'ia rerua ji ve. Garembirekohēa ti peroho gara'yra'ġa ndeheve ġa mondovo ojipe'ga pe itambere'ia kwepyga ġa ndehe itambere'ia rerua ji ve. Peroho ti gambatera imondopava ojipe'ga pe itam-

bere'ia kwepya itambere'ia rerua ji ve. A'ereki ga gweroho hete itambere'ia ji hugwi imbuhura'jave'yma ji ve,” ei ga, ei Jesus'ga imombe'gwovo.

²⁶—A'ero gapyrive'ga ei gwerohopotarame: “Jiruvihavuhuro terenhimbaekwahivi ji rehe. A'ero po ti ji imondopava'javi itambere'ia nde ve nehē.” Nahā ga etehi gwuvihavuhu'ga pe ġwenypy'anduruga ga pyri ndehe ko ji hohe javo, ei Jesus'ga.

²⁷—A'ero garuvihavuhu'ga ei ga pe: “Kiro ji nahenonha'javi embuhu itambere'ia jave'yma,” ei ga ojipyrive'ga pe ga porogwetyga, ei Jesus'ga.

—Ojipe'ga pe ojipyrive'ga pe ga ei: “Taperohoa'javi ti ga,” ei ga ġa pe, ei Jesus'ga imombe'gwovo.

²⁸—Ndogwerohoa'javi ġa ga a'ero. Kiro ga hoi ġa hugwi ogwovo ojipe'ga repiaga gwuvihavuhu'gapyrive'ga repiaga – kiroki ga gweroho'ā ndahe'yiva'ea dez itambere'ia ga hugwi tuhē imondoa'jave'yma ga pe. Opyhygahy ga ga juvyga. Kiro ga ei ga pe: “Embuhura'ja ji ve itambere'ia – kiroki nde ereroho'ā ji hugwi ikwehe,” ei ga ga pe, ei Jesus'ga imombe'gwovo.

²⁹—Ga ġwenypy'anduru gapyra pyri a'ero nde ji hohe javo. Kiro ga ehetei ga pe: “Terenhimbakwahivi ji rehe. A'ero po ti ji imondopava'javi itambere'ia nde ve nehē,” ei ga ga pe, ei Jesus'ga imombe'gwovo.

³⁰—“Embuhu tuhē kiro ji ve,” ei ga ga pe, ei Jesus'ga.

—A'ero ga ga rerohoi ga mondovo cadeia pype, ei Jesus'ga. “Cadeia pype po ti nde pytai nehē,” ei ga. “Nde imondopava'javame jate itambere'ia ji ve po ti nde hemi jugwi a'ero nehē,” ei ga ga pe, ei Jesus'ga.

³¹—Ġanduvihavuhu'gapyrive'ga hepiagi ga okote'varuhurame ga pe. Ndovy'ari ġa ga repiaga. A'ero ġa hoi gwuvihavuhu'ga pyri imombe'upava, ei

Jesus'ga. ³²A'ero ġanduvihavuhu'ga ga mbuhurukari ojipyri – kiroki ga omongi ojipe'ga cadeia pype ji ndaporogwetygi ga javo. A'ero ga ruri gwuvihavuhu'ga pyri ovahema.

—Kiro garuvihavuhu'ga ei ga pe a'ero: “Ereko te'varuhu nde,” ei ga ojipyrive'ga pe. “Nde ere'e ji ve oji'i terenhimbakwahivi ji rehe javo. Nurā ji ei nde ve: Nahenonha'javi nde ve embuhu ji ve itambere'ia jave'yma. ³³Na jitehe po nde nerehenonha'javi ga pe hamo,” ei ga ga pe, ei Jesus'ga.

³⁴—Onhimonha'ngavo ojipyrive'ga rehe ga ga mondoi ġa pe – kiroki ga omondo hahyva'ea okote'varuhuve'ga pe jipi, ei Jesus'ga. “Tomondo ti ġa hahyva'ea nde ve nehē,” ei ga ojipyrive'ga pe, ei Jesus'ga. “Nde imbuhupava'javame jate itambere'ia ji ve po ti ġa nomondoa'javi hahyva'ea nde ve nehē,” ei ga ga pe, ei Jesus'ga imombe'gwovo.

³⁵—Na jitehe po ti jiruva'ga yvagipeve'ga pe nderekopavi nehē pe henonha'javame peirū'ga ndekote'varuhua pejive jireheve'ga ndekote'varuhua pejive. Pe'ji hete ti pejiyvyteri pe: “Nahenonha'javi ti ġandekote'varuhua,” ei Jesus'ga ġwemimbo'ehara'ga pe.

Ahepohira hambirekoa hugwi

(Mateus 5.31-32; Marcos 10.1-12; Lucas 16.18)

19 Aerē a'ea mombe'upavame Jesus'ga hoi Galilíapeve'ga gwyra hugwi ua Judéiapeve'ga gwyrri pe. Pevo ga vahemi rio Jordāo aherovaja hugwi. ²He'yjuhuve'ga nduri ga reviri ovahema ga pyri. Pevo ga imombigi karugwara itetirūave'ga hugwi a'ero.

³Kiro fariseus'ga nduri ga pyri no.

—Tihepia ti gareaporoġita, ei ġa ojohupe. Mara'ngu po ga nhande nhi'ipondekwakatuavo imombe'gwovo

nehē? Tihepia ti ganhimbotegetwea a'ero, ei ġa ojohupe.

Nurā ġa ei Jesus'ga pe:

—Marāi naerū? ei ġa. Moisésva'ea remimbo'eagwera rupi ġa ndekoi opohirame ġwembireko'ġa hugwi kunhangwera'ġa hugwi jipi naerū? ei fariseus'ġa Jesus'ga pe.

⁴ A'ero Jesus'ga ei:

—Pekwaha pe Tupana'ga rembikwatarukara Moisésva'ea pe. A'ea e'i:

“Jypya Tupana'ga oapo akwaimbae'ga kunhahēa reheve,” e'i.

⁵ “Nurā akwaimbae'ġa ja'ogi uva'ġa hugwi oy'ġa hugwi no ġwembirekokaturu.

Ġa ojogwerekoro ġwaramo ojipejiva'ea'java'ea akwaimbae'ga kunhahēa pavēi,” e'i Tupana'ga ikwatijaruka hako, ei Jesus'ga.

⁶ A'ero mokonha ja rūi akwaimbae'ga garembirekohēa pavēi. Ojipejiva'ea ja ġa ndekoi ġwembirekorame. A'ero ti ġa topohiryme ojohugwi. A'ereki Tupana'ga ġa mohembirekoi, ei Jesus'ga.

⁷ A'ero fariseus'ġa ei Jesus'ga pe:

—Moisésva'ea remimbo'eagwera e'i hako: “Opohipotarama ti akwaimbae'ġa tokwatija kunhangwera'ġa pe apohi ji kiro nde hugwi javo. Ikwatijarama jate po ti ġa ġwembireko'ġa mondoi ojihugwi,” ei Moisésva'ea hako, ei ġa.

—Tupana'ga ipotare'ymame ġapohira, maraname Moisésva'ea ei a'ea nhande mbo'eavo hehe? ei fariseus'ġa Jesus'ga pe.

⁸ A'ero Jesus'ga ei ġa pe:

—Napeangarihu pe penhimbireko'ġa nderekokatue'yma. Nurā a'ea Moisésva'ea ei, ei Jesus'ga. Jypya ko Tupana'ga nomboja'ogukari ġa, ei Jesus'ga ġa pe.

⁹ —Jihi a'e pe me: Kiroki ga opohi ġwembirekohēa hugwi ojipe'ga hēa rerohoro ġwaramo ojihugwi hēa rerekovo – a'ero po ti ga topohi hēa

hugwi opohipotarama. Po ojipe'ga ndogwerohoi hēa hēarembireko'ga hugwi hēa rerekoe'yma, a'ero ti hēarembireko'ga topohiryme tuhē hēa hugwi. Po ga opohi tehe hēa hugwi ojipe'ga hēa rerohoe'ymame, a'ero po ti ga ajuajuri ojipehēa rerekoro ġwaramo nehē. Nahā po ti ga rekote'varuhui nehē oajuajuro ġwaramo. Kiroki ga hēa rereko hēarembireko'ga pohirirē hēa hugwi – gaha hēa mboajuaju hēa rerekoro ġwaramo nahā okote'varuhuavo nehē, ei Jesus'ga.

¹⁰ A'ero Jesus'ga remimbo'ehara'ġa ei ga pe:

—Po nahā tegwete akwaimbae'ġa pohihava ġwembireko'ġa hugwi, a'ero koji'i pyry ġa nahembirekoi tuhē! ei ġa Jesus'ga pe.

¹¹ A'ero Jesus'ga ei ġa pe:

—Penhi'ġa pyry ġa pe jate – kiroki ġa Tupana'ga ġa poko nahā ti peko javo. Ojipe'ġa ndekoi penhi'ġa rehe, ei Jesus'ga ġa pe. ¹² Jara'ġa nahembirekoi. A'ereki tegwete ġa hēaavykya ojihute'varuhuro ġwaramo. Jara'ġa nahembirekoi. A'ereki ojipe'ġa ġa hapiambo tahembirekoaġwamyme ti ġa javo. Jara'ġa nahembirekoi. A'ereki ġa e'i: “Ahoaho po ti ji Tupana'ga nhi'ġa mombe'gwovo nehē kiro Tupana'ga reko nhanderuvihavuhetero javo ġa pe.” A'ea ġa ei nanhirembirekoi po ti ji a'ero javo, ei Jesus'ga. Kiroki ga nahembirekopotari tamombe'u ti Tupana'ga nhi'ġa javo – Tupana'ga ga poko ga mohembirekoukare'yma. Kiroki ga ombaragwaha hehe – gaha ti te'i a'ea ko pyry javo, ei Jesus'ga ġwemimbo'ehara'ġa pe.

Jesus'ga omomyry tay'riva'ea pe

(*Marcos 10.13-16; Lucas 18.15-17*)

¹³ Aerē ojipe'ġa tayri'ġa nderuri Jesus'ga pyri.

—Topoko ti Jesus'ga ġa'akaġa rehe onhi'iġa Tupana'ga pe tomomyry ti ga ġa pe javo, ei ġa.

Tayri'ġa nderura repiagame Jesus'ga remimbo'ehara'ġa ei ġa pe:

—Taperuri tayri'ġa Jesus'ga pyri, ei ġa.

¹⁴—Tuhu tuhē ti tayri'ġa ji pyri, ei Jesus'ga. Tapemombigi ti ġandura. A'ereki nanongara'ġa'jave'ġa pe Tupana'ga pyry hete okovo ġanduvihavuhuhetero ġa jikogame ojihe, ei Jesus'ga.

¹⁵Opoko Jesus'ga tayri'ġa akaġa rehe a'ero onhi'iġa Tupana'ga pe emomyry ti ġa pe javo. Onhi'imbavame ga hoi pea hugwi ogwovo.

Imbateheteve'ea nomondopapotari

(*Marcos 10.17-31; Lucas 18.18-30*)

¹⁶Nanime ipyahuve'ga ruri Jesus'ga pyri. Ga e'i:

—Marāva'ea rupi pyryva'ea rupi po ti ji rekoj nehē jirekoagwamamo avuirama Tupana'ga pyri nehē? ei ga Jesus'ga pe nde ko orembo'eharamo javo ga pe.

¹⁷A'ero Jesus'ga ei ga pe:

—Maraname nde ei pyryva'ea rehe? Tupana'ga nhi'iġa jate ko pyry, ei Jesus'ga. Po nde rekopotari Tupana'ga pyri avuirama, a'ero ti eko pa Tupana'ga remimbotarimova'ea rupi – kiroki Tupana'ga e'i Moisésva'ea pe ikwatjaruka, ei Jesus'ga ga pe.

¹⁸—Marāva'ea Tupana'ga remimbotarimova'ea? ei ga Jesus'ga pe.

A'ero Jesus'ga ei ga pe:

—Nahā ko garemimbotarimova'ea:

“Terejukai ti ojipe'ġa.

Tererekoi ti ojipe'ġa nembireko'ġa.

Teremimi ti ojipe'ġa hugwi,” ei ahe.

“Tane'mbei ti ojipe'ġa mombe'gwovo tehe.

¹⁹Emondo ti ejeaporoġita imohina ejuva'ga rehe eyhēa rehe no.

Erenhiarō hete nde.

Na jitehe ti earō hete ejikotyve'ġa,” ei Tupana'ga, ei Jesus'ga ipyahuve'ga pe.

²⁰A'ero ipyahuve'ga ei Jesus'ga pe:

—Jivoja'irame ji hendukatupavi Moisésva'ea remimbo'eagwera. Kiro ji heronhimomboakari ahendu katu ve ji, ei ga. Marā koji'i po ti jipyryhetea nehē? ei ga.

²¹A'ero Jesus'ga ei ga pe:

—Po nde ereko katu pa pota, a'ero ti eho embatera imondopava itambere'ia pyhyga. A'ero ti emondo eitambere'ia imbaterē'yve'ġa pe, ei Jesus'ga. A'ero po ti Tupana'ga imomyryvi nde ve yvagi pe nehē, ei Jesus'ga. Nurā ji ei nde ve: Emondo pa ti eitambere'ia kiro. Imondopavirē ti ejo ji rupi ekovo nhiremimbo'eharamo ejikoga ji rehe jate, ei Jesus'ga ipyahuve'ga pe.

²²Jesus'ga renduvame ga ndovy'ari ogwovo Jesus'ga hugwi. A'ereki ga nomondopapotari ombatehetero ġwaramo.

²³A'ero Jesus'ga ei ġwemimbo'ehara'ġa pe:

—Imombe'ukatuavo ji ei pe me: Hahy imbateve'ġa pe ġa erame Tupana'ga pe eko ti oreruvihavuhuhetero javo. Po ġa nde'ipotari te a'ea. Ndokopotari ġa garemimbo'ea rupi okoheteavo ombatera rehe, ei Jesus'ga. ²⁴A'ea'ja ji pe me: Tegwete yuranuhūa'javuhuva'ea hohava camelo hohava agulha kwa'ria rupi. Tegwete hete imbateheteve'ġa hohava Tupana'ga nhi'iġa rupi okoheterame ombatera rehe. Nurā po ti ġa ndojikogi te ga rehe ga mongoe'yma gwuvihavuhuhetero, ei Jesus'ga.

²⁵Ganhi'iġa renduvame Jesus'ga remimbo'ehara'ġa nhimomby'ahetei hehe. A'ero ġa ei:

—Ma'ġa po ti oho Tupana'ga pyri yvagi pe nehē naerū?

²⁶Ġa ndepiagateteavo Jesus'ga ei:

—Na tuhē vvyakotyve'ğa nonhimon-
doi yvagi pe. A'ereki tegwete ға pe. Tu-
pana'ga jate ға mbojiko ojihe ға mbuhu-
ruka ojipyri. A'ereki nonhimimi ға pe.
Ikarakatu pa hete ға, ei Jesus'ga ға pe.

²⁷ A'ero Pedro'ga ei Jesus'ga pe:

—Ji rendu ti, ei ға. Ore oropohi
pa orombatera hugwi orojikovo
neremimbo'eharamo. Gara po ti
Tupana'ga imbhuri ore ve a'ero nehē?
ei ға Jesus'ga pe.

²⁸ A'ero Jesus'ga ei
ğwemimbo'ehara'ğa pe:

—Imombe'ukatuavo ji ei pe
me: Aerē po ti Tupana'ga japo
vvyapyahua nehē. A'ea rupi jitekovo
vvyakotyva'ero yvagipeva'ero po ti ji
rekoj vvyakotyve'ğa nduvihavuhetero
jiapyga oina jiapykakatuhe tea rehe
ta'e ti ji ға pe ғандекоа rehe javo,
ei Jesus'ga. Peko pe jireheva'ero,
ei Jesus'ga. A'ero ji rekorame
ғандувихавухетеро po ti pe ndekoi
peje'yja'ğa nduvihavuhuro Israelva'ea
rakykwepohara'ğa nduvihavuhuro nehē.
Doze ko ға oko huvihavamo ojiheve'ğa
pavēi pende'yja'ğa israelitas'ğa, ei
Jesus'ga. Pehe ti peapy oina dozeva'ea
rehe pejiapykakatu rehe nehē xa'e ti
ға pe ғандеаporoğita rehe javo, ei
Jesus'ga ғwemimbo'ehara'ğa pe.

²⁹ —Pejikogame ji rehe pe pepohi pen-
himbatera hugwi pende'yja'ğa hugwi no
xaho ti Jesus'ga rupi gareheva'ero javo,
ei Jesus'ga. Kiro ji ei pe me pe'jave'ğa
pe no a'ero: Pyry hete po ti ға pe ға
nağanani nehē – kiroki ға opohi ғwonga
hugwi ogwyrа hugwi, ei Jesus'ga. Po
ға pohirame a'ea hugwi, a'ero po ti
Tupana'ga imombyryhetei ға pe nehē.
Koji'i vehevi po ti Tupana'ga imom-
byryvi ға pe nehē, ei Jesus'ga. Po ға po-
hirame oirū'ğa hugwi okuvyra'ğa hugwi
ğwendyra'ğa hugwi uva'ğa hugwi oy'ğa
hugwi ғwembireko'ğa hugwi, gwa'yrа'ğa
hugwi, a'ero po ti Tupana'ga imombyry-

hetei ға pe nehē, ei Jesus'ga. Tupana'ga
po ti ға mongoi ojipyri ға mombytavo
avuirama nehē, ei Jesus'ga.

³⁰ —Kiroki ға huvihava ağwamo –
he'yive'ğa po ti ndokoa'javi huvihavamo
onhimongyavo nehē. Kiroki ға huvihava
rūi ağwamo – ғahā po ti huvihava nehē,
ei Jesus'ga ғwemimbo'ehara'ğa pe.

Oporavykyve'ğa oporavyky garemitymipyra pype

20 Ojo'java'ea pyvō Jesus'ga ға
mbo'e. A'ero ға ei:

—Marā hekoi kiro vvyakotyve'ğa
pe ға erame Tupana'ga nhanderuvi-
havuhuhetero oko javo? A'ea rehe
po ti ji pe mbo'ei ikwahavuka pe me
imombe'gwovo a'ea'java'ea, ei Jesus'ga
ға pe. Ypyhajive akwaimbae'ga hoi
taru ti ji oporavykyve'ğa jijive javo.
“Toporavyky ti ға itambere'ia rehe
ko pe nhiremitymipyra pype uva
tymipyra pype,” ei akwaimbae'ga, ei
Jesus'ga imombe'gwovo. ² A'ero ға
hoi ovahema ға pyri. “Peporavyky ti
ji ve nhiremitymipyra pype videira
repiakatuavo. Amondo katu po ti ji
itambere'ia um dia rupiara ikwepykava
pe me a'ero nehē,” ei ға ға pe.

—“Pyry,” ei ға.

—A'ero ға hoi ko pe oporavykyavo ға
pe, ei Jesus'ga imombe'gwovo.

³ —Aerē nove horas rupi ға hoa'javi
ogwovo ima'ēhai pe feira pe, ei Je-
sus'ga. Pevo ға ojipe'ğa ndepiagi. Ndo-
poravykyi ға o'ama. ⁴ Nurā ға ei ға
pe: “Pe na jitehe ti peho uva tymipyra
pype pejiporavykyavo ji ve no. Amondo
katu po ti ji pe me itambere'ia pepo-
ravykya kwepykava nehē,” ei ға ға pe,
ei Jesus'ga.

—“Pyry,” ei ға.

—Ko pe ға hoi oporavykyavo ға pe, ei
Jesus'ga.

⁵ —Aerē ahaji katu ға hoa'javi
ojipe'ğa mondouka ға mboporavykyavo

ojive, ei Jesus'ga. Aerē ka'aru gwere rupi ga hoa'javi ojipe'ga mondouka ḡa mboporavykyavo ojive, ei Jesus'ga. ⁶Ka'aruva'ea rupi ga hoa'javi ojipe'ga ndepiaga, ei Jesus'ga. Ndoporavykyi ḡa o'ama. A'ero ga ei ḡa pe: “Gara rehe pe ātehei agwa ara rupi ve pejiporavykye'yma?” ei ga ḡa pe, ei Jesus'ga.

⁷—A'ero ḡa ei ga pe: “Ndoroporavykyi ore ḡa pe. A'ereki ḡa nde'i ve ore ve,” ei ḡa ga pe, ei Jesus'ga.

—Nurā ga ei ḡa pe: “Pe na jitehe ti peho uva tymipyra pype pejiporavykyavo ji ve no. Amondo katu po ti ji pe me itambere'ia peporavykywa kwepykava nehē,” ei ga ḡa pe, ei Jesus'ga.

—A'ero ḡa hoi oporavykyavo.

⁸—Kwara ihorē kohoa jara'ga ei ojipyrive'ga pe – kiroki ga omboporavykyuka ko pe oporavykyve'ga – ga pe ga ei: “Embuhuruka ti oporavykyve'ga ejipyri. Emondo ti ikwepykava ḡa pe mbapavava'earupive'ga pe – kiroki ḡa ka'aru oporavykyahi'vi tehe – ḡa pe ti emondo ypy. Aerē ka'arugwererupive'ga pe ti emondo. Aerē ahajikaturupive'ga pe ti emondo. Aerē nove horasrupive'ga pe ti emondo. Mbapavamo ti emondo jypyve'ga pe – kiroki ḡa oho ypy pyhajive oporavykyppyavo ji ve,” ei ga ojipyrive'ga pe, ei Jesus'ga.

⁹—A'ero ga ḡa mbuhurukari ojipyri. Ḡa ndurame – kiroki ḡa oporavyky ka'aruva'ea rupi – ḡa pe ḡa naḡanani ga imondoi itambere'ia um dia rupiara ikwepykava, ei Jesus'ga. Na jitehe um dia rupiara ikwepykava ojo'jajo'ja ga imondoi ka'arugwererupive'ga pe ahajikaturupive'ga pe no nove horasrupive'ga pe no. Ḡa pe ḡa naḡanani ga imondoi ḡa ndurame ojipyri, ei Jesus'ga.

¹⁰—Mbapavamo jypyve'ga nduri no. Oyvyteri pe ḡa ei: “Um dia rupiara ikwepykava ga imondoi ḡa pe – kiroki ḡa

oporavykyahi'vi ga pe. Nurā po ti ga imbuhuri koji'iva'ea nhande ve kiro nehē. A'ereki ppyhaji hete nhande poravykyhetei ka'aru nhandepohia jugwi,” ei ḡa oyvyteri pe, ei Jesus'ga.

—Ojo'jaime reki ga imondoi um dia rupiara ikwepykava jypyve'ga pe ḡa naḡanani, ei Jesus'ga. ¹¹Ipyhygame itambere'ia ga hugwi ḡa ijara'ga rayvari okoe'yma hehe, ei Jesus'ga. ¹²Ga pe ḡa ei: “Mbapavava'earupive'ga – kiroki ḡa uhu ka'aruva'ea rupi – ḡahā oporavyky uma hora rupi jate. Ojo'jaime nde eremondo ḡa pe ore ve no. Ppyhaji hete ore poravykyi ka'aru hete oropohia jugwi kwarahyaha po'ruavo,” ei ḡa ijara'ga pe, ei Jesus'ga.

¹³—Oporavykyve'ga pyteripeve'ga pe ijara'ga ei reki:

—“Kwāi,” ei ga. “Ndakote'varuhui ji nde ve. Ypyhajive ji a'e nde ve: Eporavyky ti ji ve, a'ero po ti ji imondokatu um dia rupiara ikwepykava nde ve nehē. A'ero nde ei: ‘Pry.’ A'ea nde ei ji ve ppyhajive,” ei ga oporavykyve'ga pe, ei Jesus'ga. ¹⁴“Eroho ti itambere'ia um dia rupiara ikwepykava herogwovo tuhē,” ei ijara'ga ga pe.

—Ojirova ijara'ga mbapavava'earupive'ga pyteripeve'ga repiaga. “Ga pe mbapavava'earupive'ga pe – kiroki ga uhu ka'aruva'ea rupi oporavykavo – ga pe ojo'jaime ji imondopotari um dia rupiara ikwepykava,” ei ga jypyve'ga pe. ¹⁵“Pry ji imondoi ga pe nhiremimbotarimova'ea rupi. A'ereki jiapo tuhē ko ji amondo ga pe. Erenhimyrō nde ga rehe a enhimonha'ngavo ji rehe. A'ereki ji jipyry ga rerekokatuavo,” ei ga ga pe, ei Jesus'ga imombe'gwovo.

¹⁶—A'ea ji amombe'u ikwahavuka ojo'java'ea pe me, ei Jesus'ga. Kiroki ḡa huvihava rūi aḡwamo – ḡahā po ti huvihava nehē, ei Jesus'ga. Kiroki ḡa huvihava aḡwamo – ḡahā po ti ndokoa'javi

huvihavamo nehē, ei Jesus'ga. Nombujoavyavyi ti Tupana'ga ġa nderekokatu-avo a'ero, ei Jesus'ga. A'ereki Tupana'ga e'i he'yjuhuve'ģa pe: "Herejo. Ejiko ti ji rehe ekovo jireheva'ero. Tako ti ji nderuvihavuhetero," ei ga, ei Jesus'ga imombe'gwovo. Ndahe'yive'ģa reki ojiko Tupana'ga rehe okovo gareheva'ero, ei Jesus'ga.

**Jesus'ga omombe'ua'ja
omanoa'ģwama**

(Marcos 10.32-34; Lucas 18.31-34)

¹⁷ Jesus'ga hoi ogwovo cidade de Jerusalém me. Gweroho ga dozeve'ģa ġwemimbo'ehara'ģa ojupi. Irupe'i ga ġa nderohoi ojipe'ģa hugwi onhi'ģa ġa pe ġa horame pea rupi.

¹⁸ Kiro ga ei ġa pe a'ero:

—Ji rendu ti, ei Jesus'ga ġa pe. Kiro nhande hoi cidade de Jerusalém me. Aerē po ti jipyhygukahava ġa pe ikwava'ēhara'ģa nduvihava'ģa pe ahembo'ehara'ģa pe nehē no, ei Jesus'ga vvyakotyva'ero yvagipeva'ero no. A'ero po ti ġa ei nehē tomano ti Jesus'ga javo, ei Jesus'ga. ¹⁹ A'ero po ti ġa ji mondoukari judeus'ģarūive'ģa pe nehē tojigwarai ti ġa ga rehe javo, ei Jesus'ga. A'ero po ti judeus'ģarūive'ģa ji rerekomemui okote'varuhuavo ji ve nehē. Ipira apopyra pyvō po ti ġa ji nupanupāi ji mondohondohoga nehē, ei Jesus'ga. Kirē po ti ġa ji mbovyri yva rehe nahā ji jukavo nehē. Ko'emameva'ea py'rovo mokōi jikira py'rovo po ti ji kweravi nehē, ei Jesus'ga ġwemimbo'ehara'ģa pe.

**Zebedeuva'ea ra'yrava'ea oko
pota memei huvihavamo**

(Marcos 10.35-45)

²⁰ Kiro Zebedeu'ga rembirekohēa ruri Jesus'ga pyri. Gweru hēa gwa'yra'ģa mokonha'ģa akoja'ģa – kiroki ġa Jesus'ga remimbo'ehara'ģa dozeve'ģa

nde'yja'ģa. Ġa nderovahemame hēa renypy'andurugi Jesus'ga pyri ga mboheteavo.

—Tandepyry ti ji ve, ei hēa Jesus'ga pe.

²¹ A'ero ga ei hēa pe:

—Gara nde erepota?

A'ero hēa ei ga pe:

—Ekorame vvyakotyve'ģa nduvihavuhetero ti ere agwa'ģa pe jira'yra'ģa pe toko memei ti ġa huvihavamo nde pavēi. Nahā ti ere ġa pe ġa mboapyga nde pyri aheapykakatuva'ea rehe ojipe'ģa kikoty ejohukoty ojipe'ģa kokoty ejohukoty rūi nde pyri nehē, ei hēa Jesus'ga pe.

²² Hēara'yra'ģa pe Jesus'ga ei reki:

—Ndapekwahavi pe pe'rame toroapy ti Jesus'ga pyri orokovo huvihavamo javo, ei Jesus'ga ġa pe. Aerē po ti hahy hete ji ve nehē. Po pe ji moirūi, a'ero hahy hete pe me nehē no. Marā a'ero? Peko pe nanongara rehe naerū? ei Jesus'ga mokonha'ģa pe hēara'yra'ģa pe.

Igwete hēara'yra'ģa ei Jesus'ga pe:

—Toronhimboita ti ore jupe, ei ġa.

²³ A'ero ga ei ġa pe:

—Penhimboita tuhē po ti pe hahy heterame pe me nehē pejikoga ġwaramo ji rehe. Ji rūi reki a'e ġa pe ġa tombojogwovai ji rehe vvyakotyve'ģa nduvihavamo javo. Jiruva'ga jate omboavujikweripe ġa pe avo po ti ġa apygi nehē javo, ei Jesus'ga hēara'yra'ģa pe mokonha'ģa pe.

²⁴ Aerē jara'ģa dezve'ģa ikwahavi hēa'ea Jesus'ga pe.

—“Toko ti jira'yra'ģa huvihavamo ga pyri,” ei hēa, ei ġa.

A'ero ġa ndopotari a'ea onhimonha'ngavo hēara'yra'ģa ndehe.

²⁵ A'ero Jesus'ga ġa mbuhurukapavi ojipyri dezve'ģa mokonha'ģa ndeheve. A'ero ga ei ġa pe:

—Judeus'ģarūive'ģa nduvihava'ģa ipopoaka ogwyripeve'ģa mboporavyky-

heteavo ojive ġa mondomondovo ġwemimbotarimova'ea rupi, ei Jesus'ga ġwemimbo'ehara'ġa pe dozeve'ġa pe. ²⁶Ġa ja rūi ti pejogwerekko pejikovo ġwaramo jireheva'ero. Po pe peko pota jireheve'ġa nduvihavamo penhiirū'ġa nduvihavamo, a'ero ti peko katu ġa pe ġa pokoga, ei Jesus'ga ġwemimbo'ehara'ġa pe. ²⁷Po pe peko pota ġa hohe pa okovo ġanduvihavuhuro, a'ero koji'i ti peko katu ġa pe ġa pokoheteavo. ²⁸Ji ja ti pepoko ġa pejikorame ġanduvihavamo, ei Jesus'ga ġa pe. Yvyakotyva'ero yvagipeva'ero jirurame yvya koty nda'ei ji ġa pe: Ji poko ti. A'ea rūi ji ei. A'ereki tapoko ti ġa javo ji ajo. Tamano ti ji he'yjuhuve'ġa ndepygga ġa mbopiro'yavo ġandekote'varuhua hugwi. A'ero po ti ġa ndohoi hahyva'ea ruvihava pype nehē, a'e ji jijoa, ei Jesus'ga ġa pe.

Jesus'ga ombokatu mokonhava'ea reakwara

(*Marcos 10.46-52; Lucas 18.35-43*)

²⁹Jesus'ga hoi cidade hugwi Jericó hugwi ogwovo ġwemimbo'ehara'ġa pavēi. Ġa horame he'yjuhuve'ġa hoi ġa ndupi. ³⁰Nanime pea rembeyvyri pe mokonha'ġa apygi heakwagweve'ġa. Ġa ikwahavi Jesus'ga kiro okwa javo. A'ero ġa hapukai torerendu ti Jesus'ga javo.

—Orepojykaharetero ko nde Daviva'ea rymyminoro no! ei ġa Jesus'ga pe.

Nahā ġa ei Jesus'ga pe. A'ereki ġa e'i ovytyeri pe: “Ga pe Tupana'ga e'i eko ti ġanduvihavuhuhetero javo.”

—Ore poko ti! ei ġa Jesus'ga pe.

³¹A'ero he'yjuhuve'ġa ei ġa pe:

—Tapehapukai ti, ei ġa ġa pe tonhi'imbi ġa javo.

Koji'i heakwagweve'ġa hapukaja'javi reki.

—Orepojykaharetero Daviva'ea rymyminoro ore poko ti! ei ġa ga pe.

³²A'ero Jesus'ga pytai ġa nderuruka ojipyri. Kiro ga ei ġa pe:

—Pejo ti avo. Marā po ti ji pe nderekoi nehē? Gara pe pepota? ei ga ġa pe.

³³A'ero ġa ei ua Jesus'ga pyri:

—Orepojykaharetero ore mboheakwa katu, ei ġa ga pe.

³⁴A'ero Jesus'ga ġa porogwetygi. Opoko ga ġandeakwara rehe. Nanime pyry ġandeakwara. Kiro ġa hoi Jesus'ga rupi a'ero.

Jesus'ga ovahē Jerusalém me Domingo dos ramos

(*Marcos 11.1-11; Lucas 19.28-40; João 12.12-19*)

21 Ohorame cidade de Jerusalém me Jesus'ga ovahē cidade'ia kotyi ve Betfagé kotyi ve ġwemimbo'ehara'ġa pavēi. Ohī Betfagé vytyra rembeyvyri pe monte das Oliveiras rembeyvyri pe.

Kiro Jesus'ga ei mokonha'ġa pe ġwemimbo'ehara'ġa pe ġa mondouka.

²—Peho ti cidade'i pe pendovai pyteripeva'ea pe, ei ga ġa pe. Pevahemame kotihī po ti pe hepiagi yuhua'javuhuva'ea jumenta nehē. Ojugwa ġa imo'ama yva rehe. Jumenta ra'yra oko ipyri no. Pekwahara memei ti herua ji ve. ³Po ti ġa ei pe me nehē: “Maraname pe ikwaharavi?” Po ti ġa ei na, a'ero ti pe'ji ġa pe: “Gaha – kiroki ga pe nhande ei: Nhandepojykaharete'ga – gaha e'i: ‘Tareko'ā ti ji taho ti ji i'arimo javo’.” A'ea ti pe'ji ġa pe. Kotihī po ti ġa imbuhurukari nhande ve a'ero nehē, ei Jesus'ga ġa pe.

⁴A'ero ġa ndekoi Jesus'ga nhi'iġa rupi ga nhi'ipo'rupava. Nahā hekoi Tupana'ga nhi'ipo'ruavo ymyahūva'ea po'ruavo. A'ereki ymyahū Tupana'ga nhi'iġa mombe'uharava'ea a'ea mombe'u Tupana'ga nhi'iġa mombe'gwovo. Ymyahū ahe ei hako:

⁵“Ere ti cidadepeve'ġa pe Siāopeve'ġa pe:

‘Pehepia ti! Penduvihavuhuhete’ga uhu pe pyri.

Ga ko oko nhyrō.

Ga po ti oho yuhua’javuhuva’ea arimo jumenta ra’yra arimo ua nehē,” ei ahe Tupana’ga nhi’i’ga mombe’gwovo hako.

⁶ Jesus’ga remimbo’ehara’ga hoi Jesus’ga nhi’i’ga po’ruavo ipyhyga jumenta jumenta ra’yra reheve. ⁷ Gweru ga jumenta jumenta ra’yra reheve Jesus’ga pyri herovahema. Oapoa tapy’ynhapira i’arimova’ea ga heropori ino’ga ikupepytera rehe eho i’arimo javo Jesus’ga pe.

A’ero ga hoi i’arimo. ⁸ Ga rerohorame pea rupi he’yjuhuheteve’ga heroporopori oapoa opira i’arimova’ea pea rupi timbojigwa ti pehea ga pe javo. Jara’ga okytikyti hakā yva hugwi heroporopoa pea rupi imbokatuavo. Nahā ga Jesus’ga mbojiroviari ga rerua nhanderuvi-havuhuhete’ga u kiro javo. ⁹ Jara’ga oho ga renonde. Jara’ga oho ga reviri. Nahā he’yjuhuheteve’ga hoi ga rupi. Hahyahi hete ganhi’i’ga ga erame:

—“Timbohete ti Daviva’ea rymymino’ga!” ei ga ga ko nhanderuvi-havuhuhete’ga javo.

“Ga pe ti nhandepojy kaharete’ga tomombyry.

A’ereki nhandepojy kaharete’ga ga mbuhuruka avo,” ei ga.

“Timbohete ti Tupana’ga yvagipeheteve’ga!”

Nahā ga ei Jesus’ga ko Tupana’ga remimbuhurukara’ga javo.

¹⁰ Jesus’ga rerovahemame cidade de Jerusalém me ipypeve’ga py’a myi.

—Mome ahe ga? ei ga Jesus’ga repiagame.

¹¹ A’ero he’yjuhuve’ga ei ga pe:

—Ga ko Jesus’ga Tupana’ga nhi’i’ga mombe’uhara’ga. Gagwya ko Galiléia. Pevo ga ruvi cidade de Nazaré pe, ei ga ga pe.

Jesus’ga omo’emba ahe ahejatykahavuhua hugwi

(*Marcos 11.15-19; Lucas 19.45-48; João 2.13-22*)

¹² Kiro Jesus’ga hoi oje’yja’ga jatykahavuhu pe Tupana’ga mbohete hai pe ovahema. Pevo okara hugwi mytu’ēva’ea hugwi ga ga mo’embavi ima’ēhara’ga ipyhyhara’ga ndeheve – kiroki ga oma’ē mbatera ipyhyga no – perope Tupana’ga mbohete hava pyri. Pevo ga imbojirevi ga’apoa mesas – kiroki ga hajiheve’ga itambere’ia pyhy judeus’ga itambere’ia mondovo nahā ikwepyga. Ga’apykava no – kiroki ga omondo inambua itambere’ia rehe – ga’apykava ga imbojirevi.

¹³ Ga pe ga ei:

—Ymyahū Tupana’ga ei ikwatijaruka hako:

“Tonhi’i ti ga ji ve nhironga pype vyva koty ji mboheteavo,” ei Tupana’ga hako, ei Jesus’ga ga pe.

—Pe ki a’e te pe’ji pejohupe: “Tim-oandyandyjuhu ti ga ikwepykwepyga mbatera pyvō Tupana’ga ronga pype,” pe’ji, ei Jesus’ga. Nahā pe Tupana’ga ronga mongoukari ipromive’ga nduhavamo, ei Jesus’ga ikwepykara’ga pe.

¹⁴ Heakwagweve’ga nduri oje’yja’ga jatykahavuhua pype ipyka’naka’nauhūve’ga pavēi. Jesus’ga pyri ga nduri ovahema a’ero. A’ero ga imombyryvi ga pe ga mboheakwakuavo ipyka’nave’ga mopo’agatua’java.

¹⁵ Ikwava’ēhara’ga nduvihava’ga judeus’ga mbo’ehara’ga pavēi gwepia ahemonhimomby’ava’ea Jesus’ga imombyryvame ga pe. Gwendu ga tayri’ga Jesus’ga mboheterame ojatykahavuhua pype javo:

—Timbohete ti Daviva’ea rymymino’ga!

Nahā tayri'ḡa ei. A'ereki ḡa e'i oyvyteri pe: “Ga pe Tupana'ga e'i eko ti ḡanduvihavuhetero javo.” A'ero ikwava'ēhara'ḡa nduvihava'ḡa nhimboahivi Jesus'ga pe judeus'ḡa mbo'ehara'ḡa pavēi.

¹⁶ A'ero ḡa ei Jesus'ga pe:

—Erehendu nde tayri'ḡa ea?

Jesus'ga ei ḡa pe:

—Ahendu ji. Napemonhi'iḡi pe Tupana'ga rembikwatijarukara naerū? E'i: “Tupanetero nde tayri'ḡa mbo'ekatui ipita'ngive'ḡa ndeheve.

‘Ji mbohete ti,’ ere nde ḡa mbo'eavo.

A'ero ḡa nde mboheteekatukatu.”

Nahā ikwatijaripyra i'ei Tupana'ga mombe'gwovo, ei Jesus'ga ikwava'ēhara'ḡa nduvihava'ḡa pe judeus'ḡa mbo'ehara'ḡa pe no.

¹⁷ O'erame a'ea Jesus'ga hoi ḡa hugwi a'ero ogwovo cidade de Jerusalém hugwi. Oho ga cidade'i pe Betânia pe. Pevo ga kiri ppytunimo.

Tande'aa'javi ti! ei Jesus'ga figo'yva pe

(*Marcos 11.12-14, 20-24*)

¹⁸ Ko'emame ppyhajive Jesus'ga hoajavame cidade de Jerusalém me ty'ara ga jukai. ¹⁹ Pea rupi ga hepiagi figo'yva figueira ogwovo ipyri ta'u ti yva'ia javo. Ndi'ai reki ka'atehea herekovo. A'ero ga ei jupe:

—Tande'aa'javi ti! ei ga jupe.

Nimbegwei he'ouhūro omanomo figo'yva a'ero. ²⁰ He'ōa repiagame Jesus'ga remimbo'ehara'ḡa nhimomby'ai. A'ero ḡa ei:

—Kotihī figo'yva he'ouhūro omanomo! ei ḡa.

²¹ A'ero Jesus'ga ei ḡa pe:

—Imombe'ukatuavo ji ei pe me: Po pe jikhetei Tupana'ga rehe, a'ero ji ja po ti pe imohe'ōi i'yva. Koji'i po ti pe popoakaramo nehē no. Po ti pe ei avova'ea pe vytyra pe nehē: “Ejipe'a ti enhimombo ypihua pype.” Po ti pe

ei na nehē, a'ero po ti vytyra ihoi ypihua pype nehē, ei Jesus'ga. ²² Po pe jikogi Tupana'ga rehe, a'ero po ti Tupana'ga penhi'ḡa rendukatui pe erame ga pe nahanahā ore oropota javo, ei Jesus'ga ḡwemimbo'ehara'ḡa pe.

Ma'ḡa nde mbuhurukaruho avo? ei ahe Jesus'ga pe

(*Marcos 11.27-33; Lucas 20.1-8*)

²³ Kiro Jesus'ga hoi cidade de Jerusalém me ovahema ogwovo ja oje'yja'ḡa jatykahavuhua pype templo pype. Ga ḡa mbo'erame Tupana'ga nhi'ḡa rehe ikwava'ēhara'ḡa nduvihava'ḡa nduri ga pyri xava'eve'ḡa pavēi. A'ero ḡa ei Jesus'ga pe:

—Ma'ḡa nde mbuhurukaruho avo nahanahā ti eko javo? Ma'ḡa e'i a'ea nde ve? ei ḡa Jesus'ga pe.

²⁴ A'ero Jesus'ga ei ḡa pe:

—Ji nhi'ḡa nde mbuhurukaruho na'ē ti. Pe ji nhi'ḡa nde mbuhurukaturame a'ero po ti ji na jitehe ga mombe'ui pe me no – kiroki ga ji mbuhu avo ji rerekovo, ei Jesus'ga ḡa pe. ²⁵ Pemombe'u ti ji ve a'ero. Ma'ḡa ombuhuruka João Batista'ea tomobatiza ti ga ḡa javo? “Tupana'ga vyagipeve'ga ombuhuruka ahe,” pe'ji po pe. “Vyakotyve'ga ombuhuruka ahe,” pe'ji po pe. Marā pendeaporoḡita a'ero naerū? ei Jesus'ga ḡa pe.

A'ero ḡa eḡa'ei ojohupe:

—Po ti nhande ei nehē: Tupana'ga ombuhuruka ahe, a'ero po ti Jesus'ga ei nhande ve nehē: “Maraname pe ndaperoviari João Batista'ea nhi'ḡagwera naerū?” Nahā po ti Jesus'ga ei nhande ve nehē. ²⁶ Po ti nhande ei: Vyakotyve'ga ombuhuruka João Batista'ea, a'ero po ti nhandegwyripeve'ḡa henduvi nhande'ni'ḡa okote'varuhavuo nhande ve nehē, ei ḡa kaxyhyji nhande ḡa hugwi javo. A'ereki nhandegwyripeve'ḡa epavi: “João Batista'ea ko Tupana'ga nhi'ḡa mombe'uharamo. Tupana'ga ahe

mbuhuruka nhande pyri. A'iti a," ei nhandegwyrivepe'ğa, ei ға ojohupe.

²⁷ Nurã ға ei Jesus'ga pe:

—Ma'ğa po ombuhuruka João Batis-tava'ea tomobatiza ti ga ға javo? Ndorokwahavi, ei ға javo tehe ga pe.

A'ero Jesus'ga ei ға pe:

—Ji po ti na jitehe namombe'ui ga pe me a'ero nehē no – kiroki ga ji mbuhu avo ji rerekovo, ei Jesus'ga.

Gara'yra'ğa mokonha'ğa

²⁸ —Marã pendeaporoğita? ei Jesus'ga ға pe. Kiro po ti ji imombe'ui pe me, a'ero ti ji nhi'ipondekwa nehē, ei Jesus'ga.

A'ero Jesus'ga imombe'ui ojo'java'ea.

—Mokōi ko akwaimbae'ga ra'yra'ğa, ei Jesus'ga imombe'gwovo. Gwa'yra'ga pe ga ei: “Pi'a, eho ti kiro eporavykyavo ko pe nhiremitymipyra pype uva tymipyra pype,” ei ga gwa'yra'ga pe.

²⁹ —Emo gara'yra'ga e'i: “Ndahoi tuhē po ti ji nehē,” ei ga uva'ga pe. Aerē ga japyakakatui. A'ero ga herojijyi ojea-poroğita ogwovo oporavykyavo uva'ga pe, ei Jesus'ga imombe'gwovo.

³⁰ —Aerē garuva'ga hoi ojipe'ga pyri gwa'yra'ga pyri, ei Jesus'ga. Na jitehe ga ei ga pe eho ti kiro eporavykyavo ko pe javo.

—“Ji po ti aho tuhē nehē, apī,” ei gara'yra'ga ga pe. Ndohoa'javi reki ga oporavykye'yma, ei Jesus'ga imombe'gwovo.

³¹ —Manamo gara'yra'ğa oko ganhi'iğa rupi? ei Jesus'ga ikwava'ehara'ğa nduvihava'ğa pe xava'eve'ğa pe no.

A'ero ға ei Jesus'ga pe:

—Akoja ga – kiroki ga oho ko pe opo-ravykyavo gara'yra'ga, ei ға.

A'ero Jesus'ga ei ға pe:

—Imombe'ukatuavo ji ei pe me: Kiroki ға omono'oğuhū itambere'ia governo pe – ғahã akwaimbae'ğa upahara'ğa

pavēi ojiko Tupana'ga rehe kiro eko ti oreruvihavuhetero javo ga pe. Ojik-ogypy ға pe nenonde a'ero, ei Je-sus'ga ikwava'ehara'ğa nduvihava'ğa pe xava'eve'ğa pe no.

³² —Ymyaī João Batis-tava'ea ruri pe pyri ikwahavuka pe me nahanahã Tupana'ga opota javo ikwehe. Ndaperoviari pe ga pejikokatue'yma, ei Jesus'ga. Itambere'ia mono'ohara'ğa akwaimbae'ğa upahara'ğa pavēi ga reroviari reki ojeaporoğita rerojijyita. Ğandeaporoğita rerojijyia pe hepiagi. Hepiagirē vehevi pe ndaperojijyi ve pejeaporoğita ga reroviare'yma, ei Jesus'ga ға pe. Nurã ji ei: Okogypy ға Tupana'ga rehe pe nenonde, ei Jesus'ga ға pe.

Garemitymipyra repiakatuhara'ğa okote'varuhuve'ğa

(*Marcos 12.1-12; Lucas 20.9-19*)

³³ —Ojipea rehe kiro po ti ji pe mbo'ei ojo'java'ea pyvō. Pehendu ti, ei Je-sus'ga ikwava'ehara'ğa nduvihava'ğa pe xava'eve'ğa pe no. Kohoa jara'ga itymi yhypoa'javuhuva'ea uva'yva ko pe, ei Je-sus'ga imombe'gwovo. Aerē ga ğwemityma rokairuği, ei Jesus'ga. Aerē ga japoi uva mu'umu'uhava tyhya rupi-aramo. Aerē ga japoi tapyjo'ara ko pe. “A'ea hugwi po ti ға hepiakatui nhiremi-tymipyra videira ji ve nehē,” ei ga.

—A'ero ga ei ға pe: “Pehepia katu ti nhiremitymipyra jikoa. A'ero jykyhava rupi he'yjuhu po ti yva'ia peapoaramo ik-wepykavamo a'ero nehē. He'yjuhu po ti yva'ia jiapoaramo a'ero nehē no,” ei ko-hoa jara'ga ға pe, ei Jesus'ga.

—“Pyry,” ei ға opytavo ko pe hepi-akatuavo ga pe, ei Jesus'ga.

—Paivohu kohoa jara'ga hoi a'ero mbaigwehu po ti jijivyra'java nehē javo, ei Jesus'ga. ³⁴ Aerē kiro jykyhava reki, ei Jesus'ga. A'ero kohoa jara'ga ei ojipyrive'ğa pe: “Peho ti ға pyri nhiremi-

tymipyra repiakatuhara'ğa pyri. Toyky ti ға yva'ia imbuhuruka jiapoa ji ve," ei ga.

—“Kwa,” ei ға. Ogwovo ға vahemi ға pyri imombe'gwovo ganhi'īga ға pe. ³⁵Emo ға nomondopotari yva'ia ға pe okote'varuhuavo ға pe, ei Jesus'ga. Jara'ga ға ga nupanupā. Jara'ga ға ga juka. Jara'ga rehe ға omombomombo ita, ei Jesus'ga. Nahā garemitymipyra repiakatuhara'ğa jigwarai gapyrive'ğa ndehe, ei Jesus'ga.

³⁶—A'ero kohoa jara'ga ojipe'ğa mondoi ojipyrive'ğa. Ғa ko he'yi ohoypyve'ğa hohe. A'ero ga ға mondoi togweru ti ға yva'ia ға hugwi javo novia. Ғa vahemame pevo garemitymipyra repiakatuhara'ğa ndekote'varuhui ға pe no.

³⁷—A'ero kohoa jara'ga gwa'yra'ga mondoi gaha ti togweru yva'ia ға hugwi javo novia. “Ga pe po ti ға ndekokatui nehē,” ei ga, ei Jesus'ga.

³⁸Kiro gara'yra'ga vahemi yva'ia tymipyra repiakatuhara'ğa pyri. Ga repiagame ға ei ojohupe: “Avova'ea ko gayvyaḡwama. He tijuka ti ga. A'ero po ti nhande tireko pa yvya nehē,” ei ға. ³⁹A'ero ға gara'yra'ga pyhygi ga momboa kohoa hugwi ga jukavo, ei Jesus'ga imombe'gwovo.

⁴⁰—A'ero kohoa jara'ga vahemame marā po ti ga ға nderekoi nehē? ei Jesus'ga ға pe.

⁴¹A'ero ға ei ga pe:

—Omoka'nhyumba ranuhū po ti ga ға gwa'yra'ga repyga nehē, ei ға. Ojipe'ğa pe po ti ga ei nehē: “Pehepia katu ti nhiremitymipyra jikoa,” e po ti ga nehē. A'ero po ti ға imondokatui yva'ia ga pe jykyana nanani nehē, ei ға Jesus'ga pe.

⁴²—Na tuhē po ti nehē, ei Jesus'ga. Napemonhi'īgi pe Tupana'ga rembikwatijarukara naerū? A'ea e'i:

“Onga apohara'ğa japoramе onga ita apopyra hepiagi ojipeji ita.

A'ea ға imombori ipo'rue'yma tiruahū javo jupe.

Aerē akoja jitehe hekoi huvihavamo jara hohe

opyryhetero onga pyhykatuavo.

Nhandepojoykaharete'ga reki omongo huvihavamo.

Hepiagame nhande nhimomby'ai nanongara ko pyry hete javo.”

A'ea ikwatijariyryra i'ei, ei Jesus'ga oarōe'yma mombe'gwovo ға pe.

⁴³—Nurā ji ei pe me: Tupana'ga ndokoa'javi penduvihavuhuhetero judeus'ğa nduvihavuhuhetero pe ndepiakatua'jave'yma nehē, ei Jesus'ga. Oko po ti ga ojipe'ğa nduvihavuhuhetero – kiroki ға ga nhi'ipo'ru ojikoga ga rehe, ei Jesus'ga.

⁴⁴—Kiroki ға o'a akoja rehe ita rehe – ḡahā po ti onhika'mbika'mbi nehē, ei Jesus'ga. Po ti akoja ita ihiri ға ndehe nehē, a'ero po ti ita ға ka'mbika'mbigi ға mongu'iuhuavo nehē.

A'ea Jesus'ga ei ikwahavuka oarōe'yve'ğa moka'nhymbava.

⁴⁵Ikwava'ehara'ğa nduvihava'ğa henduvi fariseus'ğa pavēi Jesus'ga imombe'urame ojo'java'ea. A'ero ға ikwahavi Jesus'ga nhande mombe'ui reki javo. Jesus'ga arōe'yma a'ero ға ei:

—Jesus'ga nhande mombe'u o'ete'varuhuavo nhande ve imombe'umbe'urame ojo'java'ea peko akoja'ğa ja javo nhande ve, ei ға Jesus'ga mbotegwetepota.

⁴⁶Nurā ға Jesus'ga pyhypotarahivi novia. Emo ға okyhyji pevove'ға hugwi. A'ereki pevove'ға oarō hete Jesus'ga onhimongyavo ga ko Tupana'ga nhi'īga mombe'uhara'ға javo.

Hehanhuhū toryva

(Lucas 14.15-24)

22 Jesus'ga ға mbo'ea'javi he'yiva'ea pyvō ojo'java'ea pyvō javo ға pe:

²—Marā hekoi kiro Tupana'ga rekorame yvyakotyve'ğa nduvihavuhuhetero ға nderekovo? A'ea

rehe po ti ji pe mbo'ei ikwahavuka pe me imombe'gwovo a'ea'java'ea, ei ga. Ġanduvihavuhu'ga japo'i toryva tahembireko ti jira'yra'ga javo, ei Jesus'ga imombe'gwovo. ³Ojipyrive'ġa pe ġanduvihavuhu'ga ei: “Peho ti javo ġa pe – kiroki ġa ji ġa momoranduvipe – tuhu ti ġa kiro toryvi pe javo.”

—“Kwa,” ei ġa ogwovo. Ġa vahemame ġa pyri imombe'gwovo ġa ndohopotari reki toryvi pe, ei Jesus'ga.

⁴—A'ero ikwahavame ġanduvihavuhu'ga ojipe'ġa mbuhurukari ojipyri ojipyrive'ġa jitehe. “Peho ti javo ġa pe – kiroki ġa ji ġa momoranduvipe. Tuhu ti ġa kiro toryvi pe. Ġa pe ti pe'ji: ‘Pehendu ti! ei ga pe me. Amboavujikweruka ji toryva. Ajuka ji yuranuhūa'javuhuva'ea bois bezeros reheve – kiroki a'ea ji amboky'rauhu. Amboavujikwepavuka ji mbatera, ei ga pe me. Kiroġwe tuhē ti pejo toryvi pe hepiaga jira'yra'ga hambirekorame, ei ga pe me.’ Nahā ti pe'ji ġa pe,” ei ga ojipyrive'ġa pe ġa mondovo, ei Jesus'ga.

—“Kwa,” ei ġa ogwovo. ⁵Ġa pyri ġa vahemi imombe'gwovo ġa pe a'ero. Ndojapyakai ġa ġanhi'ġa rehe ohoe'yma toryvi pe, ei Jesus'ga. Oporavykya rehe reki ġa hoi. Ojipe'ga oho ko pe. Ojipe'ga oho ima'eamo mbatera, ei Jesus'ga. ⁶Ojipe'ġa, ojigwaraita gwuvihavuhu'gapyrive'ġa ndehe, ġa ġa pyhygi ġa jukavo, ei Jesus'ga.

⁷—Ikwahavame ġanduvihavuhu'ga nhimonha'ngai. A'ero ga osoldados'ġa mondoi ġa pyri ġa moka'nhyrbavuka imbokajuka ġacidade, ei Jesus'ga.

⁸—Ojipe'ġa pe ojipyrive'ġa pe ġanduvihavuhu'ga ei: “Amboavujikwe pa ji toryva novīa. Kiroki ġa pe ji a'e tuhu ti ġa javo – ġahā oko te'varuhu reki upotare'yma,” ei ga, ei Jesus'ga. ⁹“Peho ti pepukuhua rupi nanani a'ero,” ei ga. “Pe'ji ti pevove'ġa pe: ‘Pejo ti toryvi pe. Nhandervihavuhu'ga oapo toryva

tahembireko jira'yra'ga javo.’ Nahā ti pe'ji ġa pe nhaporemo ġa ndepiagame,” ei ga, ei Jesus'ga.

¹⁰—“Kwa,” ei ġa. Pepukuhua rupi ġa hoi a'ero ġa ndepiaga ġa mono'ono'ombava, ei Jesus'ga. Ite'varuhuve'ġa ġa omono'ō pyryve'ġa ndeheve ġa nderovahema toryvi pe. Nahā he'yjuhuve'ġa nduri hepiaga toryva. Ohygahi ġa toryva rehe gara'yra'ga hambirekorame, ei Jesus'ga.

¹¹—Toryva repiave'ġa pyri ġanduvihavuhu'ga hogahoi ġwonga pe ġa ndepindepiaga onhi'ġa ġa pe, ei Jesus'ga. Ġa ndepindepiagame ga ojipe'ga repiagi. Gapira ko tapy'ynhapipyryva rūi – kiroki toryva repiagame ġa ndopo'rui, ei Jesus'ga. ¹²Nurā ġanduvihavuhu'ga ei ga pe: “Kwāi,” ei ga ga pe. “Tapy'ynhapipyryva rūi ko nde eremongi. Marā nde ruri avo ekiavo toryva repiaga naerū?” ei ga ga pe, ei Jesus'ga.

—Nonhi'ġi reki ga. ¹³A'ero ġanduvihavuhu'ga ei ojipyrive'ġa pe: “Pekwa ti gapya gapoa reheve! Peroho ti ga agwa hugwi ga momboa ppytunahiva pype. Pevo po ti ga jehe'oi ojihe onhi-monha'ngavo hahyrame ojive nehē,” ei ga, ei Jesus'ga imombe'gwovo.

¹⁴—A'ea ji amombe'u ikwahavuka pe me, ei Jesus'ga. Nahā Tupana'ga ġa nderekoukari okorame vvyakotyve'ġa nduvihavuhuhetero, ei Jesus'ga imombe'gwovo. A'reki he'yjuhuve'ġa pe Tupana'ga ei: “Herejo. Ejiko ti ji rehe ekovo jireheva'ero. Tako ti ji nderuvihavuhuhetero,” ei Tupana'ga, ei Jesus'ga. Ndahe'yive'ġa reki ojiko Tupana'ga rehe okovo gareheva'ero, ei Jesus'ga.

César'ga rembiapoa itambere'ia

(*Marcos 12.13-17; Lucas 20.20-26*)

¹⁵Fariseus'ġa ndopotari Jesus'ga imombe'urame nahā hekoi kiro

Tupana'ga rekorame ġanduvi-havuhuhetero javo. A'ero ġa hoi Jesus'ga hugwi. Ojohupe ġa nhi'inhi'īgi.

—Tihepia ti Jesus'ga reaporoġita. Mara'ngu po ti ga onhimboteġweteavouka nhande ve ga nhi'igame nehē? ei ġa ojohupe.

¹⁶ A'ero ġa ġwemimbo'ehara'ġa mondoi Jesus'ga pyri Herodes'gareheve'ġa ndeheve nahanahā ti pe'ji Jesus'ga pe javo.

—Kwa, ei ġa. Nahā po ti ore ga moandyandyi nehē.

Kiro ġa hoi a'ero Jesus'ga pyri. Ova-hemame ġa nhi'igatui Jesus'ga pe timo-andyandyi ti ga javo.

—Orembo'eharamo nde eremombe'ukatu mbatera, ei ġa ga pe. A'itituhēva'ea rehe nde ore mbo'e. Tupana'ga remimbotarimova'ea rehe nde erembo'e katu, ei ġa Jesus'ga pe. A'ea rehe jate nde rekoi ekyhyjie'yma ojipe'ġa hugwi ekoe'yma huvihava'ġa ndehe jate. Nderekoi nde embohetetehea rehe no, ei ġa ga pe. ¹⁷ Nurā ore ei nde ve torembo'e ti javo. Marā ndereaporoġita? César'gareheve'ġa e'i: “Pemondomondo ti itambere'ia César'ga pe nhanderuvihavuhu'ga pe ga imono'oġukarame,” ei ġa. Mara'ngu po nde javo: “Timondo ti”? Mara'ngu po nde javo: “Timondoyme ti”? ei ġa Jesus'ga pe.

¹⁸ Ojohupe ġa ei:

—“Tapemondoi ti César'ga pe,” e po ti ga nhande ve nehē hamo, ei ġa ojohupe. A'ero po ti nhande ga'eagwera mombe'ui César'ga pe nehē. A'ero po ti César'ga onhimonha'nga ga rehe nehē, ei ġa ojohupe.

Jesus'ga ombaragwaha omoandyandyipotara rehe. Nurā ga ei ġa pe:

—Ahemoandyiva'ero maranameuhū pe ipotari nhimbote'vara nhirembi'ea rupi? ei Jesus'ga ġa pe. ¹⁹ Pehepiuka ti ji

ve itambere'ia – akoja pe ġa ei: “A'ea ti pemondomondo nhanderuvihavuhu'ga pe.” A'ea pehepiuka ji ve, ei Jesus'ga ġa pe.

A'ea ġa heruri ga pe a'ero.

²⁰ Kiro Jesus'ga ei ġa pe:

—Ma'ġa ra'angava hehe? Ma'ġa ndera ġa okwatija inoġa hehe? ei Jesus'ga.

²¹ A'ero ġa ei:

—César'ga ra'angava. Garera tuhē ġa okwatija inoġa hehe, ei ġa.

A'ero Jesus'ga ei ġa pe:

—Pemondoa'ja ti César'ga rembiapoa ga pe a'ero. Tupana'ga rembiapoa ki a'e te pemondoa'ja Tupana'ga pe, ei ga ġa pe.

Yvyakotyve'ġa pe Jesus'ga ei Tupana'ga rembiapoa tonhimondo ti ġa onhikwava'eġa ga pe javo.

²² Henduvame ġa nhimomby'ai tegwete gamoandyihava javo. A'ero ġa hoi ga hugwi ogwovo.

Ombogwerahavirē omanove'ġa nahembirekoa'javi

(*Marcos 12.18-27; Lucas 20.27-40*)

²³ A'ea rupi jitehe saduceus'ġa nduri Jesus'ga pyri. Saduceus'ġa ndogweroviari omanove'ġa mbogwerahava. Kiro ġa nduri Jesus'ga pyri ovahema. A'ereki ġa e'i ojohupe:

—Mara'ngu po ti Jesus'ga onhimboteġweteavouka nhande ve ga nhi'igame nehē? ei ġa ojohupe.

²⁴ A'ero, orembo'eharamo javo, ġa ei Jesus'ga pe:

—Ymyahū Moisésva'ea okwatija hako tokwaha ti ġa javo. Aherembikwatijara e'i:

“Po akwaimbae'ga manoi ta'yre'ymame ġwembirekohēa pe, a'ero ti gairū'ga tahembireko hēa pavēi. Tay ti ga hēa pe nhiirūva'ea togwereco gwakykwepohara'ġa javo.”

A'ea Moisésva'ea ikwatijari hako, ei ġa Jesus'ga pe.

Kiro ġa imombe'ui omanove'ġa Jesus'ga pe.

²⁵—Ymya seteva'ea ruvi avo onhoirūva'ea kako, ei ġa Jesus'ga pe. Ojihuvypyva'ea rembirekoro kako. Ndata'yri ahe kunhangwerava'ea pe. Aerē akwaimba'eva'ea manoi, ei ġa. A'ero aheakoindava rembirekoro aherembirekokwerava'ea pavēi oirūva'ea pyrovo Moisésva'ea nhi'īpo'ruavo. ²⁶Na jitehe aheakoindava pe a'ero. Omano ahe ta'yre'yma aherembirekokwerava'ea pe, ei ġa. Na jitehe jarava'ea onhoirūva'ea nhaporemo ahe rembirekoro aherembirekokwerava'ea pavēi. Ndata'ypavi reki seteva'ea aherembirekokwerava'ea pe. Omanomba ahe kako. Nahā ahe rekoi ojopy'ropy'rovo. ²⁷Aerē mbapavamo aherembirekokwerava'ea manoi kako kunhangwerava'ea, ei ġa Jesus'ga pe.

²⁸—Marā po ti a'ero nehē? ei ġa Jesus'ga pe. Omanove'ġa mbogweravame po ti Tupana'ga seteva'ea mbogweravi kunhangwerava'ea reheve nehē. Ma'ġa nembirekoro po kunhangwerava'ea rekoi nehē ahe kwerava'javame nehē? A'ereki seteva'ea onhoirūva'ea hambireko kunhangwerava'ea pavēi, ei ġa. Emombe'u ti ore ve. Marā po ti a'ero nehē? ei ġa Jesus'ga pe.

A'ea ġa imombe'utehei heroviare'yma ġwaramo omanove'ġa mbogwerahava.

²⁹Kiro Jesus'ga ei ġa pe:

—Pendeaporoġita ko Tupana'ga reaporoġita atyvi pe Tupana'ga nhi'īga reroviare'ymame nahembogweravi po ti ga nehē javo. A'ereki pe ndapekwahakatui Tupana'ga rembikwatijarukara, ei Jesus'ga. Ndapekwahavi Tupana'ga popoakara no, ei ga ġa pe. ³⁰Nahā ji ei pe me, ei Jesus'ga. Tupana'ga ġa mbogweravame ġamanoa hugwi po ti akwaimbae'ġa nahembirekoa'javi nehē. Ojipe'ġa po ti nomohembirekoa'javi

kunhangwera'ġa nehē no. Yvagi pe Tupana'gapyrive'ġa oko ġwembirekoe'ymamo. Tupana'gapyrive'ġa ja yvagipeve'ġa ja po ti ġa nahembirekoi nehē no, ei Jesus'ga saduceus'ġa pe.

³¹—Pemonhi'ī pe Tupana'ga rembikwatijarukara novīa – kiroki omombe'u ahembogwerahava. Abraāova'ea manorē Tupana'ga ei ikwatijaruka hako:

³²“Jihi ko Tupanamō.

Abraāo'ga ji mbohete.

Isaque'ga ji mbohete.

Jacó'ga ji mbohete,” ei ga hako.

—Ikwatijarukara rupi Tupana'ga ei pe me, ei Jesus'ga saduceus'ġa pe. O'erame nahā Tupana'ga ikwahavukari pe me ġa okoji javo. A'ereki Tupana'ga nde'i: “Abraāova'ea ji mbohete.” A'ereki Tupana'ga pe ġa okoji, ei Jesus'ga saduceus'ġa pe.

A'ea Jesus'ga ei ġa okwerava'ja omanorē javo.

³³Jesus'ga nhi'īġa renduvame he'yive'ġa nhimomby'ai garemimbo'ea rehe onhimongyavo.

**Manamo Moisésva'ea
remimbo'eagwera huvihavamo
joheva'ero? ei ahe**

(Marcos 12.28-34; Lucas 10.25-28)

³⁴⁻³⁵Fariseus'ġa ikwahavi Jesus'ga ea saduceus'ġa pe.

—Jesus'ga omombi saduceus'ġa nhi'īġa ġa omoandyandyipotarame, ei ġa ojohupe.

Kiro ġapyteripeve'ga judeus'ġa mbo'ehara'ga ei:

—Mara'ngu po ti ga onhimbotegweteavouka nhande ve ga nhi'īġame a'ero nehē? ei ga a'ea pota.

Nurā ġa nhimbojatykatykai ogwovo ovahema Jesus'ga pyri. A'ero ga ei Jesus'ga pe:

³⁶—Orembo'eharamo emombe'u ti ore ve, ei ga Jesus'ga pe. Manamo

Moisésva'ea remimbo'eagwera huvihavamo joheva'ero? ei ga Jesus'ga pe.

³⁷ A'ero Jesus'ga ei ga pe:

—Moisésva'ea remimbo'eagwera e'i:

“Pearō hete tuhē ti pepojykaharete'ga Tupana'ga.

Pearō hete tuhē ti ga pejipy'a pe.

Pearō hete tuhē ti ga imondovo pejea-poroğita imohina ga rehe.

Pearō hete tuhē ti ga tako ti ji garemimbotarimova'ea rupi jate javo,” e'i, ei Jesus'ga ga pe.

³⁸ A'ea ko joheva'ea huvihava Moisésva'ea remimbo'eagwera, ei Jesus'ga.

³⁹—Hehohyva'ea ko a'ea'java'ea Moisésva'ea remimbo'eagwera. A'ea e'i: “Penhiarō hete pe.

Na jitehe ti pearō hete pejikotyve'ğa”, ei Jesus'ga judeus'ğa mbo'ehara'ga pe.

⁴⁰ A'ea memei huvihava. A'ero hehe nhanderekorame nhande rekoi Moisésva'ea remimbo'eagwera rehe nhaporemō nhandekovo Tupana'ga nhi'iğa mombe'uharava'ea remimbo'eagwera rehe nhaporemō no, ei Jesus'ga ga pe.

Cristo'ga ko Daviva'ea rymyminoa ahepojykaharetea no

(*Marcos 12.35-37; Lucas 20.41-44*)

⁴¹ Fariseus'ğa nhimbojatykarame Jesus'ga pyri Jesus'ga ei ға pe:

⁴²—Marā pendeaporoğita Tupana'ga remimbuhurukara'ga rehe Cristo'ga rehe? Ma'ğa rymyminoa po ti ga uhurame nehē? ei Jesus'ga ға pe.

A'ero fariseus'ğa ei:

—Ga po ti Daviva'ea rymyminoa nehē, ei ға Jesus'ga pe.

⁴³ Kiro Jesus'ga ei ға pe:

—Na tuhē. Cristo'ga ko Daviva'ea rymymino'ga. Emo Tupana'ga ra'uva ombo'e Daviva'ea Cristo'ga ko ndepojykaharetero oko javo ga pe. Maraname

Daviva'ea e'i Cristo'ga pe ga ko jipojykaharetero oko javo Cristo'ga rekorame Daviva'ea rymymino'ga? Ymyahū Daviva'ea okwatija a'ea mombe'gwovo inoğa. Ikwatijarame ahe ei hako:

⁴⁴ “Tupana'ga e'i jipojykaharete'ga pe:

‘Eapy na'ē ti ji pyri jijohukoty rūi ekovo huvihavamo epytavo.

Tamongo ti ji nearōe'ỹve'ğa neremimbotarimova'ea rehe nehē,’ ei Daviva'ea ikwatija hako, ei Jesus'ga.

⁴⁵—A'ea Daviva'ea ei imombe'gwovo Cristo'ga ko jipojykaharetero oko javo. Ga ko Daviva'ea rymymino'ga jate rūi naerū, ei Jesus'ga onhimombe'gwovo ға pe ға mbojapyakavo.

Ĝa mbojapyakavo Jesus'ga ei a'ea onhimombe'gwovo ikwahavipeavo Cristo'ga ko Daviva'ea rymymino'ga jate rūi javo.

⁴⁶ Ĝa pe tegwete Jesus'ga nhi'ipondekwawa. A'ero kiro ға nde'ia'javağwami Jesus'ga pe: “Maramarā?” A'ereki ға ga pojihu.

Ahembo'eharava'ea onhimbohete fariseusva'ea pavēi

(*Marcos 12.38-39; Lucas*

11.43-46; 20.45-46)

23 A'ero Jesus'ga ei he'yive'ğa pe ğwemimbo'ehara'ğa pe no. ² Ga e'i ға pe:

—Judeus'ğa mbo'ehara'ğa fariseus'ğa pavēi ombo'e Moisésva'ea remimbo'eagwera rehe Moisésva'ea py'rovo ға nhande mbo'erame. ³ Nurā ға pe mbo'erame nahanahā ti peko javo, a'ero ti peko pa ғанhi'iğa rupi, ei Jesus'ga. Emo ғandekote'varuhua rupi ti tapekoi. A'ereki ға e'i pe me novīa: “Pehendu katu ti Moisésva'ea remimbo'eagwera.” Ĝa ki a'e te nohendukatui a'ea, ei Jesus'ga. ⁴ Ĝa e'i: “Nahanahā ti peko pejikorame Moisésva'ea nhi'iğagwera rupi,” e'ie'i

ġa nhande ve, ei Jesus'ga. Emo ġa ndokopavi Moisésva'ea nhi'ġagwera rupi, ei Jesus'ga. Oko pa po ġa hupi hamo. Onhi'ġa rupi ġa ndokopavi no. Ġa ko ġa ja – kiroki ġa omondo ipohyuhuva'ea ojipe'ġa arimo ġa pokoge'yma, ei Jesus'ga.

⁵—Okokaturame ġa ei oyvyteri pe: “Pyry ojipe'ġa nhande rekokatua repiagi. A'ero po ti ġa nhande mbohetei ġa oko hete Tupana'ga nhi'ġa rupi javo.” Nahā ġa ete'varuhui oyvyteri pe imondoe'yma ojeaporoġita Tupana'ga rehe jate, ei Jesus'ga.

—Ombohetea potaruhuro ġwaramo hehāi'iuhūva'ea ġa japoi Tupana'ga rembikwatijara ryruhu'ia inoġa ojihe ejetovapyra rehe. Ono ġa irūa hyruhu'ia ojyva rehe no, ei Jesus'ga. Judeus'ġa omongi hyruhu'ia okovo Tupana'ga nhi'ġa rupi jipi. Na tuhē. Emo judeus'ġa mbo'ehara'ġa apoa fariseus'ġa apoa pavēi koji'i hehāi ojipe'ġa apoa hohe hyruhu'ia tianembohete ti ġa javo.

—Franjas ipukupukuhu'iva'ea ġa japoi omboja opira rembeyvyra rupi imondovo, ei Jesus'ga. Jatu'riva'ea franjas judeus'ġa omboja hupi okoheterame Tupana'ga rehe. Na tuhē. Emo judeus'ġa mbo'ehara'ġa apoa fariseus'ġa apoa pavēi koji'i ipukuhu ojipe'ġa apoa hohe. Nahā ġa japoi ojikwahavuka ojipe'ġa pe tianembohete ti ġa javo, ei Jesus'ga.

⁶—O'u pota ġa toryva jara'ġa pyry toryva repiagame. Na jitehe ġa apy-potaruhui nhanderuvihava'ġa apykava rehe nhandejatykahava pype, ei Jesus'ga. A'ereki ġa e'i te'varuhu oyvyteri pe: “Nhande mboheteavo ti ġa tian-derepia pa. A'ereki nhande ġanduvi-havuhuhetero xako,” ei ġa oyvyteri pe, ei Jesus'ga.

⁷—Ikatuuhu ġa pe ojipe'ġa mbaragwahavame ġa ndehe ima'ēhai

pe feira pe onhi'ġatuavo ġa pe pe ko orembo'eharamo javo ġa pe, ei Jesus'ga.

⁸Ġwemimbo'ehara'ġa pe Jesus'ga ei:

—Pe ki a'e te ġa ja rūi peko, ei Jesus'ga. A'ereki jihi jate ako pembo'eharamo Cristoramo, ei Jesus'ga. Pe reki penhoirū. A'ereki pe pejiko Tupana'ga rehe. A'ero ojo'javuhu pe hoi. Nurā ti tape'ei pejohupe pe ko orembo'eharamo javo. A'ea ti tape'ei pejohupe penhimbohete'e'yma, ei Jesus'ga.

⁹—Tape'ei ti avove'ga pe vyvakytyve'ga pe – kiroki ga oko peirū'ga ojikoga ġwaramo Tupana'ga rehe – ga pe ti tape'ei apī javo. A'ea ti tape'ei ga pe. A'ereki ojipeji ko ga penduvetero Tupana'ga yvagipeve'ga, ei Jesus'ga ġwemimbo'ehara'ġa pe.

¹⁰—Te'iyme ti ġa pe me pe ko oreruvihavamo javo. A'ea ti ġa te'iyme pe me pe mbohete'e'yma, ei Jesus'ga. A'ereki jihi jate ako penduvihavuhetero Cristoramo, ei Jesus'ga ġwemimbo'ehara'ġa pe. ¹¹Po ti pe ndekopotari jireheve'ġa nduvihavamo penhiirū'ġa nduvihavamo, a'ero ti peko katu ġa pe ġa pokoga, ei Jesus'ga.

¹²—Po pe ei: “Jihi ko huvihavamo ojipe'ġa hohe pa.” Po pe ei a'ea penhimboheteavo pejikovo aha huvihavamo, a'ero po ti Tupana'ga ei pe me nehē: “Ndapekoi pe huvihavamo. Tapenhimbohetei ti!” A'ea po ti Tupana'ga ei pe me nehē, ei Jesus'ga. Po pe napenhimbohetei pejikokatuaavo ojipe'ġa pe, a'ero po ti Tupana'ga ei pe me nehē: “Peko ti huvihavamo.” A'ea po ti ga ei pe me nehē, ei Jesus'ga.

Tiruahū ti pe me, ei Jesus'ga fariseusva'ea pe

(*Marcos 12.40; Lucas 11.39-42, 52; 20.47*)

¹³—Ahemoandyandyiva'ero pe peko! ei Jesus'ga judeus'ġa mbo'ehara'ġa pe

fariseus'ġa pe no. Tiruahū ti pe me! A'ereki pe napembo'ekatui Tupana'ga nhi'iġa rehe herojijyita. Nurā hajihea rehe pe ġa mbo'ei ġa moandyandyita, ei Jesus'ga ġa pe. Pereko pe Tupana'ga nhi'iġa aherembikwatijara novia tim-onhi'i javo. A'ereki pe ndapekoi Tupana'ga nhi'iġa rupi pejikoge'yma ga rehe. Ga ndekopotarame ganhi'iġa rupi pe napemombe'ukatui ġa pe, ei Jesus'ga. Nahā pe napemongoi ġa ganhi'iġa rupi ġa mbojikoge'yma ga rehe. A'ero pe ja ġa nde'i Tupana'ga pe nde oreruvihavuhetero ereko jave'yma, ei Jesus'ga ġa pe.

¹⁴—Ahemoandyandyiva'ero pe peko! ei Jesus'ga judeus'ġa mbo'ehara'ġa pe fariseus'ġa pe no. Tiruahū ti pe me! A'ereki pe pepojykaahy mbatera aherembirekokwera'ġa hugwi, ei Jesus'ga. Penhi'imbukuhu tehe pe Tupana'ga pe. Pe'e pe pejiyvyteri pe: “Nhande renduvame po ti ojipe'ġa ei nhande ve oarō hete ġa Tupana'ga javo.” Nurā jate pe nhi'inhi'iġi Tupana'ga pe ga arōe'yma, ei Jesus'ga. Kaitu po ti hahy hete pe me a'ero nehē, ei Jesus'ga ġa pe.

¹⁵—Ahemoandyandyiva'ero pe peko! ei Jesus'ga judeus'ġa mbo'ehara'ġa pe fariseus'ġa pe no. Tiruahū ti pe me! A'ereki pe pejiheve'ġa mbote'va hete. A'ero ġa ko koji'i oko te'varuhu pe hohe duas vezes pe hohe. Pe po ti peho hahyva'ea ruvihava pype nehē pendekote'varuhuro ġwaramo. Ġa kaitu po ti oho hahyva'ea ruvihava pype nehē okote'varuhuhetero ġwaramo, ei Jesus'ga. “Pyry,” pe'e pe ġa ndekorame pe ja. A'ereki pe peporavyky hete ojipeji'ga mbote'varuhuavo. Pehopeho pe ga rehe ya rupi pea rupi no tiroviaruka ti pevove'ga pe nhanenhi'iġa javo. Nahā pe ga mbote'varuhui. Nurā po ti tiruahū pe me nehē, ei Jesus'ga ġa pe.

¹⁶—Heakwagweve'ġajava'ero pe peko! A'ereki pe ndapekwahavi, ei Jesus'ga judeus'ġa mbo'ehara'ġa pe fariseus'ġa pe no. Pe peroho ojipe'ġa penhinhi'iġa rupi no. Tiruahū ti pe me! Nahā ji ei pe me. A'ereki Tupana'ga nhi'iġaatyviva'ea rehe pe ojipe'ġa mbo'ei.

—Nahā pendeaporoġita te'varuhuro. Po ojipe'ga ehetei: “Nahanahā po ti ji reko'i nehē. Tupana'ga ronga renoina nhandejatykahavuhua renoina ji ei a'iti hete nhinhi'iġa javo,” ei ga, ei Jesus'ga. A'ero pe ei: “O'rame Tupana'ga ronga renoina po ga etehei a'ero. Ga okopotare'ymame onhi'iġa rupi, na ga ndokoi hupi a'ero,” pe'ji tehe pe, ei Jesus'ga. Tupana'ga nhi'iġaatyviva'ea rehe pe ġa mbo'ei, ei Jesus'ga.

—Po ojipe'ga ehetei: “Nahanahā po ti ji reko'i nehē. Ouro renoina nhandejatykahavuhua pypeva'ea renoina ji ei a'iti hete nhinhi'iġa javo,” ei ga, ei Jesus'ga. A'ero pe ei: “O'rame ouro renoina, a'ero ti ga toko tuhē onhi'iġa rupi,” pe'e pe, ei Jesus'ga ġa pe.

¹⁷—Ikwahave'ġva'ero pe peko! ei Jesus'ga judeus'ġa mbo'ehara'ġa pe fariseus'ġa pe no. Ndapekwahavi'i'i! Tupana'ga ronga nhandejatykahavuhua koji'i pyry hete Tupana'ga pe. Ġa ouro po'rurame jate Tupana'ga ronga pype nhandejatykahavuhua pype Tupana'ga omombyry ouro, ei Jesus'ga.

—Tupana'ga nhi'iġaatyviva'ea rehe pe ġa mbo'ei, ei Jesus'ga. ¹⁸Po ġa ehetei ojipe'ga pe: “Nahanahā po ti ji reko'i nehē. Ikwava'ēhava renoina ji ei a'iti hete nhinhi'iġa javo,” e po ġa, ei Jesus'ga. A'ero pe ei: “O'rame ikwava'ēhava renoina po ġa etehei a'ero. Ġa okopotare'ymame onhi'iġa rupi, na ga ndokoi hupi a'ero,” pe'ji tehe pe, ei Jesus'ga. Tupana'ga nhi'iġaatyviva'ea rehe pe ei ġa mbo'eavo, ei Jesus'ga.

—Po ġa ehetei ojipe'ga pe: “Nahanahā po ti ji rekoi nehē. Kiroki a'ea ji amondo ikwava'ēhava rehe – a'ea renoina ji ei a'iti hete nhinhi'īga javo,” e po ġa, ei Jesus'ga. A'ero pe ei: “O'erame ikwava'ēhavareheva'ea renoina, a'ero ti ġa toko tuhē onhi'īga rupi,” pe'e pe, ei Jesus'ga ġa pe.

¹⁹—Ikwahave'ŷva'ero pe peko! ei Jesus'ga judeus'ġa mbo'ehara'ġa pe fariseus'ġa pe no. Ndapekwahavi'i'i! Ikwava'ēhava koji'i pyry hete Tupana'ga pe. Ġa nhaneremimondoa noġame jate ikwava'ēhava rehe Tupana'ga omombyry nhaneremimondoa, ei Jesus'ga ġa pe.

²⁰—Po ġa ehetei: “Nahanahā po ti ji rekoi nehē. Ikwava'ēhava renoina ji ei a'iti hete nhinhi'īga javo.” Po ġa ei nahā, a'ero ġa ehetei ikwava'ēhava pe a'eareheva'ea pe nhaporemno, ei Jesus'ga ġa pe.

²¹—Po ġa ehetei: “Nahanahā po ti ji rekoi nehē. Tupana'ga ronga renoina nhandejatykahavuhua renoina ji ei a'iti hete nhinhi'īga javo.” Po ġa ei nahā, a'ero ġa ehetei garonga pe ipypeve'ga pe no Tupana'ga pe, ei Jesus'ga ġa pe.

²²—Po ġa ehetei: “Nahanahā ti ji rekoi. Yvaga renoina ji ei a'iti hete nhinhi'īga javo.” Po ġa ei nahā, a'ero ġa ehetei Tupana'ga apykava pe. A'ereki yvagi pe Tupana'ga oko nhanderuvihavuhhetero oapyga. A'ero o'erame yvaga pe ġa ei Tupana'ga pe tuhē a'ero, ei Jesus'ga ġa pe.

²³—Ahemoandyandyiva'ero pe peko! ei Jesus'ga judeus'ġa mbo'ehara'ġa pe fariseus'ġa pe no. Tiruahū ti pe me! A'ereki pe ndapekokatui pejikokatue'yma ojipe'ġa pe. Tiruahū ti pe me! A'ereki pe peko tehe Moisésva'ea remimbo'eagwera rupi, ei Jesus'ga.

—Petŷ pe imboheva'ea: hortelā erva-doce reheve cominho reheve. Pe herekorame dez itymipyra pe

pemondo ojipeji Tupana'ga pe pejikovo Moisésva'ea remimbo'eagwera rupi. A'ea pyry Tupana'ga pe novia, ei Jesus'ga. Emo pe ndapekokatupavi Moisésva'ea remimbo'eagwera rupi. A'ereki pe ndapekokatui pejikokatue'yma ojipe'ġa pe, ei Jesus'ga.

—Peko katu po pe hamo pejikokatua o'ojipe'ġa pe hamo, ei Jesus'ga. Penemimondoa ojive Tupana'ga ipotari. Emo ga pe koji'i huvihava pendekokatua. Pe ndapeporogwetygi ojipe'ġa. Peoporogwety po pe ġa hamo, ei Jesus'ga. Penemimondoa Tupana'ga pe pyry ga pe. Emo ga pe koji'i huvihava ġaporogwetyga, ei Jesus'ga.

—Napembojikogukari ojipe'ġa pejihe penhi'mberame ġa pe. Pembojikoguka po pe ġa pejihe hamo penhi'mbee'yma hamo, ei Jesus'ga ġa pe. Penemimondoa pyry Tupana'ga pe. Emo ga pe koji'i huvihava ġambojikogukara pejihe. Peko ti gareaporogita rehe. Tapemondopigi ti ga pe no, ei Jesus'ga.

²⁴—Heakwagweve'ġa'java'ero pe peko! A'ereki pe ndapekwahavi, ei Jesus'ga judeus'ġa mbo'ehara'ġa pe fariseus'ġa pe no. Pe peroho ojipe'ġa penhinhi'īga rupi. Pembogwambogwa pe mberu'lia ta'uyme ti ji ite'varuhuva'ea javo. Emo pe pe'u reki ite'varuhuheteva'ea hehanhuhūva'ea yuranuhū'javuhuva'ea jaimo camelo jaimo. Nahā ji ei pe me. A'ereki pe peko hete a'ea rehe – kiroki huvihava gwere Tupana'ga pe. Kiroki huvihava hete Tupana'ga pe – a'ea rehe pe ndapekoi, ei Jesus'ga ġa pe.

²⁵—Ahemoandyandyiva'ero pe peko! ei Jesus'ga judeus'ġa mbo'ehara'ġa pe fariseus'ġa pe no. Tiruahū ti pe me! A'ereki pe'ara tehe oko Tupana'ga nhi'īga rupi pe jikoe'ymame ganhi'īga rupi pejiivyteri pe, ei Jesus'ga. A'ea pe ji ei ji erame pe me: Copo ara prato ara reheve pepyhei hete pe. Ġwaimbya pe

ndapepyhei reki. Nahā ji ei. Peyvytera ite'varuhu pa. A'ereki pe pepotaruhu pa ipyhygahyavo mbatera pejive pejikote'varuhuavo, ei Jesus'ga.

²⁶—Heakwagweve'ga'java'ero nde ereko, fariseu! ei Jesus'ga ġapy-teripeve'ga pe. Epohi ti ejekote'varuhua hugwi ejeaporoġitakaturu. A'ero po ti nde rekokatui ejikokatuavo ojipe'ga pe nehē, ei Jesus'ga. A'ea pe ji ei ji erame nde ve: Epyhei copo aye prato pype reheve. A'ero copo ara ikatu no prato ara reheve, ei Jesus'ga.

²⁷—Ahemoandyandyiva'ero pe peko! ei Jesus'ga judeus'ga mbo'ehara'ga pe fariseus'ga pe no. Tiruahū ti pe me! A'ereki pe aheryvya ja, ei Jesus'ga. Ikatu tehe tapyja ita apopyra novīa – kiroki oko aheryvya rehe. A'ereki ġa omotiġuhū imbokatuavo tapyja. Ipype reki ite'varuhu herekovo inema ahekaġa reheve, ei Jesus'ga.

²⁸—Na jitehe pe ndekoi. Ojipe'ga ei pe mombe'gwovo novīa: “Ehepia ġa! Pyry hete ġa okovo Tupana'ga nhi'iġa rupi.” Ikwahave'yma ġa ei nahā pe mombe'gwovo, ei Jesus'ga. A'ereki pe ojipe'ga moandyandyi. A'ereki peyvyteri pe reki pendeaporoġita ite'varuhu, ei Jesus'ga ġa pe.

**Tiruahū ti pe me
ahemoandyandyiva'ea pe! ei Jesus'ga**
(*Lucas 11.47-51*)

²⁹—Ahemoandyandyiva'ero pe peko! ei Jesus'ga judeus'ga mbo'ehara'ga pe fariseus'ga pe no. Tiruahū ti pe me! A'ereki ymyahū penamonhava'ea ojukajuka Tupana'ga nhi'iġa mombe'uharava'ea pyryva'ea. Pe reki japokatui tapyja aheryvya rehe. A'ea pe imbokatui, ei Jesus'ga ġa pe. ³⁰Pe pe'e: “Po ymyahū nhande rekoī nhaneramonhava'ea pyri, a'ero po nhande ndiahoi ahe rupi Tupana'ga

nhi'iġa mombe'uharava'ea jukavo hamo.”

³¹—A'ea pe erame pe pejikwahavuka ojipe'ga pe ore ko aherakykwepoharamo javo – kiroki ahe ojukajuka Tupana'ga nhi'iġa mombe'uharava'ea, ei Jesus'ga. ³²Ndojukapavi ahe ganhi'iġa mombe'uhara'ga. Pejuka pota po ti pe hembyruera'ga naerū? ei Jesus'ga. Ġa jukame po ti pe ndekote'varuhuhetei penhamonhava'ea ja imbuhuruka hahyhetea pejihe nehē, ei Jesus'ga ġa pe. ³³Ite'varuhuva'ero pe peko! ei Jesus'ga ġa pe. Ite'varuhuva'ea ra'yro pe peko! ei ga ġa pe. Tegwete peka'nhyhava hahyva'ea hugwi. Tupana'ga po ti pe mondo tuhē hahyva'ea ruvihava pype nehē, ei Jesus'ga ġa pe.

³⁴—Pejuka pota pe ġa. A'ero kiro ji amondouka ġa pe pyri nehē nhinh'iġa mombe'uhara'ga Tupana'ga remimbota-rimova'ea kwahapyyra'ga ndeheve jireheve'ga mbo'ehara'ga ndeheve nehē no, ei Jesus'ga. Ojipe'ga po ti pe ġa jukai nehē. Ojipe'ga po ti pe ġa mondoi yva rehe ġa mbovyva hehe nehē, ei Jesus'ga. Ojipe'ga po ti pe ġa nupanupāi ipira apopyra pyvō ġa mondohondohoga pejatykahavuhua pype nehē, ei Jesus'ga. Peko te'varuhu po ti pe ġa pe pejigwo-jigwovo ġa ndeviri nahā ġa monhamonhana ojipejipe pe cidades pe nehē, ei Jesus'ga ġa pe.

³⁵—Ġa nhaporemō po ti ji ġa mon-doukari pe pyri nehē Tupana'ga ti tomondo hahyva'ea pe me nehē pe ġa jukame nehē javo, ei Jesus'ga. A'ero po ti ga imondoi hahyva'ea pe me okokatuva'ea repypava nehē.

—Ymyahū ahe ojiko Tupana'ga rehe okokatuavo. Nurā ymyahū penamonhava'ea ojuka ahe, ei Jesus'ga. Penamonhava'ea ojuka ypy Abelva'ea. Abelva'ea ko okokatuva'ea. Aerē penamonhava'ea he'yiva'ea jukai.

Mbapavamo ahe ojuka Zacariasva'ea Baraquiasva'ea ra'yrava'ea. Omano Zacariasva'ea nhandejatykahavuhua pyri templo pyri okara mbyteri pe ikwava'ehava pyri, ei Jesus'ga. ³⁶Imombe'ukatuavo ji ei pe me: Tupana'ga po ti mondoi hahyva'ea ope me nehē. A'ereki penamonhava'ea ojukajuka ahe, ei Jesus'ga ġa pe.

**Jesus'ga oarō hete
cidade de Jerusalém**

(Lucas 13.34-35)

³⁷ Kiro Jesus'ga ei:

—Jerusalémmeva'ero pe pejuka Tupana'ga nhi'ġa mombe'uharava'ea jipi, ei Jesus'ga cidadepeve'ġa pe Jerusalémmeve'ġa pe. Tupana'ga ahe mondoukarama pe pyri pe peapiapi ahe jipi ahe jukavo, ei Jesus'ga. Inamutiġa omono'ono'ō gway'ria opepoa gwyrī pe. Na jitehe ji pe mono'ombotara'jara'javi ji pyri inamutiġa ja pe nderekokatupota novīa. Emo pe ndapepotaruhui reki, ei Jesus'ga.

³⁸ —Pehendu ti a'ero! ei Jesus'ga. Kiro po ti Tupana'ga pohiri pe hugwi nehē. Ga ndohepiakatua'javi pejatykahavuhua a'ero nehē. Pe tehe po ti peko a'ero nehē.

³⁹ Pe ndajirepiaga'javi nehē, a'e katu ji pe me, ei Jesus'ga. Aerē jate po ti ji rura'javi nehē. A'ea rupi po ti pe ei nehē: “Tupana'ga ti tomomyry Jesus'ga pe. Gaha ko Tupana'ga ga mbuhuruka,” pe'e po ti pe nehē, ei Jesus'ga ġa pe.

**Judeusva'ea jatykahavuhua
mondurupavaġwama**

(Marcos 13.1-2; Lucas 21.5-6)

24 Kiro Jesus'ga hemi gwe'ya'ġa jatykahavuhua hugwi ogwovo. Garemimbo'ehara'ġa nduri ga pyri.

—Ehepia nhandere'ya'ġa jatykahavuhua ongare'yjuhua ita apopyra, ei ġa ga pe a'ero.

Nahā ġa ei ga pe hepiuka ga pe. ² A'ero Jesus'ga ei ġa pe:

—Pehepia pe nhandejatykahavuhua nhaporemo avo, ei ga ġa pe. Imombe'ukatuavo ji ei pe me: Aerē po ti ndojikojikoga'javi ojogwehe itauhua nehē. Omonduru pa po ti ġa inoġa nehē, ei Jesus'ga ġwemimbo'ehara'ġa pe.

**Hahyheteaġwama
Jesus'gareheve'ġa pe**

(Marcos 13.3-13; Lucas 21.7-19)

³ Aerē Jesus'ga hoi ogwovo vvytyruhu pe oliveiras ndyvuhu pe monte das Oliveiras pe. Pevo ga apygame garemimbo'ehara'ġa nduri ga pyri ojipe'ġa ndovakie'y'. Kiro ġa ei ga pe:

—Emombe'u ti ore ve. Maname po ti ġa imondurugi nhandejatykahavuhua nehē? Marāva'ea po ti Tupana'ga hep-iukari na'ē ahemonhimomby'ava'ea nehē ikwahavuka nhande ve nehē? A'ero po ti nhande ikwahavi nehē Jesus'ga uhura'ja ġwerī javo. Gara na'ē po ti Tupana'ga gwepiuka ikwahavuka nhande ve nehē? A'ero po ti nhande ikwahavi nehē kiro mbapava koty javo, ei ġa Jesus'ga pe.

⁴ A'ero Jesus'ga ei ġa pe:

—Penhimboko'i ti! Tapenhi-moandyandyjukari ti ġa pe. ⁵ Aerē po ti he'yjuhuve'ġa uhu ji ra'āra'āteheavo javo nehē: “Jihi ko Cristoramo Tupana'ga remimbuhurukaramo.” A'ea po ti ġa ei o'mbero nehē, ei Jesus'ga. He'yjuhuve'ġa po ti heroviari ġa'mbea nehē, ei Jesus'ga.

⁶ —Aerē po ti ojipe'ġa tavukari ojipe'ġa pe nehē. A'ero po ti ġa ei pe me: “Ira'agwe ġa tavukari. Paivouhu ġa ndekoi otavuka no,” e'i po ti ġa pe me nehē. Ġa a'ea imombe'urame pe me ti tapemomynhukari ġa pe pejipy'a penhimongyhyjiukare'yma nehē. Otavuka tuhē po ti ġa nehē. A'ea rupi rūi po ti mbapavakotyva'ea nehē, ei Jesus'ga.

⁷—Ĝagwyriveve'ĝa po ti oko na'ē ojipe'ĝa gwyriveve'ĝa ndehe otavuka nehē. Ojipe'ĝa nduvihavuhu'ĝa po ti omondo ojigwyriveve'ĝa otavuka ojipe'ĝa nduvihavuhu'ĝa gwyriveve'ĝa pe nehē, ei Jesus'ga. Ahā po ti ĝa pe mbatera avo nehē. Pevo po ti ty'ara ĝa jukai nehē no, ei Jesus'ga. Omyomyi po ti vyva avo nehē. Pevo po ti vyva imyimi nehē no, ei Jesus'ga. ⁸Nahā ppy po ti nehē. Aerē po ti koji'i tiruahū nehē, ei Jesus'ga.

⁹—A'ea renonde po ti ĝa pe pyhygi pe nderohoahyavo huvihava'ĝa pyri nehē tomondo ti ĝa hahyva'ea ĝa pe javo. A'ero po ti ĝa imondoi hahyva'ea pe me pe jukavo nehē. Nahā po ti vvyakotyve'ĝa ndekopavi pe ndehe pe arōe'yheteavo nehē pejikoga ĝwaramo ji rehe, ei Jesus'ga.

¹⁰—A'ero po ti he'yjuhuve'ĝa jireheve'ĝa pohiri ji hugwi okote'varuhuavo hendukatue'ymanhinhi'ĝa nehē hahyro ĝwaramo ojive, ei Jesus'ga. Onhokwava'eĝuka po ti ĝa nhiarōe'yve'ĝa pe nehē tomondo ti ĝa hahyva'ea ĝa pe javo, ei Jesus'ga. Nonhoarōi hete po ti ĝa okovo opohirame nhinhi'ĝa hugwi nehē, ei Jesus'ga. ¹¹Tupana'ga nhi'ĝaatyviva'ea mombe'uhara'ĝa nduri he'yjuhuve'ĝa nehē. Ganhi'ĝa rūi po ti ĝa imombe'ui he'yjuhuve'ĝa moandyandyita, ei Jesus'ga. ¹²Jypya jireheve'ĝa onhoarō hete. Aerē po ti igwaigwavete ĝambyteripeve'ĝa nonhoarōi onhimongyavo nehē. A'ereki igwaigwavete vvyakotyve'ĝa okote'varuhu, ei Jesus'ga.

¹³—Kiroki ga onhimboita avuirama opohire'yma ji hugwi – gaha po ti ji ga reroho yvagi pe ga mongovo avuirama jijipyri nehē, ei Jesus'ga. ¹⁴A'ea pyryva'ea po ti nhinhi'ĝareheve'ĝa imombe'umbe'ui vvyakotyve'ĝa pe nhaporemo mbapava renonde. Ĝa po

ti e'i ĝa pe nehē: “Perojijyjijyjuka ti pejeaporoĝita Tupana'ga pe pejikoga ga rehe. A'ero po ti ga pe pokokatui nehē imombo pendekote'varuhua pe hugwi okovo penduvihavuhetero nehē.” A'ea po ti ĝa imombe'ui ĝa pe nhaporemo tokwaha pa ti ĝa javo. Vvyakotyve'ĝa gwyriveve'ĝa nhaporemo henduvame ĝanhi'ĝa po ti ji rura'javi nehē mbapava koty nehē, ei Jesus'ga.

Jesus'ga omombe'u aerēva'ea hahyheteva'ea

(*Marcos 13.14-23; Lucas 21.20-24*)

¹⁵—Aerē po ti pe hepiagi ite'varuhuheteheteva'ea jipiukarame o'ama Tupana'ga apoa pype ipojoykahava pype. Ymyahū ite'varuhuheteheteva'ea ahe imombe'ui ikwatija Danielva'ea Tupana'ga nhi'ĝa mombe'uharava'ea hako, ei Jesus'ga.

(Kiroki ga omonhi'ī aĝa ikwatijara – tokwaha ti ga.)

¹⁶—Pe hepiagame ite'varuhuheteheteva'ea jipiukari. A'ea rupi ti Judéiapeve'ĝa toka'nhy onhana vvytyruhu pe onhimima nehē xamanoyme ti javo, ei Jesus'ga. ¹⁷Kiroki ĝa oko ongapereuhuva'ea arimo – ĝahā ti kotihī toka'nhy onhana. Tokiyme ti ĝa ĝwonga pype ombatera renoheme'yma jugwi, ei Jesus'ga. ¹⁸Kiroki ĝa oko ko pe – ĝahā ti kotihī toka'nhy onhana. Tokiyme ti ĝa ĝwonga pe opira renoheme'yma, ei Jesus'ga. ¹⁹Iporia'i po ti ipuru'ave'ĝa a'ea rupi oka'nhygotarame nehē. Iporia'i po ti ĝa nehē no – kiroki ĝa omoka'mbuka'mbu gwa'yra'ĝa ĝa nenonhapotarame, ei Jesus'ga.

²⁰—Pe'ji ti Tupana'ga pe: “Ite'varuhuheteheteva'ea jipiukarame po ti ore noroka'nhygotari yapouhua rupi. A'ereki a'ea rupi hahy ore ve ore horame. Nurā ti teremuhurukari ite'varuhuheteheteva'ea yapouhua

rupi.” A'ea ti pe'ji Tupana'ga pe, ei Jesus'ga. Pe'ji ti ga pe: “Noroka'nhypotari ore sábadó rupi oreporavykye'yma rupi. A'ereki Moisésva'ea e'i irupe rúi ahe toho nhandeporavykye'yma rupi javo. A'ea rupi rúi ti toroka'nhy. Nurā ti terem-buhurukari ite'varuhuheteheteve'a sábadó rupi.” A'ea ti pe'ji Tupana'ga pe, ei Jesus'ga.

²¹—A'ea ji ei pe momoranduva penhimboko'i ti aerēva'ea hugwi tiruahūheteve'a hugwi javo. Ite'varuhuheteheteve'a jipiukarame po ti tiruahū hete tuhē pe me nehē. Tupana'ga rembiapopypagwera jate ndogwerekoi a'ea'java'ea. Aerē po ti ndogwerekoa'javi a'ea'java'ea nehē no, ei Jesus'ga.

²²—Aerē po ti Tupana'ga omombi tiruahūheteve'a nehē. A'ereki ga e'i jipe: “Momi po ti ġakira hehe nehē. A'ero kirupi!” ei ga. Po ti mbegwe ga imombigi tiruahūheteve'a nehē, a'ero po ti yvyakotyve'ġa manombavi nehē. “Tahahya'javyme ti nhiremimo'ēhara'ġa pe,” ei ga. Nurāro ġwaramo po ti ga imombigi nehē, ei Jesus'ga.

²³—Aerē po ti ojipe'ġa ei pe me nehē: “Pehepia! Avo ko Cristo'ga Tupana'ga remimbuhurukara'ga.” Po ti ġa ei a'ea, a'ero ti taperoviari ġa'mbea, ei Jesus'ga. Po ti ġa ei pe me nehē: “Pehepia! Pevo ko Cristo'ga Tupana'ga remimbuhurukara'ga.” Po ti ġa ei a'ea, a'ero ti taperoviari ġa'mbea, ei Jesus'ga.

²⁴—Aerē po ti ojipe'ġa ei nehē: “Jihi ko Cristoramo Tupana'ga remimbuhurukaramo,” e po ti ġa o'mbero nehē, ei Jesus'ga. Ojipe'ġa ei nehē: “Jihi ko Tupana'ga nhi'ġa mombe'uharamo,” e po ti ġa o'mbero nehē, ei Jesus'ga. A'ea rupi po ti ġa ei nehē: “Tiapoapo tuhē ti ahemonhimomby'aheteve'a ġa pe hepiuka ġa moandyandyita, Tupana'ga remimo'ēhara'ġa vehevi po.” A'ea po ti

ġa ei japovo nehē, ei Jesus'ga. ²⁵Pe-hendu ti! ei Jesus'ga. Opomomorandu ji ko nahā po ti tiruahūva'ea nehē javo, ei Jesus'ga.

²⁶—Nurā ti tapehenduvi ġanhi'ġa. Po ti ġa ei pe me nehē: “Pehepia! Cristo'ga oko ongae'yi me.” Ġa erame na, a'ero ti tapehoi ongae'yi me hepiaga. A'ereki ġa i'mbe. Ji rúi po ti nehē, ei Jesus'ga. Po ti ġa ei pe me nehē: “Pehepia! Cristo'ga oko oki pe ġandovakie'y.” Ġa erame na, a'ero ti taperoviari ġanhi'ġa, ei Jesus'ga. A'ereki ġa i'mbe.

²⁷—Ji rura'javame tupā veraverava ja po ti ji reko'i nehē. Tupā veraveravame kwara ipora koty ombokojahu pa yvaga kwara ihoa koty vehevi, ei Jesus'ga. A'ero ahe gwepia pa kojahua. Na jitehe po ti ġa ji repiapavi jirura'javame yvaga hugwi nehē yvyakotyva'ero yvagipeva'ero no.

²⁸—Jukwaha po ti nehē, ei Jesus'ga. Ahe manorame ti huruvua onhimongy ahera'oa pyri nehē ti'u javo.

A'ea Jesus'ga ei na jitehe po ti jukwaha jirura'javame nehē javo.

Jesus'ga rura'javaġwama

(*Marcos 13.24-27; Lucas 21.25-28*)

²⁹—Ġa tiruahumbavirē pe me “po ti kwara igwevi nehē”, ei Jesus'ga. “Jahya po ti nombokojahua'javi nehē no. Jaytata'ia po ti indurundurugi yvaga hugwi nehē.

Yvagipeva'ea po ti iġwyġwymi ipopoakava'ea nehē”, ei Jesus'ga.

³⁰A'ero po ti Tupana'ga hepiukari yvagipeva'ea nehē tokwaha ti yvyakotyve'ġa Jesus'ga ruraġwama javo, ei Jesus'ga. A'ero po ti yvyakotyve'ġa gwyriveve'ġa jehe'oi ovy'are'yma nehē. A'ero po ti ġa ji repiagi ji rura'javame yvaġatiġa pyteri pe yvyakotyva'ero yvagipeva'ero nehē, ei Jesus'ga. Jipopoakara po ti ġa gwepia

nehē no. Nhirendy'jandy'java po ti ġa hepiagi nehē no jikatuhetea, ei Jesus'ga.

³¹—Nanime trombetea ipyhava nehē, ei Jesus'ga. Hahyahi ipyambua nehē. Trombetea renduvame po ti jipyrive'ġa hoġahoi vvyakotyve'ġa gwyri pe nhaporemo okovo nhinhi'ġa rupi nehē. Pevopevo po ti ġa nhiremimo'ēhara'ġa monhimono'ono'oġi ġa nderua ji pyri nehē, ei Jesus'ga. Nahā po ti ġa ġa nderuri kwara ipora hugwi kwara ihoa hugwi no tyapyra hugwi no nhimbya hugwi nehē no, ei Jesus'ga.

Figoyva figueira ahe mbo'e

(*Marcos 13.28-31; Lucas 21.29-33*)

³²—Kiro po ti ji pe mbo'ei ojo'java'ea pyvō, ei Jesus'ga. Hepiagame figoyva pe pekwha. A'ereki henhunhame huangyra pe ei: “Kwaria ġweri kiro,” pe'e pe. ³³Na jitehe hepiapavame tiruahūva'ea pejive po ti pe ikwahavi nehē kiro mbapava koty javo, ei Jesus'ga. ³⁴Imombe'ukatuavo ji ei pe me: Aġwamove'ġa ndekojirame po ti akoja ihopavi japiavo nehē, ei Jesus'ga. ³⁵Opa po ti yvaga yvya pavēi nehē. Nhinhi'ġa po ti ndopavaġwami opopoakapige'yma okovo a'itituhēva'ero avuirama nehē, ei Jesus'ga.

Maname po ti Jesus'ga rura'javi nehē?

(*Marcos 13.32-37; Lucas 17.26-30, 34-36; 12.39-40*)

³⁶—“Maname po ti nde rura'javi nehē?” pe'e pe ji ve, ei Jesus'ga. A'ea vvyakotyve'ġa ndokwahavi, ei Jesus'ga. Tupana'gapyrive'ġa yvagipeve'ġa ndokwahavi no. Ji vehevi Tupana'ga ra'yramo ndakwahavi no, ei Jesus'ga. Jiruva'ga jate okwaha jirura'jahava nehē, ei Jesus'ga.

³⁷—Noéva'ea nhinhaġa renondegava yhara ruvihavuhua pype ojo'ja

jirura'java renondegava pavēi, ei Jesus'ga vvyakotyva'ero yvagipeva'ero no. ³⁸Ymyahū Noéva'ea nhinhaġa renonde yhararuvihavuhua pype ahegwyriveva'ea i'ui'ui jipi gworyg-woryvamo hako. Ahegwyriveva'ea rembirekoro akwaimba'eva'ea jipi no. Ojipeva'ea kunhava'ea mohembirekoi no. Nahā ahegwyriveva'ea reko'i okovo Noéva'ea avame yharuhua pype hako. ³⁹A'ea rupi ahegwyriveva'ea ndokwahavi yhyarehanhuhūa ruraġwama – kiroki ahegwyriveva'ea ndo'avi yharuhua pype. Ahegwyriveva'ea mbotypvypava yhya nhatymbavi hako. Na jitehe po ti vvyakotyve'ġa ndokwahavi jiruraġwama nehē, ei Jesus'ga vvyakotyva'ero yvagipeva'ero no.

⁴⁰—A'ero po ti akwaimbae'ġa mokonha'ġa oko ko pe nehē. Kiro po ti ojipe'ga rerohohava nehē. Kiro po ti ojipe'ga rejahava nehē, ei Jesus'ga.

⁴¹—Kunha'ġa mokonha'ġa po ti ombo'i imbo'ihava pyvō. Kiro po ti ojipehēa rerohohava nehē. Kiro po ti ojipehēa rejahava nehē, ei Jesus'ga.

⁴²—Penhimboko'i ti jipi ite'varuhuva'ea hugwi pejikokatuavo ji mboha'uva. A'ereki pe ndapekwahavi maranime po ti nhandepojykaharete'ga rura'javi nehē javo ji ve, ei Jesus'ga.

⁴³Onga jara'ga ndokwahavi iporomive'ga rura ġwonga pe, ei Jesus'ga. Po ga okwaha, gwepia katu po ga ġwonga a'ea rupi hamo iporomive'ga mongiuware'yma hamo, ei Jesus'ga. A'ea pe pekwha, ei Jesus'ga.

⁴⁴—Nurā ji ei pe me: Penhimboko'i ti a'ero penhimboavujikwea jirura'java pota ji mbuhua, ei Jesus'ga. Pe ji mboha'uveyname kiro po ti ji ruri vvyakotyva'ero yvagipeva'ero no, ei Jesus'ga.

Nahā ahe ombojikoguka ojihe

(Lucas 12.41-48)

⁴⁵—Kiroki ga ombojikoguka opojy kahara'ga ojihe gweaporoğitakaturu – marā ga rekokatui? ei Jesus'ga ġa pe. Kiro po ti ji garekokatua mombe'ukatui pe me ojo'java'ea mombe'gwovo. Gwepia katu ga opojy kahara'ga mbatera, ei Jesus'ga. Ga pe gapojy kahara'ga ei a'ero ohorame: “Nde po ti jipyrive'ġa ndepiakatuharamo. Ema'ē ti nhimbatera ġa pe ġandetakwera ja jipi to'u ti ġa jawo.” Nahā ga ei ojipyrive'ga pe ogwovo.

⁴⁶—A'ero gapyrive'ga jara'ġa ndepiakatui imondovo ġa pe ġa nderekovo ġandepiakatuharamo ga horame. Aerē gapojy kahara'ga jivyri ġa ndepiaga. Ga e'i: “Ġa ndepia katu reki ga imondovo ġa pe,” ei ga.

—Pyrý hete ġandepiakatuhara'ga pe a'ero, ei Jesus'ga imombe'gwovo.

⁴⁷Imombe'ukatuavo ji ei pe me: Aerē po ti gapojy kahara'ga ei ga pe nehē: “Ehepia katu pa ti a'ero nhironga jigwyrá reheve nhimbatera reheve no.” Nahā po ti ga ei nehē toko ti ga herekohavamo ji ve jawo, ei Jesus'ga.

⁴⁸—Po ġandepiakatuhara'ga rekote'varuhui, a'ero po ga ei oyvyteri pe opojy kahara'ga rure'ymame: “Mbaigwe po ti jipojy kahara'ga jivyri nehē,” e po ga. ⁴⁹A'ero po ga ndohepiakatui opojy kahara'gapyrive'ġa, ei Jesus'ga. Onupā po ga ġa ġa poravykyrame. O'u hete po ga gambatera gweagwryvamo no heagwryve'ġa pavēi, ei Jesus'ga. ⁵⁰Oyvyteri pe ga ei upa nduri po ti jipojy kahara'ga kiro nehē jawo.

—A'ea rupi po ti gapojy kahara'ga ruri ovahema nehē, ei Jesus'ga. ⁵¹Gapojy kahara'ga ga rovaja'rogukari nehē. A'ereki ga ndokoi opojy kahara'ga nhi'iġa

rupi. Nahā po ti gapojy kahara'ga ga mongoukari ahemoandyandyiva'ea pyri nehē, ei Jesus'ga. Hahyva'ea ruvihava pype po ti ga jehe'oi ojihe a'ero onhi-monha'ngavo hahyrame ojive nehē, ei Jesus'ga.

Kunhangwera'ġa ivojave'ġa dezve'ġa

25—Ji rura'jahava koty vvyakotyve'ġa pe ġa erame Tupana'ga nhanderuvihavuhuhetero oko jawo? ei Jesus'ga ġa pe. A'ea rehe po ti ji pe mbo'ei ikwahavuka pe me imombe'gwovo a'ea'java'ea, ei Jesus'ga. Kunhangwera'ġa ivojave'ġa ipyhygi lamparinas dezve'ġa, ei Jesus'ga. A'ea ġa herohoi ga rovatiamo – kiroki ga hambireko a'ea rupi.

²—Jara'ġa cincove'ġa okwaha hete gweaporoğitakaturu kunhangwera'ġa. Jara'ġa cincove'ġa ndokwahahetei gweaporoğitate'varuhuavo kunhangwera'ġa, ei Jesus'ga. ³Ikwahave'ÿve'ġa ndogwerohoi querosene'java'ea herohorame lamparinas. ⁴Ikwahave'ġa ki a'e te gweroho querosene'java'ea nhumbi'a pype herohorame lamparinas. ⁵Mbaigwe ga ruri – kiroki ga hambireko. A'ero kunhangwera'ġa kiri gwopephyiro, ei Jesus'ga.

⁶—Ypyhaji katu ġa henduvi ġanhi'ġa. “Poró ga ruri. Peho ti ga rovatiamo,” ei ġa.

⁷—A'ea henduvame kunhangwera'ġa vyri ikytiavo imondyhava pavio japokatuavo tombokojahu katu ti jawo, ei Jesus'ga. ⁸A'ero ikwahave'ÿve'ġa ei ikwahave'ġa pe: “Pembuhu ore ve querosene'java'ea. A'ereki ogwe oreapoa lamparinas,” ei ġa.

⁹A'ero ikwahave'ġa ei: “Noromondoi po ti ore nehē. A'ereki oreapoa querosene'java'ea ndohygi nhandeapoa rehe nhaporemó lamparinas rehe nhaporemó. Peho ti ima'ēhara'ġa pyri

ipyhyga pejive,” ei ġa ikwahave'ÿve'ġa pe, ei Jesus'ga.

¹⁰—A'ero ikwahave'ÿve'ġa hoi toropyhy ti javo. Ġandakykweri ga ruri reki – kiroki ga hambireko. Onhimboavujikweve'ġa hoi ga rupi toryvi pe okiavo onga pype. Ġwovapytÿ ga a'ero, ei Jesus'ga.

¹¹—Aerē ikwahave'ÿve'ġa nduri javo: “Ehovapytymba'vo ti ore ve. Toroki,” ei ġa.

¹²—A'ero ga ei ġa pe: “Nahovapytymba'vogi po ti ji pe me nehē. Imombe'ukatuavo ji ei pe me: Peko pe ambotehero ji hugwi pejikoangave'yma jireheva'ero,” ei ga ġa pe, ei Jesus'ga imombe'gwovo.

¹³—Nahā po ti hekoi nehē. Nurā nane'ymi ti pepota jirura'java penhi-momiranama ji mbuhua, ei Jesus'ga. A'ereki pe ndapekwahavi maranime po ti nhandepojkaharete'ga rura'javi nehē javo, ei Jesus'ga vvyakotyva'ero vvagipeva'ero no.

**Huvihava'ga omondo
oitambere'ia trēsve'ġa pe**

(Lucas 19.11-27)

¹⁴—Jirura'jahava koty marā po ti hekoi vvyakotyve'ġa pe ġa erame Tupana'ga nhanderuvihavuhetero oko javo? A'ea rehe po ti ji pe mbo'ei ikwahavuka pe me imombe'gwovo a'ea'java'ea, ei Jesus'ga. Akwaimbae'ga hoi paivouhu ojipe'ġa gwyri pe. Ohoa renonde ga ojipyrive'ġa mbuhurukari ojipyri. Ga omondomondo ġa pe ombatera oitambere'ia no tombohe'yjuhu ti ġa ji ve javo, ei Jesus'ga.

¹⁵—A'ero cinco itambere'ia hehanhuhūva'ea ga imondoi ojipe'ga pe ġa hohe ga ombohe'yi kwaha javo. Dois itambere'ia hehanhuhūva'ea ga imondoi ojipe'ga pe ga gwyre'i ga ombohe'yi kwaha javo. Ojipeji itambere'ia hehan-

huhūva'ea ga imondoi ojipe'ga pe ġa gwyre'i ga ombohe'yi kwaha javo. A'ero ga ei: “Pepyhypyhy ti mbatera nhiitam-bere'ia pyvō. Aerē ti pema'ema'ē mbatera itambere'ia ipyhyga koji'iva'ea,” ei ga ġa pe. “Nahanahā ti peporavyky nhiitam-bere'ia pyvō koji'iva'ea imono'ono'oġa aerē imbhua ji ve,” ei ga ġa pe, ei Jesus'ga.

—Kiro ga hoi ġa hugwi a'ero ogwovo paivouhu hete ojipe'ġa gwyri pe, ei Jesus'ga.

¹⁶—A'ero gapyrive'ga – kiroki ga opyhy cinco itambere'ia ga hugwi – gaha nambegwei'ti ogwovo ipyhypyhyga mbatera ipyvō. Aerē ga ima'ema'ēi mbatera ipyhypyhyga koji'iva'ea itambere'ia. Ima'ema'embavirē ga gwereco dez itambere'ia hehanhuhūva'ea gwuvihava'ga pe, ei Jesus'ga.

¹⁷—Na jitehe ojipe'ga – kiroki ga opyhy dois itambere'ia gwuvihava'ga hugwi. Ga oho ipyhypyhyga mbatera ipyvō. Aerē ga ima'ema'ēi mbatera ipyhypyhyga koji'iva'ea itambere'ia. Ima'ema'embavirē ga gwereco quatro itambere'ia hehanhuhūva'ea gwuvihava'ga pe, ei Jesus'ga.

¹⁸—Ojipe'ga ki a'e te – kiroki ga opyhy ojipeji itambere'ia gwuvihava'ga apoa – gaha gwyvykoi itambere'ia inoġa vvyk-wara pype imima tareko katu ti javo, ei Jesus'ga.

¹⁹—Aerē mbaigwehu ġanduvihava'ga rura'java paivohua hugwi ua, ei Jesus'ga. Ovahemame ogwyri pe kiro ga ojipyrive'ġa mbuhurukari ojipyri – kiroki ġa pe ga omondo oitambere'ia tombohe'yjuhu ti ġa ji ve javo. Ga ġa mbuhuruka ojipyri. A'ereki ga e'i ovyv-teri pe: “Maramomi kiro nhiitam-bere'ia ġa imbohe'yjuhurame? Koji'i po ġa ipyhygi ji ve jirakykweri,” ei ga ovyvteri pe, ei Jesus'ga.

²⁰—A'ero ga ruri ga pyri – kiroki ga opyhy cinco itambere'ia gwuvihava'ga

hugwi, ei Jesus'ga. Ga gweru gwu-vihava'ga pe dez itambere'ia. “Jiruvihavamo erembuhu nde ji ve cinco itambere'ia ikwehe'i. Ehepia! Ikwepygame ji ipyhygi dez,” ei ga ga pe, ei Jesus'ga.

²¹—A'ero garuvihava'ga ei ga pe: “Ereporavyky katu nde! Ndepyry nde eporavykykatuavo ji ve. Mbohapyrete'i nde erembohe'yjuhu ji ve. Nurā po ti ji imondo he'yiheteve'ea nde ve nehē embohe'yjuhu ti ji ve javo. Ejo ti ejoryjoryvamo ji pavēi,” ei ga ga pe, ei Jesus'ga.

²²—Aerē ojipe'ga ruri – kiroki ga opyhy dois itambere'ia gwuvihava'ga hugwi, ei Jesus'ga. “Jiruvihavamo erembuhu nde ji ve dois itambere'ia ikwehe'i. Ehepia! Ikwepygame ji ipyhygi quatro,” ei ga ga pe, ei Jesus'ga.

²³—A'ero garuvihava'ga ei ga pe: “Ereporavyky katu nde! Ndepyry nde eporavykykatuavo ji ve. Mbohapyrete'i nde erembohe'yjuhu ji ve. Nurā po ti ji imondo he'yiheteve'ea nde ve nehē embohe'yjuhu ti ji ve javo. Ejo ti ejoryjoryvamo ji pavēi,” ei ga ga pe, ei Jesus'ga.

²⁴—A'ero ojipe'ga ruri – kiroki ga opyhy ojipeji itambere'ia gwuvihava'ga hugwi, ei Jesus'ga. “Jiruvihavamo ko nde,” ei ga. “Akwaha ji ndereaporoğitete'varuhua. Nde ndereporavykyi. Emo nde erepyhy ojipe'ga hugwi ejive. Nde neretyimi. Emo nde eremondoro ojipe'ga nemitymipyra ejive,” ei ga ga pe, ei Jesus'ga. ²⁵“Akyhyji ji nde hugwi. A'ero ji hoi imima neitambere'ia yvy pe – akoja nde erembuhu ji ve ikwehe'i. Ehepia neitambere'ia – akoja jitehel!” ei ga ga pe, ei Jesus'ga.

²⁶—A'ero garuvihava'ga ei ga pe: “Ereko te'varuhu nde evevugwero. Nde tuhē ere'ere'e ji ve: 'Erepyhy nde ejive eporavykye'yma. Nde neretyimi. Emo nde eremondoro ojipe'ga nemitymipyra ejive.' Nahā nde ei ji ve. Nde ji kwahavipe ji imondorame nhiitambere'ia nde ve embohe'yi ti javo, ei ga. ²⁷Nurā

po nde eremondo nhiitambere'ia ikwepykara'ga pe banco pype hamo. A'ero imbuhu'rağirē ojipe'ga pe po ga ombuhu koji'iva'ea nde ve hamo, ei ga ga pe. Nahā po nde herekoi nhiitambere'ia jirakykweri hamo. A'ero ji rura'javame po ji ipyhyga'javi nde hugwi nhiitambere'ia irūa reheve hamo,” ei ga ojipyrive'ga pe, ei Jesus'ga.

²⁸—Ojipe'ga pe ga ei: “Pepyhy ti nhiitambere'ia ga hugwi imondovo akoja'ga pe – kiroki ga ombohe'yi nhiitambere'ia nahā herekovo dez itambere'ia,” ei garuvihava'ga, ei Jesus'ga.

²⁹—A'ero ji ei pe me, ei Jesus'ga. Kiroki ga gwereko a'ea pyvō oporavyky pota ji ve – ga pe po ti ji koji'iva'ea imondo toporavyky ti ga a'ea pyvō javo. Gwereko ranuhū po ti ga nehē, ei Jesus'ga. Kiroki ga ndogwerekoi gwerevi oporavykypotare'yma – aru po ti ji ga hugwi a'ero toporavykyajavyme ti ga ji ve javo, ei Jesus'ga.

³⁰—Nurā gānduvihava'ga ei javo ojipyrive'ga pe: “Akoja'ga – kiroki ga nombohe'yi nhiitambere'ia – gaha ti toporavykyajavyme ji ve ipotare'yma gwaramo. Pemombo ti ga pyptunahiva pype. Pevo po ti ga jehe'oi ojihe onhimonha'ngavo hahyrame ojive a'ero nehē,” ei ga, ei Jesus'ga ojo'java'ea imombe'gwovo.

Mbapava koty po ti Tupana'ga e'i ga pe nehē

³¹—Aerē yvyakotyva'ero yvagipeva'ero po ti ji rura'javi yvyakotyve'ga nduvihavuhetero nehē, ei Jesus'ga. Nhirendy'javuhua pyteri pe jikatukatuva'ea pyteri pe po ti ji rura'javi nehē, ei Jesus'ga. Pyryve'ga pavēi nhaporemō po ti ji rura'javi nehē Tupana'gapyrive'ga pavēi yvagipeve'ga pavēi.

—A'ea rupi po ti ji reni jiapykakatua rehe javo yvyakotyve'ga pe nehē, ei

Jesus'ga. ³²Amono'ono'oğuka po ti ji vyvakotyve'ğa gwyrivepeve'ğa jirovai pyteri pe nehē. Ovelhas repiakatuhara'ğa ope'a ovelhas cabritos hugwi jipi. Na jitehe po ti ji vyvakotyve'ğa pe'ai nehē, ei Jesus'ga. ³³Tupana'ga nhi'igarupive'ğa pe po ti ji ei nehē: Pejo ti ji pyri kokoty jijohukoty rūi, a'e po ti ji ğa pe nehē, ei Jesus'ga. Ojipe'ğa pe po ti ji ei nehē: Peho ti kikoty jijohukoty, a'e po ti ji nehē, ei Jesus'ga. Nahā po ti ji Tupana'ga nhi'igarupive'ğa pe'ai ojipe'ğa hugwi avo vyva koty nehē, ei Jesus'ga.

³⁴—Tupana'ga nhi'igarupive'ğa pe po ti ji ei ğanduvihavuhetero nehē jijohukotyrii'ive'ğa pe nehē: Tupana'ga jiruva'ga omomyry pe me. Nurā ti pejo pejikovo ğanduvihavamo Tupana'ga pyri ga rekorame ğanduvihavuhetero, ei Jesus'ga. Ymyahū vyva aporame Tupana'ga omboavujikwe pe me toko ti ğa ğanduvihavamo javo.

—Nahā ji ei pe me. ³⁵A'reki ty'ara ji jukarame pe pembuhu mbatera ji ve, a'e po ti ji Tupana'ga nhi'igarupive'ğa pe nehē, ei Jesus'ga. Ji ygweirame pe pembuhu yhya ji ve, a'e po ti ji ğa pe nehē, ei Jesus'ga. Ji hajiheva'ea pe me. Emo pe pe'e ji ve: “Eapy ti ore pyri i'gwovo. Eki ti oreronga pype.” A'ea pe pe'e ji rerekokatuavo, a'e po ti ji ğa pe nehē, ei Jesus'ga. ³⁶Ji pire'ymame pe pemondo jipira ji ve, a'e po ti ji ğa pe nehē. Ji tetirūarame pe pejo ji pyri ji pokoga. Ji imombe'urame Tupana'ga nhi'igā ğa ji mongi cadeia pype. Pevo pe nduri ji pyri ji pokoga, a'e po ti ji Tupana'ga nhi'igarupive'ğa pe nehē, ei Jesus'ga.

³⁷—A'ero po ti ganhi'igarupive'ğa ei ji ve nehē opojkaharetea pe nehē: “Maranime ore nde repiagi ty'ara nde jukarame?” e po ti ğa nehē. “Ndorohapiagi tuhē reki ore! Nurā ore noromondoi mbatera nde ve,” e po ti ğa ji ve nehē, ei Jesus'ga. “Maranime ore nde repiagi nde ygweirame? Ndorohapiagi tuhē

reki ore! Nurā ore noromondoi yhya nde ve,” e po ti ğa ji ve nehē, ei Jesus'ga. ³⁸“Maranime ore nde repiagi nde rekorame hajiheva'ero ore ve? Ndorohapiagi tuhē reki ore! Nurā ore ndoro'ei nde ve a'ero: Ejo ti i'gwovo ore pyri ekiavo oreronga pype. Na rūi ore ei nde ve,” e po ti ğa nehē. “Maranime ore nde repiagi nde pire'ymame? Ndorohapiagi tuhē reki ore! Nurā ore noromondoi ndepira nde ve,” e po ti ğa ji ve nehē, ei Jesus'ga. ³⁹“Maranime ore nde repiagi nde tetirūarame? Ndorohapiagi tuhē reki ore nde tetirūarame. Nurā ore ndoropokogi nde,” e po ti ğa nehē. “Maranime ore nde repiagi nde rekorame cadeia pype? Ndorohapiagi ore nde rename cadeia pype. Nurā ore ndoropokogi nde,” e po ti ğa ji ve nehē, ei Jesus'ga.

⁴⁰—A'ero po ti ji ei ğa pe jirekorame ğanduvihavuhetero nehē: Imombe'ukatuavo ji ei pe me: Pe nhiirū'ga pokokaturame jihi tuhē pe ji poko katu a'ero. Po okoteheva'ero ga rekoi novīa nhiirū'ga jireheve'ga. Pe ga pokokaturame jihi tuhē pe ji poko katu a'ero, a'e po ti ji Tupana'ga nhi'igarupive'ğa pe nehē, ei Jesus'ga.

⁴¹—Ojipe'ğa pe jijohukotyve'ğa pe po ti ji ei nehē: Pejipe'a ti peji'gwovo ji hugwi. Pendekote'varuhua ko pehoağwama tata pype. Nurā ti peho hahyva'ea ruviha pype tata pype – kia Tupana'ga oapo toho ti Diabo'ga gapyriva'ea pavēi ipype nehē javo, a'e po ti ji nehē, ei Jesus'ga. Pevo tata pype po ti hahy avuirama pe me nehē, a'e po ti ji jijohukotyve'ğa pe nehē, ei Jesus'ga.

—Nahā ji ei pe me. ⁴²A'reki ty'ara ji jukarame pe napembuhuri mbatera ji ve, a'e po ti ji ğa pe nehē, ei Jesus'ga. Ji ygweirame pe napembuhuri yhya ji ve, a'e po ti ji ğa pe nehē, ei Jesus'ga. ⁴³Ji hajiheva'ea pe me. Ndape'ei pe ji ve: “Eapy ti ore pyri i'gwovo. Eki ti oreronga pype.” A'ea rūi pe'e pe ji

rerekokatue'yama, a'e po ti ji ġa pe nehē, ei Jesus'ga. Ji pire'yamame pe napemon-doi jipira ji ve, a'e po ti ji ġa pe nehē. Ji tetirūarame pe ndapejori ji pyri ji pokoge'yama. Pe ndajipokogi ji rekorame cadeia pype, a'e po ti ji ġa pe nehē, ei Jesus'ga.

⁴⁴—A'ero po ti ġa ei ji ve nehē opojkaharetea pe nehē: “Maranime ore nde repiagi ty'ara nde jukarame?” e po ti ġa nehē. “Ndorohapiagi tuhē reki ore. Maranime ore nde repiagi nde ygweirame? Maranime ore nde repiagi nde rekorame hajiheva'ero ore ve? Ndorohapiagi tuhē reki ore,” e po ti ġa ji ve nehē, ei Jesus'ga. “Maranime ore nde repiagi nde pire'yamame? Maranime ore nde repiagi nde tetirūarame?” e po ti ġa ji ve nehē, ei Jesus'ga. “Maranime ore nde repiagi nde rekorame cadeia pype? Nahanahā nde rekorame ore ndorohapiagi tuhē reki. Nurā ore ndoropokogi nde,” e po ti ġa ji ve nehē, ei Jesus'ga.

⁴⁵—A'ero po ti ji ei ġa pe nehē: Imombe'ukatuavo ji ei pe me: Pe nhi-irū'ga pokokatue'yamame jilhi tuhē pe ndajipokokatui a'ero. Po okoteheva'ero ga rekoī novīa nhiirū'ga jireheve'ga. Pe ga pokokatue'yamame jilhi tuhē pe ndajipokokatui a'ero, a'e po ti ji ġa pe nehē, ei Jesus'ga.

⁴⁶—Ġa po ti oho hahyva'ea ruvihava pype tata pype upa avuirama nehē, ei Jesus'ga. Tupana'ga nhi'igārupive'ġa po ti oho yvagi pe okovo avuirama Tupana'ga pyri upa nehē, ei Jesus'ga.

Ojuka pota ahe Jesus'ga

(*Marcos 14.1-2; Lucas 22.1-2; João 11.45-53*)

26 A'ea mombe'upavirē Jesus'ga ei ġwemimbo'ehara'ġa pe:

²—Mokōi po ti pe kiri nehē. A'ero po ti nhandere'yja'ġa japoi toryva i'gwovo nehē – kiroki toryva pe nhande ei: Páscoa, ei Jesus'ga ġa pe. A'ea rupi po ti

nhikwava'ēhava ġa pe nehē. Ji pyhy ti ġa ji mbovyva yva rehe ji jukavo nehē, ei Jesus'ga yvyakotyva'ero yvagipeva'ero no.

³A'ea rupi ikwava'ēhara'ġa nduvihava'ġa ojatyka judeus'ġa mbo'ehara'ġa pavēi xava'eve'ġa pavēi no. Ojatyka ġa Caifás'ga rongauhua pype. Caifás'ga ko ikwava'ēhara'ġa nduvihavuhu'ga. ⁴Kiro ġa eġa'ei ojohupe:

—Marā po ti nhande Jesus'ga pyhynhimimukari ga jukauka nehē? ei ġa. ⁵Toryva rupi rūi ti nhande ga pyhygukari nehē he'yjuhuve'ġa ti tojogwayvayvayme ga rehe onhimongyavo nehē, ei ġa ojohupe.

Nahā ġa ei. A'ereki Páscoa rupi judeus'ġa ojatyka gwe'yjuhuro tikwahava'ja ti nhaneramonhava'ea reruragwera Egito hugwi javo.

Gweka'vo ahe nhandya Jesus'ga akaġa rehe

(*Marcos 14.3-9; João 12.1-8*)

⁶Aerē Jesus'ga rekoī Simāo'ga ronga pype cidade'i pe Betânia pe. Simāo'ga ko ijajjauhugwera'ga. ⁷Garonga pe Jesus'ga i'urame kunhangwerahēa heruri perfume nhandya hyrua pype. He'yi hete itambere'ia perfume rehe. Hyrua ko alabastrova'ea ita apopyra. Jesus'ga pyri hēa heruri herovahema. Hēa heka'vogi perfume Jesus'ga akaġa rehe. A'ereki hēa ga arō hete.

⁸Hepiagame Jesus'ga remimbo'ehara'ġa onhimonha'nga.

—Maranameuhū hēa jigwarai perfume rehe heka'voteheavo ga'akaġa rehe? ei ġa. ⁹Omondo po hēa ima'ēhara'ġa pe ramo ipyhyga itambere'ia he'yiva'ea imondovo imbatere'yve'ġa pe ramo. A'ereki he'yi itambere'ia hehe, ei Jesus'ga remimbo'ehara'ġa.

¹⁰Jesus'ga okwaha ġa'ea. A'ero ga ei ġa pe:

—Maraname pe hēa mbote'varuhu pota? Pepi ti. A'ereki hēa oko katu katu ji ve heka'voga nhiakağa rehe, ei Jesus'ga ğa pe. ¹¹Nane'ymi imbatere'ÿve'ğa oko pe pyri. A'ero ipotaramē nane'ymi pe imondoi ğa pe. Ji po ti a'ea nakombegwei pe pyri nehē, ei Jesus'ga ğa pe. ¹²Heka'vogame perfume jira'oa rehe hēa ji mboavujikweri nhitymaġwama pe, ei Jesus'ga. ¹³Imombe'ukatuavo ji ei pe me: Aerē po ti ojipe'ğa imombe'ui pyryva'ea ji mombe'gwovo yvyakotyve'ğa pe nhaporemō, ei Jesus'ga. A'ea rupi po ti ğa hēa mombe'ui nehē no tokwaha pa ti ğa hēaremimbuhuragwera, ei Jesus'ga ġwemimbo'ehara'ğa pe.

**Judasva'ea e'i apyhyguka
Jesus'ga javo**

(*Marcos 14.10-11; Lucas 22.3-6*)

¹⁴Kiro Judasva'ea hoi ogwovo ikwava'ēhara'ğa nduvihava'ğa pyri. Judas Iscariotes ei ğa ahe ve. Ahe ko Jesus'ga remimbo'eharava'ea dozeve'ğa pyteripeva'ea. Kiro Judasva'ea hoi ovahema ikwava'ēhara'ğa nduvihava'ğa pyri. ¹⁵Ğa pe ahe ei:

—Maramomi po ti pe imbuhuri ji ve itambere'ia nehē? A'ero po ti ji ga pyhyguka pe me nehē, ei ga ğa pe.

A'ero ğa ei ahe ve:

—Toromondo ti momi trinta nde ve itambere'ia prata apopyra, ei ğa.

—Kwa, ei ahe. Apyhyguka po ti ji Jesus'ga pe me nehē, ei ahe.

A'ero ğa imo'emo'ēi itambere'ia imondovo ahe ve.

¹⁶Herogwovo ahe ea'jaa'javi ovytyteri pe gweaporoġitaro: “Marā po ti ji Jesus'ga rerekoukari ga pyhyguka ğa pe nehē?” ei ahe ovytyteri pe.

**Garemimbo'eharava'ea oapo
mbatera Páscoa rupi**

(*Marcos 14.12-21; Lucas 22.7-14, 21-23; João 13.21-30*)

¹⁷Aerē kiro toryva Páscoa. A'ea rupi nanani judeus'ğa i'ui pāo ndovuriva'ea. Nurā Jesus'ga remimbo'ehara'ğa nduri Jesus'ga pyri javo ga pe:

—Mome po ti ore hoi mbatera mboavujikwea nde ve Páscoa rupi nehē tere'u ti javo? ei ğa.

¹⁸A'ero Jesus'ga ei ğa pe:

—Peho ti cidade pe pejigwovo akoja'ga pyri. Pe'ji ti ga pe: “Nhanembo'ehara'ga ei nde ve: ‘Kiro po ti nhimanohava nehē. A'u po ti ji mbatera Páscoa rupi neronga pype nhiremimbo'ehara'ğa pavēi nehē.’ Nahā nhanembo'ehara'ga ei nde ve.” A'ea ti pe'ji akoja'ga pe, ei Jesus'ga ġwemimbo'ehara'ğa pe.

¹⁹—Kwa, ei ğa. Ogwovo ğa hoi japovo mbatera imboavujikwea Páscoa rupi okovo Jesus'ga nhi'ğa rupi.

²⁰Aerē Jesus'ga ruri ovahema. Kwara horē Jesus'ga apygi mesa pyri ġwemimbo'ehara'ğa pavēi dozeve'ğa pavēi. ²¹Ğa i'urame Jesus'ga ei ğa pe:

—Imombe'ukatuavo ji ei pe me: Pepyteripeve'ga po ti ji pyhyguka jijukahara'ğa pe nehē, ei ga.

²²Ndovy'arihu ğa a'ero. Ğa naġanani ğa ei ga pe:

—Ji rüi re po? ei ğa Jesus'ga pe ga renoina jipojykaharetero javo ga pe.

²³A'ero ga ei ğa pe:

—Kiroki ga omonde pāo tyhya pype i'gwovo ji pavēi – gaha po ti ji pyhyguka jijukahara'ğa pe nehē, ei Jesus'ga. ²⁴Amano tuhē po ti ji nehē. Nahā Tupana'ga rembikwatijarukara ei ji mombe'gwovo, ei Jesus'ga. Ga pe – kiroki ga ji pyhyguka ji mondovouka jijukahara'ğa pe – ga pe po ti tiruahū hete nehē. Po gayhēa nombo'ari ga hamo,

a'ero po koji'i pyry ga pe hamo, ei Jesus'ga yvyakotyva'ero yvagipeva'ero no.

²⁵ Judasva'ea ko aerē Jesus'ga pyhyguka gajukahara'ğa pe. Kiro ahe ei:

—Ji rūi re po? ei ahe Jesus'ga pe ombo'ehara'ga pe.

A'ero Jesus'ga ei ahe ve:

—Ndehe ko ere poha, ei ga Judasva'ea pe.

Jesus'ga omondo ahe ve pāo vinho reheve

(*Marcos 14.22-26; Lucas 22.14-20;
1 Coríntios 11.23-25*)

²⁶ Ğa i'urame Jesus'ga ipyhygi pāo. Kiro ga nhi'iği Tupana'ga pe hehe ndepyyry hete nde imbuhua ore ve javo. Onhi'iğirē ga haygwe'rogwe'rogi pāo imondomondovo ġwemimbo'ehara'ğa pe.

—Pepyhy ti i'gwovo pāo. A'ea ko jira'oa, ei Jesus'ga ġa pe.

A'ea ga ei ġa pe aere'i po ti hajiheve'ğa jįgarai jira'oa rehe ji jukavo nehē javo. Ga hugwi ġa ipyhygi pāo i'gwovo.

²⁷ Ğa i'urame ga ipyhygi copo. Oko vinho ipype. Hehe ga nhi'iği Tupana'ga pe ndepyyry hete nde imbuhua ore ve javo. A'ero ga imondoi vinho ġa pe.

—Pe napenani ti pe'u, ei ga ġa pe. ²⁸ A'ereki a'ea ko jirekoa, ei Jesus'ga. Aheka'voguka po ti ji jirekoa ġa pe jijjukauka nehē. Nahā po ti ji manoi yvyakotyve'ğa ndepyga. A'ereki Tupana'ga e'i ipyahuva'ea mombe'gwovo: “Garekoa reka'vogame po ti ji imombori ġandekote'varuhua ġa hugwi,” ei ga. Nurā jirekoa reka'voga ġwaramo a'iti hete tuhē po ti Tupana'ga imombori he'yjuhuheteve'ğa ndekote'varuhua ġa hugwi nehē ġwembie'ea rupi nehē, ei Jesus'ga.

²⁹ —A'e ji pe me: Kiro po ti ji nda'apoa'javukari nanongara toryva vinho gwovo pe nderekovo nehē, ei Jesus'ga. Aerē po ti

nhanderuvihavuhuhetero Tupana'ga japoukari ji ve toryva ġwonga pe yvagi pe nehē. A'ea rupi po ti ji japoi toryva a'ero hajiheve'ea ipyahuva'ea nehē jiroryvamo pe pavēi nehē, ei Jesus'ga ġa pe.

³⁰ Onhimby'yirame ġa hoi onga hugwi ogwovo oliveiras ndyvi pe monte das Oliveiras pe.

Jesus'ga omomorandu Pedrova'ea nahā ti ne'mbe javo

(*Marcos 14.27-31; Lucas
22.31-34; João 13.36-38*)

³¹ A'ero Jesus'ga ei ġa pe:

—Pe nhaporemō po ti pe pohiri ji hugwi penhana kiro ppytunimo ġa ji pyhyga ġwaramo. A'ereki nahā Tupana'ga imombe'ui ikwatijarukarame hako. Garembikwatijarukara e'i:

“Ajukauka po ti ji ovelhas repiakatuhara'ga nehē,’ ei Tupana'ga.

‘Onhiğwaheğwahē ovelhas hepiakatuhara'ga renymbava nehē,’ ei Tupana'ga,” e'i ikwatijaripyra, ei Jesus'ga.

Ji ve Tupana'ga ei ovelhas repiakatuhara'ga. Pe me ga ei ovelhas, ei Jesus'ga.

³² —Tupana'ga ji mbogwerava'javame ji na'ē po ti aho Galilēiapeve'ğa gwyrī pe pe nenonde nehē, ei Jesus'ga.

³³ A'ero Pedro'ga ei Jesus'ga pe:

—Jara'ğa po ti opohipavipe nde hugwi nehē. Jihi po ti ndapohirağwami nde hugwi nehē, ei ga.

³⁴ A'ero Jesus'ga ei Pedro'ga pe:

—Imombe'ukatuavo ji ei nde ve: Kiro ppytunimo po ti nde ei ji ve nehē: “Ji ndakwahavi Jesus'ga.” Trēs po ti nde ea'jaa'javi a'ea ji ve inamutiğa nhi'iğa renonde nehē, ei Jesus'ga ga pe.

³⁵ —Nda'ei tuhē po ti ji nanongara nehē, ei Pedro'ga Jesus'ga pe. Po ti ġa ji juka vehevi nde reheve, a'ero po ti ji

nda'ei nanongara nehē, ei Pedro'ga Jesus'ga pe.

A'ea jitehe Jesus'ga remimbo'ehara'ga epavi Jesus'ga pe no.

**Jesus'ga oko matetȳhava
pype Getsēmani pe**

(Marcos 14.32-42; Lucas 22.39-46)

³⁶ A'ero Jesus'ga ḡa nderovahemi Getsēmani pe.

—Peapy ti avo, ei Jesus'ga ḡwemimbo'ehara'ga pe. Hehemo'i po ti ji hoi nhinhi'iga Tupana'ga pe, ei ga.

³⁷ Hehemo'i ga hoi a'ero Pedro'ga rerogwovo ojupi mokonha'ga ndeheve Zebedeu'ga ra'ya'ga ndeheve. Ndovy'ahetei Jesus'ga opy'a mbojuavo.

³⁸ A'ero ga ei ḡa pe:

—Jivy'are'yma ji juka pota. Pepyta ti avo. Tapekiri ti ji reheve ji moiruamo, ei ga ḡa pe.

³⁹ Hehemo'i ga hoi ḡa hugwi onhinoḡa ojovapyvo onhi'iheteavo Tupana'ga pe ji ndavy'ahetei javo.

—Apī, ei ga gwuva'ga pe Tupana'ga pe. Nde ipotarame terembuhurukari ti hahyva'ea ji ve ji jukaukare'yma ḡa pe. Emo nhiremimbotarimova'ea rupi rūi ji tako, a'e reki nde ve. Po nde erepota nhimanoa tamano ti ji a'ero, ei Jesus'ga Tupana'ga pe.

⁴⁰ Kirē ga ruri ḡwemimbo'ehara'ga pyri trēsve'ga pyri ḡa ndepiaga. Oki ḡa upa. A'ero ga ei Pedro'ga pe:

—Napenhimomiranami'i'i pe pejopehyja pe naerū? Ndapekiri po pe hamo ji moirūharamo, ei Jesus'ga ga pe.

⁴¹ Penhi'i ti Tupana'ga pe. Pe'ji ti ga pe: “Ore poko ti torokote'varuhupotaryme ti.” Nahā ti pe'ji Tupana'ga pe, ei Jesus'ga. A'ereki pe peko pota Tupana'ga nhi'iga rupi novīa. Emo pe napenhimomiranami pejikote'varuhua pe Tupana'ga pe pokoge'ymame, ei Jesus'ga.

⁴² Aerē ga hoa'javi hehemo'i onhi'iga'java Tupana'ga pe.

—Apī, ei ga gwuva'ga pe Tupana'ga pe. Po ti nde ipotari nhimanoa, a'ero po ti ji manoi nde nhi'ipo'ruavo nehē, ei Jesus'ga.

⁴³ Kirē ga ruri ḡwemimbo'ehara'ga pyri trēsve'ga pyri ḡa ndepiaga. Okira'ja ḡa upa. A'ereki ḡa hopehyi hete.

⁴⁴ Aerē ga hoa'javi hehemo'i ḡa hugwi onhi'iga'java Tupana'ga pe.

—Apī, ei ga. Po ti nde ipotari nhimanoa, a'ero po ti ji manoi nde nhi'ipo'ruavo nehē, e'ia'ja ga Tupana'ga pe.

⁴⁵ Kirē ga ruri ḡwemimbo'ehara'ga pyri. Ga e'i ḡa pe:

—Peki jitehe pe kiro pejipytu'uro naerū? ei ga ḡa pe. Ji rendu ti! Kiro ihoi japiavo nhikwava'eḡa okote'varuhuve'ga po pe! ei Jesus'ga yvyakotyva'ero yvagipeva'ero no. ⁴⁶ Pevy ti pepo'ama, ei ga. Pehepia! Kiro ga ruri – kiroki ga ji pyhyguka jujukahara'ga pe. He xaho tuhē ga rovatiamo a'ero, ei Jesus'ga.

Opyhyguka ahe Jesus'ga

(Marcos 14.43-50; Lucas 22.47-53; João 18.3-12)

⁴⁷ Jesus'ga nhi'igame ḡa pe nanime Judasva'ea ruri ovahema Jesus'ga pyri dozeve'ga pyteripeva'ea Jesus'ga remimbo'eharava'ea. Judasva'ea rupi he'yive'ga nduri herua itakyhea'javuhuva'ea mbuahava reheve herovahema. Ikwava'ehara'ga nduvihava'ga xava'eve'ga pavēi omondouka ḡa topyhy ti ḡa Jesus'ga javo.

⁴⁸ Kiro Judasva'ea Jesus'ga kwahavukari ḡa pe Jesus'ga pyhyguka ḡa pe. A'ereki ahe e'i jipe ḡa pe:

—Jivahemame Jesus'ga pyri po ti ji ga beijai nehē. A'ero po ti pe ga kwahavi nehē gaha ko Jesus'ga javo. Pepyhygahy ti ga a'ero, e'i jipe Judasva'ea ḡa pe.

⁴⁹ A'ero kiro Jesus'ga pyri katu Judasva'ea vahemi.

—Kiro ji ruri nde pyri, ei ahe Jesus'ga pe ombo'ehara'ga pe javo tehe ga pe.

A'ero ahe Jesus'ga beijai.

⁵⁰—Kwāi, ei Jesus'ga ahe ve. Eho ti ejeaporoģita rupi, ei Jesus'ga Judasva'ea pe.

A'ero ikwava'ehara'ģa nduvihava'ģandehave'ģa nduri Jesus'ga pyhyga.

⁵¹Nanime Jesus'gapavēive'ģa pyteripeve'ga ipyhygi oitakyhea'javuhuva'ea. A'ea ga imondoi ikwava'ehara'ģa nduvihavuhu'gapyrive'ga apiavo ga nambi'oga.

⁵²A'ero Jesus'ga ei onhipavēive'ga pe:

—Emondoa'ja ti eapoa eku'ayviri, ei Jesus'ga. Kiroki ġa otavuka ojipe'ģa pe ġa jukavo – ġa pe po ti ojipe'ģa otavuka ġa jukavo, ei Jesus'ga. ⁵³Po ti ji ei jiruva'ga pe nehē ji poko javo, a'ero kotihī po ti ga ojipyrive'ģa mondoukari ji pyri he'yjuhuheteve'ģa yvagipeve'ģa doze exércitos nehē koji'ive'ģa vehevi nehē topoko ti ġa Jesus'ga javo, ei Jesus'ga ga pe. ⁵⁴Po ti ji ei ga pe embuhu ti ġa javo, a'ero po ti ndohoi Tupana'ga rembikwatijarukara apiavo kiro. A'ereki ymyahū Tupana'ga e'i: “Tomano ti ga.” Ymyahū Tupana'ga ei a'ea ji mombe'gwovo ikwatija hako, ei Jesus'ga.

⁵⁵A'ea mombe'turē Jesus'ga ei ikwava'ehara'ģa nduvihava'ģandehave'ģa pe:

—Amovahī po ji governo naerū? Nurā pe heruri itakyhea'javuhuva'ea mbuahava reheve ji pyhyga naerū? Nane'ymi ji rekoi pe pavēi pe mbo'eavo nhandejatykahavuhua pype ikwehe'i. A'ea rupi pe ndajipyhygi, ei Jesus'ga. ⁵⁶Kiroģwe jate pe nduri tipyhy ti Jesus'ga javo. Nahā hekoi Tupana'ga nhi'ipo'ruavo ymyahūva'ea po'ruavo – kiroki Tupana'ga nhi'īga mombe'uharava'ea rembikwatijara, ei Jesus'ga.

Nanime Jesus'ga remimbo'ehara'ģa pohipavi Jesus'ga hugwi onhana.

Jesus'ga oko ahemoģitaharava'ea rovai pyteri pe

(*Marcos 14.53-65; Lucas 22.54-55, 63-71; Joāo 18.12-14, 19-24*)

⁵⁷Kiro Jesus'ga pyhyhara'ģa ga rerohoi Caifás'ga rongauhu pe ikwava'ehara'ģa nduvihavuhu'ga rongauhu pe. Pevo judeus'ģa mbo'ehara'ģa ojatyka xava'eve'ģa pavēi.

⁵⁸Pedro'ga hoi Jesus'ga reviri onhimboyha'iavo ga hugwi tajipyhygye ti ġa javo. Ovahē ga Caifás'ga rongauhua pyri okari pe. Pevo ga apygi guardas'ģa pavēi marā po ti ġa Jesus'ga rerekoi nehē javo.

⁵⁹Judeus'ģa moģitaharamo ikwava'ehara'ģa nduvihava'ģa xava'eve'ģa pavēi jara'ģa pavēi no – ġa nhaporemō ojuka pota Jesus'ga. Ĝa nhaporemō gweka i'mbeve'ģa ti'mbe ti ġa Jesus'ga oko te'varuhu javo. Ĝa'mbea rendu pota ġa. A'ereki ġa gwepiuka pota Jesus'ga rekote'varuhua tijuka ti ga a'ero javo. ⁶⁰He'yive'ģa nduri ġa pyri o'mbero novīa. Emo ġanhi'īga ndojo'jajo'javi reki. Nurā tegwete Jesus'ga jukahava nanongara rehe. Aerē mbapavamo mokonha'ģa nduri. O'mbero ġa ei Jesus'ga nhi'īga mombe'gwovo.

⁶¹—Agwa'ga, ei ġa Jesus'ga mombe'gwovo. Gaha e'i: “Jipopoaka ji. Nurā nonhimimiva'ea ji ve. Ipotarame po ti ji imoka'nhymbavi Tupana'ga ruhava nehē aerē japokatua'java mokōi rupi jikira rupi nehē.” A'ea Jesus'ga ei, e'i tehe mokonha'ģa.

⁶²A'ero Caifás'ga ei Jesus'ga pe opo'ama:

—Nde nerenhi'īgi a? Marāi nde a'ero? A'iti nde ere poha? ei ga Jesus'ga pe.

⁶³Nonhi'īgi Jesus'ga onhi'ipotare'yma ġwaramo. Caifás'ga ei a'ero:

—Enhimombe'u katu ti ji ve kiro Tupana'ga nenhi'i'ga renduvame avuira-mave'ga. Ma gara ndehe? Nde ko Cristo Tupana'ga remimbuhurukara? Nde ko Tupana'ga ra'yra naerũ? ei Caifás'ga Jesus'ga pe.

⁶⁴ A'ero Jesus'ga ei ga pe:

—Ndehe ko ere poha. A'e ji pe me: Aereĩ po ti pe ji repiagi ji apygame ipopoakaheteve'ga pyri Tupana'ga pyri gajohukoty rui jitekovo huvihavamo nehẽ. Pe po ti ji repiagi ji rura'javame yva'gati'ga pyteri pe ua yvya koty nehẽ no vvyakotyva'ero yvagipeva'ero no, ei Jesus'ga.

⁶⁵ A'ero Caifás'ga opira mbotararagi anhimboahi ji javo. E'i ga:

—Jesus'ga onhimongouhu Tupana'ga'java'ero. Kirupi ojipe'ga nemimbojara Jesus'ga rehe a'ero! A'ereki Jesus'ga tuhẽ okote'varuhua repiuka nhande ve. Pehendu pe ga ko, ei Caifás'ga ga pe. ⁶⁶ Marã pendeaporogita? Marã pe ga pe? ei ga ga pe.

A'ero ga ei:

—Oko te'varuhu tuhẽ ga. Tomano ti ga, ei ga.

⁶⁷ A'ero ga nyvuni Jesus'ga rova rehe ga nupanupamo. Ojipe'ga ga petegi opovo.

⁶⁸ —Tupana'ga okwahapavuka nde ve nde ko Cristo gwaramo, e'i tehe ga Jesus'ga pe. Emombe'u katu ti ore ve a'ero. Ma'ga okwa nde rehe? ei ga Jesus'ga pe.

Nahã ga ga rerekomemui okote'varuhuavo ga pe.

Ji ndakwahavi Jesus'ga, ei Pedrova'ea

(*Marcos 14.66-72; Lucas 22.56-62; João 18.15-18, 25-27*)

⁶⁹ A'ea rupi Pedro'ga apygi okari pe Caifás'ga rongga pyri. Caifás'gapyrivehẽa ruri Pedro'ga pyri.

—Ndehe ko Jesus'ga pavẽiva'ea Galiléiapeve'ga pavẽiva'ea, ei hẽa Pedro'ga pe.

⁷⁰ Pedro'ga nanhimombe'ui reki. Gandovaki nhaporemo ga ei:

—Gara pe nde ei? A'ereki ji ndakwahavi, ei ga ogwovo.

⁷¹ Ga horame porta rupi – kiroki a'ea oho pehea pe – ojipehẽa Caifás'gapyrivehẽa Pedro'ga repiagi. Pevove'ga pe hẽa ei:

—Agwa'ga ko Jesus'ga pavẽiva'ga no Nazarépeve'ga pavẽiva'ga, ei hẽa.

⁷² A'ero Pedro'ga ei hẽa pe:

—Ji ndakwahavi akoja'ga, ei ga o'mbero. A'ea ji amombe'u katu nde ve Tupana'ga nhinhi'i'ga renduvame, ei Pedro'ga o'mbero.

⁷³ Aereĩ pevove'ga nduri Pedro'ga pyri – kiroki ga o'ã pevo – javo ga pe:

—Nde tuhẽ ko Jesus'ga pavẽiva'ea. A'iti a. A'ereki nenhi'i'ga ko Galiléiapeve'ga nhi'i'ga ja. Nurã ore nde kwahavi, ei ga Pedro'ga pe.

⁷⁴ A'ero Pedro'ga ei:

—Ji ndakwahavi tuhẽ akoja'ga, ei Pedro'ga o'mbero. A'ea ji amombe'u katu pe me Tupana'ga nhinhi'i'ga renduvame. Po ji mbero a'ea rehe, a'ero po ti Tupana'ga tomondo hahyva'ea ji ve, ei Pedro'ga ga pe.

Nanime inamuti'ga nhi'i'gi. ⁷⁵ A'ero Pedro'ga ikwahava'javi Jesus'ga eagwera ojive. A'ereki Jesus'ga e'i jipe ga pe: “Inamuti'ga nhi'i'ga renonde po ti trẽs nde ea'jaa'javi ji ve ji ndakwahavi Jesus'ga javo,” e'i jipe Jesus'ga ga pe. Jesus'ga eagwera kwahava'javame Pedro'ga hoi ogwovo. Ga ojehe'o ranuhũ.

Gweroho ahe Jesus'ga Pilatosva'ea pyri

(*Marcos 15.1; Lucas
23.1-2; João 18.28-32*)

27 Ko'emame ikwava'ēhara'ga nduvihava'ga nhomonhi'inhi'iği xava'eve'ga pavēi.

—Marā po ti nhande ei Jesus'ga jukauka nehē? ei ġa. Nahanahā po ti nhande ei imboja ga rehe nehē. A'ero po ti ġa ga jukai nehē, ei ġa ojohupe.

²A'ero ġa ga pokwarukari ga rerohouka ga mo'amuka governador'ga rovai pyteri pe Pilatos'ga rovai pyteri pe.

Judasva'ea ojijuka

(*Atos 1.16-19*)

³Judasva'ea ġwendu ġa erame tomano ti Jesus'ga javo. Ahe ko opyhyguka Jesus'ga ġa pe. Henduvame ġanhi'iğa ahe ei oyvyteri pe: “Mbaria po ji ga pyhygukaruhui!” ei ahe. A'ea rehe ojapyakavo ahe rekoveveuhui a'ero herohoa'java trinta itambere'ia prata apopyra ikwava'ēhara'ga nduvihava'ga pe xava'eve'ga pe no. ⁴Ġa pe ahe ei:

—Ako te'varuhu ji Jesus'ga pyhyguka pe me oji'i. A'ereki ga oko katu. Omano po ti ga jite'varuhua rehe nehē, ei ahe.

Kiro ġa ei:

—Ndorokoi ore hehe. Ndehe ti eko hehe! ei ġa Judasva'ea pe.

⁵A'ero Judasva'ea imombori itambere'ia prata apopyra yvyvo ġajatykahavuhua pype ogwovo ojijugwa onhimbohaekovo ojurimo ojijukavo.

⁶Ikwava'ēhara'ga nduvihava'ga opyhy itambere'ia. A'ero ġa ei ojohupe:

—Marā po ti nhande herekoi naerū? Timondo nhande a'ea Judas'ga pe ikwehe'i topyhyguka ti ga Jesus'ga nhande ve javo. A'ereki nhande tijuka Jesus'ga, xa'e nhande ikwehe'i. Nurā ti kiro timbojihe'aryme ti a'ea ojipea pyvō ita-

mbere'ia pyvō nhandere'yja'ğa remimbuhutehea pyvō – kia ġa ombuhumbuhu Tupana'ga pe toapo katu ti ġa Tupana'ga ronga nhandejatykahavuhua javo. A'ereki nanongara imbojihe'ara Moisésva'ea ndopotari ymyahū ikwati-jarame, ei ġa ojohupe.

⁷A'ero ġa nhomonhi'inhi'iği kohoa tipyhy a'ea pyvō javo. A'ea ġa imondoi a'ero ipyhyga kohoa hyrua apohara'ga hugwi – kiroki ga oapo tujuga hyruo. Opyhy ġa kohoa ġandyvyaġwama rupiara torotŷ ti judeus'ġarūive'ga pevo nehē javo. ⁸Nurā akoja pe kohoa pe judeus'ğa ei jipi Aherekoa gwya.

⁹Nahā ġa ipyhygi kohoa. Nahā hekoi Tupana'ga nhi'ipo'ruavo ymyahūva'ea po'ruavo. A'ereki ymyahū Tupana'ga nhi'iğa momb'euharava'ea Jeremiasva'ea a'ea momb'e Tupana'ga nhi'iğa momb'gwovo. Ymyahū ahe ei hako:

“Ġa ipyhygi trinta itambere'ia prata apopyra.

‘Momi ga rehe itambere'ia,’ ei Israelva'ea rakykwepohara'ğa.

¹⁰A'ea ġa ipyhygi imondovo ipyhyga kohoa hyrua apohara'ga hugwi – kiroki ga oapo tujuga hyruo.

Nahā Tupana'ga ei ji ve nahanahā ti eko javo,” ei Jeremiasva'ea hako.

Jesus'ga oko Pilatosva'ea rovai pyteri pe

(*Marcos 15.1-5; Lucas
23.1-5; João 18.28-38*)

¹¹Kiro ġa Jesus'ga mo'amukari governador'ga rovai pyteri pe Pilatos'ga rovai pyteri pe. A'ero Pilatos'ga ei Jesus'ga pe: —Marāi nde? Ndehe ko judeus'ğa nduvihavuhuhetero? ei ga.

A'ero Jesus'ga ei ga pe:

—Ndehe ko ere poha, ei Jesus'ga.

¹²Ikwava'ēhara'ga nduvihava'ga omboja Jesus'ga rehe xava'eve'ga pavēi. Ġa eġa'erame na Jesus'ga pe ga nonhi'iği

ġa pe onhi'ipotare'yma ġwaramo ġa pe.

¹³ A'ero Pilatos'ga ei Jesus'ga pe:

—Marāi nde? Nerehenduvi nde ġa eġa'erame nde ve naerū? Nerenhi'īgi po ti nde imombe'ukatuavo ji ve nehē? Marāi nde? ei ga.

¹⁴ Jesus'ga nde'i'i'i onhi'ipotare'yma ġa'eagwera rehe ojive. A'ero Pilatos'ga nhimomby'ahetei ga rehe.

Pilatosva'ea ojukauka Jesus'ga

(*Marcos 15.6-15; Lucas*

23.13-25; João 18.38b–19.16)

¹⁵ Toryva rupi nanani Páscoa rupi nanani Pilatos'ga ombopiro'y cadeiapypeve'ga mohemuka – kiroki ga pe judeus'ġa e'i. ¹⁶ Cadeia pype Barrabás'ga rekoi kiro. Judeus'ġa nhaporemo ga kwaha hete.

¹⁷ Kiro he'yjuhuheteve'ġa nduri Pilatos'ga pyri onhimongyavo. Ġa jatykarama Pilatos'ga ei ġa pe:

—Ma'ġa po ti ji amohemuka pe me toriva rupi? Mara'ngu po Barrabás'ga pe pe javo? Ojipe'ga Jesus'ga – kiroki ga pe ġa ei: Cristo Tupana'ga remimbuhurukara – mara'ngu po ga pe pe javo?

¹⁸ A'ea ga ei ġa pe. A'ereki ga okwaha ġapy'a. Ga ei oyvyteri pe: “Ik-wava'ēhara'ġa nduvihava'ġa xava'eve'ġa pavēi onhimyrō Jesus'ga rehe. Nurā ġa ga rerurukari ji pyri te'i ti ga ga pe javo,” ei ga oyvyteri pe.

¹⁹ Juizes'ġa apykava rehe Pilatos'ga apygame ta'e ti kiro gareaporoġita pe javo, kiro garemhirekohēa imondoi onhi'īġa ga pe javo:

—Akoja'ga oko katu Jesus'ga. Terekote'varuhui ti ga pe a'ero. A'ereki ji aavyahi te'varuhu ga rehe ppytunimo. Omyi jipy'a kiro.

A'ea hēa ei imondovo onhi'i'īġa Pilatos'ga pe.

²⁰ Ikwava'ēhara'ġa nduvihava'ġa xava'eve'ġa pavēi omb'o'e he'yive'ġa ite'varuhua rehe. E'i ġa:

—Pe'ji ti Pilatos'ga pe tomohemuka ti ga Barrabás'ga, ei ġa ġa pe. Pe'ji ti ga pe tojukauka ti ga Jesus'ga.

A'ea ġa ei ġa pe te'i ti ġa embovyruka ti Jesus'ga yva rehe javo. Nahā ġa nhimbopogweukari pevove'ġa pe.

²¹ Kiro Pilatos'ga ei pevove'ġa pe:

—Marāve'ga po ti ji amohemuka pe me? ei ga ġa pe.

A'ero ġa ei ga pe:

—Barrabás'ga ti tohē.

²² Pilatos'ga ei:

—Oro ga – kiroki ga pe ġa ei: Cristo Tupana'ga remimbuhurukara – marā po ti ji ga rerekoi naerū Jesus'ga?

Ġa nhaporemo ġa ei:

—Embovyruka ga!

A'ea ġa ei tomano ti Jesus'ga yva rehe javo.

²³ A'ero Pilatos'ga ei:

—Maranameuhū naerū? Gara garekote'varuhua naerū? ei ga ġa pe.

Emo koji'i ġa hapukapukajahivi.

—Embovyruka ga! ei ġa ohapukaita.

²⁴ Ġapopoakara repiagame Pilatos'ga nde'ia'javi ġa pe. A'ereki ga e'i oyvyteri pe: “Nambegwei po ti ġa tavukari ga rehe nehē.” A'ero ga herurukari yhya oji-pogweita ipyvō ġa hepiagame. Ojipogwei ga ndojari tuhē po ti ji rehe Jesus'ga manoa javo.

—Oko katu ga, ei Pilatos'ga ġa pe. Ji rūi ti ajukauka ga, ei ga ojipogweita. Po pe gamanoa pota, pehe ti pereko ga a'ero, ei Pilatos'ga.

²⁵ A'ero ġa epavi:

—Toja ti ore rehe gamanoa a'ero nehē nhanderakykwepohara'ġa ndehe nehē no, ei ġa.

²⁶ A'ero Pilatos'ga Barrabás'ga mohemukari cadeia hugwi okovo ġanhi'īġa rupi. Onupanupāuka ga Jesus'ga ipira apopyra pyvō ga mondohondohoguka. A'ero ga Jesus'ga mondoukari soldados'ġa pe tombovyruka ti ġa ga jukavo javo.

**Soldadosva'ea
gwerekomemua Jesus'ga**

(*Marcos 15.16-20; João 19.2-3*)

²⁷ A'ero Pilatos'gapavēive'ga soldados'ga Jesus'ga rerohoi garonga pype governador'ga rongā ruvihava pype. Soldados'ga nhaporemō ga jatykai Jesus'ga pyri. ²⁸ Gapira ga hekyi imongiuka ga pe tapy'ynhapiḡwaḡahiva ipukuhuva'ea aheruvihava'ga pira'java'ea. ²⁹ Ga opyhy yhypoa hatihūva'ea. A'ea ga ipovāpovani japovo onhatimaḡatuva'ea akanitara inoḡa Jesus'ga akaḡa rehe aḡa ko huvihava'ga akanitara javo tehe jupe. Yvyra ga imondoi gapo pe gajohukoty rūi ga ko huvihava javo. Ḡwenypy'amo garovai pyteri pe ga e'i tehe Jesus'ga pe ga rerekomemuamo ga jaita. Ga e'i:

—Judeus'ga nduvihavuhetero ko nde! Ejoryjory ti! ei ga ga pe.

³⁰ Ga rehe ga nyvuni. Ipyhyga vyvra ga hugwi ga ga'akaḡa nupāi. ³¹ Ga rerekomemuare ga hekyi tapy'ynhapiḡwaḡahiva ga hugwi imongiukara'java gapira tuhē ga pe.

Kiro ga ga rerohoi timbovyruka ti ga yva rehe javo.

**Okutu ahe Jesus'ga
yva rehe ga mbovyri**

(*Marcos 15.21-32; Lucas 23.26-43; João 19.17-27*)

³² Jesus'ga rerohorame ga Simão'ga rovaī cidadepeve'ga Cirenepeve'ga. A'ero ga herohoukarahai ga pe yva Jesus'ga jukahava rupiara.

³³ A'ero ga Jesus'ga rerohoi vvytyri pe Gólgota pe ga rerogwovo i'arimo. Xa'e nhande Gólgota pe Aheapindava.

³⁴ Kiro ga imondoi ikotimbyra Jesus'ga pe. Ikotimbyra ko vinho tyarovahiva'ea pavēi. Otyku ga hepiaga. A'ero ga ndo'ui.

³⁵ Kiro ga ga kutugi yva rehe ga mbovyri hehe.

Kirē ga Jesus'ga pira ma'ema'eī ojive. Ojohupe ga ei: “Manamo nhande tipojyka Jesus'ga pira?” Tikwaha javo ga imombomombori ita'javuhuva'ea dados'java'ea. Nahā ga ima'ema'eī gapira ojive. Nahā hekoi Tupana'ga nhi'ipo'ruavo ymyahūva'ea po'ruavo. A'ereki ymyahū Tupana'ga nhi'iḡa mombe'uharava'ea a'ea mombe'u. Imombe'gwovo ahe e'i hako:

“Oma'e ga jipira ojohupe.

Ojipea rehe i'arimova'ea rehe ga imombori ita'java'ea a'ea ko jipira javo jipira pe,” ei ahe hako.

³⁶ Pevo Jesus'ga pyri soldados'ga apygi ga repiaga tohekyjyme ti ga ga yva hugwi javo. ³⁷ Yva rehe ga imondoi ikwatijaripyra Jesus'ga akaḡa arimo. Ikwatijaripyra ko imbojahava Jesus'ga rehe nurā ore ga jukai javo. E'i:

—Agwa'ga ko Jesus'ga judeus'ga nduvihavuhuhete'ga.

A'ea i'ei.

³⁸ Ga mokonhava'ea mbovyri yva rehe pevo no. Ga ojipeva'ea mbovyri Jesus'ga pyri gajohukoty rūi. Ga ojipeva'ea mbovyri Jesus'ga pyri gajohukoty. Ahe memei ko governo movahīva'ea.

³⁹ Kiroki ga okwa Jesus'ga pyvō – ga Jesus'ga rerekomemui. Ombovava ga oakaḡa nahā ga mbotegweteavo. Ga pe ga ei:

⁴⁰ —Ere'e nde: “Tamonduru ti Tupana'ga ruhava aerē japokatua'java mokōi rupi jikira rupi neh.” A'ea nde ei. Po nde rekoi Tupana'ga ra'yramo, a'ero ti eji yva hugwi tajijukayme ti ga javo, ei ga Jesus'ga pe.

⁴¹ Na jithe ikwava'ēhara'ga nduvihava'ga judeus'ga mbo'ehara'ga pavēi xava'eve'ga pavēi no. Ga rerekomemuamo ga ei:

⁴² —Jesus'ga opoko ojipe'ga tomanoyme ti ga javo, ei ga. Tegwete gajipokohava tomanoyme ti ga. Po ga

rekoī nhandervihavuhuhetero tuhē israelitas'ġa nduvihavuhuhetero tuhē, a'ero po ti ga tojy yva hugwi. A'ero po ti nhande ga reroviari nehē, ei ġa Jesus'ga rerekomemuamo. ⁴³ Ojiko ga Tupana'ga rehe ji ko Tupana'ga ra'yramo javo, ei ġa. Mara'ngu po ti Tupana'ga ga pokopota tomanoyme ti ga javo? ei ġa Jesus'ga rerekomemuamo.

⁴⁴ A'ea jitehe ahe ei no governo movahiva'ea ġanemimbovyva'ea Jesus'ga mbotegweteavo.

Jesus'ga omano

(*Marcos 15.33-41; Lucas 23.44-49; João 19.28-30*)

⁴⁵ Ahaji katu kwara igwehetei reki ipyryrymame. Ypytunahimba hete vyva koty nhaporemō. Ka'aru ġwerī às três horas kwara imbokojahua'javi. ⁴⁶ Nanime Jesus'ga onhi'iġa mondoahyahi Tu-pana'ga pe.

—Eli, Eli, lema sabactani? ei ga Tupana'ga pe.

A'ea ko: “Tupana, Tupana, ajiko hete ji nde rehe. Maraname nde pohiri ji hugwi?”

⁴⁷ Jararamo pevove'ġa ga renduvi novia. A'ero ġa ei:

—Agwa'ga onhi'iġa mondo Eliasva'ea pe tuhu ti ga ji pokoga javo, ei ġa.

⁴⁸ Nanime ġapyteripeve'ga nhani ipyhyga jyruhuva'ea imondeva vinho pype tajahiva'ea pype imoakymbava. Yvyra rehe ga ipimombygi jyruhuva'ea imondovo Jesus'ga pe topyte ti ga javo.

⁴⁹ Jara'ġa ki a'e te e'i:

—Teremondoi na'ē. Tihepia ti Eliasva'ea Jesus'ga mbojyvi nehē, ei ġa.

⁵⁰ Ohapukajahiva'javame Jesus'ga pytupavamo omanomo.

⁵¹ Nanime ġajatykahavuhua pype tapy'ynhapira hovapiahava itararagi mbytera rupi yvatea hugwi ua vvyvo. Vyva iġwyġwymi. Ita i'ġwy'ġwyri. ⁵² Ahemanoa ryvya jipe'ai. Ġahā –

kiroki ġa ojiko Tupana'ga rehe aerē omanomo – ġa okwera'ja omanoa hugwi. ⁵³ Oho ġa gwyvya hugwi. Aerē Jesus'ga kwera'javirē omanoa hugwi ġa oho Jerusalēm me ojipiuka he'yjuhuve'ġa pe.

⁵⁴ Soldados'ga nduvihava'ga gapavēive'ġa pavēi – kiroki ġa gwepia katu Jesus'ga tohekyjyme ti ġa Jesus'ga yva hugwi javo – ġahā gwepia vyva ġwyġwymi Jesus'ga manoa reheve. Hepiapavame ġa kyhyjihetei. A'ero ġa ei:

—Agwava'ea ko Tupana'ga ra'yrava'ea tuhē! ei ġa.

⁵⁵ Kunhangwera'ġa o'ā irupe Jesus'ga hugwi okovo hepiaga he'yive'ġa – kiroki ġa ojikoty'a Jesus'ga pavēi. Oho ġa Jesus'ga rupi Galilēiapeve'ġa gwyrā hugwi ga pokoga jipi. ⁵⁶ Ojipehēa ko Maria Madalenahēa. Ojipehēa ko Mariahēa – kiroki hēa Tiago'ga yhēa José'ga yhēa reheve jitehe. Ojipehēa ko Zebedeu'ga rembirekohēa. Ojipe'ġa ami pevo no kunhangwera'ġa.

Ono ahe Jesus'ga ra'oa ita kwaruhua pype

(*Marcos 15.42-47; Lucas 23.50-56; João 19.38-42*)

⁵⁷ Kwara hoġwerīrame imbateve'ga hoi. Ga ko José'ga cidadepeve'ga Arimatēiapeve'ga. Ga oko Jesus'ga remimbo'eharamo no. ⁵⁸ Kiro ga hoi Pilatos'ga rongā pe ovahema javo ga pe:

—Taroho ti Jesusva'ea ra'oa, ei ga Pilatos'ga pe.

—Kwa, ei Pilatos'ga.

Osoldados'ġa pe ga ei a'ero:

—Togweroho ti José'ga Jesusva'ea ra'oa, ei ga ġa pe.

⁵⁹ A'ero José'ġa hoi ua Jesus'ga pyri. Yva hugwi Jesus'ga ra'oa mbojyvame José'ġa gara'oa uvani tapy'ynhapirapyryva pyvō linho apopyra pyvō ndiky'aiva'ea pyvō.

⁶⁰A'ero ġa gara'oa rerohei inoġa itaruvihavuhua kwaruhua pype ipyahuva'ea pype. José'ga ombogwambogwajukaripe itaruvihavuhua japovouka ikwaruhua imohinuka. “Aerē ji manorame po ti ġa jira'oa mondoi inoġa ipype,” ei ga japoukaramē. Jesus'ga ra'oa noġame ipype José'ġa itauhua moanhani imohina ikwaruhua hovapytyma. A'ero ġa hoi jugwi ogwovo.

⁶¹Maria Madalenahēa oapy pevo Jesus'ga ryvva rovai pyteri pe Mariahēa pavēi.

Gwepia katu ahe Jesus'ga ryvva

⁶²A'ea ko sexta-feira mbatera mboavujikwehava. Ko'emame ikwava'ēhara'ġa nduvihava'ġa nduri Pilatos'ga pyri fariseus'ġa pavēi. ⁶³Kiro ġa ei Pilatos'ga pe gwuvihava'ga pe.

—Orokwahava'ja ore akojava'ea nhi'iġa imoandyandyiharava'ea nhi'iġa, ei ġa Jesus'ga mombegwovo tehe. Ahe e'i omanoe'ymame: “Mokōi jikirirē po ti ji kwerava'javi nhimanoa hugwi nehē.” A'ea ahe ei. ⁶⁴Nurā ti ere esoldados'ġa pe: “Pehepia katu ti aheryvva kiro pekira rupi no.” A'ea ti ere ġa pe tuhuryme ti aheremimbo'ehara'ġa ypytunimo ahera'oa mima aheryvva hugwi nehē. Po ti ġa ahera'oa mimi, a'ero po ti ġa ei gwe'yja'ġa pe nehē: “Okwerava'ja Jesus'ga omanoa hugwi.” A'ea po ti ġa ei o'mbero nehē, ei ġa Pilatos'ga pe. Po ti ġa ei a'ea ahera'oa mimirē, a'ero po ti ġa koji'i ojipe'ġa moandyandyi nehē. A'ereki ġa ġa moandyandyi jipe ikwehe o'erame: “Jesus'ga pe Tupana'ga e'i eko ti ġanduvihavuhetero javo,” ei ikwava'ēhara'ġa nduvihava'ġa Pilatos'ga pe fariseus'ġa pavēi.

⁶⁵A'ero Pilatos'ga ei ġa pe:

—Peroho ti soldados'ġa a'ero. Pekwaha ti hepiakatuuka ġa pe aheryvva, ei Pilatos'ga ġa pe.

⁶⁶A'ero ġa hoi imondovo inimboa tujuga apopyra pyvō ikwaruhua rembeyvra rehe inoġa imbogwava itauhua rehe hovapytymbava rehe inoġa hehe no jukwaha a'ero ġa a'ea avykyrame javo. Ġa soldados'ġa mo'ami ipyri no tohepia katu ti ġa aheryvva javo.

Jesus'ga okwera omanoa hugwi

(*Marcos 16.1-8; Lucas 24.1-12; João 20.1-10*)

28 Judeus'ġa poravykye'yma py'rovo sábadu py'rovo iko'ē ġweri domingo. A'ea rupi Maria Madalenahēa ruri Mariahēa pavēi tihepia ti Jesusva'ea ryvva javo.

²Kotihī yvva iġwyġwyhetei. A'ereki Tupana'gapyrive'ga ogy yvaga hugwi ovahema yvva koty Jesus'ga ryvva pyri. Itauhua ga imoanhani ikwaruhua hugwi oapyga hehe. ³Ga hendy'jandy'ja hete overava ja. Ga'apoa tapy'ynhapira it-iġuhū hete tuhē!

⁴Soldados'ġa hyhyihetei okyhyjiavo ġwaramo ga hugwi. Omanove'ġa ja ġa ndekoi a'ero omyinha'jave'yma omanoteheavo.

⁵Tupana'gapyrive'ga ei kunhangwera'ġa pe:

—Pehe ti tapekyhyji. Peheka pe Jesus'ga ġanemimbovyve'ga, ei ga. ⁶Nduvi Jesus'ga avo onongavagwera pype okwerava ġwaramo! Ymya ga ei pe me: “Nhimano'ē po ti ji kwerava'javi nehē,” ei ga. Na tuhē. Ovy ga okwerava'java. Pejo ti hepiaga ganongavagwera pepojkaharete'ga nongavagwera, ei Tupana'gapyrive'ga kunhangwera'ġa pe. ⁷A'ero kotihī ti peho imombe'gwovo garemimbo'ehara'ġa pe. Pe'ji ti ġa pe: “Okwerava'ja Jesus'ga omanoa hugwi. Pehendu ti! Oho na'ē ti ga Galiléia-peve'ġa gwryi pe pe nenonde nehē. Pevo

po ti pe ga repiagi nehē.” A'ea ti pe'ji ġa pe, ei Tupana'gapyrive'ga. A'ea ko ji amombe'u pe me, ei ga kunhangwera'ġa pe.

⁸Kotihī ġa hoi a'ero Jesus'ga ryvyagwera hugwi ogwovo. Okyhyji ġa novīa. A'ereki ġa hory hete Jesus'ga kwera va kwahava. A'ero ġa nhani ogwovo timombe'u ti Jesus'ga kwerava garemimbo'ehara'ġa pe javo.

⁹Nanime Jesus'ga jipiukari ġa pe ġa novatiamo.

—Pejoryjory ti! ei ga ġa pe.

Jesus'ga pyri ġa nduri gapya pyhyga onhinoġa nahā ga mboheteavo.

¹⁰A'ero Jesus'ga ei ġa pe:

—Tapekyhyji ti. Peho ti imombe'gwovo nhiirū'ġa pe nhiremimbo'ehara'ġa pe. Pe'ji ti ġa pe toho ti ġa Galilíapeve'ġa gwyri pe ji repiaga pevo nehē, ei Jesus'ga kunhangwera'ġa pe.

Soldadosva'ea remimombe'ua

¹¹Kunhangwera'ġa horame soldados'ġa – kiroki ġa gwepia katu Jesus'ga ryvy – jararamo ġa oho cidade pe. Ikwava'ēhara'ġa nduvihava'ġa pyri ġa hoi imombe'upava Jesus'ga ryvy pe'ahava.

¹²A'ero ikwava'ēhara'ġa nduvihava'ġa jatykai xava'eve'ġa pavēi onhi'inhi'ġa ojohupe.

—Marā pendeaporoġita? ei ġa ojohupe.

—Nahā po ti nhande ġa nderekoi a'ero nehē, ei ġa.

A'ero ġa imondoi itambere'ia he'yjuhuva'ea soldados'ġa pe pe'mbe ti ojipe'ġa pe javo. ¹³Soldados'ġa pe ġa ei:

—Oromondo ore itambere'ia pe me ko. Nurā ti pe'ji imombe'gwovo ojipe'ġa pe pe'mbero. Pe'ji ti: “Ndorohepiakatui reki ore Jesusva'ea ryvy ypytunimo orokia. A'ero Jesusva'ea remimbo'ehara'ġa nduri

ahera'oa mima.” A'ea ti pe'ji pe'mbero. ¹⁴Po ti Pilatos'ga henduvi ikwahava pekira nehē, a'ero po ti ore ga ma'ngoma'ngogi tonhimonha'ngayme ti ga peporavykykatue'yma rehe nehē, ei ġa soldados'ġa pe ġa mbo'eavo mbehea rehe.

¹⁵A'ero soldados'ġa ipyhygi itambere'ia okovo ikwava'ēhara'ġa nhi'ġa rupi xava'eve'ġa nhi'ġa rupi no mbehea mombe'gwovo. A'ero ġa'mbea judeus'ġa heroviari imombe'gwombe'gwovo ojohupe jipi.

—Jesusva'ea remimbo'ehara'ġa omi ahera'oa aheryvy hugwi soldados'ġa kiramame ypytunimo, ei ġa.

Jesus'ga ojipiuka ġwemimbo'eharava'ea pe

(*Marcos 16.14-18; Lucas 24.36-49; João 20.19-23; Atos 1.6-8*)

¹⁶Aerē Jesus'ga remimbo'ehara'ġa onzeve'ġa hoi Galilíapeve'ġa gwyri pe. Pevo ġa hoi vytyri pe. A'ereki Jesus'ga omombe'u jipe ġa pe pevo ti peho javo. A'ero ġa hoi ovahema.

¹⁷Ga repiagame pevo ġa ga mbohetei. Ojipe'ġa ndogweroviari. “Mara'ngu po Jesus'ga tuhē?” ei ġa oyvyteri pe.

¹⁸A'ero Jesus'ga ruri ġa pyri katu javo ġa pe:

—Tupana'ga e'i ji ve: “Eko ti vyakotyve'ġa nduvihavuhetero yvagipeve'ġa nduvihavuhetero no. Ndepopoaka hete nde ġa hohe pa,” ei Tupana'ga ji ve, ei Jesus'ga.

¹⁹—Nurā ji ei pe me: Peho ti vyakotyve'ġa gwyripeve'ġa pyri nhapremo ġa mbo'eavo toko ti ġa Jesus'ga remimbo'eharamo javo, ei Jesus'ga. Pemobatiza ti ġa. Ġa mobatizame ti pe'ji ġa pe: “Kiro pe penhimboukwaha Tupana'gareheva'ero penduvete'gareheva'ero. Kiro

pe penhimboukwaha Tupana'ga ra'yra'gareheva'ero Jesus'gareheva'ero.

Kiro pe penhimboukwaha Tupana'ga ra'uvapyryvareheva'ero.” A'ea ti pe'ji ġa pe ġa mobatizarama, ei Jesus'ga ġa pe.
²⁰Pembo'e ti ġa nhiremimbo'ea rehe nhaporemo tohendu katu ti ġa javo –

akoja rehe ji pe mbo'ei. Pehendu katu ti! ei ga. Nane'ymi po ti ji rekoi pe pyri mbapava rurame nehē no, ei Jesus'ga ġa pe.

MARCOSVA'EA OMOMBE'U JESUS CRISTO'GA

O Evangelho de Marcos

1 Nahanypy koi Jesus Cristo'ga mombe'upyryva Tupana'ga ra'yra'ga mombe'upyryva. Gaha ko Tupana'ga ombuhuruka yvya koty nhande pyri ikwehe. Igwete Tupana'ga ga mongoi nhanderekote'varuhua momboharamo ikwehe.

João Batistava'ea uhu Jesus'ga renonde

*(Mateus 3.1-12; Lucas
3.1-18; João 1.19-28)*

² Jesus'ga rura renonde João Batistava'ea rekoi ikwehe. A'ea mombe'unhoğwenondeavo Isafasva'ea ikwatijari inoğa ymyahũ hako. Ahe omombe'u Tupana'ga nhi'iğa hako. Nahã Tupana'ga ei gwa'yra'ga pe:

“Nde renonde ti ji ojipe'ga mondoi imombe'uuka ga pe ninhhi'iğa nehẽ tomboavujikwe pa ti ga nde ve nehẽ,” ei Tupana'ga gwa'yra'ga pe hako.

A'ea Isafasva'ea okwatija imombe'gwovo Tupana'ga nhi'iğa hako. ³Igwete Isafasva'ea ikwatijara'javi inoğa hako. Ahe omombe'ua'ja Tupana'ga ra'yra'ga renondeva'ea.

“Hahyahi po ti ganhi'iğa ga erame ġa mbo'eavo ongae'yi me nehẽ,” ei Isafasva'ea ikwatija.

“E'i po ti ga:

‘Pemboavujikwe ti pehea huvihava'ga pe tuhu ti ga nhande pyri javo.

Pembohupi katu ti pehea ga pe, e po ti ga nehẽ,” ei ahe hako.

Tupana'ga ra'yra'ga renondeva'ea e'i nhandepojykaharete'ga rurağwama pe tonhimboavujikwe ti ġa garura renonde javo. A'ea pe ahe ei togwerojijyi ti ġa gweaporoğita a'ea renonde javo.

⁴⁻⁶ Na tuhẽ reki. Jesus'ga rura renonde João Batistava'ea rekoi ikwehe. Igwete ahe ei javo ġa pe ongae'yi me. Yuranuhũ'javuhuva'ea rava camelo rava ahe oapo opiramo. Ipira ahe oapo oku'avviramo. O'u ahe tukura hehira reheve. Igwete ahe ei ġa pe:

—Perojijyjijyi ti pejeaporoğita pejipohia pejikote'varuhua hugwi Tupana'ga remiarõe'yma hugwi, ei ahe. Peko ti Tupana'ga remimbotarimova'ea rehe. A'ero po ti ji pe mobatizai nehẽ, ei ahe. Igwete po ti Tupana'ga imombohetei pendekote'varuhua pe hugwi nehẽ, ei João Batistava'ea.

Igwete ġa hopavi ojigwyrã hugwi Judéia hugwi ahenhi'iğa renduva. Cidade de Jerusalém hugwi ġa hopavi ahe pyri. Igwete ġa imohemi okote'varuhua Tupana'ga pe ojipe'ğã ndovaki toropohi ti jugwi javo. A'ero João Batistava'ea ġa mobatizai rio Jordão pype. ⁷Igwete ahe ei ġa pe jipi:

—Jihoheheteve'ga po ti uhu huvi-havuhuhetero. Ji ki a'e te ako tehe reki, ei ahe. ⁸Ji opomobatiza yhya pyvõ kiro. Ga ki a'e te pe pojykauka Tupana'ga ra'uva pe, ei João Batistava'ea ġa pe.

Ahe omobatiza Jesus'ga

(Mateus 3.13-17; Lucas 3.21-22)

⁹A'ea rupi Jesus'ga ruri Galiléia-peve'ğa gwyrã hugwi cidade de Nazaré hugwi. Igwete João Batistava'ea ga mobatizai rio Jordão pype. ¹⁰Ohemame yhya hugwi Jesus'ga hepiagi yvaga jipe'a. Igwete ga hepiagi Tupana'ga ra'uva ijyva yvaga hugwi. A'ereki inambua ja ogy Jesus'ga rehe o'a. ¹¹Igwete Tupana'ga onhi'iğa mbuhuri yvaga hugwi.

—Nde ko jira'yra nhiremia'nguhetea, ei Tupana'ga ga pe. Anhimohẽ hete ji nde rehe, ei ga Jesus'ga pe.

**Satanás'ga omongo
te'varuhu pota Jesus'ga**

(Mateus 4.1-11; Lucas 4.1-13)

¹²Igwete Tupana'ga ra'uva Jesus'ga rerohei ongae'yí me. ¹³Quarenta ga kiri pevo. A'ea rupi Satanás'ga – ga ko anhağa ruvihavuhu'ga Tupana'ga arõe'yve'ga – a'ea rupi ga rekoí Jesus'ga pavēi ga mongote'varuhupota novía. Mbatara onharōva'ea pevo u. Igwete yvagipeve'ğa Tupana'gapyrive'ğa Jesus'ga pokopokogi imondovo mbatara ga pe.

**Jesus'ga ombuhuruka pira
mboaharava'ea ojiheva'ero**

(Mateus 4.12-22; Lucas 4.14-15; 5.1-11)

¹⁴Ğa João Batistava'ea mongirē cadeia pype Jesus'ga hoi Galiléiapeve'ğa gwyrí pe. Igwete ga imombe'ui ğa pe pyryva'ea Tupana'ga remimombe'ua.

¹⁵Igwete Jesus'ga ei ğa pe:

—Kiroğwe Tupana'ga ei pe me toko ti ğa jireheva'ero javo, ei Jesus'ga. Pepohi ti pejikote'varuhua hugwi imombiga, ei ga ğa pe. Perovia ti pyryva'ea Tupana'ga mombe'ua pejikovo garemimbotarimova'ea rehe. A'ero po ti ga rekoí penduvihavuhetero pe mongovo onhi'ığa rupi nehē, ei Jesus'ga ğa pe.

¹⁶Aerē Jesus'ga hoi ypihua rembeyvyri Galiléiapeve'ğa gwyrí pe. Igwete ga Simão'ga repiagi gareki'yra'ga no André'ga. Pira mboahava ğa omombo ypihua pype. A'ereki ğa pira mboaharamo.

¹⁷Igwete Jesus'ga ei ğa pe:

—Pejijo ji rupi nhiremimbo'eharamo, ei ga ğa pe. A'ero po ti pe ji mombe'ui ojipe'ğa pe nehē no, ei Jesus'ga. Pira pe peru kiroğwe jipi. Ji pe mbo'erame po ti pe ojipe'ğa nderuri ji pyri nehē toko ti ğa Jesus'ga nhi'ığa rupi javo nehē, ei Jesus'ga ğa pe.

¹⁸Nambegwei Simão'ğa hejari pira mboahava a'ero Jesus'ga rupi ogwovo garemimbo'eharamo okovo.

¹⁹Hehemo Jesus'ga hoi ğa ndepiaga Zebedeu'ga ra'yra'ğa Tiagova'ea João'ga no. Ombojoapyapy ko ğa pira mboahava oyhara pype. ²⁰Ğa ndepiagame Jesus'ga onhi'ığa mondoi ğa pe.

—Pejijo ji rupi nhiremimbo'eharamo, ei ga ğa pe.

Igwete ğa uva'ga rejari yhara pype oporavykyhara'ğa ndeheve Jesus'ga rupi ogwovo gareheva'ero.

**Jesus'ga ombojipe'a
anhağa ahe hugwi**

(Lucas 4.31-37)

²¹Igwete Jesus'ğa hoi cidade de Cafarnaum me. Judeus'ğa poravykye'yma rupi sábado rupi Jesus'ga hoi judeus'ğa mbo'eavo Tupana'ga nhi'ığa rehe ğa-jatykahava pype. ²²Igwete ğa nhimomby'ai ombo'ea repiaga upa. A'ereki judeus'ğa mbo'ehara'ğa atyvi ga ğa mbo'ei. Ga hete okwaha Tupana'ga nhi'ığa oakaği pe.

²³Nanime ga ruri ğajatykahava pype – kiroki ga anhağa opojoyka ga. A'ea rembipojykaro ğwaramo ga onhi'ığa mondo Jesus'ga pe.

²⁴—Jesus, maranuhúrame nde ore avykyuhui? ei ga. Ore mombapava nde ruri naerū? ei ga. Orokwaha hete ndehe. Nde ko pyryheteva'ero ereko Tupana'ga remimbuhurukaramo, ei ga Jesus'ga pe Nazarépeve'ga pe.

²⁵A'ero Jesus'ga nhi'ığahyi jupe terenhi'īgi javo.

—Ejipe'a ga hugwi, ei Jesus'ga jupe.

²⁶A'ero anhağa ga moğwyğwymahyi ohapukaita ojipe'avo ga hugwi. Anhağa jipe'arame ga hugwi ga pyryhetero a'ero. ²⁷Igwete pevove'ğa nhimomby'apavi Jesus'ga rehe upa. Igwete ğa ei ojohupe:

—Marağatu? ei ğa. Hajiheva'ea rehe ga nhande mbo'ei, ei ğa. Okwaha hete ga

okovo. Ga erame anhağa vehevi ġwendu katu ga, ei ġa ojohupe.

²⁸ Kotihĩ ġa Jesus'ga mombe'umbe'ui ġa pe nhaporem oġigwryi pe Galilėia pe.

Jesus'ga omombi ahētetirũa

(Mateus 8.14-17; Lucas 4.38-41)

²⁹ Igwete Jesus'ğa hoi ġajatykahava hugwi. Tiagova'ea oho ġa ndupi no Joāo'ga pavėi. Igwete ġa jogwerohoi ojogwerovahema Simāo'ga rong a pe. Pevo Simāo'ga ruvi Andrė'ga pavėi.

³⁰ Kotihĩ ġa hėa mombe'ui Jesus'ga pe Simāo'ga rembirekohėa yhėa. Onhino hėa upa. A'ereki o'a hete hėa rehe. Igwete ġa hėa mombe'ui Jesus'ga pe. ³¹ Igwete ga hoi hėa popyhyga hėa mbovy a hėa mopo'ama. Omombi pa ga karugwara hėa hugwi. A'ero hėa hoi herua mbatera ġa pe to'u ġa javo.

³²⁻³³ Kwara hoa rupi cidadepeve'ġa jogwerupavi onga pe Jesus'ga pyri. Gwerugweru ġa ga pyri anhağa rembipojy kahara'ğa Diabo'gapyriva'ea rembipojy kahara'ğa. Itetirũave'ġa ġa gwerugweru pa ġa noġa Jesus'ga pyri no. ³⁴ Igwete Jesus'ga imombigi ġatetirũa joparaparava ġa hugwi. He'yjuhuva'ea anhağa ga imbojipe'ai ġa hugwi. Igwete ga nomonhi'ġukari anhağa onhimombe'uukare'yma jupe. A'ereki a'ea okwaha ga Tupana'ga remimbuhurukara'ga javo ga pe.

Jesus'ga omombe'u pyryva'ea ojipeva'ea pe

(Lucas 4.42-44)

³⁵ Ko'ėġatue'yma rupi Jesus'ga vyri ogwovo. Ga tehe oho cidade hugwi. Pevo ga nhi'inhi'iġi Tupana'ga pe. ³⁶ Aerė Simāo'ga hoi Jesus'ga reka onhipavėive'ġa pavėi. ³⁷ Ga repiagame ġa ei ga pe:

—Cidadepeve'ġa nhaporem o'nde reka okovo novĩa, ei ġa.

³⁸ Igwete Jesus'ga ei ġa pe:

—Akwaha hete ji novĩa, ei ga. Emo ojipe'ipe'i pe ira'agweva'e pe po ti nhande xaho hamo. Tamombe'u ti Tupana'ga nhi'iġa pevove'ġa pe no, ei ga. A'ereki a'ea rehe ji ajo yvya koty, ei ga ġa pe.

³⁹ A'ero ga imbojoapiapi ogwovo cidades pe Galilėiapeve'ġa gwyra rupi imombe'gwovo ġajatykahava pype. Igwete ga anhağa mbojipe'ape'ai ġa hugwi imondovouka.

Jesus'ga omoka'ė ahejagwa

(Mateus 8.1-4; Lucas 5.12-16)

⁴⁰ Aerė ga ruri Jesus'ga pyri ijai-jauhuve'ga. Igwete ga renypy'andurugi Jesus'ga pyri jihoheva'ero ji poko javo ga pe.

—Jesus, ei ga. Nde eremoka'ė kwaha jijagwa ji hugwi. Po nde imoka'ėpotari, a'ero po ti nde imoka'ėi nehė, ei ga Jesus'ga pe.

⁴¹ Iporia'i hete ga Jesus'ga pe. Nurā Jesus'ga jipoapyhoi opokoga ga rehe.

—Apota ji, ei ga ga pe. Eka'ė ga hugwi! ei ga a'ero jupe.

⁴² Kotihĩ ġajagwa ika'embavi ga hugwi. ⁴³⁻⁴⁴ Igwete Jesus'ga eaħy ga pe:

—Ehendu tuhė ti nhinhi'ġa, ei ga. Teremombe'uuhui ti ġa pe ndejagwa moka'ėagwera. Heregwovo kiro ejipiuka mbatera kwava'ėhara'ga pe, ei Jesus'ga ga pe. Moısėva'ea e'i po rimba'e: "Ika'ėrame pe hugwi ti pemondo mbat-epyriva ikwava'ėhara'ga pe tokwava'ė ti ga Tupana'ga pe a'ero nehė," ei ahe, ei Jesus'ga ga pe. Enhi'ipo'ru ti ahe a'ero. Emondo ti mbatera ikwava'ėhara'ga pe tokwaha pa ti ġa ndejagwa moka'ėagwera, ei ga. Heregwovo kiro a'ero, ei Jesus'ga ga pe.

⁴⁵ Ohorame ga imombe'umbe'ui reki ojipe'ġa pe Jesus'ga omoka'ė jijagwa ji hugwi javo. Nurā Jesus'ga ndohoa'javi

ciudades pe ġandovaki. Ongae'yi me ga hoi okovo a'ero tonhimonono'ono'oġyme ġa ji rehe javo. Emo ġa ohooho reki pevo ga pyri ocidades hugwi nhaporemo.

Jesus'ga omopo'ã nomyiva'ea

(Mateus 9.1-8; Lucas 5.17-26)

2 Aerē Jesus'ga jivyra'javi cidade de Cafarnaum me.

—Jesus'ga ko pevo u onga pe, ei ġa ga mombe'gwovo.

²Igwete ġa jatykai onhimongyavo ga pyri. Tegwete reki ġandupava onga pype. Tegwete ġanduva jurukwara pyri no. A'ereki ġa he'yjuhu hete ua ga pyri. Igwete Jesus'ga imombe'umbe'ui Tupana'ga nhi'iġa ġa pe.

³Igwete ġa nomyive'ga reruri ga pyri novia. Quatro ko ġa ojopokopokoga ga rehe ga rerua. ⁴Tegwete reki garerohohava Jesus'ga ypyvo he'yjuhuve'ġa mbytera rupi. Nurā ġa ga reruri ga rerojiupia onga arimo iperehuva'ea arimo ipe'ape'avo tujuga apopyra Jesus'ga rehei katu. Ikwara rupi ġa ga mbojyvi ga mbuhua Jesus'ga pyri a'ero gakupeupava reheve.

⁵Hepiagame ġajikoga ojihe Jesus'ga ei nomyive'ga pe:

—Amombo ji nderekote'varuhua nde hugwi.

⁶Ġwino ġa neni upa judeus'ġa mbo'ehara'ġa – kiroki ġa ombo'embo'e ġa Moisésva'ea remimbo'eagwera rehe. Jesus'ga nhi'iġa renduvame ġa ei oyvyteri pe: ⁷“Maranuhūrame ga euhui poa?” ei ġa. “Onhimongouhu ga Tupana'ga'java'ero. A'ereki Tupana'ga jate omombo aherekote'varuhua,” ei ġa oyvyteri pe.

⁸Kotihī Jesus'ga ikwahavi oyvyteri pe ġandeaporogita. Igwete ga ei ġa pe:

—Maranuhūrame pe ndeaporogitate'varuhuro pejjjupa? ei ga ġa pe.

⁹A'e ko ji ga pe ko: “Amombo ji nderekote'varuhua nde hugwi.” Emo

pe ndapehepiagi aherekote'varuhua mombora. A'ero pe ndaperoviari jipopoakara, ei ga ġa pe. Po ji ei ga pe: “Epo'ã, epyhy ejikupeupava herogwovo”, a'ero po ti pe ga repiagi herohorame nehē. A'ero po ti pe jipopoakara heroviari nehē, ei ga ġa pe.

¹⁰Tupana'ga ji mbuhuruka yvya koty, ei Jesus'ga. Gaha omomboruka ji ve aherekote'varuhua ahe hugwi, ei ga ġa pe. Amopo'ã ti ji nomyive'ga kiro a'ero nehē tapekwaha ti jipopoakara nehē. A'ero po ti pe ei nehē: “Tupana'ga ombuhuruka tuhē Jesus'ga avo yvya koty,” ei ga. Nurā ji ei kiro ga pe, ei ga.

¹¹—Nde ve ji ei, ei Jesus'ga nomyive'ga pe. Epo'ã. Epyhy ekupeupava herogwovo enhonga pe, ei Jesus'ga ga pe.

¹²Ġandovaki ga po'aġatui a'ero ipyhyga okupeupava herokwava. Ga repiagame ġa nhimomby'apavi. Igwete ġa ei:

—Pry hete ko Tupana'ga. Pry hete ko ga. Ymyagwera jate ko nhande ndihepiagangavi nanongara, ei ġa ojohupe.

Jesus'ga omongo Leviva'ea ojiheva'ero

(Mateus 9.9-13; Lucas 5.27-32)

¹³Aerē Jesus'ga hoa'javi ypihua rembeyvyri. A'ero he'yjuhuve'ġa jatykai ogwovo ga pyri. Igwete ga ġa mbo'ei Tupana'ga nhi'iġa rehe. ¹⁴Hehemo ga hoi. Igwete ga Levi'ga repiagi. Ga ko Alfeu'ga ra'ya'ga. Itambere'ia ryrua pype Levi'ga reni. A'ereki ga omono'ō itambere'ia ipyhyga pevove'ġa hugwi tamondo ti governo pe javo. Igwete Jesus'ga ga repiagi javo ga pe.

—Herejo ji rupi nhiremimbo'eharamo, ei ga Levi'ga pe.

Igwete ga po'ami ogwovo Jesus'ga rupi garemimbo'eharamo.

¹⁵Aerē Jesus'ga ġwemimbo'ehara'ġa nderohoi Levi'ga ronga pe. Igwete ġa i'ui he'yjuhuve'ġa pavēi. A'ereki he'yjuhu

ḡa okovo Jesus'ga pyri jipi itambere'ia mono'ohara'ḡa. Ḡahā oko ga pyri no – kiroki ḡa pe ojipe'ḡa e'i ite'varuhu ḡa javo. A'ereki ḡa nohendukatupavi Moisés'va'ea remimbo'eagwera jipi. ¹⁶Igwete Jesus'ḡa i'ui ḡa pavēi. A'ero judeus'ḡa mbo'ehara'ḡa nduri no. Ḡa ko fariseus'ḡa. Ḡa e'i tihundu katu pa Moisés'va'ea remimbo'eagwera javo novia. A'ero ḡa nduri Jesus'ḡa ndepiaga ḡa i'urame jara'ḡa pavēi. Nurā ḡa ei Jesus'ga remimbo'ehara'ḡa pe:

—Maranuhūrame Jesus'ga jihe'aruhui itambere'ia mono'ohara'ḡa ndehe okote'varuhuve'ḡa ndehe no i'gwovo ḡa pavēi, ei ḡa Jesus'ga remimbo'ehara'ḡa pe.

¹⁷Henduvame ḡanhi'i'ḡa ojihe Jesus'ga ei javo ḡa pe:

—Tamombe'u katu ti pe me a'ero jijihe'ara nanongara'ḡa ndehe, ei ga. Ji ko ahepohanohara'ga ja, ei ga. Kiroki ḡa e'i ojive: “Nanhitetirūi ji” – ḡahā ahepohanohara'ga ndopokogi ḡa pohanoḡe'yma. Kiroki ḡa e'i ojive: “Nhitetirūa ji” – ḡahā ahepohanohara'ga ḡa pokogi ḡa pohanoḡa. Na jitehe ji okote'varuhuve'ḡa pokogi jijihe'a ḡa ndehe topohi ti ḡa okote'varuhua hugwi javo, ei Jesus'ga ḡa pe. A'ereki a'ea rehe ji ajo yvya koty tapoko ti ḡa javo – kiroki ḡa e'i ojive: “Ako te'varuhu ji. Marā po ti ji ve a'ero nehē?” ei ga. Ojipe'ḡa pyri rūi ji ajo javo – kiroki ḡa e'i ojive: “Jipyry hete ji,” ei Jesus'ga.

**Ndo'ui ahe mbatera
xanhi'i Tupana'ga pe javo**

(Mateus 9.14-17; Lucas 5.33-39)

¹⁸Aerē ojipe'ḡa nduri Jesus'ga pyri xa'e ti ga pe javo. A'ereki João Batis-tava'ea remimbo'ehara'ḡa, amoamome ḡa ei ojuhupe: “Ti'uyme ti mbatera xanhi'inhi'i Tupana'ga pe javo,” ei ḡa. Fariseus'ḡa na jitehe amoamome ḡa ei xanhi'i Tupana'ga pe i'ue'yma javo. Ig-

wete ojipe'ḡa nduri Jesus'ga pyri javo ga pe.

—Ndo'ui ko João Batista'ga remimbo'ehara'ḡa xanhi'i Tupana'ga pe javo, ei ḡa. Fariseus'ḡa nemimbo'ehara'ḡa na jitehe ndo'ui mbatera onhi'ḡa ga pe. Neremimbo'ehara'ḡa ki a'e te o'uo'u mbatera jipi, ei ḡa. Maraname nanuhū ḡa ndekoi a'ero naerū jara'ḡa atyvi? ei ḡa Jesus'ga pe.

¹⁹Igwete Jesus'ga ei ḡa pe:

—Nhiremimbo'ehara'ḡa ko ḡa javijitehe – kiroki ḡa oko hēarembireko-ruama'ga pavēi, ei ga. Gapavēive'ḡa ko o'u tuhē mbatera gworygworyvamo ga pavēi okovo ḡwaramo, ei ga ḡa pe. Nhiremimbo'ehara'ḡa na jitehe a'ero. ²⁰Ḡa ko o'u ji pavēi okovo ḡwaramo, ei Jesus'ga ḡa pe. Aerē po ti okote'varuhuve'ḡa ji rerohei ḡa hugwi nehē. A'ea rupi po ti ḡa ndo'ui mbatera nehē no ovy'are'yma ḡwaramo, ei ga ḡa pe.

²¹Igwete Jesus'ga ei no:

—Tamombe'u ti pe me ojipea ojo'java'ea no. Po ahe oapokatua'ja pota tapy'ynhapiryrymyana, nomondo po ahe tapy'ynhapirapyahua ndotyryrygiva'ea itararagawera rehe imboja, ei ga. Kia pyvō imbojaramo po jiky ymyahūva'ea hugwi ityryrygame. A'ero po ijovaja'rokatui, ei Jesus'ga ḡa pe.

²²—Irūa tamombe'u pe me no, ei Jesus'ga. Vinho aporame ahe nonhaḡi hyruymyana pype mbiara piryrymyana pype tireko katu javo. A'ereki vinhopy-ahua ombotyjutyjui ovuvua, ei ga. Inhaḡame mbiara piryrymyana pype vinhopyahua vuvuvuvuri a'ero imombuga ipira otururupava jugwi. Onhimomby hete a'ero. Ombote'varuhu mbiara pira no, ei ga ḡa pe. Ippyahua pype reki ahe onha vinhopyahua a'ero, ei ga ḡa pe.

Ḡwemimbo'ea pe Jesus'ga ei a'ea. A'ereki garemimombe'ua ndojihe'ari

ġanamonha'ea remimombe'uagwera rehe.

**Nahanahā ti ġa toko
sábado rupi, ei Jesus'ga**

(Mateus 12.1-8; Lucas 6.1-5)

²³ Aerē judeus'ġa poravykye'yma rupi sábado rupi Jesus'ġa hoi pea rupi ogwovo. Igwete ġa hoi kopytera rupi ogwovo. Ohorame garemimbo'ehara'ġa ika'mbika'mbigi trigo i'gwovo. ²⁴ A'ero fariseus'ġa ei Jesus'ga pe:

—Ehepia ġa, ei ġa. Moisésva'ea e'i ikwatija nhande ve hako: “Sábado rupi nhande ndiaporavykyi hamo,” ei ahe, ei ġa. Maranuhūrame ġa trigo ika'mbika'mbigi sábado rupi naerū Moisésva'ea remimbo'eagwera rendukatue'yma naerū? ei ġa Jesus'ga pe.

²⁵⁻²⁶ Igwete Jesus'ga ei ġa pe:

—Tupana'ga rembikwatijarukara onhi'ī pe me novīa Daviva'ea mombe'gwovo, ei ga. Ymyahū ko Daviva'ea hoi Tupana'ga ronga pype tenda pype hako. A'ea pype ikwava'ēhara'ġa ono pāo imondovo Tupana'ga pe jipi, ei ga. Ikwava'ēhara'ġa jate po o'u a'ea hamo. “Ojipe'ġa po to'uyme hamo,” e'i ikwatijara novīa Tupana'ga nhi'īġa mombe'gwovo, ei Jesus'ga. Igwete Daviva'ea hoi Tupana'ga ronga pype. Ahe ndogwerekoi mbatera ojive. Ahepavēiva'ea ndogwerekoi no. Nurā ty'ara ahe jukai, ei ga ġa pe. A'ero Abiatarva'ea ikwava'ēhara'ġa nduvihavuhuaġwamava'ea ahe imondoi akoja Daviva'ea pe to'u ti ga javo. Igwete Daviva'ea i'ui hako imondovo onhipavēiva'ea pe hako, ei Jesus'ga ġa pe. Tupana'ga nde'i reki Daviva'ea pe hako: “Pe napehendukatui nhinhi'īġa i'gwovo.” Ga nde'iahyi ahe ve, ei Jesus'ga. Oro pe, ei ga, maranuhūrame pe euhui nhiremimbo'ehara'ġa pe naerū? ei ga fariseus'ġa pe.

²⁷ Igwete Jesus'ga ei ġa pe no:

—Tupana'ga nde'i hako: “Kiro po ti ji vyakotyve'ġa apoi tokwaku ti ġa sábado javo.” A'ea ga nde'i, ei Jesus'ga. Nahā ga ei reki hako: “Kiro po ti ji sábado apoi ġa pe tipokapa pi ti ġa javo,” ei ga ġa pe. ²⁸ Tupana'ga ji mbuhuruka yvya koty, ei ga. Nurā jihi a'e nahanahā ti ġa toko javo. Sábado pe vehevi ji ei no nahā ti ġa toko a'ea rupi javo, ei Jesus'ga ġa pe.

Iponhimamava'ea

(Mateus 12.9-14; Lucas 6.6-11)

3 Aerē Jesus'ga hoa'javi ġajatykahava pype. Pevo ga reko'i iponhimamave'ga. ² Igwete fariseus'ġa Jesus'ga repiahetei timbotegwete ga javo.

—Kiro sábado, ei ġa ojohupe. Mara'ngu po ti ga gapoa mbokatua'java nehē kiro nhandeporavykye'yma rupi? ei ġa. Gapoa mbokatua'javame po ti nhande ei ga pe: “Nerehendukatui nde Moisésva'ea remimbo'eagwera,” xa'e ti ga pe, ei ġa ojohupe.

³ Igwete Jesus'ga ei iponhimamave'ga pe:

—Epo'ā ejoa ġapytera rupi.

⁴ Jara'ġa pe Jesus'ga ei:

—Pe'ji ti ji ve. Marā po nhande reko'i nhandeporavykye'yma rupi hamo? Gara Moisésva'ea ei nhandeporavykye'yma mombe'gwovo sábado mombe'gwovo po rimba'e naerū? ei ga. E'i po ahe naerū: “Timbote'varuhu ti ojipe'ġa pe sábado rupi hamo”? A'ea po ahe ei naerū? Pe'ji katu ti ji ve a'ero, ei Jesus'ga ġa pe. “Timombyry ti ġa pe a'ea rupi hamo.” A'ea ahe ei po rimba'e? ei ga. Gara Moisésva'ea ei sábado mombe'gwovo naerū? “Tijuka ti ġa a'ea rupi hamo.” A'ea po ahe ei naerū? Pe'ji katu ti ji ve a'ero, ei ga ġa pe. “Timomanoukaryme ti ġa a'ea rupi hamo,” e po ahe? ei Jesus'ga ġa pe.

Igwete ġa nonhi'igā'javi ga pe.
⁵A'ero Jesus'ga ġa ndepiapavi onhimonha'ngavo. Okoveveuhu ga ġa ndehe. A'ereki ġa noangarihu ojipe'ga porogwetye'yma. Igwete ga ei iponhimamave'ga pe:

—Epyho epoa.

A'ero ga jipoapyhokatui. A'ereki gapoa ikatua'ja ga Jesus'ga nhi'ipo'rurame.
⁶Igwete ġa ēi fariseus'ga. Kotihī ġa Herodes'gareheve'ga monhi'inhi'igi a'ero. Igwete ġa ei:

—Maranuhū po ti nhande Jesus'ga jukaukaruhui nehē? ei ġa ojohupe.

Oho pa ahe Jesus'ga pyri

⁷Igwete Jesus'ga ġwemimbo'ehara'ġa nderohoi ypiahua rembe'yi pe. He'yjuhu hete ġa ua ga pyri ojigwyrā hugwi. Galiléia hugwi ġa ndupavi Judéia hugwi no Iduméia hugwi no. ⁸Cidade de Jerusalém hugwi ġa nduri no. Rio Jordão kikoty aherovaja hugwi ġa nduri Jesus'ga pyri no. Cidadepyrive'ga uhu pa no Tiropyrive'ga Sidompyrive'ga. A'ereki ġa ġwendu ġa imombe'urame Jesus'ga rembiapoa ahemonhi-momby'ava'ea. A'ero ġa ndupavi ga pyri onhimongyavo. ⁹⁻¹⁰Igwete ga imombimombigi karugwara he'yjuhuve'ga hugwi. Nurā itetirūave'ga Jesus'ga mbotymbotyvahivi tomombi ti ga ji hugwi javo. Nurā Jesus'ga ei ġwemimbo'ehara'ġa pe:

—Peru ti yhara ji ve. Ta'a ti ipype ġa hugwi tanhimbotymbotyvahyyme ti ġa onhimongyavo, ei ga ġa pe.

¹¹Igwete ġa nduri jipi – kiroki ġa anhaġa opojyka ġa. Jesus'ga repiagame ġa nenypy'andurugi ga pyri o'eahyavo nde ko Tupana'ga ra'yramo javo. ¹²A'ero ga nhi'igāhyi ġa pe tanhimombe'uyme ti ġa javo.

Jesus'ga omo'emo'ē dozeve'ea onhimoirūharamo

(Mateus 10.1-4; Lucas 6.12-16)

¹³Aerē Jesus'ga jiuipiri vvytyruhua rupi ogwovo. Igwete ga ġa mbuhurukari ojipyri ġwemimbotarimo. ¹⁴Doze ko ġa, ga ġa mo'emo'ēi ojiheva'ero. (Nhimoirūhara ei ga ġa pe.) A'ero ga ei ġa pe:

—Topomondo ti imombe'gwovouka nhinhi'igā ojipe'ga pe nehē. ¹⁵Tambojipe'auka ti ji pe me anhaġa Diabo'gapyriva'ea ġa hugwi nehē, ei ga ġa pe.

¹⁶⁻¹⁹Dozeve'ga ko: Simão'ga, Tiagova'ea, aheirū'ga João'ga, André'ga, Filipe'ga, Bartolomeu'ga, Mateus'ga, Tomé'ga, Tiago'ga – kiroki ga Alfeu'ga ra'yra'ga – Tadeu'ga, Simão Zelote'ga, Judas Iscariotes'ga – ga ko aerē omondouka Jesus'ga ga'arōe'yve'ga po pe ga pyhygauka. Ġahā Jesus'ga omo'emo'ē ġwemimbo'eharamo dozeve'ga. Ojipea Jesus'ga ono Simão'ga rehe. Pedro Jesus'ga ono ga rehe. Tiagova'ea ko Zebedeu'ga ra'yrava'ea João'ga pavēi. Ojipea Jesus'ga ono ġa ndehe ġanderaramo Boanerges. Boanerges pe nhande ei: Ga ko tupanaraġa ja.

Belzebu'ga opojyka Jesus'ga, e'i tehe ahe

(Mateus 12.22-32; Lucas 11.14-23; 12.10)

²⁰Igwete Jesus'ga ġwemimbo'ehara'ġa nderohoi onga pe. Kiro he'yjuhuve'ga jatykai ġa pyri a'ero. Ndo'uukari ġa mbatera Jesus'ga pe u'ua ġa pyri. ²¹Ik-wahavame Jesus'ga re'yja'ġa hoi ga pyri. Igwete ġa ei:

—Tipyhy ti Jesus'ga rerogwovo ġa hugwi. A'ereki ga'akaġa mbipehu kiro ovuhu, e'i tehe ġa Jesus'ga pe.

²² Igwete judeus'ğa mbo'ehara'ğa ei – kiroki ğa u Jerusalém hugwi – igwete ğa ei ojohupe:

—Belzebu'ga opojyka Jesus'ga ojive, ei tehe ğa. Nurā Jesus'ga ombojipe'auka anhağa ğa hugwi, ei ğa. A'ereki Belzebu'ga anhağa ruvihavuhuro. A'ero ga anhağa mbojipe'aukari Jesus'ga pe, ei tehe ğa ojohupe.

Satanás'ga pe ğa ei Belzebu'ga. Diabo'ga ei ğa ga pe no.

²³ A'ero Jesus'ga ğa mbuhurukari ojipyri judeus'ğa mbo'ehara'ğa. Igwete ga imombe'umbe'ui ojo'java'ea ğa pe.

—Mbipehu reki pendeaporoğita, ei ga ğa pe. Satanás'ga ndajipojkai tuhē jihi. Satanás'ga ğa pojkarama ojive nombojipe'aukari ğa pe ojipyri'ea. A'ereki ga nombojogwayvayvari reki ojiheve'ğa, ei Jesus'ga ğa pe.

²⁴ Tamombe'u ti ojo'java'ea pe me a'ero, ei ga. Po ğagwyrive'ğa ojogwayvayva hete, a'ero po ğa nhombojipe'apavi ojohugwi. ²⁵ Po ongapyve'ğa ojogwayvayva, a'ero po ğa nhombojipe'apavi ojohugwi no. ²⁶ Po Satanás'ga ojipyri'ea mbojogwayvayva hamo, a'ero po gapyri'ea nhombojipe'apavi ojohugwi, ei ga. A'ero po Satanás'ga ndogwereco'javi ojiheve'ğa. Ndokoa'javi po ga huvihavamo a'ero, ei Jesus'ga ğa pe. Na rūi reki Satanás'ga reko'i, a'e ji, ei ga. Ga nombojogwayvayvari ojipyri'ea. Ga rūi reki ombojipe'auka ji ve anhağa ojipe'ğa hugwi a'ero, ei ga ğa pe.

²⁷ Igwete Jesus'ga ei no:

—Ojipe'ğa ndoki ipopoakave'ga rongapype gambatera rerogwovo ga hugwi. Gahoheve'ga jate oki ipype opopoakahetero ğwaramo. Igwete ga ga kwana'ei gambatera ipe'avo herogwovo ga hugwi, ei ga ğa pe.

Nahā Jesus'ga ei ğa pe jihi ko Satanás'ga hohe gapyri'ea mbojipe'avo javo.

^{28–30} Igwete ga ei ğa pe:

—“Anhağa opojyka ga ojive,” pe'euhu tehe pe ji ve, ei ga javo ğa pe. Nurā ti ji ei pe me imombe'ukatuavo: Tupana'ga po ti omombo pa ahe hugwi aherekote'varuhuparavuhua. Ombotegwetea vehevi po ti Tupana'ga omombo pa ahe hugwi, ei ga. Emo gwa'uva mbotegwetea po ti Tupana'ga nomombori tuhē ahe hugwi. A'ea ndojihyva'javi ahe hugwi avuirama, ei ga ğa pe.

Jesus'ga re'yjava'ea

(Mateus 12.46-50; Lucas 8.19-21)

^{31–32} Kiro ğa vahemi a'ero Jesus'ga yhēa gareki'yra'ğa pavēi. Okari pe ğa pytai o'ama. A'ereki he'yjuhuve'ğa u ga pyri oapypyga. Igwete Jesus'ga re'ya'ğa imondoi onhi'ğa ga pe tuhu ti ga ore pyri javo. A'ero ğa imombe'ui ga pe:

—Jesus, okari pe ğa ndekoi neyhēa neirū'ğa pavēi. “Tuhu ga ore pyri,” ei ğa nde ve, ei ğa ga pe.

³³ Igwete Jesus'ga ei ğa pe:

—Marāve'ğa pe ji ei naerū nhy'ğa nhiirū'ğa?

³⁴ Gweroapyve'ğa ndepiagame ga ei ğa pe a'ero:

—Agwa reki ğa nhy'ğa nhiirū'ğa, ei ga. ³⁵ Kiroki ğa oko Tupana'ga remimbotarimova'ea rehe – ğa pe ji ei nhiirū'ğa nhirendyra'ğa. Nhy'ğa a'e ji ğa pe, ei Jesus'ga ğa pe.

Ha'yinha mohāihara'ga

(Mateus 13.1-9; Lucas 8.4-8)

4 Aerē Jesus'ga ğa mbo'ea'javi ypiahua rembe'yi pe. He'yjuhu ğa ojatykavo ga pyri yembe'yi pe onhimongyavo. Nurā ga avi yhara pype oina imoanha'ndiavouka tohendu pa ti ğa nhinhi'ğa javo. ² Igwete ga ğa

mbo'ea'javi imombe'gwombe'gwovo ojo'java'ea ġa pe.

³—Pehendu ti, ei ga. Imohāihara'ga gweroho ha'ynha ko pe imohaina ityma, ei ga. ⁴Imohāirame mokonhete indurugi pea rembeyvyra rupi. Igwete gwyrā'ia ruri imokokona jupava, ei ga imombe'gwovo ġa pe.

⁵—Jara onduru yja rehe, ei ga. Xunhi reki yja ita arimo. Kotihī henhunhamo a'ero novīa. A'ereki nianami yja. ⁶Emo kwarahyahivame ombokai imonhymbava hohova. Garemitym'bia ipavi a'ero onhimomiranama'jave'yma. A'ereki hapoa ndokihetei vyva pype, ei ga imombe'gwovo.

⁷—Jara onduru nhungwava ra'ynha pyteri pe hatīava'ea ra'ynha pyteri pe. Igwete ga'apoa ha'ynha henhunhamo nhungwava ra'ynha pavēi. Igwete nhungwava nhambyguhui garemityma herekovo imonhimomboakare'yma. Igwete ndi'ai upa, ei ga ġa pe.

⁸—Jara reki onduru vvykatua rehe. A'ea henhunhamo onhimomboaka gworyvamo. O'arama he'ye'yi ha'ynha trinta ahara pype. Jara pype koji'i tehe ha'ynha sessenta. Jara pype ha'ynha he'yjuhuro cem ipype, ei Jesus'ga imombe'gwovo ġa pe.

⁹Peapyakwa pe. Pehendu katu ti ji'ea a'ero, ei ga ġa pe.

Jesus'ga omombe'u moroġita

(Mateus 13.10-23; Lucas 8.9-15)

¹⁰Garenduhara'ġa horame ga hugwi gapavēive'ġa nhi'īgi ga pe dozeve'ġa pavēi. Igwete ġa ei ga pe:

—Gara pe nde ei poro moroġita mombe'gwovo ore ve? ei ġa. A'ereki ore ndorokwahavi a'ea, ei ġa ga pe.

¹¹Igwete Jesus'ga ei ġa pe:

—Amombe'u katu ji kiro pe me. A'ereki Tupana'ga opota penembikwahava, ei Jesus'ga ġa pe. Okwahavuka ga pe me onhimiva'ea nahā po ti ji rekoi oji-

heve'ġa nduvihavamo nehē javo, ei ga ġa pe. Pe me jate ga okwahavuka nanongara. Ġa ki a'e te – kiroki ġa ndokoi gareheva'ero – ġa pe ji amombe'u ojo'java'ea ikwahavukare'yma ġa pe, ei ga ġa pe.

¹²Ojo'java'ea ji amombe'u ġa pe a'ero “tonhimombaragwahavyme ti ġa hepiepiagame.

Tokwahavyme ti ġa henduenduvame.

A'ereki ġa ndogwerojijyipotari gweaporoġita.

Nomomborukapotari ġa Tupana'ga pe okote'varuhua”, ei ga ġa pe.

¹³Igwete Jesus'ga ei ġa pe no:

—Ndapekwahavi pe ji imombe'urame pe me garemitymagwera? Marā po ti pe ikwahapavi ojo'java'ea naerū? ei ga.

¹⁴Tamombe'u katu ti kiro itymagwera pe me a'ero, ei Jesus'ga ġa pe.

—Kiroki ga omombe'u Tupana'ga – ga ko ha'ynha mohāihara'ga ja, ei ga.

¹⁵Mokonhete'i ha'ynha onduru pehea rembeyvyri. Igwete gwyrā'ia imokokombavi ha'ynha imohāirame, ei ga. Na jitehe ojipe'ġa henduvame Tupana'ga mombe'ua Satanás'ga imokanhybavi a'ea ġa hugwi, ei ga imombe'gwovo ġa pe.

¹⁶—Jara ha'ynha onduru yja rehe ita arimo. Nurā ġwenhunhame kotihī nonhimomiranami, ei ga. Na jitehe ojipe'ġa henduvi Tupana'ga mombe'ua kotihī gworygworyvamo hehe novīa.

¹⁷Ġwendu katu na'ē ġa gamombe'ua novīa. Aerē ojipe'ġa imbohahyukari ġa pe ġa ndekoro ġwaramo Tupana'ga mombe'ua rupi, ei ga. Hahyrame ġa pe ġa nonhimomiranama'javi a'ero kotihī opohia Tupana'ga mombe'ua hugwi. A'ereki gamombe'ua ndokikatui ġavyvteri pe, ei Jesus'ga imombe'gwovo ġa pe.

¹⁸—Jara onduru nhungwava ra'ynha pyteri pe hatīava'ea ra'ynha pyteri pe – a'ea oambyguhu garemityma imonhimomboakare'yma, ei ga. Na jitehe ojipe'ġa henduna'ēi Tupana'ga

mombe'ua novīa. ¹⁹Aerē ġapy'a rekotehei. A'ereki ġa nhaġataruhu ojihe marā po ti ji ve nehē javo, ei ga. Igwete ġa nhimoandyandyi itambere'ia potaruhuavo a'ea po ti ji mbohoryhetei nehē javo tehe. Igwete ġa ipotaparavuhui mbatera, ei ga. Hatīava'ea oamby imohāihara'ga remityma. A'ero ndī'ai, ei ga. Na jitehe ġanemimbotaruhua nohenduva'javukari ġa pe Tupana'ga mombe'ua. A'ero ġa ndokoi gamombe'ua rupi okokatue'yma ojipe'ġa pe japoe'yma pyryva'ea, ei ga imombe'gwovo ġa pe.

²⁰—Jara onduru vykatua rehe ġwenhukaturu gworygworyvamo, ei ga. Na jitehe jara'ġa henduvi Tupana'ga mombe'ua herovia tuhē okokatuavo, ei ga. Jara'ġa oapo hete pyryva'ea a'ero. Jara'ġa koji'i ġa oapo pyryva'ea. Jara'ġa koji'iete'i ġa oapo pyryheteva'ea jipi okokatuavo, ei Jesus'ga imombe'gwovo ġa pe.

A lamparina

(Lucas 8.16-18)

²¹Igwete Jesus'ga ei ġa pe no:

—Herurame lamparina oki pe po ahe ndohovapygi hyrua pyvō. Ahe nomondoi onhinongava gwyri pe cama gwyri pe. Ahe gweru imondovo pyte'mbia rehe imohina tamomytu'emba nhande ve javo, ei ga. ²²Na jitehe Tupana'ga ġwenotī na'ē ġwemimbo'eagwera tamomytu'emba ti ġa'akaġi pe aerē nehē javo, ei ga. ²³Peapyakwa pe. Pehendukatu ti ji'ea a'ero, ei ga ġa pe.

²⁴Igwete Jesus'ga ei ġa pe no:

—Henduvame nhinhi'īġa pehendukatu ti a'ero, ei ga. Po ti xunhi pe henduvi nhinhi'īġa, a'ero po ti xunhi pe ikwahavi nehē. Po ti pe hendukatui nehē, a'ero po ti pe ikwahahetei nehē. Koji'i po ti Tupana'ga pe mbo'ea'javi a'ero nehē no, ei ga. ²⁵Po ti pe ikwahavi nhinhi'īġa rendukatuvamo nehē, a'ero

po ti pe ikwahahetei nehē, ei ga. Po ti xunhi pe ikwahavi nhinhi'īġa hendupotare'yma, a'ea vehevi po ti Tupana'ga imoka'nhymbavukari pe me nehē, ei Jesus'ga imombe'gwovo ġa pe.

Ha'yinha henhui onhimomboaka

²⁶Igwete Jesus'ga ei no:

—Ojipea tamombe'u pe me ojo'java'ea tapekwaha hete ti Tupana'gareheve'ġa jikoheteaġwama ga rehe. A'ereki Tupana'ga hete ġa mbojikojikogukari ojihe jipi ġanduvihavamo. Na ja a'ero, ei ga. Ha'yinha mohāihara'ga omohāi ha'yinha yvyvo. ²⁷He'yi ga kiri henhunhame ogwovo hepiaga. Igwete garemityma nhimomboakari. “Marā po nhiremityma renhunhamo onhimomboaka a'ero?” ei ga jupe ikwahave'yma, ei ga. ²⁸A'ereki a'ea tehe henhui ohema vyva hugwi. Aerē nhimomboakari oharamo. Aerē itiniġi, ei Jesus'ga. ²⁹A'ero ga ġa mondoukari imondohondohogauka haimbeva'ea pyvō foice pyvō. A'ereki oho japiavo imondohokava, ei Jesus'ga ġa pe imombe'gwovo.

Mostarda ra'yinha

(Mateus 13.31-32, 35; Lucas 13.18-19)

³⁰Igwete Jesus'ga ei ġa pe no:

—Marāva'ea ti ji imombe'ui kiro pe me ojo'java'ea tapekwaha ti Tupana'gareheve'ġa nde'yjuhuaġwama? ei ga. A'ereki jypy ġa ndahe'yi. Aerē reki ġa nde'yjuhuro – kiroki ġa e'i: “Tupana'ga ko nhanderuvihavamo”, ei Jesus'ga ġa pe. Na ja a'ero, ei ga. ³¹Ot'ŷ ga mostarda ra'yinha, ei ga. Xunhiete'i ko nanongara ra'yinha jara gwyre'i pa. ³²Itymirē reki onhimomboaka hete huvihavuhuro oji'java'ea hohe pa, ei ga. Huvihavuhu hakā oja'oja'oga. Nurā gwya'ia turi japovo gwaityga hakā rehe upa i'aġi pe, ei Jesus'ga imombe'gwovo ġa pe.

³³Nanongara ga imombe'umbe'ui he'yjuhuvē'ġa pe ojo'java'ea

mombe'gwovo. Ġa ikwahavame koji'i ga imombe'ui ġa pe a'ero. ³⁴Ojo'java'ea jate ga omombe'umbe'u he'yjuhuve'ġa pe ġa mbo'erame Tupana'ga nhi'ġa rehe. Emo ġandovakie'y ġa imombe'ukatupavi ġwemimbo'ehara'ġa pe tokwaha tuhē ġa javo.

Jesus'ga omombi vyruhua

(Mateus 8.23-27; Lucas 8.22-25)

³⁵Ka'arugame Jesus'ga ei ġwemimbo'ehara'ġa pe:

—Xaho ti aherovai.

³⁶Igwete ġa hoi he'yjuhuve'ġa hugwi. Jesus'ga oapy oina yhara pype. Igwete ġa ga rerohoi ypiahua aherovai. Ojipe'ġa oho oyhara pype ġa ndupi no. ³⁷Ġa horame turi vyruhua. Yvyturanuhūa ombo'ambo'a typepemuhūa yhara pype. Kiro tynahē ġweri yhara a'ero. ³⁸Jesus'ga oki reki yhara revira rehe oakaġa noġa aheakaġa jikokava rehe. Igwete ġa ga moma'ei javo ga pe.

—Jesus, kiro nhande hoi ppy pe, ei ġa. Nane'aġataruhui nde nhandepapava rehe naerū? ei ġa ga pe.

³⁹Igwete ga ma'ei onhi'ġahyavo vyvtua pe. Igwete ga ei ypiahua pe:

—Epi! ei ga. Tanetymyi ti.

A'ero ipigi vyvtua. Notymynha'javi.

⁴⁰Igwete Jesus'ga ei ġwemimbo'ehara'ġa pe:

—Maraname pe kyhyjiuhui? ei ga. Ndapejikogi ve tuhē pe ji rehe naerū? ei ga ġa pe.

⁴¹Igwete ġa nhimomby'ahetei a'ero javo ojohupe:

—Marā te ga rekoi naerū? Yvyvtua vehevi re po ġwendu katu ganhi'ġa ypiahua pavēi, ei ġa javo ojohupe.

Jesus'ga ombojipe'a anhaġa ahe hugwi

(Mateus 8.28-34; Lucas 8.26-39)

5 Igwete Jesus'ġa vahemi ypiahua aherovai Gerasapeve'ġa gwryi

pe. ²Jesus'ġa ērame ga ruri – kiroki ga anhaġa opojoyka ga ojive. ³⁻⁴Itaruvihavuhua kwaruhua pyteri pe ga u jipi aheryvya pyteri pe. Okwaokwa ġa ga itanhuramuhūa pyvō novia. Igwete ga imondohondohogi opoa hugwi opya hugwi ikaikavo. Nurā ġa ndokwara'javi ga a'ero itanhuramuhūa pyvō. Ndipopoakari ġa ga monhyromo. ⁵Arimo ppytunimo na jitehe ga rahērahemamo jipi aheryvy pe vytyruhua rehe. Ojilkytikyti ga ita pyvō herokwarokwavame ojilhe. A'ereki anhaġa opojoyka ga ojive. ⁶Jesus'ga repiagame irupe kiro ga ruri onhana itaruvihavuhua kwaruhua pytera hugwi ga rovatiamo. Igwete ga renypy'andurugi Jesus'ga pyri nderuvihavuhu nde javo. ⁷⁻⁸Igwete Jesus'ga ei anhaġa pe:

—Ejipe'a ga hugwi.

Igwete ga hapukajahivi.

—Tajivvyki ti, Jesus, ei ga. Nde ko Tupana'ga ra'yramo huvihavuhu'ġahoheve'ga ra'yramo. Ere ti Tupana'ga renoina tahahyyme ti ji ve, ei ga ga pe.

⁹—Gara nderera? ei Jesus'ga ga pe.

—He'yjuhu, ei ga. Poro ko jirera, ei ga.

A'ereki he'yjuhuva'ea anhaġa opojoyka ga. ¹⁰Igwete i'ehetei Jesus'ga pe:

—Toremondoukari ti irupe avo hugwi, ei ga pe.

¹¹Pevo tuvi ojipe'ġa nenybava porcos i'gwovo vytyruhua pyri. He'yjuhu hete onhimongyavo. ¹²Igwete anhaġa ei Jesus'ga pe:

—Ore mondouka ti porcos pyri toropojoyka ti a'ea orojive, ei anhaġa ga pe.

¹³—Hepejigwovo a'ero, ei Jesus'ga jupe.

Igwete anhaġa jipe'ai ġwembipojoykaha'ga hugwi ogwoogwovo porcos ipojoykavo. He'yjuhu ranuhū porcos dois mil. Igwete anhaġa opojoykaramo

porcos inhainhani ogwovo ojyva yvyty'ramuhúa rupi opoa ypiahua pype otypyvyppyvya.

¹⁴Igwete porcos repiakatuhara'ğa nhani ogwovo timombe'u javo. Igwete ға imombe'umbe'ui porcos typyvygawera cidadepeve'ğa pe cidadekotyive'ğa pe no. A'ero ға nduğanduri torohepia katu javo.

¹⁵Urame Jesus'ga pyri ға akoja'ga repiagi anhağa rembipojykaagwera'ga. Ipikatu ga kiro oina. Gweaporoğita katu reki ga a'ero no. Ga repiagame ға kyhyji Jesus'ga popoakara hugwi. ¹⁶Kiroki ға gwepia tuhē anhağa mondoagwera – kiro ға ei imombe'gwovo ға pe:

—Jesus'ga ombojipe'a ga hugwi anhağa mondovouka porcos pyri a'ea pojykauka, ei ға. Igwete porcos inhainhambavi ogwovo y pe otypyvyppyvya, ei ға imombe'gwovo ға pe.

¹⁷Igwete ға epavi Jesus'ga pe:

—Heregwovo oregwyrā hugwi! ei ға javo ga pe.

¹⁸Jesus'ga avame yhara pype kiro anhağa rembipojykaagwera'ga ehetei ga pe:

—Kiro ji hoi nde rupi nde rerekovo.

¹⁹—Ndorogwerohoi ji ji rupi, ei Jesus'ga ga pe. Heregwovo enhonga pe. Ere ti eje'yja'ğa pe: “Tupana'ga pyry hete ji ve,” ere ti ға pe. “Nahanahā ga imombyryvi ji ve ji porogwetyga,” ere ti imombe'gwovo ға pe, ei Jesus'ga ga pe.

²⁰Igwete ga hoi Dez Cidades pe imombe'gwombe'gwovo ға pe.

—Jesus'ga pyry hete ji ve, ei ga ға pe. Ombojipe'a ga anhağa mondovouka ji hugwi. Nahā ga imombyryvi ji ve, ei ga ға pe.

Igwete ға nhimomby'apavi ganhi'iğa renduva.

Jairova'ea ra'yra'va'ea

(Mateus 9.18-19; Lucas 8.40-42)

²¹Igwete Jesus'ğa hero'yahava'javi yhara herojivya. Ypiahua rembe'yi pe ga reko. Igwete he'yjuhuve'ğa jatykai ga pyri. ²²Igwete ga ruri Jairo'ga. Ga ko huvihavamo oko judeus'ğa jatykahava pype. Jesus'ga repiagame ga ruri ғwenypp'anduruga ga pyri jihoheva'ero ji poko javo ga pe.

²³—Omano ғweri jira'yrahēa, ei ga Jesus'ga pe. Herejo ji rupi epokoga hēa rehe tomanoyme ti hēa, ei Jairo'ga ga pe.

²⁴Igwete Jesus'ga hoi ga rupi. He'yjuhuve'ğa oho Jesus'ga rupi no ga mbotymbotyvahiva.

Gwypova'ea opoko Jesus'ga pira rehe

(Mateus 9.20-22; Lucas 8.43-48)

²⁵Ga horame kiro ojipehēa hoi Jesus'ga reviri opokoga gapira rehe topi ti nhitetirūa ji hugwi javo. A'ereki hēa gwyporo. He'yjuhu doze kwara hēatetirūa rehe. ²⁶He'yjuhu hēapohanohara'ğa novia. Igwete hēa pohanoğame hahyhetero hēa pe. Omondo pa hēa oitambere'ia ға pe novia. Emo ndopigi hēa hugwi. Igwaigwavete hēa tetirūahetero.

²⁷⁻²⁸Igwete ға Jesus'ga mombe'urame hēa ei ovytyteri pe: “Po ti ji pokogi gapira rehe vehevi nehē, a'ero po ti ipigi ji hugwi nehē,” ei hēa ovytyteri pe javo. Kiro hēa hoi Jesus'ga reviri a'ero he'yjuhuve'ğa pytera rupi opokoga Jesus'ga pira rehe. ²⁹Kotihī hēa ndagwypora'javi. A'ea hēa ikwahavi ovytyteri pe. ³⁰Igwete Jesus'ga pyryrymi he'yjuhuve'ğa koty javo ға pe. A'ereki ga okwahavipe opopoakara hoa ға ndehe.

—Ma'ğa opoko jipira rehe ra'e? ei ga ға pe.

³¹Igwete garemimbo'ehara'ğa ei ga pe:

—Avi nde erehepia pa ġa enhimbotymbotyvahiva, ei ġa. Maraname nde euhui naerū: “Ma’ġa opoko ji rehe ra’e?” ei ġa ga pe.

³²Emo Jesus’ga oharekoreko ġa ndehe tahepia tuhē javo. ³³Hēa okwaha Jesus’ga rembiapoa ojive. A’ero hēa ruri okyhyjiavo ohyhyipava. Ojovapyvo hēa reki Jesus’ga pyri onhimombe’upava ga pe. ³⁴Igwete ga ei hēa pe:

—Kui’i, nde erejiko ji rehe. Nurā ipigi nde hugwi, ei ga. Enoġatu ti epy’a egwovo, ei ga. Momina tuhē nde hugwi netetirūa, ei ga hēa pe.

Jesus’ga ombogwera Jairova’ea ra’yrava’ea

(Mateus 9.23-26; Lucas 8.49-56)

³⁵Jesus’ga nhi’iġame kiro ġa nduri Jairo’ga rongapypeve’ġa. Igwete ġa ei Jairo’ga pe:

—Omano jipe ndera’yrava’ea, ei ġa imombe’gwovo ga pe. Tererura’javi ahembo’ehara’ga a’ero, ei ġa Jairo’ga pe.

³⁶Jesus’ga ombogwavete reki ġanhi’iġa. Igwete ga ei Jairo’ga pe:

—Teremomyi ti epy’a. Ejiko hete ji rehe, ei Jesus’ga ga pe.

³⁷Igwete Jesus’ga ġa nderohoi ojupi Pedro’ga Joāo’ga no Tiagova’ea no – kiroki ahe Joāo’ga reki’yramo. Jara’ġa ga nomondoukari ojupi. ³⁸Igwete ga Pedro’ġa nderohoi ġa nderovahema Jairo’ga rongga pe. A’ero Jesus’ga henduvi ġajehe’oranuhūa. A’ereki hahyahi ġajehe’oa hēamanoa rehe. ³⁹Igwete ga hoi onga pe javo ġa pe.

—Maranuhūrame pe nanuhū pejehe’gwoe’gwovo pejiupja? ei Jesus’ga ġa pe. Tayrihēa nomanoi. Hēa oki reki upa, ei ga ġa pe.

A’ereki ga okwaha hēambogwerav-aġwama. ⁴⁰Igwete ġa ga jai omano tuhē ahe javo. A’ero ga ġa mo’emo’embavi onga hugwi. Igwete ga ġa nderohoi okipe tayrihēa ruva’ga hēayhēa no. Pe-

dro’ġa ga gweroho hēanongava pype no. ⁴¹Igwete ga hēa popyhygi javo hēa pe.

—Talitā cumi! ei ga. (A’ea ko: “Kui’i, epo’ā!”)

⁴²Kotihī hēa po’ami a’ero okovo. Doze kwara hēa rehe. Igwete ġa nhimomby’ahetei hēa repiaga. ⁴³Igwete Jesus’ga ehetei ġa pe:

—Tapemombe’ui ti nhiremimbogweravahēa, ei ga. Pemondo ti kiro mbatera hēa pe to’u hēa, ei ga ġa pe.

Nazaré pe ahe ndojikogi Jesus’ga rehe

(Mateus 13.53-58; Lucas 4.16-30)

6Aerē Jesus’ga hoi pea hugwi ġwemimbo’ehara’ġa pavēi. Igwete ġa hoi cidade de Nazaré pe – perope Jesus’ga onhimomboaka. ²Judeus’ġa poravykye’yma rupi sábadu rupi ga hoi ġajatykahava pype pevove’ġa mbo’eavo Tupana’ga nhi’iġa rehe. Igwete ġa nhimomby’ai ganhi’iġa renduva onhimongyavo. A’ero ġa ei ojohupe:

—Marā akoja’ga ikwahavuhui nanongara naerū? ei ġa. Ma’ġa ombo’e ga? A’ereki ahemonhimomby’ava’ea ga oapoapouhu, ei ġa ojohupe. ³Ga ko onga apohara’ga rūi naerū Mariahēa ra’ya’ga? ei ġa. Tikwaha tuhē nhande gareki’ya’ġa Tiago’ga José’ga no Judas’ga Simāo’ga. Garendyra’ġa ko oko avo nhande pyri no, ei ġa ojohupe.

Igwete ġa nhimonha’ngai okoe’yma ga rehe tihenduva’javyme ga javo. ⁴Igwete Jesus’ga ei ġa pe:

—Ojipe’ġa gwyripeve’ġa omondo gweaporoġita imohina Tupana’ga nhi’iġa mombe’uhara’ga rehe, ei ga. Gagwyriveve’ġa jate nomondoi imohina ga rehe. Gare’yja’ġa nomondoi imohina ga rehe no. Garongapypeve’ġa nomondoi imohina ga rehe no, ei ga ġa pe.

⁵Igwete Jesus’ga ndoapoi gwerevi ahemonhimomby’ava’ea pevo. A’ereki ġa ndojikogi ga rehe. Mokonheteve’ġa

ndehe jate ga pokogi imombiga ġate-tirūa ġa hugwi. ⁶ Igwete ga nhimomby'ai ġa jikoge'yma ġwaramo ojihe.

Jesus'ga remimbo'eharava'ea omombe'u Tupana'ga nhi'iġa

(Mateus 10.5-15; Lucas 9.1-6)

Igwete Jesus'ġa imbojoapiapi ogwovo cidades pe pevove'ġa mbo'eavo. ⁷ Igwete ga ġwemimbo'ehara'ġa mbuhurukari ojipyri dozeve'ġa. Igwete ga ei ġa pe:

—Topomondomondo ti kiro ojipe'ġa cidades pe, ei ga. Mokomokōi ti pe-jogweroho imombe'gwovo Tupana'ga nhi'iġa ġa pe. Ape'akwahavuka ti ji pe me anhaġa ġa hugwi nehē, ei ga ġa pe. ⁸ Pepojate ti toho kiro pea rupi. Taperohoi ti pāo itambere'ia reheve, ei ga. Taperohoi ti sacola no. Pejji-hokava jate ti peroho, ei ga ġa pe. ⁹ Pe-mongi ti sandálias. Taperohoi ti ojipea tapy'ynhapira, ei ga ġa pe.

¹⁰ Igwete ga ei no:

—Pe vahemame cidade pe po ti ojipe'ga ei pe me nehē: “Hepejijo pejipty-tavo nhironga pe,” e po ti ga pe me nehē. Pejogweroho ti ga pyri pejiġupa a'ero, ei Jesus'ga ġa pe. Tapejijyjijyi ti ojipe'ġa nonga pe, ei ga. Ga pyri jate ti peju. Aerē ti pea hugwi pe hoi cidade hugwi a'ero pejojwergwovo nehē, ei Jesus'ga ġa pe. ¹¹ Po ti pevove'ġa napembuhurukari ojipyri hendupotare'yma penhi'iġa a'ero po ti pe hojipei pea hugwi nehē, ei ga. Pehorame ti pemonduru otimbuguhua pejiġya hugwi toropohi ti pe hugwi javo ġa pe. Peji ti ġa pe: “Peko te'varuhu pe hendupotare'yma Tupana'ga nhi'iġa,” pe'ji ti ġa pe, ei Jesus'ga ġa pe.

¹² Nahā Jesus'ga dozeve'ġa mondomondoukari ojipe'ġa pyri. Igwete ġa hoi imombe'gwovo Tupana'ga nhi'iġa ġa pe. Igwete ġa ei ġa pe:

—Perojijyi ti pejeaporoġita pejiġpohia pejikote'varuhua hugwi, ei ġa ġa pe.

¹³ Igwete dozeve'ġa imbojipe'ape'ai anhaġa Diabo'gapyriva'ea ojipe'ġa hugwi. Igwete ġa imongyi ikava he'yjuhuve'ġa akaġa rehe imombiga ġatetirūa ġa hugwi.

João Batistava'ea omano

(Mateus 14.1-12; Lucas 9.7-9)

¹⁴ Igwete pevove'ġa Jesus'ga mombe'umbe'ui. A'ero ga henduvi ġanhi'iġa Herodes'ga ġanduvihavuhu'ga. Ojipe'ġa e'i tehe Jesus'ga mombe'gwovo:

—Ga ko João Batista'ga reki, e'i tehe ga. Okwera po ga kiro oyvya hugwi. Nurā po ga japohetei ahemonhi-momby'ava'ea naerū, e'i tehe ġa.

¹⁵ Ojipe'ġa e'i tehe:

—Jesus'ga po Elias'ga ura'java.

Ojipe'ġa:

—Ga po Tupana'ga nhi'iġa mombe'uharamo oko ahe ja – kiroki ahe omombe'u Tupana'ga nhi'iġa ojopy'rovo hako, e'i tehe ġa.

¹⁶ Igwete Herodes'ga henduvi ġanhi'iġa Jesus'ga rehe. Igwete ga etehei:

—Ga ko João Batista'ga tuhē. Akamomboruka ji ga ikwehe novīa. Kiro ga kwerava'javi reki, e'i tehe ga.

¹⁷⁻¹⁹ Nahā Herodes'ga ahe akamomborukari raikwehe. Herodiashēa rehe ga ahe pyhygukari ahe mongiuca cadeia pype. Hehā ko Filipe'ga rembirekohēa na'ē Herodes'ga reki'yra'ga rembirekohēa. Aerē Herodes'ga hēa rerekoi reki.

Igwete João Batistava'ea ei Herodes'ga pe jipi: “Maranuhūrame nde eirū'ga rembirekohēa rerekoi? Na rūi ko ahe rekoī,” ei ahe ga pe jipi.

Nurā Herodiashēa rehe Herodes'ga ahe pyhygukari ahe apytūka ahe mongiuca cadeia pype. A'ereki hēa onhimboahi ahe ve tajukauka ti ga javo novīa. ²⁰ Emo Herodes'ga ahe a'ngui na'ē. Ga ndojukaukapotari ahe. A'ereki ga okyhyji ikwahava Joāova'ea

rekokatua. Okwaha ga Joãova'ea pyryhetea ahe rekoro ġwaramo Tupana'ga rehe. Nurã Herodes'ga ahe a'ngui. Joãova'ea nhi'inh'i'igame ga pe oko tehe gapy'a novĩa. Emo ga ġwendu pota Joãova'ea nhi'igã novĩa.

²¹ Aerẽ o'aragwera rehe Herodes'ga japoi torvva omoirũhara'ġa pe soldados'ġa nduvihavuhu'ġa pe no imbateheteve'ġa pe no – kiroki ġa u gagyryi pe Galilĩa pe. A'ea rupi Herodishĩa jirokwari João Batistava'ea rehe ahe jukauka. ²² Hẽara'yrahĩa tehe oho Herodes'ġa pyri ojirokyavo ġapyteri pe. Igwete ġa nhimohẽhetei kujahĩa rehe Herodes'ga gapavẽive'ġa pavẽi. A'ero ga ei hĩa pe:

—Gara nde erepota imondoa ejive? Tamondo ti nde ve, ei ga hĩa pe. ²³ Tupana'ga henduvame nhirembi'ea ji ei nde ve: Tamondo pa tuhẽ ti nde ve neremimbotarimova'ea javoji. Nhimbatera ti tamondojija'ro vehevi nde ve javoji, ei ga hĩa pe.

²⁴ A'ero hĩa hoi imombe'gwovo oyhĩa pe.

—Gara re po ji aru ga hugwi nehẽ? ei hĩa hĩa pe.

—João Batista'ga akaġa pe ere, ei hĩa hĩa pe.

²⁵ Kotihĩ hĩa jivyri nhandaibe ogwovo javo Herodes'ga pe.

—Apota ji João Batista'ga akaġa, ei hĩa, kiroġwe nhaembeva pype, ei hĩa ga pe.

²⁶ Henduvame hẽanhi'igã Herodes'ga rekoveveuhuhetei a'ero. A'ereki ga ndojukaukapotari Joãova'ea novĩa. Emo ga e'i jipe reki Tupana'ga ġwendu nhirembi'ea javo. Gapavẽive'ġa ġwendu ganhi'igã no ga erame hĩa pe tamondo tuhẽ ti nde ve javo. Nurã ga nde'ia'uva'javi kiro hĩa pe: “Namondoa'javi ji nde ve.” ²⁷ Nurã ga soldado'ga mondoukari cadeia pype togweru ti ga João'ga akaġa

javo. ²⁸ Igwete soldado'ga hoi ahe akamomboa cadeia pype aheakaġa rerua nhaembeva pype. Igwete ga imondoi kujahĩa po pe hĩa herohoi oyhĩa pe heroviaruka hĩa pe Joãova'ea jukaagwera. ²⁹ Nahã Herodes'ga ahe akamomborukari raikwehe. Ikwahavame Joãova'ea remimbo'ehara'ġa hoi ahera'oa pyhyga herogwovo inoġa ityma raikwehe.

Jesus'ga ombohe'yi mbatera cinco milva'ea pe

(Mateus 14.13-21; Lucas
9.10-17; João 6.1-14)

³⁰ Aerẽ dozeve'ġa jivyri Jesus'ga pyri a'ero – ġahã Jesus'ga omondomon-douka Tupana'ga nhi'igã mombe'uuka. Ojivyrame ġa imombe'upavi Jesus'ga pe ġwemimbo'eagwera. Ġatetirĩa mombigagwera ġa omombe'u ga pe no.

—Orombojipe'a ore anhaġa ġa hugwi, ei ġa imombe'gwovo ga pe no.

³¹ A'ea rupi he'yjuhuve'ġa nhopondekwandekwavi ua Jesus'ga pyri onhimongyavo. Igwete ġa ndo'uukari Jesus'ġa pe. Nurã Jesus'ga ei dozeve'ġa pe:

—Nhande tehe ti xaho ongae'yi me tapepytu'uah'i'vi ti javoji, ei ga ġa pe.

³² Jesus'ġa tehe ġa avi yhara pype a'ero ogwovo ongae'yi me. ³³ Emo pevove'ġa gwepia ġahoa. Igwete ġa ei ojohupe onhimongyavo:

—Kiro ġa hoi Jesus'ġa. Pea rupi ti xaho ġa ndeviri a'ero, ei ġa ojohupe.

Igwete ġa hoi nhandaibe ypihua rembeyvrya rupi ogwovo cidades hugwi nhaporemõ. Igwete ġa na'ẽ ġa vahemi pevo Jesus'ġa nenõde. ³⁴ Ohemame Jesus'ga he'yjuhuve'ġa ndepiagi. Igwete ġa poria'iro ga pe onhimongyavo. A'ereki ga pe ko ġa ovelhas ja ovelhas gwepiakatuhara'ga rerekoe'ymame. Na jitehe ndipokokavi ġa. Igwete Jesus'ga ġa mbo'embo'ei.

³⁵ Kwara hoğweriã rupi garemimbo'ehara'ğa nduri ga pyri javo.

—Kiro ihohetei kwara. Ndogwerekoi onga avo ға pe, ei ға. ³⁶ Ere ti ға pe a'ero toho ti ға kopeve'ğa pyri cidades'i pe ira'agweva'e pe. Pevo po ti ға ipyhygi mbatera ojive i'uhavamo, ei ға Jesus'ga pe.

³⁷ Igwete ga ei ға pe:

—Pehe ti pemondo mbatera ға pe to'u ti ға javoji.

—Maranuhũ naerũ? ei ға. He'yjuhuva'ea duzentos itambere'ia po ti ore herohoi imondovo pão rehe ға pe naerũ? ei ға ga pe.

³⁸ Igwete Jesus'ga ei ға pe:

—Maramomi pe herekoi pães? Peho hepiaga.

Igwete ға hoi hepiaga, ға nduri imombe'gwovo ga pe.

—Cinco, ei ға. Dois ға gwereko pira no, ei ға ga pe.

³⁹ Igwete Jesus'ga he'yjuhuve'ğa mbojatykapavi ға mboapyga ға noğa nhungwa'via rehe. ⁴⁰ Ojopyri ға apyapygi upa a'ero. Pea hovai ға cem. Ґa hovai cinquenta. Hovaive'ğa cem no. Nahã ға apyapygi ojogwerojuva.

⁴¹ Igwete Jesus'ga ipyhygi pães pira reheve. Igwete ga jovavuri onhi'iğa Tupana'ga pe.

—Ndepyry hete nde imbhuhua mbatera ore ve, ei ga Tupana'ga pe.

Igwete Jesus'ga haygwe'rogwe'rogi pães imondovo ġwemimbo'ehara'ğa pe pema'ema'ẽ ға pe javo. Na jitehe ga ima'ema'ẽukari pira imondovouka ға pe nhaporemõ. ⁴² Igwete ға nhaporemõ i'ui'ui onhimoytaromouka jupe. A'ereki Jesus'ga ombohe'yjuhu hete mbatera ға pe. ⁴³⁻⁴⁴ He'yjuhu hete ko ға cinco mil akwaimba'ero. Kunhangwera'ğa na jitehe he'yjuhu tayri'ğa pavẽi. Igwete Jesus'ga remimbo'ehara'ğa imono'ono'oği pães rembyruera pira'ia rembyruera reheve imondovo

inoğa yrua pype. Dozeva'ea ға imotynahenahembavi yrua.

Jesus'ga oho yjapea rehe

(Mateus 14.22-33; João 6.15-21)

⁴⁵⁻⁴⁶ Igwete Jesus'ga ei ġwemimbo'ehara'ğa pe:

—He peji'ava yharuhua pype, ei ga. Pero'yaha ti aherovai ji renonde herogwovo cidade de Betsaida pe, ei ga ға pe.

He'yjuhuve'ğa pe ga ei:

—Kiro ji hoi na'ẽ nhinhi'iğa Tupana'ga pe, ei ga. He pejigwovo a'ero pejivya penhonga pe kiro, ei ga ға pe.

Igwete ga hoi vytyruhua rupi. ⁴⁷ Ypytunimo ga tehe ga rekoï vytyruhua arimo. Garemimbo'ehara'ğa ki a'e te oko yhara pype ppyteri pe.

⁴⁸ Igwete ga hepiagi ға ipyvupyvurahyrame. A'ereki vytyturanuhũa ġwovati'vatĩ ға. Ko'eğatue'yma rupi ga hoi ға pyri a'ero opyruğa yhya rehe ogwovo. Okwa ġwerĩ ga ġandova vyvri novĩa. ⁴⁹ Emo hepiagame gapyruğa yhya japea rehe ға nahenahemamo upa.

—Anhağa po, e ko ға novĩa.

⁵⁰ A'ereki ға nhaporemõ gwepia ga. Ģapy'a juahi a'ero. Emo kotihĩ ga nhi'iği ға pe.

—Penoğatu ti pejipy'a, ei ga. Jihi ko koro ako. Tapekyhyjia'javi ti, ei ga ға pe.

⁵¹ Igwete ga avi yhara pype ға pohe. Kiro ipigi vytyturanuhũa. Igwete ға nhimomby'ahetei a'ero. ⁵² A'ereki ға ndaheaporoğitakatui pães mbohe'yjuhuagwera rehe. Noangari ға ikwahave'yma Jesus'ga popoakara.

Jesus'ga omombi ahetetirũa Genesaré pe

(Mateus 14.34-36)

⁵³ Igwete Jesus'ğa hero'yahavi herovahema Genesarépeve'ğa gwyrĩ pe nhapytiamõ. ⁵⁴ Ґa ẽrame yhara hugwi pevove'ğa nhimombaragwahavipei Jesus'ga rehe. ⁵⁵ Igwete ға hoğahoi

ogwyrā rupi itetirūave'ġa nderunderua ġakupeupava rehe ġa noġa Jesus'ga pyri. Henduvame Jesus'ga hoa jipi, pevo ġa ġa nderuri ga pyri. ⁵⁶Igwete ga imbojoapiapi ogwovo cidades pe. Nhu me ga hogahoi no. Perope ga oho – pevo nhaporemo ġa itetirūave'ġa nderuri ġa noġa mytu'ē me – perope ġa ojatyka jipi. Igwete ġa eġa'ei Jesus'ga pe:

—Na ġa pokogi ndepira rembe'yva rehe vehevi.

Ġa pokogame hehe a'ero ipipavi ġate-tirūa ġa hugwi.

**Judeus'ġa namonhava'ea
remimbo'eagwera**

(Mateus 15.1-9)

7 Igwete fariseus'ġa jatykai ua Jesus'ga pyri judeus'ġa mbo'ehara'ġa pavēi. Uhu ġa ga pyri Jerusalēm hugwi. ²Igwete ġa hepiagi Jesus'ga remimbo'ehara'ġa jikwakuve'yma.

—Ndokoi ġa nhaneramonhava'ea remimbo'eagwera rupi, ei ġa. A'ereki ġa ndojikwakuvi ojipogweja rehe mbatera ua renonde, ei ġa ojohupe.

³A'ereki judeus'ġa namonhava'ea koi na ojikwaku ymya vehevi. I'ua renonde ahe jipogwepogwei jipi. A'ereki ahe e'i tehe: “Nhandejipogwepogweje'ymame po ti nhande nianhimombyryvi Tupana'ga pe,” e'i tehe ahe. Nurā ko judeus'ġa – kiroki ġa fariseusramo – ġa ko koji'i e'i: “Xajikwaku hete nhandekovo nhaneramonhava'ea remimbo'eagwera rehe,” e ko ġa. Nurā ġa ojipogweje'ymame ndo'ui mbatera jipi. ⁴Herurame mbatera ima'ēhava hugwi na jitehe ġa ndo'ui ojipogweje'ymame. I'uhava ġa ipyhepyhei imboapykava. Nahā ġa jikwakukwakuvi jipi ġwamonhava'ea remimbo'eagwera rehe okovo xanhimombyry ti Tupana'ga pe javo novia.

⁵Igwete fariseus'ġa jatykai Jesus'ga pyri judeus'ġa mbo'ehara'ġa pavēi. A'ero ġa hepiagi Jesus'ga remimbo'ehara'ġa jikwakuve'yma. Igwete ġa ei Jesus'ga pe:

—Neremimbo'ehara'ġa ndoji-pogwejuhu i'ua renonde, ei ġa. Maraname ġa ndokoi nhaneramonhava'ea remimbo'eagwera rupi ojikwakuve'yma? ei ġa.

⁶⁻⁸Nahā Jesus'ga ei javo ġa pe a'ero:

—Pehe ko pekokatu'āva'ero peko! ei ga. Penhi'po'ru hete pe Isaíasva'ea kiro. Ymya Isaíasva'ea okwatija Tupana'ga nhi'ġa ahe mombe'gwovo hako, ei Jesus'ga. Nahā Tupana'ga ei hako:

“Avove'ġa onhi'ġatu tehe torombohete Tupana'ga javo,” ei ga.

“Emo ġa nanhiarōi

imondoe'yma gweaporoġita imohina ji rehe,” ei Tupana'ga hako, ei ga.

“Ji mbohete tehe ġa.

A'ereki nhinhi'ġa rehe rūi ġa ombo'e,” ei ga.

“Yvyakotyve'ġa nemimbo'eteheha rehe ġa ġa mbo'ei

a'ea ko Tupana'ga nhi'ġa javo tehe jupe,” ei Tupana'ga hako.

Nahā Isaíasva'ea ikwatijari ahe mombe'gwovo hako, ei Jesus'ga ġa pe.

Igwete ga ei ġa pe a'ero:

—Ahemombe'ua ko pemombe'uaġwama reki. A'ereki ahe javijitehe ko pe peko pekokatu'aġuhūva'ero. Pemoandyandyi pe ojipe'ġa jipi orombohete Tupana'ga javo tehe, ei Jesus'ga ġa pe. Pepohi reki pe Tupana'ga nhi'ġa hugwi. Emo yvyakotyve'ġa nemimbo'eagwera pe pehendu katu, ei ga.

⁹—Pyry hete reki pe me pe imbogwavame Tupana'ga nhi'ġa xako ti nhaneremimbo'eagwera rehe javo, ei ga onhi'ġahyavo ġa pe.

¹⁰Moisésva'ea okwatija Tupana'ga nhi'ġa imombe'ukatuavo hako, ei ga ġa pe. Igwete ahe ei:

“Pemondo ti pejeaporoğita imohina pejuva'ga rehe penhyhēa rehe no,” ei ahe.

Igwete ahe ei no ikwatijarame Tupana'ga nhi'iga:

“Kiroki ga e'i te'varuhu uva'ga pe oyhēa pe no

– tojukauka ti ġa ga a'ero,” ei Moisésva'ea hako, ei Jesus'ga ġa pe.

¹¹ Pe ki a'e te ahe atyvi ġa mbo'ei, ei Jesus'ga. Pepyteri'peve'ga po e'i uva'ga pe oyhēa pe no: “Opopoko pota ji imondovo mbatera pe me novia. Emo ji amondo reki akoja Tupana'ga pe,” e po ga, ei ga. ¹² Ga erame a'ea ġa pe pe'ji tehe reki pe: “Pry ga nomondo mbatera uva'ga pe a'ero,” pe'ji tehe pe, ei Jesus'ga ġa pe. ¹³ Nahā ko pe ġa mbo'ei hendukatuuka ġa pe penamonha'ea remimbo'eagwera hendukatuukare'yma ġa pe Tupana'ga nhi'igagwera, ei ga. Nahana'ha pe ndekouhui jipi, ei Jesus'ga ġa pe.

Ahereaporoğitate'varuhua ahembote'varuhuva'ea

(Mateus 15.10-20)

¹⁴ A'ero Jesus'ga he'yjuhuve'ga mbuhurukara'javi ojipyri imombe'gwovo ojo'java'ea ġa pe.

—Pe me nhaporemo ji ei: Pehendu ti ikwahava, ei ga. ¹⁵ Mytu'emahugwiva'ea – kiroki mbatera ahe o'u jipi – a'ea okirame ahe pype nahembote'varuhui. Aheyvyterahugwiva'ea ki a'e te ahe mbote'varuhu, ei ga. ¹⁶ Peapyakwa pe. Pehendu katu ti ji'ea a'ero, ei Jesus'ga ġa pe.

¹⁷ Igwete Jesus'ga hoi onga pe ġa hugwi. Igwete garemimbo'ehara'ga hoi javo ga pe.

—Gara pe nde ei ojo'java'ea mombe'gwovo? ei ġa ga pe.

¹⁸⁻¹⁹ Igwete ga ei ġa pe:

—Jara'ga ja pe ndapekwahavi naerū? ei ga. A'ereki mytu'emahugwiva'ea

aherembi'ua nahembote'varuhui tuhē. A'ereki a'ea nombote'varuhui ahereaporoğita. Ndapekwahavi pe a'ea naerū? ei ga ġa pe. Aherembi'ua oho aherevegi pe. Kirē ko ahe imbo'apavi ojihugwi, ei ga. Aherembi'ua nahembote'varuhui tuhē a'ero, ei Jesus'ga ġa pe.

O'rame a'ea ga ei pe'u pa ti mbatera a'ero javo.

²⁰ Igwete Jesus'ga ei ġa pe no:

—Peyvyterahugwiva'ea reki ko pe mbote'varuhu. ²¹ A'ereki pevyteri pe pendeaporoğita te'varuhu, ei ga. Pejeaporoğitate'varuhurame ko pe ojipe'ga nderekoreko'ihu. Pemi pe ojipe'ga mbatera. Peporojuka pe, ei ga. Ojipe'ga nembireko'ga pavēi pe peko. ²² Pepotaruhu pe ojipe'ga mbatera. Peko te'varuhu pe, ei ga ġa pe. Pemoandyandi pe ojipe'ga. Peakwahavihu pe. Penhimyrō pe ojipe'ga ndehe, ei ga. Pembotegwete pe ojipe'ga. Penhimbohete pe. Pearuivehū pe, ei ga. ²³ Nanongara nhaporemo pendekote'varuhuva'ea ko pevyterahugwiva'ea. A'ea reki pe mbote'varuhu, ei Jesus'ga ġa pe.

Judeurūiva'ea ojiko Jesus'ga rehe

(Mateus 15.21-28)

²⁴ Igwete pea hugwi Jesus'ga hoi cidade de Tiro koty. Igwete ga ki onga pe tokwahavyme ti ġa jiruva avo javo novia. Emo ġa okwaha reki. ²⁵⁻²⁶ Igwete hēa ruripei Jesus'ga pyri. A'ereki pevove'ga omombe'u ga hēa pe. Hēara'yrahēa anhağa opojyka ojive. Nurā hēa ruri ġwenypy'anduruga Jesus'ga pyri jihoheva'ero ji poko javo. Hēa ko judeu rūi reki. A'ereki hēa sirofeniciapeve'ga gwyrivehēa. Nanongara'ga – ġa ko judeus'ga rūi – judeus'ga e'i nhağwatiğa ġa pe okoe'yma ġa ndehe. Igwete hēa ruri javo Jesus'ga pe:

—Embojipe'a ti anhağa jira'yrahêa hugwi, ei hêa ga pe.

²⁷ Igwete Jesus'ga ei hêa pe:

—Ndapyryvi ji nde pokoga. A'ereki nde judeu rûi, ei ga. Ndapyryvi ahe ipyhygi tayri'ğa nembî'ua imomboan nhağwatiğa pe, ei ga. Tayri'ğa ypy o'u, ei ga hêa pe.

²⁸ —Na tuhê, ei hêa. Emo nhağwatiğa vehevi turi mesa gwyri i'gwovo hembyrue'ria tayri'ğa nembî'ua ndurugagwera, ei hêa. Nurâ nhağwatiğa javijitehe ji ruri nde pyri ji poko javo.

²⁹ —Ji nhi'tkwepy katu nde, ei Jesus'ga hêa pe. Nurâ heregwovo enhonga pe kiro a'ero, ei ga. A'ereki anhağa ojipe'a reki ndera'yrahêa hugwi, ei ga hêa pe.

³⁰ Igwete hêa jivyri onga pe tayrihêa repiaga. Anhağa ojipe'a tuhê hêa hugwi. A'ero hêa nhinoğatui upa opiro'yro jugwi.

Jesus'ga ġwendukatuuka ndiapyakwariva'ea pe

³¹ Igwete Jesus'ğa jivyri cidade de Tiro hugwi ogwovo. Igwete ġa hoi okwava cidade de Sidom rupi Dez Cidades mbytembytera rupi no. Igwete ġa hoi ypihua pyri Galiléiapeve'ğa gwyri pe. ³² Igwete pevove'ğa ga reri Jesus'ga pyri ndiapyakwarive'ga. Nhi'indy'ndyguhu ga. Igwete ġa ei Jesus'ga pe:

—Epoko ga rehe hendukatuuka ga pe ga monhi'igatuavo.

³³ A'ero Jesus'ga ga rerohoi he'yjuhuve'ğa hugwi opûa mondovo gapyakwari pe. Igwete ga nyvuni opokoga gakûa rehe. ³⁴ Gwovavuramo Jesus'ga pytuhemamo. Igwete ga ei ga pe:

—Efatá! ei ga. (A'ea ko: “Pepe'a, gapyakwara!”)

³⁵ A'ero gapyakwara jipe'ai. Gakûa pyryva'javamo no. Igwete ga nhi'igatui reki a'ero. ³⁶ Igwete Jesus'ga ei ġa pe:

—Tapemombe'ui ti a'ea ojipe'ğa pe, ei ga ġa pe novîa.

Emo ġa omombe'u reki. Igwaigwavete ga ei ġa pe tapemombe'ui ti javo novîa. Emo igwaigwavete ġa oho imombe'gwombe'gwovo reki. ³⁷ Igwete ġa nhimomby'ahetei.

—Okwaha pa hete ga ġa nderekokat-uavo, ei ġa. Ndiapyakwarive'ğa pe ga ġwendukatuuka reki. Onhi'ige'yve'ğa ga ġa monhi'igatu no.

Jesus'ga ombohe'yi mbatera quatro milva'ea pe

(Mateus 15.32-39)

8 Aerê he'yjuhuve'ğa jatykaa'javi Jesus'ga pyri. Mominame ġa hugwi mbatera i'uhavamo Jesus'ga ġwemimbo'ehara'ğa mbuhurukari ojipyri. Igwete ga ei ġa pe:

² —Iporia'i ġa ji ve onhimongyavo, ei ga. A'ereki mokôi ġa kiri ji pyri. Kiro momina mbatera ġa hugwi a'ero, ei ga ġa pe. ³ Po ti ji ġa mondoukari ġanonga pe ġa mbatera ue'ymame, a'ero po ti ġa pytupavahivuhuro ogwovo pea rupi nehê. A'ereki jara'ğa nonga paivohu, ei ga ġwemimbo'ehara'ğa pe.

⁴ Igwete ġa ei ga pe:

—Maranuhû po ti nhande ipyhygi pães ġa pe avo ongae'yî me nehê? ei ġa.

⁵ Igwete ġa ei ġa pe:

—Maramomi pe herekoi pães? ei ga ġa pe.

—Sete ore herekoi, ei ġa.

⁶ Igwete Jesus'ga ġa mboapypavi ġa noğa yvyvo. Igwete ga ipyhygi pães seteva'ea. Igwete ga nhi'igi Tupana'ga pe ndepyry hete nde imbuhua ore ve javo ga pe. Igwete Jesus'ga haygwe'rogwe'rogi imondomondovo ġwemimbo'ehara'ğa pe.

—Pema'ema'ê kiro he'yjuhuve'ğa pe to'u ġa, ei ga ġa pe.

A'ero ġa ima'ema'êi ġa pe. ⁷ Moko'i te ġa herekoi pira'ia no. Igwete Jesus'ga

nhi'īgi Tupana'ga pe ndepyry hete nde pira mbuhua ore ve javo. Igwete ga ei ġwemimbo'ehara'ġa pe:

—Pema'ema'ē pira'ia ġa pe no.

⁸⁻⁹Ġa ima'ērame ġa nhaporemo i'ui a'ero onhimoytaromouka jupe. A'ereki Jesus'ga ombohe'yjuhu mbatera ġa pe nhaporemo. He'yjuhu ko ġa – kiroki ġa o'u – quatro milve'ġa. Aerē ġaremimbo'ehara'ġa imono'ono'oġi haygwegwera rembyruera imondovo inoġa yrua pype. Seteva'ea ġa imotynahenahembavi a'ero.

Aerē Jesus'ga ġa mondoukari ġanonga pe. ¹⁰Igwete ga ġwemimbo'ehara'ġa ndero'avi yhara pype ġa nderogwovo Dalmanutapeve'ġa gwyrri pe ġa nderovahema.

Fariseusva'ea e'i ahemonhimomby'ava'ea pe

(Mateus 16.1-4)

¹¹Igwete fariseus'ġa nduri onhi'igayva Jesus'ga pe.

—Timbopoyjayjaryme ti nhande ga ga ikwahave'ymame, ei ġa ojohupe.

Igwete ġa ei Jesus'ga pe:

—Eapo ti ore ve ahemonhimomby'ava'ea Tupana'ga popoakara repiuka ore ve, ei ġa ga pe. A'ero po ti ore nde reroviari nehē Tupana'ga ga mbuhuruka tuhē javo nehē, e'i tehe ġa ga pe.

¹²Igwete Jesus'ga pytuhemamo upa okoveveuhuro.

—Maranuhūrame aġwamove'ġa hepiapotaruhui ahemonhimomby'ava'ea? ei ga. Tamombe'u katu ji pe me: Ndahepiukari tuhē po ti ji nhimbuhurukara kwahavuka aġwamove'ġa pe! ei ga ġa pe.

¹³A'ero Jesus'ga hoi fariseus'ġa hugwi.

Penhimboko'i ti, ei Jesus'ga ġwemimbo'eaatyviva'ea rehe

(Mateus 16.5-12)

Igwete ga ġwemimbo'ehara'ġa ndero'avi yhara pype ġa nderogwovo xaho aherovai javo. ¹⁴Ġaremimbo'ehara'ġa ndogwerohoi pāo imoka'nhyama. Ojipeji jate ġa gwereko yhara pype. ¹⁵Igwete yhara pype Jesus'ga imomorandui ġa pe.

—Penhimboko'i ti pāo mbovuhava rehe fariseus'ġa apoa rehe Herodes'ġa apoa rehe no, ei ga ġa pe.

¹⁶A'ero ġa nhi'īgi ojohupe.

—Maraname ga ei pāo mbovuhava pe? ei ġa. Ndirekoi nhande pāo nhandejupi. Nurā po ga ei poro, e'i tehe ġa ojohupe.

Ndokwahavi ġa Jesus'ga rembi'ea. A'ereki ġwemimbo'eaatyviva'ea pe ga ei fariseus'ġa nemimbo'ea pe. Herodes'ġa nemimbo'ea pe ga ei no a'ea ikwahy hete imbovuhava javijitehe javo.

¹⁷Jesus'ga okwaha ġanhi'iga ojohupe. A'ero ga ei ġa pe:

—Maranuhūrame pe nhi'īgi pāo rerekoe'yma rehe? ei ga. Ndapekwahavi ve pe jipopoakara naerū? Napeangari pe? ei ga ġa pe. ¹⁸Pendeakwa pe novia. Ndapehepiagi pe ikwahava naerū? ei ga. Peapyakwa pe novia. Napehendukatui pe naerū? Pemoka'nhy pe a'ero nhirembiapoagwera pāes mbohe'yjuhuagwera? ei ga. ¹⁹Cincova'ea ji ahaygwe'rogwe'ro pāes ima'eamouka cinco milve'ġa pe ikwehe, ei ga. Aerē pe imono'ono'oġi haygwera yrua imotynahema. Maramomi pe imotynahemi yrua naerū? ei ga ġa pe.

—Dozeva'ea ore imotynahenahemi ikwehe, ei ġa ga pe.

²⁰Igwete ga ei:

—Aerē seteva'ea ji haygwe'rogwe'rogi pāes ima'eamouka quatro milve'ġa pe oji'i, ei ga. Maramomi pe imotyna-

henahemi yrua haygwera imondovo ipype? ei ga ġa pe.

—Seteva'ea ore imotynahemi oji'i, ei ġa ga pe.

²¹ Igwete ga ei ġa pe:

—Pe ndapekwahavi ve naerū? ei ga ġa pe.

Jesus'ga omboheha katu ahe

²² Igwete Jesus'ġa heruri herovahema cidade de Betsaida pe. Igwete pevove'ġa hehae'ŷve'ga reruri ga pyri.

—Epoko ti ga rehe ga mbohehakatu-avo, ei ġa ga pe.

²³ Igwete Jesus'ga hoi ga popyhyga ga rerogwovo cidade hugwi. A'ero Jesus'ga nyvuni gareakwari pe ga pokogi hehe. Igwete ga ei:

—Erehepia nde mo? ei ga ga pe.

²⁴ Igwete ga ma'ei.

—Ahepia ji ġa novīa, ei ga. Yva ja ko ġa. Emo ġa ohooho ogwovo, ei ga Jesus'ga pe.

²⁵ A'ero Jesus'ga pokoga'javi gareakwara rehe. Igwete ga hepiahetei gwehakaturamo. ²⁶ A'ero Jesus'ga ei ga pe:

—Eho enhonga pe kiro. Terehoi ti imombe'gwovo enhimbohehaagwera cidadepeve'ġa pe, ei ga.

Nde Ko Cristoramo, ei Pedrova'ea Jesus'ga pe

(Mateus 16.13-20; Lucas 9.18-21)

²⁷ Igwete Jesus'ga hoi ġwemimbo'ehara'ġa pavēi imbojoapiapiavo ogwovo cidades pe – kiroki cidades ira'agwe cidade de Cesarēia de Filipe hugwi. Pea rupi ġa horame ga ei ġa pe:

—Marāi ġa ji ve jipi? ei ga.

²⁸ —“Ga ko João Batista'ga,” ei ġa nde ve, ei ġa. Jara'ġa e'i: “Ga ko Elias'ga.” Jara'ġa e'i nde ve: “Ga ko Tupana'ga nhi'ġa mombe'uharava'ea ahepyteripeve'ga – kiroki ahe Tupana'ga nhi'ġa omombe'u ojopy'rovo hako. Ok-

wera ga kiro omanoa hugwi,” ei ġa nde ve, ei ġa Jesus'ga pe.

²⁹ —Oro pe, ei ga ġa pe, marāi pe ji ve a'ero?

Igwete Pedro'ga ei ga pe:

—Nde ko Cristoramo ereko Tupana'ga remimbuhurukaramo, ei ga.

³⁰ Igwete Jesus'ga ei ġa pe:

—Teremombe'ui ti a'ea ojipe'ġa pe, ei ga.

Jesus'ga omombe'u omanoaġwama

(Mateus 16.21-28; Lucas 9.22-27)

³¹ Igwete Jesus'ga ġa mbo'embo'ei.

—Tupana'ga ji mbuhuruka avo tere-mano ti javo ji ve, ei ga. Ndokoi po ti ġa ji rehe nehē xava'eve'ġa ahembo'ehara'ġa pavēi. Mbatara kwava'ēhara'ġa nduvi-hava'ġa po ti ndokoi ji rehe nehē no, ei ga ġa pe. He'yjuhuva'ea po ti ġa imbuhurukari hahyva'ea ji ve nehē. Igwete po ti ġa ji jukaukari nehē. Mokōi pe kirirē po ti ji kwerava'javi nehē, ei ga ġa pe.

³² Jesus'ga omombe'u katu ġa pe okoaġwama. Igwete Pedro'ga ga rerohoi'i onhi'ġahyavo ga pe.

—Na rūi po ti nde reaporoġitaro hamo, ei ga Jesus'ga pe.

³³ Emo Jesus'ga opyryrŷ ġwemimbo'ehara'ġa ndepiaga onhi'ġahyavo Pedro'ga pe.

—Ejipe'a ti ji hugwi, ei ga. A'ereki Satanás'ga nde monhi'ī poro. Tupana'ga opota reki nhimanoa, ei ga. Nde nderekoi Tupana'ga reaporoġita rehe. Yvyakotyve'ġa ndeaporoġita rehe nde ereko, ei ga Pedro'ga pe.

³⁴ Igwete Jesus'ga ġa mbuhurukari ojipyri ġwemimbo'ehara'ġa he'yjuhuve'ġa pavēi. Igwete ga ei ġa pe:

—Pe ndekopotarame nhiremimbo'eharamo pepohi ti penhimimbotarimova'ea hugwi tako ti Jesus'ga remimbotarimova'ea rupi javo, ei ga. Po ti ġa imbohahyukari pe me pe jukavo vehevi nehē jireheva'ero

pejikovo ġwaramo nehē, peko jitehe ti nhiremimbotarimova'ea rupi pejipohire'yma ji hugwi. Peko tuhē ti nhinhi'īga rupi, ei Jesus'ga ġa pe.

³⁵ Igwete ga ei no:

—Po ti ġa pe jukai jireheva'ero ġwaramo, a'ero po ti pe ndekoi Tupana'ga pyri avuira ma nehē. Po ti ġa pe jukai ji mombe'uro ġwaramo, a'ero po ti pe ndekoi Tupana'ga pyri pejikovo nehē, ei ga ġa pe. Po ti pe ei: “Ndakoi po ti ji Jesus'ga remimbo'eharamo tajjijukayme ti ġa”, a'ero po ti pe manoi pejigwovo hahyva'ea ruvihava pype nehē, ei ga.

³⁶ —Po pe ei: “Ndakoi po ti ji Jesus'ga remimbo'eharamo tapyhy pa ti mbatera jijjive”, a'ero po ti pe herekotehei penhimbaterahetea aerē pejigwovo reki hahyva'ea ruvihava pype, ei ga. ³⁷ A'ereki ahe nomonoi mbatera ohohava ikwepykavamo ohorame Tupana'ga pyri, ei ga ġa pe.

³⁸ Igwete Jesus'ga ei ġa pe no:

—Aġwamove'ġa opohi Tupana'ga hugwi okote'varuhuavo, ei ga. Po ġapyteripeve'ġa ei: “Ji Jesus'ga remimbo'eharamo rūi ako heroviare'yma ganhi'īga.” Po ġa ei poro, a'ero jirura'javame po ti ji ei ġa pe nehē: “Ġa ko nhiremimbo'eharamo rūi oko”, ei ga. Ajivyra'ja po ti ji Tupana'gapyrive'ġa pavēi Tupana'ga popoakara rerekovo nehē, ei Jesus'ga ġa pe.

9 —Amombe'u katu ji pe me, ei Jesus'ga ġa pe. Omanoe'ymame po ti agwa'ġa pyteripeve'ġa hepiagi Tupana'ga popoakara nehē ji rekorame ġanduvihavuhetero nehē, ei Jesus'ga imombe'gwovo ġa pe.

Jesus'ga ra'oa ojirojijyi aherovaki

(Mateus 17.1-13; Lucas 9.28-36)

² Seis okirirē Jesus'ga trêsvē'ġa nderohoi ojupi. Pedro'ga ga gweroho Tiagova'ea João'ga no. Ġa tehe

ga gweroho vytyruhua rupi yvateuhuva'ea rupi ġa nderojiupia. Igwete Jesus'ga ra'oa jirojijyi ġandovaki. ³ Gapira hendy'jandy'ja, tiġahivuhu hete. Nanongara tegwete nhande ve ipotukarame tapy'ynhapira imotiġahivuhuavo. ⁴ Igwete ahe jipiukari ġa pe Eliasva'ea Moisésva'ea pavēi – kiroki ahe ymyah'ū hete omano. Onhi'inhi'ī ahe Jesus'ga pe. ⁵⁻⁶ Igwete Pedro'ga ei ovytyteri pe: “Marā po ti ji ei a'ero?” ei ga. A'ereki ġapy'a juahi ġa nhimomby'arama ahe repiaga. Igwete Pedro'ga ei:

—Jesus, pyry nhande rekoi avo, ei ga. Na ore japoi na'ē tapyimbovyra pe me a'ero trêsva'ea. Ojipeji po ti ore japoi nde ve, ojipea po ti ore japoi Moisés'ga pe, ojipea po ti Elias'ga pe nehē nohō, ei ga Jesus'ga pe.

⁷ Nanime ijyvi yvaġatiġa ġa arimo ġa mongovo o'aġi pe. Igwete Tupana'ga nhi'īgi yvaġatiġa hugwi.

—Gaha ko jira'yra'ga nhiremia'nguhete'ga, ei ga Jesus'ga mombe'gwovo. Pehendu katu ti ganhi'īga, ei Tupana'ga ġa pe.

⁸ Nanime Jesus'ga remimbo'ehara'ġa harekoi novia. Emo ġa ndohepiaga'javi ahe. Jesus'ga tehe ġa gwepia ojipyri. ⁹ Igwete ġa jyvi vytyruhua hugwi ojivyva. Igwete Jesus'ga ei trêsvē'ġa pe:

—Tapemombe'ui na'ē ti ġa pe penhimbiepiaga, ei ga. Ji kweravirē gwe nhimanoa hugwi, a'ea rupi ti pemombe'ui a'ero, ei ga ġa pe.

¹⁰ Ojapyaka ġa ganhi'īga rehe. Igwete ġa ei ojohupe:

—Gara pe ga ei: “Akwera po ti ji nhimanoa hugwi”? ei ġa ojohupe.

¹¹ Aerē ġa ei Jesus'ga pe:

—Marā a'ero? ei ġa. Orembo'ehara'ġa e'i: “Elias'ga na'ē uhu, aerē Cristo'ga ruri a'ero,” ei ġa, ei ġa. Maraname ġa ei a'ea? ei ġa Jesus'ga pe.

¹² Igwete ga ei ġa pe:

—A'iti tuhē Eliasva'ea uhu na'ē ḡandeaporoḡita rerojijyipava, ei Jesus'ga ḡa pe. Pejapyaka ti kiro nhimombe'uagwera rehe no, ei ga. A'ereki ymyahū Tupana'ga okwatijaruka ahe ve ji mombe'gwovouka hako no. Nahā ahe ei: “He'yiva'ea po ti ḡa imondoi hahyva'ea ga pe okote'varuhuavo nehē ndorokoi ore nde rehe javo nehē.” Poha ahe ei ji mombe'gwovo hako, ei Jesus'ga ḡa pe. ¹³Kiro ji ekatui pe me a'ero, ei Jesus'ga. Eliasva'ea uhu reki ikwehe. A'ero ḡa ndekote'varuhui ahe ve ḡwemimbotarimova'ea rehe okovo ḡwaramo, ei ga. Na tuhē Tupana'ga rembikwatijarukara ahe mombe'u nhoḡwenonde hako, ei Jesus'ga ahe ko João Batistava'ea javo ḡa pe.

Jesus'ga ombojipe'a anhaḡa ahera'yrava'ea hugwi

(Mateus 17.14-21; Lucas 9.37-43a)

¹⁴Igwete Jesus'ga jivyra'javi trēsve'ḡa pavēi ḡwemimbo'ehara'ḡa pavēi. Igwete ḡa nduri jara'ḡa pyri noveve'ḡa pyri. Urame ḡa he'yjuhuve'ḡa ndepiagi noveve'ḡa pyri Jesus'ga remimbo'ehara'ḡa pyri. A'ereki judeus'ḡa mbo'ehara'ḡa ḡa nhi'igayva. ¹⁵Nanime he'yjuhuve'ḡa Jesus'ga repiagi onhimomby'avo ga mboha'uve'yma.

—Kiro ga ruri Jesus'ga, ei ḡa ojohupe.

Igwete ḡa nhani ogwovo ga pyri. ¹⁶Igwete Jesus'ga ei ḡa pe:

—Manongara rehe pe nnonhi'igayvayvaruhui?

¹⁷Igwete ḡapyteripeve'ga ei ga pe:

—Jesus, ei ga. Aru ji jira'yra'ga nde pyri ko novīa. A'ereki anhaḡa opojyka ga jipi, ei ga. Nomonhi'igukari jira'yra'ga a'ero, ei ga ga pe. ¹⁸Ga pojykarame ga mbo'ambo'ari ga noḡa. Hendyjuiporuhu ga. Haingyryngyryi ga no. A'ero ga vvyrakwenamo, ei ga. Ig-

wete ji ei neremimbo'ehara'ḡa pe: “Pembójipe'a anhaḡa ga hugwi,” a'e ji ḡa pe novīa. Tegwete reki ḡa pe ipe'ahava ga hugwi, ei ga Jesus'ga pe.

¹⁹Igwete Jesus'ga ei ḡa pe:

—Pe ndapejikoguhui ji rehe jipi, ei ga. Manamehū po ti pe jikogi ji rehe nehē naerū? A'ereki ji jikwerajahivuhu pe ndehe, ei Jesus'ga ḡa pe. Peru ga ji pyri a'ero, ei ga ḡa pe.

²⁰Igwete ḡa tayri'ga reruri Jesus'ga pyri. Anhaḡa Jesus'ga repiagame tayri'ga moheō'ari. Igwete ga ari vvyvo ojovajirejireva. Hendyjuipo hete ga. ²¹Igwete Jesus'ga ei garuva'ga pe:

—Maramomi kwara ga pojyka rehe?

—Gavoja'iagwera jate ga pojykai, ei ga. ²²Igwete ga mombomombori tata pyteri pe jipi. Ypy pe ga mombomombori no tajuka ga javo novīa, ei ga. Po nde ikwahavi ore pokoga, ore porogwety ti a'ero, ei ga Jesus'ga pe.

²³—“Po nde ikwahavi,” ere nde ji ve naerū? ei Jesus'ga ga pe. Tupana'ga okwaha pa ḡa pokoga jipi – kiroki ḡa ojiko ga rehe, ei ga.

²⁴Igwete garuva'ga ei:

—Ajiko ji ga rehe novīa. Ji poko ti a'ero ji mbojikoheteavo Tupana'ga rehe nehē, ei ga.

²⁵Igwete he'yjuhuve'ḡa nhani ojatykavo ga pyri. ḡandura repiagame Jesus'ga nhi'igahyi anhaḡa pe – kiroki nomonhi'igajavi tayri'ga mboapyagweva no. Igwete ga ei jupe:

—Jihi a'e nde ve: Ejipe'a ga hugwi. Terepojykaa'javi ti ga, ei Jesus'ga jupe.

²⁶Igwete anhaḡa hapukai tayri'ga momanoahiva ojipe'avo ga hugwi. Omanova'ea ja ga rekoji upa. Nurā he'yive'ḡa etehei ga pe:

—Omano ga upa.

²⁷A'ero Jesus'ga ga popyhygi ga mbovyva. Igwete ga po'ami okovo. A'ereki ga pyry hete kiro.

²⁸ Aerē Jesus'ga hoi onga pype. Igwete garemimbo'ehara'ğa hoi javo ga pe ojipe'ğa ndovakie'ÿ.

—Marā ore norombojipe'akwahavi anhağa ga hugwi? ei ға Jesus'ga pe.

²⁹ —Penhi'iğame jate Tupana'ga pe po ti pe imbojipe'aukari nanongara, ei Jesus'ga ға pe.

Jesus'ga omombe'ua'ja omanoağwama

(Mateus 17.22-23; Lucas 9.43b-45)

³⁰ Aerē Jesus'ğa hoi pea hugwi ogwoogwovo Galilíapeve'ğa gwyrarupi. Jesus'ga ndopotari ohoa kwahava.

³¹ A'ereki ga ġwemimbo'ehara'ğa mbo'e pota omanoağwama rehe.

—Ji mondouka po ti ға nharōe'ÿve'ğa po pe nehē ji jukavouka nehē, ei ga. Mokōi ti pe kiri ji jukarē nehē. Kirē ti ji kwerava'javi nehē, ei ga ға pe novia.

³² Emo ға ndokwahavi garembi'ea ma gara pe ga ei javo ojohupe. Ga pe ға nde'ia'uvi reki.

Manamo nhandejoheva'ero? ei ahe

(Mateus 18.1-5; Lucas 9.46-48)

³³⁻³⁴ Pea rupi Jesus'ğa hoi ogwovo. Oro Jesus'ga remimbo'ehara'ğa, onhi'iğayva ға ojohupe.

—Manamo nhandejoheva'ero? Ji ko koji'i pe hohe, ei ға ojohupe.

Igwete ға nduri ovahema cidade de Cafarnaum me. Ohorame onga pe Jesus'ga ei ға pe:

—Manongara rehe pe nnonhi'iğayvayvari nhande rurame pea rupi? ei ga.

Igwete ға nonhi'iği opoyjay-jare'ymamo. A'ereki ға onnonhi'iğayva onhimboheteavo pea rupi ogwovo ji ko pe hohe javo ojohupe.

³⁵ A'ero Jesus'ga apygi ға mbuhurukapava ojipyri. Igwete ga ei ға pe:

—Pejikopotarame ġahoheva'ero penhimongo na'ē ti okoteheva'ero ojipe'ğa pokopokoga jipi, ei ga ға pe.

³⁶ A'ero ga tayri'ga mbuhurukari ga rerua ġapyteri pe ga anhuvana. Igwete ga ei ġwemimbo'ehara'ğa pe:

³⁷ —Pehepia tayri'ga, ei ga. Kiroki ға oko nanongara'ğa ndehe ға ko Jesus'gareheva'ero javo – ға oko ji rehe no, ei ga. Kiroki ға oko ji rehe nde ko Tupana'ga repykaramo javo – ji rehe jate rūi ға oko. Ґa oko nhimbuhurukara'ga rehe no, ei Jesus'ga ға pe.

Ґahā nhande repy, ei Jesus'ga

(Lucas 9.49-50)

³⁸ Igwete João'ga ei Jesus'ga pe:

—Orohepia ore hajiheve'ga oji'i, ei ga. Ombojipe'a ga anhağa ojipe'ğa hugwi. Ombojipe'a ga ndepopoakara pyvō nde renoina, ei ga Jesus'ga pe. Nurā ore ei ga pe: “Terembojipe'ai anhağa ға hugwi Jesus'ga renoina,” oro'e ore ga pe. A'ereki ga nhandereheva'ea rūi, ei João'ga ga pe.

³⁹ Igwete Jesus'ga ei ға pe:

—Tape'ei poa ga pe, ei ga. Japovame ahemonhimomby'ava'ea jipopoakara pyvō po ti ға nanhimbotegwetei kotihī nehē, ei ga. ⁴⁰ Kiroki ға nianemovahī – ġahā nhande repy a'ero, ei Jesus'ga ға pe. ⁴¹ Amombe'u katu ji pe me, ei ga. Kiroki ға pe poko ға ko Cristo'gareheve'ğa javo – ға pe po ti Tupana'ga ikwepygi imondokatuavo nehē. Yhya vehevi ға imbuhurame pe me pey'gwavamo, a'ero po ti ga ikwepkatui tuhē ға pe nehē, ei Jesus'ga ға pe.

Tiruahū hete ға pe, ei Jesus'ga

(Mateus 18.6-9; Lucas 17.1-2)

⁴² Igwete Jesus'ga ei no:

—Tapembo'e ti ji ojipe'ga rehe kiro. Po ға nhapytī itaruvihavuhua ġajura rehe ga momboa ypy pe, a'ero po tiruahū ga pe, ei ga. Koji'i hete po ti tiruahū

ga pe ga jireheve'ġa mbote'varuhurame tayri'ġa huvihava'ġarūive'ġa, ei Jesus'ga ġa pe.

⁴³⁻⁴⁴ Igwete ga ei no:

—Po pe ndekote'varuhui pejipoa pyvō, marā re po ti pe napemon-dohoguhui pejipoa imomboa a'ero torokote'varuhua'javyme ti javo? ei ga ġa pe. Tiruahū po pe me pe ojipeji herekorame pejipoa novīa, ei ga. Po ti pe mokōi pejipoa rerohoi hahyva'ea ruvihava pype pejikote'varuhua pige'yma ġwaramo nehē, a'ero po ti koji'iete'i tiruahū pe me nehē. A'ereki pevova'ea tata ndogweva'javi nehē, ei ga. Koji'i pyry po ti pe herohoi pejipoe'yma vehevi yvagi pe Tupana'ga pyri nehē, ei Jesus'ga ġa pe.

⁴⁵⁻⁴⁶ —Po pe hoi pejikote'varuhuavo pejikovo, marā re po ti pe nape-mondohoguhui pejipya imomboa a'ero torokote'varuhua'javyme ti javo? ei ga ġa pe. Tiruahū po pe me pe herekorame ojipeji pejipya novīa, ei ga. Po ti pe mokōi pejipya rerohoi hahyva'ea ruvihava pype pejikote'varuhua pige'yma ġwaramo nehē, a'ero po ti koji'iete'i tiruahū pe me nehē, ei ga. Koji'i pyry po ti pe herohoi yvagi pe pejipye'yma vehevi nehē, ei Jesus'ga ġa pe.

⁴⁷ —Po pe pejeakwara pyvō hepiagi ite'varuhuva'ea – kiroki onhimbohepia'ngi pe me, marā re po ti pe ndapehekyjuhui pejeakwara torokote'varuhua'javyme ti javo? ei ga ġa pe. Tiruahū po pe me pe ojipeji herekorame pejeakwara novīa, ei ga. Po ti pe mokōi pejeakwara rerohoi hahyva'ea ruvihava pype nehē pejikote'varuhua pige'yma ġwaramo nehē, a'ero po ti koji'iete'i tiruahū pe me nehē, ei ga. Koji'i pyry po ti pe herohoi ojipeji vehevi nhandervihava'ga pyri Tupana'ga pyri nehē, ei ga ġa pe.

⁴⁸ A'ereki

“hahyva'ea ruvihava pype ndopiga'javi ahe hugwi hahyhetea.

Ndogweva'javi tata”, ei Jesus'ga ġa pe.

⁴⁹ —Nhande nhikwava'eġame

Tupana'ga pe po ti tata'java'ea hahyva'ea nhande rerekoi nehē, ei ga. Peko tuhē ti ji pavēi jireheva'ero. Tapeponhiri ti ji hugwi, ei Jesus'ga ġa pe.

⁵⁰ —Pyry ko jukyra, ei ga. A'ereki a'ea oko mbatera pavēi heheva'ero. Pyryve'yname ndikwahya'javi. Nurā ji ei pe me: Peko pyry ti ji pavēi jireheva'ero. Pejikoty'a tuhē ti ji pavēi. Pejogwereco katu ti no, ei Jesus'ga ġa pe ogwovo pea hugwi.

Ahepohira hembirekoa hugwi

(Mateus 19.1-12; Lucas 16.18)

10 Aerē Jesus'ġa hoi Judéiapeve'ġa gwyra rupi. Igwete ġa herohoi rio Jordão aherovai herogwovo. A'ero pevove'ġa jatykaa'javi Jesus'ga pyri onhimongyavo. Igwete ga ġa mbo'ei. A'ereki na tuhē ga ġa mbo'embo'ei jipi ġa nderekovo. ²Igwete fariseus'ga nduri. “Tihendu ganhi'ġa nhande ve. A'ero po ti nhande ga mbotegwetei nehē,” ei ġa ojohupe. Igwete ġa ei Jesus'ga pe:

—Marā naerū? ei ġa. Moisésva'ea remimbo'eagwera rupi ġa ndekoi opohirame ġwembireko'ġa hugwi kunhangwera'ġa hugwi naerū? ei ġa ga pe.

³ Igwete Jesus'ga ei:

—Marā Moisésva'ea ikwatijari pe me ġwemimbo'eagwera noġa hako naerū? ei ga ġa pe.

⁴ Igwete ġa ei:

—Moisésva'ea e'i:

“Tokwatija na'ē ti ġa inoġa kunhangwera'ġa pe

apohi ji kiro nde hugwi javo,” ei ahe.

“A'ero po ti ġa pohiri ġwembireko'ġa hugwi,” ei ahe ikwatija hako, ei ġa Jesus'ga pe.

⁵—Napeangarihu pe pejikoe'yima Tupana'ga remimbotarimova'ea rupi, ei Jesus'ga ġa pe. Nurā Moisésva'ea okwatija a'ea pe me ġwemimbo'eagwera noġa, ei ga. ⁶Jypya ko na rūi reki hako. Jypya yvyakotyve'ġa aporame

“Tupana'ga ġa apoi akwaimbae'ga kunhahēa reheve”, ei Jesus'ga.

Nahā e'i Tupana'ga rembikwatijarukara, ei ga.

⁷“Nurā ko akwaimbae'ġa ja'ogi uva'ġa hugwi oy'ġa hugwi ġwembirekokaturo.

⁸Igwete ġa ojogwerekoro ġwaramo ojipejiva'ea ja akwaimbae'ga garembirekohēa pavēi,” ei ikwatijara, ei ga.

A'ero ġa mokonha ja rūi. Ojipejiva'ea ja reki ġa ndekoi, ei ga ġa pe. ⁹Tupana'ga ko ġa mbojogwerekouka. Nurā po ġa ndopohiri ojohugwi hamo, ei ga ġa pe.

¹⁰Aerē onga pe Jesus'ga remimbo'ehara'ġa ea'javi ga pe:

—Marāi re ko nde imombe'gwovo ġa pe ko?

¹¹Igwete ga ei ġa pe:

—Kiroki ga opohi ġwembirekohēa hugwi ojipehēa rerekovo – oajuajuro ġwaramo ga rekote'varuhui ġwembirekoypyvehēa pe, ei ga. ¹²Na jitehe hēa opohirame ġwembireko'ga hugwi ojipe'ga rerekovo hēa rekote'varuhui ġwembirekoypyve'ga pe a'ero. A'ereki hēa ajuajuri, ei Jesus'ga ġa pe.

Jesus'ga omomyry tay'riva'ea pe

(Mateus 19.13-15; Lucas 18.15-17)

¹³Igwete pevove'ġa tayri'ġa nderunderuri Jesus'ga pyri topoko ti ga ġa ndehe javo.

—Ere ti Tupana'ga pe tomomyry ga ġa pe javo, ei ġa ga pe.

Emo Jesus'ga remimbo'ehara'ġa e'i ġa pe:

—Taperuruhui ġa ga pyri, ei ġa.

¹⁴Hepiagame Jesus'ga nhi-monha'ngahetei o'ama. Igwete ga ei ġwemimbo'ehara'ġa pe:

—“Taperuruhui ġa,” tape'euhui ġa pe, ei ga. Tuhu tuhē ti ji pyri tayri'ġa. A'ereki nanongara'ġa'jave'ġa pe Tupana'ga pyry hete okovo ġa jikogame ojihe, ei ga ġa pe. ¹⁵Tamombe'u katu ti pe me: Tayri'ġa ojiko uva'ġa ndehe okovo ġanemimbotarimova'ea rehe, ei ga. Kiroki ġa oko tayri'ġa ja rūi – ġa ndojikogi Tupana'ga rehe okoe'yima garembimbotarimova'ea rehe. Ġa po ti nomongoi Tupana'ga gwuvihavuhuhetero nehē, ei Jesus'ga ġa pe.

¹⁶Igwete ga tayri'ġa anhuvani opokoga ġa ndehe. Igwete ga ei Tupana'ga pe:

—Emomyry ġa pe, ei Jesus'ga javo ga pe.

Imbateheteva'ea nomondopapotari

(Mateus 19.16-30; Lucas 18.18-30)

¹⁷Jesus'ġa horame pea rupi kiro ojipe'ga ruri onhana. Igwete ga renypy'andurugi Jesus'ga pyri ta'e ti ġambo'ehara'ga pe javo.

—Jesus, ei ga. Marāva'ea rupi pyryva'ea rupi po ti ji rekoinei nehē jirekoaġwamamo Tupana'ga pyri avuirama nehē? ei ga ga pe.

¹⁸Igwete Jesus'ga ei ga pe:

—Maraname nde ei pyryva'ea rehe? Tupana'ga nhi'ġa jate ko pyry, ei ga ga pe. ¹⁹Nde erekwaha Tupana'ga remimbo'eagwera Moisésva'ea pe hako, ei Jesus'ga. A'ereki Tupana'ga e'i: “Terejukai ojipe'ġa.

Tererekoi ojipe'ġa nembireko'ġa.

Teremimi ojipe'ġa mbatera.

Tane'mbei ojipe'ġa mombe'gwovo.

Teremoandyandyi ojipe'ġa ġambatera rerogwovo.

Emondo ejeaporoġita imohina ejuva'ga rehe eyhēa rehe no,” ei Tupana'ga, ei ga ga pe.

²⁰ Igwete ga ei Jesus'ga pe:

—Jivoja'irame vehevi ji hendukatu-pavi garemimbo'eagwera jipi, ei ga.

²¹ Ga repiagame Jesus'ga ga arōhetei. Igwete ga ei ga pe:

—Nahā na'ē po ti nde reko'i a'ero hamo. Eho na'ē ti embatera imondopava itambere'ia rehe imondovo itambere'ia imbatere'ŷve'ga pe nehē, ei ga. A'ero po ti Tupana'ga imombyryvi nde ve vyagi pe nehē, ei ga ga pe. Imondopavirē embatera ti ejo ji pyri ekovo nhiremimbo'eharamo. Ji rehe jate ejiko, ei Jesus'ga ga pe.

²² Jesus'ga nhi'i'ga renduvame ga ndovy'ari ogwovo. A'ereki he'yjuhu gambatera. ²³ Igwete Jesus'ga jirovagi javo ḡwemimbo'ehara'ga pe.

—Kiroki ḡa imbate hete – hahy ḡa pe ḡa erame Tupana'ga pe eko ti oreruvihavuhetero javo. A'ereki ḡa okoheterame ombatera rehe ndokoi garembe'ea rupi, ei ga ḡa pe.

²⁴ Henduvame ganhi'i'ga garemimbo'ehara'ga nhimomby'ai a'ero. Igwete Jesus'ga ea'javi ḡa pe:

—Hahy imbateheteve'ga pe ḡa erame Tupana'ga pe eko ti oreruvihavuhetero javo, ei ga ḡa pe. ²⁵ Tegwete yuranuhūa'javuhuva'ea camelo ikihava agulha kwa'ria rupi. Tegwete hete reki imbateheteve'ga hohava Tupana'ga rembi'ea rupi okoheterame ombatera rehe, ei Jesus'ga ḡa pe.

²⁶ Kiro ḡa nhimomby'ahetei a'ero. Igwete ḡa ei ojuhupe:

—Ma'ga po ti oho Tupana'ga pyri vyagi pe nehē naerū?

²⁷ Igwete Jesus'ga ḡa ndepiagi javo ḡa pe.

—Tegwete tuhē ḡanhimondohava ga pyri, ei ga. Tupana'ga jate ḡa mondoukari ojipyri. A'ereki Tupana'ga ikarakatu pa hete, ei ga ḡa pe.

²⁸ Igwete Pedro'ga ei ga pe:

—Jesus, ei ga. Oropohi katu ore orombatera hugwi orogwovo nde rupi neremimbo'eharamo, ei ga.

²⁹ Igwete Jesus'ga ei ḡa pe:

—Tamombe'u katu ti ji pe me: Okopotarame jireheva'ero ḡa pohiri tuhē tamombe'u ti Jesus'ga ojipe'ga pe javo, ei ga ḡa pe. Jara'ga opohi ḡwonga hugwi, ei ga. Jara'ga opohi oirū'ga hugwi. Jara'ga opohi okuvyra'ga hugwi. Jara'ga opohi ḡwendyra'ga hugwi, ei ga. Jara'ga opohi oy'ga hugwi uva'ga hugwi no tamombe'u Jesus'ga ojipe'ga pe javo, ei ga. Jara'ga opohi gwa'ya'ga hugwi. Jara'ga opohi ogwya hugwi tamombe'u Jesus'ga ḡa pe javo, ei ga.

³⁰ Kiroki ḡa jireheva'ero opohi ombatera hugwi, gwe'ya'ga hugwi – gwereko po ti ḡa he'yjuhuheteve'ea aḡwamo nehē ḡwonga oirū'ga no okuvyra'ga ḡwendyra'ga no oy'ga no gwa'ya'ga no ogwya nehē no, ei ga ḡa pe. Aerē po ti ḡa hohetei Tupana'ga pyri nehē no. Naneymi po ti ḡa ndekoi ga pyri a'ero nehē, ei ga. Emo nhiarōe'ŷve'ga po ti imbohahyukari na'ē ḡa pe aḡwamo nehē, ei ga ḡa pe. ³¹ Kiroki ḡa huvihava aḡwamo – he'yive'ga po ti ndokoa'javi huvihavamo onhimongyavo aerē nehē. Kiroki ḡa huvihava rūi aḡwamo – ḡahā po ti huvihavamo oko nehē, ei Jesus'ga ḡa pe.

Jesus'ga omombe'ua'ja omanoaḡwama

(Mateus 20.17-19; Lucas 18.31-34)

³² Igwete Jesus'ga hoi pea rupi ogwovo Jerusalém me. Ga na'ē oho dozeve'ga nenonde. Igwete ḡa nhimomby'ai ga rehe ogwovo. Ojipe'ga oho ḡandeviri okyhyjiavo ogwovo. Igwete Jesus'ga dozeve'ga nderohoi'i ḡa hugwi aerēva'ea mombe'gwovo ḡa pe. Igwete ga ei ḡa pe:

³³—Pehendu ti nhinhi'i'ga, ei ga. Kiro po ti nhande hoi Jerusalém me nehē, ei ga. Igwete po ti ḡa ji mon-

doukari ahembo'ehara'ga po pe nehē ik-wava'ehara'ga nduvihava'ga po pe nehē no, ei ga ḡa pe. “Eremano po ti nde hamo,” e po ti ḡa ji ve nehē, ei ga. Nurā po ti ḡa ji mondoukari judeus'garūive'ga pe a'ero nehē, ei ga ḡa pe. ³⁴ Gahā po ti ji rerekomemuahū nehē, ei ga. Onyvū po ti ḡa ji rehe ji nupanupamo ipira apopyra pyvō nehē. Igwete po ti ḡa ji jukai nehē, ei ga. Emo mokōi pe kirirē po ti ji kw-erava'javi nhimanoa hugwi nehē, ei Jesus'ga onhimombe'gwovo ḡa pe.

**Zebedeuva'ea ra'yra'va'ea oko
pota memei huvihavamo**

(Mateus 20.20-28)

³⁵ Aerē Zebedeu'ga ra'yra'ga nduri Jesus'ga pyri Tiagova'ea João'ga pavēi. Igwete ḡa ei ga pe:

—Jesus, oropota ore nderekoaḡwama oreremibotarimova'ea rehe, ei ḡa ga pe.

³⁶ —Gara pe pepota naerū? ei ga ḡa pe.

³⁷ —Toromoirū ti nde vyakotyve'ga nduvihavamo nde rekorame ḡa mondomondovo nehē. Toroapy ti ore nde pyri nde mbojogwovaita a'ea rupi nehē, ei ḡa Jesus'ga pe.

³⁸⁻³⁹ Igwete Jesus'ga ei ḡa pe:

—Ndapekwahavi pe nanongara pe'erame, ei ga ḡa pe. Aerē po ti hahy hete ji ve nehē. Po pe ji moirūi, a'ero hahy hete pe me nehē no, ei ga. Marā a'ero? Peko pe nanongara rehe naerū? ei ga ḡa pe.

—Toronhimboita ti ore jupe, ei ḡa.

—Aerē po ti ḡa ji jukai nehē no. A'ero po ti ḡa pe jukapotari nehē no. Marā a'ero? ei ga ḡa pe.

—Na ḡa ore jukai nehē no, ei ḡa.

—Ombuhu tuhē po ti ḡa hahyva'ea ji ve ji jukavo nehē. Na tuhē po ti ḡa pe nderekoi nehē no, ei Jesus'ga ḡa pe.

⁴⁰ Emo ji rūi po ti amboapyguka ḡa ji jipyri nehē tombojogwovai ḡa ji rehe javo, ei ga. A'ereki ymya Tupana'ga om-

boavujikwe ḡandekohavaḡwama ji pyri. Ḡahā po ti ji moirū ḡa mondomondovo a'ero nehē, ei Jesus'ga ḡa pe.

⁴¹ Jara'ga dezve'ga henduvame João'ga nhi'iga Jesus'ga pe ḡa nhimonha'ngai ḡa ndehe. ⁴² Igwete Jesus'ga ḡa mbuhurukapavi ojipyri ḡwemimbo'ehara'ga. Igwete ga ei ḡa pe:

—Pejapyaka ti nhinhi'iga rehe, ei ga. Pekwaha pe hajiheve'ga ndeaporogita – kiroki ḡa e'i ore ko ḡanduvihava javo. Ḡa omboporavykyuhu ogwyriveve'ga jipi ḡa mbovavaguhavo ḡa nderekovo, ei ga ḡa pe. ⁴³ Pe po na rūi pejogwereco hamo jireheva'ero ḡwaramo, ei ga ḡa pe. Po ti pe ndekopotari jara'ga nduvihavamo, a'ero po ti pe ḡa pokogi hamo. ⁴⁴ Po ti pe ndekopotari ḡahohepava'ero, koji'i po ti pe ḡa pokopahetei hamo, ei ga. ⁴⁵ A'ereki ji vehevi ajo tapoko pa ti ḡa javo. Ji ndajori ji pokopoko javo ḡa pe, ei ga. Tamano javo ji ruri ḡa ndepyga yvya koty. Nahā po ti ji he'yjuhuve'ga mbopiro'yi ḡa ndekote'varuhua hugwi nehē, ei ga ḡa pe.

**Jesus'ga omboheha
katu Bartimeuva'ea**

(Mateus 20.29-34; Lucas 18.35-43)

⁴⁶ Aerē Jesus'ga ḡwemimbo'ehara'ga nderohoi ḡa nderovahema cidade de Jericó pe ḡa nderokwava hupi. He'yjuhu ḡa ogwovo ḡa ndupi no. Ḡa horame jugwi Bartimeu'ga onhi'iga mbuhuri Jesus'ga pe. A'ereki Bartimeu'ga heakwagweva'ero oko Timeu'ga ra'yra'ga. A'ero ga apygi pea rovai itambere'ia rehe oporanduranduva upa. ⁴⁷ Igwete pevove'ga ei:

—Kiro ki ga u Jesus'ga Nazarépeve'ga. Henduvame Bartimeu'ga onhi'iga mbuhuri Jesus'ga pe a'ero.

—Jesus, nde ko Daviva'ea rymyminoa Tupana'ga remimbuhurukara, ei ga ga pe. Ji porogwety ti, ei ga.

⁴⁸Igwete ġa nhi'iġahyi ga pe onhi-mongyavo epi te javo. Igwaigwavete reki ga onhi'iġa mbuhuri ga pe.

—Nde ko Daviva'ea rymyminoa Tupana'ga remimbuhurukara. Ji porogwety ti, ei ga ga pe.

⁴⁹Igwete Jesus'ga pytai.

—Pe'e ga pe tuhu ga ji pyri a'ero, ei ga ġa pe.

Igwete ġa ei heakwagweve'ga pe:

—Enoġatu ti epy'a, ei ġa ga pe. Epo'ā ejoa ga pyri. “Tuhu ga ji pyri,” ei ga nde ve, ei ġa ga pe.

⁵⁰Igwete ga po'ami hekyita opira i'arimova'ea nhandaiepe ua Jesus'ga pyri.

⁵¹Igwete Jesus'ga ei ga pe:

—Gara nde erepota?

—Jesus, tajireha katu ti, ei ga ga pe.

⁵²—Heregwovo a'ero, ei Jesus'ga ga pe. Nde erejiko ji rehe. Nurã nde reharo kiro, ei ga.

Igwete ga reakwakaturo a'ero. Jesus'ga rupi ga hoi a'ero pea rupi ogwovo.

Jesus'ga ovahē Jerusalém me Domingo dos ramos

(Mateus 21.1-11; Lucas 19.28-40; João 12.12-19)

11 Ohorame Jerusalém me vytyruhu pe na'ē Jesus'ġa vahemi oliveiras ndyvuhu pe monte das Oliveiras pe. Ira'agwe cidades ojopyjopyri tuvi Betfagé Betânia pavēi. Igwete Jesus'ga ei mokonha'ġa pe ġwemimbo'ehara'ġa pe:

²—Hepejigwovo cidade pe penhinondeva'e pe, ei ga. Pevahemame ti pe hepiagi jumentinho i'ama nehē, ei ga ġa pe. Ojugwa ġa imo'ama yva rehe. Ndohoi ve ġa i'arimo, ei ga. Pekwahara ti herua, ei ga. ³Po ti ġa ei pe me: “Maraname pe ikwaharavi a'ea?”, pe'ji ti ġa pe: “Nhandepojykaharete'ga ti togwereco'ā na'ē. Kotihī po ti ga imbuhura'javi avo nehē,” pe'ji ti ġa pe, ei ga ġa pe.

⁴Igwete ġa hoi hepiaga jumentinho. A'ereki pevove'ġa ojugwa imo'ama pea rupi onga jurukwara pyri. Kiro ġa ikwaharavi a'ero. ⁵Pevove'ġa ġa ndepiagame ei ġa pe:

—Maranuhūrame pe ikwaharavuhui ta'ya?

⁶Igwete ġa imombe'ui ġa pe Jesus'ga rembi'ea.

—Peroho ti ga pe a'ero, ei ġa ġa pe.

⁷Igwete ġa heruri jumentinho Jesus'ga pe. Igwete ġa inoġi oapoa tapy'ynhapira ikupepytera rehe. A'ero Jesus'ga hoi i'arimo. ⁸Igwete he'yive'ġa heroporopori opira i'arimova'ea pea rupi inoġa timbojigwa pehea ga pe javo. Ojipe'ġa omondohondoho pindova rohova nhu me herua. Igwete ġa imondomondoi pea rupi imbokatuavo ga pe. Nahã ġa Jesus'ga mbojiroviari ga rerua nhanderuvihavuhuhete'ga kiro u javo. ⁹Kiro garenondeve'ġa hapukai garevirive'ġa pavēi.

“Timbohete Tupana'ga!” ei ġa.

“Nhandepojykaharete'ga ti tomomybyri ga pe
– kiroki ga nhandepojykaharete'ga ombuhuruka nhande pyri ga mongovouka nhanderuvihavuhuhetero,” ei ġa.

¹⁰“Tupana'ga tomomybyri nhanderamonha'ea'jave'ga pe Daviva'ea'jave'ga pe kiro ga rurame nhanderuvihavuhuhetero,” ei ġa.

“Timbohete Tupana'ga yvagipeheteve'ga a'ero!” ei ġa.

¹¹Igwete Jesus'ġa vahemi Jerusalém me ogwovo ġajatykahavuhua rokari pe o'ama. Oharekorē mbatera rehe nhaporemō Jesus'ga dozeve'ġa nderohoi Betânia pe ġa nderokia. A'ereki oho kwara.

Jesus'ga e'i figueira pe

(Mateus 21.18-19)

¹² Ko'emame Jesus'ga jivyri Betânia hugwi. Igwete ga jukai ty'ara. ¹³ Irupe ga hepiagi figo'yva figueira ka'a rerekojiperame. Igwete ga hoi tahepia yva'ia javo novia. Ovahemame ga ka'atehea hepiagi. A'ereki a'ea rupi ndi'ai ve tuhê jipi yva'ia. ¹⁴ Igwete ga ei yva pe:

—Ndehe po ti nande'aa'javi nehê ãanembi'uhavamo nehê, ei ga jupe.

Garemimbo'ehara'ga ģwendu ganhi'i'ga a'ero.

Jesus'ga omo'emba ahe ahejatykahavuhua hugwi

(Mateus 21.12-17; Lucas
19.45-48; João 2.13-22)

¹⁵ Aerê Jesus'ga vahemi ua Jerusalém me. Igwete ģa nduri ģajatykahavuhua rokari pe. Pevove'ģa oma'ema'ê mbat-epyriva ojipe'ģa pe jipi inambu'ia no. A'ereki a'ea ģa omondo ikwava'êhara'ga pe tomondo ti ga Tupana'ga pe javo. Itambere'ia rehe ģa oma'ema'ê ģa pe ģa moandyandyjuhuavo jipi. Mesas pyri ojipe'ģa neni hajiheve'ģa itambere'ia pyhyphyga judeus'ģa itambere'ia kwepkywepyga imondovo ģa pe. Igwete Jesus'ģa nduri okari pe ģa ndepiaga. Kiro ga nhimonha'ngai ģa ndehe a'ero ģa mo'emo'embava pea hugwi. Igwete ga imbojirejirevi itambere'ia kwepkykara'ģa mesas. Ga imbojirejirevi ģa'apykava ģa hugwi no – kiroki ģa oma'ema'ê inambu'ia oina. ¹⁶ Igwete ga ndogwerokwarokwarukari mbatera ģajatykahavuhua rokara pytera rupi. ¹⁷ A'ero ga ei ģa pe ģa mbo'eavo.

—Tupana'ga okwatijaruka onhi'i'ģa hako, ei ga. Nahã Tupana'ga ei a'ero hako:

“Yvyakotyve'ģa nhaporemo ti tonhi'i ji ve nhironga pype,” ei Tupana'ga hako, ei ga.

Pe ki a'e te pe'e pejohupe: “Timoandyandyjuhu ti ģa ikwepkywepygame Tupana'ga rongu pype,” pe'e pe, ei Jesus'ga. Nahã pe Tupana'ga rongu mon-goukari iporomive'ģa nduhavamo, ei Jesus'ga ģa pe.

¹⁸ Aerê ikwava'êhara'ģa nduvihava'ģa ikwahavi Jesus'ga nhi'i'ģa ģa pe judeus'ģa mbo'ehara'ģa pavêi. Igwete ģa ei:

—Marã re po ti nhande ga rerekoi ga jukavo nehê? ei ģa ojohupe. Tijukaukaryme ti ga he'yjuhuve'ģa ndovaki, ei ģa. A'ereki ģa onhimomby'a pa garemimbo'ea repiaga, ei ģa ojohupe.

Nurã ģa kyhyji ga pyhyge'yma.

¹⁹ Ka'aru hete Jesus'ģa hoa'javi cidade de Jerusalém hugwi ogwovo Betânia pe okia.

Pejiko ti Tupana'ga rehe, ei Jesus'ga

(Mateus 21.20-22)

²⁰ Ko'emame ojivyrime Jesus'ģa kwavi pea rupi. Igwete ģa hepiagi akoja figo'yva. Inhymba reki. Hapoa vehevi inhymba. ²¹ A'ero Pedro'ga ikwahava'javi Jesus'ga nhi'i'ģa jupe. Igwete ga ei ga pe:

—Jesus, ehapia! ei ga. Erenhi'i'ģahy nde figo'yva pe kirame oji'i. Kiro inhymbavamo a'ero, ei ga ga pe.

²² Igwete Jesus'ga ei ģa pe:

—Pejiko ti Tupana'ga rehe, a'e ji pe me, ei ga. ²³ Tamombe'u katu ti pe me: Ĝa jikogame Tupana'ga rehe oporanduva ga pe Tupana'ga po ti ģwendu katu nhinhi'i'ģa javo, na ja po ti hekoi ģa pe a'ero nehê, ei ga. Po ti ģa ei Tupana'ga pe tojipe'a ti yvytyruhua onhimomboo ypiahua pype javo, a'ero po ti Tupana'ga imbojipe'ai ģa pe, ei ga. Po ti ģa ndogweroviarihihũ mara'ngu po ti ojipe'avo javo, a'ero po ti Tupana'ga nombojipe'aukari ģa pe nehê, ei ga. ²⁴ A'ero ji ei pe me: Peporanduvame Tupana'ga pe penhimimbotarimova'ea rehe, perovia ti garemimbuhuraġwama pe me. A'ero po

ti ga imbuhuri pe me nehē, ei Jesus'ga ġa pe. ²⁵ Po ojipe'ga oko te'varuhu pe me. A'ero po pepy'a heahemuhūro ga rehe. Penhi'igame Tupana'ga pe penhi'ama tapekwahava'javi ti akoja'ga rekote'varuhua, ei ga. Pe ikwahava'jave'ymame garekote'varuhua henonhe'yma po ti nhanderuvete'ga yvagipeve'ga ndokwahava'javi pendekote'varuhua imomboia pe hugwi nehē, ei ga. [²⁶ Pe ikwahava'javame akoja'ga rekote'varuhua po ti nhanderuvete'ga nomombori pendekote'varuhua nehē no.]

Ma'ġa nde mbuhurukaruhi? ei ahe Jesus'ga pe

(Mateus 21.23-27; Lucas 20.1-8)

²⁷ Igwete Jesus'ġa hoaj'javi Jerusalém me. Ġajatykahavuhua rokara rupi Jesus'ga hoi okovo. A'ero ikwava'ēhara'ġa nduvihava'ġa nduri ga pyri judeus'ġa mbo'ehara'ġa pavēi xava'eve'ġa pavēi.

²⁸ Igwete ġa euhui ga pe:

—Ma'ġa nde mbuhurukaruhi rajji'i? Ma'ġa e'i nde ve: “Emo'emo'ē ti ġa mon-dovo jugwi?” ei ġa Jesus'ga pe. Here javo ore ve, ei ġa.

²⁹ Igwete Jesus'ga ei ġa pe:

—Pe na'ē ti pe'ji ji ve, ei ga. Pe ji nhi'ipondekwakaturame po ti ji nhim-buhurukara'ga mombe'ukatui pe me nehē no, ei ga ġa pe. ³⁰ Pe'ji ti ji ve a'ero: Ma'ġa João Batistava'ea mbuhuruka ġa mobatizavouka raikwehe? ei ga. Tupana'ga yvagipeve'ga ombuhuruka ahe? Ma'ġa e'i ahe ve teremobatiza ġa javo? Yvyakotyve'ga ombuhuruka ahe naerū? ei ga. Pe'ji ti javo ji ve! ei Jesus'ga ġa pe.

³¹ Igwete ġa nhombo'embo'e'i upa.

—Marāi po ti nhande a'ero nehē? ei ġa. Po ti nhande ei ga pe: “Tupana'ga po ombuhuruka João Batistava'ea ġa mobatizauka raikwehe”, a'ero po ti Jesus'ga ei nhande ve nehē: “Maraname pe ndaper-oviarihu ahenhi'igagwera naerū?” e po ti

ga nhande ve nehē, ei ġa ojohupe. ³² Po ti nhande ei ga pe: “Yvyakotyve'ga po ahe mbuhuruka raikwehe”, a'ero po ti avove'ġa nhimboahivuhupavi nhande ve nehē, ei ġa ojohupe.

Okyhyji ġa he'yjuhuve'ġa hugwi. A'ereki ġa e'i pa João Batistava'ea pe: “Tupana'ga tuhē ahe mbuhuruka onhi'igā mombe'uharamo raikwehe,” ei ġa.

³³ Nurā ġa ei reki Jesus'ga pe:

—Ma'ġa po ombuhuruka ahe raikwehe? Ndorokwahavi ore, ei ġa ga pe.

—Napemombe'ujuhu pe ji ve João Batistava'ea mbuhurukara'ga, ei Jesus'ga ġa pe. Nurā po ti ji na jitehe namombe'ui ga pe me nehē no – kiroki ga e'i ji ve: “Emo'emo'ē ġa onga hugwi,” ei Jesus'ga ġa pe.

Garemitymipyra repiakatuhara'ġa okote'varuhuve'ġa

(Mateus 21.33-46; Lucas 20.9-19)

12 Igwete Jesus'ga imombe'ui ġa pe ojo'java'ea. Igwete ga ei imombe'gwovo:

—Kohoa jara'ga ot'ot'ot' ko pe yhy-poa'javuhuva'ea uva'yva videira. “Aerē ti ta'u yva'ia ryhya,” ei ga, ei Jesus'ga ġa pe. Igwete ga hokairuġi ġwemityma. Aerē ga japoi uva mu'umu'uhava ty-hya rupiaramo. Tapyjo'ara ga japoi ita pyvō imondovo imohina ko pe hepi-akatuhavamo. Igwete ga ei ojipe'ġa pe: “Kiro po ti ji hoi paivohu mbaigwe jitua nehē,” ei ga. “Pehepia katu ti nhiremityma ji ve,” ei ga ġa pe. “A'ero po ti pe imboja'ogi yva'ia pejive nehē. Jara ti pemombyta ji ve nehē,” ei ga ġa pe, ei ga. “Kwa,” ei ġa. Igwete ijara'ga hoi ġa ndeja, ei Jesus'ga imombe'gwovo ġa pe. ² Aerē yva'ia jykya-hava rupi ga ojipyrive'ga mondoukari hepiakatuhara'ġa pyri togweru ti ga yva'ia ji ve javo novia. ³ Emo hepi-akatuhara'ġa ga pyhy ga nupanupamo

ga momboa. Gapojate ojivy a'ero, ei ga.
⁴ Aerē ijara'ga ojipe'ga mondoi yva'ia reruruka novia. Igwete ġa ga akanupanupai ojigwaraita ga rehe, ei ga.
⁵ Aerē ga ojipe'ga mondoukari ġa pyri. Igwete ġa ga jukai, ei ga. Koji'ive'ġa ga ġa mondomondoi ġa pyri. Igwete jara'ġa ġa ġa nupanupai. Jara'ġa ġa ġa jukahetei, ei Jesus'ga imombe'gwovo ġa pe.

⁶—Mbapavamo ijara'ga gwa'ya'ra'ga mondoi ġa pyri. A'ereki ga jate oko ga pyri gara'ya'ra'ga garemianguhete'ga. “Omondo po ti ġa imohina jira'ya'ra'ga rehe,” ei ga ovyvteri pe novia, ei Jesus'ga.

⁷—Igwete ijara'ga gwa'ya'ra'ga mondoi ġa pyri mbapavamo. Ga repiagame hepiakatuhara'ġa ei ojohupe: “Kiro ga ruri ijara'ga ra'ya'ra'ga,” ei ġa. “Avova'ea po ti gagwyaġwama nehē,” ei ġa. “Tijuka ti ga a'ero. Aerē po ti nhande ipojykai yvya nhandejive nehē,” ei ġa ojohupe, ei ga.
⁸ Igwete ġa ga pyhygi ga jukavo ga momboa garuva'ga remityma hugwi.

A'ea Jesus'ga e'i ġa pe ojo'java'ea mombe'gwovo.

⁹ Igwete Jesus'ga ei no:

—Marā po ti ijara'ga reko'i a'ero nehē? ei ga. Uhu po ti ga ġa jukavo nehē gwa'yrava'ea repyga nehē, ei ga. Igwete ojipe'ġa po ti ga ġa mongoi ġwemityma repiakatuharamo nehē, ei Jesus'ga ġa pe. ¹⁰ Nonhi'iġi pe me Tupana'ga rembikwatijarukara naerū? ei ga. Nahā i'e'i a'ero:

“Onga apohara'ġa japorame onga ita apopyra hepiagi ojipeji ita.

A'ea ġa imombori ipo'rue'yma tiruahū javo jupe,” ei.

“Aerē akoja jitehe hekoi huvihavamo jara hohe

opyryhetero onga pyhykatuavo,” e'i, ei ga.

¹¹ “Nhandepojykaharete'ga reki omongo huvihavamo.

Hepiagame nhande nhimomby'ai

nanongara ko pyry hete javo,” e'i ikwati-jara, ei Jesus'ga imombe'gwovo ġa pe.

¹² A'ea Jesus'ga omombe'u judeus'ġa nduvihava'ġa pe ojo'java'ea. Igwete ġa ga pyhypotari novia. A'ereki ġa okwaha reki onhimombe'ua. A'ereki ġa yva'ia repiakatuhara'ġa ja. Onga apohara'ġa ja ko ġa no. A'ereki ġa Jesus'ga mombopot. Kiro ġa Jesus'ga pyhypotari a'ero novia. Emo ġa okyhyji he'yjuhuve'ġa hugwi – kiroki ġa e'i: “Jesus'ga ko Tupana'ga nhi'iġa mombe'uharamo oko.” Nurā judeus'ġa nduvihava'ġa ga rejari ogwovo.

César'ga rembiapoa itambere'ia

(Mateus 22.15-22; Lucas 20.20-26)

¹³ Aerē judeus'ġa nduvihava'ġa fariseus'ġa mondoukari Jesus'ga pyri. Herodes'gareheve'ġa ġa ġa mondoi ga pyri no. “Pemonhi'i te'varuhu ti Jesus'ga tombotegwete ti ga nhanderuvihavuhu'ga,” ei ġa ġa pe ġa mondorame. ¹⁴ Igwete ġa nduri javo Jesus'ga pe.

—Orokwaha ore neremimbo'ekatua. A'ereki a'itituhēva'ea rupi katu nde eremombe'u, ei ġa ga pe. Nde eremohemba ġa pe nhaporem. A'ereki nde nderepojihuvi ġa javo ġa pe. Nde nderekoi huvihava'ġa ndehe jate. A'ereki ahe ojo'jajo'ja nde ve, ei ġa. Erembo'e katu nde Tupana'ga remimbotarimova'ea rehe. Marā ndereaporoġita a'ero? ei ġa ga pe. César'gareheve'ġa e'i: “Pemondomondo ti itambere'ia César'ga pe nhanderuvihavuhu'ga pe ga imono'oġukarame,” ei ġa, ei ġa. Marā naerū? Timondo po nhande ga pe hamo ġa poranduvame nhande ve? Mara'ngu po nde javo timondoyme po ga pe hamo? ei ġa Jesus'ga pe.

¹⁵ Jesus'ga okwahavipe reki ġandeaporoġitate'varuhua.

—Maranuhūrame pe ninhī'iġa mbote'varuhupotari? ei ga ġa pe. Peru itambere'ia moeda, ei ga.

¹⁶ Igwete ġa heruri a'ero.

—Pemombe'u kiro ji ve a'ero, ei ga ġa pe. Ma'ġa ra'angava agwa? Ma'ġa ndera ġa okwatija inoġa hehe? ei ga.

A'ero ġa ei ga pe:

—César'ga ra'angava, ei ġa. Garera ġa okwatija inoġa hehe no, ei ġa ga pe.

¹⁷ Igwete Jesus'ga ei ġa pe:

—Pemondoa'ja ti César'ga rembiapoa ga pe a'ero. Tupana'ga rembiapoa ki a'e te pemondoa'ja Tupana'ga pe, ei ga ġa pe.

Yvyakotyve'ġa pe Jesus'ga ei Tupana'ga rembiapoa tonhimondo ti ġa onhikwava'eġa ga pe javo.

Igwete ġa nhimomby'ai ga rehe onhi'iġatu reki ga javo.

Ombogweravirē omanove'ġa nahembirekoa'javi

(*Mateus 22.23-33; Lucas 20.27-40*)

¹⁸ Aerē saduceus'ġa nduri Jesus'ga pyri. Saduceus'ġa ndogweroviari omanove'ġa mbogwerahava novia. Igwete ġa nduri Jesus'ga pyri a'ero tihepia ti ganhi'iġatua nhande ve javo. Igwete ġa ei ga pe:

¹⁹ —Jesus, Moisésva'ea okwatija inoġa nhande ve hako. Nahā ahe ei hako:

“Po ga manoi gwa'yre'ymame ġwembirekohēa mombytavo gairū'ga po hēa rerekoi a'ero hamo,” ei ahe.

“Gaha po ta'y hēa pe nhiirūva'ea togwerekereko gwakykwepohara'ġa javo,” ei Moisésva'ea hako, ei ġa Jesus'ga pe.

²⁰ Oro marā a'ero? ei ġa. Sete ahe onhoirūramo, ei ġa. Igwete ojihuvypyva'ea rembirekoro. Igwete omanorame ahe ndata'yri, ei ġa. ²¹ Igwete aheakoindava rembirekoro aherembirekokwerava'ea

pavēi oirūva'ea py'rovo. Igwete ahe manoi gwa'yre'ymame. Igwete ahe mbyteramo ahe javijitehe kunhangwerava'ea rerekoi, ndata'yri ve omanomo. ²² Jarava'ea na jitehe no, ei ġa ga pe. Seteva'ea gwerekopa ahe ojopy'ropy'rovo novia omanombava gwa'yre'ymamo. Aerē kunhangwerava'ea manoi no, ei ġa. ²³ Marā a'ero? ei ġa Jesus'ga pe. Ma'ġa nembirekoa po ti kunhangwerava'ea reki nehē ahe kwerava'javame nehē? A'ereki seteva'ea gwerekopa kunhangwerava'ea, ei ġa ga pe.

²⁴ Igwete Jesus'ga ei ġa pe:

—Tupana'ga nhi'iġa atyvihu ko penhi'iġa, ei ga saduceus'ġa pe. A'ereki pe ndapekwahavihu Tupana'ga rembikwatijarukara. Ndapekwahavi pe Tupana'ga popoakara no, ei ga. ²⁵ Okwerava'javame po ti ġa nahembirekoa'javi nehē. Tupana'gapyrive'ġa ja yvagipeve'ġa ja ġa ndekoi ġwembirekoe'ymamo nehē, ei Jesus'ga ġa pe. ²⁶ Ġakwerava pe pe ei, ei ga. Napenhi'iġi pe Moisésva'ea rembikwatijara pe naerū? A'ereki Tupana'ga i'yva hugwi ikaja pytera hugwi onhi'iġa mondo Moisésva'ea pe hako, ei ga. A'ero Moisésva'ea ikwatijari Tupana'ga nhi'iġa ojive inoġa. Tupana'ga e'i ahe ve:

“Jihi ko Tupanamo ako.

Abraão'ga ji mbohete.

Isaque'ga ji mbohete.

Jacó'ga ji mbohete,” ei Tupana'ga ahe ve, ei Jesus'ga imombe'gwovo ġa pe.

²⁷ Abraão'ea manorē reki Tupana'ga ei Moisésva'ea pe: “Abraão'ġa ji mbohete,” ei ga. Ga nde'i: “Ahe ji mbohete.” A'ereki ġa okoji Tupana'ga pe, ei Jesus'ga. Tupana'ga nhi'iġa atyvi ko penhi'iġa a'ero pe erame omanove'ġa ndokwerava'javi nehē, ei Jesus'ga saduceus'ġa pe.

**Manamo Tupana'ga
remimbo'eagwera joheva'ero?**

(Mateus 22.34-40; Lucas 10.25-28)

²⁸ Igwete judeus'ga mbo'ehara'ga ruri. Gwendu ga ga Jesus'ga monhi'inhi'i'game. “Jesus'ga onhi'ikwepy katu reki ga,” ei ga oyvyteri pe. Igwete ga ruri javo Jesus'ga pe:

—Jesus, ei ga, manamo Tupana'ga remimbo'eagwera huvihavuhu joheva'ero?

²⁹⁻³⁰ Igwete Jesus'ga ei ga pe:

—Moisésva'ea omombe'u ikwatija hako, ei ga. Jara hoheva'ea ko nahã: “Israelitas, pehendu katu ti! Nhandepojykaharete'ga ko Tupana'ga. Gaha jate ko nhandepojykaharetero,” ei ahe, ei ga.

“Pearō hete tuhē ti pejipojykaharete'ga Tupana'ga.

Pearō hete tuhē ti ga pejipy'a pe.

Pearō hete tuhē ti ga imondovo pejea-poroğita imohina ga rehe.

Pearō hete tuhē ti ga tako ti ji garemimbotarimova'ea rupi javo.

Pearō hete tuhē ti pejirokwa pejikovo ga nhi'iporuavo,” ei Moisésva'ea, ei Jesus'ga ga pe.

³¹ Moisésva'ea omombe'u hehohyva'ea no, ei ga.

“Penhiarō pe.

Na jitehe ti pearō hete pejikotyve'ga no,” ei ahe, ei ga.

A'ea memei Tupana'ga remimbo'eagwera jara hoheva'ero, ei Jesus'ga ga pe.

³² Igwete judeus'ga mbo'ehara'ga ei ga pe:

—Na tuhē. A'itituhēva'ea nde ei ji ve, ei ga. A'ereki gaha jate oko Tupanamo tuhē. Ahã ojipe'ga Tupanamo, ei ga Jesus'ga pe. ³³ Nhande mbatera kwava'egame ga pe pyry ga pe novia, ei ga. Emo pyryheteva'ea ga pe ko na:

Tiarō hete tuhē nhande Tupana'ga nhandepy'a pe hamo, ei ga ga pe. Tiarō hete tuhē nhande ga nhandekovo garemimbotarimova'ea rupi hamo, ei ga. Tiarō hete nhande ojipe'ga nhandehiarōhetea javijitehe hamo. A'ereki nhanderemiarōa koji'iete'i pyry Tupana'ga pe nhanderembikwava'eğa hohe, ei ga Jesus'ga pe.

³⁴ Jesus'ga gwendu onhi'igatua upa. Igwete ga ei ga pe:

—Erenhimongo gweri nde Tupana'ga remimbotarimova'ea rupi kiro, ei Jesus'ga ga pe.

Kirē ojipe'ga ndopojihuva'javi javo Jesus'ga pe a'ero.

**Daviva'ea rymymino'ga ko
ahepojykaharetero**

(Mateus 22.41-46; Lucas 20.41-44)

³⁵ Igwete Jesus'ga gajatykahavuhupeve'ga mbo'embo'ei okari pe ga mbojapyakavo. Igwete ga ei:

—Pe'ji ji ve a'ero. Marã ahembo'ehara'ga ei Cristo'ga pe Tupana'ga remimbuhurukara'ga pe ga ko Daviva'ea rymyminoru javo? ei Jesus'ga ga pe. ³⁶ A'ereki Daviva'ea tuhē omombe'u nhoğwenonde hako. Nahã ahe ei hako:

“Tupana'ga e'i jipojykaharete'ga pe:

‘Eapy ji pyri ekovo huvihavamo,’ ei ga,” ei ahe.

“Tamongo ti nearōe'yve'ga neremimbotarimova'ea rehe.’

A'ea Tupana'ga ei jipojykaharete'ga pe,” ei Daviva'ea ikwatija hako, ei Jesus'ga.

A'ereki Tupana'ga ra'uva Daviva'ea mbo'euka a'ea rehe ikwatijaruka hako, ei ga ga pe. ³⁷ Daviva'ea e'i Cristo'ga pe jipojykaharete'ga a'ero, ei ga. Ga ko Daviva'ea rymymino'ga jate rūi naerū, ei Jesus'ga onhimombe'gwovo ga pe ga mbojapyakavo.

Oarō hete ga ganhi'iga a'ero onhimongyheteavo.

**Judeus'ga mbo'eharava'ea
onhimbohete tehe**

(Mateus 23.1-36; Lucas 20.45-47)

³⁸ Igwete Jesus'ga ei ġa mbo'eavo:

—Ahembo'ehara'ga ja rūi ti peko, ei ga. A'ereki ġa onhimbohete hete. Oko hete ġa opipukuhua rehe tajirepia ġa javo, ei ga. Opotha hete ġa ojipe'ga nhi'igaturame ojive ima'ehai pe pe ko orembo'ehara javo ġa pe. ³⁹ Ġajatykaha pype ġa apypotari huvihava'ga apykava rehe. Toryva jara'ga pyri ġa o'u pota toryvi pe oina, ei Jesus'ga ġa pe. ⁴⁰ Opojyka ġa aherembirekokwera'ga mbatera. Igwete ġa nhi'imbukuhui Tupana'ga pe novia ojipe'ga ti te'i pyry ore ve javo. Hahyva'ea po ti kaitu Tupana'ga imondoi ġa pe a'ero nehē, ei Jesus'ga ġa pe.

**Aherembirekokwerava'ea
remimondoa**

(Lucas 21.1-4)

⁴¹ Igwete Jesus'ga apygi upa ġajatykahavuhua pype itambere'ia ryrū'ia pyri. He'yjuhuve'ga ga gwepia ġa inoġame itambere'ia Tupana'ga pe hyru'ia pype. Imbateheteve'ga he'yi inoġi ipype novia.

⁴² Nanime imbatere'yvehēa ruri aherembirekokwerahēa. Igwete mokoi'i hēa inoġi itambere'ia moedas ipype. ⁴³ Igwete Jesus'ga ei ġwemimbo'ehara'ga pe:

—Hepejijo aherembirekokwerahēa repiaga imbatere'yvehēa, ei ga ġa pe. Tamombe'u katu ti pe me: Hēaremimondoa koji'i pyry Tupana'ga pe ojipe'ga nemimondoa hohe. ⁴⁴ A'ereki he'yiva'ea ġa omombyta ojive itambere'ia imondorame, ei ga. Hēa ki a'e te mokoi'i jate gwereko itambere'ia novia. Emo hēa omondo pa ipype, ei Jesus'ga ġa pe.

**Judeusva'ea jatykahavuhua
mondurupavaġwama, ei Jesus'ga**

(Mateus 24.1-2; Lucas 21.5-6)

13 Jesus'ga horame ġa-jatykahavuhua hugwi garemimbo'ehara'ga ei ga pe:

—Jesus, ehepia! Ikatu hete nhande-jatykahavuhua, ei ga. Itaruvihavuhua pyvō ġa japojaipo po raka'e, ei ga Jesus'ga pe.

² Igwete Jesus'ga ei ga pe:

—Erehepia nde nhandejatykahavuhua novia? ei ga. Aerē po ti ndojikojikoga'javi ojogwehe itaruvihavuhua nehē. Omonduru pa po ti ġa ojohugwiugwi inoġa nehē, ei Jesus'ga ga pe.

**Hahyheteaġwama
Jesus'gareheve'ga pe**

(Mateus 24.3-14; Lucas 21.7-19)

³ Aerē Jesus'ga hoi vyvtyruhu pe –perope oliveiras ndyvuhu pe monte das Oliveiras pe. Pevo ga apygi oina ġajatykahavuhua rovai pyteri pe. Igwete ġa nduvi ga pyri Pedro'ga Tiagova'ea no João'ga André'ga. Jara'ga ndovakie'y ġa ei Jesus'ga pe:

⁴ —Emombe'u ti ore ve, ei ġa. Maname po ti ġa nhandejatykahavuhua mondurundurupavi inoġa nehē? Marāva'ea po ti Tupana'ga hepiukari na'ē ahemonhimomby'ava'ea nehē ira'agwe hekopavame nehē? ei ġa ga pe.

⁵ Igwete Jesus'ga ei ġa pe:

—Penhimboko'i ti pejikovo penhi-moandyandyja hugwi. ⁶ Aerē po ti ġa nduġanduri onhimongyavo javo tehe nehē. Nhira'āra'āteheavo po ti ġa ei: “Jihi ko Cristoramo ako Tupana'ga remimbuhurukaramo,” e'i tehe po ti ġa nehē, ei ga. A'ea rehe po ti ġa he'yjuhuve'ga moandyandyi nehē, ei ga. ⁷ Nahā po ti nehē no. Aerē po ti ġa imombe'ui nehē: “Ira'agwe ġa otavuka

ġa pe kiro. Paivohu ojipe'ġa tavukari ġa pe no," e'i po ti ġa pe me nehē, ei ga. Tapembojui ti pejipy'a a'ea rehe, ei Jesus'ga ġa pe. Na tuhē ti hekoi nehē. Emo po ti a'ea rupi mbapavakotyva'ea rūi nehē, ei ga ġa pe. ⁸Ojipe'ġa gwyriveve'ġa po ti otavukavuka ojipe'ġa gwyriveve'ġa pe nehē, ei ga. Omyomyi po ti vyva avo nehē. Pevo po ti vyva imyimy'i nehē no. Momina po ti mbat- era l'uhavamo nehē, ei ga. Nahā po ti hahy rambugwe vvyakotyve'ġa pe nehē, ei ga. Kunhangwera'ġa gwa'yra'ġa mbo'aġwerīrame hahy rambugwe ġa pe. Na jitehe po ti hahy rambugwe vvyakotyve'ġa pe nehē mbapava koty nehē no, ei Jesus'ga imombe'gwovo ġa pe.

⁹—Penhimboko'i ti, ei ga ġa pe. Pe jireheva'ea ġwaramo po ti nharōe'yve'ġa pe pyhygi pe nderogwovo imohiġatuhara'ġa pyri nehē. Ojatykahava pype po ti ġa pe nupanupāi nehē, ei ga. Ġa po ti pe nderohoi gwuvihavuhu'ġa pyri gobernadores'ġa pyri nehē no ġa ko Jesus'gareheva'ero javo nehē. Pevo po ti pe ami a'ero penhimombe'ukatuavo ġa pe nehē, ei ga. ¹⁰Jireheve'ġa po ti imombe'umbe'ui na'ē pyryva'ea ojipe'ġa gwyriveve'ġa pe nhaporemō ji mombe'gwovo ġa pe nehē. Aerē po ti ihoi mbapavakotyva'ea apiavo nehē, ei Jesus'ga ġa pe. ¹¹Ġa po ti pe pyhy pe nderogwovo imohiġatuhara'ġa pyri nehē. Pe nderohorame tapemomyi ti pejipy'a penhi'iġaġwama rehe nehē marāi po ti ji ġa pe javo nehē, ei ga ġa pe. Ihorame penhi'iġa apiavo po ti Tupana'ga ra'uva ikwahavukari pe me pe mbo'eavo nehē, ei ga. A'ero po ti pehe jate rūi pe nhi'iġi nehē. Tupana'ga ra'uva pe monhi'i nehē, ei Jesus'ga ġa pe.

¹²—Gwe'yja'ġa vehevi po ti ġa ġa mondoukari ġapo pe nehē tojuka ti ġa ġa javo nehē. Jara'ġa po ti oirū'ġa mon-

doukari ġapo pe nehē, ei ga. Jara'ġa po ti gwa'yra'ġa mondoukari tojuka ġa javo. Jara'ġa po ti ġa nhimonha'ngai uva'ġa ndehe ġa jukavouka nehē, ei Jesus'ga ġa pe. ¹³Okouhu pa po ti ġa pe ndehe nehē pe jireheva'ero ġwaramo nehē. Po ti pe nhimboitai avuیرama pe- jipohire'yma ji hugwi nehē, a'ero po ti Tupana'ga pe mongoi ojipyri nehē, ei Jesus'ga imombe'gwovo ġa pe.

Jesus'ga omombe'u aerēva'ea hahyheteva'ea

(Mateus 24.15-28; Lucas 21.20-24)

¹⁴Igwete Jesus'ga ei
ġwemimbo'ehara'ġa pe no:

—Aerē po ti pe hepiagi ite'varuhuheteheteve'ea i'ama nehē – pevo po no'amuhūi ramo, ei ga. Tupana'ga noaronhuhū a'ea opohia judeus'ġa jatykahavuhua hugwi a'ea rehe nehē, ei ga. (Kiroki ga onhi'i kiro ikwatijara pe – tokwaha ti ga a'ea.) Aerē po ti pe a'ea repiagi pevo nehē, ei Jesus'ga ġa pe. Pe hepiagame Judéiapeve'ġa ti toka'nhyka'nhy onhana vvytyruhu pe xamanoyme ti javo nehē, ei ga. ¹⁵Kiroki ġa oko ongapereuhuva'ea arimo a'ea rupi – tojyvipe ti ġa ogwovo okie'yma onga pype ombatera rerogwovo nehē. Toka'nhyime ti ġa onhana, ei ga. ¹⁶Kiroki ġa oporavyky ko pe a'ea rupi – tojivyryme ti ġa onga pe tapy'ynhapira rerogwovo nehē, ei Jesus'ga ġa pe.

¹⁷—Iporia'i po ti ipuru'ave'ġa a'ea rupi oka'nhygotarame nehē. Iporia'i po ti omoka'mbuve'ġa no gwa'yra'ġa nenonhambotarame nehē, ei ga. ¹⁸Pe'ji ti Tupana'ga pe a'ero turyme ti akoja hahyva'ea yapohua rupi. A'ereki ahe nonhani gwerevi oka'nhyma a'ea rupi, ei Jesus'ga ġa pe. ¹⁹Ite'varuhuheteheteve'ea urame po ti hahy hete ġa pe nehē. Nanongara ndogwerekōa'javi Tupana'ga

rembiapoagwera jate hako. Aerē po ti ndogwerecoa'javi nanongara nehē no, ei Jesus'ga ġa pe. ²⁰ Hahyheteva'ea po ti tiruahū ranuhū ġa pe nehē, ei ga. Hahyheteva'eaġwama rehe ojapyakarame Tupana'ga ei hako: “Po ti okombegwe hahyheteva'ea ġa pe nehē, a'ero po ti ġa papavi nehē,” ei ga hako, ei Jesus'ga ġa pe. Tupana'ga nhaġataruhu a'ero ġa ndehe okovo – kiroki ġa ga omo'emo'ē ojive. Nurā ga ei: “Namombegweukari ti ji hahyva'ea ġa pe a'ero nehē,” ei Tupana'ga hako, ei ga imombe'gwovo ġa pe.

²¹ Igwete Jesus'ga ei ġa pe no:

—Po ti ojipe'ġa etehei pe me nehē: “Pehepia. Agwa ko Cristo'ga Tupana'ga remimbuhurukara'ga.” Taperoviari ti ġa a'ero nehē, ei ga ġa pe. Po ti ojipe'ġa etehei pe me nehē: “Pehepia. Cristo'ga ko pevo u.” Taperoviari ti ġa na jitehe no, ei Jesus'ga ġa pe. ²² Aerē po ti ojipe'ġa nduġanduri nehē jihi ko ako Cristoramo Tupana'ga remimbuhurukaramo javo tehe nehē. Ojipe'ġa po ti ġa nduġanduri nehē no jihi Tupana'ga nhi'ġa mombe'uharamo javo tehe nehē, ei ga. Ahemonhimomby'ava'ea po ti ġa japoġapoi hepiuka nehē timoandyandyi ti ġa javo nehē. Tupana'ga remimo'ēhara'ġa vehevi po ti ġa ġa moandyandyipotari nehē novīa, ei ga ġa pe. ²³ Penhimboko'i ti a'ero pejikovo. A'ereki ji amombe'u jipe pe me pe momoranduva tapemoandyandyjukaryme ti ġa javo, ei Jesus'ga imombe'gwovo ġa pe.

Jesus'ga rura'javaġwama

(Mateus 24.29-31; Lucas 21.25-28)

²⁴ Igwete Jesus'ga ei ġwemimbo'ehara'ġa pe no:

—Hahypavirē

“po ti igwevi kwara nehē.

Jahya po ti nombokojahua'javi nehē no”, ei ga.

²⁵ “Jaytata'ia po ti indurundurugi yvaga hugwi nehē.

Yvagipeva'ea po ti iġwyġwymi nehē ipopoakava'ea”, ei Jesus'ga ġa pe.

²⁶ A'ero po ti vvyakotyve'ġa jirura'java repiagi nehē. Yvaġatiġa pype po ti ji ruri nehē jipopoakahetea pyvō. Nhirendy'ja hete po ti ji jitua nehē, ei Jesus'ga ġa pe. ²⁷ A'ero po ti ji ei jipyrive'ġa pe yvagipeve'ġa pe nehē: “Peho ti kiro nhiremimo'ēhara'ġa nderua nehē,” a'e po ti ji javo ġa pe nehē, ei ga. A'ero po ti ġa hoi ġa mono'oġa ġa nderupava ġagwyġagwyra hugwi nhaporemonehē. Gweru po ti ġa ġa kwara pora hugwi kwara hoa hugwi no tyapyra hugwi nhimbya hugwi no, ei Jesus'ga imombe'gwovo ġa pe.

Figo'yva figueira ahe mbo'e

(Mateus 24.32-35; Lucas 21.29-33)

²⁸ Igwete Jesus'ga ei ġwemimbo'ehara'ġa pe no:

—“Maname po ti ihoi japiavo nehē?” pe'ji ko pe ji ve ko. Penhimbo'e ti a'itituhēva'ea rehe figo'yva repiaga a'ero, ei ga ġa pe. Pe hepiagame figo'yva huangy'ria, a'ero pe ei jipi: “Kwaria ġweri kiro.” ²⁹ Na jitehe hepiagame hahyheteva'ea po ti pe ei nehē: “Kiro mbapava koty,” ei Jesus'ga ġa pe. ³⁰ Amombe'u katu ji pe me, ei ga. Aġwamove'ġa ndekojirame po ti akoja ihopavi japiavo nehē, ei ga. ³¹ Aerē po ti ahana'ja kwara. Yvya po ti ahana'ja nehē no. Nhirembi'ea ki a'e te okoe'yimi a'itituhēva'ero opopoakaramo avuirama nehē, ei Jesus'ga imombe'gwovo ġa pe.

Maname po ti Jesus'ga rura'javi nehē?

(Mateus 24.36-44)

³² Igwete Jesus'ga ei ġa pe:

—Ahe ndokwahavi kwara jirura'javame nehē marananime po ti

nehē javo, ei ga. Tupana'gapyrive'ga yvagipeve'ga ndokwahavi. Ji vehevi Tupana'ga ra'yramo ndakwahavi no, ei ga. Jiruva'ga jate okwaha jirura'jahava, ei ga ḡa pe. ³³Penhimboko'i ti. Pejirokwa ti nhinhi'iḡa rendukatua rehe ji mboha'uva. A'ereki pe ndapekwahavi jirura'jahava, ei ga ḡa pe.

³⁴⁻³⁶Igwete ga ei ḡa pe no:

—Tamombe'u ti pe me jirura'java javjiteheva'ea a'ero, ei ga. A'ereki ji ko onga jara'ga ja – kiroki ga oho ojipe'ga gwyrī pe. Ohorame ga ei ojipyrive'ga pe: “Pereko katu ti nhimbatera ji ve jirakykweri,” ei ga ḡa pe, ei ga. ḡa mbojogwetavamo ga ḡa mboporavykyi a'ero ḡa mbojogwerekovo. Ojipe'ga pe ga ei: “Mytu'ē me e'ā hepiakatuavo nhironga,” ei ga, ei ga. ḡa ndokwahavi reki ijara'ga ruraḡwama, ei Jesus'ga ḡa pe. Po ti hepiakatuahara'ga ndohepiakatuī garonga okia ga rura'javame nehē, a'ero po ti ijara'ga hepiagi ga kirame nehē, ei Jesus'ga imombe'gwovo ḡa pe.

—Na jitehe ji ei pe me a'ero: Pejirokwa ti nhinhi'iḡa rendukatua rehe, ei Jesus'ga ḡa pe. A'ereki pe ndapekwahavi jirura'jahava nehē. Mara'ngu po ti ppytunimo jitua nehē ppyhaji katu nehē? ei ga. Mara'ngu po ti ko'eḡatue'yma rupi jitua nehē? ei ga ḡa pe. Pe nhimboha'uve'ymane po ti ji rura'javi nehē, ei ga. Po ti pe ndapejirokwari nhinhi'iḡa rendukatua rehe ji rura'javame nehē, a'ero po ti ji hepiagi pejirokware'yma nehē! ei ga. ³⁷Pejirokwa ti hehe a'ero, a'e ji pe me, ei ga. Poro jitehe ji ei jireheve'ḡa pe nhaporemō no. Pejirokwa tuhē ti hehe, ei Jesus'ga ḡa pe.

Ojuka pota ahe Jesus'ga

(Mateus 26.1-5; Lucas 22.1-2; Joāo 11.45-53)

14 Aerē judeus'ḡa japoḡwerīrame toryva ikwava'ēhara'ḡa nduvihava'ḡa nhomonhi'iḡi ojogwerekovo

judeus'ḡa mbo'ehara'ḡa pavēi. Yapoa rupie'yimi judeus'ḡa mokōi japo toryva. A'ea rupi memei ḡa japyakai ḡwamonhava'ea ruragwera rehe Egitopeve'ḡa gwyrā hugwi. Ojipejiva'ea pe ḡa ei Páscoa. Ojipea rupi toryva rupi ko ḡa i'ui pāo ndovuriva'ea jipi. Kiro judeus'ḡa toryva japoḡwerīrame ikwava'ēhara'ḡa nduvihava'ḡa nhomonhi'iḡi judeus'ḡa mbo'ehara'ḡa pavēi ojogwerekovo.

—Marā re po ti nhande Jesus'ga pyhynhimimukari ga jukavouka nehē? ei ḡa ojohupe. Mokōi nhande kirame po ti nhande japoukari toryva nehē, ei ḡa. ²A'ea rupi rūi po ti nhande ga pyhygukari he'yjuhuve'ḡa ti tojogwayvayvayme ga rehe, ei ḡa ojohupe.

Gweka'vo ahe nhandya Jesus'ga akaḡa rehe

(Mateus 26.6-13; Joāo 12.1-8)

³Igwete Jesus'ga rekoi cidade de Betânia pe. Igwete ga i'ui mbatera ijaijauhugwera'ga ronga pe Simāo'ga ronga pe. Nanime hēa heruri perfume nhandya hyru'ia pype. He'yjuhu hēa omondo itambere'ia nhandya rehe imombaravipyre'yva'ea rehe. Igwete hēa heruri ika'mbiga hovapytymbava heka'voga Jesus'ga akaḡa rehe. ⁴A'ero jara'ḡa nhimonha'ngai hēa rehe.

—Maranuhūrame hēa jigwaraitheuhui nhandya rehe? ei ḡa ojohupe. ⁵He'yjuhuva'ea itambere'ia trezentos po ḡa ikwepygi hēa pe nhandya rehe ramo. A'ero po hēa imondoi itambere'ia imbatere'yve'ḡa pe ramo, ei ḡa. Emo hēa gweka'vopavipe reki Jesus'ga akaḡa rehe, ei ḡa ojohupe.

Igwete ḡa nhimboahivi onhi'iḡahyavo hēa pe. ⁶Emo Jesus'ga e'i ḡa pe:

—Na hēa rekoi jate. Maranuhūrame pe hēa mbote'varuhu pota? ei ga ḡa pe. A'ereki hēa oko katu katu imbhuhua ji ve, ei ga. ⁷Nane'yimi po ḡa ndekoi

pe pavēi imbatere'ŷve'ga jipi. Pe ġa pokopotarame po pe ġa pokogi jipi. Ji po ti a'ea nakombegwei pe pyri nehē, ei Jesus'ga ġa pe. ⁸Nanongara jate hēa gwereko, nanongara hēa ombuhu ji ve. Ji manoa renonde hēa imongyi nhandya jira'oa rehe nhitŷhava rupiaramo, ei ga. ⁹Tamombe'u katu ti pe me: Yvyakotyve'ga pe nhaporemo ti ġa imombe'ui pyryva'ea ji mombe'gwo nehē. A'ea rupi ti ġa hēa mombe'ui nehē no tok-waha pa ti ġa hēaremimbuhuragwera, ei Jesus'ga ġa pe.

Tapyhyguka ti Jesus'ga pe me, ei Judasva'ea

(Mateus 26.14-16; Lucas 22.3-6)

¹⁰Aerē Judas Iscariotesva'ea – ahe ko dozeve'ġa pyteripeva'ea Jesus'ga remimbo'eharava'ea novīa – kiro ahe hoi ikwava'ēhara'ġa nduvihava'ġa pyri. Igwete ahe ei ġa pe:

—Tapyhyguka ti Jesus'ga pe me, ei Judas Iscariotesva'ea ġa pe.

¹¹Igwete ġa ndoryndoryvamo ahe renduvame.

—Toromondo ti itambere'ia nde ve gapyhygukara ikwepykavamo a'ero, ei ġa ahe ve.

Aerē ahe jirokwapotari hehe a'ero, marā po ti ji ga pyhygukari ġa pe javo.

Jesus'ga o'u ġwemimbo'eharava'ea pavēi Páscoa rupi

*(Mateus 26.17-25; Lucas 22.7-14,
21-23; João 13.21-30)*

¹²Kiro Jesus'ga remimbo'ehara'ġa nduri Jesus'ga pyri. A'ereki judeus'ġa oapouka kiro toryva – kiroki a'ea rupi ġa o'u pāo ndovuriva'ea. A'ea rupi jitehe judeus'ġa ojuka cordeiros Páscoa rupiaramo ti'u javo. Cordeiros jukahava rupi garemimbo'ehara'ġa nduri Jesus'ga pyri. Igwete ġa ei ga pe:

—Mome po ti ore hoi Páscoa rupiara imboavujikwea nde i'ui nehē? ei ġa ga pe.

¹³Igwete ga ei mokonha'ġa pe:

—Hepejigwovo cidade pe. A'ero po ti pevove'ga pe novatī yhya rerua hyrua pype nehē, ei ga. Peho ti ga reviri. ¹⁴Ga horame onga pype ti pe'ji onga jara'ga pe, ei ga. Pe'ji ti ga pe: “Nhanembo'ehara'ga e'i nde ve: ‘Mome i'ukava ruvi? Ta'u ti mbatera pevo nhiremimbo'ehara'ga pavēi,’ ei ga nde ve.” Peho ti javo ga pe a'ero, ei Jesus'ga ġa pe. ¹⁵A'ero ti ga hepiukari pe me i'ukavuhua onga jo'aripeva'ea. Pevo gwereko jipe mesa aheapykava. Pevo ti pemboavujikwe mbatera nhande ve a'ero nehē, ei Jesus'ga ġa pe.

¹⁶Nahā ga mokonha'ġa mondoukari cidade pe. Igwete ġa hepiapavi garemimombe'ua. Igwete ġa imboavujikweri mbatera ino'ga Páscoa rupiara.

¹⁷Ypytunimo Jesus'ga dozeve'ga nderohoi pevo ġa nderokiavo. ¹⁸Igwete ġa i'ui ojopyri upa. Igwete Jesus'ga ei ġa pe:

—Amombe'u katu ji kiro pe me: Pepyteripeve'ga po ti ji pyhyguka ji mon-douvouka ġapo pe nehē, ei ga. O'u ga kiro ji pavēi, ei ga ġa pe.

¹⁹A'ero ġa ndovy'ari okovo. Onhinan-hinani ġa ei ga pe:

—Ji rūi re po? ei ġa ga pe.

²⁰—Ga ko opymi pāo tyhya pype ji pavēi i'gwovo pepyteripeve'ga, ei Jesus'ga dozeve'ġa pe. ²¹Kiro po ti ji manoi nehē. A'ereki kiro oho japiavo nhimombe'upyra – kiroki a'ea ahe okwatija ji mombe'gwovo hako, ei ga. Emo tiruahū hete ti ga pe – kiroki ga ji mon-douka ġapo pe. Po ga ndojihuvi hamo, a'ero po koji'i pyry ga pe hamo. Tupana'ga po ti ombohahy hete ga pe nehē, ei ga.

**Jesus'ga omondo ahe
ve pão vinho reheve**

(Mateus 26.26-30; Lucas 22.15-20;
1 Coríntios 11.23-25)

²² Ğa i'urame Jesus'ga ipyhygi pão. Igwete ga nhi'iği Tupana'ga pe ndepyrý hete nde imbuhua ore ve javo. A'ero ga haygwe'rogi ima'ema'eamo ğwemimbo'ehara'ğa pe. Igwete ga ei ğa pe:

—Pepyhy i'gwovo. A'ea ko jira'oa, a'e ji jupe, ei ga.

²³ Aerē ga ipyhygi copo – kiroki gwereko vinho. Igwete ga nhi'iği Tupana'ga pe ndepyrý hete nde imbuhua javo. A'ero ga imondoi ğa pe. Igwete ğa nhaporemó i'ui jugwi a'ero upa. ²⁴ Igwete Jesus'ga ei ğa pe:

—A'ea ko jirekoa, a'e ji jupe, ei ga. Aheka'voguka po ti ji jirekoa ğa pe jijijukauka nehē, ei ga. Nahā po ti ji manoi yvyakotyve'ğa ndepýga. A'ereki Tupana'ga e'i ipyahuva'ea mombe'gwovo: “Garekoa reka'vogame po ti ji imombori ğandekote'varuhua ğa hugwi,” ei ga. Nurā jirekoa reka'voga ğwaramo a'iti hete tuhē po ti Tupana'ga imombori he'yjuhuve'ğa ndekote'varuhua ğa hugwi nehē ğwembi'ea rupi nehē, ei Jesus'ga ğa pe. ²⁵ Amombe'u katu ji pe me: Kiro ti ji nda'apoa'javukari nanongara toryva vinho gwovo pe nderekovo nehē. Aerē po ti nhanderuvihavuhuhetero Tupana'ga japoukari ji ve toryva ğwonga pe yvagi pe nehē. A'ea rupi po ti ji japoí toryva nhande ve a'ero nehē hajiheva'ea ipyahuva'ea, ei Jesus'ga ğa pe.

²⁶ Igwete ğa nhimby'yi Tupana'ga mboheteavo aerē ogwovo monte das Oliveiras pe.

**Jesus'ga omomorandu Pedrova'ea
nahā ti ne'mbe javo**

(Mateus 26.31-35; Lucas
22.31-34; João 13.36-38)

²⁷ Igwete Jesus'ga ei ğa pe:

—Pepohi pa ti pe ji hugwi nehē, ei ga. A'ereki Tupana'ga rembikwati-jarukara omombe'u nhoğwenonde a'ea, ei ga. Ikwatijara omombe'u Tupana'ga nhi'iğa hako.

“Tupana'ga e'i:

‘Tajukauka ti ovelhas repiakatuhara'ga nehē,’ ei ga.

‘Ga jukarame po ti ovelhas nhiğwah-heğwahemi nehē,’ ei Tupana'ga hako,” ei ga.

Igwete Jesus'ga ei no:

—Pe po ti na jitehe a'ero nehē no. Ğa ji jukarame po ti pe nhiğwahembavi nehē no, ei ga. ²⁸ Emo nhimbogweravirē nhimanoa hugwi po ti ji hoi Galilíapeve'ğa gwyri pe jitekovo pe nenonde nehē, ei ga ğa pe.

²⁹ Igwete Pedro'ga ei ga pe:

—Jara'ğa po ti opohipavipe nde hugwi. Jihi po ti ndapohirağwami nde hugwi, ei ga Jesus'ga pe novia.

³⁰ Igwete Jesus'ga ei ga pe:

—A'itituhēva'ea ti ji ei nde ve: Kiroğwe ppytunimo inamutiğa nhi'iğa renonde po ti nde ei ji ve nehē: “Ji ndakwahavi Jesus'ga.” Trēs po ti nde ea'jaa'javi ji ve nehē. Kirē po ti mokōi inhi'iğa'javi inamutiğa nehē, ei Jesus'ga ga pe.

³¹ Igwete Pedro'ga nhi'iğahyi ga pe:

—Po ti ğa ji jukai nde reheve, a'ero po ti ji nda'ei tuhē te a'ea nde ve nehē, ei ga. A'ea jitehe jara'ğa ei Jesus'ga pe no.

**Jesus'ga oko matetȳhava
pype Getsēmani pe**

(Mateus 26.36-46; Lucas 22.39-46)

³² Igwete Jesus'ğa hoi Getsēmani pe. Igwete ga ei ğwemimbo'ehara'ğa pe:

—Avo pejuvete pejiapyapyga, ei ga. Taho na'ē ti nhinhi'i'ga Tupana'ga pe, ei ga ḡa pe.

³³Igwete ga ḡa nderohoi Pedro'ga Tiagova'ea. João'ga ga gweroho no. Kiro omboju hete Jesus'ga opy'a. Ndovy'arihu hete ga. ³⁴Igwete ga ei ḡa pe:

—Jivy'are'yma ji juka ḡwerī, ei ga. Avo ti pepyta pejikire'yma, ei Jesus'ga ḡa pe.

³⁵Hehemo'i ga hoi a'ero. Igwete ga nhinoḡi ojovapyvo onhi'i'ga Tupana'ga pe.

—Nde ipotarame terembuhurukari hahyva'ea ji apiavouka, ei Jesus'ga ga pe. ³⁶Apī, ei ga, nde erekwaha imongopava neremimbotarimova'ea rehe. Nurā ji ei nde ve: Terembuhurukari hahyva'ea ji ve a'ero, ei ga. Emo nhiremimbotarimova'ea rupi rūi ti eko. Enhimimbotarimova'ea rupi ti eko, ei Jesus'ga ga pe.

³⁷Kirē ga jivyra'javi ua trēsve'ḡa ndepiaga. Oki pa reki ḡa upa. Igwete ga ei Pedro'ga pe:

—Simão Pedro, ei ga. Ereki nde ejupa? Nerenhimomiranami'i'ī nde ejopehyja pe naerū? ei ga ga pe. ³⁸Tapekiri ti, a'e ko ji pe me ko, ei ga. Penhi'ī ti Tupana'ga pe. Pe'ji ti ga pe: “Ore poko ti torokote'varuhupotaryme ti ore,” pe'ji ti Tupana'ga pe, ei ga. Peko pota pe Tupana'ga nhi'i'ga rupi novīa. Emo Tupana'ga pe pokoge'ymame pe napenhi-momiranami pete'varuhuro ḡwaramo, ei Jesus'ga ḡa pe.

³⁹Igwete Jesus'ga hoa'javi onhi'i'ga Tupana'ga pe.

—Nde ipotarame terembuhurukari hahyva'ea ji ve, e'ia'ja ga Tupana'ga pe.

⁴⁰Aerē ga rural'javi trēsve'ḡa pyri. Okipava'ja ḡa upa. A'ereki ura'ja ḡa pe ḡa ndopehyihetea. Nonhi'i'ga'uvi ḡa ga pe a'ero.

⁴¹Igwete ga hoa'javi onhi'i'ga Tupana'ga pe. Aerē ga jivyra'javi trēsve'ḡa pyri.

—Pekirijiuhu pe pejjupa? ei Jesus'ga ḡa pe. Kirupi pekiratete, ei ga. Kiro ihoi japiavo ji pyhygukahava. Kiro po ti ḡa ji kwava'eḡi okote'varuhuve'ḡa po pe nehē, ei Jesus'ga ḡa pe. ⁴²Pevy kiroḡwe. Pehepia. Kiro ki ga u jipyhygukahara'ga. Xaho ga rovatiamo a'ero, ei ga ḡa pe.

Opvyhyguka ahe Jesus'ga

(*Mateus 26.47-56; Lucas 22.47-53; João 18.3-12*)

⁴³Jesus'ga nhi'i'game ḡwemimbo'ehara'ḡa pe kiro Judasva'ea ruri pea rupi – kiroki ahe dozeve'ḡa pyteripeva'ea garemimbo'eharava'ea novīa. He'yjuhuve'ḡa ahe gweru ojupi. A'ereki xava'eve'ḡa ikwava'ehara'ḡa nduvihava'ḡa no judeus'ḡa mbo'ehara'ḡa no – judeus'ḡa moḡitahara'ḡa nhaporemō ombuhuruka he'yjuhuve'ḡa Judasva'ea rupi topyhy ti ḡa Jesus'ga javo. Ḡa gweru itakyhea'javuhuva'ea mbuahava reheve a'ero. ⁴⁴Judasva'ea e'i jipe ḡa pe:

—Tabeiya na'ē ti Jesus'ga repiuka pe me. A'ero ti pepyhygahy ga rerogwovo, ei ahe ḡa pe.

⁴⁵Kiro Judasva'ea ruri a'ero ogwovo Jesus'ga rehei katu.

—Kiro ji ruri nde pyri, ei ahe Jesus'ga pe ombo'ehara'ga pe.

Igwete ahe Jesus'ga beijai. ⁴⁶Kiro ḡa Jesus'ga pyhygi a'ero. ⁴⁷Pevo Jesus'gareheve'ga rekoi o'ama Jesus'ḡa pavēi. Igwete ga ipyhygi oitakyhea'javuhuva'ea takyti ḡa javo novīa. A'ea ga imondoi ikwava'ehara'ḡa nduvihavuhu'gapyrive'ga rehe ga nambi'oga novīa. ⁴⁸Igwete Jesus'ga ei pevove'ḡa pe:

—Amovahī po ji governo naerū? ei ga. Nurā pe heruruhui itakyhea'javuhuva'ea mbuahava reheve ji pyhyga naerū? ei ga ḡa pe. ⁴⁹Nane'ymi ji rekoi pe pavēi nhan-dejatykahavuhua rokari pe ḡa mbo'eavo jipi, ei ga. A'ea rupi pe ndajipyhyguhui

oji'i. Emo pe ji pyhyguka kiro aherembikwatijaragwera rupi ahenhi'ipo'ruavo, ei Jesus'ga ġa pe.

⁵⁰ Igwete Jesus'ga remimbo'ehara'ġa pohipavi ga hugwi onhana oka'nhyama. A'ero Jesus'ga pyhyhara'ġa ga rerohoi ga rerekovo.

⁵¹ Igwete ipyahuve'ga ruri Jesus'ga reviri. Ojipeji opira ga omongi herua i'arimova'ea jate. Igwete Jesus'ga pyhyhara'ġa ga pyhypotari novia. Emo gapi-ratehea ġa opyhy. ⁵² Igwete ga hemi jugwi taka'nhy ti ġa hugwi javo. Igwete ga henonhani opire'yama rerogwovo a'ero.

Jesus'ga oko judeusva'ea moġitaharava'ea rovai pyteri pe

(Mateus 26.57-68; Lucas 22.54-55, 63-71; João 18.13-14, 19-24)

⁵³⁻⁵⁶ Igwete ġa Jesus'ga rerohoi ikwawa'ehara'ġa nduvihavuhu'ga ronga pe Caifás'ga ronga pe. Oro Pedro'ga, irupe ga ruri Jesus'ga reviri okari pe ovahema. Pevo ga apygi guardas'ġa pavēi ojipe'eavo tata ppyvo.

Igwete ġa Jesus'ga rerohoi onga pe. A'ero judeus'ġa moġitahara'ġa jatykatykapavi ikwawa'ehara'ġa nduvihava'ġa jara'ġa pavēi. Ġahā tuhē ojatyka jipi henduva judeus'ġa nhi'iġa ġa imbojarame mbatera ojipe'ġa ndehe. Igwete judeus'ġa moġitahara'ġa nhaporemō ojipe'ġa ndekari kiro tombojamboja ti ġa ite'varuhuva'ea Jesus'ga rehe javo. A'ereki ġa ojukauga pota ga. He'yi reki ġa novia – kiroki ġa u o'mbeo'mberonahā Jesus'ga rekote'varuhui javo tehe. Emo ndojo'jajo'javi reki ġanhi'iġa. Nurā ġamoġitahara'ġa nde'i: “A'iti gamombe'ua. Nurā tijuka ga,” nde'i ġa.

⁵⁷⁻⁵⁸ Aerē ojipe'ġa po'ami o'mberō ġa pe. Igwete ġa etehei:

—Orohendu ore Jesus'ga nhi'iġa ikwehe, ei ġa. “Tamondurunduru

ti aġa Tupana'ga ruhava,” e ko ga ikwehe, e'i tehe ġa. “Akwaimbae'ġa oapo agwa,” ei ga. “Emo mokōi ti ji herokiri japopava irūa nehē – kiroki yvyakotyve'ġa ndoapokwahavi,” ei ga, ei ġa imombe'uteheavo ġa pe novia.

⁵⁹ Emo ġanhi'iġa vehevi ndojo'javi.

⁶⁰ Igwete Caifás'ga po'ami ua ġandovai pyteri pe. Igwete ga ei Jesus'ga pe:

—Marāi nde a'ero ejihe ġa imbojarame naerū? ei ga. Nerenhimombe'uuhui nde ekovo naerū? ei ga Jesus'ga pe.

⁶¹ Jesus'ga nonhi'iġi reki upa onhi'ipotare'yama ġwaramo. Igwete ga ea'javi Jesus'ga pe:

—Ndehe re koi Cristoramo ereko naerū Tupana'ga remimbuhurukaramo? Nde ereko nhaneremimbohete'hara'ga ra'yramo Tupana'ga ra'yramo? ei ga. Enhimombe'u katu ti ore ve a'ero, ei ga ga pe.

⁶²—A'ea ko ji. Tupana'ga ji mbuhuruka avo yvya koty, ei Jesus'ga ga pe. Igwete po ti pe ji repiagi nehē ji apygame ipopoakaheteve'ga pyri Tupana'ga pyri jitekovo huvihavamo nehē, ei ga. Pehepia po ti pe ji rura'javame yvaġatiġa pype ua yvya koty nehē no, ei Jesus'ga ga pe.

⁶³ Igwete Caifás'ga nhimbohetei Jesus'ga nhi'iġa henduvame. Nurā ga imbotararagi opira onhimongouhu ga Tupana'ga'java'ero javo. Igwete ga ei jara'ġa pe:

—Kirupi tuhē ojipe'ġa nemimombe'ua nhande ve. A'ereki ga tuhē e'iuhu ojive, ei ga. ⁶⁴ Pehendu ko pe ġanhi'iġa ko. Onhimongouhu ga Tupana'ga'java'ero, ei ga. Marā po ti nhande ga rerekoi naerū? Marāi pe ga pe? ei ga jara'ġa pe.

Igwete ġa epavi ga pe:

—Okō te'varuhu tuhē ga. Tomano po ga hamo! ei ġa.

⁶⁵Kiro ġa nyvuni ga rehe. Igwete ġa hovapiari gareakwara tapy'ynhapira pyvō. Igwete ġa kwaġakwari ga rehe.

—Ma'ġa okwa nde rehe? Ekwaha ti, ei ġa ga pe ga rerekomemuamo.

Igwete guardas'ġa ga rovapetepetegi no.

Ndakwahavi ji Jesus'ga, e'ia'jaa'ja Pedrova'ea

*(Mateus 26.69-75; Lucas 22.56-62;
João 18.15-18, 25-27)*

⁶⁶A'ea ja okari pe Pedro'ga apygi guardas'ġa pavēi ojipe'eavo. Igwete Caifás'gapyrivehēa ruri. ⁶⁷Pedro'ga repiagame hēa ga repiahetei.

—Nde ko Nazarépeve'gapavēiva'ea Jesus'gapavēiva'ea, ei hēa ga pe.

⁶⁸—A'ea rūi ji! ei Pedro'ga o'mbero. Gara pe nde ei? ei ga hēa pe.

A'ero ga hoi ahohohava rupi. Nanime inamutiġa nhi'iġi. ⁶⁹Igwete hēa ga repiagi pevo. Hēa ea'javi pevove'ġa pe:

—Agwa'ga ko Jesus'gapavēive'ga.

⁷⁰Igwete Pedro'ga ea'javi o'mbero:

—A'ea rūi ko ji!

Aere'i pevove'ġa ea'javi Pedro'ga pe:

—A'iti nde gapavēiva'ea. A'ereki nde Galiléiapeva'ea no, ei ġa ga pe.

⁷¹Igwete Pedro'ga nhi'iġahyi ġa pe:

—A'itituhēva'ea ji a'e pe me. Ji ndakwahavi tuhē akoja'ga, ei ga ġa pe. Ji mberame pe me po ti Tupana'ga imbohahi ji ve hamo, ei Pedro'ga ġa pe novā.

⁷²Nanime inamutiġa nhi'iġa'javi. A'ero Pedro'ga ikwahava'javi Jesus'ga nhi'iġagwera ojive. A'ereki opyhyga renonde Jesus'ga omombe'u jipe ga pe javo. “Inamutiġa nhi'iġa'java rupi po ti trēs nde ea'jaa'javi ji ve: ‘Ji ndakwahavi Jesus'ga,’” e'i jipe Jesus'ga Pedro'ga mbeaġwama mombe'gwovo ga pe.

Kiro Pedro'ga ikwahava'javi ganhi'ġagwera. Omboju Pedro'ga py'a. A'ero ga jehe'ohetei o'ama.

Pilatosva'ea eagwera Jesus'ga pe

*(Mateus 27.1-2, 11-14; Lucas
23.1-5; João 18.28-38)*

15 Ypyhajive judeus'ġa moġitahara'ġa jatykatykaa'javi ikwava'ēhara'ġa nduvihava'ġa xava'eve'ġa pavēi judeus'ġa mbo'ehara'ġa pavēi. Igwete ġa nhaporemō ġa jatykai nahanahā ti tireko Jesus'ga a'ero javo. Igwete ġa Jesus'ga kwarukari ga rerogwovouka governador'ga pyri Pilatos'ga pyri.

²Igwete Pilatos'ga ei Jesus'ga pe:

—Nde ko judeus'ġa nduvi-havuhuhetero ereko naerū?

Igwete Jesus'ga ei:

—Ndehe ko ere poha.

³Igwete ikwava'ēhara'ġa nduvi-hava'ġa imbojambojatehei Jesus'ga rehe. Emo Jesus'ga nonhi'ikwepygi ġa onhi'ipotare'yma ġwaramo ġa pe.

⁴Igwete Pilatos'ga ea'javi ga pe:

—Nerenhi'igihū nde ġa pe naerū? ei ga. Erehendu nde ġanemimbojaruhua ejihe, ei ga Jesus'ga pe novā.

⁵Emo Jesus'ga nonhi'ikwepygi ga no. Nurā Pilatos'ga nhimomby'ai ga rehe.

Pilatosva'ea ojukauka Jesus'ga

*(Mateus 27.15-26; Lucas
23.13-25; João 18.39-19.16)*

⁶⁻¹¹Kiro he'yjuhuve'ġa nduri javo Pilatos'ga pe.

—Páscoa japoja nanani nde cadeiapypeve'ga mbopiro'yi ga mohema cadeia hugwi oreremimbotarimo. Emohemuka ga kiro a'ero, ei ġa Pilatos'ga pe.

Igwete Pilatos'ga ei ġa pe:

—Tamohemuka ti ga a'ero – kiroki ga pe ġa ei judeus'ġa nduvihavuhuhete'ga, ei ga. Ga mohema pe pepota a'ero? ei ga ġa pe.

A'ea Pilatos'ga ei he'yjuhuve'ġa pe. A'ereki ga e'i oyvyteri pe:

“Ikwava'ēhara'ġa nduvihava'ġa onhimyrō reki Jesus'ga rehe,” ei ga. “Nurā ġa ga pyhygukari ga reruruka ji pyri,” ei Pilatos'ga. Nurā ga ei he'yjuhuve'ġa pe: “Gamohema pe pepota?” Emo ikwava'ēhara'ġa nduvihava'ġa omomymomyi he'yjuhuve'ġa Barrabás'ga pe pe'ji javo. A'ea ja Barrabás'ga oko cadeia pype ojipe'ġa pavēi. A'ereki ġa otavuka gwuvihava'ġa pe. Igwete Barrabás'ga gwuvihava'ġa reheve'ea jukai. Emo ikwava'ēhara'ġa nduvihava'ġa omomyi he'yjuhuve'ġa Barrabás'ga pe pe'ji javo Pilatos'ga pe. Nurā ġa eġa'ei ga pe:

—Barrabás'ga koī emohemuka ore ve, ei ġa ga pe.

¹²Igwete Pilatos'ga ea'javi ġa pe:

—Oro ga – kiroki ga pe pe ei oreruvihavuhuhete'ga – marā po ti ji ga rerekoī nehē naerū?

¹³—Ekutuguka ga yva rehe ga mbovyruka tomano ga, ei ġa onhi'iġa mbuhua ga pe.

¹⁴—Maranuhūrame ti ji ga kutugukari naerū? Marā tuhē garekote'varuhua naerū? ei Pilatos'ga ġa pe.

Igwaigwavete reki ġa onhi'iġa mbuhuri ga pe a'ero.

—Embovyruka tuhē ga.

¹⁵Nurā Pilatos'ga Barrabás'ga mohe-mukari tonhimohē ti ġa ji rehe javo. Igwete ga Jesus'ga nupanupāukari ipira apopyra pyvō ga mondovo soldados'ġa po pe tokutu ġa ga yva rehe a'ero javo.

Soldadosva'ea gwerekomemua Jesus'ga

(Mateus 27.27-31; Joāo 19.2-3)

¹⁶Igwete soldados'ġa Jesus'ga rerohoi okihavuhua pype governador'ga rongaruvihava pype. Igwete ġa jara'ġa mbuhurukapavi tirekomemua ga javo. ¹⁷A'ero ġa imongiukari ga pe tapy'ynhapiġwaġahiva'ea nanongara

huvihava'ġa omongi javo ga pe. Igwete ġa ipovāpovani yhypoa hatihūva'ea onhatimaġatuva'ea apovo inoġa Jesus'ga akaġa rehe aġa huvihava'ġa akanitara javo tehe jupe. ¹⁸Igwete ġa eġa'ei ga pe:

—Ejoryjory ti judeus'ġa nduvihavuhetero, ei ġa ga pe ga rerekomemuamo.

¹⁹Ojopy'rupy'ru ġa ga akanupanupamo vyvra pyvō. Onyvunyvū ġa ga rehe. Igwete ġa nenypy'andurundurugi ga pyri timbohete ga javo tehe. ²⁰Nahā ġa ga rerekomemui. Aerē ġa hekyi iġwaġahiva'ea ga hugwi gapiretea mon-girukara'java ga pe. Igwete ġa ga rerohoi tikutu ga yva rehe kiro javo.

Okutu ahe Jesus'ga yva rehe ga mbovyra

(Mateus 27.32-44; Lucas 23.26-43; Joāo 19.17-27)

²¹Kiro ġa Jesus'ga rerohoi cidade hugwi. Nanime Simāo'ga ruri cidade pe. Ga ko cidade de Cirenepeva'ero. Alexandre'ga ko gara'yra'ga Rufo'ga pavēi. Kiro Simāo'ga ruri nhuhūa hugwi. A'ero soldados'ġa herohoukarahai Simāo'ga pe yva Jesus'ga jukahava rupiara. ²²Igwete ġa Jesus'ga rerohoi ga rerogwovo vyvtyruhua arimo Gólgota arimo. Gólgota pe nhande ei Aheapindava. ²³Igwete ġa imondoi ga pe vinho mohaġa pavēi mirra pavēi tahahyyme ti ga pe javo novia. Emo ga ndo'ui. ²⁴Igwete ġa ga noġi yva rehe ga kutukutuga hehe. A'ero ġa ga mbovyri ga mo'ama. Kiro soldados'ġa ipyhygi Jesus'ga pira tima'ē ti javo. A'ero ġa imombori ita'java'ea dados'java'ea ji koha javo jupe. Nahā ġa ima'ēi tapy'ynhapira ojojupeupe.

²⁵Nove horas rupi ġa ga kutugi yva rehe. ²⁶Igwete ġa ikwatijari ġanemimbojaragwera Jesus'ga rehe. “Agwa'ga ko judeus'ġa nduvihavuhuhete'ga,” e'i ikwatijara. Nahā ġa ikwatijari imbojarag-

wera yva raygwera rehe ikutuga ga arimo yva rehe inoḡa.

²⁷ Igwete soldados'ḡa mokonhava'ea jukai ojipea rehe yva rehe ahe monguva no. A'ereki ahe ko governo movahihūva'ea. Igwete ḡa ahe mbojogwovai Jesus'ga rehe ahe mo'ama.

[²⁸ Na tuhē Tupana'ga rembikwatarukara ga mombe'unhoḡwenondei hako. A'ereki mombe'u ḡanhi'ḡa ga pe. "Oko te'varuhu ko ga," ei ḡa ga pe, e'i ikwatijara hako. Na tuhē reki ḡa ei Jesus'ga pe a'ero.]

²⁹ Igwete ḡa – kiroki ḡa okwa ga pyvō – ḡa nhakambovavagi ga rerekomemuamo ga mbotegweteavo ga rerekovo. Igwete ḡa ei ga pe:

—Eh! Ere tuhē nde raikwehe: "Tամոնդրւնդւրս տի նհանձեյտկահաւսհա մոկօի հերոկի յափոփաւ արւն," ere nde raikwehe novia, ei ḡa. ³⁰ Epopoakaro ḡwaramo eyj ti yva hugwi a'ero tere-manoyme ti, ei ḡa Jesus'ga pe ga rerekomemuamo.

³¹ Na jitehe ikwava'ehara'ḡa nduivahava'ḡa ga rerekomemui onhi'ḡa ojo-hupe judeus'ḡa mbo'ehara'ḡa pavēi. Igwete ḡa ei:

—Ojipe'ḡa ga nomomanoukari. Emo re ki ga omano kiro a'ero! ei ḡa ojo-hupe. ³² E'i tehe ga ojive: "Tupana'ga ji mbuhuruka yvya koty. Ji ko ḡanduvihavuhetero israelitas'ḡa nduivahavuhetero ako," e'i tehe ga ojive, ei ḡa. Na ga jyvi kiro yva hugwi a'ero, ei ḡa. Ga jyvame po ti nhande ga repiagi ga rerovia nehē! ei ḡa ojo-hupe.

Igwete ahe Jesus'ga mbotegwetei no – kiroki ahe o'ā yva rehe omanomo Jesus'ga pyri.

Jesus'ga omano

(Mateus 27.45-56; Lucas 23.44-49; João 19.28-30)

³³ Ahaji katu igwehetei kwara ipyryrymame. Ypytunahimba hete ḡagwyri pe

nhaporemō imonga'aruga. Trēs horas rupi kwara imbokojahua'javi. ³⁴ Trēs horas rupi jitehe Jesus'ga onhi'ḡa mondoahyahivi Tupana'ga pe.

—Eloí, Eloí, le má sabactani? ei ga.

A'ea ko: "Tupana, Tupana, ajiko hete ji nde rehe. Maraname nde pohiri ji hugwi?"

A'ea Jesus'ga ei ga pe. ³⁵ Jararamo pevove'ḡa ḡwendu ḡanhi'ḡahyahiva novia. Emo ḡa e'i tehe:

—Pehendu. E'i po ga Eliasva'ea pe tuhu ti ga ji pyri ji pokoga javo, e'i tehe ḡa ojo-hupe.

³⁶ Igwete ojipe'ga nhani ipyhyga jyruhu'iva'ea imondeva vinho pype tajahiva'ea pype herua. Igwete ga ipimombygi yvyra rehe imbovya imondovo Jesus'ga juru pe topyte ga javo. Igwete ga ei jara'ḡa pe:

—Tihepia na'ē ti Eliasva'ea rura ga mbojyva naerū, ei ga.

³⁷ Igwete Jesus'ga hapukajahivi omanomo.

³⁸ Nanime ḡajatykahavuhua pype tapy'ynhapira hovapiakava itararagi mbytera rupi yvatea hugwi ogyva ua yvyvo. ³⁹ Jesus'ga rovai pyteri pe soldados'ḡa nduvihava'ga ami. Igwete ga hepiagi gamanoa.

—Tupana'ga ra'yra tuhē po ahe, ei ga javo.

⁴⁰⁻⁴¹ Irupe kunhangwera'ḡa hepiagi gamanoa no – kiroki ḡa ohooho Jesus'ga rupi. Galilíapeve'ḡa gwyra rupi ga horame ḡa hoi ga rupi imondomondovo mbatera ga pe jipi. Ḡa ko Maria Madalenahēa Saloméhēa no Mariahēa no. Hēara'yra'ḡa ko Jos'ega Tiago'ga no ipyahuve'ga. Ojipe'ḡa pevo u gamanoa repiagi onhimongyavo no kunhangwera'ḡa – kiroki ḡa uhu Jerusalém me Jesus'ga rupi.

Ono ahe Jesus'ga ra'oa ita kwaruhua pype

(Mateus 27.57-61; Lucas 23.50-56; João 19.38-42)

⁴² Kiro ka'aru hete. A'ero judeus'ga imboavujikweri mbatera. A'ereki ġa e'i: "Ko'emame ko sábadu. A'ea rupi po ti nhande ndiaporavyki mbatera apovo," ei ġa. ⁴³ Igwete José'ga cidade de Arimatéiavepe'ga ndopojihuvi ogwovo Pilatos'ga pyri oporanduva Jesus'ga ra'oa rehe. José'ga ko judeus'ga moġitahara'ga pyteripeve'ga. Ojipe'ga e'i ga pe pyry hete ga javo. Ymya ga Cristo'ga rura pota toko ti ga nhanderuvihavuhetero javo. Igwete ga ndopojihuvi oporanduva Jesus'ga ra'oa rehe.

—Tarohe ti Jesusva'ea ra'oa yva hugwi? ei ga Pilatos'ga pe.

⁴⁴ Igwete Pilatos'ga ei ovyteri pe: "A'iti re po ahe manojipei?" Igwete ga ga mbuhurukari ojipyri soldados'ga nduvihava'ga javo ga pe.

—Omano Jesusva'ea a'ero?

⁴⁵ —Omano tuhē ko ahe, ei ga imombe'gwovo ga pe.

Henduvame ganhi'ġa Pilatos'ga ei José'ga pe:

—Eroho ti ahera'oa a'ero.

⁴⁶ Igwete José'ga hoi ipyhyga tapy'ynhapipyryva herogwovo Jesus'ga ra'oa pyri. A'ero José'ga gara'oa mbojyvi yva hugwi imamana tapy'ynhapira pyvō. Igwete ġa gara'oa rerohoi herokia itaruvihavuhua kwaruhua pype imbogwaipyra pype inoġa heja. Igwete ġa hovapytymi ikwaruhua itauhua moanhana imohina jurukwari pe. ⁴⁷ Maria Madalena'ga gwepia gara'oa nongava. Mariahēa gwepia no – kiroki hēa Tiago'ga yhēa.

Jesus'ga okwera omanoa hugwi

(Mateus 28.1-8; Lucas 24.1-12; João 20.1-10)

16 Ihopavame kwara sábadu rupi ġaporavykye'yma rupi, a'ero kunhangwera'ga hoi ipyhyga nhandya'java'ea perfume timongy ti ahera'oa rehe javo. Maria Madalena hoi Salomé hēa no – kiroki hēa Tiago'ga yhēa. ² Ko'emame domingo rupi ġa herohoi a'ero itaruvihavuhua kwaruhu pe gara'oa nongai pe. Ypyhajive ġa herohoi kwara po'ria rupi. ³ Herohorame ġa ei ojohupe:

—Ma'ga po ti ope'a itauhua nhande ve nehē imoanhana jurukwara imongovo nehē? ei ġa. A'ereki ipohyi hete nhande ve, ei ġa ojohupe novia.

⁴ Hepiakaturame ġa nhimombaragwahavi reki imoanhanipyra rehe itauhua rehe.

—Ope'a jipe ġa jugwi ra'e, ja'gwy, ei ġa.

⁵ Igwete ġa ki ikwaruhua pype. A'ero ġa ipyahuve'ga repiagi. Kokoty ga reni ipype. Ipukuhu gapira. Tiġahivuhu hete. Onhimomby'a hete ġa ga repiagame okyhyjiavo. ⁶ Igwete ga ei ġa pe:

—Taphimomby'aa'javi, ei ga. Peheka pe Jesus'ga Nazarépeve'ga – gaha ġa ojuka yva rehe oji'novia, ei ga ġa pe. Ga okwera'ja. Avo rūi ga reko kiro. Pehepia ganongavawera, ei ga kunhangwera'ga pe. ⁷ Hepejigwovo kiro gakwera mombegwovo garemimbo'ehara'ga pe Pedro'ga pe, ei ga ġa pe. Pe'ji ti ġa pe: "Oho ti Jesus'ga Galiléia pe ġa nenonde. Pevo ti ġa ga repiagi nehē. E'i jipe ga a'ea ġa pe ikwehe!" A'ea ti pe'ji Jesus'ga remimbo'ehara'ga pe, ei ga kunhangwera'ga pe.

⁸ A'ero ġa ei ikwaruhua hugwi onhana ohyhyipava. A'ereki ġa omboju

opy'a. Nomombe'ui ve ġa Jesus'ga kwerava ojipe'ġa pe okyhyjihetero ġwaramo.

**Jesus'ga ojipiuka Maria
Madalena'ea pe**

(Mateus 28.9-10; Joāo 20.11-18)

[⁹Domingo rupi ko'eġatue'yma rupi Jesus'ga kwerava'javi omanoa hugwi. Okweravirē ga jipiukari Maria Madalena'ea pe ypy – hehā hugwi Jesus'ga ombojipe'ape'a anhaġa seteva'ea. Igwete Jesus'ga jipiukari hēa pe. ¹⁰⁻¹¹A'ero hēa hoi Jesus'gapavēive'ġa pyri tamombe'u ġa pe javo. Ojehe'o hete ġa upa okoveveuhuro omano Jesusva'ea javo tehe. Igwete hēa ei ġa pe:

—Okwerava'ja ga kiro, ei hēa. Ahepia ji ga ko, ei hēa ġa pe novia.

Emo ġa ndogweroviarihu reki hēanhi'iġa.

**Jesus'ga gwupiti mokonhava'ea
ogwovo Emaús pe**

(Lucas 24.13-35)

¹²Aerē mokonha'ġa horame nhu me Jesus'ga jipiukari ġa pe ojirojijyita. ¹³Igwete ġa jivyri a'ero imombe'gwovo Jesus'ga remimbo'ehara'ġa pe.

—Jesus'ga okwerava'ja kiro, ei ġa. Orohepia ore ga ko, ei ġa ġa pe novia.

Emo ġa ndogweroviari jitehe ġa.

Jesus'ga ojipiuka onzeva'ea pe

*(Mateus 28.16-20; Lucas 24.36-49;
Joāo 20.19-23; Atos 1.6-8)*

¹⁴Aerē mbatera ua rupi Jesus'ga jipiukari onzeve'ġa pe no ġwemimbo'ehara'ġa pe. Igwete ga nhi'iġahyi ġa pe.

—Napeangarihu pe heroviare'yma, ei ga. A'ereki pe ndaperoviarihu ġa – kiroki ġa ji repia ji kweravirē, ei ga ġa pe.

¹⁵Igwete ga ei ġa pe no:

—Peho ti ojipe'ġa gwyri pe nhaporem, ei ga. Pemombe'u hete ti pyryva'ea ji mombe'gwovo yvyakotyve'ġa pe nhaporem, ei ga ġa pe. ¹⁶Po ti ġa jikogi ji rehe onhimobatizavouka nehē, a'ero po ti ġa hoi Tupana'ga pyri okovo avuirama nehē, ei ga. Po ti ġa ndojikogi ji rehe, a'ero po ti Tupana'ga ei peko te'varuhu pe javo ġa pe nehē. A'ero po ti ġa hoi hahyva'ea ruvihava pype avuirama nehē, ei Jesus'ga ġa pe. ¹⁷Kiroki ġa ojiko ji rehe – ġa pe po ti Tupana'ga japoukari ahemonhimomby'ava'ea nehē. Ombojipe'a po ti ġa anhaġa Diabo'gapyriva'ea ojipe'ġa hugwi jipopoakarimo nehē. Tupana'ga po ti omongo ġanhi'iġa hajiheva'ero nehē aherembikwahavipyre'ymano nehē, ei ga ġa pe. ¹⁸Po ti ġa ipyhygi mboja nehē, a'ea po ti nombote'varuhui ġa momanoukare'yma nehē. Po ti ġa i'ui ahejukava'ea nehē, ndikwahyi po ti ġa pe nehē, ei ga. Po ti ġa pokogi itetirūave'ġa ndehe nehē, a'ero po ti ġa nhimohiġatui nehē, ei Jesus'ga imombe'gwovo ġa pe.

Jesus'ga rero'hohava yvaga pype

(Lucas 24.50-53; Atos 1.9-11)

¹⁹Igwete Jesus'ga ġapojykaharete'ga nhi'imbavi ġwemimbo'ehara'ġa pe. A'ero Tupana'ga ga rupirukari yvagi pe ga mbuhuruka. Pevo ga apygi oina Tupana'ga pyri ga moiruamo.

²⁰Aerē Jesus'ga remimbo'ehara'ġa hoi Jesus'ga mombe'gwovo ojipe'ġape'ġa gwyri pe. Igwete Jesus'ga ġapojykaharete'ga ġa pokopokogi japovouka ahemonhimomby'ava'ea ġa pe. Nahā ga heroviarukari ġanemimombe'ua ojipe'ġa pe a'itituhēva'ea javo jupe.]

LUCASVA'EA OMOMBE'U JESUS CRISTO'GA

O Evangelho de Lucas

Lucasva'ea okwatija Teófilova'ea pe

1 Kiro ji ikwatijari nde ve, Teófilo, terekwaha hete ti huvihavamo javo. Ojikwe he'yive'ga okwatija imombe'gwovo orerembikwahava nahanahã Cristo'ga oko ojiheve'ga pyteri pe ġa mbojikoguka ojihe javo. ²Okwatija ġa Jesus'garupive'ga nemimombe'ua – kiroki a'ea ġa omombe'u ore ve Jesus'gareheva'ea pe. Ġa omombe'u Jesus Cristo'ga rura avo yvya koty garuva ahe pyri no. Ġa omombe'u Jesus'ga remimbo'ea ojive no. Ġanemimombe'ua he'yive'ga okwatija a'ero.

³Jihi no, ji ikwahapavi, Teófilo. A'ereki ymyahũ ji anhimbo'e Jesus'ga rura rehe gareaporoġita rehe no garemimbo'ea rehe no. Ajapyaka ji hendukatuavo Jesus'garupive'ga ga mombe'urame. Pyry ji ve no ji ikwatijari Jesus'ga rehe terekwaha ti javo. Kiro po ti ji ikwatijapavi Jesus'ga mombe'ukatuavo nehẽ. ⁴Nahã po ti ji nde mbo'epavi Jesus'ga rehe nehẽ. Ymya nde henduvi Jesus'ga mombe'ua. Kiro po ti ji ikwahaheteukari nde ve ikwatijarame imombe'upava nde ve nehẽ.

Tupana'gapyrive'ga omombe'u João Batistava'ea araġwama

⁵Ymyahũ Herodesva'ea rekoï israelitas'ga nduvihavuhuro ġagwyri pe Judéia pe. A'ea rupi Zacariasva'ea rekoï ikwava'eharamo Tupana'ga pe. A'ereki aheremboypya Abiasva'ea. A'ero ahe poravykyi Abiasva'ea rakykwepohara'ga pavẽi gwe'yja'ga jatykahavuhua

pype templo pype. Zacariasva'ea rembirekova'ea ko ikwava'eharava'ea rakykwepoharamo oko no. Aherera Isabel. ⁶Ahe memei Tupana'ga reroviahetei ga nhi'ipo'rupava Zacariasva'ea Isabelva'ea pavẽi. Ahe oko katu jipi.

—Pepyry pe, ei Tupana'ga ahe ve a'ero.

⁷Ahe ndata'yri. Ahe jogwerekopyrame Isabelva'ea ndata'yri. Aerẽ ahe memei ixava'e, a'ero kaitu ahe ndata'yri.

⁸Kiro Zacariasva'ea poravykyi gwe'yja'ga jatykahavuhua pype templo pype Abiasva'ea rakykwepohara'ga pavẽi jara'ga py'ruavo ikwava'eharamo.

⁹Ojopy'rupy'ru ġa imbokaita incenso perfume apopyra Tupana'ga pe jipi ojatykahavuhua pype. A'ero kiro Zacariasva'ea herohoi perfume apopyra imbokaita Tupana'ga pe. ¹⁰Ahe imbokairame he'yjuhuve'ga nduvi onhimongyavo okari pe ojatykahavuhua pyri templo pyri onhi'iga Tupana'ga pe.

¹¹Kotihĩ Tupana'gapyrive'ga yvagipeve'ga jipiukari ua o'ama Zacariasva'ea pyri. Perfume apopyra kaihava pyri ojohukoty rui ga ruri Zacariasva'ea imbokairame perfume apopyra hehe. ¹²Zacariasva'ea py'a oko tehe ga repiagame. Okyhyji hete ahe ga hugwi. Ovyvteri pe ahe ei: “Marã po ti ji rekoï nehẽ naerũ?” ei ahe.

¹³A'ero Tupana'gapyrive'ga ei:

—Terekyhyji, ei ga Zacariasva'ea pe. A'ereki Tupana'ga ġwendu katu nde nhi'igame ga pe. Nurã po ti nde ra'yramo enhimbirekohẽa pe Isabelhẽa pe nehẽ, ei ga Zacariasva'ea pe. João ti pemondo inoġa gareraramo peja'yra'ga reraramo, ei ga. ¹⁴Ga arame po ti nde vy'ari ejoryjoryvamo nehẽ. He'yjuhuve'ga po ti ovy'a gworygworyvamo nehẽ no.

¹⁵—Aerẽ po ti Tupana'ga ei ga pe nehẽ: “Huvihava ko ga.” Nahã po ti Tu-

pana'ga ei ndera'ya'ra'ga pe nehē, ei Tupana'gapyrive'ga yvagipeve'ga. Nurā po ti pe ndoryndoryvamo nehē. Ndo'ui po ti ga vinho nehē. Ojipe'ia no ahemboheagwryva'ea po ti ga ndo'ui nehē. Tupana'ga ra'uva po ti ndojipe'ai ga hugwi ga pojykavo nehē ga arypyrame nehē ga nhimomboakame nehē no.

¹⁶—Gaha po ti e'i israelitas'ga pe nehē: “Penhi'ipo'rua'ja ti Tupana'ga,” e po ti ga nehē. A'ero po ti he'yive'ga Tupana'ga nhi'ipo'ru'i ojikoga ga rehe nehē ndehe ko orepojykaharetea javo ga pe, ei Tupana'gapyrive'ga.

¹⁷—Ndera'ya'ra'ga po ti oho nhandepojykaharete'ga renonde nehē, ei ga Zacariasva'ea pe. Ymyahū Tupana'ga ra'uva opojyka Eliasva'ea ahe moiruamo ga mbopopoaka, ei Tupana'gapyrive'ga. Na jitehe po ti Tupana'ga ra'uva ndera'ya'ra'ga pojykai ga moiruamo ga mbopopoaka nehē. A'ero po ti ndera'ya'ra'ga akwaimbae'ga mbo'embo'ei nehē. “Pearō ti peja'ya'ra'ga.” A'ea po ti ga ei ḡa arōukara'java ḡa pe nehē, ei ga. Kiroki ḡa ndokoi Tupana'ga nhi'iḡa rupi – ḡahā po ti ga ombojapyaka katu nehē. Pyryve'ga ja po ti ḡa oko a'ero gweaporōḡitakaturu nehē. Nahā po ti ndera'ya'ra'ga ḡa mboavujikweri Tupana'ga pe nehē toko ti ḡa Tupana'gareheva'ero javo. O'aramē nahā po ti ga reko'i nehē, ei Tupana'gapyrive'ga Zacariasva'ea pe.

¹⁸—Marā po ti ji heroviari tayri'ga rehe nehē? ei Zacariasva'ea. A'ereki ji jixava'e nhirembirekohēa pavēi, ei ahe.

¹⁹A'ero Tupana'gapyrive'ga ei ahe ve: —Jirera ko Gabriel. Jihi Tupana'gapyrive'ga jitekovo ga pyri jipi, ei ga Zacariasva'ea pe. Gaha Tupana'ga ji mbuhurukari nde pyri emombe'u ti Zacarias'ga pe javo. A'ero ji ruri imombe'ukatuavo nde ve pyryva'ea. ²⁰Nahā po ti ndera'ya'ra'ga, a'e ko ji nde ve ko, ei ga Zacariasva'ea pe.

Aerē Tupana'ga erame po ti ji'eagwera apiavo ihoi nehē, ei Tupana'gapyrive'ga yvagipeve'ga. Nde ndereroviari reki ji'ea, ei ga. Nurā po ti nde nerenhi'iḡa'javi nehē, ei ga. Ji rendu ti! Ndera'ya'ra'ga arirē jate po ti nde nhi'iḡa'javi nehē, ei ga Zacariasva'ea pe.

²¹Ojatykahavuhua pyri templo pyri Zacariasva'ea re'yja'ga nduvi okari pe Zacarias'ga ti tohē jugwi kiro javo. Oyvvyteri pe ḡa ei: “Maraname ga nohemuhūi naerū ore ve?” ei ḡa onhimomby'avo.

²²Aerē ahe hemame ḡajatykahavuhua hugwi ua ḡa pyri tegwete ganhi'ihava ḡa pe. A'ero ḡa ei:

—Maraḡatu ga nonhi'iḡa'javi? ei ḡa. Po Tupana'ga gwepiuka mbatera ga pe, ei ḡa.

A'ereki opoa pyvō ahe nhi'inhi'ipotari ḡa pe. Nohema'javi ve reki ahenhi'iḡa ahe hugwi. A'ero ḡa hoi ogwovo.

²³Aerē Zacariasva'ea poravykya'javi ojatykahavuhua pype templo pype. Mbohapyra te ahe kiri oporavykyavo. Oporavykypavirē ahe jivyri ogwovo ḡwonga pe.

²⁴Aerē Zacariasva'ea rembirekova'ea Isabelva'ea puru'aro. Isabelva'ea ndohoi ḡwonga hugwi. Cinco ahe jahya mondoi ohoe'ymame ḡwonga hugwi. Ahe e'i:

²⁵—Ji poko Tupana'ga. A'ereki ga ombuhu jira'ya'ra'ga ji ve nhirembireko'ga pe no, ei ahe. Ymya ḡa ji jai nandera'yri javo. Kiro po ti ḡa nde'ia'javi ji ve nehē, ei ahe.

Tupana'gapyrive'ga omombe'u Jesus'ga araḡwama

²⁶Oporu'aramē seis Isabelva'ea jahya mondoi. A'ea rupi Tupana'ga ojipyrive'ga mondoukari Gabriel'ga cidade de Nazaré pe – perope Galiléiapeve'ga gwyri pe. ²⁷Pevo Tupana'gapyrive'ga yvagipeve'ga hoi ojyva imombe'gwovo Tupana'ga

nhi'iga Mariava'ea pe. Akwaimbae'ga ndogwerekoi ve ahe.

—Hehā ti tahembireko tuhē Daviva'ea rymymino'ga pavēi nehē José'ga pavēi nehē, ei ahepo'ria.

Mariava'ea nahembirekoi ve Joséva'ea pavēi Tupana'gapyrive'ga rurame Mariava'ea pyri. ²⁸Kiro Tupana'gapyrive'ga ruri Mariava'ea pyri javo ahe ve:

—Ejoryjory ti, ei ga. A'ereki Tupana'ga omombyry nde ve okovo nde pyri. Koji'i Tupana'ga imombyryvi nde ve kunhangwera'ga pe hohe, ei ga Mariava'ea pe.

²⁹Omyi Mariava'ea py'a Tupana'gapyrive'ga imombe'urame ahe ve. Ovyvteri pe ahe ei: “Maraḡatu ga ei ji ve ra'e?” A'ea ahe ei ojapyakavo hehe ikwahave'yma. ³⁰A'ero Tupana'gapyrive'ga ei:

—Maria, ei ga ahe ve. Terekyhyji! A'ereki Tupana'ga imombyryvi nde ve.

³¹Ji rendu ti! Ndepuru'a po ti nde nehē, ei ga. A'ero po ti nde eja'ya'ga mbo'ari nehē, ei ga Mariava'ea pe. Jesus emondo ti inoḡa gareraramo. ³²Huvihavuhu hete po ti ga nehē, ei ga. Nhandepojykaharete'ga Tupana'ga koji'i ipopoaka hete ḡa hohe pa. Jesus'ga pe po ti ga ei nehē jira'ya'ga. Tupana'ga tuhē po ti ga mongoi nehē eko ti huvihavuhetero javo. Nahā po ti ga huvihavuhetero ḡwamonha'ea py'rovo Daviva'ea py'rovo nehē, ei Tupana'gapyrive'ga. ³³Nane'ymi jipi po ti ga rekoi Jacóva'ea rakykwepohara'ga nduvihavuhetero gwe'ya'ḡa nduvihavuhetero nehē. Avuirama po ti ga rekoi huvihavamo nehē, ei Tupana'gapyrive'ga Mariava'ea pe.

³⁴Kiro Mariava'ea ei:

—Akwaimbae'ḡa ndajirerekoi ve, ei ahe Tupana'gapyrive'ga pe. Ma po ti ji puru'aro nehē naerū? ei ahe ga pe.

³⁵A'ero Tupana'gapyrive'ga ei ahe ve:

—Pyry hete Tupana'ga ra'uva. Tupana'ga ipopoaka hete ojipe'ḡa hohe pa.

Aerē po ti gara'uva jyvi ua nde pyri nehē. Opopoakara pyvō po ti Tupana'ga tayri'ga mondoi nde pype a'ero nehē. Nahā po ti ga ndera'ya'ga apoi nde ve nehē, ei ga Mariava'ea pe. Nurā ombo'aramo po ti ndera'ya'ga pyryhetero nehē. “Tupana'ga ra'ya'ga,” e po ti ḡa ga pe nehē, ei ga ahe ve.

³⁶—Ji rendu ti! ei ga ahe ve. Erekwaha nde eje'yjahēa Isabelhēa. Hēa ipuru'a no. Iḡwaivī hēa kiro a. Ymya ḡa ei: “Ndata'yri tuhē hēa.” Nahā ḡa ei. Emo seis hēa omondo jahya opuru'aramo. Kiro po ti hēa gwa'ya'ga mbo'ari nehē. ³⁷A'ereki Tupana'ga pe ahā onhimiva'ea, ei ga imombe'gwovo.

³⁸A'ero Mariava'ea ei Tupana'gapyrive'ga pe:

—Ji ko Tupana'gareheva'ea. Na ti ji puru'aro a'ero nehē ganhi'iga rupi nehē – kiroki a'ea nde eremombe'u ji ve, ei ahe ga pe.

A'ero Tupana'gapyrive'ga hoi ahe hugwi.

Mariava'ea oho Isabelva'ea repiaga

³⁹Aerē Mariava'ea herekokatui ombate'ria. Kotihī ahe herohoi vvytyruhua rupi Judéiapeve'ḡa gwryi pe vvytyruhupave'ḡa gwryi pe ogwovo pevove'ḡa cidade pe. ⁴⁰Pevo Zacariasva'ea rongā pe ahe hoi ogwovo Isabelva'ea pyri.

—Kiroḡwe ji ruri, ei ahe Isabelva'ea pe.

⁴¹A'ero Isabelva'ea ra'yra'ea Isabelva'ea avykyi ahevyvteri pe ahe Mariava'ea nhi'iga renduvame. Kiro Tupana'ga ra'uvapyryva ruri Isabelva'ea pyri ahe pojyako. ⁴²Nurā Isabelva'ea nhi'iga hahyahi hēa erame:

—Koji'i Tupana'ga imombyryvi nde ve kunhangwera'ḡa pe hohe, ei Isabelva'ea Mariava'ea pe. Aerē po ti Tupana'ga imombyryvi ndera'ya'ga pe nehē no. ⁴³Nde ko jipojykaharete'ga yhēa reki. Kiro po ti nde ga mbo'a nehē. A'ero nde

huvihava. Jihi okoteheva'ea ko ji. Emo nde erejo jitehe ji repiaga! ei ahe Mariava'ea pe onhimomby'avo. ⁴⁴Nenhi'iġa ji henduvame kotihġi jira'yra'ga roryroyvamo ji avykyavo jivytyeri pe ko, ei ahe Mariava'ea pe. ⁴⁵Pyry hete nde ve. A'ereki nde Tupana'ga nhi'iġa rerovia na tuhġe po ti a'ero nehġe javo, ei Isabelva'ea Mariava'ea pe. Tupana'ga po ti nopiriani tuhġe onhi'iġa nde ve nehġe, ei Isabelva'ea.

Mariava'ea ombohete Tupana'ga

⁴⁶ A'ero Mariava'ea ei:

—Ambohete tuhġe ji Tupana'ga jipojykharete'ga jipy'a pe.

Huvihavuhu ko nde epyryvamo, a'e ji ga pe.

⁴⁷ Tupana'ga ji mbohoryory ojihe, ei ahe. Jivytyeri pe ji jiroryory.

A'ereki ga nhimbopiro'yharamo oko.

⁴⁸ Ji ko gareheva'ero, ei ahe. Ji rendu ti! Kiro ji ndakotehea'javi reki.

A'ereki ga ji repia katu ji moka'nhye'yma.

Nurā kiro po ti vvyakotyve'ġa epavi nehġe pyry hete hġea pe javo ji ve, ei Mariava'ea.

⁴⁹ A'ereki Tupana'ga ipopoakaheteve'ga ji poko hete.

Anhimomby'a ji ga rehe.

Pyry hete tuhġe ga.

⁵⁰ Nane'yumi ga ġa arġhetei ġa pokoga

– kiroki ġa ganhi'iġa rupi oko ga mboheteputa.

Oporogwety ga ġanda'yra'ġa ġanymymino'ġa no

– kiroki ġa ganhi'iġa rupi oko ga mboheteputa.

Oporogwety ga ġanamonha'ġa no

– kiroki ġa ganhi'iġa rupi oko ga mboheteputa, ei Mariava'ea.

⁵¹ Ga okwahavuka opopoakara.

Ombokwaki'o ga onhimboheteve'ġa.

⁵² Ga omombo huvihava'ġa

tapekoa'javi ti huvihava kiro javo ġa pe. Okoteheve'ġa ga omongouka reki

eko ti huvihavamo kiro javo ġa pe, ei Mariava'ea.

⁵³ Ga omondo pyryva'ea imbatere'yve'ġa pe.

Imbateve'ġa ga omondouka reki ojihugwi.

Ġapojate oho a'ero.

⁵⁴ Tupana'ga nomoka'nhyimi onhi'iġagwera ojiheva'ea pe israelitasva'ea pe.

Oko ga ġwembi'ea rupi ahe pokoga, ei Mariava'ea.

⁵⁵ Ymyahū ga nhi'iġatui nhaneramonhava'ea pe Abraāova'ea pe.

Aerġe ga nhi'iġatui aherakykwepoharava'ea pe israelitasva'ea pe.

“Nane'yumi ji pe pokogi jipi,” ei Tupana'ga ahe ve.

“Penymymino'ġa po ti ji ġa pokogi nehġe no,” ei ga. Na tuhġe reki.

Nomoka'nhyimi ga ahe pokoga.

Ga po ti nhande pokogi nehġe no, ei Mariava'ea.

Nhanenymymino'ġa po ti ga ġa pokogi nehġe no.

Ġanymymino'ġa po ti ga ġa pokogi nehġe no, ei Mariava'ea.

⁵⁶ Kirġe Mariava'ea trġs jahya mondoi gwerevi opytavo Isabelva'ea pyri. Aerġe ahe jivyri ogwovo ġwonga pe.

Joāo Batistava'ea o'a

⁵⁷ Kiro Isabelva'ea ra'yrava'ea ahava. A'ero ahe gwa'yrava'ea mbo'ari. ⁵⁸ Aherongapypeve'ġa

okwaha aheryja'ġa pavġi Tupana'ga pyryhetea ahe ve ga ahera'yrava'ea mbo'arukaro ġwaramo ahe ve. A'ero ġa ndoryndoryvamo Isabelva'ea pavġi.

⁵⁹ Sete tay'riva'ea kiri o'arirġe. Ko'emame aherakwanhapi'ria kytihava. A'ero ġande'yja'ġa nduri hepiaga. Tay'riva'ea rehe ġa inombotari ahereraramo ahepo'ria rera Zacarias po ti garera nehġe javo. ⁶⁰ A'ero ahe'yembora ei:

—Ahā te! Poi rūi po ti garera nehē. Garera po ti João nehē, ei Isabelva'ea.

⁶¹ A'ero ġa ei ahe ve:

—Maraname nde ei nahā? Ndogw-erekoi nder'e'ya'ġa a'ea gwerā, ei ġa.

⁶² Opoa pyvō ġa ei tay'riva'ea po'ria pe marāva'ea nde erepota garera naerū javo. ⁶³ A'ero Zacariasva'ea poeruri peru ti ji ve ikwatijahava javo. A'ereki ahe nonhi'iġi. Ĥa imondorame ikwatijahava ahe ve, ahe ikwatijari inoġa: “Garera ko João.” Ĥa nhimomby'apavi aherera repiaga.

⁶⁴ Kiro kotihī Zacariasva'ea nhi'iġa'javi a'ero.

—Pry hete Tupana'ga, ei ahe ga mboheteavo.

⁶⁵ Zacariasva'ea nhi'iġame ahekotyve'ġa kyhyjipavi. Hehe ġa nhomonhi'inhi'iġi imombe'gwombe'gwovo pa yvytyvytyruhupeve'ġa pe nhaporemo Judéiapeve'ġa pe. ⁶⁶ Kiroki ġa ġwendu Zacariasva'ea mombe'ua tay'riva'ea mombe'ua no – ġa nhaporemo ojapyaka hehe. A'ero ġa ei:

—Tayri'ga po ti oko huvihavuhuro a'ero nehē! ei ġa.

A'ereki Tupana'ga popoakahetea oko tay'riva'ea rupi.

Zacariasva'ea omombe'u gwa'yrava'ea

⁶⁷ Tay'riva'ea po'ria Zacariasva'ea, ahe kiro Tupana'ga ra'uva ahe pojykai. A'ero ahe imombe'ui Tupana'ga rembikwahavukara javo:

⁶⁸ —Timbohete ti nhandepojy kaharete'ga israELITAS'ġa pojy kaharete'ga Tupana'ga!

A'ereki ga uhu nhande pokoguka ojiheva'ea pokoguka nhande mbopiro'yavouka, ei Zacariasva'ea.

⁶⁹ Ga ombuhuruka ipopoakaheteve'ga toko ti ga ġambopiro'yharamo javo.

Garamonhava'ea ko Daviva'ea
Tupana'gareheva'ea, ei
Zacariasva'ea.

⁷⁰ Ymyahū hete Tupana'ga omombe'uipe ipopoakaheteve'ga rura pyryva'ea pe onhi'iġa mombe'uharava'ea pe.

A'ero Tupana'ga nhi'iġa mombe'uharava'ea garura mombe'ui nhaneramonhava'ea pe.

⁷¹ Ahe e'i: “Tianembopiro'y ti ipopoakaheteve'ga nhanearōe'ÿve'ġa hugwi nehē.”

A'ea Tupana'ga nhi'iġa mombe'uharava'ea ei nhaneramonhava'ea pe Tupana'ga remimbotarimova'ea mombe'gwovo, ei Zacariasva'ea.

⁷² A'ereki ymyahū Tupana'ga e'i hete nhaneramonhava'ea pe:

“Amombyry po ti ji pe me imoka'nhyme'yma nhinhi'iġa Abraāova'ea pe nehē,” ei Tupana'ga, ei Zacariasva'ea.

⁷³ Ymyahū Tupana'ga onhi'i nhaneramonhava'ea pe Abraāova'ea pe, ei Zacariasva'ea.

⁷⁴ Abraāova'ea pe ga ei:

“Ambopiro'y po ti ji nderakykwepohara'ġa ġa'arōe'ÿve'ġa hugwi nehē.

A'ero ti ġa toko nhinhi'iġa rupi ji mboheteavo okyhyjie'yma nehē,” ei Tupana'ga.

⁷⁵ “Nane'yimi ti nderakykwepohara'ġa toko pry okovo jireheva'ero ji mboheteavo okokatuavo jipi nehē,” ei Tupana'ga nhaneramonhava'ea pe, ei Zacariasva'ea imombe'gwovo ġa pe.

⁷⁶ —Tapihā, ei Zacariasva'ea gwa'yrava'ea pe.

Nde ypy ti ereho Tupana'ga renonde nehē imboavujikwea ga pe garura renonde nehē.

Nurā po ti ga ei nde ve nehē

ereko ti nde nhinhi'iġa mombe'uharamo nehē javo.

Gaha oko ojipe'ġa hohe pa Tupana'ga, ei Zacariasva'ea gwa'yra'va'ea pe.

⁷⁷Nde po ti eremombe'u pyryva'ea Tupana'ga nhi'iġa gareheve'ġa pe ġa moġitavo nehē.

A'ero po ti nde ei ġa pe nehē:

“Uhu po ti ipopoakaheteve'ga nhande mbopiro'yavo nhanderekote'varuhua hugwi nehē.

A'ereki ga a'ea omombo nhande hugwi ikwahava'jave'yma.”

A'ea po ti nde ei ġa pe nehē, ei Zacariasva'ea gwa'yra'va'ea pe.

⁷⁸Nahā po ti nehē. A'ereki Tupana'ga omomyry nhande ve nhande repiakatuavo.

Opyryvamo ġwaramo po ti ga ipopoakaheteve'ga mbuhurukari nhande pyri yvaga hugwi nehē.

⁷⁹Urame po ti ipopoakaheteve'ga ei ikwahavuka nhande ve nehē.

“Pejiko ti ji rehe imomboruka pejikote'varuhua ji ve.

A'ero po ti ji pe nderohoukari yvagi pe pe mombytavo avuirama Tupana'ga pyri nehē.

A'ero po ti pe ndapehoi hahyva'ea ruvi-hava pype nehē.”

A'ea po ti ga ei ikwahavuka nhande ve nehē.

A'ereki nhande ndikwahavi nhandekote'varuhua nhandekyhyjiavo hahyva'ea ruvihava hugwi okovo ġa ja

– kiroki ġa oho ppytuna rupi.

“Mome po pehea?” ei ġa ikwahave'yma. Ipopoakaheteve'ga po ti ikwahavukari nhande ve

imbokojahuavo nhaneakaġi pe inoġatuavo nhandepy'a

ji rupi po ti pe hoi yvagi pe nehē javo, ei Zacariasva'ea gwa'yra'va'ea pe.

⁸⁰Aerē tay'riva'ea nhimomboakari oky'rahu'iro Zacariasva'ea ra'yra'va'ea.

Pyry hete tuhē tay'riva'ea reaporoġita okovo. Aerē oyvuakarama ahe ruvi ongae'yi me upa. Aerē ahe oje'yja'ġa moġitai israelitas'ġa moġitai Tupana'ga nhi'iġa rehe.

Jesus'ga aragwera

(Mateus 1.18-25)

2 João Batistava'ea arirē César Augustova'ea oko huvihavuhuro tuhē romanova'ea. A'ero ahe ei ogwyripeve'ġa pe nhaporemō ġa mondovouka ikwati-jaruka ġandera. ²A'ea rupi ġa hoypyi ikwati-ja. A'ea rupi Cirênio'ga oko governador'ga Síriapeve'ġa gwyrri pe. ³Ġa nhaporemō ġa hoġahoi ġwamönhava'ea cidade pe ġwamönhava'ea aragweri pe imondovo gwera.

⁴Nurā Joséva'ea hoi cidade de Nazaré hugwi. Ogwyrri hugwi ahe hoi Galiléia hugwi ogwovo. Judéiapeve'ġa gwyrri pe ahe hoi cidade de Belém me – perope ymyahū Daviva'ea o'a Joséva'ea ramönhava'ea. ⁵Nurā pevo Belém me Joséva'ea hoi imondovo gwera Mariava'ea pavēi.

Mariava'ea aherembirekoruama, ymya ahe ipuru'a okovo. ⁶Kiro ahera'yra'ga ahava reki ahe vahemame pevo. ⁷A'ero ahe gwa'yra'ga mbo'ari upa. Gaha ahera'yrypya. Ahe ga mamaġatui tapy'ynhapira pyvō ipukuhuva'ea pyvō ga mondovo ga noġa yuranuhūa poitava pype – perope ġa omondo mbatera yuranuhūa pe. A'ereki ahā ahe ve ahekihava pevo ġanonga pype. Nurā yuranuhūa rokaja pype Mariava'ea ombo'a gwa'yra'ga.

Ovelhas repiakatuharava'ea

Tupana'gapyrive'ġa pavēi

⁸Belém kotyi ve ġa nduvi nhuhū me ovelhas repiakatuhara'ġa. Gwepia katu ġa ovelhas he'yjuhuva'ea ppytunimo okovo.

⁹Kotihī hete nhandepo-
jykharete'gapyrive'ga Tupana'gapyrive'ga

jipiukari ġa pe yvaga hugwi. Nhan-depojkaharete'ga rendy'jandy'java imbokojahupavi ġa pe. Ohyhyi ġa okyhyjiavo. ¹⁰ A'ero Tupana'gapyrive'ga yvagipeve'ga ei ġa pe:

—Tapekyhyji te, ei ga ġa pe. Ji rendu ti! Ajo ji tamombe'u Tupana'ga nhi'iġa pe me pyryva'ea pe me, ei ga. Hendu-vame horyory pa hete po ti ġa nehē pegwyrripeve'ga israelitas'ġa. ¹¹ Kiro ji imombe'tui pe me pyryva'ea. Ga o'a ko nhandepojkaharete'ga Cristo'ga. Ga ko pembopiro'yharamo oko, ei ga. Daviva'ea cidade pe ga ari ko. ¹² Kiro ji ga momb'e'ukatui pe me. Nurā po ti pe mbaragwahavi ga rehe nehē ga rekaramo nehē. Yuranuhūa poitava pype po ti pe ga repiagi nehē. Tapy'ynhapira pyvō hēa ga mamani ga noġa ipype, ei Tupana'gapyrive'ga ġa pe.

¹³ Kotihī he'yjuhuve'ġa yvagipeve'ġa jipiukari yvaga hugwi Tupana'gapyrive'ga pyri. Ġa ko Tupana'gapyrive'ġa soldados'ġa'jave'ġa. Tupana'ga mboheteavo ġa ei:

¹⁴ —Kiro yvagi pe hete yvagipeve'ġa ombohete Tupana'ga tayri'ga rehe, ei ġa.

Yvaga gwyra yvya koty kiro u katu pa yvyakotyve'ġa py'a no tayri'ga rehe. A'ereki Tupana'ga hory ġa ndehe, ei Tupana'gapyrive'ġa.

¹⁵ Onhi'imbavirē Tupana'gapyrive'ġa jivypavi ogwovo ojiupia yvagi pe. Ġa horame ovelhas repiakatuhara'ġa ei ojohupe:

—Tupana'ga ombuhuruka ġa nhande pyri ikwahavuka nhande ve ipita'ngive'ga ara. He xaho pevo cidade de Belém me ga repiagi a'ero nehē, ei ġa.

¹⁶ A'ero ġa ovelhas rejari nhuhū me onhana pea rupi ua Belém me. Pevo ġa ga rekari ga repiagi a'ero Mariava'ea reheve Joséva'ea reheve. Ipita'ngive'ga ġa ga repiagi yuranuhūa poitava pype.

¹⁷ Ga repiagame ovelhas repiakatuhara'ġa imombe'umbe'upavi Tupana'gapyrive'ga nhi'iġa.

—“Belém me pepojkaharete'ga Cristo'ga ari pembopiro'yharamo,” ei ga tayri'ga momb'e'gwovo, ei ovelhas repiakatuhara'ġa.

¹⁸ Onhimomby'a pa ġa – kiroki ġa ġwendu ġanhi'iġa. ¹⁹ Mariava'ea reki ahe japyakapavi hehe ovytyteri pe. Nomoka'nhymbavi ahe.

²⁰ Aerē ovelhas repiakatuhara'ġa jivryri ogwovo ġwentymbava pyri Tupana'ga mboheteavo.

—Pryr hete Tupana'ga, ei ġa. Gaha ahe mbojiko ojihe. A'ereki ga okwahavuka tayri'ga ara nhande ve. A'ero nhande tayri'ga repiagi reki. Tupana'gapyrive'ga omombe'u katu nhande ve, ei ġa Tupana'ga mboheteavo.

Jesus ko garera

²¹ Aerē sete tayri'ga kiri o'arirē. Kiro Mariava'ea garakwanhapi'ria kytiukari Joséva'ea pavēi. Jesus ahe inoġi gareraramo ga rehe. A'ereki Tupana'gapyrive'ga yvagipeve'ga e'i jipe: “Eno ti gareraramo ga rehe Jesus.” A'ea ga e'i Mariava'ea pe ahe ra'yre'ymame.

Gweroho ahe Jesus'ga gwe'yjava'ea jatykahavuhu pe

²²⁻²⁴ He'yiva'ea quarenta okirirē Mariava'ea gwa'yra'ga rerohoi cidade de Jerusalém me Joséva'ea pavēi tihepiuka ti ga Tupana'ga pe javo. A'ereki ymyahū Tupana'ga e'i Moisésva'ea pe ikwatjaruka ahe ve nahā kunhangwera'ġa ti toko gwa'yrypyve'ġa arirē nehē javo.

“He'yiva'ea quarenta okira rupi ti hēa tojikwaku gwa'yra'ga arirē,” ei Tupana'ga ikwatjaruka.

“Quarenta okirirē mokōi ti hēa togweru ji pyri pykahu'ia ikwava'eġa ji ve.

Herekoe'ymame pykahu'ia mokōi ti hēa togweru pykahua'java'ea ra'yra ji ve nehē.

A'ea rupi po ti ji ġa mombyryvi a'ero nehē,” ei Tupana'ga Moisésva'ea pe ikwatijaruka.

E'i ga no:

“Akwaimba'eva'ea ojihuvypyva'ea jiapoa tuhē ġanenybava.

Akwaimbae'ġa ojihuvypyve'ġa jiapoa tuhē no ġanda'yrypyve'ġa.

Nurā ti ġa tombuhu ojihuvypyve'ġa ojihuvypyva'ea reheve ji ve nehē,” ei Tupana'ga Moisésva'ea pe ikwatijaruka.

Nurā Moisésva'ea rembikwatijara rendukatuavo ġwaramo Mariava'ea gwa'yra'ga rerohoi cidade de Jerusalém me oikwakupavame. Ogwryripeve'ġa jatykahavuhua pype templo pype ahe gwa'yra'ga rerohoi pykahu'ia reheve. Ovahemame ahe mokōi imondoi pykahu'ia ikwava'ēhara'ga pe.

—Ekwava'ē ti Tupana'ga pe, ei Mariava'ea Joséva'ea pavēi ga pe. Xako ti Tupana'ga rembikwatijarukara rupi, ei ahe.

—Kwa, ei ga ahe ve ikwava'ēga.

²⁵Nanime Tupana'ga ra'uva Simeāova'ea reruri ahegwryripeve'ġa jatykahavuhua pype templo pype. Oko katu Simeāova'ea Tupana'ga rendukatuavo. Jerusalém me ahe ruvi. Ymya Simeāova'ea e'i: “Ymya ji ei garura pota: Aerē po ti ga ruri nehē – kiroki ga onoġatu nhandepy'a nehē israelitas'ġa py'a nehē, a'e ji,” ei ahe. A'ereki ymya Tupana'ga ra'uva opojoyka Simeāova'ea. ²⁶A'ero i'ei ahe ve: “Nde manoe'ymame po ti Tupana'ga Cristo'ga repiukari nde ve nehē. Gaha Tupana'ga ombuhu toko ti ga nderuvihavuhuhetero javo,” e'i Tupana'ga ra'uva ymya ahe ve.

²⁷Kiro Tupana'ga ra'uva Simeāova'ea reruri ahe rerovahema ahegwryripeve'ġa jatykahavuhua pype templo pype a'ero.

A'ea rupi Mariava'ea tayri'ga reruri ga rerovahema pevo Joséva'ea pavēi tihepiuka ti ga Tupana'ga pe nhandekovo Moisésva'ea remimbo'eagwera rupi javo.

²⁸Kiro Simeāova'ea Jesus'ga pyhynhyrōi opoti'a rehe ga mondovo ga noġa. Tupana'ga pe ahe ei ga mboheteavo:

²⁹—Jipojoykaharetero ndepyry hete nde. Eremombe'u katu ko nde ji ve, ei ahe.

Na ti ji manoi kiro a'ero.

A'ereki jipy'a u katu kiro, ei ahe.

A'ereki nde ere'e ji ve ejiheva'ea pe:

“Nde manoe'ymame po ti ji ga repiuka nde ve nehē.” Nahā nde ei.

³⁰Kiro ji ga repiagi tuhē.

Ga po ti ore mbopiro'yi okovo nenhi'ġa rupi.

³¹Gaha nde eremongo

eko ti ġambopiro'yharamo javo ga pe, ei Simeāova'ea.

Vvyakotyve'ġa po ti gwepia pa ga nehē ga ko nhanembopiro'yharamo oko javo.

³²Ji rupi ahe oho Tupana'ga pyri javo, gaha po ti oko hyapehava ja hepiuka ndeviara judeus'ġarūive'ġa pe gentios'ġa pe nehē, ei ahe.

Ore ko ndereheva'ero israelitasva'ero.

Ore mboheteuka po ti ga nehē, ei Simeāova'ea Tupana'ga pe.

³³Onhimomby'a Jesus'ga yembora Joséva'ea pavēi Jesus'ga mombe'ua renduvame.

³⁴—Tupana, ei Simeāova'ea Tupana'ga pe. Emombyry ti José'ga pe Mariahēa pe no tayri'ga pe no, ei ahe.

Mariava'ea pe Simeāova'ea ei:

—Ji rendu ti! ei ahe Jesus'ga yembora pe. Agwa'ga ko ji amombe'u kiro nde ve ndera'yra'ga. Ymyahū Tupana'ga ei ga mombe'gwovo: “Nahā po ti ga pe nehē. Ga rehe po ti jara'ġa nduri ji pyri he'yive'ġa israelitas'ġa nehē xako ti gareheva'ero javo. Nduri po ti jara'ġa ji pyri ga rehe jave'yma he'yive'ġa israelitas'ġa nehē. Ġa po ti ndokopotari gareheva'ero nehē,” ei Tupana'ga. “Tohepiuka ti ga

jireaporoġita ġa pe nħaporemu nehē. A'ero po ti he'yive'ġa nhi'ite'varuhui ga pe okote'varuhuro ga pe nehē. ³⁵Nahā po ti ndera'yra'ga pe nehē tomboukwaha ti ga he'yive'ġa ndeaporoġita nehē,” ei Tupana'ga, ei Simeāova'ea Mariava'ea pe. Ndehe, ei ahe Mariava'ea pe, hahy hete po ti nde ve nehē no, ei Simeāova'ea ahe ve.

³⁶⁻³⁸Simeāova'ea nhi'imbavame nanime Anava'ea ruri ahe pyri. Tupana'ga nhi'iġa mombe'uharava'ea Anava'ea. Fanuelva'ea ahepo'ria. Nurā ahe Aserva'ea rakykwepoharamo. Sete ahe ombokwara'a ġwembirekova'ea rerekorame. Aerē ahe omano Anava'ea hugwi. Nahembirekoa'javi Anava'ea a'ero. Aerē kiro he'yi ahe imbokwara'ara'ari oitenta e quatro anos ahe imbokwara'ari. Iġwaiwī hete ahe. Nane'yimi ahe hoi oje'yja'ġa jatykahavuhua pype templo pype. Ippye ahe ndo'ui onhi'iġa Tupana'ga pe ypytunimo arimo no tambohete ji ga javo.

Kiro ahe ruri Mariava'ea pyri Joséva'ea pyri no ahe Jesus'ga rerekorame ipype.

—Ndepyry hete nde, ei Anava'ea Tupana'ga pe. A'ereki nde erembuhu tayri'ga Cristo'ga, ei ahe Tupana'ga pe.

A'ero ahe hoi tayri'ga mombe'gwombe'gwovo Jerusalēmeve'ġa pe – kiroki ġa ombopiro'yhara'ga rura pota tuhu ti ga javo.

—Uhu nħanembopiro'yhara'ga, ei Anava'ea ġa pe nħaporemu imombe'gwovo.

Ojivy Mariava'ea cidade de Nazaré pe

³⁹Mariava'ea onhi'ipo'ru pa Tupana'ga nħandepojkaha'ete'ga Joséva'ea pavēi – kiroki Tupana'ga nhi'iġa Moisésva'ea okwatija. Aerē ahe jivyri ogwovo ogwryri pe Galiléia pe. Ocidade pe ahe hoi Nazaré pe.

⁴⁰Pevo tayri'ga nħimomboakari Jesus'ga. Oata'i ga. Pyry hete tuhē garea-poroġita. Okwaha pa ga. Tupana'ga imombyryvi ga pe.

Jesus'ga oko gwe'yjava'ea jatykahavuhu pe

⁴¹Ano nanani Jesus'ga yembora oho Jerusalém me gapo'ria pavēi. “Ti'u toryvi pe Páscoa pe pevo ojipe'ġa pavēi,” ei ahe. “Timoka'nħymyme ti Tupana'ga pyryvagwera nħande ve. A'ereki ymyahū Tupana'ga ombogwawuka nħan-eramonhava'ea pyvō ahera'yryppyva'ea jukaukare'yma,” ei ahe. ⁴²Nurā ahe hoi ano nanani Jerusalém me i'gwovo toryvi pe.

Kiro ahe hoa'javi Páscoa repiaga Jesus'ga vojaramo. Doze anos Jesus'ga imbokwara'ari kiro. Jesus'ga rerogwovo ojupi ahe hoi ovahema i'gwovo toryvi pe.

⁴³Aerē Páscoa mominirē ahe jivyri pehea rupi ua ġwonga pe. Opyta Jesus'ga Jerusalém me. Ahe ndokwahavi reki ga pytaramo. ⁴⁴“Po ga ruri nħandere'yja'ġa ndupi,” ei ahe ua. “Po nħanerembikwahave'ġa ndupi ga ruri,” ei ahe. A'ereki he'yive'ġa ojivy Jerusalém hugwi pea rupi ua ġwonga pe. Ndokiri ve ahe mbytera rupi ve. Ka'arugame ahe ei: “Mome po ga reko'i naerū?”

Oje'yja'ġa ma'ō me ahe ga rekarekari novia onħimbikwahave'ġa ma'ō me no. ⁴⁵Ga repiage'ymane ahe jivyri Jerusalém me a'ero ga reka. ⁴⁶Dois okirirē ahe ga repiagi ogwryripeve'ġa jatykahavuhua pype. Ahegwryripeve'ġa mbo'ehara'ġa ma'ō me ga apygi ġa nendukatua'vo. Tupana'ga nhi'iġa rehe ġa ombo'e.

—Marā po? Emombe'u katu ti ore ve, ei ġambo'ehara'ġa Jesus'ga pe.

A'ero Jesus'ga imombe'ukatui ġa pe. Kirē ga ei ġa pe:

—Marā po? Pemombe'u katu ti ji ve kiro, ei Jesus'ga ḡa pe.

⁴⁷ Onhimomby'a pa reki garenduve'ḡa ga okwaha hete Tupana'ga nhi'iḡa javo.

⁴⁸ Ga repiagame ga'yembora nhimomby'ahetei Joséva'ea pavēi.

—Pi'a, ei Jesus'ga yembora Jesus'ga pe. Maranameuhū nde orepy'a momyn-huhūi? Ndavy'ari ji nderuva'ga pavēi nde rekaramē! Momeuhū ga? oro'e ore nde ve.

⁴⁹ A'ero Jesus'ga ei ahe ve:

—Maraname pe ji rekari? Po ji rekoi avo jiruva'ga ronga pe hamo nhande-jatykahavuhu pe. Avo Tupana'ga nhi'iḡa rupi ji rekoi. Ndapekwahavi naerū? ei ga ahe ve.

⁵⁰ Ndokwahavi tuhē reki ahe gwa'yra'ga ea Mariava'ea Joséva'ea pavēi. A'ero ahe ei oyvyteri pe: “Marāi ganhi'iḡa ga erame po ji rekoi jiruva'ga ronga pe hamo? Maraname ga ei a'ea?” ei ahe oyvyteri pe.

⁵¹ Kiro ga jivyri o'yembora rupi Joséva'ea rupi ua cidade de Nazaré pe. Opyta ga upa aheronga pe okovo ahenhi'iḡa rupi jipi. Ga'yembora ojapyaka oyvyteri pe ga'ea rehe. Nomoka'nhyimi ahe.

⁵² Aerē Jesus'ga imbokwara'ara'ari. Ig-waigwavete Jesus'ga reaporoḡitakaturu. Okwaha pa ga okovo. Jyvuaka ga kiro onhimomboakaruhuavo. Tupana'ga oarō hete ga. Yvyakotyve'ḡa ga arō hete no.

João Batistava'ea remimombe'ua

(Mateus 3.1-12; Marcos 1.1-8; João 1.19-28)

3¹⁻² Aerē João Batistava'ea pe Zacari-asva'ea ra'yrava'ea pe Tupana'ga imbuhurukari onhi'iḡa imombe'gwovouka ahe ve.

—Emombe'u ti nhinhi'iḡa ḡa pe, ei Tupana'ga João Batistava'ea pe.

Tupana'ga nhi'iḡa renduvame João Batistava'ea ruvi ongae'yi me upa.

Tupana'ga imbuhurukarame onhi'iḡa João Batistava'ea pe Tibério César'ga he'yjuhuve'ḡa nduvihavuhuro tuhē oko. Kiro César'ga he'yi quinze anos ḡweri imbokwara'ari ḡanduvihavuhuro. Pôncio Pilatos'ga ko governador'ga Judéiapeve'ḡa gwyrī pe. Herodes'ga omondomondo Galiléiapeve'ḡa ḡwemimbotarimova'ea rupi ḡagwyrī pe. Herodes'ga irū'ga Filipe'ga. Filipe'ga omondomondo Ituréiapeve'ḡa ḡwemimbotarimova'ea rupi ḡagwyrī pe. Omondomondo ga Traconitespeve'ḡa ḡagwyrī pe no. Lisânia's'ga ko omondomondo Abilenepeve'ḡa ḡwemimbotarimova'ea rupi ḡagwyrī pe. Tibério César'ga gwereko pa ḡa ḡanduvihavuhuro okovo.

A'ea rupi ikwava'ēhara'ḡa nduvihavuhu'ḡa ko Anás'ga Caifás'ga pavēi.

A'ea rupi kiro João Batistava'ea pe Tupana'ga imbuhurukari onhi'iḡa imombe'gwovouka emombe'u ti nhinhi'iḡa ḡa pe javo. ³Nurā João Batistava'ea hoi ḡagwyrī pe nhaporemō rio Jordão rembeyvyra rupi imombe'gwovo hete Tupana'ga nhi'iḡa ḡa mbo'eavo.

—Pepohi tuhē ti pejikote'varuhua hugwi, ei ahe. Perojijyjijyi ti pejeaporoḡita pejikokatuavo Tupana'ga nhi'iḡa rendukatuavo. A'ero po ti ji pe mobatizai yhya pype rio pype nehē, ei ahe. A'ero po ti Tupana'ga imombohetei pendekote'varuhua pe hugwi nehē imoka'nhyima nehē, ei João Batistava'ea ḡa pe ḡa moḡitavo.

⁴Ymyahū Isaiasva'ea ko Tupana'ga nhi'iḡa mombe'uharava'ea. Isaiasva'ea João Batistava'ea mombe'u nhoḡwenonde. Isaiasva'ea e'i ikwatija hako:

“Hahyahi po ti ganhi'iḡa

ga erame ġa mbo'eavo ongae'yi me nehē," ei Isaíasva'ea.

"E'i po ti ga nehē:

'Pemboavujikwe ti pehea huvihava'ga pe tuhu ti ga nhande pyri javo.

Pembohupi katu ti pehea ga pe,' e po ti ga nehē," ei ahe javo ġandeparogita rerojijya pe nhandepo-
jyokharete'ga rura renonde.

⁵"Omoypeh̄ ti Tupana'ga nhyvyap̄apynuh̄a ġwaimbya nehē,' e po ti ga nehē.

'Ombo'gwy'gwyruhu po ti ga jvy'gwavy'gwajuhua vvytyra reheve imbojo'jakatuavo nehē.

Omohiġatu po ti ga pehea nhikoti'koti'ihua nehē imondovo nehē.

Onoġatu po ti ga nhyvyap̄apy'ndiuhua pea rupi nehē.

⁶Tupana'ga po ti gwepiuka vvyakotyve'ġa mbopiro'yhara'ga nehē,' e po ti ga nehē."

A'ea Isaíasva'ea ei ymyahū ikwatija hako João Batistava'ea nhi'lġa mombe'unhoġwenondeavo hako.

⁷Kiro João Batistava'ea ruvi ongae'yi me ogwovo rio Jordão rembeyvryi. A'ero he'yjuhuve'ġa nduri onhimono'ono'oġuh̄uavo João Batistava'ea pyri tianemobatiza ti javo ahe ve. A'ero João Batistava'ea ei ġa pe:

—Tiruahū pendeaporoġita! Pe'euhu pe pejohupe pejikokatupotare'yma ġwaramo. Pe'e pe: "Haite! Xaho João Batista'ga pyri tianemobatiza ti ga. Nurā po ti Tupana'ga nonhimonha'ngaa'javi nhande rehe nehē. Ndahahi po ti nhande ve a'ero nehē." Nahā pe pe'e, ei João Batistava'ea. Maraname pe euhui nanongarava'ea naerū? Pe tuhē penhimbo'e nava'ea rehe, ei João Batistava'ea ġa pe.

⁸—Ji a'e pe me: Po pe ndapepotari hahyva'ea Tupana'ga nhimonha'ngarame pe ndehe, a'ero

ti peko katu, ei João Batistava'ea. Tapembopogwea'javi ti pejite'varuhua pejikovo. Pe pohirame jugwi po ti Tupana'ga ei pe me nehē: "Ndovy'ari ġa okote'varuhua rehe kiro opohia jugwi herojijyita ojeaporoġita. Nanhimonha'ngaa'javi ji ġa ndehe a'ero." Nahā po ti Tupana'ga ei pe me a'ero nehē, ei João Batistava'ea ġa pe.

—Tape'ei ti pejiyvyteri pe: "Abraãova'ea nhaneramonhamo oko. Tupana'ga oarō hete Abraãova'ea. Nurā po ti Tupana'ga nonhimonha'ngai nhande rehe nehē." A'ea ti tape'ei. A'ereki Tupana'ga ndokoi reki Abraãova'ea rymymino'ġa ndehe ġa ndekote'varuhurame. Po Tupana'ga ojipe'ġa pota, a'ero Tupana'ga oapo kwaha aġa ita Abraãova'ea rymyminoro ġa mongovo, ei João Batistava'ea ġa pe.

⁹Kiro João Batistava'ea imombe'ui ojo'java'ea ġa pe. Ġa mbo'eavo ga ei:

—Akwaimbae'ga ombogwa ġwerī jykwa'ria pyvō tambo'aruka javo. Po i'yva ndogwerekoi yva'ikatua, a'ero po ti ga imbo'ari imondovo tata pype nehē. Na jitehe Tupana'ga pe nderekoġwerī pe momboa tata pype hahyva'ea ruvihava pype pe pohire'yma ġwaramo pejikote'varuhua hugwi pejikokatue'yma, ei João Batistava'ea ġa pe imombe'gwovo.

¹⁰João Batistava'ea renduvame ġa ei ahe ve onhimongyavo:

—Marā po ti ore rekokatui a'ero nehē?

¹¹A'ero ahe ei ġa pe:

—Kiroki ga gwereko mokōi tapy'ynhapira – gaha ti tomondo ojipeji herekoe'ÿve'ga pe. Kiroki ga gwereko mbatera – gaha ti tomondo herekoe'ÿve'ga pe to'u ti ga javo. Nahā ji ei pe me pemondo ti javo, ei ga ġa pe.

¹²Kiro itambere'ia mono'ono'ōhara'ġa nduri João Batistava'ea pyri. Omono'oġuh̄u ġa itambere'ia governo

pe. Ĝa uhu tianemobatiza ti João Batista'ga javo.

—Nhanembo'eharamo emombe'u ore ve, ei ĝa ga pe. Marā po ti ore rekokatui a'ero nehē? ei ĝa.

¹³ A'ero ahe ei ĝa pe:

—Penhi'ipo'ru ti penduvihava'ĝa. Ĝanhi'iga rupi te ti pemono'ono'oĝatu itambere'ia ahe hugwi, ei ahe. Tape'ei ti ahe ve: “Koji'i ti embuhu ji ve.” A'ea ti tape'ei, ei João Batista'ea ĝa pe.

¹⁴ Kiro soldados'ĝa nduri João Batista'ea pyri no. Ahe ve ĝa ei:

—Oro ore, marā po ti ore rekokatui nehē? ei ĝa.

A'ero ahe ei ĝa pe:

—Tapepojkyai ti ojipe'ĝa itambere'ia ĝa hugwi. Tapenupanupāi ti ĝa ĝaitambere'ia rerohoahe'yma nehē. Tape'ei ti ojipe'ĝa pe: “Pembuhu ti ore ve itambere'ia. Po pe napembuhuri ore ve, a'ero po ti ore imbojari pe ndehe nehē.” Tape'mbei ti javo nanongara pe ĝa mongyhyjiavo imbuhuruka pejive. Pejoryjory ti peitambere'ia rehe – kiroki a'ea penduvihava'ĝa imondoi pe me pe-paravykya repyra, ei ahe ĝa pe.

¹⁵ João Batista'ea renduvame ĝa epavi oyvyteri pe: “Mara'ngu po João Batista'ga Tupana'ga remimbuhurukara'ga Cristo'ga? Ga tuhē po,” ei ĝa oyvyteri pe ipota garura.

¹⁶ A'ero João Batista'ga ei ĝa pe:

—Uhu po ti ga nehē – kiroki ga ji hohe hete huvihavuhetero ĝwaramo, ei João Batista'ea. Ji ki a'e te ako tehe. Jihi opomobatiza yhya pyvō jate. Nahā ji ikwahavukari ĝa pe pepohira pejikote'varuhua hugwi pendeaporoĝita rerojijya reheve pendekokatua reheve. Gaha po ti pe pojykauka Tupana'ga ra'uvapyryva pe aerēve'ga nehē. Nahā po ti ga pendekote'varuhua mombigukari pe mombyryvuka nehē, ei João Batista'ea ga mombe'gwovo ĝa pe.

¹⁷ Kiro João Batista'ea imombe'ui ojo'java'ea ĝa pe. Ĝa mbo'eavo ga ei:

—Trigo jara'ga gwereko japira mbovevehava opo pe tamboveve ti ji japira trigo hugwi javo, ei João Batista'ea imombe'gwovo. Omono'ono'ō po ti ga oapoa trigo inhaĝa hyrua pype nehē. Japira po ti ga imbokai tata pyvō nehē. Ndogwevi po ti tata upa nehē, ei João Batista'ea.

—Na jitehe po ti jioheheteve'ga huvihavuhete'ga imboja'oja'ogukari pyryve'ĝa okote'varuhuve'ĝa hugwi okovo pyryve'ĝa pojykaharetero nehē, ei João Batista'ea ĝa pe. “Tuhu ti pyryve'ĝa ji pyri yvagi pe upa avuirama nehē,” e po ti jioheheteve'ga nehē. “Toho ti okote'varuhuve'ĝa ji hugwi ogwovo tata pype hahyva'ea ruvihava pype opytavo pevo avuirama nehē ojivyre'yma,” e po ti jioheheteve'ga nehē, ei João Batista'ea Cristo'ga mombe'gwovo ĝa pe.

¹⁸ Ojipea rehe he'yiva'ea rehe João Batista'ea ĝa mbo'embo'ei. Nahā ahe imombe'ukatui pyryva'ea Jesus'ga mombe'ua ĝa pe.

¹⁹ Ojikwe João Batista'ea onhi'igahy Herodes'ga pe. Herodes'ga omondomondo Galiléiapeve'ĝa ĝwemimbotarimova'ea rupi ĝagwyri pe. Herodiashēa rehe Herodes'ga irū'ga rembirekohēa rehe João Batista'ea onhi'igahy ga pe. Herodes'ga tiruahū ranuhū. Nurā João Batista'ea ei ga pe:

—Nane'ymi nde ereko te'varuhu. Kiro nde neirū'ga rembirekohēa rerekoi no. Ĝwia ahe ndoapoi te ite'varuhuva'ea, ei João Batista'ea ga pe.

²⁰ Koji'i Herodes'ga tiruahū a'ero. A'ereki kiro ga João Batista'ea momboruka cadeia pype.

João Batistava'ea omobatiza Jesus'ga*(Mateus 3.13-17; Marcos 1.9-11)*

²¹ Cadeia pype Herodes'ga João Batistava'ea momborukare'ymame ahe he'yive'ġa mobatizapavi. Ahe Jesus'ga mobatizai no. A'ea rupi Jesus'ga nhi'ġame Tupana'ga pe Tupana'ga ipe'ai yvaga. ²² Tupana'ga ra'uva jyvi yvaga hugwi Jesus'ga rehe. Inamburo gara'uva nhimbotei ua Jesus'ga rehe. Yvaga hugwi Tupana'ga nhi'ġi javo:

—Ndehe ko jira'yra
nhiremia'nguhetea, ei Tu-
pana'ga Jesus'ga pe. Anhimohē hete ko
ji nde rehe, ei ga.

Jesus'ga ramonhava'ea*(Mateus 1.1-17)*

²³ He'yiva'ea trinta anos Jesus'ga imbokwara'ara'ari yvyakotyve'ġa mbo'eypyrame Tupana'ga nhi'ġa rehe. Javo tehe ġa ei ga pe:

—Po Jesus'ga José'ga ra'yra'ga, ei ġa.

Joséva'ea Eliva'ea ra'yrava'ea.

²⁴ Eliva'ea Matateva'ea ra'yrava'ea.

Matateva'ea Leviva'ea ra'yrava'ea.

Leviva'ea Malquiva'ea ra'yrava'ea.

Malquiva'ea Janaiva'ea ra'yrava'ea.

Janaiva'ea Joséva'ea ra'yrava'ea.

²⁵ Joséva'ea Matatiasva'ea ra'yrava'ea.

Matatiasva'ea Amósva'ea ra'yrava'ea.

Amósva'ea Naumva'ea ra'yrava'ea.

Naumva'ea Esliva'ea ra'yrava'ea.

Esliva'ea Nagaiva'ea ra'yrava'ea.

²⁶ Nagaiva'ea Maateva'ea ra'yrava'ea.

Maateva'ea Matatiasva'ea ra'yrava'ea.

Matatiasva'ea Semeiva'ea ra'yrava'ea.

Semeiva'ea Joséva'ea ra'yrava'ea.

Joséva'ea Jodava'ea ra'yrava'ea.

²⁷ Jodava'ea Joanāva'ea ra'yrava'ea.

Joanāva'ea Resava'ea ra'yrava'ea.

Resava'ea Zorobabelva'ea ra'yrava'ea.

Zorobabelva'ea Salatielva'ea ra'yrava'ea.

Salatielva'ea Neriva'ea ra'yrava'ea.

²⁸ Neriva'ea Melquiva'ea ra'yrava'ea.

Melquiva'ea Adiva'ea ra'yrava'ea.

Adiva'ea Cosāva'ea ra'yrava'ea.

Cosāva'ea Elmadāova'ea ra'yrava'ea.

Elmadāova'ea Erva'ea ra'yrava'ea.

²⁹ Erva'ea Josuéva'ea ra'yrava'ea.

Josuéva'ea Eliézerva'ea ra'yrava'ea.

Eliézerva'ea Jorimva'ea ra'yrava'ea.

Jorimva'ea Matateva'ea ra'yrava'ea.

Matateva'ea Leviva'ea ra'yrava'ea.

³⁰ Leviva'ea Simeāova'ea ra'yrava'ea.

Simeāova'ea Judáva'ea ra'yrava'ea.

Judáva'ea Joséva'ea ra'yrava'ea.

Joséva'ea Jonāva'ea ra'yrava'ea.

Jonāva'ea Eliaquimva'ea ra'yrava'ea.

³¹ Eliaquimva'ea Meleáva'ea ra'yrava'ea.

Meleáva'ea Menava'ea ra'yrava'ea.

Menava'ea Matatava'ea ra'yrava'ea.

Matatava'ea Natāva'ea ra'yrava'ea.

Natāva'ea Daviva'ea ra'yrava'ea.

³² Daviva'ea Jesséva'ea ra'yrava'ea.

Jesséva'ea Obedeva'ea ra'yrava'ea.

Obedeva'ea Boazva'ea ra'yrava'ea.

Boazva'ea Salava'ea ra'yrava'ea.

Salava'ea Nassomva'ea ra'yrava'ea.

³³ Nassomva'ea Aminadabeva'ea
ra'yrava'ea.

Aminadabeva'ea Admimva'ea
ra'yrava'ea.

Admimva'ea Arniva'ea ra'yrava'ea.

Arniva'ea Esromva'ea ra'yrava'ea.

Esromva'ea Peresva'ea ra'yrava'ea.

Peresva'ea Judáva'ea ra'yrava'ea.

³⁴ Judáva'ea Jacóva'ea ra'yrava'ea.

Jacóva'ea Isaqueva'ea ra'yrava'ea.

Isaqueva'ea Abraāova'ea ra'yrava'ea.

Abraāova'ea Terava'ea ra'yrava'ea.

Terava'ea Nacorva'ea ra'yrava'ea.

³⁵ Nacorva'ea Seruqueva'ea ra'yrava'ea.

Seruqueva'ea Ragaúva'ea ra'yrava'ea.

Ragaúva'ea Falequeva'ea ra'yrava'ea.

Falequeva'ea Éberva'ea ra'yrava'ea.

Éberva'ea Salava'ea ra'yrava'ea.

³⁶ Salava'ea Caināva'ea ra'yrava'ea.

Caināva'ea Arfaxadeva'ea ra'yrava'ea.

Arfaxadeva'ea Semva'ea ra'yrava'ea.

Semva'ea Noéva'ea ra'yrava'ea.

Noéva'ea Lamequeva'ea ra'yrava'ea.

³⁷ Lamequeva'ea Metusalémva'ea
ra'yrava'ea.

Metusalémva'ea Enoqueva'ea
ra'yrava'ea.

Enoqueva'ea Jareteva'ea ra'yrava'ea.

Jareteva'ea Maleleelva'ea ra'yrava'ea.

Maleleelva'ea Caināva'ea ra'yrava'ea.

³⁸ Caināva'ea Enosva'ea ra'yrava'ea.

Enosva'ea Seteva'ea ra'yrava'ea.

Seteva'ea Adāova'ea ra'yrava'ea.

Adāova'ea Tupana'ga ra'yrava'ea.

Nahā ko Jesus'ga ramonhava'ea.

Diabo'ga omongo te'varuhu pota Jesus'ga

(Mateus 4.1-11; Marcos 1.12-13)

4 Aerē João Batistava'ea omobati-
zaramē Jesus'ga hoi rio de Jordão
hugwi ojivya. Tupana'ga ra'uva ga po-
jykahetei ga rerogworogwovo ongae'yi
me.

² Okote'varuhuva'ea ruvihavuhu'ga ko
Diabo'ga. Satanás garera no. He'yiva'ea
quarenta ga kiri ogwoogwovo Jesus'ga
rupi Jesus'ga mongote'varuhupota
novia. A'ea rupi Jesus'ga ndo'ui.
Quarenta Jesus'ga kirirē pevo ty'ara ga
jukai. ³ A'ero Diabo'ga ei Jesus'ga pe:

—Ere jipe ndehe: “Jihi ko Tupana'ga
ra'yramo.” A'ea nde ei, ei Diabo'ga.
Gara'yramo ti ere kia pe ita pe a'ero: “En-
himbote ti pāoramo nhirembi'uramo.”
A'ea ti ere jupe, ei Diabo'ga Jesus'ga pe.

⁴ A'ero Jesus'ga ei ga pe:

—Nda'ei po ti ji jupe nehē, ei ga.
Ymyahū Tupana'ga okwatijaruka ahe ve
inoğuka hako. Aherembikwatijara e'i:
“Mbatara ua pyvō jate rūi nhande rekoī.
Tupana'ga nhi'imbava rendukatua pyvō
nhande rekoī,” e'i aherembikwati-
jara, ei Jesus'ga.

⁵ Aerē Diabo'ga ga rerohoi ga rero-
jiupia vvytyruhua rehe. Pea hugwi
kotihī Diabo'ga hepiukapavi vvyako-

tyve'ğa nduvihavuhu'ğa gwyrā Jesus'ga
pe. ⁶ Kiro ga ei Jesus'ga pe:

—Kia jiapoa tuhē ġagwyrā. Nurā ji
imondopotarame ahe ve amondo po ti ji
nehē, ei ga. Nde ve tuhē po ti ji imon-
dopavi nehē. A'ero po ti nde ġanduvi-
havuhuro nehē, ei Diabo'ga. A'ero po
ti nde roryroryvamo herekopava nehē.
⁷ Po nde ji mbohetei nde ko Tupanamo
javo, a'ero po ti ji imondopavi nde ve
nehē, ei Diabo'ga Jesus'ga pe.

⁸—Satanás, ei Jesus'ga Diabo'ga pe.
Ymyahū Tupana'ga okwatijaruka ahe ve
inoğuka hako. Aherembikwatijara e'i:

“Embohete ti Tupana'ga.

Gaha ndepojykaharete'ga.

Gaha jate ti embohete

ejikovo ganhi'iğa rupi jate,” e'i aherem-
bikwatijara, ei Jesus'ga.

⁹ Aerē Diabo'ga Jesus'ga rerohoi
cidade de Jerusalém me a'ero. Yvate ga
ga roerojiupiri gare'yja'ğa jatykahavuhua
rehe templo rehe ga mo'ama japyra
rehe. Ga rerovahemame pevo ga ei
Jesus'ga pe:

—Ere jipe nde: “Jihi ko Tupana'ga
ra'yramo.” A'ea nde ei, ei Diabo'ga.
Gara'yramo ti epo avo hugwi japyra
hugwi ehia a'ero. Tupana'gapyrive'ğa
yvagipeve'ğa po ti nanembohirkarahyi
vvyvo nehē. A'ero po ti ndahahyi nde
ve nde porame japyra hugwi nehē.
¹⁰ A'ereki ymyahū a'ea Tupana'ga ok-
watijaruka ahe ve inoğuka hako, ei Di-
abo'ga Jesus'ga pe. Aherembikwatijara
e'i:

“Tupana'ga po ti ojipyrive'ğa mon-
doukari nde pyri nehē yvagipeve'ğa.
'Pea'ngu ti ga repiakatuavo,' e po ti ga
ojipyrive'ğa pe nehē.

¹¹ 'Pepyhy katu ti ga rerogwovo
tahahyyme'i ti ga pe javo,' e po ti Tu-
pana'ga ojipyrive'ğa pe nehē,” e'i
aherembikwatijara, ei Diabo'ga Je-
sus'ga pe.

¹² A'ero Jesus'ga ei ga pe:

—Ymyahū Tupana'ga okwatijaruka ahe ve inoŋuka hako. Aherembikwatijara e'i:

“Tupana'ga ko ndepojykaharete'ga. Gareaporoŋita rehe jate ti eko. A'ero po ti ga nde pokogi nehē. Ejeaporoŋitatehea rehe rūi ti eko ji poko ti kiro javo tehe Tupana'ga pe,” e'i aherembikwatijara, ei Jesus'ga Diabo'ga pe.

¹³Diabo'ga Jesus'ga mon-gote'varuhupotara'jara'ja novīa. Aerē Diabo'ga hoi ga hugwi ogwovo.

—Aerē po ti ji ga mongote'varuhui nehē, ei ga novīa.

Jesus'ga ombo'e Galiléiapeva'ea na'ē

(Mateus 4.12-17; Marcos 1.14-15)

¹⁴Tupana'ga ra'uva popoakara Jesus'ga pojyka. Nahā Jesus'ga hoi on-gae'yma hugwi ojivya Galiléiapeve'ga gwyri pe ovahema ŋa pyri. Pevove'ga ga mombe'umbe'upavi ogwyripeve'ga pe nhaporemō. ¹⁵Tupana'ga nhi'iŋa rehe ga ŋa mbo'embo'ei ŋajatykahava pype. Om-bohete pa ŋa ga a'ero.

Jesus'ga oko ocidade de Nazaré pe

(Mateus 13.53-58; Marcos 6.1-6)

¹⁶Kiro ga ruri ua cidade de Nazaré pe. Pevo ganhimomboakahava ymya. Nane'ymi ga oho ŋajatykahai pe judeus'ga poravykye'yma rupi sábadō rupi jipi. Kiro ga hoi jupe a'ero sábadō rupi. Tanhi'i Tupana'ga rembikwatijarukara pe javo ga ami. ¹⁷A'ero ŋajatykahava repiakatuhara'ga imondoi Jesus'ga pe Isaíasva'ea rembikwatijara. Ymyahū Isaíasva'ea ko Tupana'ga nhi'iŋa mombe'uharava'ea. Kiro Jesus'ga ipyhygi aherembikwatijara ga hugwi ipe'avo. Tohendu ti ŋa javo ga nhi'iŋi jupe – perope e'i:

¹⁸“Tupana'ga ra'uva ji pojyka. A'ereki Tupana'ga a'ea mongo ji pyri ikwehe'i.

A'ero ga ei ji ve: 'Emombe'u ti pyryva'ea iporia'ive'ga pe.

Kiroki ŋa ndovy'ari – ŋa pe ti ere:

Kiro ji pe mbovy'ari pe nderekokatuavo. A'ea ti ere ŋa pe.

Eho ti imombe'gwombe'gwovo aherembipyhyhara'ga pe,' ei ga ji ve. 'Ere ti ŋa pe:

Pepiro'y pe pepyhyhara'ga hugwi. A'ea ti ere ŋa pe.

Heakwagweve'ga pe ti ere:

Kiro ji pe mboheakwakatui. A'ea ti ere ŋa pe.

Kiroki ŋa hahyva'ea kwaha – ŋa pe ti ere: Kiro ji pe mbopiro'yi hahyva'ea hugwi.

A'ea ti ere ŋa pe.

¹⁹Eho ti imombe'gwombe'gwovo yvyakotyve'ga pe. Ere ti ŋa pe:

Kiro po ti Tupana'ga pepojykaharete'ga imombyryvi pe me nehē. A'ea ti ere ŋa pe,' ei ga ji ve.”

A'ea Jesus'ga ei onhi'iŋa Isaíasva'ea rembikwatijara pe tohendu ti ŋa javo.

²⁰Onhi'imbavame jupe Jesus'ga imbotyva'javi Isaíasva'ea rembikwatijara imondoa'java ŋajatykahava repiakatuhara'ga pe. A'ero Jesus'ga apygi tambo'e ti ŋa javo. Nurā ŋajatykahavapypeve'ga nhaporemō ga repiahetei.

²¹—Kiroŋwe pe henduvi Tupana'ga nhi'iŋa Isaíasva'ea pe ymyahūva'ea pe ji nhi'iŋame jupe, ei Jesus'ga ŋa pe. Kiroŋwe pe henduvame, Isaíasva'ea rembikwatijara po'rua japiavo ihoi, ei Jesus'ga ŋa pe imombe'gwombe'gwovo ŋa pe.

²²Jesus'ga renduvame ŋa ei:

—Maraname Jesus'ga omombe'u kwaha naerū? ei ŋa onhimomby'avo. A'ereki ga José'ga ra'yra'ga jate reki, ei ŋa.

²³A'ero Jesus'ga ei ŋa pe:

—Aerē po ti pe ji moŋitai ikwahapyra'ga eagwera rehe nehē. A'ero po ti pe ei tuhē ji ve nehē: “Ahepo-

hanoharamo enhipohanoĝatu ti enhim-bogwerava.” Nahā po ti pe ji moĝi-tai ikwahapyra'ĝa na'ana'aĝa pe'era me ji ve nehē, ei ga. Pe'e tuhē po ti pe ji ve nehē: “Ojipe'ĝa nde mombe'u ore ve. ‘Cidade de Cafarnaum me Jesus'ga japoi ahemonhimomby'ava'ea he'yive'ĝa pohanoĝa,’ ei ĝa ore ve. Kiro na jitehe ti eapo ahemonhimomby'ava'ea orepyteri pe nhandegwyri pe.” Nahā po ti pe ei ji ve nehē, ei Jesus'ga ĝa pe ikwahavipeavo ĝandeaporoĝita.

²⁴—Imombe'ukatuavo ji ei pe me: Tupana'ga nhi'iĝa mombe'uhara'ĝa gwyrive'ĝa nohendukatui ĝandeaporoĝita ĝa arōe'yma, ei Jesus'ga ĝa pe. ²⁵Pehepia ti Eliasva'ea. Kiro ji imombe'ui a'itituhēva'ea pe me, ei Jesus'ga. Ymyahū Tupana'ga nhi'iĝa mombe'uharava'ea Eliasva'ea oko israelitasva'ea gwyrive'ĝa upa, ei ga. Três anos e meio rupi ndokyrav'javi israelitas'ĝa gwyrive'ĝa pe. Nurā ahā mbatera ahe ve. Ty'ara ahe jukai, ei Jesus'ga imombe'gwovo ĝa pe. A'ea rupi he'yjuhu kunhangwerava'ea israelitasva'ea aherembirekokwerava'ea. ²⁶Tupana'ga nomondoukari reki Eliasva'ea israelitasva'ea pyri epoko ti ĝa javo. Sidompeva'ea pyri jate aherembirekokwerava'ea pyri ga ahe mondoukari epoko ti hēa javo. Perope cidade de Sarepta pe ahe rivi Sidompeva'ea gwyrive'ĝa pe, ei Jesus'ga imombe'gwovo ĝa pe.

²⁷—Eliseuva'ea oko no Tupana'ga nhi'iĝa mombe'uharava'ea, ei Jesus'ga imombe'gwovo. Ymyahū ahe oko israelitasva'ea gwyrive'ĝa upa. A'ea rupi he'yjuhu ijaijauhuva'ea pevo. Eliseuva'ea nomonhimohiĝatui reki israelitasva'ea ijaijauhuva'ea. Síriapeva'ea tehe Naamāva'ea tehe ahe ahe monhimohiĝatui, ei Jesus'ga imombe'gwovo ĝa pe.

²⁸Jesus'ga renduvame ĝa nhimboahipavi ĝajatykahavapypeve'ĝa. ²⁹A'ero ĝa po'ami ga pyhyga ga rerogwovo mytu'ē me cidade hugwi. Cidade oko vytyra rehe gwerevi. Vytyra rehe ĝa ga rohoi timombo ti ga jugwi javo novia. ³⁰Ĝapytera rupi reki ga hoi ogwovo ĝa hugwi.

Jesus'ga ombojipe'a anhaĝa ahe hugwi

(Marcos 1.21-28)

³¹A'ero Jesus'ga hoi cidade de Cafarnaum me. Cafarnaum oko Galiléia-peve'ĝa gwyrive'ĝa pe. Pevo ga ĝa mbo'ei sábadu rupi ĝajatykahava pype. ³²Ga ĝa mbo'ekatui huvihava'ga ja. Nurā ĝa nhimomby'ai.

³³Pevo ĝajatykahava pype ojipe'ga rekoi anhaĝa rembipojy kahara'ga Diabo'gapyriva'ea rembipojy kahara'ga. Hahyahi gahapukaja ga erame:

³⁴—Ah! Jesus, Nazarépeva'ero, maranameuhū nde ore avykyi? e'i anhaĝa Jesus'ga pe. Ore mombapava nde ruri naerū? e'i Jesus'ga pe. Orokwaha ji. Ndehe ko pyryheteva'ero Tupana'ga remimbuhurukaramo, e'i anhaĝa Jesus'ga pe.

³⁵A'ero Jesus'ga ei anhaĝa pe:

—Terenhi'iĝa'javi! Ejipe'a ti ga hugwi! Jesus'ga mbyteri pe anhaĝa akoja'ga mombori vyvvo. Ga momborame ijipe'ai ga hugwi imondoe'yma hahyva'ea ga pe.

³⁶Onhimomby'a pa ĝa hepiaga. A'ero ĝa ei ojohupe:

—Maraname Jesus'ga popoakaruhuro javo? A'ereki ga omondouka huvihavuhu'ga ja, ei ĝa. E'i ga anhaĝa pe pejipe'a ti javo. A'ero ijipe'ai tuhē reki ĝa hugwi, ei ĝa onhimomby'avo.

³⁷Ojipe'ĝape'ĝa pe ĝa Jesus'ga mombe'ui ga kwahavukapava ojigwyri pe.

**Jesus'ga omombi pa
he'yjuhuva'ea tetirūa**

(Mateus 8.14-17; Marcos 1.29-34)

³⁸ Ğajatykahava hugwi Jesus'ga hemi ogwovo Simão'ga rongga pe ovahema. Pevo Simão'ga rembirekohēa yhēa itetirūa. O'a hete hēa rehe. A'ero ğa hēa mombe'ui Jesus'ga pe epohano ti hēa javo. ³⁹ A'ero ga hoi hēa pyri o'ama.

—Epi hete, ei ga karugwara pe.

A'ero ipigi hēa hugwi. Kotihī hēa vyri reki ogwovo herua mbatera ğa pe to'u ğa javo.

⁴⁰ Aerē kwara ihoi. A'ea rupi ğa ğa nderupavi itetirūave'ġa ombyteripeve'ġa Jesus'ga pyri topohano ti ga ğa javo. Ojoparapara ġatetirūa. Itetirūave'ġa ndehe nanani Jesus'ga pokopokogi ğa ndehe nhaporemō imombimombipava karugwara ğa hugwi. ⁴¹ Jesus'ga anhaġa mbojipe'ai jara'ġa hugwi. Ohapukapukai anhaġa ojipe'avo ğa hugwi onhimongyavo. Hahyahi inhi'ġa i'erame Jesus'ga pe:

—Ndehe ko Cristo Tupana'ga ra'yra, e'i Jesus'ga pe.

A'ero Jesus'ga ei jupe:

—Tapenhi'ġa'javi! ei ga imombiga inhi'ġa.

A'ereki anhaġa ga kwaha ga ko Cristoramō Tupana'ga remimbuhurukaramo javo.

**Jesus'ga omombe'u
pyryva'ea ojipeva'ea pe**

(Marcos 1.35-39)

⁴² Aerē pyrhaji ve ga hoi cidade hugwi ogwovo ongae'yi me. Pevove'ġa gweka ga repiaga onhimongyavo. Terehoi ti ore hugwi javo ğa hoi opytavo ga pyri.

⁴³ A'ero Jesus'ga ei ğa pe:

—Tamombe'u tuhē ti ji pyryva'ea ojipe'ġa pe no cidadespeve'ġa pe. A'ereki Tupana'ga e'i ji ve: “Eho ti ji mombe'gwovo ğa pe nhaporemō.

Tako ti ji ġanduvihavuhuhetero,” ei Tupana'ga ji ve, ei Jesus'ga.

⁴⁴ A'ero Jesus'ga hogahoi judeus'ġa gwyrī pe Judēia pe. Pevo ga ġa mbo'epavi Tupana'ga nhi'ġa rehe ġajatykahava pype.

**Jesus'ga omo'emo'ē
ypy ġwemimbo'eharamo**

(Mateus 4.18-22; Marcos 1.16-20)

5 Aerē Jesus'ga hoi o'ama okovo ypi-ahua rembeyvyri pe Genesaré rembeyvyri pe. Ga pyri he'yjuhuve'ġa nduvi. Onhombotymbotyvahi ğa upa ga mbo-tyva no tihendu katu ti Tupana'ga nhi'ġa javo. ² O'amame pevo mokōi Jesus'ga hepiagi yharuhua ypihua rembeyvyri pe. Ahā ğa ipype. A'ereki ğa oheohei pira mboahava upa. ³ Simão Pedro'ga yharuhua pype Jesus'ga avi javo ga pe:

—Emoanha'ndi eyharuhua yembe'yva hugwi, ei ga Simão Pedro'ga pe.

A'ero ğa herojipe'ai yembe'yva hugwi. Yharuhua pype Jesus'ga reni yembeyvyripeve'ġa mbo'eavo.

⁴ Aerē ğa mbo'epigame ga ei Simão'ġa pe:

—He xaho herogwovo ppyteri pe. Pe-mombo ti ipypira imboahava, ei ga Simão'ġa pe.

⁵ A'ero Simão'ga ei:

—Oroho jipe ore ppytunimo pira rehe ko. Oromoġo'ē ore. Norombo'ari reki ore! Emo kiro nde ei ore ve pembo'a ti pira javo. Nurā po ti ji hoa'javi kiro imombo neni'ġa rupi nehē, ei ga Jesus'ga pe ombo'ehara'ga pe.

⁶ A'ero ğa hoi ppyteri pe imombo ipypira imboahava. Imotynehemi reki pira mboahavuhua. Otatararara gwere pira pohyja rerekovo. ⁷ Nurā ğa jipoerueruri onhimoirūhara'ġa pe jara pype yharuhua pype togweru ti ğa ore pokoga javo. A'ero ğa heruri oyharuhua ovahema ğa pokoga. Oyharuhua memei

ġa imotynyhenyehemi pira pyvō. A'ero ġa nderohoi gwerevi ppy pe!

⁸Hepiagame Simão Pedro'ga renypy'andurugi Jesus'ga pyri.

—Jipojykaharetero ejipe'a ti ji hugwi. A'ereki nde ndepyry hete ekovo Tupana'ga nhi'ġa rupi. Jihi reki ndajipoyjayjari jirekote'varuhuavo ġwaramo. A'ereki ji ndakopavi Tupana'ga nhi'ġa rupi.

⁹Nahā Pedro'ga ei. A'ereki ga onhimomby'a pira mbo'aruhua rehe. Onhimomby'a pa gapavēive'ġa hehe no. ¹⁰Simão Pedro'ga moirūhara'ġa Zebedeu'ga ra'yra'ġa onhimomby'a no Tiagova'ea João'ga pavēi.

A'ero Jesus'ga ei Simão'ga pe:

—Terekyhyji, ei Jesus'ga. Pira nde ereru oji'i. Kiro nane'ymi po ti nde ji mombe'ui ojipe'ġa pe nehē ġa mbuhuruka ji pyri nehē toko ti ġa Jesus'ga nhi'ġa rupi javo, ei Jesus'ga Pedro'ga pe.

¹¹A'ero ġa heruri yharuhua memei in-oġa imboja yembe'yi pe. Ombatera ġa hejapavi. Jesus'ga remimbo'eharamo ġa ndekoi kiro ogwovo ga rupi jipi.

Jesus'ga omoka'ē ahejagwa

(Mateus 8.1-4; Marcos 1.40-45)

¹²Aerē Jesus'ga ruvi cidade pe pevo. Kiro ijaijauhuve'ga ruri. Ohy ga rehe ga-jagajauhua gara'oa rehe. Jesus'ga repi-agame ga hoi onhinoġa ojovapyvo yvyvo Jesus'ga pyri jihoheva'ero ji poko javo. Ga e'i:

—Nde eremoka'ē kwaha jijagwa ji hugwi jipojykaharetero. Po nde imoka'ēpotari jijagwa, a'ero po ti nde imoka'ēi nehē, ehetei ga Jesus'ga pe.

¹³A'ero Jesus'ga jipoapyhoi opokoga ga rehe javo ga pe:

—Apota ji. Eka'ē ga hugwi! ei Jesus'ga. Kotihī ika'ēi ga hugwi a'ero.

¹⁴Jesus'ga e'i ga pe:

—Teremombe'ui tuhē ti ojipe'ġa pe, ei ga. Eho ti ejipiuka ikwava'ēhara'ga pe

oka'ē jijagwa javo. Emondo tehe ti mbat-epyriva ga pe tokwava'ē ti ga Tupana'ga pe okovo Moisésva'ea remimbo'eagwera rupi – kiroki a'ea omombe'u ika'ēagwera. Nde imondorame ga pe po ti pevove'ġa nde repiagi nehē. A'ero po ti ġa ikwahavi nehē gajagwa oka'ē javo.

Nahā Jesus'ga ei po ġa nanhi-mombe'umbe'ui ojipe'ġa pe hamo javo novia.

¹⁵Emo ġa omombe'umbe'u ojipe'ġa pe. Kotihī a'ero he'yjuhuve'ġa ikwahavi. Koji'i reki ġa uhu Jesus'ga rendupota onhipohanoanoġuka ga pe.

¹⁶Aerē Jesus'ga hoi ġa hugwi ogwovo ongae'yi me. Pevo ga nhi'ġi Tupana'ga pe okovo.

Jesus'ga omopo'ā nomyiva'ea

(Mateus 9.1-8; Marcos 2.1-12)

¹⁷Aerē Jesus'ga ġa mbo'ea'javame fariseus'ġa apygi ga pyri upa judeus'ġa mbo'ehara'ġa pavēi. Ġambo'ehara'ġa ombo'e jipi Moisésva'ea rembikwatijara rehe. Uhu ġa Galiléiapeve'ġa cidade hugwi nanani Judéiapeve'ġa cidade hugwi nanani no. Uhu ġa cidade hugwi Jerusalém hugwi no. Opopoakara pyvō Tupana'ga imombigukari Jesus'ga pe karugwara itetirūave'ġa hugwi.

¹⁸Nanime jara'ġa ga reruri itetirūave'ġa nomyive'ga gakupeupava pype. Gweroho pota ġa ga onga pype Jesus'ga pyri novia. ¹⁹Ġa ndogwerohoi ga ipype reki Jesus'ga pyri. A'ereki he'yjuhuve'ġa onhombotymbotyvahi onga pype. Nurā ġa ga rerojiupiri ġajiupihava rupi onga arimo iperehuva'ea arimo. Ġa ipe'ape'ai tujuga apopyra onga arimova'ea japovo ikwara. Ikwara rupi ġa ga mbojyvi Jesus'ga pyri gakupeupava pype he'yjuhuve'ġa mbyteri pe.

²⁰Ġa ndepiagame Jesus'ga ei ovytyteri pe: “Ojiko hete ġa ji rehe ga rerua ji pyri

tomopo'ā ti ga ga javo," ei Jesus'ga oyvy-
teri pe.

—Kwāi, ei Jesus'ga nomyive'ga pe.
Kiro nderekote'varuhua mombora nde
hugwi.

A'ea Jesus'ga ei jihi amombo
nderekote'varuhua javo.

²¹ Kiro judeus'ga mbo'ehara'ga noarōi
Jesus'ga ea fariseus'ga pavēi.

—Maranuhū po Jesus'ga naerū?
ei ġa ojohupe. Onhimongouhu ga
Tupana'ga'java'ero! ei ġa. A'ereki
Jesus'ga e'i nomyive'ga pe: "Amombo ji
nderekote'varuhua." Tupana'ga jate e'i
a'ea, ei ġa. A'ea po Jesus'ga nde'i hamo,
ei ġa.

²² Jesus'ga ikwahahetei ġa nhi'iġame
ojohupe. A'ero ga ei ġa pe:

—Maraname pe japyakauhui javo?
"Maranameuhū Jesus'ga euhui a'ea?
A'ereki ga Tupana'ga rūi." Nahā pe pe'e.

²³ A'e ji nomyive'ga pe ko: Amombo
ji nderekote'varuhua nde hugwi, ei Je-
sus'ga ġa pe. Emo pe ndapehepiagi
aherekote'varuhua mombora. A'ero pe
ndaperoviari jipopoakara, ei ga ġa pe. Po
ji ei ga pe nehē: Epo'ā egwovo, a'ero po
ti pe hepiagi gahoa nehē. A'ero po ti pe
heroviari jipopoakara nehē.

²⁴ —Nurā po ti ji ga mopo'ami kiro
tapekwaha ti javo, ei Jesus'ga vvyako-
tyva'ero yvagipeva'ero no. A'ero po ti pe
ei nehē: "Tupana'ga ombuhuruka tuhē
Jesus'ga avo yvya koty ga mongovouka
vvyakotyve'ga ndekote'varuhua mombo-
haramo," ei Jesus'ga ġa pe.

Nurā Jesus'ga ei nomyive'ga pe:

—Kiro ji ei nde ve: Epo'ā ti ejikupeu-
pava rerogwovo enhonga pe, ei Jesus'ga
ga monhimohiġatuavo.

²⁵ Nanime nomyive'ga po'ami
pevove'ga gwepiagame onhimongyavo.
Ga ipyhygi ojikupeupava herogwovo
ġwonga pe Tupana'ga mboheteavo.

²⁶ Onhimomby'a pa ġa okyhyjiheteavo.
A'ero ġa Tupana'ga mbohetei.

—Korogwe nhande hepiagi ahemonhi-
momby'ava'ea, ei ġa ojohupe.

Jesus'ga Leviva'ea pavēi

(Mateus 9.9-13; Marcos 2.13-17)

²⁷ Aerē Jesus'ga hoi cidade hugwi.
Ogwovo Jesus'ga gwepia itambere'ia
mono'ohara'ga Levi'ga. Itambere'ia ryrua
pype Levi'ga ōi ipyhyga itambere'ia
judeus'ga hugwi imono'oġa governo pe.
Ga pe Jesus'ga ei:

—Herejo ti ji rupi ekovo
nhiremimbo'eharamo.

²⁸ A'ero Levi'ga oapoa rejapavi
opo'ama ogwovo Jesus'ga rupi okovo
garemimbo'eharamo. Nomono'oġa'javi
ga itambere'ia governo pe. ²⁹ Jesus'ga
pe ga japoi toryva ġwonga pype.
Hehanhuhūva'ea ga oapo. He'yjuhuvē'ga
nduri itambere'ia mono'ohara'ga
ojipe'ga pavēi. A'ero ġa apygi
i'gwovo Jesus'ga pyri Levi'ga pyri
no. Judeus'ga e'i ġa pe jipi ġa ko
okote'varuhuva'ero hendukatue'yma
Moisésva'ea remimbo'eagwera javo.
Ġahā uhu Jesus'ga pyri i'gwovo.

³⁰ A'ero fariseus'ga ndopotari
judeus'ga mbo'ehara'ga pavēi.
Ġambo'ehara'ga ko fariseus'ga no.
Fariseus'ga ei Jesus'ga remimbo'ehara'ga
pe:

—Maranameuhū pe i'uuhui nanon-
gara'ga pyri itambere'ia mono'ohara'ga
pyri okote'varuhuvē'ga pyri no? ei ġa.

³¹ A'ero Jesus'ga ei ġa pe:

—Kiroki ġa e'i ojive: "Nanhitetirūi
ji" – ġahā ahepohanohara'ga ndopokogi
ġa pohanoġe'yma. Kiroki ġa e'i ojive:
"Nhitetirūa ji" – ġahā ahepohanohara'ga
ġa pokogi ġa pohanoġa. Na jitehe
ji okote'varuhuvē'ga pokogi jijihe'a ġa
ndehe topohi ti ġa okote'varuhua hugwi
javo, ei Jesus'ga.

³² —A'ereki a'ea rehe ji ajo yvya
koty tapoko ti ji ġa javo – kiroki
ġa e'i ojive: "Ako te'varuhu ji. Marā

po ti ji ve a'ero nehê?" Ta'e ti ji ġa pe: Perojjiyi ti pejeaporogita a'ero. Pepohi ti pejikote'varuhua hugwi pejikoga Tupana'ga rehe. Nahā ti ji ta'e okote'varuhuve'ġa pe. Ojipe'ġa pyri rūi ji ajo javo – kiroki ġa e'i ojive: "Jipyry hete ji."

**Ndo'ui ahe xanhi'ī ti
Tupana'ga pe javo**

(Mateus 9.14-17; Marcos 2.18-22)

³³ Ġa e'i ga pe:

—Nane'yimi João Batista'ga remimbo'ehara'ġa ndo'ui xanhi'ī ti Tupana'ga pe javo. Na jitehe fariseus'ġa nemimbo'ehara'ġa ndo'ui xanhi'ī ti Tupana'ga pe javo. Neremimbo'ehara'ġa ki a'e te nane'yimi o'u reki. Maraname ore ja rūi ġa ndekoi? ei ġa Jesus'ga pe.

³⁴ A'ero Jesus'ga ei a'ea kwahavuka ġa pe:

—Kiro ji hēarembirekoruama'ga mombe'ui pe me, ei Jesus'ga. Uhu hēarembirekohava apiavo. A'ero ġa i'ui gworygworyvamo ga rehe okovo ga pyri toryva rupi – kiroki ġa ojikoty'a ga pavēi. Po ahe nde'i te ġa pe a'ero: "Tape'ui ti." Ahe erame a'ea po ġa ndokoi ahenhi'ġa rupi, ei Jesus'ga. ³⁵ Aerē po ti tiruahūve'ġa hēarembirekoruama'ga rerohoi nehē. Kiroki ġa ojikoty'a ga pavēi – ġa hugwi po ti ġa ga rerohoi nehē. A'ero po ti ġa ndo'ua'javi nehē.

A'ea Jesus'ga ei ikwahavuka ġa pe onhimombe'gwovo ġwemimbo'ehara'ġa mombe'gwovo no.

³⁶ Kiro Jesus'ga imombe'ui ojo'java'ea ġa pe. Ġa mbo'eavo ga ei:

—Po ahe oapokatua'ja pota tapy'ynhapiryrymyana, a'ero ahe ndohaygwe'rogi tapy'ynhapirapyahua imondovo tapy'ynhapiryrymyana itararaga rehe imboja hehe, ei Jesus'ga. Ahe haygwe'rogame ipyahuva'ea tamboja ymyahūva'ea rehe javo,

a'ero ahe imbotegwetei ipyahuva'ea. Ipyahuva'ea ndojihe'akatujuhu ymyahūva'ea rehe no, ei Jesus'ga.

³⁷—Vinho aporame ahe ndoheka'vogi vinhopyahua hyruymyana pype mbiara piryrymyana pype, ei Jesus'ga. Po ahe heka'vogi vinhopyahua ipiryrymyana pype, a'ero vinho imombugi ipiryrymyana otururupava jugwi. Nahā vinho imbotegwetei mbiara pira. ³⁸ Ipipyahua pype tuhē ahe toheka'vo vinhopyahua, ei Jesus'ga. ³⁹ Kiroki ga o'uo'vo vinhoymyana – ga ndougwei vinhopyahua. A'reki ga e'i: "Pyry hete nhymyana," ei ga, ei Jesus'ga.

A'ea ojo'java'ea Jesus'ga omombe'u ahe ndopotari morogitapyahua morogitaymyana ipotarama javo.

**Nahanahā ti ahe toko
sábado rupi, ei Jesus'ga**

(Mateus 12.1-8; Marcos 2.23-28)

6 Judeus'ġa poravykye'yma rupi sábadu rupi Jesus'ga hoi kohoa rupi garemimbo'ehara'ġa pavēi. Trigo kopeva'ea pevo onhimongy. Ohorame garemimbo'ehara'ġa ika'mbika'mbigi trigo jykyavo ikytykytygi jape'ia opovo i'gwovo.

² A'ero fariseus'ġa ei ġa pe:

—Ymyahū Moisésva'ea e'i ikwatija hako: "Tapeporavykyi ti sábadu rupi." Nahā ahe ei hako. Pe napehendukatui reki. A'reki pe peporavykyi ika'mbika'mbiga trigo sábadu rupi, ei fariseus'ġa ġa pe.

³ A'ero Jesus'ga ei fariseus'ġa pe:

—Napehendukatui pe Tupana'ga nhi'ġa. Garembikwatijarukara omombe'u Daviva'ea. A'ea onhi'ī pe me novia. Ymyahū ty'ara ojuka Daviva'ea onhipavēiva'ea pavēi hako. ⁴ A'ea rupi ahe hoi Tupana'ga rongu pype tenda pype. Ipye ikwava'ehara'ġa omondo pāo Tupana'ga rovai pyteri pe jipi. Ġa ikwava'eġirē Tupana'ga

pe ga gwerohouka ġa pe ġahā jate ti to'u jirovai pyteripeva'eagwera javo. Ojipe'ġa po ndo'ui hamo novīa. Emo Daviva'ea hoi Tupana'ga ronga pype ipyhyga pāo i'gwovo. Onhipavēiva'ea pe ahe imondo' to'u ti ġa no javo hako, ei Jesus'ga imombe'gwovo fariseus'ġa pe.

⁵—Yvyakotyva'ero yvagipeva'ero jilhi ta'e: Nahanahā ti ahe toko sábadu rupi. Nurā ji ei pe me: Tape'epe'ei ti nhiremimbo'ehara'ġa pe a'ero ġa ika'mbigame trigo sábadu rupi, ei Jesus'ga ġa pe.

Jesus'ga iponhimamava'ea pavēi

(Mateus 12.9-14; Marcos 3.1-6)

⁶Irūia rupi judeus'ġa poravykye'yma rupi Jesus'ga hoi ġajatykahava pype. Okiavo ga ġa mbo'ei Tupana'ga nhi'iġa rehe. Ipye iponhimamave'ga rekoi. Ojohukoty rūi ga iponhimama.

⁷Pevo ġa ndekoi no judeus'ġa mbo'ehara'ġa fariseus'ġa pavēi. Jesus'ga repiaheteavo ġa ei oyvyteri pe: “Mara'ngu po ti Jesus'ga oporavykyavo gapoa mbokatua'java nhandeporavykye'yma rupi sábadu rupi? Ga gapoa mbokatua'javame po ti nhande Jesus'ga mbotegweteuhui nehē,” ei ġa oyvyteri pe gweaporoġitate'varuhuavo.

⁸Ġayvytera rehe Jesus'ga ombaragwaha javo oyvyteri pe: “Omboja pota ġa ite'varuhuva'ea ji rehe,” ei ga.

Iponhimamave'ga pe Jesus'ga ei:

—Epo'ā ejoa avo orepyteri pe e'ama.

A'ero ga ruri o'ama ġapyteri pe. ⁹A'ero Jesus'ga ei fariseus'ġa pe judeus'ġa mbo'ehara'ġa pe no:

—Ojipeji jate po ti ji ei pe me kiro. Pemombe'u ti ji ve. Marā nhande xako nhandeporavykye'yma rupi hamo? Marāi Moisés'va'ea rembikwatijara nhandeporavykye'yma mombe'gwovo sábadu mombe'gwovo? Pyry nhande imombyryvi ahe ve sábadu rupi? Marāi? Pyry nhande nimombyryvi ahe ve sábadu

rupi? Marāi ikwatijara? Pyry nhande imbote'varuhui ahe ve sábadu rupi? Marāi? Pyry nhande nimbote'varuhui ahe ve sábadu rupi? Marāi ikwatijara? Pyry nhande nimomanoukari ahe sábadu rupi? Marāi? Pyry nhande ahe moka'nhymbavi sábadu rupi? Marāi ikwatijara? ei Jesus'ga.

A'ea Jesus'ga ei ġa pe tojapyaka katu ti ġa javo.

¹⁰A'ero Jesus'ga ġa ndepiahetei. Iponhimamave'ga pe ga ei:

—Ejipoapyho!

A'ero ga jipoapyhokatui. A'ereki gapoa ikatua'ja ga Jesus'ga nhi'ipo'rurame. ¹¹A'ero ġa nhimboahivi onhimonha'ngavo hepiagame. Ojohupe ġa ei:

—Maranuhū po ti nhande Jesus'ga rerekouhui nehē naerū? ei ġa.

Jesus'ga omo'emo'ē

dozeva'ea onhimoirūharamo

(Mateus 10.1-4; Marcos 3.13-19)

¹²Aerē Jesus'ga hoi ojiupia vytyvytyruhua rupi tanhi'ī ti Tupana'ga pe javo. Oho ga opytavo pevo. Ypytunimo ga nhi'inhi'iġi Tupana'ga pe imoġo'eamo.

¹³Iko'emame ga ġa mbuhurukari ojipyri ġwemimbo'ehara'ġa. Ġwemimbo'ehara'ġa hugwi Jesus'ga dozeve'ġa mo'emo'ēi toko ti ġa nhimoirūharamo javo. Ġa ko nahā:

¹⁴Mokonha'ġa ko Simāo'ga André'ga pavēi onhoirū'ġa. Pedro irūia Simāo'ga rera. A'ereki ga rehe Jesus'ga ono Pedro.

Mokonha'ġa ko Tiagova'ea João'ga pavēi.

Mokonha'ġa ko Filipe'ga Bartolomeu'ga pavēi.

¹⁵Mokonha'ġa ko Mateus'ga Tomé'ga pavēi.

Mokonha'ġa ko Tiago'ga Simāo'ga pavēi. Tiago'ga ko Alfeu'ga ra'yra'ga. Simāo'ga ko zelotes'ġa nde'ya'ga

– kiroki ġa ndokoi governo rehe romanos'ġa ndehe.

¹⁶Mokonha'ġa ko Judas'ga Judas Iscariotesva'ea pavēi. Judas'ga ko Tiago'ga irū'ga. Judas Iscariotesva'ea aerē Jesus'ga mondouka okote'varuhuve'ġa pe ga pyhyguka ġa pe.

Nahā dozeve'ġa nhaporemo Jesus'ga moirūhara'ġa.

Jesus'ga ombo'e ahe imombiga karugwara

(Mateus 4.23-25)

¹⁷Aerē Jesus'ga jivyri ojyva vyv-tyruhua hugwi omoirūhara'ġa ndupi. Uhu ġa nuhū me – perope ga opyta o'ama. He'yjuhu garemimbo'ehara'ġa onhimono'oġa perope ga pyri. Ojipe'ġa ndupavi ogwyrā hugwi Judéia hugwi Jesus'ga pyri. Cidadespeve'ġa nduri Jerusalém hugwi Tiro hugwi no Sidom hugwi no. Oko cidades Tiro Sidom pavēi ypiahua ruvihava rembeyvyri pe. He'yjuhu hete ko ġa ua Jesus'ga pyri tihendu ti ga javo.

Itetirūave'ġa nduri no emombi karugwara ore hugwi javo ga pe.

¹⁸Kiroki ġa anhaġa oavykyuhu – ġa hugwi Jesus'ga anhaġa mbojipe'ai. Tiruahū anhaġa Diabo'gapyriva'ea.

¹⁹Opoko pota pa pevove'ġa Jesus'ga rehe onhimongyavo. A'ereki Tupana'ga omondo opopoakara Jesus'ga hugwi imombipavuka Jesus'ga pe karugwara ġa hugwi.

Pyry hete pe me, ei Jesus'ga

(Mateus 5.1-12)

²⁰Kiro Jesus'ga hepiagi ġwemimbo'ehara'ġa ġa nhimongyrame pevo. Ġa pe ga ei:

—Pyry hete pe me peporia'iva'ea pe!

A'ereki penduvihavuhetero Tupana'ga pe ndepia katu imombyryva pe me, ei Jesus'ga.

²¹Pyry hete pe me okoteheva'ea pe!

A'ereki a'ea Tupana'ga remimon-
doaġwama pe me.

Pyry hete pe me pejehe'ova'ea pe!

A'ereki a'ea penembipukaġwama.

²²Pyry hete pe me ojipe'ġa pe arōe'ymame pe ndekoro ġwaramo jireheva'ero, ei Jesus'ga ġa pe yvyakotyva'ero yvagipeva'ero no.

Ġa ehurame pe me pe mondovo oji-
hugwi pe ndekoro ġwaramo jire-
heva'ero, pyry hete pe me.

Ġa pe mbotegweterame petiruahū pe
javo o'mbero pe ndekoro ġwaramo
jireheva'ero, pyry hete pe me, ei
Jesus'ga.

²³—Pejoryjory ti ġa
ndekote'varuhurame pe me
nahā. Pepopepo tuhē ti pendoryndoryva
ġwaramo.

A'ereki Tupana'ga gwereko katu pe
me yvagi pe ikwepykavuhua
pyryheteva'ea.

Aerē po ti ga imondoi pe me nehē,
ei Jesus'ga ġa pe. A'ereki pe
peko myyahūva'ea ja Tupana'ga
nhi'ġa mombe'uharava'ea ja
hahyrame pe me. A'ereki myyahū
aġwamove'ġa namonhava'ea
gwereko te'varuhu Tupana'ga
nhi'ġa mombe'uharava'ea no, ei
Jesus'ga ġa pe.

Tiruahū pe me, ei Jesus'ga

²⁴—Tiruahū hete pe me pembateva'ea
pe! ei Jesus'ga. A'ereki avo jate vyva
koty jate pe pendoryndory.

Aerē po ti pe ndapehoryvi nehē, ei
Jesus'ga.

²⁵Tiruahū hete pe me herekopava'ea pe!
Aerē po ti ahana'ja pe me nehē.

Tiruahū hete pe me pepukava'ea pe!

Aerē po ti pe jehe'oi pe-
jikoveveuheteavo nehē, ei
Jesus'ga.

²⁶Tiruahū hete pe me ojipe'ġa ekatupavame pe me pe mboheteavo! Ymyahū na jitehe ġanamonha'ea e'i katu pa Tupana'ga nhi'lġaatyviva'ea mombe'uharava'ea pe ahe mboheteavo, ei Jesus'ga.

**Pearō hete ti
penhiarōe'ġve'ġa, ei Jesus'ga**

(Mateus 5.38-48)

²⁷—Kiro nhirenduva'ea pe ji ei, ei Jesus'ga. Pearō hete ti penhiarōe'ġve'ġa. Peko katu ti ġa pe ġa pe arōe'ymame.

²⁸Po ġa ei pe me: “Tuhu ti hahyva'ea pe me.” Ġa euhurame na pe me pe'ji ti ġa pe: “Tupana'ga ti tomomyry pe me.” Nahā ti pe'ji ġa pe. Po ġa jigwarai pe ndehe, a'ero ti penhi'ī Tupana'ga pe emomyry ti ġa pe javo, ei Jesus'ga.

²⁹—Po ojipe'ga kwari nderetyvapea rehe, a'ero ti ejirova ga pe tokwa ti ga ojipea rehe no javo jiretyvapea rehe javo. Po ojipe'ga hekyi ndepaletó nde hugwi, a'ero na ga hekyi ojipea ndecamisa nde hugwi no, ei Jesus'ga. ³⁰Po ojipe'ga ei nde ve embuhu ji ve javo, a'ero ti emondo ga pe. Po ojipe'ga ipyhygahyi ndeapoa nde hugwi, a'ero ti terei ga pe embuhura'ja ti jia'poa ji ve javo.

³¹—Pe'e po pe pejiyvyteri pe: “Po ojipe'ġa oko katu nhande ve hamo.” Po nahā pe ei, a'ero na jitehe tuhē ti peko katu ġa pe, ei Jesus'ga.

³²—Po pe pearō hete penhiarōheteve'ġa jate, a'ero Tupana'ga ei pe me: “Pe okote'varuhuve'ġa ja reki.” Nahā ga ei pe me. A'ereki okote'varuhuve'ġa oarō oarōheteve'ġa jate, ei Jesus'ga.

³³—Po pe peko katu pejerekokatuve'ġa pe jate, a'ero Tupana'ga ei pe me: “Pe okote'varuhuve'ġa ja.” Nahā ga ei pe me. A'ereki okote'varuhuve'ġa oko katu ojerekokatuve'ġa pe jate, ei Jesus'ga.

³⁴—Po pe ei pejiyvyteri pe imondorame ojipe'ġa pe: “Aerē po ti ġa imbuhuri nhande ve nehē no.” Po pe ei na, a'ero Tupana'ga ei pe me: “Pe okote'varuhuve'ġa ja.” Nahā ga ei pe me. A'ereki okote'varuhuve'ġa omondo ojipe'ġa pe okote'varuhuve'ġa pe tombuhu ti ġa nhande ve nehē no javo, ei Jesus'ga.

³⁵—Pearō hete ti penhiarōe'ġve'ġa pejikokatuavo ġa pe. Pemondo'ā ti ġa pe ġa erame pe me. Imondorame ġa pe, tape'ei ti pejiyvyteri pe: “Aerē po ti ġa imbuhuri nhande ve nehē no.” Pe ee'ymame ġa arōheteavo po ti Tupana'ga imbuhuhetei pe me nehē. Tupana'ga ra'yramo po ti pe ndekoi nehē no ġahoheve'ga ra'yramo nehē. Nde'i he'yjuhuve'ġa Tupana'ga pe: “Ndepyry nde ore rerekokatuuavo.” A'ea ġa nde'i Tupana'ga pe. Tupana'ga opoko reki ġa okote'varuhuve'ġa ndeheve. ³⁶Tupana'ga penduvete'ga oporogwety ġa. A'ero ga ġa pokogi. Na jitehe ti peporogwety ġa. Pepoko ti ġa a'ero, ei Jesus'ga.

Tape'epe'ei ti ġa pe, ei Jesus'ga

(Mateus 7.1-5)

³⁷—Tape'epe'ei ti ojipe'ġa pe: “Nahanahā ġa okote'varuhu.” Tape'euhui ti a'ea. A'ero po ti Tupana'ga nde'i a'ea pe me nehē no. Tape'ei ti ojipe'ġa pe: “Oko te'varuhu tuhē ġa. Oja ġa ndehe.” Tape'ei ti a'ea. A'ero po ti Tupana'ga nde'i a'ea pe me nehē no. Tapehenonha'javi ġandekote'varuhua. A'ero po ti Tupana'ga ndokwahava'javi pendekote'varuhua nehē no, ei Jesus'ga.

³⁸—Pemondo ti ojipe'ġa pe. Aerē po ti Tupana'ga imbuhukatui pe me nehē. Hupi hete po ti ga ombuhuruka saca pype imbohygahivuka imbovavaguka saca tamotynahē tuhē javo imoakāga nehē. Nahā po ti ga imbuhukatui pe me nehē. Pemondo ti ġa pe a'ero. Xunhiva'ea pe imondorame ġa pe xunhiva'ea

po ti Tupana'ga imbuhuri pe me nehē no. He'yjuhuva'ea pe imondorame ġa pe he'yjuhuva'ea po ti Tupana'ga imbuhuri pe me nehē no, ei Jesus'ga ġa pe.

³⁹ Kiro Jesus'ga ġa mbo'ei ojo'java'ea pyvō. A'ea pyvō ga ei:

—Po heakwagweve'ga gweroho ojipe'ga – kiroki ga ja ndohepiagi, a'ero po ti ġa memei ohi ikwara pype nehē. A'ereki ġa memei ndohepiagi, ei Jesus'ga.

⁴⁰ —Ġambo'ehara'ga koji'i garemimbo'ehara'ġa hohe. Ga ġa mbo'epavame ġa ga javijitehe, ei Jesus'ga.

⁴¹ Ġa mbo'eavo Jesus'ga ei:

—Ererekouhu nde ejikotyve'ga. A'ero nde ei ga pe: “Hay'iuhua oko ndereakwari pe,” ere nde. Maranameuhū nde euhui a'ea ga pe ndokokatui ga javo? Jihi a'e reki nde ve: Okyta reki oko ndereakwari pe, ei Jesus'ga. Nahā ji ei nde ve nde koji'i ereko te'varuhu ga hohe javo. Nde nderekwahavi reki ejekote'varuhua naerū? ei Jesus'ga.

⁴² Maranameuhū nde euhui ejikotyve'ga pe naerū? Tere'ei ti ga pe a'ero: “Na ji hekyi hay'iuhua ndereakwara hugwi.” Tere'ei ti nahā okyta repiage'yname ejeakwara pype naerū. A'ereki nde nderehepiakatui ve hekyita gareakwara hugwi okyta pytarame ejeakwari pe. Okokatu'āva'ero ko nde! A'ereki okyta rerekoe'yve'ga ja nde ere'e: “Ji ndarekoi jireakwari pe,” ere nde. Ehekyi na'ē ti okyta ejeakwara hugwi. A'ero po ti nde hepiakatui hekyita hay'iuhua gareakwara hugwi nehē, ei Jesus'ga.

I'yva yva'ia pavēi

(Mateus 7.16-20; 12.33-35)

⁴³ —I'yvakatuapora ko yva'ikatua. I'yvate'varuhua'apora ko yva'ite'varuhua.

⁴⁴ Ahe okwaha i'yva. A'ereki ahe gwepia

herekorame yva'ia ojihe, ei Jesus'ga. A'ereki ahe ndoykyi figo ġwakaġwa'yva hugwi. A'ereki ġwakaġwa'yva figo'yva rūi figueira rūi. Na jitehe ahe ndoykyi uva ka'api'iuhua hugwi. A'ereki ka'api'iuhua uva'yva rūi videira rūi, ei Jesus'ga.

⁴⁵ —Nane'yimi pyryve'ga reaporogitaro pyryva'ea rehe. Nurā ga ekatui jipi, ei Jesus'ga. A'ereki ovytyteri pe ga pyry hete, ei Jesus'ga ġa pe. Nane'yimi ite'varuhuve'ga reaporogitaro ite'varuhua'ea rehe. Nurā ga ete'varuhui, ei Jesus'ga. A'ereki ovytyteri pe ga ite'varuhu hete, ei Jesus'ga ġa pe.

Ahe ko onga apohara'ga ja

(Mateus 7.24-27)

⁴⁶ Kiro Jesus'ga ei:

—Pe'e pe ji ve: “Ga ko nhandepojoykaharetero.” Nahā pe ji renoi novīa. Emo pe ndapekoi nhinhi'īġa rupi, ei Jesus'ga.

⁴⁷ —Kiroki ga uhu ji pyri ji rendukat-uavo okovo nhinhi'īġa rupi – gaha ji ga mombe'ui pe me kiro, ei Jesus'ga.

⁴⁸ Gaha onga apohara'ga ja – kiroki ga oapo onga hyvykoita vvy pe. Ipukuhu ga imondoi hyvykoita vvy pe itauhua api-avo. Itauhua rehe ga imondoi okyta ikwara pype. Nahā ga japo onga imohina, ei Jesus'ga. Aerē hehanhuhū yhya ua onhimombomomboa onga rehe novīa. Yhya nomoġatāi onga. A'ereki imondovo itauhua rehe ga oapo imohina, ei Jesus'ga.

⁴⁹ —Jara'ga ji rendu novīa. A'ereki ga ndokoi nhinhi'īġa rupi. Gaha onga apohara'ga ja – kiroki ga oapo onga hyvykoje'yma imbovyre'yma okyta ikwara pype, ei Jesus'ga. Yvya rehe jate ga japo onga imohina. Aerē hehanhuhū yhya ua onhimombomomboa onga rehe imoġataġatamo. Kotihī onga o'arahy upa opepēpenuhūavo, ei Jesus'ga ġa mbo'eavo.

Jesus'ga omombi karugwara soldadova'eapyriva'ea hugwi

(Mateus 8.5-13)

7 Imombe'upavirē ġa pe Jesus'ga hoi ġa hugwi ogwovo cidade de Cafarnaum me. ²Pevo soldados'ġa nduvihava'ga ruvi judeu'garūive'ga romano'ga. Gapyrive'ga itetirūa. Omano ġwerī ga. Soldados'ġa nduvihava'ga ga arōhetei. ³Nurā Jesus'ga rura kwahavame Cafarnaum me ga ei xava'eve'ġa pe:

—Peho ti Jesus'ga pyri. Pe'ji ti ga pe tuhu ti ga jipyrive'ga pyri karugwara mombiga ga hugwi, ei ga xava'eve'ġa pe.

⁴A'ero xava'eve'ġa hoi Jesus'ga pyri ovahema javo ga pe:

—“Tuhu ti ga,” ei soldados'ġa nduvihava'ga nde ve. “Tuhu ti ga jipyrive'ga pyri karugwara mombiga ga hugwi,” ei ga nde ve, ei xava'eve'ġa Jesus'ga pe. Eho tuhē ti a'ero, e'i hete xava'eve'ġa Jesus'ga pe. Emombo ti karugwara gapyrive'ga hugwi. A'ereki ga pyry hete soldados'ġa nduvihava'ga. ⁵Pyry hete ga nhandere'yja'ġa pe ġa arōheteavo ġa nderekokatuavo. Ga oapouka onga nhandejatykahava, ei xava'eve'ġa Jesus'ga pe.

⁶A'ero Jesus'ga hoi ġa ndupi tahepia ti ga javo. Ovahē ġwerī ga soldados'ġa nduvihava'ga ronga pe. Kiro soldados'ġa nduvihava'ga ei ġa pe – kiroki ġa ojikoty'a ga pavēi – ġa pe ga ei ġa mondouka Jesus'ga rovatiamouka.

—Peho ti Jesus'ga rovatiamo, ei ga ġa pe. Pe'ji ti ga pe: “Omondo soldados'ġa nduvihava'ga onhi'ġagwera nde ve. Ga e'i: 'Jipojykaharetero nde ereko huvihavamo ji hohe. Nurā po ti nde nderejori ji pyri nehē hamo. ⁷Ji tuhē ndahoa'uvi nde pyri nde huvihavuhuro ġwaramo ji hohe. Irupeuhu ti embuhu epopoakara nhironga pe imombiguka karugwara jipipyrive'ga hugwi. A'ero po ti ga nhimo-

hiġatui nehē. ⁸Akwaha ji ndepopoakara mondoa irupeuhu. A'ereki na jitehe ji amondo soldados'ġa jipi. Jiruvihava'ga ji mondoi no nahanahā eapo javo. A'ero ji rekoi ganhi'ġa rupi. Jihi soldados'ġa nduvihavamo ako no. Ojipe'ga pe ji ei: Eho nahanahā japovo pevo ji ve. A'ero ga hoi okovo nhinhi'ġa rupi. Ojipe'ga pe ji ei: Ejo nahanahā japovo avo ji ve. A'ero ga ruri okovo nhinhi'ġa rupi. Jijipyrive'ga pe ji ei: Nahā eapo. A'ero ga japoi,' ei ga.” A'ea ti pe'ji Jesus'ga pe, ei soldados'ġa nduvihava'ga ġa pe imon-douvouka onhi'ġagwera.

⁹A'ero ġa hoi okovo ganhi'ġa rupi Jesus'ga rovatiamo. Ġa omombe'u pa ganhi'ġagwera Jesus'ga pe. Ganhi'ġagwera renduvame Jesus'ga nhimomby'ai. Opyryrŷ Jesus'ga. Pevove'ġa pe – kiroki ġa oho ga rupi onhimongyavo – ġa pe Jesus'ga ei:

—Soldados'ġa nduvihava'ga ojiko hete tuhē ji rehe! Jire'yja'ġa hohe israelitas'ġa hohe ga ojiko ji rehe! a'e ji pe me, ei Jesus'ga.

¹⁰Kiroki ġa ojikoty'a soldados'ġa nduvihava'ga pavēi – ġahā jivyra'javi soldados'ġa nduvihava'ga ronga pe. Ovahe-mame ġa gapyrive'ga repiagi. Onhimo-hiġatua'ja ga!

Jesus'ga ombogwera aherembirekokwerava'ea ra'yrava'ea

¹¹Aerē Jesus'ga hoi cidade de Naim me. Garemino'ehara'ġa hoi ga rupi. Ojipe'ġa hoi ga rupi no he'yjuhuve'ġa. ¹²Ovahē ġwerī ga cidade apoa pe portāo pe.

Nanime ojipe'ġa ivojave'ga ra'oa rerohoi pea rupi cidade hugwi Jesus'ga rovatiamo. Gweroho ġa ivojave'ga ra'oa gakupeupava pype titŷ ti javo. Oho hēa ġa ndupi ivojave'ga yhēa. Ga tehe ko hēara'yramo. A'ero kiro hēa tehe hēa rekoi aherembirekokwerahēa. He'yjuhuve'ġa oho hēa rupi cidade

hugwi. ¹³Hepiagame Jesus'ga nhande-pojykaharete'ga hēa porogwetygi. A'ero ga ei hēa pe:

—Terejehe'oa'javi.

¹⁴Hēara'yra'ga pyri ga hoi opokoga gakupeupava rehe. Nurā gara'oa rerohohara'ga heropytai o'ama.

—Tapihā, ei ga ivojave'ga pe. A'e ji nde ve: Evy! ei Jesus'ga.

¹⁵A'ero ga vyri onhi'iḡa oina okw-erava'java. Jesus'ga okwerava'jave'ga mondo gayhēa pe. ¹⁶Okyhyji hete pa pevove'ḡa onhimomby'avo ga repiagame. A'ero ḡa Tupana'ga mbohetei. A'reki ḡa ei ojohupe Jesus'ga momba'gwovo:

—Tupana'ga nḡa
momba'uharu'ga ruri kiro
ojipiuka nhande pyteri pe upa, ei ḡa.
Nahā Tupana'ga nhande pokogi, ei ḡa.

¹⁷A'ero ḡa Jesus'ga
momba'umbe'ukatui jara'ḡa pe
garembiapoa reheve Jesus'ga
ga mbogwerava'javi javo. Nahā
Judéiapeve'ḡa hendupavi Jesus'ga
momba'ua Judéia rembeyvripeve'ḡa
pavēi.

João Batistava'ea remimbo'eharava'ea oho Jesus'ga pyri (Mateus 11.2-19)

¹⁸Aerē João Batistava'ea
remimbo'ehara'ḡa Jesus'ga
momba'upavi João Batistava'ea pe.
Jesus'ga rembiapoa garemimonhi-
momby'ava'ea ḡa imomba'ui ahe
ve no. ¹⁹A'ero João Batistava'ea
mokonha'ḡa mbuhurukari ojipyri
ḡwemimbo'ehara'ḡa. Ḣa pe ahe ei:

—Peho ti Jesus'ga pyri. Pe'ji ti ga pe: “Ymyahū Tupana'ga nḡa momba'uharava'ea imomba'ui aerē po ti Tupana'ga remimbuhurukara'ga ruri nhande pyri nehē javo. Ma'ḡa po ahe omomba'u ymyahū? Mara'ngu po ndehe? Mara'ngu po ojipe'ga?”

Nahā ore ei aheremimombe'uhara'ga rurapota.” A'ea momba'gwovo katu ti pe'ji Jesus'ga pe: “Marāi nde a'ero?” ei João Batistava'ea mokonha'ḡa pe ḡwemimbo'ehara'ḡa pe.

²⁰—Kwa, ei ḡa.

A'ero ḡa hoi ogwovo Jesus'ga pyri ovahema.

—João Batista'ga ore mondoukari nde pyri, ei ḡa Jesus'ga pe. Ga ei ore ve: “Pe'ji ti Jesus'ga pe: ‘Ymya Tupana'ga nḡa momba'uharava'ea imomba'ui aerē po ti Tupana'ga remimbuhurukara'ga ruri nhande pyri nehē javo. Ma'ḡa po ahe omomba'u ymyahū? Mara'ngu po ndehe? Mara'ngu po ojipe'ga? Nahā ore ei aheremimombe'uhara'ga rurapota.’ Nahā ti pe'ji Jesus'ga pe,” ei João'ga ore ve ore mondouka nde pyri, ei mokonha'ḡa Jesus'ga pe.

²¹Emo Jesus'ga nomondo ve onhi'iḡa João Batistava'ea pe. Oapo na'ē ga ahemonhimomby'ava'ea. Oapo ga ikwahavuka João Batistava'ea remimbo'ehara'ḡa pe a'ea ti pemomba'u João'ga pe javo.

Kiro Jesus'ga imombigi karugwara he'yjuhuve'ḡa hugwi. Ojipe'ḡa pe hahy hete. Ga hugwi ga imombipavi karugwaretea. Anhaḡa ga ḡa mbojipe'ai ojipe'ḡa hugwi no. Heakwagweve'ḡa ga ḡa moma'eḡatuhetei he'yive'ḡa.

²²Kiro Jesus'ga ei mokonha'ḡa pe João Batistava'ea remimbo'ehara'ḡa pe:

—Pejivyra'ja ti pejigwovo João Batista'ga pyri. Pemomba'u ti ga pe penhimbiepiaga penhimienduva. Pe'ji ti ga pe imomba'gwovo: “Oma'eḡatu kiro heakwagweve'ḡa okovo. Opo'aḡatu kiro ipyka'naka'nauhūve'ḡa ogwovo katu. Oka'ē ḡajagwa ijajauhūve'ḡa hugwi. Ḣwendu katu kiro japyakware'yve'ḡa okovo. Okwera tuhē omanove'ḡa kiro okovo. Imbatere'yve'ḡa ḡwendu kiro pyryva'ea Jesus Cristo'ga momba'ua.”

A'ea nhaporemo ti pemombe'u João Batista'ga pe.

A'ea Jesus'ga ei ikwahavuka ga pe Jesus'ga ko Tupana'ga remimbuhurukara'ga javo – kiroki ga Tupana'ga nhi'iga mombe'uharava'ea omombe'u ymyahū.

²³—“Pyry hete ga pe – kiroki ga ndojikopigi ji rehe.” A'ea ti pe'ji João Batista'ga pe, ei Jesus'ga mokonha'ga pe João Batistava'ea remimbo'ehara'ga pe.

²⁴A'ero ġa hoi javo katu João Batistava'ea pe.

Ġa horē Jesus'ga ei pevove'ga pe he'yjuhuve'ga pe João Batistava'ea mombe'gwovo. Ga e'i:

—Ymyaĩ pe peho ongae'yi me. Pevo pe pehepia João Batista'ga. Marāi pe pejiivyteri pe pea rupi pejigwovo garepiaga renonde? Pe'e po pe: “Xaho hepiaga nhungwava – kiroki okooko'iuhu vyvutua remimbotarimova'ea rehe onhimbovavaguka vyvutua pe.” Pe ndape'ji tuhē reki a'ea. A'ereki João Batista'ga ko nhungwava ja rūi. Ga ndokondoko'iuhi ojipe'ga remimbotarimova'ea rehe. Ga ko onhimboita Tupana'ga rehe, ei Jesus'ga pevove'ga pe.

²⁵—Marāi pe a'ero pejiivyteri pe garepiaga renonde? Pe'e po pe: “Xaho ga repiaga – kiroki ga omongi tapy'ynhapipyryva. Gweroho pa po itambere'ia gapira.” A'ea pe ndape'ei oji'i, ei Jesus'ga. A'ereki João Batista'ga ndokohetei mbatera rehe. Ji rendu ti! João Batista'ga nomongi tapy'ynhapipyryva. Kiroki ġa omongi ikatuheteva'ea – ġahā u huvihavuhu'ga nonga pype. He'yjuhu ġambatekatua no.

²⁶—Marāi pe a'ero pejiivyteri pe? Pe'e po pe: “Xaho Tupana'ga nhi'iga mombe'uhara'ga repiaga.” A'ea pe ekatui, ei Jesus'ga. Kiro ji ei pe me: João Batista'ga ko Tupana'ga nhi'iga mombe'uhara'ga tuhē. Tupana'ga nhi'iga

mombe'uharuhu'ga jate rūi ko ga, ei Jesus'ga ġa pe.

²⁷—Ymyahū Tupana'ga okwatijaruka ahe ve João Batista'ga mombe'gwovo hako ga po ti nhinhi'iga mombe'ui nehē javo, ei Jesus'ga. Aherembikwatijara e'i: “Nahā Tupana'ga ei Cristo'ga pe:

‘Nde renonde po ti ji ga mondoi imombe'uuka nhinhi'iga nehē.

Tomboavujikwe ti ga nderura renonde,’ ei Tupana'ga,” e'i aherembikwatijara, ei Jesus'ga.

²⁸—Aġwamo Tupana'ga rembiepiakatuhava.

Aġwamo po ti Tupana'ga he'yjuhuve'ga nduvihavuhuhete'ga nehē, ei Jesus'ga. A'e ji pe me: João Batista'ga ko koji'i huvihava ymyahūva'ea hohe pa. Emo aġwamove'ga reki Tupana'ga rembiepiakatuhara'ga ko koji'i huvihava João Batista'ga hohe. Kiroki ġapyteripeve'ga huvihava rūi – ġa vehevi koji'i huvihava João Batista'ga hohe, ei Jesus'ga ġa pe.

²⁹Jesus'ga nhi'iga rendupavame ġa ei Tupana'ga pe itambere'ia mono'ohara'ga pavēi:

—Ndehe ko erekwaha hete epyryvamo João Batista'ga mbuhua ore pyri te'i ti ga ġa pe javo.

A'ea ġa ei. A'ereki ġa onhimobatzauka João Batistava'ea pe opohia okote'varuhua hugwi ahe erame.

³⁰Fariseus'ga ki a'e te judeus'ga mbo'ehara'ga pavēi nohendukatui João Batistava'ea nhi'iga ikwahapotare'yma Tupana'ga remimbotarimova'ea ojive. A'ereki ġa nonhimobatzaukari ahe ve opohire'yma okote'varuhua hugwi.

³¹—Marā po ti ji ei pe me aġwamova'ea pe a'ero nehē? ei Jesus'ga. Gara ja pe ndekoi a'ero? ei ga. ³²Kiro ji pe mombe'ui pe me. Tayri'ga ja ko pe ndekoi. Oapy tayri'ga ima'ēhai pe feira pe. A'ero ġa hapukai ojohupe. Onhi'iga mondovo ġa ei:

“Oropy ore jiru'a pe me xajory ti nhanerembirekoa rehe javo.

Pe ki a'e te ndapeyrerupypotari henduvame.

Xajehe'o ti nhanenhikamombava rehe, oro'e ore pe me. A'ero ore jehe'oi.

Pe ki a'e te ndapejehe'oi ore pyri. A'ereki pe ndapepotariuhu.”

Nahã tayri'ga ei ojohupe, ei Jesus'ga.

³³—Tayri'ga ja pe ndekoi. A'ereki pe pe'epe'e João Batista'ga pe jipi. A'ereki ga rurame pe pyri ga ndo'uahivuhui mbatera vinho reheve tambohete ti ji Tupana'ga javo, ei Jesus'ga. A'ero pe epe'ei ga mombe'gwovo: “Anhağa opyhy ga.” Nahã pe João Batista'ga mombe'ute'varuhui ga arõe'yma, ei Jesus'ga ã ga pe.

³⁴—Tayri'ga ja pe ndekoi. A'ereki pe pe'epe'e ji ve no, ei Jesus'ga ã ga pe. Yvyakotyva'ero yvagipeva'ero ji ajo pe pyri mbatera i'gwovo vinho i'gwovo no. A'ero pe epe'ei ji mombe'gwovo: “Ehepia Jesus'ga! O'uheteuhu ga. Ga ko heagwryryve'ga vinho i'gwovo,” pe'e pe ji ve, ei Jesus'ga. “Kiroki ã omono'õ itambere'ia governo pe ite'varuhuve'ga – ã ga pavëi Jesus'ga ojikoty'a ojipe'ga pavëi no okote'varuhuve'ga pavëi,” pe'e pe. Nahã pe euhui ji mombe'gwovo ji arõe'yma, ei Jesus'ga.

³⁵—Ojipe'ga ndekokatua repiaga ãwaramo nhande ei: Tupana'ga reki okwahavuka ã ga pe ã ga mongokatuavo, ei Jesus'ga. Ojipe'ga ndekote'varuhua repiaga ãwaramo nhande ei: Tupana'ga rüi omongo ã ite'varuhua rehe, ei Jesus'ga ã ga mbo'eavo.

Jesus'ga pyheja fariseuva'ea ronga pype

³⁶ Aerë Simão'ga fariseu'ga ei Jesus'ga pe:

—Ejo ti nhironga pype i'gwovo ji pyri.

—Kwa, ei Jesus'ga.

A'ero Jesus'ga hoi ga rupi garonga pype oapyga mesa pyri ga pavëi.

³⁷Nanime cidadepevehëa – kiroki hëa oko te'varuhu – hëa ikwahavi Jesus'ga hoa fariseu'ga ronga pype. Ga i'urame hëa heruri perfume nhandya hyrua pype. Hyrua ko alabastrova'ea ita apopyra. ³⁸Gapya koty hëa ami ga reviri ojehe'gwovo okote'varuhua rehe. Hëareahya imoakymi gapya. A'ero hëa gapya monduvynduvyri o'ava pyvõ gapya beijavo. A'ero perfume hëa imongyi gapya rehe. A'ereki hëa ga arõ hete.

³⁹Hëa repiagame fariseu'ga – kiroki ga e'i Jesus'ga pe ejo ti i'gwovo ji pyri javo – kiro ga ei ovytyeri pe: “Hehã okote'varuhuvehëa. Mara'ngu po Jesus'ga Tupana'ga nhi'iğa mombe'uhara naerü? Po Jesus'ga Tupana'ga nhi'iğa mombe'uhara tuhë, a'ero po ga ombaragwaha hëa rehe hamo. Po ga ei hëa pe hamo: ‘Tanhimbote'varyme ti epokoga ji rehe,’ e po ga okote'varuhuvehëa pe hamo. Jesus'ga nombaragwahavi reki hëa rehe,” ei fariseu'ga ovytyeri pe.

⁴⁰A'ero Jesus'ga ei fariseu'ga pe:

—Simão, ei Jesus'ga. Tamombe'u ti nde ve.

—Orembo'eharamo emombe'u ti ji ve a'ero, ei Simão'ga Jesus'ga pe.

⁴¹Ga mbo'eavo Jesus'ga imombe'ui ga pe. Ga e'i:

—Itambere'ia mondo'ähara'ga pe mokonha'ga ei momi ti embuhurã itambere'ia ore ve javo. A'ero ga imondo'aği ã ga pe tombuhura'ja ti ã ga koa irü reheve ji ve nehë javo. He'yiva'ea quinhentos itambere'ia ga imondo'aği ojipe'ga pe. Ndahe'yiva'ea cinquenta itambere'ia ga imondo'aği ojipe'ga pe. ã ga memei gweroho ga hugwi a'ero. ⁴²Aerë ã ga ipo'rupavi herekoe'yma. Nurã ã ndogwerekoi ikwepykavamo. A'ereki ahã ã ga pe. Itambere'ia mondo'ähara'ga oporogwety reki ã ga. Nurã ga ihypavi

reki ġaconta hugwi tapembuhura'javi ti itambere'ia ji ve a'ero javo, ei Jesus'ga imombe'gwovo.

—Manamo ġa ga arōhetei? Manamo ġa ga aroi'ī? ei Jesus'ga Simão'ga pe.

⁴³ A'ero Simão'ga ei ga pe:

—Po ga – kiroki ga gweroho koji'iva'ea ga hugwi quinhentos itambere'ia – po gaha itambere'ia mondo'āhara'ga arō hete. A'ereki gaconta hugwi imondo'āhara'ga ohy he'yiva'ea, ei ga.

—Na tuhē, ei Jesus'ga. Kiroki ga gweroho koji'iva'ea – gaha oarō hete itambere'ia mondo'āhara'ga.

⁴⁴ Kiro Jesus'ga ojirova hēa koty. Simão'ga pe ga ea'javi:

—Erehepia nde hēa? Ji ruri nenonga pype nde repiaga. Ndehe nerembuhuri yhya ji ve jipyheitava ekoe'yma nhaneramonhava'ea moġitagwera rehe – kiroki a'ea e'i nahanahā ahe omboapy ojipe'ġa javo. Hēa ki a'e te hēareahya omoakȳ jipya. Omondovynduvy hēa jipya o'ava pyvō. Nahā hēa roryroryvamo ji rehe, ei Jesus'ga.

⁴⁵ —Ndehe nanhibeijai tuhē ekoe'yma nhaneramonhava'ea moġitagwera rehe – kiroki a'ea e'i nahanahā ahe omboapy ojipe'ġa javo. Hēa ki a'e te jipya nobeijabeijapigi ji rurirē nenonga pype. Nahā hēa roryroryvamo ji rehe, ei Jesus'ga.

⁴⁶ —Ndehe neremongyi ikava nhiak-aġa rehe ekoe'yma nhaneramonhava'ea moġitagwera rehe – kiroki a'ea e'i nahanahā ahe omboapy ojipe'ġa javo. Hēa ki a'e te omongy perfume jipya rehe. Nahā hēa roryroryvamo ji rehe, ei Jesus'ga fariseu'ga pe.

⁴⁷ —Nurā ji ei nde ve: Tupana'ga ihyjipei hēarekote'varuhua ikwahava'jave'yma. He'yjuhu hēarekote'varuhua, ei Jesus'ga. Hēa hugwi Tupana'ga imombori. Nurā hēa Tupana'ga arōhetei gworygworyva

repiuka nhandepyteri pe, ei Jesus'ga. Po ojipe'ga okote'va gwere. Tupana'ga garekoteva'ria hypavame oarō gwere ga Tupana'ga gwory'viro ga rehe, ei Jesus'ga Simão'ga pe.

⁴⁸ Hēa pe Jesus'ga ei kiro:

—Amomboripe ji nderekote'varuhua nde hugwi, ei ga.

⁴⁹ Kiroki ġa oapy mesa pyri ga pavēi – ġa ei oyvyteri pe: “Ma'ġa Jesus'ga naerū? Maranuhūrame ga hēarekote'varuhua mombori naerū?” ei ġa.

⁵⁰ A'ero Jesus'ga ei hēa pe:

—Nde jikoga ġwaramo ji rehe ji imombori nderekote'varuhua nde hugwi. Tu katu ndepy'a nde horame a'ero, ei ga.

Kunhangwera'ea oho Jesus'ga rupi

8 Aere'ī Jesus'ga imbojoapiapi cidades repiapava cidades'ia repiapava. He'yjuhu cidades cidades'ia pavēi. Pyryva'ea ga imombe'ui cidadespeve'ġa pe. Ġa pe ga ei:

—Perojijyjijyuka ti pejeaporoġita Tupana'ga pe pejikoga ga rehe. A'ero po ti ga pe pokokatui nehē imomboia pendekote'varuhua pe hugwi okovo penduvihavuhetero nehē.

Nahā Jesus'ga ei ġa pe ogwovo ġa pyġapyri. Ga rupi dozeve'ġa hoġahoi.

² Kunhangwera'ġa ġa hoġahoi ga rupi no. Jara'ġa hugwi Jesus'ga ombojipe'a jipe anhaġa. Jara'ġa hugwi ga imombigi karugwara. Mariahēa hugwi Jesus'ga ombojipe'a jipe sete anhaġa Diabo'gapyriva'ea. Mariahēa pe ahe ei: Madalapevehēa. ³ Ojipehēa rera Joana. Joanahēa rembireko'ga ko Cuza'ga. Ga ko Herodes'ga mbatera repiakatuhara'ga. Ojipehēa rera Susana. Ġahā oho Jesus'ga rupi. Ojipe'ġa kunhangwera'ġa hoi ga rupi no. Imondovo ga pe ombatera ġa Jesus'ga repiakatui. Dozeve'ġa pe ġa imondoi no.

Ha'ynha mohāihara'ga

(Mateus 13.1-9; Marcos 4.1-9)

⁴Cidades nanani ojipejipea hugwi he'yjuhuve'ga nduri Jesus'ga pyri. Ojo'java'ea pyvō ga ġa mbo'embo'ei. Ġa pe ga ei:

⁵—Ha'ynha mohāihara'ga hoi ko pe imohaina ha'ynha. Nahā ga itymi ha'ynha. Ga imohāirame ha'ynha jara indurugi pehea rembeyvra rupi. A'ero ahe pyruġi hehe ohorame pehea rupi. Ua gwyrā'ia i'ui imokona, ei Jesus'ga.

⁶—Ga imohāirame ha'ynha jara indurugi yja rehe ita arimo. A'ereki ita onhimongyheteuhu pevo. Xunhi yja a'ero ha'ynha pe yhya no. Henhunhame kotihī he'ouhū omanomo. A'ereki ahā yhya jupe.

⁷—Ga imohāirame ha'ynha jara indurugi nhungwava ra'ynha pyteri pe hatīava'ea ra'ynha pyteri pe. Aerē ga'apoa ha'ynha renhunhamo nhungwava ra'ynha pavēi. A'ero nhungwava nhambyguhui garemityma, ei Jesus'ga.

⁸—Ga imohāirame ha'ynha jara indurugi yjakatua pype. A'ero henhunhamo o'ao'aheteramo. He'yjuhu ahara a'ero. Ahara pype turi cem ha'ynha, ei Jesus'ga ha'ynha mohāihara'ga mombe'gwovo.

Onhi'īga mondovo Jesus'ga ei ġa pe:

—Peapyakwa pe. Pehendu katu ti ji'ea a'ero! ei Jesus'ga ġa pe imombe'gwovo ojo'java'ea.

Jesus'ga okwahavuka ha'ynha mohāihara'ga mombe'ua

(Mateus 13.10-23; Marcos 4.10-20)

⁹A'ero Jesus'ga remimbo'ehara'ġa ei ga pe:

—Orohendu ore novīa nde'eagwera ojo'java'ea. Ndorokwahavi reki ore. Ore ve ti emombe'u a'ea.

¹⁰A'ero Jesus'ga ei ġa pe:

—Pe me Tupana'ga ei tokwaha ti ġa onhimiva'ea nhirembiepiakatuhava javo, ei Jesus'ga. Marā hekoi kiro Tupana'ga yvyakotyve'ga ndepiakaturame okovo ġanduvi-havuhuhetero? A'earupiva'ea kiro ga ikwahakwahavukari pe me, ei Jesus'ga ġwemimbo'ehara'ġa pe. Ojipe'ġa pe ji imombe'ui ojo'java'ea. A'ero

“hepiagame ġa gwepia tehe reki.

A'ereki ġa nombaragwahapotari hehe.

Henduvame ġa ġwendu tehe reki.

A'ereki ġa ndokwahapotari”, ei Jesus'ga ġwemimbo'ehara'ġa pe.

¹¹⁻¹²—Kiro po ti ji imombe'ukatui pe me ikwahavuka ha'ynha mohāihara'ga mombe'ua nehē, ei Jesus'ga ġwemimbo'ehara'ġa pe.

—Ha'ynha ko Tupana'ga nhi'īga, ei Jesus'ga. Kiroki ġa ġwendu Tupana'ga nhi'īga novīa ikwahave'yma – ġa pyri ahemoandyandyihara'ga Diabo'ga ruri a'ero ipe'avo imombe'ua ġapy'a hugwi imoka'nhyrbavuka ġa pe tomomborukaryme ti ġa Tupana'ga pe okote'varuhua javo, ei Jesus'ga. Ġa pe ji ei a'ero imombe'urame ha'ynha indurugagwera pehea rembeyvra rupi.

¹³—Amombe'u jipe ko ji ha'ynha indurugagwera – kiroki a'ea onduru ita rehe. Henhui ha'ynha novīa. A'ereki yhya rerekoe'yma ġwaramo, kotihī nonhimomiranami a'ero omanomo, ei ga. A'ereki ndokihetei hapoa vyva pype.

—A'ea ja ġa ndekoi – kiroki ġa ġwendu nhanderuvihavuhuhete'ga mombe'ua gworygworyvamo hehe novīa. Aerē ojipe'ġa mbote'varuhu pota ġa imohepia'ngiavo ite'varuhuva'ea ġa pe. Nurāro ġwaramo ġa nonhimomiranami a'ero kotihī opohia nhanderuvihavuhuhete'ga mombe'ua hugwi. A'ereki ndokihetei nhanderuvihavuhuhete'ga mombe'ua ġayvyteri pe.

¹⁴—Amombe'u jipe ko ji ha'ynha indurugagwera – kiroki a'ea onduru nhungwava ra'ynha pyteri pe hatiava'ea ra'ynha pyteri pe. Aerē igwaigwavete hatiava'ea nhambyguhui garemityma jukavo, ei Jesus'ga.

—A'ea ja ojipe'ga ndekoi nhungwava pyteripeva'ea ja. Ga gwendu ojipe'ga erame ga pe: “Tupana'ga nhande poko katu kiro nhanderuvihavuhete'ga.” A'ea ga gwendu katu novia. Aerē ga aġataruhuramo ojihe javo: “Maramarā po ti nhande rekoi nehē naerū?” ei ga oyvyteri pe. A'ea nonoġatuukari ġapy'a. A'ereki ga opotaruhu itambere'ia a'ero, ei Jesus'ga. “Koji'i nhande tipotaruhu itambere'ia,” e'ihu ga, ei Jesus'ga. Toryva rehe ikatuvava'ea rehe ga japyakauhui. A'ea nhaporemo nohenduva'javukari nhanderuvihavuhete'ga mombe'ua. A'ero igwaigwavete ga ndojapyakaa'javi tuhē gamombe'ua rehe. A'ero ga ndokoa'javi reki gamombe'ua rupi okokatue'yma ojipe'ga pe oporavykye'yma ga pe.

¹⁵—Amombe'u jipe ko ji ha'ynha indurugagwera – kiroki onduru yjakatua pype. A'ea ja ojipe'ga ndekoi yjakatua pypeva'ea ja. Gwendu katu ga nhanderuvihavuhete'ga mombe'ua ojiko-heteavo ga rehe gweaporoġitakaturo. Onhimomirana hete ga oporavykyavo ga pe ga nhi'ipo'rupava okokatuavo ojipe'ga pe.

A'ea Jesus'ga ei imombe'gwovo pa ojo'java'ea ikwahavuka ġwemimbo'ehara'ga pe.

A lamparina

(Mateus 5.15; Marcos 4.21-25; Lucas 11.33)

¹⁶—Imondygame lamparina nhande ndihovapygi hyrua pyvō, ei Jesus'ga. Nimondo'i nhande lamparina nhanen-hinongava gwyri pe cama gwyri pe. Pyte'mbia rehe nhande timondo lampa-

rina. Nurā okirame onga pype ojipe'ga gwepia kojahua.

¹⁷—Na jitehe po ti Tupana'ga imboukwahavi nehē. Onhimiva'ea po ti ga hepiukari ikwahavuka henduvukapava nehē.

¹⁸—Ji rendu katu ti a'ero pejeaporoġitaro. Kiroki ga okwaha – ga pe po ti Tupana'ga ikwahavukari koji'iva'ea nehē. A'ero po ti ga ikwahahetei nehē, ei Jesus'ga. Kiroki ga ndokwahavi – po ga ikwahavi xunhiva'ea, a'ea vehevi po ti Tupana'ga ikwahava'jave'ymukari ga pe nehē, ei Jesus'ga ġwemimbo'ehara'ga mbo'eavo.

Jesus'ga yembora gairūva'ea pavēi

(Mateus 12.46-50; Marcos 3.31-35)

¹⁹Kiro Jesus'ga yembora ruri Jesus'ga repiaga gairū'ga pavēi. Ndoki ga onga pype ga pyri. A'ereki pevove'ga ga mbotymboty gwe'yjuhuro. ²⁰Ġapyteripeve'ga e'i Jesus'ga pe:

—Neyhēa uhu nde repiaga neirū'ga pavēi. Pevo ga ami okari pe.

²¹A'ero Jesus'ga ei ga pe:

—Kiroki ga Tupana'ga nhi'iga rendu katu ga nhi'ipo'ruavo – ga pe ji ei nhii'ga. A'e ji ga pe no nhii'ga, ei Jesus'ga.

Jesus'ga omombi vyvtua typepemuhūa reheve

(Mateus 8.23-27; Marcos 4.35-41)

²²Aerē Jesus'ga avi yharuhua pype ġwemimbo'ehara'ga pavēi. Ġa pe ga ei:

—He xaho ypiahua aherovai.

A'ero ga imoanhani herogwovo. ²³Ġa gwerohorame Jesus'ga ropehyiro okia. Yvyturanuhūa ruri ojyva ypiahua rehe. Yharuhua pype vyvtua yhya mbo'ambo'avi. Gweroho ġweri ppy pe. ²⁴A'ero ga hoi Jesus'ga pyri ga mongirahiva.

—Kiro nhande hoi ppy pe nhandepapava nehē! ei ga ga pe ombo'ehara'ga pe.

A'ero ga ma'ei onhi'iğa yvyturanuhūa pe typepemuhūa pe no topi ti javo. A'ero yvytua ipigi. Notymynha'javi yhya no.
²⁵ Ğa pe Jesus'ga ei:

—Ndapejikogi ji rehe naerū? ei ga.

A'ero ğa kyhyji onhimomby'avo javo ojohupe:

—Marā te ga rekoī naerū? Yvytua ve-hevi re po ğwendu katu ganhi'iğa yhya pavēi, ei ğa.

Jesus'ga ombojipe'a anhağa ahe hugwi

(Mateus 8.28-34; Marcos 5.1-20)

²⁶ Aerē ğa hoi ypiahua aherovai Galilēia aherovai ovahema Gerasapeve'ğa gwyrī pe. ²⁷ Jesus'ga hemame yharuhua hugwi cidadepeve'ga ruri Jesus'ga repenhana. He'yjuhu anhağa Diabo'gapyriva'ea onhimongyavo ga pojkavo. Ymyahū ga ndipiri. Ga nduva'javi onga pype. Itaruvihavuhua kwaruhua pyteri pe ga ruvi aheryvya pyteri pe. ²⁸ Jesus'ga repiagame ga hapukai ğwenypy'anduruga Jesus'ga rovai pyteri pe. Ga hapukajahivi javo:

—Jesus! ei ga. Terejori ji avykyavo Tupana'ga ra'yramo huvihavuhu'ġahoheve'ga ra'yramo? ei ga Jesus'ga pe. A'e hete ji nde ve: Terembuhuri ti hahyva'ea ji ve.

²⁹ A'ea ga ei. A'ereki Jesus'ga e'i jipe anhağa pe:

—Ejipe'a ga hugwi.

Ymyahū anhağa ga pyhypokāpokaġi ga pojkavo jipi. Nurā pevove'ğa itanhuramuhūa pyvō gapoa kwari. Ğa gapya kwari no. Nahā ğa ga mombytapotari ga repiakatuavo novīa. Ga omondohondoho itanhuramuhūa reki. Anhağa ga pojkai ga renonhaheteavo ga mondovo ongae'yi me. Nahā ga rerekoi ymya.

³⁰ Kiro Jesus'ga ei ga pe:

—Gara nderera?

A'ero ga ei:

—He'yjuhu.

Nahā garera. A'ereki he'yjuhuva'ea anhağa opojyka ga. ³¹ Anhağa e'i hete Jesus'ga pe:

—Toremondoi ti yvykwara ruvihavuhua pype hahyva'ea ruvihava pype, e'i ga pe.

³² Yvytyra rehe porcos tuvi i'gwovo onhimongyavo. He'yjuhu hete porcos. Jesus'ga pe anhağa ehetei:

—Ore mondouka ti porcos pojkauka ore ve, e'i.

—Peho ti a'ero, ei Jesus'ga jupe.

³³ Cidadepeve'ga hugwi anhağa jipe'ai a'ero ogwovo Jesus'ga nhi'tpo'ruavo porcos pojkavo herogwovo. Porcos nhaporemō inhahetei ojyva yvyty'ramuhūa hugwi ogwovo ypiahua pype otypyvygamo omanomo.

³⁴ Porcos manoa repiagame porcos repiakatuhara'ğa nhani ogwovo jugwi. Ogwovo ğa imombe'upavi cidadepeve'ğa pe cidadekotyive'ğa pe no. ³⁵ A'ero pevove'ğa nduri ua torohepia katu javo. Ovahemame Jesus'ğa pyri ğa ga repiagi anhağa rembipojykaagwera'ga. Oapy ga Jesus'ga pya pyri tapy'ynhapira mongijipeavo ojapyakakatuavo. A'ero ğa kyhyji. ³⁶ Kiroki ğa gwepia Jesus'ga anhağa mbojipe'aramē ga hugwi – ğa imombe'upavi ğa pe javo:

—Ga pyryvamo reki kiro. A'ereki Jesus'ga ombojipe'a anhağa ga hugwi imondovo, ei ğa ga mombe'gwovo ğa pe.

³⁷ Okyhyji hete pa ğa Gerasapeve'ğa. Nurā ğa ei Jesus'ga pe:

—Heregwovo ore hugwi!

A'ero Jesus'ga avi yharuhua pype tajivy javo. ³⁸ A'ero anhağa rembipojykaagwera'ga ehetei Jesus'ga pe:

—Taho ti nde rupi jijikoty'a nde pavēi! ei ga.

Jesus'ga ndogwerohoi ga reki. A'ereki ga e'i ga pe:

³⁹—Epyta. Ejivy ti enhonga pe imombe'gwovo. Ere ti ğa pe: “Tupana'ga

ipopoaka hete. Ji poko hete ga!” Nahā ti ere ġa pe, ei Jesus'ga ga pe.

A'ero ga hoi imombe'gwovo ġa pe nhaporemo cidadepeve'ġa pe.

—Pyry hete Jesus'ga ji ve ji pokoga anhaġa mbojipe'avo ji hugwi. Ga popoaka-hetero, ei ga imombe'gwovo.

**Jesus'ga opoko Jairova'ea
ra'yrava'ea gwypova'ea reheve**

(Mateus 9.18-26; Marcos 5.21-43)

⁴⁰ Gerasapeve'ġa hugwi Jesus'ga jivyri ua ovahema aherovai. Ġa nhaporemo ga repenhani gworygworyvamo ga rehe. A'ereki pevo ġa oko tuhu tuhē ti ga javo.

⁴¹ Nanime ga pyri Jairo'ga ruri. Jairo'ga ko huvihavamo oko judeus'ġa jatykahava pype. Ga ruri onhinoġa ojovapyvo vvyvo Jesus'ga pya pyri jihoheva'ero ji poko javo.

—Herejo nhironga pe, ei ga Jesus'ga pe. ⁴² A'ereki jira'yrahēa omano ġwerī, ei ga.

Hehā jate ko gara'yra. Ivoja hēa. Doze anos hēa imbokwara'ari ojihe.

Jesus'ga horame tahepia ti ji tayri-hēa javo, he'yive'ġa ga mbotyvahivi ua ga rupi onhimongyavo. ⁴³ Ga reviri hēa ruri no itetirūavehēa gwypovehēa. He'yi doze anos hēatetirūa imbokwara'ari hēa rehe opige'yma hēa hugwi. Omondo pa hēa opohanohara'ġa pe novā. A'ereki ġa nomombigi reki hēatetirūa. ⁴⁴ Kiro hēa ruri Jesus'ga reviri opokoga gapira rembeyvra rehe. Kotihī hēa ndagwypora'javi a'ero.

⁴⁵ —Ma'ġa opoko ji rehe? ei Jesus'ga.

A'ero ġa epavi:

—Ore rūi! Ndoropokogi nde rehe, ei ġa.

—Nde mbotymboty pa ġa nde atimana he'yive'ġa! Nde mbotyva ġwaramo ġa pokogi nde rehe.

Nahā Pedro'ġa ei Jesus'ga pe ombo'ehara'ga pe.

⁴⁶ A'ero Jesus'ga ei:

—A'ea rūi. Opoko aha ġa ji rehe. Akwaha ji jiyvyteri pe. A'ereki ji hugwi ihoi jipopoakara ġa ndehe, ei ga.

⁴⁷ A'ero hēa ei oyvyteri pe: “Okwaha reki ga ji pokogame ga rehe.” A'ero hēa ruri ohyhyipava okyhyjiavo ġwenypy'anduruga vvyvo garovai pyteri pe onhimombe'gwovo ġandovaki pa. Hēa e'i:

—Ymyahū ji tetirūaramo gwyporo. Nurā ji pokogi nde rehe tomombi ti ga ji hugwi javo. Kotihī nhitetirūa pigi tuhē ko, ei hēa.

⁴⁸ —Kui'i, ei Jesus'ga hēa pe. Erejiko nde ji rehe. Nurā netetirūa pigi nde hugwi. Ndepy'a rukaturo ġwaramo kiro heregwovo katu, ei ga.

⁴⁹ Jesus'ga nhi'imbige'ymane hēa pe Jairo'ga rongapypeve'ga ruri javo Jairo'ga pe:

—Ndera'yrava'ea omano. Tohoa'javyme ti nhanembo'ehara'ga kiro neronga pe. A'ereki ahe omano jipe.

⁵⁰ Ga renduvame Jesus'ga ei Jairo'ga pe:

—Teremomyi ti epy'a. Ejiko hete jitehe ji rehe. A'ero po ti hēa kwera'javi nehē, ei Jesus'ga.

⁵¹ Ovahemame Jairo'ga ronga pe Jesus'ga ġa mongiukari ojupi onga pype Pedro'ga João'ga no Tiagova'ea no. Kujahēa ruva'ga ga ga mongiukari kujahēa yhēa no. Ojipe'ġa pe Jesus'ga ei:

—Tapeki ti onga pype, ei ga ġa pe.

⁵² Ojehe'o hete pevove'ġa kujahēa rehe okovo. A'ero Jesus'ga ei ġa pe:

—Tapejehe'oi! Nomanoi hēa. Oki reki hēa upa.

⁵³ A'ero ġa ga jai ga rerekovo ga rerekomemuamo. A'ereki ġa okwaha ahemanoa.

⁵⁴ Ġa mondopavirē onga hugwi ga kujahēa popyhygi. Hēa pe ga ei:

—Kui'i! Epo'ā!

⁵⁵ Kiro hēa kweravi. Kotihī hēa po'ami. A'ero Jesus'ga ei ġa pe:

—Pemondo ti mbatera hēa pe to'u ti hēa.

⁵⁶ Onhimomby'a hēaruva'ga hēayhēa pavēi. Jesus'ga ei ġa pe:

—Tapemombe'ui tuhē ti nhiremimbogweravahēa nhiremimonhimomby'ava'ea ojipe'ġa pe, ei ga.

Jesus'ga remimbo'eharava'ea omombe'u Tupana'ga nhi'ġa

(Mateus 10.5-15; Marcos 6.7-13)

9 Aerē Jesus'ga ġa mbuhurukari ojipyri ġwemimbo'ehara'ġa dozeve'ġa ġa mbopopoaka. Ga ombopopoaka ġa tombojipe'a ti ġa anhaġa Diabo'gapyriva'ea ojipe'ġa hugwi javo. Nahā ġa popoakaramo anhaġa hohe pa. Ga ombopopoaka ġa tokwaha pa ti ġa karugwara imombiga itetirūave'ġa hugwi javo.

²—Kiro po ti ji pe mondoi ojipe'ġa pyri nehē, ei Jesus'ga. Pemombe'u katu ti Tupana'ga ġa pe. Pe'ji ti ġa pe: “Tupana'ga oko ġwerī nhanderuvihavuhetero nhande repiakatuavo vyva koty nhande mongovo onhi'ġa rupi.” A'ea ti pe'ji ġa pe, ei Jesus'ga dozeve'ġa pe. Pemombi ti karugwara itetirūave'ġa hugwi.

³ Taperohoi ti mbatera pejive pehorame imombe'gwovo ġa pe. Taperohoi ti vyvra pejikohavamo. Taperohoi ti sacola, pāo, itambere'ia. Taperohoi ti irūa tapy'ynhapira camisa'java'ea, ei Jesus'ga dozeve'ġa pe.

⁴—Pe vahemame ġacidades pe po ġande'yja'ga ei pe me: “Hepejijo pe-jiptavo nhironga pype.” Ga erame na pe me peho ti garonga pe a'ero, ei Jesus'ga ġa pe. Ga pyri jate ti peju. Aerē po ti pe hoi ojipe pe cidade pe nehē. A'ero jate po ti pejiyi garonga

hugwi pejigwovo a'ero nehē, ei Jesus'ga. ⁵ Po ongapypeve'ġa ndohoryvi pe ndehe tapepytai ti javo pe me pe vahemame ġacidade pe. Pehorame ġacidade hugwi ti pemonduru otimbuguhua pejipya hugwi oropohi ore pe hugwi javo. Pe'ji ti ġa pe: “Peko te'varuhu pe hendupotare'yma Tupana'ga nhi'ġa,” ei Jesus'ga ġwemimbo'ehara'ġa pe.

⁶ Kiro ġa hoi a'ero Jesus'ga nhi'ġa rupi cidades pe imbojoapiapiavo. Pevove'ġa pe ġa imombe'ui pyryva'ea Jesus'ga mombe'ua. Itetirūave'ġa hugwi ġa imombimombigi karugwara.

Marā Jesus'ga naerū? ei Herodesva'ea

(Mateus 14.1-12; Marcos 6.14-29)

⁷ A'ea rupi Herodes'ga hendupavi Jesus'ga rembiapoa mombe'ua garemimonhimomby'ava'ea mombe'ua. Herodes'ga omondomondo ġwemimbotarimova'ea rupi Galilíeapeve'ġa gwyri pe.

—Marā Jesus'ga naerū? ei ga.

A'ea ga ei ikwahave'yma. A'ereki jara'ġa e'i:

—Jesus'ga ko João Batista'ga reki. João Batista'ga ovy gwyvya hugwi, ei ġa.

⁸ Jara'ġa e'i:

—Jesus'ga ko Elias'ga. Elias'ga ojipiuka ore ve ko, ei ġa.

Ojipe'ġa e'i:

—Jesus'ga ko Tupana'ga nhi'ġa mombe'uharava'ea pyteripeve'ġa – kiroki myyahūve'ġa. Ovy ga gwyvya hugwi, ei ġa.

⁹ A'ero Herodes'ga ei:

—Jesus'ga ko João Batistava'ea rūi. A'ereki ji Joāova'ea akaġa momboruka ikwehe'i. Maranuhū Jesus'ga naerū? Omombe'u ġa ji ve garemimonhimomby'ava'ea. Tahepia ji gara'oa a'ero, ei ga.

Herodes'ga gwepia pota hete Jesus'ga okovo.

**Jesus'ga omondouka
mbatera cinco milva'ea pe**

(*Mateus 14.13-21; Marcos
6.30-44; João 6.1-14*)

¹⁰ Aerē ojivyrame Jesus'ga pyri Jesus'ga moirūhara'ğa dozeve'ğa imombe'upavi ġwembiapoa ga pe. Ojupi Jesus'ga ġa nderohoi jara'ğa hugwi a'ero ġa nderogwovo ongae'yi me cidade kotyi ve Betsaida kotyi ve.

¹¹ Gahoa kwahavame he'yive'ğa hoi gareviri tihendu ti ga javo. Ġa ndurame ga pyri ga roryvamo ġa ndehe Tupana'ga mombe'gwovo ġa pe. Ga e'i:

—Perojijyjijyuka ti pejeaporogita Tupana'ga pe pejikoga ga rehe. A'ero po ti ga pe pokokatui nehē imomboia pendekote'varuhua pe hugwi okovo penduvihavuhuhetero nehē, ei Jesus'ga ġa pe.

Itetirūave'ğa hugwi Jesus'ga imombigi karugwara.

¹² Ka'arugame dozeve'ğa Jesus'ga remimbo'ehara'ğa, kiro ġa nduri Jesus'ga pyri javo:

—Ahā onga avo. A'ero ti toho agwa'ğa cidades'i pe kopeve'ğa pyri no. Pevo ti ġa to'u okia.

A'ea Jesus'ga remimbo'ehara'ğa ei Jesus'ga pe ġa mondoukapota ga pe.

¹³ —Pehe ti pemondo mbatera ġa pe to'u ti ġa javo, ei Jesus'ga ġa pe.

A'ero ġa ei:

—Ndrogwerekoi te! Cinco pães orogwereko dois pira reheve. Ndohygi'i'i po ti ġa ndehe nehē. Toropyhy po ti ore nehē naerū? Orohorame jate ipyhyga mbatera nehē itambere'ia rehe ġa pe nehē, po ti ore imbohygi mbatera ġa ndehe nehē to'u pa ti ġa javo, ei Jesus'ga remimbo'ehara'ğa Jesus'ga pe.

¹⁴ A'ereki he'yjuhuve'ğa cinco milve'ğa uhu pevo Jesus'ga pyri akwaimba'ero. Kiro Jesus'ga ei ġwemimbo'ehara'ğa pe:

—Pemboapy ti ġa yvyvo ġa mbojatykavo. Cinquentave'ğa ti pemboapy

avo. Cinquentave'ğa ti pemboapy pevo. Cinquentave'ğa ti pemboapy irupe'i. Nahā ti pemboapy pa ġa ojohugwi, ei ga.

¹⁵ Ganhi'ğa rupi ġa ġa mboapypavi a'ero.

¹⁶ Kiro ga ipyhygi mbatera – kiroki cinco pães dois pira reheve. Ojovavu ga yvaga repiaga.

—Ndepyry hete nde imbuhua ore ve, ei Jesus'ga Tupana'ga pe.

Kiro Jesus'ga haygwe'rogwe'rogwi pães pira reheve imondomondovo ġwemimbo'ehara'ğa pe tomondo ti ġa ġa pe javo. A'ero ġa imondomondoi ġa pe. ¹⁷ Ġa nhaporemo ġa i'ui onhimoytaromouka.

Ġa i'urē Jesus'ga moirūhara'ğa imono'oġi hembyruera imondovo yrua pype. He'yjuhuva'ea hembyruera opyta reki garembihaygwe'rogagwera. A'ereki ġa ndo'upavi. He'yjuhuva'ea dozeva'ea yrua tynahē. Nahā Jesus'ga japoi ahemonhimomby'ava'ea he'yje'yva'ea imbovua imondovo ġa pe.

**Nde ko Cristoramo,
ei Pedrova'ea Jesus'ga pe**

(*Mateus 16.13-19; Marcos 8.27-29*)

¹⁸ Aerē Jesus'ga hoi he'yjuhuve'ğa hugwi. Ga jate ga nhi'iġi Tupana'ga pe. Ga nhi'iġame garemimbo'ehara'ğa oko ga pyri. Ga pe ga ei:

—Marāi ġa ji ve jipi?

¹⁹ A'ero garemimbo'ehara'ğa ei ga pe:

—“Ga ko João Batista'ga,” ei ġa nde ve, ei ġa Jesus'ga pe. Ojipe'ğa e'i nde ve: “Ga ko Elias'ga.” Ojipe'ğa e'i nde ve: “Ga ko Tupana'ga nhi'iġa momba'uharava'ea pyteripeve'ga – kiroki ga ovy gwyvya hugwi ymyahūve'ga.” Nahā ġa ei nde ve, ei Jesus'ga remimbo'ehara'ğa Jesus'ga pe.

²⁰ A'ero Jesus'ga ei ġa pe:

—Pehe, marāi pe ji ve jipi?

A'ero Pedro'ga ei:

—Nde ko Cristoramo Tupana'ga remimbuhurukaramo ereko.

Jesus'ga omombe'u omanoagwama

(Mateus 16.20-28; Marcos 8.30-9.1)

²¹ A'ero Jesus'ga ei ġa pe:

—A'e tuhē ji pe me: Tape'ei tuhē ti ojipe'ġa pe ga ko Cristo'ga Tupana'ga remimbuhurukara'ga javo. A'ea ti tape'ei ji mombe'gwovo. ²² He'yiva'ea po ti ġa imondomondo hahyva'ea ji ve nehē ei Jesus'ga vvyakotyva'ero vvagipeva'ero no. Nanhariōi po ti xava'eve'ġa ikwava'ehara'ġa nduvihava'ġa pavēi judeus'ġa mbo'ehara'ġa pavēi, ei ga. Nanhariombavi po ti ġa ji rendukatue'yma nehē. A'ero po ti ġa ji jukaukari nehē. Mokōi ji kirirē po ti nhimbogwerahava nehē, ei Jesus'ga ġa pe.

²³ Kiro Jesus'ga ei ġwemimbo'ehara'ġa pe he'yjuhuve'ġa pe no. Ġa pe nhaporemo ga ei:

—Kiroki ġa oko pota nhiremimbo'eharamo – tokoyme ti ġa ġwemimbotarimova'ea rupi okovo nhiremimbotarimova'ea rupi, ei Jesus'ga ġa pe. Po ti ojipe'ġa imbohahyukari ġa pe ġa jukavo vehevi nehē peko pe Jesus'gareheva'ero javo ġa pe, toko jitehe ti ġa jipi nhiremimbotarimova'ea rupi opohire'yma ji hugwi, ei Jesus'ga.

²⁴—Kiroki ġa ndokopotari nhiremimbo'eharamo tajjukayme ti ġa javo – ġa po ti omano ogwovo hahyva'ea ruvihava pype nehē, ei Jesus'ga.

—Kiroki ġa ojipe'ġa ġa jukai ġajikoga ġwaramo ji rehe – omanorē po ti ġa oho upa avuirama Tupana'ga pyri nehē, ei Jesus'ga.

²⁵—Ojipe'ġa – kiroki ġa e'i: “Ndakoi ti ji Jesus'ga remimbo'eharamo tamono'ono'ō ti ji mbatera jijive javo” – po ġa imono'ono'ombavi mbatera ojive avo yvya koty, a'ero ġa

imono'ono'ōtehei ojive novīa ogwovo hahyva'ea ruvihava pype, ei Jesus'ga.

²⁶—Aerē po ti ji rura'javi avo vvyakotyve'ġa pyri nehē. Orerendy'jandy'java pyteri pe po ti ji rekoj jijoā nehē vvyakotyva'ero vvagipeva'ero no, ei Jesus'ga. Orerendy'jandy'java ko jikatua, jiruva'ga katua, gapyrive'ġa katua. Po pe ei: “Ji Jesus'ga remimbo'eharamo rūi ako,” heroviare'yma nhinhi'ġa, a'ero jirura'javame po ti ji ei nehē: Ġa ko nhiremimbo'eharamo rūi oko, ei Jesus'ga.

²⁷—Kiroki ġa o'ā Jesus'ga pyri – ġa pe Jesus'ga ei: A'itituhēva'ea mombe'ukatuavo ji ei pe me: Omanoe'ymame po ti agwa'ġa pyteripeve'ġa ikwahavi nehē Tupana'ga oko vvyakotyve'ġa nduvihavuhetero kiro javo, ei Jesus'ga ġa pe nhaporemo.

Jesus'ga ra'oa ojirojijyi aherovaki

(Mateus 17.1-13; Marcos 9.2-8)

²⁸ Aerē oito ġwerī okirirē Jesus'ga ġa nderohoi ojupi Pedro'ga João'ga reheve Tiagova'ea reheve no. Jesus'ga ġa nderohoi ġa nderojiupia vvytyruhua rupi tanhi'ī ti ji Tupana'ga pe javo.

²⁹ Pevo Jesus'ga nhi'ġame Tupana'ga pe Jesus'ga rova jirojijyi. Ga'apoa tapy'ynhapira hendy'jandy'ja otiġahivuhetero.

³⁰ Nanime mokonhava'ea jipiukari yvagahugwiva'ea Moisésva'ea Eliasva'ea pavēi onhi'ġa Jesus'ga pe. ³¹ Ahe katukaturo ġwendy'jandy'javamo. Jesus'ga pe ahe ei:

—Nahanahā po ti ga manoi cidade de Jerusalém me nehē, ei Tupana'ga nde mombe'gwovo ore ve.

Nahā ġa ei onhomonhi'ġa Jesus'ga pavēi.

—Nahā tuhē po ti nehē, ei Jesus'ga ikwahavipeavo.

³² Pedro'ġa hopehyi okia reki. Kiro ġa ma'eġatui hepiaga Jesus'ga katua

garendy'jandy'java. Gwepia ġa mokon-hava'ea amame Jesus'ga pyri. ³³Kiro ahe hoi Jesus'ga hugwi. Ahe horame Pedro'ga ei Jesus'ga pe ga renoina nde ko orembo'eharamo javo:

—Pyry nhanderekoa avo, ei Pedro'ga. Na ore japoi trës tapyimbovyra pe me: ojipeji nde ve, ojipeji Moisés'ga pe, ojipeji Elias'ga pe.

A'ea Pedro'ga ei kotihî onhi'inhî'îga ik-wahave'yma. ³⁴Ga nhi'îgame yvaġatiġa ijyvi ġa arimo ġa mongovo o'aġi pe ua tuhê. A'ero Pedro'ġa kyhyjihetel.

³⁵Kiro yvaġatiġa hugwi Tupana'ga nhi'îgi. Jesus'ga momb'e'gwovo ga ei:

—Agwa'ga ko jira'yra'ga nhiremia'nguhete'ga. Pehendu katu ti ganhi'îga, ei Tupana'ga.

³⁶Ga nhi'imbavame Jesus'ga jate Pedro'ġa ga repiagi. Ojipe'ġa pe ġa nonhi'îgi a'ea rehe. Manameuhû ġa imombe'ui onhimbiepiaga.

Jesus'ga ombojipe'a anhaġa ahera'yra'va'ea hugwi

(Mateus 17.14-21; Marcos 9.14-29)

³⁷Ko'emame Jesus'ga jyvi vytyra hugwi ġwemimbo'ehara'ġa pavêi og-wovo. Ga jyvîrê he'yive'ġa Jesus'ga repenhani. ³⁸Nanime ġapyteripeve'ga hapukai Jesus'ga pe.

—A'e hete ji nde ve ahembo'ehara pe, ei ga Jesus'ga pe. Ehemia ti jira'yra'ga ga monhimohiġatuavo. A'ereki gaha jate jira'yra'ga, ei ga Jesus'ga pe. ³⁹Ji rendu ti. Anhaġa ga pojyka jipi Diabo'gapyryva'ea. Opojykarame kotihî ga ohapukai. Anhaġa omombomombo ga mohendyipoipoa okote'varuhuavo ga pe. Ndojipe'apotari ga hugwi. Ga mu'umu'umbavame jate ihoi ga hugwi, ei ga Jesus'ga pe.

⁴⁰—Neremimbo'ehara'ġa pyri ji ga reruri. A'e hete ji ġa pe novîa: Pembojipe'a ti anhaġa jira'yra'ga hugwi. Nombojipe'ai reki ġa ga hugwi. A'ereki ġa

ndipopoakari jupe, ei ga Jesus'ga pe imombe'gwovo.

⁴¹A'ero Jesus'ga ei pevove'ġa pe nhaporemō:

—Ndapejikogiuhu pe ji rehe pejikote'varuhuavo. Pe ji mombitu pejiġuva. Manameuhû po ti pe jikogi ji rehe nehê naerû? ei Jesus'ga ġa pe.

A'ero Jesus'ga ei garuva'ga pe:

—Eru ti ndera'yra'ga avo ji pyri.

⁴²Gara'yra'ga rurame anhaġa ga mbo'ari ga moheō'a. A'ero Jesus'ga ei jupe:

—Ejipe'a ga hugwi.

Nahâ Jesus'ga ga monhimohiġatui ga mondoal'java garuva'ga pe. ⁴³A'ero pevove'ġa nhimomby'ai Tupana'ga popoakahetea rehe.

Jesus'ga omombe'ua'ja omanoaġwama

(Mateus 17.22-23; Marcos 9.30-32)

Ġa nhimomby'apavame Jesus'ga rembiapopava rehe, Jesus'ga ei ġwemimbo'ehara'ġa pe:

⁴⁴—Pehe ti peapykwapupu hete nhinhi'îga rehe. Ji rendu ti kiro. Uhu ġwerî nhimondohava apiavo ġapo pe nehê. Ji pyhy po ti ġa nehê, ei Jesus'ga vyvakotyva'ero yvagipeva'ero no.

⁴⁵Jesus'ga remimbo'ehara'ġa ndohekatui ga'ea rehe. A'ereki onhimiva'ea ganhimombe'ua ġa pe. Nurâ ġa ei oyvyteri pe: “Ma gara pe ga ei?” Oyvyteri pe ġa ei a'ea. A'ereki Jesus'ga pe ġa nde'ia'uvi: “Ore mbo'e ti nde'ea rehe.” Nde'i ġa a'ero.

Manamo nhandejoheva'ero? ei ahe

(Mateus 18.1-5; Marcos 9.33-37)

⁴⁶Aerê garemimbo'ehara'ġa nhomonhi'îgi. Ojohupe ġa ei:

—Manamo nhande joheva'ero huvihavamo?

Oyvyteri pe ġa ei ojive: “Jihi ko.”

⁴⁷ Jesus'ga okwaha ġa erame nahā oyvyteri pe. A'ero ga tayri'ga pyhygi ga rerekovo ojipyri. ⁴⁸ A'ero ga ei ġwemimbo'ehara'ġa pe:

—Kiroki ġa jireheva'ero ġwaramo gwereko katu tayri'ga – jiji tuhē reki ġa ji rerekokatui. Kiroki ġa ji rereko katu nde ko Tupana'ga repykaramo jawo – ġa nhimbuhurukara'ga rerekokatui reki. Pepyteripeve'ga – kiroki ga nonhimbo-hetei tayri'ga ja – ga pe po ti Tupana'ga ei nehē: “Gaha huvihavuhua.” Nahā po ti Tupana'ga ei ga pe ga mboheteavo nehē, ei Jesus'ga.

Gaha nhande repy, ei Jesus'ga

(Marcos 9.38-40)

⁴⁹ Jesus'ga pe João'ga ei:

—Oji' ore orohepia akwaim-bae'ga. Ombojipe'ape'a ga anhaġa Diabo'gapyriva'ea ojipe'ġa hugwi ndepopoakara pyvō nde renoina. Jupe ga ei: “Jesus'ga pe mondo pe mbojipe'avo ġa hugwi.” Nurā ore ei ga pe: Terei ti nahā Jesus'ga renoina, oro'e ore. A'ereki ga nhandereheva'ea rūi, ei ga Jesus'ga pe ombo'ehara'ga pe.

⁵⁰ A'ero Jesus'ga ei ġa pe:

—Tapemombigi ga. A'ereki kiroki ga nianemovahī – gaha nhande repy a'ero, ei Jesus'ga.

Topytayme ti Jesus'ga avo, ei Samariapeva'ea

⁵¹ Aerē oho ġwerī Jesus'ga hohava agwa hugwi yvya hugwi yvagi pe. Nurā ga ei:

—Aho aha po ti ji kiro Jerusalém me nahē nehē, ei ga.

⁵² A'ero ga jara'ġa mondoi ġwenonde. A'ero ġa hoi ga renonde ovahema Samariapeve'ġa cidade pe timboavujikwe ti Jesus'ga pe jawo. ⁵³ Cidade-peve'ġa ndohoryoryvi Jesus'ga rehe reki. A'ereki ġa e'i ojohupe:

—Aerē po ti ga hoi Jerusalém me nehē ta'u ti ji Páscoa pevo jawo, ei ġa.

Nurā ġa ei Jesus'ga remimbo'ehara'ġa pe:

—Topytayme ti Jesus'ga avo a'ero, ei ġa ġa pe.

⁵⁴ Ikwahavame ġa'ea Jesus'ga remimbo'ehara'ġa hoi imombe'gwovo Jesus'ga pe Tiagova'ea João'ga pavēi. Nde ko orepojykaharetero jawo ġa ei Jesus'ga pe:

—Orombojy pota ore tata yvaga hugwi ġa ndehe ġa mbokaipava a'ero. Ymyahū nahā Eliasva'ea ombojy. Marā po? A'ea pyry nde ve?

⁵⁵ A'ero Jesus'ga pyryrymi ġa novati-amo jawo hete ġa pe:

—Ndapyryvi ji ve! ei ga. Napembarag-wahavi pejihe. ⁵⁶ Tapoko yvyakotyve'ġa jawo ji ruri imomboja ġandekote'varuhua ġa hugwi. Ġa jukae'yma ji ruri yvyakotyva'ero yvagipeva'ero no, ei Jesus'ga ġa pe.

Ojipe pe cidade pe ġa hoi ogwovo a'ero.

Oko pota ahe Jesus'ga remimbo'eharamo

(Mateus 8.18-22)

⁵⁷ Ġa horame pea rupi ojipe'ga ei Jesus'ga pe:

—Ji po ti neremimbo'ehara'ga nehē. Ndehoan nanani po ti ji hoi nde rupi nehē.

⁵⁸ A'ero Jesus'ga ei ga pe:

—Ereho pota tuhē nde ji rupi? ei Jesus'ga. Ja'gwara'java'ea raposas gwyvykoi okwara yvy pe okia ipype. Gwyrā'ia ikiri hakā rehe, ei Jesus'ga. Jihi reki ndarekoi jikhava yvyakotyva'ero yvagipeva'ero no, ei Jesus'ga ga pe. Nde horame ji rupi ji javijitehe po ti nde ndererekoi nehē no, ei Jesus'ga ga pe.

⁵⁹ Ojipe'ga pe Jesus'ga ei:

—Ji rupi nanani ti ejo, ei Jesus'ga.

A'ero ga ei reki Jesus'ga pe:

—Aerē po ti ji hoi ndehoa nanani nehē. Na ji hoi na'ē jipo'ria tyma, ei ga nde ko jipojykaharetero javo Jesus'ga pe.

⁶⁰Emo Jesus'ga ei ga pe:

—Terehoi ti pevo. Omanove'ga'jave'ga – kiroki ġa noarōi Tupana'ga nhi'iġa – ġa tuhē ti toty gwe'yja'ġa. Ndehe, ehoeho ti imombe'gwombe'gwovo he'yjuhuve'ga pe. Ere ti ġa pe: “Perojijyjijyjuka ti pejea-poroġita Tupana'ga pe pejikoga ga rehe. A'ero po ti ga pe pokokatui nehē imomba-pendekote'varuhua pe hugwi okovo penduvihavuhetero nehē.” A'ea ti ere ġa pe, ei Jesus'ga ga pe.

⁶¹Kiro ojipe'ga ei Jesus'ga pe:

—Ji po ti neremimbo'ehara'ga nehē. Na ji hoi na'ē nhirongapypeve'ga pe javo. Kiro ji hoi, ta'e ti ji ġa pe, ei ga nde ko jipojykaharetero javo Jesus'ga pe.

⁶²Emo Jesus'ga ei ga pe:

—Oporavykyrame ji ve ahe tomohepia'ngiukaryme ti ojipea ojive. Ojipea imohepia'ngiukarame ojive ahe ndapyryvi nhirembipo'ruhavamo. Ndapo'rui ji ahe a'ero.

Setentava'ea oko Jesus'ga nhi'iġa rupi

10 Aerē Jesus'ga nhandepojykaharete'ga ġa mo'emo'ēi ojipe'ga setentave'ga. Ġa pe ga ei:

—Penhomoirū ti Tupana'ga nhi'iġa mombe'gwovo ojipe'ga pe.

A'ea ga ei mokonha'ġa mondomondovo ġwenonde. Cidades pe nanani – perope ga oho pota – pevo nanani ga setentave'ga mondoi. Mokomokōi ġa hoi onhomoiruamo a'ero.

²Ġahoa renonde Jesus'ga ei ġa pe:

—Pevove'ga ko koapora ja ġanemi-mondoroġweriva'ea ja – kiroki ġa tohendu Tupana'ga nhi'iġa, ei Jesus'ga ġa pe. He'yi hete koapora gworyg-woryvamo. Imondorove'ga ndohygi reki hehe. A'ereki ġa ndahe'yi. A'ero ahe ei koapora jara'ga pe: “Koji'i jitehe ti embuhurukara'ja imondorove'ga ġa pyri

imondoroguka ko pe.” A'ea ahe ei koapora jara'ga pe, ei Jesus'ga.

—Na jitehe pevove'ga koapora ja. A'ereki ġa he'yjuhu ranuhū. Ndahe'yi reki imondorove'ga'jave'ga – kiroki ġa oporavyky imombe'gwovo Tupana'ga nhi'iġa ġa pe tojiko ti ġa Tupana'ga rehe javo, ei Jesus'ga. Pe'ji ti Tupana'ga pe a'ero koapora jara'ga'jave'ga pe: “Koji'i jitehe ti embuhurukara'ja ejiheve'ga ġa pyri. Tomombe'u ti ġa nenhi'iġa he'yjuhuve'ga pe tojiko ti ġa nde rehe. A'ero po ti ġa ndekoi nde pyri upa avuirama nehē.” A'ea ti pe'ji Tupana'ga pe, ei Jesus'ga setentave'ga pe.

³—Kiro po ti ji pe mondoi nehē. Ji rendu ti. Jihi kiro po ti pe mondo okote'varuhuve'ga pyteri pe. Peko po ti pe cordeiros ja ipopoakare'yva'ea ja pejigwovo ġapyteri pe nehē. Onharō ja'gwara'java'ea lobos cordeiros pyhyga otiruahūro jupe. Na jitehe po ti okote'varuhuve'ga tiruahūro pe me nehē, ei Jesus'ga.

⁴—Taperohoi ti sacola, itambere'ia, sandálias irúa. Tapepytai'i ti pea rupi penhinhi'iġe'yma ojipe'ga pe. ⁵Pevahemame onga pe ti pe'ji na'ē ongapypeve'ga pe: “Tu katu ti pepy'a!” ⁶Po ongapypeve'ga ipota tu katu ti jipy'a a'ero javo, a'ero po ti gapy'a rukatui tuhē nehē, ei Jesus'ga. Po ongapypeve'ga ndopotari, a'ero po ti gapy'a ndukatui nehē, ei Jesus'ga setentave'ga pe.

⁷—Ongapypeve'ga ipotarama pekia ġwonga pype ti pepyta ġanonga pype a'ero. Pe'u ti ġambatera – kiroki a'ea ġa ombuhu pe me. A'ereki po ġa pe poraka pe pokoga hamo. Pepyta ti ġanonga pype jate pejijyjijy'e'yma ojipejipea pype onga pype, ei Jesus'ga.

⁸—Po ġa horyory pe ndehe pe mboapyga imondovo pe me pe vahemame cidade pe, a'ero ti pe'u ġambatera – kiroki a'ea ġa ombuhu pe me. ⁹Pemombi ti karugwara

itetirūave'ġa hugwi pevo. Pe'ji ti ġa pe: “Koro Tupana'ga gwepiuka opopoakara pe me okovo ġwerī penduvihavuhetero.” A'ea ti pe'ji ġa pe imombe'gwovo, ei Jesus'ga.

¹⁰—Po ġa ndohoryoryvi pe ndehe pe mboapyge'yma imondoe'yma pe me pe vahemame cidade pe, a'ero ti peho pe-hea rupi cidade pe, a'ero ti peho pe-hea rupi cidade rupi. Pe'ji ti: ¹¹“Pehepia ti otimbuguhua orepya rehe pecidadeva'ea. Koa otimbuguhua ore ihyvi kiro javo: Napehendupotari pe Tupana'ga nhi'ġa ore imombe'urame pe me. Pe hendupotare'ymame ti pekwaha: Koro Tupana'ga gwepiuka opopoakara okovo ġwerī huvihavuhetero pe pyri.” A'ea ti pe'ji ġa pe, ei Jesus'ga setentave'ġa pe.

¹²—A'e ji pe me, ei Jesus'ga. Aerē mbapava koty po ti ġa hepiagi hahyva'ea ojihe Tupana'ga omanove'ġa mono'ombavame ġa ndeheve nehē. Ġa mono'ombava po ti ga ei ġa pe nhaporemō peko te'varuhu pe javo. A'ereki ġa nohendupotari ganhi'ġa. Koji'i po ti hahy ġa pe Sodomapeve'ġa pe hohe, ei Jesus'ga setentave'ġa pe.

Tiruahūaġwama cidadespeva'ea pe

(Mateus 11.20-24)

¹³Kiro Jesus'ga nhi'ġahyi cidade-speve'ġa pe Corazimmeve'ġa pe Betsaidapeve'ġa pe no. Javo ġa pe ga ei:

—Tiruahū ti pe me nehē! ei Jesus'ga. A'ereki pe ndapepohiri pejikote'varuhua hugwi. Pehepia ko pe Tupana'ga popoakara novīa ji japoramē ahemonhimomby'aheteva'ea. Hepiagame po pe pepohi pejite'varuhua hugwi hamo.

A'ea Jesus'ga ei cidadespeve'ġa pe Corazimmeve'ġa pe Betsaidapeve'ġa pe no.

—Ymyahū Tiropeva'ea Sidommeva'ea pavēi ndohepiagi Tupana'ga popoakara

ahemonhimomby'ava'ea repiage'yma, ei Jesus'ga. Po ymyahū ji japoi ahemonhimomby'ava'ea ahepyteri pe, po kotihī ahe pohiri okote'varuhua hugwi po raka'e hamo. Omongi po ahe opite'varuhua imondovo tanimbuga oakaġa rehe po raka'e hamo ndorovy'ari ore orerekote'varuhua rehe javo, ei Jesus'ga.

¹⁴—Ymyahū Tiropeva'ea ndohepiagi reki Tupana'ga popoakara ahemonhimomby'ava'ea repiage'yma Sidommeva'ea pavēi, ei Jesus'ga. Ndopohiri ahe a'ero okote'varuhua hugwi. Nurā po ti ahe hepiagi hahyva'ea ojihe nehē Tupana'ga omanove'ġa mono'ombavame nehē ahe reheve nehē. Ġa mono'ombavame po ti ga ei ahe ve nhaporemō nehē peko te'varuhu pe javo, ei Jesus'ga cidadepeva'ea mombe'gwovo.

—A'ea rupi koji'i po ti hahy pe me nehē, a'e ji pe me, ei Jesus'ga Corazimmeve'ġa pe Betsaidapeve'ġa pe no. Igwyre'i po ti hahy Tiropeva'ea pe Sidommeva'ea pe nehē no, ei Jesus'ga. A'ereki Tupana'ga popoakara repiakaturame pe ndapepohiri reki pejikote'varuhua hugwi, ei Jesus'ga Corazimmeve'ġa pe Betsaidapeve'ġa pe no.

Kiro Jesus'ga ei ojipe'ġa pe cidade-peve'ġa pe Cafarnaummeve'ġa pe. E'i ġa:

¹⁵—Marāi pe pejive? “Nhande huvihava jara'ġa hohe pa.” Nahā ko pe ei pejohupe penhimboheteavouhu pejikovo. Pe peho hete hahyva'ea ruvihava pype nehē, ei Jesus'ga Cafarnaummeve'ġa pe.

¹⁶Setentave'ġa pe Jesus'ga ei:

—Kiroki ga pe nendu – gaha ji rendu reki. Kiroki ga napenendukatui pe arōe'yma – gaha nanhirendukatui reki. Kiroki ga nanhirendukatui ji arōe'yma – gaha nohendukatui nimbuhurukara'ga, ei Jesus'ga setentave'ġa pe.

Ojivy setentava'ea

¹⁷ Kiro setentave'ġa hoġahoi a'ero ogwovo Jesus'ga nhi'ġpo'ruavo imombe'gwombe'gwovo Tupana'ga nhi'ġġa. Aerē ġa jivyri Jesus'ga pyri gworygworyvamo. Orepojkaharetero javo Jesus'ga pe ġa ei:

—Nderera pyvō ore erame anhaġa pe Diabo'gapyriva'ea pe a'ea oko orenhi'ġġa rupi ojipe'avo ġa hugwi.

¹⁸ A'ero Jesus'ga ei ġa pe:

—Kwa. Ahepia katu ji Satanás'ga hira yvaga hugwi okote'varuhuva'ea ruvihavuhu'ga hira. Kotihġ ga hihetei overavava'ea ja. ¹⁹ Ji rendu ti. Opombopopoaka ji. Nurā pe pyruġame mboja rehe jagwa'jyra rehe po ti ndahahi pe me nehē. Opombopopoaka ji. Nurā pe popoakaramo Satanás'ga hohe Diabo'ga hohe. A'ero Satanás'ga imondorame hahyva'ea pe me po ti pe nhimomiranami nehē, ei Jesus'ga ġa pe.

²⁰ —Pe nhi'ġġa rupi anhaġa rekoro ġwaramo rūi ti pejory. Tupana'ga okwatija pendera inoġa ga'apoa rehe livro rehe yvagi pe. Pendera noġa ġwaramo ti pejoryjory, ei Jesus'ga setentave'ġa pe.

Horyory Jesus'ga

(Mateus 11.25-27; 13.16-17)

²¹ A'ea rupi Tupana'ga ra'uva Jesus'ga mbohoryoryvi. A'ero Jesus'ga roryroryvamo Tupana'ga mboheteavo javo ga pe:

—Apġ, ei ga. Ndepyry hete nde ekovo yvagipeve'ġa nduvihavuhuhetero yvyakotyve'ġa nduvihavuhuhetero no. A'ereki nde nderekwahavukari a'itituhēva'ea ikwahapya'ġa pe heaporoġitave'ġa pe no. Onhimbo'ee'ġve'ġa pe tayri'ġa'jave'ġa pe nde erekwahavuka a'itituhēva'ea. Na tuhē, Apġ. A'ereki nahā nde erepota, ei Jesus'ga Tupana'ga pe.

²² Kiro Jesus'ga ei:

—Jiruva'ga ombuhu pa ji ve ji mbopopoaka. A'ero ji popoakaramo ojipe'ġa hohe pa. Gaha jate ji kwaha hete. Ojipe'ġa ndajikwahakatui. Jihi jate ji akwaha hete jiruva'ga. Okwaha ġa ga ji ga mboukwahapotarame jate ġa pe, ei Jesus'ga ġa pe.

²³ A'ero Jesus'ga pyryrymi ġwemimbo'ehara'ġa pe. Onhi'ġġa ġa pe jate ga ei:

—Pe me pyry hete. A'ereki pe pejirokwa ikwahava aherembikwahavipyre'yma Tupana'ga rembiapoa repiaga. Pyry hete ti ġa pe no – kiroki ġa gwepia penembiepiaga ikwahava, ei Jesus'ga ġwemimbo'ehara'ġa pe. ²⁴ A'ereki ymyahū ko Tupana'ga nhi'ġġa mombe'uharava'ea gwepia pota hete penembiepiaga aheruvihavuhuva'ea pavēi. He'yiva'ea gwepia pota. Ahe ndohepiagi reki. Ġwendu pota hete ahe penemienduva no. Ahe nohenduvi reki, ei Jesus'ga ġwemimbo'ehara'ġa pe.

Pyry hete Samariapeva'ea ahe hohe

²⁵ Aerē judeus'ġa mbo'ehara'ga o'ā Jesus'ga pyri. “Tahepia ti Jesus'ga reaporoġita,” ei ga oyvyteri pe. “Mara'ngu po ti ga onhimbotegweteavouka ji ve ga nhi'ġġame nehē?” ei ga.

A'ero ga ei Jesus'ga pe:

—Marā po ti jipyryhetea hamo nehē? A'ero po ti ji rekoi avuirama Tupana'ga pyri nehē, ei ga Jesus'ga pe ombo'ehara'ga pe.

²⁶ A'ero Jesus'ga ei ga pe:

—Marāi Moisésva'ea rembikwatijara? Marā nde imonhi'ġġi aherembikwatijara?

²⁷ A'ero ga ei Jesus'ga pe:

—Nahā Moisésva'ea rembikwatijara e'i:

“Pearō hete tuhē ti pejipojkaharete'ga Tupana'ga.

Pearō hete tuhē ti ga peji'py'a pe.

Pearō hete tuhē ti ga imondovo pejea-
poroģita imohina ga rehe.

Pearō hete tuhē ti ga pejirokwa pejikovo
ga nhi'ipo'ruavo.

Pearō hete tuhē ti ga tako

ti ji garemimbotarimova'ea rupi jate
javo.

Penhiarō hete pe.

Na jitehe ti pearō pejikotyve'ģa.”

A'ea Moisésva'ea rembikwatijara ei, ei
ģambo'ehara'ga Jesus'ga pe.

²⁸ A'ero Jesus'ga ei ga pe:

—Na tuhē. Eko pyry ti Moisésva'ea
rembikwatijara rendukatuavo, a'ero po
ti nde rekoī Tupana'ga pyri avuirama
nehē, ei Jesus'ga ga pe.

²⁹ Oyvyteri pe ģambo'ehara'ga ei: “Po
nhirenduve'ģa ei ji mombe'gwovo hamo
gaha okwaha hete javo ji ve hamo,” ei
ga oyvyteri pe. Nurā ga ei Jesus'ga pe:

—“Pearō ti pejikotyve'ģa,” ei
Moisésva'ea, ei ga. Ma'ģa ko jikotyve'ģa
naerū? Ta'arō ji ģa a'ero, ei ga Jesus'ga
pe.

³⁰ A'ero Jesus'ga ei imombe'gwovo ga
pe ga mbo'eavo.

—Judeu'ga hoi pea rupi cidade de
Jerusalēm hugwi ogwovo, ei Jesus'ga.
Ojipe pe ga hoi cidade de Jericó pe. Ga
horame pea rupi iporomive'ģa ndekoi ga
rehe imima ga hugwi ga mu'umu'uma ga
noģa. Gwekyi ģa gapira vehevi ga hugwi
herogwovo ga reja. Kiro ga manoģwerī.

³¹ —Kiro ikwava'ehara'ga ruri pea rupi
judeu'ga. Imu'umu'umbyra'ga repiagame
ga hoi pea aherovai ga hugwi ok-
wava ogwovo. ³² Na jitehe levita'ga
rekoī judeu'ga. Uhu ga pea rupi. Urame
ga imu'umu'umbyra'ga repiagi no. Pea
aherovai ga hoi ga hugwi okwava
ogwovo.

³³ —Aerē Samariapeve'ga ruri pea rupi
no, ei Jesus'ga.

Samariapeve'ģa noarōi judeus'ģa.

—Emo imu'umu'umbyra'ga repiagame
Samariapeve'ga ga porogwetygi reki.

“Po hahy hete ga pe,” ei ga, ei Je-
sus'ga. ³⁴ Uhurame ga pyri ga ga po-
hanoģi a'ero. Gweka'vo ga óleo vinho re-
heve gamohumbygagwera rehe ga po-
hanoģa. Ouvā ga gamohumbygagwera
tapy'ynhapira pyvō. A'ero ga ga mondoi
ģwencymbava arimo yuhua'javuhuva'ea
arimo ga rerogwovo. Onga pype aheki-
havuhua pype ga ga rohoi ga repiakat-
uavo pevo.

³⁵ —Ko'emame ohorame ga ipe'ai
oitambere'ia hugwi mokōi moeda
pratava'ea. He'yi hehe moeda rehe
itambere'ia rehe. Onga jara'ga pe ga
imondoi. “Ehepia katu ti ga,” ei ga
imondovo ga pe. “Mara'ngu po ti
mokōi itambere'ia ihyge'yma nehē
nde ipyhygame mbatera ga pe nehē?
Po ti ndohygi itambere'ia ndehe
ipyhygame mbatera ga pe nehē, a'ero
po ti ji imondoi koji'iva'ea nde ve
nehē jirura'javame nde pyri nehē,”
ei Samariapeve'ga onga jara'ga pe, ei
Jesus'ga imombe'gwovo ģambo'ehara'ga
pe.

³⁶ —Ejapyaka ti. Manamo trēsve'ģa
– kiroki ģa gwepia imu'umu'umbyra'ga
pea rupi – manamo ģa gwereko katu ga
gakotyva'ero? ei Jesus'ga ga pe.

³⁷ A'ero ģambo'ehara'ga ei Jesus'ga pe:
—Kiroki ga ga pohano – gaha oko
gakotyva'ero ga pokoga.

A'ero Jesus'ga ei ga pe:

—Ga ja ti eko ojipe'ģa pokoga – kiroki
ģa iporia'i.

Jesus'ga Martava'ea pavēi Mariava'ea pavēi

³⁸ Aerē Jesus'ga hogahoi
ģwemimbo'ehara'ģa pavēi pea
rupi ogwovo cidade'i pe. Pevo
Marta'ģa nonga pe ga hoi ovahema.
Martahēa ga mboapygi ģwonga pype
gworygworyvamo ga rehe. ³⁹ Gwereco
hēa oirūhēa. Hēarera ko Maria.

Mariahēa apygi Jesus'ga pyri gapya koty hendukatuavo ganhi'iġa.

⁴⁰Kiro Martahēa nhimbaekwahivi japovo mbatera ti'u ti javo. Nurā hēa ruri opytaahi'viavo Jesus'ga pyri javo ga pe:

—Pryr nde ve nhiirūhēa ji pokoge'ymame? Jihi jate ji poravykyi. Orepojykaharetero ere hēa pe a'ero tajipoko hēa japovo.

⁴¹A'ero Jesus'ga nhandepojykaharete'ga ei:

—Marta! ei ga hēa pe. Nda'ei po ti ji nahā hēa pe nehē. Ndehe, terenhimbaekwahivuhui ti ejapyakauhuavo mbatera rehe! ei Jesus'ga Martahēa pe. ⁴²Koji'i ko pyryvamo ahe nhinhi'iġa renduvi. Mari-ahēa ji rendu potaripe okovo. Na hēa ji renduvi a'ero, ei ga Martahēa pe.

Ġa ndepiapavirē ga oho ogwovo.

Marā ore nhi'iġi Tupana'ga pe? ei ahe

(Mateus 6.9-13; 7.7-11)

11 Aerē Jesus'ga nhi'iġi Tupana'ga pe okovo. Ga nhi'imbavirē garemimbo'ehara'ga ei Jesus'ga pe:

—Joāo'ga ombo'e ġwemimbo'ehara'ġa nahanahā ahe nhi'iġi Tupana'ga pe javo. Oro ore, marā ore nhi'iġi Tupana'ga pe? Ndehe ore mbo'e ti hehe jipojykaharetero, ei ga Jesus'ga pe.

²A'ero Jesus'ga ei ġwemimbo'ehara'ġa pe:

—Kwa. Opombo'e po ti ji kiro. Penhi'ġame Tupana'ga pe ti pe'ji ga pe: “Apī, nde ereko katu hete.

Tanerenoiġatu ti ġa nhaporemō a'ero nde mboheteavo ga ko Tupanete'ga javo nde ve.

Herejo ti vvyakotyve'ġa nduvi-havuhuhetero ekovo.

³Nane'ymi ti embuhu ore ve mbatera toro'u ti.

⁴Ore ndorokwahava'javi ojipe'ġa ndekote'varuhua orojive henonhe'yma ġa pe nhaporemō.

Na jitehe ti orerekote'varuhua emombo ore hugwi ikwahava'jave'yma henonhe'yma.

Ore poko ti toronhi'ġo'ruyme ti Satanás'ga

orokoe'yma garemimbotarimova'ea rupi.”

A'ea Jesus'ga ei ġwemimbo'ehara'ġa mbo'eavo nahā ti penhi'ġi Tupana'ga pe javo.

⁵⁻⁶Koji'iva'ea ga ei ġa pe:

—Po ga – kiroki ga ojikoty'a pe pavēi – po ga uhu penonga pe ohoa pyteri pe ppyhaji katu pe ndepiaga, ei Jesus'ga. Momina po pembatera. Nurā ahā imon-
doa ga pe. Marā po pe ndekoi a'ero? Peho po pe ojipe'ga rongga pe – kiroki ga ojikoty'a pe pavēi no. Pe'e po pe ga pe: “Embuhu'ri ore ve trēs pães. A'ereki ojipe'ga uhu oreronga pe ohoa pyteri pe – kiroki ga ojikoty'a ore pavēi. Ndorog-werekoi ore mbatera to'u ti ga javo.”

⁷—A'ero po ga ei pe me: “Ndavyopotari ji jikira ġwaramo. Ahovapytymbavipe ji. Anhino ji jira'yra'ġa pavēi. Nurā ji ndavyri imondovo pe me,” e po ga pe me, ei Jesus'ga.

⁸—A'e ji pe me, ei Jesus'ga. Pe pavēi ojikoty'aro ġwaramo rūi ga vyri imondovo pe me. Pe porandupige'yma ġwaramo ga hugwi ga vyri imondopava penemimbotarimova'ea, ei Jesus'ga.

⁹—Penhi'ġame Tupana'ga pe na jitehe ti peporandurandu ga pe pejikovo. A'ero po ti Tupana'ga imondoukari pe me nehē. Pehekaeka ti tihepia ti javo. A'ero po ti pe hepiagi nehē. Pekwapekwa ti porta rehe pejikovo taho ti ji jurukwara rupi javo. A'ero po ti pe hoi hupi nehē, ei Jesus'ga. ¹⁰A'ereki kiroki ġa onhi'ġi Tupana'ga pe ore poko javo – ġa pe nhaporemō Tupana'ga omondouka okovo imombyryva oporanduve'ġa pe hekahara'ġa pe okwaokwave'ġa pe, ei Jesus'ga.

¹¹—Po penda'yra'ga ei pe me embuhu ji ve pira javo, a'ero mboja rūi po pe imondoi ga pe. ¹²Po penda'yra'ga ei pe me embuhu ji ve hupi'a javo, a'ero jagwa'jyra rūi po pe imondoi ga pe.

¹³—Ite'varuhue'ỹve'ga ja po pe pekwaha imondovo peja'yra'ga pe. Peko te'varuhu pe reki. Po pe ġanduvamo pekwaha imondovo peja'yra'ga pe, a'ero koji'i penduvete'ga yvagipeve'ga pyrheteve'ga ikwahahetei gwa'uva mondovouka pe me pe poranduvame ga pe. Pyry hete gara'uva, ei Jesus'ga ġa pe.

O'mbero ahe e'i:

Belzebu'ga opoko Jesus'ga

(Mateus 12.22-30; Marcos 3.20-27)

¹⁴Aerē anhaġa opojyka akwaimbae'ga okovo. Nonhi'iġi anhaġa Diabo'gapyriva'ea. Nurā nomonhi'iġukari akwaimbae'ga pe. Jesus'ga anhaġa mbojipe'arame ga hugwi akwaimbae'ga nhi'iġi reki. A'ero pevove'ga nhimomby'ai onhimongyavo.

¹⁵Hepiaga jara'ġa ei:

—Belzebu'ga anhaġa ruvihavuhu'ga opokogame Jesus'ga popoakaro. Nurā Jesus'ga anhaġa mbojipe'ai ġa hugwi imondovouka, ei ġa o'mbero.

Belzebu, ei ġa Diabo'ga pe. Irūa garera Satanás.

¹⁶Ojohupe ojipe'ġa ei:

—Tihepia ti Jesus'ga popoakara, ei ġa. Mara'ngu po Tupana'ga okovo ga pyri ga mbopopoaka? Tupana'ga ga mbopopoakare'ymame po ti nhande ga mbotegwetei nehē, ei ġa ojohupe. Nurā ġa ei Jesus'ga pe:

—Eapo ti ahemonhimomby'ava'ea. Mara'ngu po Tupana'ga japouka nde ve nde pokoga? Torohepia ti, ei ġa ga pe.

¹⁷Jesus'ga okwaha ġandea-poroġitate'varuhua. A'ero ga ei ġa pe:

—Po ġagwyriveve'ġa otavuka ojo-hupe, a'ero po ti ġa nhomoka'nhyrbavi nehē. Po ongapypeve'ġa otavuka ojo-hupe, a'ero po ti ġa nhomoka'nhyrbavi nehē no, ei Jesus'ga ġa pe. ¹⁸Po na jitehe Satanás'gapyriva'ea otavuka ojo-hupe, a'ero po ti inhomoka'nhyrbavi jovai nehē no. Marā po ti Satanás'ga huvihava a'ero ojipyryva'ea ahana'javame nehē? ei Jesus'ga ġa pe. A'ea ji ei. A'ereki pe pe'e: “Belzebu'ga Jesus'ga pokogi ojipyryva'ea mbojipe'auka ga pe.” Nahā pe pe'e, ei Jesus'ga ġa pe.

¹⁹—Ma'ġa ombojipe'auka Satanás'gapyriva'ea pendeheve'ġa pe naerū? ei Jesus'ga. Ndape'ji reki pe ġa pe: “Belzebu'ga ombojipe'auka ġa pe.” A'ea rūi pe ei, ei Jesus'ga. Po ga rūi ġa poko ojipyryva'ea mbojipe'auka ġa pe, a'ero ga rūi ji poko no, ei Jesus'ga. Tape'ei ti ji ve a'ero: “Belzebu'ga Jesus'ga poko.” Po pe'ji a'ea ji ve, a'ero po ti pendeheve'ġa ete'varuhui pe me nehē no pe'mbe pe javo pe me nehē, ei Jesus'ga ġa pe.

²⁰—Tupana'ga ipopoaka hete. Gapopoakara ombojipe'auka Satanás'gapyriva'ea ji ve, ei Jesus'ga. Pkwaha pe a'ero Tupana'ga ko nhanderuvihavuhetero kiro javo, ei Jesus'ga.

²¹Kiro Jesus'ga Tupana'ga popoakara momb'e'ui ga ojipe'ġa hohe javo. Imombe'gwovo ga ei ġa pe ġa mbo'eavo:

—Ipopoakave'ga opyhy pa gwy'yva toavykyyme ti ojipe'ga nhironga javo. Ga hepiakaturame ġwonga u katu gambatera. ²²Ojiko ga gwy'yva rehe. Aerē ojipe'ga ruri otavuka ipopoakave'ga pe. Gaha koji'i ipopoaka ipopoakave'ga hohe. Nurā ga gapopoakara mombigi ipyhypava gary'yva ga hugwi gambatera no. A'ero ga ima'ei gambatera.

A'ea Jesus'ga imombe'ui nahā Tupana'ga ipopoaka Satanás'ga hohe javo.

²³—Kiroki ga ndajirepygi – gaha ji movahī, ei Jesus'ga. Kiroki ga nomono'oḡi ji pavēi – gaha ombokwaki'o.

A'ea Jesus'ga ei ga nombojikogukari ḡa ji rehe javo.

Ojivy anhaḡa ahe pyri

(Mateus 12.43-45)

²⁴—Kiro po ti ji imombe'ui anhaḡa rembipyhyga'ga pe me, ei Jesus'ga. Nahā ja aḡwamove'ḡa ndekoi ite'varuhuve'ḡa – kiroki ḡa opohi okote'varuhua hugwi novia ojikoge'yma ji rehe, ei Jesus'ga. Anhaḡa Diabo'gapyriva'ea ite'varuhu hete akwaimbae'ga pyhyga otiruahūro ga pe. Aerē anhaḡa jipe'ai ga hugwi ogwovo yhye'yi me okwaokwava. “Mome po ti ji ruvi nehē?” e'i ovytyteri pe heka. Ndohepiagi reki. Nurā i'ei: “Ajivy po ti ji nhironga pe ipojykaa'java akwaimbae'ga poijykaa'java,” e'i. Akwaimbae'ga pe anhaḡa i'ei nhironga.

²⁵—A'ero ituri ojivya akwaimbae'ga pyri. Ovahemame ga pyri anhaḡa i'ei: “Ikatu hete nhironga imboavujikweripyra,” e'i anhaḡa.

²⁶—A'ero ihoi seteva'ea rerua anhaḡa rerua. Akoja hohe seteva'ea tiruahū hete, ei Jesus'ga. Ovahemame akwaimbae'ga pyri ga poijykai otiruahūro ga pe. A'ero kiro koji'i tiruahū hete akwaimbae'ga pe. Ymya tiruahū ga pe ojipejiva'ea ga poijykarama. Aerē koji'i tiruahū hete ga pe seteva'ea ga poijykarama, ei Jesus'ga.

Horyory tuhē ahe

²⁷ Ga nhi'iḡame hahyahi pevove'ḡa pytiripevehēa nhi'iḡa ga pe:

—Pyry hete hēa pe – kiroki hēa nde mbo'a nde moka'mbuka'mbuavo, ei hēa.

²⁸ A'ero Jesus'ga ei:

—Na tuhē. Emo koji'i pyry hete ḡa pe – kiroki ḡa Tupana'ga nhi'iḡa rendu katu okovo ganhi'iḡa rupi, ei ga.

Jesus'ga okwahava'javuka Jonasva'ea ahe ve

(Mateus 12.38-42;

16.1-4; Marcos 8.11-12)

²⁹ He'yive'ḡa nhombotymbotyvame Jesus'ga pyri ga ei ḡa pe:

—Peko te'varuhu pe aḡwamova'ero! A'ereki pe pe'e: “Jesus'ga japorame jate nhande ve ahemonhimomby'ava'ea, a'ero po ti nhande ei ikwahava nehē: Tupana'ga ga poko. A'ea po ti nhande xa'e hepiagame nehē.” A'ea pe ei, ei Jesus'ga ḡa pe.

—Ndoapoukari po ti Tupana'ga ojipea ahemonhimomby'ava'ea pe me nehē. Ojikwe ga oapo ahemonhimomby'ava'ea Jonasva'ea mohemukarama ymyahū hako. A'ea jate po ti ga ikwahavukara'javi pe me nehē jihi Jesus'ga poko javo, ei Jesus'ga. Ymyahū Jonasva'ea ko Tupana'ga nhi'iḡa mombe'uharava'ea hako. ³⁰ Pekwahava'ja ti Jonasva'ea pejapyakavo. Ymyahū Tupana'ga Jonasva'ea mondoukari cidadepeva'ea pyri Nínivepeva'ea pyri tokwaha ti ḡa jipopoakara javo. Na jitehe Tupana'ga ji mbuhurukari pe pyri aḡwamova'ea pyri tokwaha ti ḡa jipopoakara javo, ei Jesus'ga yvyakotyva'ero yvagipeva'ero no.

Nahā Jesus'ga Jonasva'ea mombe'ui ahe ve tokwahava'ja ti ḡa Tupana'ga popoakara Jonas'ga mbogwerava reheve javo. A'ero ga ei:

³¹—Aerē mbapava koty po ti Tupana'ga omanove'ḡa mono'ono'ombavi nehē pe ndeheve nehē, ei Jesus'ga. Pe mono'ombavame po ti ga ei pe me ḡa pe nhaporemo nehē peko te'varuhu pe javo. A'ea rupi po ti tyapyrakotyva'ea ruvihavuhuva'ea kweravi nehē no kunhangwerava'ea. Ojipiukarama po ti ahe imboukwahavukari pendekote'varuhua nehē. A'ereki ymyahū ahe uhu Sa-

lomāova'ea pyri paivohuhetea hugwi hako tahendu ti ganhi'iḡa javo. "A'ereki ga okwaha hete," ei ahe ua, ei Jesus'ga imombe'gwovo.

—Ji rendu ti! ei Jesus'ga ḡa pe. Jihi kaitu akwaha hete Salomāova'ea hohe, ei Jesus'ga. Aḡwamova'ero pe napehendupotari nhinhi'iḡa ikwahapotare'yma a'itituhēva'ea. Nurā po ti tyapyrakotyva'ea ruvihavuhuva'ea imboukwahavukari pendekote'varuhua nehē, ei Jesus'ga.

³²—Mbapava koty po ti Tupana'ga omanove'ḡa mono'on'ombavi pe ndeheve nehē, ei Jesus'ga. Pe mono'ombavame po ti ga ei pe me ḡa pe nhaporemo nehē peko te'varuhu pe javo. A'ea rupi po ti Nínivepeva'ea kweravi nehē no. Ojipiukarame po ti ahe imboukwahavukari pendekote'varuhua nehē. A'ereki ymyahū Nínivepeva'ea ḡwendu katu Tupana'ga nhi'iḡa hako. Opohi ahe okote'varuhua hugwi ymyahū hendukatuavo Tupana'ga nhi'iḡa Jonasva'ea imombe'uro ḡwaramo hako, ei Jesus'ga ḡa pe imombe'gwovo.

—Ji rendu ti! ei Jesus'ga ḡa pe. Jihi kaitu amombe'u katu Tupana'ga nhi'iḡa Jonasva'ea hohe, ei Jesus'ga. Aḡwamova'ero pe napehendupotari nhinhi'iḡa pepohire'yma pejikote'varuhua hugwi. Nurā po ti Nínivepeva'ea imboukwahavukari pendekote'varuhua nehē, ei Jesus'ga.

Kojahuva'ea'javuhuva'ea

(*Mateus 5.15; 6.22-23; Lucas 8.16*)

³³—Imondygame lamparina ahe nomondoi imihava pype. Ndohovapygi ahe lamparina hyrua pyvō. Pyte'mbia rehe ahe omondo lamparina. Nurā okirame onga pype ahe gwepia kojahua, ei Jesus'ga.

³⁴—Ndereakwara ko lamparina ja nde ve. Ejeakwakaturame po ti nde hepiakatui egwovo kojahua rupi ikwahava nehē. Na jitehe ejeaporoḡitakaturame ekovo pota Tupana'ga remimbotarimova'ea rupi po ti nde rekokatukwahavi nehē, ei Jesus'ga.

—Ejeakwate'varuhurame po ti nde nderehepiagi egwovo ypytuna rupi ikwahave'yma nehē. Na jitehe ejeaporoḡitate'varuhurame ekopotare'yma Tupana'ga remimbotarimova'ea rupi po ti nde nderekokatukwahavi nehē, ei Jesus'ga.

³⁵—Ekwaha ti a'ero imbaragwahava mara'ngu po ji jireaporoḡitakatue'yma javo. Ejeaporoḡita katu ti takote'varuhuyime ti javo. ³⁶Lamparina imbokojahuheterame nde ve nde hoi pehea rupi katu ikwahava. Na jitehe ekokatukwahavame po ti nde ikwahahetei nehē nahanahā Tupana'ga opota ji ve javo. Po nandereaporoḡitate'varuhui'i'i, a'ero po ti nde rekokatukwahapavi nehē.

Tiruahū ti fariseusva'ea pe

(*Mateus 23.1-36; Marcos 12.38-40*)

³⁷Jesus'ga nhi'iḡirē fariseu'ga ei ga pe: —Herejo nhironga pype i'gwovo ji pyri.

A'ero Jesus'ga hoi ga rupi garonga pype oapyga mesa pyri. ³⁸Jesus'ga ndojipogwei naē ojikwakuve'yma. A'ero fariseu'ga ei oyvyteri pe: "Garamo Jesus'ga nohendukatui nhaneramonhava'ea remimbo'eagwera naerū? Nhaneramonhava'ea e'i: 'Nahanahā nhande xajipogwei katu. Nhandejipogweikaturo ḡwaramo nhande nhimombyryvi Tupana'ga pe,' ei ahe." A'ea ga ei oyvyteri pe onhimomby'avo Jesus'ga rehe ga ndojipogwei i'ua renonde javo.

³⁹ A'ero Jesus'ga nhande-poijkaharete'ga ei fariseu'ga pe:

—Pe'ara tehe oko Tupana'ga nhi'iġa rupi pendekoe'ymame ganhi'iġa rupi pejiyvyteri pe fariseusva'ero, ei Jesus'ga. A'ea pe ji ei ji'erame pe me: Copo ara prato ara reheve pepyhei hete pe. Ġwaimbya pe ndapepyhei reki. Nahā ji ei, ei Jesus'ga. Peyvytera ite'varuhu pa. A'ereki pe pepotaruhu pa ipyhygahyavo mbatera pejive pejikote'varuhuavo.

⁴⁰ Peko ikwahave'ymuhūva'ero! ei Jesus'ga imombe'gwovo fariseus'ġa pe.

—Tupana'ga oapo pa. Oapo ga ahe'ara. Oapo ga ahevyvytera no. ⁴¹ Po pevyvytera ikatu, a'ero po ti pe ima'ēi jara penhimbatera imbatere'jve'ġa pe nehē. A'ero po ti pyrypavamo pembatera pe me nehē. A'ero po ti ndapejikwakuva'javi nehē, ei Jesus'ga.

⁴²—Tiruahū ti pe me! A'ereki fariseusva'ero pe ndapekokatui pejikokatue'yma ojipe'ġa pe. Tiruahū ti pe me. A'ereki napearōi Tupana'ga. Pemondo pe Tupana'ga pe novīa. Pety imboheva'ea: hortelā, arruda, verduras. Pe herekorame dez itymipyra pe pemondo ojipeji ga pe. A'ea pyry Tupana'ga pe. Emo pe ndapekokatupavi pejikokatue'yma ojipe'ġa pe, ei Jesus'ga. A'ea ndapyryvi Tupana'ga pe. Peko katu po pe pejikokatuavo ojipe'ġa pe hamo. Pearō hete po pe Tupana'ga hamo no. Pemondo ti Tupana'ga pe pejikokatuavo ojipe'ġa pe no Tupana'ga arōheteavo no. Nahā pyry hete Tupana'ga pe, ei Jesus'ga.

⁴³—Tiruahū ti pe me! ei Jesus'ga. A'ereki fariseusva'ero pe pe'e: “Tian-derepia pa ti ġa nhande mboheteavo. A'ereki nhande ġanduvihavuhuro xako,” pe'e pe pejiyvyteri pe. Nurā pe apyotaruhui nhanderuvihava'ġa apykava rehe nhandejatykahava pype, ei Jesus'ga. Ikatuuhu pe me ġa

mbaragwahavame pe ndehe ima'ēhai pe feira pe onhi'iġatuavo pe me pe ko orembo'eharamo javo pe me, ei Jesus'ga.

⁴⁴—Pe ko ahemoandyandyiva'ero! ei Jesus'ga judeus'ġa mbo'ehara'ġa pe fariseus'ġa pe no. Tiruahū ti pe me nehē! A'ereki pe aheryvya ja. Ndiukwahavame aheryvya ahe ndohepiagi. A'ero ahe pyruġi hehe ikwahave'yma inema ipype. Na jitehe pe kwavame ahe ndokwahavi pendekote'varuhua pevyvyteri pe, ei Jesus'ga ġa pe.

⁴⁵ A'ero judeus'ġa mbo'ehara'ga ei Jesus'ga pe:

—Orembo'eharamo nde erame na ġa pe, ore ve nde ei nava'ea rehe no ore mbotegweteavo.

⁴⁶ A'ero Jesus'ga ei ga pe: —Pe me ti tiruahū no! ei Jesus'ga judeus'ġa mbo'ehara'ġa pe. A'ereki pe ojipe'ġa mbo'e hahyva'ea rehe. A'ereki penhi'iġa rupi ġa ndekorame hahy ġa pe. Pe'e pe ġa pe: “Nahanahā ti peko Moisésva'ea nhi'iġagwera rupi orenhi'iġa rupi no,” pe'e hete pe ġa pe. Pe tuhē ndapekopavi ahenhi'iġagwera rupi reki. Peko pa po pe hupi hamo. Penhimb'eagwera pe pepirīa reki no. Ġa ja pe peko – kiroki ġa omondo ipohyjuhuva'ea ojipe'ġa arimo ġa pokoge'yma, ei Jesus'ga.

⁴⁷—Tiruahū ti pe me! A'ereki pe peapo katu tehe tapyja aheryvya rehe Tupana'ga nhi'iġa mombe'uharava'ea ryvya rehe. Ymyahū penamonhava'ea Tupana'ga nhi'iġa mombe'uharava'ea jukai. ⁴⁸ Pehe peapo katu aheryvya. Jukwaha reki ahemanoa pyryvamo pe me. A'ereki pe napehendukatui imombe'uharava'ea nhi'iġa no, ei Jesus'ga.

⁴⁹—Nurā ymyahū Tupana'ga reaporoġitaro. Ga e'i: “Amondouka po ti ji ġa pyri nhinhi'iġa mombe'uhara'ġa nhimoirūhara'ġa ndeheve nehē. Jara'ġa

po ti ġa ġa jukai nehē nhinhi'ġa momb'euhara'ġa nhimoirūhara'ġa ndeheve nehē. Jara'ġa po ti ġa ġa monhani okote'varuhuavo ġa pe nhinhi'ġa momb'euhara'ġa pe nhimoirūhara'ġa pe nehē no ogwovo ġa ndeviri nehē," ei Tupana'ga ymyahū, ei Jesus'ga.

⁵⁰—A'ero ahemanoa rehe nhaporemo po ti Tupana'ga imondoi hahyva'ea pe me nehē, ei Jesus'ga ġa pe. "Pejuka pa pe nhinhi'ġa momb'euharava'ea," e po ti Tupana'ga pe me aġwamova'ea pe nehē. "Ji japopyrē vyva yvaga reheve penamonhava'ea ahe jukai.

⁵¹Penamonhava'ea ojuka ypy Abelva'ea. Aerē penamonhava'ea he'yiva'ea jukai. Mbapavamo ahe ojuka Zacariasva'ea ymyahū hako. Omano Zacariasva'ea pejatykahavuhua pyri templo pyri okara pyteri pe ikwava'ēhava pyri." Nahā po ti Tupana'ga ei pe me imondovo hahyva'ea pe me imboja ahejukaagwera pe ndehe nehē, ei Jesus'ga imombe'gwovo.

⁵²—Tiruahū ti pe me nehē! ei Jesus'ga judeus'ġa mbo'ehara'ġa pe. A'ereki pe napembo'ekatui Tupana'ga nhi'ġa rehe herojijyita. Nurā hajihea rehe pe ġa mbo'ei ġa moandyandyita. Pereko pe Tupana'ga nhi'ġa aherembikwati-jara novīa timonhi'ī javo. A'ereki pe ndapekoi Tupana'ga nhi'ġa rupi pe-jikoge'yma ga rehe. Ġa ndekopotarame ganhi'ġa rupi pe napemombe'ukatui ġa pe. Nahā pe napemongoi ġa ganhi'ġa rupi ġa mbojikoge'yma ga rehe, ei Jesus'ga fariseus'ġa pe.

⁵³Nanime ġambo'ehara'ġa ndekote'varuhui ga pe ga arōe'yma fariseus'ġa pavēi. A'ero ġa ei ga pe:

—Herejo ore mbo'eavo he'yiva'ea rehe. Maramarā po? Koji'i ore mbo'e.

Nahā ġa ei ga pe. ⁵⁴A'ereki ġa e'i ojohupe:

—He timombe'uuka ti ga pe. Po ti ga nde'ikatui he'yjuhuva'ea momb'eurame nehē, a'ero po ti ore ga mbotegwetei nehē, ei ġa ojohupe.

Tupana'ga omboukwaha onhimiva'ea nehē

(Mateus 10.26-27)

12 A'ea rupi he'yjuhuranuhūve'ġa nduġanduri onhimono'ono'oġa ti-hendu Jesus'ga javo. Opyrūpyrū ġa ojogwehe onhimongyavo.

Kiro Jesus'ga nhi'ina'ēi ġwemimbo'ehara'ġa pe. A'ero ga ei ġa pe:

—Penhimboko'i ti pāo mbovuhava rehe fariseus'ġa apoa rehe. A'ea ji ei tapehendukatui ti fariseus'ġa nemimbo'ea javo. A'ereki ġa ahe moandyandyi ojihe. Nurā ahe ei pyri hete ġa javo novīa. Emo ġa oko te'varuhu reki. Ġa ja rūi ti peko. Pāo mbovuhava onhinhamba pāo pype. Na jitehe fariseus'ġa ndekote'varuhua oki pa pevyteri pe ġa pe mbo'erame.

²—Jahovipyra ahe ohaja'vo hepiuka. Na jitehe po ti Tupana'ga imboukwahavi nehē. Onhimiva'ea po ti ga hepiukari ikwahavuka henduvukapava nehē, ei Jesus'ga. ³Kiroki a'ea pe pemombe'u ppytunimo ahe ve – a'ea jitehe po ti ahe imombe'ui arimo ojipe'ġa pe nehē. Kiroki a'ea pe pemombe'u nhimi okipe ahe ve – a'ea jitehe ti ahe imombe'uahyahivi ġandovaki tohendu pa ti ġa javo.

Tapekyhyji ti ġa hugwi, ei Jesus'ga

(Mateus 10.28-31)

⁴—Pejikoty'a pe ji pavēi, ei Jesus'ga ġwemimbo'ehara'ġa pe. A'e ji pe me: Tapekyhyji ti pejukapotave'ġa hugwi. Pe jukarē tegwete ġa pemondohavaġwama hahyva'ea ruvihava pype, ei Jesus'ga. ⁵Kiro ji Tupana'ga momb'eui pe me. Ga hugwi ti pekyhyji. Gaha ipopoaka hete. Ahe jukarē ga omombo ahe tata pype

hahyva'ea ruvihava pype ipotarama. A'e ji pe me: Ga hugwi ti pekyhyji, ei Jesus'ga ġa pe.

⁶—Maramomi itambere'ia gwyr'a'ia rehe? Ndahe'yi po hehe. Cinco rehe gwyr'a'ia rehe po ojipeji'i jate itambere'ia. Tupana'ga gwyr'a'ia repiapavi herekovo ikwahapava. Nurā ga nomoka'nhyimi ojipeji gwyr'a'ia!

⁷—Koji'i hete reki Tupana'ga pe ndepiakatui. A'ereki ga okwaha jitehe reki pe'ava nhaporemo vehevi he'yjuhuva'ea. Okwaha pa ga pe'ava nhaporemo vehevi he'yje'yva'ea. Nahā ga pe kwahahetei pe ndepiakatuavo. Tapekyhyji ti a'ero. A'ereki Tupana'ga e'i pe me: “Ahepia katu ji gwyr'a'ia he'yjuhuva'ea. Koji'i ji rekoi pe ndehe pe ndepiakatuavo,” ei Tupana'ga, ei Jesus'ga ġwemimbo'ehara'ġa pe.

Po nahā ahe ji mombe'ui, ei Jesus'ga

(Mateus 10.32-33; 12.32; 10.19-20)

⁸—ġwemimbo'ehara'ġa pe Jesus'ga ei: A'e ji pe me: Po ahe ei ji mombe'gwovo: “Ajiko ji Jesus Cristo'ga rehe. Ga ko jipojykaharetero.” Po nahā ahe ji mombe'ui, a'ero po ti ji ei Tupana'gapyrive'ġa pe yvagipeve'ġa pe nehē: Ġa oko jireheva'ero. A'ea po ti ji ei ahe mombe'gwovo nehē, ei Jesus'ga yvyakotyva'ero yvagipeva'ero no.

⁹—Po ojipe'ġa ei ji mombe'gwovo: “Ndajikogi ji Jesus'ga rehe. Ga ndokoi jipojykaharetero.” Po nahā ġa ei ji mombe'gwovo, a'ero po ti ji ei Tupana'gapyrive'ġa pe yvagipeve'ġa pe ġa mombe'gwovo nehē: Ġa ndokoi jireheva'ero. A'ea po ti ji ei nehē, ei Jesus'ga ġa pe.

¹⁰—Po ġa ete'varuhui ji ve vehevi okote'varuhuavo, a'ero po ti Tupana'ga imombori ġandekote'varuhua ġa hugwi nehē, ei Jesus'ga yvyakotyva'ero yvagipeva'ero no. Po ġa ete'varuhui Tupana'ga ra'uva pe reki okote'varuhuavo,

a'ero po ti Tupana'ga nomomboraġwami tuhē ġandekote'varuhua nehē, ei Jesus'ga.

¹¹—Aerē po ti ojipe'ġa pe ndero-hoahyi ahejatykahava pype ipypeve'ġa nduvihava'ġa ndovai pyteri pe governador'ġa ndovai pyteri pe no huvihavuhu'ġa ndovai pyteri pe nehē no. Ġandovai pyteri pe po ti ġa pe nderohoi timboja tehe ti ġa ndehe javo.

—Ġa pe nderohorame tape'ei naē ti pejiyvyteri pe: “Maramarā po ti nhande nhi'ġi ġa pe nehē? Gara po ti nhande ei ġa pe nehē?” A'ea ti tape'ei pevy'are'yma. ¹²Ġa pe nderohorame po ti Tupana'ga ra'uva pe mbo'euka nehē nahanahā ti pe'ji ġa pe javo.

Jesus'ga omombe'u imbateve'ga okote'varuhuve'ga

¹³Kiro he'yjuhuve'ġa pyteripeve'ga ei Jesus'ga pe:

—Ahembo'eharamo ere ti nhiirū'ga pe ima'ēuka ga pe. Toma'ē ga orepo'ria mbateragwera ore ve memei.

¹⁴A'ero Jesus'ga ei ga pe:

—Ji rūi ko ima'ēharamo ahe ve.

¹⁵Pevove'ġa pe Jesus'ga ei:

—Penhimboko'i ti! Tape-potaruhuhetei itambere'ia mbatera reheve. A'ereki mbaterahetea ġwaramo rūi pe ndekoi, ei Jesus'ga ġa pe.

¹⁶Kiro Jesus'ga imombe'ui ojo'java'ea ġa pe. Ġa mbo'eavo ga ei:

—Imbateve'ga gwereko vykatua. Horyory garemityma. Ohy hete! ¹⁷Ovyvteri pe ga japyakai javo: “Marā re po ti ji herekoi koapora a'ero nehē? Mome po ti ji imondoi hepiakatuavo nehē imono'ono'o'ġame nehē?” ei ga ojapyaka.

¹⁸—Aerē ga ei ovyvteri pe: “Nahā po ti ji rekoi a'ero nehē,” ei ga. “Apivohi po ti ji nhimbatera tuha'via nehē. A'ero po ti ji japoi hehanhuhūva'ea tuhava nehē. A'ea pype po ti ji imongipavi nehē jipoa: trigo ojipea reheve nhimbatera re-

heve nehē. ¹⁹A'ero po ti ji ei jiyvyteri pe nehē: Mbaterahetea ji herekoi hepiakatuavo. Mbaigwe po ti ipavi nhimbat-era nehē. Nurā po ti ji ndaporavykya'javi nehē. Toryva rehe jate po ti ji rekoinei nehē i'uheteavo vinho gwovo jiroryoryvamo nehē. Nahā po ti ji ei jiyvyteri pe nehē," ei imbateve'ga.

²⁰—A'ero Tupana'ga ei ga pe: "Kiro ypytunimo po ti nde manoi nehē ikwahave'ymuhūva'ero! Oro nembatera po ti nehē naerū? – kiroki a'ea nde eremono'ono'oğuhū. A'ea po ti ojipe'ga gwereko nde manorame nehē," ei Tupana'ga ga pe, ei Jesus'ga imombe'gwovo.

²¹—Na jitehe ga rekoinei – kiroki ga omonono'ono'oğuhū mbatera ojive jate okoe'yma Tupana'ga nhi'iğa rupi. Oko tehe po ti ga Tupana'ga rovai pyteri pe nehē, ei Jesus'ga ğa pe.

Tape'ağataruhui ti mbatera rehe, ei Jesus'ga

(Mateus 6.25-34)

²²Kiro Jesus'ga ei ğwemimbo'ehara'ğa pe:

—Nurā ji ei pe me: Tape'ağataruhui ti mbatera rehe. Tape'ei ti: "Maramarā po ti ji rekoinei nehē? Gara po ti ji a'u nehē? Ahā po ti ji ve mbatera nehē. Gara po ti ji amongi nehē? Aerē po ti jipira itoropavi nehē." Tape'ei ti nahā penhi'ağataruhue'yma.

²³—Tapekouhui ti penhimi'ua rehe, ei Jesus'ga. Tupana'ga pe apo. A'ero po ti ga imondoukari pe me mbatera nehē to'u ti ğa javo. A'ereki Tupana'ga pe koji'i pyry pendekoa. Tapekouhui ti pejipira rehe. Oapo ga penda'oa. A'ero po ti ga imondoukari pepira pe me nehē. A'ereki Tupana'ga pe koji'i pyry penda'oa, ei Jesus'ga.

²⁴—Pehepia te gwyrā'ia corvos ikwahava. Notymi ojive corvos. Ndohetygi ğwemityma i'gwovo a'ero. Nomono'oği

mbatera opoitava ryrua pype aerē po ti ti'u javo. O'u reki corvos. A'ereki Tupana'ga ouka jupe. Pe me ga ei: "Koji'i ji rekoinei pe ndehe," ei Tupana'ga pe me. Nurā po ti ga imondoi pe me nehē no, ei Jesus'ga.

²⁵—Pe'ağataruhu po pe javo: "Koji'i po ti nhimomboakari hamo. Um meo metro po ti ji nhimomboakara'javi nehē." Nahā po pe ei. Pe'ağataruhu po pe a'ea rehe javo novia. Napenhimomboakara'javi tuhē po ti pe nehē, ei Jesus'ga. ²⁶Nenhimomboakahava nonhimimi'i Tupana'ga pe. Pehe reki ndapekwahavi a'ea pejikovo. A'ero ti ojipea rehe tape'ağataruhui no!

²⁷—Pehepia ti yvoty'ria. Henhui onhimomboaka onhimongyavo yvoty'ria. Ndoporavykyi ipyhyga i'gwovo. Ndoapoi opi'ria. A'e ji pe me: Ymya aheruvihavuhuva'ea Salomāova'ea omongi tapy'ynhapipyryva jipi. Ikatu hete tuhē ahepipyryva onhimongyavo. Ahepipyryva hohe reki yvoty'ria ikatuhetero. ²⁸Tupana'ga ombokatu ipira nhungwavuhua pira okovo hehe. Nhungwavuhua horyory nhuhū me kiro. Ko'emame ahe omombo nhungwavuhua tata pype tamohendy ti tata javo. Nombokwara'ari nhungwava.

—Koji'i Tupana'ga pe arōi imondoukari tapy'ynhapira pe me pemongi ti javo. Xunhi hete pe pejiko ga rehe! ei Jesus'ga.

²⁹—Tape'ağataruhui ti penhimi'ua rehe! Tape'ağataruhui ti hehe pejipy'a noğatuukare'yma. ³⁰A'ereki yvyakotyve'ğa gwyrive'ğa nhağataruhu a'ea rehe nhaporemō – kiroki ğa ndojikogi Tupana'ga rehe. Tape'ağataruhui ti hehe a'ero. A'ereki gaha penduvete'ga okwaha pe mbatere'ymame togwereco ti ğa ğwiğwia javo, ei Jesus'ga.

³¹—Tupana'ga ko penduvi-havuhuhete'ga. Pejirokwa ti pejikovo ganhi'ğa rupi gaha ko

jiruvihavuhete'ga javo, ei Jesus'ga. Pe ndekorame ganhi'iga rupi po ti Tupana'ga imbuhupavi mbatera pe me nehē togwereko paravuhu ti ġa javo, ei Jesus'ga ġwemimbo'ehara'ga pe.

Ikatuheteva'ea yvagi pe

(Mateus 6.19-21)

³² Kiro Jesus'ga ei ġwemimbo'ehara'ga pe:

—Pe ko napende'yi jireheva'ero. Tapekyhyji ti. A'ereki Tupana'ga e'i pe me: “Opomongo pota ji huvihavamo ji pavēi.” ³³ Pemondo ti penhimbatera ojipe'ga pe itambere'ia pyhyga ġa hugwi. Itambere'ia ti pemondo a'ero imbatere'ŷve'ga pe. Po nahā pe ndekokatui, a'ero po ti pe herekoi pejive yvagi pe nehē. Ikatu hete po ti peapoa pevo gwe'yjamo a'ero nehē. Niymyani po ti nehē. Namomini po ti nehē. Iporomive'ga ndohoi yvagi pe imima aheapoa. Mbatera nombote'vari aheapoa yvagi pe.

³⁴—Nurā ji ei pe me: Penhiitam-bere'ia ti pemondo imbatere'ŷve'ga pe. Po avo yvya koty peapoa uvame, a'ero yvyakotyva'ea rehe pe pemondo pejea-poroġita jipi. Po yvagi pe peapoa uvame, a'ero yvagipeva'ea rehe pe pemondo pejeaporōġita imohina jipi, ei Jesus'ga ġwemimbo'ehara'ga pe.

Ndokiri huvihava'gapyrive'ga

(Mateus 24.43-44)

³⁵—Peko katu ti jirura'jahava pota. Peko ti ġa ja – kiroki ġa omongi oku'ayvira xanhimboavujikwe ti javo, ei Jesus'ga ġwemimbo'ehara'ga pe. Peko ti ġa ja no – kiroki ġa ombojapy'u lamparina tihepia katu ti ikwahava javo. ³⁶ Peko ti ġa ja – kiroki ġa e'i: “Aerē po ti nhandepojyakahara'ga ruri. Uhu po ti ga toryva hugwi ojipe'ga mohembireko-hava hugwi,” ei ġa gajivyhava pota. Ga

rurame okwaokwa porta rehe, kotihī ġa ipe'ai ga pe.

³⁷—Pyr̄y hete po ti ġa pe nehē – kiroki ġa ndokiri opojyakahara'ga rurame, ei Jesus'ga ġa pe. Amombe'u katu ji pe me: Onhimboavujikwe ti ġapojyakahara'ga imongiavo oku'ayvira nehē ta'apo ti ji mbatera ġa pe javo. A'ero po ti ga ġa mboapygi mesa pyri herua mbatera imondovo ġa pe nehē to'u ti ġa javo. “Pepyry hete pe jirura potari,” e po ti ga nehē imondovo ġa pe nehē.

³⁸—Po ġapojyakahara'ga jivyr̄ame to-ryva hugwi ypyhaji'i, pyry hete po ti ndokirive'ga pe nehē. A'ereki ga gwepia ġakire'yma. Pyry hete po ti ndokirive'ga pe nehē ga jivyr̄ame ko'ema koty. A'ereki ga gwepia ġakire'yma, ei Jesus'ga ġa pe ġa mbo'eavo ojo'java'ea pyvō.

³⁹—Onga jara'ga ndokwahavi iporomive'ga rura ġwonga pe, ei Jesus'ga. Po ga okwaha, gwepia katu po ga ġwonga a'ea rupi hamo iporomive'ga mongiukare'yma hamo, ei Jesus'ga. A'ea pe pekwaha, ei Jesus'ga.

⁴⁰—Nurā ji ei pe me: Penhimboko'i ti a'ero penhimboavujikwea jirura'java pota ji mbuhua, ei Jesus'ga ġwemimbo'ehara'ga pe. Pe nhimboha'uve'ymame po ti ji ruri yvyakotyva'ero yvagipeva'ero no, ei Jesus'ga.

Nahā ahe ombojikoguka ojihe

(Mateus 24.45-51)

⁴¹ A'ero Pedro'ga ei Jesus'ga pe:

—Ma'ga pe nde imombe'ui a'ea ojo'java'ea? Mara'ngu po ore ve jate nde imombe'gwovo torohendu katu ti? Mara'ngu po ojipe'ga pe no nde imombe'gwovo tohendu katu ti ġa ore pavēi? ei ga Jesus'ga pe.

⁴² A'ero Jesus'ga nhande-pojyakaharete'ga ei Pedro'ga pe:

—Kiroki ga ombojikoguka opojykahara'ga pe ojihe gweaporoğitakuro – marā ga rekokatui? ei Jesus'ga. Kiro po ti ji garekokatua mombe'ukatui pe me pe mbo'eavo ojo'java'ea pyvō. Gwepia katu ga opojykahara'ga mbatera, ei Jesus'ga. Ga pe gapojykahara'ga ei a'ero ohorame: “Nde po ti jipyrive'ğa ndepiakatuharamo. Ema'ē ti nhimbatera ġa pe ġandetakwera ja jipi to'u ti ġa javo.” Nahā ga ei ojipyrive'ga pe ogwovo.

⁴³—A'ero gapyrive'ga jara'ğa ndepiakatui imondovo ġa pe ġa nderekovo ġandepiakatuharamo ga horame.

—Aerē gapojykahara'ga jivyri ua. Ğa ndepiagame ga ei: “Ğa ndepia katu reki ga imondovo ġa pe,” ei ga.

—Pyrý hete ġandepiakatuhara'ga pe a'ero, ei Jesus'ga imombe'gwovo.

⁴⁴Imombe'ukatuavo ji ei pe me: Aerē po ti gapojykahara'ga ei ga pe nehē: “Ehepia katu pa ti a'ero nhironga jigwyrá reheve nhimbatera reheve no.” Nahā po ti ga ei nehē toko ti ga herekohavamo ji ve javo, ei Jesus'ga.

⁴⁵—Po ġandepiakatuhara'ga ei ovytyeri pe opojykahara'ga rure'ymame: “Mbaigwe po ti jipojykahara'ga jivyri nehē,” e po ga. A'ero po ga ndohepiakatui opojykahara'gapyrive'ğa, ei Jesus'ga. Onupā po ga ġa akwaimbae'ğa kunhangwera'ğa ndeheve ġa poravykyrame. O'u hete po ga gambatera. Heagwyrý po ga no. ⁴⁶Nomboha'uvi ga ga upa nduri po ti jipojykahara'ga kiro nehē javo.

—A'ea rupi po ti gapojykahara'ga ruri ovahema nehē, ei Jesus'ga. Gapojykahara'ga ga rovaja'rogukari. A'ereki ga ndokoi ganhi'iġa rupi. Nahā po ti gapojykahara'ga ga mongoukari ahe pyri nehē – kiroki ahe nohendukatui, ei Jesus'ga imombe'gwovo ġwemimbo'ehara'ğa pe.

⁴⁷Kiro Jesus'ga imombe'ui ojipea ġa pe. Ğa mbo'eavo ga ei:

—Ojipe'ga okwaha opojykahara'ga remimbotarimova'ea. Emo ga ndokoi ganhi'iġa rupi onhimboavujikwere'yma. A'ero po ti gapojykahara'ga ga nupanupāheteukari nehē, ei Jesus'ga. ⁴⁸Ojipe'ga ndokwahavi opojykahara'ga remimbotarimova'ea. Ga rekote'varuhurame po ti gapojykahara'ga ga nupāi hamo. Emo po ti gapojykahara'ga ga nupa'ukari nehē, ei Jesus'ga.

—Na tuhē. Kiroki ġa pe ahe omondo hete – ġa na jitehe po ti tomondo hete hamo. Kiroki ġa pe ahe koji'i omondo – ġa po ti koji'i tomondo hamo, ei Jesus'ga imombe'gwovo.

Ojogwayva po ti ġa ji rehe nehē, ei Jesus'ga

(Mateus 10.34-36)

⁴⁹—Ajo ji yvya koty jitekovo tamboukwaha vvyakotyve'ğa ndeaporoğita javo. Po kiro ġandeaporoğita ji amboukwaha ojikwe ramo. A'ereki nahā jiporavykyhava, ei Jesus'ga. ⁵⁰Tupana'ga e'i ji ve: “Aerē po ti ojipe'ğa imondoi hahyva'ea nde ve nde jukavo nehē,” ei ga ji ve. Tuhu ti hahyva'ea ji ve a'ero. A'ereki ji ga nhi'ipo'ru pota. Anhimbaekwahi ji jivy'are'yma hahyva'ea imbhuhua.

⁵¹—Marāi pe ji mombe'gwovo? ei Jesus'ga. “Jesus'ga rura ġwaramo po ti vvyakotyve'ğa py'a rukatui nehē.” Nahā po pe ei pejiyvytyeri pe naerū? A'e ji pe me: Tape'ei ti a'ea. Jirura ġwaramo po ti ġapy'a ndukatui nehē. Ojogwayva po ti ġa ji rehe nehē, ei Jesus'ga.

—Ojipe'ğa po ti ji arōhetei nehē. Ojipe'ğa po ti nanhiarōi nehē. Nurā po ti ġa jogwayvari ji rehe nehē.

⁵²Kiro po ti ongapypeve'ğa cincove'ğa jogwayvari nehē.

Trēsve'ğa po ti doisve'ğa rayvari nehē. Doisve'ğa po ti trēsve'ğa rayvari nehē.

⁵³Akwaimbae'ga po ti gwayva gwa'yra'ga nehē.

Gara'yra'ga po ti ga rayva nehē no.
 Kunhangwerahēa po ti gwayva
 gwa'yrahēa nehē.
 Hēara'yrahēa po ti hēa rayva nehē no.
 Gwayva po ti kunhangwerahēa o'aihēa
 nehē.
 Hēa'aihēa po ti hēa rayva nehē no, ei Je-
 sus'ga ġwemimbo'ehara'ga pe.

Ikwhavukahava

(Mateus 16.2-3)

⁵⁴ Kiro Jesus'ga ei pevove'ga pe:

—Po kwara ihoa koty hovagwegwe
 ġwerī kwara, a'ero pe ei: “Nimbegwei
 amana,” pe'e pe. Oky tuhē a'ero. ⁵⁵ Po
 nhimbya hugwi vvytua uhu, a'ero pe ei:
 “Kwarahyahi po ti nehē.” Kwarahyahi
 tuhē a'ero. ⁵⁶ Pe pehepia yvaga ikwa-
 hava aerēva'ea. Nurā pe ei: “Aerē po ti
 ikyri nehē.” Pe pehepia avova'ea ikwa-
 hava aerēva'ea. Nurā pe ei: “Aerē po
 ti kwarahyahi nehē.” A'ea pe pekwaha
 katu.

—Emo imbaragwahave'yve'ga ja po
 pe reki. Pehepia tehe pe ojipeva'ea
 aġwamova'ea – kiroki a'ea ikwahavuka
 aerēva'ea. Emo pe napembaragwahavi
 reki aerēva'ea rehe, ei Jesus'ga ġa pe.
 Pe ko ahemoandyandyiva'ero! ei Je-
 sus'ga. Maranameuhū pe napembarag-
 wahavi aġwamova'ea rehe nhinhi'iġa
 renduvame! Onhimiva'ea nhinhi'iġa pe
 me naerū?

Pejeaporoġita ti, ei Jesus'ga

(Mateus 5.25-26)

⁵⁷ —Pe tuhē pekwaha hamo! ei
 Jesus'ga. Maranameuhū pe napendea-
 poroġitakatui naerū ikwahave'yma?
 Pekwaha ti! ei Jesus'ga. ⁵⁸ Kiro po ti
 ji imombe'ui pe me ikwahavuka pe
 me nahā ti pejeaporoġita katu javo. Ji
 rendu ti a'ero.

—Po nde te'varuhuro ojipe'ga pe, a'ero
 po ti ga ei nde ve nehē: “Xaho tuhē ji
 rupi juiz'ga pyri,” e po ti ga nehē. “Ga

pe po ti ji nderekote'varuhua mombe'ui
 nehē te'i ti ga nhandeaporoġita pe
 javo,” e po ti ga nde ve nehē. Ga
 nde rerohorame juiz'ga pyri ejirokwa
 ti javo ga pe ga ma'ngoma'ngoga ga
 rupi egwovo. Ere ti ga pe: “Nhande
 tuhē ti xanhimbovyvy na'ē.” A'ea ti ere
 ga pe. Po ti nde nerema'ngoma'ngogi
 ga pehea rupi nehē, a'ero po ti ga
 nde rohoahyi juiz'ga pyri. A'ero po
 ti juiz'ga nde mondoukari guarda'ga pe
 nehē. Guarda'ga po ti nde mongi cadeia
 pype nehē. ⁵⁹ A'e ji pe me: A'ea pype
 po ti nde pytai nehē. Nde imondokatu-
 pave'ymame ikwepykava, a'ero po ti
 guarda'ga nanerenohema'javi nehē, ei
 Jesus'ga imombe'gwovo ġa pe.

Pemano pejigwovo hahyva'ea ruvihava pype nehē

13 A'ea Jesus'ga imombe'urē
 pevove'ga pyteripeve'ga ei
 Jesus'ga pe:

—Pilatos'ga ahe jukaukari ojiheva'ea
 Galiléiapeva'ea ko. Okwava'ē
 pota Galiléiapeva'ea mbatepyryva
 ikwava'ēhava rehe Tupana'ga pe
 okovo. Ahe mbatepyryva jukarame
 Pilatos'ga ahe jukaukari. Aherekoa
 ono'ō mbatepyryva rekoa pavēi ga ahe
 jukaukarama, ei ġa Jesus'ga pe.

² A'ero Jesus'ga ei ġa pe:

—Pe'e po pe pejiyvyteri pe: “Tiruahū
 ahe Galiléiapeva'ea ogwyrivepe'ga hohe.
 Nurā Pilatos'ga ahe jukaukari.” A'ea po
 pe ei naerū? ei Jesus'ga ġa pe.

³ —A'e ji pe me: Pe ndapekwahavi
 pe'rame nanongara. A'ereki
 ahewyrivepe'ga oko te'varuhu ahe
 ja. Pepohi ti pejikote'varuhua hugwi
 pejikovo. Pepohire'ymame jugwi pe
 nhaporemō po ti pemano no pejigwovo
 hahyva'ea ruvihava pype nehē.

⁴ —O'a onga jo'ajo'ara Jerusalém-
 meva'ea rehe dezoitova'ea rehe ahe
 jukavo Siloépeve'ga gwyrī pe. Pe'e po

pe pejiyvyteri pe: “Tiruahū dezoitova'ea ojipe'ga hohe Jerusalémmeve'ga hohe. Nurā ahe rehe onga jo'ajo'ara ari.” A'ea po pe ei naerū?

⁵—A'e ji pe me: Pe ndapejapyakakatu ahe rehe. A'ereki Jerusalémmeve'ga oko te'varuhu ahe ja. Pepohi ti pejikota'varuhua hugwi. Pepohire'ymame jugwi pe nhaporemo po ti pemo no pejigwovo hahyva'ea ruvihava pype nehē, ei Jesus'ga ga pe.

Ahā yva'ia figueira rehe

⁶Kiro Jesus'ga imombe'ui ga pe ojo'java'ea. Ga mbo'eavo ga ei ga pe:

—Akwaimbae'ga oho ko pe uva tymipyra pype. Pevo i'yva ami figueira. Oho ga heka hehe yva'ia figo ta'u ti javo. Ndogwerekoi yva'ia figo hehe reki. ⁷A'ero ga ei gwemitymipyra repiakatuhara'ga pe: “Três anos imbokwara'ara'ari ji rujirurame avo heka figo figueira rehe. Ahā reki. Eha ti a'ero. A'ereki o'ā novia yvya po'ruavo,” ei ga.

⁸—A'ero garemitymipyra repiakatuhara'ga ei: “Na ti ojipeji um ano imbokwara'ari hehe nehē. Kiro po ti ji hyvykoi yvya imondovo i'atagwera yvapo pyri nehē. ⁹Po i'a nehē, a'ero pyri. Po ndi'ai nehē, a'ero ti emboharuka,” ei ga ga pe, ei Jesus'ga imombe'gwovo.

Jesus'ga omombi onhimombeva'ea karugwara

¹⁰Aerē sábadu rupi kiro Jesus'ga ga mbo'ei gwe'ya'ga jatyahava pype.

¹¹Ipye kunhangwerahēa reko. He'yiva'ea dezoito anos imbokwara'ari hēatetirūa rehe. A'ea rupi hēa nopo'ağatui. Onhimombe hēa okovo. A'ereki anhağa nomopo'ağatuukari hēa pe. ¹²Hēa repiagame Jesus'ga ei hēa pe: —Kunha, ei ga. Avo ejo.

Hēa rurame ga pyri ga ei hēa pe:

—Ndepiro'y nde netetirūa hugwi kiro, ei ga.

¹³Hēa rehe ga pokogi kiro. A'ero kotihī hēa po'ağatui. Tupana'ga mboheteavo hēa ei:

—Pyry hete Tupana'ga ji ve, ei hēa gworygworyvamo ga rehe.

¹⁴Kiro huvihava'ga judeus'ga jatyahava pype ga nhimboahivi Jesus'ga pe. A'ereki sábadu rupi Jesus'ga omombi hēatetirūa judeus'ga poravykye'yma rupi. A'ero huvihava'ga ei ipypeve'ga pe:

—Oporavyky po ahe ojipea rupi seis dias rupi hamo. A'ea rupi ti pejo tomombi ga petetirūa. Sábado rupi rūi po ti ga tomombi petetirūa nehē, ei ga ga jatyahava jaramo.

¹⁵A'ero Jesus'ga nhandepojoykaharete'ga ei ijara'ga pe ipypeve'ga pe no:

—Pe'e pe ji ve: “Oku te'varuhu ga. A'ereki ga oporavyky sábadu rupi.” Nahā pe ei ji ve, ei Jesus'ga. Pehe reki okokatu'āva'ero peko. Pe nhaporemo peporavyky sábadu rupi no! A'ereki sábadu rupi pembopiro'y penhenymbava boi burro reheve hapya hugwi herogwovo y pe imboy'gwovo.

¹⁶—Hēa reki, Abraāova'ea rakykwepoharamo ko hēa, ei Jesus'ga. Satanás'ga okote'varuhuva'ea ruvihavuhu'ga anhağa ruvihavuhu'ga, gaha hēa pojykauka ojipyryva'ea pe. Nurā hēa nopo'ağatua'javi. He'yiva'ea dezoito anos imbokwara'ara'ari hēa pojykaukaramo. Jihi a'e: Pyry ji imbopiro'yi karugwara hēa hugwi sábadu rupi, ei Jesus'ga.

¹⁷Ga nhi'iğame ga'arōe'yve'ga ndipoyjayjari. Ipyeve'ga reki ga ndoryndoryvamo Jesus'ga rehe onhimongyavo. A'ero ga ei:

—Oapo hete Jesus'ga ahemonhimomby'ava'ea pyryva'ea. Ipopoaka hete

ga, ei ġa gworyvamo garembiapopava rehe.

Mostarda ra'ynha xunhiheteva'ea

(*Mateus 13.31-32; Marcos 4.30-32*)

¹⁸ Ojo'java'ea pyvō Jesus'ga ġa mbo'ei. A'ero ga ei:

—Marā hekoi kiro vvyakotyve'ġa pe ġa erame Tupana'ga nhanderuvihavuhetero oko javo? A'ea rehe po ti ji pe mbo'ei ikwahavuka pe me imombe'gwovo a'ea'java'ea, ei Jesus'ga. ¹⁹ Akwaimbae'ga gwereko mostarda ra'ynha. A'ea ga itymi ko pe, ei Jesus'ga. Henhunhame mostarda roryroryvamo. Aerē yvovouhuro tuhē. A'ero gwyrā'ia ruri onhimongyavo upa hakā rehe japovo gwaityga, ei Jesus'ga he'yje'ỹve'ġa po ti he'yjuhu nehē javo.

Pāo imbovuhava

(*Mateus 13.33*)

²⁰ Ojipea pyvō ojo'java'ea pyvō Jesus'ga ġa mbo'ei. A'ero ga ei:

—Marā hekoi kiro vvyakotyve'ġa pe ġa erame Tupana'ga nhanderuvihavuhetero oko javo? A'ea rehe po ti ji pe mbo'ei ikwahavuka pe me imombe'gwovo a'ea'java'ea, ei ga. ²¹ Kunhangwerahēa opyhy he'yiva'ea vinte e cinco quilos de farinha de trigo, ei ga. Trigo pype hēa imbojihe'ari imbovuhava ta'apo ti ji pāo javo. A'ero hēa igwaragwarai humbirimbiriga trigo ru'uma. Igwaigwavete imbovuhava onhinamba trigo ru'uma pype imbovuvupava, ei Jesus'ga igwaigwavete po ti ġa herojijyi ojeaporoġita nehē javo.

Porta'ia ndipypiriva'ea

(*Mateus 7.13-14, 21-23*)

²² Aerē Jesus'ga hogahoi ojipejipe pe cidades pe. Cidades'i pe ga hoi no. Pevopevo ga ġa mbo'embo'eavo ogwovo Jerusalém me.

²³ Pevove'ga e'i Jesus'ga pe:

—Orepojykaharetero emombe'u ore ve. Tupana'ga omombo aherekote'varuhua ahe hugwi okovo. Maramomi ġa hugwi po ti Tupana'ga imombori ġandekote'varuhua ġa nderogwovo yvagi pe nehē toko ti ġa jireheva'ero javo? Ndahe'yi po ġa? ei ga Jesus'ga pe.

A'ero Jesus'ga ei ġa pe:

²⁴ —Ndipypiriva'ea ko porta Tupana'ga ronga apoa. Pejirokwa hete ti penhimongiavo Tupana'ga ronga pype porta'ia rupi ndipypiriva'ea rupi ga pyri. A'e ji pe me: Pejirokwa hete ti penhimongiavo. A'ereki he'yjuhuve'ġa oki pota garonga pype novīa. Emo ġa ndoki.

²⁵ —Aerē po ti Tupana'ga po'ami hovapytyma porta nehē. Po pe ami mytu'ē me a'ea rupi, a'ero po ti pe kwapekwari porta rehe novīa nehē. A'ero po ti pe ei nehē: “Ehovapytymba'vo ti porta ore ve orepojykaharetero.”

—A'ero po ti ga ei pe me nehē: “Nahovapytymba'vogi po ti ji pe me nehē. Peko pe ambotehero ji hugwi pejikoangave'yma jireheva'ero,” e po ti ga nehē.

²⁶ —A'ero po ti pe ei nehē: “Oro'u ko ore nde pyri ikwehe. Erembo'e nde pehea rupi orecidade rapea rupi ikwehe.”

²⁷ —A'ero po ti ga ei pe me nehē: “A'e ji pe me: Peko pe ambotehero ji hugwi pejikoangave'yma jireheva'ero. Pejipe'a pa ti ji hugwi pejigwovo. A'ereki nane'ymi pe pekote'varuhu.” A'ea po ti ga ei pe me nehē, ei Jesus'ga ġa pe.

²⁸ A'ea rupi po ti pe ġa ndepiagi nehē: Abraão'ga, Isaque'ga, Jacó'ga nehē. Pe ġa ndepiapavi Tupana'ga nhi'iġa mombe'uhara'ġa nehē no. Okipavipe po ti ġa Tupana'ga ronga pype pe ġa ndepiagame nehē. Tupana'ga napemongiukari ġwonga pe nehē. A'ea rupi po ti pe jehe'oi pejihe

penhimonha'ngavo hahyrame pejive pevo nehê, ei Jesus'ga.

²⁹—Uhu po ti ojipe'ğa nehê. Kwara ipora hugwi po ti ğa nduğanduri kwara ihoa hugwi no, tyapyra hugwi no, nhimbya hugwi no. Ğa uhu oapyga nehê ti'u ti Tupana'ga ronga pype javo, ei Jesus'ga ğa pe.

³⁰—Pehendu ti! ei Jesus'ga. Kiroki ğa huvihava rui ağwamo – jara'ğa po ti huvihava nehê. Kiroki ğa huvihava ağwamo – jara'ğa po ti ndokoa'javi huvihavamo nehê, ei Jesus'ga ğa pe.

Jesus'ga oarõ hete Jerusalém

(Mateus 23.37-39)

³¹ Kiro fariseus'ğa nduri ovahema Jesus'ga pyri. Ga pe ğa ei:

—Heregwovo avo hugwi. A'ereki Herodes'ga nde juka pota, ei ğa.

³² A'ero Jesus'ga ei ğa pe:

—Ga ko huvihavatehea jagwa'ria'java'ea ja raposa ja. Peho ji mombe'gwovo ga pe. Pe'ji ti ga pe: “Ehendu ti!” ei Jesus'ga nde ve. ‘Kiro ji ambojipe'ape'a ahe hugwi anhağa Diabo'gapyri'ea. Amombimombi ji ahettirüa ahe hugwi no ağwamo. Nahã ji poravykyi kiro. Ko'emame na jitehe ti. A'ea py'rovo po ti ji poravykypavi nehê.’ A'ea Jesus'ga ei nde ve.” A'ea ti pe'ji Herodes'ga pe, ei Jesus'ga ğa pe.

³³—Pe'e katu pe pe'rame ji ve: “Heregwovo.” Na tuhê. Taho ti ji jigwovo pea rupi kiro ko'emame no a'ea py'rovo no jigwovo cidade de Jerusalém me. A'ereki Jerusalém me jate ğa Tupana'ga nhi'iga mombe'uharava'ea juka pota jipi. Pevo jitehe po ti ğa tajijuka nehê naerü! ei Jesus'ga ğa pe.

Kiro Jesus'ga ei cidadepeve'ğa pe Jerusalémmeve'ğa pe:

³⁴—Jerusalémmeve'a'ero pe pejuka Tupana'ga nhi'iga mombe'uharava'ea jipi, ei Jesus'ga. Tupana'ga ahe mondoukarama pe pyri pe peapiapi ahe

jipi ahe jukavo, ei Jesus'ga. Inamutiğa omono'ono'õ gway'ria opepoa gwyri pe. Na jitehe he'yjuhuva'ea rupi ji pe mono'ombotara'jara'javi ji pyri inamutiğa ja pe nderekokatupota novia. Emo pe ndapepotaruhui, ei Jesus'ga.

³⁵—Pehendu ti a'ero! Kiro po ti Tupana'ga pohiri pe hugwi nehê. Ga ndohepiakatua'javi pejatykahavuhua a'ero nehê. Pe tehe po ti peko a'ero nehê. Pe ndajirepiaga'javi nehê, a'e katu ji pe me. Aerê jate po ti ji rura'javi nehê. A'ea rupi po ti pe ei nehê: “Tupana'ga ti tomomyry Jesus'ga pe. Gaha Tupana'ga ga mbuhuruka,” pe'e po ti pe nehê, ei Jesus'ga.

Jesus'ga omombi ahevuvura ahe hugwi

14 Aerê sábadu rupi Jesus'ga hoi fariseus'ğa nduvihava'ga ronga pe ta'u ji pevo javo. Ga vahemame garonga pe ğa Jesus'ga repiahetei fariseu'ga fariseu'ga pavêive'ğa pavêi javo ojohupe:

—Mara'ngu po ti Jesus'ga okote'varuhuavo nehê? Po nahã, a'ero po ti nhande ga mbotegwetei nehê, ei ğa ojohupe.

² Jesus'ga rovai pyteri pe oko itetirüave'ga. Ovuvu pa ga hugwi gapya gajyva. ³ Kiro Jesus'ga ei judeus'ğa mbo'ehara'ğa pe a'ero – kiroki ğa ombo'e jipi Moisésva'ea rembikwatijara rehe. Ğa pe fariseus'ğa pe no Jesus'ga ei:

—Mahã po pyry? Mara'ngu po sábadu rupi ahe imombiga ğatetirüa ğa hugwi? Mara'ngu po ahe imombige'yma ğatetirüa sábadu rupi? Mahã po pyry?

A'ea Jesus'ga ei ğa pe tonhi'ipondekwa ti ğa javo.

⁴ Emo ğa nonhi'ipondekwavi. A'ero Jesus'ga pokogi itetirüave'ga rehe imombiga gavuvura ga mondouka garonga pe.

⁵ Ğa pe Jesus'ga ei:

—Erereko po nde jumento. Boi po nde erereko. Po nerenymbava ihiri ikwaruhua pype, a'ero po kotihī nde ipyhygi enhenymbava henohema jugwi sábadu rupi. Nahā nde enhenymbava rereko katu. A'ereki pyry nerenymbava nde ve.

A'ea Jesus'ga ei fariseus'ga pe judeus'ga mbo'ehara'ga pe no pyry ji itetirūave'ga pokogi sábadu rupi no javo.

⁶Nonhi'ipondekwavi ġa. A'ereki ġa ġwenohē tuhē sábadu rupi.

Nonhimbohetei po ahe hamo

⁷Kiro ġa nduri fariseus'ga ojipe'ga ndeheve – kiroki ġa fariseu'ga ġa mono'oġuka ġa mbuhuruka ġwonga pe i'gwovouka ġa pe. Oapy ġa huvihava'ga apykava rehe ikatuvae'a rehe. “Tianderepia pa ti ġa nhande mboheteavo,” ei ġa. “A'ereki nhande ġa hohe,” ei ġa oyvyteri pe.

Ġa apygame hehe Jesus'ga ġa ndepiagi. A'ero ga ei imombe'gwovo ojo'java'ea ġa pe. Ġa pe ga ei:

⁸—Po toryva jara'ga pe mono'oġukari pe'u ti javo toryvi pe ġamohembirekohai pe. Pehorame toryva repiaga ti tapeapygi huvihava'ga apykava rehe ikatuvae'a rehe tianderepia pa ti ġa jave'yma. Mara'ngu po ijara'ga javo nde hoheve'ga pe: “Herejo toryva repiaga”?

⁹A'ero po ti ga ruri nehē. Nurā po ti ijara'ga ei pe me nehē: “Na ga apygi pe py'rovo huvihava'ga apykava rehe ikatuvae'a rehe.” Ga erame na pe me, a'ero po ti pe ndapepoyjayjari nehē pejigwovo peapyga irupe okoteheve'ga apykava rehe nehē, ei Jesus'ga ġa pe.

¹⁰—Po toryva jara'ga pe mono'oġukari toryva repiagauka pe me nehē. Peapy na'ē ti okoteheve'ga apykava rehe. Aerē po ti ijara'ga ruri javo pe me nehē. “Pejikoty'a pe ji pavēi,” e po ti ga pe me nehē. “Ikatuvae'a rehe ti peapy huvi-

hava'ga apykava rehe.” Ga erame na, po ti ojipe'ga ga renduvi – kiroki ġa oapy pe pyri. A'ero po ti ġa ei pe mombe'gwovo: “Ġahā ore hohe.” Nahā po ti ġa ei pe mboheteavo nehē, ei Jesus'ga.

¹¹—Po pe ei: “Jihi ko huvihavamo ojipe'ga hohe pa.” Po pe ei a'ea penhimboheteavo pepopoakaramo pejikovo aha huvihavamo, a'ero po ti Tupana'ga ei pe me nehē: “Pe ndapekoi huvihavamo. Napenhimbohetei po pe hamo a'ero!” A'ea po ti Tupana'ga ei pe me nehē, ei Jesus'ga. Po pe napenhimbohetei ojipe'ga pokokatuavo, a'ero po ti Tupana'ga ei pe me nehē: “Peko ti huvihavamo.” A'ea po ti ga ei pe me nehē, ei Jesus'ga ġa pe.

¹²Jesus'ga ei fariseu'ga pe – kiroki ga ombuhuruka ga ġwonga pe e'u ti ji pyri javo. Ga pe Jesus'ga ei:

—Nde japorame mbatera to'u ti ġa javo, teremuhurukari ti ġa ejipyri – kiroki ġa ojikoty'a nde pavēi. Teremuhurukari ti neurū'ga, eje'yja'ga, imbateve'ga. Teremuhurukari ti nanongara'ga arimo ypytunimo no to'u ti ġa javo. Po nde ġa mbuhurukari, aerē po ti ġa ei nde ve nehē: “Herejo i'gwovo kiro oreronga pe.” Nahā po ti ġa toryva kwepygi nde ve nehē, ei Jesus'ga ga pe.

¹³—Po nde japorame toryva koji'i pyry nde ġa mbuhurukari imbatere'yve'ga, ika'naka'nauhūve'ga, ipyka'naka'nave'ga, heakwagweve'ga. Nanongara'ga embuhuruka ti to'u ti ġa ji pyri javo. ¹⁴A'ero po ti pyryhetero nde ve nehē. Ġa po ti ndokwepygi toryva nde ve nehē. Tupana'ga reki ga pyryhetero nde ve nehē omanove'ga mbogweravame pyryve'ga mbogweravame nehē, ei Jesus'ga ga pe.

Hehanhuhū toryva

(Mateus 22.1-10)

¹⁵Jesus'ga pyri ġa i'ui oapyga mesa pyri Jesus'ga renduva. Ġapyteripeve'ga ei Jesus'ga pe:

—Horyory po ti ga nehē – kiroki ga o'u Tupana'ga ruhava pype Tupana'ga reko-rame nhanderuvihavuhuhetero, ei ga Jesus'ga pe.

¹⁶ A'ero Jesus'ga ga mbo'ei ojo'java'ea pyvō. Imombe'gwovo ga ei ga pe:

—Marā Tupana'ga yvyakotyve'ḡa nderekoukari okorame ḡanduvi-havuhuhetero? A'ea rehe po ti ji nde mbo'ei ikwahavuka nde ve imombe'gwovo a'ea'java'ea, ei Jesus'ga ga pe. Akwaimbae'ga ei he'yjuhuve'ḡa pe: “Kiro po ti ji japoukari toryva. Pe'u ti ji pyri,” ei ga ḡa pe. A'ero ga hoi japovouka, ei Jesus'ga imombe'gwovo.

¹⁷ Omboavujikwepavuka ga inoḡuka. A'ero ga ojipyryve'ga mondoukari ḡa pyri. Ga pe ga ei: “Eho javo ḡa pe: ‘Hepejijo kiroḡwe. A'ereki ga omboavujikwepavuka mbatera pe me’.”

—“Kwa,” ei ga ogwovo javo ḡa pe.

¹⁸ —Ganhi'iḡa renduvame ḡa ndohopotari toryvi pe. Ga pe ḡa eḡa'ei: “Ndorohoi ore. A'ereki nahanahā ore oroko,” ei ḡa.

—Peropero gapyryve'ga hoi ḡa momorandupava novia a'ero. Ojipe'ga pyri na'ē gapyryve'ga hoi javo ga pe: “Herejo i'gwovo. Omboavujikwepavuka jiruvihava'ga nde ve.”

—Emo ga ei gapyryve'ga pe: “Apyhy ko ji kohoa itambere'ia mondovo. Taho ji hepiaga. Nurā ji ei nde ve: Ji mombe'u katu ti nderuvihava'ga pe tonhimonha'ngayme ti ga ji hoe'ymame i'gwovo ga pyri.”

—“Kwa,” ei ga a'ero ogwovo.

¹⁹ —Ojipe'ga pyri ga hoi ovahema a'ero javo: “Herejo i'gwovo.”

—Emo ga ei gapyryve'ga pe: “Apyhy ko ji he'yiva'ea nhirenymbava dez boi itambere'ia mondovo. Taho ti ji hepiaga ipopoakara toporavyky boi ji ve. Nurā ji ei nde ve: Ji mombe'u katu ti nderuvihava'ga pe tonhimonha'ngayme ti ga ji hoe'ymame i'gwovo ga pyri.”

—“Kwa,” ei ga a'ero ogwovo.

²⁰ —Ojipe'ga pyri ga hoi ovahema a'ero.

—Emo gaha e'i gapyryve'ga pe: “Nhirembireko ji hēa pavēi ko. Nurā ji ndahoi i'gwovo ga pyri,” ei ga gapyryve'ga pe.

²¹ —A'ero gapyryve'ga jivyri ua gwuvihava'ga pyri. Omombe'u pa ga ga pe ḡanhi'iḡagwera. “Nduri tuhē ḡa,” ei ga. “A'ereki nahanahā ḡa oko.”

—A'ero garuvihava'ga nhimboahivi ḡanhi'iḡagwera renduvame. A'ero ga ei ojipyryve'ga pe: “Haite! Eho ti pehea rupi cidade rapea rupi ja'oga rupi cidade pe. Eru ti ḡa: imbatere'ḡve'ḡa, ika'naka'nauhūve'ḡa, ipyka'naka'nave'ḡa, heakwagweve'ḡa. Emongi ti ḡa nhironga pype to'u ti ḡa.”

²² —Kotihī gapyryve'ga hoi ga nhi'ipo'ruavo. Iporia'ive'ḡa pe nhaporemō ga ei: “Hepejijo ji rupi. Pe'u ti jiruvihava'ga pyri.” Nahā ga ḡa nderuri gwuvihava'ga rongga pe ḡa nderovahema ḡa mongiavo ipype. A'ero ga hoi gwuvihava'ga pyri javo: “Aru pa ji ḡa. Ndohygi reki ḡa mesa rehe,” ei ga gwuvihava'ga pe.

²³ —A'ero garuvihava'ga ei ga pe: “Eho ti cidade hugwi pepukuhua rupi pehe'ia rupi no pevove'ḡa mbuhuruka tuhē nhironga pe. Ohygahi ti ḡa nhironga rehe nehē. ²⁴ A'ereki ji a'e nde ve: Jypyve'ḡa – kiroki ḡa nde hoypyrame nduri – ḡa ndo'ui'i' po ti nhiremimboavujikwerukava'ea. Iporia'ive'ḡa jate po ti o'u,” ei ga, ei Jesus'ga imombe'gwovo ḡa pe.

Jesus'ga arōheterame ahe oko garemimbo'eharamo

(Mateus 10.37-39)

²⁵ Aerē Jesus'ga hogahoi pehea rupi taho ti ji Jerusalēm me javo. Ga rupi he'yjuhuve'ḡa hoḡahoi. Opyryryma Jesus'ga ei ḡa pe:

²⁶—Po ga uhu ji pyri tako ji neremimbo'eharamo javo. Ji arōheterame po ti ga rekoï nhiremimbo'eharamo nehē. Koji'i ti ga tanhiarō hete gwuva'ga arōa hohe, oyhēa arōa hohe, ġwembirekohēa arōa hohe, gwa'yra'ga arōa hohe, oirū'ga arōa hohe, okuvyra'ga arōa hohe ġwendyra'ga arōa hohe. Koji'i ji arōheterame ġa'arōa hohe po ti ga rekoï nhiremimbo'eharamo nehē. Koji'i ga ġa arōrame nhiarōa hohe, namongoi po ti ji ga nhiremimbo'eharamo nehē. ġwemimbotarimo rehe ga rekorame po ti ji namongoi ga nhiremimbo'eharamo nehē. Ji rehe jate ti ga toko ji arōheteavo, ei Jesus'ga.

²⁷—Po ti ojipe'ġa imbohahyukari ga pe ga jukavo vehevi nehē ereko nde Jesus'gareheva'ero javo ga pe, toko jitehe ti ga nhiremimbotarimova'ea rehe opohire'yma ji hugwi. Okoe'yname nhiremimbotarimova'ea rehe ti ga tokoyme nhiremimbo'eharamo nehē, ei Jesus'ga ġa pe.

²⁸—Po peapo pota onga jo'ara, a'ero pe peapyna'ēi pejapyakakatuavo hehe. Pejivytyteri pe pe ei nehē: “Marā? Ohy re po ti hehe nhiitambere'ia ikwepykavamo ji japoramenehē? Marā? Ndohygi po ti nhiitambere'ia hehe ikwepykavamo nehē?” A'ea pe ei pejapyakakatuavo ikwahava. Ihygame jate po ti pe japoï nehē, ei Jesus'ga.

²⁹—Pejapyakakatu'e'yname ikwahave'yname po ti pe imbovyri okyta tehe japopave'yma nehē herekoa'jave'yname itambere'ia nehē. Hepiagame ġa nhaporemo ġa e'ie'i pe me pe jaita a'ero nehē. ³⁰“Pehepia ti ġa! Ndoapoi gweuhu ġa,” e po ti ġa pe mombegwovo nehē, ei Jesus'ga.

³¹—Po huvihavuhu'ga oho pota ojipe'ġa nduvihavuhu'ga rovatiamo ga rurame otavuka ga pe, a'ero ga apyna'ēi

ojapyakakatuavo hehe. Ovytyteri pe ga ei nehē:

—“Nhipavēive'ġa ko he'yive'ġa dez milve'ġa soldados'ġa. Emo vinte milve'ġa soldados'ġa ko gapavēive'ġa. Gapavēive'ġa he'yjuhu hete nhipavēive'ġa hohe reki. Marā po ti nhipavēive'ġa ġa nderekoi ġa novatiamo ġa ndurame otavuka ji ve nehē? Mara'ngu po ti ġa ġa jukavo nehē?” ei ga ovytyteri pe.

³²—Ojapyakarē hehe ga ei ovytyteri pe: “Nhipavēive'ġa po ti ndipopoakari ġa pe nehē. Nduri ve ga. Irupe hete ga ji hugwi. Amondouka po ti ji ojipejipejiteve'ġa nhipavēive'ġa ga pyri nehē te'i katu ti ġa ga pe ga ma'ngoma'ngoga. Nurā ndura'javi po ti ga otavuka ji ve nehē.” A'ea huvihavuhu'ga ei ikwahava ojapyakakatuavo, ei Jesus'ga.

³³—Na jitehe penhimbopiro'y ti pejeaporoġita hugwi peapoa hugwi no pejapyakakatuavo na'ē. Pe'ji ti: “Kiro ti ji tako Jesus'ga remimbotarimova'ea rupi jate. Jiapoa ko ga'apoa kiro.” Po pe ndape'ei a'ea penhimbopiro'ye'yma pejeaporoġita hugwi, a'ero po ti pe ndapekoi nhiremimbo'eharamo nehē, ei Jesus'ga.

Jukyra ndogwerekokatua'javi mbatera

(Mateus 5.13; Marcos 9.50)

³⁴—Jukyra ko pyry. A'ereki omongo katu mbatera imonemukare'yma jupe. Pyry mbatera a'ero, ei Jesus'ga. Po jukyra ndapyryva'javi, marā po ti ahe imombyryva'javi jukyra a'ero nehē? Ahe nombyryva'javi tuhē jukyra! ei Jesus'ga. ³⁵A'ero ahe ndopo'rua'javi jukyra. Ahe nomondoi yja pype tombohory nhiremityma javo. A'ereki nombohoryvi aheremityma. Ahe nombojihe'arukari i'atagwera rehe imondovo yja pype nhiremityma tombohory javo. A'ereki

jukyra ndapyryva'javi. Omombo ahe a'ero.

—Po na jitehe pe ndapepyryva'javi, maranuhū pe ojipe'ga mongokatui naerū? Maranuhū po ti ji nhi-moirūukara'javi pe me nehē pehepiuka ti Tupana'ga pyryva ġa pe javo pe me naerū? Peapyakwa pe. Pehendu katu ti ji'ea a'ero! ei Jesus'ga ġa pe.

Ovelha ika'nhympyra

(Mateus 18.12-14)

15 Aerē itambere'ia mono'ōhara'ga nduġanduri Jesus'ga pyri okote'varuhuve'ga pavēi. Ġa uhu pa onhimon'o'ga Jesus'ga pyri tihendu Jesus'ga javo. ²Fariseus'ga ġambo'ehara'ga pavēi ndopotari okote'varuhuve'ga ndurame Jesus'ga pyri. A'ero ġa ei:

—Ojihe'a Jesus'ga okote'varuhuve'ga ndehe gworygworyvamo ġa ndehe! Ġa pyri ga i'ui no, ei ġa.

³Nurā Jesus'ga imombe'ui fariseus'ga pe ojo'java'ea. Ġa mbo'eavo ga ei:

⁴—Po pe pereko penhenymbava cem ovelhas. Po ojipeji oka'nhy pe hugwi, ndapehoi re po pe heka naerū? Peheja po pe naerū he'yiva'ea noventa e nove ovelhas ongae'yī me pejigwovo hekapige'yma ojipeji ika'nhyrava'ea repiaga. ⁵Hepiagame po pe imondoi peahavi pejoryjoryvamo herua. ⁶Pevahemame penhonga pe po pe ġa mbuhurukari pejiyri pejikoty'ave'ga pejikotyve'ga ndeheve. Pe'e po pe ġa pe: “Pejoryjory ti ore pavēi. A'ereki ore orohepia orerenymbava ovelha ika'nhympyra.” Nahā po pe ei, ei Jesus'ga.

⁷—Na jitehe yvagipeve'ga ndoryndoryhetero yvagi pe okote'varuhuve'ga pohirame okote'varuhua hugwi. Tupana'ga ga rerura'ja ojipyri. Noka'nhyra'javi ga Tupana'ga hugwi. Oka'nhyve'ga ja rūi noventa e

nove pyryve'ga ndekoi, ei Jesus'ga. A'e ji pe me: Koji'i yvagipeve'ga ndoryndoryvamo ojipeji'ga rehe oka'nhympyra'ga rehe ga pohirame okote'varuhua hugwi, ei Jesus'ga ġa pe.

Itambere'ia ika'nhympyra

⁸Kiro Jesus'ga imombe'ui ojipea. Ġa mbo'eavo ga ei:

—Po kunhangwerahēa gwereko itambere'ia dez moedas de prata, ei Jesus'ga. Po hēa omoka'nhy ojipeji ġwonga pype, a'ero po hēa imondygi lamparina tahepia ti itambere'ia javo. Opehipehi katu po hēa ġwonga pype ytya mbojatyka itambere'ia rekapige'yma hepiaga, ei Jesus'ga. ⁹Itambere'ia repiagame po hēa ġa mbuhurukari ojipyri ojikoty'ave'ga okotyve'ga no. A'ero po hēa ei ġa pe: “Pejoryjory ti ji pavēi. A'ereki ji ahepia itambere'ia nhiremimoka'nhympyra,” e po hēa, ei Jesus'ga imombe'gwovo ġa pe.

¹⁰—Na jitehe Tupana'gapyryve'ga yvagipeve'ga ndoryndoryvamo okote'varuhuve'ga pohirame okote'varuhua hugwi ojipejive'ga. Noka'nhyra'javi ga Tupana'ga hugwi. A'ereki Tupana'ga ga rerura'ja ojipyri, ei Jesus'ga imombe'gwovo fariseus'ga pe.

Gara'ya'ga oka'nhympyra'ga

¹¹Kiro Jesus'ga imombe'ui ojipea. Ġa mbo'eavo ga ei:

—Mokōi akwaimbae'ga ra'ya'ga. ¹²Uva'ga pe ipyahuve'ga ei: “Apī,” ei ga. “Aheruva'ga ti tomo'ē ombatera gwa'ya'ga pe ġa yvuakarame. Emo'ē ti kiro a'ero. Embuhu ji ve kiro jiapoa,” ei ga. A'ero garuva'ga imo'embavi ombatera he'yiva'ea gwa'ya'ga pe imondovo, ei Jesus'ga.

¹³—Aere'ī ipyahuve'ga imono'ombavi ombatera. Kiro ga herohoi. Paivo ga hoi upa. Pevo gwe ga hogahoi hepia'ngia rehe. Nharuiveuhū ga okovo.

¹⁴—Oitambere'ia ga imondopavi a'ero hehe. A'ea rupi tiruahū ġagwyri pe. A'ereki itymipyra nahenhui. Ahā tuhē mbatera pevo a'ero. Kiro ġa jukapahetei ty'ara. Ga ndogwerecoa'javi ojive no. A'ero ty'ara ga jukai. ¹⁵Nurā ga hoi oporavykyavo pevove'ga pe tapyhy mbatera jijive javo. Pevove'ga omboporavyky ga a'ero ga mondovo nhuhū me. “Ehepia katu ti porcos tohoyme ti a'ea hugwi i'urame,” ei ga ga pe.

¹⁶—A'ero ga hepiakatui porcos ga pe okovo. Ougwei ga ipoitava reki tanhi-moytaromouka javo novīa. A'ereki ġa nomondoi ga pe, ei Jesus'ga.

¹⁷—Aerē ga japyakwapupugamo. “Garamo ji pytauhui avo naerū?” ei ga oyvyteri pe. “O'u katu ġa mbatera – kiroki ġa oporavyky jiruva'ga pe. Ġa ndohygi reki hehe. He'yiva'ea hembyruera ġa gwereko a'ero. Emo jihi kiro po ti amano avo jitekovo. A'ereki ji juka hete ty'ara,” ei ga oyvyteri pe.

¹⁸—“Aho aha po ti ji nhivahema apina'ga pyri nehē. A'e po ti ji ga pe nehē: Apī, ji rekote'varuhui Tupana'ga pe yvagipeve'ga pe. Nde ve ji rekote'varuhui no. ¹⁹Ere'e po nde ji ve hamo: ‘Jira'yra'ga rūi kiro ga rekoi ji ve.’ A'ea po nde ei ji ve hamo. Na ji poravykyi nde ve nehē oporavykyve'ġa ja a'ero nehē. A'ea po ti ji ei jiruva'ga pe nehē.” A'ea ga ei oyvyteri pe ojapyakavo oina, ei Jesus'ga. ²⁰Ovy ga a'ero opohia oporavykyia hugwi porcos reja ua pea hugwi.

—Ovahē ġwerī ga uva'ga rongga pe ua. Irupe garuva'ga gwa'yra'ga repiagi. “Kiroġwe jira'yra'ga jivyra'javi ji pyri. Aporogwety ji ga,” ei ga. A'ero ga nhani ga repenhana. Obeija ga ga gworyg-woryvamo ga rehe ga anhuvana.

²¹—Kiro ipyahuve'ga ei uva'ga pe: “Apī,” ei ga. “Ji rekote'varuhui Tupana'ga pe yvagipeve'ga pe oji'i. Nde ve ji rekote'varuhui no. Ere'e po nde ji ve

hamo: ‘Jira'yra'ga rūi kiro ga rekoi ji ve.’ A'ea po nde ei ji ve hamo,” ei ga.

²²—Emo garuva'ga e'i ojipyrive'ġa pe: “Haite! Peru ti tapy'ynhapikatua – kiroki a'ea koji'i ikatu. Pemongiuka ti ga pe. Pemondo ti gapoakaġareheva'ea gapoaka-ġa rehe. Pemondo ti ga pe sandálias no,” ei ga ġa pe. ²³“Peho ti herua imboky'rauhu'iva'ea bezerro yuranuhūa ra'yra. A'ea nhande iporakahetei. A'ea pejuka ti,” ei ga. “Ti'u ti. Tiapo ti toryva. ²⁴A'ereki jira'yra'ga horame ji hugwi ji ei: Omano ga. A'ereki ji a'e ikwehe'i: Ji ndahepiaga'javi po ti ga nehē. Kiro ga jivyra'javame ji pyri ji ei: Okwerava'ja ga. Oka'nhympy ko ga ji hugwi ohorame ji hugwi. Kiro ji ga repiaga'javi,” ei ga ojipyrive'ġa pe.

—“Kwa,” ei ġa ogwovo. Kiro ġa japoi toryva.

²⁵—Ojihuvypyve'ga rekoi ko pe. Kiro ga ruri ojivya onga pe. Ovahemame ga henduvi. A'ero ga ei oyvyteri pe: “Opy po ġa imonhi'iġa,” ei ga.

²⁶—Ojipyri ga ojipyrive'ga mbuhurukari javo ga pe: “Maraname ġa japoi toryva?” ei ga.

²⁷—“Neirū'ga uhu,” ei gapyrive'ga ga pe. “Nderuva'ga ga rerekokatua'ja. ‘Nitetirūi ga,’ ei nderuva'ga. ‘Okoji jira'yra'ga,’ ei ga. Nurā nderuva'ga ojukaoka imboky'rauhu'iva'ea bezerro,” ei ga.

²⁸—Ojihuvypyve'ga onhimonha'nga henduvame. Ndokipotari tuhē ga onga pype toryva repiaga. A'ero garuva'ga hemi ua ga pyri. “Herejo tuhē,” ei ga gwa'yra'ga pe. A'ea ga ega'ei ga pe.

²⁹—A'ero ojihuvypyve'ga ei uva'ga pe: “Ji rendu ti! Imbokwara'ara'rame jihi aporavykyi hete nde ve jitekovo. Nane'ymi nenhi'iġa rupi ji ako katu. Ji ve nde nerembuhuri'i xunhiva'ea cabrito. Poi nde nerembuhuri ji ve toapo ti ga toryva javo ojikoty'ave'ġa pavēi. ³⁰Gaha reki, ndera'yra'ga, ga jigwaraipavi neita-

mbere'ia rehe imondovo ahe'upahara'ġa pe. Ga rura'javame nde ijukaukari ga pe imboky'rauhu'iva'ea bezerro," ei ojihu-vyvyve'ga uva'ga pe.

³¹—“Pi'a,” ei garuva'ga ga pe. “Nane'ymi nde ruvi ji pyri. Nhimbatepava nembatera tuhē okovo. ³²Pyry nhande roryroryvamo. Nurā ti tiapo torывa. A'ereki neirū'ga horame nhande hugwi nhande ei: Omano ga. A'ereki nhande xa'e ikwehe'i: Ndihepiaga'javi po ti nhande ga nehē. Kiro ga jivyra'javame nhande pyri nhande ei: Okwerava'ja ga. Oka'nhympy ko ga nhande hugwi ohorame nhande hugwi. Kiro nhande ga repiaga'javi,” ei garuva'ga, ei Jesus'ga imombe'gwovo.

Akwaimbae'ga omoandyandyi gwuvihava'ga

16 Kiro Jesus'ga ei
ġwemimbo'ehara'ġa pe
imombe'gwovo ojipea. Ġa mbo'eavo ga
ei:

—Imbateheteve'ga ei ojipyryve'ga pe:
“Ehepia katu nhimbatera ji ve ima'eamo
ipyhyga itambere'ia ji ve,” ei ga ga pe.

—“Kwa,” ei ga.

—Aerē imbateve'ga pyri ġa uhu javo
ga pe: “Ndepyryve'ga ojigwarajuhu nem-
batera rehe,” ei ġa imbateve'ga pe.

²—Imbateve'ga ombuhuruka
ojipyryve'ga a'ero. Ga pe ga ei: “Garamo
nde rekouhui? Nde mombe'u ġa ji ve.
Maraname nde jigwarai nhimbatera
rehe? Ekwatija ti ji ve imombe'gwovo
enhimima'ġa. Tahepia ji. Nde po ti
ndereporavykya'javi ji ve hepiage'yma
nhimbatera ji ve nehē,” ei ga ga pe.

³—A'ero gapyryve'ga ei oyvyteri pe:
“Marā po ti ji reko'i a'ero nehē? Kiro po
ti jiruvihava'ga ji mondohetei ojihugwi
ji mboporavykya'jave'yma ojive nehē.
Ndajipopoakari ji. Nurā ndahyvyko'i ko
pe. Naporanduva'uvi ji mbatera ojipe'ġa

hugwi. Marā po ti ji reko'i ipyhyga mbat-
era jijive nehē?” ei ga. ⁴Ojapyka ga.
“Ah! Kiro ji akwaha!” ei ga. “Nahanahā
po ti ji reko'i ġa mbohoryoryva ji rehe
nehē. A'ero po ti ġa ji mboapygi ġ-
wonga pype ji rerekokatuavo nehē ji po-
ravykya'jave'ymame ga pe nehē,” ei ga
oyvyteri pe.

⁵—A'ero ġa mbojopy'rupy'ruavo ga ġa
mbuhupavukari ojipyri – kiroki ġa ndok-
wepygi ve garuvihava'ga pe. Urypyve'ga
rurame ga ei ga pe: “Maramomi nde
nderekwepygi ve jiruvihava'ga pe?” ei
ga.

⁶—A'ero ga ei gapyryve'ga pe:
“He'yiva'ea ikava cem tambores de
azeite,” ei ga.

—A'ero gapyryve'ga ei ga pe: “Koro
neconta ikwatijara. Haite! Eapy ti
ikwatijara'java he'yiva'ea reroyjijita.
Ndahe'yiva'ea cinquenta tambores jate
ti ekwatija. A'ea po ti nde ikwepygi ga
pe nehē,” ei ga. A'ero a'ea ga ikwatijari.

⁷—Ojipe'ga pe ga ei ga rurame:
“Maramomi nderekwepygi ve jiruvi-
hava'ga pe?”

—A'ero ga ei ga pe: “He'yiva'ea
ha'ynha cem alqueires de trigo.”

—A'ero gapyryve'ga ei ga pe: “Koro
neconta ikwatijara. Haite! Eapy ti
ikwatijara'java he'yiva'ea reroyjijita.
Ndahe'yiva'ea oitenta alqueires jate ti
ekwatija. A'ea po ti nde ikwepygi ga pe
nehē,” ei ga. A'ero a'ea ga ikwatijari.

⁸—Aerē ikwahavame garuvihava'ga
ei: “Heaporoġita jipyryve'ga ojapyka-
heteavo ji moandyita ikwahava.” A'ea
ga ei ojipyryve'ga omoandyirame, ei Je-
sus'ga imombe'gwovo.

—A'ereki okote'varuhuve'ġa okwaha
ojogwerekovo gweaporoġitaro. A'ea ġa
ikwahavi pyryve'ġa hohe jireheve'ġa
hohe kojahuarupive'ġa hohe, ei Jesus'ga
imombe'gwovo ġa pe.

⁹—Jihi a'e pe me, ei Jesus'ga ġa pe.
Pemondo ti iporia'ive'ġa pe penhiitam-

bere'ia tohoryory ti ġa pejihe. A'ero aerē pe manorame ipyhyga'jave'yma itambere'ia, po ti ġa ndoryndoryvamo jitehe pe ndehe nehē pe mboapyga ojipyri pevo yvagi pe nehē – kiroki a'ea ndopavi nehē. Pevo nane'yimi po ti nde ruvi ġa pyri nehē, ei Jesus'ga.

¹⁰—Kiroki ga ndahe'yiva'ea repia katu – gaha he'yjuhuva'ea repia katu no ahe mbojikoga ojihe. Kiroki ga ndahe'yiva'ea rehe omotetirūa – gaha he'yjuhuva'ea rehe omotetirūa no ahe mbojikoge'yma ojihe, ei Jesus'ga. ¹¹ Po pe ndapepo'rukauti yvyakotyva'ea penhiitambere'ia, a'ero po ti Tupana'ga nomondoi oapoa pyryheteva'ea yvagipeva'ea pe me nehē topo'ruyme ti ġa javo. ¹² Po pe ndapehepiakatui aheapoa ahe ve ahe mbojikoge'yma ojihe, a'ero po ti Tupana'ga nomondoi peapoa pe me nehē, ei Jesus'ga.

¹³—Kiro po ti ji ġa mombe'ui mokonha'ġa ahepojkahara'ġa pe me pe mbo'eavo, ei Jesus'ga. Tiruahū ahe poravykyrame mokonha'ġa pe opojkahara'ġa pe. Po ahe oporavyky mokonha'ġa pe, a'ero po ahe ojipe'ga arōhetei ojipe'ga arōe'yma. Ovy'a hete po ahe onhimiarōve'ga rehe ojipe'ga koty ojirovage'yma.

—Na jitehe ahe nonhi'īpo'rukauti Tupana'ga ovy'aheterame itambere'ia rehe. Tupana'ga potaheterame ahe ndovy'ahetei itambere'ia rehe. Itambere'ia potaheterame ahe ndojirovagi Tupana'ga koty, ei Jesus'ga ġwemimbo'ehara'ġa pe.

Tupana'ga okwaha aherekote'varuhua

*(Mateus 11.12-13; 19.9;
5.31-32; Marcos 10.11-12)*

¹⁴ Jesus'ga imombe'urame ġwemimbo'ehara'ġa pe fariseus'ġa ga rendupavi. Fariseus'ġa opotaruhu itambere'ia. Nurā ġa ndopotari Jesus'ga

remimombe'ua. A'ero ġa Jesus'ga jaihetei ga rerekomemuamo.

¹⁵ Kiro Jesus'ga ei fariseus'ġa pe:

—Pehe peko katu ahe pejepiagame jate. A'ero ahe ei: “Tupana'ga roryroryvamo ġa ndehe ġandekokatua rehe.” Ikwahave'yma ahe ei nahā ombaragwahave'yma ġwaramo pendekote'varuhua rehe. Tupana'ga ki a'e te okwaha pendekote'varuhua. Aheremimboheteva'ea pe Tupana'ga ei: “Ite'varuhu hete!” ei ga.

¹⁶—Ymyahū ymyahūva'ea ahe mbo'ei Moisésva'ea remimbo'eagwera rehe Tupana'ga nhi'īġa mombe'uharava'ea nhi'īġagwera rehe no. A'ea rehe ymyahūve'ġa ġa mbo'ei ikwehe'i no nahanahā ti peko katu javo. Kiro João Batista'ga aġwamove'ġa mbo'ei pyryva'ea rehe ji pavēi, ei Jesus'ga. Ġa mbo'eavo ore ei ġa pe: Kiro Tupana'ga oko nhanderuvihavuhuhetero nhande repiakatuavo. Orerenduve'ġa heroviapotahetei orenhi'īġa. A'ero ġa ei: “Toko ti ga oreruvihavuhuhetero.” A'ea ġa ei ipotaheteavo ojikoga Tupana'ga rehe.

¹⁷—Po yvaga opa. Po yvya opa. Moisésva'ea remimbo'eagwera ki a'e te ndopavi'īi. Xunhi'ī'iva'ea rūi po ti ipavi jugwi nehē, ei Jesus'ga.

¹⁸—Kiroki ga opohi ġwembirekohēa hugwi hēa mondoheteavo – gaha ite'varuhu ojipehēa rerekorame. Tupana'ga ndopotari ga ojipehēa rerekorame. Hēa rerekorame ga ajuajuri. A'ereki ga hambireko jitehe jypyvehēa pavēi. Na jitehe – kiroki ga gwereko garemirekopyyvehēa ga pohirame hēa hugwi – gaha ite'varuhu hēa rerekorame. A'ereki ga gwereko garemirekohēa. Tupana'ga ndopotari nanongara, ei Jesus'ga ġa mbo'eavo.

Imbatheteva'ea Lázarova'ea pavēi

¹⁹ Kiro Jesus'ga imombe'ui ġa mbo'eavo. A'ero ga ei:

—Ahe gwereko pa imbateheteva'ea. Nane'ymi ahe omongi tapy'ynhapipyryva ikatuheteva'ea. He'yi hehe. Huvihava'ga pira'java'ea ko ahepira hovyi'iva'ea linho apopyra no pyryva'ea. Nane'ymi ahe herekoi ikatukatuva'ea jate i'gwoi'gwovo gworygworyvamo.

²⁰—Aherongauhua apoa pyri porta pyri Lázarova'ea nhino'gi. Ono ga ahe pevo jipi. Iporia'i Lázarova'ea ombatere'ymamo ojagwuhuro. He'yjuhu ahejagwa. ²¹Ougwei ahe imbateva'ea rembi'uagwera. “Po ga imbuhurukari ji ve hamo – kiroki ohiohi gajurua hugwi yvyvo ga i'urame,” ei ahe oyvyteri pe. Nha'gwati'ga uhu ahejagwa rerereveva okovo!

²²—Aerē iporia'iva'ea manoi Lázarova'ea. A'ero Tupana'gapyrive'ga ahera'uva rerohoi imondovo Abraão'ea pyri yvagi pe.

—Imbateva'ea manoi no. A'ero ga ahe tymi. ²³Omanove'ga gwyrri pe imbateva'ea ra'uva rekoi. Hahy hete imbateva'ea pe pevo. Kiro ahe jovavuri. Paivo ihoi ahema'ēa Abraão'ea repi-aga. Ahe gwepia Lázarova'ea reko-rame Abraão'ea pyri hete. ²⁴A'ero imbateva'ea onhi'i'ga mondoi: “Amoi! Abraão!” ei ahe. “Ji porogwety po nde hamo! Embuhuruka ti Lázarova'ea ji pyri. Tomonde ti ahe opoakātiapy'ria yhya pype herua imbuhua nhikūa rehe imbohakuvia nhikūa. A'ereki hahyuhu ji ve tata pype.”

²⁵—A'ero Abraão'ea ei: “Pi'a,” ei ahe. “Nahembuhurukari ji. Ekwahava'ja ti. Emanoe'ymame nde erereko embatera ikatuva'ea ejoryjoryvamo. Lázarova'ea pe ki a'e te ite'varuhu hete omanoe'ymame. Kiro Lázarova'ea py'a u katu avo ji pyri. Nde ve kiro hahy hete. ²⁶Nhanema'ō me oko yvyva kwaruhua. Nurā ahe ndohahavi ore hugwi pe pyri.

Na jitehe ahe ndohahavi pe hugwi ore pyri,” ei Abraão'ea ahe ve.

²⁷⁻²⁸—A'ero imbateva'ea ei: “Amoi!” ei ga. “Ji rendu! Emondouka ti Lázarova'ea jiruva'ga ronga pe a'ero nhiirū'ga pyri cincove'ga pyri. Tomombe'u ti ahe ga pe jirekote'varuhua kwepykava topohi ti ga okote'varuhua hugwi. A'ero nduri po ti ga avo ji pyri hahyva'ea ruvihava pype nehē,” ei imbateva'ea Abraão'ea pe.

²⁹—A'ero Abraão'ea ei: “Gwereco ga Moisés'va'ea remimbo'eagwera aherembikwatijara. Gwereco ga Tupana'ga nhi'i'ga mombe'uharava'ea nhi'i'gagwera aherembikwatijara. Na ga aherembikwatijara rendukatui xako hehe javo,” ei Abraão'ea ahe ve.

³⁰—“Amoi,” ei ahe Abraão'ea pe. “Nohenduvi po ti ga aherembikwatijara okoe'yma hehe. Po ti ahe vyri omanoa hugwi ogwovo ga pyri imombe'gwovo ga pe nehē, a'ero po ti ga pohiri okote'varuhua hugwi nehē,” ei imbateva'ea.

³¹—A'ero Abraão'ea ei ahe ve: “Po ga nohendukatui Moisés'va'ea remimbo'eagwera Tupana'ga nhi'i'ga mombe'uharava'ea nhi'i'gagwera reheve, a'ero po ti ga ndogweroviari ahe vyrame omanoa hugwi ogwovo ga pyri imombe'gwovo ga pe nehē. Nurā po ti ji namondoukari ahe pevo nehē,” ei Abraão'ea imbateva'ea pe.

A'ea Jesus'ga imombe'ui fariseus'ga pe ga mbo'eavo.

Tiruahū hete ga pe, ei Jesus'ga

(Mateus 18.6-7, 21-22; Marcos 9.42)

17 Ġwemimbo'ehara'ga pe Jesus'ga ei:

—Jara'ga ombote'varuhu jipi. Na tuhē po ti jipi nehē, ei Jesus'ga. Ġa pe ti tiruahū hete nehē – kiroki ga ombote'va ojipe'ga mbopogweavo ite'varuhua'ea

rehe, ei Jesus'ga. ²Omano jipe po ġa hamo tombote'varyme ti ġa jireheve'ġa – kiroki jireheve'ġa aġwamo gwe ojiko Tupana'ga rehe ikwahapave'yma Tupana'ga nhi'iġa, ei Jesus'ga. Po ahe opytī ġajurimo itaruvihavuhua ipohyiva'ea yngu'a'javuhuva'ea ġa momboa ypiahua ruvihava pype ġa mbotypyvyga, a'ea ko tiruahūhetero ġa pe. Koji'i tiruahū hete ġa pe ġa jireheve'ġa mbote'varuhurame, ei Jesus'ga ġwemimbo'ehara'ġa pe.

³—Eko katu ti! Po ndekotyve'ga ite'varuhu nde ve – kiroki ga ojiko ji rehe nde ja. Po ga ite'varuhu nde ve, a'ero ti ere ga pe: “Nahanahā nderekote'varuhua ji ve. Na rūi ahe japoi.” A'ea ti ere ga pe, ei Jesus'ga.

—Po ga ei nde ve: “Jite'varuhu ko ji ko. Ndjate'varuhua'javi po ti ji nde ve a'ero nehē,” e po ga nde ve. Po ga pohiri okote'varuhua hugwi, a'ero terehenonha'javi ti garekote'varuhua.

⁴—Po he'yjuhurame po seterame ga te'varuhua'jaa'javamo nde ve ara rupi ve. Po he'yjuhurame po seterame ga ea'jaa'javi nde ve: “Jite'varuhu ko ji ko,” e po ga nde ve. “Ndjate'varuhua'javi po ti ji nde ve a'ero nehē. Apohi ji kiro jirekote'varuhua hugwi,” e po ga. A'ero he'yjuhurame seterame ti erea'jaa'ja ga pe: “Nahenonha'javi po ti ji nderekote'varuhua nehē.” Nahā ti ere ga pe, ei Jesus'ga ġa pe.

Nahā oko ahe jikogame Tupana'ga rehe

⁵A'ero Jesus'ga remimbo'ehara'ġa – kiroki gamoirūhara'ġa – ġa ei Jesus'ga pe nhandepojkaharete'ga pe:

—Orojiko ore Tupana'ga rehe gapopoakara rehe no. Ore poko ti. Koji'i ti embojikoguka ore ve.

⁶A'ero Jesus'ga ei ġa pe:

—Po pe jikogi gwere jitehe Tupana'ga rehe gapopoakara rehe no, a'ero po pe

ei agwava'ea pe i'yya pe figueira brava pe: “Ipya rehe vehevi ti ejjyi enhityma'java typya pype ypiahua ruvihava pype.” Po pe ei a'ea, a'ero ijijyi enhityma'java typya pype, ei Jesus'ga ġa pe.

Ġapyriva'ero po ġa oporavyky ġa pe hamo

⁷Kiro Jesus'ga ei:

—Po pepyriva'ga gwyvykoi ko pe oporavykyavo. Po ga penenymbava repia katu ovelhas repia katu oporavykyavo. Ga rurame onga pe oporavykyhava hugwi pe ndape'ei ga pe: “Haite! Herejo eapyga mesa pyri. E'u ti.” Pe ndape'ei na ga pe. ⁸Pe pe'e ga pe: “Emboavujikwe pa ti mbatera ji ve ta'u. A'ero ti enhimboavujikwe herua mbatera imbuhua ji ve. Ji i'urē po ti nde i'ui ji py'rovo nehē,” pe'e pe pejipyrive'ga pe, ei Jesus'ga.

⁹—Pe ndape'ei ga pe: “Ndepyry hete nde eporavykyavo ji ve ekoheteavo nhinhi'iġa rupi.” A'ea rūi pe ei ga pe. Pepyriva'ero ġwaramo oporavyky po ga pe me hamo.

¹⁰—Na jitehe pejipyrive'ga ja pe tuhē ti peko. Pekopavame Tupana'ga nhi'iġa rupi ti pe'ji Tupana'ga pe: “Ore rekopavame enhi'iġa rupi, terei ti ore ve pepyry hete pe javo. Ndepyriva'ero ġwaramo oroporavyky po ore nde ve hamo.” A'ea ti pe'ji Tupana'ga pe, ei Jesus'ga ġa pe.

Jesus'ga omombi dezva'ea hugwi ahejagwa

¹¹Aerē Jesus'ga hogahoi taho ji Jerusalēm me javo. Ohorame ga okwa Galiléiapeve'ġa gwyri pe Samariapeve'ġa gwyri pe no. ¹²Pevo ga vahemi cidade'i pe. Cidade'ia rembeyvyri pe ijaijauhuve'ġa ga rovatī dezve'ġa. Irupe ġa pytai ga hugwi. ¹³Jesus'ga pe ġa onhi'iġa mondoi javo:

—Jesus! ei ġa ga pe. Ore porogwety po nde hamo, ei ġa Jesus'ga pe ga renoina nde ko orembo'eharamo javo ga pe.

¹⁴ Ġa ndepiagame Jesus'ga ei ġa pe:

—Peho ti pejiipiuka ikwava'ehara'ġa pe pejiijagwa repiuka ġa pe.

Ġa horame ġajagwa pigi ġa hugwi.

¹⁵ Ojagwapihava repiagame ojipeji'ga jivyri Jesus'ga pyri. Hahyahi ganhi'iġa ga erame Tupana'ga mboheteavo gworyg-woryvamo ga rehe.

¹⁶ —Ndepyry hete nde! ei ga Jesus'ga pe. Erephano kwaha hete nde.

A'ea ga ei onhinoġa upa ojovapyvo Jesus'ga pyri ndehe koji'i ji hohe javo. Ga ko Samariapeve'ga. ¹⁷⁻¹⁸ Nurā Jesus'ga ei:

—Nhandegwyriveve'ga rūi – gaha jate ga jivyri ji pyri gworygworyvamo Tupana'ga rehe ga mboheteavo. Amombi ji dezve'ġa jagwa ġa hugwi. Ma jara'ġa naerū, noveve'ġa judeus'ġa? Po ġa jivyri Tupana'ga mboheteavo hamo!

¹⁹ Samariapeve'ga pe Jesus'ga ei:

—Epo'ā heregwovo enhonga pe. Erejiko nde ji rehe. Nurā ndejagwa pigi nde hugwi.

Maname po ti Tupana'ga oko aheruvihavuhuhetero nehē?

(*Mateus 24.23-28, 37-41*)

²⁰ Aerē fariseus'ġa ei Jesus'ga pe:

—Maname po ti Tupana'ga oko nhanderuvihavuhuhetero avo vyva koty nehē?

A'ero Jesus'ga ei ġa pe:

—Ndiukwahavi Tupana'ga rekorange huvihavuhuhetero vyva koty nehē. ²¹ Nurā po ti ġa nde'i nehē: “Pehepia! Avo ko ga rekoi huvihavuhuhetero! Pehepia! Pevo ko ga rekoi huvihavuhuhetero!” A'ea rūi po ti ġa ei nehē. A'reki Tupana'ga oko jipe huvihavuhuhetero aheyvyteri pe ahe jikogame ga rehe, ei Jesus'ga fariseus'ġa pe.

²² Ġwemimbo'ehara'ġa pe Jesus'ga ei:

—Aerē po ti pe ei nehē: “Po ti ga rura'javi opytaahi'viavo nhande pyri nehē hamo.” Nahā po ti pe ei ji repiaga'japotaheteavo nehē novia. Pe ndajirepiagi nehē, ei Jesus'ga vvyakotyva'ero vyagipeva'ero no.

²³ —O'mbero po ti ġa ei pe me nehē: “Pehepia! Pevo ko Cristo'ga! Pehepia! Avo ko Cristo'ga!” Nahā po ti ġa ei pe me o'mbero nehē. Tapehoi ti ġa ndupi hepiaga. Taperoviari ti ġa.

²⁴ —Jijiipiukarame ji rura'jahava rupi tupā verava ja po ti ji rekoi nehē. Tupā veraveravame kikoty yvaga rehe ombokojahu pa kokoty yvaga rehe no. A'ero ahe gwepia pa kojahua. Na jitehe po ti ġa nhaporemo ji repiagi ji rura'javame yvaga hugwi nehē, ei Jesus'ga vvyakotyva'ero vyagipeva'ero no. ²⁵ Kiro po ti ġa imbuhuna'ei he'yiva'ea hahyva'ea ji ve avo nehē. Aġwamove'ġa po ti nanhiarōi ji roviare'yma kiro nehē.

²⁶ —Noéva'ea nhinhaġa renondegava yhara ruvihavuhua pype ojo'ja jirura'java renondegava pavēi, ei Jesus'ga vvyakotyva'ero vyagipeva'ero no. ²⁷ Ymyahū Noéva'ea nhinhaġa renonde yhara ruvihavuhua pype ahegwyriveve'ea i'ui'ui jipi gworygworyvamo hako. Ahegwyriveve'ea rembirekoro akwaimba'eva'ea jipi no. Ojipeva'ea kunhava'ea mohembirekoi no. Nahā ahegwyriveve'ea rekoi okovo imboha'uve'yma Noéva'ea avame yhara ruvihavuhua pype yhya hehanhuhūa rurame ahegwyriveve'ea mbotypvypava nhatymbava hako – kiroki ahegwyriveve'ea ndo'avi yhara ruvihavuhua pype.

²⁸ —Na jitehe Lóva'ea hoa renondegava Sodoma hugwi. Sodomapeva'ea i'ui'ui jipi gworygworyvamo. Mbatera ahe ipyhygi itambere'ia pyvō aerē imondovo mbatera itambere'ia rehe. Ko pe ahe itymi. Onga ahe japoi.

Nahā Sodomapeva'ea rekoī okovo ikwahave'yma ombokajaḡwama. ²⁹Lóva'ea hemame cidade hugwi Sodoma hugwi ogwovo Tupana'ga imbohirukari yvaga hugwi tata enxofre reheve ojapy'uva'ea reheve Sodomapeva'ea rehe ahe jukapavuka.

³⁰—Na jitehe po ti vyakotyve'ḡa ndekoi okovo ikwahave'yma jirura'javaḡwama nehē, ei Jesus'ga vyakotyva'ero yvagipeva'ero no.

³¹—Ji jipiukarame ti ga tokiyeme ḡwonga pype ombatera renoheme'yma jugwi – kiroki ga oko ongapereuhua arimo. Na jitehe ti ga tohoa'javyme ḡwonga pe nehē – kiroki ga oko ko pe ji jipiukarame nehē, ei Jesus'ga.

³²Tapemokan'hymi ti Lóva'ea rembirekova'ea! Ohoa'ja pota ahe ḡwonga pe omanomo, ei Jesus'ga imombe'gwovo. ³³Kiroki ḡa e'i: “Ndakoi ti ji Jesus'ga remimbo'eharamo tajijukayme ti javo” – a'ero po ti ḡa manoi ogwovo hahyva'ea ruvihava pype nehē, ei Jesus'ga. Kiroki ḡa ojipe'ḡa ḡa jukai ḡa jikoga ḡwaramo ji rehe – omanorē po ti ḡa oho upa avuirama Tupana'ga pyri nehē, ei Jesus'ga.

³⁴—A'e ji pe me, ei Jesus'ga. Ji rura'javame po ti mokonha'ḡa kiri onhinongava rehe ypytunimo. Ojipeji ḡanhinongava. Kiro po ti ojipe'ga rerohohava nehē. Kiro po ti ojipe'ga rejahava nehē, ei Jesus'ga. ³⁵Kunhangwera'ḡa mokonha'ḡa po ti ombo'i ombo'ihava pyvō ojopyri. Kiro po ti ojipehēa rerohohava nehē. Kiro po ti ojipehēa rejahava nehē, ei Jesus'ga. ³⁶Mokonha'ḡa po ti oko ko pe akwaimbae'ḡa nehē. Kiro po ti ojipe'ga rerohohava nehē. Kiro po ti ojipe'ga rejahava nehē, ei Jesus'ga ḡa pe.

³⁷A'ero Jesus'ga remimbo'ehara'ḡa ei ga pe:

—Nhandepojykaharetero emombe'u ti ore ve. Mome po ti nanongara nehē?

A'ero Jesus'ga ei ḡa pe:

—Jukwaha po ti nehē. Ahe manorame po ti huruvua onhimongy ahera'oa pyri nehē ti'u javo.

A'ea Jesus'ga ei na jitehe po ti jukwaha ji rura'javame nehē javo.

Aherembirekokwerava'ea juizva'ea pavēi

18 Kiro Jesus'ga imombe'ui ojo'java'ea ḡa pe. A'ea pyvō ga ḡa mbo'ei ḡanhi'ḡa rehe Tupana'ga pe tapenhi'i jipi pejikwerajeymamo javo ḡa pe. ²Ḡa mbo'eavo hehe ga ei:

—Juiz'ga oko cidade pype upa. Ndokoi ga Tupana'ga nhi'ḡa rupi okyhyjie'yma ga hugwi. Ndojirovagi ga akwaimbae'ḡa koty no okyhyjie'yma ḡa hugwi. ³Aherembirekokwerahēa oko akoja pype cidade pype upa no. Uhuuhura'ja hēa juiz'ga pyri jipi ja'javo ga pe: “Ji repy ti ga rehe. A'ereki ga ite'varuhu ji ve,” ei hēa juiz'ga pe jipi.

⁴—Ndohepypotari ga hēa. Ga ndopokona'ēi hēa. Aerē reki ga ei oyvyteri pe: “Ndakyhyji ji Tupana'ga hugwi akwaimbae'ḡa hugwi no ḡa mbopogwee'yma. Jikyhyjiavo ḡwaramo rūi po ti ji aherembirekokwerahēa pokogi nehē. ⁵Nhimbokweraja ḡwaramo po ti ji hēa pokogi nehē. Po ti ji ndahepygi hēa nehē, a'ero po ti hēa ji mohe'ouhū u'ua ji pyri nehē. Kiro po ti ji hēa repygi a'ero,” ei ga oyvyteri pe, ei Jesus'ga.

⁶—Pejapyaka ti juiz'ga nhi'ḡa rehe ndapyryvive'ga nhi'ḡa rehe, ei Jesus'ga nhandepojykaharete'ga. ⁷Marā po ti Tupana'ga hekoi ḡwemimo'ēhara'ḡa nderekovo nehē? Gwepy po ti ga ḡa naerū? – kiroki ḡa onhi'i hete ga pe arimo ypytunimo no ore poko ti javo. Marāi pe? Mbegwe po ti ga ḡa pokoga nehē naerū? Marāi pe? ⁸A'e ji pe me: Ga kaitu ḡa pokogi kotihī nehē ji mbuhura'java avo yvya koty nehē. Ji rura'javame mara'ngu po ti

vyvakotyve'ga ojikoga ji rehe nehē? ei Jesus'ga vyvakotyva'ero yvagipeva'ero no.

Fariseu'ga itambere'ia mono'ohara'ga pavēi

⁹Kiro Jesus'ga imombe'ui ojipea ojo'java'ea jara'ga pe – kiroki ga e'i ovytyeri pe: “Orepyry hete ore. Ojipe'ga tiruahumba.” A'ea ga ei ojirovage'yma ga koty. Ga pe Jesus'ga ei pehe po ti ji pe mombe'ui kiro javo.

¹⁰—Mokonha'ga oho ojatykahavuhua pype templo pype xanhi'i ti Tupana'ga pe javo. Ojipe'ga ko fariseu'ga. Ojipe'ga ko itambere'ia mono'ohara'ga, ei Jesus'ga.

¹¹—Fariseu'ga o'ā onhi'i'ga ovytyeri pe. “Tupana,” ei ga Tupana'ga pe. “Jiroryryry ji nde rehe. A'ereki nde ji mongo ojipe'gahoheva'ero. Nurā ga ja rūi ji reko. A'ereki gāhā ahe moandyandyi ipyhyga gāmbatera. Ndapyryvi ga. Gwerekō ga ojipe'ga nembireko'ga. A'ove'ga ja rūi itambere'ia mono'ohara'ga ja rūi ji reko nohō. ¹²A'u ji cinco jikira rupi. Dois jikira rupi ji nda'ui tanhi'i Tupana'ga pe javo. Nahā ji reko jipi. Amondo ji nde ve nhimbatera jipi. Ji herekorame dez mbatera ji amondo nde ve ojipeji,” ei fariseu'ga, ei Jesus'ga ga mombe'gwovo ga mbo'eavo.

¹³—Itambere'ia mono'ohara'ga ki a'e te irupe ga o'ā ojipe'ga hugwi. Ndojovavuri ga hepiage'yma yvaga koty. Onupanupā ga opoti'a opoa pyvō ovy'are'yma gwaramo. Tupana'ga pe ga ei: “Tupana, ako te'varuhu ji. Terenhimonha'ngai ji rehe. Ji porogwety kiro!” ei itambere'ia mono'ohara'ga Tupana'ga pe, ei Jesus'ga.

¹⁴—A'e katu ji pe me, ei Jesus'ga. Itambere'ia mono'ohara'ga hugwi Tupana'ga imombori garekote'varuhua. A'ero ga jivyrāme gwonga pe Tupana'ga

ei ga mombe'gwovo: “Pyry kiro itambere'ia mono'ohara'ga.”

—Ojipe'ga pe fariseu'ga pe Tupana'ga nde'i: “Ndepyry nde.” A'ea rūi Tupana'ga ei. Kiroki ga e'i jiji ko huvihavamo ojipe'ga hohe pa javo – po ga ei a'ea onhimboheteavo onhimongovo aha huvihavamo, a'ero po ti Tupana'ga ei ga pe nehē: “Nderekoi nde huvihavamo. Nerenhimbohetei po nde hamo a'ero.” A'ea po ti Tupana'ga ei ga pe nehē, ei Jesus'ga.

—Po ga nonhimbohetei ojipe'ga nderekokatuavo, a'ero po ti Tupana'ga ei ga pe nehē: “Eko ti huvihavamo.” A'ea po ti Tupana'ga ei ga pe nehē, ei Jesus'ga.

Jesus'ga omomyry tay'riva'ea pe

(Mateus 19.13-15; Marcos 10.13-16)

¹⁵Aerē tayri'ga no, ojipe'ga ga nderuri Jesus'ga pyri topoko ti ga ga ndehe imomyryva ga pe javo. Tayri'ga nderura repiagame Jesus'ga remimbo'ehara'ga ei ga pe:

—Taperuri tayri'ga Jesus'ga pyri, ei ga.

¹⁶Jesus'ga ki a'e te e'i:

—Tuhu tuhē ti tayri'ga ji pyri, ei ga. Tapemombigi ti gāndura. A'ereki Tupana'ga pyry hete nanongara'ga'jave'ga pe okovo gānduvihavuhuhetero ga jikogame ojihe, ei Jesus'ga. ¹⁷Imombe'ukatuavo ji ei pe me: Tayri'ga ojiko uva'ga ndehe okovo gānemimbotarimova'ea rehe. Kiroki ga oko tayri'ga ja rūi – ga ndojikogi Tupana'ga rehe okoe'yma garemimbotarimova'ea rehe. Ga po ti nomongoi Tupana'ga gwuvihavuhuhetero a'ero nehē, ei Jesus'ga ga pe.

Imbateheteva'ea nomondopapotari

(Mateus 19.16-30; Marcos 10.17-31)

¹⁸A'ero huvihava'ga ei Jesus'ga pe ombo'ehara'ga pe:

—Marāva'ea rupi pyryva'ea rupi po ti ji rekoī nehē jirekoaḡwamamo Tupana'ga pyri avuirama nehē? ei ga Jesus'ga pe.

¹⁹ A'ero Jesus'ga ei ga pe:

—Maraname nde ei pyryva'ea rehe? Tupana'ga nhi'īga jate ko pyry, ei Jesus'ga. ²⁰ Erekwaha ko nde Tupana'ga remimbo'eukaragwera Moisésva'ea pe ymyahū. Ga e'i ahe ve:

“Tererekoi ti ojipe'ḡa nembireko'ḡa.

Terejukai ti ojipe'ḡa.

Teremimi ti ojipe'ḡa hugwi.

Tane'mbei ti ojipe'ḡa mombe'gwovo tehe.

Emondo ti ejeaporoḡita imohina ejuva'ga rehe eyhēa rehe no,” ei Tupana'ga, ei Jesus'ga.

²¹ A'ero ga ei Jesus'ga pe:

—Jivoja'irame ji hendukatupavi Moisésva'ea remimbo'eagwera. Kiro ji heronhimomboakari ahendu katu ve ji, ei ga.

²² Ga renduvame Jesus'ga ei ga pe:

—Ojipeji rehe nderehygi ve Tupana'ga remimbotarimova'ea rehe. Emondo pa ti embatera itambere'ia pyhyga. Kirē ti ema'ē eitambere'ia imbatere'yve'ḡa pe, ei Jesus'ga. A'ero po ti Tupana'ga imombyryvi nde ve yvagi pe nehē, ei Jesus'ga. Nurā ji ei nde ve: Emondo pa ti eitambere'ia kiro. Imondopavirē ti ejo ji rupi ekovo nhiremimbo'eharamo ejikoga ji rehe jate, ei Jesus'ga ga pe.

²³ Jesus'ga renduvame ga ndovy'ahetei. A'ereki ga nomondopapotari ombatehetero ḡwaramo.

²⁴ Gavy'are'yma repiaga Jesus'ga ei:

—Hahy imbateve'ḡa pe ḡa erame Tupana'ga pe eko ti oreruvihavuhuhetero javo. Po ḡa nde'ipotari te a'ea. Ndokopotari ḡa garemimbo'ea rupi okoheteavo ombatera rehe, ei Jesus'ga.

²⁵ Tegwete yuranuhūa'javuhuva'ea hohava camelo hohava agulha kwa'ria rupi. Tegwete hete imbateheteve'ḡa

hohava Tupana'ga nhi'īga rupi okoheterame ombatera rehe. Nurā po ti ḡa ndojikogi ga rehe, ei Jesus'ga.

²⁶ A'ero garenduve'ḡa ei:

—Ma'ḡa po ti oho Tupana'ga pyri yvagi pe nehē naerū?

²⁷ A'ero Jesus'ga ei:

—Na tuhē vyakotyve'ḡa nonhimondoi yvagi pe. A'ereki tegwete ḡa pe. Tupana'ga pe reki nonhimimi. A'ereki ga ḡa mbojiko ojihe ḡa mbuhuruka ojipyri, ei Jesus'ga.

²⁸ A'ero Pedro'ga ei Jesus'ga pe:

—Ji rendu ti, ei ga. Ore oropohi pa ore orombatera hugwi orojikovo neremimbo'eharamo.

²⁹ A'ero Jesus'ga ei ḡa pe:

—Imombe'ukatuavo ji ei pe me pe'jave'ḡa pe no – kiroki ḡa pe ja opohi ombatera hugwi gwe'yja'ḡa hugwi no xako ti Tupana'ga remimbotarimova'ea rupi javo. A'e ji: Pyry hete po ti ga pe nehē – kiroki ga opohi ḡwonga hugwi, gwuva'ga hugwi, oyhēa hugwi, oirū'ḡa hugwi, ḡwembirekohēa hugwi, gwa'yra'ḡa hugwi. ³⁰ Po ga opohi pa ḡwonga hugwi ḡa hugwi no taho ti Jesus'ga rupi javo, a'ero aḡwamo koji'i Tupana'ga imombyryhetei ga pe nehē. Aerē po ti Tupana'ga ga mongoi ojipyri ga mombytavo avuirama nehē, ei Jesus'ga ḡa pe.

Jesus'ga omombe'ua'ja omanoaḡwama

(Mateus 20.17-19; Marcos 10.32-34)

³¹ Kiro Jesus'ga dozeve'ḡa nderohoi irupe'i jara'ḡa hugwi. Dozeve'ḡa pe ga ei a'ero:

—Ji rendu ti. Kiro nhande hoi cidade de Jerusalém me. A'ero ihoi Tupana'ga nhi'īga mombe'uharava'ea rembikwati-japava rupi – kiroki a'ea ji mombe'u, ei Jesus'ga. ³² Aerē Jerusalém me po ti nhimondoukahava judeus'garūive'ḡa pe nehē. A'ero po ti ḡa ji rerekomemui

okote'varuhuavo ji ve onyvuna ji rehe nehē. ³³ Ipira apopyra pyvō po ti ġa ji nupanupāi ji mondohondohoga nehē. Kirē po ti ġa ji jukai nehē. Ko'emameva'ea py'rovo mokōi jikira py'rovo po ti ji kw'eravi nehē vvyakotyva'ero yvagipeva'ero no, ei Jesus'ga dozeve'ġa pe.

³⁴ Dozeve'ġa nombaragwahavi ganhimombe'ua rehe reki. A'ereki onhimiva'ea ġa pe. Ovytereri pe ġa ei:

—Marā ga'ea? Maraname ga ei na onhimombe'gwovo? ei ġa.

Jesus'ga omboheakwa katu heakwagweva'ea

(Mateus 20.29-34; Marcos 10.46-52)

³⁵ Aerē Jesus'ga hogahoi. Kiro ga vahemi ġwerī cidade de Jericó pe. Pevo heakwagweve'ga apygi pehea rembeyvyri pe oporanduva itambere'ia rehe.

³⁶ Ġwendu ga he'yive'ġa kwavame onhipyvō onhimongyavo. A'ero ga ei:

—Maraname ġa kwaġakwavi?

³⁷ A'ero ġa ei ga pe:

—Jesus'ga kwavi kiro Nazarépeve'ga.

³⁸ A'ero ga onhi'iġa mondoi tanhirendu ti Jesus'ga javo.

—Jesus! Nde ko Daviva'ea rymyminoro! ei ga.

Nahā ga ei Jesus'ga pe. A'ereki ga e'i ovytereri pe: “Jesus'ga pe Tupana'ga e'i eko ti ġanduvihavuhetero javo.”

—Ji poko ti! ei ga Jesus'ga pe.

A'ea ga ei tanhimboheakwa katu ti ga opopoakara pyvō javo.

³⁹ A'ero tenondeve'ġa ei ga pe:

—Epi! ei ġa ga pe tonhi'imbi ga javo.

Koji'i ga onhi'iġa mondoi reki.

—Daviva'ea rymyminoro ji poko ti! ei ga Jesus'ga pe.

⁴⁰ A'ero Jesus'ga pytai ga reruruka ojipyri. Ga rurame Jesus'ga ei ga pe:

⁴¹ —Marā po ti ji nde rerekoi nehē? Gara nde erepota?

A'ero ga ei:

—Ji mboheakwa katu jipojykaharetero, ei ga.

⁴² —Ehepia ti a'ero! ei Jesus'ga ga pe. Erejiko nde ji rehe. Nurā nde rekwakaturu kiro, ei Jesus'ga.

⁴³ Kotihī hete ga hepiagi a'ero. Ogwovo Jesus'ga rupi ga Tupana'ga mbohetei.

—Ndepyry hete nde ji ve, ei ga Tupana'ga pe.

Pevoe'ġa na jitehe ġa ei gareakwaturu repiagame:

—Ndepyry hete nde ga mboheakwaturu! ei ġa Tupana'ga pe onhimongyavo.

Jesus'ga Zaqueuva'ea pavēi

19 Kiro Jesus'ga hoi ovahema cidade de Jericó pype ogwovo mbytera rupi.

² Pevo Zaqueu'ga ruvi itambere'ia mono'ōhara'ġa nduvihava'ga.

Imbate hete ko ga. ³ Ga Jesus'ga repia pota. “Marā po ga rekoi?”

ei ga ovytereri pe. Zaqueu'ga vvyive. Nurā ga ndohepiagi Jesus'ga he'yive'ġa

ga mbotyvahivame. ⁴ Nurā ga nhani ġa pyvō okwava ogwovo ġa nenonde

ojiupia i'yva rehe amoreira rehe. “Avo hugwi po ti ji Jesus'ga repiagi nehē,” ei

ga ovytereri pe. A'ereki Jesus'ga okwa ġwerī i'yva pyvō.

⁵ Ovahemame Jesus'ga rovavuri Zaqueu'ga koty ga repiaga javo ga pe:

—Zaqueu! Haite! Ejj! Aġwamo ji tapyta neronga pype, ei Jesus'ga.

⁶ Kotihī ga jyvi i'yva hugwi a'ero gworygworyvamo Jesus'ga rehe ga

rerogwovo ġwonga pype. ⁷ A'ea ojipe'ġa ndopotaruhui onhimongyavo. A'ero ġa

ei:

—Maranameuhū okote'varuhuve'ga ronga pype Jesus'ga oki opytapota pevo?

⁸ Aerē Zaqueu'ga ami onhi'iġa nhandepojykaharete'ga pe Jesus'ga pe.

—Ji rendu jipojykaharetero, ei ga Jesus'ga pe. Ambohovaja ti nhimbatepava imondovo hovajara imbatere'ÿve'ga pe nehê. Ji ojipe'ga moandyandyi ipyhygahyavo ga hugwi ikwehe. Kiro po ti ji imondoa'javi ga pe a'ero nehê. Po ojipeji mbatera ji apyhygahy ga hugwi, a'ero po ti ji imondoi quatro ga pe nehê. Nahã po ti ji imondoa'javi koji'i hete ga pe nehê, ei ga Jesus'ga pe.

⁹—Zaqueu, ei Jesus'ga ga pe. Aḡwamo pe pejiko ji rehe, ndehe nenongapyeve'ga pavêi, imomboruka ji ve pejikote'varuhua pe hugwi. Orombojikoguka ji jijihe. A'ereki nde ko Abraõova'ea rakykwepohara no, ei Jesus'ga Zaqueu'ga pe. ¹⁰A'ereki ji ajo yvya koty taheka ti ji vyakotyve'ga imomboã gãndekote'varuhua ga hugwi ga mbojikoguka jijihe javo. Kiroki ga ndogwerekoi gwepiakatuhara'ga oka'nhyve'ga ja – gãndekote'varuhua ti ji tamombo, a'e ji jijoa vyakotyva'ero vyagipeva'ero no, ei Jesus'ga.

Huvihava'ga omondo oitambere'ia dezve'ga pe

(Mateus 25.14-30)

¹¹Ḡã ḡwenduvame ga imombe'ui ojo'java'ea. A'ereki ga uhu ḡweri Jerusalém me. Omombe'u katu ga ga pe. A'ereki ga e'i oyvyteri pe: “Nambegwei po ti Tupana'ga oko vyakotyve'ga nduvihavuhetero Jerusalém me ore pyri nehê,” ei ga hepiapota. ¹²Nurã Jesus'ga ei ga pe:

—Marã po ti hekoi vyakotyve'ga pe ga erame Tupana'ga nhanderuvihavuhetero oko javo? A'ea rehe po ti ji pe mbo'ei ikwahavuka pe me imombe'gwovo a'ea'java'ea, ei Jesus'ga. Huvihava'ga hoi paivouhu ojipe'ga gwyri pe. A'ereki ga e'i: “Pevove'ga huvihavuhu'ga ti te'i ji ve eko ti kiro ejigwyripeve'ga nduvihavuhuro javo,” ei ga.

¹³—Ohoa renonde ga ga mbuhurukari ojipyri dezve'ga ojipyrive'ga. Ḡã pe ga imondomondoi ojipeji itambere'ia ga ndetakwera'ja toambohe'yjuhu ti ga ji ve javo. A'ero ga ei ga pe: “Pepyhyhy ti mbatera nhiitambere'ia pyvõ. Aerê ti pema'ema'ê mbatera itambere'ia pyhyga koji'iva'ea. Nahanahã ti peporavyky nhiitambere'ia pyvõ koji'iva'ea imono'ono'oḡa aerê imbuhua ji ve,” ei ga ga pe.

—Kiro ga hoi ga hugwi a'ero ogwovo paivouhu ojipe'ga gwyri pe, ei Jesus'ga.

¹⁴—Gagwyripeve'ga noarõhetei ga. Nurã ga ei: “Tokoyme ti ga oreruvihavuhuro. Jararamo nhande xaho ga reviri javo a'ea huvihavuhu'ga pe,” ei ga. A'ero paivouhu ga hoi ovahema imombe'gwovo huvihavuhu'ga pe novã. ¹⁵A'ereki ga e'i jipe ga pe eko ti ḡanduvihavuhuro javo.

—A'ero ḡanduvihavuhuro ga jivyri paivouhua hugwi ua ogwyri pe. Ovahe-mame kiro ga ojipyrive'ga mbuhurukari ojipyri – kiroki ga pe ga omondo ojipeji oitambere'ia. A'ereki ga e'i oyvyteri pe: “Maramomi kiro nhiitambere'ia ga imbohe'yjuhurame? Koji'iva'ea po ga ipyhygi ji ve jirakykweri,” ei ga oyvyteri pe, ei Jesus'ga.

¹⁶—Kiro gapyrive'ga ruri ga pyri javo ga pe: “Jipojykaharetero nde erembuhu ji ve ojipeji itambere'ia ikwehe'i. Ikwepygame ji ipyhygi dez,” ei ga.

¹⁷—A'ero ga ei ojipyrive'ga pe: “Ereporavyky katu nde! Ndepyry nde eporavykykatuavo ji ve. Ojipeji te nde erembohe'yjuhu ji ve. Pevo ko dez cidades teni. Akojapeve'ga nduvihavamo ti eko kiro,” ei ga ojipyrive'ga pe.

¹⁸—Kiro ojipe'ga gapyrive'ga ruri ga pyri javo ga pe: “Jipojykaharetero nde erembuhu ji ve ojipeji itambere'ia ikwehe'i. Ikwepygame ji ipyhygi cinco,” ei ga.

¹⁹—A'ero ga ei ojipyrive'ga pe:

—“Kwa. Pevo ko cinco cidades teni. Akojapeve'ġa nduvihavamo ti eko kiro,” ei ga ojipyrive'ga pe.

²⁰—Kiro ojipe'ga gapyrive'ga ruri ga pyri javo ga pe: “Jipojykaharetero nde erembuhu ji ve ojipeji itambere'ia ikwehe'i. Ehepia neitambere'ia – akoja jitehe!” ei ga opojoykahara'ga pe. “Auvā ji neitambere'ia tapy'ynhapira pyvō hepiakatuavo. ²¹A'ereki ji akhyji nde hugwi. A'ereki nde netiruahū. Nde ndereporavykyi. Emo nde erepyhy ojipe'ga hugwi ejive. Nde neretymi. Emo nde eremondoro ojipe'ga nemitymipyra ejive,” ei ga opojoykahara'ga pe.

²²—A'ero ga ei ojipyrive'ga pe: “Ereko te'varuhu nde! Oja nde rehe nde ero ġwaramo ji ve. Nde tuhē ere ji ve: ‘Netiruahū nde ipyhyga ejive eporavykye'yma. Nde neretymi. Emo nde eremondoro ojipe'ga nemitymipyra ejive.’ Nahā nde ei ji ve. Nde ji kwahavipe ji imondorame nhiitambere'ia nde ve embohe'yi ti javo. ²³Maraname nde neremondoi nhiitambere'ia ikwepykara'ġa pe banco pype? A'ero imbuhu'raġirē ojipe'ga pe po ġa ombuhu koji'iva'ea nde ve ramo. Nahā po nde herekoi nhiitambere'ia jirakykweri ramo. A'ero jirura'javame po ji ipyhyga'javi nde hugwi nhiitambere'ia koji'iva'ea reheve ramo,” ei ga ojipyrive'ga pe, ei Jesus'ga.

²⁴—Ġa pe – kiroki ġa o'ā ga pyri – ġa pe ga ei: “Pepyhy nhiitambere'ia ga hugwi imondovo akoja'ga pe – kiroki ga ombohe'yi nhiitambere'ia nahā herekovo dez itambere'ia,” ei gapojoykahara'ga, ei Jesus'ga.

Kiro Jesus'ga renduve'ġa ei Jesus'ga pe:

²⁵—Tere'ei na orepojoykaharetero. Gwereco jipe ga dez itambere'ia.

²⁶A'ero Jesus'ga ei ġa pe:

—A'e ji pe me: Kiroki ga gwereco a'ea pyvō oporavykypota ji ve – ga

pe po ti ji koji'iva'ea imondoi toporavyky ti ga a'ea pyvō javo, ei Jesus'ga. Kiroki ga ndogwerekoi gwerevi oporavykypotare'yma – aru po ti ji ga hugwi a'ero toporavykyajavyme ti ga ji ve javo, ei Jesus'ga.

²⁷—Nurā ġapojoykahara'ga ei javo ojipyrive'ga pe, ei Jesus'ga. Koji'iva'ea ga ei javo: “Nhiarōe'ŷve'ġa – kiroki ġa ndopotari tokoyme ti ga nhanderuvihavuhuro javo ji ve – peho ti ġa nderua avo ġa jukavo jirovai pyteri pe,” ei ga, ei Jesus'ga.

A'ea Jesus'ga imombe'ui ġa pe ojo'java'ea.

Jesus'ga ovahē Jerusalém me Domingo dos ramos

(*Mateus 21.1-11; Marcos 11.1-11; João 12.12-19*)

²⁸Imombe'urē ga hoi ġa nenonde taho ji Jerusalém me javo. ²⁹Ogwovo ga vahemi cidades'ia kotyi ve. Mokōi cidades'ia teni pevo. Ojipea ko Betfagē. Ojipea ko Betânia. Ohī cidades'ia yvytyra rembeyvyri pe monte das Oliveiras rembeyvyri pe.

Kiro ga ei mokonha'ġa pe ġwemimbo'ehara'ġa pe ġa mondouka.

³⁰—Peho ti cidade'i pe pendovai pyteripeva'e pe, ei Jesus'ga. Pevahemame po ti pe hepiagi yuhua'javuhuva'ea ra'yra jumentinho nehē. Ojugwa ġa imo'ama yva rehe pevo. Ahe ndohoi ve i'arimo. Pekwahara ti herua avo. ³¹Po ti ġa ei pe me nehē: “Maraname pe ikwaharavi?” Po ġa ei na, a'ero ti pe'ji ġa pe: “Gaha – kiroki ga pe nhande ei nhandepojoykaharete'ga – gaha e'i: ‘Tareko'ā ti ji taho ti ji i'arimo javo.’” Nahā ti pe'ji ġa pe imbuhuruka, ei Jesus'ga ġa pe.

³²—Kwa, ei ġa. Ogwovo ġa vahemi hepiapava garemimombe'ua.

³³Ġa jumentinho kwaharavame ijara'ġa ġa ndepiagi. A'ero ijara'ġa ei:

—Maraname pe ikwaharavi ta'yra?

³⁴ A'ero ġa ei:

—Gaha – kiroki ga pe nhande ei nhandepojoykaharete'ga – gaha e'i: “Tareko'ā ti ji taho ti ji i'arimo javo.”

—Kwa, ei ġa.

³⁵ Jesus'ga pe ġa heruri a'ero herovahema. Oapoa tapy'ynhapira i'arimova'ea ġa heropori inoġa ikupepytera rehe eho i'arimo javo Jesus'ga pe. A'ero ga hoi i'arimo. ³⁶ Kiro ta'yra ga rerohoi pea rupi. Ga rerohorame ġa heroporo-pori opira i'arimova'ea pea rupi imbokatuavo pehea ga pe. Nahā ġa Jesus'ga mbojiroviari ga rerua nhanderuvihavuhete'ga kiro u javo.

³⁷ Nahā Jesus'ga rerohoi pea rupi ga rerogwovo vvytyra hugwi ga rerogyva ġweri monte das Oliveiras hugwi. Nahā ga rerovahemi ġweri Jerusalém me. A'ea rupi garemimbo'ehara'ġa ndoryndoryvamo Tupana'ga mboheteavo he'yjuhuve'ġa. Hahyahi hete ġanhi'iġa ġa erame ga mboheteavo garemimonhimomby'aheteva'ea rehe nhaporemo gapopoakara rehe ġwembiepiaga rehe nhaporemo. ³⁸ Ġa e'i:

—“Ga pe ti nhandepojoykaharete'ga tomombyry!

A'ereki nhandepojoykaharete'ga ga mbuhuruka avo eko ti ġanduvihavuhetero javo ga pe,” ei ġa.

“U katu yvagipeve'ga py'a ga rehe.

Timbohete ti Tupana'ga yvagipeheteve'ga!” ei ġa.

³⁹ He'yive'ġa pyteri pe fariseus'ġa oko. Ndopotari jara'ġa Jesus'ga remimbo'ehara'ġa erame Jesus'ga mboheteavo. Nurā ġa ei Jesus'ga pe:

—Ahembo'eharamo emombi ti neremimbo'ehara'ġa, ei fariseus'ġa.

⁴⁰ A'ero Jesus'ga ei fariseus'ġa pe:

—A'e ji pe me: Po ġa ji mbohete-pigi jave'yma, a'ero hahyahi po ti ita nhi'iġa a'ea tuhē i'erame ji mboheteavo nehē, ei Jesus'ga ġa pe.

Jesus'ga ojehe'o Jerusalém rehe ipypeva'ea rehe

⁴¹ Kiro Jesus'ga vahēġweri cidade de Jerusalém me. Hepiagame ga jehe'oi hehe ipypeve'ġa ndehe no. ⁴² Ojehe'gwovo ga ei:

—Jerusalémmeva'ero po aġwamo vehevi pe pemongiuka Tupana'ga nhi'iġa pejiptype ramo nahā imbaragwahava pepy'a noġatua rehe ramo. A'ea ji apota novia. Emo pe napehendukatui. A'ero kiro pepy'a noġatua onhimiva'ea pe me, ei Jesus'ga.

⁴³ —Aerē po ti pearōe'yve'ġa picidade apēi yja japovo hovapiaramo picidade rekihyama nehē. Nahā po ti ġa pe atimani pe mohemukare'yma jugwi otavuka pe me nehē, ei Jesus'ga.

⁴⁴ A'ero po ti ġa imondurupavi picidade pe moka'nhyambava ipype nehē. Ndojikojikoga'javi ita ojogwehe penonga rehe ita apopyra rehe. Tupana'ga ji mbuhuruka pe pyri emombo ti ġandekote'varuhua ġa hugwi javo. Emo pe napemomborukari ji ve pejikote'varuhua pemongiukare'yma Tupana'ga nhi'iġa pejiptype penhimombaragwahapotare'yma pepy'a noġatupotara rehe. Nurā po ti ga pe moka'nhyambavukari ġa pe nehē, ei Jesus'ga.

Jesus'ga omo'emba ahe ahejatykahavuhua hugwi

(Mateo 21.12-17; Marcos 11.15-19; João 2.13-22)

⁴⁵ Kiro Jesus'ga hoi oje'yja'ġa jatykahavuhu pe Tupana'ga mbohetehei pe ovahema. Pevo okara hugwi mytu'ēva'ea hugwi ga ġa mo'embavi ima'ēhara'ġa ipyhyhara'ġa ndeheve – kiroki ġa oma'ē mbatera ipyhyga pevo ojatykahavuhua pyri. ⁴⁶ Ġa pe ga ei:

—Ymyahū Tupana'ga ei ikwatijaruka hako:

“Tonhi'i ti ġa ji ve nhironga pype yvya koty ji mboheteavo,” ei Tupana'ga hako, ei Jesus'ga ġa pe.

—Pe ki a'e te pe'ji pejohupe: “Tim-oandyandyjuhu ti ġa ikwepykwepyga mbatera pyvō Tupana'ga ronga pype,” pe'ji pe, ei Jesus'ga. Nahā pe Tupana'ga ronga mongoukari iporomive'ġa nduhavamo, ei Jesus'ga ikwepykara'ġa pe.

⁴⁷ Nane'ymi Jesus'ga judeus'ġa mbo'embo'ei ġajatykahavuhua pype. Emo ikwava'ġhara'ġa nduvihava'ġa ojuka pota Jesus'ga judeus'ġa mbo'ehara'ġa pavēi huvihava'ġa pavēi no.

⁴⁸ —Maramarā po ti nhande ga jukai nehē? ei ġa ojohupe.

Ndohekatui ġa ġajukahava rehe. A'ereki pevove'ġa ġwendu pota hete Jesus'ga nhi'ġa ov'y'aheteavo ga rehe onhimongyavo.

Ma'ġa nde mbuhurukaruho avo? ei ahe Jesus'ga pe

(Mateus 21.23-27; Marcos 11.27-33)

20 Aerē Jesus'ga ġa mbo'ei ġajatykahavuhua pype templo pype. Omombe'u katu ga ġa pe pyryva'ea onhimombe'ua. Ga nhi'ġame uhu ikwava'ġhara'ġa nduvihava'ġa judeus'ġa mbo'ehara'ġa pavēi xava'eve'ġa pavēi no. ² Jesus'ga pe ġa ei:

—Emombe'u ti ore ve. Ma'ġa nde mbuhurukaruho avo nahanahā ti eko javo? Ma'ġa e'i a'ea nde ve? ei ġa Jesus'ga pe.

³ A'ero Jesus'ga ei ġa pe:

—Ji nhi'ipondekwa ti imombe'gwovo ji ve. ⁴ Ma'ġa ombuhuruka João Batis-tava'ea? A'ero ga ġa mobatiza okovo garemimbotarimova'ea rupi. “Tupana'ga yvagipeve'ga ombuhuruka ahe,” pe'ji po pe. “Yvyakotyve'ga ombuhuruka ahe,” pe'ji po pe. Marā pendeaporoġita a'ero naerū? ei Jesus'ga ġa pe.

⁵ A'ero ġa eġa'ei ojohupe:

—Po ti nhande ei: Tupana'ga ombuhuruka ahe, a'ero po ti Jesus'ga ei nhande ve nehē: “Maraname pe ndap-eroviari João Batis-tava'ea nhi'ġagwera naerū?” Nahā po ti Jesus'ga ei nhande ve nehē. ⁶ Po ti nhande ei: Yvyakotyve'ga ombuhuruka João Batis-tava'ea, a'ero po ti nhandegwyripeve'ġa henduvi nhanenhi'ġa imombomboia ita nhande rehe nhande jukavo ipyvō nehē. A'ereki nhandegwyripeve'ġa e'i ovvyteri pe: “João Batis-tava'ea ko Tupana'ga nhi'ġa mombe'uharamo. Tupana'ga ahe mbuhuruka nhande pyri. A'iti a.” Nahā nhandegwyripeve'ġa heroviari javo ahe ve ovvyteri pe, ei ġa ojohupe.

⁷ Nurā ġa ei Jesus'ga pe:

—Ma'ġa po ombuhuruka João Batis-tava'ea? Ma'ġa e'i ga pe, a'ero ga omobata-tiza ġa? Ndorokwahavi, ei ġa javo tehe ga pe.

⁸ A'ero Jesus'ga ei ġa pe:

—Ji po ti na jitehe namombe'ui ga pe me a'ero nehē – kiroki ga ji mbuhu avo ji rerekovo – gaha po ti ji namombe'ui pe me nehē, ei Jesus'ga.

Garemitymipyra repiakatuhara'ġa okote'varuhuve'ġa

(Mateus 21.33-46; Marcos 12.1-12)

⁹ A'ero pevove'ġa pe Jesus'ga imombe'ui ojo'java'ea. Ġa mbo'eavo ga ei:

—Akwaimbae'ga itymi yhy-poa'javuhuva'ea uva'yva ko pe, ei Jesus'ga. Aerē ga ei ojipe'ġa pe: “Pehepia katu ti nhiremitymipyra jikohoa. A'ero jykjhava rupi he'yjuhu po ti yva'ia peapoaramo ikwepykavamo a'ero nehē. He'yjuhu po ti yva'ia jiapoaramo a'ero nehē no,” ei kohoa jara'ga ġa pe.

—“Pyry,” ei ġa. A'ero ġa pytai ko pe hepiakatuavo ga pe, ei Jesus'ga.

—Paivohu kohoa jara'ga hoi a'ero mbaigwehu po ti jijivyrá'java nehē javo, ei Jesus'ga.

¹⁰—Aerē kiro jykhyava reki, ei Jesus'ga. A'ero kohoa jara'ga ei ojipyrive'ga pe: “Eho ti ġa pyri nhiremitymipyra repiakatuhara'ġa pyri. Toyky ti ġa yva'ia imbuhuruka jiapoá ji ve,” ei ga.

—“Kwa,” ei ga. Ogowovo ga vahemi ġa pyri imombe'gowovo ganhi'ġa ġa pe.

—Emo ġa nomondopotari yva'ia ga pe ga nupanupamo ga mondovo ojihugwi. Gapojate oho ġa hugwi a'ero.

¹¹—Aerē kohoa jara'ga ojipe'ga mondoi ojipyrive'ga togweru ti ga yva'ia ġa hugwi javo novía. A'ero gapyrive'ga hoi. Ga vahemame pevo garemitymipyra repiakatuhara'ġa ga nupanupái ojigwaraita ga rehe ga mondovo ojihugwi. Gapojate oho ġa hugwi a'ero.

¹²—Aerē kohoa jara'ga ojipe'ga mondoi ġa pyri novía ojipyrive'ga. Gapyrive'ga vahemame ġa pyri ġa ga kyti ga mu'umu'uma ga momboa.

¹³—A'ero kohoa jara'ga ei: “Marā po ti ji nhiremitymipyra repiakatuhara'ġa nderekoi? Amondo po ti ji jira'yra'ga ġa pyri nhiremia'nguhete'ga nehē. Po ti ġa ga rerekokatui imondovo ga pe ga repiagame nehē,” ei ga gwa'yra'ga mondovo novía.

¹⁴—Ogowovo gara'yra'ga vahemi uva'ga remitymipyra repiakatuhara'ġa pyri. Gara'yra'ga repiagame ġa ei ojohupe: “Avova'ea ko gayvyaġwama. Tijuka ti ga. A'ero po ti nhande tireko pa vyva nehē,” ei ġa.

¹⁵—A'ero ġa gara'yra'ga mombori kohoa hugwi ga jukavo, ei Jesus'ga imombe'gowovo. Marā po ti kohoa jara'ga ġa nderekoi a'ero nehē?

¹⁶Ovahē po ti ga onhimitymipyra repiakatuhara'ġa moka'nhybava gwa'yra'ga repyga nehē. A'ero ga ojipe'ġa mongoi ġwemitymipyra repiakatuharamo, ei Jesus'ga.

Jesus'ga nhi'ġa renduvame pevove'ġa ei:

—Po ti na rūi nehē hamo!

¹⁷Ġa ndepiaheteavo Jesus'ga ei ġa pe:

—Nahā tuhē po ti nehē. Tupana'ga rembikwatijarukara e'i:

“Onga apohara'ġa japorame onga ita apopyra hepiagi ojipeji ita.

A'ea ġa imombori ipo'rue'yma tiruahū javo jupe.

Aerē akoja jitehe hekoi huvihavamo jara hohe

opyryhetero onga pyhykatuavo.”

A'ea ikwatijaripyra e'i, ei Jesus'ga oarōe'yma mombe'gowovo ġa pe.

¹⁸—Kiroki ġa o'a akoja rehe ita rehe – ġahā po ti onhika'mbika'mbi nehē, ei Jesus'ga. Po ti akoja ita ihiri ġa ndehe nehē, a'ero po ti ita ġa ka'mbika'mbigi ġa mongu'iuhuavo nehē.

A'ea Jesus'ga ei ikwahavuka oarōe'ýve'ġa mbote'vara.

Césarva'ea rembiapoa itambere'ia

(*Mateus 22.15-22; Marcos 12.13-17*)

¹⁹A'ea rupi ġa ei ojohupe Jesus'ga mombe'gowovo judeus'ġa mbo'ehara'ġa ikwava'ēhara'ġa nduvihava'ġa pavēi. Ga arōe'yma ġa ei:

—Jesus'ga nhande mombe'u o'ete'varuhuavo nhande ve imombe'urame ojo'java'ea peko akoja'ġa ja javo nhande ve, ei ġa.

Nurā ġa Jesus'ga pyhypotarahivi kiro. Emo ġa okyhyji pevove'ġa hugwi. A'ereki pevove'ġa oarō hete Jesus'ga onhimongyavo ga ko Tupana'ga nhi'ġa mombe'uhara'ga javo. ²⁰Nurā ġambo'ehara'ġa ikwava'ēhara'ġa nduvihava'ġa pavēi Jesus'ga rapekouhui okovo ganhi'ġa rerojijyi pota. Ojipe'ġa pe ġa enhimimi:

—Peho ti Jesus'ga pyri ga renduva. Pekokatūā ti ga pyri tokwahavyme ti ga omoandyandyja. Po ti ga nomombe'ukatui a'itiheteve'ea, a'ero

po ti ore ga mbotegwetei ga mondovo governador'ga pyri nehē. A'ero po ti ga ga pyhygukari ga rerekovo nehē, ei ġa ga mondovouka Jesus'ga pyri.

—Kwa, ei ġa ogwovo.

Ovahē ġa Jesus'ga pyri. ²¹Kiro ġa ei Jesus'ga pe:

—Hupi hete nde eremombe'u orembo'eharamo. A'itituhēva'ea rehe nde ore mbo'e. A'ea rehe jate nde rekoi ekyhyjie'yma ojipe'ġa hugwi ekoe'yma huvihava'ġa ndehe jate. Nderekoi nde embohetetehea rehe no. Tupana'ga remimbotarimova'ea rehe nde ore mbo'e katu, ei ġa Jesus'ga pe. ²²Marā ndereaporoġita? César'gareheve'ġa e'i: “Pemondomondo ti itambere'ia César'ga pe nhanderuvihavuhu'ga pe ga imono'oġukarame,” ei ġa. Mara'ngu po nde javo: “Timondo ti”? Mara'ngu po nde javo: “Timondoyme ti”? Marāi nde?

ei ġa Jesus'ga pe.

²³Ojohupe ġa ei:

—“Tapemondoi ti César'ga pe,” e po ti ga nhande ve nehē hamo, ei ġa ojohupe. A'ero po ti nhande ga'eagwera mombe'ui César'ga pe nehē. A'ero po ti César'ga onhimonha'nga ga rehe nehē, ei ġa ojohupe.

Jesus'ga ombaragwaha omoandyandyipotara rehe. Nurā ga ei ġa pe:

²⁴—Pehepiuka ti ji ve itambere'ia moeda.

A'ero ġa hepiukari ga pe. A'ero ga ei:

—Ma'ġa ra'angava hehe? Ma'ġa ndera ġa okwatija inoġa hehe? ei Jesus'ga.

A'ero ġa ei:

—César'ga ra'angava. Garera tuhē ġa okwatija inoġa hehe.

²⁵A'ero Jesus'ga ei ġa pe:

—Pemondoa'ja ti César'ga rembiapoa ga pe a'ero. Tupana'ga rembiapoa ki a'e te pemondoa'ja Tupana'ga pe, ei Jesus'ga ġa pe.

Yvyakotyve'ġa pe Jesus'ga ei Tupana'ga rembiapoa tonhimondo ti ġa onhikwava'eġa ga pe javo.

²⁶Hupi hete Jesus'ga imombe'ui tomondo ti ġa César'ga pe javo. A'ero tegwete ġa pe Jesus'ga moandyandyihava pevove'ġa ga renduvame a'ero. Onhimomby'avo Jesus'ga nhi'iġa rehe ġa nonhi'iġa'javi.

Ombogwerahavirē omanove'ġa nahembirekoa'javi

(*Mateus 22.23-33; Marcos 12.18-27*)

²⁷Kiro saduceus'ġa nduri Jesus'ga pyri. Saduceus'ġa ndogweroviari omanove'ġa mbogwerahava. Ua ġa ei ojohupe:

—Mara'ngu po ti Jesus'ga onhimbotegweteavouka nhande ve onhi'iġame nehē?

A'ea ġa ei ojohupe ua ovahema Jesus'ga pyri.

²⁸Nde ko orembo'eharamo javo, ġa ei Jesus'ga pe:

—Ymyahū Moisésva'ea okwatija hako tokwaha ti ġa javo. Aherembikwatijara e'i:

“Po akwaimbae'ga irū'ga manoi ta'yre'ymame ġwembirekohēa pe, a'ero ti ga tahembireko hēa pavēi. Ta'y ti ga hēa pe nhiirūva'ea togwereco gwakykwepohara'ġa javo.”

A'ea Moisésva'ea ikwatijari hako, ei ġa Jesus'ga pe.

²⁹Kiro ġa imombe'ui omanove'ġa Jesus'ga pe. Ġa e'i:

—Ymya seteva'ea onhoirūva'ea hako, ei ġa Jesus'ga pe. Ojihuvypyva'ea rembirekoro kako. Ndata'yri ahe kunhangwerava'ea pe. Aerē akwaimba'eva'ea manoi. ³⁰A'ero aheakoindava rembirekoro aherembirekokwerava'ea pavēi oirūva'ea py'rovo Moisésva'ea nhi'ipo'ruavo. Ndata'yri ahe aherembirekokwerava'ea pe. Aerē ahe manoi no. ³¹Na jitehe

aheakoidava pe a'ero. Omano ahe ta'yre'yma aherembirekokwerava'ea pe, ei ġa. Na jitehe jarava'ea onhoirūva'ea nħaporemo ahe rembirekoro aherembirekokwerava'ea pavēi. Ndata'ypavi reki seteva'ea aherembirekokwerava'ea pe. Omanomba ahe kako. Nahā ahe rekoī ojopy'ropy'rovo. ³² Aerē mbapavamo aherembirekokwerava'ea manoi kunhangwerava'ea kako, ei ġa Jesus'ga pe.

³³—Marā po ti a'ero nehē? ei ġa Jesus'ga pe. Omanove'ġa mbogweravame po ti Tupana'ga seteva'ea mbogweravi kunhangwerava'ea reheve nehē. Ma'ġa nembirekoro po kunhangwerava'ea rekoī nehē ahe kwerava'javame nehē? A'ereki seteva'ea onhoirūva'ea hambireko kunhangwerava'ea pavēi, ei ġa. Emombe'u ti ore ve. Marā po ti a'ero nehē? ei ġa Jesus'ga pe.

A'ea ġa imombe'utehei heroviare'yma ġwaramo omanove'ġa mbogwerahava.

³⁴ Kiro Jesus'ga ei ġa pe:

—Avo yvya koty akwaimbae'ġa nembirekoro. Ojipe'ġa kunhangwera'ġa mohembirekoi no. ³⁵ Jara'ġa pe po ti Tupana'ga ei nehē: “Jihi a'e pe me: Pepyry pe. A'ero po ti ji pe mbogweravi omanove'ġa mbogwerahava rupi pe mombytavo ji pyri nehē.” Nahā po ti Tupana'ga ei ġa pe nehē. Ġahā kirē nahembirekoa'javi nehē akwaimbae'ġa kunhangwera'ġa no. ³⁶ Tegwete ġamanoa'java no. A'ereki ġa oko Tupana'gapyrive'ġa ja yvagipeve'ġa ja. Yvagi pe Tupana'gapyrive'ġa oko omanoe'yma. Na jitehe po ti Tupana'ga remimbogwerave'ġa nomanoa'javi nehē no. Tupana'ga ra'yramo ġa ndekoi Tupana'ga remimbogwerava'ero ġwaramo, ei Jesus'ga.

³⁷—Moisésva'ea vehevi imboukwahavi nħande ve ikwahavuka ahembogwerahava ikwatijarame i'yva mombe'ua

ikaja pyteripeva'ea mombe'ua. A'ereki imombe'urame a'ea ahe okwatija javo:

“Tupana'ga ei: ‘Jihi ko Tupanamo.

Abraão'ga ji mbohete.

Isaque'ga ji mbohete.

Jacó'ga ji mbohete’.”

A'ea Moisésva'ea okwatija Abraãova'ea manorē Isaqueva'ea manorē Jacóva'ea manorē. Ikwatijarame nahā Moisésva'ea ikwahavukari nħande ve ġa okoji javo.

³⁸ A'ereki Moisésva'ea nde'i: “Tupana'ga ei: ‘Abraãova'ea ji mbohete’.” A'ea rūi ahe e'i ikwatija. A'ereki Tupana'ga pe ġa okoji. “Oko pa ġa avuirama,” ei Tupana'ga ikwahava, ei Jesus'ga saduceus'ga pe.

³⁹ Kiro judeus'ġa mbo'ehara'ġa ei Jesus'ga pe:

—Ahembo'eharamo hupi hete nde nhi'iġi ahembogwerahava mombe'gwovo, ei ġa Jesus'ga pe.

⁴⁰ A'ero ġa nħaporemo nde'ia'javaġwami tuhē Jesus'ga pe maramarā jave'yma. A'ereki ġa okyhyji ga hugwi ga okwaha pa javo.

Cristo'ga ko Daviva'ea rymyminoa ahepojykaharetea no

(*Mateus 22.41-46; Marcos 12.35-37*)

⁴¹ A'ero Jesus'ga ei ġa pe:

—He'yive'ġa ei: “Cristo'ga Tupana'ga remimbuhurukara'ga ko Daviva'ea rymyminoa.” A'ea ġa ei, ei Jesus'ga. Maraname ġa ei a'ea ga pe? ⁴² A'ereki ymyahū Daviva'ea tuhē okwatija inoġa livro de Salmos rehe. Ikwatijarame ahe ei hako:

“Tupana'ga e'i jipojykaharete'ga pe:

‘Eapy na'ē ji pyri jijohukoty rūi ekovo huvihavamo epytavo.

⁴³ Tamongo ti ji nearōe'yve'ġa neremimbotarimova'ea rehe nehē,' ei Tupana'ga,” ei Daviva'ea ikwatija hako, ei Jesus'ga.

⁴⁴ A'ea Daviva'ea ei imombe'gwovo Cristo'ga ko jipojykaharetero oko javo.

Ga ko Daviva'ea rymymino'ga jate rūi naerū, ei Jesus'ga onhimombe'gwovo ġa pe ġa mbojapyakavo.

**Judeusva'ea mbo'eharava'ea
onhimbohete tehe**

(Mateus 23.1-36; Marcos 12.38-40)

⁴⁵ Pevove'ġa nhaporemō ġwenduvame Jesus'ga ei ġwemimbo'ehara'ġa pe:

⁴⁶ —Penhimboko'i ti. Tapekoi ti judeus'ġa mbo'ehara'ġa ja. A'ereki ġa onhimboheteuhu. Omongi pota ġa opipukuhua tianderepia ti ġa nhande mboheteavo javo. Ikatuuhu ġa pe ojipe'ġa mbaragwahavame ġa ndehe ima'ēhai pe feira pe onhi'ġatuavo ġa pe orembo'ehara javo ġa pe.

—Nhandejatykahava pype ġa oapy nhanderuvihava'ġa apykava rehe. A'ereki ġa e'i oyvyteri pe: “Tianderepia pa ti ġa nhande mboheteavo,” ei ġa. “A'ereki nhande ġanduvihavuhuhetero xako.” Na jitehe ġa ei oyvyteri pe i'upota toryva jara'ġa pyri toryva repiagame.

⁴⁷ —Opojykaahy ġa mbatera aherembirekokwera'ġa hugwi, ei Jesus'ga. Onhi'imbukuhu tehe ġa Tupana'ga pe. Oyvyteri pe ġa ei: “Nhande renduvame po ti ojipe'ġa ei nhande ve oarō hete ġa Tupana'ga javo,” ei ġa oyvyteri pe. Nurā jate ġa nhi'inhi'ġi Tupana'ga pe ahe moandyandyita, ei Jesus'ga. A'ero kaitu po ti hahy hete ġa pe nehē, ei Jesus'ga ġa pe.

**Aherembirekokwerava'ea
remimondoa**

(Marcos 12.41-44)

21 Kiro judeus'ġa jatykahavuhu pe Jesus'ga imbateve'ġa ndepiagi ġa imondorame itambere'ia hyrua pype. ² Ga aherembirekokwerahēa repiagi hēa imondorame oitambere'ia ipype imbatere'ġvehēa. Mokōi itambere'ia hēa imon-

doi ipype duas moedas. ³ A'ero Jesus'ga ei:

—A'e katu ji nde ve: Kia aherembirekokwerahēa remimondoa imbatere'ġvehēa remimondoa koji'i pyry Tupana'ga pe ġanemimondoa hohe pa. ⁴ A'ereki he'yiva'ea ġa omombyta itambere'ia ojive imondorame Tupana'ga pe hyrua pype. Hēa ki a'e te moko'i te hēa herekoi itambere'ia. Hēa imondopavi reki oapoa ipype, ei Jesus'ga.

**Judeusva'ea jatykahavuhua
mondurupavaġwama**

(Mateus 24.1-2; Marcos 13.1-2)

⁵ Aerē ojipe'ġa ei:

—Ikatu hete nhandejatykahavuhua ita apopyra. Omondo ġa itauhua pyryva'ea japokaturame ymyahū. Ombojigwa ġa ojatykahavuhua a'ea pyvō ojipea pyvō no timbohete Tupana'ga javo.

A'ero Jesus'ga ei:

⁶ —Pehepia pe nhandejatykahavuhua avo. Aerē po ti ndojikojikoga'javi ojogwehe itauhua nehē. Omonduru pa po ti ġa inoġa nehē, ei Jesus'ga ġa pe.

**Hahyheteaġwama
Jesus'gareheve'ġa pe**

(Mateus 24.3-14; Marcos 13.3-13)

⁷ A'ero ġa ei ga pe:

—Orembo'eharamo emombe'u ore ve, ei ġa Jesus'ga pe. Maname po ti ġa imondurugi nhandejatykahavuhua nehē? Marāva'ea po ti Tupana'ga hep-iukari na'ē ahemonhimomby'ava'ea nehē ikwahavuka nhande ve nehē? A'ero po ti nhande ikwahavi imonduruġwerihava po ti kiro javo, ei ġa.

⁸ A'ero Jesus'ga ei:

—Penhimboko'i ti! Tapenhi-moandyjukari ti ġa pe. Aerē po ti he'yjuhuve'ġa uhu ji ra'āra'āteheavo javo nehē: “Jihi ko Cristoramo Tupana'ga remimbuhurukaramo. Kiro

mbapava uhu ahemokan'hymbahava a'ero," e'i po ti ġa o'mbero nehē, ei Jesus'ga. Tapehendukatui ti ġa a'ero.

⁹—Aerē po ti ojipe'ġa tavukari ojipe'ġa pe nehē. Ojipe'ġa po ti ndokopotari gwuvihavuhu'ġa nhi'iġa rupi nehē. A'ero po ti ġa ndekoi ojogwehe nehē. Imombe'urame pe me ti tapenhimonghyjiukari ġa pe. Otavuka tuhē po ti ġa nehē. A'ea rupi rūi po ti mbapavakotyva'ea nehē, ei Jesus'ga.

Ojipea Jesus'ga ei ġa pe:

¹⁰—Ġagwyrivepe'ġa po ti oko na'ē ojipe'ġa gwyrivepe'ġa ndehe otavuka ġa pe nehē. Ojipe'ġa nduvihavuhu'ġa po ti omondo ojigwyrivepe'ġa otavuka ojipe'ġa nduvihavuhu'ġa gwyrivepe'ġa pe nehē, ei Jesus'ga. ¹¹Omyomyi po ti yvya avo nehē. Pevo po ti yvya imyimy nehē no, ei Jesus'ga. Ahā po ti ġa pe mbatera avo nehē. Pevo po ti ty'ara ġa jukai nehē no, ei Jesus'ga. Itetirumba po ti ġa nehē. Opihipihi po ti ġa karugwara ojohugwi nehē, ei Jesus'ga. Yvaga hugwi ahemonghyjiva'ea jipiukari ikwahavukava'ea ahe monghyjiavo nehē, ei Jesus'ga.

¹²—A'ea renonde po ti ġa pe pyhygi okote'varuhuavo pe me nehē. Ġa po ti pe nderohoahyi pende'yja'ġa jatykahai pe ipypeve'ġa nduvihava'ġa ndovai pyteri pe pe mondovouka cadeia pype nehē. Ġa po ti pe nderohoukari huvihavuhu'ġa ndovai pyteri pe nehē gvernador'ġa ndovai pyteri pe no. Ġandovai pyteri pe po ti ġa pe nderohoukari nehē timboja tehe ti ġa ndehe javo. Nahā po ti ġa ndekote'varuhui pe me pejikoga ġwaramo ji rehe nehē, ei Jesus'ga.

¹³—A'ea rupi po ti pe ji mombe'ui ġa pe nehē tojiko ti ġa Jesus'ga rehe javo. Nahā po ti pe pyryva'ea mombe'ui ġa pe nehē. ¹⁴Tape'ei na'ē ti pejiyvyteri pe: “Maramarā po ti nhande nhi'iġi ġa pe nehē?” A'ea ti tape'ei pevy'are'yma. Pe'ji ti kiro pejiyvyteri pe: “Ndiapayakai

nhande nhanenhi'iġa rehe.” A'ea ti pe'ji, ei Jesus'ga ġa pe. ¹⁵Jihi po ti akwahaheteuka pe me pe mbo'eavo nehē. Nurā po ti pe ekatui penhiarō'e'ŷve'ġa pe nehē. A'ero po ti ġa ndipopoakari pe me pe nhi'iġame nahā. Tegwete po ti ġa'ete'varuhua penhi'iġa pe nehē, ei Jesus'ga.

¹⁶—Penduva'ġa vehevi po ti pe pyhygukari pey'ġa vehevi peirū'ġa vehevi pende'yja'ġa vehevi. Kiroki ġa ojikoty'a pe pavēi – ġahā pe pyhyguka no. Ġa nhaporemo po ti pe pyhygukari pe mondouka gwuvihavuhu'ġa pe nehē. Jararamo pe ġa pe jukauka nehē. ¹⁷Nahā po ti ġa ndekopavi pe ndehe pe arōhetee'yma nehē pendekoro ġwaramo jireheva'ero, ei Jesus'ga.

¹⁸—A'ero po ti Tupana'ga pe pokogi pe moka'nhymbavukare'yma ġa pe nehē. Pe'ava vehevi po ti Tupana'ga hepiakautui nehē. ¹⁹Penhimboitaro ġwaramo pejikoga ga rehe po ti pe ndekoi avuirama Tupana'ga pyri nehē, ei Jesus'ga.

Jesus'ga omombe'u Jerusalém mondurugaġwama

(Mateus 24.15-21; Marcos 13.14-19)

²⁰—Aerē po ti pe hepiagi soldados'ġa cidade de Jerusalém atimaname nehē. Nahā po ti he'yjuhuve'ġa tavukari Jerusalémmeve'ġa pe nehē. A'ea repi-agame po ti pe ikwahavi Jerusalém monduḡwerihava nehē, ei Jesus'ga. ²¹A'ero Judéiapeve'ġa ti toka'nhy onhana vytyruhu pe onhimima nehē xamanoyme ti javo, ei Jesus'ga. Jerusalémmeve'ġa ti toho Jerusalém hugwi nehē. Nhuhumeve'ġa ti tokiyime Jerusalém me nehē xamanoyme ti javo, ei Jesus'ga. ²²A'ereki Jerusalém monduruga rupi po ti Tupana'ga jipygi nehē. Nahā po ti hekoi Tupana'ga nhi'ipo'ruavo pa ymyahūva'ea po'ruavo pa. A'ereki ymyahū ga e'i ikwatijaruka nahanahā

po ti ji jipygi nharōe'yve'ga ndehe nehē javo, ei Jesus'ga.

²³—Iporia'i po ti ipuru'ave'ga a'ea rupi oka'nhyopotarame nehē. Iporia'i po ti ga nehē no – kiroki ga omoka'mbuka'mbu gwa'ya'ga nenonhapotarame, ei Jesus'ga.

—Tiruahū hete po ti judeus'ga pe nehē. Ndukatui po ti gapy'a nehē. Onhimonha'nga hete po ti Tupana'ga okouvouka ga ndehe nehē. ²⁴Judeus'garūive'ga pe ti Tupana'ga ga jukaukari nehē. Itakyhea'javuhuva'ea pyvō po ti judeus'garūive'ga jara'ga jukai nehē. Ga po ti opyhy jara'ga nderogwovo ogwuri pe nhaporemo nehē no. Nahanahā po ti ga ga mbokwaki'opavi Jerusalēm hugwi nehē. A'ero Jerusalēm ga imondurupavi nehē. Nahanahā po ti Tupana'ga Jerusalēm rerekote'vate'varuhuukari judeus'garūive'ga pe nehē. Emo po ti aerē ga ndogwerekōa'javukari ga pe ga mombiguka nehē, ei Jesus'ga.

Jesus'ga rura'javaḡwama

(*Mateus 24.29-31; Marcos 13.24-27*)

²⁵—Aerē po ti ahemongyhyjiva'ea jip-iukari okovo kwara rehe jahya rehe jay-tata'ia rehe ikwahavuka nehē. A'ero po ti vvyakotyve'ga gwyrive'ga py'a nduka-tui nehē. Ndovy'arihu po ti ga nehē.

—Ipyambu paranauhūa nehē. Moubme hete po ti typepemuhūa nehē. A'ero po ti ga nhimomb'y'ai ikwahave'yma javo nehē: “Maraname po?” e po ti ga.

²⁶—Oḡwyḡwy po ti ipopoakava'ea vyagipeva'ea nehē, ei Jesus'ga. A'ero po ti vvyakotyve'ga mano'ātehei okyhyji-avo nehē. “Marā po ti nhande rekoi nehē?” e po ti ga onhimboko'iaivo nehē.

²⁷—A'ero po ti ga ji repiagi ji rura'javame yvaḡatiḡa pyteri pe nehē vvyakotyva'ero vyagipeva'ero. Jipopoakara po ti ga gwepia nehē no.

Nhirendy'jandy'java po ti ga hepiagi nehē no jikatuhetea, ei Jesus'ga. ²⁸Ahemongyhyjihava uḡwerīrame Tupana'ga po ti pe mbopiro'yḡwerī pendekote'varuhua hugwi nehē. Nurā po ti pepo'ā pejovavua tahepia ti ji Jesus'ga rura javo pejoryjoryvamo nehē, ei Jesus'ga ga pe.

Figoyva figeira ahe mbo'e

(*Mateus 24.32-35; Marcos 13.28-31*)

²⁹Kiro Jesus'ga ga mbo'ei ojo'java'ea pyvō. Imombe'gwovo ga ei:

—Pekwahava'ja ti figoyva ojipea'ya reheve nhaporemo. ³⁰Henhunhame huangyra pe tuhē pe'e hepiaga: “Kwaria ḡwerī kiro,” pe'e pe. ³¹Na jitehe hepiagame akoja ahemongyhyjiva'ea po ti pe ikwahavi nehē, kiro Tupana'ga oko ḡwerī vvyakotyve'ga nduvihavuhetero javo, ei Jesus'ga imombe'gwovo ga pe.

³²—Imombe'ukatuavo ji ei pe me, ei Jesus'ga. Aḡwamove'ga ndekojirame po ti akoja ihopavi japiavo, ei Jesus'ga. ³³Opa po ti yvaga yvya pavēi nehē. Nhinhi'iḡa po ti ndopavaḡwami opoakapige'yma okovo a'itituhēva'ero avuirama nehē, ei Jesus'ga.

Ji mboha'u ti, ei Jesus'ga

³⁴—Penhimboko'i ti ite'varuhuva'ea hugwi pejikokatuavo ji mboha'uva. Tape'ui ti ahemboheagwryryva'ea pejiḡwojiḡwovo toryvi pe. A'ereki i'urame ahe ndojapyakakatui jirura'java rehe. Tape'ei ti pejiyvyteri pe: “Maramarā po ti nhande rekoi nehē?” Tape'ei ti na. Tapejapyakauhui ti pejihe mbatera rehe no. A'ereki hehe pa pejapyakauhurame pe napenhimboko'i ji mboha'uve'yma. Naname po ti ji pe mo'maḡi a'ero ji rurame pendekote'varuhua repiaga nehē. ³⁵Nahā po ti vvyakotyve'ga pe nhaporemo ga ji mboha'uve'ymame.

Noka'nhymi ġa ji hugwi jirura'javame nehē, ei Jesus'ga.

³⁶—Penhimboko'i ti ite'varuhuva'ea hugwi pejikokatuavo ji mboha'uva. Pe'ji ti Tupana'ga pe jipi nehē: “Ore mbopopoaka ti toromboita ti oroka'nhyma hahyva'ea hugwi nehē aerēva'ea hugwi nehē. Ore mbopopoaka ti torepoyja hete ti oro'ama Jesus'ga rovai pyteri pe orokoheteavo ġwaramo ganhi'iġa rupi.” Nahā ti pe'ji Tupana'ga pe jipi nehē, ei Jesus'ga vvyakotyva'ero yvagipeva'ero no.

³⁷Nane'yimi arimo Jesus'ga ġa mbo'ei ġajatykahavuhua pype templo pype. Ypytuna nanani ga hoi Jerusalém hugwi ogwovo vytyri pe monte das Oliveiras pe opytavo pevo ypytunimo. ³⁸Ypyhajive ojatykave'ġa uhu pa ga pyri ojatykahavuhua pype tihendu ti ganhi'iġa javo.

Ojuka pota ahe Jesus'ga

(*Mateus 26.1-5; Marcos 14.1-2; João 11.45-53*)

22 Kiro judeus'ġa japoi ġwerī toryva – kiroki toryva pe ġa ei: Páscoa. Toryvi pe ġa i'ui pāo ndovuriva'ea. ²Ik-wava'ēhara'ġa nduvihava'ġa e'i judeus'ġa mbo'ehara'ġa pavēi:

—Marā po ti nhande Jesus'ga jukaukari nehē?

Nahā ġa ei novīa. Emo ġa okyhyji ojatykave'ġa hugwi. A'ereki ojatykave'ġa oarō hete Jesus'ga onhimongyavo.

Judasva'ea e'i apyhyguka Jesus'ga javo

(*Mateus 26.14-16; Marcos 14.10-11*)

³Kiro Satanás'ga Judasva'ea pojykai. Judas Iscariotes, ei ġa ahe ve. Ahe ko Jesus'ga remimbo'eharava'ea dozeve'ġa pyteripeva'ea novīa. ⁴Judasva'ea hoi Jesus'ga hugwi ogwovo ikwava'ēhara'ġa nduvihava'ġa pyri guardas'ġa pyri no – kiroki guardas'ġa gwepia katu judeus'ġa

jatykahavuhua. Ovahemame ġa pyri ahe ei ġa pe:

—Tapyhyguka ti ji Jesus'ga mon-dovouka pe me. Marā po ti a'ero nehē?

A'ea ahe ei ġa pe ġa monhi'iġa a'ea rehe. ⁵Horyory ġa ahe renduvame. A'ero ġa ei ahe ve:

—Toromondo ti itambere'ia nde ve a'ero.

⁶—Kwa, ei ahe. Apyhyguka po ti ji ga pe me nehē, ei ahe herogwovo.

Aerē ahe ei ovytyteri pe gweaporoġi-taro: “Maraġatu po ti ji Jesus'ga rerekoukari ga pyhygauka ġa pe ojatykave'ġa ndakykweri nehē?” ei ahe ovytyteri pe.

Garemimbo'eharava'ea oapo mbatera Páscoa rupi

(*Mateus 26.17-25; Marcos 14.12-21; João 13.21-30*)

⁷Aerē kiro toryva Páscoa. A'ea rupi jitehe nanani judeus'ġa i'ui pāo ndovuriva'ea. A'ea rupi jitehe ġa ojuka mbatepyryva cordeiro. ⁸Nurā Jesus'ga ei Pedro'ga pe João'ga pe no:

—Peho ti imboavujikwea mbatera nhande ve ti'u ti Páscoa rupi, ei ga.

⁹A'ero ġa ei ga pe:

—Mome po ti ore hoi mbatera mboavujikwea nehē?

¹⁰A'ero ga ei ġa pe:

—Ji rendu ti. Peho ti cidade pe. Pe horame po ti akwaimbae'ga pe novatī yhya rerua yhya reruhava pype nehē. Peho ti ga reviri. Ga horame onga pype ti peho ga reviri ipype no. ¹¹Pe'ji ti onga jara'ga pe: “Nhanembo'ehara'ga ei nde ve: ‘Mome po hyrua ruvi? Ta'u ti mbatera ipype nhiremimbo'ehara'ġa pavēi Páscoa rupi,’ ei nhanembo'ehara'ga nde ve.” A'ea ti pe'ji ga pe, ei Jesus'ga. ¹²A'ero po ti ga hepiukari pe me hyruhua i'ukava ruhava onga jo'ari pe nehē. Pevo ti pemboavujikwe.

A'ea Jesus'ga ei Pedro'ga pe João'ga pe ġa mondovo.

¹³ A'ero ġa hoi cidade pe hepiapava garemimombe'ua. A'ero ġa japoi mbatera imboavujikwea Páscoa rupi okovo Jesus'ga nhi'iġa rupi. A'ero Jesus'ġa hoi pevo no ovahema.

Jesus'ga omondo ahe ve pāo vinho reheve

(*Mateus 26.26-30; Marcos 14.22-26;
1 Coríntios 11.23-25*)

¹⁴ Kiro ġa o'u ġwerī. A'ero Jesus'ga apygi mesa pyri. Dozeve'ġa gamoirūhara'ġa oapy ga pyri mesa pyri.

¹⁵ Kiro ga ei ġa pe:

—Kiroġweva'ea rupi ji a'u pota hete mbatera pe pavēi Páscoa rupi jujukahava renonde. ¹⁶ A'ereki a'e ji pe me: Kirē po ti ji nda'ua'javi te Páscoa rupi nehē. Aerē nhanderuvihavuhetero Tupana'ga imondopavame ġwemimbotarimova'ea rupi jate po ti gareheve'ġa mbopiro'ypahava apiavo ihoi nehē. A'ea rupi po ti ji japoi toryva jiroryvamo ġa pavēi nehē, ei Jesus'ga.

¹⁷ Copo ga ipyhygi. Ipype oko vinho. Hehe ga nhi'iġi Tupana'ga pe nde pyry hete nde imbuhua ore ve javo. Onhi'iġirē ga pe ga ei omoirūhara'ġa pe:

—Koro, ei ga ġa pe imondovo copo ġa pe. Pema'ema'ē ti pejive i'gwoi'gwovo, ei Jesus'ga ġa pe. ¹⁸ A'e ji pe me: Nda'ua'javi te po ti ji vinho nehē, ei Jesus'ga. Aerē huvihavuhetero Tupana'ga imondopavame ġwemimbotarimova'ea rupi jate po ti ji japoi toryva jiroryvamo gareheve'ġa pavēi nehē, ei Jesus'ga.

¹⁹ Kiro ga ipyhygi pāo. Hehe ga nhi'iġi Tupana'ga pe ndepyyri hete nde imbuhua ore ve javo. Onhi'iġirē ga haygwe'rogwe'rogi pāo imondomondovo omoirūhara'ġa pe pe'u ti javo. A'ero ga ei:

—A'ea ko jira'oa, ei ga imondomondovo pāo ġa pe. Aere'ī po ti hajiheve'ġa ji pyhygi nehē ojigwaraita jira'oa rehe ji

jukavo nehē. Nahā po ti ji manoi pe me pendepykaramo nehē. Ji manorē nahā ti pe'ua'ja'ja ojipea pāo imoka'nhyme'ymanhimanoa pe me nehē, ei Jesus'ga.

²⁰ Aerē ġa i'ui mbatera imboavujikweva'ea. Ġa i'urē mbatera ga ipyhygi copo. Oko vinho ipype. Kiro ga imondoi vinho ġa pe. A'ero ga ei:

—A'ea ko jirekoa, ei ga imondovo vinho ġa pe. Aheka'voguka po ti ji jirekoa ġa pe jijukauka nehē. Nahā po ti ji manoi vyakotyve'ġa ndepyga nehē. A'ereki Tupana'ga ipyahuva'ea mombe'gwovo e'i: “Garekoa reka'vogame po ti ji imombori ġandekote'varuhua ġa hugwi,” ei ga. Nurā jirekoa reka'voga ġwaramo a'iti hete tuhē po ti Tupana'ga imombori pendekote'varuhua pe hugwi nehē ġwembi'ea rupi nehē, ei Jesus'ga.

²¹ —Pehepia ti! Kiroki ga ji pyhyguka ġwerī jijukahara'ġa pe – gaha oapy ji pyri imondovo opoa mesa rehe! ²² A'iti a. Tamano ti ji vyakotyva'ero yvagipeva'ero no. A'ereki Tupana'ga e'i ymyahū aerē ti emano javo ji ve. Ga pe – kiroki ga ji pyhyguka ji mondovouka jijukahara'ġa pe – ga pe po ti tiruahū hete nehē, ei Jesus'ga ġa pe.

²³ A'ero ġa eġa'ei ojohupe:

—Manamo po ti nhande Jesus'ga pyhygukari nehē? ei ġa ojohupe onhimomby'avo.

Manamo nhandejoheva'ero? ei ahe

²⁴ Aere'ī Jesus'ga moirūhara'ġa jogwayvari ojogwehe. Ojohupe ġa ei:

—Manamo nhande johe?

²⁵ A'ero Jesus'ga ei ġa pe:

—Judeus'ġarūive'ġa nduvihavuhu'ġa ipopoaka okote'varuhua'ogwyrive'ġa pe ġa mboporavykyheteavo ojive. Jara'ġa inoġi ojihe Ahepokohara. Nahā ġa ipotari ojeraramo onhimoboheteavo ji apoko jigwyrive'ġa javo tehe, ei Jesus'ga ġa pe.

²⁶—Ĝa ja rūi ti pejogwereko pejikovo ĝwaramo jireheva'ero. Kiroki ga oko penduvihavamo jireheva'ero – gaha ti toko pejiyive'ga ja, ei Jesus'ga. ²⁷Manamo ĝa johe? ei Jesus'ga. Mara'ngu po pe javo: “Kiroki ga oapy na'ē i'gwovo mbatera ojipyive'ga imboavujikwerirē ga pe”? Mara'ngu po pe javo: “Kiroki ga omboavujikwe mbatera imondovo mesa rehe to'u na'ē ojipe'ga aerē jihi javo”? Marāi pe? ei Jesus'ga. Manamo ĝa johe?

—Jihi amombe'u pe me: Gaha – kiroki ga oapy i'gwovo na'ē – gaha oko ĝa hohe pa. Na tuhē. Jihi ako penduvihavamo. Emo peyive'ga ja reki ji pe pokogi, ei Jesus'ga.

²⁸—Pehe aĝwamo vehevi pepyta ji moiruamo jipi pepohire'yma ji hugwi hahyrame ji ve. ²⁹Nurā po ti ji tuhē pe mongoi nehē peko ti huvihavuhuro javo. Tupana'ga jiruva'ga ei ji ve: “Ereko ti nde ĝanduvihavuhetero nehē.” Nahā ga ei ji ve. Na jitehe po ti ji pe mongoi nehē peko ti huvihavuhuro javo.

³⁰—A'ero po ti pe i'ui jiapoa pyri mesa pyri ji rekorame vyakotyve'ga nduvihavuhetero nehē. Pe po ti peapy ikatuv'a'ea rehe huvihavuhu'ga apykava rehe nehē pejikovo peje'yja'ga nduvihavuhuro Israelva'ea rakykwepohara'ga nduvihavuhuro. Doze ko ĝa oko huvihavamo ojiheve'ga pavēi pende'yja'ga israelitas'ga. Pehe po ti peapy oina nehē xa'e ti ĝa pe ĝandeaporoĝita rehe javo, ei Jesus'ga omoirūhara'ga pe.

Jesus'ga omomorandu Pedrova'ea nahā ti ne'mbe javo

(Mateus 26.31-35; Marcos 14.27-31; João 13.36-38)

³¹Kiro Jesus'ga ei Simāo Pedro'ga pe: —Simāo, ei Jesus'ga. Ehendu hete. Ombogwa ahe trigo yrupema pyvō tape'a ti ji ite'varuhuva'ea ikatuv'a'ea hugwi javo. Na jitehe Satanás'ga pe nderekopotari tahepia ti ji ĝajikoga Je-

sus'ga rehe javo. A'ero Tupana'ga ei Satanás'ga pe: “Ehepia ti ĝajikoga a'ero,” ei ga. Kiro po ti Satanás'ga pe nderekoi pe mbopohipota ji hugwi a'ero nehē ojigwaraita pe ndehe nehē, ei Jesus'ga Simāo Pedro'ga pe.

³²—Ji ikwahavame Satanás'ga penderekopotara, ji nhi'iĝi Tupana'ga pe nde mombe'gwovo ga pe nde repyga, ei Jesus'ga Simāo'ga pe. A'e ji ga pe: Tojiko hete jitehe ti Simāo'ga ji rehe nehē. Terembojikopigukari ti ga Satanás'ga pe a'ero. A'ea ji ei Tupana'ga pe, ei Jesus'ga Simāo Pedro'ga pe. A'ereki hahy hete nde ve Satanás'ga nde mbopohirame. Aerē po ti nde reaporoĝitakatua'javamo ejikoga ji rehe nehē. Kirē ti enhi'ī ĝa pe nemoirūhara'ga pe ĝa mbovy'a ĝa monhimomiranama – kiroki avove'ga nhiremimbo'ehara'ga, ei Jesus'ga Simāo Pedro'ga pe.

³³A'ero Simāo'ga ei Jesus'ga pe opojy kaharete'ga pe:

—Nde pavēi po ti ji hoi nehē. Po ti ĝa nde mongi cadeia pype nehē, na ĝa ji mongi a'ero nehē no. Po ti ĝa nde jukai nehē, na ĝa ji jukai a'ero nehē no, ei ga.

³⁴—Pedro, ei Jesus'ga Simāo Pedro'ga pe. A'e ji nde ve: Kiro ypytunimo po ti nde ei ji ve nehē: “Ji ndakwahavi Jesus'ga.” Trēs po ti nde ea'jaa'javi a'ea ji ve inamuti'ga nhi'i'ga renonde nehē, ei Jesus'ga Pedro'ga pe.

Peroho ti, ei Jesus'ga javo ĝa'apoa pe

³⁵Kiro Jesus'ga ei omoirūhara'ga pe:

—Ymya'ī ji pe mondoukari Tupana'ga nhi'i'ga mombe'gwovouka ahe ve. A'ea rupi a'e ji pe me: Taperohoi ti itambere'ia, sacola, sandálias irūa. Marā pe me a'ea rupi raikwehe? Napembateri? Marā pe ndekoi raikwehe?

A'ero ĝa ei ga pe:

—Orogwereko ore a'ea rupi, ei ĝa.

³⁶—Kiro hajihea ji imombe'ui pe me, ei Jesus'ga ĝa pe. Po pe pereko itam-

bere'ia, a'ero ti peroho. Po pe pereko sacola, a'ero ti peroho. Po pe ndaperekoi itakyhea'javuhuva'ea, a'ero ti pemondo peapoa pepira arimova'ea paletó ipyhyga itambere'ia. A'ero ti pepyhy itakyhea'javuhuva'ea pejive itambere'ia rehe.

³⁷ A'ereki ji a'e pe me: Kiro po ti nhimombe'ua po'ruavo toho nehē – kiroki Tupana'ga rembikwatijarukara e'i: “Ga jukauka po ti ġa ei nehē: ‘Ga ko okote'varuhu.’” A'ea ikwatijaripyra e'i ji mombe'gwovo, ei Jesus'ga. Nahā kiro hekoi nehē. A'ereki ji ahygahi pa ġweri nhimombe'ua rehe, ei Jesus'ga.

³⁸ A'ero Jesus'ga moirūhara'ġa ei Jesus'ga pe:

—Ehepia orepojkaharetero, ei ġa. Agwa ko mokōi itakyhea'javuhuva'ea.

A'ero ga ei ġa pe:

—Kirupi te!

Jesus'ga oko oliveiras ndyvi pe monte das Oliveiras pe

(*Mateus 26.36-46; Marcos 14.32-42*)

³⁹ Kiro ga hoi ogwovo vvytyri pe oliveiras ndyvi pe monte das Oliveiras pe. Oho ga pevo jipi. Kiro garemimbo'ehara'ġa hoi ga rupi.

⁴⁰ Ovahemame pevo Jesus'ga ei ġa pe:

—Penhi'ī ti Tupana'ga pe. Pe'ji ti ga pe: “Ore poko ti torokote'varuhupotaryme ti.” Nahā ti pe'ji Tupana'ga pe, ei Jesus'ga.

⁴¹ Hehemo'i ga hoi ġa hugwi ġwenypy'anduruga tanhi'ī ti Tupana'ga pe javo. Onhi'ī ga ga pe a'ero.

⁴² —Apī, ei ga Tupana'ga pe. Nde ipotarama ti terembuhurukari hahyva'ea ji ve ji jukaukare'yma ġa pe. Emo nhiremimbotarimova'ea rupi rūi ji tako, a'e reki nde ve. Po nde erepota nhimanoa tamano ti ji a'ero, ei Jesus'ga Tupana'ga pe.

⁴³ Kiro Tupana'gapyrive'ga jipiukari Jesus'ga pe ua yvaga hugwi Jesus'ga mbopopoaka. ⁴⁴ Hahy hete Jesus'ga

vvyteri pe ga rekoveveuhuavo ġwaramo. Nurā ga nhi'ihetei Tupana'ga pe. Gwy'ajyguhu ga. Otururu hete ga hugwi vvyvo gary'aja. Garekoa ja hete itururui.

⁴⁵ Aerē ga nhi'imbavi Tupana'ga pe opo'ama'java ojivya ġwemimbo'ehara'ġa pyri ġa ndepiaga. Oki ġa ġwe'ouhūro okoveveuhuavo ġwaramo. ⁴⁶ A'ero ga ei ġa pe:

—Maraname pe kiri? Pevy ti penhinhi'ġa Tupana'ga pe. Pe'ji ti ga pe: “Ore poko ti torokote'varuhupotaryme ti.” Nahā ti pe'ji Tupana'ga pe, ei Jesus'ga ġa pe.

Opyhyguka ahe Jesus'ga

(*Mateus 26.47-56; Marcos 14.43-50; João 18.3-11*)

⁴⁷ Ga nhi'imbige'ymame nanime he'yive'ġa nduri. Judasva'ea ruri ġa nenonde ġa nderua ġa nderovahema. Judasva'ea ko Jesus'ga remimbo'eharava'ea dozeve'ġa pyteripeva'ea. Kiro ahe ruri Jesus'ga beijavo.

⁴⁸ —Judas, ei Jesus'ga ahe ve. Ji beijavo nde ruri. Nahā nde ji repiukari ġa pe naerū togweroho ti ġa ga javo? ei Jesus'ga vvyakotyva'ero yvagipeva'ero no.

⁴⁹ Hepiagame Jesus'gapavēive'ġa ei oyvyteri pe: “Kiro po ti ġa Jesus'ga pyhygi!” ei ġa. A'ero ġa ei Jesus'ga pe:

—Marā? Torokyti ġa itakyhea'javuhuva'ea pyvō a'ero naerū? ei ġa Jesus'ga pe.

⁵⁰ Nanime Jesus'gapavēive'ġa pyteripeve'ga imondoi itakyhea'javuhuva'ea ikwava'ehara'ġa nduvihavuhu'gapyrive'ga apiavo ga nambi'oga gajohukoty rūi. ⁵¹ A'ero Jesus'ga ei onhipavēive'ga pe:

—Kirupi te!

Jesus'ga pokogi ganamihymuhūa rehe ganambia apokatua'java.

⁵² Kiro Jesus'ga nhi'iği ikwava'ēhara'ğa nduvihava'ğa pe xava'eve'ğa pe no guardas'ğa pe no – kiroki guardas'ğa gwepia katu judeus'ğa jatykahavuhua. A'ereki ға nhaporemo uhu ga pyri tipyhy ti ga javo. Ґa pe Jesus'ga ei:

—Amovahī po ji governo naerū? Nurā pe heruri itakyhea'javuhuva'ea mbuahava reheve ji pyhyga naerū? ⁵³ Nane'ymi ji rekoji pe pavēi nhande-jatykahavuhua pype templo pype ikwehe'i. A'ea rupi pe ndajipyhygi, ei Jesus'ga. Korogwe Tupana'ga ji pyhygukari pe me. Diabo'ga omondondo ypytunarupive'ğajave'ğa. Gaha pe mbuhu ji pyhypota, ei Jesus'ga ға pe.

Ji ndakwahavi Jesus'ga, ei Pedrova'ea

(*Mateus 26.57-58, 69-75; Marcos 14.53-54, 66-72; João 18.12-18, 25-27*)

⁵⁴ A'ero ға ga pyhygi ga rerogwovo. Ikwava'ēhara'ğa nduvihavuhu'ga rongauhu pe ға ga rerohoi ga rerovahema.

Ga reviri Pedro'ga hoi onhimboya'iaivo ga hugwi tajipyhygye ti ға javo. ⁵⁵ Imondygirē tata okara pyteri pe ға oapy ojogwerekovo ipyri. A'ero Pedro'ga oapy ға pyri no. ⁵⁶ Ga apygame pevo tata pyri ikwava'ēhara'ğa nduvihavuhu'gapyrivehēa ga repiagi. Hēa gwepia hete ga. A'ero hēa ei ga mombe'gwovo:

—Agwa'ga ko Jesus'ga pavēive'ga no, ei hēa.

⁵⁷ Pedro'ga nonhimombe'ui reki.

—Kunha, ei ga hēa pe. Ji ndakwahavi ga, ei ga o'mbero.

⁵⁸ Aereī ojipe'ga ga repiagi. Pedro'ga pe ga ei:

—Ndehe no Jesus'ga pavēiva'ea.

A'ero Pedro'ga ei ga pe o'mbero:

—Ji rūi ko! ei ga.

⁵⁹ Aerē uma hora ikwavame ojipe'ga ehetei Pedro'ga mombe'gwovo:

—Ga tuhē Jesus'ga pavēive'ga no. A'iti a. A'ereki ga Galilēiapeva'ero oko, ei ga.

⁶⁰ A'ero Pedro'ga ei:

—Gara pe nde ei? A'ereki ji ndakwahavi, ei ga.

Ga nhi'imbige'ymame kotihī inamutiğa nhi'iği. ⁶¹ A'ero nhande-pojoykaharete'ga Jesus'ga pyryrymi Pedro'ga repiagi. A'ero Pedro'ga ikwahava'javi ga'eagwera ojive. A'ereki Jesus'ga e'i jipe ga pe: “Kiro ypytunimo po ti nde ei ji ve nehē ji ndakwahavi Jesus'ga javo. Três po ti nde ea'jaa'javi a'ea ji ve inamutiğa nhi'iğa renonde nehē,” e'i jipe Jesus'ga ga pe. ⁶² Jesus'ga eagwera kwahava'javame Pedro'ga hoi ogwovo. Ga ojehe'o ranuhū.

Soldadosva'ea ombotegwete Jesus'ga

(*Mateus 26.67-68; Marcos 14.65*)

⁶³ Kiroki ға Jesus'ga mombyta ikwava'ēhara'ğa nduvihavuhu'ga rongauhu pype – kiro ға eğa'ei ga pe ga jagajaita ga nupanupamo. ⁶⁴ Tohepiagyme ti ga javo ға ga reakwapygi. A'ero garova nupārame ға ei ga pe:

—Eko ti Tupana'ga nhi'iğa mombe'uhara'ga ja. Emombe'u ti mbatera ore ve a'ero. Ma'ға nde nupā?

⁶⁵ Nahanahā ға ete'varuhui Jesus'ga pe ga mbotegweteavo.

Jesus'ga oko judeusva'ea moğitaharava'ea rovai pyteri pe

(*Mateus 26.59-66; Marcos 14.55-64; João 18.19-24*)

⁶⁶ Iko'emame xava'eve'ğa nhimono'oği ikwava'ēhara'ğa nduvihava'ğa pavēi judeus'ğa mbo'ehara'ğa pavēi no. Ґa ko judeus'ğa moğitahara'ğa. Kiro ға Jesus'ga mbuhurukari gwovai pyteri pe. Ga pe ға ei:

⁶⁷ —Enhimombe'u ti ore ve. Ma gara ndehe? Nde ko Cristo Tupana'ga remimbuhurukara? Nde ko Cristo rūi? Emombe'u ti ore ve, ei ға.

A'ero Jesus'ga ei ға pe:

—Po ji ei pe me: Jihi Cristoramo, a'ero po ti pe ndaperoviari ninh'i'iga nehē. ⁶⁸Po ji ei pe me: Pemombe'u ti mbat-
era ji ve, a'ero po ti pe napemombe'ui
ji ve nehē. Pe napenhimohemukari nehē
no. ⁶⁹Aere'i po ti ji apygi avuirama
ipopoakaheteve'ga pyri Tupana'ga pyri
gajohukoty rūi jitekovo huvihavamo
nehē yvyakotyva'ero yvagipeva'ero no,
ei Jesus'ga.

⁷⁰A'ero ġa epavi ga pe:

—Marāi po nde? Nde ko Tupana'ga
ra'yra a'ero naerū? ei ġa.

A'ero ga ei ġa pe:

—Pehe ko pe'ji poha, ei Jesus'ga.

⁷¹A'ero ġa ei ojohupe:

—Kirupī ojipe'ģa nemimbojara Je-
sus'ga rehe a'ero! Ore tuhē ga rendu ko.
Ga e'i ji Tupana'ga ra'yramo ako javo, ei
ģa ojohupe.

Jesus'ga oko Pilatosva'ea rovai pyteri pe

(Mateus 27.1-2, 11-14; Marcos
15.1-5; João 18.28-38)

23 A'ero ġa po'ambavi Jesus'ga
rerogwovo Pilatos'ga rovai
pyteri pe ga rerovahema. Pilatos'ga ko
governador'ga Judéiapeve'ģa gwyri pe.
²Kiro ġa imbojambojari ite'varuhuva'ea
Jesus'ga rehe Pilatos'ga rovai pyteri pe.
O'mbero ġa ei ga pe:

—Oropyhy ore Jesus'ga ga orere'yja'ģa
mongoukarama oreruvihava'ģa nhi'i'iga
rupi rūi. E'i ga ġa pe: “Tapemondoi
ti itambere'ia César'ga pe nhande ruvi-
havuhu'ga pe.” A'ea ga ei, ei ġa. Oji-
pea ga ei: “Ji tuhē ko Cristo huvi-
havuhuhetea.” A'ea Jesus'ga ei ġa pe, ei
ģa Pilatos'ga pe o'mbero.

³A'ero Pilatos'ga ei Jesus'ga pe:

—Marāi nde? Ndehe ko judeus'ģa ndu-
vihavuhuhetero ra'e?

A'ero Jesus'ga ei ga pe:

—Ndehe ko ere poha, ei Jesus'ga.

⁴A'ero Pilatos'ga ei ikwava'ēhara'ģa
nduvihava'ģa pe pevove'ģa pe no:

—Kiro ji ga mohemukari. A'ereki ndo-
jari ga rehe. Ga ndokote'varuhui governo
pe, ei Pilatos'ga.

⁵Koji'i ġa eģa'ehetei reki Pilatos'ga pe:

—Nombuhukatuukari ga orere'yja'ģa
py'a pe ġa mbo'eavo ġwaramo.
Ga ombo'e pa Judéiapeve'ģa.
Galiléiapeve'ģa na'ē ga ġa mbo'ei.
Avove'ģa vehevi ga ġa mbo'ei aģwamo,
ei ġa Pilatos'ga pe.

Jesus'ga oko Herodesva'ea rovai pyteri pe

⁶A'ea renduvame Pilatos'ga ei ġa pe:

—Ga po Galiléiapeve'ga ra'e?

⁷—Pevove'ga tuhē ko, ei ġa.

A'ea kwahavame Pilatos'ga
Jesus'ga mondoukari Herodes'ga pyri.
A'ereki Herodes'ga omondomondo
Galiléiapeve'ģa ġwemimbotarimova'ea
rupi ġagwyri pe. A'ea rupi ga opytaahi'vi
Jerusalém me no.

⁸Kiro Pilatos'ga Jesus'ga mondoukari
Herodes'ga pyri a'ero. Horyory
Herodes'ga Jesus'ga repiagame.
A'ereki ymya ga ga repia pota
gamombe'umbe'ua renduva
ģwaramo. Ga gwepia pota Jesus'ga
remimonhimomby'ava'ea no. ⁹A'ero ga
nhi'imbukui Jesus'ga pe. “Maramarā?”
ei ga ga pe novia. Jesus'ga nonhi'i'ģi reki
ga pe.

¹⁰Kiro ikwava'ēhara'ģa nduvihava'ģa
ami judeus'ģa mbo'ehara'ģa pavēi
onhi'iranuhūavo imbojamboja
Jesus'ga rehe. ¹¹A'ero Herodes'ga
Jesus'ga mbotegwetei ga jagajaita
onhipavēive'ģa pavēi soldados'ģa
pavēi. Omongiuka ġa Jesus'ga pe
tapy'ynhapipyryva i'arimova'ea
hendy'java'ea tirekomemua Jesus'ga
javo. Aerē ga Jesus'ga mondoukari
ga mbojivyruka Pilatos'ga pyri. ¹²Ġa
nonhoarōhetei ymya Herodes'ga

Pilatos'ga pavēi. Kiro ģa nhoarōi Jesus'ga arōe'yma ģwaramo.

Pilatosva'ea ojukauka Jesus'ga

(Mateus 27.15-26; Marcos 15.6-15; João 18.39-19.16)

¹³ Kiro Pilatos'ga ģa mono'ono'oġukari ikwava'ēhara'ģa nduvihava'ģa judeus'ģa nduvihava'ģa ndeheve ojipe'ģa ndeheve.

¹⁴ Ģa pe ga ei:

—Pe Jesus'ga reruri jirovai pyteri pe tokwaha ga garekote'varuhua javo. A'ereki pe pe'e: “Ga he'yjuhuve'ģa pe'a ģanduvihava'ģa hugwi,” pe'e tehe pe. Ji rendu! Ji pendovaki pe nendupavirē ji ei ga pe: Marāi nde naerū? a'e ji ga pe. Erepe'a nde ģa ģanduvihava'ģa hugwi? Marāi? Nanongara ji eji'ei ga pe takwaha ti ji garekote'varuhua javo. Akwaha ji a'ero. Ndojari ga rehe a'ea – kiroki a'ea pe ei imbojateheavo ga rehe.

¹⁵ Herodes'ga na jitehe ga ei no ndojari ga rehe javo. A'ereki ga omondoukara'ja Jesus'ga nhande pyri imbojare'yma ga rehe.

—Ji rendu ti! ei Pilatos'ga. Jukwaha Jesus'ga pyryva. Tojukayme ti ahe Jesus'ga a'ero. ¹⁶ Nurā po ti ji ndajukaukari ga nehē. Anupanupāuka po ti ji ga mbo'eavo nehē tokote'varuhua'javyme ti ga nehē javo.

A'ea Pilatos'ga ei ģa pe ģa mbohorypota ojihe.

—A'ero po ti ji ga mohemukari ga mondouka garonga pe nehē, ei ga.

¹⁷ A'ereki ga ombopiro'y cadeiapypeve'ga mohemuka toryva rupi nanani Páscoa rupi nanani. A'ereki ymyahū judeus'ģa e'i ga pe: “Emohemuka ti ore ve cadeiapypeve'ga Páscoa rupi nanani tojivyra'ja ti ga ģwonga pe,” ei judeus'ģa ymyahū.

Nurā kiro Pilatos'ga ei amohemuka po ti ji Jesus'ga nehē javo.

¹⁸ A'ero ģa nhaporemo hapukai.

—Ejukauka Jesus'ga, ei ģa. Emo-hemuka Barrabás'ga ore ve, ei ģa ohapukaita.

¹⁹ Omongia renonde Barrabás'ga ahe juka. Omovahī Barrabás'ģa gwuvihavuhuva'ea cidade de Jerusalém me no. Nurā Pilatos'ga ga mondoukari cadeia pype.

²⁰ Kiro Pilatos'ga ea'javi ģa pe. A'ereki ga Jesus'ga mohemuka pota. ²¹ Ga renduvame ģa hapukajahiva'javi ga pe:

—Embovyruka ga! Embovyruka ga!

A'ea ģa ei ga pe tomano ti Jesus'ga yva rehe javo.

²² Mokōi Pilatos'ga onhi'ģipe ģa pe. Kiro ga ea'javi:

—Maranameuhū naerū! Gara garekote'varuhua naerū? Ndojari ga rehe, a'e ji pe me ko. Tojukayme ti ahe Jesus'ga. A'ereki ga pyry. Nurā po ti ji ndajukaukari ga nehē. Anupanupāuka po ti ji ga mbo'eavo nehē tokote'varuhua'javyme ti ga nehē javo. A'ero po ti ji ga mohemukari nehē, ei ga.

²³ Koji'i ģa hapukapukajahivi a'ero ikwava'ēhara'ģa nduvihava'ģa pavēi. Ga nhi'ģayvayvari ko ģa.

—Embovyruka ga! Embovyruka ga!

A'ea ģa ei ohapukaita tomano ti Jesus'ga yva rehe javo. Ģa hapukapukaita ģwaramo Pilatos'ga ei:

—Kwa. ²⁴ Na tuhē po ti a'ero nehē naerū! ei ga okovo ģanhi'ģa rupi.

²⁵ Nurā Pilatos'ga Barrabás'ga mohemukari cadeia hugwi ga mondovo ģa pyri – kiroki ga ahe juka gwuvihavuhuva'ea movahī no. Ga rehe ģa oporandu tomohemuka ga javo. Soldados'ģa pe Pilatos'ga Jesus'ga mondoukari reki tojuka ti ģa ga javo. A'ereki judeus'ģa nduvihava'ģa ģandeheve'ģa pavēi e'ie'i embovyruka ga javo.

**Okutu ahe Jesus'ga
yva rehe ga mbovyva**

(Mateus 27.32-44; Marcos
15.21-32; João 19.17-27)

²⁶ Kiro soldados'ğa Jesus'ga rerohoi a'ero tijuka ti ga javo. Uhu Simão'ga cidadepeve'ga Cirenepeve'ga pea rupi nhuhüa hugwi. Ga rurame ға ga pyhyguhwi imondovo yva ga arimo Jesus'ga jukahava rupiara togweroho ti ga Jesus'ga reviri javo.

²⁷ He'yjuhuve'ğa hoi Jesus'ga reviri. Kunhangwera'ğa hoi ға pavēi ga reviri no ojehe'oranuhüavo kiro po ti ga manoi nehē javo. ²⁸ A'ero Jesus'ga pyryrymi ғандовai.

—Kunha, Jerusalémmeva'ero ti tapejehe'oi ji rehe. Pejihe ti pejehe'o peja'yra'ğa ndehe no. ²⁹ Ji rendu! Aerē po ti avove'ğa ei nehē: “Pyrý hete kunhangwera'ğa ndekorame ndata'yryva'ero ғамбо'are'ÿva'ero ғамока'mbue'ÿva'ero,” e po ti ға nehē. ³⁰ Aerē po ti avove'ğa manopotari hahyhetero ғwaramo ға pe nehē. A'ero po ti ға ei vvytyruhua pe nehē: “E'a ore rehe.” Nhyvyapyna pe po ti ға ei nehē: “Ore tÿ ti,” e po ti ға jupe nehē, ei Jesus'ga. ³¹ Po aғwamo ji ve okopyryva'ea pe turi hahyva'ea, a'ero kaitu po ti hahyheteva'ea ruri pe me penda'yra'ğa pe nehē no, ei Jesus'ga kunhangwera'ğa pe.

³² Jesus'ga reheve soldados'ğa mokonhava'ea rerohoi no tijuka ti ға javo. A'ereki mokonhava'ea ndokoi gwuvihava'ga nhi'iğa rupi okote'varuhuavo. ³³ A'ero ға ahe rerohoi pevo vvytyri pe A Caveira pe ahe reroğwovo i'arimo Jesus'ga reheve. Xa'e nhande A Caveira pe Aheapina. Pevo ға Jesus'ga kutugi yva rehe ga mbovyva hehe. Ombovy ға mokonhava'ea yva rehe no – kiroki mokonhava'ea okote'varuhu. Soldados'ğa ojipeva'ea mbovyri Jesus'ga

pyri gajohukoty rūi. Gajohukoty ға ojipeva'ea mbovyri.

³⁴ Kiro Jesus'ga nhi'iği Tupana'ga pe.

—Apī, ei ga Tupana'ga pe. Emombo ғандекоте'varuhua ға hugwi ikwahava'jave'yma. A'ereki ға ndokwahavi okote'varuhuavo ji ve, ei Jesus'ga.

Kiro soldados'ğa ima'ēi Jesus'ga pira imombomboia ita'java'ea dados'java'ea manamo nhande tipojyka gapira javo. Nahā ға ima'ēi gapira ojive.

³⁵ Kiro he'yjuhuve'ğa ndekoi hepiaga onhimongyavo. ғандувихава'ға ete'varuhui Jesus'ga rerekomemuamo no javo ga pe:

—Jesus'ga opoko ojipe'ğa tomanoyme ti ға javo, ei ға. Po ga oko tuhē Cristoramo Tupana'ga remimbuhurukaramo, a'ero po ga pe Tupana'ga e'i katu eko ti nhiremimbotarimova'ea rupi javo. Po nahā ga rekoi, a'ero po ti ga tojipoko kiro tamanoyme ti ji javo, ei ға.

³⁶ ға pavēi soldados'ğa Jesus'ga rerekomemui no herua vinho tajahiva'ea ga pe ey'u ti javo.

³⁷ —Po nde ereko judeus'ğa nduvihavuhuhetero, a'ero ejipoko tamanoyme ti ji javo, ei soldados'ğa Jesus'ga pe.

³⁸ Okwatjaripe ko ға imondovo Jesus'ga akağa arimo yva rehe. Ikwatjaripyra omombe'u Jesus'ga. Imombe'ğwovo i'ei:

—Agwa'ga ko judeus'ğa nduvihavuhuhete'ga.

Nahā ға imondoi ikwatija gregos'ğa nhi'iğimo romanos'ğa nhi'iğimo no hebreus'ğa nhi'iğimo no Jesus'ga mombe'ğwovo.

³⁹ Ojipeva'ea ғанемимбовыва'ea ete'varuhui Jesus'ga mbotegweteavo. Jesus'ga pe ahe ei:

—Po nde Cristo Tupana'ga remimbuhurukara, ejipoko ti naerü. Ore poko no xamanoyme ti, ei ahe heroviare'yma.

⁴⁰ Ojipeva'ea ġanemimbovyva'ea, ahe ki a'e te e'i ga pe:

—Tere'ei ti a'ea Jesus'ga pe! Nderekyhyji nde Tupana'ga hugwi naerū? Po nde erekyhyji ga hugwi hamo. A'ereki ġa nhande mbovyruka yva rehe ga reheve peko te'varuhu pe javo. ⁴¹ Oja hete tuhē nhande rehe. Pyry hahyro nhande ve a'ero. A'ereki nhande xako te'varuhu. Jesus'ga ki a'e te ndokote'varuhui, ei ahe.

⁴² Jesus'ga pe ga ei:

—Jipojkaharetero ji kwahava'ja ti imombyryva ji ve ekorame huvihavuhuhetero nehē, ei ga Jesus'ga pe.

⁴³ A'ero Jesus'ga ei ga pe:

—Imombe'ukatuavo ji ei nde ve: Aġwamo po ti nde rekoi ji pyri ahererekokatuhai pe yvagi pe nehē, ei Jesus'ga ga pe.

Jesus'ga omano

(*Mateus 27.45-56; Marcos 15.33-41; João 19.28-30*)

⁴⁴⁻⁴⁵ Ahaji katu kwara igwehetei reki ipyryrymame. Ypytunahimba hete yvya koty nhaporemo. Ka'aruġweriā rupi às três horas kwara imbokojahua'javi. Ġajatykahavuhua pype tapy'ynhapira hovapiahava itararagi mbytera rupi. ⁴⁶ Tupana'ga pe Jesus'ga hapukajahivi.

—Apī, ei ga Tupana'ga pe. Kiro ji imondoukari jira'uva nde ve herekokatuuka.

Onhi'igirē ga pytupavamo omanomo.

⁴⁷ Soldados'ga nduvihava'ga gwepia pa hahyhava Jesus'ga pe gajukahava. Hepiagame ga ei:

—Ahe ko pyryheteva'ea. A'iti a! ei ga Tupana'ga mboheteavo.

⁴⁸ Kiroki ġa uhu tihepia katu gajukahava javo – ġa gwepia pa. Ojivy ġa kiro ogwovo ġwonga pe. Ojipoti'a rehe okwaokwa ġa opoa pyvō okoveveuhuavo ġwaramo.

⁴⁹ Jesus'ga kwahakatuve'ġa nhaporemo ġa ami irupe Jesus'ga hugwi hepiapava kunhangwera'ġa pavēi – kiroki kunhangwera'ġa uhu Jesus'ga rupi Galilēiapeve'ġa gwyrā hugwi ga pokoga.

Ono ahe Jesus'ga ra'oa ita kwaruhua pype

(*Mateus 27.57-61; Marcos 15.42-47; João 19.38-42*)

⁵⁰ Kiro José'ga hoi Pilatos'ga pyri. José'ga ko judeus'ġa moġitaharamo. Ojihe'a ko ga judeus'ġa moġitahara'ġa ndehe javo judeus'ġa pe nahanahā ti peko javo ġa pe. Pyry hete gareaporoġita. A'ereki ga oko Tupana'ga nhi'iġa rupi. ⁵¹ Nurā ga noarōi ojipe'ġa ndeaporoġita judeus'ġa moġitahara'ġa ndeaporoġita ġa erame ojohupe ti-jukauka Jesus'ga javo. Ga nde'i a'ea. A'ereki ga ndopotari gajukahava. Ġa Jesus'ga jukaukarame ga nomoirūi ġa no. Nahā José'ga oko. Gacidadegwera ko Arimatēia gwe'yja'ġa cidade judeus'ġa cidade. Ymya José'ga Cristo'ga rura pota aerē po ti ga rekoi nhanderuvi-havuhuhetero avo yvya koty nehē javo.

⁵² Kiro José'ga hoi Pilatos'ga pyri ogwovo ovahema javo ga pe:

—Taroho ti Jesusva'ea ra'oa, ei ga Pilatos'ga pe.

—Kwa. Eroho ti, ei ga José'ga pe.

⁵³ A'ero José'ga jivyri ua Jesus'ga pyri. Yva hugwi José'ġa Jesus'ga ra'oa mbojyvi. A'ero ġa gara'oa uvani tapy'ynhapipyryva pyvō linho apopyra pyvō. A'ero ġa gara'oa rerohoi inoġa itaruvihavuhua kwaruhua pype imbogwaipyra pype. Ndogwerekoi ve ojipeva'ea ra'oa ipype. Kiro ġa Jesus'ga ra'oa rerohoi inoġa ipype. ⁵⁴ Mbatera mboavujikwehava sexta-feira ġa inoġi ipype ka'arugame. A'ero ġaporavykye'yma ġweri sábadu ġweri.

⁵⁵ Kunhangwera'ġa – kiroki ġa uhu Jesus'ga rupi Galilíapeve'ġa gwyra hugwi – ġahā oho José'ga rupi ikwaruhu pe. A'ero ġa hepiagi ikwaruhua Jesus'ga ra'oa nongava. José'ġa gara'oa noġame ipype kunhangwera'ġa hepiakatui nahā ġa ono ahera'oa javo.

⁵⁶ Aerē ġa jivyri ogwovo ġwonga pe imboavujikwea perfume timongy ti ahera'oa rehe imbojigwaga javo. Perfume ko mohaġa'java'ea nhandya'java'ea reheve.

Oporavykye'yma rupi sábadu rupi ġa pytu'ui oporavykyhava hugwi. A'ereki ymyahū Tupana'ga e'i judeus'ġa mbo'eavo tapeporavykyi ti sábadu rupi javo.

Jesus'ga okwera omanoa hugwi

(Mateus 28.1-10; Marcos 16.1-8; João 20.1-10)

24 Ġaporavykye'yma py'rovo domingo rupi kunhangwera'ġa heruri Jesus'ga ra'oa nongai pe itaruvihavuhua kwaruhu pe. Ppyhajive kwara ipoġwerirame ġa heruri pevo perfume – kiroki a'ea ġa omboavujikweripe. ² Herovahemame ġa hepiagi ikwaruhua rovarypyymbava imoanhanipyra. Irupe'i ikwaruhua hugwi reki iteni hovapytymbava. ³ A'ero ġa ki ikwaruhua pype. Ġa ndohepiagi reki Jesus'ga ra'oa nhandepojoykaharete'ga ra'oa ipype.

⁴ —Marā naerū? Mome ahera'oa? ei ġa ojohupe.

Nanime mokonha'ġa jipiukari ġa pe o'ama akwaimbae'ġa'jave'ġa. Overavera ġa'apoa tapy'ynhapira. ⁵ A'ero kunhangwera'ġa nhova'apýhetei ġandovai pyteri pe okyhyjiavo ġwaramo. A'ero ġa ei kunhangwera'ġa pe:

—Po pe ndapehekari okojive'ga omanove'ġa nongai pe hamo. ⁶ Nduvi Jesus'ga avo onongavagwera pype. Ovy reki ga jugwi. Pekwahava'ja ti

ganhi'igagwera. Ymya uvame Galilía pe ga omombe'u pe me. ⁷ Ga e'i pe me: “Okotevaruhuve'ġa po pe ti ġa tanhimondouka nehē. Ġa ti tajijuka ji mbovyruka yva rehe nehē. Nhimanorē mokōi jikira py'rovo ti ji takwera nehē vvyakotyva'ero vvagipeva'ero no.” A'ea Jesus'ga e'i onhimombe'gwovo pe me ikwehe'i, ei ġa kunhangwera'ġa pe.

⁸ A'ero kunhangwera'ġa ikwahava'javi Jesus'ga nhi'igawera. ⁹ Ġa hemi ikwaruhua hugwi Jesus'ga ryvyagwera hugwi ogwovo onzeve'ġa pyri Jesus'ga moirūhara'ġa pyri. Ovahemame ġa imombe'upavi ġa pe Jesus'gareheve'ġa pe nhaporemno. ¹⁰ Maria Madalenahēa omombe'u Joanahēa pavēi. Tiago'ga yhēa Mariahēa omombe'u ġapavēive'ġa pavēi kunhangwera'ġa. Ġa nhaporemno omombe'u Jesus'ga moirūhara'ġa pe. ¹¹ Emo ġa ndogweroviari kunhangwera'ġa remimombe'ua.

—Onhi'ī tehe ġa, ei ġa.

¹² Pedro'ga ki a'e te ga vyri onhana ogwovo ikwaruhua pyri Jesus'ga ryvyagwera pyri tahepia ti ji javo. Ovahemame ga apyni hepiaga ikwaruhua pype. A'ero ga hepiagi Jesus'ga ra'oa hokava. Linho apopyra Jesus'ga ra'oa hokava. A'ea jate ga hepiagi ipype. A'ero ga hoi ġwonga pe ojapyakaheteavo hehe onhimomby'avo.

Jesus'ga gwupiti mokonhava'ea ogwovo Emaús pe

(Marcos 16.12-13)

¹³ A'ea rupi te kiro Cleopas'ġa homemei cidade'i pe Emaús pe Jesus'gareheve'ġa. Emaús oko irupe dez quilômetros gwerevi cidade de Jerusalém hugwi. ¹⁴ Ohorame ġa nhomonhi'imbavi Jesus'ga rehe gajukahava rehe onhonhi'ipondekwava hehe. ¹⁵ Ġa nhomonhi'igame Jesus'ga tuhē ġa ndupitigi ogwovo ġa ndupi. ¹⁶ Ġa nombaragwahavi Jesus'ga rehe.

¹⁷ Kiro Jesus'ga ei ġa pe:

—Gara rehe pe nnonhi'ipondekwavi pejigwovo ve pea rupi pevy'are'yma? ei Jesus'ga.

A'ero ġa pytai. ¹⁸ Kiro Cleopas'ga ei Jesus'ga pe:

—Nde ko ojipeahugwiva'ero erepytaahi'vi kiro Jerusalém me ikwahave'yma tiruahūva'ea aġwamova'ea Jerusalém me naerū? Nde jate po nderekwahavi! ei ga.

¹⁹ —Gara pe pe ei? ei Jesus'ga.

Omaragwahave'yma ga rehe ġa ei:

—Tiruahūva'ea Jesusva'ea pe Nazarépeva'ea pe, ei ġa. Jesusva'ea ko Tupana'ga nhi'iġa mombe'uharava'ea, ei ġa. Ipopoaka hete ahe japovo ahemonhimomby'ava'ea nhandegwyrive'ġa mbo'eavo Tupana'ga nhi'iġa rehe. Jukwaha a'ero Tupana'ga nhimohema ahe rehe. Horyory nhandegwyrive'ġa ahe rehe no ga ipopoaka hete javo.

²⁰ Ikwava'ēhara'ġa nduvihava'ġa nhanderuvihava'ġa pavēi omondo Jesusva'ea Pilatos'ga po pe te'i ti ga pembovy ti Jesus'ga javo. Ġa ahe mbovyruka yva rehe ahe jukauka.

²¹ —Ore ki a'e te ore roryroryvamo ahe rehe novīa. Orovyteri pe ore ei: Tupana'ga ga mbuhuruka nhande pyri israelitasva'ea pyri embopiro'y ti ġa javo. A'ea ore ei novīa. A'ereki ġa ahe jukauka. Kiro mokōi ahe kiri omanorē.

²² —Oro kunhangwera'ġa – kiroki ġa ojiko Jesusva'ea rehe ore ja – ġahā ore monhimomby'a hete oji'i. Oho jipe ġa ppyhaji ve ovahema itaruvihavuhua kwaruhu pe ahenongai pe oji'i. ²³ Ndohepiagi ġa Jesusva'ea ra'oa ipype. A'ero ġa jivyri ore pyri imombe'gwovo. Ei ġa: “Yvagipeve'ġa Tupana'gapyrive'ġa ojipiuka ore ve Jesus'ga mombe'gwovo!” ei ġa. “Okoji Jesus'ga, ei Tupana'gapyrive'ġa ore ve.” A'ea kunhangwera'ġa ei oji'i. ²⁴ A'ero orepyteripeve'ġa hoi

ikwaruhu pe ahenongai pe hepiaga. “Kunhangwera'ġa omombe'u katu reki ahenongavagwera ore ve ko,” ei ġa imombe'gwovo ore ve. Ġa ndohepiagi Jesusva'ea, ei mokonha'ġa Jesus'ga pe imombe'gwovo.

²⁵ —Ikwahave'yruhūva'ero pe ndaperoviapopotari Tupana'ga nhi'iġa mombe'uharava'ea nhi'iġa, ei Jesus'ga mokonha'ġa pe. ²⁶ Ymyahū ahe ei ganhi'ġa mombe'gwovo: “He'yiva'ea ti tahahy Cristo'ga pe nehē. Toki ti ga yvagi pe okovo ġanduvihavuhuhetero ji pavēi nehē, ei Tupana'ga,” ei ahe. A'ea Tupana'ga opota, ei Jesus'ga imombe'gwovo ġa pe. A'ea pe ndaperoviari naerū? ei Jesus'ga.

²⁷ A'ero ogwovo ve ġa pavēi pea rupi Jesus'ga ġa mbo'e ppy Moisésva'ea rembikwatijara rehe – kiroki a'ea omombe'u ga. Aerē ga ġa mbo'ei Tupana'ga nhi'iġa mombe'uharava'ea rembikwatijara rehe nhaporemō – kiroki a'ea omombe'u ga no.

²⁸ Kiro ġa nduġwerī cidade'i pe. A'ea pe mokonha'ġa ei toropyta avo javo. Jesus'ga oho ġwerī a'ero ġa hugwi. ²⁹ A'ero ġa eġa'ei ga pe:

—Epyta ore pyri. A'ereki ka'aru hete kiro. Ypytū ġwerī.

A'ea ġa ei ga pe ga mombytavo ojipyri. Oki ga ġanonga pype ġa ndupi a'ero opytavo ġa pyri.

³⁰ Aerē oapygame mesa pyri ġa pavēi ga ipyhygi pāo onhi'ġa Tupana'ga pe hehe ndepyry hete nde imbuhua ore ve javo. Kirē ga haygwe'rogwe'rogi pāo imondomondovo ġa pe. ³¹ Kiro ġa mbaragwahavi ga rehe a'ero ga repiaga ve.

—Jesus'ga tuhē reki! ei ġa.

Nanime ga ndiukwahavi oka'nhyma ġa hugwi.

—Tenagwe! e te ga.

³² Ojohupe ġa ei:

—Ikatu hete nhandevyteri pe nhande mbohoryoryva ga nhi'iḡame nhande ve onhimombe'gwovo pea rupi nhande mbo'eavo Tupana'ga rembikwatijarukara rehe, ei ḡa.

³³ Kotihī ḡa po'ami ojivya ogwovo Jerusalém me. Ovahemame ḡa onzeve'ḡa ndepiagi.

Onhimono'oḡipe onzeve'ḡa onhipavēive'ḡa pavēi. Mokonha'ḡa pe ḡa ei:

³⁴ —Nhandepojykaharete'ga okwera tuhē ovyva onongava hugwi Jesus'ga. A'iti a! Okoji ga. Ojipiuka ga Simão Pedro'ga pe heaji'i, ei ḡa mokonha'ḡa pe.

³⁵ A'ero mokonha'ḡa ei ḡa pe:

—Ore ga repia no. Ore horame pea rupi Jesus'ga hoi ore rupi onhimombe'gwovo ore mbo'eavo Tupana'ga nhi'iḡa rehe. A'ea rupi ore norombaragwahavi ve ga rehe. Aerē ga haygwe'rogame pāo ore mbaragwahavi ga rehe, ei ḡa imombe'gwovo.

Jesus'ga ojipiuka ḡwemimbo'eharava'ea pe

(*Mateus 28.16-20; Marcos 16.14-18;*

João 20.19-23; Atos 1.6-8)

³⁶ ḡa a'ea mombe'urame nanime Jesus'ga jipiukari o'ama ḡapyteri pe. Ga e'i:

—Tupana'ga ti tonoḡatu pepy'a! ei ga ḡa pe.

³⁷ Anhaḡa po javo ḡa piryiro okyhyjijiheteavo. ³⁸ A'ero Jesus'ga ei ḡa pe:

—Maraname pepy'a oko tehe? A'ero pe kyhyjihetei. Maraname pe ndaperoviari? “Mara'ngu po Jesus'ga tuhē?” pe'e pe pejiyvyteri pe, ei Jesus'ga ḡa pe.

³⁹ Pehepia ti jipoa jipyva reheve. Hepiagame po ti pe mbaragwahavi ji rehe a'ero. Pepyhy ti jira'oa nhikaḡa reheve ji kwahava. A'ereki anhaḡa ndaha'oi. Nik-aḡi. Ji ki a'e te ji ra'oro. Ji kaḡamo, ei Jesus'ga ḡa pe.

⁴⁰ Onhi'ḡirē ga hepiukari ḡa pe opoa opya reheve. ⁴¹ Gworygworyva ḡwaramo ḡa ndogweroviari ve. A'ereki ḡa e'i ovyteri pe onhimomby'avo: “Po Jesus'ga tuhē, a'ero pyry hete!” ei ḡa. Ḗa nhimomby'arame Jesus'ga ei ḡa pe:

—Ndaperekoi pe mbatera? Ta'u ji.

⁴² Pira ḡa imondo'i ga pe a'ero hehyripyra heiretea reheve. ⁴³ Ipyhyga ga l'ui ḡa gwepiagame.

⁴⁴ Aerē ga ei ḡa pe:

—Ymya'i ji nhimombe'umbe'ui pe me jiruvame pe pyri. A'e ji pe me: Moisésva'ea remimbo'eagwera aherembikwatijariipyra ji mombe'u Tupana'ga nhi'iḡa mombe'uharava'ea rembikwatijariipyra pavēi, a'e ji pe me. Ji mombe'ui no ikwatijariipyra Salmos, a'e ji ikwehe. Tako pa ti ji ikwatijariipyra rupi nehē – kiroki a'ea ji mombe'u, a'ea'e ji pe me ikwehe, ei Jesus'ga ḡa pe.

⁴⁵ Kiro ga ikwahavukari ḡa pe Tupana'ga nhi'iḡa aherembikwatijariipyra.

⁴⁶ Imombe'gwovo ga ei:

—Ikwatijariipyra e'i: “Tahahy ti Cristo'ga pe. Omano po ti ga nehē. Mokōi okira py'rovo ti ga tokwerava'ja gwyvyagwera hugwi.

⁴⁷ Cristo'gareheva'ero ti ḡa tomombe'u katu Cristo'ga vvyakotyve'ḡa gwyriveve'ḡa pe nhaporemō. Te'i ti ḡa ḡa pe: ‘Tapevy'ari ti pejikote'varuhua rehe pejipohia jugwi herojijyijyita pejeaporoḡita. A'ero po ti Tupana'ga imombohetei pendekote'varuhua pe hugwi nehē ikwahava'jave'yma nehē.’ A'ea po ti ḡa tomombe'u katu Jerusalémmeve'ḡa pe na'ē. Aerē po ti ḡa tomombe'u katu ojipe'ḡa pe nhaporemō.” A'ea ikwatijariipyra e'i, ei Jesus'ga ḡa pe.

⁴⁸ —Oro pe, ei Jesus'ga ḡa pe. A'ea pe ikwahapavi. A'ero ti pemombe'u. ⁴⁹ Ji rendu ti! ei Jesus'ga. Ymyahū Tupana'ga ei: “Jira'uva po ti pe pojykai nehē,” ei jiruva'ga pe me, ei Jesus'ga. Pepyta ti

cidade de Jerusalém me gara'uva rura pota aerē po ti gara'uva tuhu nehē javo. A'ero jihi po ti gara'uva mon-doukari yvaga hugwi pe pojykauka jupe pe mbopopoakaruka nehē, ei Jesus'ga ġa pe.

Jesus'ga rerohohava yvaga pype

(Marcos 16.19-20; Atos 1.9-11)

⁵⁰ A'ero Jesus'ga hoi ġa nenonde ġa nderogwovo cidade de Betânia kotyi ve. Opoa mondovo ġa pe ga ei Tupana'ga pe:

—Emombyry ti ġa pe.

⁵¹ Onhi'iġa ve Tupana'ga pe ga hoi ġa hugwi. Kiro garerohohava yvaga pype.

⁵² Ombohete ġa ga. Kirē ġa jivyri ogwovo Jerusalém me gworygworyhetero.

⁵³ Nane'ymi ġa hoi opytavo ojatykahavuhua pype Tupana'ga mboheteavo ndepyry hete nde javo.

JOÃOVA'EA OMOMBE'U JESUS CRISTO'GA

O Evangelho de João

Jesus Cristo'ga okwahavuka Tupana'ga nhande ve

1 Jypya vyva apoa renonde Tupana'ga reaporoğita kwahavukahara'ga rekojipei hako. Tupana'ga pyri ga rivi ga rerekovo. Ga ko Tupanamo tuhē oko. ²Yvya apoa renonde akoja'ga rekoji Tupana'ga pavēi gakhavukahara'ga. ³Ga pe Tupana'ga oapopavuka mbatera. Ojipe'ga pe rūi Tupana'ga oapouka. Okwahavukahara'ga pe jate ga oapouka mbatera hako. ⁴Tupana'ga kwahavukahara'ga tuhē oko po rimba'e. A'ero ga jara'ga mongopavi ġa monguva. Ga vvyakotyve'ga mongoi. A'ero ga Tupana'ga kwahavukari ġa pe no. Arimo nhande tihepia katu mbatera kwahavagwama mytu'ero ġwaramo. Na ja ga imomytu'ei vvyakotyve'ga akaği pe tokwaha ti ġa Tupana'ga javo.

⁵Ypytunarupive'ga ndokwahavi hepiage'yma ġwaramo. Ypytunarupive'ga'jave'ga – ġa ndokwahavi Tupana'ga okote'varuhuavo – ġa pe ga Tupana'ga mombe'umbe'ui no tokwaha ti ġa ga javo. Ġa omombi pota Tupana'ga kwahavagwama novia. Ndopigi reki. A'ereki Tupana'ga mombe'ua ikwahy ve ojipe'ga ndehe ga kwahavuka ġa pe.

⁶Nahā ko ahe ikwehe. Ahe ve ġa ei João Batista. Tupana'ga e'i ahe ve:

—Emombe'u ti ġa pe jikwahavukahara'ga, ei Tupana'ga ahe ve.

⁷A'ero João'va'ea ruri ga mombe'gwovo ikwehe.

—Tamombe'u ti ga pe me tapejiko pa ti ga rehe javoji, ei ahe, kiroki ga

Tupana'ga kwahavuka nhande ve, ei João'va'ea ikwehe.

⁸Ahe ko imomytu'ehara'ga rūi.

—Akoja'ga mombe'gwovo reki ji ruri, ei ahe, kiroki ga omomytu'ē Tupana'ga kwahavuka nhande ve, ei João'va'ea ikwehe.

⁹Gaha ko imomytu'eharetero. A'ero ga ruri imomytu'embava vvyakotyve'ga akaği pe tokwaha pa ti ġa Tupana'ga javo.

¹⁰Yvya koty ga rivi ikwehe. A'ea tuhē Tupana'ga oapouka ga pe hako vvyakotyve'ga ndeheve. Vvyakotyve'ga ki a'e te ndogweroviari ga. ¹¹Ogwyri pe ga ruri ikwehe gwe'ya'ga pyri judeus'ga pyri. Ġa ki a'e te ndokoi ga rehe. ¹²Kiroki ġa oko reki ga rehe – ġa pe ga ei a'ero: “Pejiko pe ji rehe,” ei ga. “Kiro ji pe mongoi Tupana'ga ra'yramo a'ero,” ei ga ġa pe.

¹³Vvyakotyve'ga ko na ta'y. Akwaimbae'ga ta'y pota ġwembireko'ga nderekovo. Aerē ġanda'ya'ga ari ġa hugwi a'ero. Na rūi reki ga nhande mongoi Tupana'ga ra'yramo. Nhande xajiko Tupana'ga kwahavukahara'ga rehe. A'ero Tupana'ga ei nhande ve: “Jira'yramo ko pe ndekoi kiro pejikoga ġwaramo ga rehe,” ei Tupana'ga.

¹⁴Tupana'ga kwahavukahara'ga onhimongouka vvyakotyva'ero a'ero ikwehe Jesus Cristo'ga. Igwete ga rivi orepyteri pe ikwehe. Ga nhande arō hete imombyryva nhande ve. Ga okwahavuka katu Tupana'ga nhande ve no. A'ereki ga jate ko Tupana'ga ra'yretero. Igwete ore nhimombaragwahavi garuvihavuhuhetea rehe garuva'ga ruvihavuhuhetea rehe.

¹⁵João Batista'va'ea omombe'umbe'u ga ikwehe. Ahe e'iahy ġa pe ikwehe:

—Gaha ji amombe'u pe me oji'i, ei ahe. “Aerē po ti ga ruri pe nderekovo nehē,” a'e ji oji'i, ei ahe. “Ga huvihavuhuhetero. Ji ki a'e te ako tehe reki. Jypya vehevi ji

rekoeymame ga okoe'ymi," a'e ji pe me oji'i, ei Joãova'ea ikwehe.

¹⁶Ga pyry hete tuhē nhande aromo. A'ero nhande ve nhaporemo ga imombyryvi jipi. Igwaigwavete ga imombyryva'ja'javi nhande ve. ¹⁷Moisésva'ea pe Tupana'ga ombuhuruka onhi'iga hako tohendu katu ti ga javo. Jesus Cristo'ga pe ki a'e te Tupana'ga nhande arõheteuka.

—Emombyry ti ga pe, ei Tupana'ga ga pe. Ji kwahavuka katu ti ga pe no, ei ga Jesus Cristo'ga pe.

Na tuhē Jesus Cristo'ga reko'i a'ero. ¹⁸Vvyakotyve'ga ndohepiagangavi Tupana'ga. Gara'yra'ga jate – ga tehe ko Tupana'ga ra'yretero – gaha jate koi ojikoty'a Tupana'ga pavēi. Gaha okwahakatuuka Tupana'ga nhande ve a'ero.

João Batistava'ea onhimombe'u

¹⁹⁻²⁸Igwete judeus'ga nduvihava'ga ga mbuhurukari ojipyri mbatera kwava'ehara'ga – ga okwava'ē mbatera Tupana'ga pe jipi. Igwete ga ei ga pe gapokohara'ga pe no levitas'ga pe. Ga pe – ga ko fariseus'ga – ga pe judeus'ga nduvihava'ga ei:

—Peho ti João Batista'ga pyri tonhimombe'u ti ga pe me nehē, ei ga ga pe.

A'ero ga hoi cidade de Jerusalém hugwi ogwovo João Batistava'ea pyri – perope ahe ga mobatiza paranahūa aherovai Jordão aherovai. Cidade de Betânia ira'agwe te jugwi. Pevo ga hoi javo Joãova'ea pe.

—Mome ahe nde? ei ga ahe ve. Enhimombe'u ti ore ve torokwaha ti nde, ei ga.

Ahe ni'mbei ga pe a'ero. Onhimombe'u katu ahe ga pe tajikwaha ti ga javo.

—Ji ko ga rui – kiroki ga pe Tupana'ga e'i: “Amondo po ti ga vvyakotyve'ga pyri ganduvihavuhetero nehē Cristo'ga,” ei ga. Ji ko ga rui, ei ahe.

—Marã naerū? ei ga ahe ve. Nde po Eliasva'ea ekwerava ejyvya hugwi? ei ga.

—Ji ko ahe rui, ei ahe.

—Nde ereko Tupana'ga nhi'iga mombe'uharamo a'ero – kiroki ga Moisésva'ea omombe'u hako uhu ti ga javo hako? ei ga ahe ve.

—A'ea rui ko ji, ei ahe.

—Mome ahe nde naerū? Enhimombe'u ti ore ve toromombe'u ti ga pe – kiroki ga ore mbuhu nde pyri, ei ga. Marã ti nde nhimombe'ui ore ve nehē? ei ga ahe ve.

—Pehendu ti nhinhi'iga a'ero, ei ahe. Tupana'ga nhi'iga mombe'uharava'ea Isaiásva'ea omombe'u nhoḡwenonde ojipe'ga rembi'eaḡwama hako, ei Joãova'ea. Nahã Isaiásva'ea ei hako:

“Ojipe'ga nhi'iga po ti hahyahi ga erame ga mbo'eavo ongae'yi me nehē,” ei ahe.

“E'i po ti ga ga pe:

‘Pemboavujikwe ti pehea imbohupikatu-avo huvihava'ga pe

tuhi ti ga nhande pyri javo,’ e po ti ga,” ei Isaiásva'ea hako, ei ahe.

Jihi ko a'ea, ei Joãova'ea onhimombe'gwovo ga pe. A'eahy ji javo ojipe'ga pe: “Penhimboavujikwe ti pejipohia pejikote'varuhua hugwi tuhi ti nhandepo'jykaharete'ga nhande pyri javo,” a'e ji, ei Joãova'ea onhimombe'gwovo ga pe.

A'ero ga ei ahe ve:

—Marã a'ero? Nahã nde ei ore ve: “Ji ko Cristo'ga rui Tupana'ga remimbuhurukara'ga rui,” ere ko nde, ei ga. “Eliasva'ea rui ko ji no,” ere ko nde, ei ga. “Ji ko akoja'ga rui Tupana'ga nhi'iga mombe'uhara'ga rui,” ere ko nde ore ve, ei ga. Maranuhūrame nde okoteheva'ero ga mobatizai naerū? ei ga Joãova'ea pe.

—Jihi amobatiza ga yhya pyvõ jipi, ei ahe. Pepyteri pe ojipe'ga ami okovo. Emo pe ndapekwahavi ga, ei ahe ga

pe. Gaha po ti oko pe pyri huvi-havuhuhetero nehē, ei ahe. Huvihavuhu hete tuhē ga, ei ahe. Ji ki a'e te okoteheva'ea, ei Joãova'ea ġa pe.

Nhanderekote'varuhua mombohara'ga

²⁹ Ko'emame Joãova'ea Jesus'ga repiagi ga rurame ojipyri. A'ero ahe ei jara'ġa pe:

—Pehepia ga! ei ahe. Pevo ga rekoï – kiroki ga cordeiro ja, ei ahe. Ikwava'ehara'ġa ojuka cordeiros jipi Tupana'ga ti tomombo nhanderekote'varuhua a'ero javo, ei ahe. Cordeiro ja po ti ga manoi nehē no. A'ereki Tupana'ga ga mbuhuruka nhande pyri tomano ti ga imomboaa yvyakotyve'ġa ndekote'varuhua javo, ei Joãova'ea ġa pe. ³⁰ Amombe'u ji ga pe me oji'i cordeiro'jave'ga, ei ahe. “Pe pyri po ti ga rekoï jihoheva'ero. A'ereki jypya vehevi ji rekoe'ymame ga okoe'ymi po rimba'e,” a'e ji pe me oji'i, ei ahe Jesus'ga mombe'gwovo ġa pe.

³¹ —Ymya ji ei: “Ma'ġa po ti Tupana'ga ombuhuruka nhande pyri nehē tomombo ti ga ġandekote'varuhua javo?” ei ahe. Kiroġwe ji ga kwahavi. A'ero ji ga kwahavukari jire'yja'ġa pe israelitas'ġa pe. Nurã ji ruri pe mobatizavo yhya pyvõ tapekwaha ti ga javo, ei Joãova'ea ġa pe.

^{32–33} Igwete Joãova'ea Jesus'ga mombe'ukatui ġa pe:

—Ndakwahavi ppy ji ga ma'ġa po ti Tupana'ga ombuhuruka javo, ei ahe. Emo Tupana'ga – gaha ji mbuhuruka ġa mobatizauka yhya pyvõ – ga e'i ji ve: “Erehepia po ti nde jira'uva rura ga pyri nehē. Ojy po ti jira'uva opytavo ga pyri nehē,” ei Tupana'ga ji ve, ei ahe. “Gaha po ti aerē pe pojykauka jira'uva pe nehē a'ea ti tapemongo Jesus'gareheva'ea javo,” ei Tupana'ga ji ve, ei ahe. Ahepia tuhē ji Tupana'ga ra'uva rura a'ero oji'i, ei ahe. Inambua ja koi

ijyvi yvaga hugwi opytavo ga pyri oji'i. ³⁴ Ahepia tuhē ko ji oji'i, a'e ji, ei ahe. Nurã ji ei pe me: Akoja'ga tuhē koi Tupana'ga ra'yra'ga, ei Joãova'ea.

Jesus'ga remimbo'eppyharava'ea

³⁵ Ko'emame Joãova'ea rekoa'javi onhi'ġa mokonha'ġa pavēi ġwemimbo'ehara'ġa pavēi o'ama. ³⁶ Igwete ahe hepiagi Jesus'ga kwava.

—Pevo ga hoi cordeiro'jave'ga! ei Joãova'ea ga mombe'gwovo ġa pe. Cordeiro ja po ti ga manoi nehē. A'ereki Tupana'ga ombuhuruka ga nhande pyri tomano ti ga ġandekote'varuhua imomboaa javo, ei ahe.

^{37–40} Joãova'ea remimbo'ehara'ġa ġwendu memei ahenhi'ġa André'ġa. A'ero ġa hoi Jesus'ga reviri. Igwete Jesus'ga jirovagi ġa ndepiaga gweviri.

—Gara? ei ga.

—Mome nde ruvi? ei ġa ga pe.

—He pejjo hepiaga, ei ga ġa pe.

A'ero ġa hoi ga rupi garuhava repiaga. Ka'aru quatro horas rupi ġa hoi. Igwete ġa nhomonhi'inh'i'ġi upa kwara hoa rupi. ⁴¹ Kiro André'ga hoi na'ē oirũ'ga pyri Simão Pedro'ga pyri.

—Orohepia ore Messias'ga Tupana'ga remimbuhurukara'ga, ei ga Simão'ga pe. (Cristo'ga pe judeus'ġa e'i Messias.)

⁴² A'ero André'ga Simão'ga reruri Jesus'ga pyri. Simão'ga repiagame Jesus'ga ei ga pe:

—Ndehe ko Simão João'ga ra'yra, ei Jesus'ga ga pe. Cefas po ti nderera nehē, ei ga Simão'ga pe. (Cefas'ga pe judeus'ġa e'i Pedro. A'ea ko Ita.)

Jesus'ga ombuhuruka ahe ojiheva'ero

⁴³ Ko'emame Jesus'ga ei:

—Taho ti Galiléiapeve'ġa gwyri pe.

Oho na'ē ga Filipe'ga pyri.

—Herejo ji rupi nhiremimbo'eharamo, ei ga Filipe'ga pe.

⁴⁴Filipe'ga ko cidade de Bet-saidapeve'ga – perope André'ga u Pedro'ga pavêi. ⁴⁵Aerê Filipe'ga hoi Natanael'ga pyri javo.

—Orohepia ore ga – kiroki ga Moisés'va'ea omombe'u ikwatijarame ġwemimbo'eagwera hako, ei Filipe'ga ga pe. Tupana'ga nhi'ġga mombe'uharava'ea okwatija ga no ga mombe'gwovo hako, ei ga. Ga tuhê ore orohepia. Ga ko Jesus'ga José'va'ea ra'yra'ga. Cidade de Nazaré pe ga ruvi, ei ga Natanael'ga pe.

⁴⁶—Nazaré! ei Natanael'ga. Imombyryva'ea nduri tuhê pea hugwi, ei ga ga pe.

—Herejo xaho ji rupi a'ero terehepia ti ga, ei Filipe'ga ga pe.

⁴⁷Natanael'ga rurame Jesus'ga ga repiagi.

—Kiro ki ga u israelitapyryvamo, ei Jesus'ga ga mombe'gwovo. Ga ni'mbeangavi jipi ojipe'ġga moandyje'yma, ei ga Natanael'ga mombe'gwovo.

⁴⁸—Mará nde ikwahavi jireaporoġita naerū? ei Natanael'ga ga pe.

A'ero Jesus'ga ei ga pe:

—Irupe ko nde reko'i oji'ni novia, ei ga. Filipe'ga ea renonde nde ve ji orohepia reki. Figueira aġi pe nde reni, ei Jesus'ga ga pe.

⁴⁹—Jesus, ei Natanael'ga. Tupana'ga ra'yra tuhê ko nde! ei ga. Nde ko israelitas'ġga nduvihavuhuhetea tuhê! ei ga Jesus'ga pe.

⁵⁰Igwete Jesus'ga ei ga pe a'ero:

—A'e ko ji nde ve ko: “Orohepia ko ji nde rename figueira aġi pe.” A'ero nde jikogi ji rehe, ei Jesus'ga ga pe. Aerê po ti ji koji'iheteva'ea japoi nehê ahemonhi-momby'aheteva'ea nehê. A'ea po ti nde erehepia nehê no, ei ga Natanael'ga pe.

⁵¹Igwete Jesus'ga ei ġa pe:

—Tamombe'u katu tuhê kiro pe me, ei ga. Tamombe'u ti jijihe'ara Tupana'ga rehe, ei ga. A'ea'java'ea ko

nahã a'ero. Pehepia po ti pe yvaga rovapytymba'vogipyra, ei ga. Pehepia po ti pe Tupana'gapyryve'ġa jiupiupira ġajivyjivrya ji pyri nehê no, ei ga. Nahã ko ji ajihe'a Tupana'ga rehe nhiremimbuhurukara'ga rehe, ei Jesus'ga. Oronhomonhi'inh'i'ġe'ymi ore orojogwerekokatuavo ga pavêi. Nahã po ti pe me nehê no, ei Jesus'ga ġa pe.

Jesus'ga ombote yhya vinhoramo

2¹⁻²Mokōi Jesus'ġa kiri ogwovo toryvi pe cidade de Caná pe – perope Galílieapeve'ġa gwyri pe. A'ereki ġa Jesus'ga mondouka ġanembirekohava repiagauka. Ġa Jesus'ga remimbo'ehara'ġa mondouka no. Igwete Jesus'ġa hoi hepiaga toryva. Jesus'ga yembora pevo oko ġa pyri no. Toryva apopave'ymame momina ġa hugwi vinho. ³A'ero Jesus'ga yembora ei Jesus'ga pe:

—Momina kiro vinho ġa hugwi, ei ahe Jesus'ga pe.

⁴—Maraname nde ei ji ve kiro a'ea rehe? ei ga ahe ve. A'ereki ndohoi ve hepiukara apiavo. Aġwamo rūi po ti ji hepiukapavi Tupana'ga popoakara ġa pe nehê, ei ga o'yembora pe.

⁵Igwete ahe ei ġa pe – kiroki ġa opoko toryva repiakatuhara'ga – ġa pe ahe ei:

—Jira'yra'ga erame pe me penhi'ipo'ru ti ga, ei ahe ġa pe.

⁶Pevo gwereko yhya ryrua ita apopyra. A'ereki judeus'ġa nane'ymi ojipyhepyhei. Oheohei ġa mbatera jipi no nahã nhande nhimombyryvi Tupana'ga pe javo. Nurã gwereko pevo mbohapyrete seis yhya ryrua. Inainani gwereko he'yjuhu cem litros gwerevi ipype tynahemame. ⁷Igwete Jesus'ga ei hepiakatuhara'ga pokohara'ġa pe a'ero:

—Peheka'voka'vo ti yhya ipype. Pemo-tynahê hete ti imohina, ei ga.

A'ero ġa imotynahenahêhetei inoġa hyrua pype. ⁸Igwete ga ei ġa pe:

—Pejara ti kiro yhya herogwovo to-ryva repiakatuhara'ga pe, ei ga ġa pe.

A'ero ġa herohoi yhya ga pe to'u ti ga hepiaga javo. ⁹Yhya rūi reki ga i'urame. Vinho reki yhya mbotepyra ga i'ui hepiaga. Ndokwahavi ga yhya mbotea vinhoramo. Gapokohara'ġa ki a'e te okwaha hete Jesus'ga remimbotea. Igwete ga i'ui hepiaga. A'ero ga hambirekove'ga mbuhurukari ojipyri javo ga pe.

¹⁰—Nde ko ore atyvi, ei ga hambirekove'ga pe. Ore oromondo ppy vinho heheva'ea toryvarupive'ġa pe, ei ga. Kirē ġa i'uheterame ore imondoi ndaheiva'ea ġa pe. A'ereki i'uheterame ġa nonhimombaragwahavi ndaheiva'ea rehe. Nde ki a'e te nerembuhuri ppy heheheteva'ea kiroġwe imbuhua ore ve, ei ga ga pe.

¹¹Jesus'ga ombote yhya vinhoramo cidade de Caná pe Galiléiapeve'ġa gwyri pe ikwehe. A'ea ppy ga oapo ahemonhimomby'ava'ea hepiuka ġa pe gweaporoġita Tupanamo. Nurā garemimbo'ehara'ġa jikohetei ga rehe.

¹²Aerē Jesus'ġa hoi cidade de Cafarnaum me. Ga'yembora oho gairū'ġa pavēi. Garemimbo'ehara'ġa oho ġa ndupi no. Pevo ġa pytaahi'vi upa.

Jesus'ga omo'emba ahe ahejatykahavuhua hugwi

(*Mateus 21.12-13; Marcos 11.15-17; Lucas 19.45-46*)

¹³Aerē Jesus'ġa hoi cidade de Jerusalém me. A'ereki judeus'ġa toryva gwereko ġwerī. Páscoa ei ġa akoja pe. A'ea rupie'yimi judeus'ġa japyakai uragwera rehe Egitopeve'ġa gwyrā hugwi. ¹⁴Igwete Jesus'ga hoi judeus'ġa jatykahavuhua rokari pe ġa ndepiaga. Pevo ġa ndekoi ima'ema'eamo mbatepyryva itambere'ia pyhyga ġa hugwi. Yuranuhūa bois ġa ima'ema'ēi ovelhas. Inambu'ia ġa ima'ema'ēi upa. Mesa pyri jara'ġa neġaneni hajiheve'ġa itambere'ia

ipyhyppyhyga judeus'ġa itambere'ia ikwepykwepyga imondovo ġa pe. ¹⁵Ġa ndepiagame Jesus'ga japoi yhypohama ġa nupanupamo ipyvō ġa mo'embava ġa mondovo ojatykahavuhua rokara hugwi. Ovelhas ga imo'emo'ēi, bois ga imo'emo'ēi imonhamonhana imondovo. Ombojirejire ga itambere'ia kwepykara'ġa mesa heka'voka'vogauka ġaitambere'ia jugwi. ¹⁶Igwete ga ei ġa pe – kiroki ġa oma'ema'ē inambu'ia:

—Peroho ti kia jugwi! a'e te ji, ei ga. Tapema'ema'ēa'javuhui mbatera avo jiruva'ga ronga pe! ei ga ġa pe.

¹⁷A'ero garemimbo'ehara'ġa ikwahava'javi Tupana'ga rembikwatijarukara. Igwete ġa ei ojohupe:

—A'ea pe reki ikwatijara i'ei Cristo'ga nhi'iġa mombegwovo, ei ġa. Nahā Cristo'ga nhi'iġa Tupana'ga pe hako:

“Nhi'aġataruhu ji neronga rehe jipi toko

katu ti ġa ipype javoji,” ei ga.

“Nhi'aġataruhua ji juka hete,” ei ga, ei ġa.

Ikwatijara omombe'u jipe Cristo'ga nhi'iġaġwama, ei Jesus'ga remimbo'ehara'ġa.

¹⁸Kiro judeus'ġa nduvihava'ġa nduri javo Jesus'ga pe a'ero.

—Ma'ġa nde mbuhurukaruhu ġa mo'ēukaraġwama avo hugwi? ei ġa. Po Tupana'ga nde mbuhurukari, a'ero po ti nde hepiukari gapopoakara ore ve ahemonhimomby'ava'ea japovo, ei ġa. A'ero po ti ore nde reroviari nehē Tupana'ga tuhē ga mbuhuruka javo, ei ġa Jesus'ga pe.

¹⁹Igwete Jesus'ga ei ġa pe a'ero:

—Po ti pe imbojypavi aġa Tupana'ga ruhava imbote'varuhuavo nehē, aerē mokōi nhande kirame ti ji imbovyra'javi imohina nehē, ei Jesus'ga ġa pe.

²⁰Igwete judeus'ġa nduvihava'ġa ei ga pe:

—Nde ki ere'eteheuhu, ei ġa. He'yjuhuva'ea rupi quarenta e seis anos rupi ġa poravykyvykyi japovo aġa Tupana'ga ryrua, ei ġa. Marā po nde gwehu kotihī japoaljvuhui imohina mokōi nhande kirame naerū? ei ġa ga pe.

²¹ Gwa'oa pe reki Jesus'ga ei a'ea ko Tupana'ga ruhava javo. ²² Aerē Jesus'ga vyrame omanoa hugwi garemimbo'eharaġa ikwahava'javi ga'eagwera. A'ero ġa heroviari ga'eagwera Jesus'ga onhimombe'u katu javo. Igwete ġa heroviari Tupana'ga rembikwatijarukara ahe ve no Jesus'ga ahe omombe'u ga kwatija javo.

Jesus'ga okwaha vvyakotyve'ġa py'a

²³ Toryva rupi Páscoa rupi Jesus'ga reki cidade de Jerusalém me a'ero. Igwete ga hepiukari Tupana'ga popoakara ġa pe ahemonhimomby'ava'ea japovo. Nurā ġa jikojikogi ga rehe onhimongyavo. ²⁴ Jesus'ga ki a'e te ndojikogi ġa ndehe a. A'ereki ga okwahapavipe vvyakotyve'ġa py'a. ²⁵ Ga nde'i ojipe'ġa pe: “Marā ġandeaporoġita?” A'ea ga nde'i. A'ereki ga okwahapavipe ġa a.

Nicodemosva'ea uhu Jesus'ga pyri

3¹⁻² Aerē Nicodemos'ga ruri Jesus'ga pyri ppytunimo. Ga ko judeus'ġa moġitahara'ga fariseu'ga. Aerē ga ruri Jesus'ga pyri xanhomonhi'ī ti javo.

—“Gaha ko nhanembo'ehara,” oro'e ore nde ve, ei ga Jesus'ga pe. “A'ereki Tupana'ga ga mbuhuruka nhande pyri tomo'e ti ga ġa javo,” oro'e ore nde ve, ei ga. Tupana'ga opokogame jate ġa hepiukari Tupana'ga popoakara nde ja ahemonhimomby'ava'ea japovo, ei ga ga pe. Nurā ore ei: “Tupana'ga ombuhuruka ga rerekovo,” oro'e ore, ei Nicodemos'ga ga pe.

³ Igwete Jesus'ga ei ga pe a'ero:

—Tamombe'u katu tuhē kiro nde ve, ei ga. Kiroki ġa ojihuva'ja – ġa pe jate po ti Tupana'ga ei: “Jihi ko ġanduvi-havuhuhetero,” ei Jesus'ga ga pe.

⁴ Igwete Nicodemos'ga ei a'ero:

—Marā po jyvua'kave'ġa jihuvi naerū? ei ga. Maranuhū po ġa kia'javi oy'ġa vvyteri pe o'ara'java naerū? ei ga Jesus'ga pe.

⁵ Igwete Jesus'ga ei ga pe:

—Tamombe'u katu tuhē nde ve. Penhimobatizauka po pe yhya pyvō imomboruka pejikote'varuhua pejihugwi hamo, ei ga. Tupana'ga ra'uva po pe mboheaporoġita pyahu hamo no, ei ga. Nane'ymame po ti Tupana'ga ndokoi penduvihavuhuhetero nehē penhimobatizaukare'ymame yhya pyvō gara'uva pe mboheaporoġitapyahue'ymame nehē no, ei Jesus'ga ga pe. ⁶ Nhaney'ġa nhande mbojihuvame nhande mbo'a, nhandera'o nhande a'ero vvyakotyva'ero, ei ga. Tupana'ga ra'uva nhande mboheaporoġitapyahurame jate nhande reaporoġitapyahuro a'ero, ei Jesus'ga ga pe. ⁷ Terenhimomby'auhui ti nhiremimombe'uagwera rehe ji erame nde ve: “Pejihuva'ja ti.” Nahā ti pe ndeaporoġitapyahuro nehē. Erovia ti nhinhi'ġa, ei ga Nicodemos'ga pe. ⁸ Nahā ko vvytua, ei ga. Ġwemimbotarimo uhu okookovo. Pehendu pe tura novīa. Emo pe ndapekwahavi ma hugwi te turi javo. “Mome po ti ihoi nehē?” pe'ji pe no, ei ga. A'ea javijitehe ko Tupana'ga ra'uva ahe mboheaporoġitapyahurame, ei ga. Ġwemimbotarimo gara'uva rekorekoi. Emo pe ndapekwahavi marā javo. “Ma'ġa po ti gara'uva ġa mboheaporoġitapyahu kiro nehē?” pe'ji pe, ei Jesus'ga ga pe.

⁹ —Maranuhū nanongara? ei Nicodemos'ga. Ndakwahavi ji a'ea, ei ga ga pe.

¹⁰ —Ndehe ko israelitas'ġa mbo'ehara novīa. Nde nderekwahavi a'ea naerū?

ei ga Nicodemos'ga pe. ¹¹Tamombe'u katu tuhē nde ve, ei ga. Oromombe'u ore pe me orerembikwahavipyra. Orerembiepiagipyra ore oromombe'u pe me novia. Emo pe ndaperoviarihu oreremimombe'uagwera, ei Jesus'ga ga pe. ¹²Vvyakotyva'ea ji amombe'u pe me. Emo pe ndaperoviari, ei ga. Ndaperoviari kaitu po ti pe ninhil'iga nehē ji imombe'urame yvagipeva'ea pe me nehē, ei ga Nicodemos'ga pe. ¹³Ndajupiavi yvagi pe ikwahava mbatera ojyva imombe'gwovo, ei ga. Jihi jate reki ajy pea hugwi imombe'gwovo a'itituhēva'ea pe me. A'ereki Tupana'ga ji mbuhuruka kokoty, ei Jesus'ga imombe'gwovo Nicodemos'ga pe.

¹⁴Igwete Jesus'ga Moisésva'ea mombe'ui no. A'ereki ymya Tupana'ga e'i Moisésva'ea pe hako:

“Eapouka ti mboja ra'angava imbovyi yva rehe imo'ama,” ei ga ahe ve hako.

Ongae'yi me ahe imbovyri ha'angava imohina a'ero tohepia ti mboja rembihu'upyra'ga javo. Kiroki ahe ojovavu hepiaga imohinipyra – oka'ē ahe hugwi. Nomanoi ahe a'ero. Aerē Tupana'ga ei: “Moisésva'ea ombovyruka mboja ra'angava yva rehe hako,” ei ga. “Na jitehe po ti ḡa ga mbovyri yva rehe no. A'ero po ti ḡa ga jukai nehē,” ei Tupana'ga gwa'ya'ga mombe'gwovo hako.

¹⁵Nahā Tupana'ga ga momanoukari toko pyahu ti ḡa javo – kiroki ḡa ojiko ga rehe. Aerē po ti ḡa ndekoi Tupana'ga pyri yvagi pe nehē no. ¹⁶A'ereki Tupana'ga oarō hete vvyakotyve'ḡa. A'ero ga gwa'ya'ga mbuhuri vvyakotyve'ḡa pyri ikwehe. Gara'ya'ga ko ojipeji hete ko ga reko ga pe. Emo Tupana'ga ga mbuhuri nhande pyri ga momanomouka nhande repyga toho ti ḡa yvagi pe nehē javo. Nurā nhandejikogame Tupana'ga ra'ya'ga rehe po ti nhande

reko ga Tupana'ga pyri avuirama nehē. Ndiahoi po ti nhande hahyva'ea ruvi-hava pype a'ero nehē nhanemanorame nehē. ¹⁷Gwa'ya'ga mbuhurame nhande koty Tupana'ga nde'i ga pe: “Eho ti ḡa pyri peko te'varuhu pe javo ḡa pe.” Tupana'ga nde'i a'ea gwa'ya'ga mbuhurukame nhande koty. A'ereki ga gwa'ya'ga mbuhuruka avo togweru po ti ga ḡa ji pyri nehē javo.

¹⁸Ḡa jikogame gara'ya'ga rehe Tupana'ga nde'ia'javi ḡa pe: “Peko te'varuhu pe.” Ḡa jikoge'ymane Tupana'ga e'i jipe a'ea ḡa pe. Oko te'varuhu tuhē nanongara'ga. A'ereki ḡa ndojikogi Tupana'ga ra'ya'ga rehe – ga ojipeji oko gara'yretero.

¹⁹Nahā a'ero. Mytu'ērame nhande ve nhande hepiagi mbatera ikwahava. A'ea'java'ea pe Cristo'ga ei a'ero urame yvya koty. “Tamomytu'ē ti ḡa pe, ei ga. A'ero po ti ḡa Tupana'ga kwahavi okovo katu nehē,” ei ga novia. Emo ḡa ndokwahapotari Tupana'ga. A'ereki ḡa okote'varuhue'yimi. Oko hete ḡa okote'varuhua rehe jate a'ero – a'ea ppytuna ja ndokwahavukari ḡa pe. Nurā ko Tupana'ga eaḡwama ḡa pe. ²⁰Okote'varuhurame ḡa ndokoi ga rehe – kiroki ga omomytu'ē ahe ve Cristo'ga. Ḡa ndokopotari tuhē ga pavēi. A'ereki ḡa e'i ojive: “Po ti ji reko ga Cristo'ga pavēi, a'ero po ti ga imboukwahavi jirekote'varuhua nehē,” ei ḡa ojive.

²¹Jararamo ki ḡa a'e te oko Tupana'ga reaporoḡita rupi okovo katu. Nanongara'ḡa oko pota tuhē Cristo'ga pavēi – gaha okwahapavuka ahe ve. A'ereki ḡa e'i: “Ji rekorame Cristo'ga pavēi po ti ojipe'ḡa ikwahavi jirekokatua nehē. A'ero po ti ḡa ei ji mombe'gwovo: ‘Tupana'ga ga poko ga mongovo ḡwemimbotarimova'ea rehe,’ e po ti ḡa ji mombe'gwovo a'ero nehē,” ei ḡa. Nanongara Jesus'ga imombe'umbe'ui Nicodemos'ga pe ikwehe.

**João Batista'ea
omombe'ua'ja Jesus'ga**

²² Aerē Jesus'ga hoi Judéiapeve'ğa gwyrī pe ġwemimbo'ehara'ğa pavēi. Igwete Jesus'ğa pytaahi'vi pevove'ğa pavēi ġa mobatizatizavo. ²³ A'ea rupi João Batista'ea rekoi ojipe'ğa mobatizavo cidade de Enom me – a'ea ojopyri u cidade de Salim pavēi. A'ereki gwereko hete yhya pevo. Igwete pevove'ğa hoġa-hoi ahe pyri a'ero onhimobatizavouka ahe ve. ²⁴ A'ereki a'ea rupi soldados'ğa nomongiukari ve Joāova'ea cadeia pype.

²⁵ Aerē jararamo Joāova'ea remimbo'ehara'ğa nhi'iġayvari ojipe'ga pavēi judeu'ga pavēi.

—Joāo'ga ġa mobatizaramē pyry hete okwahyro ġa ndehe, ei aheremimbo'ehara'ğa ga pe.

A'ero judeu'ga ei ġa pe:

—A'ea hohe te ikwahyro ġa ndehe Jesus'ga ġa mobatizaramē, ei ga ġa pe.

²⁶ Nurā Joāova'ea remimbo'ehara'ğa hoi ahe pyri javo ahe ve.

—Akoja'ga, ei ġa, kiroki ga oko nde pyri paranauhūa aherovai Jordāo aherovai – kiroki ga nde eremombe'u ore ve oji'i, ei ġa, kiro ga ġa mobatizauhui no. Ohopavuhu reki ġa ga pyri a'ero, ei ġa imombe'gwovo ahe ve novia.

²⁷ Igwete Joāova'ea ei ġa pe a'ero:

—Pyry hete reki ji ve ġa hopavame ga pyri, ei ahe. Tupana'ga jate ombopopoakaramē ahe popoakaramo a'ero okovo Tupana'ga remimbotarimova'ea rehe, ei ahe. Nurā ġa hopavi ga pyri. A'ea ko pyry hete ji ve, ei ahe ġa pe.

²⁸ Pehe tuhē pehendū nhinhi'ġagwera oji'i, ei ahe. A'ereki ji a'e katu nhinhimombe'gwovo pe me oji'i. “Ji ko Cristo'ga rūi nhanderekote'varuhua mombohara'ga rūi,” a'e ko ji pe me oji'i, ei ahe. Ga renonde Tupana'ga ji mbuhurukari, ei Joāova'ea ġa pe.

²⁹—Nahā ġa nembirekorame jipi, ei Joāova'ea. Hēapotahara'ga tuhē gwereko hēa, ei ahe. Gairū'ga reki hēapotahara'ga pokogi ġanembirekoaġwama. A'ero ga roryvamo hēapotahara'ga nhi'iġa renduva hēa rerekoa mombe'urame, ei ahe ġa pe. Hēapotahara'ga irū'ga ja ko ji, a'e ji pe me. A'ereki ji Jesus'ga poko. A'ero ji roryhetero ġa hopavame Jesus'ga pyri ga rerekovo, ei ahe ġa pe. ³⁰ A'ea ko pyry a'ero, ei ahe. Igwaigwavete po ti ga rekoi tuhē huvihavuhetero nehē. Ji ki a'e te igwaigwavete ji rekotehei tuhē nehē, ei Joāova'ea ġwemimbo'ehara'ğa pe.

**Tupana'ga ombuhu
Jesus'ga yvaga hugwi**

³¹ Yvateahugwive'ga ko huvihavuhetero oko vvyakotyve'ğa hohe. Yvyakotyve'ğa vvyakotyva'ea rehe jate ġa ndekoi. A'ea rehe jate ġa nhi'iġi no. Yvaghugwive'ga ko huvihavuhetero tuhē oko ġa hohe pa. ³² Ga omombe'u ġwembiepiagipyra ġwemienduvipyra reheve. Ġa ki a'e te ndogweroviarihu ganhi'ġa. ³³ Kiroki ġa gwerovia ganhi'ġa – ġa e'i a'ero: “A'itituhēva'ea tuhē Tupana'ga nhi'iġa,” ei ġa. ³⁴ A'ereki Tupana'ga remimbuhurukara'ga omombe'u katu Tupana'ga nhi'iġa. A'ereki Tupana'ga omondo gwa'uva ga pyri a'ea ti tokwahavuka pa ga pe javo. Nurā ga omombe'u katu Tupana'ga nhi'iġa. ³⁵ Tupana'ga oarō hete gwa'ya'ga. A'ero ga ga mbopopoakarukari togwerekō pa ti ga ġwemimbotarimo. ³⁶ Kiroki ġa ojiko Tupana'ga ra'ya'ga rehe hendukatuavo ganhi'ġa – ġa ndeaporoġitapyahuro a'ero aerē okovo Tupana'ga pyri nehē. Kiroki ġa nohendukatui ganhi'ġa ojikoge'yma ga rehe – ġa po ti ndohoi yvagi pe upa Tupana'ga pyri nehē. Ga e'i ġa pe jipi peko te'varuhu pe javo.

Samariapeva'ea

4 Aerē Jesus'ga ḡwemimbo'ehara'ḡa nderohoi Judéiapeve'ḡa gwyra hugwi. A'ereki ga okwaha ojipe'ḡa nhi'ḡa fariseus'ḡa pe. A'ereki ḡa e'iuhu fariseus'ḡa pe:

—João'ga omongo ojipe'ḡa ojiheve'ero ḡa mobatizavo, ei ḡa. João'gareheve'ḡa hohe'i tehe reki Jesus'gareheve'ḡa nde'yjuhuro – kiroki ḡa Jesus'ga omobatizauhu, e'iuhu ḡa ḡa mombe'gwovo fariseus'ḡa pe.

²Jesus'ga nomobatizai reki ḡa. Ga omobatizauka ḡa ḡwemimbo'ehara'ḡa pe. ³Ḡanhi'ḡa ikwahavame Jesus'ga ḡwemimbo'ehara'ḡa nderohoi Judéiapeve'ḡa gwyra hugwi a'ero.

—Xajivy ti Galiléiapeve'ḡa gwyrí pe a'ero, ei ga.

⁴Ḡa horame Jesus'ga ei:

—Samariapeve'ḡa gwyra rupi po ti nhande hona'ēi nehē hamo, ei ga ḡa pe.

⁵Aerē ḡa nduri cidade de Sicar pe a'ero Samariapeve'ḡa gwyrí pe. Ira'agwe u Jacóva'ea koagwera hugwi. Jacóva'ea omondo a'ea gwa'yrava'ea pe Joséva'ea pe hako. ⁶Jacóva'ea apoagwera ykwara pevo u no. Ahaji katu ḡa nduri. Igwete Jesus'ga apygi oina ykwara pyri. A'ereki ga ipykane'ō.

⁷⁻⁸Igwete garemimbo'ehara'ḡa hoi cidade pe mbatera pyhyga. Nanime Samariapevehēa ruri yhya ti tajara javo. Igwete Jesus'ga ei hēa pe:

—Embuhu ji ve ya tay'u, ei ga hēa pe.

⁹—Garamo judeuramo nde euhui ji ve embuhu yhya javo ji ve? Ji ki a'e te Samariapeva'ea, ei hēa ga pe. (A'ereki judeus'ḡa ndojihe'ari Samariapeve'ḡa ndehe ḡa arōe'yma.)

¹⁰A'ero Jesus'ga ei hēa pe:

—A'e ji nde ve: “Embuhu ji ve ya.” Emo nde ndajikwahavi, ei ga. Nde nderekwahavi Tupana'ga remimbuhutehea no, ei ga hēa pe. Po nde ikwahavi

hamo a'ero po nde ei ji ve embuhu ji ve akoja javo hamo, ei ga. A'ero po ji imondoi yhya ahemongohara nde ve hamo, ei ga hēa pe.

¹¹A'ero hēa ei ga pe:

—Ndererekoi reki nde ijarahava, ei hēa. Irupehu yhya reni ykwara pype. Ma hugwi nde herekoi yhya a'ero ahemongohara? ei hēa ga pe. ¹²Nhaneramonhava'ea Jacóva'ea gweja aḡa imohina nhandeygwavamo hako, ei hēa. Ahe tuhē oy'u avova'ea pyvō gwa'yrava'ea pavēi hako. Ḡwenymbava yuranuhūa ahe omboy'u ipyvō no, ei hēa. “Ji ko koji'i tehe jiruvihavuhu nhaneramonhava'ea hohe'i tehe,” ere po nde ji ve naerū? ei hēa ga pe.

¹³Igwete Jesus'ga ei hēa pe:

—Aḡa pyvō oy'urē po ti ḡa ygweja'javamo nehē, ei ga. ¹⁴Nhiremimondoa herekorame po ti ḡa ndiygweja'javi nehē. Nhiremimondoa po ti ikwahy hete ḡa ndehe nehē okookovo ḡavyteri pe nehē, ei ga. A'ea po ti ḡa mboheaporoḡitapyahui nehē, ei ga. A'ero po ti ḡa mongoi avuirama Tupana'ga pyri nehē no, ei Jesus'ga hēa pe.

¹⁵—Embuhu ji ve nanongara yhya a'ero tajiyygweja'javyme ti a'ero nehē, ei hēa ga pe. A'ero po ti ji ndajora'javi avo ijara jipi nehē, ei hēa ga pe.

¹⁶—Eho ti enhimbireko'ga rerua, ei ga hēa pe.

¹⁷—Ji ko nanhirembirekoi, ei hēa.

—Erenhimombe'u katu nde ji nanhirembirekoi javo, ei ga hēa pe. ¹⁸A'ereki cinco nerembirekokwera'ḡa. Korogweve'ga nde erereko tehe, ei ga. Nde nane'mbei tuhē javo ji ve, ei ga hēa pe.

¹⁹—Kiroḡwe ji nde kwahavi, ei hēa. Tupana'ga nhi'ḡa mombe'uhara ndehe. Nurā nde ikwahahetei mbatera, ei hēa ga pe. ²⁰Marā naerū? Emombe'u ti ji ve, ei hēa. Samariapeva'ero oreramonhava'ea ei pea pe vvytyruhua pe hako:

“Avo jate po nhande Tupana'ga mbohetei hamo,” ei ahe hako, ei hêa ga pe. Pehe judeusramo pe'ji: “Jerusalém me jate po nhande Tupana'ga mbohetei hamo,” pe'ji pe, ei hêa ga pe.

²¹ Igwete Jesus'ga ei hêa pe a'ero:

—Erovia ti nhinhi'îga, ei ga. Aerê po ti ġa nde'i avova'ea pe avo ti timbohete nhandervete'ga nehê javo. Jerusalém me po ti ġa nde'i nehê no pevo ti timbohete ga javo, ei ga. ²² Samariapeva'ero pemboheteheuhu pe ga kwahave'yma. Ore judeusramo orokwaha Tupana'ga mboheteavo, ei ga. Ore ve ga ojikhavavuka. Tupana'ga e'i ore ve hako: “Yvyakotyve'ġa ndekote'varuhua mombohara'ga po ti o'a judeuramo,” ei Tupana'ga, ei ga. “Gaha po ti pe nderu ji pyri yvagi pe nehê,” ei Tupana'ga ore ve hako, ei Jesus'ga imombe'gwovo hêa pe. ²³ Aerê po ti ġa nhandervete'ga mbohete katui a'ero nehê, ei ga. Ağwamo vehevi po ti ġa ga mbohetei ga kwahaheteavo nehê. Gara'uva po ti ga mboheteukari ġa pe nehê. A'ea Tupana'ga opota nanongara'ġa omboheterame, ei Jesus'ga hêa pe. ²⁴ Ndaha'oi Tupana'ga, ei ga. Kiroki ġa ga mbohete – tojipokoguka ti ġa gara'uva pe a'ero ga mboheteavo. Tokwaha hete ti ġa ga mboheteavo, ei Jesus'ga imombe'gwovo hêa pe.

²⁵ A'ero hêa ei ga pe:

—Messias'ga po ti uhu tuhê nehê Tupana'ga remimbuhurukara'ga Cristo'ga, ei hêa. Urame po ti gaha imombe'upavi mbatera nhande ve nehê, ei hêa Jesus'ga pe.

²⁶ —Ji tuhê Messiasramo kiro ji nhi'îgi nde ve, ei ga onhimombe'gwovo hêa pe.

²⁷ Nanime Jesus'ga remimbo'ehara'ġa jivyri cidade hugwi ua ga pyri. Igwete ġa nhimomby'ai ga repiaga hêa monhi'îgame. A'ereki judeus'ġa mbo'ehara'ġa nonhi'îgi kunhangwera'ġa pe jipi. A'ero ġa nhimomby'ai Jesus'ga

repiaga. Ġa nde'i reki ga pe: “Maraname nde nhi'îguhüi hêa pe?” nde'i ġa. “Gara nde erepota hêa hugwi?” A'ea ġa nde'i Jesus'ga pe.

²⁸ Kiro hêa hejari imohina yhya ryrua a'ero ojivya ogwovo cidade pe. Igwete hêa ei ga mombe'gwovo pevove'ġa pe:

²⁹ —He pejijo xaho ji rupi ga repi-aga, ei hêa. A'ereki ga omombe'u pa ji ve jirekoagwera, ei hêa ġa pe. Mara'ngu po Messias'ga tuhê Tupana'ga remimbuhurukara'ga tuhê? ei hêa ġa pe ga mombe'gwovo.

³⁰ A'ero ġa nduri cidade hugwi ua Jesus'ga pyri tihepia ti ga javo.

³¹ Ġa vahema renonde Jesus'ga remimbo'ehara'ġa eġa'ei ga pe:

—Jesus, here i'gwovo.

³² —Nhirembi'ua pe ndapekwahavi reki, ei ga ġa pe.

³³ —Marã? ei ġa ojohupe a'ero. Mara'ngu po ġa herua mbatera ga pe ra'e garembi'uramo? ei ġa ojohupe.

³⁴ Igwete ga ei ġa pe:

—Garemimbotarimova'ea rehe ji reko – kiroki ga ji mbuhuruka yvya koty, ei ga. Ga ji mboporavyky avo. A'ero ji taporavyky pa katu ga pe, ei ga. A'ea pe ji ei a'ero nhirembi'ua. A'ereki ji reko-rame garemimbotarimova'ea rehe a'ea ji mbopopoaka nhirembi'ua ja, ei Jesus'ga ġa pe.

³⁵ —Pe'ji pe: “Quatro jahya ipora rehe po ti itiniġi koapora nehê,” pe'ji pe, ei ga. Ji ki a'e te a'e pe me: Pehepia ti kohoa. Kiroġwe tuhê itiniġi koapora. Kiroġwe po ahe imopeni herua hamo, ei ga ġa pe. Tamombe'u katu pe me, ei ga. Ji rehe ġambojikoga pe ji ei reki koapora imopena imombe'urame, ei Jesus'ga. Nahã ji ei a'ero: Pe'ji pe pejiyv-teri pe: “Aerêji po ti nhande ġa mbojikojiki Jesus'ga rehe nehê,” pe'ji pe, ei ga. Ji ki a'e te a'e pe me: Tape'ei poro. Pehepia ti ġa. Kiroġwe ġa jikogi ġweri ji

rehe, a'e ji, ei ga. Kirogwe tuhē po pe ġa mbojikojikogi ji rehe hamo, ei ga ġa pe.

³⁶—Kiroki ga omopemopē koapora herua – ga mbohory a'ero koapora, ei ga. Ga javijitehe ojipe'ga roryvamo no – kiroki ga otȳ na'ē, ei ga. Ġa memei hory hete a'ero ojogwerekovo itȳhara'ga imopēhara'ga pavēi, ei ga. Imopēhara'ga javijitehe ko ġa ndoryvamo no – kiroki ġa obojiko ojipe'ga ji rehe. Ojikogame ji rehe po ti ġa ndekoi yvagi pe nehē no, ei ga ġa pe. Kiroki ġa ji mombe'u ypy ojipe'ga pe tojiko ti ġa ga rehe javo – itȳhara'ga javijitehe ko ġa ndoryvamo ġambojiko-hara'ga pavēi. Ġa hory hete a'ero ojogwerekovo nhimombe'uyyphara'ga ġambojikhara'ga pavēi, ei Jesus'ga ġa pe.

³⁷—Nahā ko nhanenhi'ġa jipi, ei ga. “Gaha otȳ. Ojipe'ga reki omopē herua ojive,” xa'e nhande, ei ga. A'itituhēva'ea tuhē ko nhanenhi'ġa. ³⁸A'ereki na ja jara'ga ji mombe'umbe'u tojiko ti ġa ga rehe javo. Pehe reki ġa mbojikojiko ji rehe, ei ga. Ymya pe nanhimombe'ui pejikovo, ei ga. Aerē ji pe mondoukari ġa mbojikojikogukaraġwama jijihe, ei Jesus'ga imombe'gwovo ġa pe.

³⁹⁻⁴⁰ Kiro Samariapeve'ga nduri ova-hema Jesus'ga pyri a'ero. A'ereki Samariapevehēa omombe'u jipe ga ocidadepeve'ga pe. “Jesus'ga omombe'u pa ji ve jirekoagwera,” ei hēa ga mombe'gwovo ġa pe. Hēanhi'ġa renduva ġwaramo ġa jikojikogi Jesus'ga rehe a'ero onhimongyavo. Kiro ġa nduri Jesus'ga pyri a'ero tihepia ti ga javo.

—Epytaahi'vi ti ore pyri, e'ie'i ġa ga pe.

—Kwa, ei ga.

Mokōi ga kiri ġa pyri a'ero. ⁴¹Igwete ga nhimombe'umbe'ui ġa pe. Ganhi'ġa renduva ġwaramo jara'ga jikojikogi ga rehe no onhimongyheteavo. ⁴²A'ero ġa ei hēa pe:

—Nenhi'ġa renduva ġwaramo jate rūi ore jikogi ga rehe kiro, ei ġa hēa pe.

Ganhi'ġa tuhē ore orohendu ikwahava kiro, ei ġa. Nurā ore ei: “Ga ko yvyakotyve'ġa ndekote'varuhua momboharamo tuhē,” ei ġa hēa pe.

Kiro ndera'ya'ga nhimohiġatui, ei Jesus'ga ahe ve

⁴³Mokōi Jesus'ga kiri pevo. A'ero ga hoi Galilíapeve'ga gwyri pe upa. ⁴⁴A'ereki Jesus'ga e'i jipe: “Kiroki ġa pevo u Tupana'ga nhi'ġa mombe'uhara'ga gwyri pe – ġa nomondoi imohina ga rehe jipi,” ei ga. ⁴⁵A'ero Jesus'ga hoi Galilíapeve'ga gwyri pe. Ga repiagame ġa ndoryndoryvamo ga rehe. A'ereki ġa gwepia na'ē Jesus'ga cidade de Jerusalém me. A'ereki ġa oho na'ē pevo toryva repiaga. Pevo ġa hepiapavi Jesus'ga japoparavuhurame ahemonhimomby'ava'ea. Nurā ġa ndoryndoryvamo Jesus'ga rehe ga repiaga ogwyri pe.

⁴⁶Aerē Jesus'ga hoa'javi cidade de Caná pe Galilíapeve'ga gwyri pe jitehe – perope ga ombote yhya vinhoramo ikwehe. A'evo jitehe Jesus'ga hoi. A'ero ga ruri Jesus'ga pyri ġanduvihava'gareheve'ga. Gara'ya'ga itetirúa hete ojipe'ga cidade pe Cafarnaum me. ⁴⁷Galilíapeve'ga e'i ga pe a'ero:

—Uhu Jesus'ga kiro nhande pyri Judéiapeve'ga gwyra hugwi, ei ġa ga mombe'gwovo ga pe.

A'ero ga ruri Jesus'ga pyri javo.

—Herejo xaho ji rupi jira'ya'ga repiaga teremombi ti karugwara ga hugwi, ei ga. A'ereki ga omano ġwerī, ei ga Jesus'ga pe.

⁴⁸Igwete Jesus'ga ei:

—Hepiage'ymame ahemonhimomby'aheteva'ea po pe ndapejikogi tuhē ji rehe, ei ga ga pe.

⁴⁹—Xaho tuhē ti ji rupi, ei ga Jesus'ga pe. Nde hoe'ymame po ti jira'ya'ga manoi a'ero nehē, ei ga.

⁵⁰—Kiro ndera'yra'ga nhimohiġatui, ei Jesus'ga ga pe. Heregwovo ga pyri a'ero ga repiaga, ei ga.

Gwerovia ga Jesus'ga nhi'ġa a'ero ogwovo tahepia ti javo. ⁵¹Ga horame pea rupi gapyrive'ġa nduri ga rovatiamo.

—Onhimohiġatu kiro ndera'yra'ga, ei ġa ga pe.

⁵²—Marananime kwara nhimonaname ga rehe rajl'i? ei ga ġa pe.

—Kirame ahaji katu nhimonaname ga rehe ojl'i, ei ġa imombe'gwovo ga pe.

⁵³A'ero ga ikwahavi javo.

—A'ea rupi tuhē Jesus'ga ei ji ve ojl'i: “Kiro ndera'yra'ga nhimohiġatui,” ei ga.

A'ero ġa jikopavi Jesus'ga rehe gaha ġ-wongapeve'ġa pavēi.

⁵⁴Mokōi a'ero Jesus'ga rura'java Galiléiapeve'ġa gwyri pe Judéiapeve'ġa gwyra hugwi. Urypyrame ga ojipeji oapo ahemonhimomby'ava'ea hepiuka ġa pe. Kiro ura'javame ga ojipea oapo imombiga karugwara ga hugwi.

Jesus'ga omopo'ā ahe

5 Aerē judeus'ġa japoi toryva Jerusalém me. A'ero Jesus'ga hoi tahepia javo. Igwete Jesus'ga ipyka'nauhūve'ga repiagi ypia'ia pyri. ²Jerusalém jupihava pyri ypia'ia u – perope hovapytymbava pyri. Jurukwara rupi ġa heno'eno'ēi ovelhas jipi. Betezata ei judeus'ġa ypia'ia pe. Gwereco mbohapyrete cinco tapyi'ia ypia'ia pyri. ³A'ea gwyri pe itetirūave'ġa nhinoġi upa ypia'ia pyri onhimongyavo jipi. Hehae'ŷve'ġa ko pevo u jipi ipyka'naka'nauhūve'ġa pavēi nomyive'ġa pavēi. [⁴A'ereki amoamome Tupana'gapyrive'ga ogy yhya pype ya momyina. Kirē kiroki ġa oho ypy yhya pype – ġahā onhimohiġatu a'ero. Nahā ġa horame ipype ga rugarurirē ġatetirūaparavuhua ipigi ġa hugwi a'ero. Nurā itetirūave'ġa

nhinoġi upa ypia'ia pyri jipi taho ypy ti ipype javo.] ⁵⁻⁶Igwete Jesus'ga ipyka'nauhūve'ga repiagi pevo. “Ymyahū hete ga ka'nauhūro,” ei Jesus'ga. A'ereki he'yjuhu trinta e oito kwara gaka'na rehe. Ikwahavame Jesus'ga ei ga pe:

—Ndepyry hete pota nde? ei ga.

⁷—Jipyry pota ji novia, ei ipyka'nauhūve'ga ga pe. A'ereki nanhimbojyhavi ipype ya momyiname jipi, ei ga. Ji hopotarama ipype ojipe'ga hojipei ipype ji renonde jipi, ei ga Jesus'ga pe.

⁸A'ero Jesus'ga ei ga pe:

—Epo'ā! Epyhy ti ejikupeupava herogwovo, ei ga.

⁹Kotihī ga pyryvamo a'ero opo'ama herogwovo. A'ea ko sábadu judeus'ġa poravykye'yma. ¹⁰Nurā judeus'ġa nduvihava'ġa ei ika'nauhūgwera'ga pe:

—Kiroġwe ko sábadu, ei ġa. Ndapyryvi nde herohoi ejikupeupava kiroġwe, ei ġa ga pe. A'ereki Moisés'va'ea e'i: “Po ahe ndogwerohoi te mbatera sábadu rupi nhandeporavykye'yma rupi,” ei ahe ikwatija, ei ġa ga pe.

¹¹Igwete ga ei:

—Akoja'ga – kiroki ga ji mopo'ā ko – gaha e'i ji ve: “Epyhy ti herogwovo,” ei ga ġa pe.

¹²—Ma'ġa e'iuhu nde ve naerū herohoukaraġwama? ei ġa ga pe.

¹³Ika'nauhūgwera'ga ndokwahavi reki Jesus'ga. A'ereki Jesus'ga oho jipe ġande'yjuhua pytera rupi ogwovo.

¹⁴Aerē Jesus'ga ga repiagi judeus'ġa jatykahavuhua pype. Igwete ga ei ga pe:

—Ji rendu ti, ei ga ga pe. Erepo'aġatu nde kiro, ei ga. Terekote'varuhua'javi ti a'ero, ei ga. Po ti nde nderepohiri ejikote'varuhua hugwi, a'ero po ti koji'i tehe nde mbatera rahya hepiagi nehē, ei Jesus'ga ga pe.

¹⁵A'ero ika'nauhūgwera'ga hoi imombe'gwovo judeus'ġa nduvihava'ġa pe.

—Gaha ji mopo'ā Jesus'ga, ei ga ḡa pe.

¹⁶Nurā ḡa imbote'varuhupotari Jesus'ga pe. A'ereki ga omombimombi ḡatetirūa ḡa hugwi sábadu rupi jipi.

¹⁷Igwete Jesus'ga ei:

—Jiruva'ga oporavykye'yimi jipi ḡa pokopokoga, ei ga. Ga javijitehe ji aporavykye'yimi ḡa pokoga no, ei Jesus'ga.

¹⁸Ganhi'ḡa renduvame koji'i ḡa Jesus'ga jukapotari a'ero.

—A'ereki sábadu rupi ga oporavykyuhu imombiga ḡatetirūa ḡa hugwi nhaneramonhava'ea nhi'ḡa rendukatue'yima, ei ḡa. Johe'i tehe garekote'varuhua. Jiruva'ga ei ga Tupana'ga pe no, ei ḡa. Nahā ga nhimongopotaruhui Tupanamo a'ero, ei ḡa.

Nurā ḡa Jesus'ga jukapotari a'ero.

Tupana'ga gwa'yra'ga mongoi ḡwemimbotarimova'ea rehe

¹⁹Igwete Jesus'ga ei ḡa pe:

—Tamombe'u katu tuhē pe me, ei ga. Jihi Tupana'ga ra'yramo ndakoi nhiremimbotarimova'ea rehe. Akwaha ji Tupana'ga reaporoḡitakatua jitekovo. A'ea rehe jate ji reaporoḡitaro a'ero, ei ga. Okoe'yimi ga ḡwemimbotarimova'ea rehe. Gareximimbotarimova'ea rehe javijitehe ji rekoe'yimi no gara'yramo, ei Jesus'ga. ²⁰A'ereki jiruva'ga ji arō hete, ei ga. A'ero ga ikwahapavukari ji ve gweaporoḡitakatua, ei ga. Koji'i po ti ga ikwahavukari ji ve nehē no, ei ga. “Nahanahā po ti nde rekoḡi ḡa monhimomby'avo nehē,” e po ti ga ji ve nehē, ei Jesus'ga ḡa pe.

—Pyry hete tuhē ji ika'nauhūve'ga mopo'ami, ei ga. Johe'i tehe po ti ji japai pyryheteve'ea nehē. A'ero po ti pe nhimomby'ahetei a'ea rehe nehē, ei ga. ²¹A'ereki jiruva'ga omanove'ḡa mbogwera ḡa mongovo, ei ga. Ga javijitehe jihi gara'yramo ḡa mbogwerapotarame ji ḡa mbogweravi ḡa mongovo no, ei Je-

sus'ga. ²²⁻²³Jihi a'e jara'ḡa pe: “Ereko te'varuhu nde. Eho ti hahyva'ea ruvihava pype a'ero nehē,” a'e ji, ei ga. Jara'ḡa pe ji ei: “Ndepyry nde ejikoga ji rehe. Yvagi pe ti nde ruvi avuirama nehē,” a'e ji, ei ga. Tupana'ga tuhē nde'i ḡa pe. A'ereki ga e'i ji ve gwa'yramo: “Ndehe ti ere ḡa pe tanembohete ti ḡa,” ei ga ji ve a'ero, ei Jesus'ga. Ombohete ḡa Tupana'ga. Na jitehe po ti ḡa tanhimbohete nehē no, ei ga. Kiroki ḡa nanhimbohetei – ḡa nombohetei jiruva'ga no nhimbuhurukara'ga, ei Jesus'ga ḡa pe.

²⁴—Tamombe'u katu tuhē pe me, ei ga. ḡa hendukaturame nhinhi'ḡa ojikoga Tupana'ga rehe nhimbuhurukara'ga rehe, gweaporoḡita pyahu ko ḡa a'ero, ei ga. A'ero po ti ḡa ndekoi avuirama Tupana'ga pyri nehē no, ei ga. Nda'ei po ti ji ḡa pe nehē: “Peko te'varuhu pe,” ei ga. A'ereki ḡa ndohoa'javi kiro hahyva'ea ruvihava viara rupi. Yvaga viara rupi ḡa hoi a'ero Tupana'ga pyri nehē, ei ga. ²⁵Tamombe'u katu tuhē pe me, ei Jesus'ga. Ji ko Tupana'ga ra'yramo ako. Okote'varuhuve'ḡa po ti henduvi nhinhi'ḡa nehē aḡwamo vehevi reki. Hendukaturame po ti ḡa ndeaporoḡitapyahuro nehē, ei ga. ²⁶Tupana'ga hete ahe mongoi ahe monguva. Ga javijitehe ji gara'yramo ahe mongoi no. A'ereki ga ahe mongoukari ji ve. ²⁷Na jitehe Tupana'ga ei ji ve: “Ndehe ti ere okote'varuhuve'ḡa pe peko te'varuhu pe javo,” ei ga ji ve, ei Jesus'ga. A'ereki ji ko yvagi'peva'ea. Yvyakotyva'ea ko ji no, ei ga.

²⁸—Tapenhimomby'auhui ti nhinhi'ḡa renduva, ei ga. Aerē po ti ahe nhaporemō henduvi nhinhi'ḡa nehē. ²⁹Henduvame po ti omanove'ḡa kwerava'javi nehē. Okokatuve'ḡa po ti okwera okovo Tupana'ga pyri avuirama nehē, ei ga. Okote'varuhuve'ḡa po ti okwera nehē no. A'ero po ti ji ei ḡa pe:

“Pendekote'varuhuro ġwaramo po ti pe hoi hahyva'ea ruvihava pype a'ero nehē,” a'e po ti ji ġa pe nehē, ei Jesus'ga ġa pe.

A'iti tuhē Tupana'ga Jesus'ga mbuhuruka

³⁰Igwete Jesus'ga ei ġa pe no:

—Nhiremimbotarimo rūi ji ei ġa pe peko te'varuhu pe javo. Tupana'ga ji mbo'euka. Garemimbo'ea rupi jate ji ei a'ero, ei Jesus'ga. Nurā hupi katu ji ei jara'ġa pe peko te'varuhu pe javo. Hupi katu ji ei jara'ġa pe no pepyry hete pe javo, ei ga. A'ereki nhiremimbotarimova'ea rehe rūi ji rekoi. Jiruva'ga remimbotarimova'ea rehe ji rekoi nhimbuhurukara'ga rehe, ei Jesus'ga ġa pe.

³¹—Po ti jiji tehe anhimombe'u pe me, a'ero po ti pe ndajireroviari nehē hamo ga hete onhimombe'u javo ji ve, ei ga. ³²Ojipe'ga ji mombe'u no jiruva'ga, ei ga. Akwaha hete ji nhimombe'ukatua. A'ereki a'itituhēva'ea garemimombe'ua, ei ga ġa pe.

³³—Pehe pemondo ġa João Batista'ga pyri raikwehe tonhimombe'u ti ga javo, ei ga. Onhimombe'urame a'ero ga ei a'itituhēva'ea pe. A'ereki ga ji mombe'u katu no, ei ga. ³⁴Ji ve rūi po ojipe'ġa ji mombe'ukatui hamo, a'e ji. Pe me po ġa ji mombe'ukatui hamo tokwaha ti ġa ga javo, ei ga ġa pe. Nurā ji ei João'ga remimombe'uagwera pe taperovia ti. Heroviarame po ti pe jikogi ji rehe nehē pejigwove'yma hahyva'ea ruvihava pype nehē, ei Jesus'ga ġa pe.

³⁵—João'ga ko hyapehava ja. A'ea hendy'javame gwepiuka nhande ve tokwaha ti ġa javo, ei ga. Na jitehe João'ga ji repiukari pe me ikwehe tokwaha ti ġa Jesus'ga javo, ei ga. Ga pe mbo'e katu novīa. A'ero pe ndoryvamo jiji garemimbo'ea rehe novīa, ei Jesus'ga ġa pe.

³⁶—A'apo ji ahemonhimomby'ava'ea jipi. A'ereki Tupana'ga oapoapouka ji ve, ei ga. Nhirembiapoia tuhē ji kwahavukari pe me a'ero, ei Jesus'ga. João'ga nhi'ġa ji kwahavukari pe me no. Koji'i reki nhirembiapoia ji kwahavuka pe me João'ga nhi'ġa hohe, ei Jesus'ga. Nhirembiapoia repiaga ġwaramo po pe'ji hamo: “Tupana'ga ga mbuhuruka tuhē kokoty a'ea apovouka ga pe,” pe'ji po pe hamo, ei Jesus'ga ġa pe. ³⁷Nhimbuhurukara'ga jiruva'ga ji mombe'u katu no, ei ga. Ndapehepiagangavi pe gara'oa. Pejiapyakwara pyvō pe napehenduvangavi ga nhi'ġame no, ei ga. ³⁸Pe ndapekopotari ganhi'ġa rupi, ei ga ġa pe. A'ereki pe ndaperoviari nhinhi'ġa. Gaha reki ji mbuhuruka kokoty, ei ga. ³⁹Pehepiepia katu pe aherembikwatijara novīa Tupana'ga mombe'uhara, ei ga. “A'ea repiagame po ti nhande ikwahavi nhanderekoagwama yvagi pe Tupana'ga pyri nehē,” pe'ji po pe pejohupe novīa, ei ga. Aherembikwatijara jitehe reki ji mombe'u pe me novīa, ei Jesus'ga ġa pe. ⁴⁰Emo pe ndapejikopotari ji rehe. Ndapejori ko pe ji pyri toroko ti Tupana'ga pyri nehē jave'yma ji ve, ei ga.

⁴¹—Ji nda'ei ahe ve tanhimbohete ti ġa javo, ei Jesus'ga. ⁴²Pe ki a'e te ji atyvihu, ei ga. Anhimombaragwaha ji pe ndehe. Pe napearōi tuhē Tupana'ga, ei ga ġa pe. ⁴³Ajo ji jiruva'ga hugwi. A'ereki gaha ji mbuhuruka pepyteri pe ji mombe'u ti ġa pe javo, ei ga. Pe ki a'e te ndapekoi ji rehe. Ojipe'ġa ko onhimbuhuteheuhu pepyteri pe. Ġa ndehe pe ndekoi a, ei Jesus'ga ġa pe. ⁴⁴Pyry pe me pe nhomboheteheutehui a. Pe ndapekoi reki Tupana'ga remimbohetea rehe. Ga jate ko Tupanamo, ei ga. Emo pe ndape'ei: “Xako katu ti Tupana'ga ti tianembohete.” A'ea pe ndape'ei. Nurā tegwete pe me pejikoga ji rehe, ei ga ġa pe.

⁴⁵—Ji rūi po ti imombe'umbe'ui Tupana'ga pe pendekote'varuhua nehē, ei Jesus'ga ġa pe. Moisés'va'ea po ti imombe'ui a'ea ga pe nehē, ei ga ġa pe. Pe'ji po pe novīa: “Aerē po ti Moisés'va'ea vavagahivi nhande rehe Tupana'ga pyri nehē,” pe'ji po pe novīa, ei ga. Emo po ti ahe omombe'u Tupana'ga pe pendekote'varuhua nehē, a'e ji, ei ga ġa pe. ⁴⁶ Moisés'va'ea ji mombe'ukatui reki ji kwatija hako. Po pe Moisés'va'ea nhi'īga reroviari tuhē hamo, a'ero po pe nhinhi'īga reroviari hamo no, ei ga. ⁴⁷ Pe ndaperoviari reki ahenhi'īga – kiroki a'ea ahe okwatija inoġa. Nurā pe ndaperoviari tuhē nhinhi'īga no, ei Jesus'ga ġa pe.

**Jesus'ga ombohe'yi
mbatera cinco mil'va'ea pe**

*(Mateus 14.13-21; Marcos
6.30-44; Lucas 9.10-17)*

6 Aerē Jesus'ġa hero'yahavi ypiahua aherovai Galilíapeva'ea aherovai. Tiberíadespeva'ea ei ġa ypiahua pe no. ² He'yjuhu hete ko ġa ogwoogwovo Jesus'ġa ndeviri. A'ereki ġa gwepigwepia ahemonhimomby'ava'ea – kiroki Jesus'ga oapoapouka imombiga ġatetirūa ġa hugwi. ³ Igwete Jesus'ga hoi vvytyruhua rehe oina ġwemimbo'ehara'ġa pavēi. ⁴ A'ea rupi judeus'ġa oapo ġwerī toryva cidade de Jerusalém me. Páscoa ko toryva rera. ⁵ Igwete Jesus'ga jovavuri he'yive'ġa ndepiaga – kiroki ġa u ga pyri okovo. A'ero ga ei Filipe'ga pe:

—Mome po ti nhande ipyhygi mbatera akoja'ġa nemb'uaġwama nehē? ei Jesus'ga ga pe.

⁶ Jesus'ga okwahavipe reki ġwemimondoagwama ġa pe. Emo oyvyteri pe ga ei tahendu ti Filipe'ga nhi'īga ji ve javo. Nurā ga ei Filipe'ga pe: “Mome po ti nhande ipyhygi mbatera ganemb'uaġwama?”

⁷ Igwete Filipe'ga ei ga pe:

—Po ti he'yjuhuva'ea duzentos nhande imondoi itambere'ia hehe nehē ndohygi'i po ti mbatera ġa ndehe nehē, ei ga. A'ereki ġa he'yjuhu hete.

⁸ Igwete André'ga – ga ko Jesus'ga remimbo'eharamo no Simão Pedro'ga irū'ga – igwete ga ei Jesus'ga pe:

⁹—Avo tapihama'ga mbohapyrete cinco herekoi pães trigo'java'ea apopyra cevada apopyra, ei ga imombe'gwovo Jesus'ga pe. Dois ga pira'ia herekoi no. Emo mbohapyretero ġwaramo ndohygi tuhē ġa ndehe nhaporemō, ei ga ga pe.

¹⁰ Igwete Jesus'ga ei ġwemimbo'ehara'ġa pe:

—Pe'ji ti ġa pe toapyapy ti ġa upa, ei ga.

Ġa erame ġa pe ġa apygi nhungwa'via rehe a'ero. A'ereki nhungwava gwereko pa pevo. He'yjuhu hete ko akwaimbae'ġa cinco mil. Kunhangwera'ġa ndehe koji'i tehe ġa nde'yjuhuhetero tayri'ġa ndehe no. ¹¹⁻¹² Kiro Jesus'ga ipyhygi tapihama'ga apoa pães javo Tupana'ga pe.

—Ndepyry hete nde imbuhuruka pāo ore ve, ei ga ga pe.

A'ero ga ima'ema'ēukari imondovouka ġapo pe – kiroki ġa oapyapy upa. Na jitehe ga ipyhygi pira'ia javo Tupana'ga pe. A'ero ga ima'ema'ēukari ġa pe. Ombohe'yjuhu hete reki ga pães pira'ia reheve ġa moytaromouka. Aerē Jesus'ga ei ġwemimbo'ehara'ġa pe:

—Pemono'ono'ō ti hembyruera tipo'ru ti aerē nehē javo, ei ga.

¹³ Kiro ġa hoi imono'ono'oġa hembyruera a'ero imotynahema yrua. He'yiva'ea doze ġa imotynahemi yrua. A'ereki he'yi pães rembyruera cincova'ea rembyruera ġa i'upavirē.

¹⁴ Hepiagame pevove'ġa ei a'ero:

—Ahemonhimomby'ava'ea Jesus'ga oapo pāo imbohe'yja nhande ve, ei ġa. Ga ko Tupana'ga nhi'īga mombe'uhara'ga tuhē! Moisés'va'ea

omombe'u ga hako uhu po ti ga yvya koty javo. Ga tuhê reki, ei ãa ojohupe.

¹⁵ Jesus'ga okwahavipe ãandea-poroãita. A'ero ga ei oyvyteri pe: “Kiro po ti ãa nduri ji pyhygahyavo ji rerogwovo oreruvihavuhetero ti eko javo ji ve nehê,” ei ga. “A'ea rehe rui ji ruri yvya koty,” ei ga oyvyteri pe.

Nurã Jesus'ga hoa'javi ogwovo ãa hugwi. Ga tehe oho a'ero yvytyruhua rupi.

Jesus'ga oho yjapea rupi

(Mateus 14.22-33; Marcos 6.45-52)

¹⁶ Ka'aruheterame Jesus'ga remimbo'ehara'ãa hoi ypiahu pe.

¹⁷ Igwete ãa avi yhara pype xajivy ti Cafarnaum me javo. Ypytunamo ãa pe a'ero ãa horame. Jesus'ga nduri ve ãa pyri. ¹⁸ Kiro vytyruhua ruri imotypepemuhuamo ãa pe. ¹⁹ Igwete ãa ipyvupyvuri a'ero. Irupe cinco quilômetros ãa hoi ypyteri pe. A'ero ãa Jesus'ga repiagi ga rurame. Yhya japea rehe ga pyrũpyruãi ua yhara pyri.

—Gara katu? ei ãa.

A'ereki ãa okyhyji hete hepiagame garura yjapea rupi.

²⁰ —Tapekyhyji ti, ei Jesus'ga ãa pe. Jihi ko koro ako, ei ga.

²¹ A'ero ãa ndoryvamo here'ava ipype javo ga pe. Nanime ãa vahemi aherovai a'ero.

Tiheka ti Jesus'ga, ei ahe

²²⁻²³ Ko'emame jara'ãa ei – kiroki ãa opyta ypiahua aherovai – perope ãa o'u pão Jesus'ga nhi'igirẽ Tupana'ga pe hehe. Ko'emame ãa ei o'ama:

—Mome po Jesus'ga hoi? ei ãa ojohupe. A'ereki ojipeji ãa herekoi yhara oji'i. Jesus'ga remimbo'ehara'ãa avame ipype herogwovo Jesus'ga ndohoi ãa ndupi kirame oji'i. Ahã ojipea yhara ga-hohava, ei ãa. Mome po ga rekoi a'ero? ei ãa ojohupe.

Ojipe'ãa gweru yhara cidade de Tiberiades hugwi kiro imboja pevo ãa pyri. ²⁴ ãayhara pype ãa aãa'avi upa a'ero xajivy javo. A'ereki ãa ndohepiaga'javi Jesus'ga pevo. Aerẽ ãa vahemi cidade de Cafarnaum me tiheka ti Jesus'ga avo javo.

Jesus'ga ko pãohetea'jave'ga

²⁵ Jesus'ga repiagamẽ ãa ei a'ero:

—Jesus, maname nde ruri kokoty raji'i? ei ãa ga pe.

²⁶ Igwete Jesus'ga ei:

—Tamombe'u katu tuhê pe me, ei ga. Ahemonhimomby'ava'ea repiaga pe ndape'ei reki ji ve: “Jesus'ga ko Tupana'ga remimbuhurukaramo oko. Nurã ti tiheka ga repiaga ga kwahava.” Ndape'ei pe a'ea, ei ga. Pe'uuhu pe pão nhiremimondoa penhimoytaromouka oji'i. Nurã ko pe ji rekaruhui toro'ua'ja ti javo, ei ga ãa pe. ²⁷ Tape'aãatarahivuhui po pe mbatera rehe hamo tiugweugwei nhande javo. Nanongara mbatera opa pa jipi. Tamombe'u katu ti pe me, ei Jesus'ga ãa pe. A'ea rehe po pe aãatarahivamo hamo – kiroki a'ea ahe mboheaporoãita pyahu avuirama ahe mongoaãwama – a'ea rehe po pe aãatarahivamo hamo a'ea tipota hete javo, ei ga. Pejikogame ji rehe po ti ji pe mboheaporoãitapyahui pe mongovo Tupana'ga pyri a'ero nehê. A'ereki Tupana'ga jiruva'ga ji mbopopoaka ahemonhimomby'ava'ea japouvouka ji ve, ei ga. Nahã ga hepiukari pe me jihi Jesus'ga mondouka pe pyri javo pe me, ei Jesus'ga ãa pe.

²⁸ A'ero ãa ei ga pe:

—Marã po ti ore rekoi jipi nehê Tupana'ga remimbotarimova'ea rehe orokovo nehê? ei ãa.

²⁹ Igwete Jesus'ga ei:

—Nahã po pe ndekoi hamo, ei ga. Pejiko ti ji rehe. A'ereki Tupana'ga ji mbuhuruka kokoty, ei ga. Nahã po ti

pe ndekoi garemimbotarimova'ea rehe nehē, ei ga ḡa pe.

³⁰ A'ero ḡa ei ga pe:

—Marāva'ea po ti nde ereapo ore ve ore monhimomby'avo nehē ndereroviaraḡwama nehē? ei ḡa Jesus'ga pe. Gara ti nde ereapo hepiuka ore ve nehē? ei ḡa. ³¹ Nhaneramonhava'ea o'uo'u maná mbeju'ia'javuhuva'ea pāoramo ongae'yi me hako. Nahā ikwatijara ei imombe'gwovo: “Yvaga hugwi ahe imbuhurukari pāo ahe ve to'u ḡa javo,” e'i, ei ḡa.

³² Igwete Jesus'ga ei ḡa pe:

—Tamombe'u katu tuhē pe me, ei ga. Moisésva'ea rūi ombuhuruka pe me pāo yvaga hugwi. Jiruva'ga ko ombuhuruka pe me pāohetea yvaga hugwi, ei ga ḡa pe. ³³ A'ereki Tupana'ga remimbuhura ogy yvaga hugwi vyakotyve'ḡa mboheaporoḡitapyahuavo ḡa mongovo avuirama, ei ga ḡa pe.

³⁴ A'ero ḡa ei ga pe:

—Kotihīhī ti embuhu a'ea ore ve a'ero, ei ḡa.

³⁵ Igwete Jesus'ga ei ḡa pe:

—Jijive ko ji ei pāohetea. A'ereki jihi ayy Tupana'ga hugwi ikwehe, ei ga. Jihi po ti ḡa mboheaporoḡitapyahui ḡa mongovo nehē. Ga i'urame pāo avova'ea po ti ḡa jugweja'javi nehē. Oy'urame po ti ḡa ygweja'javamo nehē, ei ga. Po ti ji rehe ḡa jikogame a'ero po ti ḡa ndopotara'javi hajiheve'ḡa omombyryharamo. “Jesus'ga jate nhande mombryry nhande mboheaporoḡitapyahuavo,” e po ti ḡa nehē. Ḡa po ti horyoryve'ymi a'ero jireheva'ero nehē, ei ga ḡa pe.

³⁶ —A'e ko ji pe me ko, ei ga. Ji repia ko pe novīa. Emo pe ndapejikogi ji rehe, ei ga. ³⁷ Jiruva'ga ombuhurukarame ji pyri po ti ḡa nduri ojikoga ji rehe. Kiroki ḡa uhu toroko ti ndereheva'ero javo ji ve – ji ti nda'eaḡwami ḡa pe ji ndopopotari pe jireheva'ero jave'yma ḡa pe, ei ga. ³⁸ A'ereki ji ayy yvaga hugwi tako ti Tu-

pana'ga remimbotarimova'ea rehe javo. A'ereki gaha ji mbuhuruka kokoty, ei ga. Ji ndakoi nhiremimbotarimova'ea rehe a'ero, ei ga ḡa pe. ³⁹ Nahā ga ei ji ve nhimbuhurukara'ga: “Kiroki ḡa ji ḡa mondouka nde pyri ndereheva'ero – ereko katu pa ti ḡa tohoyme ti ḡa hahyva'ea ruvihava pype a'ero nehē,” ei ga ji ve, ei Jesus'ga. “Embogwera pa ti ḡa ḡamanoa hugwi ejivyra'javame yvya koty nehē,” ei ga ji ve, ei ga. ⁴⁰ “Kiroki ḡa nhimombaragwahavi nde rehe ojikoga – ḡa po ti oko pyahu okovo ji pyri nehē,” ei jiruva'ga ji ve, ei ga ḡa pe. Jihi po ti ambogwera ḡa a'ero jijivyra'javame nehē, ei Jesus'ga ḡa pe.

⁴¹ Kiro judeus'ḡa nduvihava'ḡa ete'varuhui ga mombe'gwovo ojohupe a'ero.

—Maranuhūrame ga euhui jihi ko pāohetea javo? “Yvaga hugwi ji jyvi ikwehe,” e'iuhu ga, ei ḡa. ⁴² Ga ko Jesus'ga rūi naerū José'ga ra'yramo? Orokwaha memei ore ḡa garuva'ga gayhēa reheve, ei ga. Maraname te ga euhui naerū: “Ji ko ayy yvaga hugwi ikwehe”? ei ḡa.

⁴³ Igwete Jesus'ga ei ḡa pe:

—Pepi ti pe'ete'varuhua hugwi, ei ga. ⁴⁴ Jiruva'ga ombojikoge'ymame po ḡa ndojikogi ji rehe a'ero. Ḡa jikogame ji rehe po ti ji ḡa mbogweravi ḡamanoa hugwi jijivyra'javame nehē, ei ga. ⁴⁵ Nahā Tupana'ga nhi'iḡa mombe'uharava'ea ei ikwatija hako: “Tupana'ga po ti ḡa mbo'epavi nehē,” ei ahe hako, ei Jesus'ga. Kiroki ḡa ḡwendu katu jiruva'ga nhi'iḡa ga ombo'erame – ḡa ojiko ji rehe a'ero, ei ga ḡa pe. ⁴⁶ Ji nda'ei: “Gwepia ḡa jiruva'ga.” A'ereki ndohepiagi tuhē ḡa ga a, ei ga. Jihi jate ahepia jiruva'ga. A'ereki Tupana'ga hugwi ji ruri ikwehe, ei Jesus'ga ḡa pe.

⁴⁷ —Tamombe'u katu tuhē pe me, ei ga. Kiroki ḡa ojiko ji rehe – ḡa heaporoḡita pyahu kiro. Aerē po ti ḡa ndekoi avuirama Tupana'ga pyri

nehē no, ei ga. ⁴⁸ Jihi ko pāoheteramo ako. Jihi amboheaporoğita pyahu ġa mongovo avuirama, ei ga. ⁴⁹ Penamonhava'ea o'uo'u maná pāoramo ongae'yi me jipi, ei ga. Emo ahe omano, ei ga. ⁵⁰ Pāohetea ki a'e te o'jy yvaga hugwi. Nanongara i'urame po ti ġa ndekoi Tupana'ga pyri okovo nehē, ei ga. ⁵¹ Jihi ko pāoheteramo ako jijyva yvaga hugwi ġa mongovouka. Po ġa jikogame ji rehe a'ero po ti ġa ndekoi avuirama Tupana'ga pyri nehē, ei ga. Pāohetea – akoja ti ji amondo pe me nehē tape'u ti javo – a'ea ko jira'oramo, ei ga. A'ea po ti ji imondoi vvyakotyve'ġa ndepyga ġa mongovouka nhimanorame nehē, ei Jesus'ga ġa pe.

⁵² Ganhi'iġa renduvame judeus'ġa nduvihava'ġa nhonhi'iġayvari a'ero.

—Marā po ti ga imbuhurukaruhui gwa'oa nhande ve nehē tape'u ti javo? ei ġa ojohupe.

⁵³ Igwete Jesus'ga ei ġa pe:

—Tamombe'u katu tuhē pe me, ei ga. Tupana'ga ji mbuhuruka kokoty, ei ga ġa pe. Po ti pe i'ue'ymame jira'oa jirekoa reheve, a'ero po ti pe napendeaporoğitapyahui avuirama nehē, ei ga. ⁵⁴ Kiroki ġa o'u jira'oa jirekoa reheve – ġa ko heaporoğita pyahu avuirama. Aerē po ti ji ġa mbogweravi jijivyra'javame nehē, ei ga. A'ero po ti ġa ndekoi avuirama Tupana'ga pyri nehē, ei ga. ⁵⁵ A'ereki jira'oa ġanembi'ua tuhē jirekoa pavēi. ⁵⁶ Kiroki ġa o'u jira'oa jirekoa reheve – ġahā ojihe'a hete ji rehe. Jihi ajihe'a hete ġa ndehe no, ei ga. ⁵⁷ Jiruva'ga ji mbuhuruka kokoty. Gaha ojipe'ġa mongouka. Gaha ji mongouka no, ei ga. Na jitehe kiroki ġa o'u jira'oa – jihi ti ġa mongo pyahu nehē no, ei ga ġa pe. ⁵⁸ Jira'oa ko pāoheteramo – a'ea o'jy yvaga hugwi. A'ea ko akoja atyvi – kiroki penamonhava'ea o'u aerē omanomo hako, ei ga. Pāohetea ġa i'urame po ti ġa ndeaporoği-

tapyahuro nehē. Aerē po ti ġa ndekoi Tupana'ga pyri nehē, ei Jesus'ga ġa pe.

⁵⁹ A'ea Jesus'ga ei judeus'ġa jatykhava pype Cafarnaum me. Onhimi reki Jesus'ga nhi'iġa ġa pe ga erame to'u ti ġa jira'oa jirekoa reheve javo. A'ereki Jesus'ga e'i reki ġajikoga pe ojihe.

Opohi ahe Jesus'ga hugwi

⁶⁰ Nahā Jesus'ga he'yive'ġa mbo'embo'ei ġa nderekovo. Henduvame ganhi'iġa ġa ei ojohupe:

—Onhimi hete ganhi'iġa nhande ve, ei ġa. Nohendukatui po ahe a'ea, ei ġa.

⁶¹ Jesus'ga oyvyteri pe okwahavipe ġa'ete'varuhua ojive. A'ero ga ei ġa pe:

—Nhinhi'iġa pe monhimboahivuhui naerū? ei ga. ⁶² Po ti pe hepiagi jijjupira yvagi pe nehē – perope ji ajuvypy – marāi po ti pe nehē naerū? ei ga ġa pe. ⁶³ Tupana'ga ra'uva omboheaporoğita pyahu vvyakotyve'ġa mongovo. Vvyakotyve'ġa nomboheaporoğitapyahui ojipe'ġa mongovo, ei ga. Pe nhinhi'iġa rendukurame ji pe mboheaporoğitapyahuukari Tupana'ga ra'uva pe pe mongovouka. ⁶⁴ Jararamo ko pe ndaperoviari nhinhi'iġa, ei ga ġa pe.

A'ereki Jesus'ga okwahavipe ġandea-poroğita. Ġa mbo'eypyrame vehevi ko ga okwahavipe gweroviare'yve'ġa. Okwahavipe ga ga no – kiroki ga aerē ga mondouka guardas'ġa po pe ga pyhygauka ġa pe.

⁶⁵ Igwete Jesus'ga ei ġa pe:

—Jararamo pe ndaperoviari nhinhi'iġa, ei ga. Nurā ji ei pe me ko: “Jiruva'ga ombojikoge'ymame po ġa ndojikogi ji rehe,” ei ga ġa pe.

⁶⁶ A'ero jara'ġa pohiri Jesus'ga hugwi onhimongyavo. Ombo'embo'e ga ġa novīa. Kiro ġa ndohopotara'javi ga rupi. ⁶⁷ A'ero Jesus'ga ei dozeve'ġa pe ġwemimbo'ehara'ġa pe:

—Pehe peho pota ji hugwi no? ei ga ġa pe.

⁶⁸ Igwete Simão Pedro'ga ei ga pe:

—Jesus, ma'ga pyri po ore hoi? ei ga. Ndehe jate ere'e ore ve: “Nahã ti pe ndeaporoğitapyahuro pejikovo nehẽ,” ere ko nde ore ve, ei ga. ⁶⁹ Orokwaha hete ore nde rerovia. Nde ko pyryheteve'ero ereko Tupana'ga remimbuhurukaramo, ei Pedro'ga ga pe.

⁷⁰ Igwete Jesus'ga ei ga pe:

—Opomo'emo'ẽ ji jijive dozeva'ero ikwehe novia, ei ga ga pe. Pepyteripeve'ga reki Diabo'gareheva'ero oko, ei Jesus'ga ga pe.

⁷¹ Judasva'ea pe Jesus'ga e'i Simão Iscariotes'ga ra'yrava'ea pe. Jesus'ga remimbo'ehara'ga ko dozeve'ga novia. Judasva'ea ki a'e te aerẽ Jesus'ga pyhyguka ga mondovouka.

Jesus'ga irũva'ea

7 Aerẽ Jesus'ga hoi imbojoapiapiavo cidades repirepiaga Galiléiapeve'ga gwyri pe. Ga ndohopotari Judéiapeve'ga gwyri pe. A'ereki pevove'ga nduvihava'ga e'i tijuka ga javo. ² A'ea rupi ko judeus'ga oapo ġwerĩ toryva huvihava. A'ea japorame ga oapo tapyi'ia okihavamo. ³ Igwete Jesus'ga irũ'ga ei ga pe:

—Pevo ti eho Judéiapeve'ga gwyri pe, ei ga. Nde erembo'embo'e ga pevo ikwehe. Ehoa'ja ti ga pyri a'ero tohepia ti ga nerembiapoa ahemonhimomby'ava'ea, ei ga Jesus'ga pe. ⁴ Oukwahahetepotaramo po ahe hepiukari ojipe'ga pe ġwembiapoa hamo. Nde japorame ahemonhimomby'ava'ea ejipiuka ti ga pe nhaporemoro a'ero, e'i tehe ga Jesus'ga pe.

⁵ A'ereki gairũ'ga vehevi ndojikogi reki ga rehe.

⁶ Igwete Jesus'ga ei ga pe:

—Ndohoi ve jihohava apiavo toryvi pe, ei ga. Kiromo jate pyryvamo pehoa, ei ga ga pe. ⁷ Kiroki ga noarõi Tupana'ga – ga nonhimonha'ngai pe ndehe. Emo ji rehe ko ga nhimonha'ngauhui jipi.

A'ereki ji amombe'u katu ga pe jipi ġandekote'varuhua, ei Jesus'ga ga pe. ⁸ Pehe ti peho toryvi pe a'ero, ei ga. Jihi ndahoi ve kiro. A'ereki ndohoi ve jihohava apiavo, ei Jesus'ga ga pe.

⁹ Onhi'igirẽ ga pe Jesus'ga pytaahi'vi pevo a'ero Galiléiapeve'ga gwyri pe.

Jesus'ga hoa toryvi pe

¹⁰ Igwete Jesus'ga irũ'ga hoi toryvi pe. Aerẽ Jesus'ga hoi no. Ojipiukare'yma ga hoi ojipe'ga ndovakie'y. ¹¹ Igwete judeus'ga nduvihava'ga ga rekarekaruhui toryva rupi mahã akoja'ga naerũ javo.

¹² Igwete he'yive'ga nhonhi'igayvayvari Jesus'ga rehe. Jara'ga ei:

—Pyry hete ga.

Jara'ga etehei ga pe:

—Ga iporomoandyandyjuhu, ei ga o'eavo tehe ga pe.

¹³ Okyhyji reki judeus'ga gwuvihava'ga hugwi. Nurã ga nonhi'igi ojipe'ga ndovaki Jesus'ga mombe'gwovo tianerenduvyme ti ga javo ġwaramo.

¹⁴ Três Jesus'ga kiri ga japorame toryva. Japopave'ymame ga hoi ġajatykahavuhua pyri pevove'ga mbo'eavo. ¹⁵ Igwete judeus'ga nduvihava'ga nhimomby'ai ganhi'iga renduva.

—Marã po ga ikwahahetei mbatera? ei ga. A'ereki ikwahavipyra'ga nombo'eangavuhui ga, ei ga.

¹⁶ Igwete Jesus'ga ei ga pe:

—Nhiremimbo'ea rũi reki. A'ea ko Tupana'ga remimbo'ea nhimbuhurukara'ga remimbo'ea, ei ga ga pe. ¹⁷ Kiroki ga oko pota Tupana'ga remimbota-rimova'ea rehe – ġahã po ti onhimombaragwaha Tupana'ga remimbo'ea rehe ji imombe'urame ga pe nehẽ, ei ga. “Tupana'ga remimbo'ea tuhẽ ga imombe'ui,” e po ti ga ji ve nehẽ, ei ga. “Ġwemimbo'etehea rũi ga omombe'u,”

e po ti ġa nehē ji momb'eurame ġa pe nehē, ei Jesus'ga.

¹⁸—Kiroki ġa omombe'u ġwemimbo'etehea – ġahā e'i ji mbohete ti javo, ei ga. Jara'ġa ki a'e te e'i: “Gaha ti pembohete ga – kiroki ga ji mbuhuruka avo.” Kiroki ġa e'i poro – ġa nomoandyandyi ojipe'ġa. A'itituhēva'ea ġa omombe'u, ei ga. ¹⁹Moisésva'ea okwatija Tupana'ga nhi'ġa inoġa pe me hako. Emo pe napehendukatupavi aheremimbo'eagwera, ei ga. Maraname pe ji jukapotaruhutehei? ei Jesus'ga ġa pe.

²⁰A'ero he'yjuhuve'ġa ei ga pe:

—Anhaġa nde pojykauhu nde mboheagwryva Diabo'gapyriva'ea! Nurā po nde ei poro, ei ġa. Ma'ġa nde juka potaruhu naerū? e'i tehe ġa Jesus'ga pe.

A'ereki ġa ndokwahavi ve gwuvi-hava'ġa nembijukapotara ga rehe.

²¹Igwete Jesus'ga ei:

—Ojipeji ji japoi ahemonhi-momby'ava'ea sábadu rupi, ei ga. Hepiagame pe euhui ji ve: “Maraname ga japouhui sábadu rupi nhandeporavykye'yma rupi?” pe'euhu pe ji ve, ei ga. ²²Pehe na jitehe peapo mbatera sábadu rupi no. A'ereki a'ea rupi pe peja'yra'ġa nakwanha ikyti no Moisésva'ea nhi'ġo'rurame, ei ga. Moisésva'ea rūi reki e'i ypy jupe. Aherenondeva'ea penemboypya e'i ypy jupe hako, ei ga. “Pekyti ti peja'yra'ġa nakwanha pi'ria sete pekirirē ġa'ara rehe,” ei ahe hako, ei ga. ²³Po pekipava horame sábadu apiavo a'ero sábadu rupi tuhē pe ġa kyti tihendu katu ti Moisésva'ea remimbo'eagwera javo. Ji ki a'e te sábadu rupi amombi pa akoja'ga ka'nahūa gara'oa hugwi, ei ga. Maraname pe nhimonha'ngauhui ji rehe naerū? ei ga ġa pe. ²⁴Tape'euhui ti ikwahahete'e'ymame i'ara tehe

hepiagame. A'itituhēva'ea rupi katu po pe ei hamo, ei ga ġa pe.

Jesus'ga ko Cristoramo Tupana'ga remimbuhurukaramo

²⁵Igwete jara'ġa Jerusalémmeve'ġa ei ojohupe:

—Akoja'ga rūi naerū – kiroki ga nhanderuvihava'ġa ojuka potaruhu ga? ei ġa. ²⁶Pehepia ti, ei ġa. Ġandovaki hete ga nhi'inh'i'ġi. Emo ġa nde'i reki ga pe, ei ġa. Mara'ngu po ġa javo kiro ga pe: “Ga ko Cristoramo tuhē Tupana'ga remimbuhurukaramo”? Poha po ġa euhui ga pe naerū? ei ġa ojohupe. ²⁷Ga ko a'ea rūi reki. Cristo'ga jipiukaramo po ti nhande ndikwahavi garura ma hugwi po ga ruri javo, ei ġa. Akoja'ga gwryuera reki nhande tikwaha hete, ei ġa ojohupe.

²⁸A'ero Jesus'ga eahyahivi ġa mbo'erahe ġajatykahavuhua pype.

—“Tikwaha hete nhande ga,” pe'jiuhu pe ji ve naerū? ei Jesus'ga. “Tikwaha hete nhande gagwryuera,” pe'jiuhu pe no, ei ga. Nhiremimbotarimo rūi reki ji ruri. Kiroki ga ji mbuhuruka kokoty – ga ko a'itituhēve'ga. Gaha pe ndapekwahavihu, ei ga. ²⁹Jihi reki akwaha ga. A'ereki ga hugwi ji ajo. Gaha ji mbuhuruka kokoty, ei Jesus'ga ġa pe.

³⁰A'ero jara'ġa Jesus'ga pyhypotari. Ndopokogi reki ġa ga rehe ga pyhyga. A'ereki ndohoi ve gapyhyhava apiavo.

³¹He'yjuhu hete reki ġa – kiroki ġa ojiko Jesus'ga rehe. A'ero ġa ei ojohupe:

—Jesus'ga oapo pa ahemonhi-momby'ava'ea, ei ġa. Ndia'ei po nhande a'ero: “Cristo'ga rurame koji'i tehe po ti ga japoi ahemonhimomby'ava'ea Jesus'ga hohe nehē.” Poa po nhande ndia'ei, ei ġa. A'ereki Jesus'ga oapopavipe ahemonhimomby'ava'ea jipi, ei ġa. Ga ko Cristoramo tuhē a'ero, ei ġa.

Guardasva'ea uhu tipyhy Jesus'ga javo

³²Igwete he'yjuhuve'ğa imombe'ui nahanahã ko Jesus'ga rekoi javo. Ğanhi'ığa renduvame fariseus'ğa ei a'ero ikwava'ehara'ğa nduvihava'ğa pavëi:

—Tipyhyguka ti Jesus'ga.

A'ero ға ei guardas'ğa pe – kiroki ға gwepia katu judeus'ğa jatykahavuhua. A'ero ға ei ға pe:

—Pepyhy ti Jesus'ga rerua ore pyri, ei ға.

³³Igwete Jesus'ga ei on-himombe'gwovo pevove'ğa pe:

—Apytaahi'vi po ti ji pe pyri nehë, ei ga. A'ero po ti ji hoaj'avi ga pyri nehë – kiroki ga ji mbuhuruka kokoty, ei ga.

³⁴Pe po ti ji rekarekari nehë tiandepoko ti ga javo ji ve nehë novĩa. Emo po ti pe ndajirepiaga'javi nehë, ei ga. A'ereki tegwete pehohava ji pyri – perope ji aju, ei ga ға pe.

³⁵Igwete judeus'ğa nduvihava'ğa ei ojohupe:

—Marã ga euhui ndajirepiaga'javi po ti pe nehë javo? Mome tuhë po ti ga houhui a'ero nehë naerũ? ei ға. Nhandere'yja'ğa pyri po ti ga hoi nehë naerũ? ei ға, kiroki ға okwaki'o judeus'ğarũive'ğa gwyri pe? ei ға. Ombo'e po ti ga judeus'ğarũive'ğa pevo nehë naerũ? ei ға novĩa. ³⁶A'ereki ga e'i: “Ji rekareka po ti pe nehë novĩa. Emo po ti pe ndajirepiaga'javi tuhë nehë,” ei ga, ei ға. “Tegwete pehohava ji pyri – perope ji aju,” ei ga, ei ға. Gara pe po ga euhui naerũ? ei ға ojohupe.

Yhya'java'ea

³⁷Okioki ға toryva apovo. Aerë mba-pavava'ea rupi huvihava rupi Jesus'ga po'ami onhi'ığa hahyahi ға pe:

—Kiroki ға yhya pota oygwejamo – tuhu ti ға ji pyri oygwovo a'ero, ei ga

ға pe. Nahã a'ero, a'e ji, ei ga. Kiroki ға opota Tupana'ga ra'uva rekoa onhipavëi – tojiko ti ға ji rehe a'ero. A'ero po ti ға herekoi a'ea nehë yhya'java'ea – kiroki a'ea ға mboheaporoğita pyahu ға mon-govo, ei ga ға pe. ³⁸Ğa jikogame ji rehe po ti ға herekohetei yhya'java'ea nehë. Ji mombe'umbe'u po ti ға ojipe'ğape'ğa pe nehë, ei ga. Henduvame po ti ға jikogi ji rehe no herekoheteavo yhya'java'ea. A'ea po ti ға mboheaporoğitapyahui ға mongovo Tupana'ga pyri nehë no, ei ga. A'ea jitehe Tupana'ga rembikwatarukara omombe'u no, ei Jesus'ga ға pe.

³⁹Tupana'ga ra'uva pe Jesus'ga ei a'ero a'ea ko yhya'java'ea javo. A'ereki ga e'i:

—Ğa jikogame ji rehe yhya'java'ea po ti ji imondoi ға pyri nehë a'ea ti togw-ereko katu ға javo nehë, ei ga.

A'ea rupi Jesus'ga nomondoi ve gara'uva ojiveve'ğa pyri. A'ereki ga nomanoi ve. A'ero Tupana'ga nombogweravi ve ga rupia ojipyri ga mboheteavo. Ohoe'ymame Jesus'ga nomondoi ve gara'uva ojiveve'ğa pyri.

Onhonhi'ığayva ahe Jesus'ga rehe

⁴⁰He'yive'ğa ğwendu Jesus'ga nhi'ığame. A'ero jara'ğa ei:

—Ga ko Tupana'ga nhi'ığa mombe'uharamo tuhë Moisésva'ea remimombe'uhara'ğa, ei ға.

⁴¹Jara'ğa ei:

—Ga ko Cristoramō Tupana'ga remimbuhurukaramo.

—Ahã, e'i tehe jara'ğa ға pe. Jesus'ga ko Galilíeapeve'ga. Cristo'ga po ti Galilíeapeve'ga rui nehë! ei ға. ⁴²Tupana'ga rembikwatarukara e'i: “Cristo'ga po ti oko Daviva'ea rymyminorō nehë,” e'i. “O'a po ti ga cidade de Belém me – perope Daviva'ea uvypy,” e'i ikwatijara, ei ға.

⁴³Nahã ға nhonhi'ığayvayvari Jesus'ga rehe upa. ⁴⁴Jara'ğa ga pyhy pota novĩa. Emo ға ndopokogi ve ga rehe a.

**Judeusva'ea ruvihavava'ea
ndojikogi Jesus'ga rehe**

⁴⁵ A'ero guardas'ğa jivyri ikwava'ehara'ğa nduvihava'ğa pyri fariseus'ğa pyri no. Igwete ğa ei guardas'ğa pe:

—Maranuhürame pe ndapepyhygi Jesus'ga rerua ra'e? ei ğa ğa pe.

⁴⁶ Igwete guardas'ğa ei:

—A'ea ko jara'ğa nhi'iğa ja rüi ga nhi'iğame, ei ğa. Norohenduvangavi ore nanongara, ei ğa ğa pe.

⁴⁷ Igwete fariseus'ğa ei ğa pe:

—Pehe na jitehe ga pe moandyandyjuhu? ⁴⁸ Ndapekwahavihu pe? ei ğa ğa pe. Judeus'ğa nduvihava'ğa ndojikogi pa ga rehe. Ore na jitehe fariseusramo ndorojikogi pa ga rehe no, ei ğa. ⁴⁹ Avove'ğa ki a'e te okoteheuhu onhimongyavo. Ğahã ndokwahavihu Moisésva'ea remimbo'eagwera, ei ğa ğa pe. Nanongara'ğa reki ojiko Jesus'ga rehe. Tupana'ga po ti imbohahyi ğa pe nehë peko te'varuhu pe javo, etehei ğa guardas'ğa pe.

⁵⁰ Igwete Nicodemos'ga ei fariseus'ğa pe javo. Nicodemos'ga ko fariseuramo oko no. Gaha ko oho na'ë Jesus'ga pyri raikwehe tahendu ti ganhi'iğa javo. Igwete ga ei ğa pe:

⁵¹ —Moisésva'ea remimbo'eagwera e'i nhande ve: “Pehendu na'ë ti ğa nhimombe'urame pe me. Ikwahavirë ğandeaporogita ti pyry pe ei ğa pe,” e'i aherembikwatijara nhande ve, ei ga ğa pe. Jesus'ga nhi'iğa renduve'ymame xa'ete'varuhuyme ti ga pe a'ero, ei Nicodemos'ga ğa pe.

⁵² Nurã ğa ei Nicodemos'ga pe:

—Nde ko Galiléiapeva'ero jitehe naerü? Nurã nde vavagahivuhui ga rehe a, ei ğa Nicodemos'ga pe. Ehepia ti Tupana'ga rembikwatijarakara ikwahava a'ero, ei ğa. A'ereki a'ea nde'iangavi: “Tupana'ga nhi'iğa

mombe'uhara'ğa Galiléiapeva'ero oko,” nde'i, e'i tehe ğa. Jesus'ga ki a'e te Galiléiapeva'ero, ei ğa ga pe.

[⁵³ Igwete ğa kwaki'opavi ogwovo ğ-wonga pype upa.

**Ahe gwereko
ğwembirekova'earüiva'ea**

8 Kiro Jesus'ga hoi oliveira ndyvuhu pe monte das Oliveiras pe. ² Ypyhajive ga rura'javi judeus'ğa jatykahavuhua rokari pe. Kiro ğa ndupavi a'ero onhimongyavo ga pyri. A'ero ga reni ğa mbo'embo'eavo. ³ A'ea rupi judeus'ğa mbo'ehara'ğa hëa pyhygi hëa rerua fariseus'ğa pavëi. Hëa ğwembireko'garüive'ga rerekorame ğa hëa pyhygi hëa rerua hëa mo'ama Jesus'ga pyteri pe. ⁴ Igwete ğa ei Jesus'ga pe:

—Jesus, gwereko hëa ğwembireko'garüive'ga. Nurã ore hëa pyhygi hëa rerua, ei ğa. ⁵ Ahe mbo'erae Moisésva'ea ei ikwatija hako: “Peapi ti nanongara'ğa jukavo kunhangwera'ğa,” ei ahe hako. Oro nde? ei ğa Jesus'ga pe. Marã re po nde naerü? Toroapi ti hëa naerü? ei ğa.

⁶ A'ereki ğa e'i jipe ojohupe:

—Tihendu ti ganhi'iğa, ei ğa. Ga nhandenhi'ipondekwate'varuhurame po ti nhande imombe'ui nhanderuvihava'ğa pe nehë. “Nohendukatui ga Moisésva'ea nhi'iğa,” xa'e ti ga mombe'gwovo a'ero ğa pe nehë, ei ğa ojohupe.

Nurã ğa ei Jesus'ga pe: “Marã re po nde naerü?” Kiro Jesus'ga nhova'apyni oina opüa pyvõ ikwatija yvya rehe. ⁷ Ndopigi reki ğa ja'javo ga pe. A'ero ga po'ami javo ğa pe:

—Kiroki ga ndokote'varuhuangavi – ga ypy ti toapi hëa, ei Jesus'ga ğa pe.

⁸ Igwete ga nhova'apyna'javi oina a'ero yvya rehe ikwatijara'java. ⁹ Ganhi'iğa renduvame kiro onhinanhinani ğa hoğahoi. Xava'eve'ğa ypy oho. A'ero ğa hopavi Jesus'ga reja – kiroki ğa gweru

hêa. Pevo hêa ami a'ero ga pyri jara'ğa pyteri pe. ¹⁰ Kiro Jesus'ga po'ama'javi javo hêa pe.

—Mahã akoja'ğa naerũ? ei ga. Ğa nde'ia'javi nde ve teremano javo? ei ga hêa pe.

¹¹ —Ahã tuhê, ei hêa.

—Ji na jitehe nde'ei nde ve, ei ga. Heregwovo a'ero, ei ga. Epohi ti kiro ekote'varuhua hugwi, ei Jesus'ga hêa pe.]

Jesus'ga omomytu'ê nhande ve

¹² Aerê Jesus'ga nhi'iğa'javi he'yive'ğa pe:

—Arimo ko nhande hepiakaturi mbatera ikwahavağwama. A'ereki mytu'ê nhande ve, ei ga. Na jitehe ji amomytu'ê yvyakotyve'ğa pe. A'ereki ji akwahavuka Tupana'ga ğa pe, ei Jesus'ga ğa pe. Kiroki ğa ojiko ji rehe ji nhi'ipo'ruavo – ğa po ti nde'ia'javi: “Ndakwahavi ji Tupana'ga,” ei ga. Okwaha tuhê po ti ğa Tupana'ga gweaporoğitapyahuro nehê, ei ga ğa pe.

¹³ Igwete fariseus'ğa ei ga pe:

—Nde tehe erenhimombe'u, ei ğa. Nurã ore ndorogweroviari nenhi'iğa ndetehero ğwaramo, ei ğa ga pe.

¹⁴ A'ero ga ei ğa pe:

—A'iti ji tehe anhimombe'u pe me. Emo a'itituhêva'ea rupi katu nhinhimombe'ua a, ei ga. A'ereki ji hete tuhê akwaha jiruhava – perope ji ajo jugwi – perope ji aho jupe no, ei ga. Pe ki a'e te ndapekwahavi pea – perope ji ajo jugwi – perope ji aho jupe, ei ga ğa pe.

¹⁵ Ojipe'ğa ara tehe pe pehepia. Ikwahahetee'yma pe etehei ğa pe a'ero peko te'varuhu pe javo, ei ga. Nahã ko yvyakotyve'ğa jipi. Ji ki a'e te nde'ei poa ojipe'ğa pe, ei Jesus'ga ğa pe. ¹⁶ Ji erame poa ğa pe a'itituhêva'ea rupi katu nhirembi'ea a'ero. A'ereki ji tehe rũi a'e. Ore memei oro'e jiji jiruva'ga pavêi nhimbuhurukara'ga pavêi, ei ga. ¹⁷ Peapoa aherembikwatijara e'i no: “Mokonha'ğa

imombe'urame mbatera na tuhê javo a'ero hupi katu ğanembi'ea,” e'i. “A'ereki ğa memei e'i a jupe,” e'i ikwatijara, ei Jesus'ga. ¹⁸ Jihi anhimombe'u, ei ga. Jiruva'ga ji mombe'u jitehe no nhimbuhurukara'ga, ei ga. Ore memei ji mombe'u a'ero, ei Jesus'ga ğa pe.

¹⁹ A'ero ğa ei ga pe:

—Mahã nderuva'ga naerũ? ei ğa ga pe.

—Pe ndajikwahavi tuhê, ei Jesus'ga. Ndapekwahavi jitehe pe jiruva'ga a'ero, ei ga ğa pe. Po pe ji kwahavi tuhê hamo, a'ero po pe jiruva'ga kwahavi hamo no, ei Jesus'ga ğa pe.

²⁰ A'ea Jesus'ga ei ğa mbo'erame judeus'ğa jatykahavuhua pype – perope hyru'ia pyri. A'ea pype judeus'ğa omondondo itambere'ia Tupana'ga pe jipi. Pevo Jesus'ga ei ğa pe ğa mbo'eavo. A'ero jara'ğa ga pyhypotari novia. Emo ğa ndopyhygi ga. A'ereki ndohoi ve gapyhyhava apiavo.

Jesus'ga onhimombe'u ahe ve

²¹ Aerê Jesus'ga nhi'iğa'javi judeus'ğa nduvihava'ğa pe:

—Aho po ti ji avo hugwi nehê, ei ga. Ji reka po ti pe nehê ore poko ti javo nehê novia. Pejikote'varuhua momborukare'ymame po ti pe manoi pejigwovo hahyva'ea ruvihava pype nehê, ei ga. Perope ji aho – pevo ki a'e te tegwete pehohava ji pyri, ei Jesus'ga ğa pe.

²² Igwete judeus'ğa nduvihava'ğa ei ojohupe:

—Marãi ga a'ero? Ojijukauhu po ti ga nehê naerũ? ei ğa. A'ereki ga e'i: “Perope ji aho – tegwete pehohava ji pyri,” ei ga, ei ğa. Gara pe po ga ei? ei ğa ojohupe.

²³ Igwete Jesus'ga ei ğa pe:

—Pe ko yvyakotyva'ea. Ji ki a'e te yvagipeva'ea, ei ga. Pendeaporoğita te'varuhu pe yvyakotyva'ero ğwaramo. Ji ko na rũi, ei ga ğa pe. ²⁴ Nurã ji ei pe me ko: “Pemano po ti pe imomborukare'ymame pejikote'varuhua

nehê,” ei ga ãa pe. Na tuhê, ei ga. Ji ko Tupanamo ako. Po ti pe ndaperoviari a'ea nehê, a'ero po ti pe manoi pejikote'varuhuro ġwaramo nehê, ei Jesus'ga ãa pe.

²⁵—Mome ahe tuhê nde naerû? ei ãa ga pe.

—A'ea ypy tuhê ko ji a'e pe me, ei Jesus'ga ãa pe. ²⁶ Opomombe'uahivuhu tuhê po ji hamo pe ndekote'varuhuro ġwaramo. Emo ganhi'iġa jate ko ji amombe'u vyvakytyve'ġa pe nhiremienduvamo, ei ga. Ganhi'iġa ko a'itituhêva'ea nhimbuhurukara'ga nhi'iġa, ei Jesus'ga ãa pe.

²⁷ Gwuva'ga pe Tupana'ga pe Jesus'ga ei gaha ji mbuhuruka javo. A'ea onhimi reki judeus'ġa nduvihava'ġa pe ga erame ġa pe. ²⁸ Nurã Jesus'ga ei ãa pe:

—Ji ko Tupana'ga remimbuhurukara, ei ga. Pe ji mbovyrame ji mo'ama yva rehe po ti pe ji kwahavi nehê, ei ga. “Ga ko Tupanamo tuhê oko,” pe'ji po ti pe ji ve nehê, ei ga. “Ga ko ndokoi ġwemimbotarimova'ea rehe. Uva'ga remimbo'ea jate ga omombe'u okovo,” pe'ji po ti pe ji ve nehê, ei ga ãa pe. ²⁹ Kiroki ga ji mbuhuruka – gaha ji pavêi oko jipi. Ga ndopohiri ji hugwi, ei ga. A'ereki ji ako garemimbotarimova'ea rehe jipi ganhi-mohemaġwama ji rehe, ei Jesus'ga ãa pe.

³⁰ Henduvame ganhi'iġa jara'ġa jikogi ga rehe onhimongyavo.

Ipiro'y ahe

³¹ Igwete Jesus'ga ei judeus'ġa pe – kiroki ġa ojiko ga rehe:

—Po ti pe ndekoi nhinhi'iġa rupi jipi jireheva'ea tuhê po ti pe ndekoi nehê, ei ga. ³² Igwete po ti pe Tupana'ga kwahavi nehê a'itituhêve'ga. Ga kwahava ġwaramo po ti pe piro'yro nehê, ei ga ãa pe.

³³ Igwete ġa ei ga pe:

—Maraname nde euhui poha ore ve? ei ġa ga pe. Oreremimbotarimova'ea

rehe jate tuhê ore rekoi. Ore ko Abraãova'ea rymyminororo oroko, ei ãa. Orepiro'y tuhê ore ojipe'ġa hugwi jipi. Ndipopoakari tuhê ġa ore rehe, ei ãa. Marãi nde ore ve naerû: “Pepiro'y po ti pe nehê”? ei ġa ga pe.

³⁴ Igwete Jesus'ga ei ġa pe:

—Tamombe'u katu tuhê pe me, ei ga. Kiroki ġa oko te'varuhu jipi – ġa ndipiro'yi tuhê okote'varuhua hugwi. Ġandekote'varuhua ipopoaka hete ġa ndehe a'ero, ei ga ãa pe. ³⁵ Nahã aherongapypeve'ġa, ei ga. Xava'ev'e'ga po omondomondo ojipyrive'ġa okoteheve'ġa jipi. Ġa potara'jave'ymame ga ãa mondohetei ojihugwi, ei ga. Gwa'yra'ga ki a'e te ga nomondoi tuhê. Gae'ÿe'ymi opyta uva'ga pyri gara'yra'ga ġwaramo, ei ga. ³⁶ Ji ko Tupana'ga ra'yramo, ei ga ãa pe. Gara'yra ġwaramo ji imombigi aherekote'varuhua popoakara ahe hugwi. Po ti ji imombigi pe hugwi nehê, a'ero po ti ndipopoakari tuhê pe ndehe nehê, ei ga. ³⁷ Pe ko Abraãova'ea rymyminororo peko novã. Emo pe ji juka pota reki. A'ereki pe me ndatekwavi nhiremimbo'ea rehe, ei ga. ³⁸ Ahepia ji jiruva'ga rekoa. Nhirembiepiaga ji amombe'u katu pe me a'ero, ei ga. Pehe pehendu penduva'ga Diabo'ga. Pene-mienduva pe pehendu katu a'ero, ei Jesus'ga ãa pe.

³⁹—Abraãova'ea ko oreramonhava'ea, ei ġa ga pe.

Igwete Jesus'ga ei:

—Abraãova'ea rymyminororo po pe ndekoi, a'ero po ahe javijitehe pe ndekokatui hamo, a'e ji pe me, ei ga ãa pe. ⁴⁰ Pe ki a'e te ji juka potaruhu, ei ga. Amombe'umbre'u ji pe me a'itituhêva'ea Tupana'ga remimombe'ua. Pe ki a'e te ji juka potaruhu, ei ga. Na rûi ko Abraãova'ea rekoi hako! ⁴¹ Pejijuvete'ga javijitehe ko pe ndekote'varuhui! ei ga ãa pe.

A'ero ġa ei ga pe:

—Tupana'ga ra'yreteramo jate ore rekoji, ei ġa. Ndorogwerekoi ore jara'ga orojuvetero, ei ġa ga pe.

⁴² Igwete Jesus'ga ei ġa pe:

—Po Tupana'ga penduvetero oko hamo, a'ero po pe ji arōhetei hamo, ei ga ġa pe. A'ereki ji Tupana'ga hugwi ajo. Ji nanhimbuhuri avo. Gaha ji mbuhuruka kokoty, ei ga ġa pe. ⁴³ Marā pe ndapekwahavihu nhinhi'iġa naerū? ei ga. Pe napehendupotari nhiremimombe'ua. Nurā pe ndapekwahavihu, ei ga ġa pe. ⁴⁴ Pe ko Diabo'ga ra'yramo tuhē peko okote'varuhuve'ga ra'yramo. A'ero pe ndekote'vapotaruhui Diabo'ga remimbotarimova'ea rehe pejikovo, ei ga ġa pe. Tupana'ga rembiapopyagwera jate Diabo'ga ahe momanomanoukari kiromo jate. Ga ndokoi a'itituhēva'ea rehe. A'ereki a'itituhēva'ea rehe ndatekwava'javi ga pe, ei ga ġa pe. O'mberame ga rekoji gweaporōġita rupi. A'ereki ga i'mbeuhuve'ga tuhē. Gaha ahe mo'mbeuhu okovo no, ei ga. ⁴⁵ Peroviaruhu pe ga'mbea jipi. Nurā ko pe ndajireroviarihu reki a'ero. A'ereki ji a'itituhēva'ea mombe'u pe me, ei ga ġa pe. ⁴⁶ Manamo po ti pe hepiukari jirekote'varuhua naerū? Ndapehepiukari tuhē po ti pe jirekote'varuhue'yma ġwaramo, ei ga. Marā naerū? Ji a'itituhēva'ea mombe'urame pe me maraname pe ndajireroviarihu naerū? ei ga ġa pe. ⁴⁷ Tupana'gareheve'ġa ġwendu katu ganhi'iġa. Pe ki a'e te napehendukatui ganhi'iġa gareheva'ero pejikoe'yma ġwaramo, ei ga ġa pe.

Abraãova'ea renonde Jesus'ga oko

⁴⁸ Igwete judeus'ġa nduvihava'ġa ei Jesus'ga pe:

—Nde ko judeuramo rūi reki, e'i tehe ġa. Nde ko Samariapeva'ea ekote'varuhuva'ea. Anhaġa nde

pojykauhu Diabo'gapyriva'ea, ei ġa. Oromombe'u katu nde a, e'i tehe ġa Jesus'ga pe.

⁴⁹ Igwete Jesus'ga ei ġa pe:

—Anhaġa ndajipojykai tuhē, ei ga. Jihi ambohete jiruva'ga. Pe ki a'e te ji mbotegweteuhu, ei ga ġa pe. ⁵⁰ Ji nda'e'i reki ojipe'ġa pe tanhimbohete ti ġa javo. Ojipe'ga e'i nhimbohetea rehe tombohete ti ġa javo. Gaha okwaha hete javo a'itituhēva'ea rupi katu Tupana'ga, ei ga ġa pe. ⁵¹ Tamombe'u katu tuhē pe me, ei ga. Kiroki ġa ġwendu katu nhinhi'iġa – okoe'yimi po ti ġa nehē, ei ga ġa pe.

⁵² Igwete ġa ei Jesus'ga pe:

—Nurā ore kiro ikwahahetei a'ero. Anhaġa nde pojyka tuhē, ei ġa ga pe. Abraãova'ea omano hako. Tupana'ga nhi'iġa mombe'uharava'ea na jitehe omanomba hako, ei ġa. Marā kiro nde euhui naerū? “Kiroki ġa ġwendu katu nhinhi'iġa – ġa po ti okoe'yimi nehē,” ereteheuhu nde, ei ġa ga pe. ⁵³ Omano ko oreramonhava'ea Abraãova'ea hako. Tupana'ga nhi'iġa mombe'uharava'ea omano jitehe no, ei ġa. Nde po nderuvihavuhu Abraãova'ea hohe naerū nhirendukatuve'ġa po ti okoe'yimi javo naerū? ei ġa. Mome ahe tuhē nde naerū poha nde eaġwama? ei ġa ga pe.

⁵⁴ Igwete Jesus'ga ei ġa pe:

—Po jiteheuhu anhimbohete, a'ea po ndapyryvi hamo, ei ga. Jiruva'ga reki ji mbohete Tupana'ga – ga pe jitehe pe'e tehe reki orombohete ore ga javo tehe, ei ga ġa pe. ⁵⁵ Pe ndapekwahavi reki ga. Ji ki a'e te akwaha ga. Po ji ei hamo ji ndakwahavi ga javo, a'ero po ji mbero pe javijitehe hamo no, ei ga ġa pe. Ji ki a'e te akwaha tuhē ga. Igwete ji hendukatui ganhi'iġa no, ei ga. ⁵⁶ Penamonhava'ea Abraãova'ea jiruraġwama gwepia potarahi hete hako. Igwete ahe hepiagi reki gworygworyvamo hehe, ei Jesus'ga ġa pe.

⁵⁷ Igwete ġa ei ga pe:

—Nandexava'ejuhu nde. Cinquenta kwara ndohoi ve nde rehe, ei ġa. Marā nde Abraão'va'ea repiaguhui naerū? ei ġa ga pe.

⁵⁸ —Tamombe'u katu tuhē ti pe me, ei Jesus'ga ġa pe. Abraão'va'ea are'ymame kiromo tuhē ji rekoi Tupanamo, ei ga ġa pe.

⁵⁹ A'ero ġa ipyhygi ita tiapi ti ga javo. “A'ereki ga onhimongo Tupanamo o'mbero,” ei ġa ojohupe. Kiro Jesus'ga nhimimi ġa hugwi a'ero ogwovo judeus'ġa jatykahavuhua rokara hugwi.

Jesus'ga ahe mboheha katu

9 Aerē ohorame Jesus'ga hehae'ÿve'ga repiagi. O'arypyrame vehevi ga ndahehai. ² Kiro Jesus'ga remimbo'ehara'ġa ei Jesus'ga pe a'ero:

—Ma'ġa ndekote'varuhua ga mbohehate'varuhui? Garekote'varuhua tuhē? ei ġa. Mara'ngu po garuva'ġa ndekote'varuhua ga mbohehate'varuhua? Marā? ei ġa ga pe.

³ A'ero Jesus'ga ei ġa pe:

—Garekote'varuhua rūi ga mbohehate'varuhui, ei ga ġa pe. Garuva'ġa ndekote'varuhua rūi ga mbohehate'varuhui no, ei Jesus'ga. Tupana'ga omboukwaha pota nhande ve opopoakara ga rehe nehē. Nurā ga ndahehai, ei ga.

⁴ Igwete Jesus'ga ei no:

—Kiro arimo nhande poravykyi nhandekovo, ei ga. A'ereki aerē pyptunimo tegwete nhandeporavykyhava. A'ea rupi nhande ndiaporavykyajavi a'ero, ei ga. Na jitehe aġwamo ti xaporavyky a'ero. Timboukwaha ti ġa pe Tupana'ga popoakara nhimbuhurukara'ga popoakara, ei ga. A'ereki aerē nhande manorē tegwete nhande ve Tupana'ga mboukwahahava, ei ga ġa pe. ⁵ Arimo mytu'ē nhande ve. Nurā nhande hepiagi

ikwahavaġwama. Na jitehe ji ruvame yvya koty ji imomytu'ēi yvyakotyve'ġa akaġi pe tokwaha ti ġa Tupana'ga javo.

⁶ Onhi'igirē Jesus'ga nyvuni yja rehe ikotiamo. A'ea ga imongyi hehae'ÿve'ga ropepira rehe a'ero.

⁷ —Heregwovo ejovaheita kiro, ei Jesus'ga ga pe. Pevu ypia'i pe Siloé pe ti eho, ei ga. (Siloé ko Imondopyra.)

Pevu hehae'ÿve'ga hoi a'ero. Ojovaheirē ga hepiakatui ua. Judeus'ġa poravykye'yma rupi sábadu rupi Jesus'ga japoi yja kotimbyra a'ea pyvō ga mbohehavo katu. ⁸ Aerē hehae'ÿgwera'ga ronkakotyve'ġa ga repiagi. Igwete ġa ei jara'ġa pavēi – kiroki ġa hehae'ÿve'ga repia ga poranduranduvame itambere'ia rehe jipi – igwete ġa ei:

—Akoja'ga rūi novia? ei ġa ojohupe, kiroki ga oporandurandu itambere'ia rehe jipi oina, ei ġa.

⁹ —Ga tuhē, ei jara'ġa.

Emo jara'ġa e'i:

—Akoja'ga'jave'ga tehe, ei ġa.

Hehae'ÿgwera'ga e'i ġa pe a'ero:

—Ji tuhē ko a'ea, ei ga.

¹⁰ —Marā nde rehakaturamo kiroġwe a'ero? ei ġa ga pe.

¹¹ —Uhu ga ji pyri – Jesus ei ġa ga pe, ei ga. Igwete ga ikot'i yja ġwendya pyvō imongyavo jiropepira rehe, ei ga. A'ero ga ji mondoi ypia'i pe Siloé pe ji mbojovaheita, ei ga. Ganhi'igā rupi ji hoi a'ero. Jijovaheipavame kiro ji ma'eġatui, ei ga ġa pe.

¹² —Mahā ga naerū? ei ġa ga pe.

—Ji ndakwahavi, ei ga.

Fariseusva'ea e'ie'i hehae'ÿgwera'va'ea pe

¹³⁻¹⁴ Judeus'ġa poravykye'yma rupi sábadu rupi Jesus'ga japoi yja kotimbyra a'ea pyvō ga mbohehavo katu. Kiro ġa hehae'ÿgwera'ga rerohoi fariseus'ġa pyri a'ero. ¹⁵ Igwete fariseus'ġa ei ga pe no:

—Marã nde rehakturamo aḡwamo naerũ?

—Omony ga yja kotimbyra jiropepira rehe, ei ga. Igwete ji jovahei nhima'eḡatuaḡwama, ei ga ḡa pe.

¹⁶Jararamo ḡa ei ga pe a'ero:

—Akoja'ga koi Tupana'ga nombuhurukari ga, ei ḡa. A'ereki ga oapo mbatera sábadu rupi nhaneramonhava'ea nhi'ipo'rue'ymamo. Oko te'varuhu ga a'ero, ei ḡa.

Jara'ḡa e'i:

—Po ga rekote'varuhui hamo, a'ero po ga ndoapoi nanongara ahemonhi-momby'ava'ea jipi hamo, ei ḡa.

A'ero ḡa nhonhi'igayvari ga rehe. ¹⁷Igwete ḡa ea'javi hehae'ḡgwera'ga pe:

—Oro nde? ei ḡa ga pe. Po ga nde mbohehakatui marã re po nde ga pe a'ero? ei ḡa.

—Tupana'ga nhi'iḡa mombe'uhara'ga po, a'e ji, ei ga ḡa pe.

¹⁸Emo judeus'ḡa nduvihava'ḡa ndogweroviapotari ga mbohehakatua.

—Ndahehai po ga raji'i, ei ḡa novã.

A'ero ḡa hehae'ḡgwera'ga ruva'ga mbuhurukari ojipyri gayhã reheve.

¹⁹—Pe'ji katu ti ore ve, ei ḡa ḡa pe. Gaha ko ndera'yramo? A'iti ga ndahehai o'arame novã? ei ḡa. Pe'ji ti ore ve. Marã kiro ga rehauhuro naerũ? ei ḡa ḡa pe.

²⁰—Ga orera'yra'ga tuhẽ, ei ḡa. A'iti tuhẽ ko ga ndahehai o'arame ikwehe novã. A'ea ore orokwaha hete, ei ḡa ḡa pe. ²¹Emo gambohehakatuaḡwera – a'ea ore ndorokwahavi. Marã po ga ma'eḡatui kiro? oro'e ore, ei ḡa. Ma'ḡa omboheha katu ga naerũ? oro'e ore. A'ereki ore ndorokwahavi gambohehakatuaḡwera, ei ḡa ḡa pe. Pe'ji ti ga pe a'ero. A'ereki ga yvuakaruhu. Gaha po ti onhi-mombe'u pe me nehẽ, ei ḡa ḡa pe.

²²A'ea ḡa ei okyhyjiavo. A'ereki ojikwe judeus'ḡa nduvihava'ḡa e'i ojohupe: “Kiroki ḡa e'i Jesus'ga pe: ‘Ga ko Cristoramó Tupana'ga

remimbuhurukaramo’ – timo'ẽuka hete ti ḡa mondouvouka avuirama nhandejatykahava hugwi nehẽ tura'javyme ti ḡa ipype javo nehẽ,” e'i jipe judeus'ḡa nduvihava'ḡa ojohupe. ²³Nurã hehae'ḡgwera'ga ruva'ḡa ei ḡa pe: “Orera'yra'ga yvuakaruhu. Pe'ji ti ga pe a'ero tomombe'u ti ga ombohehakatuaḡwera javo,” ei ḡa ḡa pe. A'ereki ḡa okyhyji hete gwuvihava'ḡa hugwi.

²⁴Kiro fariseus'ḡa hehae'ḡgwera'ga mbuhurukara'javi ojipyri a'ero.

—Ere ti kiro ore ve: “A'itituhẽva'ea jate ti ji amombe'u. A'ereki Tupana'ga ji rendu.” Ere ti poro kiro, ei ḡa ga pe. A'ereki ore orokwaha hete akoja'ga rekote'varuhua, ei ḡa.

Jesus'ga pe ḡa ei o'mbero oko te'varuhu ga javo.

²⁵—A'ea ji ndakwahavi, ei ga. Mara'ngu po ga okote'varuhuavo? ei ga. Emo ymya ji ndajirehai hepiage'yma. Aḡwamo ji rehakaturo hepiakatuavo. A'ea ji akwaha hete reki jitekovo, ei ga ḡa pe.

²⁶Igwete ḡa ei ga pe:

—Marã ga nde rerekoi nde mbohehakatuaavo? ei ḡa ga pe.

²⁷—Amombe'u ko ji pe me ko, ei ga ḡa pe. Pe ki a'e te napehendukatui, ei ga ḡa pe. Maranuhũrame pe hendupotara'javuhui naerũ? Peko pota pe gareheva'ero no naerũ? ei ga ḡa pe.

²⁸A'ero ḡa ete'varuhuhetei ja'javo ga pe.

—Ndehe tehe reki erekouhu akoja'gareheva'ero, ei ḡa ga pe. Ore ki a'e te Moisés'va'ea'ereheva'ero oroko, ei ḡa. ²⁹Tupana'ga e'i Moisés'va'ea pe ahe rerekovo hako. A'ea ore orokwaha orokovo, ei ḡa. Akoja'ga reki ma'ḡa e'i ga pe ga mbuhurukaraḡwama? A'ea ore ndorokwahavi, ei ḡa ga pe.

³⁰—Mbiperanuhũ ko a'ea! Anhimomby'a hete ji pe nenduvame,

ei ga ġa pe. Ga ji mboheha katu. Emo pe ndapekwahavi ga ma'ġa ga mbuhuruka javo, ei ga ġa pe ġa nderekomemuamo. ³¹Tupana'ga nohenduvi te okote'varuhuve'ġa nhi'iġa jipi. Tikwaha pa nhande a'ea, ei ga. Ġa ki a'e te – kiroki ġa ga mbohete tuhē okovo garemimbotarimova'ea rehe – nanongara'ġa Tupana'ga ġwendu katu, ei ga ġa pe. ³²Vvya apoagwera jate ahe nohenduvangavi hehae'ÿve'ġa moma'eġatua – kiroki ġa ndahehai o'arame. Kiromo jate nhande nihenduvi no, ei ga ġa pe. ³³Po Tupana'ga rūi ga mbuhuruka hamo, a'ero po ga ndapoi ahemonthimomby'ava'ea hepiuka nhande ve hamo, ei ga ġa pe.

³⁴Igwete ġa ei ga pe:

—Na tuhē ko nde e'a ereko te'varuhu, ei ġa. Kiro nde ore mbo'epotaruhui naerū? ei ġa ga pe.

A'ero ġa ga mombori pea hugwi.

Hehae'ÿve'ġa'jave'ġa

³⁵Aerē Jesus'ga henduvi ga mombe'ua.

—Omombo ġa hehae'ÿgwera'ga onga hugwi, ei ġa ga mombe'gwovo.

Igwete Jesus'ga hoi ga reka. Ga repi-agame ga ei ga pe:

—Erejiko pota nde Tupana'ga remimbuhurukara'ga rehe? ei Jesus'ga ga pe.

³⁶—Ma'ġa naerū? ei hehae'ÿgwera'ga. Tajiko ti ga rehe a'ero javoji, ei ga ga pe.

³⁷—Erehapia nde ga'ama ejipyri a, ei Jesus'ga. Erehendu nde ganhi'iġa no, ei ga. Jihi ko a'ea, ei ga ga pe.

³⁸—Ajiko ji nde rehe, ei ga Jesus'ga pe a'ero.

Igwete ga Jesus'ga mbohetei jipojykhara'ga javo ga pe.

³⁹Aerē Jesus'ga ei:

—Jirura ġwaramo ti ji avove'ġa mboja'oja'ogi ojohugwi, ei ga. Jara'ġa po ti ojiko ji rehe. Jara'ġa po ti ndojikogi ji rehe, a'e ji, ei ga. Jukwaha

reki ġandekote'varuhua a'ero, ei ga. Nahā, ei Jesus'ga. Hehae'ÿve'ġa ndokwahavi jipi hepiage'yma ġwaramo. Yvyakotyve'ġa hehae'ÿve'ġa ja a'ero, ei ga ġa pe. Jara'ġa e'i reki: “Ore ko hehae'ÿve'ġa ja ikwahave'yma. Ekwahavuka ti ore ve a'ero,” ei ġa ji ve, ei ga. Nurā po ti ġa Tupana'ga kwahavi tuhē a'ero nehē ojikogame ji rehe nehē, ei ga. Jara'ġa ki a'e te e'i tehe ojive: “Ore ko hehae'ÿve'ġa ja rūi oroko. Orokwaha hete ore,” ei ġa novīa, ei ga. Ki ġa tuhē po ti ndokwahavi Tupana'ga a'ero nehē. A'ereki ġa ndojikopotari ji rehe. Ġa nde'i ji ve: “Ekwahavuka ti ore ve,” ei Jesus'ga ġa pe.

⁴⁰Jararamo fariseus'ġa ġwendu ganhi'iġa okovo ga pyri. Igwete ġa ei ga pe:

—Ore ve po nde ei naerū: “Ġa ko hehae'ÿve'ġa ja ndokwahavi”? ei ġa ga pe.

⁴¹Igwete Jesus'ga ei ġa pe:

—Pry po pe ei hamo: “Ore ko hehae'ÿve'ġa ja ndorokwahavi. Ekwahavuka ti ore ve a'ero,” pe'ji po pe hamo, ei ga ġa pe. Po pe ei poha hamo, a'ero po pe napenhimongote'varuhui hamo. Emo pe pe'ji: “Ore ko hehae'ÿve'ġa ja rūi. Orokwaha hete ore,” pe'ji pe, ei ga. A'ero pe nhimongote'varuhui jipi, ei ga. Naname Tupana'ga nomombori pendekote'varuhua pe hugwi a'ero, ei Jesus'ga ġa pe.

Ovelhas repiakatuhara'ga

10¹⁻²Igwete Jesus'ga ei ġa pe ġa mbo'eavo:

—Tamombe'u katu tuhē ti pe me, ei ga. Ovelhas repiakatuhara'ga oki ogwovo ovelhas rokaja pype jurukwara rupi, ei ga. Kiroki ga jurukwara rupi rūi oki ipype – ga ko ipromive'ga ahe moandyandyita. Ojiupi ga hokairungava rehe tapyhygahyahi ti herogwovo javo, ei ga. Hepiakatuhara'ga ki a'e

te uhu hovapytymbava rerekohara'ga pyri. ³A'ero ga hovapytymba'vogi hepiakaturahara'ga pe toki ti ga ipype javo, ei ga. Igwete hepiakaturahara'ga ki ua ġwenymbava pyri hera nanani henoina heno'eamo tokaja hugwi herogwovo, ei ga. A'ea ġwendu katu ganhi'iġa. ⁴Herohorame ga hoi henonde okovo ji reviri tuhu katu javo. A'ereki garenymbava okwaha ganhi'iġa, ei ga. ⁵Hajiheve'ga reviri ovelhas ndohoi tuhē. A'ereki ndokwahavi hajiheve'ga nhi'iġa. Oka'nhy reki nanongara'ga hugwi a'ero, ei ga ġa pe.

⁶Nahā Jesus'ga ei moroġitapyahua mombe'gwovo ojo'java'ea mombe'gwovo ġa pe. Emo ġa ndokwahavi okovo.

—Maraname ga imombe'ui poa nhande ve? ei ġa ojohupe.

Jesus'ga ko jurukwara'jave'ga

⁷A'ero Jesus'ga ei ġa pe no:

—Tamombe'u katu tuhē pe me, ei ga. Jurukwara rupi ovelhas oho okovo tokaja pype. A'ea rupi jitehe hepiakaturahara'ġa hoi ovelhas pyri herekovo, ei ga. Ji ko jurukwara'java'ea, ei Jesus'ga. A'ereki ji rupi jate yvyakotyve'ġa oho Tupana'ga viara rupi. A'ereki jihi jate ġa mongo gareheva'ero, ei ga. Jihi jate ġa mbo'euka ġandepiakaturahara'ġa pe no, ei ga. ⁸Kiroki ġa ji renonde oko timbo'e ti Tupana'gareheve'ġa javo novīa – iporomive'ġa ja ġa ahe moandyandyi pota, ei ga. Onhimbuhu tehe ġa Tupana'gareheve'ġa pyri ġa nderekote'varuhuavo. Tupana'gareheve'ġa ki a'e te nohenduvi ġanhi'iġa, ei ga ġa pe. ⁹Ji ko jurukwara'java'ea, a'e ji, ei Jesus'ga ġa pe. Ji pyri ġa nduri javo. “Nde rupi ti toroho Tupana'ga pyri,” ei ġa ji ve, ei ga. Ġa erame ji ve po ti ji ġa mongoi Tupana'gareheva'ero ġa nderekokatuavo nehē. A'ero po ti ġa inoġatui opy'a okovo nehē, ei ga.

Igwete po ti ji imombyryvi ġa pe nehē ġa ndepiakatuavo ġa nderekovo nehē, ei ga ġa pe. ¹⁰Iporomive'ġa uhu jipi tapyhy ti herogwovo javo. “Tajuka ti,” ei ġa. A'ea rehe jate ġa nduri. Ji ki a'e te ajo tamboheaporoġita pyahu ti ġa mbohoryva javo, ei ga. Tamongo ti ġa Tupana'ga pyri nehē no, a'e ji, ei ga ġa pe.

Jesus'ga ko ovelhas repiakaturaharete'ga'jave'ga

¹¹—Ji ko ovelhas repiakaturahara'ga'java'ea jipyryheteve'ea jitekovo, ei Jesus'ga javo ġa pe. A'ereki ji ahepia katu jijiheve'ġa. Ġandepykavamo po ti ji manoi nehē tomanoyme ti ġa javoji, ei Jesus'ga ġa pe. ¹²Ji ko ojipe'ga ja rūi – kiroki ga e'i tehe ovelhas repiakaturahara'ga pe tahepia ti nerenymbava nde ve javo tehe, ei ga. Ġwenymbava rūi ġwaramo ga ndogwerekokatui reki ovelhas. Nurā ja'gwara'java'ea lobo rurame hehe ta'u javo, kiro ga pohipavi ovelhas hugwi a'ero onhana ogwovo, ei ga. A'ero lobo ruri ipyhyga ovelhas herogwovo ojive. Jara okwaki'o pa ojohugwiugwi, ei ga. ¹³Oka'nhy ga ogwovo ovelhas reja. A'ereki ga ni'aġataruhui ovelhas rehe hepiakaturahara'ga rūi okovo ġwaramo, ei ga ġa pe. Ji ko ga ja rūi a'ero, ei Jesus'ga.

¹⁴⁻¹⁵—Jihi ko hepiakaturahara'ga'java'ea jipyryheteve'ea, ei Jesus'ga. Jiruva'ga ji kwaha hete. Akwaha hete ji ga no, ei ga. Na jitehe ji akwaha hete jijiheve'ġa. Ġa ji kwaha hete no. Aerē ti ji manoi ġandepykavamo nehē no, ei ga. ¹⁶Ġa ndeheve ji areko hajiheve'ġa jijiheva'ero no. Ġa ko judeus'ġarūive'ġa, ei ga. Ambojikoguka po ti ji ġa jijihe nehē. A'ero po ti ġa hendukatui nhinhi'iġa nehē, ei ga. A'ero po ti ġa nhaporemo ġa ndekoi jireheva'ero nehē ojihe'ae'a

ojogwehe ojipenhindyvamo nehē judeus'ğa judeus'ğarüive'ğa, ei ga. Ji tehe po ti ġandepiakatuhara nehē ġa ndepiakatupava nehē, ei ga ġa pe.

¹⁷—Jiruva'ğa ji arō hete, ei ga. A'ereki ji a'e: Ji ti amano jiji ġandepykavamo nehē takwerava'ja ti ji javo, ei ga. ¹⁸Ji jijukaukare'ymame nharōe'ÿve'ğa pe po ti tegwete ġa pe jijukahava nehē. Emo nhiremimbotarimo po ti ji jijukaukari ġa pe nehē, ei ga. Jipopoaka ji jijijukavouka nhinhimbogweravuka no, ei ga. A'ereki jiruva'ğa e'i ji ve a'ea rehe: “Nahā po ti nde rekoi nehē”, ei Jesus'ğa ġa pe.

¹⁹Kiro judeus'ğa nduvihava'ğa nhonhi'igayvara'javi Jesus'ğa nhi'iga renduva. Jara'ğa e'i onhimongyavo:

²⁰—Anhaġa opojyka ga mboheagwryvuhavou Diabo'gapyriva'ea, ei ġa. Maraname pe henduvuhui ganhi'iga naerū? ei ġa jara'ğa pe.

Jara'ğa ki a'e te e'i:

²¹—Ġa nde'i te nanongara pe anhaġa opojykarama, ei ga. Anhaġa nomoma'eġatui reki hehae'ÿve'ğa a, ei ġa.

Nahā judeus'ğa nduvihava'ğa nhonhi'igayvari Jesus'ğa nhi'iga rehe.

Ahe ndokoi Jesus'ğa rehe

²²⁻²³Aerē Jesus'ğa rekoi judeus'ğa jatykahavuhua pype. Igwete ga hoi okovo onga rembe'yvuhu pe ġambo'ehai pe – a'ea pe ġa ei Salomāova'ea apoa. Kiro yapouhua. Igwete judeus'ğa japoi toryva pevo cidade de Jerusalém me. A'ea rupi ġa ojapyakaaka ojatykahavuhua apopava rehe. A'ereki ymya onga apopavame ahe okwava'ē Tupana'ğa pe ġwino teni javo ga pe. ²⁴Igwete Jesus'ğa hoi okovo onga rembe'yvuhu pe. A'ero judeus'ğa nduvihava'ğa nduri Jesus'ğa pyri ga atimana javo ga pe.

—Manamehū po ti nde nhimombe'ui ore ve nehē? ei ġa Jesus'ğa pe. Po

nde Cristoramo Tupana'ğa remimbuhurukaramo, enhimombe'u katu ti ore ve a'ero tonhimimyme ti ore ve, ei ġa ga pe.

²⁵—Anhimombe'u tuhē ko ji pe me jipi, ei Jesus'ğa ġa pe. Emo pe ndaperoviapotaruhui nhinhi'iga. Nhirembi-apoa – a'ea Tupana'ğa oapouka ji ve – a'ea po ji kwahavukari pe me hamo, ei ga ġa pe. ²⁶Emo pe ndaperoviapotari. A'ereki pe jireheva'ea rūi, ei ga. ²⁷Jireheve'ğa ġwendu katu nhinhi'iga, ei ga. Akwaha hete ji ġa. Igwete nhiremimbotarimova'ea rehe ġa ndekoi jipi, ei ga ġa pe. ²⁸Amboheaporōġita pyahu ko ji ġa kiro, ei ga. Aerē po ti ji ġa nderohoi yvagi pe ġa mongovo Tupana'ğa pyri avuirama nehē no. A'ero po ti ġa ndo-hoa'javi hahyva'ea ruvihava pype nehē, ei ga ġa pe. Ndipe'akavi ġa ji hugwi, ei ga. ²⁹Jiruva'ğa – gaha ġa mbojikoguka ji rehe – ga popoakahetero jara'ğa hohe pa. Nurā ndipe'akavi ġa ga hugwi, ei ga. ³⁰Ojipeji ko ore rekoi Tupanamo jiji jiruva'ğa pavēi, ei ga ġa pe.

³¹A'ero judeus'ğa nduvihava'ğa ipyhygi ita tiapi ti ga javo. ³²Igwete Jesus'ğa ei ġa pe:

—Pehepiepia pe nhirembiapoia novia, ei ga. He'yiva'ea Tupana'ğa oapouka ji ve pyryva'ea. Marāva'ea rehe pe ji apipotaruhui naerū? ei Jesus'ğa ġa pe.

³³—Pryryva'ea rehe rūi ore nde apipotari, ei ġa ga pe. Nde euhurame ite'varuhuva'ea rehe ore nde apipotari. A'ereki nde Tupana'ğa mbotegwetei javo tehe ga pe. A'ereki nde vvyakotyva'ero tehe erenhimongo potaruhu Tupanamo, ei ġa ga pe.

³⁴⁻³⁵Igwete Jesus'ğa ei ġa pe:

—Pekwaha pe pejiapoia ikwatijara novia. Kiha ko omombe'u Tupana'ğa nhi'iga ahe ve hako, ei ga ġa pe. A'ereki Tupana'ğa e'i ahe ve hako: “Pe'e ti ojipe'ğa pe ji pyrovo,” ei ga. Ahe ve jitehe ga ei a'ero: “Pe ko tupanamo,” ei ga. Ikwatijara – kiroki

omombe'u Tupana'ga nhi'iğa – kia koi a'itituhēva'ea, ei Jesus'ga ға pe. Tupana'ga e'i ahe ve hako pe ko tupanamo javo. ³⁶Maranuhūrame pe euhui ji ve naerū ji nhimombe'urame ji ko Tupana'ga ra'yramo javo, ei ga ға pe. “Nde erembotegwete Tupana'ga,” pe'ji tehe pe ji ve, ei ga. Emo ji ve tuhē Tupana'ga ei: “Ndehe ti eho vyva koty ekovo nhiremibotarimova'ea rehe nehē,” ei ga ji ve, ei ga. ³⁷⁻³⁸Pe ndaperoviarihu nhinhi'iğa, ei ga. Ji ko Tupana'ga remimbotarimova'ea rehe ako tuhē japovo ahemomhimomby'ava'ea. Po ji japoe'ymame taperoviari ti nhinhi'iğa a'ero. Ji japorame ahemomhimomby'ava'ea po pe hepiagame heroviari hamo, ei ga. Perovia ti a'ero tapekwaha orejikoty'ara onhopavēi jihi jiruva'ga pavēi. A'ereki jiruva'ga ojikoty'a ji pavēi okovo. Jihi ajikoty'a jiruva'ga pavēi no, ei ga ға pe.

³⁹Kiro ға Jesus'ga pyhypotara'javi a'ero novīa. Igwete ga nhimbojirevi ogwovo ға hugwi.

⁴⁰Igwete Jesus'ga jivyra'javi rio Jordão aherovai opytavo – perope João'va'ea ғamobatizagweri pe. ⁴¹Kiro he'yjuhuve'ға nduri Jesus'ga pyri. Igwete ға ei ojohupe:

—João'ga ndoapoangavi ahemomhimomby'ava'ea, ei ға ahe mombe'gwovo. Emo Jesus'ga mombe'urame ga omombe'u katu pa, ei ға ojohupe.

⁴²A'ero pevove'ға jikogi Jesus'ga rehe onhimongyavo.

Lázarova'ea manoagwera

11 ¹⁻²Ojipe'ga kiro itetirūa. Garera ko Lázaro. Cidade de Betânia pe ga ruvi ғwendyra'ға pavēi. Ғa ko Martahēa Mariahēa pavēi. (Mariahēa ko akajahēa – kiroki hēa aerē omongy nhandya perfume nhandepojykaharete'ga pya rehe Jesus'ga pya rehe. A'ero hēa imomikaği gapya o'ava pyvō.) Hēakuvyra'ga Lázaro'ga kiro ite-

tirūa. ³Nurā Maria'ға ojipe'ga mon-doukari Jesus'ga pyri.

—Ere ti nhandepojykaharete'ga pe itetirūa hete kiro garemiarōhara'ga javo ga pe, ei ға ga pe imondovouka onhi'iğa Jesus'ga pe.

A'ero ga hoi ғанhi'iğa imombe'gwovo Jesus'ga pe.

⁴Henduvame Jesus'ga ei:

—Lázaro'ga tetirūa nomomanoukarağwami ga, ei ga. Gatetirūa ko Tupana'ga ruvihavuhuhetea repiukarağwama tokwaha ti ға jiruvihavuhuhetea no, ei ga. Gatetirūaro ғwaramo po ti ға ei ji ve nehē ipopoaka hete Tupana'ga ra'yra'ga javo ji ve nehē, ei Jesus'ga.

⁵Jesus'ga oko hete Marta'ға ndehe ғakuvyra'ga rehe no Lázaro'ga rehe.

⁶Emo imombe'urame Lázaro'ga tetirūa ga pe Jesus'ga opytaahi'vi na'ē pevo upa. Mokōi ga kiri pevo jitehe. ⁷Kirē ga ei ғwemimbo'ehara'ға pe a'ero:

—Xajivy ti kiro Judéiapeve'ға gwyri pe a'ero, ei ga ға pe.

⁸—Jesus, ei ға. Judéiapeve'ға nde apipotaruhu pevo oji'i. Kiro nde hopotara'javamo pevo jitehe naerū? ei ға Jesus'ga pe.

⁹⁻¹⁰Igwete Jesus'ga ei nahā javo ға pe:

—Ara rupi ve gwereko doze horas, ei ga. Arimo nhandehorame nhandekovo nhande ndi'ari vyva rehe hepiakatuavo ғwaramo. A'ereki nhanderyapehava omomytu'ē nhande ve, ei ga ға pe. Ypytunimo nhandehorame nhande ari a'ero hepiage'yma ғwaramo. Tegwete nhande ve a. A'ereki nianderyapehavi ypytunimo, ei ga ға pe. Ağwamo ko arimova'ea ja nhande ve. Ağwamo nhande rekorame Tupana'ga remimbotarimova'ea rehe nianemombikavi, ei ga. A'ereki Tupana'ga omomytu'ē ғwemimbotarimova'ea nhaneakaği pe nhande pokoga jipi, ei ga. Aerē po ti ypytuna ja nhande ve nehē. A'ereki aerē nhande

manorame tegwete nhande ve, ei ga. Xaho tuhê ti kiro a'ero. A'ereki ndohoi ve nhimomanohava apiavo, ei ga ġa pe imombe'gwovo.

¹¹ Aerê Jesus'ga ei ġa pe no:

—Nhaneremiarôhara'ga kiro oki upa Lázaro'ga, ei ga. Taho ti ga moma'eamo a'ero, ei ga ġa pe.

¹² Igwete garemimbo'ehara'ġa ei:

—Po ga kirame kiro a'ero po ti ga nhi-mohiġatui nehê, ei ġa ga pe novia.

¹³ “Lázaro'ga kira pe po ga ei ra'e,” ei ġa oyvyteri pe. Lázaro'ga manoa pe Jesus'ga ei reki. A'ero ga imombe'ukatui ġa pe:

¹⁴ —Lázarova'ea omano ra'e, ei ga ġa pe. ¹⁵ Ji rekoe'yma ġwaramo ahe pyri ahe manorame a'ero po ti ji pe mon-himomby'ahetei nehê tapejiko hete ti ji rehe javo. Nurã ji roryvamo jirekoe'yma rehe pevo, ei Jesus'ga. Xaho ti kiro ahe pyri a'ero, ei ga ġa pe.

¹⁶ Igwete Tomé'ga – o Gêmeo ei ġa ga pe – igwete ga ei jara'ġa pe:

—Xaho ti Jesus'ga rupi xamano ti ga pavêi a'ero nehê, ei Tomé'ga ġa pe.

A'ero ġa hoi cidade de Betânia pe pea rupi ogwovo.

Jesus'ga ko ġambogwerahavamo

¹⁷ Jesus'ġa horame Betânia pe ġa imombe'ui Lázaro'ga manoagwera ġa pe.

—Mbohapy'ri quatro ore kiri kiro ahera'oa mongirê itaruvihavuhua kwaruhua pype ahe noġa, ei ġa imombe'gwovo Jesus'ġa pe.

¹⁸ Jerusalém ko ira'agwe Betânia hugwi três quilômetros. ¹⁹ Pevove'ġa ohooho a'ero Martahêa pyri Mariahêa pyri no ġa porogwetyga. ²⁰ Igwete Martahêa henduvi Jesus'ga rura mombe'urame. A'ero hêa hoi tahovatî ti ga javo. Mariahêa ki a'e te onga pype hêa reni upa. ²¹ Igwete Martahêa hoi ovahema Jesus'ga pyri.

—Jesus, ei hêa ga pe. Avo po nde rekoï raji'i hamo, a'ero po jikuvyrava'ea no-manoi raji'i hamo! ei hêa Jesus'ga pe. ²² Kiroġwe vehevi nde erame Tupana'ga pe po ti ga nde rendukatui hamo, ei hêa ga pe. A'ea ji akwaha hete, ei hêa ga pe.

²³ —Okwera po ti ndekuvyrava'ea nehê, ei Jesus'ga hêa pe.

²⁴ —Akwaha ji ahekweravaġwama aerê mbapava koty Tupana'ga omanove'ġa mbogwerapavame nehê, ei hêa.

²⁵ Igwete Jesus'ga ei hêa pe:

—Jihi ko ġa mbogweraharamo ako ġa mongovo, ei ga. Kiroki ġa ojiko ji rehe – omanorame vehevi po ti ġa ndekoi avuirama Tupana'ga pyri nehê, ei ga hêa pe. ²⁶ Kiroki ġa heaporoġita pyahu ojikoga ji rehe – ġahã po ti ndohoi tuhê hahyva'ea ruvihava pype nehê. Oko hete po ti ġa Tupana'ga pyri avuirama okovo nehê, ei ga. Ererovia nde a'ea? ei Jesus'ga hêa pe.

²⁷ —Arovia ji, ei hêa ga pe. A'ereki nde ko Tupana'ga remimbuhurukaramo ereko Tupana'ga ra'yramo ereko, ei hêa. A'ereki nde ve ko Tupana'ga e'i hako toho ti ga yvya koty javo, e ko ga nde ve, ei hêa ga pe.

Jesus'ga ojehe'o

²⁸ O'erê Jesus'ga pe Martahêa jivyri ua onga pe. Igwete hêa hoi oirühêa pyri Mariahêa pyri. Ġandovakie'y hêa hoi javo hêa pe.

—Uhu ga nhanembo'ehara'ga, ei hêa. “Tuhu ti hêa ji pyri,” ei ga nde ve, ei hêa Mariahêa pe.

²⁹ A'ea renduvame kotihî hêa po'ami ogwovo ga pyri Mariahêa. ³⁰ Jesus'ga novahemi ve cidade pe. A'evo ga rekoï – perope Martahêa oho ga rovatiamo. ³¹ Kiro Mariahêa po'ami nhandaipe ogwovo ga pyri a'ero. Kiroki ġa hêa pavêi oko onga pype hêa porogwetyga

– gwepia ġa hēahoa. Nurã ġa ei ojohupe novĩa:

—Kiro hēa hoi aheryvy pe tajehe'o ti ahe pyri javo, ei ġa novĩa. Xaho ti hēa reviri a'ero, ei ġa ojohupe a'ero.

³² Kiro Mariahēa hoi Jesus'ga pyri a'ero. Ga repiagame hēa ndurugi ġwenypy'amo gapya pyri.

—Jesus, ei hēa. Avo po nde rekoi raji'i hamo, a'ero po jikuvyrava'ea nomanoi raji'i hamo! ei hēa ga pe.

³³ Jesus'ga gwepia hēajehe'oa ġajehe'oa reheve – kiroki ġa uhu hēa rupi. Omynhete gapy'a a'ero. ³⁴ Igwete ga ei:

—Mome pe ahe noġi raji'i? ei ga ġa pe.

—Herejo hepiaga, ei ġa ga pe.

³⁵ Igwete Jesus'ga jehe'oi.

³⁶ —Pehepia. Ga oarō hete ahe! ei ġa ġajehe'oa repiaga.

³⁷ Jara'ġa ki a'e te e'i:

—Ga omoma'eġatu hehae'yve'ga raji'i, ei ġa. Tegwete po ga pe naerũ Lázarova'ea manaġwama mombiga raji'i naerũ? ei ġa ojohupe.

Ombogwera ga Lázarova'ea

³⁸ Jesus'ga py'a omynhetea'ja. Igwete ga ruri garyvy pe ikwaruhu pe. Jurukwara pype u itauhua imohinipyra hovapytymbavamo.

³⁹ —Pepe'a ti itauhua, ei Jesus'ga pevove'ġa pe.

A'ero Martahēa ei ga pe:

—Ah, Jesus, kiro inmahivamo jikuvyrava'ea ra'oa. A'ereki he'yi'i quatro ore kiri ahe manorē, ei hēa ga pe.

⁴⁰ Igwete Jesus'ga ei hēa pe a'ero:

—A'e ko ji nde ve ko: “Po ti nde jikogi ji rehe, a'ero po ti nde hepiagi Tupana'ga ruvihavuhetea nehē,” ei ga hēa pe.

⁴¹ A'ero ġa ipe'ai itauhua jugwi. Igwete Jesus'ga jovavuri yvagi pe javo.

—Apĩ, ei ga. Ndepyry hete nde ji rendukatuavo kiro, ei ga Tupana'ga pe.

⁴² Nde ji rendu katu tuhē jipi. Emo ji a'e

poa nde ve avove'ġa ndovaki togwerovia ti ġa neremimbuhuragwera ji rehe, ei ga Tupana'ga pe.

⁴³ Onhi'ġirē Tupana'ga pe Jesus'ga eahyi:

—Lázaro, ei ga. Here ehema! ei ga ga pe.

⁴⁴ A'ero Lázaro'ga vyri omanoa hugwi ohema ikwaruhua hugwi. Imamanipyra ga gweru opya oboa reheve. Ga'akaġa na jitehe gwereko tapy'ynhapira ojihe no. A'ereki judeus'ġa omamamama ahera'oa tapy'ynhapipukuhua pyvō jipi ahe mondorame ahe noġa ita kwaruhua pype jipi.

—Pemama'ndo ti ga hugwi tapy'ynhapira kwaharava ga hugwi toho ti ga, ei Jesus'ga ġa pe.

Ahe ojuka pota Jesus'ga

(Mateus 26.1-5; Marcos

14.1-2; Lucas 22.1-2)

⁴⁵ Kiro he'yjuhuve'ġa jikogi Jesus'ga rehe a'ero judeus'ġa – kiroki ġa uhu Mariahēa pyri. A'ereki ġa gwepia Jesus'ga remimbogwerava. ⁴⁶ Jara'ġa ki a'e te oho fariseus'ġa pyri imombe'gwovo.

—Jesus'ga ombogwera Lázaro'ga gamanoa hugwi! ei ġa ġa pe Jesus'ga mombe'gwovo.

⁴⁷ A'ero fariseus'ġa ei ikwava'ēhara'ġa nduvihava'ġa pavēi:

—Timbojatyka jara'ġa a'ero ġamoġitahara'ġa.

Igwete judeus'ġa moġitahara'ġa jatykapavi javo ojohupe.

—Marã po ti nhande rekoi nehē naerũ? ei ġa ojohupe. A'ereki he'yjuhu akoja'ga oapoapouhu ahemonhimomy'ava'ea jipi, ei ġa Jesus'ga mombe'gwovo. ⁴⁸ Po ti nhande nimombigi ga, a'ero po ti ġa nhaporemō ġa jikogi ga rehe nehē, ei ġa. “Gaha jate kiro oko nhanderuvihavuhetero,” e po ti ġa ga pe a'ero nehē, ei ġa ojohupe. Huvihavuhu'ga ikwahavame cidade de Roma pe po ti ga ei nehē: “Judeus'ġa

po ti nanhirendukatua'javi kiro a'ero nehê," e po ti ga nehê, ei ġa. A'ero po ti ga soldados'ġa mbuhurukari nhande pyri tapemomba pa ti pe judeus'ġa javo. "Ġajatykahavuhua po ti pemomba pa nehê no," e po ti ga soldados'ġa pe nehê, ei ġa ojohupe.

⁴⁹A'ero Caifás'ga – ga ko ikwava'ĕhara'ġa nduvihavuhu'ga a'ea rupi – kiro ga ei ġa pe:

—Ndapekwahavihu pe! ei ga.

⁵⁰Omano po ga hamo, ei ga javo. A'ero po ti ġa nianemomanoukari pa nehê. Na ti ojipejive'ga manoi nhande py'rovo a'ero xamanombavyme ti nhande judeusramo, ei ga ġa pe. Nanongara po ti pyry pe me nehê, ei ga. Pejapyaka katu ti a'ea rehe a'ero, a'e ji, ei Caifás'ga ġa pe.

⁵¹Ga rūi onhimbo'e a'ea rehe javo. Tupana'ga reki ombo'euka ga hehe. A'ereki a'ea rupi Caifás'ga ikwava'ĕhara'ġa nduvihavamo oko. Tupana'ga ombo'euka ga ġwemimbota-rimova'ea rupi. A'ero Caifás'ga ei ġa pe imombe'gwovo Jesus'ga manoagwama judeus'ġa ndepykavamo. ⁵²Judeus'ġa pe jate rūi reki Jesus'ga manoi. He'yjuhuve'ġa pe judeus'ġarūive'ġa pe ga manoi no – kiroki ġa ojiko Tupana'ga rehe ogwryi pe nhaporemo. Omano ga Tupana'gareheve'ġa pe nhaporemo tojihe'ae'a ti ġa ojogwehe ojipenhindyvamo javo.

⁵³Igwete Caifás'ga ei ġa pe imombe'gwovo Jesus'ga manoagwama. A'ero judeus'ġa nduvihava'ġa nhomonhi'ġi javo jipi.

—Marã po ti nhande Jesus'ga jukaukari nehê? ei ġa javo ojohupe.

⁵⁴Nurã Jesus'ga ndokoa'javi judeus'ġa ndovaki. Pea hugwi ga hoi cidade de Efraim me a'ero upa ongae'yma koty. Efraim me ga pytai a'ero ġwemimbo'ehara'ġa pavêi.

⁵⁵Kiro judeus'ġa oapo ġweri toryva. Páscoa ei ġa jupe. A'ero ġa hoġahoi kiro ogwrya hugwi onhimongyavo ti-hepia ti toryva javo. Toryva renonde ġa hoi Jerusalém me onhimboavujik-wejikwea nahanahã nhande nhimom-byryvi Tupana'ga pe javo. ⁵⁶A'ero ġa Jesus'ga rekarekari novia. Igwete ġa nhomonhi'inhi'ġi ojatykahavuhua pype o'ama.

—Marã pe a'ero naerũ? ei ġa ojohupe. Uhu po ti ga toryvi pe nehê? ei ġa. Mara'ngu po ti ga ure'yma nehê? ei ġa ojohupe.

⁵⁷Ojikwe vehevi ikwava'ĕhara'ġa nduvihava'ġa ei ġa pe fariseus'ġa pavêi:

—Po ti pe ikwahavi garekohava, pemombe'u ti ore ve toropyhy ti ga, e'i jipe ġa ġa pe.

Gweka'vo ahe nhandya Jesus'ga pya rehe

(Mateus 26.6-13; Marcos 14.3-9)

12 Aerê Jesus'ga ei ġwemimbo'ehara'ġa pe:

—Mbohapyrete cinco po ti nhande kiri. A'ero po ti ġa japoi toryva Páscoa Jerusalém me nehê, ei ga ġa pe. Xaho na'ê ti Betânia pe, ei ga ġwemimbo'ehara'ġa pe.

Igwete ġa hoi Lázaro'ga pyri – akoja'ga Jesus'ga ombogwera gamanoa hugwi. ²A'ero pevove'ġa japoi mbatera Jesus'ġa pe to'u katu ti ġa ore pyri javo. Igwete Martahêa herueruri mbatera ġa pe. Lázaro'ga oapy oina Jesus'ga pyri jara'ġa pavêi. Igwete ġa i'ui. ³Kiro Mariahêa heruri perfume nhandya. Nardo ei ġa jupe nomombar-aviva'ea. He'yjuhuva'ea itambere'ia hêa omondo hehe. Meio litro hêa gwereko. Kiro hêa heruri heka'voga Jesus'ga pya rehe. A'ero hêa imomikaġi gapya o'ava pyvô. Ikatiġahiva ohygahi onga rehe. ⁴A'ero Jesus'ga remimbo'eharava'ea Ju-

das Iscariotesva'ea – ahe ko aerē opyhyguka Jesus'ga – a'ero ahe ei:

⁵—Maranuhūrame hēa nomondojuhu kia itambere'ia kwepygauka ġa pe? ei ahe. He'yjuhuva'ea itambere'ia trezentos po ġa ikwepyi hēa pe nhandya rehe ramo, ei ahe. Imbatere'ÿve'ġa pe po hēa imondo itambere'ia a'ero ramo, ei ahe ġa pe.

⁶Judasva'ea ni'aġataruhui reki imbatere'ÿve'ġa ndehe Mariahēa pe ja'javo. Ahe ko iporomiva'ea. Gwereco ahe Jesus'ġa pe ġaitambere'ia ryrū'ia herekokatuhava. A'ero ahe ipyhygi itambere'ia jugwi imima ojive jipi. Nurā ahe nhi'iġahyi Mariahēa pe itambere'ia potaruhavo.

⁷A'ero Jesus'ga ei:

—Na hēa rekoj jate ġwemimbotarimo, ei ga. Hēa gwereco a'ea nhitÿhava rupiaramo, ei Jesus'ga. ⁸Okoe'ymi imbatere'ÿve'ġa pe pyri. Imondopotarame po pe imondo a'ero ġa pe jipi hamo, ei ga. Ji po ti a'e nakombegwei pe pyri nehē, ei Jesus'ga ġa pe.

Ahe ojuka pota Lázaro'ea

⁹Kiro judeus'ġa ikwahavi Jesus'ga ruva pevo Betānia pe. A'ero ġa nduri ga repiaga onhimongyavo. Lázaro'ga repiaga ġa nduri no – akoja'ga Jesus'ga ombogwera. ¹⁰Nurā ikwava'ēhara'ġa nduvihava'ġa – ġa e'i jipe tijuka ti Jesus'ga javo – igwete ġa ei ojohupe kiro:

—Tijuka ti Lázaro'ga no, ei ġa.

¹¹A'ereki he'yjuhuve'ġa judeus'ġa opohi kiro ġa hugwi Jesus'ga rehe okovo. Lázaro'ga mbogwerava ġwaramo ġa jikogi Jesus'ga rehe a'ero opohia ikwava'ēhara'ġa nduvihava'ġa hugwi. Nurā ġa Lázaro'ga jukapotari kiro.

Jesus'ga ovahē Jerusalém me Domingo dos ramos

(Mateus 21.1-11; Marcos 11.1-11; Lucas 19.28-40)

¹²⁻¹⁸Ko'emame Jesus'ga ipyhygi jumentinho taho ti Jerusalém me i'arimo javo. A'ea ja Jerusalém me ġa Jesus'ga mombe'ui.

—Kiro po ti ga ruri nehē, ei ġa.

A'ero he'yjuhuve'ġa – kiroki ġa uhu toryva repiaga Páscoa repiaga – a'ero ġa ei:

—Xaho ti ga rovatiamo, ei ġa.

A'ereki ojipe'ġa omombe'umbe'ui Lázaro'ga mbogwerava ġa pe.

—Orohepia ore Jesus'ga oji'i, ei ġa. Lázaro'ga manorame Jesus'ga hoi ikwaruhua pyri. Ga onhi'iġa mondoi ga pe ga mbojipe'avo ga mbuhua jugwi, ei ġa. Nahā ga ga mbogweravi gamanoa hugwi oji'i, ei ġa imombe'gwovo ġa pe.

A'ea renduvame he'yjuhuve'ġa ei a'ero:

—Jesus'ga oapo hete ahemonhimomby'ava'ea, ei ġa. Xaho ti ga repiaga a'ero Lázaro'ga mbogwerahara'ga, ei ġa ojohupe.

Nurā Jesus'ga rura kwahavame ġa hoi ga rovatiamo. Igwete ġa hakā vondogi pindova rova ipyhyga herogwovo imbovavaga timbohete ti Jesus'ga javo. Igwete ġa ga mbojiroviari ga ruru ga rerovahema. A'ero ġa ei ga mombe'gwovo:

“Timbohete ti Tupana'ga,” ei ġa.

“Nhandepojkaharete'ga ti tomomyry ga pe

– kiroki ga nhandepojkaharete'ga Tupana'ga ombuhuruka nhande pyri,” ei ġa.

“Tupana'ga ti tomomyry hete ga pe

– kiroki ga oko nhanderuvihavuhetero israelitas'ġa nduvihavuhetero,” ei ġa.

Kiro Jesus'ga ruri jumentinho arimo ua a'ero. A'ereki na tuhē Tupana'ga rem-

bikwatijarukara ahe ve imombe'ujipei garuraḡwama.

“Tapekyhyji ti Jerusalémmeva'ero,” ei ahe.

“Pehepia. Kiro ki ga u penduivavuhuhete'ga jumenta ra'yra arimo oina,” ei ahe ikwatija hako.

Jesus'ga rurame garemimbo'ehara'ḡa nonhimombaragwahavi garura rehe.

—Maraname tuhē Jesus'ga ruri nahā naerū? ei ḡa ojohupe.

Jesus'ga kweravirē ogwovo Tupana'ga pyri, a'ea rupi ḡa ikwahava'javi Tupana'ga rembikwatijarukara ahe ve. A'ero ḡa ei: “Aherembikwatijara omombe'u jipe tuhē reki Jesus'ga ruraḡwama,” ei ḡa ikwahava. “Na tuhē ga ruri Jerusalém me a'ero ikwehe,” ei ḡa. “Na tuhē nhande rekoi ga rerekovo ahe nhi'ipo'ruavo no ikwehe,” ei ḡa ojohupe. Emo ga rurame ḡa nonhimombaragwahavi hehe maraname ga ruri nahā javo.

¹⁹ Igwete fariseus'ḡa ei ojohupe:

—Pehepia pe ḡahoahivuhua ga pyri, ei ḡa ojohupe. Xa'exa'e nhande ḡa pe novīa tapejikogi ga rehe javo ḡa pe novīa. Emo ḡa oho pa ga pyri ga rehe gworygworyvamo, ei ḡa ojohupe.

Gregosva'ea gwepia pota Jesus'ga

²⁰ Jararamo gregos'ḡa uhu Jerusalém me ḡa ndupi no – kiroki ḡa uhu to-ryvi pe timbohete ti Tupana'ga javo. Gregos'ḡa ko judeus'ḡaruive'ḡa. ²¹ Kiro ḡa hoi javo Filipe'ga pe. Filipe'ga cidade ko Betsaida Galiléiapeva'ea. Igwete gregos'ḡa hoi javo ga pe.

—Filipe, ei ḡa, orohepia pota ore Jesus'ga.

²² Igwete Filipe'ga hona'ēi imombe'gwovo André'ga pe. A'ero ḡa jogwerohoi Jesus'ga pyri imombe'gwovo gregos'ḡa nhi'iḡagwera ga pe. ²³ A'ero Jesus'ga ei pevove'ḡa pe:

—Ji ko Tupana'ga remimbuhurukara, ei ga. A'ero oho ḡwerī kiro japiavo jiruvihavuhuhetea ukwahava apiavo. A'ereki ji amano ḡwerī, ei Jesus'ga ḡa pe. ²⁴ Tamombe'u katu tuhē pe me. Ha'nha ityme'ymame a'ea tehe opyta ojipeji jate, ei ga. ḡa itymame ha'nha omano ramenhumu. Omano'agirē henhunhamo. Kirē po o'aramo ha'nha herekoahivuhui, ei ga ḡa pe.

Omanoaḡwama pe Jesus'ga ei ha'nha mombe'urame. A'ereki omanorē ga okw-erava'ja. He'yjuhu gareheve'ḡa a'ero ga ḡa mboheaporoḡitapyahurame.

²⁵ Igwete Jesus'ga ei:

—Kiroki ḡa oko hete ojihe ji arōe'yma – ḡa po ti omano ogwovo hahyva'ea ruvihava pype nehē, ei ga ḡa pe. Kiroki ḡa ndokohetei ojihe aḡwamo ji arōheteavo – ḡa po ti oko hete aerē ogwovo Tupana'ga pyri nehē, ei Jesus'ga ḡa pe. ²⁶ Kiroki ḡa jireheva'ero oko – nhiremimbotarimova'ea rehe po ḡa ndekoi hamo. Perope ji ako a'ero – pevo jitehe po ti ḡa ndekoi ji pyri nehē no, ei Jesus'ga. Kiroki ḡa jireheva'ero oko – ḡa pe po ti jiruva'ga ei pepyry hete pe javo nehē, ei ga ḡa pe.

Jesus'ga omombe'u omanoaḡwama

²⁷ Igwete Jesus'ga ei:

—Omynhete jipy'a kiro, ei ga. Marāi po ti ji a'ero nehē? Nda'ei po ti ji Tupana'ga pe: Apī, terembohahyukari ti ji ve nehē. Poa po ti ji nda'ei ga pe nehē, ei ga. A'ereki a'ea rehe tuhē ji ajo vyva koty tapo'ru ti ji hahya nhimanomo javo, ei Jesus'ga. ²⁸ Apī, ehepiuka ti ḡa pe ejuvihavuhuhetea, ei ga Tupana'ga pe.

A'ero ga ei Jesus'ga pe yvaga hugwi:

—Ahepiuka ko ji ikwehe, ei ga. Aerē po ti ji hepiukara'javi nehē no, ei ga Jesus'ga pe.

²⁹ Yvagahugwiva'ea renduvame he'yjuhuve'ḡa ei ojohupe o'ama:

—Gara poro?

Jara'ḡa e'i ojohupe:

—Onarağuhũ po.

Jara'ğa e'i:

—Tupana'gapyrive'ga po onhi'i Jesus'ga pe, e'i tehe ğa ojohupe.

³⁰ Jesus'ga e'i ğa pe:

—Ji ve rüi ko Tupana'ga ei, ei ga ğa pe. Pe me ko ga ei tokwaha ti ğa javo, ei ga. ³¹ Kiroğwe po ti ihoi japiavo Tupana'ga nhi'iğa nharõe'yve'ğa pe nehẽ. “Oko te'varuhu pa ğa,” e po ti ga ğa pe nehẽ, ei ga. Kiroğwe po ti Tupana'ga imombigi nharõe'yve'ğa nduvihavuhu'ga popoakara Diabo'ga popoakara ga hugwi nehẽ, ei ga. ³² Nhimbovyrame yva rehe po ti ji imbuhurukapavi yvyakotyve'ğa ndeaporogita tojiko ti ğa ji rehe javo, ei Jesus'ga ğa pe.

³³ A'ea erame ga imombe'ui ğa pe omanoagwama nahã po ti ğa ji jukai yva rehe nehẽ javo.

³⁴ Igwete he'yjuhuve'ğa ei ga pe:

—Marã naerũ? ei ğa ga pe. Ere'e ko nde ore ve: “Ji ko Tupana'ga remimbuhurukaramo,” ere ko nde ore ve. “Ji mbovy po ti ğa yva rehe ji jukavo nehẽ,” ere ko nde ore ve, ei ğa ga pe. Nhandeapoa ikwatijara ki a'e te omombe'u Cristo'ga okoji po ti ga avuirama nehẽ javo. Nomanoi po ti ga a'ero nehẽ, ei ğa. Marã po nde imombe'ui ore ve Tupana'ga remimbuhurukara'ga manoagwama naerũ? Ga ko Cristo'ga rüi naerũ? ei ğa Jesus'ga pe.

³⁵ Igwete Jesus'ga ei ğa pe:

—Amomytu'ẽ ji jiji tapekwaha ti a'itituhẽva'ea javo, ei ga. Kirẽ po ti ji namomytu'ẽal'javi pe me nehẽ. Imomytu'ẽrame ti pekwaha a'itituhẽva'ea a'ero pejikoga ji rehe, ei ga. Ji imomytu'ẽeymame po ti pe ypytunahivarupive'ğa ja ndapekwahahetei. A'ereki ypytunaruپی ohorame ahe ndokwahavi tuhẽ hepiage'yma, ei Jesus'ga ğa pe. ³⁶ Ji imomytu'ẽrame pe me ti pe jikogi ji

rehe. A'ero po ti pe ikwahapyramo tuhẽ jireheva'ero nehẽ, ei Jesus'ga ğa pe.

Judeusva'ea ndojikogi Jesus'ga rehe

Jesus'ga epavame ga hoi onhimima ğa hugwi. ³⁷⁻³⁸ Ojikwe Jesus'ga oapoapo ahemonhimomby'ava'ea ğapyteri pe novia. Ndojikogi reki ğa ga rehe Isaíasva'ea nhi'iğagwera po'ruavo. Ahe ko Tupana'ga nhi'iğa momb'uharava'ea. Igwete ahe ikwatijari onhi'iğa Tupana'ga pe hako.

“Ndiroviahavi oreremimombe'ua,” ei ahe Tupana'ga pe.

“Ndepopoakara ndiukwahavi ğa pe nhaporem,” ei Isaíasva'ea ikwatija hako.

³⁹ Tegwete ğa pe ğajikohava Jesus'ga rehe. A'ereki ğa Isaíasva'ea nhi'ipo'ru. A'ereki ahe e'ia'ja ikwatija hako:

⁴⁰ “Tupana'ga omotiruahũ ğa'akağa,” ei ahe.

“Ga nomombugi ğa'apyha.

A'ereki ğa e'iuhu jipi

tokiyme ti ganhi'iğa nhande py'a pe javo,” ei ahe.

“Tikwahavyme ti nhande a'ea,' ei ğa,” ei ahe.

“Tirojijyjyme ti nhandereaporogita tomomboryme ti ga nhanderekote'varuhua javo,' ei ğa,” ei ahe hako.

⁴¹ Isaíasva'ea omombe'u reki Jesus'ga a'ea ikwatijaramo hako. A'ereki ahe gwepia nhoğwenonde Jesus'ga ruvihavuheteagwama.

⁴² Ğande'yjuhua ojiko reki Jesus'ga rehe judeus'ğa nduvihava'ğa. Nonhimombe'ui reki ğa ojipe'ğa ndovaki. A'ereki ğa okyhyji fariseus'ğa hugwi. Nomombe'ui ğa ojikoga Jesus'ga rehe tianemo'ëuhuukaryme ti ğa nhandejatykahava hugwi javo. ⁴³ Tupana'ga omboheterame ğa ndokoi hihũ hehe. Koji'i pyry hete ğa pe ojipe'ğa ğa mboheterame.

Jesus'ga nhi'iğa omboukwaha aherekote'varuhua

⁴⁴ Aerē Jesus'ga eahyahivi ğa pe:

—Kiroki ğa ojiko ji rehe – ji rehe jate rūi ğa jikogi. Ga rehe ğa jikogi no – kiroki ga ji mbuhuruka kokoty, ei Jesus'ga ğa pe. ⁴⁵ Kiroki ğa ji repia ji kwahava ga ko Tupana'ga ra'yramo javo ji ve – ğa okwaha ga no – kiroki ga ji mbuhuruka kokoty, ei ga. ⁴⁶ Ajo ji yvya koty ikwehe tamomytu'ē ti ğa pe javo, ei ga. Kiroki ğa ojiko ji rehe a'ero – ypytunarupive'ğa ja rūi po ğa toko a'ero hamo, a'e ji. Tokwaha hete ti ğa okokatuavo a'ero. A'ereki mytu'ē ğa'akaği pe, ei Jesus'ga ğa pe.

⁴⁷ Kiroki ğa ğwendu tehe nhinhi'iğa okoe'yma hehe – ji nda'ei te ğa pe oko te'varuhu ğa javo, ei ga. A'ereki a'ea rehe rūi ji ajo javo vvyakotyve'ğa pe. Ajo ji tamombo ti ji pendekote'varuhua pe hugwi javo ğa pe, ei ga. ⁴⁸ Kiroki ğa ndokoi ji rehe nhinhi'iğa rehe okoe'yma – ğandekote'varuhua po ti jukwahavamo nehē ğa nhinhi'iğagwera rendukatue'yma ğwaramo nehē, ei ga. Nhinhi'iğagwera jitehe po ti ğandekote'varuhua mboukwahahetei ji jivyra'javame nehē mbapava koty nehē, ei Jesus'ga ğa pe.

⁴⁹ Ji nanhi'iği nhiremimbotarimo, ei ga. Jiruva'ga nhimbuhurukara'ga ji mbo'e ji monhi'iğa, ei ga. ⁵⁰ Jiruva'ga nhi'iğa rendukatua ko ğandekoağwama ga pyri. A'ea ji akwaha hete, ei ga. Nhirembi'ea ko a'ea jitehe – kiroki a'ea rehe jiruva'ga ji mbo'ei no, ei Jesus'ga ğa pe.

Jesus'ga ohei ğwemimbo'eharava'ea pya

13 Aerē Jesus'ga ei oyvyteri pe: “Kiro po ti ğa japoi toryva Páscoa nehē,” ei ga. “Oho kiro a'ero nhi-

manoa apiavo. A'ero po ti ji hoi yvagi pe jiruva'ga pyri nehē,” ei ga oyvyteri pe.

Oarōhetee'ymi ko Jesus'ga ojiheve'ğa. Omanorame ga gwepiuka hete ğa pe ğwemiarōhetea a'ero.

² Kiro Jesus'ga i'ui mbatera ğwemimbo'ehara'ğa pavēi. Ojikwe Diabo'ga omboheaporoğita te'varuhu Judas Iscariotesva'ea Simão'ga ra'yrava'ea raikwehe. Nurā ahe ei oyvyteri pe:

—Tamondouka ti Jesus'ga guardas'ğa po pe topyhy ti ğa ga javoji, ei ahe.

³ Kiro Jesus'ga i'ui ğwemimbo'ehara'ğa pavēi. Igwete ga ei oyvyteri pe: “Tupana'ga ji mbopopoakaruka togwereco pa ti ga ğwemimbotarimo javo,” ei Jesus'ga. “Ajo ji Tupana'ga hugwi ikwehe. Kiro po ti ji hoa'javi ga pyri jitehe nehē no,” ei Jesus'ga oyvyteri pe.

⁴ A'ea kwahava Jesus'ga po'ami hekyita opira i'arimova'ea ojihugwi. Igwete ga ipyhygi imomikāhava a'ea pyvō onhimamana oku'a rupi. ⁵ Igwete ga heka'vogi yhya nhaembeva pype ğwemimbo'ehara'ğa pya iheiheita imomikamikağa tapy'ynhapira pyvō oku'arupiva'ea pyvō. ⁶ Igwete ga ruri Simão Pedro'ga pyri tahei ti ndepya kiro javo. A'ero Pedro'ga ei ga pe:

—Jesus, ji ako tehe tuhē. Nderehei po ti nde jipya hamo, ei Pedro'ga ga pe.

⁷ Igwete Jesus'ga ei ga pe:

—Kiroğwe nde nderekwahavi maraname nde ihejuhui jipya javo, ei ga. Aerē gwe po ti nde ikwahavi a'ea nehē, ei Jesus'ga ga pe.

⁸ —Nderehei tuhē po ti nde jipya nehē, ei Pedro'ga ga pe.

—Ji ndepya heje'ymame po ti nde jireheva'ea rūi a'ero nehē, ei Jesus'ga ga pe.

⁹ —Jesus, jipya jate rūi ti ehei a'ero. Jipoa ti ehei no nhiakağa reheve, ei Pedro'ga ga pe.

¹⁰ Igwete Jesus'ga ei ga pe:

—Kiroki ga ojahu – ndojipy-heipava'javi a'ero, ei ga. Opya jate ga ihei a'ero. A'ereki ga ndiky'ai'i'i, ei ga. Na jitehe pe pepyry kiro. A'ereki ji amombo pendekote'varuhua pe hugwi, ei ga Pedro'ga pe. Pe hugwi nhaporemoo rūi reki ji amombo. A'ereki ojipejive'ga hugwi ji namombori garekote'varuhua, ei ga ga pe.

¹¹ Jesus'ga okwahavipe reki ojipeva'ea rekote'varuhua. Ovyvteri pe ga ei a'ero: “Ji mondouka po ti ga guardas'ga po pe ji pyhygauka nehē,” ei ga ovyvteri pe. Nurā ga ei Pedro'ga pe: “Pe hugwi nhaporemoo rūi ji amombo pendekote'varuhua,” ei ga javo ga pe.

¹² Ġapya iheipavirē Jesus'ga imongia'javi opira ojivyra'java mesa pyri oina. Igwete ga ei ġwemimbo'ehara'ga pe:

—Ndapekwahavi pe maranuhūrame ga ihejuhui nhandepya javo, ei ga. Tamombe'u ti kiro pe me a'ero, ei ga. ¹³ Pe'ji pe ji ve nhanembo'ehara'ga. Nhandepojykaharete'ga pe'ji pe ji ve no, ei ga ġa pe. Pyry hete pe ei poa ji ve. A'ereki na tuhē ko ji, ei ga.

¹⁴ Ji pepya ihei reki pe pokoga pepojykaharetero pembo'eharamo. Ji javijitehe po pe jopokopokogi hamo, ei ga. ¹⁵ Opopoko ji hepiuka pe me tapepoko ti ojipe'ga ji javijitehe, ei Jesus'ga ġa pe. ¹⁶ Tamombe'u katu tuhē pe me: Okoteheve'ga ko garuvihava'ga hohe rūi. Kiroki ga oho okovo okoteheva'ero – ga ko omondohara'ga hohe rūi, ei Jesus'ga ġa pe. Pepojykaharetero ji pe pokogi nhinhimbohete'yma, ei ga. Pe ko ji hohe rūi reki. Nurā ti tapenhimbohetei a'ero ndorojopokogi po ti ore jave'yma, ei Jesus'ga ġa pe. ¹⁷ Pekwaha pe nhinhi'iga kiro. Pe ji nhi'ipo'rurame po ti pyryvamo pe me nehē, ei ga ġwemimbo'ehara'ga pe.

¹⁸ —Pe nhaporemoo rūi ji opomombe'u pyry po ti pe me javo, ei Jesus'ga.

A'ereki ji akwaha pa pendeaporoġita pemo'ērame ikwehe, ei ga. Akwaha ji okote'varuhuve'ga reaporoġita a'ero. Opo'ru ti ga Tupana'ga rembikwatarukaragwera, ei ga. Nahā ko Tupana'ga okwataruka ahe ve nhinhi'igaġwama mombe'gwovo hako:

“Kiroki ga o'u pāo ji pavēi – oko te'varuhu reki ga ji ve,” ei ahe ikwatija nhinhi'igaġwama mombe'gwovo hako, ei Jesus'ga ġa pe.

¹⁹ Amombe'u jipe ko ji pe me kiro garekote'varuhua, ei ga. A'ero ga rekote'varuhurame ji ve po ti pe heroviari nhiremimombe'uagwera nehē. A'ero ti pe ei pa ji ve ga ko Tupanamo tuhē javo nehē, ei ga.

²⁰ Tamombe'u katu tuhē pe me: Kiroki ġa oko nhiremimondohara'ga rehe – ġa oko ji rehe no, ei ga. Kiroki ġa oko ji rehe – ġa oko nhimbuhurukara'ga rehe no, ei Jesus'ga imombe'gwovo ġa pe.

Jesus'ga omombe'u jipe opyhygukaharava'ea

(Mateus 26.20-25; Marcos
14.17-21; Lucas 22.21-23)

²¹ Jesus'ga erame ġa pe omyi hete gapy'a. Igwete ga ekatui ġwemimbo'ehara'ga pe:

—Tamombe'u katu tuhē pe me, ei ga. Pepyteripeve'ga tuhē po ti ji mondouka ġa pe ji pyhygauka nehē, ei Jesus'ga imombe'gwovo ġa pe.

²² A'ero garemimbo'ehara'ga nhimomby'ahetei onhi'iga renduva ojogwepigwepiaga ma'ga pe Jesus'ga ei javo ojohupe. ²³ Jesus'ga remiarōhara'ga oko Jesus'ga ypyvo mesa pyri. ²⁴ Ga pe Simāo Pedro'ga pova'eġi javo.

—Ere ti Jesus'ga pe ma'ga nde eromombe'u javo, ei Pedro'ga ga pe.

²⁵ A'ero ga jitygi Jesus'ga pyri javo ga pe.

—Jesus, ei ga. Ma'ğa nde eremombe'u ore ve ko? ei ga.

²⁶—Ga pe po ti ji imondoi pão raygwe'ria imondevirê tyhya pype, ei Jesus'ga ga pe. Ga pe ko ji ei ko: “Gaha po ti ji pyhyguka ġa pe nehê,” ei ga.

A'ero Jesus'ga imondevi pão raygwe'ria tyhya pype imondovo Judasva'ea pe Simão Iscariotes'ga ra'yrava'ea pe. ²⁷A'ero Judasva'ea ipyhygi ga hugwi. Ipyhygame Satanás'ga ahe pojykai ahe rerekovo. A'ero Jesus'ga ei ahe ve:

—Haite a'ero. Heregwovo ekovo enhimimbotarimova'ea rupi naerũ, ei ga Judasva'ea pe.

²⁸Igwete jara'ğa ei – kiroki ġa u mesa pyri ġa pavêi – igwete ġa ei oyvyteri pe: “Maraname po Jesus'ga ei poro ga pe naerũ?” ei ġa. ²⁹“Mara'ngu po ga ga mondovo mbatera pyhygauka toryva rupiaramo?” e'i tehe ġa oyvyteri pe. “Mara'ngu po Jesus'ga ga mondovo imbatere'yve'ğa pyri tomondo ti ga itambere'ia ġa pe javo?” e'i tehe ġa oyvyteri pe. A'ereki Judasva'ea gwereko ġa pe ġaitambere'ia jipi. Nurã ġa etehei a'ea oyvyteri pe Jesus'ga ahe mondorame.

³⁰Ipyhygame pão raygwe'ria Jesus'ga hugwi Judasva'ea hoi ġa hugwi ogwovo. Kiro ppytunimo a'ero.

Jesus'ga omombe'u ipyahuva'ea

³¹Judasva'ea horê Jesus'ga ei jara'ğa pe:

—Kiro po ti ji manoi nehê, ei ga. Ji manorame po ti jukwahavamo pe me jiruvihavuhuhetea Tupana'ga apoajava'ea nehê. Amboukwaha po ti ji Tupana'ga ruvihavuhuhetea no, ei Jesus'ga ġa pe. ³²Ji imboukwahavame Tupana'ga ruvihavuhuhetea po ti ga tuhê imboukwahavi jiruvihavuhuhetea nehê. Kotihĩ tuhê po ti ga imboukwahavi a'ea nehê, ei Jesus'ga ġa pe.

³³—Kiro ji ei pe me jira'yra'java'ea pe, ei ga. Kotihĩ po ti ji hoi pe hugwi kiro, ei ga. Ji reka tehe po ti pe a'ero nehê novia, ei ga. A'e ko ji judeus'ğa nduvihava'ğa pe ikwehe. Kiro ji ei a'ea pe me no: Tegwete pehohava pevo – perope ji aho kiro, ei Jesus'ga ġa pe.

³⁴—Ipyahuva'ea ji imombe'ui pe me kiro, ei Jesus'ga ġa pe. Penhoarõ hete ti, a'e ji pe me a'ero, ei ga. Ji opoarõ hete pe nderekokatuavo. Na jitehe ti penhoarõarõ hete a'ero pejogwerekokatuavo, ei ga ġa pe. ³⁵Penhoarõheterame po ti ojipe'ğa epavi Jesus'gareheve'ğa javo pe me nehê, ei Jesus'ga ġa pe.

Jesus'ga omomorandu Pedrova'ea nahã ti ne'mbe javo

(Mateus 26.31-35; Marcos 14.27-31; Lucas 22.31-34)

³⁶Igwete Simão Pedro'ga ei Jesus'ga pe:

—Jesus, mome po ti nde hoi nehê? ei ga ga pe.

—Tegwete ndehohava ji pyri kiro – perope ji aho, ei Jesus'ga ga pe. Aerê po ti nde hoi tuhê ji pyri nehê, ei ga ga pe.

³⁷—Jesus, maranuhũrame tegwete jihohava nde pyri naerũ? ei Pedro'ga ga pe. Po ti nhimanoa jihoaġwamamo nde pyri nehê, a'ero po ti ji manoi nderepykavamo nehê, e'i tehe ga Jesus'ga pe.

³⁸—“Amano po ti ji nde repykavamo nehê,” ere tehe nde ji ve? ei Jesus'ga ga pe. Tamombe'u katu tuhê nde ve: Inamutiġa nhi'iġa renonde po ti trêš nde ea'jaa'javi ji ve nehê: “Ji ndakwahavi Jesus'ga,” ei ga Pedro'ga pe.

Jesus'ga ko Tupana'ga viaramo

14 Igwete Jesus'ga ei ġwemimbo'ehara'ğa pe:

—Tapemomyi ti pejipy'a, ei ga ġa pe. Pejiko ti Tupana'ga rehe. Ji rehe ti pejiko no, ei Jesus'ga ġa pe. ²He'yjuhu hete

aheruhava jiruva'ga ronga pype, ei ga. Aho po ti ji imboavujikwea penduhava a'ero pe nenonde nehē. Po na rūi hamo a'ero po ti namombe'ui nanongara pe me hamo, ei ga ġa pe. ³Jihorē penduhava imboavujikwea po ti ji jivyra'javi pe nderogwovo pe noġa jijipyri nehē. A'ero po ti ji pyri tuhē pe nduvi nehē, ei Jesus'ga ġa pe. ⁴Pekwaha pe pevova'ea viara – perope ji aho kiro, ei ga.

⁵Igwete Tomé'ga ei a'ero:

—Jesus, mome nde hoi? Ndorokwahavi tuhē ore, ei ga. Marā po ore ikwahavi pevova'ea viara rekoa naerū? ei Tomé'ga ga pe.

⁶Igwete Jesus'ga ei ga pe:

—Jihi ko jiruva'ga viaramo. A'ereki ji rupi vyvakytyve'ġa hoi ga pyri, ei ga. Jihi amboukwaha vyvakytyve'ġa pe a'itituhēva'ea jiruva'ga mombegwovo. Jihi amboheaporoġita pyahu ġa mongovouka, ei ga ġa pe. Ojikoty'arame jate ji rehe ġa ndekoi jiruva'ga pavēi, ei ga Tomé'ga pe. ⁷Po pe ji kwahavi, a'ero po pe jiruva'ga kwahavi no, ei ga ġa pe. Kiro po ti pe jiruva'ga kwahavi tuhē a'ero nehē. Ji repiaga ġwaramo pe ga repiagi nehē, ei ga ġa pe.

⁸Igwete Filipe'ga ei ga pe:

—Jesus, ehepiuka na'ē ti ejuva'ga ore ve. A'ero ti toroko jate, ei ga Jesus'ga pe.

⁹—Ymya ji reko'i pe pavēi, Filipe, ei ga. Nde ndajikwahavi ve tuhē naerū? ei Jesus'ga ga pe. Kiroki ġa ji repia – ki'ġa gwepia jiruva'ga no, ei ga. Marā nde euhui ji ve naerū: “Ehepiuka ti ejuva'ga ore ve”? ei Jesus'ga ga pe. ¹⁰Ji ko ako Tupana'ga pavēi. Tupana'ga oko ji pavēi no. Ndereroviari nde a'ea naerū? ei ga Filipe'ga pe.

—Nhinhi'ġame pe me ji ndakoi nhiremimbotarimova'ea rehe, ei Jesus'ga ġa pe. Tupana'ga reki ji monhi'ī. Jipavēiva'ero ga ji mongo ġwemimbotarimo jipi, ei ga ġa pe. ¹¹Ji ko ako Tupana'ga pavēi, a'e ko ji pe

me, ei ga. Tupana'ga oko ji pavēi no, a'e ko ji no, ei ga. Perovia ti a'ea a'ero. Nhinhi'ġa reroviare'ymame perovia ti nhirembiapoa repiagame a'ero, ei Jesus'ga ġa pe. ¹²Tamombe'u katu tuhē pe me, ei ga. Kiroki ġa ojiko ji rehe – ji javijitehe po ti ġa hepiukari ahemonhimomby'ava'ea nehē no. Koji'li tehe po ti ġa ġa monhimomby'ai hepiuka ġa pe nehē, ei ga. A'ereki ji kiro aho jiruva'ga pyri jitupa, ei Jesus'ga ġa pe. ¹³Pe poranduvame ji hugwi pejikovo jireheva'ero, a'ero po ti ji hendukatupavi penhi'ġa nehē takwahavuka ti ġa pe jiruva'ga ruvihavuhuhetea javo. A'ero po ti ġa ga mbohetei nehē, a'e ji, ei Jesus'ga. ¹⁴A'ea ja ji pe me: Pe poranduvame ji hugwi pejikovo jireheva'ero, a'ero po ti ji hendukatui penhi'ġa nehē, ei ga ġwemimbo'ehara'ġa pe.

Amondouka ji Tupana'ga ra'uva pe pyri, ei Jesus'ga

¹⁵—Ji arōheterame po ti pe hendukatui nhinhi'ġa nehē, ei Jesus'ga ġa pe. ¹⁶A'ero po ti ji ei jiruva'ga pe tombuhu ti ga irūa j'java'ea pe pyri nehē. A'ea po ti ga imbuhuri a'ero pepokohara nehē topyta hete ti ġa pyri avuirama nehē javo, ei Jesus'ga ġa pe. ¹⁷A'ea ko Tupana'ga ra'uva – a'ea omboukwaha a'itituhēva'ea Tupana'ga kwahavuka, ei ga. Tegwete Tupana'ga arōe'ŷve'ġa ndehe gara'uva rembipokoga. A'ereki ġa ndokwahavi a'ea rekoa. A'ea onhimi ġa pe, ei ga. Pe ki a'e te pekwhaha Tupana'ga ra'uva, ei ga. A'ereki a'ea ko opyta pe pyri. Igwete po ti a'ea jikoty'ari pe pavēi nehē opohira'jave'yma pe hugwi nehē, ei Jesus'ga ġa pe.

¹⁸—Ji horame po ti pe ndapeporia'i nehē. A'ereki ji ajivyra'ja pe pyri, ei Jesus'ga ġa pe. ¹⁹Kotihī po ti nhiarōe'ŷve'ġa ndajirepiaga'javi nehē. Pe

ki a'e te ji repiaga'ja nehē, ei ga ġa pe. Akwerava'ja po ti ji jitekovo nehē. A'ero po ti pe kweravi pejikovo nehē no, ei Jesus'ga. ²⁰ Ji kweravirē po ti pe ikwahavi jijikoty'ara jiruva'ga pavēi, ei ga. Pejikoty'a po ti pe ji pavēi nehē no. Ji po ti ajikoty'a pe pavēi nehē no. Pekwaha po ti pe nhandejikoty'ara onhopavēi a'ero nehē, ei ga ġa pe.

²¹ —Kiroki ga oko nhinhi'iġa rehe hendukatuavo – gaha ji arō hete, ei ga. Kiroki ga ji arō hete – Tupana'ga oarō hete ga no. Igwete po ti ji nanongara'ga arōhetei nhinhimboukwahava ga pe nehē no, ei Jesus'ga ġa pe.

²² Igwete Judas'ga ei – kiroki ga Judas Iscariotesva'earūive'ga – igwete ga ei Jesus'ga pe:

—Jesus, maraname po ti nde nhimboukwahavi ore ve jate earōe'ġve'ġa pe enhimboukwahave'ymame nehē naerū? ei Judas'ga ga pe.

²³ Igwete Jesus'ga ei:

—Kiroki ga ji arō hete – ga po ti ġwendu katu nhiremimbo'ea nehē. Igwete po ti jiruva'ga ga arōhetei nehē, ei ga. Igwete po ti ore jogweruri ga pyri nehē jihi jiruva'ga pavēi nehē. Igwete po ti ore ruvi ga pyri oropytavo avuirama nehē, ei Jesus'ga ġa pe. ²⁴ Kiroki ga nanhiarōi – ga nohendukatui nhiremimbo'ea nehē, ei ga. Nhiremimbo'ea rūi reki pe pehendū. Ji amombe'u pe me jiruva'ga remimbo'ea nhimbuhurukara'ga remimbo'ea, ei Jesus'ga ġa pe.

²⁵ —Amombe'u pa ko ji a'ea pe me jitekovo pe pyri, ei Jesus'ga ġa pe. ²⁶ Aerē po ti jiruva'ga imbuhurukari gwa'uva pe pyri ji py'rovouka jupe nehē, ei ga. Pepokohavamo po ti a'ea pe mbo'epavi nehē ikwahava'javuka pe me nhiremimombe'uagwera nhaporemo nehē, ei Jesus'ga ġa pe.

²⁷ —Anoġatu po ti ji pepy'a nehē, ei Jesus'ga ġa pe. Jipy'a u katu jipi. Jipy'a

javijitehe ti ji inoġatui pepy'a nehē, ei ga ġa pe. Vvyakotyve'ġa ko e'i tehe poa pe me toronoġatu ti ore pepy'a javo tehe pe me, ei ga. Ji ko na rūi. Anoġatu tuhē ti ji pepy'a nehē, ei ga ġa pe. Tapemomynhyme ti pejipy'a a'ero. Penhimboitakwerimo ti peko, ei ga ġa pe.

²⁸ —Pehendu pe ji erame pejive ra'e. “Kiro po ti ji hoi nehē. Ajora'ja ti ji pe pyri nehē,” a'e ko ji pe me ko, ei Jesus'ga ġa pe. Ji arō hete po pe hamo, a'ero po pe ndoryndoryvamo jihoa rehe hamo. A'ereki jiruva'ga pyri ji aho kiro jihoheheteve'ga pyri, ei ga. ²⁹ Amombe'u jipe ko ji kiro pe me jihoaġwama ji horē ti pe perovia nhinhi'iġa nehē javo, ei Jesus'ga ġa pe. ³⁰ Nanhi'ihetei po ti ji pe me nehē. Nhiarōe'ġve'ġa nduvihavuhu'ga po ti uhu kiro ji pyri nehē Satanás'ga, ei ga. Ndipopoakari reki ga ji rehe. ³¹ Emo ti ji manoi tuhē a'ero nehē vvyakotyve'ġa ti tokwaha jireaporoġita javo. “Oarō hete ga uva'ga ganhi'iġa rendukatupava,” te'i ti ġa ji ve a'ero nehē. Ji manorame ti ġa te'i ji ve nehē, ei ga.

—Xaho ti a'ero, ei Jesus'ga ġa pe.

Jesus'ga ko i'vyetea'jave'ga

15 —Pekwaha pe uva'yva videira, ei Jesus'ga ġa pe. Nanongara'java'ea ko ji imombe'ui pe me kiro. I'vyetea'java'ea ko ji a'ero videiretea'java'ea, a'e ji pe me, ei ga. Jireheve'ġa ko videira rakā'jave'ġa, ei ga. Jiruva'ga ko videira repiakatuhara'ga'jave'ga a'ero, ei ga. ² Videira repiakatuhara'ga ġwakāvondo imondovo yva hugwi – kiroki hakā ndi'aiva'ea. Na jitehe Tupana'ga omondo hete ġa ji hugwi – kiroki ġa e'i tehe ji ve: “Ore ko Jesus'gareheve'ea,” ei Jesus'ga. Videira rakā i'agwereuhurame videira repiakatuhara'ga gwaygwe'rogwe'ro hakā jahykapipeva'ea ti'a hete ti aerē javo, ei ga ġa pe. Na jitehe jireheve'ġa ndekokatuhihūe'ymame

Tupana'ga ġa mbopohirikari ġandekote'varuhua hugwi toko katu hete ti ġa javo. ³Pe nhinhi'ġa rendukaturu ġwaramo jiruva'ga omomboripe pendekote'varuhua pe hugwi, ei Jesus'ga ġa pe.

⁴—Pejikoty'a tuhē ti ji pavēi pejikoga ji rehe. A'ero po ti ji jikoty'ari pe pavēi nehē no, ei ga. Hakā jikoty'aramo jate yva pavēi, a'ero jate ko i'aramo. Hakā tehe ndi'ai, ei ga. Na jitehe pe-teherame ndapekokatui pejikove'ŷ Tupana'ga remimbotarimova'ea rehe, ei ga. Ji pavēi pe jikoty'aramo jate pe ndekokatui a'ero pejikovo Tupana'ga remimbotarimova'ea rehe, ei Jesus'ga ġa pe.

⁵—Ji ko videira'java'ea, a'e ji, ei Jesus'ga. Pe ko videira rakā'java'ea, ei ga. Kiroki ga ojikoty'a ji pavēi, ji ajikoty'a ga pavēi no – gaha po ti oko katu hete okovo Tupana'ga remimbotarimova'ea rehe. A'ereki ji pe pokoge'ymame ndapekokatui'i'i a'ero pejikove'ŷ Tupana'ga remimbotarimova'ea rehe, ei ga. ⁶Hakā i'ae'ymame hepiakatuhara'ga ġwakāvondo imomboa jugwi. A'ero hakā itiniġame ġa imbojatykai imomboa tata pe imbokaita, ei ga. A'ea ja ko ġa – kiroki ġa ndojikoty'ari ji pavēi, ei ga. ⁷Pejikoty'aramo ji pavēi hendukatuvavo nhinhi'ġa po ti pe poranduvi penhimimbotarimova'ea rehe nehē. A'ero po ti Tupana'ga rekopavi penhi'ġa rupi nehē, ei Jesus'ga ġa pe. ⁸Pendekokatua po ti hepiukari Tupana'ga ruvihavuhuhetea ojipe'ġa pe nehē. A'ero po ti ġa ei pe me nehē: “Ġa ko Jesus'ga remimbo'ehara'ġa,” e po ti ġa pe mombe'gwovo nehē, ei ga. ⁹Tupana'ga ji arō hete, ei Jesus'ga. Na jitehe ji pe arōhetei no, ei ga. Pejikoty'a ti ji pavēi. A'ero po ti ji pe arōhetei, ei ga. ¹⁰Ji ahendu katu jiruva'ga nhi'ġa jijikoty'a ga pavēi. Nurā ga ji arōhetei, ei Jesus'ga. Na jitehe po ti pe nehē. Po ti pe hendukatui nhinhi'ġa pejikoty'a

ji pavēi nehē, a'ero po ti ji pe arōhetei nehē no, ei ga ġa pe.

¹¹—Amombe'u pa ji poha pe me pendory hete ti pe ji javijitehe nehē javo, ei Jesus'ga ġa pe. ¹²Opoarō hete ji. Na jitehe ti penhoarō hete jipi. Poha ji ehetei pe me, ei ga. ¹³Nhande manorame nhaneremiarōhara'ga ndepykavamo a'ero nhande hepiukari nhaneremiarōhetea ġa pe, ei ga ġa pe. ¹⁴Pe hendukurame nhinhi'ġa nhiremiarōhara ko pe a'ero, ei ga. ¹⁵Ji nda'ea'javi pe me okoteheva'ea. A'ereki okoteheve'ġa pe ġapojykahara'ga nde'i: “Nahanahā po ti ji japoī nehē.” Ji a'e pe me nhiremiarōhara. A'ereki ji amombe'u pa pe me jiruva'ga nhi'ġagwera nhiremienduva, ei Jesus'ga ġa pe. ¹⁶Pe ndape'ei ji ve: “Ndereheva'ero po ti ore rekoi nehē.” Jihi ppy koi a'e pe me: “Pe po ti jireheva'ero nehē,” ei Jesus'ga ġa pe. Ji opomo'ē tapeho ti ojipe'ġa mbojikoga ji rehe nehē javo. Ojikoge'ymi po ti ġa ji rehe a'ero nehē, a'e ji, ei ga. A'ero pe poranduva jiruva'ga hugwi po ti ga hendukatupavi penhi'ġa nehē pe jireheva'ero ġwaramo nehē, ei Jesus'ga ġa pe. ¹⁷Penhoarōarō hete ti a'ero, a'e ji pe me, ei ga ġa pe.

Tupana'ga arōe'ŷve'ġa noarōi Jesus'gareheve'ġa

¹⁸—Tupana'ga arōe'ŷve'ġa po ti napearōi okote'varuhuvavo pe me nehē, ei Jesus'ga ġa pe. Ji ppy nanongara'ġa nanhiarōi okote'varuhuvavo ji ve no. Pekwahava'ja ti a'ea ġa pe arōe'ymame a'ero nehē, ei ga ġa pe. ¹⁹Po pe Tupana'ga arōe'ŷve'ġandeheva'ero hamo, a'ero po ġa pe arō hete hamo ġa ko orereheva'ea javo pe me hamo, ei Jesus'ga ġa pe. Ji opomo'ē reki jijive Tupana'ga arōe'ŷve'ġa hugwi pe ko ġandeheva'ea rūi kiro javo. Nurā Tupana'ga arōe'ŷve'ġa napearōi okote'varuhuvavo pe me, ei

ga. ²⁰ Pekwahava'ja ti nhinhi'igagwera pejive. A'ereki ji a'e pe me oji'i: Okoteheve'ga ko huvihava'ga hohe rui, a'e ko ji pe me oji'i, ei ga. Na jitehe ko pe ji hohe rui. Ojipe'ga ombohahi ji ve oji'i. Nurã po ti nanongara'ga imbohahi pe me na jitehe nehẽ no, ei Jesus'ga ga pe. Ojipe'ga ki a'e te nhinhi'iga rendu katu. Nurã po ti nanongara'ga penhi'iga rendukatui na jitehe nehẽ no, ei ga. ²¹ Pe jireheva'ero gwaramo po ti Tupana'ga arõ'e'ÿve'ga imbohahi pe me nehẽ. A'ereki ga ndokwahavi Tupana'ga nhimbuhurukara'ga, ei ga. ²² Po ji ndajori Tupana'ga nhi'iga mombe'gwovo ga pe hamo, a'ero po ganembikwahave'yma ndojari ga ndehe hamo, ei Jesus'ga ga pe. Okwaha tuhẽ reki ga novia. A'ereki ji ajo imombe'gwovo ga pe ikwehe novia, ei ga. Nurã po ga nde'ia'javi hamo: "Ndorokwahavi ore Tupana'ga nhi'iga. Nurã ore ndorokoi hupi." Nde'ia'javi po ga hamo, ei Jesus'ga ga pe.

²³ —Kiroki ga nanhiarõi – ga noarõi jiruva'ga no, ei ga. ²⁴ A'apo hete ko ji gapyteri pe ahemonhimomby'ava'ea ikwehe. Ojipe'ga nhaporemõ ko ndoapoangavi reki nanongara, ei ga. Po ga ndohepiagi nhirembiapoa hamo, a'ero po ga ei ji ve hamo: "Ndorogweroviari ore Jesus'ga popoakara hepiage'yma garembiapoa," e po ga a'ero hamo, ei Jesus'ga ga pe. Ga ko gwepia reki nhirembiapoa. Emo ga nanhiarõi jiji jiruva'ga reheve, ei ga. ²⁵ Nahã ga ndekouhui Tupana'ga rembikwatijarukara rupi. A'ereki ymya ga'apoa aherembikwatijara omombe'u jipe nhinhi'igagwama hako. Igwete i'ei: "Ga nanhiarõi tehe," e'i jipe aherembikwatijara, ei Jesus'ga. Igwete ga nanhiarõi kiro ahe nhi'ipo'ruavo, ei ga ga pe.

²⁶ —Tupana'ga hugwi po ti ji amondouka pe pyri pepokohara nehẽ

Tupana'ga ra'uva. A'ea omboukwaha a'itituhẽva'ea Tupana'ga kwahavuka yvyakotyve'ga pe, ei Jesus'ga ga pe. Urame Tupana'ga hugwi po ti a'ea ji mombe'ui pe me nehẽ, ei ga. ²⁷ Pehe po ti ji mombe'u ojipe'ga pe nehẽ no. A'ereki ji pavẽi pe peko ji ahe mbo'eypyrame kiromo jate pejikovo ji pavẽi, ei Jesus'ga ga pe.

16 —A'e ko ji poha pe me tape-jikopigyme ti ji rehe, ei Jesus'ga ga pe. ² Aerẽ po ti ga pe mondoukahetei pejatykahava hugwi nehẽ. Aerẽ po ti ga pe jukai nehẽ no nahã nhande tipoko Tupana'ga javo tehe nehẽ, ei ga. ³ Nahã po ti ga ndekote'varuhui pe me nehẽ. A'ereki ga ndokwahavi jiruva'ga okoe'yma ga pavẽi. Ga ndajikwahavi okoe'yma ji pavẽi no, ei Jesus'ga ga pe. ⁴ A'e ko ji poa pe me kiro tapekwahava'ja ti nhinhi'iga aerẽ nehẽ. Ihorame gandekote'varuhua japiavo po ti pe ei a'ero nehẽ: "Jesus'ga omombe'u nho'gwenonde a'ea nhande ve," pe'ji po ti pe nehẽ, ei ga.

Tupana'ga ra'uva rekoa

Igwete Jesus'ga ei:

—Pe mbo'eypyrame ji nda'ei poa pe me ikwehe, ei Jesus'ga ga pe. A'ereki a'ea rupi pe pavẽi ji reko'i ikwehe, ei ga.

⁵ —A'gwamo po ti ji hoi ga pyri nehẽ – kiroki ga ji mbuhuruka kokoty, ei Jesus'ga ga pe. Emo pe ndape'ei pa ji ve: "Mome tuhẽ po ti nde hoi nehẽ?" ⁶ Jihõa imombe'uro gwaramo pe me pekoveveuhu pe a'ero, ei ga. ⁷ A'itituhẽva'ea ji imombe'ui pe me. Jihõa po ti pyri hete tuhẽ pe me nehẽ, ei ga. Ji hoe'yname nduri po ti pepokohara pe pyri nehẽ Tupana'ga ra'uva. Ji horame po ti ji a'ea mbuhurukari pe pyri nehẽ, ei ga ga pe. ⁸⁻¹¹ Urame po ti Tupana'ga ra'uva ikwahavukari nhiarõ'e'ÿve'ga pe gandekote'varuhua rehe. A'ereki

ojikoge'ymame ji rehe ġa oko te'varuhu a'ero, ei Jesus'ga. Urame po ti Tupana'ga ra'uva ikwahavukari ġa pe ġandeaporoġitakatue'yma jipyryhetea rehe no. A'ereki jipyryva ġwaramo jiruva'ga ji mbuhurukari kiro ojipyri. A'ero po ti pe ndajirepiaga'javi nehē, ei ga ġa pe. Tupana'ga ra'uva urame po ti ikwahavukari nharōe'ŷve'ga pe ġandeaporoġitakatue'yma Tupana'ga ea rehe no. A'ereki Tupana'ga e'i jipe ġanduvihavuhu'ga pe Satanás'ga pe: "Ereko te'varuhu nde. Ereho po ti nde hahyva'ea ruvihava pype ejiheve'ga pavēi nehē," e'i jipe Tupana'ga ga pe, ei ga. A'ea nhaporemo po ti Tupana'ga ra'uva ikwahavukari nharōe'ŷve'ga pe nehē a'ea urame hepiuka nehē, ei Jesus'ga ġa pe.

¹²—Koji'i tehe po ji imombe'ui pe me hamo. Emo aġwamo ndoki a'ea peakaġi pe, ei Jesus'ga ġa pe. ¹³Tupana'ga ra'uva urame pe pyri po ti okwahavuka pa a'itituhēva'ea pe me a'ero Tupana'ga mombe'gwovo nehē, ei ga ġa pe. Gweaporoġita pyvō rūi po ti gara'uva nhi'iġi nehē. Ġwemienduva ti imombe'ui nehē. Aerēva'ea po ti a'ea imombe'ui pe me nehē no, ei Jesus'ga ġa pe. ¹⁴Tupana'ga ra'uva po ti henduvi nhinhi'ġa ji imombe'urame jupe jireaporoġita Tupanamo nehē, ei ga. A'ero po ti gara'uva imombe'ui a'ea jitehe pe me nehē. Nahā po ti imboukwahavi pe me jiruvihavuhuhetea Tupana'ga ruvihavuhuhetea nehē, ei ga ġa pe. ¹⁵Jireaporoġita ko jiruva'ga reaporoġita javijitehe, ei ga. Nurā ji ei pe me ko: "Tupana'ga ra'uva po ti henduvi nhinhi'ġa ji imombe'urame jireaporoġita jupe nehē," a'e ji. "A'ero po ti imombe'ui a'ea jitehe pe me nehē," a'e ko ji pe me ko, ei Jesus'ga ġa pe.

Aheroryvaġwama

¹⁶—Kotihī po ti pe ndajirepiagi jiji. Aerē po ti pe ji repiaga'javi nehē, ei Jesus'ga ġwemimbo'ehara'ga pe.

¹⁷Nurā jararamo Jesus'ga remimbo'ehara'ga ei ojohupe:

—Marāi ga poro javo nhande ve? ei ġa. A'ereki ga e'i: "Kotihī po ti pe ndajirepiagi jiji. Aerē po ti pe ji repiaga'javi nehē," e ko ga ko, ei ġa. "A'ereki ji aho kiro jiruva'ga pyri," e ko ga nhande ve ko, ei ġa ojohupe. ¹⁸Gara pe po ga ei kotihī po ti nahā nehē javo? ei ġa. A'ereki nhande ndikwahavi a'ea, ei ġa.

¹⁹Jesus'ga okwahavipe ġanhi'ġa ojohupe. "Toro'e po ga pe," ei ġa ji ve novīa, ei ga ovytyeri pe.

Nurā ga ei ġa pe:

—"Marāi ga?" pe'ji pe ojohupe ra'e, ei Jesus'ga ġa pe. A'ereki ji a'e pe me ko: "Kotihī po ti pe ndajirepiagi jiji. Aerē po ti pe ji repiaga'javi nehē," a'e ko ji pe me ko, ei ga. ²⁰Tamombe'u katu tuhē pe me a'ero, ei ga. Pejehe'o hete po ti pe ji rehe nehē pejikoveveuhuro ji manorame nehē. Nharōe'ŷve'ga po ti a'ea horyory ji manorame nehē, ei ga. Pekoveveuhu jiji po ti pe nehē. Emo kotihī po ti pendekoveveuhua ipigi pe hugwi nehē. A'ero po ti pe ndoryva'javamo nehē, ei Jesus'ga ġa pe.

²¹—Tamombe'u ti pe me a'ea javijiteheva'ea, ei ga. Kunhahēa gwa'yra mbo'aġwerirame okoveveuhu jiji a'ero hahya rehe. Aerē gwa'yra mbo'arirē hēa roryva'javamo okovo ipita'ngia rehe, ei ga. Omoka'nhy hēa hahya a'ero. A'ereki hēa hory hete gwa'yra rehe, ei ga ġa pe. ²²Na jitehe po ti pe peko a'ero nehē, ei Jesus'ga ġa pe. Kiroġwe pe ndekoveveuhui jiji. Emo aerē ji pe ndepiaga'javame po ti pe ndoryva'javamo nehē. A'ero po ti ġa nomombigi tuhē pendoryva pe hugwi nehē, ei ga ġa pe.

²³—A'ea rupi po ti pe ndape'ea'javi ji ve nehē marā nanongara javo nehē, ei Jesus'ga ġa pe. Tamombe'u katu tuhē pe me. Pe poranduvame jiruva'ga hugwi pejikovo jireheva'ero a'ero po ti ga pe nhi'īpo'ruui nehē, ei ga ġa pe. ²⁴Jireheva'ero pe napeporanduvi ve ga hugwi. Paporandurandu ti kiro. A'ero po ti Tupana'ga pe nhi'īpo'ruui nehē, ei ga. A'ero po ti pe ndoryndoryhetero pejikovo nehē, ei Jesus'ga ġa pe.

Penhimboitakwerimo ti peko

²⁵—Opombo'embo'e ji jipi ojo'java'ea pyvō onhimiva'ea pyvō, ei Jesus'ga ġa pe. Aerē po ti ji a'ea pyvō rūi pe mbo'ei nehē. Amombe'u katu po ti ji jiruva'ga pe me nehē, ei ga ġa pe. ²⁶A'ea rupi po ti pe poranduvi jiruva'ga hugwi pejikovo jireheva'ero nehē, ei ga. Ji rūi po ti aporandu ga hugwi pe ndepyga nehē, a'e ji, ei ga. ²⁷Pe tuhē po ti peporandu pejive ga hugwi nehē. A'ero po ti ga pe nhi'īpo'ruui nehē. A'ereki jiruva'ga jitehe pe arō hete. A'ereki pe ji arō hete herovia jiruragwera Tupana'ga hugwi, ei ga ġa pe. ²⁸Ajo tuhē ko ji jiruva'ga hugwi ua yvya koty ikwehe. Kiro po ti ji hoa'javi yvya hugwi nhimanorame nehē jigwovo jiruva'ga pyri jitehe nehē, ei Jesus'ga ġa pe.

²⁹Igwete Jesus'ga remimbo'ehara'ġa ei ga pe:

—Kiroġwe nonhimimi ore ve nenhi'ġa, ei ġa ga pe. Eremombe'u katu nde kiro. ³⁰Nurā ore ei nde ve: Erekwaha pa nde mbatera. A'ereki nde erekwahavipe orereaporogita ore epotarama nde ve marā javo, ei ġa. Nurā ore heroviahetei nderuragwera Tupana'ga hugwi, ei ġa Jesus'ga pe.

³¹—A'iti pe perovia kiro pejikoga ji rehe naerū? ei Jesus'ga ġa pe. ³²Kiroġwe tuhē po ti pe nhiġwahembavi ji reja penhinhana pejigwovo penhonga pe nehē. Emo ji tehe rūi ako. Tupana'ga

okoe'ymi ji pavēi jipi, ei ga ġa pe. ³³Amombe'u ji a'ea pe me tu katu ti pepy'a ji rehe pejikoty'aro ġwaramo, ei ga. Nhiarōe'ġve'ġa po ti okwahavuka hahyva'ea pe me nehē, ei ga. Penhimboitakwerimo ti peko, ei ga. A'ereki ji amombi nhiarōe'ġve'ġa nduvihava'ga popoakara, ei Jesus'ga ġa pe.

Jesus'ga nhi'ġa Tupana'ga pe

17 Onhi'imbavame ġwemimbo'ehara'ġa pe Jesus'ga jovavuri yvagi pe tanhi'ī Tupana'ga pe javo.

—Apī, ei Jesus'ga ga pe. Oho kiro japiavo jiruvihavuhuhetea repiukara apiavo, ei ga. Ehepiuka ti kiro ġa pe jiruvihavuhuhetea ji tahepiuka nderuvihavuhuhetea ġa pe nehē no, ei Jesus'ga Tupana'ga pe. Ndera'yramo ji ei poro nde ve. ²A'ereki nde ere'e jipe ji ve: “Emongo pa ti vvyakotyve'ġa enhimimbotarimova'ea rehe teremboheaporogita pyahu ti ġa – kiroki ġa ji ambojikoguka nde rehe,” ere ko nde ji ve, ei Jesus'ga javo uva'ga pe. ³Nahā ġa ndeaporogitapyahurame a'ero, ei ga. Ġa nde kwaha hete ojikoga nde rehe gaha jate ko Tupanamo javo. Ġa ji kwaha hete ojikoga ji rehe no ga ko Jesus Cristoramo Tupana'ga remimbuhurukaramo javo, ei Jesus'ga. ⁴Ymya nde ei ji ve: “Ji mombe'umbe'u ti eporavykyavo ji ve,” ere ko nde ji ve, ei ga Tupana'ga pe. Kiro ji poravykypavi nde ve a'ero. A'ereki ji oromombe'u pa ġa pe, ei ga. Nahā ji hepiukari nderuvihavuhuhetea ġa pe avo yvya koty, ei ga Tupana'ga pe. ⁵Apī, ymya yvya apoa renonde ji herekoi nderuvihavuhuhetea hako, ei Jesus'ga. Erekokara'ja ti ji ve a'ea jitehe ejipyri nehē, a'e ji nde ve, ei ga Tupana'ga pe.

⁶A'ero Jesus'ga ei ġwemimbo'ehara'ġa mombe'gwovo Tupana'ga pe:

—Akwahavuka nderuvihavuhuhetea ġa pe – kiroki ġa nde erembjikoguka ji rehe, ei Jesus'ga ga pe. Ġa ko ndereheve'ġa. Nde eremo'emo'ē ġa ejive yvyakotyve'ġa hugwi, ei ga. A'ero nde ġa mbojikogukari ji rehe. Igwete ġa ndeko-hetei nenhi'iġa rupi ji imombe'urame ġa pe, ei ga ga pe. ⁷Kiro ġa ei a'ero: “Tupana'ga reki ombo'e Jesus'ga mbatera rehe nhaporem,” ei ġa, ei ga. ⁸A'ereki ji amombe'u ġa pe nenhi'iġa. A'ero ġa ndekoi nenhi'iġa rupi, ei ga ga pe. Okwaha hete ġa jiruragwera nde hugwi. Gwerovia hete ġa a'ero ga ko Tupana'ga remimbuhurukara'ga javo, ei Jesus'ga ġwemimbo'ehara'ġa mombe'gwovo Tupana'ga pe.

⁹—Ġa ndepyga ji nhi'iġi nde ve teremombyry ti ġa pe javo, ei ga Tupana'ga pe. Ji nanhi'iġi nearōe'ŷve'ġa ndepyga, ei ga. Emo kiroki ġa nde erembjikoguka ji rehe – ġahā ko ji ahepy javo nde ve. A'ereki ġa ndereheva'ero, ei Jesus'ga ga pe. ¹⁰Kiroki ġa ojiko ji rehe – ġa nhaporem ko ndereheve'ġa. Ndereheve'ġa jitehe ko jireheva'ero no, ei ga. Igwete po ti ġa hepiukari jiruvi-havuhuhetea nehē, ei Jesus'ga ga pe.

¹¹—Apī, kiro po ti ji hoi nde pyri nehē, ei ga ga pe. Ndajuva'javi ji avo yvya koty a'ero. Jireheve'ġa ki a'e te u ve kokoty, ei Jesus'ga ga pe. Apī, ndepyry hete nde. Ereko katu ti ġa ndepopoakarimo – a'ea nde erembuhu ji ve jipi ejipopoakara, ei ga ga pe. Ereko katu ti ġa toko ti ġa nhande ja a'ero nehē. Ojo'ja nhandeaporoġita jipi. Ġandeaporoġita po ti ojo'ja a'ero nehē no, ei Jesus'ga ga pe. ¹²Jiruvame ġa pyri ji ġa nderekokatui jipi ndepopoakarimo. Ejipopoakara jitehe nde erembuhu ji ve nohō, ei ga ga pe. A'a'ngu ji ġa nderekovo jipi. A'ero po ti ġa nhaporem ndopo'rui hahyva'ea nehē, ei ga. Gaha jate po ti opo'ru hahyva'ea – kiroki ga garekote'varuhua gahoagwama hahyva'ea ruvihava pype. Opo'ru tuhē

ti ga nerembikwatijarukara – kiroki ikwatijara ga mombe'u nhoġwenonde hako, ei Jesus'ga ga pe.

¹³—Apī, kiro po ti ji hoi nde pyri a'ero nehē, ei ga. Poa nhaporem ji ei kiro ġandovaki jihoa renonde tohoryory hete ti ġa. Ġandoryhetea po ti jiro-ryhetea javijitehe nehē, ei ga ga pe. ¹⁴Amombe'u ji nenhi'iġa ġa pe jipi, ei ga. A'ero nearōe'ŷve'ġa noarōhetei ġa. A'ereki ġandeaporoġita ko nearōe'ŷve'ġa ndeaporoġita ja rūi, ei ga. Ġa ko ji javijitehe a'ero. A'ereki jireaporoġita ko nearōe'ŷve'ġa ndeaporoġita ja rūi no, ei Jesus'ga ga pe.

Igwete ga ei Tupana'ga pe ġwemimbo'ehara'ġa mombe'gwovo:

¹⁵—Apī, ji nda'ei nde ve: Eroho ti ġa yvya hugwi, ei ga. Nahā ji ei: Ereko katu ti ġa Diabo'ga ti tombo'eyme ġa okote'varuhuva'ea rehe, ei Jesus'ga. ¹⁶Jireaporoġita ko nearōe'ŷve'ġa ndeaporoġita ja rūi. Na jitehe jireheve'ġa ndeaporoġita ko nearōe'ŷve'ġa ndeaporoġita ja rūi no, ei ga ga pe. ¹⁷Emongo ti ġa enhimimbotarimova'ea rehe enhi'iġa pyvō a'itituhēva'ea pyvō, ei ga. ¹⁸Nde ji mbuhuruka avo yvyakotyve'ġa pyteri pe tomombe'u ti ga nhinhi'iġa ġa pe javo. Na jitehe ji nhiremimbo'ehara'ġa mondoukari ġapyteri pe no tomombe'u ti ġa nhinhi'iġa ġa pe javo, ei ga ga pe. ¹⁹Anhimongo ji neremimbotarimova'ea rehe nhinhikwava'eġa nde ve. Ġa ndepyga ji nhimongoi a'ea rehe nhiremimbo'ehara'ġa ti toko tuhē neremimbotarimova'ea rehe nehē no, ei Jesus'ga ga pe ġa mombe'gwovo.

²⁰—Apī, nhiremimbo'ehara'ġa jate rūi ji ġa ndepygi nhinhi'iġa nde ve, ei ga. Aerē po ti nhiremimbo'ehara'ġa ji mombe'umbe'ui ojipe'ġa pe nehē ġa mbojikoguka ji rehe nehē no. Ġa jitehe ji ġa ndepygi kiro no, ei ga Tupana'ga pe. ²¹Anhi'ī ji nde ve

jireheve'ğa ndepýga a'ero ға nhaporemo ti toko ojipejiva'ea'java'ero, ei ga. Nde erejikoty'a ji pavēi. Ji ajikoty'a nde pavēi no, ei ga. Nhande pavēi ti jireheve'ğa tojikoty'a no nearōe'yve'ğa ti togwerovia nhimbuhurukara nde hugwi a'ero, ei Jesus'ga ga pe. ²²Apī, nde ererekouka ji ve ejuvihavuhetea. Na jitehe ji arekouka a'ea ға pe no toko ti ға ojipejiva'ea'java'ero nhande javijitehe nehē no, ei ga Tupana'ga pe. ²³Ji ajikoty'a ға pavēi. Nde erejikoty'a ji pavēi no, ei ga. Nahā ti ға toko hete ojipejiva'ea'java'ero, nearōe'yve'ğa ti tokwaha nhimbuhurukara nde hugwi, ei ga. Ґa ti toko hete ojipejiva'ea'java'ero nearōe'yve'ğa ti tokwaha neremiarōhetea jireheve'ğa ndehe, ei ga. A'ereki nde ji arō hete. Na jitehe nde ға arō hete no, ei Jesus'ga Tupana'ga pe.

²⁴—Apī, ei Jesus'ga. Nde erembogukoka ға ji rehe ikwehe, ei ga ojiheve'ğa mombe'gwovo. Apota hete ji ғanduvaғwama jijipyri – perope ji aho kiro jitupa – tohepia ti ға jiruvihavuhetea Tupanamo nehē, ei ga. A'ea nde ererekouka ji ve. A'ereki ymya yvya apoa renonde nde ji arō hete, ei ga Tupana'ga pe. ²⁵Apī, ei Jesus'ga. Erekokatue'yimi ko nde. Nearōe'yve'ğa nandekwahavi reki, ei ga. Ji ki a'e te orokwaha nde. Igwete jireheve'ğa ikwahavi nhimbuhurukara nde hugwi, ei Jesus'ga ға mombe'gwovo ga pe. ²⁶Akwahavuka ji ға pe ndereaporogita. Koji'i po ti ji ikwahavukari a'ea ға pe nehē no toarō hete ti ға ojipe'ğa javo, ei ga. A'ereki nde ji arō hete. Na jitehe po ti ға ojipe'ğa arōhetei a'ero nehē. Akwahavuka po ti ji ға pe ndereaporogita tajikoty'a ti ji ға pavēi nehē no, ei Jesus'ga ga pe.

Ahe opyhyguka Jesus'ga

(Mateus 26.47-56; Marcos 14.43-50; Lucas 22.47-53)

18 Onhi'imbavame Tupana'ga pe Jesus'ga hoi cidade hugwi ғwemimbo'ehara'ға pavēi. Igwete ға yahavi yakwa'via aherovai Cedrom aherovai. Matetyhava pype ға hoi ovahema. ²Kiro Judasva'ea – ahe opyhyguka ғwerī Jesus'ga – kiro Judasva'ea soldados'ға nderuri Jesus'ға pyri. A'ereki ahe okwaha hete pea. A'ereki pevo Jesus'ға onhoғwovati jipi gaha ғwemimbo'ehara'ға pavēi. ³A'ero Judasva'ea soldados'ға nderuri guardas'ға ndeheve – kiroki guardas'ға gwepia katu judeus'ға jatykahavuhua jipi. A'ereki mbatera kwava'ehara'ға nduvihava'ға omondouka ға Judasva'ea rupi fariseus'ға pavēi. Gweru ға itakyhea'javuhuva'ea mbuahava reheve. Yhyga ға gweru hyapehava reheve onhimongyavo. Nahā Judasva'ea ға nderuri Jesus'ga pyri a'ero. ⁴⁻⁵Ojikwe Jesus'ga okwaha opyhygaғwama novia. Igwete ga hoi ға novatiamo. Ґa pyri Judasva'ea rekoī o'ama.

—Mome ahe pe peheka? ei Jesus'ga ға pe.

—Jesus'ga Nazarépeve'ga, ei ға ga pe.

—Jihi ko a'ea, ei Jesus'ga ға pe.

⁶Ga erame poro ға hyrygi ojakykwe koty o'a yvvo upa. ⁷Igwete Jesus'ga ea'javi ға pe:

—Mome ahe pe peheka naerū? ei ga.

—Jesus'ga Nazarépeve'ga, ei ға ga pe.

⁸—Ji ko a'ea, a'e ko ji pe me ko, ei ga. Jihi pe ji reka. Na ға hoi a'ero nhiremimbo'ehara'ға, ei ga ға pe.

⁹A'ereki ojikwe ga ei Tupana'ga pe: “Apī, kiroki ға nde erembogukoka ji rehe – a'angu ji ға nderekokatuavo,” ei ga. “Nurā po ti ға nhaporemo ndopo'rui hahyva'ea nehē, a'e ji,” e'i jipe ga Tupana'ga pe. Nurā ga ei kiro

soldados'ga pe: “Na ġa hopavi a'ero nhiremimbo'ehara'ġa.”

¹⁰Kiro Simão Pedro'ga ipyhygi oitakyhea'javuhuva'ea Malco'ga nambi'oga garovai pytera koty. Malco'ga oporavyky jipi ikwava'ehara'ġa nduvihavuhu'ga pe gapyriva'ero. Gaha Pedro'ga onambi'o. ¹¹A'ero Jesus'ga ei Pedro'ga pe:

—Emondeva'ja ti eitakyhea'javuhuva'ea haimbepirohokava pype, ei ga ga pe. Apo'ru tuhē ti ji hahyva'ea nehē, ei ga. A'ereki a'ea ko jiruva'ga remimbotarimova'ea ji ve, ei ga Pedro'ga pe.

Ahe gweroho Jesus'ga Anásva'ea pyri

¹²A'ero soldados'ga nduvihavuhu'ga Jesus'ga pyhygi ga rerekovo soldados'ga pavēi guardas'ga pavēi no. Igwete ġa ga pokwari ga rerogwovo. ¹³Anás'ga pyri na'ē ġa ga rerohoi. Anás'ga ko Caifás'ga rembirekohēa ruva'ga. Caifás'ga ko ikwava'ehara'ġa nduvihavuhu'ga a'ea rupi. ¹⁴Gaha e'i jipe judeus'ga nduvihava'ġa pe ġa moġitavo: “Ojipejive'ga po ti omano nhande repykavamo nehē hamo,” e'i jipe Caifás'ga ġa pe. Anás'ga pyri na'ē ġa Jesus'ga rerohoi a'ero.

Ndakwahavi ji Jesus'ga, ei Pedrova'ea

(*Mateus 26.57-58, 69-70; Marcos 14.53-54, 66-68; Lucas 22.54-57*)

¹⁵Igwete Simão Pedro'ga hoi Jesus'ga reviri. Ga rupi ojipe'ga hoi no Jesus'ga remimbo'ehara'ga jitehe. Ik-wava'ehara'ġa nduvihavuhu'ga okwaha hete reki Pedro'garupive'ga. Nurā ga reki garonga rokari pe Jesus'ga reviri. ¹⁶Pedro'ga ki a'e te opyta jiji o'ama mytu'ē me hokairungava rovapytymbava pyri. A'ero akoja'ga – ga ikwava'ehara'ġa nduvihavuhu'ga okwaha – a'ero ga hoajavi mytu'ē me javo hovapytymbava rereko-harahēa pe emongiuka ti Pedro'ga javo.

Igwete hēa Pedro'ga mongiukari okari pe ga mo'ama. ¹⁷A'ero hēa ei Pedro'ga pe:

—Nde nderekoi akoja'ga remimbo'eharamo no naerū? ei hēa ga pe.

—Ji ko a'ea rūi, ei ga o'mbero hēa pe. ¹⁸Pevo ġa ami tata rembeyviri ikwava'ehara'ġa nduvihavuhu'gareheve'ga guardas'ga pavēi. A'ereki iroyxaġahi ppytunimo. Nurā ġa imondygi tatapyinha xajipe'e javo. Pevo ġa ami tata pyri a'ero. Igwete Pedro'ga hoi o'ama ojipe'eavo ġa pyri.

Marā? e'ie'i Anásva'ea Jesus'ga pe

(*Mateus 26.59-66; Marcos 14.55-64; Lucas 22.66-71*)

¹⁹Kiro ikwava'ehara'ġa nduvihavuhu'ga ei Jesus'ga pe:

—Marā neremimbo'ehara'ġa ndekoi naerū? ei ga. Gara rehe nde ġa mbo'embo'ei jipi? ei ga Jesus'ga pe.

²⁰—Ojipe'ga pe nhaporemō ji imombe'umbe'ui ġandovaki jipi, ei Jesus'ga ga pe. Judeus'ga jatykahava pype ji ġa mbo'embo'ei jipi judeus'ga jatykahavuhua pype no. Ji namombe'unhimimi reki ġa pe jipi, ei ga ga pe. ²¹Marā nde euhui ji ve naerū gara rehe nde ġa mbo'ei jipi javo ji ve? ei Jesus'ga ga pe. Nhirenduhara'ġa koi okwaha nhiremimbo'eagwera. Ga pe ti emombe'uuka nhinhi'ġa a'ero, ei Jesus'ga ga pe.

²²A'ea erame guarda'ga – kiroki ga ga ppyvo o'ā – ga Jesus'ga rova petegi.

—Maranuhūrame nde ei poa javo ikwava'ehara'ġa nduvihavuhu'ga pe? ei ga Jesus'ga pe.

²³A'ero Jesus'ga ei:

—Po ji ete'varuhui, emombe'u ti ji'ete'varuhagwera a'ero, ei ga. Ji ekaturame po ga ndajirovapetegi ramo, ei Jesus'ga.

²⁴Kiro Anás'ga ga rerohoukari Caifás'ga pyri ikwava'ehara'ġa

nduvihavuhu'ga pyri. Opokwariji ġa Jesus'ga.

**Ndakwahavi ji Jesus'ga,
e'ia'ja Pedrova'ea**

*(Mateus 26.71-75; Marcos
14.69-72; Lucas 22.58-62)*

²⁵ A'ea ja Pedro'ga jipe'ei tata pyri o'ama. Igwete pevove'ġa ei ga pe a'ero:

—Nde ndereko'i garemimbo'eharamo naerū? ei ġa ga pe.

Igwete Pedro'ga ei:

—A'ea rūi ko ji, ei ga o'mbero ġa pe.

²⁶ Igwete ojipe'ga ei Pedro'ga pe no – kiroki ga oporavyky ikwava'ēhara'ġa nduvihavuhu'ga pe gapyriva'ero. Pedro'ga gare'yja'ga nambi'ogipe itymipyra pyri. Igwete ga ei kiro Pedro'ga pe:

—Orohepia po ji nde Jesus'ga pyri itymipyra pyri rajji'i, ei ga ga pe.

²⁷ —Ji rūi tuhē koi oji'i, e'ia'ja Pedro'ga ga pe.

Nanime inamutiġa nhi'ġi o'ama.

**Pilatosva'ea e'i marā
Jesus'ga rekoa javo**

*(Mateus 27.1-2, 11-14; Marcos
15.1-5; Lucas 23.1-5)*

²⁸ Ypyhajive judeus'ġa nduvihava'ġa Jesus'ga rerohoi Caifās'ga ronga hugwi. Governador'ga rongaruvihai pe ġa ga rerohoi Pilatos'ga rongaruvihai pe. Igwete ġa Jesus'ga mondoukari ga mo'amauka Pilatos'ga pyri. Judeus'ġa nduvihava'ġa ndoki ipype. A'ereki judeus'ġa ndoki tuhē judeus'ġarūive'ġa nonga pype ojihe'are'yma ġa ndehe jipi. “Po ti nhande hoi ipype, a'ero po ti nhande nhimbote'varuhui Tupana'ga pe nehē,” ei ġa. “Nhanenimbote'varuhurame po ti nhande ndi'ua'javi toryva rupiara nehē,” ei ġa. Nurā judeus'ġa nduvihava'ġa ndoki Pilatos'ga ronga pype. Igwete ġa Jesus'ga mondoukari

Pilatos'ga pyri. ²⁹ A'ero Pilatos'ga ruri mytu'ē me javo ġa pe.

—Marā pe'eaġwama Jesus'ga pe naerū? Marā garekote'varuhua naerū? ei Pilatos'ga ġa pe.

³⁰ Igwete ġa ei ga pe:

—Po ga ndokote'varuhui jipi hamo, a'ero po ore norokwava'eġi ga kiro nde ve hamo, e'i tehe ġa Pilatos'ga pe.

³¹ —Pe tuhē ti peroho ga a'ero imbohahyavo ga pe nehē penamohava'ea nhi'ġo'ruavo nehē, ei ga judeus'ġa nduvihava'ġa pe.

Igwete ġa ei:

—Torojuka ti ga novīa, ei ġa. Emo romanosramo pe ndapejukaukari ġa ore ve, ei ġa Pilatos'ga pe. Pehe ti pejuka ga a'ero romanosramo, ei ġa ga pe.

Romanos'ġa o'erame oko te'varuhu hete ġa javo, a'ero ġa ġa kutugi yva rehe ġa mbovyva ġa jukavo. Igwete judeus'ġa ei Pilatos'ga pe: “Pehe ti pejuka Jesus'ga romanosramo,” ei ġa. ³² E'i ġa a'ea Jesus'ga nhi'ġo'ruavo. A'ereki Jesus'ga omombe'u jipe omanoaġwama yva rehe nahā ti ġa ji jukai javo.

³³ A'ero Pilatos'ga hoa'javi onga pype Jesus'ga mbuhuruka ojipyri.

—Ndehe ko judeus'ġa nduvihavuhetero naerū? ei ga Jesus'ga pe.

³⁴ Igwete Jesus'ga ei ga pe:

—Ndehe tuhē erekwaha nanongara? ei ga. Mara'ngu po nahā ojipe'ġa ji mombe'gwovo nde ve ra'e? ei ga ga pe.

³⁵ —Jihi ko nda'ei a'ea, ei ga. Ji ko judeu rūi! ei Pilatos'ga. Ndere'yja'ġa tuhē reki nde pyhy nde rerua ji pyri ikwava'ēhara'ġa nduvihava'ġa pavēi, ei ga. Marā nderekote'varuhua naerū? Nde ġanduvihavuhuro tuhē ereko naerū? ei ga Jesus'ga pe.

³⁶ —Ji ko vvyakotyve'ġa nduvihava'ġa atyvi, ei Jesus'ga ga pe. Po ji ġanduvi-hava'ġa ja hamo, a'ero po jireheve'ġa ġa avykyi ji repyga hamo tomondoyme ti

ġa ga judeus'ġa nduvihava'ġa po pe javo hamo, ei ga. Ji ko avove'ġa nduvihava'ġa atyvi reki, a'e ji nde ve, ei ga Pilatos'ga pe.

³⁷ A'ero Pilatos'ga ei ga pe:

—Nde ko huvihavuhua tuhē naerū? ei ga ga pe.

—Nde ere'e katu ji ve nde ko huvihavuhua javo, ei Jesus'ga ga pe. Ajo ji ji'a vvyakotyva'ero kako tamombe'u ti ġa pe a'itituhēva'ea javo, ei ga. Kiroki ġa oko hete a'itituhēva'ea rehe – ġa ġwendu katu nhinhi'ġa a'ero, ei ga ga pe.

³⁸ —Manongara tuhē po a'itituhēva'ea naerū? ei Pilatos'ga ga pe a'ero.

Pilatosva'ea ojukauka Jesus'ga

(*Mateus 27.15-31; Marcos 15.6-20; Lucas 23.13-25*)

A'ero Pilatos'ga hoa'javi mytu'ē me judeus'ġa pyri.

—Ga ndokote'varuhui'i, a'e ji pe me, ei ga. ³⁹ Nahā ji ei pe me kiro a'ero. Kwara nanani Páscoa aporame pe ei ji ve ipyhygipyra'ga rehe. A'ero ji ga mohemukari cadeia hugwi, ei Pilatos'ga ġa pe. Ma'ġa ji amohemuka kiro pe me a'ero? Amohemuka po ti ji pe me Jesus'ga penduvihavuhuhete'ga? ei ga ġa pe.

⁴⁰ —Ga rūi tuhē! ei ġa ohapukaita. Teremohemukari tuhē akoja'ga! ei ġa. Barrabás'ga ti emohemuka, ei ġa Pilatos'ga pe.

Barrabás'ga ko governo movahīve'ga okote'varuhuve'ga.

19 A'ero Pilatos'ga Jesus'ga kupepytera nupanupāukari ipira'javuhuva'ea pyvō. ² Igwete soldados'ġa Jesus'ga rerekomemupotari. Nurā ġa ipovāpovani yhyppoa hatiuhūva'ea onhatimaġatuva'ea apovo. Igwete ġa inoġi Jesus'ga akaġa rehe nahā huvihava'ġa akanitara javo tehe. Igwete ġa imongiukari ga pe tapy'ynhapiġwaġahiva'ea nanongara

huvihava'ġa omongi javo ga pe. ³ Nahā ġa Jesus'ga rerekomemui u'ua ga pyri.

—Ejory ti judeus'ġa nduvihavuhuhetero, e'iuhu ġa onhi'ġa mondovo ga pe.

Igwete ġa garova petepetegi ga rerekovo. ⁴ Aerē Pilatos'ga hoa'javi mytu'ē me judeus'ġa pyri.

—Pehepia ga, ei ga. Kiro ji ga mbuhurukara'javi pe pyri tapekwaha ti ji'ee'yma ga pe. A'ereki ga ndokote'varuhui'i reki, ei Pilatos'ga ġa pe.

⁵ A'ero Jesus'ga heruri tapy'ynhapiġwaġahiva'ea rerekovo. Hatiuhūva'ea ga gwereko oakaġa rehe ipovanipyra. Igwete Pilatos'ga ei:

—Kiro ki ga u! Pehepia ga! ei ga ġa pe.

⁶ Kiro ikwava'ēhara'ġa nduvihava'ġa ga repiagi guardas'ġa pavēi. A'ero ġa hapukajahivi javo:

—Ejukauka ga! ei ġa. Embovyruka ga yva rehe!

Igwete Pilatos'ga ei ġa pe:

—Pe tuhē ti pembovy ga jukavo yva rehe, ei ga ġa pe. Ji ki a'e te a'e pe me: Ga ndokote'varuhui'i, ei ga ġa pe.

⁷ Igwete judeus'ġa ei ga pe:

—Oreramonhava'ea e'i ikwatija hako: “Kiroki ga ombotegwete Tupana'ga – pejuka po pe gaha hamo,” ei ahe hako, ei ġa. Nurā reki ore ga jukaukapotari kiro. A'ereki ga e'i: “Ji ko Tupana'ga ra'yramo ako,” ei ga, ei ġa Pilatos'ga pe.

⁸ A'ea renduvame Pilatos'ga kyhyjihetei mara'ngu po ga Tupana'ga ra'ya'ra ga tuhē javo. ⁹ Igwete ga hoa'javi ongaruvihava pype javo Jesus'ga pe:

—Mome ahe tuhē nde naerū? ei ga ga pe.

Emo Jesus'ga nonhi'ġi ga pe. ¹⁰ Igwete Pilatos'ga ei ga pe:

—Nerenhi'ġihū nde ji ve? ei ga. Nderekwahavi tuhē nde jipopoakara naerū? Ġanduvihavamo ji erame ġa pe po ti ġa nde mohemi nehē, ei ga. Ji er-

ame ġa pe po ti ġa nde kutugi yva rehe nde jukavo nehē, ei ga Jesus'ga pe.

¹¹ Igwete Jesus'ga ei ga pe:

—Tupana'ga nde mbopopoakaramame jate po nde popoakaramo ji jukavouka ġa pe, a'e ji nde ve, ei Jesus'ga ga pe. Nurā kiroki ga ji mondouka nde ve – nde hohe'i tehe ga rekote'varuhui a'ero, ei ga ga pe.

¹² A'ero Pilatos'ga ei ovyvteri pe: “Tamohemuka tuhē ti Jesus'ga.” Judeus'ġa okwaha a'ea. Nurā Pilatos'ga horame ġa pyri ġa hapukajahyahivi ga pe:

—Ga mohemukaramame po ti nde nderekokatua'javi nhanderuvihavuhu'ga pe César'ga pe. A'ereki Jesus'ga e'i tehe: “Jihi ko ġanduvihavuhuhetero,” ei ġa. Nanongara'ġa ko omovahī César'ga. Jesus'ga mohemukara renduvame po ti César'ga nhimboahihetei nde ve a'ero nehē, ei ġa Pilatos'ga pe.

¹³ A'ea renduvame Pilatos'ga Jesus'ga mbuhurukari onga hugwi. Igwete ga apygi juizes'ġa apykava rehe oina – perope ġa omondo itapereuhua yja rehe inoġa. Judeus'ġa nhi'iġimo pevova'ea rera ko Gabatá. ¹⁴ Kiro ko sexta-feira. A'ea rupi judeus'ġa omboavujikwe mbatera toryva rupiara Páscoa rupiara. Ahaji katu Pilatos'ga apygi a'ero, ta'e ti kiro gareaporoġita pe javo judeus'ġa pe.

—Pehepia te pejuviahavuhuhete'ga! ei ga Jesus'ga repiuka ġa pe.

¹⁵ Emo ġa hapukajahyahivuhui javo ga pe:

—Embovyruka ga! ei ġa. Embovyruka ga! Ejukauka ga yva rehe! ei ġa ga pe.

—A'iti re po ti ji ga mbovyrukari ga jukavouka penduviahavuhuhete'ga nehē? ei Pilatos'ga ġa pe javo.

—César'ga jate ko oreruvihavuhu'ga! ei ġa ga pe. Ndorogwerekoi ore ojipe'ga oreruvihavuhuro, ei ikwava'ēhara'ġa nduvihava'ġa ga pe javo.

¹⁶ A'ero Pilatos'ga Jesus'ga mondoukari ġapo pe soldados'ġa ti tokutu ga yva rehe ga mbovyva javo.

Okutu ahe Jesus'ga yva rehe ga mbovyva

(Mateus 27.32-44; Marcos 15.21-32; Lucas 23.26-43)

¹⁷ Igwete soldados'ġa Jesus'ga rerohoi a'ero cidade hugwi. Gajati'yva rehe ġa herohoukari ga pe yva gajukahava rupiara. Aerē ġa Jesus'ga rerovahemi vvytyra rehe. Vvytyra rera ko Aheapindava. Judeus'ġa e'i jupe Gólgota.

¹⁸⁻²³ Pevo ġa Jesus'ga rerovahemi hekyita gapira ga hugwi. Igwete ġa ga kutugi a'ero yva rehe ga mbovyva ga mo'ama ga jukavo. Ojikwe Pilatos'ga okwatijarukaripe yva raygwera rehe. Igwete ga imondoukari ikutugauka Jesus'ga arimo. Nahā i'ei ikwatijara: “Agwa'ga ko Jesus'ga Nazarépeve'ga. Ga ko judeus'ġa nduvihavuhuhete'ga,” e'i ikwatijara yva raygwera rehe. Pilatos'ga okwatijaruka a'ea judeus'ġa nhi'iġimo. Okwatijaruka ga romanos'ġa nhi'iġimo no. Okwatijaruka ga gregos'ġa nhi'iġimo no. Igwete Pilatos'ga imondoukari yva raygwera ikutugauka yva rehe Jesus'ga arimo. A'ero he'yjuhuve'ġa nhi'iġi jupe judeus'ġa. A'ereki ira'agwe Jesus'ga kutuhava cidade hugwi. A'ero ikwava'ēhara'ġa nduvihava'ġa ei Pilatos'ga pe novia:

—Terekwatijarukari: “Ga ko judeus'ġa nduvihavuhuhete'ga,” ei ġa ga pe. Nahā ekwatijaruka: “Agwa'ga e'i ojive: ‘Ji ko judeus'ġa nduvihavuhuhetero.’” A'ea ekwatijaruka inoġa hehe, ei ġa Pilatos'ga pe novia.

Emo Pilatos'ga e'i ġa pe:

—Na tu ve te nhirembikwatijarukaragwera, ei ga.

Igwete soldados'ġa Jesus'ga kutugi yva rehe ga mbovyva ga mo'ama ga jukavo. Igwete ġa mokonhava'ea mbojogwovai

Jesus'ga rehe ahe mo'ama ojipea rehe yva rehe. Jesus'ga ahepyteri pe o'ã.

Aerē soldados'ga ipyhygi gapira ima'eamo ojohupepe. Quatrove'ga onhinanhinani ipyhygi ojipeji gapira ojive. Aerē ġa ojipea ipyhygi nimbojahaviva'ea kirojateva'ea.

²⁴ Igwete ġa ei ojohupe:

—Kia ti timbotararagyme, ei ġa ojohupe. Manamo po ti nhande herekoi gapira nehē? ei ġa. Timombo'ri ti ita'java'ea herekohavamo, ei ġa ojohupe.

Nurã ġa imombo'ri gapira rehe. Nahã soldados'ga ndekoi tapy'ynhapira rehe a'ero. Oma'ema'ē ġa Jesus'ga pira ga nhi'ĩpo'ruavo a'ero. A'ereki Tupana'ga rembikwatijarukara omombe'u nhoġwenonde Cristo'ga nhi'iġaġwama hako. Nahã Cristo'ga ei:

“Oma'ē ġa jipira ojohupe,” ei ga.

“Ojipea rehe ġa imombori ita'java'ea,” ei ga.

Ikwatijara omombe'u ganhi'iġaġwama hako. Na tuhē reki soldados'ga ndekoi gapira rehe a'ero ipojykavo ojive ikwehe.

²⁵ Kiro Jesus'ga o'yembora repiagi. Pevo ahe ami Jesus'ga kutuhava pyri. Jesus'ga yembora irũhãa pevo o'ã ahe pyri no Mariahãa no – kiroki hãa Clopas'ga rembirekohãa. Maria Madalenahãa pevo o'ã ġa pyri no. ²⁶ Kiro Jesus'ga o'yembora repiagi a'ero ġwemimbo'ehara'ga reheve ġwemiarõhara'ga reheve. A'ero ga ei o'yembora pe:

—Ha'i, ei ga. Gaha po ti oko ndera'yra ja nehē ji py'rovo nehē, ei ga ahe ve.

²⁷ Ģwemimbo'ehara'ga pe ga ei a'ero:

—Hãa po ti oko ndehya ja nehē, ei ga. Ereko katu ti hãa a'ero eyhãaramo, ei Jesus'ga ga pe.

A'ero garemimbo'ehara'ga ahe rerohoi ġwonga pe. Igwete ga ahe repiakatui jipi.

Jesus'ga omano

(Mateus 27.45-56; Marcos 15.33-41; Lucas 23.44-49)

²⁸ Aerē Jesus'ga ei oyvyteri pe: “Anhi'ĩpo'ru pa ji Tupana'ga kiro,” ei ga. Kirē ga ei:

—Jiygwei ji.

A'ea erame ga onhi'ĩpo'ru ahe. A'ereki Tupana'ga okwatijaruka ahe ve Cristo'ga ygwejaġwama mombe'gwovo hako.

²⁹ Gwereco pevo vinho tajahiva'ea ya'ia pype. A'ero ġa ipyhygi jyruhuva'ea imondeva vinho pype ipimombyga yvyra rehe hissopo rehe. Igwete ġa imbovyri imondovouka Jesus'ga juru pe topyte ti ga javo. ³⁰ Ipyterame Jesus'ga ei a'ero:

—Anhi'ĩpo'ru pa ji, ei ga.

A'ero ga nhova'apyni omanomo.

Oykikutu ahe Jesus'ga

³¹ Aerē judeus'ga nduvihava'ġa hoi javo Pilatos'ga pe:

—Emopenuka ti yvareheve'ġa nety-makaġa tomanoġatu ti ġa, ei ġa ga pe. A'ero po ti ġa ahera'oa mbojyvi herogwovo nehē, ei ġa ga pe.

E'i ġa a'ea Pilatos'ga pe. A'ereki a'ea ko sexta-feira mbatera mboavujikwehava ġa pe. Ndototari ġa ahera'oa mo'amipyra yva rehe sãbado rupi oporavykye'yma rupi. A'ereki a'ea ko huvihahetea ġa pe sãbado Pãscoa rekoro ġwaramo. Nurã ġa hoi javo Pilatos'ga pe tomopenuka ti ga ġanety-makaġa ġa jukavouka javo. ³² A'ero Pilatos'ga soldados'ga mondoukari yvareheve'ġa pyri. Igwete ġa hoi Jesus'ga aherovaive'ga retymakaġa nupamo imopena. Kirē ġa hoi ojipe'ga pyri Jesus'ga rovai garetymakaġa nupamo imopena. ³³ Urame Jesus'ga pyri ġa ei reki:

—Omano jipe po ahe ra'e, ei ġa.

Nurã ġa nomopeni Jesus'ga retymakaġa. ³⁴⁻³⁷ Emo soldado'ga

Jesus'ga ykikutugi ta'akwara pyvõ. Kiro gara'oa hugwi turi garekoa yhya pavêi. Imopene'yname Jesus'ga kağa soldados'ğa onhi'ïpo'ru ahe. A'ereki nahã Tupana'ga okwatijaruka ahe ve imombe'uuka hako.

“Nomopeni'i po ti ġa gakağa nehẽ,” e'i ikwatijara hako.

Ojipea Tupana'ga rembikwatijarukara e'i no:

“Gwepigwepia po ti ġa ġwembikutuhara'ga nehẽ,” e'i ikwatijara hako.

Kiroki ga omombe'u kiro pe me – gaha gwepia tuhẽ Jesus'ga manoagwera ikwehe. Omombe'u ga kiro pe me taperovia ti javo. Omombe'u katu ga. Okwaha hete ga a'ea a'itituhẽva'ea ji amombe'u javo.

Ono ahe Jesus'ga ra'oa ita kwaruhua pype

(*Mateus 27.57-61; Marcos 15.42-47; Lucas 23.50-56*)

³⁸⁻³⁹ Aerẽ José'ga hoi javo Pilatos'ga pe. Cidade de Arimatéia pe José'ga ruvi. Ojiko nhimi ga Jesus'ga rehe. A'ereki ga okyhyji judeus'ğa nduvihava'ğa hugwi. Igwete ga hoi javo Pilatos'ga pe.

—Taroho ti Jesusva'ea ra'oa, ei José'ga ga pe.

—Kwa, ei Pilatos'ga. Eroho ti a'ero, ei ga ga pe.

A'ero ga hoi Jesus'ga ra'oa pyri Nicodemos'ga pavêi – gaha ymya oho Jesus'ga pyri ga repiaga ypytunimo raikwehe. Nicodemos'ğa gweroho perfume apopyra ojupi. Japopyra ko mirra mohağa'java'ea aloés pavêi yvahugwiva'ea memei. He'yiva'ea ġa gweroho trinta e cinco quilos. Ipohyi hete japopyra. A'ero ġa hoi ipyhyga Jesus'ga ra'oa. ⁴⁰Igwete ġa a'ea imamani tapy'ynhapipyryva pyvõ imondovo perfume apopyra tapy'ynhapira pype inoğa. A'ereki nahã judeus'ğa omboavujikwe ahera'oa jipi ahetya

renonde. ⁴¹Ira'agwe tuvi itymipyra Jesus'ga jukahava hugwi. Gwereco pevo itaruvihavuhua kwaruhua ahetyhavamo. Ndogwerecoangavi ve ahera'oa ipype. ⁴²Ira'agwe ġwaramo José'ğa Jesus'ga ra'oa roeroi pevo imondovo inoğa ipype. A'ereki ġaporavykye'yma sábadu u ġweri.

Jesus'ga okwera omanoa hugwi

(*Mateus 28.1-8; Marcos 16.1-8; Lucas 24.1-12*)

20 Domingo rupi ypyhajive Maria Madalenahẽa hoi itaruvihavuhua kwaruhu pe hepiaga – perope ġa ono Jesus'ga ra'oa. Nako'eġatui ve hẽa horame. Igwete hẽa hepiagi itauhua ikwaruhua rovpapymbava.

—Ope'auhu ġa itauhua jurukwara hugwi! ei hẽa.

²Igwete hẽa jivyri onhana ua tamombe'u ti Jesus'ga remimbo'ehara'ğa pe javo. A'ero hẽa ruri Simão Pedro'ga pyri ojipe'ga pyri no Jesus'ga remiarõhara'ga. Igwete hẽa imombe'ui ġa pe.

—Ġwenohẽ po ġa nhandepojykahareteva'ea ra'oa ikwaruhua hugwi raji'i, ei hẽa. Ore ndorokwahavi kiro ahenõagwera, ei hẽa ġa pe.

³Nurã Pedro'ga hoi ojipe'ga pavêi ogwovo itakwaruhu pe hepiaga. ⁴Onha memei ġa ojogwerogwovo. Ojipe'ga koji'i tehe onha Pedro'ga hohe ogwovo. Igwete ga vahemypyi ikwaruhu pe. ⁵A'ero ga apyni tapy'ynhapipyryva repiaga ipype. Emo ga ndoki ipype. ⁶Kiro Simão Pedro'ga vahemi ga reviri okiavo ipype. Igwete ga hepiagi tapy'ynhapipyryva no. ⁷Pevo tuvi Jesus'ga akağa mamani pyra no. A'ea ko irupe'i tuvi tapy'ynhapipyryva hugwi onhimamana oina. ⁸Kiro ojipe'ga reki ipype a'ero hepiaga – kiroki ga urypy ikwaruhu pe novia. Igwete ga hepiagi herovia Jesus'ga kwerava. ⁹A'ea rupi onhimi ve

ġa pe ikwatijara remimombe'ua. Tupana'ga rembikwatijarukara e'i jipe: "Okwerava'ja tuhē po ti ga omanoa hugwi nehē," e'i ikwatijara hako. Emo a'ea onhimi ve ġa pe. ¹⁰Igwete ġa jogwerojivyra'javi onga pe a'ero ojogweroquva.

**Jesus'ga ojipiuka Maria
Madalena'va'ea pe**

(Mateus 28.9-10; Marcos 16.9-11)

¹¹Aerē Maria Madalenahēa hoaj'avi ojehe'gwovo o'ama mytu'ē me ikwaruhua pyri. Ojehe'orame hēa nhova'apyni hepiaga ikwaruhua pype. ¹²Igwete hēa mokonha'ġa ndepiagi pevo Tupana'gapyrive'ġa. Tiġahivuhu ġapira. Oapy ġa oina Jesus'ga noġagweri pe. Ojipe'ga oapy Jesus'ga akaġagweri pe. Ojipe'ga Jesus'ga pyagweri pe oapy oina. ¹³Igwete Mariahēa ġa ndepiagi. A'ero ġa ei hēa pe:

—Kui'i, maraname nde jehe'oi?

—Ġwenohē ġa jipojykahareteva'ea ra'oa, ei hēa. Ji ndakwahavi ahenogagwera a'ero, ei hēa ġa pe.

¹⁴Onhi'iġirē hēa jirovagi Jesus'ga repi-aga novīa ga mombargwahave'yma.

¹⁵Igwete ga ei hēa pe o'ama:

—Kui'i, gara rehe nde jehe'oi e'ama? Ma'ġa nde ereheka naerū? ei ga hēa pe.

Igwete hēa etehei oyvyteri pe: "Ga ko itymipyra repiakatuhara'ga." Nurā hēa ei ga pe:

—Po nde ahera'oa rerohei raji'i emombe'u ti ji ve ahenogagwera taroho ti a'ero, ei hēa ga pe.

¹⁶—Maria, ei Jesus'ga hēa pe.

Kiro hēa jirovapavi ga koty ga repiakatuavo.

—Raboni, ei hēa ga pe. (A'ea judeus'ġa e'i ombo'ehara'ġa pe.)

¹⁷—Tajipyhygi, ei Jesus'ga hēa pe. A'ereki ji ndajiupiri ve jiruva'ga pyri, ei ga. Eho ti nhiirū'ġa pyri

nhiremimbo'ehara'ġa pyri. Emombe'u ti nhinhi'ġa ġa pe tokwaha ti ġa javo, ei ga. Kiro po ti ji jiupiri jiruva'ga pyri ġanduvete'ga pyri. Gaha ji ambohete Tupana'ga. Gaha ġa ombohete no, ei ga. Emombe'u ti ġa pe tokwaha ti ġa jihoagwama ga pyri, ei Jesus'ga hēa pe.

¹⁸Igwete Maria Madalenahēa hoi Jesus'ga remimbo'ehara'ġa pyri javo.

—Ahepia ko ji nhandepojykaharete'ga ko! ei hēa ġa pe.

Igwete hēa imombe'upavi Jesus'ga nhi'ġa ojive.

Jesus'ga ojipiuka onzeva'ea pe

(Mateus 28.16-20; Marcos 16.14-18; Lucas 24.36-49)

¹⁹A'ea rupi jitehe domingo rupi Jesus'ga remimbo'ehara'ġa ndekoi onhi-mono'oġa onga pype ppytunimo. Hov-apytymba katu ġa. A'ereki ġa okyhyji hete judeus'ġa nduvihava'ġa hugwi. Emo Jesus'ga uhu o'ama ojipiuka ġapyteri pe.

—Tu katu ti pepy'a, ei ga ġa pe.

²⁰Onhi'iġame ġa pe ga hepiukari opokutugagwera oykikutugagwera reheve. Ga repiagame ġa ndoryndoryvamo a'ero. ²¹Kiro Jesus'ga ea'javi ġa pe:

—Tu katu ti pepy'a, ei ga. Jiruva'ga ji mbuhuruka avo ikwehe tomombe'u ti ga nhinhi'ġa javo ji ve ikwehe. Na jitehe po ti ji pe mondoukari nehē no tape-mombe'u ti nhinhi'ġa ojipe'ġa pe nehē no, ei ga ġa pe.

²²A'ero ga ipyi ġa ndehe.

—Kiro ji imondoi Tupana'ga ra'uva pe me. Peko ti a'ea rehe a'ero, ei ga ġa pe. ²³Po ti pe ei ojipe'ġa pe Tupana'ga omombo pendekote'varuhua pe hugwi javo, a'ero ga imombori tuhē ġa hugwi, ei ga. Po ti pe ei ġa pe Tupana'ga nomombori pendekote'varuhua pe hugwi javo, a'ero ga nomombori tuhē, ei Jesus'ga ga pe.

Jesus'ga ojipiuka Tomé'va'ea pe

²⁴ Ojipe'ga Jesus'ga remimbo'ehara'ga nduvi pevo jara'ga pyri Jesus'ga jipiukarame ġa pe. O Gêmeo ei ġa ga pe Tomé'ga pe. ²⁵ Igwete jara'ga ei ga pe:

—Orohepia ore Jesus'ga oji'i, ei ġa imombe'gwovo ga pe novía.

E'ia'jaa'ja ġa ga pe novía. Emo ga ndog-heroviarihu ġanemimombe'ua ojive. Igwete ga ei ġa pe:

—Ji tahepia na'ë ti itaju'ia rembikutugagwera gape pe, ei ga. Tamondo na'ë ti nhípua itaju'ia rembikutugagwera rehe. Tapo'ë na'ë ti gaykikutugagwera pype, ei ga. Nhipo'ë'ymame po ti ji ndaroviari tuhë gakwerava'java nehë, ei Tomé'ga ġa pe.

²⁶ Irúa domingo rupi Jesus'ga remimbo'ehara'ga nhimono'oġa'javi onga pype. A'ea rupi Tomé'ga reko'i ġa pyri a'ero. Ġwovapytymbava'ja ġa onga novía. Emo Jesus'ga uhu o'ama ġa pyri ojipiukara'java ġa pe.

—Tu katu ti pepy'a, ei ga ġa pe.

²⁷ Igwete ga ei:

—Tomé, embuhu ti epúa jipokutugagwera repiaga, ei ga. Epo'ë ti jykikutugagwera pype. Erovia tuhë ti jikweravagwera a'ero, ei Jesus'ga ga pe.

²⁸ A'ero Tomé'ga ei ga pe:

—Nde ko jipojykaharetero tuhë! Tupanamo tuhë ko nde! ei ga. Orombohete ji nde, ei ga.

²⁹ —Ji repiaga ġwaramo nde heroviari a'ero, ei Jesus'ga ga pe. Emo pyry hete jirepiage'yve'ġa pe ġa heroviarame ojikoga ji rehe, ei ga.

Okwatija ahe toko ti ġa Tupana'ga pyri javo

³⁰ Jesus'ga oapoapo hete ahemonhi-momby'ava'ea ġwemimbo'ehara'ga pyteri pe jipi. Ji namombe'upavi ikwatijarame agwa. ³¹ Kia ki a'e te ji akwatija taperovia hete ti Jesus'ga reko-

hava javoji. A'ero po ti pe ei: “Ga ko Cristoramo oko Tupana'ga remimbuhurukaramo. Ga ko Tupana'ga ra'yramo tuhë,” pe'e po ti pe ga pe. Akwatija ji pe me tapendeaporoġita pyahu ti no pejikogame Jesus'ga rehe. A'ero po ti pe ndekoi avuirama yvagi pe Tupana'ga pyri nehë.

Jesus'ga ojipiuka seteva'ea pe

21 Aerë Jesus'ga jipiukara'javi ġwemimbo'ehara'ga pe a'ero okweravirë omanoa hugwi. Ypiahu pe Tiberíades pe ga jipiukara'javi ġa pe. Nahã a'ero. ² Jesus'ga remimbo'ehara'ga ojogwereco ojogwerojuva: Simão Pedro'ga, Zebedeu'ga ra'yra'ġa, Tomé'ga no – ga pe ġa ei o Gêmeo. Natanael'ga oko ġa pyri no – gaha u cidade de Caná pe Galiléiapeve'ġa gwyri pe. Mokonha'ġa ojogwereco ġa pyri no. ³ Igwete Simão Pedro'ga ei ġa pe:

—Koro ji hoi imombo'a pira mboahava, ei ga.

—Toroho ti nde rupi, ei jara'ga ga pe.

Igwete ġa jogwerohoi onhinhaġa yharuhua pype ojogwerogwovo. Nombo'ari'i'i reki ġa imoġo'eamo.

⁴ Kwara po'rirame Jesus'ga jipiukari o'ama yembe'yi pe. Emo garemimbo'ehara'ga nonhimombaragwahavi ve ga rehe. ⁵ Igwete ga ei ġa pe:

—Napembo'ari pe mo? ei ga.

—Norombo'ari ore, ei ġa.

⁶ —Pemombo ti pejovai pytera koty, ei ga. A'ero po ti pe imbo'ari nehë, ei ga ġa pe.

A'ero ġa imombori ojovai pytera koty. Kiro ġa nombo'ava'javi pira mboahava yharuhua pype a'ero. Tegwete ġa pe. A'ereki ipohyi hete ġa pe pirare'yjuhua rerekovo ġwaramo. ⁷⁻⁸ A'ero Jesus'ga remimbo'ehara'ga garemiarôhara'ga ei Pedro'ga pe:

—Nhandepojykaharete'ga ko kiro oko, ei ga.

A'ea renduvame Simão Pedro'ga imongi opira i'arimova'ea nhapytiam ojihe. A'ereki ãa imbo'arame gwekyi opira. Igwete ga pori y pe ua. A'ereki ãa ira'agwe u yembe'yva hugwi cem metros. Igwete jara'ãa nduri yharuhua pype imoatamo pira mboahava herua pirahetehua reheve. ⁹Jesus'ga omoka'ẽ pira tatapynha pyvõ o'ama yembe'yi pe. Pão ga gwereco no. Igwete ãa nduri o'eamo yhara hugwi hepiaga. ¹⁰A'ero Jesus'ga ei ãa pe:

—Peru ti mo penhimimbo'aripyra, ei ga ãa pe.

¹¹Kiro Simão Pedro'ga henohemi herohyryryga imboahava herua yembe'yi pe. Tynahẽ hete imboahava pirahetehua rerekovo. A'ereki he'yjuhu pira cento e cinquenta e três. Huvihaviha hete pira. Emo pira mboahava ndotorogi reki. ¹²Igwete Jesus'ga ei ãa pe:

—He pejijo i'gwovo mo, ei ga.

Garemimbo'ehara'ãa opojihu javo ga pe manamo nde javo. A'ereki ãa okwahavipe ga ko nhandepojykaharete'ga javo. ¹³Igwete Jesus'ga hoi ipyhyga pão pira moka'embyra reheve ima'eamo ãa pe.

¹⁴Três kiro Jesus'ga jipiukara'javi ãwemimbo'ehara'ãa pe a'ero okweravirẽ omanoa hugwi.

Jesus'ga onhi'ĩ Pedrova'ea pe

¹⁵Ãa i'upavirẽ Jesus'ga ei Simão Pedro'ga pe João'ga ra'yra'ga pe:

—Simão, ei Jesus'ga. Enhimombe'u ti kiro ji ve. Jara'ãa hohe'i tehe nde ji arõhetei? ei ga ga pe.

—Na tuhẽ. Ji ko oroarõ hete nde, ei ga. Nde erekwaha nhiremiarõhetea, ei ga Jesus'ga pe.

Igwete Jesus'ga ei ga pe:

—Nahã ti a'ero. Ovelhas repiakatuhara'ãa gwepia katu ovelhas jipi. Na jitehe ti ehapia katu jireheve'ãa mbojikoheteavo ji rehe, ei ga Simão Pedro'ga pe.

¹⁶Kirẽ Jesus'ga ea'javi ga pe:

—Simão, ji arõ hete nde? ei Jesus'ga ga pe.

—Oroarõ hete ko ji nde. Nde erekwaha nhiremiarõhetea, ei Simão Pedro'ga.

Igwete Jesus'ga ei ga pe:

—Hepiakatuhara'ãa gwereco katu ovelhas jipi. Na jitehe ti ereko katu jireheve'ãa mbo'eavo ninhini'ãa rehe, ei ga Simão Pedro'ga pe.

¹⁷Kirẽ Jesus'ga ea'javi ga pe:

—Simão, ji arõ hete nde?

A'ero Simão Pedro'ga rekoveveuhuro a'ea ero ãwaramo ojive. A'ereki três vezes Jesus'ga ea'jaa'javi ga pe: “Ji arõ hete nde?” Nurã ga ei Jesus'ga pe:

—Jesus, erekwaha pa nde mbatera. Nde erekwaha nhiremiarõhetea! ei ga Jesus'ga pe.

Igwete Jesus'ga ei ga pe:

—Hepiakatuhara'ãa gwepia katu ovelhas jipi. Na jitehe ti ehapia katu jireheve'ãa mbojikoheteavo ji rehe, ei ga Simão Pedro'ga pe. ¹⁸Amombe'u katu tuhẽ ji nde ve: Evoja'irame nde eremongi epira egwovo enhimimbotarimova'ea rupi ekovo raikwehe, ei Jesus'ga ga pe. Aerẽ exava'erame po ti nde epoa pyhoi nehẽ. A'ero po ti ojipe'ga nde kwari nde rerogwovo nehẽ – perope nde nderehopotari, ei ga Simão Pedro'ga pe.

¹⁹Ga manaõgwama pe Jesus'ga ei. Omombe'u ga ga pe nahã po ti nde manoi nehẽ javo.

—Nde manorame po ti ojipe'ãa ei nehẽ: “Simão Pedrova'ea ndopohiri Tupana'ga hugwi omanorame pyry hete Tupana'ga ji ve javo,” e po ti ãa nde mombe'gwovo nehẽ, ei ga. Nahã po ti nde hepiukari Tupana'ga ruvi-

havuhuhetea ġa pe emanorame nehē, ei Jesus'ga imombe'gwovo ga pe.

Kirē Jesus'ga ei ga pe:

—Eko tuhē ti nhiremimbotarimova'ea rupi nehē, ei ga Pedro'ga pe.

**Pedrova'ea e'i Jesus'ga pe:
Marā po ti ga rekoï nehē?**

²⁰ A'ero Simāo Pedro'ga jirovagi ojipe'ga repiaga. A'ereki ġa ndeviri ga ruri Jesus'ga remiarōhara'ga – gaha ojity Jesus'ga pyri ġa i'urame ojogwerojuva Jesus'ga manoa renonde ikwehe. A'ea rupi ga ei Jesus'ga pe ikwehe: “Jesus, ma'ġa pe nde ei: ‘Kiro po ti ga ji mondoukari ġapo pe topyhy ġa ga javo?’” ei ga Jesus'ga pe ikwehe. ²¹ Kiro Pedro'ga jirovagi akoja'ga repiaga ga rurame ojiviri. A'ero Pedro'ga ei Jesus'ga pe:

—Oro ga, marā po ti ga rekoï aerē nehē naerū? ei ga.

²² Igwete Jesus'ga ei ga pe:

—Ji ipotarama po ti ga rekoï jirura'java repiaga nehē, ei ga.

Maranuhū nde rekoï a'ea rehe naerū? Ndehe ti eko nhiremimbotarimova'ea rupi, a'e ko ji nde ve, ei Jesus'ga Pedro'ga pe.

²³ Aerē

Jesus'gareheve'ġa imonhimoanhani javo tehe ojipe'ġa pe.

—Akoja'ga po ti nomanoi nehē Jesus'ga remimbo'ehara'ga, e'ie'i tehe ġa.

Emo Jesus'ga nde'i reki: “Nomanoi po ti ga nehē.” Nahā ga e'i: “Ji ipotarama po ti ga rekoï jirura'java repiaga nehē. Maranuhū nde rekoï a'ea rehe naerū?” A'ea Jesus'ga ei ga mombe'gwovo Pedro'ga pe.

²⁴ Akoja'ga – ga pe ġa e'i tehe nomanoi po ti ga javo – gaha omombe'umbe'u pa Jesus'ga reaporoġita. A'ea jitehe ga okwatijatija inoġa. Orokwaha tuhē ore a'iti tuhē garemimombe'ua javo, a'e ji.

²⁵ Gwereco hete ojipea Jesus'ga rembiapoagwera onhimongyavo. Po ti ahe ikwatijapavi garembiapoagwera a'ero po ti yvya koty ndohypavi aherembikwatijara rehe nehē ovuhu, a'e ji.

JESUS'GA MOIRŪHARAVA'EA REAPOROĠITA

Atos dos Apóstolos

1 Teófilo, ymya ypy ji ikwatijari nde ve imondovo ikwehe. Igwete ji imombe'upavi nde ve Jesus'ga reko-hava ga ruvame avo vyva koty ikwehe. Garemimbo'eagwera ji amombe'u no ikwehe. ²⁻³ Garupiragwera yvagi pe ji amombe'u no.

Omanorē Jesus'ga kwerava'javi raikwehe. A'ero ga ikwahavukavukari okw-erava ġa pe – kiroki ġa ga omo'emoē ojive omoirūharamo. He'yjuhu ġakira rupi quarenta dias rupi ga jipiukaukari ġa pe okovo ġa pyri. Igwete ga ġa mbo'embo'ei Tupana'ga ra'uva popoakari-
rimo. “Nahanahā a'ero Tupana'ga reko-rame ġanduvihavuhetero,” ei Jesus'ga imombe'gwovo ġa pe. ⁴ Aerē okorame ġa pyri Jesus'ga ei ġa pe no:

—Tapehoi na'ē ti cidade de Jerusalém hugwi, ei ga ġa pe. Amombe'u ko ji pe me jiruva'ga nhi'iġagwera ikwehe. A'ereki ymya Tupana'ga e'i hako: “Tamondo ti jira'uva ġa pyri nehē,” e ko jiruva'ga hako, ei ga ġa pe. Tapehoi na'ē ti a'ero gara'uva imboha'uva, ei Jesus'ga. ⁵ João Batistava'ea oko ġa pavēi ġa mobatizauka yhya pyvō ikwehe. Emo nambegwehetei po ti Tupana'ga oko pe pavēi gwa'uva mondouka pe pyri nehē, ei Jesus'ga ġa pe.

Jesus'ga rerohohava yvaga pype

⁶ Aerē Jesus'ga moirūhara'ġa jatykatykaa'javi Jesus'ga pavēi. Igwete ġa ei ga pe:

—Jesus, aġwamo nde rekorame huvihavuhetero po ti nhande israelitasramo hajiheve'ġa mondomondoa'javi nehē? ei ġa Jesus'ga pe.

⁷ Igwete Jesus'ga ei:

—Jiruva'ga ġwemimbotarimo omongo ymyava'ea aerēva'ea no, ei ga. Ga ndokwahavukari reki a'ea pe me, ei ga ġa pe. ⁸ Gara'uva po ti uhu pe pyri pe pojykavo nehē. Nahā po ti Tupana'ga pe mbopopoakarukari tomombe'u ti ġa Jesus'ga ojipe'ġa pe javo nehē, ei Jesus'ga. Ji mombe'u ti a'ero Jerusalém me Judéiapeve'ġa gwyrri pe nhapremo nehē, ei ga. Samariapeve'ġa gwyrri pe ti ji mombe'u nehē no irupeheteve'ġa gwyrri pe nehē no, ei Jesus'ga ġa pe.

⁹ Ga nhi'iġirē Tupana'ga ga rupiri ga mondovo ojipyri yvagi pe. Ojovavu ġa hepiaga gahoa. Yvaġatiġa pype ga hoi ogwovo. A'ero ġa ndohepiaga'javi ga. ¹⁰ Ga horame ġa gwepia hete yvaga novia Jesus'ga moirūhara'ġa. Nanime mokonha'ġa jipiukari ġa pe o'ama ġa pyri. Ipitigahivuhu ġa okupa. ¹¹ Igwete ġa ei Jesus'ga moirūhara'ġa pe:

—Galiléiapeva'ero maranuhūrame pe hepiaguhui yvaga pejjijupa? ei ġa ġa pe. Akoja'ga – kiroki ga Tupana'ga gwupi yvagi pe pe hugwi – ga jitehe ti ojivyr'aja ua kokoty nehē Jesus'ga, ei ġa. Pehepia pe gahoa. Nahā ti ga jivyr'ajavi nehē no, ei ġa Jesus'ga moirūhara'ġa pe.

Judas Iscariotesva'ea rakykwepoharava'ea

¹² Aerē Jesus'ga moirūhara'ġa jivyrri vytyruhua hugwi monte das Oliveiras hugwi – perope oliveiras ndyvuhua u. A'ero ġa hoi cidade de Jerusalém me. A'ereki Jerusalém ko ira'agwe um quilômetro monte das Oliveiras hugwi. ¹³ Ovahemame ġa hoi onga jo'ari pe – perope ġa opytaahi'vi upa. Pevo ġa ndekoi Pedro'ga, João'ga, Tiagova'ea, André'ga, Filipe'ga, Tomé'ga, Bartolomeu'ga, Mateus'ga, Tiago'ga – kiroki ga Alfeu'ga ra'yra'ga. Simão'ga zelote'ga pevo oko no Judas'ga pavēi – kiroki ga Tiago'ga ra'yra'ga. ¹⁴ Igwete ġa jatykatykai jipi onhi'ġa

Tupana'ga pe ojihe'ae'a kunhangwera'ga pavēi. Jesus'ga yembora Mariava'ea oko ġapyteri pe Jesus'ga irū'ga no.

¹⁵ Ojipea rupi ġa jatykaa'javi onhi-mongyavo Jesus'gareheve'ga. He'yjuhu ko ġa cento e vinte. A'ero Pedro'ga po'ami ġapyteri pe. ¹⁶ Igwete ga ei ġa pe:

—Nhiirū, ymyahū ko Tupana'ga ra'uva okwatijaruka Daviva'ea pe hako, ei Pedro'ga ġa pe. A'ero Daviva'ea ikwatijari aerēva'ea Judasva'ea mombe'unhoġwenondeavo hako – kiroki ahe soldados'ga nderoho Jesus'ga pyhygauka ikwehe, ei ga. Judasva'ea oko tuhē Daviva'ea nhi'ipo'ruavo, ei Pedro'ga ġa pe. ¹⁷ Judasva'ea ko orepyteripeva'ero oko novīa. A'ereki Jesus'ga ore mo'ē ji mombe'u ti ojipe'ga pe javo, ei ga ġa pe.

(¹⁸ Judasva'ea opyhyguka Jesus'ga ikwehe. Igwete ġa ikwepygi itambere'ia imondovo ahe ve garekote'varuhuva'ea rehe Jesus'ga pyhygukara rehe. Kia pyvō Judasva'ea ipyhygukari kohotehea. Igwete ahe hoi pevo ojijugwa ojijuvyga ojijukavo. A'ero ahe hiri. Aherevega ipugi ojikavo. A'ero ihembavi aheryhea ahe hugwi. ¹⁹ Jerusalēmmeve'ga nhaporemo okwaha pa ahemanoa ikwehe. Igwete ġa inoġi Aherekoa gwyra kohoa rehe. Aceldama ei ġa jupe onhi'iġimo.)

Koji'i Pedro'ga ei Jesus'gareheve'ga pe ġa jatykarama:

²⁰ —Igwete Daviva'ea ikwatijari aerēva'ea Judasva'ea mombe'unhoġwenondeavo inoġa hako, ei ga. Salmos ko Daviva'ea rembikwatijara rera, ei ga. Nahā ahe ei ikwatija Judasva'ea mombe'gwovo hako.

“Tipyiyaryme po ti aherongagwera oina. Tuvyme ti ġa ipype javoji nehē,” ei aherembikwatijara, ei Pedro'ga ġa pe.

Ojipea ahe ei ikwatija no:

“Ojipe'ga ti toporavyky aherakykwepo-haramo a'ero nehē,” ei aherembikwatijara, ei ga.

^{21–22} —Nurā ji ei kiro pe me, ei Pedro'ga ġa pe. Ojipe'ga ti toko ore pavēi a'ero tomombe'u ti ga Jesus'ga kwervagwera ore pavēi, ei ga. Nahā ko garekoagwera: Ga oko ypy ore pavēi João Batistava'ea ġa mobatizarama ikwehe. Ojikoty'a ga ore pavēi avuirama Jesus'ga rekorame orepyteri pe ore rerekovo ikwehe. Okoji ga ore pavēi hepiaga Tupana'ga Jesus'ga rerohorame yvagi pe no, ei Pedro'ga ġa pe. Nanongara'ga ti toko ore pavēi Judasva'ea rakykwepoharamo nehē, ei ga ġa pe.

²³ Henduvame ganhi'iġa ġa nanongara'ga mo'ememei José'ga Matias'ga no. Ojipea ko José'ga rera Barsabás. Justo garera no. Jara'ga ko Matias'ga. ^{24–25} A'ero ġa nhi'iġi javo opojykaharete'ga pe Tupana'ga pe.

—Ndehe erekwaha pa ahereporoġita, ei ġa ga pe. Ma'ga nde erepota ġandekoa ore pavēi a'ero? Ehepiuka ga ore ve toporavyky ti ga nemoirūharamo okovo nehē, ei ġa. A'ereki Judasva'ea opohi oporavyky hugwi kirē ogwovo hahyva'ea ruvihava pype, ei ġa. Ek-wahavuka ore ve a'ero enhimimbotarimove'ga, ei ġa Tupana'ga pe.

²⁶ Igwete ġa ikwatijari Matias'ga rera ita'ia rehe. Ojipea rehe ġa ikwatijari José'ga rera. A'ero ġa inomemei ita yru'ia pype imoġwyġwyma. Kiroki ita jypya ohi jugwi – a'ea gwereco Matias'ga rera. A'ero Matias'ga rekoi Jesus'ga moirūharamo. Nurā gamoirūhara'ga ndekoa'javi dozeramo.

Tupana'ga ra'uva ruragwera Jesus'gareheva'ea pyri

2 Aerē toryva rupi Pentecostes rupi ġa jatykapavi onga pe – kiroki ġa ojiko Jesus'ga rehe. ² Kotihī ġa henuvi vyvruhua'java'ea ipopoakava'ea.

Kiro turi yvaga hugwi onga pype imotynahema – perope ġa õi. ³Igwete ġa hepiagi tata'java'ea. Kiro turi oja'oga ġa ndehe nhaporemõ o'a. ⁴Igwete Tupana'ga ra'uva ġa pojykapavi ġa nderekovo katu. Igwete a'ea ġa monhi'igukari hajihejiheve'ġa nhi'igimo.

⁵⁻¹²Henduvame he'yjuhuve'ġa jatykatykai judeus'ġa. Ğa ko pevo u Jerusalém me Tupana'gareheve'ġa. Hajihejiheve'ġa gwyra hugwi nhaporemõ ġa nduri upa. Ğa ko Pártiapeve'ġa gwyrivepe'ġa. Ojipe'ġa ko Médiapeve'ġa gwyrivepe'ġa. Ojipe'ġa Elâomeve'ġa gwyrivepe'ġa, Mesopotâmiapeve'ġa gwyrivepe'ġa no Judéiapeve'ġa gwyrivepe'ġa, Capadóciapeve'ġa gwyrivepe'ġa, Pontopeve'ġa gwyrivepe'ġa, Ásiapeve'ġa gwyrivepe'ġa, Frígiapeve'ġa gwyrivepe'ġa, Panfiliapeve'ġa gwyrivepe'ġa, Egitopeve'ġa gwyrivepe'ġa, Cretapeve'ġa gwyrivepe'ġa, Arábiapeve'ġa gwyrivepe'ġa, Líbiapeve'ġa gwyrivepe'ġa – kiroki ġayvya u cidade de Cirene pyri. Cidade de Roma hugwi ojipe'ġa nduri upa Jerusalém me no. Jara'ġa ko judeus'ġa jara'ġa pavêi – kiroki ġa onhimongo judeusramo. Henduvame he'yjuhuve'ġa jatykatykai a'ero onhimomby'apava. A'ereki ġa nhaporemõ ġwendu ojigwyrivepe'ġa nhi'igã ra'ãra'ãġa.

—Maraġatu? ei ġa ojohupe. Agwa'ġa ko Galiléiapeve'ġa nhaporemõ. Marã re po ġa ndekoi ikwahava nhandegwyrivepe'ġa nhi'igã naerũ? ei ġa ojohupe. A'ereki nhanenhi'igã nhaporemõ reki ġa ġwa'aġwa'ã. Omombe'umbe'u ġa nhande ve pyryheteve'ea Tupana'ga rembiapoa, ei ġa ojohupe.

¹³Igwete ojipe'ġa Jesus'gareheve'ġa nderekomemumemui.

—Agwa'ġa ko heagwryrino vinho i'gwoi'gwovo, e'i tehe ġa ġa pe.

Pedrova'ea nhi'igã ahe ve

¹⁴Nanime Pedro'ga po'ami onzeve'ġa pavêi. Hahyahi ganhi'igã ga erame gwe'yja'ġa pe judeus'ġa pe:

—Nhiirũ, pehendũ ti nhinhi'igã Jerusalémmeva'ero, ei ga ġa pe.

¹⁵“Heagwryrino avove'ġa,” pe'ji tehe pe ġa pe, ei ga. Avi ġa ndaheagwryrino reki. Ypyhajive nove horas rupi ahe ndo'ui jipi, ei Pedro'ga ġa pe. ¹⁶Penemienduva ko Joelva'ea omombe'u nhoġwenonde

hako – kiroki ahe omombe'u Tupana'ga nhi'igã jipi, ei ga. A'ea pe tuhẽ ahe e'i Tupana'ga ra'uva po ti oho ġa pyri nehẽ javo, ei ga. Joelva'ea omombe'u Tupana'ga nhi'igã ikwatija hako, ei Pedro'ga ġa pe. Nahã Tupana'ga ei a'ero:

¹⁷“Nahã ti ji reko i vyakotyve'ġa pavêi mbapava koty nehẽ,” ei Tupana'ga hako, ei ga.

“Amondo ti ji jira'uva ġa pyri nhaporemõ.

A'ero po ti penymymino'ġa imombe'ui nhinhi'igã nehẽ akwaimbae'ġa kunhangwera'ġa nehẽ no,” ei ga, ei ga.

“Akwahavuka ti ji a'itituhẽva'ea hepiuka xava'eve'ġa pe ġa kirame nehẽ.

Ipyahuve'ġa pe ti ji ikwahavukari hep-iuka ġa pe ġakire'ymano rupi nehẽ no,” ei ga, ei ga.

¹⁸“Kiroki ġa oko nhiremimbotarimova'ea rehe

– ġa pyri tuhẽ ti ji imondoi jira'uva a'ea rupi nehẽ akwaimbae'ġa pyri kunhangwera'ġa pyri no,” ei ga.

“A'ero ti ġa imombe'ui nhinhi'igã nehẽ,” ei ga, ei Pedro'ga imombe'gwovo ġa pe.

Joelva'ea omombe'u nhoġwenonde Tupana'ga nhi'igã ikwatija hako, ei ga.

¹⁹“Ahepiuka ti ji ahemonhi-momby'ava'ea yvagi pe nehẽ yvya koty nehẽ no,” ei Tupana'ga, ei Pedro'ga ġa pe.

“Ahepiuka ti ji gwyhya'javuhuva'ea no tata no.

Tatatiġahivuhua ti ji ahepiuka nehē no,” ei ga.

²⁰ “Ogwe ti kwara nehē,” ei Tupana'ga.

“Jahya ti iġwaġahi nehē gwyhyva'ea ja,” ei ga.

“Aerē ti ihoi vvyakotyve'ġa mboja'ogukahava apiavo nehē.

Huvihavuhuva'ea apiavo oho nehē nhiremimboja'ogukahava.

A'ero po ti ji ei vvyakotyve'ġa ndea-poroġita pe nehē,” ei ga.

²¹ “Kiroki ġa e'i ji ve ji poka ti javo

– ġapojdkaharetero po ti ji ambohea-poroġita pyahu ġa mongovo jjiipyri avuirama nehē,” ei Tupana'ga, ei ga.

Nahā Joelva'ea imombe'ui Tupana'ga nhi'iġa kwatija hako. Joelva'ea rembik-watijara Pedro'ga omombe'u ġa pe no.

²² Igwete Pedro'ga ei no:

—Pejapyaka ti nhinhi'iġa rehe, ei ga gwe'yja'ġa pe israelitas'ġa pe. Jesus'ga pe Nazarépeve'ga pe Tupana'ga oapouka ahemonhimomby'ava'ea ikwehe tokwaha ti ġa nhirembiapoukara ga pe javo, ei ga. Pekwaha pe a'ea hepiaga. A'ereki pepyteri pe ga oapouka Jesus'ga pe ikwehe, ei Pedro'ga ġa pe. ²³ Ojikwe Tupana'ga ei Jesus'ga pe ġwemimbotarimo: “Aerē ti ji nde mondoukari ġapo pe nehē. A'ero ti ġa nde mbovyrukari yva rehe nde jukauka nehē,” ei Tupana'ga ga pe, ei ga. Pehe koi Jesus'ga jukaukahara ga mbovyruka yva rehe okote'varuhuve'ġa pe ikwehe, ei Pedro'ga ġa pe. ²⁴ Emo Tupana'ga Jesus'ga mbogweravi gamanoa hugwi. A'ea ga imombigi gamanoa rahya ga hugwi. A'ereki tegwete Jesus'ga piro'ye'yma gamanoa hugwi, ei ga gwe'yja'ġa pe. ²⁵ Ymya Daviva'ea omombe'u Jesus'ga nhi'iġaġwama ikwatija hako, ei ga. Tupana'ga rehe Jesus'ga onhi'ī. Nahā Jesus'ga ei a'ero:

“Nane'ymi ko ji jipojykaharete'ga repiagi jirovaki.

Ga ko ji pyri oko jipi ji pokoga tomomynhyme ti ġa ndepy'a javo ji ve,” ei ga onhi'iġa Tupana'ga rehe, ei Pedro'ga.

²⁶ “Nurā ji roryroryvamo.

Avy'a hete ji nde rehe, a'e ji javo nde ve,” ei ga Tupana'ga pe, ei ga.

“Yvyakotyva'ero ko ji reko novīa.

Emo ji a'e jipi ombogwera po ti ga jira'oa nehē javo,” ei ga Tupana'ga pe, ei ga.

²⁷ “Nderepohiri ti nde ji hugwi

ji mombytavo omanove'ġa gwyrri pe nehē,” ei ga, ei ga.

“Neremonemukari po ti nde jira'oa nehē no.

A'ereki ji anhikwava'ē nde ve,” ei ga ga pe, ei Pedro'ga.

²⁸ “Nde erekwahavuka ji ve jihoaġwama ejipyri,” ei ga.

“Ejikoty'aro ġwaramo ji pavēi ko nde ji mbohoryhetei nehē,” ei ga Tupana'ga pe, ei ga.

Nahā ko Daviva'ea omombe'u Jesus'ga nhi'iġaġwama ikwatija hako, ei Pedro'ga imombe'gwovo gwe'yja'ġa pe.

²⁹ —Nhiirū, tamombe'u katu Daviva'ea kiro pe me a'ero nhaneramonhava'ea, ei Pedro'ga ġa pe. Ahe nonhimombe'ui ikwatijarame hako. Jesus'ga nhi'iġaġwama Daviva'ea omombe'u nhoġwenonde, ei ga. A'ereki Daviva'ea omano tuhē, ahera'oa inemba hako, ei ga. Ahe tymi ahe noġa hako. Kiromo jate tuvi Daviva'ea ryvya nhande pyri, ei Pedro'ga ġa pe.

³⁰ —Daviva'ea ko Tupana'ga nhi'iġa mombe'uharamo oko, ei ga. Igwete Tupana'ga ikwahavukari aerēva'ea Daviva'ea pe hako. Ga omombe'u nhoġwenonde ahe ve Cristo'ga rekoġwama a'ero, ei ga. Nahā Tupana'ga ei Daviva'ea pe hako: “Tupanamo ji ei nde ve

kiro,” ei ga onhinoina. “Aerē ti nde javijitehe nerymmino'ga israELITAS'ġa nduvihavuhetero toko nehē,” ei Tupana'ga ahe ve hako, ei ga. ³¹Nurā a'ea kwahavipeavo Daviva'ea imombe'ui Cristo'ga mbogweraġwama, ei Pedro'ga ġa pe. Ahe omombe'u Cristo'ga nhi'ġaġwama Tupana'ga pe a'ero, ei ga. “Nde nderepohiri ti ji hugwi ji mombytavo omanove'ġa gwyri pe nehē. Neremonemukari ti nde jira'oa nehē no,” ei ga, ei Pedro'ga.

³²—Jesus'ga reki ahe omombe'u, ei Pedro'ga. A'ereki gaha Tupana'ga ombogwera omanoa hugwi, ei ga. Ga kweravirē ore nhapremo ga repiagi ikwehe, ei ga imombe'gwovo ġa pe. ³³A'ero Tupana'ga ga mondoi ga mongovo oypyvo yvagi pe omoirūharamo ikwehe, ei ga. Igwete ga imondoi gwa'uva Jesus'ga pyri. A'ereki ymya Tupana'ga Jesus'ga ruva'ga e'i Jesus'ga pe: “Tamondo ti jira'uva nde pyri nehē,” e ko ga hako, ei Pedro'ga ġa pe. Igwete ga imondoi Jesus'ga pyri ikwehe. A'ero Jesus'ga imbuhurukari Tupana'ga ra'uva kiro ore pyri topojyka ġa javo, ei Pedro'ga ġa pe. Pe pehepia tuhē kiro Tupana'ga ra'uva rura. Pehendu pe Tupana'ga ra'uva ġa monhi'ġukarame penhi'ġimo no, ei ga ġa pe. ³⁴Jesus'ga ko oho yvagi pe ikwehe, ei Pedro'ga. Daviva'ea ra'oa ki a'e te ndohoi, ei ga. Omanoe'ymane Daviva'ea omombe'u opojykaharete'ga Jesus'ga. Igwete ahe ei hako:

“Tupana'ga e'i jipojykaharete'ga pe: ‘Eapy ji ypyvo nhimoirūharamo,’ ei Tupana'ga,” ei Daviva'ea.

³⁵“Kiro ti ji nearōe'yve'ġa mongoi neremimbotarimova'ea rehe,’ ei Tupana'ga jipojykaharete'ga pe,” ei ahe.

Nahā Daviva'ea ei Jesus'ga mombe'gwovo ga ko jipojykaharete'ga javo, ei Pedro'ga ġa pe.

³⁶Igwete Pedro'ga ei no:

—Jesus'ga jitehe pe ga mondouka yva rehe ga jukavouka ikwehe novia, ei ga. Emo Tupana'ga ga mbogwera reki ga mongovo yvagi pe nhandepojykaharetero nhanderuvihavuhetero. Pekwaha tuhē a'ea pehe nhapremo israELITASRAMO, ei Pedro'ga gwe'yja'ġa pe.

³⁷Henduvame Pedro'ga nhi'ġa ġa imbojui opy'a okote'varuhuro ġwaramo. Igwete ġa ei Pedro'ga pe:

—Marā po ti ore reko'i ore nehē? ei ġa.

³⁸Igwete Pedro'ga ei ġa pe:

—Pepohi ti pejikote'varuhua hugwi pejikoga Jesus Cristo'ga rehe, ei ga. Penhimobatzauka ti Jesus'gareheva'ero. A'ero po ti Tupana'ga imombori pendekote'varuhua pe hugwi nehē, ei ga. Igwete po ti Tupana'ga imondoi gwa'uva pe pyri pe moiruamouka pe nderekouvouka nehē. ³⁹A'ereki Tupana'ga e'i jipe pe me tamondo ti jira'uva ġa pyri javo, ei Pedro'ga. “Penymmino'ġa pyri ti ji imondoi nehē no,” ei Tupana'ga pe me, ei ga. Irupeve'ġa pe Tupana'ga ei na jitehe no judeus'garūive'ġa pe. Kiroki ġa ga omo'emo'e ojive – ġa pe nhapremo nhandepojykaharete'ga ei, ei Pedro'ga imombe'gwovo ġa pe.

⁴⁰Pedro'ga ega'e'i ġa pe imombe'ukatuavo. Igwete ga ei:

—Pepohi ti aġwamove'ġa hugwi okote'varuhuve'ġa hugwi Tupana'ga ti tombohahyukaryme pe me nehē, ei ga ġa pe.

⁴¹Kiroki ġa ġwendu katu Pedro'ga nhi'ġa – kiro ġa nhimobatzaukari Pedro'ġa pe. Trēs mil ko ġa onhimongyavo – kiroki ġa ojiko Jesus'ga rehe a'ea rupi Pedro'ġa nderekovo. ⁴²Kotihīthī ġa jihe'akatui ojogwehegwehe a'ero. Ġwendu hete ġa Jesus'ga moirūhara'ġa nemimbo'ea Pedro'ġa nemimbo'ea. O'uo'u ġa mbatera ojopyri no. I'urame ġa japyakai Jesus'ga manoag-

wera rehe. Igwete ġa nhi'inhi'ġi Tupana'ga pe jipi.

Jesus'gareheva'ea ojogweroju

⁴³Tupana'ga oapoapouka ahemonhi-momby'ava'ea Jesus'ga moirūhara'ġa pe.

—Ja'gwy! ei pevove'ġa hepiaga. Tupana'ga ipopoaka hete, ei ġa onhimomby'apava.

⁴⁴Igwete Jesus'gareheve'ġa jihe'akattui jipi ojopokopokoga ombatera rehe.

⁴⁵Ombatera rerekorame ġa imondoi ikwepyguka itambere'ia ima'ema'eamo ojipe'ġa pe imbatere'ymame.

⁴⁶⁻⁴⁷Nane'ymi ġa nhimono'ono'oġi judeus'ġa jatykahavuhua rokari pe. Igwete ġa hoġahoi onhonga pe mbatera i'gwovo ima'ema'eamo ojohupe gworygworyvamo Tupana'ga mboheteavo. Ojipe'ġa nhaporemō e'i ġa pe pyry hete ġa javo. Igwete nhandepojykaharete'ga koji'ive'ġa mbojikojikogukari ojihe jipi. Igwete ga ojiheve'ġa mbojihe'apavukari ojogwehegwehe.

Ipyka'nauhūva'ea po'aġatua

3 Aerē Pedro'ga hoi ġajatykahavuhu pe João'ga pavēi xanhi'ī Tupana'ga pe javo. Ka'aru trēs horas rupi ġa hoi. A'ereki a'ea rupie'ymi judeus'ġa oho onhi'ġa Tupana'ga pe. ²Igwete Pedro'ġa nduri. A'ea ja ojipe'ġa ipyka'nauhūve'ga reruri pea rupi. Nane'ymi ġa gweru ga ojatykahavuhua jurukwara pyri ga mohina. Jurukwara pe ġa e'i Ikatuva'ea. Ipyka'naka'nauhū po ga o'a raka'e. Nopo'ami ga a'ero. Nurā ġa ga reruri ga mohina toporandu ga itambere'ia rehe javo. Igwete ga poranduranduvi ojipejipe'ġa pe ġa horame onga rokari pe. ³Kiro Pedro'ġa nduri a'ero. Ġa vahemame onga pe ipyka'nauhūve'ga ġa ndepiagi oina. Igwete ga ei ġa pe:

—Pembuhu ji ve itambere'ia, ei ga.

⁴Igwete Pedro'ga ga repiahetei João'ga pavēi. Pedro'ga e'i ga pe:

—Ejirova ore koty, ei ga ipyka'nave'ga pe.

⁵A'ero ga jirovagi ġa koty ġa ndepiagi oina. “Ombuhu po ti ġa mo ji ve nehē,” ei ga oyvyteri pe. ⁶Igwete Pedro'ga ei ga pe:

—Itambere'ia ji ndarekoi te novīa. Emo Jesus Cristo'ga popoakara ji areko Nazarēpeve'ga popoakara, ei ga. Nurā ji ei nde ve: Epo'ā egwovo, ei Pedro'ga ga pe.

⁷Igwete Pedro'ga ga popyhygi ga mopo'ama. Omopo'amame ga pyitaro a'ero ga pynhu'aitaro no. ⁸A'ero ga pori opo'ama ogwovo. Igwete ga reki onga rokari pe Pedro'ġa ndupi okovo. Opoopo ga ogwovo gworygworyvamo. Igwete ga Tupana'ga mboheteheitei. ⁹Pevove'ġa nhaporemō gwepia gahoa henduva ganhi'ġa Tupana'ga mboheterame.

¹⁰—Gaha, ja'gwy! ei ġa, kiroki ga ōi itambere'ia rehe jipi jurukwara pyri Ikatuva'ea pyri! ei ġa onhimombaragwahava ga rehe.

Onhimomby'a hete reki ġa gapyita rehe.

Pedrova'ea omombe'umbe'u ahe ve

¹¹Igwete ika'nauhūgwera'ga Pedro'ġa anhuvani. Kiro pevove'ġa nhambavi ojatykava upa ġa pyri ġambo'ehai pe onga rembe'yvuhu pe – a'ea pe ġa e'i Salomāova'ea apoa. Igwete ġa nhimomby'ahetei ika'nauhūgwera'ga repiaga.

¹²—Marā ga po'amuhūi? ei ġa ojohupeupe. Ġandura repiagame Pedro'ga ei ġa pe israelitas'ġa pe:

—Maraname pe ore repiahetei penhi-momby'auhuavo gapo'ama rehe? ei ga ġa pe. Pe'e tehe po pe ore ve naerū. “Ipaji hete ġa Pedro'ġa. Opyryva ġwaramo ġa agwa'ga mopo'ami ga mondovo.” Poro po pe etehei ore ve naerū? ei Pedro'ga

ġa pe. Na rūi reki, a'e ji pe me, ei ga. ¹³⁻¹⁶Jesus'ga reki omopo'amuka ore ve penembiepiaga'ga penembikwahava'ga. A'ereki ore orojiko Jesus'ga rehe. Ore-jikoga ġwaramo ga rehe Jesus'ga ga mopo'aġatui pendovaki, ei ga ġa pe.

—Nhaneremboypya ojiko hete Tupana'ga rehe hako Abraõova'ea Isaqueva'ea. Jacõva'ea ojiko ga rehe, ei ga. Gaha ombohuvihavuhu hete Jesus'ga omoirũhara'ga. Pehe ki a'e te Jesus'ga mondo nhanderuvihava'ġa po pe ikwehe, ei Pedro'ga ġa pe. Igwete governador'ga Pilatos'ga ei novia: “Amohemuka ji ga cadeia hugwi ga mbopiro'yavouka,” ei ga. Pe ki a'e te pe'e Pilatos'ga pe: “Teremohemukari Jesus'ga. A'ereki ga okote'varuhu,” pe'eteheuhu pe Pilatos'ga pe ikwehe, ei ga. Iporojukave'ga reki pe pepota gaha emohemuka ore ve javo. Piryheteve'ga ki a'e te pe ndapepotari gahema naerũ, ei ga ġa pe. Gaha ko vvyakotyve'ġa mogo tuhẽ Jesus'ga. Emo pe pejukauka ga. Tupana'ga ga mbogwera reki gamanoa hugwi ikwehe, ei ga. Ga mbogweravirẽ ore ga repiaga'javi a'ero, ei Pedro'ga imombe'gwovo ġa pe.

¹⁷Igwete ga ei gwe'ya'ġa pe no:

—Nhiirũ, pejukauka pe ga ikwehe. A'ereki pe ndapekwahavi tuhẽ nhanderuvihava'ġa pavẽi, ei ga ġa pe. ¹⁸Ymyahũ Tupana'ga ombo'e nhoġwenonde ahe a'ea rehe hako – kiroki ahe omombe'u Tupana'ga nhi'iġa jipi, ei ga. Ahe nhaporemõ Cristo'ga mombe'u nhoġwenonde a'ero okwaha po ti ga hahyva'ea omanomo javo. Pe Cristo'ga jukaukarame nahã Tupana'ga ahe nhi'ipo'ruukari a'ero, ei Pedro'ga ġa pe.

¹⁹—Perõjijyi ti pejeaporoġita a'ero. Pepohi ti pejikote'varuhua hugwi pejikoga Tupana'ga rehe tohy ti ga pendekote'varuhua pe hugwi nehẽ, ei ga. ²⁰Pepohi ti jugwi pejikoga nhande-

pojykaharete'ga rehe tomomby ti ga pepy'a nehẽ. Pepohi ti jugwi pejikoga ga rehe tombuhura'ja ti ga Jesus Cristo'ga pe pyri, ei ga. Ga pe Tupana'ga e'i nhoġwenonde tamondõa'ja ti ga ġa pyri nehẽ javo, ei Pedro'ga ġa pe.

²¹—Jesus'ga opyta tuhẽ kiro yvagi pe Tupana'ga ti toapokatua'ja na'ẽ vvyakotyva'ea ji renonde javo, ei ga. Ymyahũ ko Tupana'ga imombe'ujipei a'ea onhi'iġa mombe'uharava'ea pe hako tapemombe'u ti jara'ġa pe javo, ei ga. ²²A'ea ko Moisésva'ea omombe'u a'ero hako. A'ereki ahe e'i:

“Tupana'ga pepojykaharete'ga po ti ji'jave'ga mogo pepyteri pe nehẽ,” ei ahe, ei ga.

“Ga po ti pejigwyriveva'ero oko pe pavẽi nehẽ.

Igwete po ti ga imombe'ui Tupana'ga nhi'iġa pe me nehẽ,” ei Moisésva'ea hako, ei ga.

“Pehendu katu pa ti ganhi'iġa a'ero nehẽ,” ei ahe.

²³“Kiroki ġa ndohopotari ganhi'iġa rupi – ġahã ti ġa tombojipe'a Tupana'gareheve'ġa hugwi ġa jukavo nehẽ,” ei ahe hako, ei Pedro'ga imombe'gwovo ġa pe.

²⁴—Samuelva'ea omombe'u nhoġwenonde aġwamova'ea no hako, ahepy'rovova'ea omombe'u no Tupana'ga nhi'iġa mombe'uharava'ea, ei Pedro'ga ġa pe. Tupana'ga imombe'uukarame ahe ve ahe nhaporemõ omombe'u aġwamova'ea hako, ei ga. ²⁵Pe ndepya reki Tupana'ga omombe'uuka nhoġwenonde aġwamova'ea ahe ve hako. Pe ndepya jitehe Tupana'ga e'i jipe penamonhava'ea pe hako tamombyri ti ġa pe nehẽ javo, ei Pedro'ga ġa pe. A'ereki Abraõova'ea pe ga e'i jipe hako: “Nerymmino'ga po ti imombyryi vvyakotyve'ġa pe nhaporemõ nehẽ,” ei Tupana'ga ahe ve hako, ei Pedro'ga

ġa pe. ²⁶Pe pyri na'ē Tupana'ga Jesus'ga mbuhurukari a'ero ga mongovo omoirūharamo tamomyry ti ġa pe javo, ei ga. “Tamomyry ti ġa pe ġa mbopohiruka pa ġandekote'varuhua hugwi,” ei Tupana'ga pe ndepyga, ei Pedro'ga imombe'gwovo ġa pe.

Onhi'igahy ahe Pedrova'ea pe

4¹⁻⁴Igwete João'ga pavēi Pedro'ga imombe'ui Jesus'ga kwerava ga manoagwera hugwi. A'ea imombe'urame ġa pe ġa ei:

—Okwerava ġwaramo po ti Jesus'ga nhande mbogweravi nehē no, ei ġa.

Henduvame Pedro'ġa nhi'iga he'yjuhuvē'ġa heroviari ojikoga Jesus'ga rehe a'ero. Cinco mil ko ġa a'ero Jesus'gareheve'ġa onhimongyavo. Pedro'ġa nhi'inhi'igame ġa pe kiro ġa nduri ġa pyri. Guardas'ġa nduvihava'ga uhu – kiroki ġa gwepia katu judeus'ġa jatykahavuhua guardas'ġa. Ġanduvihava'ga uhu, mbatera kwava'ēhara'ġa uhu no saduceus'ġa pavēi. Ġa ndogweroviari omanove'ġa mbogwerava ġamanoa hugwi. Nurā ġa nhimonha'ngai Pedro'ġa ndehe ġa omanove'ġa mbogwerava mombe'urame ojipe'ġa pe. Kiro ġa nduri a'ero Pedro'ġa pyhyga ġa nderogwovo ġa mongiavo cadeia pype ġa mongia. A'ereki kiro ka'aru hete.

⁵Ko'emame judeus'ġa nduvihava'ġa jatykai Jerusalém me tihendu ti Pedro'ġa nhi'iga javo. Xava'eve'ġa oko judeus'ġa mbo'ehara'ġa pavēi. ⁶Anás'ga oko ġa pyri no ikwava'ēhara'ġa nduvihavuhu'ga. Gare'yja'ġa no Caifás'ga João'ga Alexandre'ga jara'ġa no. ⁷Igwete ġa jatykai Pedro'ġa mbuhuruka ġa mo'ama ojipyteri pe tihendu ti ġanhi'iga javo. Igwete ġa ei Pedro'ġa pe:

—Ma'ġa popoakara pyvō pe ga mopo'ami ika'nauhūve'ga? Ma'ġa e'ihu pe me: “Pemopo'ā ga”? ei ġa ġa pe.

⁸Nanime Tupana'ga ra'uva Pedro'ga pojykapavi. A'ero ga ei xava'eve'ġa pe judeus'ġa nduvihava'ġa pe no:

⁹—Pe'ji pe ore ve: “Marā pe ika'nauhūve'ga mopo'aġatu pyryva'ea apovo ga pe?” pe'ji pe ore ve naerū? ei Pedro'ga ġa pe. ¹⁰Pekwaha ti a'ero. Nhandere'yja'ġa nhaporemō ti tokwaha no israelitas'ġa, ei ga. Jesus Cristo'ga reki Nazarépeve'ga – gaha ko omopo'aġatuuka ika'nauhūve'ga avo pepyteri pe, ei ga. Pehe Jesus'ga mbovy yva rehe ga jukavo ikwehe. Tupana'ga ki a'e te ombogwerava'ja ga gamanoa hugwi, ei Pedro'ga imombe'gwovo ġa pe. ¹¹Tupana'ga rembikwatijarukara ko e'i hako, ei ga.

“Onga apohara'ġa japorame onga ita apopyra hepiagi ojipeji ita.

A'ea ġa imombori tiruahū javo jupe.

Aerē akoja jitehe hekoi huvihavamo jara hohe

opyryhetero onga pyhykatuavo,” e'i ikwatijara hako, ei Pedro'ga.

Na jitehe ko pe, ei ga. Pe napearōi Jesus'ga tiruahū ga javo tehe ga pe. Tupana'ga ki a'e te oarō hete reki ga pyry hete ga javo ga pe, ei ga. ¹²Jesus'ga jate reki Tupana'ga ombuhuruka nhande pyri togweru ti ga ġa ji pyri javo. A'ereki yvya koty niandererohohavi tuhē. Gaha jate po ti nhande rerohoaġwama Tupana'ga pyri nhande mongovo nehē, ei Pedro'ga ġa pe.

¹³Henduvame Pedro'ġa nhi'iga ġa nhi-momby'ai hehe ojapyaka upa.

—Pedro'ga ndopojihuvi ja'javo João'ga pavēi, ei ġa ojohupe. Marā re po ġa ikwahahetei mbatera? A'ereki ġa ko okoteheve'ġa, ei ġa. Jesusva'ea pavēi reki ġa ndekoi jipi onhimbo'eavo, ei ġa ojohupe.

¹⁴Omboja pota ġa mbatera Pedro'ġa ndehe novīa. Emo ika'nauhūgwera'ga repiaga ġa nde'ia'javi ga aġaturo ġwaramo ġa pyri. ¹⁵Kiro ġa Pedro'ga

mondoukari na'ē ojihugwi. Igwete ġa nhomonhi'inh'i'igi upa.

¹⁶—Marā po ti nhande ġa nderekoi nehē naerū? ei ġa ojohupe. A'ereki Pedro'ġa oapo tuhē ahemonhi-momby'ava'ea Jerusalmmeve'ġa ndovaki, ei ġa. “Ġa ndoapoi,” nhande ndia'ei. A'ereki jukwaha ġa pe nhaporemō ika'nauhūve'ga po'aġatua, ei ġa ojohupe. ¹⁷Xanhi'igahyahi ti ġa pe a'ero ġa mombiga tomonhimoanhanyme ti he'yjuhuve'ga pe, ei ġa. Xa'e ti ġa pe tonhi'igajavyme ti ġa ġa pe Jesusva'ea renoina, ei ġa ojohupe.

¹⁸A'ero ġa Pedro'ġa mbuhura'javi ojipyri. Igwete ġa nhi'igahyi ġa pe novia.

—Tapenhi'igajavi'i ti Jesusva'ea renoina ġa mbo'eavo ahe rehe, ei ġa Pedro'ġa pe novia.

¹⁹Emo Pedro'ġa ei' ġa pe Joāo'ga pavēi:

—Marā naerū? ei ġa. Toroko po ti ore penhi'igā rehe orokoe'yma Tupana'ga nhi'igā rehe hamo naerū? A'ea po pyry Tupana'ga pe naerū? Pejapyaka katu ti ikwahava, ei ġa ġa pe. ²⁰Oro ore, noro-mombe'upigi tuhē reki oronhimbiepiaga oronhimienduva no, ei Pedro'ġa ġa pe.

²¹Koji'i ġa nhi'igahyahivi Pedro'ġa pe a'ero.

—Pepige'ymame po ti ore pe nu-panupāukari nehē, ei ġa ġa pe.

Igwete ġa ġa mo'ēukari ġa mondouka. Nonupāukari reki ġa ġa. A'ereki he'yjuhuve'ga horyory pa Pedro'ġa ndehe Tupana'ga mboheteavo ahemonhimomby'ava'ea rehe.

²²A'ereki he'yi kwara quarenta kwara ika'nauhūve'ga rehe Pedro'ġa ga mopo'amame.

Jesus'gareheva'ea onhi'ī Tupana'ga pe

²³Igwete ġa Pedro'ġa mo'ēukari ġa mondovo. A'ero Pedro'ġa hoi jara'ġa pyri Jesus'gareheve'ga pyri. Igwete ġa

imombe'upavi ġa pe ikwava'ēhara'ġa nduvihava'ġa nhi'igā ojive xava'eve'ga nhi'igā no. ²⁴Henduvirē onhopavēi ġa nhi'igi opojkakaharete'ga pe Tupana'ga pe.

—Ereapo pa nde yvaga, yvya, paranauhūa, ipypeva'ea reheve po rimba'e, ei ġa Tupana'ga pe. ²⁵Eja'uva pyvō nde ejiheva'ea monhi'ī hako Daviva'ea oreramonhava'ea. A'ero ahe ei:

“Maraname israelitas'ġarūive'ġa nhim-boahivuhui nhandepojkakaharete'ga pe Tupana'ga pe?”

Maraname ġa ndeaporoġitatehuhuro naerū?” ei Daviva'ea hako, ei ġa Tupana'ga pe.

²⁶“Yvyakotyve'ġa nduvihavuhu'ġa ojatyka upa.

Omovahī ġa Tupana'ga remimbuhurukara'ga no Cristo'ga,” ei ahe hako.

²⁷A'ea Jesus'gareheve'ġa ei onhi'igame Tupana'ga pe. Igwete ġa ei ga pe no:

—A'iti tuhē ġa jatykai nemoirūhara'ga movahiamo Jesus'ga movahiamo ikwehe. Ga pyry hete reki neremimbuhurukara'ga, ei ġa Tupana'ga pe. Emo Herodes'ġa ojatyka avo Jerusalm me Pōncio Pilatos'ga pavēi ikwehe. Israelitas'ġa ojatyka israelitas'ġarūive'ġa no Jesus'ga movahiamo, ei ġa Tupana'ga pe.

²⁸Ojikwe nde ei: “Nahanahā ti ġa ndekouhui nehē,” ere nde hako. A'ereki nde ndepopoaka javo jupe, ei ġa. Na tuhē reki ġa ndekoi a'ero, ei Jesus'gareheve'ġa Tupana'ga pe.

²⁹—Ehepia kiro ġanhi'igahya ore ve oji'i. “Pe Jesus'ga mombe'upige'ymame toponupanupāuka po ti ore pe nehē,” ei ġa ore ve oji'i, ei ġa Tupana'ga pe. Ore poko ti a'ero toromombe'u katu ti nenhi'igā Jesus'ga mombe'gwovo ġa pojihuve'yma nehē. A'ereki ore ndereheva'ero oroko, ei ġa ga pe. ³⁰Ehepiuka ti ejipopoakara imombiga avove'ġa

tetirūa ġa hugwi, ei ġa. Eapouka ti ore ve ahemonhimomby'aheteva'ea Jesus'ga popoakarimo. A'ereki ga pyry hete nemoirūhara'ga, ei Jesus'gareheve'ġa ga pe.

³¹ Ġa nhi'imbavirē ga pe kiro iġwyġwyġwyġwymi onga – perope ġa ojatyka ipype. Igwete Tupana'ga ra'uva ġa pojykapavi ġa nderekokatuavo. A'ero ġa imombe'ui Tupana'ga nhi'iġa ojipe'ġa pojihuve'yma.

Jesus'gareheva'ea oma'ema'ē ombatera ojohupe

³² Kiroki ġa ojiko Jesus'ga rehe – kiro ġa jihe'akatumhetei ojogwehe onhimongyavo. Ojo'jajo'ja hete ġandeaporoġita. Nde'i ġa ombatera pe ndeapoa rūi. A'ereki ġa oma'eġatu ombatera ojohupeupe nhandeapoa javo jupe. ³³ Tupana'ga popoakahetea rerekovo Jesus'ga moirūhara'ġa imombe'ui opojykaharete'ga mbogweravagwera Jesus'ga mbogweravagwera. Igwete Tupana'ga imombyryhetei ġa pe nhaporemō. ³⁴⁻³⁵ Kiroki ġa gwereko onga, kiroki ġa gwereko yvya – ġa omondomondo a'ea itambere'ia pyhyga. Igwete ġa heruri itambere'ia Jesus'ga moirūhara'ġa pe toma'ē ti ġa imbatere'yve'ġa pe javo. Nurā ndogwerekō'javi ġapyteri pe imbatere'yve'ġa. A'ereki ġa herekoe'yname ojipe'ġa imondoi mo ġa pe.

³⁶ Jos'ga na jitehe imondoi ogwyrā itambere'ia rehe herua. Ga ko levitaramo ypa'omeva'ero Chiprepeva'ero. Jesus'ga moirūhara'ġa ono Barnabé ga rehe. Garrera pe nhande ei: Ġa mbohory ga. ³⁷ Igwete ga imondoi ogwyrā itambere'ia herua Jesus'ga moirūhara'ġa pe toma'ē ti ġa ġa pe javo.

Ananiasva'ea Safirava'ea pavēi

5 Aerē ko Ananiasva'ea na jitehe novīa. Ahe imondoi ogwyrā itambere'ia pyhyga ġwembirekova'ea pavēi Safirava'ea pavēi. ² Ananiasva'ea opojyka reki jara ojive imombytavo inoġa ojipyri. Jara ahe gweru Jesus'ga moirūhara'ġa pe aru pa ji itambere'ia javo tehe ġa pe. Aherembirekova'ea Safirava'ea okwaha hete ahe'mbea. ³ Igwete Pedro'ga ei Ananiasva'ea pe:

—Maranuhūrame nde erepojykauka ejeaporoġita Satanás'ga pe e'mbero Tupana'ga ra'uva pe? A'ereki nde eremombytauhu jara ejive egwyrā kwepykava, ei Pedro'ga ahe ve. ⁴ Ndeapoa tuhē ko ndegwyrā imondoa renonde. Imondorē ikwepykava na jitehe ndeapoa no, ei ga ahe ve. Maranuhūrame nde reaporoġitate'varuhuro e'mbero aru pa ji javo tehe? ei ga Ananiasva'ea pe. Yvyakotyve'ġa pe jate rūi nde mbero. Tupana'ga pe nde mbero, ei Pedro'ga ahe ve.

⁵ Henduvame ganhi'ġa Ananiasva'ea manoi o'a upa. Okyhyji pa hete ġa a'ero ikwahavame ahemanoa. ⁶ Igwete ipyahuve'ġa nduri ahera'oa mamana tapy'ynhapira pyvō. Igwete ġa ahe rerohei ahe tyma.

⁷ Koiramehe aherembirekokwerava'ea ruri Pedro'ga pyri no Safirava'ea. Ndokwahavi ve ahe ġwembirekova'ea manoa. ⁸ Igwete Pedro'ga ei Safirava'ea pe:

—Emombe'u katu ji ve. Maramomi ikwepykava pe imondorame egwyrā? Momi tuhē oji'i?

—Momi tuhē itambere'ia, ei ahe ga pe o'mbero.

⁹ Igwete ga ei:

—Maranuhūrame pe ememei novīa: “Tihepia ti nhande imoandyandyi Tupana'ga ra'uva”? ei Pedro'ga ahe ve. Kiroki ġa u – kiroki ġa gweroho nerembirekova'ea tyma, ei ga. Ahe javijitehe

po ti ġa nde rerohei nde tymba nehē no, ei Pedro'ga ahe ve.

¹⁰Nanime Safirava'ea manoi o'a upa a'ero gapyra pyri. Igwete ipyahuve'ġa nduri ahe repiaga. Igwete ġa ahe rerohei ahe tymba aherembirekova'ea pyri ahe mbojovvya. ¹¹Okyhyji pa hete ġa a'ero Jesus'gareheve'ġa ojipe'ġa no henduvame ahemanoa.

Jesus'ga moirūharava'ea oapo ahemonhimomby'ava'ea

¹²Igwete Jesus'ga moirūhara'ġa japojaopi ahemonhimomby'ava'ea pevove'ġa pyteri pe. Igwete Jesus'gareheve'ġa nhimono'ombavi jipi ojihe'akatuavo ojogwehe ojatykahavuhua pype – perope onga rembe'yvuhu pe Salomāova'ea apoa pe. ¹³Ojipe'ġa e'ie'i ġa pe pyri hete ġa javo novīa. Emo ojikoge'ymame Jesus'ga rehe ġa ipojihuvi ojihe'are'yma ġa ndehe. ¹⁴Igwaigwavete reki ojipe'ġa jikogi Jesus'ga rehe ojihe'a ġa ndehe onhimongyavo akwaimbae'ġa kunha'ġa no. ¹⁵Ahemonhimomby'ava'ea repiaga pevove'ġa ġa nderuri itetirūave'ġa. Igwete ġa ġa noġi pea rupi ġakupeupava rehe. “Ga ndekorame vehevi Pedro'ġa aġi pe jate ga kwavame, opi po ti ġatetirūa ġa hugwi nehē,” ei ġa. ¹⁶He'yjuhuve'ġa gwerugweru itetirūave'ġa anhaġa rembipojykhara'ġa no. Gweru ġa ġa ojipejipea hugwi Jerusalēmpyriva'ea hugwi. A'ero itetirūave'ġa nhimohġatuġatupavi. Anhaġa jipe'apavi ġa hugwi.

Ahe ombohahy Jesus'ga moirūharava'ea pe

¹⁷Igwete ikwava'ēhara'ġa nduvihavuhu'ga nhimyrōi Jesus'ga moirūhara'ġa ndehe Pedro'ġa ndehe. Gareheve'ġa na jitehe onhimyrō ġa ndehe no saduceus'ġa. ¹⁸Nurā ġa Pedro'ġa pyhygukari ġa mongiuka

cadeia pype. ¹⁹Emo Tupana'gapyrive'ga yvagipeve'ga ruri ppytunimo ġa pyri cadeia pype hovapytymba'voga ġa pe ġa nenohema jugwi. Igwete ga ei Pedro'ġa pe:

²⁰—Hepejigwovo kiro pejatykahavuhua rokari pe penhi'ama. Pe'ji ti pevove'ġa pe: Pejikogame Jesus'ga rehe po ti ga imbopyahui pejeaporoġita nehē, pe'ji ti ġa pe, ei ga Pedro'ġa pe.

²¹Ġwendu katu ġa Tupana'gapyrive'ga nhi'ġa. Igwete Pedro'ġa hoi ko'eġatue'yma rupi ġajatykahavuhua rokari pe ġa mbo'eavo.

A'ea ja ikwava'ēhara'ġa nduvihavuhu'ga ruri ojiheve'ġa pavēi. Igwete ġa jara'ġa mbojatykapavi. Judeus'ġa moġitaharamo ġa guardas'ġa mondoukari cadeia pype togweru ti ġa Pedro'ġa javo novīa. ²²Emo ovahemame cadeia pe guardas'ġa ndohepiagi reki Pedro'ġa. A'ero ġa jivyri imombe'gwovo.

²³—Avi ġa ahā pevo! ei guardas'ġa ġa pe. Ġwovapytyġatu po ġa novīa, ei ġa. Pero hepiakatuhara'ġa ātehei hovapytymbava pyri, ei ġa ġa pe. Igwete ore hovapytymba'vogi tiroho ti ġa javo novīa. Emo ġa nduvi reki ipype! ei guardas'ġa imombe'gwovo ġa pe.

²⁴Henduvame guardas'ġa nduvihavuhu'ga nhimomby'apavi ikwava'ēhara'ġa nduvihava'ġa pavēi.

—Marā po ti nehē naerū? ei ġa ojohupe.

²⁵Nanime ojipe'ga ruri ġa pyri Pedro'ġa mombe'gwovo ġa pe:

—Akoja'ġa – kiroki ġa pe ġa mondouka ġa mongiavo cadeia pype kirame raji'i novīa – kiro ġa ġa mbo'embo'ei o'ama nhandejatykahavuhua rokari pe, ei ga ġa mombe'gwovo ġa pe.

²⁶A'ero guardas'ġa hoi gwuvihavuhu'ga rupi Pedro'ġa nderua. Maymbeve ġa Pedro'ġa nderuri ġa nderekovo. A'ereki ġa okyhyji

he'yjuhuve'ga hugwi. “Pedro'ga pyhygahyrame po ti ga nhande api nehē,” ei ga ojohupe.

²⁷Igwete ga hoi ga nderua ga mo'ama judeus'ga moġitahara'ga ndovai pyteri pe. A'ero ikwava'ehara'ga nduvihavuhu'ga ei Pedro'ga pe:

²⁸—“Tapembo'ei ti ga Jesusva'ea remimbo'ea rehe,” oro'e ko ore pe me oji'i novia, ei ga. Emo pe pemonhimoanhanha penhimb'ea Jerusalmmeve'ga pe nhaporemō, ei ga ga pe. Igwete pe imbojapotaruhui Jesusva'ea manoagwera ore rehe no, ei ga ga pe.

²⁹Igwete Pedro'ga ei ga pe jara'ga pavēi Jesus'ga moirūhara'ga pavēi:

—Tupana'ga nhi'i'ga po ore hendukatui yvyakotyve'ga nhi'i'ga hohe hamo, ei ga. ³⁰Tupana'ga rehe nhaneramonhava'ea ojiko hako. Gaha koi ombogwera Jesus'ga gamanoa hugwi pe ga jukarē ga mbovyrukaramē yva rehe ikwehe, ei Pedro'ga ga pe. ³¹Tupana'ga omongo Jesus'ga ojipyri a'ero ga mongovo nhanderuvihavuhetero. Ga omongo Jesus'ga nhanembopiro'yharamo no, ei ga. Tupana'ga e'i: “Togwerojijyjijyuka po ti ga israelitas'ga ndeaporoġita topohi ti ga okote'varuhua hugwi. Tomombo po ti ga gāndekote'varuhua a'ero ga mbopiro'yavo jugwi,” ei Tupana'ga, ei ga ga pe. ³²A'ea ore oromombe'umbe'u ga pe. Tupana'ga ra'uva na jitehe okwahavuka ga pe no. A'ereki gwa'uva Tupana'ga ombuhuruka onhi'i'ga rendukatuhara'ga pyri, ei Pedro'ga ga pe.

³³Ġanhi'i'ga renduvame judeus'ga moġitahara'ga nhimboahihetei Pedro'ga pe. Igwete ga ei ojohupe:

—Marā po ti nhande ga nderekoi ga jukavo nehē, ei ga ojohupe.

³⁴Kiro ġapyteri'peve'ga po'ami a'ero Gamaliel'ga. Ga ko fariseu'ga.

Moisésva'ea remimbo'eagwera rehe ga ga mbo'embo'e jipi. Ġa nhaporemō e'i pyry hete ga pe. Kiro ga po'ami ġapyteri pe a'ero Gamaliel'ga. Igwete ga Pedro'ga mondoukari na'ē pea hugwi. ³⁵Ġa horē ga ei jara'ga pe:

—Israelitasramo pejapyaka katu na'ē ti penhimbohovajara rehe, ei ga. ³⁶A'ereki ymya ko Teudasva'ea uhu ikwehe jihi ko penduvihavamo ako kiro javo. He'yjuhu reki ga quatrocentos ko ga jikogi ahe rehe a'ero okovo ahe rupi, ei ga ga pe. Emo ojipe'ga ahe jukai, ei ga. A'ero ahereheve'ga kwaki'okatukatui ikwehe. Ahana'ja reki ahereheve'ga a'ero, ei Gamaliel'ga imombe'gwovo ga pe.

³⁷—Aerē Judasva'ea ruri ikwehe Galiléiapeve'ga gwyriveva'ea ikwehe, ei ga. A'ea rupi huvihavuhu'ga okwatijapavuka nhanderera inoġauka, ei ga ga pe. Igwete Judasva'ea ruri onhimbopogweuka he'yjuhuve'ga pe timovahī nhanderuvihavuhu'ga javo. Emo ojipe'ga ahe jukai. Ahereheve'ga kwaki'opavi reki ikwehe, ei Gamaliel'ga imombe'gwovo ga pe. ³⁸Nurā ji ei pe me kiro: Tapeavykyi ti Pedro'ga. Na ga ndekoi jate, ei ga. Po yvyakotyve'ga ndeaporoġita rupi ga ga mbo'ei ga nderekovo, a'ero po ti aerē momina nehē, ei ga ga pe. ³⁹Po Tupana'ga reaporoġita rupi Pedro'ga ga mbo'ei, a'ero po ti pe napemombigi tuhē Pedro'ga nehē. Pe po ti Tupana'ga movahī nehē, ei ga. Tapeavykyi ti Pedro'ga a'ero, a'e ji pe me, ei Gamaliel'ga ga pe.

Oho reki ga Gamaliel'ga nhi'i'ga rupi a'ero Pedro'ga jukaukare'yma. ⁴⁰Igwete ga Pedro'ga mbuhurukara'javi ga nupanupamouka mbiara pira apopyra pyvō.

—Tapenhi'i'ga'javi ti Jesusva'ea renoina, ei ga ga pe.

Igwete ġa ġa mo'ëukari a'ero ġa mondovo. ⁴¹Igwete Pedro'ġa hoi judeus'ġa moġitahara'ġa hugwi. Horyory reki ġa hahyva'ea rehe ogwovo. A'ereki ġa e'i ojohupe: "Tupana'ga e'i reki nhande ve: 'Pepyry hete pe. Nurā ko pyry pe ikwahavi hahyva'ea Jesus'ga repyga,' ei Tupana'ga nhande ve," ei ġa. Nurā Pedro'ġa ndoryndoryvamo hahyva'ea kwahava ogwovo. ⁴²Nane'yimi ġa hoġahoi ojipe'ġa mbo'eavo Jesus'ga ko Tupana'ga remimbuhurukara'ga javo. Ojatykahavuhua rokari pe ġa hoi. Ojipe'ġape'ġa nonga pe ġa hoi no Jesus Cristo'ga mombe'gwovo ġa pe.

Seteva'ea opoko Jesus'ga moirūharava'ea

6 Igwaigwavete ojipe'ġa jikogi Jesus'ga rehe onhimongyavo. Aerē ġa nnonhi'igayvari reki judeus'ġa. Kiroki ġa grego ġanhi'ġa – ġa onhi'igahy ġa pe – kiroki ġa aramaico ġanhi'ġa.

—Ġa ndoporakakatui aherembirekokwera'ġa, ei ġa ġa pe. Nomondokatui ġa orere'ya'ġa pe mbatera ma'ema'ërame jipi, ei ġa – kiroki ġa grego ġanhi'ġa.

²Igwete Jesus'ga moirūhara'ġa dozeve'ġa henduvi ġanhonhi'igayvara. A'ero ġa Jesus'gareheve'ġa mbojatykapavi ojipyri. Igwete ġa ei ġa pe:

—Oreirū, ndoropohiri po ore Tupana'ga nhi'ġa mombe'ua hugwi hamo ima'ema'eamo mbatera ġa pe hamo, ei ġa ġa pe. ³Nurā ti pemo'ë nhandere'ya'ġa toma'ema'ë ti ġa mbatera ġa pe, ei ġa. Nanongara'ġa ti pemo'ë. Ojipe'ġa e'i ġa pe: "Ġa pyry hete ikwahaheteavo," ei ġa. "Tupana'ga ra'uva ġa pojyka hete ġa mongokatuavo," ei ġa ġa pe. Nanongara'ġa ti pemo'emo'ë ġa mongovo seteve'ġa, ei dozeve'ġa ġa pe. Ġa pe po ti ore ima'ëukari a'ero nehē imondokatuuka mbatera aherem-

birekokwera'ġa pe nehē. ⁴Ore po ti oromombe'u Tupana'ga nhi'ġa ojipe'ġa pe jipi nehē, ei ġa. Oronhi'inhi'ī ti ore Tupana'ga pe nehē no, ei dozeve'ġa ġa pe.

⁵—Kwa, ei jara'ġa ġa pe. Toromo'ë ti ġa a'ero.

Seteve'ġa ġa ġa mo'ëi a'ero. Estêvāova'ea pe ġa e'i. A'ereki ahe ojiko hete Jesus'ga rehe. Tupana'ga ra'uva ahe pojyka hete ahe rerekokatuavo. Ojipe'ġa ġa ġa mo'ëi no Filipe'ga, Prócoro'ga, Nicanor'ga, Timom'ga, Pármenas'ga, Nicolau'ga. Antioquiapeva'ero ko Nicolau'ga oko. Onhimongo ga judeuramo okovo ikwehe. ⁶Seteve'ġa ġa ġa mo'ëi a'ero. Igwete ġa ġa nderuri Jesus'ga moirūhara'ġa pyri. A'ero ġa nhi'ġi Tupana'ga pe seteve'ġa ndepyga. Igwete ġa pokogi seteve'ġa akaġa rehe toporavyky ti ġa mbatera ma'eamo javo.

⁷Igwaigwavete Jesus'ga moirūhara'ġa imombe'umbe'ui Tupana'ga nhi'ġa ojipe'ġa pe. Igwaigwavete ġa hendukatui ganhi'ġa a'ero ojikoga Jesus'ga rehe onhimongyavo Jerusalém me. He'yjuhuve'ġa ojiko Jesus'ga rehe no mbatera kwava'ëhara'ġa.

Judeusva'ea ruvihavava'ea opyhyguka Estêvāova'ea

⁸Igwete Tupana'ga imombyryvi Estêvāova'ea pe. Igwete ga ahe mbopopoakarukahetei japovouka ahe ve ġamonhimomby'ava'ea ġapyteri pe. ⁹Aerē judeus'ġa nduri Estêvāova'ea pyri ahe movahiamo – kiroki ġa cidade de Cirenepeve'ġa cidade de Alexandriapeve'ġa no. Ġajatykahava pe ġa ei Ipiro'yve'ġa apoa. Aerē ġa nduri Estêvāova'ea pyri Cilíciapeve'ġa gwyriveve'ġa pavēi Ásiapeve'ġa gwyriveve'ġa pavēi no. Ġa ko judeus'ġa jitehe. Igwete ġa nhi'igayvari Estêvāova'ea pe. ¹⁰Emo Estêvāova'ea okwaha hete ġa nhi'ikwepyga. A'ereki Tupana'ga ra'uva okwahavuka ga pe.

Nurā ġa nonhi'igayvara'javi ahe ve.
¹¹A'ero ġa ojipe'ġa monhi'igukari ġa mo'mbeavouka itambere'ia mondovo ġa pe. Nurā ġa ei o'mbero:

—Orohendu ore Estêvão'ga ete'varuhua Moisésva'ea pe Tupana'ga pe no, ei ġa o'mbero.

¹²Nahā ġa ojipe'ġa momymomyi. Ġa xava'eve'ġa momymomyi, judeus'ġa mbo'ehara'ġa momymomyi no. Nurā ġa nduri Estêvão'ea pyri ahe pyhyga ahe rerogwovo judeus'ġa moġitahara'ġa pyteri pe ahe mo'ama. ¹³Igwete ġa ojipe'ġa mo'mbeukari. A'ero ġa ei o'mbero:

—Estêvão'ga ndopigi o'ete'varuhuavo nhandejatykahavuhua pe jipi – a'ea nhaneramonhava'ea okwava'ē Tupana'ga pe hako, ei ġa. Moisésva'ea remimbo'eagwera pe ga ete'varuhui jipi no, ei ġa o'mbero. ¹⁴Orohendu ore ganhi'igā oji'i, ei ġa, ahe mombe'urame oji'i – kiroki ahe Nazarépeva'ero oko Jesusva'ea, ei ġa. “Jesus'ga po ti omondurunduru nhandejatykahavuhua nehē,” ei Estêvão'ga oji'i, ei ġa o'mbero ġa pe. “Jesus'ga po ti nhande mongoukari hajiheva'ea rehe. Ga po ti nianemongoukari nhaneramonhava'ea remimbo'eagwera rehe – kiroki a'ea rehe Moisésva'ea ombo'embo'e nhaneramonhava'ea,” ei Estêvão'ga oji'i, ei ġa o'mbero ġa pe.

¹⁵Kiro judeus'ġa moġitahara'ġa Estêvão'ea repiahetei oina. Aherova ko Tupana'gapyrive'ġa ndova javijitehe ġa pe ġwendy'javamo.

Estêvão'ea omombe'u Abraão'ea

7 Igwete ikwava'ēhara'ġa nduvihavuhu'ga ei Estêvão'ea pe:

—A'iti nde ei poha? ei ga ahe ve.

²Igwete Estêvão'ea ei ymyahūva'ea mombe'gwombe'gwovo ġa pe a'ero:

—Nhiirū, peymyana, pehendu ti nhinhi'igā, ei ahe. Tupana'ga

onhimboukwaha gwuvihavuhetero, ei ahe. Igwete ga jipiukari nhaneramonhava'ea pe Abraão'ea pe hako. A'ea rupi ahe ndohoi ve cidade de Harā me. Mesopotāmiapeva'ea gwyri pe Abraão'ea ruvi hako, ei ahe. Igwete Tupana'ga jipiukari Abraão'ea pe. ³Igwete ga ei ahe ve: “Heregnowo kiro egwya hugwi eje'yja'ġa ndeja,” ei ga ahe ve. “Ahepiuka ti ji nde ve hajiheve'ġa gwya nehē. Pevo ti eho,” ei Tupana'ga ahe ve hako, ei Estêvão'ea imombe'gwovo ġa pe.

⁴—A'ero Abraão'ea hoi Caldéiapeva'ea gwya hugwi a'ero hako. Harā me ahe hoi upa, ei ahe. Ahepo'ria manorame Tupana'ga ahe mbuhurukari kokoty – perope xaju, ei Estêvão'ea ġa pe. ⁵A'ea rupi Tupana'ga ndopojykaukari'ti ve Abraão'ea pe ahewyrya. Emo Tupana'ga e'i ahe ve: “Aerēji ti ji imondoi avova'ea nde ve ndegwyramo nehē no – kiroki ġa ndepy'rovove'ġa,” ei ga ahe ve, ei ahe. Ahe ra'yre'ymame Tupana'ga ei ahe ve, ei ahe imombe'gwovo judeus'ġa moġitahara'ġa pe.

⁶—Nahā Tupana'ga ei Abraão'ea pe no: “Aerēji ti nerymimino'ġa hopavi agwa hugwi nehē. A'ero po ti ġa nduvi hajiheve'ġa gwya pe nehē,” ei ga ahe ve, ei ahe. “Pevove'ġa po ti ġa mboporavykyuhui ojive ojigwaraita ġa ndehe nehē ġa mbopiro'ye'yma ojihugwi nehē,” ei Tupana'ga. “He'yjuhua rupi quatrocentos kwara rupi po ti ġa jigwarajuhui ġa ndehe nehē. ⁷Aerē po ti ji imbohahyi ġa pe nerymimino'ġa ndepyga nehē,” ei ga Abraão'ea pe. “Aerē po ti nerymimino'ġa jivyri ua ji mboheteavo kokoty jitehe nehē,” ei ga ahe ve hako, ei Estêvão'ea imombe'gwovo ġa pe.

⁸—Aerē Tupana'ga ea'javi Abraão'ea pe hako, ei ahe. “Hendukaturame nhinhi'igā ejive po ti nde ikytiukari enhakwanhapira

nehē,” ei Tupana'ga. “Ekyti ti eja'yra'ğa nakwanha pi'ria no,” ei ga. “Ndera'yra'ğa na jitehe tokyti gwa'yra'ğa nehē no,” ei Tupana'ga ahe ve, ei ahe. “Nahā ti a'ero,” ei Abraão'ea ga pe, ei Estêvão'ea imombe'gwovo. Aerē Abraão'ea ra'yramo. Isaque ahe ono gwa'yra'ea rehe, ei ahe. Oito okirirē Abraão'ea ikyti ipita'ngiva'ea pi'ria a'ero. Aerē Isaque'ea na jitehe okyti gwa'yra'ea Jacó'ea, ei ahe. Aerē Jacó'ea ta'ya' no. Doze ko ahera'yra'ea nhaneremboypya, ei ahe. Igwete Jacó'ea okytikyti gwa'yra'ea no, ei Estêvão'ea imombe'gwovo ğa pe.

Estêvão'ea omombe'u José'ea

⁹⁻¹⁰—Aerē Jacó'ea ra'yra'ea nhimyrōi oirūva'ea rehe José'ea rehe hako, ei ahe. Nurā ahe José'ea pyhygi ahe mondovo hajiheva'ea pe itambere'ia kwepygauka toporavyky ti ga ğa pe javo, ei ahe. Igwete hajiheva'ea José'ea rerohoi a'ero ogwryi pe Egitto pe. Pevova'ea José'ea mboporavykyhui hako. Ahe jigwarairame José'ea rehe Tupana'ga gwereko katu ahe mbopiro'yavo hahya hugwi nhapremo, ei Estêvão'ea ğa pe. Faraó'ea ko Egitopeva'ea ruvihavuhuro oko hako. José'ea kwahavame Faraó'ea e'i ahe ve: “Pyry hete ga.” A'ereki Tupana'ga ahe arōuka Faraó'ea pe, ei Estêvão'ea. Tupana'ga okwahaheteuka mbatera José'ea pe no. Nurā Faraó'ea ahe mongoi governador'ea hako. Igwete ahe ei José'ea pe: “Ji moirū ti ğa ndepiakatuavo jigwryipeve'ğa. Ehepia katu pa ti nhimbatara ji ve no,” ei ahe José'ea pe hako, ei Estêvão'ea imombe'gwovo.

¹¹—Aerē Egitto pe ipapavi aheremitymagwera. Canaāmeva'ea gwryi pe opa pa aheremitymagwera

no, ei ahe. Tiruahū hete ahe ve a'ero. Ndogwereco'javi mbatera nhaneramonhava'ea pe Canaā me a'ero, ei Estêvão'ea. ¹²Emo ojipeva'ea omombe'u José'ea ruvava'ea pe Jacó'ea pe. “Gwereco ğa mbatera Egitto pe,” ei ahe imombe'gwovo. Nurā Jacó'ea gwa'yra'ea mondonga'ei pevo peho ti mbatera pyhygauka nhande ve javo. A'ero ahe hoi herua opo'ria pe, ei ahe. ¹³Mominame ahe hoa'javi tipyhy javo. A'ea rupi José'ea jikwahavukari oirūva'ea pe. A'ero Faraó'ea José'ea re'yjava'ea kwahavi no, ei ahe. ¹⁴Igwete José'ea oirūva'ea mondonga'javi opo'ria pyri gwe'yjava'ea pyri tuhu pa ti ğa ji pyri Egitto pe javo. He'yi ahere'yjava'ea, setenta e cinco ko ahe, ei Estêvão'ea imombe'gwovo ğa pe. ¹⁵Igwete Jacó'ea hoi Egitto pe a'ero. Pevo ahe manoi. Aerē pevo jitehe ahera'yra'ea manoi no nhaneramonhava'ea, ei ahe. ¹⁶Aerē aherymyminova'ea ahera'oa rerohoi Canaā me inoğa itaruvihavuhua kwaruhu pe hako – perope Siquém me Emorva'ea re'yjava'ea gwyrageri pe. Ymya Abraão'ea opyhy pevova'ea yvya Emorva'ea re'yjava'ea hugwi itambere'ia mondovo ahe ve.

Estêvão'ea omombe'umbe'u judeus'ğa moğitahara'ğa pe. Igwete ahe ei no:

¹⁷—Aerē Jacó'ea rymyminova'ea nhimohemyhāi hete onhimongyavo Egitto pe hako nhaneramonhava'ea, ei ahe. Kiro ihoğwerī nhaneramonhava'ea hohava apiavo pea hugwi a'ero. A'ereki ymya Tupana'ga omombe'u nhoğwenonde Abraão'ea pe ahehoagwama, ei ahe. ¹⁸Ahehoa rupi ojipeva'ea ko oko Egitopeva'ea ruvihavuhuva'ea. Ahe ndokwahavi José'ea. ¹⁹Igwete ahe nhaneramonhava'ea moandyandyi ojigwarajuhaavo ahe rehe, ei

Estêvãova'ea imombe'gwovo. Igwete ahe nhaneramonhava'ea mbopohirikari ahera'yrava'ea hugwi ipita'ngiva'ea hugwi ahe momboruka tomano ti penda'yra'ga javo, ei ahe.

Estêvãova'ea omombe'u Moisésva'ea

²⁰—A'ea rupi Moisésva'ea ari hako. Ipita'ngiva'ea ikatu'i hete, ei ahe. Trêš jahya rupi ipita'ngiva'ea ka'mbui opo'ria rongu pype novã. ²¹Emo ahe'yembora ahe no'game mytu'ê me Faraóva'ea ra'yrava'ea ahe pojykai ojive ahe rerekokatuavo jira'yra'ga javo ahe ve, ei ahe. ²²Aerê Egitopeva'ea Moisésva'ea mbo'embo'ei jipi ikwahavuka pa ahe ve. Igwete Moisésva'ea ikwahahetei mbatera mombe'gwovo japokatuavo mbatera, ei ahe.

²³—Aerê he'yi kwara quarenta kwara Moisésva'ea rehe, ei ahe. Igwete ahe ei oyvyteri pe: “Taho ti ji jire'yja'ga ndepiaga israelitas'ga ndepiaga,” ei Moisésva'ea hako, ei ahe. ²⁴Ahe horame Egitopeva'ea rekote'varuhui Moisésva'ea re'yjava'ea rehe. Hepiagame Moisésva'ea hoi gwe'yjava'ea pyri ahe repyga Egitopeva'ea juka, ei ahe. ²⁵A'ereki Moisésva'ea e'i oyvyteri pe: “Jire'yja'ga po okwaha nhiremimbopiro'ya'gwama Egitopeva'ea hugwi,” ei ahe novã. “E'i po ga ji ve: ‘Moisés'ga pe po ti Tupana'ga nhande mbopiro'yukari Egitopeve'ga hugwi nehê,’ e po ga ji ve,” ei Moisésva'ea novã. Emo Moisésva'ea re'yjava'ea ndokwahavi ve a'ea okovo, ei Estêvãova'ea imombe'gwovo ga pe.

²⁶—Ko'emame ohoa'javame Moisésva'ea gwe'yjava'ea repiagi ahe jogwayvarame, ei ahe. Igwete Moisésva'ea hoi tambojogwereco katu ga javo novã. “Penhoirũ pe novã,” ei ahe. “Maranuhũrame pe jogwayvaruhui naerũ?” ei Moisésva'ea gwe'yjava'ea pe, ei ahe. ²⁷Emo ahe – kiroki ahe oko te'varuhu

ojipeva'ea pe – ahe Moisésva'ea moanhani ahe mondovo. Igwete ahe ei Moisésva'ea pe: “Nanemongoukaruhui ga oreruvihavamo. Ga nde'i nde ve: ‘Juizramo nde reko'i ga pe tere'e katu ti gandeaporo'gita pe,’ jave'yma nde ve,” ei ahe. ²⁸“Kirame nde Egitopeva'ea jukai oji'i. Kiro nde ji jukapotaruhui no naerũ?” ei ahe Moisésva'ea pe, ei ahe. ²⁹Ahenhi'iga renduvame Moisésva'ea ka'nhyimi ahe hugwi ogwovo. Hajiheva'ea gwyrri pe ahe ruvi a'ero Midiã me, ei ahe. Pevo ahe ra'yra'yramo. Dois ahera'yrava'ea akwaimba'ero, ei Estêvãova'ea imombe'gwovo ga pe.

³⁰—He'yi kwara quarenta kwara Moisésva'ea ruvame pevo hako, ei ahe. Aerê yvagipeve'ga jipiukari Moisésva'ea pe ongae'yi me vytyruhua ppyvo Sinai ppyvo, ei ahe. Iyva pype ga jipiukari Moisésva'ea pe ikaja pytera pype. ³¹Hepiagame ahe nhimomby'ai hehe o'ama. “Taho ti jypyvo hepiaga,” ei Moisésva'ea, ei ahe. Ohorame ahe henduvi Tupana'ga nhi'iga a'ero, ei ahe. ³²“Jihi ko Tupanamo ako,” ei ga.

“Neramonha'ga ji mbohete.

A'ereki Abraão'ga ji mbohete.

Isaque'ga ji mbohete.

Jacó'ga ji mbohete,” ei Tupana'ga ahe ve, ei ahe.

A'ero Moisésva'ea hyhyipavi o'ama. Ahe opojihu hepiaga okyhyjiavo gwaramo, ei Estêvãova'ea.

³³—Igwete Tupana'ga ei ahe ve: “Ehekyi epyruhua e'ama avo. A'ereki avova'ea yvya ji apojyka jijive ji pyri okovo gwaramo,” ei Tupana'ga ahe ve, ei ahe. ³⁴Igwete ga ei ahe ve no: “Ahepia ji Egitopeve'ga jigwaraja jireheve'ga ndehe. Ahendu ji jijiheve'ga pytuhemahivuhua hahya rerekovo gwaramo,” ei ga, ei ahe. “Kiro ji jyvi ga mbopiro'yavo Egitopeve'ga hugwi,” ei ga. “Heregwovo kiro a'ero. Torombojivy

ti nde Egito pe jitehe nehē,” ei Tupana'ga Moisésva'ea pe hako, ei ahe.

**Estêvão'ea omombe'u
Moisésva'ea movahĩagwera**

³⁵ Igwete Estêvão'ea ei ġa pe no:

—Ahere'yjava'ea omovahĩ a'ero Moisésva'ea hako. “Nanemon-goukaruhui ġa oreruvihavamo,” ei ahe. “Ĝa nde'i nde ve: 'Juizramo nde rekoĩ ġa pe tere'e katu ti ġandeaporogĩta pe,' jave'yma nde ve,” ei ahe Moisésva'ea pe hako, ei ahe. Moisésva'ea jitehe reki Tupana'ga ahe mondoi ahe mongovo aheruvihavamo ahe mbopiro'yharamo Egitopeva'ea hugwi, ei ahe. Tupana'ga omondouka Moisésva'ea pyri yvagipeve'ga – kiroki ga ojipiuka ahe ve i'yva pype ikaja pytera pype. Tupana'ga omondouka ga monhi'iġa Moisésva'ea pe. Nahã Tupana'ga Moisésva'ea mondoukari terembopiro'yuka ti eje'yja'ġa javo, ei ahe. ³⁶ Igwete Moisésva'ea gwe'yjava'ea rerohoi gwupi Egito hugwi. Ahe oapoapo ahemonhimomby'ava'ea Egito pe ypiahu pe no Mar Vermelho pe, ei ahe. He'yi kwara rupi quarenta kwara rupi Moisésva'ea ahe monhimomby'ai ongae'yi me po rimba'e, ei Estêvão'ea imombe'gwovo.

³⁷ —Moisésva'ea jitehe e'i gwe'yjava'ea pe israelitasva'ea pe hako: “Aerē po ti Tupana'ga ojipe'ga mongoi onhi'iġa mombe'uharamo pe me nehē. Nhanerymynoro po ti ga rekoĩ nehē ji'jave'ga nehē,” ei Moisésva'ea hako, ei ahe. ³⁸ Moisésva'ea oko nhaneramonhava'ea pyteri pe israelitasva'ea pyteri pe a'ero ahe jogwerekorame ongae'yi me hako. Moisésva'ea oko yvagipeve'ga pyri no – kiroki ga onhi'i ahe ve vytyruhua rehe Sinai rehe, ei ahe. Igwete Tupana'ga imbuhuri onhi'iġa ahe ve teremombe'u ti jara'ġa pe javo. A'ero Tupana'ga imbuhu-

rukari a'ea nhande ve no. Ganhi'iġa ko okoji avuירה, ei Estêvão'ea ei ġa pe.

³⁹ —Emo Moisésva'ea nhi'iġa nhaneramonhava'ea nohendupotari reki, ei ahe. “Xakoyme nhande Moisés'ga rehe,” ei nhaneramonhava'ea hako. “Xajivy po nhande Egitopeve'ġa gwyri pe hamo,” ei ahe ojohupe novĩa, ei ahe.

⁴⁰ Igwete Moisésva'ea mbegwerame ua vytyruhua hugwi nhaneramonhava'ea hoi javo Arãova'ea pe Moisésva'ea reki'yra'va'ea pe: “Eapoapo ti ha'angava nhaneremimbohete Haramo togweroho ti ġa nhande renonde,” ei ahe. “A'ereki akoja'ga – kiroki ga nhande reru Egito hugwi ikwehe – mahã po ga kiro naerũ Moisés'ga? Oho hete po ga nhande hugwi,” ei nhaneramonhava'ea novĩa, ei ahe. ⁴¹ A'ea rupi nhaneramonhava'ea japoi yuranuhua ra'yra ra'angavuhua a'ero ġwemimbohete Haramo. A'ero ahe ijukai mbiara ikwava'eġa jupe, ei ahe. Aerē ahe japoi toryva ġwembiapoa pe ha'angava pe timbohete ti a'ea javo jupe. ⁴² Nurã Tupana'ga pohiri nhaneramonhava'ea hugwi, ei ahe. “Tombohete tehe ti ġa jaytata'ia a'ero. A'ereki a'ea ġa opota hete ġwemimbohete Haramo,” ei Tupana'ga, ei Estêvão'ea imombe'gwovo ġa pe. A'ea ko Tupana'ga nhi'iġa mombe'uharava'ea okwatija hako nhaneramonhava'ea mombe'gwovo hako, ei ahe. Tupana'ga nhi'iġa ahe omombe'u ikwatijarame.

“He'yi kwara rupi quarenta kwara rupi pe ndekoi ongae'yi me.

Ji ve rĩi reki pe ijukai mbiara ikwava'eġa a'ea rupi,” ei Tupana'ga, ei ahe.

⁴³ “Moloque reki pe peroho hyrua pype. A'ea ko penemimbohete Haramo oko,” ei ga.

“Renfã apoa ra'angava jaytata'ia ra'angava pe peroho pejupi penemimbohete Haramo no.

A'ereki a'ea pe peapo timbohete ti a'ea javo,” ei Tupana'ga, ei ahe.

“Nurā ti ji pe mondohetei cidade de Babilônia rehemō nehē,” ei Tupana'ga hako.

Nahā aherembikwatijara omombe'u Tupana'ga nhi'i'ga, ei ahe.

Estêvãova'ea omombe'u onga Tupana'gapeva'ea

⁴⁴Igwete Estêvãova'ea ei judeus'ga moġitahara'ga pe no:

—Ongae'yi me nhaneramonhava'ea gwereko tenda tapyjamo Tupana'ga pe hako – a'ea pype Tupana'ga ojipiuka ahe ve. A'ereki Tupana'ga e'i jipe Moisésva'ea pe toapo ti ġa javo, ei ahe. “Tahepiuka ti ji nde ve yvagipeva'ea. A'ea javijitehe ti eapo tenda a'ero,” ei Tupana'ga Moisésva'ea pe hako, ei ahe. ⁴⁵Nhaneramonhava'ea gwereko tenda a'ero. A'ea ahe ra'yrava'ea heruri Josuéva'ea pavēi ipojykaramē yvya hajiheva'ea hugwi. A'ereki Tupana'ga omondomondo aha hajiheva'ea ahegwya hugwi ahe monhamonhana nhaneramonhava'ea hugwi, ei ahe. Nurā tenda rekoi avo avuirama hako. U ve ahe pyteri pe Daviva'ea ruvame avo, ei ahe. ⁴⁶Daviva'ea gweaporoġitapyryva ġwaramo onhiarōuka Tupana'ga pe. Igwete Daviva'ea ei Tupana'ga pe: “Ta'apo ti onga nde ve. A'ereki nde rehe nhaneremboypya Jacóva'ea ojiko,” ei ahe. ⁴⁷Daviva'ea ra'yrava'ea ki a'ea te oapo onga imohina Tupana'ga pe hako Salomãova'ea, ei Estêvãova'ea imombe'gwovo.

⁴⁸—A'erorame tehe nhandervihavuhuhete'ga Tupana'ga nduvi yvyakotyve'ga nemiapoa pype, ei ahe. Tupana'ga nhi'i'ga mombe'uharava'ea omombe'u a'ea ikwatija hako. Nahā Tupana'ga ei:

⁴⁹“Yvagi pe ji rekoi huvihavuhuro jipi,” ei ga.

“Yvya ko oko tehe ji ve a'ero,” ei ga.

“Marāva'ea pe peapo onga ji ve naerū topyta ti ga ipype javo?” ei ga.

⁵⁰“A'ereki jihi te tuhē a'apo pa yvaga yvya no,” ei Tupana'ga nhandepojykaharete'ga hako, ei Estêvãova'ea.

A'ea Tupana'ga nhi'i'ga mombe'uharava'ea omombe'u Tupana'ga nhi'i'ga ikwatija hako, ei Estêvãova'ea judeus'ga moġitahara'ga pe.

⁵¹Igwete Estêvãova'ea ei ġa pe no:

—Napeangarihu pe tuhē naerū, ei ahe. Ndapeapyakwapupugihu pe henduvame Tupana'ga nhi'i'ga. Penamonhava'ea rupi ko pe hoi. Ndapehopotari pe Tupana'ga ra'uva rupi jipi, ei ahe. ⁵²Tupana'ga nhi'i'ga mombe'uharava'ea rehe nhaporemō penamonhava'ea jigwarai hako, ei ahe. Igwete penhamonhava'ea ahe jukajukai no – kiroki ahe omombe'u nhoġwenonde pyryheteve'ga ruraġwama Jesus'ga ruraġwama, ei ahe. Kiro pe, pepyhyguka Jesus'ga guardas'ga pe ga jukavouka ikwehe, ei ahe. ⁵³Pe me Tupana'ga ombuhuruka ġwemimbo'ea novia ga imondorame ojipyryve'ga pe togweroho ti ġa israelitas'ga pe javo. Emo reki pe napehendukatui, ei Estêvãova'ea imombe'gwovo judeus'ga moġitahara'ga pe.

Ahe ojuka Estêvãova'ea

⁵⁴Henduvame Estêvãova'ea nhi'i'ga judeus'ga moġitahara'ga nhimboahivuhui ranuhū ahe rehe a'ero.

⁵⁵Emo Tupana'ga ra'uva opojyka hete Estêvãova'ea. A'ero ahe rovavuramo hepiakatuavo yvagi pe. Igwete ahe hepiagi Tupana'ga rendy'jahetea. Ahe hepiagi Jesus'ga ama Tupana'ga koty no. ⁵⁶Igwete Estêvãova'ea ei:

—Pehepia, ei ahe. Ji ahepia yvaga rovapytymba'vogipyra, ei ahe. Ahepia ji

ga no – kiroki ga Tupana'ga ombuhuruka nhande pyri ikwehe. Pevo ga ami Tupana'ga koty, ei Estêvão'ea ģa pe.

⁵⁷ Igwete ģa hapukajahyahi o japyakwapyga tihenduvyme ga javo. A'ero ģa nhambavi ahe rehe. ⁵⁸ Ģa ahe pyhygi ahe rerogwovo ahe momboa cidade hugwi tiapiapi ga javo. Kiroki ģa e'i oko te'varuhu Estêvão'ga javo – kiro ģa hekyi opira l'arimova'ea imondovo inoġa Saulo'ga pyri. A'ero ģa ahe apiapi tijuka ga javo. ⁵⁹ Oapirame Estêvão'ea nhi'iġi Jesus'ga pe opojkaharete'ga pe.

—Jesus, emondo jira'uva ejipyri yvagi pe, ei ahe.

⁶⁰ Igwete ahe ndurugi ġwenyp'amo oina onhi'iġa mondovo opojkaharete'ga pe.

—Terembojari ti ģa ndehe ġandekote'varuhuva'ea jiapiagwera, ei ahe ga pe.

O'erē ahe manoi upa.

8¹⁻² Igwete Saulo'ga ei:

—Na ģa ga jukai tuhē, ei ga.

Kiro Tupana'gareheve'ġa Estêvão'ea ra'oa rerohoi ityma. Igwete ģa jehe'ohetei ahe rehe upa.

Saulova'ea ojigwarai Jesus'gareheve'ea rehe

A'ea rupi tuhē ojipe'ġa jigwarai hete Jesus'gareheve'ġa ndehe Jerusalém me. Nurā gareheve'ġa kwaki'opavi ģa hugwi ogwovo Judéiapeve'ġa gwyrī pe Samariapeve'ġa gwyrī pe no. Jesus'ga moirūhara'ġa jate ndohoi upa.

³ Oro Saulo'ga, ojigwarajuhu hete ga Jesus'gareheve'ġa ndehe. Igwete ga imbojopiapi ogwovo ġanonga pype ģa pyhyga akwaimbae'ġa kunhangwera'ġa no. Igwete ga ģa nderohyryrygi ģa nderogwovo ģa mongiavo cadeia pype jipi.

Filipeva'ea omombe'u Jesus'ga Samaria pe

⁴ Okwaki'opavame ogwovo Jesus'gareheve'ġa hoġahoi Jesus'ga mombe'gwovo ojipe'ġa pe ikwehe.

⁵ Igwete Filipe'ga hoi cidade de Samaria pe. Pevo ga Jesus Cristo'ga mombe'umbe'u ga ko Tupana'ga remimbuhurukara'ga javo ģa pe.

⁶ Igwete ga japojaopi ahemonhimomby'ava'ea ġapyteri pe no. Igwete pevove'ġa henduvi Filipe'ga nhi'iġa hepiaga ahemonhimomby'ava'ea. A'ero ģa nhaporemō ģa japykahetei ganhi'iġa rehe. ⁷ Anhaġa ohapukajahi opohia ġwembipojyahara'ġa hugwi he'yjuhuve'ġa hugwi. Filipe'ga omopo'aġatu nomyive'ġa ipyka'nauhūve'ġa no. ⁸ A'ero Samariapeve'ġa horyory hete a'ea rupi onhimongyavo.

⁹⁻¹⁶ Igwete Filipe'ga Jesus Cristo'ga mombe'umbe'ui ģa pe.

—Tupana'ga ombuhuruka ga vyva koty nhande pyri, ei ga. Pejikogame ga rehe po ti Tupana'ga pe mongoi ojiheva'ero nehē, ei Filipe'ga ģa pe.

Igwete ģa heroviari ganhi'iġa ojikoga Jesus'ga rehe akwaimbae'ġa kunhangwera'ġa no. A'ero ga ģa mobatizai yhya pyvō Jesus Cristo'gareheve'ero ģa ndekoro ġwaramo. A'ea rupi Tupana'ga ra'uva nduri ve ģa pyri ģa nderekovo.

Kiro ipajive'ga na jitehe heroviari Filipe'ga nhi'iġa no Simāo'ga. Igwete ga nhimobatizaukari Filipe'ga pe. Ymya Simāo'ga omonhimomby'a Samariapeve'ġa opajia pyvō jipopoaka hete ji javo novīa. A'ea rupi ģa hopavi Simāo'ga nhi'iġa rupi a'ero huvihava'ġa okoteheve'ġa pavēi. E'i tehe ģa ga pe: “Agwa'ga ko ipopoakaheteve'ga Tupanamo,” e'i tehe ģa ga pe. A'ea rupi ģa hopavi Simāo'ga nhi'iġa rupi. Ombokwara'ara'a

ga ḡa monhimomby'avo opajiro ḡwaramo. Emo kiro hendukaturame Filipe'ga nhi'iḡa ḡa gwerovia hete ga onhimobatzauka. Simão'ga ḡa javijitehe gwerovia no. Igwete ga nhimobatzaukari Filipe'ga pe. A'ero ga rekoi Filipe'ga pavēi jipi onhimomby'avo hepiaga Filipe'ga japojaropame ahemonhimomby'ava'ea.

Aerē ojipe'ḡa Samariapeve'ḡa mombe'ui Jerusalém me.

—Samariapeve'ḡa ḡwendu katu kiro Tupana'ga nhi'iḡa Jesus'ga mombe'ua, ei ḡa ḡa pe.

Jesus'ga moirūhara'ḡa ikwahavame kiro ḡa ei Pedro'ga pe a'ero:

—Heregwovo kiro Samaria pe ḡa ndepiagi a'ero. João'ga ti toho nde rupi no, ei ḡa ga pe.

—Kwa. Oroho ti a'ero nehē, ei Pedro'ḡa ḡa pe.

A'ero ḡa jogwerohoi Samaria pe Jesus'gareheve'ḡa pyri. Ḡa ndepiagame Pedro'ḡa nhi'iḡi Tupana'ga pe:

—Embuhu kiro eja'uva ḡa pyri ḡa nderekokatuavo. A'ereki nduri ve, ei ḡa Tupana'ga pe.

¹⁷Igwete Pedro'ga pokogi ḡa ndehe João'ga pavēi. Kiro turi Tupana'ga ra'uva ḡa pyri ḡa nderekokatuavo a'ero.

¹⁸Igwete Simão'ga hepiagi no ipajive'ga.

—Nahā, ja'gwy, ei ga. Jesus'ga moirūhara'ḡa pokogame ḡa ndehe a'ero Tupana'ga imbuhuri gwa'uva ḡa pyri imongovo, ei ga.

Igwete ga ei Pedro'ga pe:

—Koro itambere'ia, ei ga. ¹⁹Ji mbopopoaka ti nanongara rehe no, ei ga. Nurā ji pokogame ojipe'ḡa ndehe po ti Tupana'ga imbuhuri gwa'uva ḡa pyri nehē, ei ga ḡa pe novīa.

²⁰—Ereho ti nde hahyva'ea ruvihava pype eitambere'ia pavēi nehē, ei Pedro'ga ga pe. A'ereki nde ere'uhu: “Tamondo ti nhiitambere'ia Tupana'ga

ra'uva mbuhura kwepyguka,” ereuhu nde, ei ga Simão'ga pe. ²¹Ore Tupana'ga ra'uva mbuhurukarame ko nde orereheve'ea rūi. A'ereki nde ndepy'a te'varuhu Tupana'ga pe, ei Pedro'ga ga pe. ²²Erojijyi ti ejeaporoḡitate'varuhua. Enhi'i ti Tupana'ga pe tomombo ti ga nderekote'varuhua nde hugwi nehē, ei ga. ²³A'ereki ji anhimombaragwaha nenhimyrouhūhetea rehe. Nandepiro'yi nde ete'varuhua hugwi, ei ga Simão'ga pe.

²⁴Igwete ga ei Pedro'ḡa pe:

—Pehe ti penhi'i Tupana'ga pe ji repyga tanhimondoukaryme ti ga hahyva'ea ruvihava pype penembi'eagwera rupi nehē, ei Simão'ga ḡa pe.

²⁵Aerē Pedro'ga imombe'ui ḡwembikwahava pevove'ḡa pe João'ga pavēi Jesus'ga nhi'iḡa imombe'gwovo ḡa pe. A'ero ḡa jivyri imbojoapiapiavo ogwovo cidades pe Samariapeve'ḡa gwyrri pe Jesus'ga mombe'gwovo ḡa pe. Aerē ḡa vahemi Jerusalém me.

Etiópiapeva'ea

²⁶Aerē nhandepojykaharete'gapyrive'ga yvagipeve'ga ruri javo Filipe'ga pe:

—Heregwovo ypihua koty pehe pe – kiroki pehea oho Jerusalém hugwi ongae'yma rupi ogwovo cidade de Gaza pe, ei Tupana'gapyrive'ga ga pe.

^{27–28}A'ero Filipe'ga hoi ogwovo. A'ea ja ruvihava'ga hoi pea rupi Etiópiapeve'ḡa gwyrripeve'ga. Oporavyky ga Candacehēa pe jipi – kiroki hēa ḡanduvihavuhuhēa Etiópiapeve'ḡa gwyrri pe. Gwepia katu ga itambere'ia hēa pe. Uhu na'ē ga Jerusalém me Tupana'ga mboheteavo. Kiro ga hoa'javi pea rupi ojivya ojigwyrri pe jitehe Etiópiya pe. Igwete ga reni gwyrua pype ḡwenonhandavuhua pype ogwovo. Ohorame ga nhi'iḡi ikwatijara pe oina – kiroki Isaíasva'ea Tu-

pana'ga nhi'iġa momb'euharava'ea okwatija inoġa. ²⁹A'ea ja Filipe'ga hoi pehea rupi ogwovo no. Igwete Tupana'ga ra'uva ei ga pe:

—Heregwovo garyruhua pyri ekovo jpyvo.

^{30–33}A'ero Filipe'ga hojipei ipyri ogwovo. Igwete Etiópiapeve'ga nhi'inhi'ġi Isafasva'ea rembikwatijaragwera pe oina – kiroki Tupana'ga okwatijaruka ahe ve hako. Aherembikwatijara e'i:

“Gweroho ġa ovelha tijuka jawo,” e'i.

“Cordeiro hava mondohogame nonhi'ġi upa,” e'i ikwatijara.

“T'javijitehe ko ga no.

Gweroho ġa ga tijuka ga jawo,” e'i.

“Gwerohorame ga nonhi'ġi upa,” e'i ikwatijara.

“Ġa ga mbotegweterame ojipe'ġa ndovavagahivi ga rehe,” e'i.

“Ndahakypwepori ga.

A'ereki ġa ga juka yvyakotyve'ġa hugwi,” e'i aherembikwatijara.

Igwete Etiópiapeve'ga nhi'inhi'ġi jupe oina gwyrua pype. Henduvame ganhi'ġa Filipe'ga ei ga pe:

—Erekwaha po nde aheremi-mombe'ua? ei Filipe'ga onhi'ġa mondovo ga pe.

—Avi ahã novia, ei ga. Marã po ji ikwahavi? A'ereki nimombe'uhavi ji ve, ei ga. Ejiupi ji pyri eina, ei ga Filipe'ga pe.

Igwete Filipe'ga jiupiri oina ga pyri a'ero ga rupi ogwovo. ³⁴Igwete ga ei Filipe'ga pe:

—Ji mbo'e ti a'ea rehe. Ma'ġa pe ahe ei ikwatija Tupana'ga nhi'iġa momb'euharava'ea? ei ga. Ojive ahe ei? Mara'ngu po ojipe'ga pe jawo? ei Etiópiapeve'ga ga pe.

³⁵—Jesus'ga pe ahe ei gweroho ġa ga jukavo jawo, ei Filipe'ga ga pe.

Kiro Filipe'ga Jesus'ga momb'e'umbe'ui aherembikwatijara momb'e'ukatuavo a'ero ga pe.

^{36–38}Ohorame pea rupi kiro ġa vahemi ypiahu'ia pyri. Igwete Etiópiapeve'ga ei:

—Agwa reki yhya, ei ga. Nanhimobattizai po ti nde nehē? ei ga ga pe.

Igwete Etiópiapeve'ga imombigukari ġwenonhandavuhua. A'ero ġa jogwerojyvi ojogwergwovo y pe. Igwete Filipe'ga ga mobattizai.

³⁹Ġa ěrame yhya hugwi nhandepojy kaharete'ga ra'uva Filipe'ga rerohojipei. Etiópiapeve'ga ndohepiaga'javi ga a'ero. Igwete ga hoi ogwovo pea rupi gworyvamo Etiópiapeve'ga. ⁴⁰Kiro Filipe'ga ukwahavi cidade de Azoto pe. Aerē ga imbojoapiapi ogwovo cidades pe Jesus'ga momb'e'gwovo ġa pe. Aerē ga vahemi cidade de Cesaréia pe.

Saulova'ea ojiko reki Jesus'ga rehe

9 A'ea ja ko Saulo'ga nhimbohovajari Jesus'gareheve'ġa ndehe ta'apiti pa ġa jawo. Igwete ga hoi mbatera kwava'ěhara'ġa nduvihavuhu'ga pyri. ²Igwete ga ei ga pe:

—Ekwatija ti enhi'iġa mondovouka judeus'ġa pe cidade de Damasco pe ji kwahavuka ġa pe, ei ga. Aroho ti ji nerembikwatijara a'ero hepiuka ġa pe ġajatykahava pype tajipoko ti ġa nehē, ei Saulo'ga ga pe. A'ero po ti ji ġa ndekari pevo nehē – kiroki ġa oho Jesus'ga nhi'iġa rupi. Ġa ndepiagame po ti ji ġa pyhyphygukari ġa nderurahyavouka avo jitehe Jerusalém me nehē akwaimbae'ġa kunhangwera'ġa no, ei Saulo'ga ga pe.

—Kwa. Takwatija ti ji nde momb'e'gwovo ġa pe, ei ikwava'ěhara'ġa nduvihavuhu'ga ga pe.

Igwete ga ikwatijari Saulo'ga pe imondovo togweroho ti ga a'ea jawo.

³Igwete Saulo'ġa hoi pea rupi okovo. Ġa vahēġwerirame Damasco pe kotihĩ hendy'javuhuva'ea uhu ga pyri yvaga hugwi. Hendy'javuhuva'ea pyteri pe ga

reko i a'ero. ⁴A'ea ga mombori vyvo ga noġa. Igwete ga henduvi ganhi'iġa.

—Saulo, Saulo! ei ga ga pe. Maraname nde imbohahyukaruhu ji ve?

⁵—Manamo pe naerū? ei Saulo'ga ga pe.

—Ji ko Jesus, ei nhandepojykaharete'ga ga pe. Ji ve nde erembohahyukaruhu. ⁶Emo ji a'e nde ve kiro: Epoā egwovo cidade pe, ei ga Saulo'ga pe. Pevove'ga po ti omombe'u nde ve nderekoagwama nehē, ei Jesus'ga ga pe.

⁷Saulo'garupive'ġa nonhi'iġi o'ama. A'ereki ġa ġwenduvipe ojipe'ga nhi'iġa. Emo ġa ndohepiagi ga. ⁸Igwete Saulo'ga po'ami. Kiro ga ma'ēi novīa, emo ga ndahehai reki. Igwete ġa ga popyhygi ga rerogwovo Damasco pe. ⁹Trēs ga gwēhae'yma rerokiri. Ndo'ui ga mbatera. Ndo'y'ui ga no. Onhi'inhi'ī ga Tupana'ga pe a'ero.

¹⁰A'ea ja Ananias'ga reko i Damasco pe. Pevo ga ruvi Jesus'gareheva'ero. Igwete Jesus'ga jipiukari ga pe.

—Ananias, ei ga ga pe.

—Gara? ei ga.

¹¹—Heregwovo pea rupi kiroġwe – kiroki pehea pe ġa e'i Direita, ei Jesus'ga ga pe. Peho ti Judas'ga ronga pe Saulo'ga reka – kiroki ga cidade de Tarsopeve'ga. Kiro ga nhi'iġi Tupana'ga pe, ei Jesus'ga. ¹²Orohepiuka ji nde ga pe ko. A'ero ga hepiagi nderuraġwama ojipyri, ei ga. Igwete nde pokogi ga rehe ga mboheak-wakatuavo. Nahā ti eho ga pyri a'ero, ei ga Ananias'ga pe.

¹³Igwete Ananias'ga ei:

—Po ahe ndohoi Saulo'ga pyri hamo, ei ga. He'yive'ġa omombe'u gareaporoġita ji ve oji'i. Oko te'varuhu ga ndereheve'ġa pe Jerusalēm me heaji'i, ei ga Jesus'ga pe. ¹⁴Kiro ikwava'ēhara'ġa nduvihava'ġa ga mbuhuri avo ore pyri topyhy ti ga ġa javo – kiroki ġa onhi'inhi'ī nde ve jipi.

Ore pyhy pota ga a'ero tomongi ġa cadeia pype javo, ei Ananias'ga Jesus'ga pe.

¹⁵Emo Jesus'ga e'i ga pe:

—Eho jate ti akoja'ga pyri. A'ereki ji anhimoirūuka ga pe kiro, ei Jesus'ga ga pe. Ji mombe'u po ti ga judeus'ġarūive'ga pe ġanduvihava'ġa pe nehē israelitas'ga pe nehē no, ei ga Ananias'ga pe. ¹⁶Jihi ti tahepiuka hahyaġwama ga pe, ei ga. Nhiarōe'ŷve'ġa po ti okwahavuka hahyva'ea ga pe ga ji mombe'urame ġa pe nehē. Emo po ti ga onhimomirana jupe nehē tamombe'u tuhē ti Jesus'ga ġa pe javo nehē, ei Jesus'ga ga pe.

¹⁷A'ero Ananias'ga hoi ogwovo Judas'ga ronga pe okiavo Saulo'ga pyri. Saulo'ga onhi'inhi'ī Tupana'ga pe. Igwete Ananias'ga pokogi ga rehe. Igwete Ananias'ga ei ga pe:

—Nhiirū, ei ga Saulo'ga pe. Nhandepojykaharete'ga – gaha ojipiuka nde ve pea rupi nde rurame Jesus'ga – kiro ga ji mbuhurukari nde pyri teremboheakwa katu ti ga javo ji ve, ei ga. Terepojkauka ga jira'uva pe javo ga ji mbuhurukari nde pyri kiro, ei ga Saulo'ga pe.

¹⁸Kotihī indurugi Saulo'ga reakwara hugwi pira pea'java'ea. A'ero ga hep-iakatua'javi. Kirē Saulo'ga nhimobati-zaukari Jesus'gareheva'ero. ¹⁹I'urame mbatera ga pytupoakaramo.

Saulova'ea omombe'u Jesus'ga Damasco pe

Igwete Saulo'ga pytaahi'vi Jesus'gareheve'ġa pyri Damasco pe. ²⁰Nambegwei ga ogwovo judeus'ġa jatykahai pe Jesus'ga mombe'gwovo ġa pe.

—Jesus Cristo'ga ko Tupana'ga ra'yramo tuhē oko, ei ga ġa pe.

²¹Ganhi'iġa renduvame ġa nhimomby'apavi. Igwete ġa ei ojohupe:

—Marā naerū? Saulo'ga oko te'varuhu hete ġa pe Jerusalēm me heikwehe

– kiroki ġa onhiġ Jesus'ga pe jipi, ei ġa. Aerē ga ruruhui kokoty tapyhy ti ġa nderogwovo ikwava'ēhara'ġa nduvi-hava'ġa pyri javo. Agwa'ga ko ga rūi naerū? ei ġa ojohupe.

—Ki ga tuhē reki a'ea, ei ġa.

Onhimomby'a hete ġa a'ero Saulo'ga nhi'ġa renduva Jesus'ga mombe'urame.

²² Igwete Saulo'ga ega'ei ġa pe:

—A'iti tuhē Jesus'ga ko Cristoramo oko Tupana'ga remimbuhurukaramo, ei Saulo'ga ġa pe.

Igwaigwavete Saulo'ga heroviarukari ġa pe Jesus'ga mombe'urame ġa pe. Henduvame garemimbo'ekatua judeus'ġa nonhi'ġa'javi ga pe a'ero Damascopeve'ġa.

²³ He'yi Saulo'ga kiri. Aerē judeus'ġa jatykai marā po ti nhande ga jukai javo ojohupe novġa. ²⁴ Igwete ġa ami jurukwara pyri – perope jupihavuhua oatima cidade – jurukwara pyri ġa ami arimo ppytunimo tipyhy ti Saulo'ga jukavo javo novġa. Emo Saulo'ga okwaha ġanhi'ġa. ²⁵ Nurā garemimbo'ehara'ġa ga rerohei ppytunimo ga rerojiupia jupihavuhua rehe. Igwete ġa ga mbo'avi pandyruhua pype ga mbojyva mytu'ē me ga mondovo ga moka'nhyima ġa hugwi.

Saulova'ea ojivy Jerusalém me

²⁶ Aerē Saulo'ga jivyri Jerusalém me. A'ero ga hopotari Jesus'gareheve'ġa pyri ġa nderekovo. Emo ġa okyhyji pa ga hugwi. A'reki ġa ndogweroviari Saulo'ga jikoga Jesus'ga rehe. ²⁷ Nurā Barnabé'ga ga rerohei Jesus'ga moirūhara'ġa pyri ovavagahiva ga rehe ga mombe'ukatavo ġa pe. Igwete Barnabé'ga ei ġa pe:

—Nhandepojykaharete'ga ojipiuka Saulo'ga pe pehea rupi ga horame heikwehe, ei ga ġa pe. Igwete Jesus'ga nhi'ġi ga pe, ei ga. A'ero Saulo'ga jikogi ga rehe ga mombe'gwombe'gwovo

ojipe'ġa pojihuve'yima Damasco pe heikwehe, ei Barnabé'ga ga mombe'gwovo ġa pe.

²⁸ A'ero Saulo'ga pytai Jesus'gareheve'ġa pyri ogwoogwovo ġa ndupi Jerusalém rupi. Igwete ga nhandepojykaharete'ga mombe'ui Jesus'ga mombe'ui Jerusalémmeve'ġa pojihuve'yima. ²⁹ Igwete Saulo'ga nhi'ġayvari judeus'ġa pe – kiroki ġa grego ġanhi'ġa. Ga Jesus'ga mombe'urame ġa pe ġa ga jukapotari novġa. ³⁰ Jesus'gareheve'ġa ikwahavame Saulo'ga rerohei ġa hugwi cidade de Cesaréia pe. A'ea hugwi ġa ga mondoid cidade de Tarso pe.

³¹ Kirē ojipe'ġa nombohayukara'javi Jesus'gareheve'ġa pe a'ero Judéiapeve'ġa gwyri pe Galiléiapeve'ġa gwyri pe no Samariapeve'ġa gwyri pe no. Igwaigwavete ġa jikohetei Jesus'ga rehe a'ero imondovo imohina ga rehe. Tupana'ga ra'uva ġa pokopoko jipi. A'ero igwaigwavete ġa ojipe'ġa mbojikogukari Jesus'ga rehe.

Pedrova'ea omombi Enéiasva'ea ka'nauhūa

³² Aerē Pedro'ga imbojoapiapi ogwovo cidades pe. Aerē ga vahemi cidade de Lida pe ogwovo Jesus'gareheve'ġa pyri. ³³ Pevo ga nomyive'ga repiagi gakupeupava rehe Enéias'ga. Oito kwara gamynhe'yima rehe. ³⁴ Igwete Pedro'ga ga repiagi javo ga pe.

—Enéias, Jesus Cristo'ga omombi kiro neka'nauhūa nde hugwi, ei ga. Epo'ā ti herekokatuavo ekupeupava, ei Pedro'ga ga pe.

³⁵ Kotihġ Enéias'ga po'ami a'ero. Igwete ġa nhaporemo ġa nduri ga repiaga Lidapeve'ġa nhumeve'ġa no. Sarena ei ġa nhuhūa pe. Ga repiagame ġa jikopavi Jesus'ga rehe a'ero.

Pedrova'ea ombogwera Tabitava'ea

³⁶ A'ea rupi Tabitahēa ruvi cidade de Jope pe. Igwete hēa tetirūaramo upa. Hēa ko Jesus'garehevehēa. Dorcas ko hēarera Gréciapeve'ga nhi'igimo. Gwereco katu katu hēa ojipe'ga jipi. Ombatera hēa omondomondo imbatere'ŷve'ga pe jipi. ³⁷ Igwete hēa tetirūaramo. A'ero hēa manoi hete upa. Igwete hēapavēive'ga ipyhei hēara'oa herojiupia onga jo'ari pe inoḡa. ³⁸ Igwete Jesus'gareheve'ga mokonha'ga mondoukari Pedro'ga pyri. A'reki ḡa okwaha garuva cidade de Lida pe – a'ea ojopyri u cidade de Jope pavēi. Igwete ḡa ḡa mondoukari Pedro'ga pyri tuhu ti ga kotihī javo.

³⁹ A'ero Pedro'ga ruri ḡa ndupi. Ga vahemame ḡa ga roerojiupiri onga jo'ari pe. Igwete aherembirekokwera'ga Pedro'ga atimani o'ama ojehe'gwovo Tabitahēa rehe omano ahe ore hugwi javo. Igwete ḡa hepiukari opira ga pe hēarembi-apoagwera i'arimova'ea igwyriva'ea no. A'ea hēa omboja ḡa pe jipi okorame ḡa pavēi. ⁴⁰ Igwete Pedro'ga ḡa mo'embavi ḡa mondovo okia hugwi. A'ero ga renypy'andurugi onhi'igā Tupana'ga pe. Igwete ga ami ojirovaga hēara'oa pe.

—Tabita, epo'ā, ei ga hēa pe.

Kiro hēa ma'ēi a'ero. Pedro'ga repiagame hēa vyri oina. ⁴¹ Igwete ga hēa popyhygi hēa mopo'ama. A'ero ga Jesus'gareheve'ga mbuhurukara'javi ojipyri aherembirekokwera'ga jara'ga no. Igwete ga hēa repiukari ḡa pe.

⁴² Aerē ḡa imonhimoanhambavi imombe'gwovo Jopepeve'ga pe. Ikwahavame he'yive'ga jikogi Jesus'ga rehe a'ero. ⁴³ Igwete Pedro'ga pytai Jope pe Simão'ga ronga pe upa. Simão'ga ko mbiara pira apoharamo oko.

Cornéliova'ea ombuhuruka

Pedrova'ea ḡwonga pe

10 A'ea rupi Cornélio'ga reko cidade de Cesaréia pe. A'reki ga pevo u soldados'ga nduvihavamo. Soldados'ga ko romanos'ga Itáliepeve'ga gwyrahugwive'ga onhimongyavo. ² Cornélio'ga ojiko Tupana'ga rehe ga mboheteavo jipi ḡwongapypeve'ga pavēi. He'yi ga omondomondo itambere'ia judeus'ga pe imbatere'ŷve'ga pe. Onhi'inhi'ī ga Tupana'ga pe jipi. ³ Kiro ga reko onhi'igā Tupana'ga pe. Ka'aru trēs horas rupi Tupana'gapyrive'ga yvagipeve'ga jipiukari Cornélio'ga pe. Kiro ga ruri javo ga pe.

—Cornélio, ei ga ga pe.

⁴ Ga repiagame Cornélio'ga kyhyji-hetei a'ero.

—Gara? ei ga ga pe.

—Tupana'ga ḡwendu nenhi'igā ojive, ei Tupana'gapyrive'ga ga pe. Gwepia ga neremimondoa imbatere'ŷve'ga pe a'ea ko pyry hete javo. Nurā ga ji mbuhuri nde pyri, ei ga. ⁵ Kiro ji ei nde ve a'ero: Emondo ti ejipyrive'ga kiro Jope pe Simão Pedro'ga reruruka. ⁶ Mbiara pira apohara'ga ronga pe ga ruvi Simão'ga ronga pe. Ypiahua koty ko tuvi garonga, ei ga Cornélio'ga pe.

⁷ Onhi'imbarirē ga pe Tupana'gapyrive'ga hoi ga hugwi. A'ero Cornélio'ga mokonha'ga mbuhurukari ojipyri – kiroki ḡa oporavyky ga pe garonga pype. Soldado'ga ga ombuhuruka no – kiroki ga gapyrituhēve'ga. Soldado'ga ga javijitehe ojiko Tupana'ga rehe no. ⁸ Igwete Cornélio'ga ḡa mbuhurukari ojipyri imombe'gwovo ḡa pe Tupana'gapyrive'ga nhi'igā ojive. Igwete ga ḡa mondoi Jope pe Pedro'ga reruruka.

⁹ Ko'emame ḡa vahemi Jope koty. A'ea ja ko Pedro'ga jiupiri onga arimo ipereuhuva'ea arimo. Ahaji katu ga hoi

tanhi'i Tupana'ga pe javo. ¹⁰⁻¹¹ A'ero ty'ara ga jukai. Ĝa imboavujikwerame mbatera ga pe ga hepiagi yvagipeva'ea. A'ereki Tupana'ga gwepiuka ga pe yvaga rovapytymba'vogipyra. Kiro hyruhua ijyvi ga pyri ta'apynhapira'javuhuva'ea. Quatro ko ipyhykava imbojyhava. ¹² Gwereco paravuhu mbatera ipype onhimongyavo ipyva'ea hyryryva'ea ipepova'ea. ¹³ Igwete Tupana'ga ei ga pe:

—Pedro. Here ijukavo i'gwovo, ei ga ga pe novia.

¹⁴—Avi ahã, ei Pedro'ga. Jinda'uangavi tuhẽ mbatete'varuhua, ei ga ga pe.

¹⁵ Igwete Tupana'ga ea'javi ga pe:

—Jihi a'e pyry jupe. Ite'varuhu terei jupe a'ero, ei ga Pedro'ga pe.

¹⁶ Três vezes ga ea'jaa'javi hepiuka Pedro'ga pe. Aerẽ hyrua jivyra'javi ogwovo yvagi pe jitehe.

¹⁷ Igwete Pedro'ga ei ovytyeri pe:

—Gara rehe Tupana'ga hepiukaruhui nanongara ji ve naerũ? ei ga. Gara rehe ga ji mbo'e pota a'ea pyvõ? ei ga ikwahave'yma.

Ga japyakarama a'ea rehe kiro Cornélio'gahugwive'ĝa ami jupihava pyri jurukwari pe. A'ereki pevove'ĝa omombe'u Simão'ga ronga ĝa pe. Kiro ĝa ami jurukwari pe a'ero. ¹⁸ Igwete ĝa nhi'iĝa mondoi ipypeve'ĝa pe:

—Agwa Simão Pedro'ga ruvi?

—Agwa ko ga ruvi, ei ĝa ĝa pe.

¹⁹ A'ea ja Pedro'ga japyakai hepiagipyra rehe onga arimo oina. Igwete Tupana'ga ra'uva ei ga pe:

—Uhu kiro trêsve'ĝa nde reka, e'i.

²⁰ Here ejyva ĝa pyri a'ero, e'i. Eho tuhẽ ti ĝa ndupi ipojihuve'yma. A'ereki jihi amondouka ĝa nde pyri, e'i Pedro'ga pe.

²¹ A'ero Pedro'ga jyvi Cornélio'gahugwive'ĝa pyri javo ĝa pe.

—Jihi pe ji reka pejikovo, ei ga. Gara rehe pe nduri ji pyri a'ero? ei ga ĝa pe.

²²—Cornélio'ga ko ore mbuhuruka nde pyri soldados'ĝa nduvihava'ga, ei ĝa ga pe. Oko katu ko ga jipi. Tupana'ga rehe ga jikogi ga mboheteavo, ei ĝa. Judeus'ĝa nhaporemõ e'i ga pe: “Pyry hete,” ei ĝa Pedro'ga pe. Tupana'gapyrive'ga yvagipeve'ga uhu ga pyri heaji'i, ei ĝa. Igwete ga ei Cornélio'ga pe: “Emondouka ti ĝa Pedro'ga reruruka ejipyri terehendu ti ganhi'iĝa,” ei Tupana'gapyrive'ga ga pe heaji'i, ei ĝa. Nurã ore ruri kiro nde pyri javo nde ve, ei ĝa Pedro'ga pe imombe'gwovo.

²³ A'ero Pedro'ga ĝa mbuhuri onga pype ĝa mongiavo ojipyri.

Ypyhajive Pedro'ga ei ĝa pe:

—Xaho kiro ga pyri Cesaréia pe a'ero, ei ga ĝa pe.

Igwete ĝa hoi. Jesus'gareheve'ĝa oho Pedro'ĝa ndupi no Jopepeve'ĝa.

²⁴ Ko'emame ĝa vahemi Cesaréia pe. Cornélio'ga ombojatyka pa gwe'yja'ĝa noĝa ĝahã no – kiroki ĝa ga pavẽi ojikoty'a. Garonga pe ĝa ndekoi Pedro'ĝa mboha'uva a'ero upa.

²⁵ Pedro'ga vahemame Cornélio'ga ga repenhani ĝwenypy'anduruga ga pyri tambohete ga javo novia. ²⁶ Emo Pedro'ga ga mopo'ã.

—Tanhimbohetei, ei ga. A'ereki jihi ko vvyakotyva'ea pe javijitehe, ei Pedro'ga ga pe.

²⁷ Onhi'iĝame ga pe Pedro'ga reki garonga pype ĝajatyka repiaga. ²⁸ Igwete Pedro'ga ei ĝa pe:

—Judeus'ĝaruiva'ero ko pe peko novia. Pe atyvi ko ji rekoji judeuramo novia, ei ga. Pekwaha reki pe oreramonhava'ea nhi'iĝa ore ve jipi tapehoi judeus'ĝaruive'ĝa pyri javo. “Tapejihe'ari tuhẽ ti ĝa ndehe,” ei ahe, ei Pedro'ga. Emo Tupana'ga okwahavuka ji ve gweaporoĝita a'ea rehe oji'i, ei ga ĝa pe. “Ite'varuhu terei jara'ĝa pe,” ei Tupana'ga ji ve oji'i, ei

ga. ²⁹Nurā ji ndapojihuvi jioa pe pyri pendeheve'ġa erame ji ve oji'i, ei ga. Kiro ji ei pe me a'ero: Gara rehe pe ji mbuhurukari kokoty a'ero? ei Pedro'ga ġa pe.

³⁰Igwete Cornélio'ga ei ga pe:

—Tamombe'u ti nde ve a'ero, ei ga. Trēs kiro ji kiri ga jipiukarirē ji ve, ei ga. Ka'aru trēs horas rupi ji nhi'iġi Tupana'ga pe avo nhironga pe oji'i. A'ero gapyrive'ga yvagipeve'ga jipiukari ji ve. Hendy'ja hete gapira, ei ga Pedro'ga pe. ³¹“Cornélio,” ei ga ji ve, ei ga. “Tupana'ga ġwendu nenhi'iġa. Gwepia ga neremimondoagwera imbatere'jve'ġa pe,” ei ga ji ve, ei Cornélio'ga Tupana'gapyrive'ga nhi'iġa mombe'gwovo. ³²“Emondo ti ġa Jope pe a'ero Simão Pedro'ga reruruka ejipyri,” ei ga ji ve. “Mbiara pira apohara'ga ronga pe ga ruvi Simão'ga ronga pe. Ypiahua koty ko garonga ruvi,” ei ga, ei Cornélio'ga imombe'gwovo. ³³Kotihī ji ġa mon-doukari nde pyri a'ero, ei ga Pedro'ga pe. Pyry hete a'ero nde ruri avo. Igwete ore jatykapavi kiro Tupana'ga rovai pyteri pe orokovo. Torohendu pa ti Tupana'ga remimombe'ua nde ve, ei ga Pedro'ga pe.

Pedrova'ea omombe'u Jesus'ga Cornélio'ga pe

³⁴Igwete Pedro'ga ei Cornélio'ga pe:

—Kiroġwe ji ikwahahetei, ei ga. Judeus'ġa ndehe jate rūi Tupana'ga reko. Oko pa ga judeus'ġarūive'ġa ndehe no. A'ereki ġa ojo'ja ga pe. ³⁵Ġagwryri pe nhaporemō Tupana'ga oko ġa ndehe ġa jikogame ga rehe okokatuavo, ei Pedro'ga ġa pe.

³⁶—Tupana'ga omondouka onhi'iġa israelitas'ġa pe ikwehe, ei ga. A'ereki Jesus Cristo'ga omanoro ġwaramo Tupana'ga rerekokatuukari nhande ve. A'ereki Jesus'ga nhandepojykaharetero oko, ei Pedro'ga ġa pe. Pekwaha pe a'ea, ei ga imombe'gwovo Cornélio'ga

pe. ³⁷João Batistava'ea ei na'ē ġa pe: “Peko ti Tupana'ga nhi'iġa rupi,” ei ahe, ei ga. Ġa ndekorame hupi ahe ġa mobatizai ikwehe, ei Pedro'ga ġa pe. Aerē ġa Jesus'ga mombe'ui Galiléiapeve'ġa gwryri pe na'ē. A'ero Judéiapeve'ġa gwryri pe nhaporemō ġa ga mombe'umbe'ui, ei ga ġa pe. Pekwaha pe Jesus'ga mombe'ua jipi. ³⁸Pekwaha pe Jesus'ga reaporoġita no Nazarépeve'ga reaporoġita, ei ga. A'ereki Tupana'ga opojykauka ga gwa'uva pe ga mbopopoaka ikwehe. Nurā Jesus'ga rekokatukatui ogwovo ġapyteri pe, ei ga. Diabo'ga ġa pojykarame Jesus'ga ga pe'ai ġa hugwi. A'ereki Tupana'ga Jesus'ga poko ga rerekovo, ei Pedro'ga ġa pe.

³⁹—Orohepia pa ore Jesus'ga reaporoġita Jerusalém me Israelpeve'ga gwryri pe nhaporemō. Igwete ore imombe'ui orerembiepiagawera no, ei ga. Ojuka reki ġa Jesus'ga kutuga ga mo'ama yva rehe. ⁴⁰Emo mokōi ġa kirirē Tupana'ga ga mbogwera ga repiuka orerovaki, ei ga. ⁴¹Jara'ġa pe – kiroki ġa ndojikogi ga rehe – ġa pe ga ndohepiukari ga, ei ga. Ore ve jate ga gwepiuka. A'ereki Tupana'ga ore mo'ē jipe tomombe'u ti ġa Jesus'ga javo. Igwete ore i'ui mbatera ga pavēi ga kweravirē, ei ga Cornélio'ga pe imombe'gwovo.

⁴²—Jesus'ga ei ore ve ikwehe: “Jihi po ti a'e ġandeaporoġita pe mbapava koty nehē omanove'ġa okojive'ġa no,” ei ga. “A'ereki Tupana'ga ei ji ve a'ea rehe hako,” ei Jesus'ga, ei ga. “Ji mombe'umbe'u ti ojipe'ġa pe a'ero nehē,” ei ga ore ve ikwehe, ei Pedro'ga ġa pe.

⁴³—Jesus'ga jitehe Tupana'ga nhi'iġa mombe'uharava'ea nhaporemō omombe'u nhoġwenonde ga kwatija po raka'e, ei Pedro'ga. Igwete ahe ei: “Ġa jikogame ga rehe po ti Tupana'ga imombori ġandekote'varuhua ġa hugwi

nehē ga manoro ḡwaramo ḡa ndepyya nehē,” ei ahe Jesus'ga mombe'gwovo po raka'e, ei ga Cornélio'ḡa pe imombe'gwovo.

Tupana'ga ra'uva uhu Cornélio'va'ea pyri

⁴⁴ Pedro'ga nhi'iḡame ḡa pe Tupana'ga ra'uva ruri ḡa pyri nhaporemo ḡa pojykavo – kiroki ḡa ḡwendu Jesus'ga mombe'ua. ^{45–46} Kiro ḡanhi'iḡa aherembikwahave'ḡva'ea a'ero. Igwete ḡa Tupana'ga mboheteheḡa upa. Henduvame ḡanhi'iḡa judeus'ḡa nhimomby'ai a'ero – kiroki ḡa uhu Pedro'ga rupi Jesus'gareheve'ḡa.

—Iii! Judeus'ḡarūive'ḡa pyri vehevi Tupana'ga omondo gwa'uva ḡa pojykvouka no! ei ḡa ojohupe.

Igwete Pedro'ga ei ḡa pe:

⁴⁷—Nhande pyri na'ē ko Tupana'ga ra'uva uhu ikwehe. Kiro gara'uva ruri ḡa pyri na jitehe no, ei Pedro'ga. Timobaliza ti ḡa yhya pyvō a'ero, ei ga ga pe.

⁴⁸ A'ero Pedro'ga ḡa mobatizaukari ḡa ndekoro ḡwaramo Jesus Cristo'gareheva'ero. Igwete ḡa ei Pedro'ḡa pe:

—Pepytaahi'vi ti ore pyri.

A'ero ḡa pytai ḡa pyri upa.

Pedro'va'ea omombe'u pa Jerusalémmeva'ea pe

11 Aerē ojipe'ḡa ḡa mombe'ui javo Judéiapeve'ḡa gwyri pe.

—Judeus'ḡarūive'ḡa ḡwendu katu kiro Tupana'ga nhi'iḡa no, ei ḡa ḡa mombe'gwovo.

Jesus'ga moirūhara'ḡa pe ḡa imombe'ui jara'ḡa pe no Jesus'gareheve'ḡa pe. ² Aerē Pedro'ga jivyri ua Jerusalém me. A'ero judeus'ḡa nhi'iḡayvari ga pe Jesus'gareheve'ḡa.

³—Maranuhū nde houhui judeus'ḡarūive'ḡa pyri i'gwovo ḡa pavēi?

ei ḡa ga pe. Judeus'ḡa ndojihe'ari te ḡa ndehe, ei ḡa Pedro'ga pe.

⁴ Igwete Pedro'ga ei ḡa pe.

—Tamombe'u pa ti kiro pe me. ⁵ Jihi ko ako na'ē Joep pe nhinhi'ḡa Tupana'ga pe ikwehe, ei ga. A'ero ji hepiagi yvagipeva'ea. A'ereki Tupana'ga gwepiuka ji ve hyrua tapy'ynhapira'javuhuva'ea, ei ga ḡa pe. Yvaga hugwi ijyvi ua. Quatro ko ipyhykava imbojyhava. Igwete ijyvi ua opiga ji pyyvo, ei ga. ⁶ Hepiakaturame ji hepiagi ipype ipyva'ea onharōva'ea hyryryva'ea. Ipepova'ea ji ahepia no, ei ga. ⁷ Igwete ji henduvi Tupana'ga nhi'iḡa jijive. “Pedro,” ei ga. “Here ijukavo i'gwovo,” ei ga ji ve, ei ga. ⁸ “Avi ahā,” a'e ji. “Mbatete'varuhua ndokiangavi jijuru pe,” a'e ji ga pe. ⁹ Emo ga ea'javi ji ve yvaga hugwi: “Jihi a'e pyry jupe. Ite'varuhu terei jupe a'ero,” ei ga ji ve, ei Pedro'ga. ¹⁰ Três vezes ga ea'jaa'javi hepiuka ji ve. Kirē hyrua jivyra'javi ogwovo yvagi pe jitehe ikwehe, ei ga imombe'gwovo ḡa pe.

¹¹—Nanime trêsve'ḡa nduri ji pyri onga pe – peropeaju. Cornélio'ga ombuhuruka ḡa ji pyri Cesaréia hugwi ikwehe, ei ga. ¹² Igwete Tupana'ga ra'uva ei ji ve: “Eho tuhē ti ḡa ndupi ipojuhuve'yma,” e'i ji ve, ei ga. Agwa'ḡa ji aroho ji rupi a'ero Joep hugwi ikwehe. Seis ko ḡa Jesus'gareheve'ḡa, ei Pedro'ga ḡa pe. Aerē ore vahemi Cornélio'ga ronga pe a'ero. ¹³ Igwete ga imombe'ui ore ve: “Tupana'gapyrive'ga uhu ji pyri o'ama nhironga pe oji'i,” ei Cornélio'ga, ei ga. “Igwete ga ei ji ve: ‘Emondouka ti ḡa Joep pe Simão Pedro'ga reruruka ejipyri,’ ei Tupana'gapyrive'ga ji ve,” ei ga. ¹⁴ “Garemimombe'ua rendukaturo ḡwaramo po ti pe hoi yvagi pe a'ero nehē nerongapeve'ḡa pavēi nehē no,’ ei Tupana'gapyrive'ga ji ve,” ei Cornélio'ga.

Pedro'ga omombe'u pa Cornélio'ga nhi'igagwera ojive. Igwete Pedro'ga ei ġa pe no:

¹⁵—A'erogwe ji Jesus'ga mombe'ui ġa pe. A'ero Tupana'ga ra'uva ruripei ġa pyri ġa pojkavo, ei Pedro'ga. Pehepia ko gara'uva ruri nhande pyri ikwehe. Akoja javijitehe kiro turi ġa pyri nohō, ei ga ġa pe. ¹⁶A'ea rupi ji ikwahava'javi reki Jesus'ga nhi'igagwera, ei Pedro'ga. A'ereki ga e'i ikwehe: “João Batista'ga oko ġa pavēi ġa mobatizavo yhya pyvō. Emo po ti Tupana'ga oko pe pavēi nehē imondovouka gwa'uva pe pyri pe pojykauka nehē,” ei Jesus'ga ikwehe, ei ga. ¹⁷Tupana'ga ombuhuruka gwa'uva nhande ve nhande jikogame nhandepojkakaharete'ga rehe Jesus Cristo'ga rehe. A'ea jitehe ga omondo kiro judeus'ġarūive'ġa pe nohō, ei ga. Tupana'ga imondopotarame ġa pe ji namovahī ga a'ero, ei Pedro'ga ġa pe.

¹⁸Henduvame Pedro'ga nhi'iġa ġa ndogwayvara'javi ga a'ero. Igwete ġa Tupana'ga mbohetei pyry hete ga javo.

—Judeus'ġarūive'ġa vehevi Tupana'ga ombopohiruka ġandekote'varuhua hugwi ġa mboheaporoġitapyahuavo, ei ġa ogwovo.

Antioquiapeva'ea ojiko Jesus'ga rehe

¹⁹Estêvão'ea jukarame judeus'ġa ojigwarajuhu Jesus'gareheve'ġa ndehe. Nurā Jesus'gareheve'ġa kwaki'oki'oi a'ero ġa hugwi ogwovo. Jara'ġa oho Feníciapeve'ġa gwyri pe. Jara'ġa oho ypa'ouhū me Chipre pe okovo. Jara'ġa oho cidade de Antioquia pe. A'ero ġa Jesus'ga mombe'umbe'ui ġa pe. Judeus'ġa pe jate reki ġa Jesus'ga mombe'ui. ²⁰Emo jara'ġa Chiprepeve'ġa cidade de Cirenepeve'ġa pavēi ohorame Antioquia pe Jesus'ga mombe'umbe'ui judeus'ġarūive'ġa pe. ²¹Tupana'ga ġa moirū ġa nderekovo. A'ero Antioquiapeve'ġa hendukatui

ġanhi'iġa. Igwete he'yjuhuve'ġa jikogi opojkakaharete'ga rehe Jesus'ga rehe onhimongyavo.

²²Aerē ojipe'ġa hoi Jerusalém me ġa mombe'gwovo Jesus'gareheve'ġa pe.

—Antioquiapeve'ġa ojiko Jesus'ga rehe kiro, ei ġa ġa pe.

Henduvame ġa Barnabé'ga mondoi ġa pyri a'ero Antioquia pe. ²³Igwete ga hoi ġa ndepiaga.

—Tupana'ga omomyry tuhē pe me, ei ga ġa pe.

Igwete Barnabé'ga roryvamo a'ea rehe. Igwete ga ġa mbojikohetei Jesus'ga rehe.

—Pejikopave'ymi Jesus'ga rehe penhimimbotarimo, ei ga ġa pe.

²⁴A'ereki Barnabé'ga ko pyry hete. Tupana'ga ra'uva ga pojyka hete ga rerekokatuavo. Ojiko hete ga Jesus'ga rehe. Igwete ga ġa mbojikojikogi ga rehe no. He'yjuhuve'ġa kiro ojiko nhandepojkakaharete'ga rehe onhimongyavo.

²⁵Aerē Barnabé'ga hoi cidade de Tarso pe Saulo'ga reka. ²⁶Ga repiagame ga ga reruri Antioquia pe. Ojipeji kwara ġa nduvame pevo. A'evo jitehe ġa Jesus'gareheve'ġa nderojatykatykai jipi he'yjuhuve'ġa mbo'eavo. Antioquia pe na'ē ġa ono Cristo'gareheve'ġa ġa ndehe – kiroki ġa ojiko Jesus'ga rehe.

²⁷A'ea rupi ġa pyri Ágabo'ġa nduri Jerusalém hugwi – kiroki ġa omombe'u Tupana'ga nhi'iġa aerējiva'ea no. Igwete ġa nduri Jesus'gareheve'ġa pyteri pe. ²⁸Igwete Ágabo'ga ami javo ġa pe. A'ereki Tupana'ga ra'uva ga mbo'e. A'ero ga ami javo Antioquiapeve'ġa pe ġa momoranduva.

—Aerē po ti ipapavi nhaneremityma nhandegwyripeva'ea nhaporemonehē, ei ga.

A'ea Ágabo'ga imombe'ui ġa pe. Aerē na tuhē ihoi ganhi'iġa rupi ikwehe. Opa pa mbatera Cláudio'ga rekorame nhanderuvihavuhuro ikwehe.

29-30 Nahā Ágabo'ga
imombe'unhoḡwenondei Je-
sus'gareheve'ḡa pe. A'ero ḡa ei
ojohupe:

—Timondo ti itambere'ia nhaneirū'ḡa
pokoga Judéia pe a'ero, ei ḡa.

A'ero ḡa imondomondi. Kiroki ḡa
he'yi gwereko – he'yi ḡa omondo.
Kiroki ḡa mokonhete gwereko – mokon-
hete'i ḡa omondo. Igwete ḡa imondoi
Barnabé'ḡa pe togweroho ti ḡa Judéi-
apeve'ḡa gwyripeve'ḡa pe javo. Aerē
Barnabé'ḡa herohoi Judéia pe Saulo'ga
pavēi imondovo Jesus'gareheve'ḡa nde-
piakatuhara'ḡa pe.

Koji'i ahe ojigwarai Jesus'gareheve'ea rehe

12 A'ea rupi ko Herodesva'ea
rekoi judeus'ḡa gwyrī pe
huvihavuhuro. Igwete ahe jigwarai
Jesus'gareheve'ḡa pyteripeve'ḡa ndehe.
²Igwete Tiagova'ea – kiroki João'ga
reki'yra'ea – Herodesva'ea ahe
akamomborukari itakyhea'javuhuva'ea
pyvō. ³⁻⁴Ikwahavame judeus'ḡa
mbohoryvukara ahejuka rehe,
Herodesva'ea Pedro'ga pyhygukari
no. Igwete ahe Pedro'ga mondoukari
ga mongiavouka cadeia pype. Ahe
ga mondoukari soldados'ḡa po pe
dezesseisve'ḡa pe tohemyme ti ga
javo. Quatrove'ḡa gwepia na'ē ga. Kirē
ojipe'ḡa quatrove'ḡa py'rovo. Quatro
vezes ḡa jopy'rupy'rui ga repiaga ara
rupi ypytunimo no. Nahā Herodesva'ea
ga mondoukari soldados'ḡa po pe
tapemohemukari ti Pedro'ga javo.
A'ea rupi judeus'ḡa japoi toryva
pāo ndovuriva'ea i'gwovo. Igwete
Herodesva'ea ei ovyteri pe: “Na
judeus'ḡa i'upavi na'ē Páscoa rupiara,” ei
ahe. “Aerē po ti ji Pedro'ga mbuhurukari
imbojambojaruka garekote'varuhua ga
rehe ḡandovaki hete nehē. A'ero po ti
ji ga jukaukari nehē,” ei Herodesva'ea

ovyteri pe novia. ⁵Igwete ahe
Pedro'ga mombytai cadeia pype. Emo
Jesus'gareheve'ḡa onhi'inhi'i hete
Tupana'ga pe emohemuka ti Pedro'ga
cadeia hugwi javo.

Pedrova'ea ohē cadeia hugwi

⁶Aerē Herodesva'ea ei ovyteri pe:
“Ko'emame po ti ji Pedro'ga mbuhurukari
ḡandovaki nehē,” ei ahe novia.
Ypytunimo Pedro'ga kiri soldados'ḡa py-
teri pe mokonha'ḡa pyteri pe. Solda-
dos'ḡa opokwa memei ga ojihe itan-
huramuhūa pyvō ga rerekovo. Ojipe'ḡa
opojyka hovapytymbava o'ama hepi-
aga. Igwete Pedro'ga kiri upa. ⁷Kotihī
Tupana'gapyrive'ga ukwahavamo o'ama
Pedro'ga pyri yvagipeve'ga. Hendy'ja
hete cadeia pype a'ero. Igwete ga pokogi
Pedro'ga jati'yva rehe toma'ē ga javo.

—Haite! Here evya, ei ga javo Pe-
dro'ga pe.

A'ero itanhuramuhūa ihiri Pedro'ga
poa hugwi. ⁸Igwete Tupana'gapyrive'ga
ei ga pe:

—Embogwa eku'ayvira. Emongi
epyruhua nohō, ei ga javo ga pe.

Igwete Pedro'ga imongi a'ero.

—I'arimova'ea emongi ejoa ji reviri, ei
ga ga pe.

⁹Igwete Pedro'ga hoi ga reviri
ogwovo. Ndogweroviari reki ga
Tupana'gapyrive'ga rembirohoa novia.
“Jikiri pe ji ga repiagi,” ei ga novia.
¹⁰Kiro ḡa kwavi soldados'ḡa pyvō.
Kiro ḡa kwavi jara'ḡa pyvō no. Igwete
ḡa vahemi jupihai pe jurukwara
pyri. A'ea rupi ko ahe oho cidade
pe. Hovapytymbava ko ferrova'ea.
Kiro ḡa vahemi ipyri. Igwete a'ea
nhovapytymba'vogi ḡa pe. Igwete ḡa
ēi cadeia hugwi a'ero ogwovo cidade
rapea rupi onga pyvō okwava. Kotihī
Tupana'gapyrive'ga hoi ga hugwi ga
reja.

¹¹ Kiro Pedro'ga ikwahavi a'ero. “A'iti tuhē reki!” ei ga. “Tupana'gapyrive'ga ji rerohei tuhē cadeia hugwi. Jipojykaharete'ga ombuhuruka ga ji pyri,” ei ga. “A'ero ga ji mbopiro'yukari Herodes'ga popoakara hugwi judeus'ğa ndeaporoğitate'varuhua hugwi no,” ei Pedro'ga ovyvteri pe.

¹² Ojapyakarē a'ea rehe kiro ga hoi Mariahēa ronga pe João Marcos'ga yhēa ronga pe. Igwete ga vahemi onga jupihai pe. A'ea ja Jesus'gareheve'ğa jatykapavi onga pe onhimongyavo onhi'inh'i'ğa Tupana'ga pe.

—Emohemuka ti Pedro'ga cadeia hugwi, e'ie'i ға ga pe.

A'ereki ға ndokwahavi ve Pedro'ga hemagwera jugwi. ¹³ Igwete Pedro'ga vahemi onga jupihai pe okwaokwa hovapytymbava rehe o'ama. A'ero kujahēa ruri henduva Rodehēa.

—Ma'ğa pero okwa? ei hēa javo ga pe.

¹⁴ Pedro'ga nhi'i'game hēa nhimombaragwahavi hehe. A'ero hēa nhani tamombe'u javo jara'ğa pe. Emo hēa omoka'nhy reki hovapytymba'voga ga pe gworygworyva ғwaramo ga rura rehe. Igwete hēa nhani javo.

—Pero Pedro'ga ami hovapytymbava pyri, ei hēa ға pe.

¹⁵ Ndogweroviarihu ға hēanhi'ğa.

—Ere'eteheuhu nde, ei ға hēa pe.

—Avi ahā, ei hēa. Ki ga jitehe pero o'ā, e'ie'i hēa ға pe novia.

—Gara'uva po, ei ға a'ero.

¹⁶ Pedro'ga o'amete jiji hovapytymbava rehe okwaokwa. A'ero ға hoi hovapytymba'voga ga pe. Ga repiagame ға nhimomby'apavi a'ero upa. ¹⁷ Igwete ga reki onga pype ға pyri. A'ero ga nhipova'eği tapenhi'iği ti ji renduva javo. Igwete ga imombe'ui ға pe Tupana'ga remimohemukara cadeia hugwi.

—Peho ti imombe'gwovo nhimohemagwera Tiago'ga pe jara'ğa pe no nhaneirū'ğa pe, ei ga ға pe.

Igwete Pedro'ga hoi ға hugwi a'ero ogwovo.

¹⁸ Ko'eğaturame soldados'ğa ndekotehei Pedro'ga repiage'yma cadeia pype.

—Mahā Pedro'ga naerū? e'ie'i ға ojo-hupe novia.

¹⁹ Igwete Herodesva'ea ga rekarukari cadeia pype novia. Emo ға ndohepiagi ga. A'ero Herodesva'ea soldados'ğa mbuhurukari ға monhi'ğa ma rupi te ga hoi naerū javo ға pe. Emo ға ndokwahavi reki Pedro'ga hoagwera jugwi. Nurā Herodesva'ea soldados'ğa jukaukari a'ero.

Aerē Herodesva'ea hoi judeus'ğa gwyrā hugwi Judéia hugwi. Cidade de Cesaréia pe ahe hoi opytavo.

Herodesva'ea manoagwera

²⁰ Herodesva'ea omondomondouka mbatera ogwyrā hugwi cidadespeve'ğa pe jipi Tiropeve'ğa pe Sidommeve'ğa pe no. Aerē ahe nhimboahiahivi reki ға pe. Nurā ға ei ojohupe:

—Timonhyrō ti Herodes'ga kiro. Nhande ga monhyrōe'ymame po ti ga nombuhurukara'javi mbatera nhande ve nehē, ei ға ojohupe.

Nurā ға jogwerohoi naē Herodesva'ea moirūhara'ga pyri Blasto'ga pyri onhi'igatuavo ga pe tovavagahi ti ga nhande rehe javo. Aerē ға jogwerohoi Herodesva'ea pyri.

—Xajogwereko katu ti, ei ға Herodesva'ea pe.

²¹ Igwete ahe ei:

—Ojipe'ia rupi po ti ji nhi'iği pe me nehē, ei ahe ға pe.

—Kwa, ei ға ogwovo.

A'ea rupi katu Herodesva'ea jigwagi opikatua mongiavo ғanduvihavuhuro. Igwete ahe hoi ғapyteri pe ojiupia oina ғwendava rehe. A'ero ahe nhi'inh'i'ği ға pe. ²² Henduvame ahenhi'ğa ға javo.

—Herodes'ga ko yvagipeve'ga. Yvyakotyve'ga rūi ko koro, e'i tehe ģa ahe ve.

²³ Herodesva'ea nomombigi reki ģanhi'itehea ojihe. Nomboheteukari ahe ģa pe Tupanete'ga. Nurā nanime Tupana'gapyrive'ga ruri ahe pyri yvaga hugwi ahe moheō'aruka. A'ero hevo'ia ihu'uu'upavi aherevega. Kirē ahe manoi upa.

²⁴ Igwaigwavete Jesus'gareheve'ģa imombe'ui Tupana'ga nhi'iģa imonhimoanhana. Igwaigwavete ojipe'ģa hendukatui a'ero onhimongyavo.

²⁵ Barnabé'ga gweroho itambere'ia Jesus'gareheve'ģa ndepiakatuhara'ģa pe Jerusalém me Saulo'ga pavēi. Imondopavirē Barnabé'ģa jivyri Antioquia pe a'ero. Gweru ģa João Marcos'ga ojupi.

Ahe omo'ē Barnabéva'ea Saulova'ea no

13 Kiro Antioquia pe oko Jesus'gareheve'ģa pyteri pe ģambo'ehara'ģa Tupana'ga nhi'iģa mombe'uhara'ģa no. Ģa ko Barnabé'ga; Simão'ga – kiroki ga ipiryvytunuhuve'ga; Lúcio'ga – kiroki ga Cirenepeve'ga; Saulo'ga; Manaém'ga – ga ko onhimomboaka gubernadoraģwama'ga pavēi Herodes'ga pavēi. ² Igwete ģa Tupana'ga mboheteheitei. Xanhi'i Tupana'ga pe javo ģa ndo'ui mbatera ojogwerekovo. A'ea rupi ko Tupana'ga ra'uva ei ģa pe:

—Pemo'ē kiroģwe Barnabé'ga Saulo'ga no toporavyky ti ģa ji ve Jesus'ga mombe'gwovo, e'i ģa pe. A'ereki ji a'e nhiģwenonde ģahā po ti oporavyky ji ve javo, e'i ģa pe.

³ A'ero ģa nhi'iģi Tupana'ga pe i'ue'yma. Kirē ģa pokogi Barnabé'ģa ndehe pejogweroho ti Jesus'ga mombe'gwovo a'ero javo. A'ero ģa ģa mondoukari ojihugwi.

Barnabéva'ea oho Chipre pe Saulova'ea pavēi

⁴⁻⁵ A'ero ģa jogwerohoi Barnabé'ga Saulo'ga pavēi. A'ereki Tupana'ga ra'uva omondouka ģa. João Marcos'ga oho ģa ndupi no ģamoirūharamo. Igwete ģa hoi cidade de Selêucia pe. Pevo ģa avi itayharuhua pype ogwovo ypa'ouhū me Chipre pe. Pevo ģa jari upa cidade de Salamina pe. Igwete ģa hoģahoi judeus'ģa jatykahai pe imombe'gwovo Tupana'ga nhi'iģa pevove'ģa pe. ⁶⁻⁸ Aerē ģa hoi ypa'ouhūa rupi ogwovo cidade de Pafos pe. Pevo ģa judeu'ga repiagi Barjesus'ga. Ojipe'ģa nhi'iģimo garera Elimas. Ipaji ko ga huvihava'gareheva'ero.

—Tupana'ga nhi'iģa mombe'uharamo ko ji rekoi, ei Elimas'ga ģa pe jipi o'mbero.

Igwete Barnabé'ģa ga repiagi pevo. Igwete Elimas'ga ruvihava'ga Barnabé'ģa mbuhurukari ojipyri Sérgio Paulo'ga – kiroki ga pevove'ģa governador'ga. Okwaha hete ga mbatera Sérgio Paulo'ga. Tahendu ti Tupana'ga nhi'iģa javo ga Barnabé'ģa mbuhurukari ojipyri. Emo Barnabé'ģa horame ga pyri Elimas'ga ģa movahī tonhi'iģyme ģa ga pe javo. “Tojikogyne ti jiruvihava'ga Jesus'ga rehe,” ei Elimas'ga ipajive'ga. ⁹ Igwete Saulo'ga – ojipea ko garera Paulo – Tupana'ga ra'uva ga pojyka hete. A'ero ga Elimas'ga repiaheitei javo ga pe.

¹⁰ —Netiruahū hete nde Diabo'ga ja! ei ga ga pe. Pyryheteve'ea nde eremovahiuhū. Nde eremoandyandi paravuhu ekovo, ei ga ga pe. Nane'yimi nde Tupana'ga nhi'iģaatyviva'ea mombe'ui! ei Paulo'ga ga pe. ¹¹ Nurā po ti Tupana'ga nde movahiuhūi kiro nehē. Nanderehaahi'vi ti nde kiro hepiage'yma kwara nehē, ei ga Elimas'ga pe.

Kotihī turi pyytunahiva Elimas'ga pe ga mbohehae'yma. Igwete ga reko-reko'ihui ogwovo.

—Pejijo ji popyhyga ji rerogwovo, e'ie'i ga ġa pe.

¹²Hepiagirē Elimas'ga rehae'yma Sérgio Paulo'ga jikogi Jesus'ga rehe. A'ereki ga onhimomby'a nhandepojykaharete'ga mombe'ua rehe.

Paulova'ea oho Antioquia pe

¹³Aerē Paulo'ġa avi itayharuhua pype ogwovo Pafos hugwi. A'ero ġa hoi Panfiliapeve'ġa gwyrri pe ogwovo cidade de Perge pe. A'ea rupi João Marcos'ga hoi ġa hugwi ojivya Jerusalém me. ¹⁴Aerē Paulo'ġa hoi Perge hugwi pea rupi ogwovo. Aerē ġa vahemi cidade de Antioquia pe Pisídiapeve'ġa gwyrri yvyri pe. Judeus'ġa poravykye'yma rupi sábadu rupi ġa hoi ġajatykahai pe. A'ero ġa apygi upa. ¹⁵Igwete pevove'ga nhi'iġi aherembikwatijaragwera pe Moisésva'ea remimbo'eagwera pe. Kirē ga nhi'iġi oji-pea pe aherembikwatijara pe. A'ea Tupana'ga nhi'iġa mombe'uharava'ea okwatija hako. Aerē huvihava'ġa ġajatykahava pype ġa imondoukari onhi'iġa Paulo'ġa pe.

—Pe ko orere'yjamo peko israelitasramo, ei ġa ġa pe. Pe'epotarame avove'ġa pe ġa moġitavo pe'ji ti ġa pe a'ero, ei ġa Paulo'ġa pe.

¹⁶A'ero Paulo'ga po'ami onhipova'eġa tapenhi'iġi ti javo. Igwete ga ei:

—Israelitasramo pehendu nhinhi'iġa pejjjupa, ei ga. Pehendu ti judeus'ġarūiva'ero no. A'ereki pe pejiko Tupana'ga rehe no. Pehendu katu ti, ei Paulo'ga ġa pe. ¹⁷⁻²⁰Tamombe'u ti Tupana'ga pe me. Gaha rehe nhaneramonhava'ea ojiko hako. Tupana'ga omo'emo'ē ojive nhaneramonhava'ea hako. Aerē he'yjuhu hete quatrocentos e cinquenta Tupana'ga kwara mbo'ambo'ari, ei ga. A'ea rupi ga imomyrymbyryvi ahe ve ahe ruvame hajiheva'ea gwyrri pe Egitopeva'ea gwyrri pe po rimb'a'e.

Igwete ga ahe rerurukari pea hugwi opopoakarimo, ei ga ġa pe. He'yi kwara rupi quarenta kwara rupi Tupana'ga nhimomiranami aherekote'varuhua pe ahe ruvame ongae'yi me, ei ga. Igwete ga seteva'ea apitipitiukari aheruvihavava'ea ahereheva'ea reheve Canaāmeva'ea gwyrri pe. Ahe moka'nhymbavirē ga ima'ema'ei ahegwyruera imondomondovo nhaneramonhava'ea pe hako, ei Paulo'ga ġa pe.

—Aerē Tupana'ga juizva'ea mongoi aheruvihavamo nhaneramonhava'ea pe ahe mbojopy'rupy'ruavo hako, ei Paulo'ga. Aerē ahe py'rovo Samuelva'ea ahe repiakatui Tupana'ga nhi'iġa mombe'uharava'ea, ei ga. ²¹Aerē nhaneramonhava'ea ruri javo Samuelva'ea pe: “Huvihavuhu'ga ore oropota aġwamo toremondomondo ti ga nde py'rovo,” ei ahe Samuelva'ea pe hako, ei ga. Igwete Tupana'ga Saulva'ea mongoi aheruvihavuhuro a'ero. Saulva'ea ko Quisva'ea ra'yra'ea Benjamimva'ea rymymino'ea, ei ga. Igwete Tupana'ga Saulva'ea mongoukari aheruvihavuhuro he'yi kwara rupi quarenta kwara rupi, ei Paulo'ga ġa pe.

²²—Aerē Tupana'ga ei: “Kiro ji Saul'ga pe'ai penduvihavuhua hugwi,” ei ga, ei ga. “Davi'ga Jessé'ga ra'yra'ga oko kiro penduvihavuhuro Saul'ga py'rovo,” ei ga. Daviva'ea mombe'gwovo Tupana'ga ei no: “Jipy'a ja hete ga Davi'ga. Gaha ti oko pa nhiremimbotarimova'ea rehe nehē,” ei Tupana'ga, ei Paulo'ga imombe'gwovo ġa pe.

²³—Daviva'ea rymymino'ga reki Tupana'ga omongouka nhanderekote'varuhua momboharamo heikwehe, ei ga. A'ereki ymya Tupana'ga e'i nhandere'yjava'ea pe israelitasva'ea pe: “Aerē ti ji Davi'ga rymymino'ga mongoukari pembopiro'yharamo nehē,” ei Tupana'ga, ei ga. Kiro

Daviva'ea rymymino'ga tuhē Tupana'ga omongouka a'ero o'eagwera rupi katu. Ga ko Jesus'ga, ei Paulo'ga ga mombe'gwovo ġa pe. ²⁴ Jesus'ga rura renonde João Batistava'ea israelitas'ġa moġitapavi jipi heikwehe, ei ga. “Perojijyi ti pejeaporoġita pejipohia pejikote'varuhua hugwi,” ei ahe. “A'ero po ti ji pe mobatizai nehē,” ei João Batistava'ea, ei Paulo'ga. ²⁵ Oporavykypavame Tupana'ga pe João Batistava'ea ei ġa pe: “‘Ndehe ko Cristo,’ pe'ji po pe ji ve novia? Ji ko a'ea ruii,” ei João Batistava'ea ġa pe, ei ga. “Emo po ti Cristo'ga uhu ji py'rovo nehē,” ei ahe, ei ga. “Ga ko huvihavuhu hete. Ji ki a'e te okoteheva'ea,” ei João Batistava'ea heikwehe, ei ga.

²⁶ Igwete Paulo'ga ei ġa pe no:

—Nhiirū, Abraōova'ea rymymino'a pe ji ei. Judeus'ġarūiva'ea pe ji ei no. A'ereki pe pejiko Tupana'ga rehe, ei ga. Nhande ve Tupana'ga ombuhuruka onhi'ġa Jesus'ga ko pembopiro'yharamo oko javo! ei Paulo'ga ġa pe. ²⁷ Jerusalēmmeve'ġa nonhimombaragwahavi a'ea rehe raikwehe. Ġanduvihava'ġa na jitehe no, ei ga. Onhi'ġame aherembikwatijara pe sábadō nanani ġa nonhimombaragwahavi reki Jesus'ga mombe'ua rehe, ei ga. Tupana'ga nhi'ġa mombe'uharava'ea Jesus'ga mombe'ukatui reki ikwatija hako novia. Nahā ahe ei ikwatija hako: “Ojukauka po ti ġa ga ereko te'varuhu nde javo,” ei ahe hako, ei ga. Jerusalēmmeve'ġa ahe nhi'ġa reki ġanduvihava'ġa pavēi. A'ereki ġa e te'varuhu Jesus'ga pe ga jukauka, ei Paulo'ga ġa pe. ²⁸ Ga jukapotarame ġa hekatehei garekote'varuhua hepiage'yma novia. A'erorame tehe ġa ei reki Pilatos'ga pe: “Ejukauka tuhē ti ga,” ei ġa ga pe, ei Paulo'ga. ²⁹ Ahe omombe'u pa gajukaaġwama ikwatijahōġwenondeavo hako. Ġa ahe nhi'ġa pa reki ga jukavo, ei ga. Kirē ojipe'ġa

Jesus'ga ra'oa mbojyvi yva hugwi. Igwete ġa gara'oa rerohoi itaruvihavuhua kwaruhua pype herokiavo inoġa. ³⁰ Emo Tupana'ga ga mbogwera reki gamanoa hugwi, ei Paulo'ga ġa pe. ³¹ Kirē Jesus'ga jipiukaukari ġa pe – kiroki ġa oho Galilēia hugwi ga rupi ogwovo Jerusalēm me gamanoa renonde. He'yi ġa kiri ga repiagagwera rupi ga kwera-avirē. Ġahā kiro ga mombe'umbe'u israelitas'ġa pe a'ero, ei ga.

³²—Oro ore oromombe'u pyryheteva'ea pe me, ei Paulo'ga. Ymya Tupana'ga e'i nhaneramonhava'ea pe hako: “Nahā po ti ji ga mongoukari nehē,” ei ga, ei ga. ³³ Kiro na tuhē reki nhande ve aherymymino'a pe. A'ereki o'eagwera rupi katu Tupana'ga Jesus'ga mongouka ga mbogwera gamanoa hugwi, ei Paulo'ga ġa pe. A'ea jitehe ahe omombe'u ikwatija hako. Salmo dois aherembikwatijara rera, ei ga. Ahe omombe'u Tupana'ga nhi'ġa Jesus'ga pe.

“Ndehe ko jira'yra.

Kiroġwe ji nhimongoukari nderuvamo,” ei ga.

Aherembikwatijara omombe'u Tupana'ga nhi'ġa, ei Paulo'ga ġa pe.

³⁴—Jesus'ga mbogwerava pe Tupana'ga ei no. Gamanoa'jave'yma pe ga ei no, ei ga. Igwete Tupana'ga ei:

“Amombyry po ti ji pe me nehē,” ei ga.

“Pyryheteva'ea ji amombe'u Davi'ga pe hako a'itituhēva'ea.

A'ea po ti imombyryvaġwama pe me nehē,” ei Tupana'ga Jesus'ga pe, ei ga.

³⁵ Iruia Daviva'ea okwatija imombe'gwovo onhi'ġa Tupana'ga pe, ei Paulo'ga. Nahā ahe ei ga pe:

“Nde po ti neremonemahivukari ejiheve'ga pyryheteve'ga ga manorame nehē,” ei ahe ikwatija hako, ei ga.

³⁶—Daviva'ea nonhimombe'ui javo, ei Paulo'ga. A'ereki Daviva'ea opoko na'ē ojuipiva'ea Tupana'ga remimbotarimova'ea rehe okovo. Aerē ahe manoi. A'ero ahere'yjava'ea ahera'oa rerohoi ino'ga aheramonhava'ea ypyvo, ei ga. Kirē inemahivamo ahera'oa upa a'ero. ³⁷Jesus'ga ra'oa ki a'e te ninemi, ei ga. A'ereki Tupana'ga ga mbogwera. Aerē Jesus'ga nomanoa'javi a'ero avuirama, ei Paulo'ga ġa pe.

³⁸—Nhiirū, pekwaha ti a'ero, ei ga. Jesus'ga rehe ore imombe'ui pe me pendekote'varuhua mombora. ³⁹Ga rehe pejikogame po ti pe piro'yro pejikote'varuhua hugwi, ei ga ġa pe. Hendukaturame Moisésva'ea remimbo'eagwera pe ndapepiro'yi pejikote'varuhua hugwi. Pejikogame jate Jesus'ga rehe po ti pe piro'yro jugwi nehē, ei Paulo'ga ġa pe. ⁴⁰Penhimboko'i ti a'ero tapepo'ruyme ti hahyva'ea nehē, ei ga. A'ereki nanongara pe ahe e'i hako – kiroki ahe omombe'u nho'gwenonde aerēva'ea. Nahā ahe ei Tupana'ga nhi'i'ga mombe'gwovo hako:

⁴¹“Pehendu ti, a'e ji pe me. A'ereki pe pe'e te'varuhu nhinhi'ga pe,” ei ahe.

“Penhimomby'a ti penhimanomo nehē. A'ereki ji a'apo ahemonhimomby'ava'ea kiro.

Po ti ġa imombe'ui pe me nehē, ndaperoviarihu po ti pe nehē,” ei ahe
Tupana'ga nhi'i'ga imombe'gwovo hako, ei Paulo'ga ġa pe.

⁴²Aerē Paulo'ga horame ġajatykahava hugwi kiro ġa nduri javo ġa pe:

—Irūa rupi sábadu rupi pe-mombe'ua'ja ti ore ve nanongara jitehe nehē, ei ġa ġa pe.

—Kwa, ei Paulo'ga ġa pe.

⁴³Igwete judeus'ga hopavi a'ero ojatykahava hugwi. Igwete ġa hoi Paulo'ga ndupi onhimongyavo ġa pavēi

– kiroki ġa onhimongo judeusramo. A'ero Paulo'ga nhi'i'gi ġa pe.

—Igwaigwavete ti pejiko Tupana'ga remimombyryva rehe, ei ġa ġa pe.

⁴⁴Irūa rupi sábadu rupi cidadepeve'ga nhaporemō gwerevi ġa jatykai onhimongyavo.

—Torohendu ti Tupana'ga nhi'i'ga mombe'ua, ei ġa.

⁴⁵Emo judeus'ga onhimyrō hete Paulo'ga rehe hepiagame he'yjuhuve'ga hoa ga pyri. Nurā Paulo'ga ġa mbo'erame ġa etehei ga pe.

—Mbehea ga omombe'uuhu, e'i tehe ġa.

Igwete ġa Paulo'ga mbotegwetei. ⁴⁶Paulo'ga ndopojihuvi reki ġa Barnabé'ga pavēi. Igwete Paulo'ga ei ġa pe:

—Tupana'ga e'i: “Judeus'ga na'ē po ġwendu nhinhi'ga hamo,” ei ga, ei ġa ġa pe. Nurā ore imombe'ui a'ea pe me na'ē novīa. Emo pe ndaperoviapotari reki Tupana'ga nhi'i'ga, ei ġa ġa pe. Pe'ji po pe: “Ndapyryvi po ore hoi orojupa Tupana'ga pyrie'ymi nehē.” Pe'ji po pe a'ea. Nurā po ti ore hoi imombe'gwovo kiro judeus'garūive'ga pe a'ero nehē, ei Paulo'ga ġa pe. ⁴⁷A'ereki nahā orepo-jykaharete'ga ore mondouka javo ore ve: “Oromongo ji nde israelitas'garūive'ga ndyapehava'java'ero

teremomytu'ē ti ġa'aka'gi pe ikwahavuka ġa pe nehē,” ei Tupana'ga.

“Ġandekote'varuhua mombora po ti nde ikwahavukari vyakotyve'ga pe nhaporemō nehē,” ei ga, ei Paulo'ga.

⁴⁸Israelitas'garūive'ga judeus'garūive'ga henduvame Paulo'ga nhi'i'ga ġa ndoryndoryvamo a'ero. Igwete ġa imbohetei Tupana'ga nhi'i'ga. A'ero ġa jikogi Jesus'ga rehe – kiroki ġa pe Tupana'ga e'i nho'gwenonde ġahā po ti oko ji pyrie'ymi nehē javo.

⁴⁹Igwete ġa imombe'umbe'ui nhandepojykaharete'ga nhi'i'ga

imonhimoanhana ġagwyrā rupi nħaporemō. ⁵⁰Emo judeus'ġa omomy-momyi akwaimbae'ġa huvihava'ġa cidade pe. Judeus'ġa omomyi kunhangwera'ġa no imbateve'ġa – kiroki ġa ojiko Tupana'ġa rehe novīa. Igwete judeus'ġa ġa momymomyi ġa mongote'varuhavō Paulo'ġa pe. A'ero ġa Paulo'ġa mondoahai ogwyrā hugwi ġa mondovō. ⁵¹Ohorame Paulo'ġa ihyvi opya otimbuguhua mondurunduruga jugwi. Nahā ġa hepiukari pevove'ġa ndekote'varuhua ihyvame opya. Igwete Paulo'ġa hoi cidade de Icônio pe Barnabé'ġa pavēi. ⁵²Emo Antioquia pe Jesus'gareheve'ġa horyory upa. Igwete Tupana'ġa ra'uva ġa pojykahetei okovo ġa moiruamo.

Paulova'ea oho Icônio pe

14 Na jitehe ġa pe ġa horame Icônio pe. Paulo'ġa oho judeus'ġa jatykahai pe Barnabé'ġa pavēi. Pevo ġa Jesus'ga mombe'umbe'ukatui ġa pe. Nurā he'yjuhuve'ġa jikogi Jesus'ga rehe judeus'ġa judeus'ġarūive'ġa pavēi. ²Emo judeus'ġa – kiroki ġa ndojikopotari Jesus'ga rehe – ġa omomymomyi judeus'ġarūive'ġa oko te'varuhu Paulo'ġa javo ġa pe. Ġa nhi'ġaykaro ġwaramo judeus'ġarūive'ġa nhimboahitehei Jesus'gareheve'ġa pe a'ero onhimongyavo. ³He'yi Paulo'ġa kiri pevo. Ndopojihuvi reki ġa ġa nhandepojykaharete'ġa mombe'gwovo pevove'ġa pe.

—Jesus'ga omomyry hete nhande ve, ei ġa ga mombe'gwovo jipi.

A'itituhēva'ea ġanemimombe'ua. Nurā Jesus'ga japoukari ahemonhi-momby'ava'ea Paulo'ġa pe. A'ereki Jesus'ga e'i: “A'ea repiagame po ti ġa ei nehē: 'A'itituhēva'ea reki Jesus'ga remimombyryva mombe'ua',” ei ga. ⁴Cidadepeve'ġa ndeaporoġita ojoatyvi a'ero. He'yive'ġa oho Jesus'ga

moirūhara'ġa nhi'ġa rupi Paulo'ġa nhi'ġa rupi. Jara'ġa oho judeus'ġa nhi'ġa rupi onhimongyavo.

⁵Aerē judeus'ġa judeus'ġarūive'ġa monhi'ġi upa. Gwuvihava'ġa pavēi ġa ei:

—Xajigwarai ti Paulo'ġa ndehe ġa api-apiavo nehē, ei ġa ojohupe.

⁶Igwete Paulo'ġa ikwahavipei ġanhimbohovajara ojihe. A'ero ġa ka'nhyimi ġa hugwi ogwovo cidade de Listra pe cidade de Derbe pe no Licaôniapeve'ġa gwyrī pe. Ojipe'ġa gwyrī pe ġa hoi no – kiroki ġagwyrā Licaônia atima. ⁷Ohoohorame ġa pyryva'ea mombe'ui ġa pe pevo Jesus'ga mombe'gwovo.

Paulova'ea oho Listra pe

⁸Ġa horame Listra pe Paulo'ga Jesus'ga mombe'ui pevove'ġa pe. Igwete ga reni Paulo'ga nhi'ġa renduva ipyka'nauhūve'ga. Tegwete gapo'āhava. A'ereki ga na tuhē o'a. ⁹Kiro ga reni Paulo'ga nhi'ġa renduva a'ero. Henduvame Jesus'ga mombe'ua ga ei oyvyteri pe: “Jesus'ga po ti ji mopo'ā a'ero naerū.” Paulo'ga gwepia katu ga ikwahava gareaporoġita. ¹⁰Igwete ga eahyahi ga pe:

—Epo'aġatu, ei Paulo'ga ga pe.

Kiro ipyka'nauhūve'ga po'ami a'ero opoopoa ogwovo.

¹¹Pevove'ġa gwepia Paulo'ga ga mopo'aġaturame. Nurā ġa hapukapukai onhi'ġimo. E'i tehe reki ġa Paulo'ġa mombe'gwovo.

—Yvagipeve'ġa onhimongo vyakotyva'ero ojyva nhande koty, e'i tehe ġa ġa pe.

Paulo'ġa ndokwahavi reki ġa etehea ojive. A'ereki hajihe pevove'ġa nhi'ġa. ¹²Igwete ġa hapukapukai javo Paulo'ġa pe: “Ġa ko yvagipeve'ġa aheremimbohetehara'ġa.” Barnabé'ga pe ġa etehei: “Ga ko Júpiter'ga huvihavuhete'ga.” Paulo'ga pe ġa etehei: “Ga ko Mer-

cúrio'ga. A'ereki ga omombe'umbe'u mbatera," ei ġa.

¹³Igwete ġa Paulo'ġa mboheteptari. A'ero mbatera kwava'ĕhara'ga heruri yuranuhġa heno'ama ġajatykahava pyri – a'ea pevo u cidade ppyvo. A'ereki a'ea pype ġa ojatykatyka jipi Júpiter'ga mboheteavo. Kiro ikwava'ĕhara'ga – gaha ojuka mbatera ikwava'eġa Júpiter'ga pe jipi – kiro ga heruri jurukwara pyri yuranuhġa heno'ama imbojigwakava reheve ipoty'riva'ea reheve. A'ero ga ijukapotari pevove'ġa pavĕi ikwava'eġa Jesus'ga moirġhara'ġa pe Paulo'ġa pe. A'ereki ġa ġa mbohete pota ġa ko yvagipeve'ġa javo tehe.

¹⁴Ikwahavame Paulo'ġa ndovy'ahetei okovo. Nurġa ġa imbotararagi opira tapenoġi yvagipeve'ġa ore rehe javo ġa pe. Igwete ġa nhani ġapyteri pe o'eahyhiva ġa pe.

¹⁵—Maranuhġrame pe ore mboheteuhui? Tupana'ga jate ti pembohete, ei Paulo'ġa ġa pe. A'ereki ore yvagipeva'ea rġi. Pe javijiteheva'ea ko ore, ei ġa ġa pe. Igwete ore ruri pyryva'ea imombe'gwovo pe me novġa taperojjyġi ti pendeaporoġita javo. Pepohi ti Tupana'garġiva'ea hugwi, oro'e ore pe me, ei ġa. Tupana'ga rehe jate ti pejiko aġwamo omanoe'yve'ga rehe. A'ereki gaha oapo yvaga, yvya, ypiahua. Yvyakotyva'earheva'ea ga oapo pa po rimba'e, ei ġa ġa pe. ¹⁶Ymya Tupana'ga ei: “Na ġa ndekoi jate na'ĕ ġwemimbotarimova'ea rehe a'ero judeus'ġarġive'ġa,” ei ga, ei ġa. ¹⁷Emo Tupana'ga gwepiuka gweaporoġita pe me. A'ereki ga ombuhu pyryva'ea pe me jipi, ei ġa. Amana ga omongy pe me yvaga hugwi. Ombohoryory ga penemitymipyra i'ahava rupi, ei ġa. Mbatera ga ombuhuruka pe me pe'u javo. A'ero ga pe mbohoryoryvi jipi, ei ġa ġa pe.

¹⁸Paulo'ġa nhi'ġa renduvame vehevi ġa ikwava'embotari yuranuhġa Paulo'ġa pe timbohete ġa javo novġa. Emo Paulo'ġa ndojukaukari reki ġa pe.

¹⁹Aerĕ judeus'ġa nduri Listrapeve'ġa pyri. Antioquia hugwi ġa nduri Pisġdiapeve'ġa gwya hugwi. Icġnio hugwi ġa nduri no. Igwete ġa ei ġa pe:

—I'mbe hete Paulo'ga pe me, e'i tehe ġa. Tiapiapi ga, ei ġa.

Igwete ġa ġa mbopogwei Paulo'ga apiavo ga rerohyryryga cidade hugwi ga reja. “A'ereki ga omano,” ei ġa ojohupe novġa. ²⁰Emo Jesus'gareheve'ġa oatima ga o'ama. Kiro ga po'ami reki ojivy cidade pe ġa ndupi. Ko'emame Paulo'ga hoi cidade de Derbe pe Barnabĕ'ga pavĕi.

Paulova'ea ojivy Antioquia pe

²¹Igwete Paulo'ġa imombe'ui pyryva'ea Jesus'ga mombe'gwovo Derbepeve'ġa pe. A'ero ġa he'yive'ġa mbojikogukari Jesus'ga rehe ġa nderekovo. Aerĕ ġa jivyri Listra pe. Aerĕ ġa jivyri Icġnio pe. Aerĕ ġa jivyri Antioquia pe Pisġdiapeve'ġa gwyrġi pe. ²²Ohoohorame Jesus'gareheve'ġa pyri ġa ġa mbojikohetei Jesus'ga rehe. Igwete ġa ei ġa pe:

—Pejikoge'yġi ti Jesus'ga rehe, ei Paulo'ġa. Ga rehe nhandejikoga ġwaramo po ti ojipe'ġa jigwarai nhande rehe nehĕ novġa, ei ġa. Penhimomirana ti jupe a'ero Tupana'gareheva'ero. A'ereki na tuhĕ na'ĕ. Emo po ti aerĕ nhande hoi Tupana'ga pyri nhandejupa nehĕ, ei ġa ġa pe.

²³Paulo'ġa ombojoapiapi ojogwerogwovo Jesus'gareheve'ġa pyri a'ero javo ġa pe. Ohorame ġa pyri Paulo'ġa ġapyteripeve'ġa mo'emo'eġi toko ti ġa Jesus'gareheve'ġa ndepiakatuhara'ġa javo. A'ero Paulo'ġa nhi'ġi Tupana'ga pe i'ue'yma.

—Ereko katu ti ġa. A'ereki ġa ojiko nde rehe, ei ġa opojykaharete'ga pe.

²⁴Aerē Paulo'ğa hoi Pisídiapeve'ğa gwyra rupi. Aerē ğa hoi Panfíliapeve'ğa gwyri pe. ²⁵Cidade de Perge pe ğa hoi Jesus'ga mombe'gwovo ğa pe. Aerē ğa hoi cidade de Atália pe. ²⁶Pevo ğa avi itayharuhua pype ogwovo. Igwete ğa jivyri Antioquia pe jitehe – kiroki Síriapeve'ğa gwyriveva'ea – perope Jesus'gareheve'ğa e'i ypy Tupana'ga pe: “Emomybyri ti Paulo'ğa pe ğa horame oporavykyavo nde ve,” e'i ypy ğa ga pe pevo ikwehe.

Oporavyky pa ğa Jesus'ga mombe'gwovo a'ero. ²⁷Igwete ğa jivyri kiro pevo. Ovahemame ğa hoi Jesus'gareheve'ğa nderojatykavo imombe'upava ğa pe ohoagwera.

—Nahanahã Tupana'ga nhi-moirũukari ore ve ğa pokogauka jipi, ei ğa ğa pe. Tupana'ga ombojikoguka judeus'ġarũive'ğa Jesus'ga rehe kiro, ei Paulo'ğa imombe'gwovo ğa pe.

²⁸He'yjuhu ğa kiro pevo Jesus'gareheve'ğa pyri a'ero.

Ojatyka ahe Jerusalém me

15 Aerē ko ojipe'ğa nduri ogwyra hugwi Judéia hugwi judeus'ğa. Antioquia pe ğa nduri Jesus'gareheve'ğa pyri ğa mbo'eavo. Igwete ğa ei ğa pe:

—Moisésva'ea ahe mbo'e ymya hako, ei ğa. Nahã ahe ei akwaimba'eva'ea pe po raka'e: “Pekytiuka ti penhakwanhapira,” ei ahe, ei ğa. Nurã ore ei kiro pe me no: Po ti pe napehendukatui Moisésva'ea nhi'igagwera pe-jikytiukare'yma, a'ero po ti pe ndapehoi Tupana'ga pyri yvagi pe nehẽ, e'i tehe ğa ğa pe.

²—Avi na rui, ei Paulo'ga ğa pe Barnabé'ga pavêi.

A'ea rehe Paulo'ğa judeus'ğa nhi'igayvahetei ja'javo ğa pe. Nurã pevove'ğa ei ojohupe:

—Tikwaha katu ti a'ero. Timondo ti Paulo'ğa Jerusalém me, ei ğa. Ojipe'ğa

ti toho ğa ndupi no. A'ero po ti ğa hoi Jesus'ga moirũhara'ğa pyri Jesus'gareheve'ğa ndepiakatuhara'ğa pyri nehẽ henduva ġanhi'iga, ei ğa. A'ereki jara'ğa e'i: “Ojikytiukare'ymane po ti judeus'ġarũive'ğa ndohoi yvagi pe Tupana'ga pyri avuirama nehẽ,” ei ğa, ei ğa. Tikwaha ti Jerusalémmeve'ğa nhi'iga a'ea rehe a'ero Paulo'ğa ndurame imombe'gwovo nhande ve nehẽ, ei ğa ojohupe.

—Kwa, ei jara'ğa.

³A'ero Jesus'gareheve'ğa Paulo'ğa nderohoi pea rupi ğa mondovouka. Igwete ğa hoi Feniciapeve'ğa gwyra rupi. Samariapeve'ğa gwyra rupi ğa hoi no. Ohorame ğa hoi Jesus'gareheve'ğa pyri. Igwete ğa ei ğa pe:

—Judeus'ġarũive'ğa ojiko Jesus'ga rehe kiro nhande javijitehe, ei ğa ğa pe.

Ġamombe'ua Jesus'gareheve'ğa mbo-horypavukari a'ero.

⁴Aerē Paulo'ğa vahemi Jerusalém me. Igwete Jesus'gareheve'ğa ndoryndoryvamo ġandura rehe gwepiakatuhara'ğa pavêi Jesus'ga moirũhara'ğa pavêi. Igwete Paulo'ğa imombe'upavi ğa pe.

—Nahanahã Tupana'ga nhi-moirũukari ore ve, ei ğa. Nurã judeus'ġarũive'ğa jikogi Jesus'ga rehe kiro a'ero, ei ğa imombe'gwovo ğa pe.

⁵A'ero fariseus'ğa po'ami ġapyteri pe. Ġa ko Jesus'gareheve'ğa no. Igwete ğa po'ami javo.

—Judeus'ġarũive'ğa po ojikytiuka hamo Moisésva'ea remimbo'eagwera hendukatuavo hamo, ei ğa. Pe'ji po pe ğa pe a'ero hamo, ei ğa jara'ğa pe.

⁶A'ero Jesus'ga moirũhara'ğa jatykai Jesus'gareheve'ğa ndepiakatuhara'ğa pavêi upa.

—Marã po ti nhande ei a'ea pe naerũ? ei ğa javo ojohupe.

⁷Kiro ğa nhomonhi'inhi'ihetei a'ea rehe upa. Aerē Pedro'ga po'ami javo ğa pe.

—Nhiirū, pekwaha pe Tupana'ga nhi'iġagwera ji ve ikwehe. Ji ko pepyteripeva'ea, ei Pedro'ga. Igwete Tupana'ga ei ji ve: “Ndehe ti emombe'u pyryva'ea judeus'ġarūive'ġa pe Jesus'ga mombe'gwovo tohendu ti ġa javo. A'ero po ti ġa jikogi Jesus'ga rehe nehē,” e ko ga ji ve ikwehe, ei Pedro'ga ġa pe. Igwete ji Jesus'ga mombe'ui ġa pe. ⁸Ġa ji rendukaturame Tupana'ga ei: “Pyry hete ġajikoga Jesus'ga rehe kiro judeus'ġarūive'ġa,” ei ga. A'reki ga okwaha pa ahereaporogita okovo, ei Pedro'ga. Nurā ga imondoi gwa'uva ġa pyri, ei Pedro'ga. Pehepia ko ga imbuhuri na'ē gwa'uva nhande ve ikwehe. Na jitehe kiro ga imondoi a'ea judeus'ġarūive'ġa pe no, ei ga. ⁹Tupana'ga pe ore judeusramo ojo'jajo'ja judeus'ġarūive'ġa pavēi, ei ga. Omombo ga nhanderekote'varuhua nhande hugwi ikwehe. Na jitehe ġa hugwi ga imombori ġandekote'varuhua ġa jikogame Jesus'ga rehe, ei Pedro'ga ġa pe. ¹⁰Maranuhūrame pe Tupana'ga mbokweraipotari kiro a'ero? ei ga. Pepotaruhu pe judeus'ġarūive'ġa mbopiro'ye'yma Moisésva'ea remimbo'eagwera hugwi novīa, ei ga ġa pe. Nhaneramonhava'ea nohendukatupavi Moisésva'ea remimbo'eagwera raka'e. Nhande na jitehe nihendukatupavi a, ei ga. Maraname pe euhui judeus'ġarūive'ġa pe naerū tohendu katu ti ġa a'ea javo, ei ga ġa pe. ¹¹Nahā reki nhande ei: Jesus Cristo'ga remimombyryva ġwaramo nhande ve Tupana'ga nhandereaporogita mbopyahui. Na jitehe garemimombyryva ġwaramo judeus'ġarūive'ġa pe Tupana'ga ġandeaporogita mbopyahui no, ei Pedro'ga imombe'gwovo ġa pe.

¹²A'ero ġa nonhi'iġa'javi onhimongyavo. Kiro Paulo'ga

imombe'umbe'ui ġa pe ohoagwera Barnabé'ga pavēi.

—Tupana'ga oapouka ore ve ahemon-himomby'ava'ea judeus'ġarūive'ġa pyteri pe ikwehe, ei ġa ġa pe.

¹³Paulo'ġa imombe'upavirē kiro Tiago'ga ei ġa pe no:

—Nhiirū, pejapyaka ti ninhni'iġa rehe, ei ga ġa pe. ¹⁴Simāo Pedro'ga omombe'u pe me Tupana'ga aġataruhua judeus'ġarūive'ġa ndehe. Tupana'ga gwepiukarypy o'aġataruhua ġa ndehe he'yive'ġa mo'emo'eamo ojiheva'ero, ei Tiago'ga ġa pe. ¹⁵Nanongara pe tuhē ko Tupana'ga nhi'iġa mombe'uharava'ea ei hako, ei ga. Omombe'u ahe Tupana'ga nhi'iġa ikwatija hako.

¹⁶“Ymya ko Daviva'ea aheruvihavamo oko hako.

Aerē ahana'ja ahepy'rovova'ea,” ei Tupana'ga.

“Aerē ti ji jivyri nehē.

Jijivyra'javame po ti ji ġa mbo-jatykaa'javi nehē ġanduvihavamo nehē,” ei ga.

¹⁷“Nahā po ti jara'ġa nhaporemō judeus'ġarūive'ġa ji rekari okovo ji rehe nehē

– kiroki ġa ji amo'emo'ē jijiheva'ero,” ei Tupana'ga.

¹⁸“Porō ji ei jitekovo.

Jihi akwahavuka nanongara ymya hako,” ei ga.

Nahā ahe omombe'u ikwatija Tupana'ga nhi'iġa hako, ei Tiago'ga imombe'gwovo ġa pe.

¹⁹Igwete Tiago'ga ei no:

—Nurā jihi a'e pe me kiro: Xa'eyme ti ġa pe: “Tojikytiuka ti ġa.” Xa'eyme ti a'ea judeus'ġarūive'ġa pe – kiroki ġa gwerojijy gweaporogita kiro ojikoga Tupana'ga rehe, ei ga.

²⁰—Nahā tikwatija javo ġa pe:

“Tape'ui ti ġambatera ġa ikwava'eġame ha'angava pe ġwemimbohete'hara pe,” xa'e ġa pe, ei ga.

“Taperekoi ojipe'ġa nembireko'ġa,” xa'e ġa pe.

“Tape'ui mbiara hekoa ipore'ymame jugwi.

Hekoa tape'ui no.”

Nahā ti xa'e ġa pe ikwatija nehē, ei Tiago'ga ġa pe. ²¹A'ereki nanongara rehe Moisésva'ea ombo'e ahe hako, ei ga. Sábado rupi judeus'ġa hoi ojatykahai pe jipi imonhi'ġa ikwatijara pe Moisésva'ea remimbo'eagwera pe. Cidades pe nhapremo ġa imombe'ui a'ea ymya hako. Kiromo jitehe no, ei Tiago'ga ġa pe.

Okwatija ahe imondovouka judeus'ġarūiva'ea pe

²²Kiro Jesus'ga moirūhara'ġa nhomonhi'imbavi Jesus'gareheve'ġa ndepiakatuhara'ġa pavēi jara'ġa pavēi no Jesus'gareheve'ġa. Igwete ġa ei ojohupe:

—Timondo ti mokonha'ġa Antioquia pe a'ero tomombe'u katu ti ġa nhanenhi'ġa ġa pe, ei ġa. Paulo'ga rupi po ti ġa hoi Barnabé'ga rupi, ei ġa.

—Kwa, ei jara'ġa.

Igwete ġa ġa mo'ēi ojipytera hugwi. Huvihava'ġa ġa ġa mo'ēi Silas'ga Judas'ga no. Ojipea ko Judas'ga rera Barsabás. ²³Igwete Jesus'gareheve'ġa ikwatijari imondovo Judas'ġa pe togweroho ti ġa javo. Nahā ġa ikwatijari inoġa:

“Kiro ore ikwatijari pe me. Jesus'ga moirūharamo orokwatija Jesus'gareheve'ġa ndepiakatuhara'ġa pavēi,” ei ġa ikwatija.

“Pe ko judeus'ġarūiva'ero peko novīa. Emo nhande xanhomoirūirū aġwamo nhandejikoga ġwaramo Jesus'ga rehe,” ei ġa. “Igwete pe nduvi Antioquia pe. Jararamo pe nduvi Síriapeve'ġa gwyrī pe Cilíciapeve'ġa gwyrī pe no. Pe me nhapremo ore ikwatijari

imondovouka orenhi'ġa a'ero,” ei ġa ikwatija ġa pe.

²⁴“Orepyteripeve'ġa oho pe pyri heikwehe. Omomyi ġa pepy'a onhi'iteheavo pe me. Emo ore noromondoukari reki ġa pe pyri. Ojiroho tehe ġa heikwehe,” ei ġa ikwatija ġa pe. ²⁵“Nurā ore jatykai oronhomonhi'ġa orojupa. Igwete ore ei: ‘Timo'ē ti mokonha'ġa mondovouka judeus'ġarūiva'ġa pyri Paulo'ġa ndupi,’ oro'e ore orojohupe,” ei ġa. “Oroarō hete memei ore Paulo'ga Barnabé'ga no. ²⁶Ndopojihuvi ġa omanoa nhandepojykaharete'ga mombe'gwovo Jesus Cristo'ga mombe'gwovo jipi,” ei ġa. ²⁷⁻²⁹“Kiro ore mokonha'ġa mo'ēi ġa mondovo Paulo'ġa ndupi a'ero. Judas'ga ore oromondo. Silas'ga oromondo no. Tomombe'u katu ti ġa orenhi'ġa pe me orerembikwatijara,” ei ġa ikwatija ġa pe.

“Kiro ore ei pe me a'ero: Tape'ui ġambatera ġa ikwava'eġame ha'angava pe ġwemimbohete'hara pe. Hekoa tape'ui no. Mbiara tape'ui ġa ipore'ymame hekoa jugwi. Taperekoi ojipe'ġa nembireko'ġa. A'ea pe jate oro'e ore ikwatija pe me. Ojipea pe ndoro'ei a'ero,” ei ġa ġa pe. “A'ereki pyry ore ve oro'ee'yma pe me. Pyry Tupana'ga ra'uva pe no,” ei ġa. “Pehendu katu po pe orenhi'ġa a'ero hamo. Ki rupi a'ero.”

³⁰Nahā ġa ikwatijari judeus'ġarūiva'ġa pe inoġa. Igwete ġa imondoi ġwembikwatijaragwera Judas'ġa pe togweroho ti ġa ġa pe javo. A'ero Judas'ġa herohoi pea rupi Antioquia pe. Ovahemame ġa Jesus'gareheve'ġa nderojatykai imondovo ikwatijara ġa pe. ³¹Igwete

pevove'ga nhi'iği jupe. A'ero ġa ndoryndoryvamo omoğita repiaga.

³²Igwete Judas'ga nhi'inh'iği ġa pe Silas'ga pavēi ġa moğitavo no. A'ereki ġa Tupana'ga nhi'iğa mombe'uharamo tuhē oko no. Igwete ġa Jesus'gareheve'ġa mbojikohetei Jesus'ga rehe a'ero ġa mbohoryva.

³³⁻³⁵Opytaahi'vi Judas'ġa pevo. Aerē ġa ei Jesus'gareheve'ġa pe:

—Kiro po ti ore jivyri Jesus'ga moirūhara'ġa pyri a'ero. A'ereki ġa ore mbuhuruka avo ikwehe.

—Pejivy ti a'ero ġa pyri, ei ġa ġa pe.

Emo Paulo'ga opyta Antioquia pe okovo Barnabé'ga pavēi. He'yive'ġa pavēi ġa pevove'ġa mbo'emb'ei imombe'gwovo Tupana'ga nhi'iğa ġa pe.

Paulova'ea onhomboja'o Barnabéva'ea pavēi

³⁶Aerē Paulo'ga ei Barnabé'ga pe:

—Xajivyr'ja ti Jesus'gareheve'ġa ndepiagi. Timbojopiapi pa ti cidades nehē – perope nhande timombe'u ġa pe nhandepojykaharete'ga nhi'iğa ikwehe, ei Paulo'ga ga pe. Tihepia ti ġajikoga Jesus'ga rehe aġwamo, ei ga ga pe.

³⁷—Kwa, ei Barnabé'ga. Xahoa'ja ti ġa ndepiagi. Tiroho ti João Marcos'ga nhandejupi, ei ga ga pe.

³⁸—Tirohoyme ti ga, ei Paulo'ga. Opohi ga nhande hugwi Panfliapeve'ġa gwyr'i pe ikwehe. A'ero ga ndohoa'javi nhande rupi Tupana'ga nhi'iğa mombe'gwovo ikwehe, ei ga ga pe.

³⁹—Tiroho jate ti ga nhandejupi, ei Barnabé'ga ga pe.

Igwete ġa nhomonhi'iğayvahetei ga rehe. A'ero ġa nhomboja'ogi ojohugwi ogwovo. Barnabé'ga gweroho João Marcos'ga ojupi ga rero'ava itayharuhua pype. Chiprepeve'ġa gwyr'i pe ġa hoi a'ero ogwovo.

⁴⁰Paulo'ga ki a'e te gweroho Silas'ga ojupi ga rerogwovo. Ġa horame Jesus'gareheve'ġa ei ġa pe:

—Tupana'ga ti tomomyry pe me pe nderekovo katu, ei ġa Paulo'ġa pe.

⁴¹Igwete Paulo'ġa hoi Síriapeve'ġa gwyr'a rupi Cilíciapeve'ġa gwyr'a rupi no. Igwete ga Jesus'gareheve'ġa mbojikohetei Jesus Cristo'ga rehe.

Timóteova'ea oho Paulova'ea rupi

16 Aerē Paulo'ga hoi cidade de Derbe pe Silas'ga pavēi. Aerē ġa hoi cidade de Listra pe. Pevo Paulo'ga Timóteo'ga repiagi. Igwete ga ei taroho ti ga jījupi javo. Timóteo'ga ko Jesus'gareheve'ero oko. Gayhēa na jitehe no. Hēa ko judeuramo oko no. Gapo'ria ki a'e te judeu rūi.

²—Pyri hete ko Timóteo'ga, e'i pa Jesus'gareheve'ġa ga pe Listrapeve'ġa Icôniopeve'ġa no.

³Igwete Paulo'ga ei taroho ti ga javo.

—Xaho ti ji rupi ji moiruamo, ei ga Timóteo'ga pe.

—Aho ti nehē, ei Timóteo'ga ga pe.

Igwete Paulo'ga ikytiukari Timóteo'ga rakwanha pira garerohoa renonde. A'ereki pevo judeus'ġa okwaha Timóteo'ga po'ria. Ahe ko judeu rūi. Nurā ko ahe ndokytiukari gwa'ra'ga gapita'ngia. “Nde jikytiukare'ymame po ti judeus'ġa noarōi nehē,” ei Paulo'ga Timóteo'ga pe. Igwete Paulo'ga ga kytiukari na'ē a'ero ga rerogwovo ojupi. ⁴Imbojopiapirame cidades ġa hoi Jesus'gareheve'ġa pyri. Igwete ġa imombe'umbe'ui ġa pe Jerusalemmeve'ġa nhi'iğagwera.

—“Nahanahā ti peko,” ei Jesus'ga moirūhara'ġa javo pe me Jesus'gareheve'ġa ndepiakatuhara'ġa pavēi, ei Paulo'ġa imombe'gwovo ġa pe. Pejapyaka katu ti ġanhi'iğa rehe a'ero, ei ġa ġa pe.

⁵Nahā ko ġa Jesus'gareheve'ġa mbojkohetei Jesus'ga rehe a'ero. Igwaig-wavete ko ojipe'ġa jikogi ga rehe jipi.

**Tupana'ga gwepiuka
Macedôniapeva'ea Paulova'ea pe**

⁶Aerē Paulo'ġa ei ojohupe novīa:

—Xaho ti Ásiapeve'ġa gwyrī pe imombe'gwovo Tupana'ga nhi'ġa ġa pe, ei ġa.

Emo Tupana'ga ra'uva nomondoukari ġa pevo. Kiro ġa hoi Frígiapeve'ġa gwyrī rupi a'ero Galáciapeve'ġa gwyrī rupi ogwovo. ⁷Ġa horame Mísiapeve'ġa gwyrī pyri Paulo'ġa ei ojohupe:

—Xaho Bitíniapeve'ġa gwyrī pe kiro, ei ġa novīa.

Emo Jesus'ga ra'uva nomondoukari ġa pevo. ⁸Nurā ġa hoi Mísiapeve'ġa gwyrī rupi ovahema cidade de Trôade pe. ⁹Ypytunimo Paulo'ga Macedôniapeve'ġa gwyrīpeve'ga repiagi okiri pe. Igwete ga nhi'ġi Paulo'ga pe o'ama.

—Herejo tuhē oregwyrī pe Macedônia pe ore pokoga, ei ga ga pe.

¹⁰Kirē Paulo'ga imombe'ui ġwem-biepiaga ore ve. A'ero ore ei:

—Xaho ti Macedônia pe a'ero Jesus'ga mombe'gwovo pevove'ġa pe. A'ereki Tupana'ga nhande mondo pota kiro ġa pyri, oro'e ore orojohupe.

(Jihi Lucas aho ġa ndupi no ikwehe.) Kotihī ore imboavujikweri mbat- era hero'ava itayharuhua pype herogwovo a'ero.

Lídiava'ea ojiko Jesus'ga rehe

¹¹Igwete ore herohoi imoanhana Trôade hugwi. Igwete ore herohoi ypa'ouhūa rehei katu Samotrácia rehei katu. Ko'emame ore herohoi cidade de Neápolis pe. ¹²Pea hugwi ore hoi orokovo pea rupi Macedôniapeve'ġa gwyrī pe. A'ero ore vahemi cidade de Filipos pe. Filipos ko huvihavuhu pevo Macedôniapeve'ġa gwyrī pe. Cidade

de Romahugwive'ġa ko pevo u Filipos pe onhimongyavo. A'ero ore vahemi Filipos pe. Mbohapyrete'i ore kiri pevo oropytavo.

¹³Sábado rupi ore ei orojohupe:

—Xaho ti cidade hugwi yhya rembe'yi pe nhandejupa. Pevo po judeus'ġa hoi jipi onhi'ġa Tupana'ga pe, oro'e ore orojohupe.

A'ero ore hoi kunhangwera'ġa nhimono'oġa repiaga. A'ero ore apygi Jesus'ga mombe'gwovo ġa pe. ¹⁴Igwete Lídiáhēa henduvi orenhi'ġa oina. Hēa ko cidade de Tiatirahugwiva'ero. Ipiġwaġuhūva'ea hēa oma'ema'ē jipi itambere'ia pyhyga. Ojiko hete hēa Tupana'ga rehe. Igwete hēa henduvi Paulo'ga nhi'ġa. A'ero Tupana'ga imomytu'ei hēa'akaġi pe toko ti hēa Paulo'ga nhi'ġa rupi javo. ¹⁵Aerē ore hēa mobatizai a'ero. Ore hēarongapypeve'ġa mobatizai no. Aerē hēa ei ore ve:

—Pekwaha pe kiro jijikoga nhandepo- jykaharete'ga rehe, ei hēa. Nurā pejiġo tuhē nhironga pype pejiptytavo, ei hēa ore ve.

A'ero ore hēa mbopogwei orogwovo hēaronga pe oropytavo.

Ahe omongi Paulova'ea cadeia pype

¹⁶Ojipe'ia rupi ore ei orojohupe:

—Xahoa'ja ti pevo jitehe – perope ġa oho onhi'ġa Tupana'ga pe jipi.

Ore horame ojipehēa ore rovatī pea rupi. Anhaġa opoġyka hēa. A'ea omonhi'ī hēa aerēva'ea imombe'gwovouka. Ojipe'ġa he'yi omondo itambere'ia hēapoġykahara'ġa pe jipi tomombe'u ti hēa aerēva'ea ore ve javo. ¹⁷Kiro hēa ore rovatī pea rupi. A'ero hēa ruri ore reviri. Paulo'ga reviri hēa ruri okovo ohapukapukaita.

—Agwa'ġa ko oporavyky Tupana'ga pe. Gaha ko huvihavuhu hete jara'ġa hohe pa, ei hēa. Nahā ġa ei

pe me: “Tupana'ga imomborame pendekote'varuhua po ti pe hoi ga pyri nehē,” ei ġa imombe'gwovo, ei hēa ohapukaita.

A'ereki anhaġa opojyka hēa. ¹⁸Kotihīhī hēa hapukai ore reviri ua. A'ero Paulo'ga kwerajahivamo hēa rehe. Igwete ga pyryrymi javo anhaġa pe.

—Jesus Cristo'ga popoakarimo ji ei nde ve ki-ro: Epohi hēa hugwi, ei ga jupe.

Kotihī anhaġa pohiri hēa hugwi a'ero. ¹⁹Ikwahavame anhaġa pohira hēapojykahara'ġa ei ojohupe:

—Nombuhura'javi po ti ojipe'ġa itambere'ia nhande ve nehē. A'ereki anhaġa opohiruhu hēa hugwi, ei ġa. Ndokwahava'javi po ti hēa aerēva'ea imombe'gwovo nehē, ei ġa ojohupe.

Igwete ġa nhimboahivuhui Paulo'ga rehe Silas'ga rehe ġa pyhyga ġa nderohyryryga ġa nderogwovo okari pe gwuvihava'ġa pyri. ²⁰Ġa nderurame ġa ei gwuvihava'ġa pe:

—Agwa'ġa ko judeusramo oko. Igwete ġa porayvaruhuro nhandecidadepeve'ġa momymomyina upa, ei ġa javo tehe ġa pe. ²¹A'ereki ġa ombo'embo'e ġa ġwamonhava'ea nhi'ġagwera rehe, ei ġa. Nhande reki Romahugwiva'ero xako ġa atyvi. Nurā po nhande ndiakoi nanongara rupi hamo romanosramo, e'i tehe ġa ġa pe.

²²⁻²³Kiro pevove'ġa nhimbohovajapavi Paulo'ġa ndehe a'ero onhimongyavo. Igwete ġanduvihava'ġa imbotarararagukari Paulo'ġa pirekyitauka ġa hugwi. Igwete ġa ġa nupanupāukari yvyra pyvō ġa momboruka cadeia pype ġa mongiavo.

—Teremohemukari ti ġa ġa monguva ipype, ei ġa guarda'ga pe.

²⁴Henduvame ġanhi'ġa ga Paulo'ġa mondoi ġa mohina okia mbyteri pe te. Igwete ga ġapya mombygi yva pyvō. Ono ga ġapya yva kwa'ria rehe. A'ero ga inoġi irūa yva ġapya arimo imombyga.

²⁵Ypyhaji katu Paulo'ga nhimby'yi onhi'ġa Tupana'ga pe ga mboheteeavo Silas'ga pavēi. Cadeiapypeve'ġa ojapyaka upa ġa nhimby'yirame.

²⁶Kotihī yvya imyimyī hete upa. A'ero cadeia gwyriva'ea imyimyimbavino. Nanime hovapytyymbavinhovapytyymba'vopavi upa. Igwete itanhuramuhūa jikyipavi cadeiapypeve'ġa hugwi. ²⁷Igwete guarda'ga ma'ēi hepiaga hovapytyymba'vogipyra. “O'emba ġa ji hugwi ogwovora'e,” ei ga novīa. Nurā ga ipyhygi itakyhea'javuhuva'ea tajijuka a'ero javo. ²⁸Emo Paulo'ga nhi'ġa mondoahyi ga pe.

—Terejijukai, ei ga ga pe. A'ereki ore nhaporemo koro oroko, ei Paulo'ga ga pe.

²⁹A'ero guarda'ga ei onhipavēive'ga pe:

—Eru yhyga ji ve, ei ga.

Igwete guarda'ga nhani ua ohyhyipava okyhyjiavo ġwaramo. Igwete ga renypy'andurugi Paulo'ġa pyri pepyry hete pe javo. ³⁰Aerē ga Paulo'ġa nderohoi pea hugwi. Igwete ga ei ġa pe:

—Marā po ti ji imomborukari jirekote'varuhua ji hugwi nehē? Marā po ti ji hoi Tupana'ga pyri yvagi pe nehē? ei guarda'ga ġa pe.

³¹Igwete Paulo'ġa ei ga pe:

—Ejiko ti nhandepojykaharete'ga rehe Jesus Cristo'ga rehe. A'ero po ti ga imombori nderekote'varuhua nde hugwi nehē. Aerē po ti nde hoi Tupana'ga pyri nehē no, ei ġa ga pe. Na jitehe po ti nerongapypeve'ġa nehē no, ei ġa ga pe.

³²Igwete ġa Jesus'ga mombe'umbe'ui ga pe garongapypeve'ġa pe no. Igwete ġa hendukatui upa. ³³A'ea rupi jitehe guarda'ga ġa nderohoi iheita ġanupāagwera. Nanime Paulo'ġa ga mobatizai. Aerē ga garongapypeve'ġa mobatizai no.

³⁴Aerē guarda'ga Paulo'ġa nderohoi ġawonga pe. Igwete ga imondoi mbat-

era ġa pe to'u ti ġa javo. Horyory ga ojikoga ġwaramo Tupana'ga rehe ġwon-gapyeve'ġa pavēi.

³⁵ Ko'emame pevove'ġa nduvihava'ġa ei soldados'ġa pe:

—Peho ti javo guarda'ga pe cadeia pe tomo'ē ti ga Paulo'ġa ġugwi.

Igwete ġa nduri imombe'ġwovo ġanhi'iġa guarda'ga pe. ³⁶ A'ero ga imombe'tui Paulo'ga pe no.

—Oreruvihava'ġa e'i javo pe me to'ē ġa ġugwi kiro, ei ga. Pejigwovo a'ero. Tupana'ga ti tapenderojo katu, ei ga ġa pe.

³⁷ Emo Paulo'ga e'i soldados'ġa pe:

—Po na rūi ġa ore mondouka, ei ga. Penduvihava'ġa ġwendu ġa'mbea ġa imbojateherame ite'varuhuva'ea ore rehe oji'i. Orenhi'iġa ki a'e te ġa nohenduvi oji'i, ei Paulo'ga ġa pe. Ndojari reki ore rehe novīa. Emo ġa ore nupanupāuka tehe ojipe'ġa ndovaki, ei ga. Ore ko romanosramo tuhē oroko. Po ahe nonu-pauhūi te romanos'ġa hamo, ei Paulo'ga. Aerē ġa ore mbuhurukatehei avo ore mongiavouka cadeia pype oji'i, ei ga. Kiro ġa ore mo'embotari ġandovakie'y naerū? Po na rūi te, a'e ji, ei Paulo'ga ġa pe. Ġahā tuhē ti tuhu ore rerogwovo katu agwa hugwi nehē, ei ga soldados'ġa pe.

³⁸ Igwete soldados'ġa hoi imombe'ġwovo Paulo'ga nhi'iġa ġwuvihava'ġa pe.

—A'iti tuhē ġa romanosramo oko? ei ġanduvihava'ġa ġa pe.

—Nahā tuhē re ko ġa e'i ore ve, ei ġa.

Igwete ġa kyhyjihetei henduva.

—Xaho ti Paulo'ġa ma'ngoma'ngoga a'ero naerū, ei ġa.

³⁹ A'ero ġa nduri Paulo'ġa pyri ja'javo katu ġa pe.

—Oroko te'varuhu ore pe me raji'i, ei ġa ġa pe.

Igwete ġa Paulo'ġa nderohoi cadeia hugwi.

—Pejigwovo kiro oreidade hugwi, e'ie'i ġa onhi'ġatuavo Paulo'ġa pe.

⁴⁰ Igwete Paulo'ġa hoi cadeia hugwi a'ero. Lídiahēa ronga pe na'ē ġa hoi. Pevo ġa Jesus'gareheve'ġa ndepiagi. Igwete Paulo'ġa ei ġa pe:

—Pejiko hete ti Jesus'ga rehe jipi, ei ġa ġa pe.

Aerē Paulo'ġa hoi ogwovo cidade hugwi.

Paulova'ea oho Tessalônica pe

17 Igwete Paulo'ġa hoi pea rupi cidade de Anfípolis pe aerē Apolônia pe no. Aerē ġa vahemi ojipe'i pe no Tessalônica pe. Pevo tuvi judeus'ġa jatykahava. ² A'ero sábadu rupi Paulo'ga hoi ipype ġa pyri a'ero. A'ereki sábadu nanani ga hoi judeus'ġa jatykahava pype jipi. Três vezes Paulo'ga hoga-hoi pevove'ġa monhi'inhi'iġa aherembik-watijara rehe Tupana'ga mombe'uhava rehe. ³ Igwete ga imombe'ukatui javo ġa pe.

—Nahanahā ahe ei ikwatija hako, ei Paulo'ga. Cristo'ga manoa pe ahe ei a'ero tokwaha ti ga hahyva'ea omanomo javo. Cristo'ga kwerava pe ahe ei no tokwera-ava'ja ti ga omanoa hugwi javo, ei ga. Jesus'ga ko Cristoramo oko Tupana'ga remimbuhurukaramo. A'ereki gaha ahe nhi'to'ru pa ikwehe. Gaha ji amombe'u kiro pe me a'ero Jesus'ga, ei Paulo'ga ġa pe.

⁴ Igwete jara'ġa Paulo'ga nhi'iġa reroviari ga mbopogweavo ojikoty'a Paulo'ġa pavēi judeus'ġa. Na jitehe ko judeus'ġarūive'ġa – kiroki ġa ojiko Tupana'ga rehe. Grego ko ġanhi'iġa. He'yjuhuve'ġa Paulo'ġa mbopogwei ojikoty'a ġa pavēi. Kunhangwera'ġa na jitehe no onhimongyavo imbateve'ġa.

⁵ Judeus'ġa ki a'e te onhimyrō Paulo'ġa ndehe hepiagame Paulo'ġa mbopogwea. Nurā ġa okote'varuhuve'ġa nderuri ojipyri – kiroki ġa okoteheuhu

oporavykye'yima jipi. Igwete ģa ģa mbojatykai ģa mbohakupukaita Paulo'ģa ndehe cidadepeve'ģa momymomyinauka. A'ero ģa hoahypavi Jasão'ga ronga pe tiheka ti Paulo'ģa javo.

—Tiroho ti ģa mytu'ē me ģandovaki, ei ģa ojohupe novīa.

⁶Ndohepiagi reki ģa Paulo'ga ipype. Silas'ga ģa ndohepiagi no.

—Jasão'ģa ti tipyhy a'ero Jesus'gareheve'ģa, ei ģa ojohupe.

A'ero ģa Jasão'ģa pyhygi ģa nderohyryryga ģa nderogwovo huvihava'ģa pyri. Igwete ģa ei ģa pe:

—Paulo'ģa iporayvaruhu ogwoogwovo ģagwyri pe nhaporemo ģa momymomyina, ei ģa o'mbero ģa pe. Igwete ģa nduruhui kiro nhande pyri no. ⁷A'ero Jasão'ga ģa mbuhurukari ģwonga pe ģa mombytavo ojipyri, ei ģa ģa pe. Ģa nhaporemo nohendukatui nhanderuvihavuhu'ga nhi'iģa César'ga nhi'iģa. A'ereki ģa e'i: “Hajiheve'ga aģwamo nhanderuvihavuhuro oko,” ei ģa, ei ģa. “Jesus ko garera,” ei Paulo'ģa, ei ģa ģa pe.

⁸Onhi'iģame a'ea rehe ģa pe ģa imomymomyi huvihava'ģa py'a jara'ģa py'a no. ⁹Igwete huvihava'ģa ei Jasão'ģa pe:

—Imbuhumburame itambere'ia ore ve po ti ore pe mo'ēukari pe mon-dovouka a'ero, ei ģa. Pe ndekokaturame po ti ore imbuhura'javi peitambere'ia pe me a'ero nehē, ei ģa ģa pe.

Igwete Jasão'ģa imondoi itambere'ia ģa pe. A'ero ģa Jasão'ģa mbopiro'yukari ģa mondovouka.

Paulova'ea oho Beréia pe

¹⁰Kotihī ypytunimo Jesus'gareheve'ģa Paulo'ģa mondoukari cidade hugwi a'ero topyhygye ti ģa Paulo'ģa javo. Igwete Paulo'ga hoi pea rupi cidade de Beréia pe okovo Silas'ga pavēi.

Ovahemame ģa jogwerohoi judeus'ģa jatykahava pype upa. ¹¹Igwete Paulo'ģa imombe'umbe'ui ģa pe Tupana'ga nhi'iģa. Beréiapeve'ģa koji'i pyry hete reki Tessalōnicapeve'ģa hohe. A'ereki ģa ģwendu pota hete Tupana'ga mombe'ua. Paulo'ģa imombe'urame ģa ei ojohupe: “Tihepia ti imombe'ukatua.” Nurā ģa hoi hepiaga aherembikwatijara jipi Tupana'ga mombe'uhava nahā reki ra'e javo.

¹²A'ero ģa heroviari ojikoga Jesus'ga rehe onhimongyavo. He'yive'ģa kunhangwera'ģa ojiko Jesus'ga rehe no imbateve'ģa. Grego ko ģanhi'iģa. Akwaimbae'ģa na jitehe grego ģanhi'iģa. Igwete ģa jikogi Jesus'ga rehe onhimongyavo. ¹³Emo ojipe'ģa Paulo'ģa mombe'u judeus'ģa pe – perope Tessalōnica pe.

—Paulo'ga oho Beréia pe rajī'i, ei ģa. Kiro ga imombe'umbe'ui Tupana'ga nhi'iģa ģa pe no, ei ģa ģa pe.

Ikwahavame judeus'ģa hoi Beréia pe a'ero. Igwete ģa eģa'euhui Beréiapeve'ģa pe i'mbe hete Paulo'ga pe me javo. Nahā ģa he'yjuhuve'ģa momymomyi upa. ¹⁴Nurā Jesus'gareheve'ģa Paulo'ģa mondoukaripei a'ero toho ti ga ypi-ahu pe javo. Emo Silas'ga opyta na'ē Beréia pe Timóteo'ga pavēi. Kiroki ģa Paulo'ga reroho – gweroho ģa ga ypiahu pe. ¹⁵Aerē ģa ga rero'avi ga rerogwovo cidade de Atenas pe ga reja.

—Pejivy kiroģwe, ei Paulo'ga ģa pe. Pe'ji ti Silas'ga pe Timóteo'ga pe no kotihī ti ģa tuhu ji pyri avo, ei Paulo'ga ģa pe.

A'ero ga reja ģa herojivyri herogwovo.

Paulova'ea oho Atenas pe

¹⁶Igwete Paulo'ga pytai Atenas pe Silas'ģa mboha'uva. He'yjuheteva'ea cidadepeve'ģa gwereko ha'angava ģwemimbohete'hara. Nurā Paulo'ga py'a oko tehe hepiagame. A'ereki

pevove'ğa nombohetei Tupana'ga. ¹⁷A'ero ga hoi judeus'ğa jatykahava pype Jesus'ga mombegwovo ға pe. Igwete ga nhi'inhi'iği ға pe judeus'ğa pe judeus'garüive'ğa pe no – kiroki ға ojiko Tupana'ga rehe. Ima'ehai pe ga hogahoi jipi ja'javo pevove'ğa pe no. ¹⁸A'ero ға nduri Paulo'ga pyri – kiroki ға ombo'e epicureu'ğa nhi'iğagwera rehe. Kiroki ға ombo'e estóicos'ğa nhi'iğagwera rehe – ға uhu ga pyri no. Igwete ға Paulo'ğa nhi'iğayvari a'ero. Jara'ğa e'i ojohupe:

—Gara rehe ga onhi'iğuhü naerü? ei ға.

Jara'ğa e'i:

—Omombe'u po ga hajiheve'ğa yvagipeve'ğa ovuhu, ei ға.

A'ea ға ei. A'ereki Paulo'ga omombe'u Jesus'ga ға pe. Omombe'u ga omanove'ğa mbogwerava no. ¹⁹A'ero ға Paulo'ga rerohoi vvytyruhua rehe Areópago rehe. Igwete ға jatykai tihendu ganhi'iğa javo.

—Emombe'u kiroğwe ore ve enhimimombe'upyahua torohendu, ei ға ga pe. ²⁰A'ereki hajiheve'ea nde eremombe'u ore ve ore monhimomby'avo. Nurã torokwaha tuhë neremimombe'ua, oro'e ore nde ve, ei ға.

²¹A'ereki ға nhaporemo onhomonhi'inhi'i ranuhü jipi Atenaspeve'ğa hajiheve'ğa no – kiroki ға u ға pyri upa Atenas pe. Nane'yimi ға imombe'umbe'ui mbaterapyahua ojohupeupe. Nanongara jate ға gwendu pota jipi no. Nurã ға Paulo'ga rerohoi pevo tomombe'u ga mbaterapyahua ore ve javo.

²²A'ero Paulo'ga ami ғapyteri pe vvytyruhua rehe Areópago rehe. Igwete ga ei Atenaspeve'ğa pe:

—Pembohete hete po pe yvagipe'ğa, ei ga. ²³A'ereki jikwavame pehea rupi ji ahepiepia ha'angavaparavuhua imbohete'hava, ei ga ға pe. Igwete ji hepiagi ikwava'ehava. Igwyri pe pe ikwatijari

inoğa. “Oroapo ore agwa yvagipeve'ga pe orerembikwahave'yma'ga pe,” e'i penembikwatijaragwera, ei ga. Gaha pe pembohete ga kwahave'yma – gaha jitehe ji amombe'u kiro pe me. Tupana'ga reki ji amombe'u pe me, ei Paulo'ga ға pe.

²⁴—Tupana'ga – gaha oapo vyva vvyakotyva'eareheve'ea reheve – vyga jaramo ko ga rekoj vyva jaramo no, ei ga. Ga ko nduvi vvyakotyve'ğa nemiapoa pype ombohete'hava pype, ei ga ға pe. ²⁵Ga gwereko pa mbatera ojive. Nurã ga ndojikogi vvyakotyve'ğa ndehe ji poko javo ға pe. Gaha ko omongouka pa ahe. Igwete ga imbuhumbuhurukari mbatera ға pe nhaporemo, ei Paulo'ga ға pe.

²⁶—Tupana'ga oapo na'ë nhaneremboypya ojipejiva'ea hako, ei ga. Aerë ga ahe mbohetauhui huvihava'ğa mongovo ғandehave'ğa pavëi. Igwete ga ға mboja'oja'ogi ға mondovo ғagwyri pe nhaporemo, ei ga. Ґa'apoa renonde Tupana'ga e'i jipe oyvyteri pe hako: “Nahanahã po ti ға pe nehë. Aerë po ti nahã nehë,” ei ga. “Pevo gwe ti ға toko nehë,” ei ga. A'ea Tupana'ga e'i oyvyteri pe hako, ei Paulo'ga ға pe. ²⁷Nahanahã Tupana'ga japoi ға nderekovo tajireka ti ға javo. “Ji repia po ti ға ji rekaramenehë,” ei Tupana'ga hako, ei ga. Irupe rüi reki Tupana'ga oko nhande hugwi, ei Paulo'ga ға pe. ²⁸A'ereki “gaha nhande mongo nhande mbovavagauka,” ei ға. A'ea pe pegwyripeve'ea ei ikwatija no: “Nhande vehevi ko Tupana'ga ra'yramo xako,” ei ahe, ei Paulo'ga ға pe.

²⁹—Tupana'ga ra'yramo nhande rekoro ғwaramo ndia'ei po nhande a'ero hamo: “Tupana'ga ko ғанembiapoa'java'ea ouro apopyra'java'ea prata apopyra'java'ea. Ita apopyra'java'ea ko ga.” Ndia'ei po a'ea ga pe hamo, ei Paulo'ga imombe'gwovo ға pe. ³⁰Ymya ға erame a'ea Tupana'ga pe ga imbogwavetena'ëi ғанhi'ğa.

A'ereki a'ea rupi ġa ndokwahavi ve. Emo ga nombogwavukaraġavi ġandekote'varuhua kiro, ei ga. Kiroġwe ga ehetei vvyakotyve'ġa pe ġagwryi pe nhaporemō: "Perōjijyi pejeaporoġita pejipohia pejikote'varuhua hugwi," ei Tupana'ga ġa pe, ei ga.

³¹—Aerē mbapava koty po ti Tupana'ga Jesus'ga mbo'eukari ġandeaoroġita pe nehē. A'ereki ymya ga e'i Jesus'ga pe: "Aerē po ti ndehe ere'e ġa pe nehē," ei Tupana'ga ga pe. A'ea rupi katu po ti Jesus'ga ekatui ġa pe a'ero nehē ikwahava ġandeaoroġitapyryva ojipe'ġa ndeaoroġitate'varuhua nehē, ei Paulo'ga ġa pe. Tupana'ga okwahavukaripe Jesus'ga rembi'eaġwama vvyakotyve'ġa pe ikwehe. A'ereki ga ombogwera Jesus'ga mongovo, ei ga Atenaspeve'ġa pe.

³²Henduvame Paulo'ga nhi'iġa Jesus'ga kwerava rehe jara'ġa ga rerekomemui. Emo jara'ġa e'i:

—Torohenduva'ja ti nenhi'iġa a'ea rehe nehē.

³³A'ero Paulo'ga hoi ġapytera hugwi ogwovo. ³⁴Jara'ġa ojikoty'a Paulo'ga pavēi ojikoga Jesus'ga rehe. Dionísio'ga – kiroki ga omōġita pevove'ġa ojipe'ġa pavēi vvytyruhua rehe Areópago rehe jipi – ga ojikoty'a Paulo'ga pavēi ojipe'ġa no Damárishēa no.

Paulova'ea oho Corinto pe

18 Aerē Paulo'ga hoi pea hugwi Atenas hugwi ogwovo cidade de Corinto pe. ²Pevo ga Áquila'ga repiagi. Pontopeve'ġa gwryi pe Áquila'ga ari kako. Aerē ga hoi Itáliapeve'ġa gwryi pe upa. Pevo ga ruvi cidade de Roma pe Áquila'ga. Aerē ġanduvihavuhu'ga Cláudio'ga imondoi onhi'iġa Romapeve'ġa pe. Igwete ga ei:

—Judeus'ġa ti toho pa agwa hugwi Roma hugwi, ei ga ġa pe.

Áquila'ga ko judeuramo. Nurā ga hoi Itáliapeve'ġa gwrya hugwi a'ero ġwembirekohēa pavēi Priscilahēa pavēi. A'ero ġa nduri upa cidade de Corinto pe ikwehe. Pevo Paulo'ga Áquila'ga ndepiagi a'ero. ³Igwete ga ruvi ġa pyri tendas apovo. A'ereki Áquila'ga na jitehe oporavyky a'ea rehe no. Tapy'ynhapira pyvō ġa japoi tendas aherapyjamo tipyhy ti itambere'ia a'ea rehe javo. Nurā Paulo'ga ruvi ġa pyri tendas apovo jipi. ⁴Sábado rupie'yimi Paulo'ga hoi ġajatykahava pype. Igwete ga ġa monhi'inhi'ihetei judeus'ġa judeus'ġaruīve'ġa no – kiroki ġa grego ġanhi'iġa.

—Perovia ti nhiremimombe'ua pe me, ei ga ġa pe. A'ereki ji amombe'u katu javo.

⁵Aerē Silas'ga ruri Macedōniapeve'ġa gwrya hugwi Timóteo'ga pavēi. Ga ndurame Paulo'ga pyri Jesus'ga mombe'ua rehe jate Paulo'ga poravykyi a'ero. Igwete ga ei judeus'ġa pe:

—Jesus'ga ko Cristoramō oko Tupana'ga remimbuhurukaramo, ei ga ġa pe.

⁶Emo judeus'ġa Paulo'ga rayvari o'ete'varuhuavo ga pe. Nurā Paulo'ga imbovavagi opira nahā ti ji hepiukari ġandekote'varuhua javo.

—Napehendupotari pe nhinhi'iġa, ei Paulo'ga ġa pe. Po ti pe hoi hahyva'ea ruvihava pype nehē, a'ero po ti pe napembojari pejihoa ji rehe nehē. A'ereki ji amombe'u katu pe me pe momoranduva, ei ga. Pe tuhē po ti pe nhimomboruka hahyva'ea ruvihava pype nehē, ei ga. Aġwamo po ti ji hoi judeus'ġaruīve'ġa pyri a'ero Jesus'ga mombe'gwovo ġa pe jipi nehē, ei Paulo'ga ġa pe.

⁷A'ero ga hoi ġa hugwi ogwovo. Igwete ga hoi judeu'garuīve'ga ronga pype Tício Justo'ga ronga pype. Garonga judeus'ġa jatykahava ppyvo oko. Ojiko ga Tupana'ga rehe Tício Justo'ga. Igwete Paulo'ga hoi

garonga pype. ⁸ Aerē Paulo'ga Jesus'ga momb'eumbe'ui pevove'ga pe. Igwete Crispo'ga – kiroki ga huvihavamo oko gajatykahava pype – kiro ga jikogi Jesus'ga rehe gwongapypeve'ga pavēi. Na jitehe Paulo'ga nhi'igā renduvame he'yive'ga jikogi Jesus Cristo'ga rehe Corintopeve'ga. A'ero Paulo'ga gā mobatizaukari gā nderekovo.

⁹ Aerē Jesus'ga nhi'igā Paulo'ga pe gakiri pe pyytunimo. Igwete ga ei ga pe: —Terekyhyji ti gā hugwi, ei ga ga pe. Terepigi ti imombe'gwombe'gwovo gā pe. ¹⁰ A'ereki jihi ko ako nde pyri, ei Jesus'ga. Nombohahyukari po ti gā nde ve nehē. A'ereki jireheve'ga he'yjuhu avo cidade pe, ei ga Paulo'ga pe.

¹¹ Igwete Paulo'ga gā mbo'embo'ei Jesus'ga momb'eua rehe. Ojipeji kwara ga ruvame pevo. ¹² Irūa mbytera rupi judeus'gā jatykai Paulo'ga rehe ga pyhyga ga rerogwovo Gálio'ga pyri. Gálio'ga ko pevove'ga governador'ga Acaiapeve'ga gwyri pe. Igwete judeus'gā Paulo'ga rerohoi ga pyri te'i ti ga Paulo'ga reaporoğita pe javo. ¹³ Igwete gā ei Gálio'ga pe:

—Agwa'ga e'i ahe ve: “Nahā po ti pe Tupana'ga mboheteri hamo,” ei Paulo'ga, ei gā. Na rūi reki oreramonha'ea ore mbo'ei hako, ei gā Gálio'ga pe.

¹⁴ Paulo'ga nhi'igwerīrame kiro Gálio'ga ei judeus'gā pe:

—Po Paulo'ga rekote'varuhuro, a'ero po ji hendukatui penhi'igā hamo pe imbojarama ga rehe hamo, ei ga gā pe. ¹⁵ Emo pe ga rayva garemimbo'ea rehe penamonha'ea nhi'igagwera rehe no, ei ga. Pe tuhē ti pemohīgatu a'ea a'ero. Ji nda'ei tuhē nanongara pe, ei Gálio'ga gā pe.

¹⁶ Igwete ga gā momborukari onga hugwi. ¹⁷ A'ero gā nhaporemo Sóstenes'ga pyhytehei – kiroki ga huvihavamo oko judeus'gā jatykahava pype. Igwete gā ga pyhygi ga

nupanupamo pevo onga ppyvo. Gálio'ga ombogwavete reki ga nupanupārame.

Paulova'ea ojivyra'ja Antioquia pe

¹⁸ He'yi Paulo'ga pytai pevo Jesus'gareheve'ga pyri. Aerē ga hoi gā hugwi.

—Xaho ti Síriapeve'ga gwyri pe, ei ga Áquila'ga pe Priscilahēa pe no.

—Xaho ti a'ero, ei gā.

Ĝa horame cidade de Cencreía pe Paulo'ga nhi'igā Tupana'ga pe a'ero.

—Nahanahā po ti ji rekoī nehē, ei ga Tupana'ga pe. Nahā jirekorame po ti ji ndakytiukara'javi ji'ava nehē, ei ga.

A'ero ga nhia pinukari na'ē pevo. Aerē gā nhinhaği itayharuhua pype ogwovo. ¹⁹ Ĝa vahemame cidade de Éfeso pe Paulo'ga hoi Áquila'gā ndeja. Igwete ga hoi na'ē judeus'gā jatykahava pype onhi'inhi'igā gā pe. ²⁰ Aerē Jesus'gareheve'ga ei Paulo'ga pe:

—Koji'i epyta ore pyri, ei gā ga pe novia.

²¹ —Kiro ji hoi tuhē, ei ga gā pe.

Ohorame gā hugwi ga ei:

—Tupana'ga ipotarama po ti ji rura'javi pe pyri nehē, ei ga gā pe.

Igwete ga avi itayharuhua pype ojipe'gā pavēi herogwovo Éfeso hugwi.

²² Aerē Paulo'gā hoi ovahema cidade de Cesaréia pe o'eamo. A'ero ga hoi pea rupi Jerusalém me. Oho ga jiji onhi'igā Jesus'gareheve'gā pe. Aerē ga hoi Antioquia pe Síriapeve'gā gwyri pe. ²³ Mbaigwe ga ruvi pevo gā pyri. Pea hugwi ga hogahoi imbojoapiapiavo cidades ogwovo Galáciapeve'gā gwyra rupi Frígiapeve'gā gwyrā rupi no. Igwete ga Jesus'gareheve'gā mbojikohetei Jesus'ga rehe.

Apolova'ea omombe'u Jesus'ga

²⁴⁻²⁵ Aerē Apolo'ga hoi cidade de Éfeso pe. Ga ko judeuramo cidade de Alexandriapeve'ga. Onhi'igatu

Apolo'ga imombe'urame mbatera. Ikwatijara ga okwaha hete Tupana'ga mombe'uhara. Ojipe'ga ombo'e ga Jesus'ga nhi'i'garupiva'ea rehe. Emo ga ndokwahapavi ve Jesus'ga mombe'ua. João Batistava'ea nhi'i'ga rehe jate ga Apolo'ga mbo'e – kia ko João Batistava'ea omombe'u ga pe Jesus'ga mombe'urame ahe ga mobatizarama yha pyvō jipi. A'ea jate Apolo'ga okwaha a'ero. Igwete Apolo'ga hoi Éfeso pe. Pevo ga ġwembikwahava imombe'uhetei ga pe Jesus'ga mombe'gwovo. ²⁶ Aerē ga hoi judeus'ga jatykahava pype ga mbo'emb'o'eavo ga pojihuve'yama. Igwete Priscilahēa henduvi ganhi'i'ga Áquila'ga pavēi. A'ero ga Apolo'ga rerohoi ġwonga pe. Kiro ga Tupana'ga nhi'i'garupiva'ea mombe'ukatupavi a'ero ga mbo'eavo.

—Nahanahā po Tupana'gareheve'ga ndekoi hamo, ei ga ga pe.

²⁷ Aerē Apolo'ga ei Jesus'gareheve'ga pe:

—Kiro po ti ji hoi Acaiapeve'ga gwyrri pe nehē.

—Eho ti a'ero, ei ga ga pe.

Igwete ga ikwatijari imondovouka onhi'i'ga pevove'ga pe Jesus'gareheve'ga pe.

—Pembuhuruka katu ti Apolo'ga pe-jipyri, e'i ġanembikwatijara.

A'ero Apolo'ga herohoi ġanembikwatijara imondovo ga pe. Pevo ga ga pokopokogi ga nderekovo – kiroki ga ojiko Jesus Cristo'ga rehe Tupana'ga remimombyryva ġwaramo ojive. ²⁸ Igwete Apolo'ga judeus'ga monhi'inh'i'gi ja'javo ga pe pevove'ga ndovaki. Omombe'umbe'u ga ga pe ikwatijara Tupana'ga mombe'uhara.

—“Nahā po ti Cristo'ga rekoi nehē Tupana'ga remimbuhurukara'ga nehē,” e'i ikwatijara, ei ga ga pe. Na tuhē reki Jesus'ga rekoi ikwehe, ei ga. Nurā ore nhi-

mombaragwahavi Jesus'ga rehe ga tuhē ko Cristoramo javo, ei ga ga pe.

A'ea renduvame judeus'ga nonhi'i'ga'javi a'ero. A'ereki ga omombe'u katu.

Paulova'ea oho Éfeso pe

19 Apolo'ga ruvame Corinto pe ko Paulo'ga hoi Galáciapeve'ga gwyrri rupi Frígiapeve'ga gwyrri rupi no. Aerē ga vahemi cidade de Éfeso pe. Pevo Paulo'ga ga ndepiagi Jesus'gareheve'ga. ²⁻⁷ Doze ko ga. Igwete Paulo'ga ei ga pe:

—Pe jikogypyrime Jesus Cristo'ga rehe Tupana'ga ra'uva uhu pe pyri raikwehe? ei ga ga pe.

—Ndorokwahavi a'ea, ei ga. Norohendunhoġwenondei ore Tupana'ga ra'uva mombe'ua, ei ga ga pe.

—Manongara rehe ga pe mobatizai a'ero naerū? ei ga ga pe.

—João Batistava'ea remimombe'ua rehe ga ore mobatizai ikwehe, ei ga.

Igwete Paulo'ga ei ga pe:

—João Batistava'ea ga mobatizai ga pohirame okote'varuhua hugwi, ei ga. Igwete ahe Jesus Cristo'ga mombe'ui israelitas'ga pe jipi, ei ga. “Pejiko ti ga rehe – kiroki ga u pe pyri ji py'rovo Jesus Cristo'ga,” ei João Batistava'ea ga pe, ei ga ga pe.

A'ea Paulo'ga ei ga pe pejiko jitehe ti Jesus'ga rehe javo.

A'ea renduvame ga nhimobatizaukari opojkaharete'gareheva'ero Jesus Cristo'gareheva'ero. Paulo'ga pokopokogame ga ndehe Tupana'ga ra'uva uhu ga pyri ga nderekokatuavo. A'ero hajihe ġanhi'i'ga aherembikwahave'yva'ea. Tupana'ga nhi'i'ga ga omombe'u no.

⁸ Aerē Paulo'ga hoi judeus'ga jatykahava pype onhi'inh'i'ga ga pe.

—Tupana'ga remimbuhurukara'ga uhu reki raikwehe Jesus'ga. Nurā

ti pejiko ga rehe, ei ga. A'ero po ti Tupana'ga pe mongoi ojiheva'ero nehē, ei Paulo'ga ġa pe.

Trēs jahya rupi ga hogahoi ipype javo ġa pe ġa pojihuve'yma. ⁹Emo jara'ġa noangarihu hendukatue'yma ganhi'ġa. A'ero ġa imbotegwetei Jesus'ga nhi'ġarupiva'ea o'ete'varuhavavo jupe he'yjuhuve'ġa ndovaki. Nurā Paulo'ga hoi ġa ndeja ogwovo. Igwete ga Jesus'gareheve'ġa nderohoi ojupi. Ojipea pype onga pype ga ġa nderohoi a'ero ġa nderuva – perope Tirano'ga ombo'embo'e ojiheve'ġa ġa nderekovo. Pevo Paulo'ga ġa nderohoi ġa monhi'inhi'ġa jipi. ¹⁰Dois ga kwara mbo'ari ġa monhi'inhi'ġa ġa nderekovo. A'ero Ásiapeve'ġa nhaporemō henduvi Jesus'ga mombe'ua. Judeus'ġa ġwendu. Judeus'ġarūive'ġa ġwendu jitehe Jesus'ga mombe'ua.

Cevava'ea ra'yrava'ea

¹¹Igwete Tupana'ga japoukahetei Paulo'ga pe ahemonhi-momby'aheteve'ea. ¹²Tapy'ynhapira Paulo'ga rembipo'rua ġa herohoi ga hugwi. Tapy'ynhapi'ria vehevi ġa herohoi inoġa itetirūave'ġa ndehe kiro ipigi ġatetirūa ġa hugwi. Anhaġa ġa pojkaramē ojipe'a ġa hugwi no. ¹³Igwete jararamo judeus'ġa – kiroki ġa ohooho anhaġa ipe'ape'avo ojipe'ġa hugwi jipi – kiro ġa ei ojohupe:

—Paulo'ga javijitehe ti tipe'a anhaġa ġa hugwi Jesus'ga renoina no, ei ġa.

Igwete ġa ei jupe a'ero:

—Jesus'ga – kiroki ga Paulo'ga omombe'u jipi – kiro ga ei pe me tojipe'a ti ġa hugwi javo.

A'ea ġa ei anhaġa pe.

¹⁴Kiro Ceva'ga ra'ya'ġa ei no:

—Nhande ti xa'e anhaġa pe no.

Ceva'ga ko judeuramo oko mbatera kwava'ēhara'ġa nduvihavamo. Sete gara'yra'ġa. Igwete Ceva'ga ra'ya'ġa ei

anhaġa pe Jesus'ga renoina tojipe'a ti ġwembipojykahara'ga hugwi javo novia. ¹⁵Igwete anhaġa ei ġa pe:

—Ji ndajipe'ai ga hugwi penhi'ġa rupi ġigwove'y, e'i ġa pe. Jesus'ga ji akwaha. Paulo'ga ji akwaha no. Oro pe, ji ndopok-wahavi. Ndakoi'i'i ji penhi'ġa rupi, e'i ġa pe.

¹⁶A'ero ga – kiroki ga anhaġa opojyka ga – a'ero ga pori Ceva'ga ra'ya'ġa ndehe nhaporemō anhaġa popoakara rerekovo ġwaramo. Igwete ga ġigwarai ġa ndehe ġa nupanupamo ġapira mbotararaga. A'ero ġa ka'nhyimi ga hugwi opire'yma henonhana.

¹⁷Igwete Éfesopeve'ġa hendupavi ġanupanupāagwera judeus'ġa judeus'ġarūive'ġa pavēi. Ikwahavame ġa kyhyjipavi tihenoiteheyme ti Jesus'ga javo. Igwaigwavete ġa Jesus'ga mboheteheitei a'ero. ¹⁸Igwete Jesus'gareheve'ġa nduri onhimongyavo okote'varuhua imohema ġandovaki. ¹⁹Kiroki ġa ipaji – kiro ġa ei a'ero xapohi pa nanongara hugwi javo. Igwete ġa herueruri inoġa opajia rupiara ikwatijara. Igwete ġa imbokaipavi pevove'ġa pyteri pe. Hepiagame ojipe'ġa ei:

—He'yjuhuheteve'ea ġa imondomondoi itambere'ia a'ea rehe nhaporemō ikwehe novia cinquenta mil itambere'ia, ei ġa imbokaipyra repiaga.

²⁰Nanongara nhaporemō gweroviaruka hete Tupana'ga mombe'ua ojipejipe'ġa pe. Igwaigwavete he'yjuhuve'ġa hendukatui ojikoga Jesus'ga rehe a'ero.

Éfeso pe ahe onhomomyi Paulova'ea rehe

²¹Aerē Paulo'ga ei oyvyteri pe: “Kiro po ti ji hoi Macedōniapeve'ġa gwyra rupi Acaiapeve'ġa gwyra rupi no,” ei ga. “Aerē po ti ji hoi cidade de Jerusalém me nehē. Pea hugwi ti taho tuhē hepiaga

cidade de Roma no,” ei Paulo'ga ovyvteri pe.

²²Igwete ga opokohara'ga mondon-hoġwenondei Macedôniapeve'ga gwyri pe Timóteo'ga Erasto'ga no. A'ea ja ga pytai jiji Ásiapeve'ga gwyri pe okovo.

²³A'ea rupi Éfeso'peve'ga nhomomy-momyi Jesus'ga nhi'iġarupiva'ea rehe.

²⁴A'ereki Demétrio'ga onhimonha'nga Paulo'ga rehe. Nurá ga onhipavêive'ga mbojatykai ja'javo ġa pe. Demétrio'ga oapoapo pratava'ea ojipe'ga pavêi jipi. Dianahêa ryrua ra'anga'via ġa oapoapo. A'ereki Dianahêa oko ġanemimbohete'hamo. A'ero ġa hugwi ojipe'ga ipyhy'pyhygi hêaryrua ra'anga'via itambere'ia kwepya ġa pe. A'ea rehe gwe Demétrio'ga imono'ono'oġuhûi itambere'ia ojive ha'anga'via rehe. ²⁵Igwete Demétrio'ga onhipavêive'ga mbojatykai jara'ga no – kiroki ġa oapo ha'anga'via jitehe prata pyvô. Igwete ga ei ġa pe:

—Timono'ono'ô nhande itambere'ia nhandejive nhanerembiapoagwera rehe jipi. Pekwaha pe a'ea, ei ga ġa pe. ²⁶Pe pehepia kiro akoja'ga rura kokoty. Pehendu pe Paulo'ga remimombe'ua no, ei Demétrio'ga ġa pe. A'ereki ga e'i: “Aherembiapoa imbohete'ha ko Tupanamo rûi oko,” e ko Paulo'ga, ei ga. Igwete Paulo'ga heroviarukaruhui onhi'iġa he'yjuhuve'ga pe avo Éfeso pe, ei Demétrio'ga. Ġa pe jate rûi reki. Nhandegwyri pe nhaporemo ġa Paulo'ga mbopogweuhui ogwovo ganhi'iġa rupi onhimongyavo Ásia pe nhaporemo, ei ga ġa pe. ²⁷Kiro po ti ġa ete'varuhupavi nhande japorame ha'anga'via a'ero nehê, ei ga. A'ea jate rûi reki. Kiro po ti ġa ndokoa'javi Dianahêa ryrua rehe a'ero nehê. Ásiapeve'ga nhaporemo ombohete hete Dianahêa jipi vyvakotyve'ga nhaporemo reki. A'ereki hêa huvihavuhu vyagipeva'ero, e'i tehe ga ġa pe. Emo

ġa hopavame Paulo'ga nhi'iġa rupi po ti hêa ndahuvihava'javi a'ero nehê, ei Demétrio'ga ġa pe.

²⁸Henduvame Demétrio'ga nhi'iġa ġa nhimboahivuhui Paulo'ga pe a'ero. Igwete ġa eahyahivi.

—Huvihavuhu ko Dianahêa Éfeso'pevehêa, ei ġa.

²⁹Igwaigwavete ġa nhimongyi ohapakukaita cidade pe onhomomy-momyina. Igwete ġa Gao'ga pyhygi. Aristarco'ga ġa opyhy no. Ġa ko Paulo'garupive'ga Macedôniapeve'ga. Igwete ġa ġa pyhygi ġa nderohoahyavo nhandaipe ongauhua pype – perope ġa ojatykatyka jipi. ³⁰Ikwahavame Paulo'ga ei:

—Kiro ji hoi pevo ġa pyri nhinhi'iġa ġa pe, ei ga novia.

Emo Jesus'gareheve'ga nomondoukari ga ġapyteri pe. ³¹Ojipe'ga ombuhuruka onhi'iġa ga pe no huvihava'ġa.

—Terehoi ti ejipiuka ongauhua pype, ei ġa ga pe.

A'ereki ġa oarô hete Paulo'ga. ³²Igwete ġa – kiroki ġa ojatyka pevo – kiro ġa hapukapukaitehei onhomomyina. Ohapakai paravuhu ġa upa. Emo koji'iheteve'ga ei onhimongyavo: “Maraname nhande jatykauhutehei kiro nhandejupa naerû?” ei ġa ojohupe. ³³Igwete judeus'ga Alexandre'ga moanhani ga mondovo ġapyteri pe. Ga repiagame jara'ga ei:

—Gaha reki.

Igwete Alexandre'ga pova'eġi ġa pe pepi te javo.

—Tamombe'u katu na'ê pe me, ei ga ġa pe novia.

³⁴Emo onhimombaragwahavame ga rehe jara'ga ei:

—Ga ko judeuramo oko. Tihenduvyme ti ga a'ero, ei ġa ojohupe.

A'ero ġa eġa'epavi:

—Huvihavuhu ko Dianahēa Éfesopevehēa.

Kwara ipyryryma rupi duas horas rupi ġa jogwerohapukapukai a'ea javo.

³⁵ Aerē tavijara'ga ruri ġa mombiga ik-watijahara'ga. Igwete ga ei Éfesopeve'ġa pe:

—Tikwaha pa ko nhande hēaryrua rerekokatua – kiroki hēa huvihavuhetero oko Dianahēa, ei ga. Éfesopeva'ero nhande tireko katu hēaryrua hēara'angava no – kiroki ita ohi yvaga hugwi imbohetehavamo, ei ga ġa pe. ³⁶ Tikwaha pa nhande a'ea. Nurā po pe pigi hamo. Pejapyaka katu ti, ei ga ġa pe. ³⁷ Agwa'ġa pe peru kiro novīa. Emo ġa nomimi reki mbatera nhandejatykahava hugwi. Ġa nombotegwetei reki hēa no nhaneremimboheteharahēa, ei ga ġa pe. ³⁸ Po ti Demétrio'ġa imbojapotari ġa ndehe nehē, a'ero po ti ġa ġa nderohoi ġa mombe'gwovo huvihava'ġa pe nehē hamo, ei ga. Huvihava'ġa ndekorame imohiġatuavo po ti ġa ġa nderohoi ġa pyri imbojamboja ġa ndehe hamo, ei ga ġa pe. ³⁹ Po ti pe ikwahapotari ojipe'ia mbatera nehē a'ea pe po ti cidadepeve'ġa e'i ojatykarama nehē, ei ga ġa pe. ⁴⁰ A'e ji pe me: Kiro po ti nhanderuvihava'ga e'i nhande ve nehē: “Gara rehe tuhē pe jatykauhui pēhapukapukaita?” e po ti ga nhande ve nehē, ei ga. Marāi po ti nhande ga pe a'ero nehē? ei ga. Nianhi'ġi po ti nhande nehē nhandepoyjayjare'yma ġwaramo nehē. A'ereki nhande xajatyka tehe reki, ei ga ġa pe.

⁴¹ Aerē ga ei ġa pe a'ero:

—Pekwaki'o ti kiro pejigwojigwovo, ei ga.

Cidadepeve'ġa opi pa a'ero ogwovo.

Paulova'ea ohoa'ja Macedônia pe Grécia pe no

20 Igwete Paulo'ga Jesus'gareheve'ġa mbuhurukari ojipyri. Igwete ga ġa mbojikohetei Jesus'ga rehe ja'javo ġa pe. Aerē ga ei ġa pe:

—Kiro po ti ji hoi Macedôniapeve'ġa gwyrri pe nehē, ei ga ġa pe.

² Igwete ga hoi Jesus'gareheve'ġa pyri Macedôniapeve'ġa gwyrri rupi ogwovo. Igwete ga ega'e'i ġa pe pejiko hete ti Jesus'ga rehe javo. Aerē ga hoi Grécia-peve'ġa gwyrri pe. ³ Trēs jahya rupi ga ruvi pevo.

—Taho ti kiro Síriapeve'ġa gwyrri pe, ei ga novīa.

Ga nhinhaġwerīrame itayharuhua pype ojipe'ġa ei ga pe.

—Judeus'ġa nde juka pota kiro, ei ġa Paulo'ga pe.

Igwete ga ei:

—Pea rupi po ti ji hoi a'ero nehē jivya Macedôniapeve'ġa gwyrri rupi jik-wava nehē, ei ga.

⁴ Beréiapeve'ga oho ga rupi Pirro'ga ra'ya'ga Sópatro'ga. Tessalônicapeve'ġa oho ga rupi no Aristarco'ga Segundo'ga pavēi. Derbepeve'ga oho no Gaio'ga. Timóteo'ga oho no. Ásiapeve'ġa oho no Tíquico'ga Trófimo'ga pavēi. ⁵ Ġahā oho na'ē ore renonde ore ra'aromo cidade de Trôade pe. ⁶ Ore rekorame cidade de Filipos pe judeus'ġa japoī toryva. Nanongara rupie'ymi ġa 'i'ui pāo ndovuriva'ea. Japopavirē ore avi orogwovo Filipos hugwi. Cinco ore kiri ya rupi. A'ero ore vahemi Trôade pe orerenondeve'ġa ndepiaga. Sete ore kiri pevo orojupa.

Paulova'ea oho Trôade pe mbapavamo

⁷ Sábado rupi ypytunimo ore jatykai Jesus'gareheve'ġa pavēi onga jo'ajo'aruhu pe ti'u ti ojopyri

javo. Igwete Paulo'ga nhi'inhi'iği ğa pe. Igwaigwavete ga nhi'iği ğa pe imboypyhajikatuavo. A'ereki ga oho pota pea hugwi ko'emame. ⁸He'yi jyapehavuhua pevo jo'ajo'aruhu pe – perope ore oroꝓatyka. ⁹Oapy ga oina jurukwara rehe yvateva'ea rehe ipyahuve'ga Êutico'ga. Igwete ga ropehyiro Paulo'ga nhi'inhi'iğame. Igwaigwavete Êutico'ga ropehyiro okia. Kiro ga hiri mytu'ē me yvyvo upa. A'ero ğa nhani oꝓva ga pyri. Ga pyhygame ğa ei:

—Omano ahe.

¹⁰A'ero Paulo'ga jyvi onhinoğa ga rehe ga anhuvana ga mbogwerava.

—Tapemboꝓui peꝓipy'a, ei ga ğa pe. Okwerava'ja ga kiro.

¹¹Igwete Paulo'ga jupiraꝓjavi pevo jitehe jo'ajo'aruhu pe. Igwete ga i'ui ore pavēi. Kirē koji'i ga nhi'inhi'iği ğa pe imoğ'o'eamo. ¹²A'ero ga hoi ğa hugwi. Igwete ğa ipyahuve'ga rerohoi onga pe. Horyory ğa gambogwerava rehe.

Paulova'ea oho Mileto pe

¹³⁻¹⁴Aerē Paulo'ga ei ore ve:

—Pe na'ē ti pe'a peꝓigwovo cidade de Assôs pe, ei ga. Pevo ti ji mbo'a ji rerogwovo nehē. A'ereki ji pea rupi aho pevo, ei ga ore ve.

A'ero ore hoi ga repiaga Assôs pe, ga mbo'avi ga rerogwovo cidade de Mitilene pe. ¹⁵Pea hugwi ore hoi. Ko'emame ore vahemi ypa'ouhū me Quios pe. Ko'emame ore hoi ojipe'i pe Samos pe. Ko'emame ore hoi cidade de Mileto pe. ¹⁶Ndorohoi reki ore cidade de Êfeso pe. A'ereki Paulo'ga ndohopotari pevo.

—Ndajipykopypotari ji Ásiapeve'ğa gwyri pe kiro, ei ga. A'ereki ji aho potarahi jigwovo Jerusalém me kiro. Tahepia tuhē ti toryva pevo nehē Pentecostes, ei ga ore ve.

Paulova'ea onhi'i Êfesopeva'ea pe

¹⁷Mileto hugwi Paulo'ga onhi'īga mondoukari Êfesopeve'ğa pe tuhu ti ğa ji pyri javo ğa pe.

—Tanhi'i na'ē ti Jesus'gareheve'ğa ndepiakatuhara'ğa pe, ei ga.

¹⁸A'ero ğa nduri ga pyri ua. Igwete ga ei ğa pe:

—Pekwaha pe jireaporoğita jirekokatua pe pyri ji ruryꝓrame avo pegwyri pe Ásia pe ikwehe. Kiromo jate ji rekokaturamo, ei ga ğa pe. ¹⁹Ji ndavy'ari jitekovo ikwehe. A'ereki judeus'ğa ombohahyuka hete ji ve. A'ereki ğa onhimbohovaja ji rehe, ei ga. Emo ji aporavyky hete jitekovo jipoꝓykaharete'ga pe Jesus'ga pe ga mombe'gwovo pe me. Nanhimbohetei ji peꝓyteri pe, ei Paulo'ga ğa pe. ²⁰Ndapojihuvi reki ji imombe'upava pe me mbatera – kiroki imombe'ua pe poko, ei ga. Ndapojihuvi ji pe mbo'eavo Jesus'ga rehe ğandovaki penonga pype no, ei ga. ²¹A'ea'e ji pe me nhaporemome jipi judeus'ğa pe judeus'ğaruive'ğa pe no. Peroꝓijyi pejeaporoğita Tupana'ga rehe, a'e ji pe me, ei ga. Pepohi ti pejikote'varuhua hugwi. Peꝓiko ti nhandepoꝓykaharete'ga rehe Jesus Cristo'ga rehe, a'e ji pe me no, ei Paulo'ga ğa pe.

²²—Kiro po ti ji hoi Jerusalém me a'ero nehē. A'ereki Tupana'ga ra'uva ji mondouka pevo, ei ga. Marā po ti ji rekoꝓi pevo nehē? ²³Oꝓjgwarajuhu po ti ğa ji rehe ji mondovo cadeia pype nehē, ei ga. A'ea jate ji akwaha. A'ereki a'ea rehe Tupana'ga ra'uva ji momorandu ji imboꝓoapiapirame cidades jipi, ei Paulo'ga. ²⁴Na ğa ji jukai a'ero nehē. Jipy'a ndokotehei reki a'ea rehe, ei ga. Nhiremimombe'ua rehe jate ji rekoꝓi. Tamombe'umbe'u pa ti ğa pe. A'ereki Jesus'ga jipoꝓykaharete'ga e'i ji ve ikwehe: “Emombe'u ti ğa pe pyryva'ea.

Tupana'ga pyryva ġa pe ti emombe'u ġa pe,” e ko ga ji ve, ei ga. Nurā ji tamombe'u pa na'ē ġa pe Jesus'ga nhi'īpo'ruavo nehē, ei Paulo'ga ġa pe.

²⁵—Ahoaho ko ji pepyteri pe nhaporemo Tupana'ga mombe'gwovo ikwehe. “Peho ti Tupana'ga nhi'īga rupi gareheva'ero,” a'e ji pe me ikwehe, ei ga. Emo po ti pe ndapehepiaga'javi jira'oa nehē, ei ga. Akwaha ji a'ea. ²⁶Nurā ji ekatui pe me kiro. Po ti pe hoi hahyva'ea ruvihava pype nehē a'ea po ti pe napembojari ji rehe nehē. A'ereki ji amomrandu pa pe me a'ea rehe, ei ga. ²⁷Ndapojihuvi ji imombe'upava pe me Tupana'ga remimbotarimova'ea, ei Paulo'ga ġa pe. ²⁸Peko katu ti a'ero. Pereko katu pa ti Jesus'gareheve'ġa no, ei ga. A'ereki pe me Tupana'ga ra'uva e'i: “Pehepia katu ti Tupana'gareheve'ġa,” e'i. Pembo'embo'e ti ġa Tupana'ga nhi'īga rehe jipi, a'e ji pe me, ei ga. A'ereki Tupana'ga opojyka ġa ojive gwa'yra'ga manoro ġwaramo ġa ndepykaramo, ei Paulo'ga ġa pe.

²⁹—Tamombe'u ti kiro aerēva'ea pe me, ei ga. A'ereki ji akwaha penderekoaġwama. Ji horame pe hugwi po ti hajiheve'ġa nduri pepyteri pe nehē okote'varuhuve'ġa, ei ga. A'ero po ti ġa pe moandyandyi ġwembi'ea pyvō pe nderekote'varuhuavo nehē, ei Paulo'ga ġa pe. ³⁰Pepyteripeve'ġa vehevi po ti na jitehe nehē no. Ġa po ti i'mbe jara'ġa pe. A'ero po ti ġa nhimbopogweukari Jesus'gareheve'ġa pe nehē, ei ga. ³¹Pehepia ti a'ero penhimoandyjukare'yma ġa pe nehē, ei ga ġa pe. Tapemoka'nhymi ti nhinhi'īġagwera pe me. A'ereki trēs ji kwara mondoi pe moġitapava ikwehe. Arimo ji pe moġitai. Ypytunimo na jitehe ji pe moġitai jijehe'gwovo nhi'aġataruhuramo pe ndehe, ei ga ġa pe.

³²—Kiro ji ei pe me a'ero: Tupana'ga ti tapendereko katu. Tupana'ga pyryva

mombe'ua ti tapendereko katu nohō, ei ga. A'ereki gaha pe mbojiko hete Jesus'ga rehe pe mbo'eavo. Aerē po ti Tupana'ga imombyryvi pe me nehē no ga imombyryvame ojiheve'ġa pe nhaporemo nehē, ei Paulo'ga ġa pe. ³³Nahā ko ji rekoi pe pyri ikwehe, ei ga. Ji ndapotari ojipe'ġa apoa ouro prata reheve ikwehe. Gapira ji ndapotari no, ei ga. ³⁴Pekwaha pe jiporavykygwera. Jipoa pyvō tuhē te ji aporavyky ipyhyga mbatera jijive. A'ero ji imondoi mbatera jijipyrive'ġa pe no, ei ga. ³⁵Ahepiuka pa ji pe me ikwehe. Nhandeporavykygwera ikwepykava pyvō po nhande imbaterē'yve'ġa pokogi a'ero hamo, ei ga. Timoka'nhymyme ti Jesus'ga nhi'īġagwera nhandepojykaharete'ga nhi'īġagwera. A'ereki ga e'i ikwehe: “Nhanderory nhande ġa imbuhurame mbatera nhandejive. Johe'i tehe nhande roryvamo nhande imondorame mbatera ojipe'ġa pe,” ei Jesus'ga ikwehe, ei ga.

³⁶Nahā Paulo'ga ei ġa pe. Kirē ga renypy'andurugi onhi'īga Tupana'ga pe ġa pavēi. ³⁷Igwete ġa Paulo'ga rerojehe'opavi ga anhuvanhuvana ga rerekovo. Ndovy'ahetei ġa ganhi'īga renduvame. ³⁸A'ereki ga e'i ġa pe: “Aerē po ti pe ndapehepiaga'javi jira'oa nehē.” Igwete ġa ga rerohei itayharuhu pe.

Paulova'ea oho Jerusalém me

21 Igwete ore hoi ġa hugwi a'ero oro'ava herogwovo ypa'ouhūa rehei katu cidade de Cós rehei katu. Ko'emame ore herohoi ojipe pe ypa'ouhū me Rodes pe. Pea hugwi ore herohei heroja cidade de Pátara pe o'eamo. ²Pevo ore hepiagi ojipea itayharuhua – kiroki oho ġwerī Feníciapeve'ġa gwyri pe. Igwete ore avi a'ea pype herogwovo. ³Aerē ore hepiagi ypa'ouhūa Chipre orojohukoty. Igwete ore kwavi ipyvō orogwovo Sfriapeve'ġa gwyri pe. Pevo

ore herojari cidade de Tiro pe. A'ereki pevo ġa ġweno'embota mbatera itayharuhua hugwi. ⁴A'ero ore ěi orogwovo Jesus'gareheve'ġa ndeka pevo ġa ndepiaga. Sete ore kiri ġa pyri a'ero. Igwete ġa ei Paulo'ga pe tohoyme ti ga Jerusalém me nehē javo novía. A'ereki Tupana'ga ra'uva omombe'u jipe ġa pe. “Tiruahū po ti Paulo'ga pe Jerusalém me nehē,” e'i. Emo Paulo'ga e'i ġa pe:

—Aho tuhē ti pevo nehē.

⁵Aerē ihorame orohohava apiavo ore jivyri itayharuhu pe a'ero. Ģa nhaporemo ore rerojivyri cidade hugwi akwaimba'ero kunhangwera'ġa pavēi gwa'yra'ġa pavēi no. Nhimbiari pe ore renypy'andurupavi y'ytiġa pype oronhi'iġa Tupana'ga pe. ⁶Aerē:

—Kiro ore hoi, oro'e ore ġa pe.

Igwete ore avajavi itayharuhua pype. A'ero ġa jivyra'javi ġwonga pe ogwovo.

⁷Igwete ore herohoi Tiro hugwi herogwovo cidade de Ptolemaida pe. A'ero ore hoi Jesus'gareheve'ġa ndepiaga ġa anhuvanhuvana. Ojipeji ore kiri ġa pyri. ⁸Ko'emame ore hoi. Igwete ore hoi cidade de Cesaría pe. Igwete ore hoi Filipe'ga ronga pe orojupa. Ymya Filipe'ga rivi Jerusalém me raikwehe. Gaha ko seteve'ġa nde'yja'ga. Ģa pe Jesus Cristo'ga moirūhara'ġa e'i raikwehe: “Ģahā ti toma'ē mbatera imbatere'ŷve'ġa pe jipi,” ei ġa ġa pe raikwehe. Filipe'ga ohooho Jesus'ga mombe'gwovo ojipe'ġa pe no. ⁹Quatro ko gara'yra'ġa kunhangwera'ġa hambireko'e'ŷve'ġa. Ga na jitehe omombe'umbe'u Tupana'ga nhi'iġa jipi. Igwete ore hoi Filipe'ga ronga pe orojupa. ¹⁰Mbohapyrete ore kiri pevo ġa pyri. A'ero Ágabo'ga ruri Judéiapeve'ġa gwyra hugwi Tupana'ga nhi'iġa mombe'uhara'ga. ¹¹Kiro ga ruri ore pyri ipyhyga Paulo'ga ku'ayvira ipukuhuva'ea. A'ea pyvō ga

jikupykwari. Ga jipokwari no. Igwete ga ei ore ve:

—Gaku'ayvira ijara'ga mombe'gwovo ji ei: Nahā ti judeus'ġa ga kwari Jerusalém me nehē, ei ga. A'ero po ti ġa ga mondoukari judeus'ġariūve'ġa po pe nehē ga pyhygauka nehē, ei ga. A'ea Tupana'ga ra'uva e'i, ei Ágabo'ga ore ve.

¹²Henduvame ganhi'iġa ore ehetei Paulo'ga pe pevove'ġa pavēi:

—Terehoajavi ti Jerusalém me a'ero, oro'e ore ga pe novía.

¹³Igwete Paulo'ga ei:

—Maraname pe jehe'ouhui ji rehe? Pe ji mbopyagwyruhu javo ji ve novía, ei ga. Na ġa ji kwari ji jukavo vehevi te a'ero nehē, ei ga. Ji ti aho jate tuhē pevo nehē Jesus'ga rehe jipojykaharete'ga rehe nehē, ei ga.

¹⁴Ndokoi ga orenhi'iġa rehe.

—Nandejate ti toko Tupana'ga remimbotarimova'ea, oro'e ore.

A'ero ndoro'ea'javi ga pe a'ea rehe.

¹⁵Aerē ore herekokatupavi orombatera herogwovo pea rupi Jerusalém me. ¹⁶Jara'ġa ko oho ore rupi Cesaría hugwi Jesus'gareheve'ġa. Igwete ġa ore rerohoi Menasom'ga ronga pe. Ga pyri ore pytai. Ga ko Chiprepeva'ero. Ymya ga jikogi Jesus Cristo'ga rehe. Ga pyri ore pytaahi'vi orojupa.

Paulova'ea oho Tiagova'ea pyri

¹⁷Ore vahemame Jerusalém me Jesus'gareheve'ġa ndoryndoryvamo ore rehe. ¹⁸Ko'emame Paulo'ga ore rerohoi Tiago'ga repiaga. Jesus'gareheve'ġa ndepiakatuhara'ġa nhaporemo ojatyka upa. ¹⁹Igwete Paulo'ga nhi'iġi ġa pe. A'ero ga imombe'upavi ġa pe ohoagwera.

—Amombe'umbe'u ji Jesus'ga judeus'ġariūve'ġa pe, ei ga. Nurā Tupana'ga ġa mbojikogukari ojihe, ei ga. Nahanahā Tupana'ga rekoji ġapyteri

pe a'ero ore horame ġa pyri, ei Paulo'ga imombe'upava ġa pe.

²⁰ Henduvame Paulo'ga nhi'igā ko ġa Tupana'ga mbohetei a'ero. Aerē ġa ei Paulo'ga pe:

—Oreirū, ehēpia judeus'ġa kiro. He'yjuhu hete ko ġa jikogi Jesus'ga rehe milhares. Moisésva'ea remimbo'eagwera rehe ġa ndekohetei reki tihendu katu pa ti hamo javo, ei ġa Paulo'ga pe. ²¹ Igwete ojipe'ġa mbero nde mombe'gwovo ġa pe, ei ġa. “Paulo'ga ko ombo'e te'varuhu judeus'ġa nhaporemo – kiroki ġa u judeus'ġarūive'ġa pyteri pe,” ei ġa. “Paulo'ga e'i ġa pe: ‘Pepohi ti Moisésva'ea remimbo'eagwera hugwi,’ ei Paulo'ga ġa pe,” ei ġa heikwehe. “‘Tapekytia'javi ti peja'yra'ġa nakwanha pi'ria,’ ei ga,” ei ġa. “‘Tapekoa'javi ti nhanderamonha'ea nhi'igagwera rehe,’ ei Paulo'ga ġa pe,” ei ġa heikwehe. Nahā ġa mbero reki nde mombe'gwovo ġa pe, ei ġa imombe'gwovo Paulo'ga pe.

²² —Marā po ti a'ero nehē? ei ġa Paulo'ga pe. Okwaha po ti ġa nderura avo nehē. ²³ Nahā po ti nde rekoi a'ero nehē, ei ġa. Quatrove'ġa oko ore pyri kiro. Ymya'i ġa ei Tupana'ga pe: “Nahanahā po ti ore rekoi nehē,” ei ġa ga pe. Kiro ġa ndekoi tuhē a'ero ġwembi'eagwera rupi katu, ei ġa Paulo'ga pe. ²⁴ Eroho ti quatrove'ġa nhandejatykahavuhua pype a'ero. Ejipyhei ti pevo ġa pavēi nahā ti xanhimombyry Tupana'ga pe javo, ei ġa. Aerē ti epyhy mbiara quatrove'ġa ndepyga eitambere'ia pyvō. A'ea po ti ġa ikwava'eġukari Tupana'ga pe nehē. A'ero po ti ġa nhiapinukari nehē, ei ġa Paulo'ga pe. Judeus'ġa po ti nde repia pevo nehē. A'ero po ti ġa epavi nehē: “Nomombe'ukatui reki ġa Paulo'ga nhande ve. Oko katu tuhē reki ga Moisésva'ea remimbo'eagwera rupi

okovo,” e po ti judeus'ġa nde ve nehē, ei ġa Paulo'ga pe.

²⁵ —Oro judeus'ġarūive'ġa pe – kiroki ġa ojiko Jesus'ga rehe – ġa pe ore ikwatijari ikwehe, ei ġa ga pe. Igwete ore ei ġa pe: “Nahā po pe ndekoi hamo. Tape'ui ti ġambatera ikwava'eġame ha'angava pe ġwemimbohete'hara pe,” oro'e ore. “Hekoa tape'ui no,” oro'e ore ġa pe. “Mbiara tape'ui ipore'ymame hekoa jugwi,” oro'e ore. “Tapereko'i ojipe'ġa nembireko'ġa,” oro'e ore ġa pe ikwatija, ei ġa Paulo'ga pe.

²⁶ Ġanhi'igā rupi Paulo'ga quatrove'ġa nderohoi ġa nderekovo. Ko'emame ga jipyhei ġa pavēi xanhimombyry ti Tupana'ga pe javo. Aerē ġa ki ojatykahavuhua pype. Igwete Paulo'ga imombe'ui mbatera ikwava'e'hara'ga pe.

—Orojipyhei ore ko, ei ga ga pe. Kiro sete po ti ore kiri nehē, ei ga. Aerē po ti ji imondoukari mbiara quatrove'ġa ndepyga ikwava'eġuka ġa pe imondovouka Tupana'ga pe nehē, ei Paulo'ga ga pe.

Ahe opyhy Paulova'ea

²⁷⁻²⁸ Seis ko ġa kiri. A'ero judeus'ġa Paulo'ga repiagi ojatykahavuhua pype Ásiapeve'ġa gwyriveve'ġa. Igwete ġa he'yjuhuve'ġa monhimboahivukatehei Paulo'ga pe ġa momymomyina. A'ero ġa Paulo'ga pyhygi ohapukaita gwe'yja'ġa pe judeus'ġa pe:

—Pejijo ore pokoga, ei ġa. A'reki agwa'ga ko ohooho ġa mbo'epavuhua uvo ite'varuhua'ea rehe, ei ġa. Nhande mbotegwete ga ja'javoteheuhu. “Tapehenduva'javi ti Moisésva'ea remimbo'eagwera,” ei ga ġa pe, ei ġa. Nhandejatykahavuhua pe ga ete'varuhui no, ei ġa. A'ero ga kiro judeus'ġarūive'ġa nderuruhui ipype imbotegweteavo nhandejatykahavuhua Tupana'ga ronga, ei ġa ġa pe o'mbero.

²⁹ Nahā judeus'ġa etehi Paulo'ga mombe'gwovo. A'reki ġa gwepia

Trófimo'ga hoa cidade pe Paulo'ga rupi novĩa. Trófimo'ga ko judeu'garũive'ga Éfesopeve'ga. Hepiagame gahoa Paulo'ga rupi ġa etehei a'ero:

—Paulo'ga gweroho ga nhandejatykahavuhua pype, ei ġa javo tehe.

³⁰Nahã judeus'ġa ei cidadepeve'ġa momymomyimbava Paulo'ga rehe. Igwete ġa nhaġanhani Paulo'ga pyhyga ga roheryryryga ojatykahavuhua hugwi. Kotihĩ ġa hovapytymi ġa hugwi. ³¹Kiro ġa Paulo'ga jukaġwerĩ. Emo ojipe'ġa oho imombe'ġwovo soldados'ġa pe romanos'ġa pe. Igwete ġa ei soldados'ġa nduvihavuhu'ga pe:

—Jerusalémmeve'ġa nhaporemo onhimboahivuhu ohapukapukajahyavo, ei ġa ga pe.

³²Kotihĩ ga soldados'ġa nderuri ġanduvihava'ġa pavẽi ġa nenonhana he'yjuhuve'ġa pyteri pe Jerusalémmeve'ġa pyteri pe. Soldados'ġa ndepiagame ġa Paulo'ga nupambigi a'ero opohia ga hugwi. ³³Igwete soldados'ġa nduvihavuhu'ga ruri Paulo'ga pyhygauka ga kwaruka itanhuramuhũa pyvõ mokõiva'ea pyvõ.

—Ma'ġa koro? ei ga. Ma gara rehe pe ga nupanupãuhui? ei ga ġa pe.

³⁴Ojoatyatyvi ġanhi'ġa ga pe ġa hapukajahyrame onhimongyavo. A'ero ga ndokwahavi reki maranuhũ javo. Nurã ga Paulo'ga rerohoukari soldados'ġa nongauhua pype. ³⁵Ga rovahe-mame ojiupihava rehe ġa ojat'yvarimo ga rerohoi he'yjuhuve'ġa hugwi onhimboahiheteve'ġa hugwi topyhygahayme ġa ga javo. ³⁶A'ereki ġa ohoohoji ġa ndeviri ohapukajahyavo pejuka ga javo novĩa.

Paulova'ea onhimombe'u judeusva'ea pe

³⁷Gwerohoġwerĩrame ongauhua pype Paulo'ga ei soldados'ġa nduvihavuhu'ga pe:

—Tanhĩĩ na'ẽ ti nde ve, ei ga ga pe.

Igwete ga ei Paulo'ga pe:

—Erekwaha nde Gréciapeve'ġa nhi'ġa naerũ? ³⁸Nde ko Egitopeve'ga rui naerũ? – kiroki ga ymya he'yjuhuve'ġa monhimboahivi nhandervihava'ga pe ġa momymomyina, ei ga. Igwete ga quatro milve'ġa nderohoi ongae'yi me iporojukauhuve'ġa. Nde ko ga rui naerũ? ei ga Paulo'ga pe.

³⁹—Ji ko a'ea rui, ei Paulo'ga. Judeuramo ko ji. Cilícia ko jigwyrã, ei ga. Cidade de Tarso pe huvihavuhu pe ji ari kako, ei ga. Na ji nhi'ġi kiro ġande'yjuhua pe, ei ga ga pe.

⁴⁰—Enhi'ĩ ti a'ero ġa pe, ei ga ga pe.

A'ero Paulo'ga ami ġajiupihava rehe. Igwete ga pove'eġi ġa pe ji rendu ti javo. A'ero ġa pipavi upa. Igwete judeus'ġa nhi'ġimo tuhẽ ga ei onhimombe'ġwovo ġa pe.

22 Igwete Paulo'ga ei: —Nhiirũ, peymyana, pejapyaka ti nhinhi'ġa rehe ji nhimombe'ukaturame pe me, ei ga. A'ereki ji ndakote'varuhui jitekovo, ei ga ġa pe.

²Judeus'ġa nhi'ġimo tuhẽ ga ei ġa pe. Nurã koji'ĩ ġa pigi a'ero ganhi'ġa renduva. Igwete ga ei ġa pe:

³—Jihi ko ji judeuramo ako, ei ga. Cilícia ko jigwyrã. Cidade de Tarso pe ko ji ari kako. Aerẽ ji nhimomboakari avo Jerusalém me kako, ei ga. A'ea rupi Gamaliel'ga ji mbo'embo'ekatui Moisésva'ea remimbo'eagwera rehe – kiha tuhẽ nhaneramonhava'ea omombe'u, ei ga. Nhiremimbotarimo ji poravykyhetei Tupana'ga pe ikwehe. Pehepia ko pe na jitehe peko pa ga rehe, ei Paulo'ga ġa pe. ⁴A'ea rupi ji jigwarajuhui Jesus'ga nhi'ġarupive'ġa ndehe ġa jukauka ikwehe. Akwaakwaruka ji ġa mondovouka cadeia pype ġa mongiuca akwaimbae'ġa kunhangwera'ġa no, ei ga. ⁵Mbatera

kwava'ēhara'ga nduvihavuhu'ga okwaha tuhē jireaporoḡita ji repiaga ikwehe judeus'ga moḡitahara'ga pavēi. Ġahā okwatija nhandere'yja'ga pe Damascopeve'ga pe ji mombe'gwovo ikwehe. A'ea ji herohoi tapyhy ti Jesus'gareheve'ga javo. Takwatakwa ti ji ḡa nderojivya Jerusalém me tambohahyuka ti ḡa pe nehē javo, a'e ji ikwehe novīa, ei Paulo'ga ḡa pe.

Paulova'ea omombe'u gweaporoḡita rerojijyagwera

⁶ Igwete Paulo'ga ei ḡa pe:

—Ahaji katu ji vahēḡwerīrame Damasco pe kotihī turi ji ve hendy'javuhuva'ea yvaga hugwi, ei ga. Hendy'javuhu hete. Ipyteri pe ji rekoi a'ero, ei ga. ⁷ A'ea ji mombo yvyvo ji noḡa. Igwete ji henduvi ganhi'iḡa jijive, ei ga. “Saulo, Saulo! Maranuhūrame nde imbohahyukari ji ve?” ei ga ji ve, ei Paulo'ga.

⁸ —“Manamo pe?” a'e ji ga pe.

—“Ji ko Jesusramo Nazarēpeva'ero ako. Ji ve nde erembohahyuka,” ei ga ji ve, ei Paulo'ga ga pe.

⁹ —Jirupive'ga gwepia hendy'javuhuva'ea novīa. Emo ḡa ndokwahavi ganhi'iḡa ji ve, ei ga. ¹⁰ Igwete ji ei Jesus'ga pe: “Marā po ti ji rekoi a'ero nehē?”

—“Epo'ā ti egwovo kiro Damasco pe. Pevove'ga ti omombe'u pa nhiremibotarimova'ea nde ve nehē nderekoagwama nehē,” ei ga ji ve, ei Paulo'ga ḡa pe.

¹¹ —Hendy'javuhuva'ea ombogwe reki jireakwara, ei ga. A'ero jirupive'ga ji popyhygi ji rerogwovo Damasco pe ikwehe, ei ga imombe'gwovo ḡa pe. ¹²⁻¹³ Aerē Ananias'ga ruri ji pyri, ei ga. Ġwendu katu ga Moisésva'ea remimbo'eagwera jipi. Ombohete hete ga Tupana'ga no, ei ga. “Pyry hete ko Ananias'ga,” ei judeus'ga ga pe

pevove'ga, ei ga. Igwete ga ruri ji pyri o'ama. “Nhiirū, Saulo,” ei ga ji ve. “Ehepiakatua'ja ti kiro,” ei ga, ei ga.

—Kotihī ji ga repiakatui reki a'ero, ei Paulo'ga ḡa pe. ¹⁴ Igwete ga ei ji ve: “Tupana'ga nhaneramonhava'ea remimbohetechara'ga e'i jipe nde ve tokwaha ga nhiremibotarimova'ea javo,” ei ga ji ve. “Tohepia ti ga pyryheteve'ga Jesus'ga ganhi'iḡa tuhē henduva,' e'i jipe Tupana'ga nde ve,” ei Ananias'ga ji ve, ei ga. ¹⁵ “Kiro po ti nde akoja'ga mombe'umbe'ui a'ero nehē ḡa pe nhaporemonehē. Nerembiepiaga po ti nde eremombe'u nehē neremienduva nehē no,” ei ga ji ve. ¹⁶ “Maraname nde mbegwehuro a'ero kiro?” ei ga ji ve, ei Paulo'ga. “Haite. Enhimobatzauka ti kiro. Ere ti nhandepojykaharete'ga pe tomombo ti ga nderekote'varuhua nde hugwi nehē,” ei ga ji ve, ei Paulo'ga ḡa pe onhimombe'gwovo.

Paulova'ea hoagwera judeus'garūiva'ea pyri

¹⁷ Igwete Paulo'ga ei ḡa pe no:

—Aerē ji jivyra'javi avo Jerusalém me ikwehe, ei ga. Igwete ji hoi nhandejatykahavuhua pype nhinhi'iḡa Tupana'ga pe, ei ga. ¹⁸ Ji nhi'iḡame ga pe jipojykaharete'ga jipiukari ji ve. Igwete ga ei ji ve: “Haite ti egwovo Jerusalém hugwi,” ei ga. “Avo'eḡa po ti ndogweroviari nenhi'iḡa ji mombe'urame nehē,” ei ga ji ve, ei Paulo'ga.

¹⁹ —Igwete ji ei ga pe: “Gwerovia po ti ḡa nhinhi'iḡa nde mombe'urame nehē ovuhu,” a'e ji ga pe novīa. “A'ereki ḡa okwaha tuhē jirojijyagwera. A'ereki ji ajigwarajypy ḡa ndehe – kiroki ḡa ojiko nde rehe,” a'e ji ga pe, ei ga. “Aho ji ojipejipea pype orejatykahava pype ḡa pyhygauka ḡa nupanupamouka ḡa mondovouka cadeia pype ikwehe,” a'e ji, ei Paulo'ga. ²⁰ “Oro Estēvāova'ea no,” a'e ji. “Ahe nde mombe'urame ḡa

ahe jukai ikwehe. Emo jiji ko a'ā reki pevo ġa pyri na ġa ga jukai tuhē javo," a'e ji ga pe, ei ga. "Ġapira ji areko katu ahe jukarame. A'ereki ġa gwekyi opira ita imombo ahe rehe," a'e ji ga pe, ei Paulo'ga ġa pe. "Jerusalēm-meve'ga okwaha jirekote'varuhagwera a'ero. Kiro ji imombe'ukaturame ġa pe jijirojijyja po ti ġa heroviari ninhil'īga nde mombe'urame nehē," a'e ji jipojykaharete'ga pe novīa, ei Paulo'ga ġa pe.

²¹ —"Ndogweroviari tuhē ti ġa nehē," ei jipojykaharete'ga ji ve. "Heregwovo avo hugwi. Jiji nde mondouka kiro irupe judeus'ġarūive'ġa pyri nehē," ei ga ji ve. "Ġa pe ti nde ji mombe'ui nehē," ei ga ji ve ikwehe, ei Paulo'ga ġa pe onhimombe'gwovo.

²² Nahā Paulo'ga nhimombe'ui ġa pe. Ojapyaka na'ē ġa Paulo'ga nhi'īga rehe novīa. Emo Paulo'ga e'i ġa pe: "Ji mondouka po ti ga judeus'ġarūive'ġa pyri nehē," ei ga. Nurā ġa nohendupotara'javi ga onhimboahivuhuavo ga pe. A'ero ġa hapukapukajahi.

—Pejuka ga. Omano po ga hamo, ei ġa ohapukapukaita upa.

²³ Igwete ġa tapy'ynhapira imbovavavavagi oko te'varuhu hete ga javo. Otimbyguhua ġa omombomombo onhimboahivuhuheteavo.

²⁴ Nurā soldados'ġa nduvihavuhu'ga ga rerohoukari ongauhua pype.

—Maranuhūrame ġa hapukajuhatetei ga rehe naerū? ei ga.

Nurā ga ei soldados'ġa pe:

—Penupanupā ga mbiara pira apopyra pyvō tomombe'u ti ga nhande ve okote'varuhua, ei ga ga pe.

²⁵ A'ero ġa ga pokwari tinupā ga javo. Opokwarame Paulo'ga ei soldados'ġa nduvihava'ga pe – kiroki ga o'ā ga ppyvo:

—Tanhinupāi ti, ei ga ga pe. A'ereki ji ko romanoramo, Romapeve'ġa'java'ero

ako. Po ahe nonupāi te romanos'ġa hamo, ei ga. Pe ndajirerohoi ve juizes'ġa pyri tonhimombaragwaha ti ga Paulo'ga rekote'varuhua rehe javo. Ġa nde'i tuhē ji ve oja nde rehe jave'yma, ei ga. Tanhinupāi ti a'ero, a'e ji pe me, ei Paulo'ga ga pe.

²⁶ Henduvame ganhi'īga soldado'ga hoi javo gwuvihavuhu'ga pe.

—Terenupāukara'javi ti ga! A'ereki ga romanoramo oko, ei ga.

²⁷ A'ero garuvihavuhu'ga ruri Paulo'ga pyri.

—Enhimombe'u katu ji ve. A'iti romanoramo nde rekoi? ei ga ga pe.

—A'ea ko ji, ei Paulo'ga ga pe onhimombe'gwovo.

²⁸ Igwete ga ei Paulo'ga pe:

—Na jitehe ko ji romanoramo. A'ereki he'yjuhu reki ji imondoi itambere'ia a'ea rehe ikwehe, ei ga ga pe.

—Ji namondoi tuhē itambere'ia hehe, ei Paulo'ga. Jiruva'ga ko romanoramo. A'ea jitehe ko ji a'ero, ei ga ga pe.

²⁹ Nanime ġa jipe'ai Paulo'ga hugwi – kiroki ġa onupā gwerevi ga tomombe'u ti ga okote'varuhua javo. Igwete soldados'ġa nduvihavuhu'ga e'i:

—Romanoramo reki ga oko, ei ga. Mbaria po ji ga kwarukatehehui ra'e! ei ga okyhyjiavo.

Paulova'ea e'i judeus'ġa moġitaharava'ea pe

³⁰ Ko'emame soldados'ġa nduvihavuhu'ga ei:

—Ma gara judeus'ġa omboja Paulo'ga rehe naerū? ei ga. Tahendu ti ġanhi'īga ikwahava, ei ga.

Igwete ga judeus'ġa moġitahara'ġa mbojatykaukari. Ġa jatykapavame mbatera kwava'ēhara'ġa nduvihava'ġa jara'ġa pavēi, kiro ga Paulo'ga kwaharavukari ga reruruka ga mo'ama ġapyteri pe.

23 Igwete Paulo'ga ġa ndepiahetei judeus'ga moġitahara'ġa. Igwete ga ei ġa pe onhimombe'gwovo.

—Nhiirū, akokatue'yimi ji Tupana'ga nhi'iġa rupi jitekovo kiromo jitehe, ei ga ġa pe. Nurā ji poyjahetero jiyvyteri pe, ei Paulo'ga ġa pe.

²Igwete Ananias'ga ikwava'ēhara'ġa nduvihavuhu'ga henduvi ganhi'iġa onhimboahiva o'ama. A'ero ga ei Paulo'gaypyvove'ġa pe:

—Pekwa ti Paulo'ga jurua rehe ga mombiga.

³Igwete Paulo'ga ei ga pe:

—Tupana'ga ti tombohahy nde ve no. Erekokatu'aġuhū nde, ei ga ga pe. Ereapy nde avo javo novīa: “Takwaha ti garemiendukatue'yima Moisés'va'ea remimbo'eagwera rehe,” ere nde novīa, ei Paulo'ga. Emo ndehe reki nerehendukatui reki a'ea ġa mbokwaruka jijurua rehe, ei ga ga pe.

⁴A'ero Paulo'gaypyvove'ġa ei ga pe:

—Ikwava'ēhara'ġa nduvihavuhu'ga pe nde ere'e te'varuhu Tupana'ga repykaraga pe!

⁵Igwete Paulo'ga ei:

—A'iti ga ikwava'ēhara'ġa nduvihavuhu'ga? ei Paulo'ga. Ji ndakwahavi, ei ga. Ikwahavame po ji nda'ei poha ramo. A'ereki Tupana'ga omombe'u onhi'iġa ikwatijaruka. “Tape'ete'varuhui pejuvihava'ġa pe,” ei Tupana'ga, ei ga.

⁶⁻⁸Kirē Paulo'ga eaħy ġa pe o'ama.

—Ji ko fariseuramo ako, ei ga.

A'ereki ga onhimombaragwaha pevove'ġa ndehe judeus'ġa ndehe. Jara'ġa ko saduceus'ġa. Jara'ġa ko fariseus'ġa. Paulo'ga okwaha ġanembiroviara no. A'ereki saduceus'ġa ndogweroviari omanove'ġa mbogweravaġwama ġamanoa hugwi. “Ndogwerekoi Tupana'gapyrive'ġa no yvagipeve'ġa,” e ko saduceus'ġa. “Ha'oe'ŷve'ġa ndogwerekoi no,” ei ġa.

Fariseus'ġa ki a'e te gwerovia pa a'ea Paulo'ga javijitehe. A'ero Paulo'ga eaħy judeus'ġa moġitahara'ġa pyteri pe o'ama.

—Ji ko fariseuramo ako, ei ga. Jiruva'ga ko fariseuramo oko no, ei ga. Igwete ji heroviari ġambogweravaġwama ġamanoa hugwi, ei ga. A'ea rehe pe euhui ji ve oko te'varuhu ga javo, ei ga.

Henduvame Paulo'ga nhi'iġa ġa nhonhi'iġayvayvari a'ero fariseus'ġa saduceus'ġa pavēi. ⁹Igwete ġa hapukapukai a'ero onhimbohovaja ojogwehe. A'ero fariseus'ġa po'ami onhi'iġahyavo – ġa ko judeus'ġa mbo'eharamo oko.

—Ndokote'varuhui reki Paulo'ga, ei ġa ġa pe. Onhi'ī tuhē po ga pe ha'oe'ŷve'ga. Mara'ngu po yvagipeve'ga Tupana'gapyrive'ga? ei fariseus'ġa.

¹⁰Igwaigwavete ġa nhonhi'iġayvahetei. Nurā soldados'ġa nduvihavuhu'ga ei:

—Kiro po ti ġa Paulo'ga rovaja'roja'rogi nehē! ei ga.

A'ero ga soldados'ġa mondoukari ga pyri.

—Pepyhygahy ga ġapytera hugwi ga rerogwovo ja ongauhua pype ga mongiavo, ei ga ġa pe.

Igwete ġa ga pyhygi ga rerogwovo a'ero.

¹¹Ypytunimo nhandepojkaharete'ga jipiukari Paulo'ga pe o'ama ga ppyvo. Igwete ga ei ga pe:

—Paulo, enhimboitakwerimo ti eko, ei ga. Nde ji mombe'u avo Jerusalém me oji'i. Na jitehe ti nde ji mombe'ui cidade de Roma pe nehē no, ei Jesus'ga ga pe.

Judeusva'ea ojuka pota Paulova'ea

¹²Ko'emame judeus'ġa ei ojohupe:

—Tijuka tuhē ti Paulo'ga, ei ġa. Ti'uyme na'ē ti mbatera kiro, xay'uyme na'ē ti Paulo'ga jukae'ymame, ei ġa. Tupana'ga ġwendu nhanenhi'iġa. Nhande

ga jukae'ymame po ti Tupana'ga imbohahyukari nhande ve a'ero nehē, ei ḡa ojohupe Tupana'ga renoina novīa.

¹³ He'yi ko ḡa quarenta ko ḡa – kiroki ḡa e'i a'ea. ¹⁴ Aerē ḡa hoi ikwava'ēhara'ḡa nduvihava'ḡa pyri xava'eve'ḡa pyri no. Igwete ḡa nhimombe'ui ḡa pe.

—Nahā ore ehetei orojuhupe oji'i: “Ti'uyme na'ē ti mbatera Paulo'ga jukae'ymame,” oro'e ore oji'i, ei quarentave'ḡa ḡa pe. ¹⁵ Pemondouka ti kiro penhi'ḡa soldados'ḡa nduvihavuhu'ga pe. Pehe jara'ḡa pavēi nhanemoḡitaharamo pemondouka ti penhi'ḡa ga pe togweruruka ti ga Paulo'ga ore pyri javo. “Torohenduva'ja ti ganhi'ḡa gareaporoḡita ikwahava,” pe'ji ti ga pe, ei ḡa. Nahā ti pemondouka penhi'ḡa ga pe ga moandyandyita, ei quarentave'ḡa ḡa pe. Ga Paulo'ga rerurukarame po ti ore ga jukai ga vaheme'ymame avo nehē, ei ḡa ḡa pe novīa.

¹⁶ Emo Paulo'ga kunhamembyra'ga okwaha reki ḡanembijukapotara Paulo'ga rehe Paulo'ga rendyrahēa ra'ya'ga. Nurā ga hoi ongauhua pype imombe'ḡwovo Paulo'ga pe. ¹⁷ Igwete Paulo'ga onhi'ḡa mondoi soldados'ḡa nduvihava'ga pe javo.

—Eroho kwanha'ga ejuvihavuhu'ga pyri tomombe'u ga mbatera ga pe, ei Paulo'ga ga pe.

¹⁸ A'ero ga Paulo'ga kunhamembyra'ga rerohoi gwuvihavuhu'ga pyri. Igwete ga ei ga pe:

—Cadeiapypeve'ga Paulo'ga ji mbuhuruka ojipyri ko, ei ga. Nahā ga ei ji ve: “Eroho kwanha'ga ejuvihavuhu'ga pyri tomombe'u ga mbatera ga pe,” ei ga ji ve, ei ga. Nurā ji ga reruri nde pyri kiro, ei ga ga pe.

¹⁹ Igwete huvihavuhu'ga ga popyhygi ga rerogwovo ḡandovakie'ÿ.

—Gara nde eremombe'u pota ji ve? ei ga ga pe.

²⁰ Igwete ga ei:

—Tamombe'u katu ti nde ve, ei ga. Kiro po ti judeus'ḡa nduvihava'ḡa nduri nde pyri nehē, ei ga. A'ero po ti ḡa etehēi nde ve nehē tereruruka ti Paulo'ga ko'emame nehē javo. “Judeus'ḡa moḡitahara'ḡa ḡwendu potara'ja ganhi'ḡa ikwahava gareaporoḡita,” e'i tehe po ti ḡa nde ve nehē, ei ga soldados'ḡa nduvihavuhu'ga pe imombe'ḡwovo. ²¹ Terembopogwei ti ḡa erame poha nde ve nehē, ei ga. A'ereki ojipe'ḡa ojuka pota Paulo'ga. Onhimi po ti ḡa pea rupi tijuka ga javo, ei ga ga pe. Quarenta ko ḡa. Igwete ḡa ei ojohupe oji'i: “Ti'uyme na'ē ti mbatera, xay'uyme na'ē ti Paulo'ga jukae'ymame,” ei ḡa oji'i. “Tupana'ga ḡwendu nhanenhi'ḡa nhande erame na,” ei ḡa ojohupe, ei ga. Nurā ji ei kiro nde momoranduva. A'ereki ḡa onhimboavujikwe kiro tijuka ga javo. Igwete ḡa ei tikwaha ti soldados'ḡa nduvihavuhu'ga nhi'ḡa javo nde ve, ei Paulo'ga kunhamembyra'ga ga pe imombe'ḡwovo.

²² Igwete soldados'ḡa nduvihavuhu'ga ei ga pe:

—Teremombe'ui ti ojipe'ḡa pe enhimbi'eagwera ji ve.

A'ero ga ga mondoi ojihugwi.

Ahe omondouka Paulova'ea Félixva'ea pyri

²³ Aerē soldados'ḡa nduvihavuhu'ga mokonha'ḡa mbuhurukari ojipyri. ḡa ko soldados'ḡa nduvihava'ḡa memei. Igwete ga ei ḡa pe:

—Penhimboavujikwe ti kiro jara'ḡa pavēi soldados'ḡa pavēi. Ypyhaji katu po ti pe hoi cidade de Cesarēia pe, ei ga. Duzentosve'ḡa po ti oho pea rupi. Setentave'ḡa po ti oho cavalo arimo. Ojipe'ḡa duzentosve'ḡa po ti gweroho ta'akwara nehē, ei ga ḡa pe. ²⁴ Peroho ti cavalos Paulo'ga ti toho i'arimo. Peroho katu ti ga ga pe.

ga governador'ga pyri Félix'ga pyri a'ero nehē, ei ga ḡa pe.

²⁵ A'ero soldados'ḡa nduvihavuhu'ga ikwatijari tamondo ti Félix'ga pe javo. Nahā ga ei ikwatija.

²⁶ “Jihi ko Cláudio Lísiasramo,” ei ga ikwatija.

“Kiro ji ikwatijari nde ve, governador Félix. Huvihavuhu'ga oro'e ore nde ve,” ei ga ga pe ikwatija.

²⁷ “Kiro ti ji agwa'ga mombe'ui nde ve a'ero,” ei ga. “A'ereki judeus'ḡa opyhy ga raji'i. Gajukaḡweriā rupi ji soldados'ḡa nderohoi ga pyhygauka ḡa hugwi oji'i. A'ereki ḡa e'i ji ve: ‘Ga ko romanoramo oko,’” ei ga ikwatija ga pe. ²⁸ “Aerē ji ga rerohoi judeus'ḡa moḡitahara'ḡa pyteri pe takwaha ti ḡanemimbojara ga rehe javo,” ei ga. ²⁹ “Emo ḡa omboja tehe reki ga rehe. ‘Ga ndojapyakai oreramonhava'ea nhi'iḡagwera rehe,’ ei ḡa ga pe,” ei ga. “Nanongara'ḡa ko ahe ndojukatehei. A'ea rehe ahe nomondo ḡa cadeia pype no, a'e ji,” ei ga ikwatija gwuvihava'ga pe. ³⁰ “Aerē ojipe'ga e'i ji ve: ‘Judeus'ḡa ojuka pota Paulo'ga,’ ei ga ji ve oji'i,” ei ga. “Nurā ji ga mondoukaripei nde pyri kiro. Igwete ji ei ḡa pe oji'i – kiroki ḡa omboja ga rehe – igwete ji ei ḡa pe: ‘Pejigwovo tuhē Félix'ga pyri tapemboja ti Paulo'ga rehe garovaki a'ero,’ a'e ji ḡa pe.

A'ea jate ji akwatija nde ve kiro a'ero,” ei ga Félix'ga pe ikwatijarame.

Igwete ga imondo ḡwembikwatijara soldados'ḡa pe taperoho ti Félix'ga pe javo. ³¹ Igwete soldados'ḡa Paulo'ga rerohoi ganhi'ipo'ruavo. Ypytunimo ḡa ga rerohoi cidade de Antipátride pe. ³² A'ero jara'ḡa jivyri ḡwongauhua

pype. Ko'emame cavalos'arimove'ḡa Paulo'ga rerohoi Cesaréia pe. ³³ A'ero ḡa ga mondoi governador'ga pyri Félix'ga pyri ikwatijara reheve. ³⁴ Igwete Félix'ga imonhi'igi ikwatijara. A'ero ga ei Paulo'ga pe:

—Ma'ḡa gwyrī pe nde ari raikwehe?

—Cilíciapeve'ḡa gwyrī pe ji ari ikwehe, ei Paulo'ga ga pe.

³⁵ Igwete Félix'ga ei:

—Aerē po ti ji nenhi'ḡa renduvi nhin-himombaragwaha ndereaporoḡita rehe ḡa ndurame nehē – kiroki ḡa omboja nde rehe raji'i, ei ga.

Igwete ga Paulo'ga mongiukari Herodesva'ea rongauhuagwera pype ga repiakatuavouka soldados'ḡa pe ga mombytavo.

Judeusva'ea ombojaruhu Paulova'ea rehe

24 Cinco ko ḡa kiri a'ero. Aerē ikwava'ēhara'ḡa nduvihavuhu'ga ruri Cesaréia pe Ananias'ga. Ga gweru xava'eve'ḡa ojupi. Igwete Ananias'ga Tértulo'ga reruri governador'ga pyri Félix'ga pyri tomboja ti ga Paulo'ga rehe javo. A'ereki ḡa e'i: “Tértulo'ga okwaha hete onhi'ḡatuavo. Gweroviaruka po ti ga Félix'ga pe Paulo'ga rekote'varuhua,” ei ḡa. Nurā ḡa Tértulo'ga reruri Félix'ga pyri tomboja ti ga Paulo'ga rehe javo. ²⁻³ Igwete Félix'ga Paulo'ga mbuhurukari ḡapyteri pe. A'ero Tértulo'ga imbojambojatehehui Paulo'ga rehe o'mbero. Nahā ga ei Félix'ga pe:

—Nde ko oreruvihavuhua, ei ga. Nde erehepia katu pa nhandegwyrā jipi. Nurā ḡa ymya ndotavukara'javi nhandegwyrī pe a'ero, ei ga Félix'ga pe. Nde ereapouka pyryva'ea nhandegwyrī pe jipi. Ndepyry hete nde ore ve. Nurā ore epavi nde ve jipi, ei Tértulo'ga ga pe. ⁴ Norombokwerajahivi po ti ore nde rerekovo nehē. Emo ji a'e nde ve kiro:

Emombyry na'ē ti ore ve kiro orenhi'iğa rendukatuavo. Toronhi'iheteyme ti nde ve, ei ga Félix'ga pe.

⁵—Agwa'ga ko oko te'varuhu hete Paulo'ga. Ohoohouhu ga ġagwyri pe nhaporemo okovo judeus'ğa ndayvayva ġa momymomyina nhanderuvihava'ğa movahivahiamo, e'i tehe ga. Ga ko nazarenos'ğa nduvihavamo oko – kiroki ġa oho Nazarépeva'ea nhi'iğa rupi Jesusva'ea nhi'iğa rupi. ⁶Igwete ga imbote'varuhupotari judeus'ğa jatykahavuhua oji'i, ei ga. A'ero ore Paulo'ga pyhygipei xa'e ti garekote'varuhua pe javo. A'ereki ga nohendukatui nhaneramonhava'ea nhi'iğagwera, ei ga. ⁷Emo kotihī soldados'ğa nduvihavuhu'ga ruri ore pyri Lísias'ga. Igwete ga Paulo'ga rerohoahyi ore hugwi, ei ga. ⁸A'ero Lísias'ga ei ġa pe – kiroki ġa omboja Paulo'ga rehe – ġa pe ga ei toho ti ġa ga mombe'gwovo Félix'ga pyri javo. A'ero ore ruri nde pyri kiro, ei ga. Po ti nde ei Paulo'ga pe ga monhimombe'uuka nehē, a'ero po ti nde tuhē erekwaha pa garekote'varuhua nehē. “A'iti ġanemimbojara ga rehe,” ere po ti nde nehē, e'i tehe Tértulo'ga ga pe.

⁹Igwete judeus'ğa ei no:

—Pohi tuhē, ei ġa ga pe imboja Paulo'ga rehe no.

Paulova'ea onhimombe'u Félixva'ea pe

¹⁰Aerē Félix'ga jipoeruri Paulo'ga pe:

—Ndehe erenhimombe'u kiroğwe, ei ga ga pe.

Igwete Paulo'ga ei:

—Ymyahū ko nde juizramo ere'e katu jire'yja'ğa ndeaporogita pe judeus'ğa ndeaporogita pe jipi. Nurā jirory hete ji nhinhimombe'gwovo nde ve terekwaha, ei ga Félix'ga pe. ¹¹Korogweuhunhi ji hoi Jerusalém me oji'i tambohete ti Tupana'ga javo oji'i. A'ereki

doze ji kiri kiro. Po ti nde ei ġa pe po ti nde ikwahavi nehē, ei ga. ¹²Pevo judeus'ğa ji repia novia. Emo ji nanhi'iğayvari pevove'ğa pe ore-jatykahavuhua pe. Namomymomyi ji ġa cidade pe no. Orejatykahai pe ji namomyi ġa no, ei ga. ¹³Ombojamboja tehe reki agwa'ğa ji rehe. Nurā ġa ndo-hepiukari jirekote'varuhua kiro nde ve, ei Paulo'ga ga pe.

¹⁴—Emo ji a'e kiro nde ve nhinhimombe'gwovo: Oreramonhava'ea javijitehe ji jikogi Tupana'ga rehe. Ajiko ji ga rehe Jesus'ga nhi'iğa rupi – Tupana'ga nhi'iğaatyviva'ea, ei ġa jupe, ei ga. Arovia pa reki ji Moisésva'ea remimbo'eagwera Tupana'ga nhi'iğa mombe'uharava'ea nhi'iğagwera no. ¹⁵Omanove'ğa mbogweravağwama ji arovia hete agwa'ğa javijitehe, ei ga ga pe. Tupana'ga po ti ġa mbogwera pa ġamanoa hugwi nehē okokatuve'ğa. Okote'varuhuve'ğa po ti ga ombogwera pa nehē no. Oro'e pa ore a'ea, ei ga. ¹⁶Heroviaro ġwaramo ji jirokwari jipi jirekokatuavo tajipoyja hete ti ji javo. Ako katu ji Tupana'ga pe. Ako katu ji ojipe'ğa pe no. A'ero ji ikwahavi jiyvyteri pe jirekote'varuhue'yma, ei ga ga pe.

¹⁷—Ambokwara'ara'ja'ja ji jitekove'y Jerusalém me, ei ga Félix'ga pe. Ağwamo jate ji hoa'javi pevo itambere'ia rerogwovo jire'yja'ğa pe imbatere'yve'ğa pe oji'i. Mbatara ji herohoi no takwava'ē ti Tupana'ga pe javo, ei ga ga pe. ¹⁸A'ea rehe ji hoi orejatykahavuhua pype. Jihoe'ymame ipype ji jipyhei tanhimombyry ti Tupana'ga pe javo, ei ga. Ojipe'ğa nonhimongyi ji pyri pevo. Ji nanhi'iğayvari ġa momyina no. Nahā ji rekorame judeus'ğa ji repiagi pevo, ei ga ga pe. ¹⁹Ásiapeve'ğa ko pevo u judeus'ğa jitehe. Ġahā po uhu nde pyri javo nde ve ramo ġa imbojapotarame ji rehe ramo,

ei Paulo'ga. ²⁰ Ğa ndure'ymame po agwa'ğa omombe'u nde ve jirekote'varuhuagwera naerũ hamo. Marã reki ji rekote'varuhuagwera oji'i ji nhimombe'urame oremoğitahara'ğa pyteri pe nhi'ama oji'i? ei ga. ²¹ A'ea rupi ji eahyi ğa pe oji'i: "Ji ğambogweravağwama reroviaro ğwaramo pe ete'varuhui ji ve," a'e ji ğa pe oji'i. Poha jate ji eahyi nhi'ama ğapyteri pe oji'i, ei Paulo'ga ga pe.

²² —Kirupi, ei Félix'ga a'ero.

Okwaha hete ga Jesus'ga nhi'ığarupiva'ea novia. Igwete ga ei Paulo'ga pe:

—Aerëji ti ji ei ndereaporoğita pe a'ero nehë soldados'ğa nduvihavuhu'ga rurame nehë Lísias'ga, ei Félix'ga ğa pe.

²³ Igwete ga ei soldados'ğa nduvihava'ga pe:

—Ehepia katu ti Paulo'ga, ei ga. Na ga rekoı jate reki ğwemimbotarimo onga pype. Na gareheve'ğa herueruri mbatera ga pe jipi, ei Félix'ga ga pe.

A'ero ğa hopavi pea hugwi.

Paulova'ea onhi'iğa'ja Félixva'ea pe

²⁴ Aerë Félix'ga rura'javi ğwembireko-hëa pavëi Drusilahëa pavëi. Hëa ko judeuramo oko. Igwete ga Paulo'ga mbuhurukara'javi ojipyri tahendu ti ganhi'iğa javo. A'ero Paulo'ga imombe'ui ga pe ahejikoga Jesus Cristo'ga rehe.

²⁵ —Nahanahã po ahe oko katu hamo, ei Paulo'ga ga pe no. Ahe tokoyme ğwemimbotarimova'ea rehe jate hamo, ei ga ga pe. Aerë po ti Tupana'ga ğa mbuhurukapavi ojipyri javo ğandea-poroğita pe nehë, ei Paulo'ga ğa pe.

A'ea renduvame Félix'ga kyhyji a'ero. Igwete ga ei Paulo'ga pe:

—Heregwovo kiro a'ero, ei ga. Aerë hendupotara'javame po ti ji nde mbuhurukara'javi jippyri nehë, ei Félix'ga ga pe.

²⁶ Igwete Félix'ga ei ovyteri pe no novia: "Paulo'ga po ti ombuhu itambere'ia ji ve ji mohemuka cadeia hugwi javo ji ve nehë," ei ga novia. Igwete ga Paulo'ga mbuhurukara'ja'javi ojipyri jipi ga monhi'iğa ga mongovo.

²⁷ Dois ga kwara mbo'ari. Emo Félix'ga nomohemukari Paulo'ga cadeia hugwi tonhimohë ti judeus'ğa ji rehe javo. Aerë Pórcio Festo'ga rekoı Félix'ga py'rovo governadoramo a'ero.

Paulova'ea oho pota Césarva'ea pyri

25 Aerë Festo'ga ruri Cesaréia pe tahepia katu jigwryipeve'ğa kiro javo. Mokoıı ga kiri pevo. Aerë ga hoi pea rupi Jerusalém me. ² Igwete judeus'ğa nduvihava'ğa nduri Festo'ga pyri ikwava'ehara'ğa nduvihava'ğa pavëi. A'ero ğa imbojambojatehuhui Paulo'ga rehe. Igwete ğa ehetei Festo'ga pe:

³ —Ejapyaka ti orenhi'iğa rehe kiro, oro'e ore nde ve. Embuhuruka ti Paulo'ga kokoty Jerusalém me, ei ğa ga pe novia.

A'reki ğa e'i nhoğwenonde: "Tijukauka ti Paulo'ga pea rupi ga rurame Jerusalém me," ei ğa novia. ⁴ Nurã ğa ei Festo'ga pe tombuhuruka ti ga kokoty javo.

—Nambuhurukari po ti ji ga kokoty nehë, ei Festo'ga ğa pe. Pero ğa ga mombytai Cesaréia pe ga rerekovo. Kotihı po ti ji jivyra'javi jigwovo pevo nehë no, ei ga. ⁵ Paulo'ga rekote'varuhurame po ti penduvihava'ğa hoi ji rupi a'ero imbojamboja ga rehe pevo nehë, ei Festo'ga ğa pe.

⁶ Mbohapyrete Festo'ga kiri Jerusalém me. Kirë ga hoa'javi Cesaréia pe opytavo. Ko'emame ga hoi juizes'ğa apykava rehe oina – perope ğa e'ie'i ğandea-poroğita pe. Igwete ga Paulo'ga rerurukari ojipyri. ⁷ Paulo'ga rurame judeus'ğa – kiroki ğa uhu Jerusalém hugwi – kiro ğa imbojambojaruhui

ite'varuhuheteva'ea ga rehe ga atimana o'ama. Omboja tehe reki ġa ga rehe. Emo ġa ndohepiukari reki garekote'varuhua.
⁸ A'ero Paulo'ga nhimombe'ui.

—Ji ndakote'varuhui reki judeus'ġa namonhava'ea remimbo'eagwera pe, ei ga. Orejatykahavuhua pe ji ndakote'varuhui no. Nhandegwyrive'ġa nduvihavuhu'ga pe – perope Roma pe – ga pe ji ndakote'varuhui na jitehe no César'ga pe, ei Paulo'ga ga pe.

⁹ Igwete Festo'ga ei ga pe:

—Nderehopotari nde Jerusálém me? ei ga ga pe. Pevo gwe po ti ji ei ndereaporoġita pe a'ero nehē henduvame ġanemimbojara nde rehe nehē, ei ga ga pe.

A'ereki Festo'ga e'i ovytyteri pe: “Nahā po ti judeus'ġa nhimohemi ji rehe Paulo'ga rerohorame pevo nehē,” ei ga ovytyteri pe.

¹⁰ Emo Paulo'ga ei Festo'ga pe:

—Ji ndahoi pevo, ei ga. Avo ji ami kiro nde pyri romanoramo. Nhandegwyrive'ġa nduvihavuhu'ga moirūharamo César'ga moirūharamo po nde ei jireaporoġita pe hamo, ei ga Festo'ga pe. Ji ko ndakote'varuhui tuhē judeus'ġa pe. Erekwaha tuhē reki nde a'ea, ei ga ga pe. ¹¹ Po a'iti jirekote'varuhuro ġwaramo ġa ji jukapotari, a'ero po ji jujukaukari ġa pe hamo. Emo ġa omboja tehe ji rehe o'mbero. Nurā po ahe nanhimondoi ġapo pe a'ero hamo, ei ga ga pe. César'ga pyri po ti ji hoi. Gaha ti e'i jireaporoġita pe nehē nhandegwyrive'ġa nduvihavuhu'ga, ei Paulo'ga ga pe.

¹² A'ero Festo'ga hoi jiji onhimoġita-hara'ġa monhi'iġa a'ea rehe. Kirē ga rura'javi javo Paulo'ga pe:

—Ehopotarame po ti nde hoi César'ga pyri a'ero nehē, ei Festo'ga ga pe.

Ahe omombe'u Paulova'ea Agripava'ea pe

¹³ Aerē Agripa'ga ruri Cesaréia pe. Ga ko judeus'ġa nduvihavuhuro oko ojipe'ġa gwyri pe. Berenicehēa pavēi ga ruri Festo'ga repiaga. ¹⁴ He'yi ġa kiri pevo. Aerē Festo'ga Paulo'ga mombe'ui Agripa'ga pe.

—Ohorame Félix'ga omombyta Paulo'ga cadeia pype ga mongovo, ei Festo'ga ga pe. ¹⁵ Ji horame Jerusálém me judeus'ġa ga mombe'ui ji ve ikwehe, ei ga. Ikwava'ēhara'ġa nduvihava'ġa ombojaruhu ga rehe xava'evē'ġa pavēi. Igwete ġa ei ji ve: “Ejukauka ga a'ero,” ei ġa ji ve ikwehe novīa, ei Festo'ga Agripa'ga pe.

¹⁶ —“Na rūi ore reko i romanoramo ġa jukajipeavo,” a'e ji ġa pe, ei Festo'ga. “Omboja na'ē ġa ġa ndehe ġa mo'ama. Henduvame ġanemimbojara ojihe ġa nhi'ikwepygi a'ea rehe tuhē onhimombe'gwovo no,” a'e ji. “A'ero ko ore ei ġandeaporoġita pe javo ġa pe,” a'e ji ġa pe ikwehe, ei ga Agripa'ga pe.

¹⁷ —Aerē ji jivyra'javame avo judeus'ġa nduri ikwehe, ei ga ga pe. Igwete ji nanhimbegwei. Ko'emame ji hoi juizes'ġa apykava rehe nhitena takwaha ti Paulo'ga reaporoġita javo, ei Festo'ga. Igwete ji Paulo'ga rerurukari ga mo'ama orepyteri pe a'ero. ¹⁸ “Kiro po ti ġa imombe'ui garekote'varuhua nehē,” a'e ji jivytyteri pe novīa. Emo hajiheva'ea reki ġa omboja ga rehe o'ama, ei ga Agripa'ga pe. ¹⁹ Nahā ġa ei: “Paulo'ga nohendukatui oreramonhava'ea nhi'iġagwera,” ei ġa, ei ga. “Paulo'ga omombe'ui te'varuhu Jesusva'ea no,” ei ġa. “Ga e'i: ‘Jesus'ga omano. Aerē ga kwerava'javi omano hugwi,’ ei Paulo'ga,” ei ġa. “T'mbe ko Paulo'ga javo,” ei ġa ji ve. “A'ereki Jesusva'ea omano hete

okwerava'jave'yima," ei ġa ji ve, ei Festo'ga imombe'gwovo Agripa'ga pe.

²⁰—“Marā po ti ji ikwahahetei nanongara javo jupe naerū?” a'e ji jiyvyteri pe, ei Festo'ga. Nurā ji ei Paulo'ga pe ikwehe: “Nderehopotari nde Jerusalém me nehē?” a'e ji ga pe. “Pevo gwe po ti ji ei ndereporoġita pe nehē henduvame ġanhi'iġa nehē,” a'e ji ga pe, ei Festo'ga. ²¹Emo Paulo'ga e'i ji ve: “Ji ndahoi pevo,” ei ga. “Nhandegwyripeve'ġa nduvihavuhu'ga pyri ti ji hoi a'ero nehē César'ga pyri. Gaha jate po ti e'i jireaporoġita pe a'ero nehē,” ei ga. “Ji mombyta jiji avo a'ero jihoa renonde,” ei Paulo'ga ji ve, ei Festo'ga. Nurā ji ga mombytaukari jiji cadeia pype kiro. Aerē po ti ji ga mondoukari César'ga pyri a'ero nehē, ei ga Agripa'ga pe.

²²Igwete Agripa'ga ei Festo'ga pe:

—Jihi tahendu Paulo'ga nhi'iġa no.

—Ko'emame po ti nde henduvi ganhi'iġa a'ero nehē, ei Festo'ga ga pe.

Ahe gweru Paulova'ea Agripava'ea pyri

²³Ko'emame ġa hopavi ongauhua pype pevove'ġa jatykahava pype. Agripa'ga oho Berenicehēa pavēi. Ojigwajigwa hete pa ġa ogwovo ongauhua pype onhimboukwahava. Soldados'ġa nduvihavuhu'ġa oho ojipe'ġa no – kiroki ġa huvihavamo oko cidade pe. Igwete ġa hopavi ipype. A'ero Festo'ga Paulo'ga rerurukari ġapyteri pe. ²⁴Igwete Festo'ga ei:

—Nde ve ji ei kiro, Agripa. Pe me ji epavi no. A'ereki pe avo peju, ei ga ġa pe. Pehepia pe agwa'ga Paulo'ga. Gaha rehe judeus'ġa nhaporemo uhuuhu javo ji ve Jerusalém me, avo na jitehe no. “Omano po ga hamo,” e'ie'i ġa ohapukapukaita ga pe, ei Festo'ga. ²⁵Emo ji ndakwahavi garekote'varuhua reki. A'ero po ahe ndojukaukatehei ga, ei ga. Emo Paulo'ga tuhē e'i ji ve: “César'ga pyri po ti ji

hoi a'ero. Gaha ti e'i jireaporoġita pe nehē,” ei ga ji ve ikwehe, ei Festo'ga ġa pe. A'ero po ti ji ga mondoukari ga pyri nehē, ei ga. ²⁶Emo ji ndakwahavi Paulo'ga mombe'gwovo. Gara po ti ji ikwatijari imondovouka nhanderuvihavuhu'ga pe a'ero nehē? a'e ji, ei ga ġa pe. Nurā ji Paulo'ga mbuhurukari pe pyri kiro – nde pyri kaitu, Agripa, ei Festo'ga – tapehendu ti ganhi'iġa a'ero javoji. Hendupavame ti pemombe'u ji ve garekote'varuhua a'ero. A'ea ti ji ikwatijari ga mombe'gwovo César'ga pe a'ero nehē, ei ga. ²⁷Ikwatijare'ymame ġanemimbojara ga rehe, marā po ti ji cadeiapypeve'ga mondoukari ga pe nehē naerū? ei Festo'ga Agripa'ġa pe.

Paulova'ea onhimombe'u Agripava'ea pe

26 Igwete Agripa'ga ei Paulo'ga pe:
—Here nhimombe'gwovo kiroġwe.

A'ero Paulo'ga jipoapyhoi huvihavuhu'ga pe Agripa'ga pe ta'e ti kiro nde ve javo.

²⁻³—Pyry ji ve ji nhimombe'ui nde ve kiro, ei Paulo'ga ga pe. A'ereki nde erekwaha hete judeus'ġa ndeaporoġita ekovo. Nde erekwaha ġanamonhava'ea nhi'iġagwera ġanhi'iġayvara no, ei ga Agripa'ga pe. Judeus'ġa ombojamboja tehe reki ji rehe ikwehe, ei ga. Kiro ti ji nhimombe'ukatui nde ve. Ejapyaka katu ti ji rehe a'ero, a'e ji nde ve, ei Paulo'ga ga pe.

⁴—Judeus'ġa nhaporemo okwaha jireaporoġita jivoja'ia rupi. Ġa okwaha jireaporoġita ymya vehevi ji ruvame jijigwyri pe na'ē aerē Jerusalém me no, ei ga. ⁵Jirekoagwera fariseuramo ġa ymya ikwahavi no. Fariseus'ġa ko koji'i reki ġwendu katu ġwamonhava'ea nhi'iġagwera jara'ġa hohe, ei ga. Ji ko na tuhē ahendu katu ahenhi'iġagwera jipi. Ipotarame po ġa imombe'ui te

a'ea hamo, ei Paulo'ga ġa pe. ⁶Kiro ġa ji mo'ami reki avo timbojamboja mbatera ga rehe javo. “Gweroviaruhu ga ġambogweravaġwama,” ei ġa ji ve, ei ga. A'iti tuhē ji imboha'uvi nhanembogweravaġwama, a'e ji. A'ereki ymya Tupana'ga e'i tuhē oreramonhava'ea pe: “Aerē ti ji ġa mbogwerapavi nehē,” ei Tupana'ga ahe ve hako, ei ga. ⁷A'ea jitehe orere'yja'ġa omboha'u no judeus'ġa – kiroki ġa doze oko huvihavamo ojiheve'ġa pavēi. Igwete ġa nhaporemō imboha'uvi ombogweravaġwama omanoa hugwi. A'ero ġa Tupana'ga mboheteheitei upa arimo ypytunimo no tonhimohē Tupana'ga nhande rehe javo, ei ga. Ombogwerava mboha'uva reki ġa ombojamboja ji rehe gweroviaruhu ga a'ea javo ji ve, ei ga Agripa'ga pe. ⁸Ah judeus, maranuhūrame tuhē pe ndaperoviarihu Tupana'ga remimbogwerava naerū? ei Paulo'ga pevove'ġa pe.

⁹Igwete Paulo'ga ei no:

—Jihi na jitehe a'e na'ē jivytyeri pe: “Amovahī po ji Nazarépeve'ga mombe'ua Jesus'ga mombe'ua imombiga hamo,” a'e ji javo ikwehe novīa, ei Paulo'ga. ¹⁰Na tuhē ji rekoi a'ero Jerusalém me ikwehe, ei ga. He'yive'ġa ji amondouka ġa mongiuka cadeia pype Jesus'gareheve'ġa. Ikwava'ēhara'ġa nduvihava'ġa omongiuka ġa ji ve, ei Paulo'ga ga pe. Ġa ġa jukapotarame ji ei no: “Pejukauka tuhē ġa a'ero,” a'e ji ġa pe, ei ga. ¹¹Igwete ji hojiohi nhandejatykahava pype nhaporemō ġa nupanupāuka pepohi ti Jesus'ga hugwi javo ġa pe, ei ga. Anhimboahi hete ji ġa pe, ei ga. A'ero hajihejiheva'e pe cidades pe ji hoi tajigwarai ti ġa ndehe javo ikwehe, ei Paulo'ga ga pe.

Paulova'ea omombe'u gweaporogita rerojijyagwera

¹²Igwete Paulo'ga ei Agripa'ga pe:

—A'ero ji hoi pea rupi cidade de Damasco pe ikwehe novīa. Ikwava'ēhara'ġa nduvihava'ġa ji mondouka pevo topyhyguka ti ga Jesus'gareheve'ġa javo ji ve, ei Paulo'ga. ¹³Ahaji katu ji hepiagi reki hendy'javuhuva'ea. Yvaga hugwi turi ji ve. A'ea hendy'javuhu hete koji'i kwara hohe. Mbyteri pe ji rekoi a'ero jirupive'ġa pavēi, ei ga. ¹⁴A'ea ore mombori yvyvo, ei ga. Igwete ji henduvi ganhi'ġa ji ve. Judeus'ġa nhi'igimo ga ei ji ve. “Saulo, Saulo!” ei ga ji ve. “Maraname nde imbohahyukaruhui ji ve? Tiruahū nde ve nde naneangarihu,” ei ga ji ve, ei ga Agripa'ga pe.

¹⁵—A'ero ji ei ga pe: “Manamo pe?”

—“Ji ko Jesusramo ako. Ji ve nde erembohahyuka,” ei ga, ei Paulo'ga. ¹⁶“Here epo'ama kiroġwe,” ei Jesus'ga ji ve, ei ga. “Ajipiuka ji nde ve toko ti ga jipokoharamo javo nde ve. Eremombe'u po ti nde ġa pe enhimbiepiaga nehē,” ei ga, ei ga. “Ji jipiukara'javame nde ve po ti nde a'ea mombe'ui nehē no,” ei Jesus'ga ji ve, ei Paulo'ga. ¹⁷“Judeus'ġa jigwarairame nde rehe po ti ji nde mbopiro'yi ġa hugwi. Judeus'ġarūive'ġa hugwi po ti ji nde mbopiro'yi nehē no,” ei ga javo ji ve, ei ga. “Ġa pyri po ti ji nde mondoukari nehē judeus'ġarūive'ġa pyri. ¹⁸Igwete po ti nde ikwahavukari a'itituhēva'ea judeus'ġarūive'ġa pe nehē,” ei ga ji ve, ei ga. “Igwete po ti nde ġa mbopohirukari ġandekote'varuhua hugwi ġa mongokatuavo nehē. Igwete po ti nde ġa mbopiro'yi Satanás'ga popoakara hugwi nehē Tupana'ga popoakara rerekouka ġa pe nehē,” ei ga ji ve, ei ga. “A'ero po ti Tupana'ga imombori ġandekote'varuhua ġa hugwi nehē ġajikoga ġwaramo ji rehe nehē. Igwete po ti ġa nduvi jara'ġa pyri

nehē – kiroki ġa Tupana'ga omo'emo'ē ġa ojive no,” ei Jesus'ga ji ve ikwehe, ei Paulo'ga imombe'gwovo ġa pe.

**Paulova'ea onhimombe'u
Jesus'ga pokoharamo**

¹⁹ Igwete Paulo'ga ei no:

—Ahendu katu ji ga jipiukarame ji ve yvaga hugwi, ei ga Agripa'ga pe. ²⁰ Igwete ji imombe'ui Jesus'ga nhi'ġa Damascove'ġa pe na'ē Jerusalēmeve'ġa pe no. Judéiapeve'ġa gwyra rupi ji hojihoi imombe'gwovo ġa pe. Judeus'ġarūive'ġa pe ji imombe'ui no, ei ga. A'ea'e ji ġa pe jipi: Perojijyi ti pejeaporoġita pejipohia pejikote'varuhua hugwi pejikoga Tupana'ga rehe. Peko katu ti a'ero hepiuka pejipohiragwera pejikote'varuhua hugwi, a'e ji ġa pe, ei Paulo'ga. ²¹ Nhirembi'ea rehe judeus'ġa ji pyhygi nhandejatykahavuhua rokari pe ji juka pota. ²² Emo kiromo jate Tupana'ga ji pokopoko okovo. Nurā ji ami imombe'ukatuavo kiro ahe ve nhaporemō okoteheve'ġa pe huvihava'ġa pe no, ei Paulo'ga. Nhiremimombe'ua ko aheremimombe'ua ja reki. A'ereki Moisésva'ea omombe'u aerēva'ea. Tupana'ga nhi'ġa mombe'uharava'ea omombe'u a'ea jitehe no. A'ea pe jate ji ei jipi imombe'gwovo no, ei ga ga pe. ²³ Nahā ahe ei hako: “Aerē po ti Cristo'ga manoi nehē. Cristo'ga na'ē po ti Tupana'ga ga mbogwera gamanoa hugwi a'ero nehē,” ei ahe. “Nahā po ti Cristo'ga ikwahavukari ġambogweravaġwama judeus'ġa pe judeus'ġarūive'ġa pe no,” ei ahe hako, ei Paulo'ga ġa pe.

²⁴ Nahā Paulo'ga nhimombe'umbe'ui. Nanime Festo'ga eahyi ga pe:

—Paulo, neakāte'varuhu nde. Ikwati-jara repiahetea neakaġa mbote'varuhui, ei Festo'ga ga pe.

²⁵—Avi pyry hete nhiakaġa, ei Paulo'ga javo ga pe. A'itituhēva'ea ji amombe'u katu, Festo, ei ga. ²⁶ Agripa'ga okwaha hete nanongara. A'ero ji ndapojihuvi nhinhi'ġa ga pe, ei ga. A'ereki Jesus'ga mombe'ua nonhimimi'i'i ga pe. A'ereki jukwaha hete Jesus'ga rekehava, ei ga Festo'ga pe. ²⁷ Oro nde, Agripa, ei ga. Ererovia nde Tupana'ga nhi'ġa mombe'uharava'ea nhi'ġagwera? Ki nde ererovia tuhē, a'e ji, ei Paulo'ga ga pe.

²⁸ Igwete Agripa'ga ei ga pe:

—Kotihī nde ji mbojikopotari Jesus'ga rehe naerū? ei ga.

²⁹ Igwete Paulo'ga ei:

—Kotihī nde jikogame ga rehe po ti pyryvamo ji ve. Mbaigwe nde jikogame po ti pyryvamo jitehe nehē. A'ereki ji a'e hete Tupana'ga pe toko ti ġa ji javijitehe javo, ei Paulo'ga. Nde ve ji ei, Agripa. Jara'ġa pe ji ei no – kiroki ġa ġwendu nhinhi'ġa kiro. Tapejiko pa ti Jesus'ga rehe ji javijitehe, a'e ji pe me, ei ga. Emo jipoa ja rūi po pepoa hamo. A'ereki ġa ji pokwa itanhuramuhūa pyvō, ei ga ġa pe.

³⁰ Igwete Agripa'ga po'ami a'ero Festo'ga pavēi. Berenicehēa po'ami no jara'ġa pavēi. Igwete ġa jogwerohoi pea hugwi onhomonhi'ġa.

³¹—Ndokote'varuhui reki Paulo'ga, ei ġa javo ojohupe. Po ahe ndojukatehei te ga, ei ġa. Nomondoukari po ahe ga cadeia pype hamo, ei ġa ojohupe novīa.

³² Igwete Agripa'ga ei Festo'ga pe:

—Ga hopotare'ymame César'ga pyri po ahe omohemuka ga cadeia hugwi ga mondovo hamo, ei ga ga pe.

**Soldadosva'ea gweroho
Paulova'ea Roma pe**

27 Aerē Festo'ga ei soldados'ġa pe:
—Pembo'avuka ti kiro cadeiapypeve'ġa Paulo'ga kiro itayharuhua pype ġa mondovo César'ga gwyrī pe Itālia pe, ei ga soldados'ġa pe.

Igwete ġa Paulo'ġa nderohoi Júlio'ga pyri. Ga ko soldados'ġa nduvihava'ga. Ġa oporavyky gwuvihavuhu'ga pe Roma pe onhimongyavo. Igwete soldados'ġa Paulo'ġa nderohoi javo Júlio'ga pe:

—Embo'a ti cadeiapypeve'ġa nderogwovo kiro, ei ġa ga pe.

²Jihi Lucasramo aho Paulo'ġa ndupi no. Igwete ore avi itayharuhua pype cidades de Adramítiohugwiva'ea pype.

—Toroho ti imbojoapiaviavo cidades Ásiapeve'ġa gwyrri pe, ei ġa.

Igwete ore avi ipype orogwovo. Aristarco'ga oho ore rupi no Macedôniapeve'ġa gwyrripeve'ga cidade de Tessalônicapeve'ga. ³Igwete ore hoi. Ko'emame ore vahemi cidade de Sidom me. Igwete Júlio'ga pyryvamo Paulo'ga pe javo.

—Eho ti ġa pyri, ei ga, ejiheve'ġa pyri tomondo ti ġa mbatera nde ve, ei ga Paulo'ga pe.

A'ero ore hoi.

⁴Aerē ore ava'javi orogwovo pea hugwi. Kiro vvyturanuhūa ruri ore rovatiamo. Nurā ore hoi ypa'ouhū vvyri Chipre vvyri oronhimima vvytua hugwi.

⁵Aerē ore yahavi okwava Cilíciapeve'ġa gwyrri pyvō. Panfíliapeve'ġa gwyrri pyvō ore kwavi no. Aerē ore hoi cidade de Mirra pe Líciapeve'ġa gwyrri pe.

⁶Pevo Júlio'ga hepiagi ojipea itayharuhua Alexandriahugwiva'ea – kiroki oho ġwerī Itáliapeve'ġa gwyrri pe. Nurā Júlio'ga ore nhaġi a'ea pype.

⁷He'yi ore kiri orogwovo. Maymbeve ore hoi orokovo. A'ereki vvyturanuhūa ore ve. Ndorohoi gwerevi ore orokovo. Ore vahemame cidade de Cnido vvyri vvytua noremogwawukari ipyvō. Nurā ore hoi ypa'ouhū vvyri Creta vvyri vvytue'yma rupi. Igwete ore kwavi Salmona pyvō – perope yvya oho ppyteri pe. ⁸Hehemo ore hoi yembeyvryi. Vvytua noremovahemukari gwerevi nhim-

biari pe Bons Portos pe ira'agwe cidade de Laséia hugwi.

⁹Aerē Paulo'ga ġa moġitai novīa. A'ereki maname ore pytai pevo. Okwavipe judeus'ġa apoa a'ero i'ue'ŷkava – a'ea rupi ġa ikwava'eġukari mbiara Tupana'ga pe okote'varuhuva'ea rehe. Okwavipe a'ea. Tiruahū orehoa'javame kiro. A'ereki yapohua u ġwerī. Nurā Paulo'ga ġa moġitai javo ġa pe.

¹⁰—Xahoa'javyme ti kiro, ei ga. Nhande hoaharame kiro po ti imbohahyukari nhande ve nehē, ei ga. Ite'varuhu po ti itayharuhua pe nhanembatera pe no. A'ero po ti nhande manoi nehē no, ei Paulo'ga ġa pe.

¹¹Júlio'ga nohenduvi reki Paulo'ga nhi'iġa. Gwerovia ga itayharuhua jara'ga nhi'iġa imondohara'ġa nduvihava'ga nhi'iġa no. ¹²Ojipe'ġa e'i no:

—Timbojaryme ti yhara avo, ei ġa. A'ereki ite'varuhu nhimbiara yapouhua rupi, ei ġa ojohupe. Hehemo'i ti tiroho ypa'ouhū vvyri Creta vvyri imboja. Tihepia ti nhanevahema pevo cidade de Fenice pe nehē, ei ġa. Pevo po ti nhande imbojari yhara yapouhua rupi. A'ereki pyry ijahava pevo. Ndipopoakahetei ko vvytua pevo, ei ġa ojohupepe onhimongyavo.

Yvyruhua

¹³Aerē turi vvytukatua. Nurā ġa ei ojohupe:

—Xaho tuhē kiroġwe, ja'gwy, ei ġa. Kiroġwe po pyry ovuhu nhandehohava, ei ġa ojohupe novīa.

A'ero ġa hupiri yhya hugwi itauhuva'ea ipohyiva'ea – kiroki nomoanhanukari itayharuhua. Igwete ore hoa'javi Creta rembeyvryi. ¹⁴Emo kotihī uhu vvyturanuhūa Creta hugwi. Nordeste ko hera vvyturanuhūa rera.

¹⁵Kiro turahyi itayharuhua pe. Tegwete ore herohohava vvytua ore rovatiamo ġwaramo. Vvytua tuhē ore rerohoi

ore rerekovo a'ero. ¹⁶⁻¹⁷Ypa'ō vyvri Cauda vyvri ore hoi. Pevo igwyre'i vyvtua ore ve. Igwete ore ipyhygahyi yha'ria hupia. Norombo'avi gwerevi ore itayharuhua pype herekokatuavo. Kirē ġa imonhatimatimani itayharuhua ihama rerogwovo nhapytiamio imongovo toandogyne ti itayharuhua javo. Aerē:

—Kiro po ti nhande herohoi tye'ymuhūa apiavo herotyva y'ytigūhūa rehe nehē, ei ġa okyhyjiavo.

A'ereki pevo u y'ytigūhūa ppyteri pe'i Lfibiapeve'ġa gwrya ppyvo. Igwete ġa imbojyva'javi itayharuhua pype tapy'ynhapiruhuva'ea yhara moanhandava vyvtua tomoanhaheteyne ti javo. Ġwemimbotarimo vyvtua ore rerohoi a'ero. ¹⁸Ndopigi vyvruhua ore mbojirejireva. Nurā ko'emame ġa imombomombori mbatera y pe timbovevujuka ti itayharuhua javo. ¹⁹Ko'emame ġa opoa pyvō imombori y pe itayharuhua rupiara no.

²⁰He'yi ore kiri ipype. Arimo ore ndorohepiaga'javi kwara. Ypytunimo ore ndorohepiaga'javi jaytata'ia. Igwete vyvruhua ore rerekouhui. Nurā ore ei:

—Kiro po ti nhande papavi tuhē nehē, oro'e ore orojohupe.

²¹Ymya ġa ndo'ukatua'javi mbatera okovo. A'ero Paulo'ga hoi ġapyteri pe o'ama.

—Mbaria po pe nanhirenduvi raikwehe, ei ga ġa pe. Ndaperuri po pe Creta hugwi ramo. Herure'ymame po ndojigwarajuhui itayharuhua rehe kiro ramo. A'ero po mbatera ndohoi ppy pe ramo, ei Paulo'ga ġa pe. ²²Emo kiro ji ei pe me: Penhimboitakwerimo ti peko. Niamanoi po ti nhande nehē. Itayharuhua tehe po ti oho ppy pe nehē, ei ga ġa pe. ²³Akwaha ji a'ea. A'ereki Tupana'ga – ga ji pojyka ojive, gaha ji ambohete hete jipi – gaha ojipyrive'ga mbuhu-

ruka ji pyri ga mo'ama ypytunimo, ei ga. ²⁴Igwete ga ei ji ve oji'i: “Paulo, terekhyji ti ekovo. Ereho tuhē ti nde e'ama César'ga pyri nehē,” ei ga ji ve oji'i, ei ga ġa pe. “Tupana'ga ti omombyry nde ve. Nurā ti nderupive'ġa ndopapavi ppy pe nehē,” ei Tupana'gapyrive'ga ji ve, ei ga. ²⁵Penhimboitakwerimo ti peko a'ero, ei Paulo'ga ġa pe. Ajiko ji Tupana'ga rehe. A'ero ji heroviahetei ganhi'ġa jijive. Nurā ji ei pe me: Na tuhē po ti ihoi Tupana'ga rembi'ea rupi nehē, ei ga. ²⁶A'erorame tehe po ti vyvtua nhande rerohoi nhande mbotyva nhande noġa ypa'ouhūa rehe, ei Paulo'ga imombe'gwovo ġa pe.

²⁷He'yi treze ore kiri vyvruhua rerekovo. Vyvtua ore rerohorohoi ypihua ruvihavuhua pype Mediterrāneo pype. Ppyhaji katu itayharuhua mondohara'ġa ei:

—Ira'agweuhunhi yembe'yva aġwamo, ei ġa ojohupe.

²⁸Igwete ġa ha'āa'āġi tihepia ti typya a'ero javo.

—Trinta e seis metros, ei ġa.

Hehemo'i ġa herohoi ha'āa'āġa'java.

—Igwyre'i kiroġwe typya vinte e sete metros, ei ġa. ²⁹Kiro po ti vyvtua nhande rerohoi ita rehe nhande noġa nehē, ei ġa okyhyjiavo.

Nurā ġa ipohyiva'ea imbojyvi yhara revira hugwi ihamuhūa rehe. Quatro ġa imbojyvi ipohyiva'ea imondovo ppy pe timombyta ti itayharuhua inoġa javo.

—Kotihī po ko'ema ruri hamo, ei ġa ojohupe.

³⁰Emo itayharuhua mondohara'ġa oka'nhy pota jugwi onhimima xamanoyne ti javo ojohupe. A'ero ġa imbojyvi yha'ria y pe. Igwete ġa ei jara'ġa pe o'mbero:

—Torombojy ti ipohyiva'ea itayharuhua tīa hugwi kiro, ei ġa o'mbero.

³¹ Oka'nhy ġwerī reki ġa novīa. Emo Paulo'ga ikwahavame e'i soldados'ġa pe Júlio'ġa pe:

—Imondohara'ġa pytae'ymame itayharuhua pype po ti pe papavi ppy pe nehē, ei ga.

³² Igwete soldados'ġa ikwahavondogi ihamuhūa imbojhava yha'ria mbohia y pe tohoyme ti ġa javo.

³³ Ko'eġatue'yuma rupi Paulo'ga ei ipyp-iara'ġa pe nhaporemō:

—Peji i'gwovo kiroġwe, ei ga. A'ereki he'yi quatorze pe kiri i'ukatue'yuma marā po ti nhande ve javo, ei ga. ³⁴ Nurā ji ehetei pe me: Pe'u ti mo tapepytujiko tuhē ti. Napemanoi po ti pe nehē, a'e ji pe me, ei Paulo'ga ġa pe.

³⁵ Onhi'iġirē ga ipyhygi pāo onhi'iġa Tupana'ga pe ġandovaki.

—Pyr hete nde imbuhuri mbatera ore ve toro'u, ei Paulo'ga ga pe.

Igwete ga jaygwe'rogi i'gwovo.

³⁶ A'ero ġa ndoryvamo i'gwovo no.

³⁷ He'yjuhuvā'ero ore rekoī itayharuhua pype duzentos e setenta e seis.

³⁸ I'ukatupavirē ġa imombombori trigo y pe timbovevujuka itayharuhua javo.

Typemuhūa gwovaja'ro itayharuhua

³⁹ Ko'eġaturame itayharuhua mondohara'ġa hepiagi vyva ikwahave'yuma. Kirē ġa hepiagi ypia'ia y'ytīġa hembeyvri. Nurā ġa ei ojohupe:

—Pevo ti tiroho heroHYga y'ytīġa rehe heroja. Tihepia ti nhande herovahema pevo nehē, ei ġa ojohupe.

⁴⁰ A'ero ġa ikwahavondogi ihama imbohia ipohyiva'ea ppy pe. A'ea ja jara'ġa ikwaharavi imopyryngava tiroho katu javo. Igwete ġa imbovyri yva rehe tapy'ynhapiruhuva'ea itayharuhua moanhandava imohina ipypira. Itīa rehe ġa imbovyri imohina a'ea pyvō ti vvytua tomoanha yhara

javo. Nahā vvytua ore reroHOI yembe'yva rehei katu novīa. ⁴¹ Emo ore reroHY ore noġa ppyjuvuhua rehe ppyteri pe. A'ero itīatykai y'ytīġa rehe. Ndojipe'aa'javi jugwi. Igwete hevira jovaja'roja'rogi a'ero typepemuhūa rerekouhuavo.

⁴² Igwete soldados'ġa ei ojohupe:

—Tijuka pa ti cadeiapypeve'ġa a'ero toytavyme ti ġa oka'nhyoma nhande hugwi, ei ġa ojohupe.

⁴³ Emo Júlio'ga e'i ġa pe:

—Tapejukai ti ġa, ei ga ġa pe.

A'ereki ga ndojukaukapotari Paulo'ga. Kirē ga ei ore ve:

—Ikwahavame pejiytavo pe na'ē ti pepopepo y pe pejiytavo penhi'eamo yembe'yi pe nehē, ei ga. ⁴⁴ Aerē ti jararamo pehopeho yva raygwera rehe itayharuhua raygwera rehe nehē, ei ga ore ve.

Nahanahā ore hopavi yembe'yi pe a'ero oro'eamo.

Paulova'ea opyta Malta pe

28 Oro'embavame peveve'ġa imombe'ui vyva ore ve.

—Agwa ko ypa'ouhūa. Malta ko hera, ei ġa ore ve.

² Igwete ġa imombyryhetei ore ve ore pokoga. A'ereki iroyxaġahi ore ve. Amana okyripe ore ve no. Igwete ġa imombyryhetei ore ve japovo tata tapejipe'e ti javo. ³ Igwete Paulo'ga ġa ndatahari herua inoġa tata pe. A'ero ihemi mboja jugwi ahejukava'ea hakuva rerekovo ġwaramo. Igwete Paulo'ga poa hu'ui ohaekovo gapoa rehe okovo. ⁴ Hepiagame peveve'ġa etehi ojohupe:

—Iporojukava'ero po ga oko. Nomanoi ga ppy pe raji'i. Emo kiro aherepykava. Mboja po ti ojuka ga kiro nehē, e'i tehe ġa ga pe.

⁵ Igwete Paulo'ga opoa mbovavagi imomboja mboja imbohia tata pe. Nda-

hahyi reki ga pe. ⁶Igwete ġa ga repia-hetei upa.

—Kiro po ti ivuvupavi nehē, e'i tehe ġa. Mara'ngu po ti ga kotihī omanomo nehē? ei ġa.

Mbaigwe ġa nduvi tihepia ti gamanoa javo novīa. Aerē hepiagame hahye'yma ga pe a'ero ġa herojijyi gweaporoġita.

—Yvagipeva'ero reki ko ga rekoi, e'i tehe ġa ga pe a'ero.

⁷Igwete Públio'ga ore mbuhurukari ojipyri. Ira'agwe te gagwya. Ga ko ġandu-vihavamo oko pevo ypa'ouhū me. Igwete ga ore mbuhurukari ojipyri imom-byryva ore ve. Trēs ga ore mongirukari ojipyri. ⁸A'ea rupi Paulo'ga hoi Públio'ga ruva'ga pyri. A'ereki ga itetirūa onhinoġa upa. O'ao'a ga rehe jipi. Gapy'a hahy hete no. Igwete Paulo'ga hoi ga repi-aga. Igwete ga ei Tupana'ga pe tomombi ti ga karugwara ga hugwi javo. A'ero Paulo'ga pokogi ga rehe imombiga gate-tirūa ga hugwi. ⁹Ikwhavame jara'ġa nduri Paulo'ga pyri ypa'ouhumeve'ġa – kiroki ġa itetirūa – kiro ġa nduġan-duri Paulo'ga pyri tomombi ti ga oretetirūa ore hugwi javo. A'ero ga imom-bimombigi ġa hugwi no. ¹⁰⁻¹¹A'ero ġa imbuhumbuhuri mbatera ore ve ore rerekokatuavo.

Paulova'ea oho Roma pe

Trēs jahya rupi ore pytai pevo oro-jupa yapohua rupi. A'ero ore nhin-haġi itayharuhua pype Alexandriahug-wiva'ea pype. “Os Deuses Gêmeos,” ei ġa jupe. A'ea opyta ypa'ouhū me yapohua rupi no. A'ea pype ore nhinhaġi a'ero. Ore heroġwerīrame ypa'omeve'ġa im-buhumbuhuri ore ve mbatera orehohava rupiara. ¹²Igwete ore hoi orovahema cidade de Siracusa pe oroja. Trēs ore kiri pevo. ¹³Aerē ore hoi yembeyvyri cidade de Régio pe. Ko'emame turi vyutukatua ore ve ore rerogwovo. Ko'emame ore va-

hemi cidade de Pozuoli pe oropytavo. ¹⁴Pevo ore Jesus'gareheve'ġa ndepiagi.

—Pepytaahi'vi ti. Sete ti peki ore pyri, ei ġa ore ve.

A'ero ore pytai ġa pyri. Aerē ore hoi pea rupi orogwovo Roma pe. ¹⁵Ojipe'ġa orehoa mombe'u jipe Jesus'gareheve'ġa pe Roma pe. Henduvame ġa nduri jugwi ore rovatiamo Praça de Ápio pe. Aerē ojipe'ġa ore rovatī Trēs Vendas pe. A'ero ġa ore mbojiroviari ore rerogwovo. Ġa ndepiagame Paulo'ga ei Tupana'ga pe:

—Pry hete nde ġa mbuhurukari ji pyri, ei ga ga pe.

A'ero Paulo'ga roryvamo ogwovo ġa ndupi.

Paulova'ea omombe'u Jesus'ga Roma pe

¹⁶Aerē ore vahemi Roma pe. Igwete romanos'ġa nduvihava'ġa Paulo'ga mon-doukari onga pype tohoyme ti ga jugwi javo. Ga tehe u pevo soldado'ga pavēi gwepiakava'ga pavēi. ¹⁷Trēs ġa kiri. Aerē Paulo'ga ġa mbuhurukari ojipyri judeus'ġa nduvihava'ġa. Ġa jatykarama Paulo'ga nhimombe'ui ġa pe.

—Nhiirū, ei ga gwe'yja'ġa pe. Ji ndakote'varuhui judeus'ġa pe nhandere'yja'ġa pe ikwehe, ei ga. Nhanderamohava'ea nhi'iġagwera pe ji ndakote'varuhui no novīa. Emo judeus'ġa oko tehe reki ji rehe ji pyhygauka Jerusalém me ji mondoukaruhu tehe romanos'ġa nduvihava'ġa po pe ikwehe, ei Paulo'ga. ¹⁸Aerē ġanduviava'ġa henduvi nhinhi'iġa. “Po ahe ndojukai tuhē te Paulo'ga hamo,” ei ġa ji mombe'gwovo. “A'ereki ga nitruahūi. Timohemuka ti ga mondouvouka a'ero,” ei ġa ikwehe novīa, ei ga. ¹⁹Emo judeus'ġa e'i: “Tapemohemukari ga,” ei ġa, ei Paulo'ga ġa pe. Nurā ji ei romanos'ġa nduvihava'ġa pe: “Aho pota ji nhandegwyripeve'ġa nduvihavuhu'ga

pyri César'ga pyri a'ero. Gaha ti e'i jireaporoģita pe nehē," a'e ji, ei ga. Emo ji nambojari reki ite'varuhuva'ea nhandere'yja'ģa ndehe, ei Paulo'ga ģa pe. ²⁰Kiro ji pe mbuhurukari jijipyri a'ero tahepia ģa javo. Tanhi'i ti ģa pe, a'e ji pe me, ei ga. A'ereki israelitasramo nhande tirovia Tupana'ga remimbogwerava. A'ea rehe reki ģa ji pyhygi ji pokwa itanhuramuhūa pyvō ikwehe, ei Paulo'ga imombe'gwovo ģa pe.

²¹Igwete ģa ei Paulo'ga pe:

—Judéiapeve'ģa nombuhurukari ģwembikwatijara ore ve nde mombe'gwovo, ei ģa. Igwete nhandere'yja'ģa – kiroki ģa uhu pea hugwi – ģa nde'ite'varuhui nde ve. Ģa ndogweruri pevove'ģa nhi'iģagwera a'ea rehe no. ²²Ore reki orohendu pota nenhi'iģa, ei ģa Paulo'ga pe. Marāi nde jupe naerū? A'ereki ojigwyriveve'ģa nhaporemō ģa e'i te'varuhu Jesus'ganhi'iģarupiva'ea rehe, ei ģa. ²³Irūa rupi po ti ore rura'javi henduva nenhi'iģa a'ero nehē, ei ģa Paulo'ga pe.

O'eagwera rupi katu ģa ndura'javi Paulo'ga rongā pe a'ero. He'yjuhuve'ģa reki uhu ga pyri. Igwete ga imombe'ui ģa pe Moisésva'ea remimbo'eagwera ahenhi'iģagwera no – kiroki ahe Tupana'ga nhi'iģa mombe'u hako. A'ereki ga gweroviaruka pota ģa pe onhi'iģa Jesus'ga mombe'urame.

—Cristo'ga ahe omombe'u hako, ei Paulo'ga ģa pe. Jesus'ga reki ko Cristoramō oko Tupana'ga remimbuhurukaramo, ei ga. Pejikogame ga rehe po ti Tupana'ga pe mongoi ojiheva'ero nehē, ei Paulo'ga ģa pe.

Ypyhajive ga ega'ei ģa pe imoypy-tunauka. ²⁴A'ero jara'ģa heroviari tuhē ganhi'iģa. Jara'ģa ki a'e te ndogweroviari upa. ²⁵Igwete ģa nnonhi'iģayvayvari

ogwovo ga hugwi. Ģa hoģwerīa rupi Paulo'ga ei ģa pe a'ero:

—Tupana'ga ra'uva ombuhuruka katu onhi'iģa a'itituhēva'ea penamonhava'ea pe hako. A'ereki gara'uva onhi'i Tupana'ga nhi'iģa mombe'uharava'ea pe Isaiásva'ea pe emombe'u ti ģa pe javo, ei ga. ²⁶Nahā ko Tupana'ga ra'uva ei ahe ve a'ero hako:

“Heregwovo nnonhi'iģa mombe'gwovo akoja'ģa pe.

Nahā ti ere ģa pe:

‘Pehenduendu po ti pe novīa.

Emo po ti pe ndapekwahavi nehē.

Pehepiepia po ti pe novīa.

Emo po ti pe napembaragwahavi nehē.’

Pohoa ti ere javo ģa pe,” e'i Tupana'ga ra'uva, ei Paulo'ga ģa pe.

²⁷“A'ereki ģa noangarihu ikwahapotare'yma,” e'i Isaiásva'ea pe, ei ga.

“Ndaheakwari ģa.

A'ereki ģa napembaragwahavi hepiagame.

Ndiapyakwari ģa.

A'ereki ģa ndokwahavi henduvame,” e'i Tupana'ga ra'uva, ei ga.

“A'ereki ģa ndopohipotaruhui okote'varuhua hugwi.

Nomomborukapotari ģa Tupana'ga pe okote'varuhua,” e'i, ei ga ģa pe.

Nahā ko Tupana'ga ra'uva nhi'iģagwera Isaiásva'ea pe hako, ei ga. A'ero ahe imombe'ui nhaneramonhava'ea pe, ei Paulo'ga judeus'ģa pe.

²⁸⁻²⁹—Pekwaha tuhē a'ero, ei ga ģa pe. Judeus'ģarūive'ģa pe Tupana'ga omondouka onhi'iģa a'ero, ei ga. Ģa pe ga omombe'uuka Jesus'ga nhanderekote'varuhua mombohara'ga, ei ga. Ģahā po ti ģwendu ojikoga Jesus'ga rehe a'ero nehē! ei Paulo'ga ģa pe.

A'ero ģa hoi ga hugwi.

³⁰Aerē ojipe'ģa nduģanduri Paulo'ga pyri jipi. A'ereki pevove'ģa omondo'ā ģwonga ga pe itambere'ia rehe. Dois

Paulo'ga kwara mbo'ari upa ipype. A'ero ojipe'ga nduḡanduri ga repiaga. Horyory ga ḡa ndurame ojipyri. ³¹Igwete ga ḡa mbo'embo'ei Jesus Cristo'ga rehe nhandepojykaharete'ga rehe.

—Pejikogame Jesus'ga rehe po ti pe ei Tupana'ga pe: “Emombo ti jirekote'varuhua ji hugwi.” Jesus'ga manoro ḡwaramo pe ndepyga po ti

Tupana'ga imombori pendekote'varuhua pe hugwi pe mongovo ojiheva'ero nehē, ei ga. Jesus'ga nhi'iḡa rupi ti peho a'ero pejikokatuavo nehē, ei Paulo'ga ḡa pe.

Ndopojihuvi ga
imombe'gwombe'gwovo ḡa
pe jipi. Igwete pevove'ga
nomombe'upigukari ga pe.

PAULOVA'EA OMOMBE'U ROMAPEVA'EA PE

Carta de Paulo aos Romanos

1 Ji ko Pauloramō Jesus Cristo'gareheva'ero jitekovo garemimbotarimova'ea rehe. Kiro ji ikwatijarukari nhinhi'īga imondovouka pe me – perope peju cidade de Roma pe. Tupana'ga ji mongo omoirūharamo ikwehe. Igwete ga ei ji ve: “Emombe'umbe'u ti ġa pe nhiremimombe'upyryva Jesus Cristo'ga mombe'gwovo,” ei Tupana'ga ji ve ikwehe.

²Ymya Tupana'ga ikwahavukari ġwemimombe'upyryva onhi'īga mombe'uharava'ea pe hako. “Amondo po ti ji Cristo'ga vyakotyve'ġa pyri nehē. Pyry po ti ġa pe a'ero nehē,” ei Tupana'ga ahe ve. “Pekwatija ti nhiremimombe'upyryva Cristo'ga mombe'gwovo a'ero tokwaha ti ġa javoji,” ei ga onhi'īga mombe'uharava'ea pe hako. A'ero ahe ikwatijari inoġa hako. (Aherembikwatijara ko Tupana'ga mombe'uhava.)

³Tupana'ga okwatijaruka ahe ve ġwemimombe'upyryva Cristo'ga mombe'gwovouka hako. Jesus Cristo'ga ko Tupana'ga ra'yra'ga nhandepojkaharete'ga. Vvyakotyva'ero ga ari Daviva'ea rymminorō raikwehe.

⁴Tupana'gahugwiva'ero ga pyryhetero. Tupana'ga opopoakarimo ga Cristo'ga mboukwahahetei gwa'yramo. A'ereki ga Cristo'ga mbogwera gamanoa hugwi. ⁵Igwete ga ei Cristo'ga pe: “Emomyry ti Paulo'ga pe terenhimoirūka ti ga pe a'ero,” ei Tupana'ga Cristo'ga pe. Nurā ji Cristo'ga moirūi ga mombe'gwovo ojipe'ġa gwyripeve'ġa pe nhaporemo tojiko ti ġa ga rehe javo. “Tohendu katu ti ġa Cristo'ga nhi'īga nehē. A'ero po

ti ġa ga mbohetei nehē no,” a'e ji ġa pe jipi. ⁶Pe me ji ei a'ea no. A'ereki Tupana'ga e'i pe me: “Pejiko ti Jesus Cristo'ga rehe pejikovo gareheva'ero,” ei Tupana'ga.

⁷Kiro ji ikwatijarukari nhinhi'īga a'ero imondovouka pe me Roma pe. Pe ko Tupana'ga py'a ja. E'i ga pe me: “Ġa ko jireheva'ero,” ei ga pe me.

Tupana'ga ti tomomyry pe me nhanderuvete'ga Jesus Cristo'ga pavēi nhandepojkaharete'ga pavēi. Tonoġatu ti ġa pepy'a no.

Taho ti pe pyri, ei Paulo'ea

⁸Ta'e naē ti pe me. Jesus Cristo'ga rekoro ġwaramo ji pavēi ji ei Tupana'ga pe: “Apī, ndepyry hete nde ejiheve'ġa nderekopava Roma pe. A'ereki jara'ġa nhaporemo omombe'u ġa kiro,” a'e ji. “Ojiko hete ġa Jesus Cristo'ga rehe Roma pe, ei ġa,” a'e ji Tupana'ga pe pe mombe'gwovo. ⁹Ga pe ji poravykykatui jipi garemimombe'ua mombe'gwovo gara'yra'ga mombe'gwovo. Nhinhi'īga nanani Tupana'ga pe ji pe mombe'umbe'ui jipi. Ga okwaha hete nhiremimombe'umbe'ua ojive. ¹⁰A'ea'e ji Tupana'ga pe jipi: “Apī, ymyagwera jate ji hopotaramo Romapeve'ġa pyri novia. Nde ipotaramē jioha ġa pyri ji mondo ti kiro ġa pyri a'ero,” a'e ji ga pe. ¹¹A'ereki ji opohepiaga'u hete topomoirū ti javo. A'ero po ti Tupana'ga ra'uva imomyryvi pe me nehē. A'ero po ti pe jikohetei Cristo'ga rehe nehē. ¹²Nahā po ti nhande jopokopokogi a'ero nhanderoryryvamo nehē. Pejikohetea repiagame po ti ji roryvamo pe ndehe nehē. Na jitehe po ti pe ndoryvamo jijikohetea repiagame nehē no. Nahā po ti nhande nhombojijikohetei Cristo'ga rehe nehē.

¹³Nhiirū, tamombe'u ti pe me tapekwaha. Kotihītihī ji hopotaramo pe pyri novia. Emo tegwete

jihohava jipi. Tambojiko pota ji pepyteripeve'ğa Cristo'ga rehe. Nahanahã ji judeus'garũive'ğa mbojikogukari ojipe'ğa gwyri pe ikwehe. ¹⁴A'ereki Jesus Cristo'ga e'i ji ve: "Ji mombe'umbe'u ti ға pe nhaporem," ei ga. Nurã ji Cristo'ga mombe'umbe'ui ға pe jipi. Ka'gwyripeve'ğa pe ji ga mombe'ui. Cidadepeve'ğa pe ji ga mombe'ui no. Ikwahapyra'ğa pe ji ga mombe'ui. Ikwahapyre'ÿve'ğa pe ji ga mombe'ui no. ¹⁵Nurã ji jirokwapotari Cristo'ga mombe'gwovo pe me Roma pe no.

Tupana'ga remimombe'upyryva ikwahy hete

¹⁶Cristo'ga mombe'ua pyry hete ji ve. Nurã ji nanoti a'ea. Ґa a'ea reroviarame Tupana'ga omombo ғandekote'varuhua ға hugwi – kiroki ға ojiko Cristo'ga rehe. Judeus'ға hugwi ppy ga imombori ғandekote'varuhua ға jikogame Cristo'ga rehe. Na jitehe judeus'garũive'ға hugwi ga imombori ғandekote'varuhua ға jikogame ga rehe. ¹⁷A'ereki Cristo'ga mombe'ua rehe nhande tikwaha. Nurã nhande ei: Tupana'ga nhande mombry nhande jikogame Cristo'ga rehe – nhande jikogame jate ga rehe. Nahã i'ei aherembikwatijara no Tupana'ga mombe'uhara:

"Ґa jikogame ga rehe Tupana'ga ға mombryvi. A'ero po ti ға ndekopy-ahui nehẽ," e'i ikwatijara.

Ite'varuhu hete vvyakotyve'ға

¹⁸Tupana'ga okwahavuka nhande ve. Nurã nhande ei: Yvagipeve'ga po ti ombohahy okote'varuhuve'ға pe nehẽ onhimonha'ngavo ғandekote'varuhua rehe. Okote'varuhuro ғwaramo ға nombokwahyukari ojihe a'itituhẽva'ea Tupana'ga kwahava. ¹⁹Tupana'ga po ti ombohahy tuhẽ ға pe. A'ereki Tupana'ga

kwahava jukwaha ға pe. A'ereki Tupana'ga tuhẽ ojkwahavukaripe ға pe novia. Emo ға ndokwahapotari ga.

²⁰Ymya Tupana'ga oapo yvya hako. Garembiapoagwera jate jukwaha a'ero Tupana'ga reaporoğita gapopoakara no – a'ea namominangavi gapopoakara. Nhande ndihepiagi gareaporoğita nhandereakwara pyvõ novia. Emo nhande tikwaha a'ea garembiapo repiagame. Nurã ijari ға ndehe ға ikwahapotare'ymame.

²¹Ґa okwaha Tupana'ga novia. Emo ға nombohetei ga. Ґa nde'i ga pe: "Ndehe ko Tupanetero. Ndepyry hete nde imombryva ore ve," nde'i ға ga pe. Ґa heaporoğita tehe reki. Ohorame ppytuna rupi ahe ndokwahavi okovo hepiage'yma. Na jitehe okote'varuhuve'ға ndokwahavihu a gweaporoğitakatue'ymame.

²²"Orokwaha hete ore," ei ға novia. Emo ға ndokwahavihu okovo. ²³Ґa nombohetea'javi Tupana'ga – gaha koi nomanoa'javi. Ha'angavatehea reki ға ombohete, ғana'angava no – kiroki ға vvyakotyve'ға omanove'ға. Ґana'angava ға ombohete. Ipepova'ea ra'angava ға ombohete no ipyva'ea ra'angava. Ohyryryva'ea ra'angava ға ombohete no.

²⁴Nurã Tupana'ga pohiri ға hugwi. "Oko te'varuhu potaruhu ға oakwahave'yma," ei ga. "Ojogwereco te'varuhu pota ға," ei ga. "Na ға ndekoi jate a'ero ғwemimbotarimova'ea rehe ojogwerekote'varuhuavo," ei Tupana'ga.

²⁵Ndogweroviara'javi ға a'itituhẽva'ea Tupana'ga mombe'ua. Imbeva'ea ға gwerovia reki. Ombohete ға Tupana'ga rembiapo okovo hehe. Tupana'ga reki mbatera apohara'ga ға nombohetei okoe'yma ga rehe. Gaha po nhande timbohete avuirama hamo. Na tuhẽ a.

²⁶Ґa ndekote'varuhuro ғwaramo Tupana'ga pohiri ға hugwi. "Na ға

jogwerekote'varuhupotari a'ero," ei ga. A'ereki ġa nahembirekokatua'javi reki. Kunhangweramo memenhuhū ġa jogwerekoi. ²⁷ Na jitehe akwaimba'ero memenhuhū ġa jogwerekopotari. Ojogwereco te'varuhu ġa. Na rūi po ahe reki hamo. Ite'varuhu tuhē ġa pe a'ero ġandekote'varuhua ikwepykavamo.

²⁸ E'i ġa ojuhupe: "Timoka'nhy ti Tupana'ga." Nurā Tupana'ga e'i ġa pe: "Na ġa ndeaporoġitate'varuhuro a'ero," ei ga. A'ero ġa ndekouhui okote'varuhua rehe – kiroki a'ea rehe ahe ndokoi hamo. ²⁹ Okote'varuhuparavuhua rehe jate ġa ndekoi. Opotarahivuhu hete ġa ojipe'ġa mbatera. Onhimyrō hete ġa ojipe'ġa ndehe. Ojokujuka ġa. Ojogwayvayva ġa. Onhomoandyandyuju ġa. Heaporoġita te'varuhu ġa ojipe'ġa pe. Omombe'u tuhē ġa mbehea. ³⁰ E'ie'ymi ġa ojipe'ġa pe: "Ite'varuhu ġa okovo." Noaronhete ġa Tupana'ga. Onhombotegwete ġa. Onhimbohete tehe ġa jipyry hete ji javo tehe. Heaporoġitaġita ġa nahanahā ti xako te'varuhu javo. Nohendukatui ġa gwuva'ġa nhi'iġa. ³¹ Ndokwahavihu ġa. Ndokoi ġa ġwembi'ea rupi. Ndoporogwetygi ġa ojipe'ġa arōe'yma. ³² Tupana'ga e'i nanongara'ġa pe: "Oho po ġa hahyva'ea ruvihava pype hamo," ei ga. Okwaha reki ġa Tupana'ga nhi'iġa novia. Emo ġa ndopohiri okote'varuhua hugwi kiro ġandekoa tuhē opohire'yma jugwi. Johe'i tehe ko ġandekote'varuhua. A'ereki ojipe'ġa ndekote'varuhurame ġa e'i pyry ġa pe.

Tupana'ga okwaha pa javo ahereaporoġita pe

2 Pe'ji po pe ojipe'ġa pe: "Ite'varuhu ġa okote'varuhuavo." Pehe reki peko te'varuhu no. A'ereki pe ġa javijitehe peko te'varuhu. Pe ndehe tuhē reki ijari a'ero pe erame ġa pe ite'varuhu ġa javo. Pe'erame a'ea ġa pe pe pemboja

reki pejihe. A'ereki pe peko te'varuhu jitehe. ² A'itituhēva'ea rupi katu Tupana'ga imbohahyukari nanongara'ġa pe okote'varuhuve'ġa pe. A'ea tikwaha pa nhande. ³ Oro pe, Tupana'ga po ti ombohahyuka tuhē pe me nehē no. A'ereki pe peko te'varuhu no. Pe'ji pe ojipe'ġa pe: "Ite'varuhu ġa okote'varuhuavo." Pe ki a'e te peko te'varuhu jitehe no. Ombohahyuka tuhē po ti Tupana'ga pe me nehē.

⁴ Ga pyry hete pe me novia. Nonhimbaekwahivi ve ga pe me. A'ereki ga e'i pe me: "Perojijyi na'ē ti pejeaporoġita pejipohia pejikote'varuhua hugwi," ei Tupana'ga pe me. "Pe pohirame pejikote'varuhua hugwi po ti ji nambohahya'javi pe me a'ero nehē," ei ga pe me. Emo pe ndapekoi gapyryhetea rehe. Ndapekwahavi pe naerū? Ga pyry hete pe me topohi ti ġa okote'varuhua hugwi javo.

⁵⁻⁶ Napeangarihu vehe pe peapyhae'yma! Nurā po ti koji'i Tupana'ga imbohahyukari pe me nehē ga ega'erame nhande ve ikwepyga nhandereaporoġitaagwera nehē. A'ea rupi po ti ga imboukwahavi onhimboahivuhua okote'varuhuve'ġa pe. Ikwepykava po ti ga imboukwahavi ja'javo ġa pe nehē no. A'itituhēva'ea rupi katu po ti ga ei ikwepyga vyakotyve'ġa pe nhaporemō nehē. ⁷ Jara'ġa oko katue'ymi. "Tihendu pota nhande Tupana'ga nhi'iġatua nhande ve," ei ġa. "Tihendu pota nhande garemimbohetea nhandejihe. Xako pota nhande ga pyri avuira," ei ġa. Ġahā po ti Tupana'ga omongo ojipyri yvagi pe nehē. ⁸ Jara'ġa ki a'e te ġwemimbotarimova'ea rehehu ġa oko. Ġa nohendukatui a'itituhēva'ea Tupana'ga nhi'iġa. Oho reki ġa okote'varuhua rupi. Tupana'ga po ti onhimboahivuhu ġa pe ġa nderekovo nehē onhimonha'ngavo ġandekote'varuhua rehe nehē.

⁹Ombohahyuka po ti ga ġa pe nehē. Okote'varuhuve'ġa pe nhaporemō po ti ga imbohahyukari nehē judeus'ġa pe judeus'ġarūive'ġa pe nehē no. ¹⁰Okokatuve'ġa po ti Tupana'ga ġa mbohetei nehē. “Pepyry hete pe,” e po ti ga ġa pe nehē. Onoġatu po ti ga ġapy'a nehē no. Nahā po ti ga imomyryvi ġa pe nehē judeus'ġa pe judeus'ġarūive'ġa pe nehē no. ¹¹A'ereki a'itituhēva'ea rupi katu Tupana'ga e'i ikwepyga nhande ve nhaporemō.

¹²Ymya Tupana'ga omb'o'euka Moisésva'ea pe onhi'ġa rehe hako ikwatijaruka ahe ve inoġauka hako. A'ero judeus'ġa gwereko Moisésva'ea remimbo'eagwera. Judeus'ġarūive'ġa ki a'e te ndogwerekoi Moisésva'ea remimbo'eagwera aherembikwatijaragwera. Oho po ti ġa hahyva'ea ruvihava pype nehē. Ġa ndekote'varuhuro ġwaramo po ti Tupana'ga ġa mondoi ipype nehē. Emo po ti ga nde'i ġa pe nehē: “Napehendukatui pe Moisésva'ea remimbo'eagwera.” A'ea po ti ga nde'i ġa pe nehē. A'ereki ġa ndogwerekoi Moisésva'ea remimbo'eagwera. Ġa ndekote'varuhuro ġwaramo po ti ga ġa mondoi hahyva'ea ruvihava pype nehē.

Na jitehe judeus'ġa, ġandekote'varuhuro ġwaramo po ti Tupana'ga ġa mondoi hahyva'ea ruvihava pype nehē no. Judeus'ġa gwereko reki Moisésva'ea remimbo'eagwera novīa. Nurā po ti ga ei a'ero ġa pe nehē: “Napehendukatui reki pe Moisésva'ea remimbo'eagwera,” e'i po ti ga ġa pe nehē. ¹³Ġa henduteherame a'ea Tupana'ga nde'i ġa pe: “Pepyry pe pejikovo.” Ġa ndekorame ganhi'ġa rupi Tupana'ga ei a'ea ġa pe. ¹⁴Moisésva'ea remimbo'eagwera e'i judeus'ġa pe: “Peko katu ti.” Judeus'ġarūive'ġa reki ndogwerekoi Moisésva'ea remimbo'eagwera. Ġwemimbotarimo tehe po ġa ndekoi Tupana'ga

nhi'ġa rupi, a'ero po jukwaha tuhē ġandekokatukwahava. ¹⁵Nhande

ikwahavame ġandekokatua nhande ei: Moisésva'ea remimbo'eagwera e'i: “Peko katu ti.” A'ea kwahave'ymame ġa ikwahavi reki ovytyeri pe okokatuavo. Gweaporoġita pe ġa nhimombaragwahavi aherekokatua rehe. A'ereki okokaturame ġa e'i ovytyeri pe: “Nanongara ko pyry.” Okote'varuhurame ġa ikwahavi okote'varuhua no. ¹⁶Aerē po ti Tupana'ga ei Jesus Cristo'ga pe a'ero te'i ti ga yvyakotyve'ġa pe javo. A'ero po ti ga ei ġandeporoġita pe ikwepyguka ġa pe nehē. Ojipe'ġa ndeporoġita onhimi nhande ve. Tupana'ga okwaha pa reki. A'ero po ti ga ei ikwepyguka ġa pe nehē. Nahā ji ei jipi imombe'urame Tupana'ga remimombe'ua.

Judeusva'ea gwereko Moisésva'ea remimbo'eagwera

¹⁷Oro pe judeusramo pe'ji reki pe: “Nhande ko judeusramo. Tireko nhande Moisésva'ea remimbo'eagwera. Nurā nhande pyryvamo,” pe'ji tehe reki pe pejive. Penhimboheteuhu tehe pe nhande ko Tupana'gareheva'ea javo. ¹⁸Pekwaha pe Tupana'ga remimbotarimova'ea novīa. Moisésva'ea remimbo'eagwera pe mbo'embo'e. Nurā pe ei: “Xanhimombaragwaha nhande aherekokatua rehe,” pe'ji pe novīa.

¹⁹Hehae'ŷve'ġa ndokwahavi hepiage'yma ġwaramo. Nurā ahe ġa nderohoi. Ypytunarupive'ġa na jitehe ndokwahavi hepiage'yma. Nurā ahe hyapei ġa pe tohepia ti ġa ikwahava javo. Nurā pe ei nanongara'ġa'jave'ġa pe – kiroki ġa ndokwahavi Tupana'ga – ġa pe pe ehetei: “Nhande tikwahavuka Tupana'ga pe me,” pe'ji hete pe ġa pe. ²⁰“Timoġita nhande okokatue'ŷve'ġa. Timbo'embo'e nhande ġa no – kiroki ġa ndokwahapavi,” pe'ji tehe pe. “A'ereki

nhande tikwaha pa a'itituhēva'ea Moisésva'ea remimbo'eagwera rerekoro ġwaramo," pe'jiteheuhu pe.

²¹ Pembo'e pe ojipe'ġa. Maraname pe napenhimbo'ejuhu reki naerū? Pe'ji pe ġa pe: "Tapemimuhūi ti ojipe'ġa mbatera," pe'ji pe ġa pe. Maraname pe tuhē imimuhūi reki naerū? ²² Pe'ji pe ġa pe: "Tapereko ti ojipe'ġa nembireko'ġa," pe'ji pe. Maraname pe ojipe'ġa nembireko'ġa nderekouhui naerū? "Tapekoi ti ġanemimbohete'hara rehe," pe'ji pe ojipe'ġa pe. Maraname pe ndekouhui itambere'ia rehe ġanemimbohete'hara rongapeva'ea rehe imima jugwi naerū? ²³ Pe'ji pe: "Tireko nhande aherembikwatijara Tupana'ga nhi'iġa," pe'ji pe penhimboheteavo. Emo pe napehendukatui reki Tupana'ga nhi'iġa. A'ero ojipe'ġa e'i te'varuhu Tupana'ga pe. ²⁴ Tupana'ga mombe'uhava e'i:

"Judeus'ġa ndekote'varuhuro ġwaramo judeus'ġarūive'ġa e'i te'varuhu Tupana'ga pe ga mbotegweteavo," e'i ikwatijara.

²⁵ Nahā pe ei judeusramo: "Nhande ko Tupana'gareheva'ero xako nhanderakwanhapira ikytiro ġwaramo." A'ea pe ei. Pyry tuhē pejikytiagwera pe hendukaturame Moisésva'ea remimbo'eagwera. Hendukatue'ymame ndatekwawa'javi reki pejikytiagwera rehe. Pejikyti tehe pe a'ero. ²⁶ Oro judeus'ġarūive'ġa ojikytiē'yve'ġa, ġa ndekorame Tupana'ga nhi'iġa rupi, a'ero po ti ga ei ġa pe nehē: "Pe ko ojikytiē'ġa ja ji ve kiro," e po ti ga nehē. "A'ereki pe jireheva'ero peko kiro nhinhi'ġa rendukaturo ġwaramo," e po ti Tupana'ga judeus'ġarūive'ġa pe nehē. ²⁷ Pehe judeusramo pereko pejikytiagwera novīa. Pereko pe Moisésva'ea rembikwatijaragwera no novīa. Emo pe napehendukatui a'ea. Judeus'ġarūive'ġa ki a'e te ndogwerekoi okytiagwera. Ndogwerekoi ġa

aherembikwatijara. Emo ġa oko Tupana'ga nhi'iġa rupi. Nurā ġa imboukwahavi pendekote'varuhua pe hendukatue'ymame ganhi'ġa.

²⁸ Pe'ji pe: "Nhande ko judeusramo xako Tupana'gareheva'ero," pe'ji pe. Emo o'eteheuhuro ġwaramo rūi ahe oko Tupana'gareheva'ero. Okytiro ġwaramo rūi ahe oko Tupana'gareheva'ero. ²⁹ Ġa ndeaporoġitapyryvame jate ovytyeri pe Tupana'ga ei ġa pe: "Pehe ko jireheva'ero." Pe herekoteherame Moisésva'ea rembikwatijaragwera Tupana'ga nde'i a'ea pe me. Tupana'ga ra'ua imbopyahurame pendeaporoġita a'ero Tupana'ga ei pe me: "Pe ko jireheva'ero." Tupana'ga tuhē ombohete nanongara'ġa a'ero. Ojipe'ġa rūi ombohete ġa.

3 Pe'ji po pe ji ve a'ero: "Ndapyryvi nhande rekoi judeusramo naerū?" pe'ji po pe. "Ndapyryvi nhandejikytiagwera naerū?" pe'ji po pe ji ve. ² Pyry hete tuhē reki. A'ereki judeusva'ea pe nhanderamohava'ea pe Tupana'ga omondo onhi'ġagwera ġwembikwatijarukaragwera. "Togwereco katu ti ġa nhinhi'ġa imombe'ġwovo," ei Tupana'ga ahe ve hako.

³ Pe'ji po pe ji ve no: "Jara'ġa reki ndokoi Tupana'ga rembi'ea rupi nhandere'yja'ġa. Nurāro ġwaramo po ti Tupana'ga na jitehe ndokoi ġwembi'ea rupi naerū?" pe'ji po pe ji ve. ⁴ Na rūi. Ġwembi'ea rupi katu Tupana'ga rekoi jipi. Jara'ġa i'mbe pa. Tupana'ga ki a'e te ni'mbei jipi. Nahā Tupana'ga mombe'uhava i'ei:

"Nde nhi'iġame po ti ġa ei nde ve: 'A'itituhēva'ea rupi katu neremimombe'ua'," e'i.

"Ġa imbojateherame nde rehe po ti jukwahavamo nderekokatua nehē," e'i ikwatijara.

⁵ Pe'ji po pe ji ve: "Nhande rekote'varuhurame po ġa ei nhande

mombe'gwovo: 'Oko te'varuhu ġa. Tupana'ga reki ġa atyvi,' e po ġa. 'A'ereki ga oko katu hete,' e po ġa," pe'ji po pe ji ve. A'ero po pe etehei: "Nhande rekote'varuhuro ġwaramo koji'i jukwaha hete reki Tupana'ga rekokatua. Pyry a'ero nhanderekote'varuhua. A'ereki nhanderekote'varuhua omboukwaha Tupana'ga rekokatua," pe'jiteheuhu po pe ji ve. "Tupana'ga tiruahū reki imbohahyrame nhande ve nhanderekote'varuhurame," pe'jiteheuhu po pe. ⁶Na rūi reki, a'e ji pe me. Tupana'ga pyry tuhē. Nurā po ti ga ikwahavi ja'javo vvyakotyve'ġa ndeaporōgita pe nehē ikwepykwepyga ġa pe nehē. Po Tupana'ga ndapyryvi hamo a'itituhēva'ea rupi katu rūi po ga ei a'ero ġa pe hamo.

⁷Pe'ji po pe ji ve a'ero: "Ji rekote'varuhurame po ġa ei ji mombe'gwovo: 'Ga atyvi reki Tupana'ga oko katu,' e po ġa," pe'ji po pe. "Ji rekote'varuhuro ġwaramo koji'i jukwaha hete Tupana'ga rekokatua. A'ero ġa koji'i Tupana'ga mboheteri," pe'ji tehe po pe ji ve. "Pyry a'ero jirekote'varuhua. A'ereki ji rekote'varuhurame ġa koji'i Tupana'ga mboheteri garekokatuhetea kwahava," pe'ji tehe po pe. "Maraname po Tupana'ga euhui ji ve naerū netiruahū nde javo?" Pe'ji tehe po pe ji ve. ⁸Po pe ei a'ea, a'ero po pe etehei no: "Xako te'varuhu tokwaha hete ti ġa Tupana'ga rekokatua javo." Pohoa tuhē ojipe'ġa etehei imbojateheavo ji rehe ji mbotegweteavo. "Paulo'ga e'i jipi: 'Xako te'varuhu tokwaha hete ti ġa Tupana'ga rekokatua javo,' ei ga," e'i tehe ġa ji ve. Ji ko nda'ei reki a'ea. Pyry po ti Tupana'ga imbohahyi ġa pe nehē ġa erame xako te'varuhu javo.

Ndiakokatuhavi pa

⁹A'ero po pe ei ji ve: "Marā a'ero? Nhande judeusramo nhandepyry hete jara'ġa hohe?" Ahā tuhē, a'e ji. "Ndo-joavyavyi judeus'ġa judeus'ġarūiive'ġa pavēi okote'varuhuaavo," a'e ko ji pe me ko. A'ereki niandepiro'ypavi nhande nhanderekote'varuhua hugwi. ¹⁰Nahā Tupana'ga rembikwatijarukara i'ei vvyakotyve'ġa mombe'gwovo.

"Ndapyryvi pa ġa Tupana'ga pe," e'i.

¹¹"Nonhimombaragwahavi pa ġa aherekokatua rehe.

Ndokwahapotari pa ġa Tupana'ga okoe'yma ga rehe," e'i.

¹²"Opohi pa ġa Tupana'ga hugwi.

Ndoakwahavihu pa ġa.

Ndokokatui pa ġa," e'i ikwatijara.

¹³"Onhi'ī te'varuhu ġa ja'javo ojipe'ġa pe.

Omoandyandyi ġa ojipe'ġa," e'i.

"Mboja ahe hu'urame ahera'oa mbotegwetei.

Na jitehe o'ete'varuhurame ojipe'ġa pe ġa ġa mbotegwetei," e'i ikwatijara.

¹⁴"Onhimboahivuhurame ojipe'ġa pe ġa e'i te'varuhu ġa pe im-bote'varuhuaavo," e'i.

¹⁵"Ojukatuhētuhenuhū ġa ġa.

¹⁶Perope ġa oho

– pevo ġa ojipe'ġa mbotegwetegwetei ġa mbovy'are'yma," e'i.

¹⁷"Nombojogwerekokatuukari ġa jara'ġa pe.

¹⁸Nomondoī ġa imohina Tupana'ga rehe okyhyjie'yma ga hugwi," e'i ikwatijara vvyakotyve'ġa mombe'gwovo.

¹⁹Tupana'ga okwatijaruka onhi'īga heja. Ġa pe garembikwatijarukara i'ei a'ero – kiroki ġa oko Moisésva'ea remimbo'eagwera rupi judeus'ġa. A'ea ikwahava nhande xa'eyme a'ero: "Ndorokwahavi ore orerekote'varuhua." Xa'eyme ti nhande a'ea judeusramo. Judeus'ġarūiive'ġa ti te'iyme no.

Nhande ikwahava ġwaramo nhanderekote'varuhua, a'ero po pyry Tupana'ga ei nhande ve nhaporemo: "Peko te'varuhu tuhē pe." ²⁰Tupana'ga nde'i nhande ve: "Pepyry hete pe aherembikwatijaragwera hendukaturu ġwaramo." Nde'i ga a'ea nhande ve. A'ereki ikwatijaragwera okwahavuka reki nhande ve nhanderekote'varuhua.

Tupana'ga nhande mombry

²¹Aġwamo reki Tupana'ga okwahavuka nhande ve nhande mombryva. Aherembikwatijaragwera rehe rūi reki Tupana'ga nhande mombry. Moisés'va'ea rembikwatijara nhande mbo'e reki nhande mombryva rehe. Tupana'ga nhi'ġa momb'e'uharava'ea na jitehe nhande mbo'e a'ea rehe. ²²Nhande jikogame Jesus Cristo'ga rehe Tupana'ga nhande mombryvi. Ġa nhaporemo Tupana'ga ġa mombryvi ġa jikogame Cristo'ga rehe. A'ereki ġa ojo'jajo'ja judeus'ġa judeus'ġarūive'ġa pavēi. ²³A'ereki ġa nhaporemo okote'varuhu. Ndohoi ġa Tupana'ga pyryhetea apiavo. ²⁴Emo Tupana'ga omombry ġa pe. Ġa ndokwepygi Tupana'ga pe. Ga omombry tehe ġa pe ġa jikogame Jesus Cristo'ga rehe. A'ereki Tupana'ga ġa mbopiro'yuka ġandekote'varuhua hugwi. ²⁵Tupana'ga ombuhuruka Cristo'ga yvya koty teremano ġa ndepyga javo. "A'ero po ti nde imombori ġandekote'varuhua ġa hugwi ġa jikogame nde rehe," ei ga Cristo'ga pe. Cristo'ga momanoukaramo Tupana'ga ei: "Tokwaha ti ġa jipyryva. A'ereki ji ġandekote'varuhua momboruka," ei Tupana'ga. A'ereki Cristo'ga manoa renonde Tupana'ga imbogwavetei aherekote'varuhua onhimbaekwahive'yma a'ea rehe. ²⁶Aġwamo reki Tupana'ga Cristo'ga momanoukari ikwahavuka opyryva imomboia ġandekote'varuhua. A'ero

nhande ei: Tupana'ga pyry. Nhande jikogame Cristo'ga rehe ga nhande mombryvi no.

²⁷Xanhimboheteyme tuhē nhande naerū. A'ereki aherembikwatijaragwera rendukaturu ġwaramo rūi Tupana'ga nhande mombry. Nurā nhande nianhimbohetei. Nhande jikogame Cristo'ga rehe ga nhande mombryvi. ²⁸Nahā a'ero, a'e ji. Nhandejikoga ġwaramo Cristo'ga rehe Tupana'ga nhande mombryvi. Nhande ikwatijara rendukaturu ġwaramo rūi ga nhande mombryvi. ²⁹Judeus'ġa jate rūi e'i Tupana'ga pe: "Ga ko nhanderuvihava'ga." Judeus'ġarūive'ġa e'i a'ea ga pe no. ³⁰Tupana'ga ko ojipeji. Gaha judeus'ġa mombry ġa jikogame Cristo'ga rehe. Ga jitehe judeus'ġarūive'ġa mombry ġa jikogame Cristo'ga rehe. ³¹Ndia'ei reki nhande: "Ndapyryva'javi aherembikwatijaragwera kiro. Nhandejikoga ġwaramo Cristo'ga rehe tihenduva'javyme ti a'ea," ndia'ei nhande. "Timongo hete reki nhande aherembikwatijaragwera. A'ereki a'ea ko pyry," xa'e nhande jupe.

Abraão'va'ea jikoga Tupana'ga rehe

4 Marā Abraão'va'ea hako oreramon-hava'ea judeus'ġa namonhava'ea? ²Tupana'ga e'i ahe ve: "Ndepyry hete nde," ei ga Abraão'va'ea pe hako. Po aherekokatua rehe Tupana'ga ei a'ea Abraão'va'ea pe, a'ero po Abraão'va'ea nhimbohetei hamo. Aherekokatua rehe rūi reki Tupana'ga ei ahe ve ndepyry hete nde javo. Nurā ahe nonhimbohetei Tupana'ga pyri hako. ³Nahā ikwatijara Tupana'ga momb'e'uhava e'i hako: "Abraão'ga ojiko Tupana'ga rehe," e'i. "Nurā Tupana'ga ei ga pe: 'Ndepyry hete nde. A'ereki nde erejiko ji rehe,' ei ga Abraão'ga pe," e'i ikwatijara Abraão'va'ea momb'gwovo hako.

⁴Nhande poravykyrame ojipe'ga pe ga imbuhuri itambere'ia nhande ve. Ndia'ei nhande a'ero: “Ombuhu tehe ga itambere'ia nhande ve.” A'ea nhande ndia'ei. A'ereki nhandeporavykyagwera rehe ga ombuhu nhande ve. ⁵Emo na rüi nhande ve nhande jikogame Tupana'ga rehe. A'ereki nhanderekokatua rehe rüi ga nhande mombryvi. Okote'varuhuve'ga pe ga ei reki: “Pepyry pe ji rehe pejikogame.” Nhandejikoga rehe Tupana'ga nhande mombry a'ero.

⁶A'ea pe jitehe Daviva'ea ei gandoryva mombe'urame hako. A'ereki Tupana'ga omombry ga gāndekokatua rehe rüi. Daviva'ea e'i nanongara'ga ndoryva pe a'ero hako.

⁷“Hory hete ga,” ei ahe.

“A'ereki Tupana'ga omombo hete gāndekote'varuhua ga hugwi,” ei ahe.

⁸“Hory hete ga

Tupana'ga henonha'jave'ymame gāndekote'varuhua rehe,” ei Daviva'ea.

⁹Daviva'ea omombe'u gandoryva a'ero – kiroki ga gwereko gwakwanha pira kytiagwera. Ga jate rüi reki ahe omombe'u. Gandoryva ahe omombe'u no – kiroki ga ndogwerekoi okytiagwera.

Pehepia ko Abraão'ea a'ero. Xa'e nhande ko: Abraão'ea jikogame Tupana'ga rehe ga ei ahe ve ndepyry hete nde javo. ¹⁰Ahejikytiukara renonde reki Tupana'ga ei a'ea ahe ve. Ahe jikytiukarirē rüi ga ei. Ahejikytiukara renonde ga ei ndepyry nde javo, a'e ji. ¹¹Ahe jikytiukare'ymame vehevi Tupana'ga ei a'ea ahe ve ahe jikogame ga rehe. Aerē ahe jikytiukari. Okytia pyvō ahe hepiukari Tupana'ga omombryva. Abraão'ea ypy okytie'ymame ojiko Tupana'ga rehe. Nurā Tupana'ga ei ahe ve: “Ndepyry hete nde.” Aerē ahe javijitehe judeus'garüive'ga ojikyti'yma ojiko Tupana'ga rehe.

Nurā Tupana'ga ei ga pe no: “Pepyry hete pe.” Abraão'ea ypy ojiko Tupana'ga rehe. Aerē judeus'garüive'ga ahe javijitehe ga jikogi ga rehe no. Nurā ga ei nhaneremboypya Abraão'ea pe. A'ereki ga oho ahe rupi ojikoga gwaramo Tupana'ga rehe. ¹²Judeus'ga ojikyti'ega na jitehe ei nhaneremboypya Abraão'ea pe. Okytia rehe jate rüi ga ei Abraão'ea pe. Ojikoga gwaramo Tupana'ga rehe ga ei. A'ereki ga oho ahe rupi ojikoga Tupana'ga rehe no. A'ereki Abraão'ea nhaneremboypya ojikytiukare'ymame vehevi ojiko Tupana'ga rehe.

Tupana'ga nhi'igawera Abraão'ea pe

¹³Ymya Tupana'ga ei Abraão'ea pe hako: “Amondo pa po ti ji ojipe'ga yvya pe me nehē tapereko pa ti nehē,” ei ga Abraão'ea pe. Abraão'ea rymymino'ga pe Tupana'ga ei no tamondo ti pe me javo. Ga nde'i ga pe: “Abraão'ea gwendu katu Moisés'ea remimbo'eagwera. Nurā po ti tamondo gayvya pe me.” A'ea Tupana'ga nde'i ga pe. Ahe jikogame Tupana'ga rehe ga ahe mombryvi. A'ea rehe Tupana'ga ei ga pe: “Tamondo ti gayvya pe me nehē,” ei ga. ¹⁴Po Tupana'ga imondoi pyryva'ea ga pe aheremimbo'eagwera rendukaturo gwaramo hamo, a'ero po gajikoga gwaramo rüi ga imondoi hamo. Ojiko tehe po ga a'ero. Tupana'ga po e'i tehe ga pe a'ero: “Pejikoga gwaramo ji rehe ti ji imondoi pe me nehē.” Aheremimbo'eagwera rendukaturo gwaramo rüi Tupana'ga imondoi a'ero. ¹⁵A'ereki ga nohendukatupavi jipi. Hendukatupave'ymame aheremimbo'eagwera Tupana'ga imbohahi ga pe. Ga herekoe'ymame ombo'eagwera Tupana'ga nde'i ga pe: “Napehendukatui pembo'eagwera.” A'ereki ga ndogwerekoi. Ga herekorame

ombo'eagwera ga imbohahyi ġa pe ġa hendukatue'ymame.

¹⁶Tupana'ga e'i reki: "Tamondo ti ġa pe ġajikoga ġwaramo ji rehe," ei ga. "Nurāro ġwaramo ji imombyrytehei ġa pe togwereko pa katu tuhē ti ġa nehē," ei Tupana'ga. Ġa pe ga ei – kiroki ġa ojiko ga rehe Abraāova'ea ja. Omondo po ti ga ġa pe jate rūi a'ero – kiroki ġa ġwendu katu Moisésva'ea remimbo'eagwera. Jara'ġa pe po ti Tupana'ga imondo no ġa jikogame ojihe Abraāova'ea ja. Ahe ve nhande xa'e pa a'ero nhaneremboypya. A'ereki Abraāova'ea ypy ojiko Tupana'ga rehe.

¹⁷Ikwatijara omombe'u Tupana'ga nhi'ġagwera Abraāova'ea pe no.

"Ogwyogwryi pe po ti he'yjuhuve'ġa ei nde ve nehē:

'Abraāova'ea ko nhaneremboypya,' e po ti ġa nde ve nehē," e'i ikwatijara Tupana'ga nhi'ġagwera mombe'gwovo.

"Na tuhē," ei Tupana'ga. Tupana'ga rehe Abraāova'ea jikogi. Gaha ombogwera omanove'ġa. Onhi'ġa pyvō ga imbojihuvi mbatera. Hekoe'ymame ga imbojihuvi. Ga rehe Abraāova'ea jikogi.

¹⁸Igwete Abraāova'ea heroviari Tupana'ga nhi'ġa. "Ogwyogwryi pe po ti he'yjuhuve'ġa epavi nhaneremboypya ji ve nehē," ei ahe. "A'ereki Tupana'ga e'i ji ve: 'He'yjuhu po ti nerymymino'ġa nehē onhimongyavo nehē,' ei ga," ei ahe. "Na tuhē po ti a'ero nehē," ei ahe. Emo a'ea rupi ko Abraāova'ea ixava'e hete. ¹⁹Cem anos gwerevi ahe ombo'a kwara ojihe. Igwete Abraāova'ea ei: "Jixava'e hete ji kiro novīa," ei ahe. "Sarahēa na jitehe no," ei ahe. "Nanongara'ġa ko ndata'yra'javi jipi," ei ahe novīa. Emo ahe ojikojiko tuhē Tupana'ga rehe. ²⁰Ahe nde'i: "Tupana'ga e'i tehe ji ve he'yjuhu po ti nerymymino'ġa javo ji ve," nde'i ahe. "Mara'ngu po

ti ji ra'yramo kiro nehē?" nde'i ahe. Ojiko hete ahe Tupana'ga rehe ga mboheteavo. ²¹"Tupana'ga e'i ji ve," ei ahe. "Ġwembi'ea rupi katu po ti ga rekoji ji rerekovo nehē. A'ereki ga ipopoaka ġwembi'ea rupi ogwovo," ei ahe. ²²Nurā Tupana'ga ei ahe ve a'ero: "Pyry hete Abraāo'ga. A'ereki ga ojiko hete ji rehe," ei ga.

²³Tupana'ga okwatijaruka a'ea Abraāova'ea mombe'gwovo. Ahemombyryva jate rūi Tupana'ga omombe'u. ²⁴Nhande mombyryvaġwama ga omombe'u no. A'ereki nhande xajiko ga rehe no – kiroki ga ombogwera nhandepojykaharete'ga Jesus'ga gamanoa hugwi. ²⁵Okwava'eġuka na'ē Jesus'ga vyakotyve'ġa po pe ga momanomouka nhanderekote'varuhua rehe. Aerē Tupana'ga ga mbogweravi tomombyry ti ga ġa javo nhande ve.

Pepyry pe, ei Tupana'ga

5 Nhande jikoga ġwaramo ga rehe Tupana'ga e'i nhande ve: "Pepyry hete pe," ei ga. Nurā nhandepy'a rukatui Tupana'ga rehe. A'ereki Jesus Cristo'ga nhandepojykaharete'ga omano nhanderekote'varuhua momboa nhande hugwi. ²Nhande jikogame ga rehe Cristo'ga ikwahavukahetei nhande ve Tupana'ga remimombyryva. A'ereki Tupana'ga omombyry nhande ve jipi. Nhanderory hete nhande no. A'ereki nhande xa'e: Tupana'ga ruvihavuhetea rupi po ti nhande rekoji nehē. ³Nahā no, nhanderory nhande mbatera rahya rehe no. A'ereki hahyrame nhande ve xanhimboita nhande nhanenhimomiranama. ⁴A'ero Tupana'ga ei nhande ve: "Pepyry tuhē pe penhimomiranama." Ikwahavame Tupana'ga nhi'ġa koji'i nhande ei a'ero: Aerē po ti nhande rekoji Tupana'ga ruvihavuhetea rupi nehē. ⁵A'ea erame nhande ndiroviatehei. A'ereki

Tupana'ga py'a ja ko nhande. Tupana'ga ombuhu gwa'uva nhande pyri. Gara'uva okwahavuka nhande ve Tupana'ga remiarõa a'ero.

⁶Nhande niandepopoakari nhanen-himbopiro'yavo nhanderekote'varuhua hugwi ikwehe. Aerẽ Tupana'ga ei raikwehe: “Kirogwe oho japiavo. Kirogwe po ti Cristo'ga manoi okote'varuhuve'ga ndepygã nehẽ,” ei ga. A'ero Cristo'ga manoi tuhẽ nhande repyga raikwehe. ⁷Nhanderovai jate nhande niamanoi te ojipe'gã ndepygã okokatuve'gã ndepygã vehevi. Nhande ndia'ei gwerevi: “Amano po ti ji pyryheteve'ga repyga.” ⁸Tupana'ga ki a'e te nhande atyvi. Ga nhande arõ hete. Gwepiuka ga g̃wemiarõa gwa'yra'ga momanorame. A'ereki nhande rekote'varuhurame Cristo'ga omano nhande repyga.

⁹Cristo'ga manoro g̃waramo Tupana'ga ei nhande ve kiro: “Pepyry pe.” A'ero po ti na tuhẽ nehẽ no. Nhande mombryva g̃waramo po ti Cristo'ga nhande mbopiro'yi Tupana'ga monha'nga hugwi. A'ero po ti Tupana'ga nonhimonha'ngaa'javi nhanderekote'varuhuagwera rehe nhande mondove'y hahyva'ea ruvihava pype nhande manorame nehẽ. ¹⁰Nhande xako te'varuhu pyy Tupana'ga pe. Emo Cristo'ga manoro g̃waramo Tupana'ga ojirekokatuuka nhande ve. A'ero po ti na tuhẽ nehẽ no. Tupana'ga ojirekokatuuka nhande ve kiro. A'ero po ti Cristo'ga okojiro g̃waramo nhande rerekokatui nehẽ no. ¹¹Nahã no, nhanderory hete nhande Tupana'ga rehe no. A'ereki Jesus Cristo'ga nhandepojykaharete'ga gwerekokatuuka Tupana'ga kiro nhande ve.

Adãova'ea reaporoğitaagwera ikwahy nhande rehe

¹²Nahã a'ero. Adãova'ea oko te'varuhu pyy vyva koty hako. Nurã ahe manoi. Nahã vvyakotyve'ga manombavi okote'varuhupava g̃waramo. ¹³Moisésva'ea remimbo'ea renonde vvyakotyva'ea oko te'varuhu pa. Emo Tupana'ga nde'i ahe ve: “Pe napehendukatui Moisésva'ea remimbo'eagwera.” A'ereki Moisésva'ea nombo'ei ve ahe. ¹⁴Emo a'ea rupi Moisésva'ea remimbo'ea renonde ahe manomanombavi Adãova'ea py'rovova'ea. Adãova'ea nonhi'ïpo'ruï Tupana'ga okote'varuhua. Adãova'ea rekote'varuhua atyvi reki jarava'ea rekote'varuhua novã. Emo ahe omanomanomba a'ea rupi.

Cristo'ga reaporoğita ikwahy tuhẽ nhande rehe

Adãova'ea reaporoğita ikwahy nhande rehe. A'ea nhande mbo'e aerẽve'ga rehe Cristo'ga rehe. A'ereki Cristo'ga reaporoğita ikwahy jitehe nhande rehe no. ¹⁵Emo ojoatyvi reki Adãova'ea Cristo'ga pavẽi. A'ereki Adãova'ea oko te'varuhu. Cristo'ga ki a'e te pyry nhande ve. Adãova'ea ojipejiva'ea oko te'varuhu. A'ero nhandere'yjuhua rekote'varuhui nhanemanomanomo. Tupana'ga ki a'e te omomyry nhande ve. A'ereki ga nhandere'yjuhua mombrymbyryvuka Jesus Cristo'ga pe ojipejive'ga pe. Jesus Cristo'ga reaporoğita ikwahy tuhẽ nhande rehe a'ero ga imomyryvame nhande ve. ¹⁶Ojoatyvi tuhẽ Adãova'ea Tupana'ga pavẽi. Adãova'ea rekote'varuhurẽ Tupana'ga ei ahe ve: “Ereko te'varuhu nde.” A'ero ga ei nhande ve nhapremo: “Peko te'varuhu pe.” Emo nhandere'yjuhua rekote'varuhurẽ Tupana'ga ei reki

nhande ve: “Pepyry hete pe.” A'ereki ga omomyry tehe nhande ve. ¹⁷Nhande xamanomanomba ojipejiva'ea rekote'varuhuro ġwaramo. Emo ojipejive'ga pyryva Jesus Cristo'ga pyryva ikwahy tuhē nhande rehe nhande mbohuvihavuhuavo. A'ereki nhande jikogame ga rehe Tupana'ga omomyry hete nhande ve. Igwete ga nhande mombyryvi. A'ero Jesus Cristo'ga nhande mbohuvihavuhui a.

¹⁸Adāova'ea rekote'varuhuro ġwaramo Tupana'ga ei nhande ve: “Peko te'varuhu pa pe vvyakotyva'ero.” Emo Cristo'ga opyryva ġwaramo omano nhande repyga. Nahā ga nhande mbopiro'yi nhanderekote'varuhua hugwi nhande mongoheteavo. ¹⁹Adāova'ea nohendukatui Tupana'ga nhi'iġa. A'ero nhande rekote'varuhupavi kiromo. Jesus Cristo'ga ki a'e te ġwendu katu Tupana'ga nhi'iġa. A'ero Cristo'ga nhandere'yjuhua mombyryvi kiromo.

²⁰Tupana'ga okwatijaruka onhi'iġa Moisésva'ea pe hako tokwaha ti ġa okote'varuhua javo. Ikwahavame Tupana'ga nhi'iġa koji'i tehe ġa ndekote'varuhui jipi. Emo ġa ndekote'varuhuheterame Tupana'ga imomyryhetehe tei ġa pe. ²¹Nahā ji ei a'ero. Nhanderekote'varuhua ikwahy nhande rehe nhanemanoaġwama nhande mondovouka hahyva'ea ruvihava pype. Emo Tupana'ga remimomyryva ikwahy jitehe nhande rehe no. A'ereki Tupana'ga nhande mombyry hete. A'ero po ti ga nhande mongoukari ojipyri nehē. Jesus Cristo'ga pe nhandepojykaharete'ga pe po ti ga nhande mongoukari yvagi pe avuirama nehē.

Nhandepiro'y nhande nhanderekote'varuhua hugwi

6 Marā po ti a'ero nehē? Pe'ji po pe: “Xako te'vate'varuhu po nhande

hamo. A'ero po ti koji'i Tupana'ga imomyrymbyryhetei nhande ve nehē,” pe'ji tehe po pe a. ²Na rūi, a'e ji. Kiroki ahe omano – ahe ndokote'varuhua'javi. Ahe javijitehe po nhande ndiakote'varuhua'javi hamo. ³Ndapekwahavi pe naerū? Cristo'ga omano tambopiro'y ġa ġandekote'varuhua hugwi javo. Nhanenhimobatazaukarame Cristo'gareheva'ero nhande ei a'ero: “Cristo'ga nhande mbopiro'y nhanderekote'varuhua hugwi omanorame,” xa'e nhande. ⁴Cristo'ga manorame ġa ga tymi a'iti ahe omano javo. Nhanenhimobatazaukarame nhande ei: “A'iti Cristo'ga nhande mbopiro'y nhanderekote'varuhua hugwi omanorame,” xa'e nhande. Cristo'ga nhande mbopiro'y nhanderekote'varuhua hugwi tahea-poroġita pyahu ti ġa javo. Tupana'ga nhanderuvete'ga opopoakahetero ġwaramo Cristo'ga mbogwera gamanoa hugwi ga mongopyahuavo. Nahā po nhanderekoāġwama ipyahuro nohō hamo.

⁵Cristo'gareheva'ero nhande rekoi nhandejikoty'a ga pavēi. Nurā Cristo'ga manoro ġwaramo nhande ei xakote'varuhua'javyme ti javo. Na jitehe gareheva'ero nhande reaporoġi-tapyahuro gambogwerava ġwaramo. ⁶A'ero nhande ei: Omanorame yva rehe Cristo'ga imombigi nhandereaporoġitaymyana tipopoakara'javyme ti ġandekote'varuhua ġa ndehe javo. “Tipiro'y ti ġa jugwi,” ei ga. ⁷A'ereki omanorame ahe ipiro'y okote'varuhua hugwi. Ahe javijitehe po nhande piro'yramo nhanderekote'varuhua hugwi Cristo'ga manorame.

⁸Cristo'gareheva'ero nhande piro'yramo nhanderekote'varuhua hugwi Cristo'ga manoro ġwaramo. Nurā nhande ei no: Cristo'gareheva'ero po ti nhande reaporoġitapyahuro

ga rekojiro ġwaramo. ⁹A'ereki Cristo'ga okwera omanoa hugwi. Nomanoa'javi po ti ga nehē. Gamanoa po ti ndopojoykaukara'javi ga nehē. ¹⁰⁻¹¹Nhanderekote'varuhua rerekovo Cristo'ga manoi ojipeji. Omanoro ġwaramo ga ndogwerecoa'javi nhanderekote'varuhua a'ero. A'ereki ga omano hete jugwi. Pe'ji ti a'ero: "Cristo'gareheva'ero ġwaramo xakote'varuhua'javyme ti nhande," pe'ji ti. Aġwamo reki Cristo'ga rekoji Tupana'ga remimbotarimova'ea rehe. Pe'ji ti a'ero: "Na jitehe nhande xako Tupana'ga remimbotarimova'ea rehe Jesus Cristo'gareheva'ero ġwaramo," pe'ji ti.

¹²Tipopoakaryme ti pe ndehe pendekote'varuhua tapekoyme ti penhimimbotate'varuhua rehe nehē. ¹³Tapenhikwawa'eġi ti pejeaporoġitate'varuhua pe pejikote'varuhuavo. Ymya pe ndeaporoġitate'varuhuro jipi. Aġwamo ki pe a'e te pe ndeaporoġitapyahuro. Penhikwawa'ē ti Tupana'ga pe a'ero xako katu ti jawo. ¹⁴Pendekote'varuhua ti tapepojoykapavyme pe nderekovo a'ero. A'ereki Moisésva'ea remimbo'eagwera rupi rūi pe peko kiro. Aġwamo ki pe a'e te peko Tupana'ga remimombyryva rupi. A'ereki Tupana'ga omombyry pe me pe mbopiro'yavo pendekote'varuhua hugwi.

Xanhikwawa'ē ti Tupana'ga pe

¹⁵Pe'ji po pe ji ve a'ero: "Marā naerū? A'iti nhande rekoji Tupana'ga remimombyryva rupi kiro. Nhanderecoa'jave'ymame Moisésva'ea remimbo'eagwera rupi xako te'varuhu naerū?" pe'ji tehe po pe ji ve. Na rūi te! a'e ji. ¹⁶Ndapekwahavi pe naerū? Nahā a'ero. Po pe ei ojipe'ga pe: "Anhikwawa'ē ji nde ve neremimbotarimova'ea rehe ji tako jawo." Pe'rame a'ea garemimbotarimova'ea rehe tuhē po

pe ndekoi a'ero pejipiro'ye'ymamo ga hugwi. Na jitehe penhikwawa'eġame pejeaporoġitate'varuhua pe po pe ndapepiro'yi pejikote'varuhua hugwi. A'ero pemanorame po ti pe hoi hahyva'ea ruvihava pype nehē. Penhikwawa'eġame Tupana'ga pe garemimbotarimova'ea rehe tuhē po pe ndekoi. A'ero po ti ga pe mombryryvi nehē.

¹⁷Ymya pe ndapepiro'yi pejikote'varuhua hugwi raikwehe. Aerē reki pe hendukatuhetei penhimbo'ea. Nurā ji ei kiro Tupana'ga pe: "Ndepyry hete nde ġa mboheaporoġitapyahuavo." ¹⁸Tupana'ga pe mbopiro'y pendekote'varuhua hugwi. Igwete pe nhikwawa'eġi ga pe pejikokatuavo.

¹⁹A'ea ji imombe'ukatui pe me tonhimimyme ti pe me jawo. A'ereki pe ndapekwahakatui a. Ymya pe nhikwawa'eġi pejeaporoġitate'varuhua pe xako te'varuhu jawo. "Xako te'vate'varuhu paravuhu ti," pe'e pe raikwehe. Aġwamo ti penhikwawa'ē Tupana'ga pe xako katu jawo. Pe'ji ti: "Xako katu kiro Tupana'gareheva'ero."

²⁰Ymya pepiro'ye'ymame pejikote'varuhua hugwi pe ndapekokatui. ²¹Ndapyryva'uvi reki pe me pe ndekote'varuhurame raikwehe. Aġwamo pe ndapepoyjayjaruhui pejikote'varuhuagwera rehe.

Aherekote'varuhua po ahemondoaġwama hahyva'ea ruvihava pype. ²²Emo Tupana'ga pe mbopiro'y kiro pendekote'varuhua hugwi pe mongovo ojiheva'ero. Pyry tuhē pe me pe ndekorame Tupana'ga remimbotarimova'ea rehe. A'ea po ti pehoāġwama yvagi pe nehē. Pevo po ti pe ndekoi Tupana'ga pyri avuirama nehē.

²³Aherekote'varuhuagwera kwepykava ko hahyva'ea ruvihava pype. Emo Tupana'ga omombyry tehe nhande ve. Nhande mongo po ti ga

ojipyri yvagi pe avuirama nehē. A'ereki nhande xajikoty'a Jesus Cristo'ga pavēi nhandepojykaharete'ga pavēi.

Nhandepiro'y nhande aheremimbo'eagwera hugwi

7 Nhiirū, pekwaha pe nhanemoḡita. Tihendu katu nhande moroḡita nhandekovo jipi. Nhanemanorame reki nhandepiro'yro jugwi. A'ea pe pekwaha pa no. ² Nahā kunhangwera'ḡa pe a'ero hambirekove'ḡa pe. Ḡanembireko'ḡa manoe'ymame moroḡita e'i ḡa pe topohiryme ti ḡa ḡwembireko'ḡa hugwi. Ḡanembireko'ḡa manorame kunhangwera'ḡa piro'yro jugwi. ³ Po hēarembireko'ga manoe'ymame hēa ojipe'ga rerekovo, a'ero po nhande ei hēa pe: Ite'varuhu hēa ojipe'ga rerekovo. Po hēarembirekova'ea manorē hēa ojipe'ga rerekoi, a'ero moroḡita nde'i hēa pe hēa ga rerekorame. A'ereki hēa ipiro'y a'ea hugwi.

⁴ Na jitehe pe pepiro'y Moisésva'ea remimbo'eagwera hugwi Cristo'ga manoro ḡwaramo. Kiro pe peko Cristo'ga reheva'ero – gaha ko Tupana'ga ombogwera gamanoa hugwi. Cristo'gareheva'ero xako katu Tupana'ga remimbotarimova'ea rehe nhandekovo jipi. ⁵ Ymya nhande rekouhui nhanen-himimbotarimova'ea rehe ikwehe. A'ero Moisésva'ea remimbo'eagwera i'ei nhande ve novia: “Tapekote'varuhui ti.” Hendukatue'yma reki koji'i nhande rekote'varuhupotaruhui. Nhanderekote'varuhua po nhanemon-doaḡwama hahyva'ea ruvihava pype novia. ⁶ Ymya nhande ei: “Tihendu katu ti Moisésva'ea remimbo'eagwera aherembikwatijara. Nahā nhande nhimombyryvi Tupana'ga pe,” xa'e nhande ikwehe novia. Emo nhande ndia'ea'javi a'ea kiro. A'ereki Tupana'ga nhande mbopiro'yi Moisésva'ea remimbo'eagwera

hugwi. Aḡwamo nhande rekoi tuhē Tupana'ga remimbotarimova'ea rehe. A'ereki Tupana'ga ra'uva nhande mboheaporoḡita pyahu.

Aheremimbo'eagwera okwahavuka nhanderekote'varuhua

⁷ Marā a'ero? Pe'ji po pe: “Ite'varuhu Moisésva'ea remimbo'eagwera naeru?” Na rūi, a'e ji pe me. Aheremimbo'eagwera okwahavuka reki ji ve jirekote'varuhua. A'ereki e'i: “Tapepotaruhui ti ojipe'ḡa mbatera,” e'i aheremimbo'eagwera nhande ve. A'ero ji ei: Ako te'varuhu reki ji Tupana'ga pe ji ipotaruhurame ḡambatera. Aheremimbo'eagwera i'ee'ymame po ji ndakwahavi a'ea hamo. ⁸ A'ereki: “Tapepotaruhui ti ḡambatera,” e'i. Ikwahavame reki a'ea koji'i tehe reki ji ipotaparavuhui jirekote'varuhuro ḡwaramo. Herekoe'ymame aheremimbo'eagwera po ndiukwahavi nhanderekote'varuhua hamo. ⁹ Ymya ikwahakatue'ymame aheremimbo'eagwera ji etehei: “Jipyry hete ji.” Ikwahaveterame aheremimbo'eagwera a'e te ji rekote'varuhupotari tuhē reki. ¹⁰ “Nhimanorame po ti ji hoi hahyva'ea ruvihava pype a'ero nehē,” a'e ji.

Ymya Tupana'ga ei Moisésva'ea pe hako: “Embo'e ti ḡa nhinhi'ḡa rehe,” ei ga. “Hendukaturame neremimbo'ea po ti ḡa ndekoi ji pyri nehē,” ei Tupana'ga ahe ve novia. Emo ji ikwahavame aheremimbo'eagwera ji a'e: “Aho po ti ji hahyva'ea ruvihava pype a'ero nehē,” a'e ji jijive. ¹¹ Jirekote'varuhuro ḡwaramo ji nhimoandyandyi na'ē. Aheremimbo'eagwera e'irame tapekote'varuhui javo koji'i tehe reki ji ako te'varuhu pota a'ero. Nahā jirekote'varuhua po nhimondoḡwama hahyva'ea ruvihava pype novia.

¹²Pyry hete reki Moisésva'ea remimbo'eagwera. A'ereki Tupana'ga ahe mbo'eukari onhi'i'ga rehe Moisésva'ea pe. Aheremimbo'eagwera okokatukwahavuka pa nhande ve. ¹³Ji nda'ei reki aheremimbo'eagwera pe: Pyryheteva'ea po nhimondoa'gwama hahyva'ea ruvihava pype novia. Ji nda'ei tuhē a'ea. Nahā ji ei: Jirekote'varuhua po nhimondoa'gwama hahyva'ea ruvihava pype novia, a'e ji. Aheremimbo'eagwera pyryheteva'ea e'i nhande ve: "Peko katu ti," e'i. Jirekote'varuhuro ḡwaramo tegwete reki jirekokatuhava a. A'ero ji ei: Aho po ti ji hahyva'ea ruvihava pype nehē, a'e ji. Jirekote'varuhua ji mbo'e reki hendukatuukare'yma ji ve pyryheteva'ea. Jukwaha reki a'ero. Ite'varuhu ko jirekote'varuhua a. Ikwahavame aheremimbo'eagwera a'ero nhande nhimombaragwahavi nhanderekote'varuhua rehe ite'varuhu hete javo jupe.

Ako katu pota ji novia, ei Paulova'ea

¹⁴Tupana'ga nhande mbo'euka Moisésva'ea pe hako toko ti ḡa nhiremimbotarimova'ea rehe javo. Emo yvyakotyva'ero ji ako nhiremimbotarimova'ea rehe. A'ero ji ndajipiro'yi tuhē jirekote'varuhua hugwi. ¹⁵Marā ji reko naerū? a'e ji jitekovo. A'ereki jirekokatupotaramame ji ndakokatui tuhē. Ji rekote'varuhupotare'ymame ji rekote'varuhui tuhē. ¹⁶Po ji rekote'varuhui jirekote'varuhupotare'ymame, a'ero po ji ei: Pyry tuhē Moisésva'ea remimbo'eagwera tapekote'varuhui ti javo. ¹⁷Ji rūi reki anhimongo te'varuhu. Jite'varuhua jipy'a pe ji mongo te'varuhu. ¹⁸Ji ako katu pota novia. Emo tegwete reki jirekokatuhava. Nurā ji nhimombaragwahahetei jipryve'yma rehe jipy'a pe.

¹⁹Jirekokatupotaramame ji ndakokatui reki. Ji rekote'varuhupotare'ymame ji rekote'varuhui reki. ²⁰Po ji rekote'varuhui jirekote'varuhupotare'ymame, a'ero po ji rūi anhimongo te'varuhu. Jite'varuhua jipy'a pe ji mongo te'varuhu.

²¹Nahā ji ve a'ero jipi. Ji ako katu pota novia. Emo ji akote'varuhue'ymi reki. ²²Jireaporoḡita pe ji reko Tupana'ga remimbo'ea rehe novia. ²³Emo ji anhimombaragwaha jireaporoḡitate'varuhua rehe no. A'ea gwovahoguhu jireaporoḡitapyryva jipi. Tegwete a'ero jirekokatuhava. A'ereki jireaporoḡitate'varuhua nanhimbopiro'yi jirekote'varuhua hugwi. ²⁴Ndavy'ari hete ji a'ero! Ma'ḡa po ti ji mbopiro'yi jirekote'varuhua hugwi? a'e ji. A'ereki a'ea nhimondoa'gwama hahyva'ea ruvihava pype. ²⁵Tupana'ga jate, a'e ji. Gaha ji mbopiro'yuka jugwi Jesus Cristo'ga pe nhandepojykaharete'ga pe. Pyry hete Tupana'ga ji ve.

Nahā ji reko a'ero. A'e ko ji novia: Jihi tako Tupana'ga remimbo'ea rupi. Emo jireaporoḡitate'varuhuro ḡwaramo ji rekote'varuhui.

Tupana'ga ra'uva ojikoty'a nhande pavēi

8 Jesus Cristo'ga pavēi nhandekovo ḡwaramo Tupana'ga nde'i kiro nhande ve: "Peho po ti pe hahyva'ea ruvihava pype nehē." Nde'i ga kiro nhande ve. ²A'ereki Tupana'ga ra'uva ji mbopiro'yi jirekote'varuhua hugwi. A'ero ji ndahoa'javi hahyva'ea ruvihava pype nehē. Tupana'ga ra'uva jitehe nhande mboheaporoḡita pyahu Jesus Cristo'ga pavēi nhandekovo ḡwaramo. ³⁻⁴Moisésva'ea remimbo'eagwera e'i nhande ve novia: "Peko katu ti." Emo nhande ndiakokatui reki

nhandereaporoġitate'varuhuro
 ġwaramo. Aheremimbo'eagwera
 rendukatua nianemongokatui.
 Tupana'ga reki nhande mongokatuuka.
 Ga ombuhuruka gwa'yra'ga yvya koty
 raikwehe. Nhande ja gara'yra'ga reko
 yvyakotyva'ero okote'varuhuve'ġa ja
 novia. Emo ga ndokote'varuhui'i
 okokatuavo. A'ero Tupana'ga Cristo'ga
 momanoi nhandereaporoġitate'varuhua
 rehe tamombo yvyakotyve'ġa
 ndekote'varuhua ġa hugwi javo.
 Nahā ga nhande mbopiro'yi
 nhanderekote'varuhua hugwi toko
 katu ti ġa javo. "Ombopiro'yrame
 ġandekote'varuhua hugwi po ti ġa hen-
 dukatui Moisésva'ea remimbo'eagwera
 nehē aherekokatua mombe'uhava,"
 ei Tupana'ga. A'ereki nhande ndiakoi
 kiro nhaneremibotarimova'ea rehe.
 Tupana'ga ra'uva remibotarimova'ea
 rehe jate nhande reko a.

⁵Kiroki ġa oko ġwemimbotarimova'ea
 rehe – ġwemimbotara rehe ġa
 ndeaporoġitae'ymi. Kiroki ġa oko
 Tupana'ga ra'uva remibotarimova'ea
 rehe – gara'uva remimbotara rehe ġa
 ndeaporoġitae'ymi. ⁶Gweaporoġitarame
 ġwemimbotara rehe jipi po ti ġa
 hoi hahyva'ea ruvihava pype nehē.
 Gweaporoġitarame Tupana'ga ra'uva
 remimbotara rehe jipi ġa ndekopyahui.
 Onoġatu ġapy'a. Aerē po ti ġa ndekoi
 Tupana'ga pyri avuirama nehē no.
⁷Gweaporoġitarame ġwemimbotara
 rehe jipi ġa ndokoi Tupana'ga rehe
 a'ero. Ġa nohendukatui ganhi'ġa.
 A'ereki tegwete ġa pe garendukatuhava.
⁸Ġa ndekorame ġwemimbotarimova'ea
 rehe jipi tegwete Tupana'ga nhimohema
 ġa ndehe.

⁹Oro pe, po Tupana'ga ra'uva
 jikoty'ari pe pavēi, a'ero po pe ndapekoi
 penhimimbotarimova'ea rehe jipi.
 Tupana'ga ra'uva remibotarimova'ea
 rehe po pe ndekoi jipi. Cristo'ga

ra'uva jikoty'are'ymame ġa pavēi
 po ġa Cristo'gareheve'ġa rūi.
¹⁰Pendekote'varuhuro ġwaramo po ti
 penda'oa manoi nehē novia. Po Cristo'ga
 jikoty'ari pe pavēi a'ero po penda'uva
 rekopyahui. A'ereki Tupana'ga pe
 mombyry pe nderekovo. ¹¹Tupana'ga
 ra'uva Jesus Cristo'ga mbogwera
 gamanoa hugwi raikwehe. Po gara'uva
 jikoty'ari pe pavēi, a'ero po ti Tupana'ga
 jitehe penda'oa mbogweravukari
 gwa'uva pe nehē pmanoa hugwi nehē.
 A'ereki gara'uva ojikoty'a pe pavēi.

¹²Nhiirū, nahā po nhande reko
 a'ero hamo. Xako po nhande Tupana'ga
 ra'uva remibotarimova'ea rehe
 hamo. Ndiakoa'javi po nhande
 nhanenhimimbotarimova'ea rehe hamo.
¹³Pe ndekorame penhimimbotari-
 mova'ea rehe po ti pe hoi hahyva'ea
 ruvihava pype a'ero nehē. Pe'ji po
 pe hamo: "Tupana'ga ra'uva nhande
 pokoga ġwaramo po ti nhande pohiri
 nhanderekote'varuhua hugwi." Po
 pe ei a'ea, a'ero po pe ndekopyahui.

¹⁴Kiroki ġa ombopogwe Tupana'ga
 ra'uva – ġahā Tupana'ga ra'yramo oko.
¹⁵Ymya pe ndapepiro'yi pejikyhyjia
 hugwi raikwehe. Emo Tupana'ga
 ra'uva urame pe pyri pe mbopiro'yi
 jugwi. Nurā pe ndapekyhyjia'javi
 kiro. Gara'uva pe mongo Tupana'ga
 ra'yramo pe mbo'eavo. Nurā nhande
 ei Apī nhandervete'ga pe Tupana'ga
 pe. ¹⁶Nhande ko Tupana'ga ra'yramo,
 xa'e nhande. "Pohi tuhē pe'ji," e'i
 Tupana'ga ra'uva nhande ve no.
¹⁷Gwa'yra ġwaramo po ti Tupana'ga
 imbuhuri pyryva'ea nhande ve nehē.
 Jesus Cristo'ga pavēi po ti nhande
 herekoi pyryva'ea nehē. A'ereki ga pavēi
 nhande xako. Hahy ga pe ga ruvame
 yvya koty. A'ero hahy nhande ve no. Po
 nhande ikwahavi hahya kiro Cristo'ga
 pavēi, a'ero po ti ga imbuhurukari
 gwuvihavuhua nhande ve nehē no.

Pyry hete po ti nhande ve nehē

¹⁸ Aḡwamo nhande ikwahavi hahya. Aerē po ti Tupana'ga ikwahavukari gwuvihavuhuhetea nhande ve nehē. A'ero ji ei: Hahy'i reki kiro nhande ve. Emo po ti pyry hete hete tuhē nhande ve nehē Tupana'ga ikwahavukarame gwuvihavuhuhetea nhande ve nehē. ¹⁹ Tupana'ga po ti gwa'yra'ḡa nduvihavuhua mboukwahahetei nehē no. Nurā yvagipeva'ea vyakotyva'ea Tupana'ga rembiapoa nhaporemō e'i kiro: "Tupana'ga po ti tomboukwaha tuhē gwa'yra'ḡa nduvihavuhua nehē," e'i. "A'ea nhande tipota hete," e'i pa Tupana'ga rembiapoa. ²⁰⁻²¹ A'ereki Tupana'ga ombote'varuhu ḡwembiapoa ahe rekote'varuhurame hako. Garembiapoa remimbotarimova'ea rehe rūi Tupana'ga ombote'varuhu. Ḡwemimbotarimo ga ombote'varuhu a'ea novīa. Emo ga e'i: "Aerē po ti nhirembiapoa ipiro'yro ijuga hugwi nehē," ei Tupana'ga. "Jira'yra'ḡa piro'yrame po ti pyryhetero ḡa pe nehē," ei ga. "Na jitehe po ti pyryvamo nhirembiapoa pe nhaporemō opiro'yrame nehē no," ei Tupana'ga hako.

²² Tikwaha nhande tiruahūa jupe kiro. Kunhangwera'ḡa pe tiruahū no gwa'yra'ḡa mbo'aḡwerīrame. A'ereki hahy pa ḡa pe. Na jitehe Tupana'ga rembiapoa pe nhaporemō kiromo jate vehevi tiruahūramo. ²³ Garembiapoa pe jate rūi reki tiruahū. Nhande ve na jitehe hahypavamo kiro no. Igwete nhande ei tiruahū kiro nhande ve javo. Emo po ti Tupana'ga nhande mboukwahavi gwa'yramo nehē. Ombopiro'y po ti ga nhandera'oa ite'varuhuva'ea hugwi. A'ea nhande tipotarahi imboha'uva. Tupana'ga omombyryvypy nhande ve gwa'uva mbuhua nhande pyri ikwehe. A'ero

nhande ei: Aerē po ti Tupana'ga imombyryva'javi nhande ve nehē, xa'e nhande. ²⁴ Nhandejikogame Jesus'ga rehe nhande ei ikwehe: "Aerē po ti Tupana'ga imbuhuri nhandera'opyahua nhande ve a'ero nehē," xa'e nhande. Po ga imbuhuripei nhande ve, a'ero po nhande ndia'ei: "Ombuhu po ti ga nhande ve nehē." A'ereki ga ombuhuripe. ²⁵ Emo herekoe'ymame nhande xa'e: "Aerē po ti nhande herekoi nehē." Imboha'uva ḡwaramo nhande nhimomiranami hahya pe a'ero.

²⁶ Nhande nhimomiraname'ymame Tupana'ga ra'uva nhande pokogi no. Nhande ndikwahavi nhanenhi'igame Tupana'ga pe marā po ti ji ei ga pe javo. Tupana'ga ra'uva ki a'e te onhi'ī Tupana'ga pe gareheve'ḡa ndepyya. Inhi'igā ko ahepytuhemahivuhua ja. Nhande nimombe'ukwahavi a'ea. ²⁷ Tupana'ga ki a'e te okwaha. Ga okwaha nhandereaporoḡita. Ga okwaha gwa'uva nhi'igā no a'ea pe jira'uva ei javo. A'ereki Tupana'ga remimbotarimova'ea rehe gara'uva rekoi onhi'igame ga pe nhande repyya.

²⁸ Nhande xako hete Tupana'ga rehe. A'ero Tupana'ga nhande pokogi mbatera rahya mombyrypava nhande ve. Ojikwe vehevi ga ei nhande ve: "Pe ko jireheva'ea tapeko ti nhiremimbotarimova'ea rehe," ei Tupana'ga. ²⁹ A'ereki ymya Tupana'ga nhande mo'emo'ē ojive. "Ḡa po ti jireheva'ero," ei ga, "jira'yra'ga ja ti ḡa toko javo," ei Tupana'ga hako. "He'yjuhu po ti ḡa gairūramo onhimongyavo nehē," ei ga. "Jira'yra'ga ja po ti ḡa ndekoi ḡanduvihavuhuhetero ti ga toko nehē," ei Tupana'ga hako. ³⁰ Ymya Tupana'ga ei a'ero toko ti ḡa jireheva'ero javo. A'ero ga ei jireheve'ḡa nhande ve. A'ero ga nhande mombyryvi nhande rerekovo. A'ero ga ei: "Gwereco po ti ḡa jiruvihavuhua ji pavēi nehē no," ei Tupana'ga nhande mombe'gwovo.

Tupana'ga py'a ja ko nhande

³¹Nahã a'ero. Tupana'ga nhande repygame nianemovahihavi a'ero. ³²Tupana'ga nhande repyga nokate'ymi gwa'yra'ga rehe. A'ereki ga nde'i gwa'yra'ga pe: "Terehoi ti emanomo ãa ndepyga," nde'i ga. Ga gwa'yra'ga mbuhuruka tuhê reki yvya koty tomano ti ga ãa ndepypava javo. Gwa'yra'ga ga ombuhuruka nhande pyri raikwehe. Ombuhu pa po ti ga pyryva'ea nhande ve a'ero nehê. ³³Tupana'ga e'i nhande ve ãwemimo'êharamo: "Pepyry hete pe kiro," ei ga. Nimbojahavi nhande ve a'ero. ³⁴Nda'ekavi nhande ve pejeaporoãita te'varuhu pe javo. Jesus Cristo'ga nde'i a'ea nhande ve. A'ereki ga omano nhande repyga tamombo ãandekote'varuhua javo. Tupana'ga ga mbogwera reki ga mongovo ojipyri yvagi pe tambohete ti ga javo. Cristo'ga nhande repy kiro onhi'iãa Tupana'ga pe a'ero. ³⁵Cristo'ga nhande arôhetei nhande rerekovo jipi. Nimombikavi Cristo'ga remiarôa. Hahyrame nhande ve ga nhande arô. Hekoteherame nhandepy'a ga nhande arô. Ga ndekote'varuhurame nhande ve Cristo'ga nhande arô. Ty'ara nhande jukaheterame ga nhande arô. Nhande herekoe'ymame mbatera ga nhande arô. Nhande manoãwerĩrame ga nhande arô. Ñã nhande jukarame ga nhande arô. Nimombikavi tuhê Jesus'ga remiarôa. ³⁶Aherembikwatijara omombe'u no. Omombe'u ahenhi'iãa Tupana'ga pe hako. "Ore ndereheva'ero ãwaramo ãa ore juka pota jipi," ei ahe. "Ore ko ovelhas ja ãa pe ãa ore jukapotarame," ei ahe ikwatija hako. ³⁷Nhanembovy'are'ỹva'ea nhaporemô ndikwahyi nhande rehe. Xanhimomirana nhande jupe. A'ereki

Cristo'ga nhande mbopopoaka nhanen-himomiranama rehe. Ga nhande arô hete. A'ero koji'i nhande roryroryhetero nhandejikoga ga rehe. ³⁸A'e hete ji: Nimombikavi Tupana'ga remiarôa. Nhanemanoa nomombigi garemiarôa nhande rehe. Nhanemanoe'yma na jitehe nomombigi. Yvagipeve'ãa nomombigi nhanearôa. Ñanduvihava'ãa nomombigi no. Ipopoakave'ãa nomombigi. Aãwamova'ea nomombigi. Aerêva'ea na jitehe nomombigi. ³⁹Yvateuhuva'ea nomombigi nhanearôa. Yvyvotaruhupeva'ea nomombigi no. Tupana'ga rembiapoa nhaporemô nomombigi nhanearôa. A'ereki Tupana'ga nianearombigaãwami tuhê. Nhandejikogame Jesus Cristo'ga rehe nhandepojy kaharete'ga rehe ga okwahavuka Tupana'ga remiarôa nhande ve.

Tupana'ga remimo'êhara'ãa israelitas'ãa

9 Cristo'gareheva'ero ji nhi-mombe'ukatui kiro pe me. Ji nanhi'mbei. Tupana'ga ra'uva okwahavuka ji ve jivyvyteri pe nhi'mbee'yma no. ²Jivy'are'ỹhetea ji imombe'ukatui kiro pe me. A'ereki ji ndavy'ari hete jire'yja'ãa ndehe judeus'ãa ndehe ãa jikoge'ymame Cristo'ga rehe. Ndopigi jirekovevuhua ãa ndehe a'ero. ³A'ereki ji apota hete ãajikoga Cristo'ga rehe. Ahepy pota ji ãa novãa. Po jire'yja'ãa jikogi Cristo'ga rehe Cristo'ga pohira ãwaramo ji hugwi hamo, a'ero po ji ipotari Cristo'ga pohira ji hugwi hamo, a'e po ji novãa. A'ereki ji apotarahivuhu ãajikoga ga rehe. ⁴Ñã ko Tupana'ga remimo'êharamo israelitas'ãa. Ymya Tupana'ga ei ãanamonhava'ea pe: "Jira'yramo ko pe ndekoi," ei ga. Gwepiuka ga gwuvihavuhuhetea ahe ve no. "Nahanahã po ti ji rekoi pe

nderekokatuavo nehē,” ei ga ḡanamon-hava'ea pe. Tupana'ga okwatijaruka onhi'iḡa Moisésva'ea pe terembo'e ti ḡa javo. Okwahavuka ga ḡanamonhava'ea pe nahā ti ji mbohete javo. Tupana'ga e'i ahe ve no: “Nahanahā po ti ji imombyryvi pe me nehē,” ei ga ahe ve. ⁵Israelitas'ḡa nemboypya ko Abraãova'ea, Isaqueva'ea, Israelva'ea no. Cristo'ga ko o'a yvya koty israelitaramo no raikwehe. Gaha ko nhandervihavuhete'ga Tupanamo. Timbohete ti ga avuirama a'ero. Na tuhē.

⁶Israelitas'ḡa ndokoi reki Cristo'ga rehe. Emo ji nda'ei: “Tupana'ga opiriā o'eagwera o'erame ahe ve hako tamo'ē ti ḡa jijive javo hako.” Ji nda'ei a'ea. A'ereki israelitas'ḡa nhaporemo rūi Tupana'ga omo'ē ojive. ⁷Ga nomongopavukari Abraãova'ea rymymino'ḡa gwa'yramo no. Tupana'ga e'i Abraãova'ea pe: “Ndera'ya'ga rymymino'ḡa pe jate Isaque'ga rymymino'ḡa pe jate po ti ji ei ndera'ya'ḡa nehē,” ei ga ahe ve. ⁸Abraãova'ea rymymino'ḡa nhaporemo rūi ko Tupana'ga ra'ya'ḡa a'ero. A'ereki Tupana'ga nomo'embavi ḡa ojive javo ḡa pe. Tupana'ga erame jate ḡa pe ḡa mo'eamo a'ero gara'yramo ḡa ndekoi. ⁹Nahā Tupana'ga e'i Abraãova'ea pe a'ero ahera'yrava'ea mombe'gwovo hako.

“Ambota'yruka po ti ji nde ve nerembirekohēa Sarahēa nehē,” ei Tupana'ga.

“Irūa kwara rupi po ti Sarahēa gwa'ya'ga mbo'ari a'ero nehē ji jivyrame nehē,” ei ga Abraãova'ea pe hako.

¹⁰Na jitehe Tupana'ga ei Rebecava'ea pe no nahā po ti penda'ya'ḡa nehē javo. Ahera'yrava'ea memei ko nhaneramonhava'ea ra'yrava'ea Isaqueva'ea ra'yrava'ea novīa. Emo

nahā hako. Isaqueva'ea ojay'ro ḡwembirekova'ea pe Rebecava'ea pe. Ojopohe Rebecava'ea ra'yrava'ea dois. Ojopoheva'ea arame Esaúva'ea o'arypy. Kirē ahepoheva'ea Jacóva'ea ari no. ¹¹⁻¹²Iḡwete Tupana'ga ejipei Rebecava'ea pe ahera'yrava'ea mombe'gwovo. Ojopoheva'ea mbo'are'yname Tupana'ga ei: “O'arypyve'ga po ti oko tehe oirū'ga pyri nehē – kiroki ga aerē o'a,” ei Tupana'ga. Tupana'ga e'i jipe aerēva'ea pe Jacóva'ea pe, ga rehe po ti ji reko nehē javo. ḡwemimbotarimova'ea rehe Tupana'ga reko javo ahe ve. A'ereki ga erame ahe ndojogwero'ari ve. Nurā ahe ndokokatui ve. Ndokote'varuhui ve ahe no. A'ereki ahe ndojogwero'ari ve. Jacóva'ea rekokaturu ḡwaramo rūi reki Tupana'ga ei ahe ve a'ero. ḡwemimbotarimo tehe Tupana'ga reko javo ahe ve. ¹³Nahā ikwatijara e'i Tupana'ga nhi'iḡa mombe'gwovo:

“‘Ako ji Jacóva'ea rehe,’ ei ga. ‘Esaúva'ea rehe a'e te ji ndakoi,’ ei Tupana'ga,” e'i ikwatijara imombe'gwovo.

¹⁴E'i tehe po ḡa Tupana'ga pe a'ero: “Ndapyryvi Tupana'ga,” e tehe po ḡa. “A'ereki jara'ḡa ndehe ga ndokoi. Jara'ḡa ndehe ga oko,” e po ḡa. Nde'i po ḡa a'ea Tupana'ga pe hamo. ¹⁵A'ereki Tupana'ga e'i Moisésva'ea pe hako:

“Ji ḡa porogwetypotarame po ti ji ḡa porogwetygi nehē,” ei ga hako.

¹⁶Nahā a'ero. Nhaneremimbotarimo rūi Tupana'ga nhande porogwetygi. Nhande rekokaturu ḡwaramo rūi Tupana'ga nhande porogwetygi. ḡwemimbotarimo jate ga nhande porogwetygi. ¹⁷A'ereki ikwatijara e'i Tupana'ga nhi'iḡa mombe'gwovo. Tupana'ga e'i Faraóva'ea pe hako:

“Oromongouka ji nde ḡanduvihavuhuro terekwahavuka ti ojipe'ḡa pe jipopoakara,” ei ga.

“Tajikwahavuka ti ġa pe ġagwyri pe nħaporemõ,” ei Tupana'ga Faraõva'ea pe.

Ikwatijara omombe'u Tupana'ga nhi'iġa hako. ¹⁸Nahã a'ero. Tupana'ga ġa porogwetyopotarame ġa porogwety. Ipotarame ġa'angare'yma a'ero ga noangarukari tuhẽ ġa ġwemimbotarimo okovo ġwaramo.

¹⁹Pe'ji tehe po pe ji ve a'ero: “Po ore noreangari a'ero maraname po Tupana'ga euhui ore ve naerũ? Maraname ga ei: ‘Peko te'varuhu pe peangare'yma?’” pe'ji po pe ji ve. “A'ereki ga tuhẽ oko ġwemimbotarimo ore angarukare'yma. A'ereki ahe nomovahi Tupana'ga remimbotarimova'ea.” Pe'ji tehe po pe ji ve, a'e ji. ²⁰Ahe nonhi'iġayvari tuhẽ Tupana'ga yvyakotyva'ero, a'e ji. Aherembiapoa nde'i ahe ve: “Maraname nde ji apouhui na?” Aherembiapoa po nde'i a'ea. ²¹Kiroki ga oapo nhaetitujuga – ġwemimbotarimo tehe ga oapo a. Opyhy po ga tujuga ru'uma japovo. Jara japorame po ga ei: “Koa po ti ji a'apo katu nehẽ. Piryheteva'ea po ti ji a'apo nehẽ,” e po ga. Igwete po ga ei no: “Kirẽva'ea po ti ji a'apo jate hembyruera pyvõ. A'ea po ti ji apo'ru jipi,” e po ga. Ġwemimbotarimo tehe ga japoi a'ero.

²²Ga javijitehe nhandeapohara'ga rekoï Tupana'ga rekoï yvyakotyve'ġa nderekovo. Okwahavuka pota ga onhimboahiva okote'varuhuve'ġa pe. Okwahavuka pota ga opopoakara ġa pe no. Ga nonhimbaekwahivi ve okote'varuhuve'ġa ndehe – kiroki ġa Tupana'ga monhimboahi ojive. A'ea ko hahyheteaġwama ġa pe. ²³Okwahavuka pota ga gwuvihavuhuhetea nhande ve. Tupana'ga nhande porogwety. Igwete ga nhande mombyryvi togwereko ti ġa jiruvihavuhuhetea ji pavẽi javo. ²⁴Nhande tuhẽ ga nhande mo'ẽ ġahã po ti jireheve'ġa javo. Judeus'ġa pe

jate rui ga ei. Judeus'ġaruiive'ġa pe ga ei no ġa mo'eamo ojive. Nahã ga nhande mo'emo'ei judeus'ġa hugwi judeus'ġaruiive'ġa hugwi no. ²⁵Osẽiasva'ea okwatija Tupana'ga nhi'iġa a'ea rehe hako. Nahã Tupana'ga ei:

“Kiroki ġa aġwamo jireheve'ġa rui – ġa pe po ti ji ei aerẽ gwe nehẽ jireheve'ġa,” ei ga.

“Kiroki ġa aġwamo nhiremiarõhara'ġa rui

– ġa pe po ti ji ei aerẽ gwe nehẽ nhiremiarõhara'ġa,” ei ga.

²⁶Osẽiasva'ea okwatijara'ja Tupana'ga nhi'iġa mombegwovo. Nahã Tupana'ga ei:

“A'e ypy ji ġa pe:

‘Pe ko jireheve'ea rui’,” ei Tupana'ga.

“Perope ji a'e poa ġa pe

– pevo jitehe po ti ji ei ġa pe nehẽ:

‘Pe ko jira'yramo peko kiro.

A'ereki jiji ahe mongo jitekovo’,” ei Tupana'ga ġa pe.

Nahã Osẽiasva'ea omombe'u Tupana'ga nhi'iġa ikwatija hako.

²⁷Isaíasva'ea okwatija israelitas'ġa mombegwovo no. Nahã ahe ei hako:

“He'yjuhu po ti israelitas'ġa onhimongyavo nehẽ novia.

Yytiġa hay'iuhuva'ea javijitehe po ti ġa ndetauhuro nehẽ novia,” ei ahe.

“Emo ġanembyruera'ġa jate po ti ga nomomanoukari nehẽ,” ei Isaíasva'ea.

²⁸A'ereki Tupana'ga e'i: “‘Kotihĩ po ti ji epavi he'yjuhuve'ġa ndeaporoġita pe yvyakotyve'ġa ndeaporoġita pe nehẽ,’ ei ga,” ei ahe.

²⁹A'ea pe Isaíasva'ea e'i nħoġwenonde ikwatija no.

“Ymya Tupana'ga ipopoakaheteve'ga aheryjuhua mombapavukari cidade de Sodoma pe cidade de Gomorra pe no hako,” ei ahe.

“Po ga nombokupyri'i'i ahe nhanerem-boypyro hamo, a'ero po nhande papakatukatui ahe javijitehe no,” ei Isaíasva'ea hako.

Israelitas'ġa nonhimombyryvi reki

³⁰ Nahā ji ei a'ero. Judeus'ġarūive'ġa nde'i ojohupe: “Marā po ti nhande nhimombyryvi nehē?” nde'i ġa. Tupana'ga reki omombyry ġa. A'ereki ġa ojiko ga rehe. ³¹ Israelitas'ġa ki a'e te nahā e'i tehe ojohupe: “Marā po ti nhande rekoi nhanenhimombyryva nehē?” ei ġa. “Nahā ti nhande xako. Tihendu katu ti nhanembo'ea, a'ero po ti Tupana'ga ei nhande ve nehē: ‘Pepyry hete pe’.” E'iteheuhu ko ġa. ³² A'ereki ġa e'i: “Nhande tuhē po ti xanhimombyry nehē.” Ġa ndojikogi Cristo'ga rehe. Cristo'ga e'i ġa pe: “Pejiko ti ji rehe.” A'ero ġa nhimboahivi ga pe ojikopotare'yma ġwaramo ga rehe. Itauhua ko ahe mbo'a ahe noġa ahe monhimboahiva. Ita javijitehe ko Cristo'ga judeus'ġa monhimboahivuhui ġa monhimonha'ngavo. ³³ Ikwatijara omombe'u Tupana'ga nhi'iġa Cristo'ga mombe'urame ita javijitehe ko ga javo. A'ereki ikwatijara e'i Tupana'ga nhi'iġa mombe'gwovo:

“Pehendu katu ti nhinhi'ġa.

Onga apohara'ga omondo ita inoġa.

A'ea reki ġa mbo'a ġa noġa ġa monhimboahiva ġa mbopoyjayjare'yma ġa mongovo,’ ei ga.

‘Na jitehe ji ga mondoi cidade de Siāo pe ga noġa judeus'ġa pyteri pe.

Ita javijitehe ga ġa monhimboahivuhui ġa monhimonha'ngavo ġa mbopoyjayjare'yma,’ ei ga.

‘Emo ojikogame ga rehe po ti ġa ndipoyjayjare'ymuhūi nehē,’ ei ga,” ei ikwatijara.

A'ereki ikwatijara omombe'u Tupana'ga nhi'iġa Cristo'ga mombe'urame ga ko ita javijitehe javo.

10 Nhiirū, anhi'i hete ji Tupana'ga pe jire'yja'ġa ndepyga judeus'ġa ndepyga tojiko ti ġa Cristo'ga rehe javo. A'ereki ji apota hete ġajikoga ga rehe. ² A'e ji ġa mombe'gwovo: Oko hete ġa Tupana'ga rehe xako ti garemimbotarimova'ea rupi javo novā. Emo ġa ndokokwahavi reki garemimbotarimova'ea rupi. ³ Ġa ndokoi Tupana'ga remimombyryva rupi. Igwete ġa etehei: “Xanhimombyry nhande,” ei ġa. “Xako nhande Moisésva'ea remimbo'eagwera rupi. A'ero po ti Tupana'ga ei nhande ve: ‘Pepyry hete pe,’ e po ti ga nhande ve nehē,” e'i tehe ġa. A'ea ġa e'i tehe okoe'yma Tupana'ga remimombyryva rupi. ⁴ Cristo'ga jate ġwendu katu pa Moisésva'ea remimbo'eagwera. Nhande nihendukatupavi a'ea nhanenhimombyryve'yma. Nurā nhande jikogi Cristo'ga rehe Tupana'ga te'i pepyry pe javo nhande ve.

Ojiko pa po ġa Cristo'ga rehe hamo

⁵ Ymya Moisésva'ea ikwatijari ġa mombe'gwovo hako – kiroki ġa e'i: “Po nhande hendukatui Tupana'ga remimbo'ea, a'ero po ti nhande pyryvamo nehē.” Kiroki ġa e'i a'ea – ġa pe Moisésva'ea ei:

“A'ea rendukatupava po ti ġa mombyryvi a'ero nehē,” ei Moisésva'ea.

⁶ Jara'ġa pe ki a'e te ahe e'i ikwatijari ġa mombe'gwovo no – kiroki ġa e'i: “Nhande jikogame Tupana'ga rehe po ti ga nhande mombyryvi nehē.” Ġa pe Moisésva'ea ei:

“Te'iyme ti ġa oyvyteri pe:

‘Tojiupi ti ġa yvagi pe’.”

Cristo'ga mbojyva pe jugwi Moisésva'ea ei te'iyme ti ġa a'ea javo. A'ereki Cristo'ga uripe raikwehe tamombyry ġa javo. ⁷ Igwete Moisésva'ea ei no:

“Te'iyme ti ġa no:

‘Toho po ti ġa omanove'ġa gwyri pe’.”

Cristo'ga mbogwerava pe jugwi Moisésva'ea ei te'iyme ti ġa a'ea javo. A'ereki Cristo'ga okweravipe reki omano hugwi raikwehe. ⁸ Moisésva'ea e'i a'ero:

“Pekwaha pe Tupana'ga nhi'iġa,” ei ahe. “A'ereki nonhimimi pe me a.

Penhi'i pe a'ea rehe.

Pejapyaka pe a'ea rehe Tupana'ga nhi'iġa rehe,” ei ahe ikwatija hako.

A'ea ore imombe'ui pe me no tapejiko ti ga rehe javo. ⁹ Penhimombe'u ti jara'ġa pe Jesus'ga ko jipojyakaharete'ga javo, oro'e ore pe me. Perovia hete ti pe-jipy'a pe Jesus'ga kwerava Tupana'ga ombogwera ga gamanoa hugwi javo. Heroviaheterame a'ea po ti Tupana'ga pe mondoukari ojipyri yvagi pe aerē nehē. ¹⁰ A'ereki heroviaheterame nhandepy'a pe nhande xajiko Jesus'ga rehe. Nhande jikogame ga rehe ga ko jipojyakaharete'ga javo, a'ero Tupana'ga ei nhande ve pepyry hete pe javo. A'ero po ti ga nhande mondoukari ojipyri nehē.

¹¹ Tupana'ga rembikwatijarukara e'i no: “Kiroki ġa ojiko ga rehe – ġa po ti ndipoyjayare'ymuhūi nehē,” e'i.

¹² Yvyakotyve'ġa pe nhaporemō i'ei. A'ereki ġa ojo'ja hete Tupana'ga pe judeus'ġa judeus'ġarūive'ġa pavēi. A'ereki Jesus Cristo'ga ko judeus'ġa pojyakaharete'ga. Ga jitehe ko judeus'ġarūive'ġa pojyakaharete'ga no. Ga omombyry hete ġa pe nhaporemō ġa jikogame ga rehe ore poko javo.

¹³ A'ereki ikwatijara e'i no:

“Kiroki ġa ojiko nhandepojyakaharete'ga rehe ore poko javo – ġa mondouka po ti ga yvagi pe ojipyri nehē,” e'i.

¹⁴ Emo ojikoge'ymame ga rehe po ġa nde'i ore poko javo ga pe. Ganhi'iġa renduve'ymame po ġa ndojikogi ga rehe. Ga mombe'ue'ymame ġa pe po ġa nohenduvi ganhi'iġa. ¹⁵ Tupana'ga ġa mon-

doe'ymame ga mombe'uuka ġa pe po ġa nomombe'ui ga ġa pe a'ero. Emo Tupana'ga ġa mondouka tuhē reki ga mombe'gwovouka ġa pe. Igwete ikwatijara e'i no:

“Pyry hete tuhē ġa ndurame imombe'gwovo pyryva'ea nhande ve,” e'i hako.

¹⁶ Emo imombe'urame ġa pe ġa nhaporemō rūi ġwendu katu Tupana'ga remimombe'upyryva. Nanongara pe Isaíasva'ea ei Tupana'ga pe hako:

“Ġa nohendukatui reki ore imombe'urame ġa pe,” ei ahe opojyakaharete'ga pe hako.

¹⁷ Nahā a'ero. Hendukaturame jate Cristo'ga mombe'ua nhande jikogi ga rehe.

¹⁸ “Oro israelitas'ġa, nohenduvi ġa pyryva'ea mombe'ua naerū?” e'i po ġa ji ve. Ġwendu tuhē reki ġa. A'ereki ikwatijara e'i:

“Yvyakotyve'ġa nhaporemō ġwendu ġanhi'iġa.

A'ereki ġagwyri pe nhaporemō ġa oho imombe'gwovo pyryva'ea,” e'i ikwatijara hako.

¹⁹ “Israelitas'ġa ndokwahavi naerū?” e po ġa. Okwaha tuhē ġa. Moisésva'ea ypy omombe'u a'ea Tupana'ga nhi'iġa mombe'urame ikwatija hako. Tupana'ga e'i israelitas'ġa pe:

“Pe'ji tehe pe israelitas'ġarūive'ġa pe:

‘Ġa ko Tupana'gareheve'ġa rūi.

Ġa ndokwahavihu,’ pe'ji tehe pe israelitas'ġarūive'ġa pe,” ei Tupana'ga.

“Ġa pe jitehe po ti ji imombyryvi nehē.

Nahā po ti ji pe monhimyrōi israelitas'ġarūive'ġa ndehe nehē.

Igwete po ti ji pe monhimboahivi nehē no,” ei Tupana'ga israelitas'ġa pe.

Moisésva'ea okwatija Tupana'ga nhi'iġa inoġa hako.

²⁰ Isaíasva'ea koji'i ndopojihuvi imombe'gwovo Tupana'ga nhi'iġa.

Tupana'ga e'i israelitas'garüive'ga mombe'gwovo:

“Ymya ğa ndajikwahapotari.

Aġwamo ki a'e te ğa ji kwahavi,” ei ga.

“Ymya ğa nde'i: ‘Pemombe'u ti Tupana'ga ore ve.’

Aġwamo ki a'e te ji anhimbouk-waha ğa pe,” ei Tupana'ga israelitas'garüive'ga mombe'gwovo.

Isafasva'ea omombe'u a'ea Tupana'ga nhi'iġa ikwatija hako.

²¹ Emo ahe omombe'u israelitas'ga no imombe'urame Tupana'ga nhi'iġa. Tupana'ga e'i hako:

“A'ea'e ji ğa pe jipi novia:

‘Pejiko ti ji rehe,’” ei ga.

“Emo ğa nanhirendupotari.

Ġa noangarihu ojikoge'yma ji rehe,” ei Tupana'ga israelitas'ga mombe'gwovo.

Isafasva'ea okwatija a'ea Tupana'ga nhi'iġa hako.

Tupana'ga ndopohiri israelitas'ga hugwi

11 E'i po ğa ji ve a'ero: “Tupana'ga opohi hete ojiheve'ga hugwi israelitas'ga hugwi naerü ğa jikopotare'ymame ga rehe?” e'i tehe po ğa ji ve. Ga ndopohihetei reki ğa hugwi, a'e ji. Jihi ko israelitaramo ako. Abraöova'ea ko nhiremboypya. Ji ko Benjamimva'ea rymyminororo ako no.

² Tupana'ga ndopohiri tuhë ojiheve'ga hugwi. Ġahã ga jypya omo'emo'ë ojive. Pekwaha tuhë pe Tupana'ga rembikwatijarukara – kiroki omombe'u Eliasva'ea. A'ereki Eliasva'ea e'i hete Tupana'ga pe israelitas'ga mombe'gwovo hako.

³ “Ojuka pa ğa nenhi'iġa mombe'uharava'ea,” ei ahe Tupana'ga pe.

“Omombo ğa ikwava'ëhava no – perope ore orokwava'eġuka mbiara jukapyra nde ve jipi.

Ji tehe reki ako ndereheva'ero.

Kiro po ti ğa ji jukapotari nehë no,” ei ahe Tupana'ga pe hako.

⁴ Igwete Tupana'ga ei Eliasva'ea pe hako:

“Nde tehe rüi reki ereko,” ei ga.

“Sete milve'ga akwaimbae'ga ji areko jijiheva'ero.

Ġa nombohetei Baal ra'angava,” ei Tupana'ga ahe ve hako.

⁵ Na jitehe tuhë Tupana'ga judeus'ga nembyruera'ga nderekoi ojiheva'ero aġwamo. Tupana'ga omo'emo'ë ğa ojive. A'ereki ga omombyry pota ğa pe. ⁶ Ġa ndekokaturo ġwaramo rüi Tupana'ga ğa mo'ëi. Ġwemimombyrypotaro ġwaramo ga ğa mo'ëi ojive. A'ereki ga omombyry pota tehe ğa pe. Po ğa ndekokaturo ġwaramo ga ğa mo'ëi ojive hamo, a'ero po ga nomombyrytehei ğa pe hamo. Omombyry tehe tuhë reki ga ğa pe ğa mo'eamo ojive.

⁷ A'ero ji ei: Israelitas'ga opota omombyryva novia. Tupana'ga ki a'e te nomombyrypavi ğa. Ġwemimo'ëhara'ga jate ga ğa mombyry. Jara'ga reki hendupotare'ymame Tupana'ga nhi'iġa ga nohendukatuukari ğa pe a'ero. ⁸ Ikwatijara e'i no:

“Tupana'ga noangarukari ġandeaporoġita

tokwahavyme ti ğa javo.

Henduvame ganhi'iġa

ġa nohendukatui a'ero.

Aġwamo vehevi ğa ndokwahavihu,” e'i ikwatijara israelitas'ga mombe'gwovo hako.

⁹ Tupana'ga ombuhuruka israelitas'ga pe onhi'iġa pyryva'ea nahanahã ti ğa toko katu javo hako. A'ea rehe ğa ndoryndorytehero kiro ti nhande nhimombyryvi nehë javo tehe. Emo ganhi'iġa omombe'u reki ġandekote'varuhua ğa mbotegweteavo. Nurã Daviva'ea ikwatijari ğa mombe'gwovo hako.

“Tupana'ga nhi'i'ga ti tombotegwete ġa,” ei ahe.

“Tombahahy ti ga ġa pe nehē ġandekote'varuhuro ġwaramo,” ei ahe.

¹⁰“Tokwahavyme tuhē ti ġa onhimombyryva ojikoge'yma Tupana'ga rehe,” ei ahe.

“Tipiro'ya'javyme ti ġa ġwembikwa-have'yma hugwi,” ei Daviva'ea ikwati'ja hako.

¹¹Judeus'ġa ndojikopavi Cristo'ga rehe aġwamo a'ero. E'i tehe po ġa ji ve a'ero: “Ndojikogi ġa kiro Tupana'ga rehe toho ti ġa hahyva'ea ruvihava pype nehē naerū?” e'i tehe po ġa. Ji nda'ei a'ea, a'e ji pe me. Judeus'ġa ndekote'varuhuro ġwaramo judeus'ġarūive'ġa jikogi ga rehe judeus'ġa ti tonhimyrō ġa ndehe a'ero nehē. Judeus'ġa po ti e'i a'ero nehē: “Judeus'ġarūive'ġa jikogame Cristo'ga rehe Tupana'ga omombyry ġa pe. Xajiko pa ti Cristo'ga rehe no tomombyry ti ga nhande ve ġa javijitehe nehē no,” e po ti ġa nehē.

¹²Judeus'ġa ndekote'varuhuro ġwaramo Tupana'ga omombyry hete jara'ġa pe. A'ereki judeus'ġa jikoge'yma ġwaramo Cristo'ga rehe Tupana'ga omombyry hete judeus'ġarūive'ġa pe. Po Tupana'ga imombyryvi judeus'ġarūive'ġa pe judeus'ġa jikoge'yma ġwaramo Cristo'ga rehe, koji'i tehe po ti Tupana'ga imombyryhetei ġa pe nehē judeus'ġa jikopava ġwaramo Cristo'ga rehe nehē no.

Tupana'ga omombyry judeus'ġarūive'ġa pe

¹³A'e ji kiro judeus'ġarūive'ġa pe. A'ereki Tupana'ga ji mongouka Jesus Cristo'ga moirūharamo. A'ero Cristo'ga ei ji ve: “Eho ti ji mombe'gwovo judeus'ġarūive'ġa pe,” ei ga. Pyry hete ji ve a'ero ji ga mombe'ui pe me. ¹⁴Tamonhimyrō po ti ji pe ndehe jire'ya'ġa judeus'ġa. A'ero po

ti jararamo ġa jikogi Cristo'ga rehe nehē no. ¹⁵Opohirame judeus'ġa hugwi Tupana'ga jirekokatuukari judeus'ġarūive'ġa pe. Aerē Tupana'ga jirekokatuukarirē judeus'ġa pe po ti kaitu pyryheteramo vvyakotyve'ġa pe nhaporemo nehē!

¹⁶Pāo japorame nahā judeus'ġa ndekoi jipi. Ġa ġweno'ē ypy xunhiva'ea hu'uma hugwi Tupana'ga apoa javo jupe. O'erame a'ea jypyva'ea pe po jarava'ea hu'uma nhaporemo Tupana'ga apoa no. Oro yva no. Po ġa ei Tupana'ga apoa yvapo pe, a'ero po hakā Tupana'ga apoa no. Na jitehe Tupana'ga ei jireheve'ġa judeus'ġa nemboypya pe hako. Po ga ei jireheve'ġa ahe ve, a'ero po ti aherymmino'ġa ndekoi Tupana'gareheva'ero nehē no judeus'ġa.

¹⁷Tamombe'u katu ti kiro pe me a'ero ojo'java'ea. Gwereco oliveira aheremityma. Gwereco irūa no yva ka'gwyripeva'ea aheremityma rūi. Aheremityma rakā ite'varuhurame nhande ndipotari a'ea hakāvondoga yva hugwi. A'ero po nhande heruri ka'gwyripeva'ea rakā imondovo imbojoapya imohina nhakāvondogipyra rehe a'ea toko hakāte'varuhuva'ea py'rovo javo. A'ero pyry ka'gwyripeva'ea rakā pe oliveira rapoa rerekovo ġwaramo. Judeus'ġa nemboypya ko oliveira rapoa javijitehe. Aherymmino'ġa judeus'ġa ko oliveira rakā ja. Kiroki ġa ndojikogi Tupana'ga rehe – ga ndopotari ġa opohia ġa hugwi. Pehe reki judeus'ġarūiva'ero pe ka'gwyripeva'ea rakā ja. Pe jikogame ga rehe Tupana'ga pe mongoi ojiheva'ero judeus'ġa py'rovouka. A'ero pyry hete pe me. Ymya Tupana'ga imombyryvi judeus'ġa nemboypya pe hako. Ahe ja pe ndekoro ġwaramo ga imombyryvi jitehe pe me no. A'ereki pe ahe javijitehe pejiko Tupana'ga rehe a.

¹⁸ Judeus'ġa jikoge'ymame ga rehe Tupana'ga pohiri ġa hugwi. Emo judeus'ġarūiva'ero tapenhimboheteuhui ti a'ea rehe. Tape'jiuhui ti: “Ġa hohe'i tehe ko ore pyrvamo. Nurā Tupana'ga opohi ġa hugwi imombyryva ore ve.” Tape'jiuhui ti a'ea. A'ereki judeus'ġa nemboypya rehe Tupana'ga omombyry pe me. Ndia'ei nhande: Hakā rehe ko pyry yva rapoa pe, ndia'ei nhande. A'ereki yva rapoa rehe ko pyry hakā pe. Na jitehe judeus'ġa nemboypya rehe ko pyry pe me. A'ereki Tupana'ga omombyry pe me pe ġanemboypya javijitehero ġwaramo. A'ereki ahe ppy gwereko Tupana'ga nhi'iġa imombe'gwovo pe me. Tape'ea'javuhui ti a'ero: “Ore rehe Tupana'ga omombyry judeus'ġa pe.”

¹⁹ Pe'ji po pe ji ve a'ero: “Oliveira nhande tihakāvondo ka'gwyripeva'ea rakā toko ipy'rovo javo. Na jitehe judeus'ġa hugwi Tupana'ga pohiri judeus'ġarūive'ġa toko ġa py'rovo javo,” pe'ji po pe. “Ore judeus'ġarūiva'ero orepyry hete ġa hohe a'ero,” pe'ji tehe po pe ji ve. ²⁰⁻²¹ Ndapekwahavihī. Tupana'ga opohi tuhē ġa hugwi ġa jikoge'ymame ga rehe. A'ero pejikoga ġwaramo ga rehe ga pe mongoi ojiheva'ero. Tapenhimbohetehe reki a'ea rehe. Nhande tihakāvondo oliveira hugwi hakā ite'varuhurame. Na jitehe Tupana'ga pohiri judeus'ġa hugwi ojiheve'ġa hugwi ġa te'varuhurame ġa jikoge'ymame ojihe. Opohi ga ġa hugwi. A'ero kaitu po ti ga pohiri pe hugwi no pe jikoge'yma'javame ga rehe nehē. Pekihyji ti gapohira hugwi a'ero. Tapejikoge'ymuhūi ti ga rehe a'ero.

²² Pehepia pe Tupana'ga reaporoġita. Ga pyry hete. Emo ga ombohahy ġa pe ġa jikoge'ymame ojihe. Pe me reki ga pyry pe ndekoro ġwaramo garemimombyryva rupi jipi. Ahaname po ti ga pohiri pe hugwi nehē no.

²³ Judeus'ġa jikoge'ymbigame po ti Tupana'ga ġa mongoa'javi ojiheva'ero imombyryva'java ġa pe nehē no. A'ereki a'ea nonhimimi Tupana'ga pe.

²⁴ Nahā a'ero. Nhande tihakāvondo ka'gwyripeva'ea hugwi hakā mondovo imbojoapya ojipea rehe oliveira rehe. A'ero ko pyry ka'gwyripeva'ea rakā pe. Judeus'ġarūiva'ero ko pe ka'gwyripeva'ea rakā ja. Pejikogame Tupana'ga rehe pyry pe me a'ero. Ymya pe ndapejikogi ga rehe judeus'ġarūiva'ero ġwaramo. Aġwamo reki pyry pe me pejikoga ġwaramo ga rehe judeus'ġa nemboypya javijitehe. A'ero Tupana'ga imombyryvi pe me. Po pe me ga imombyryvi koji'i tehe po ti ga imombyryvi judeus'ġa pe nehē ġa jikogame ga rehe nehē. A'ereki judeus'ġa ko oliveira rakā ja. Po hakāvondogirē oliveira hugwi nhande imondopotara'javi akoja imbojoapypota oliveira rehe jitehe a'ea ko nonhimimi. A'ereki oliveira rakā tuhē nhande timondo'a'ja oliveira rehe. Na jitehe judeus'ġa jikogame Tupana'ga rehe po ti nonhimimi tuhē ga pe ga ġa mongoa'javame ojiheva'ero imombyryva'javame ġa pe nehē.

Tupana'ga omombyry ġa pe nhaporemō

²⁵ Nhiirū, tamombe'u mbatera pe me kiro tapekwaha ti javo. Ymya ko nhande ndikwahavi nanongara. Aġwamo reki Tupana'ga ikwahavukari nhande ve. Tamombe'u a'ea kiro pe me tape'ea'javyme ti: “Tupana'ga po ti nomombyryva'javi israelitas'ġa pe nehē. Nhande ve jate ga omombyry kiro.” Tapenhimbohetei a'ea javo tehe nehē. Nahā ti ji imombe'ui pe me a'ero. He'yjuhu ko ġa kiro novīa – kiroki ġa noangarihu ojikopotare'yma Cristo'ga rehe novīa. Judeus'ġarūive'ġa ki a'e te ojikojiko Cristo'ga rehe kiro. Ogwyri pe nhaporemō po ti ġa ojiko

na'ē ga rehe nehē. ²⁶Nahā po ti israeltas'ga jikojikogi Cristo'ga rehe nehē no. A'ero po ti Tupana'ga ḡa mongopavi ojiheva'ero nehē. Ikwatijara Tupana'ga mombe'uhava e'i no:

“Nhanembopiro'yhara'ga po ti uhu nehē. Judeus'ga cidade hugwi Siāo hugwi po ti ga ruri nehē,” e'i.

“A'ero po ti ga imombori Jacóva'ea rymymino'ḡa ndekote'varuhua judeus'ga ndekote'varuhua ḡa hugwi nehē,” e'i ikwatijara.

²⁷Igwete i'ei Tupana'ga nhi'iḡa mombe'gwovo:

“Imomborame ḡandekote'varuhua ḡa hugwi po ti ji rekoi ji'ea rupi katu nehē,” e'i ikwatijara Tupana'ga nhi'iḡa mombe'gwovo.

²⁸Judeus'ga ndogweroviari aḡwamo Tupana'ga remimombe'ua Cristo'ga mombe'ua. Nurā Tupana'ga nhimonha'ngai ḡa ndehe tambojiko ti judeus'garūive'ḡa jijihe a'ero javo. A'ea ko pyry reki pe me a'ero. Emo Tupana'ga oko hete judeus'ga ndehe no. A'ereki ymya ga omo'emo'ē ḡanemboypya ojive hako. “Pe po ti jireheva'ero nehē,” ei ga ahe ve hako. ²⁹“Opomo'ē ji jijive. Tamombyry ti ji pe me nehē,” ei Tupana'ga hako. O'erame a'ea ga ndogwerojijyi gweaporoḡita. Omo'ē tuhē ga ḡa ojive a'ero. Omombyry tuhē ga ḡa pe no. ³⁰Ymya pe napehendukatui Tupana'ga nhi'iḡa judeus'garūiva'ero. Emo Tupana'ga pe porogwety aḡwamo judeus'ga hendukatue'yma ḡwaramo.

³¹Na jitehe judeus'ga nohendukatui Tupana'ga nhi'iḡa aḡwamo. Emo po ti Tupana'ga ḡa porogwety nehē no pe porogwetyga ḡwaramo.

³²Yvyakotyve'ḡa ndekote'varuhupava ḡwaramo Tupana'ga nohenduvukari ḡa pe onhi'iḡa taporogwety ti ji ḡa nhaporemō nehē javo.

Timbohete ti Tupana'ga

³³Tupana'ga pyry hete tuhē imbuhua pyryva'ea nhande ve.

Heaporoḡita katu hete ga mbatera rehe. Okwaha pa hete tuhē ga.

Nhande ndikwahavi tuhē Tupana'ga reaporoḡita.

“Onhimi hete nhande ve,” xa'e nhande jupe.

³⁴Tupana'ga mombe'uhava e'i no: “Ndikwahahavi Tupana'ga reaporoḡita,” e'i.

“Nimoḡitahavi ga nahanahā po nde rekoi hamo jave'yma ga pe,” e'i.

³⁵“Nimondohavi ga pe tokwepy ti ga javo,” e'i ikwatijara.

³⁶A'ereki Tupana'ga oapo pa mbatera. Ga gwereko katu pa mbatera no.

Gwerekō ga mbatera tanhimbohete ti nhirembiapoa nhaporemō javo.

Timbohete ti Tupana'ga avuirama a'ero. Amém.

Penhikwava'ē ti Tupana'ga pe pejikokatuavo

12 Nhiirū, Tupana'ga nhande porogwety hete. Nurā ji ehetei pe me: Nahā po pe ndekoi a'ero hamo. Penhikwava'ē hete ti Tupana'ga pe pejikokatuavo. A'ero po ti ga nhimohēhetei pe ndehe nehē. Nahā po pe Tupana'ga mbohetei gareheva'ero hamo penhikwava'eḡa ga pe pejikokatuavo hamo. ²Tapembopogwei ti ḡa – kiroki ḡa oko Tupana'ga remimbotare'yma rehe. Pe'ji ti Tupana'ga pe: “Ore mboheaporoḡitapyahue'yimi ti,” pe'ji ti ga pe. Pen-deaporoḡitapyahurame po ti pe ikwahavi pejikovo Tupana'ga remimbotarimova'ea rehe. Gareimimbotarimova'ea ko nahā: kiroki pyry hete, kiroki a'ea rehe Tupana'ga onhimohē, kiroki ndog-

werekoi a'ea hoheva'ea pyryvamo – a'ea ko Tupana'ga remimbotarimova'ea.

³Tupana'ga omombyry ji ve onhi-moirūka. Nurā ji ei pe me nhaporemo: Taphimboheteuhui ti. Pe napenani ti pejeaporoģita katu pejapyakakatu-avo pejihe Tupana'ga pe mbojikoga ģwaramo ojihe.

⁴Tamombe'u ti kiro pe me jira'oa tapekwaha ti ojo'java'ea. Jira'oa ko ojipeji. He'yi reki jira'oareheva'ea onhimongyavo jijurua, jireakwara, jipoa no. Ojoatyatyvi reki jira'oareheva'ea ikarakatuhava. Jiapyakwara pyvō ji ahendu. Jijurua pyvō ji nahenduvi. A'ea pyvō ji nhi'iģi. Jipoa pyvō ji ipyhygi. Jira'oa ojipejiva'ea reki. Emo gwereko paravuhu jira'oareheva'ea. Ojoatyatyvi ikarakatuhava a'ero. ⁵Na jitehe jira'oareheva'ea'java'ero ko nhande nhimongyi Cristo'gareheva'ero nhandekovo. Emo nhande nhaporemo ko jira'oa'java'ero ojipejiva'ea'java'ero nhande jikoty'aro ģwaramo Cristo'ga pavēi. A'ero nhande nhaporemo nhande nhomoiruamo. ⁶Ojoatyatyvi reki nhandekarakatuhava. A'ereki ojoatyviva'ea Tupana'ga ombuhuruka nhande ve nhandekarakatuhava ga imombyryvame nhande ve.

Po Tupana'ga nhande mbokarakatuuka imombe'gwovouka onhi'iģa, timombe'u hete po ti nhande hamo ga nhande mbojikogame ojihe hamo. ⁷Po Tupana'ga nhande mbokarakatuuka ojive'ģa pokogauka, tipoko po ti nhande ģa a'ero hamo. Po Tupana'ga nhande mbokarakatuuka ģa mbo'eavouka, timbo'e po ti nhande ģa Tupana'ga mombe'ua rehe a'ero hamo. ⁸Po Tupana'ga nhande mbokarakatuuka ģa mbohoryvuka, timbohory po ti nhande ģa a'ero hamo. Po Tupana'ga nhande mbokarakatuuka imoma'eamo mbatera ojipe'ģa pe, tima'eģatu po ti nhande ģa pe a'ero hamo tipoko

ti ģa javo. Po Tupana'ga nhande mbokarakatuuka nhande mongovouka ģanduvihavamo, timondomondo katu po ti nhande ģa a'ero hamo. Po Tupana'ga nhande mbokarakatuuka ģa porogwetygauka, tiporogwety po ti nhande ģa nhanderoryryvamo a'ero hamo.

⁹Pe'ara tehe rūi toarō ģa. Pearō hete tuhē ti ģa. Tapekoi ti aherekote'varuhua rehe. Ahepyryva rehe ti peko. ¹⁰Penhoarōarō hete ti a'ero. A'ereki pe penhomoirūirū Cristo'gareheva'ero ģwaramo. Penhombohete ti nde ko ji hohe javo ojohupe. ¹¹Pejirokwa ti mbatera rehe pejivevugwee'yma. Penhimbatepota ti pepy'a pe. A'ereki nhandepojoykaharete'ga remimbotarimova'ea rehe pe peko. ¹²Peho po ti pe pejikovo Tupana'ga pyri avuirama nehē. A'ea mboha'uva ģwaramo ti pejoryjory. Penhimomirana ti ģa imbohahyrame pe me. Penhi'iģe'ymi ti Tupana'ga pe. ¹³Pema'ema'ē ti penhimbatera Cristo'gareheve'ģa pe ģa herekoe'ymame. Cristo'gareheve'ģa nduģandurame pejipyteri pe pembuhuruka ti ģa penhonga pe jipi ģa nderekokatuavo.

¹⁴Pearōe'ģve'ģa imbohahyrame pe me penhi'i ti Tupana'ga pe tomombyry ti ga ģa pe javo. Na tuhē ti pemombyryvuka ģa pe ģa imbohahyrame pe me. Tape'euhui ti Tupana'ga pe tombote'varuhu ti ga ģa pe javo. Tape'euhui ti a'ea ga pe ģa ndehe. ¹⁵Ojipe'ģa ndoryndoryvame ti pejoryjory ģa pavēi. Ģa jehe'orame ti ģa pavēi pejehe'o no. ¹⁶Peko ti pejegwehegwehe. Pejihe jate rūi ti peko. Okoteheve'ģa ndehe ti peko ģa pokoga. Tape'euhui ti: "Akwaha pa ji mbatera." A'ea ti tape'euhui pejive.

¹⁷Ojipe'ģa imbote'varuhurame pe me tapembote'varuhui ti ga pe pejipyge'yma ga rehe. Ojipe'ģa

epavame: “Nahanahā aherekokatua”, nahā ti peko katu a'ero. ¹⁸Pejirokwa hete ti ojipe'ga nderekokatupava. ¹⁹Nhiirū, tapejipygi ti ojipe'ga ndehe. Na ti Tupana'ga pe ndepyi gi ga ndehe nehē imbohahyavo ga pe nehē. A'ereki ikwatijara e'i Tupana'ga nhi'i'ga mombe'gwovo.

“Jihi po ti ga ndepyi gi ga ndehe nehē – kiroki ga ombohahy ojipe'ga pe,” ei ga. “Jihi po ti ambohahyuka ga pe a'ero nehē,” ei nhandepojy kaharete'ga, ei ikwatijara.

²⁰Nahā ti peko a'ero ikwatijara hendukatuavo. A'ereki ikwatijara e'i:

“Po ty'ara pearōe'ŷve'ga jukai pemondo ti mbatera ga pe to'u ti ga javo. Po ga ygweiramo pemondo ti yhya ga pe toy'u ga. Pe ga nderekokaturame po ti ga ndipoyjayjari okote'varuhugwera rehe nehē,” e'i ikwatijara hako.

²¹Ĝa ndekote'varuhurame pe me tapekote'varuhui ti ga pe pejipyge'yma ga ndehe. Peko katu ti ga pe a'ero gāndekote'varuhua hugwi ga mbopohiruka.

Pehendu katu ti penduvihava'ga

13 Pe me nhaporemo ji ei: Pehendu katu ti penduvihava'ga. A'ereki Tupana'ga omongo ga penduvihavamo. Po Tupana'ga nomongoi nhanderuvihava'ga nhande ve, a'ero po nianderuvihavi a'ero hamo. ²Penduvihava'ga nendukatue'ymame pe napehendukatui Tupana'ga nhi'i'ga a'ero. A'ereki gaha omongo ga penduvihavamo. Penduvihava'ga nendukatue'ymame po ti pe ikwahavi hahya nehē. ³Pe ndekokaturame pe ndapekyhyji penduvihava'ga hugwi. Emo pe ndekote'varuhurame pe pekyhyji ga hugwi a'ero. Pe kyhyjipotare'ymame penduvihava'ga

hugwi peko katu tuhē ti. A'ero po ti ga pe mboheteri nehē. ⁴A'ereki Tupana'ga omongo ga pe pokogauka. Emo pe ndekote'varuhurame pekyhyji ti ga hugwi a'ero. A'ereki ga okwaha imbohahyavo ahe ve. A'ereki Tupana'ga omongo ga tombohahy ti ga okote'varuhuve'ga pe javo. ⁵Nurā ti pehendu katu penduvihava'ga a'ero tombohahyukaryme ti Tupana'ga nhande ve javo. Pe pekwaha pejiyvyteri pe no. “Po ahe gwendu katu ga hamo,” pe'e tuhē pe pejiyvyteri pe. Nurā ti pehendu katu penduvihava'ga.

⁶Na jitehe po pe imondo itambere'ia ga pe hamo ga imono'o'gukarame. A'ereki Tupana'ga ga mondouka pe pyri ga mboporavykyavo tohepia katu ti ga ga javo. ⁷Nurā ti pemondo katu itambere'ia ga pe ga imono'o'gukarame. Pemondo ti pejeaporo'gita imohina penduvihava'ga ndehe.

Pejogwereco katu ti

⁸Nahā po pe peko hamo: Pemondo pa ti ikwepykava ojipe'ga pe te'iyme ti ga pe me a'ero: “Napembuhurihu pe ore ve.” Nahā po pe peko hamo no: Peko katu hete ti pejogwehe pejogwerekokatuavo avuirama. Kiroki ga oko ojipe'ga ndehe – ga ko gwendu katu Moisés'va'ea remimbo'eagwera. ⁹A'ereki aheremimbo'eagwera e'i: “Taperekoi ti ojipe'ga nembireko'ga. Tapejukai ti ojipe'ga,” e'i. “Tapemimuhūi ti ojipe'ga mbatera. Tapepotarahivuhui ti ojipe'ga mbatera,” e'i aheremimbo'eagwera.

Aheremimbo'eagwera nhaporemo reki e'i:

“Erenhiarō hete nde.

Na jitehe ti earō hete ejikotyve'ga,” e'i aheremimbo'eagwera ikwatijara.

¹⁰A'ereki ga ndehe nhande rekorame nhande nimbote'varuhui ga pe. Nahā reki nhande hendukatupavi

aheremimbo'eagwera a'ero nhande rokerame ġa ndehe.

¹¹Pejirokwa ti a'ea rehe Jesus Cristo'ga jivyhava imboha'uva ġwaramo. A'ereki aġwamo ira'agwe hī gajivyhava. Ymya nhandejikogypyrame Cristo'ga rehe nhande ei: “Kotihī po ti Jesus'ga jivyri nehē.” Aġwamo kaitu ira'agwe gajivyhava. Pejirokwa tuhē ti a'ero. Ojivyrame po ti ga nhande rerohei yvagi pe nehē.

¹²Tamombe'u ti ojo'java'ea pe me a'ero. Ypytunahiva ko ite'varuhu nhande ve. Ypytuna javijitehe aġwamova'ea ko ite'varuhu. Ko'ema reki ikatu nhande ve. Ko'ema javijitehe po ti ikaturamo aerēva'ea nehē. Cristo'ga jivyrirē po ti ikatuheteramo nehē. Momina ġwerī kiro aġwamova'ea ypytuna'java'ea nhande hugwi. Nurā ti xako te'varuhu pi a'ero. Ko'eġwerīa ja ko Cristo'ga ojivy ġwerī. Nurā ti xako katu ga'java'ero. ¹³Kojahua rupi ahe oko katu tohepia ti ġa jirekokatua javo. Kojahuarupive'ġa javijitehe ti xako katu no. Tape'upe'ui ti aheboheagwryryva'ea kaġwitiġa pejeagwryryve'ymamo. Taperekoi ti ojipe'ġa nembireko'ġa. Peakwaha ti. Tapejogwayvaruhui ti. Tapenhimyrōi ti ojipe'ġa ndehe. ¹⁴Penhimongo ti Jesus Cristo'ga ja ga pavēi pejikovo. Tapembopogwei ti pejeaporoġitate'varuhua rehe penhimibotarimova'ea rehe.

Tape'ete'varuhui ti penhiirū'ġa pe

14 Kiroki ġa ndokwahakatui ve Cristo'ga nhi'iġa ojikogame ga rehe – peko ti ġa ndehe ġa mbuhuruka pejipyteri pe. Emo tapenhi'iġayvari ti ġa. ²A'ereki jara'ġa e'i: “Pry Tupana'ga pe ahe i'upavame mbatera.” Jara'ġa ki a'e te – kiroki ġa ndokwahakatui ve Cristo'ga nhi'iġa – ġahā e'i: “Ndapyryvi Tupana'ga pe ahe i'uuhui mbiara.” ³Kiroki ġa o'u pa mbatera – togwerekomemuayme ti ġa jara'ġa ġa

mbiara ue'ymame. Mbiara ue'ŷve'ġa na jitehe te'iuhuyme ti jara'ġa pe pe'u paravuhu pe mbatera javo. A'ereki Tupana'ga e'i mbatera upave'ġa pe: “Ġa ko jireheve'ġa.” ⁴Tape'ei ti ġa pe: “Peko te'varuhu pe.” A'ereki ġa pendeheve'ġa rūi. Ġanduvihava'ga po ti e'i ġa pe. Ġa ndekokaturame po ti ga ei pepyry pe javo. Ġa ndekote'varuhurame po ti ga ei peko te'varuhu pe javo. Tupana'ga po ti e'i tuhē ojiheve'ġa pe: “Peko katu pe.” A'ereki nhandepojykaharete'ga ġa mongo katu ġa nderekovo.

⁵Jara'ġa e'i: “Kiroġwe ko dia huvihavuhua ojipea hohe,” ei ġa. Jara'ġa ki a'e te e'i: “Na rūi. Ndojoavyavyi a,” ei ġa. Nahā ji ei pe me a'ero. Pehe po pekwha hete pejivytyteri pe hamo. ⁶Kiroki ġa e'i diaruvihavuhua pe – ġa e'i: “A'ea rupi timbohete Tupana'ga.” Kiroki ġa o'u mbiara jipi – ġa o'u timbohete ti Tupana'ga javo no. A'ereki ġa e'i Tupana'ga pe: “Ndepyry hete nde imbuhuruka mbiara ore ve.” Kiroki ġa ndo'ui mbiara – ġa ndo'ui a'ea timbohete Tupana'ga javo. Ojipea i'urame ġa ei Tupana'ga pe a'ero: “Ndepyry hete nde imbuhuruka ore ve.” ⁷Nhanemanoe'ymame nhande ndia'e'i: Xako ti nhande nhaneremimbotarimova'ea rehe. Nhanemanorame na jitehe nhande ndia'e'i a'ea. ⁸Nhanemanoe'ymame nhande ei: Xako ti nhandepojykaharete'ga remimbotarimova'ea rehe. Nhanemanorame a'ea jitehe nhande ei. Nhande ko nhandepojykaharete'gareheva'ea a'ero nhanemanoe'ymame nhanemanorame no. ⁹A'ereki Cristo'ga okwera omanoa hugwi tako ti ji ġapojykaharetero javo omanoe'ŷve'ġa pojkaharetero omanove'ġa pojkaharetero no.

¹⁰Oro pe mbiara ue'ŷva'ero, maraname pe euhui penhirū'ġa pe Tupana'gareheve'ġa pe peko te'varuhu pe javo? Oro pe no mbatera

upava'ero, maraname pe penhiirũ'ga nderekomemui naerũ? A'ereki Tupana'ga jate okwaha javo a'ea pe. Nhande ve nhaporemo po ti ga e'ie'i nhandereaporogita pe nehẽ. ¹¹ A'ereki ikwatijara e'i:

“Tupana'ga e'i:

‘Ga naġanani po ti ji mbohetei nehẽ ndepiry hete nde javo.

E'i pa po ti ġa ji ve nehẽ

nde ko Tupanetero javo ji ve nehẽ,’ ei ga.

‘A'iti tuhẽ, a'e ji pe me,’ ei Tupana'ga,” e'i ikwatijara.

¹² Nhande nhaporemo po ti imombe'ui nhandereaporogita Tupana'ga pe a'ero nehẽ.

Tapembote'varuhui penhiirũ'ga

¹³ Tape'jia'javuhui ti ojuhupeupe peko te'varuhu pe javo. Nahã po pe'ji hamo: “Xakote'varuhuyime ti timbote'varuhuyime nhaneirũ'ga nehẽ,” pe'ji po pe hamo. ¹⁴ Mbatera nhaporemo pyry reki. Pyry nhande i'ui mbiara a'ero. A'ea tuhẽ Jesus'ga okwahavuka hete ji ve okovo ji pavẽi. Po ojipe'ġa japyakai mbiara rehe ite'varuhu ahe i'ui javo novĩa, a'ero po ġa pe ite'varuhu tuhẽ ġa i'urame. ¹⁵ Po ti ġa hepiagi pe i'urame ġwia, a'ero po ti ġapy'a rekotehei pe ndehe nehẽ. Po ti pe ġapy'a mongotehei i'gwovo ġwaramo, a'ero po ti pe ndaperekokatui ġa okoe'yma ġa ndehe. Tapembote'varuhui ti nanongara'ġa a'ero mbiara gwove'ỹ ga pyri. A'ereki Cristo'ga omano ġa ndepyya. ¹⁶ Pe'ji po pe pejohupe: “Nahanahã xako. A'ereki a'ea ko pyry nhande ve,” pe'ji po pe novĩa. Emo ojipe'ġa erame ite'varuhu nanongara pe, a'ea rehe ti tapekoi a'ero te'ite'varuhuyime ti ġa javo. ¹⁷ Tupana'gareheva'ero nhande ndia'ei: “Ġwiġwia ti ti'uyme. Ġwia ti ti'u.” Ndia'ei ko nhande nanongara pe. “Xako katu ti. Xajogwereko katu ti no,” xa'e nhande. “Tianderoryryr tyi. A'ereki

Tupana'ga ra'uva nhande mbohory jipi,” xa'e nhande. ¹⁸ Nahã nhande rekorame Cristo'ga remimbotarimova'ea rehe Tupana'ga nhimohemi nhande rehe. Ojipe'ġa e'i nhande ve no: “Pepyry hete pe pejikokatuavo.”

¹⁹ Nurã ti xajirokwa nhandejogwerekokatuvavo nhandehombojikoheteavo Cristo'ga rehe nehẽ. ²⁰ Pyry nhande i'upavi mbatera novĩa. Emo ite'varuhu nhande mbatera ui ġa pyri – kiroki ġa e'i: “Ite'varuhu ahe i'urame ġwihã.” I'urame po nhande ġa mbote'varuhui a'ero. Tapembote'varuhui ti nanongara'ġa Tupana'gareheve'ġa a'ero ġwia ue'yma ġa pyri. ²¹ Kiro pyry nhande ndi'ui mbiara nanongara'ġa pyri a'ero. Pyry nhande ndi'ui vinho ġa pyri ġa erame ite'varuhu jupe. Ojipea pe ġa erame ite'varuhu jupe no pyry nhande pohiri jugwi nhande rekorame ġa pyri timbote'varuhuyime ti nhaneirũ'ga javo.

²² Penembiroviara ti tape-mombe'uuhui ojipe'ġa pe a'ero. Pekwaha ti a'ea Tupana'ga pavẽi jate. Pe'ji po pe: “Pyry po ti ji reko i nahanahã nehẽ,” pe'ji po pe. Nahã pejikorame po pe ndoryvamo a'ero peji'ee'ymame pejiyvyteri pe nehẽ: “Ndapyryvi reki nahã ji rekorame.” ²³ Po ġa e'i: “Mara'ngu po pyryvamo ji mbiara i'ui?” Nanongara'ġa i'urame Tupana'ga e'i ite'varuhu ġa pe. A'ereki ġa nde'i: “Ajiko ji Jesus'ga rehe. Nurã ko pyry ji i'ui.” A'ea ġa nde'i. Oko te'varuhu reki ġa a'ero o'ee'ymame: “Pyry ji reko i nahã Cristo'gareheva'ero.”

Timbohory tyi ojipe'ġa

15 Nhandejikokaturame Cristo'ga rehe tipoko po nhande jara'ġa hamo – kiroki ġa ndokwahakatui ve ojikoga Cristo'ga rehe. Xakoyme ti nhande nhandereimimbotarimova'ea rehe jate nhandehimbohoryva. ² Nhandeirũ'ga po nhande ġa mbohory

hamo tapyry ti ġa pe javo. A'ero po ti ġa jikokatui Cristo'ga rehe nehē no. ³A'ereki Cristo'ga vehevi nonhimbohoryvi no. Ikwatijara omombe'u Cristo'ga ga nhi'iġame Tupana'ga pe. “Ga ete'varuhurame nde ve ġandekote'varuhua ji kwai,' ei ga,” e'i ikwatijara. ⁴Tupana'ga okwatijarukaruka ahe ve hako penembikwatijara nhaporemo ti tombo'embo'e aerēve'ġa javo hako. Aherembikwatijara nhande mbo'embo'e a'ero nhande monhimomiranama. A'ea nhande mbo'e nhande mbohoryva no. A'ero nhande ei: A'ti tuhē po ti pyryvamo nhande ve nehē.

⁵Tupana'ga tuhē nhande monhimomirana jipi. Gaha nhande mbohory no. Tombojo'jajo'ja ti ga pendeaporoġita a'ero pe mbojogwerekokatuavo Jesus Cristo'ga rupi pe horame. ⁶Pejikoty'aro ġwaramo po ti pe Tupana'ga mbohetei a'ero nehē nhandepojykaharete'ga ruva'ga Jesus Cristo'ga ruva'ga.

Judeus'ġarūive'ġa ombohete Tupana'ga

⁷Peko hete ti ojogwehe. A'ereki Cristo'ga oko hete pe ndehe. Pe ndekorame ojogwehe po ti ojipe'ġa ei nehē: “Tupana'ga ko pyry hete. A'ereki gareheve'ġa oko hete ojogwehe,” e po ti ġa Tupana'ga mboheteavo nehē. ⁸Kiro ji ei pe me: Cristo'ga uhu yvya koty imombyryva judeus'ġa pe raikwehe. A'ereki Tupana'ga e'i judeus'ġa namonhava'ea pe hako: “Tamondo ti Cristo'ga pe pyri tomombyry ti ga pe me javo,” ei Tupana'ga hako. Nurā Cristo'ga ruri a'ero tanhi'ṭpo'ru ti Tupana'ga javo. Igwete ga ei: “A'ero po ti ġa ei nehē: ‘Tupana'ga nopiriani ġwembi'ea jipi,’ e po ti ġa nehē,” ei Cristo'ga raikwehe. ⁹Cristo'ga uhu imombyryva judeus'ġa pe judeus'ġarūive'ġa ti tombohete Tupana'ga javo no. “Tombohete ti

ġa ga oporogwetyga rehe,” ei ga. Aherembikwatijara e'i no. A'ereki omombe'u Cristo'ga nhi'iġa Tupana'ga pe hako.

“Judeus'ġarūive'ġa pyteri pe po ti ji ei nehē

ndepyr hete nde javo.

Orombohete po ti ji nhinhimby'yita nde ve nehē,” e'i ikwatijara Cristo'ga nhi'iġa mombe'gwovo hako.

¹⁰Ojipeva'ea rembikwatijara e'i no:

“Judeus'ġarūiva'ero ti pejoryjory Tupana'ga remimo'ēhara'ġa pavēi judeus'ġa pavēi,” e'i aherembikwatijara.

¹¹Ojipeva'ea rembikwatijara e'i no:

“Judeus'ġarūiva'ero ti pembohete nhandepojykaharete'ga.

Ojipendyhyga'ġa nhaporemo ti tombohete ga,” e'i aherembikwatijara.

¹²Isaiasva'ea okwatija Cristo'ga mombe'ujipeavo no hako.

“Jesséva'ea rymymino'ga po ti ojihu vvyakotyva'ero nehē.

Judeus'ġarūive'ġa nduvihavamo po ti ga reko i nehē.

‘Gaha po ti nhande reroho yvagi pe nehē,’ e po ti judeus'ġarūive'ġa nehē,” ei ahe ikwatija hako.

¹³Tupana'ga pe mbo'e penderohoaġwama rehe no. Ga po ti tapembohory hete inoġatuavo pepy'a nehē. A'ereki pe pejiko ga rehe. Igwaigwavete po ti Tupana'ga ra'uva pe mbo'embo'ei. A'ero po ti pe ei nehē: “Uhu tuhē po ti ga nhande rerogwovo yvagi pe nehē,” pe'e po ti pe nehē.

Paulova'ea poravykyagwera judeus'ġarūiva'ea pe

¹⁴Nhiirū, jihi ko opokwaha hete. Pepyry hete pe. Pekwaha hete pe mbatera no. Penhomoġita kwaha pe no. ¹⁵Emo ji akwatijaruka pe me tapekwahava'ja ti mbatera javo. Namombe'unhimimi ji imondouvouka pe

me a'ero. A'ereki Tupana'ga omomyry ji ve. ¹⁶Ga ji mboporavyky Jesus Cristo'ga pe judeus'garūive'ga pokoguka ji ve. Ikwava'ehara'ga omombe'umbe'u Tupana'ga nhi'i'ga judeus'ga pe. Na jitehe ji imombe'umbe'ui kiro Tupana'ga remimombe'upyryva judeus'garūive'ga pe Cristo'ga mombe'gwovo. Amombe'u ji ga pe takwava'ē ti ji ga Tupana'ga pe javo. Ĝa ndehe po ti Tupana'ga nhimohēhetei nehē Tupana'ga ra'uva ga mombyryvame nehē.

¹⁷Jesus Cristo'ga okovo ġwaramo ji pavēi jiroryryry hete ji jiporavykyrame Tupana'ga pe. ¹⁸Amombe'u po ti ji pe me jiporavykyagwera. Emo Cristo'ga remimboporavykyagwera jate po ti ji imombe'ui pe me nehē. A'ea ji namombe'unhimimi. A'ereki Cristo'ga ji poko hete ji mboporavykyavo Tupana'ga pe. A'ero ji imombe'ui Tupana'ga nhi'i'ga judeus'garūive'ga pe tohendu katu ti ga javo. Amombe'umbe'u ji ga pe. Ako katu ji ġapyteri pe no. ¹⁹Tupana'ga ra'uva ombuhu opopoakara ji ve. A'ero ji hepiukari ga pe ahemonhimomby'aheteve'ea. Nurā ga hendukatui Tupana'ga nhi'i'ga. Amombe'umbe'u ji Tupana'ga remimombe'ua ga pe a'ero Cristo'ga mombe'gwovo. Jerusalém me na'ē ji ga mombe'ui ga pe. Pea hugwi ji hoi a'ero pea rupi. Ambojoapiapi ji jġgwovo cidades pe ga mombe'gwovo ga pe. Aerē ji hoi Ilíriapeve'ga gwyri pe no. ²⁰A'ereki ji ajirokwa Cristo'ga mombe'gwovo ga pe pevo – perope ga nohenduvi ve Cristo'ga mombe'ua. Jihi ndahoi Cristo'ga mombe'gwovo ga pyri – perope ojipe'ga omombe'u jipe Cristo'ga ga pe. Nanongara'ga ji nambo'ei jipi. ²¹Ikwatijara e'i no: “Ojipe'ga nomombe'ui ve ga ga pe. Emo po ti ga okwaha tuhē ga nehē. Kiroki ga nohenduvi ve

– okwaha po ti ga ga nehē,” e'i ikwatijara.

Paulova'ea oho pota Romapeva'ea pyri

²²Ymyagwera jate ji hopotarahivamo pe pyri novía. Emo ji ahoaho ojipe'ga pyri. A'ero tehe ji ndahoi ve pe pyri. ²³⁻²⁴Aġwamo reki ji amombe'u pa Cristo'ga avove'ga pe. A'ero po ti ji hoi Espanhapeve'ga gwyri pe. Ji kwavame po ti ji pytai pe ndepiaga nehē. A'ereki ymyahū ji porepiapotaramo pe ndehe. Apytaahi'vi po ti ji pe pyri nehē jiroryryryvamo pe ndehe nehē. A'ero po ti pe ji pokogi nehē ji mondivouka pea rupi nehē.

²⁵Kiroġwe po ti ji hoi na'ē Jerusalém me tapoko ti Cristo'gareheve'ga pevo. ²⁶A'ereki ga pe Macedōniapeve'ga gwyripeve'ga Cristo'gareheve'ga omono'ono'ō itambere'ia. Na jitehe Gréciapeve'ga gwyripeve'ga omono'ono'ō itambere'ia ga pe. “Timondouka ti itambere'ia Jerusalém me Cristo'gareheve'ga pe imbatere'yve'ga pe,” ei ga ojohupe. Ĝanemimbuhura po ti ji herohoi kiro heja ga pe a'ero nehē. ²⁷Ġwemimbotarimo tehe ga omondouka imomyryva Jerusalémmeve'ga pe judeus'ga pe. “Timondouka po nhande mbatera ga pe hamo,” ei ga raikwehe. A'iti tuhē. A'ereki judeus'ga ojikwe omomyry ga pe judeus'garūive'ga pe Cristo'ga mombe'gwovo ga pe. Igwete ga jikogi Cristo'ga rehe raikwehe Macedōniapeve'ga Gréciapeve'ga no. Kiro pyryvamo ga imondoukari ombatera judeus'ga pe ikwepyga a'ero. A'ereki judeus'ga pyryvipe ga pe Cristo'ga mombe'gwovo ga pe. ²⁸Kiro po ti ji herohoi ġanemimbuhura itambere'ia heja Jerusalémmeve'ga pe a'ero nehē. Hejapavame po ti ji hona'ēi pe pyri pe ndepiaga nehē jihorame

Espanhapeve'ġa gwyri pe nehē. ²⁹Cristo'ga omomyry hete ji ve. Ji horame pe pyri po ti ga imomyryhetei pe me nehē no. A'ea ji akwaha hete.

³⁰Nhiirū, xajiko nhande nhandepojkaharete'ga rehe Jesus Cristo'ga rehe. Nhandejopy'a ja nhande no. A'ereki Tupana'ga ra'uva nhande mongoi nhandejopy'a ja. Nurā ji ehetei pe me a'ero: Ji ja ti penhi'ī hete Tupana'ga pe ji repyga. ³¹Nahā ti pe'ji ga pe: “Apī, ea'ngu ti Paulo'ga ga horame Judéiapeve'ġa gwyri pe tojukayme ti ġa ga pevo. A'ereki ġa ndojikogi Cristo'ga rehe,” pe'ji ti ga pe. “Kiro po ti Paulo'ga herohoi judeus'ġarūive'ġa itambere'ia Cristo'gareheve'ġa pe judeus'ġa pe Jerusalém me nehē. Ga herohorame ġa pe embohoryory ti ġa judeus'ġarūive'ġa itambere'ia rehe topyhy ti ġa Paulo'ga hugwi javoji,” pe'ji ti Tupana'ga pe ji repyga, a'e hete ji pe me. ³²A'ero po ti ji roryheteramo ji horame pe pyri nehē Tupana'ga ji mondoukarama pe pyri nehē. A'ero po ti pe ji mbohoryhetei nehē no. ³³Tupana'ga onoġatue'yimi nhandepy'a. Tapendereko katu pa ti ga a'ero nehē. Na tuhē.

Paulova'ea omondouka onhi'ġa ġwembikwahava'ea pe

16 Tamombe'u ti pe me Febehēa nhandeirūhēa. Hēa ko Jesus'gareheve'ġa ndepiakatuhara'ġa pokoharamo oko cidade de Cencréia pe. Pyry hete ko hēa. ²Hēa rurame pe pyri pembuhu ti hēa penhonga pe pejikokatuavo hēa pe. A'ereki hēa ojiko hete nhandepojkaharete'ga rehe. Nanongara'ġa po nhande timbuhuruka tuhē nhande pyri hamo nhande Cristo'gareheve'ero ġwaramo hamo. Hēa herekoe'yname mbatera pemondomondo ti hēa pe a'ero. A'ereki hēa jitehe opokopoko jara'ġa jipi. Hēa

ji poko ikwehe no. Nurā ti pepoko hēa imondovo hēa pe mbatera nehē.

³Tamondouka ji nhinhi'ġa Priscilahēa pe hēarembireko'ga pe no Áquila'ga pe. Ġa oporavyky ji pavēi Jesus Cristo'ga mombe'gwovo ikwehe.

⁴Ji repyga ġa omano gwerevi onhia'ngue'yma ikwehe tomanoyme ti Paulo'ga javo ikwehe. A'e ji ġa pe kiro: “Pepyry hete pe.” Judeus'ġarūive'ġa na jitehe e'i – kiroki ġa onhimono'ō jipi Cristo'gareheve'ero. Ġa nhaporemo e'i Áquila'ġa pe: “Pepyry hete pe Paulo'ga a'nguavo.”

⁵Tamondouka ji nhinhi'ġa ġa pe no – kiroki ġa onhimono'ō Cristo'gareheve'ero Áquila'ġa nonga pe.

Tamondouka ti nhinhi'ġa Epēneto'ga pe no. Jipy'a ja hete ga. Ga na'ē ko ojiko Cristo'ga rehe Ásiapeve'ġa gwyri pe ikwehe.

⁶Tamondouka ji nhinhi'ġa Mariahēa pe. Hēa oporavyky hete pe pokoga raikwehe.

⁷Tamondouka ji nhinhi'ġa Andrónico'ga pe Juniashēa pe no. Ga ko jire'yja'ġa judeus'ġa. Orojogwereko ore cadeia pype ikwehe. Jijikoga renonde ġa jikogi Cristo'ga rehe. Ġa ko ojipe'ġa hohe Cristo'ga moirūhara'ġa pyteri pe.

⁸Tamondouka ji nhinhi'ġa Ampliato'ga pe no. Jipy'a ja hete ga Cristo'gareheve'ero.

⁹Tamondouka ji nhinhi'ġa Urbano'ga pe no. Nhande ja ga poravykyi tamombe'u ti Cristo'ga ġa pe javo. Estáquis'ga pe ji imondoukari nhinhi'ġa no. Jipy'a ja hete ga.

¹⁰Tamondouka ji nhinhi'ġa Apeles'ga pe no. Onhimomirana ga hahya pe opohire'yma Cristo'ga hugwi.

Tamondouka ji nhinhi'ġa Aristóbulo'ga rongapypeve'ġa pe no.

- ¹¹ Tamondouka ji nhinhi'iġa Herodiāo'ga pe. Jire'yja'ga ko ga judeu'ga.
- Tamondouka ji nhinhi'iġa Narciso'ga rongapypeve'ġa pe no – kiroki ġa ojiko Cristo'ga rehe.
- ¹² Tamondouka ji nhinhi'iġa Trifenahēa pe no Trifosahēa pe no. Ġa oporavyky hete nhandepojykaharete'ga pe.
- Tamondouka ji nhinhi'iġa Pérsidehēa pe. Jipy'a ja hete hēa. Hēa oporavyky hete tuhē nhandepojykaharete'ga pe no.
- ¹³ Tamondouka ji nhinhi'iġa Rufo'ga pe. Ojipe'ġa hohe ko ga pyry hete Cristo'gareheva'ero. Gayhēa pe ji imondoukari nhinhi'iġa no. Jihya ja ko hēa ji rerekokaturu ġwaramo.
- ¹⁴ Tamondouka ji nhinhi'iġa Asíncrito'ga pe no Flegonte'ga pe no Hermes'ga pe Pátrobas'ga pe Hermas'ga pe ġapyrive'ġa pe no nhaneirū'ġa.
- ¹⁵ Tamondouka ji nhinhi'iġa Filólogo'ga pe Júliahēa pe no Nereu'ga pe garendyrahēa pe no Olimpasa'ga pe no ġapyrive'ġa pe nhaporemno no Cristo'gareheve'ġa.
- ¹⁶ Penho'anhuvanhuwā ti penhoiruamo. Ojipendyhyga'ġa nhaporemno – kiroki ġa onhimono'ō jipi Cristo'gareheva'ero – ġa omondouka onhi'iġa pe me.

Mbapavamo Paulova'ea omoġita ahe

¹⁷ Nhiirū, kiro ji ehetei pe me. Pehepia ti ġa pejipe'avo ġa hugwi – kiroki ġa ġa mbojogwayvayvaruka. “Pembo'eagwera ndapyryvi,” ei ġa. “Ore po ti pe mbo'e nehē,” ei ġa. Ġanhi'iġa rendukaturame po ahe ndojikokatua'javi Cristo'ga rehe a'ero. Pejipe'a ti ġa hugwi, a'e ji. ¹⁸ Nanongara'ġa ndokoi nhandepojykaharete'ga remimbotarimova'ea rehe Cristo'ga remimbotarimova'ea rehe. Ġwemimbotaruhua rehe ġa ndekoi. Onhi'iġatu tehe ġa ojipe'ġa

mboheteteheavo ġa moandyandyita – kiroki ġa nonhimombaragwahavi ġandekote'varuhuva'ea rehe. ¹⁹ Pehe reki pehendu katu Cristo'ga mombe'ua. Ojipe'ġa nhaporemno okwaha penemiendukatua. Nurā ji roryroryvamo pe ndehe. A'e ji pe me a'ero: Peko katu kwaha ti, a'e ji. Tapekote'varuhukwahavi ti, a'e ji pe me no.

²⁰ Tupana'ga onoġatue'yimi nhandepy'a. Ga po ti kotihī omombi pe hugwi Satanás'ga popoakara anhaġa ruvihavuhu'ga popoakara nehē. Pe po ti Satanás'ga hoheramo a'ero nehē.

Nhandepojykaharete'ga Jesus Cristo'ga ti tomombyry pe me.

²¹ Timóteo'ga – ga oporavyky ji pavēi – ga omondouka onhi'iġa pe me. Na jitehe Lúcio'ga omondouka onhi'iġa Jasão'ga pavēi Sosípatro'ga pavēi. Jire'yja'ġa ko ġa judeus'ġa.

^{22–24} Gaio'ga omondouka onhi'iġa pe me no. Garonga pype ji ruvi kiro. Garonga pype jitehe Cristo'gareheve'ġa onhimono'ono'ō jipi. Erasto'ga omondouka onhi'iġa pe me no. Gaha gwereko katu itambere'ia cidadepeve'ġa nduvihava'ġa pe. Quarto'ga nhaneirū'ga omondouka onhi'iġa pe me no.

Ji ko Tércioramo. Jih akwatija koha Paulo'ga repyga. Cristo'gareheva'ero ji amondouka nhinhi'iġa pe me no.

Paulova'ea ombohete Tupana'ga

²⁵ Timbohete ti Tupana'ga. Gaha pe mbojiko hete Cristo'ga rehe. A'ea pe ko ji ei jipi ji imombe'urame Tupana'ga remimombe'upyryva Cristo'ga mombe'gwovo ġa pe. A'ea Tupana'ga okwahavuka yvyakotyve'ġa pe aġwamo. Ymyagwera jate ga ndokwahavukari a'ea ahe ve. A'ero onhimi ahe ve. ²⁶ Aġwamo ki a'e te ikwatijara okwahavuka pa nhande ve – kiroki ikwatijara Tupana'ga nhi'iġa mombe'uharava'ea ok-

watija hako. A'ereki aḡwamo Tupana'ga okoe'ymive'ga e'i: "Akwahavuka ji kiro ojipendyhyga'ḡa pe nhaporemo tojiko pa ti ḡa Cristo'ga rehe ga rendukatuavo," ei Tupana'ga.

²⁷Tupana'ga jate okwaha hete. Gaha jate ko Tupanetero. Timbohete ti ga avuirama a'ero. A'ereki Jesus Cristo'ga omboheteuka ga nhande ve. Na tuhē. Amém.

PAULOVA'EA OMOMBE'UYPY CORINTOPEVA'EA PE

Primeira Carta de Paulo aos Coríntios

1 Jihi ko Pauloramo. Sóstenes'ga oko ji pavēi no. Nhaneirūramo ko ga rekoi Cristo'gareheva'ero okovo ġwaramo. Kiro ji ikwatijari nhinhi'īga imondovouka pe me. Tupana'ga ġwemimbotarimo Jesus Cristo'ga moirūukari ji ve ikwehe. “Eho ti Jesus Cristo'ga mombe'gwombe'gwovo ojipe'ğa pe ga repyga,” ei Tupana'ga ji ve ikwehe.

²Kiro ji ikwatijari imondovouka nhinhi'īga pe me a'ero – perope peju cidade de Corinto pe pejijatykavo Tupana'ga mboheteavo. Pe ko Tupana'gareheva'ero. A'ereki Tupana'ga pe mo'emo'ē ojive. “Jireheva'ero ko pe ndekoi pejikoty'a Jesus Cristo'ga rehe,” ei Tupana'ga pe me. Ojipe'ğa gwyrivepe'ğa pe nhaporemo ga ei no – kiroki ġa Jesus Cristo'ga mbohete jipi. Ga ko nhandepojykaharete'ga ġapojykaharete'ga no.

³Tupana'ga ti tomomybyry pe me nhanderuvete'ga Jesus Cristo'ga pavēi nhandepojykaharete'ga pavēi. Tonoġatu ti ġa pepy'a nehē no.

Tupana'ga omomybyry pe me

⁴Nhinhi'īga nanani Tupana'ga pe ji ei: “Ndepyry hete nde imomybyryva Corintopeve'ğa pe ġa jikoty'aro ġwaramo Jesus Cristo'ga rehe,” a'ea'e ji ga pe jipi pe mombe'gwovo. ⁵Pe jikoty'aro ġwaramo Jesus Cristo'ga pavēi Tupana'ga imomybyryhetepavi pe me a. Ga okwahavuka pa pe me Jesus Cristo'ga mombe'ua. Pemombe'u kwaha hete pe Jesus Cristo'ga ojipe'ğa pe no. ⁶A'ereki Tupana'ga gweroviaheteuka pe me Cristo'ga

mombe'ua. ⁷A'ero pe herekopavi Tupana'ga ra'uva remimbuhuhava pyryheteve'a pe imboha'uvame Jesus Cristo'ga ukwahava. ⁸Jesus Cristo'ga tuhē po ti pe mbojiko hete ojihe pe mongokatuavo avuirama nehē. A'ero po ti ga nombolari'i pe ndehe nehē ura'javame nehē.

⁹Tupana'ga ġwembi'ea rupi oho jipi. Nurā nhande jikogi ga rehe. E'i ga pe me raikwehe tapejikoty'a ti jira'yra'ga pavēi javo. Nhandepojykaharete'ga pe ga ei Jesus Cristo'ga pe.

Ojogwayva ahe Corinto pe

¹⁰Nhiirū, kiro ji ehetei pe me Jesus Cristo'ga repyga. Pembojo'jajo'ja ti penhi'īga ojohupe. Tapejogwayvayvari ti. Pejihe'a katu ti ojogwehe imbojo'jajo'java pejeaporoġita. ¹¹A'ereki Cloehēa rongapypeve'ğa omombe'u ji ve pejogwayvayvara. ¹²Ojoatyatyvihu po penhi'īga. Nahā po pe ei. Jara'ğa e'i: “Ji ko Paulo'gareheva'ero.” Jara'ğa e'i: “Ji ko Apolo'gareheva'ero.” Jara'ğa e'i: “Ji ko Pedro'gareheva'ero.” Jara'ğa: “Ji ko Cristo'gareheva'ero.”

¹³Cristo'ga jate ko penduvihavete'ga. Gareheva'ero ko pe nhaporemo a'ero. Maranuhū pe ndapejihe'ari ojogwehe naerū? Ji rūi reki amano yva rehe pende-pykaramo ikwehe. Pe mobatizaramo po ġa nde'i pe me raikwehe: “Kiro pe ndekoi Paulo'gareheva'ero.” Nde'i po ġa a'ea pe me raikwehe. “Cristo'gareheva'ero kiro pe ndekoi,” e po ġa pe me raikwehe.

¹⁴⁻¹⁵Ji nopomobatizataizai ji ruvame pe pyri ikwehe. Pyry reki ji ve ji nopomobatizai. Po ji pe mobatizataizai, a'ero po ġa etehei ji ve hamo: Ojiheva'ero Paulo'ga ġa mobatizai. Nopomobatizataizai ji a'ero. Crispo'ga jate ji amobatiza Gai'ga reheve Cristo'gareheva'ero ti ġa toko javo. ¹⁶Ġahā nohō, Estéfanas'ga rongapypeve'ğa ji amobatiza nohō. Ojipe'ğa po ji namobati-

zai ovuhu. ¹⁷ A'ereki a'ea rehe rüi Cristo'ga ji mbuhuruka avo. “Emombe'u ti pyryva'ea ji mombe'gwovo ġa pe. Terenhi'ġatutehei ti ji mombe'urame ġa pe,” ei ga ji ve ikwehe. Ako ji ganhi'ġa rupi a'ero. Nurā ji nanhi'ġatutehei Cristo'ga mombe'urame ġa pe. Po nahā ji nhi'ġatui ġa pe hamo, a'ero po nhinhi'ġatua rehe jate ġa ndekoi hamo. A'ero po Cristo'ga mombe'ua rehe ġa ndokoi hamo. Ndikwahyi po ġa pe Cristo'ga manoagwera ġa ndepyga a'ero hamo.

Tupana'ga okwaha hete

¹⁸ Kiroki ġa oho hahyva'ea ruvihava viara rupi okote'varuhuro ġwaramo – nhande imombe'urame ġa pe Cristo'ga manoagwera nhande repyga, a'ero ġa ei: “Pemombe'u tehe pe ġwihā ore ve,” ei ġa.

Nhande rehe ki a'e te Cristo'ga manoagwera mombe'ua ikwahy hete reki. A'ereki nhande xaho Tupana'ga ronga viara rupi nhandejikoga Cristo'ga rehe. Cristo'ga manoagwera pyvō Tupana'ga ikwahavukari nhande ve opopoakara. ¹⁹ Nahā aherembikwatijara imombe'ui no Tupana'ga nhi'ġa mombe'gwovo hako. Tupana'ga e'i hako:

“E'i ġa ojive novā:

‘Jireaporoġita katu hete ji ikwaha-heteavo,’ ei ġa ojive novā.

Kiro po ti ji imboukwahavukari ġandeporoġitatehea a'ero nehē,” ei Tupana'ga hako.

Nahā aherembikwatijara omombe'u Tupana'ga nhi'ġa hako.

²⁰ Maranuhū nanongara'ġa ndekoi naerū ikwahapyra'ġa pembo'ehara'ġa no? Marā onhi'ġatuhara'ġa no? Yvyakotyve'ġa e'i tehe nanongara'ġa pe: “Okwaha hete ġa.” Tupana'ga ki a'e te omboukwahavuka reki ġanembikwahave'yma.

²¹ Tupana'ga okwaha hete. A'ero ga ei: “Gweaporoġita rupi rüi po ti vvyakotyve'ġa ji kwahavi nehē,” ei Tupana'ga ġa mombe'gwovo. A'ero ga ei ore ve: “Pemombe'umbe'u ti Cristo'ga manoagwera ġa pe,” ei ga. “Kiroki ġa gwerovia penemimombe'ua ojikoga Cristo'ga rehe – ġahā po ti ji aru yvagi pe jijipyri nehē,” ei Tupana'ga ore ve.

Ore imombe'urame Cristo'ga manoagwera ojipe'ġa pe, a'ero ġa etehei ore ve: “Pemombe'u tehe pe a'ea ore ve,” e'i tehe ġa. ²² Judeus'ġa e'i ore ve: “Peapo naē ti ahemonhimomby'ava'ea torohepia,” ei ġa. “Hepiagame jate po ti ore heroviari pe Cristo'ga mombe'urame ore ve,” ei ġa ore ve. Judeus'ġarüive'ġa e'i ore ve: “Pe ikwahaheterame jate penhi'ġatuavo po ti ore heroviari penemimombe'ua nehē,” ei ġa ore ve.

²³ Ore ki a'e te oromombe'u katu Cristo'ga manoa yva rehe nhande repyga. Judeus'ġa onhimonha'nga reki oreremimombe'ua rehe. Judeus'ġarüive'ġa e'i reki ore ve: “Pemombe'u tehe pe a'ea ore ve,” ei ġa. ²⁴ Na rüi reki ore imombe'urame Tupana'ga remimo'ehara'ġa pe. Tupana'ga omo'emo'ē ġa ojive toko ti ġa jireheva'ero javo. Judeus'ġa pyteripeve'ġa hugwi ga omo'emo'ē ġa. Judeus'ġarüive'ġa pyteripeve'ġa hugwi ga omo'emo'ē ġa no. Ore imombe'urame Cristo'ga manoa ġa pe ġa ei: “Cristo'ga gwepiuka nhande ve Tupana'ga popoakara,” ei ġa. “Okwahavuka ga nhande ve Tupana'ga reaporoġita no. A'ereki Tupana'ga okwaha hete,” ei ġa. ²⁵ Ojipe'ġa e'i tehe Tupana'ga pe: “Ga ndokwahavihu,” ei ġa javo tehe. Ga okwaha hete reki nhande hohe pa. Ġa e'i tehe ga pe no: “Tupana'ga ndipopoakarihu. A'ereki gara'yrava'ea omano,” ei ġa javo tehe. Nhande hohe pa reki Tupana'ga popoakaramo.

²⁶Nhiirũ, pekwahava'ja pejikoagwera Tupana'ga pemo'emo'ërame ojive ikwehe. A'ea rupi pe mombe'urame ojipe'ga ei: "Mokonha'ga jate okwaha hete. Mokonha'ga jate ipopoaka hete," ei ġa. "Mokonha'ga jate huvihavuhu. Jara'ga ndokwahavihu pa," ei ġa pe mombe'gwovo. ²⁷Ġa e'i pe me ikwahapyre'ýve'ga. Tupana'ga ki a'e te e'i pe me: "Opomo'emo'ë ji jijive tahepiuka ti ikwahapyra'ga nembikwahave'yma," ei Tupana'ga pe me. E'i ġa pe me ipopoakare'ýve'ga. Tupana'ga ki a'e te e'i pe me: "Opomo'emo'ë ji jijive tahepiuka ti ipopoakave'ga popoakare'yma," ei Tupana'ga pe me. ²⁸Pe ndehe ġa ndokoi okoteheve'ga javo pe me. "Huvihava'ga rui," ei ġa pe me. Tupana'ga ki a'e te e'i pe me: "Opomo'emo'ë ji tahepiuka ti huvihava'ga ndekotehea," ei ga. ²⁹Nurã Tupana'ga ei tonhimbohete pavyme ti ġa ji pyri a'ero.

³⁰Tupana'ga pe mbojikoty'aruka Jesus Cristo'ga pavëi. A'ero Cristo'ga okwahavuka nhande ve Tupana'ga reaporoġita. Cristo'ga nhande mombry no Tupana'ga rerekokatuavouka nhande ve. Cristo'ga nhande mongo Tupana'gareheva'ero. Cristo'ga nhande mbopiro'yi nhanderekote'varuhua hugwi no. Nahã nhande rekoi Tupana'ga nhanembojikoty'arukaro ġwaramo Jesus Cristo'ga pavëi. ³¹A'ea pe Tupana'ga rembikwatijarukara e'i a'ero:

"Kiroki ġa ombohete pota
– tombohete ti ġa nhandepojykaharete'ga jate
ndepiry hete nde ji ve javo," e'i ikwati-jara hako.

Cristo'ga manoagwera mombe'ua

2Nhiirũ, jihorame pe pyri ji imombe'ukatui pe me Tupana'ga mombe'ua ikwehe. A'ea nhande ymya ndikwahavi. Ikwahapyra'ga'jarũiva'ero

reki ji imombe'ui pe me. Nanongara'ga onhi'igatu hete jipi orokwaha hete ore javo pe me. Ji ko na rui amombe'u pe me a'ero. ²Nahã ji ei jiyvyteri pe: "Jesus Cristo'ga jate po ti ji amombe'u ġapyteri pe nehë gamanoagwera yva rehe imombe'gwovo nehë," a'e ji jiyvyteri pe.

³Jipopoakare'ymamo ji rekoi pe pyri a'ero. Ahyhyi ji jikyhyjiavo mara'ngu po ti ji Cristo'ga mombe'ukatuvavo ġa pe javo.

⁴Ikwahapyra'ga'jarũiva'ero ji ga mombe'ui pe me. Pe mbo'ërame ji nda'ei toko ti ġa nhinhi'igatua rupi jave'yma pe me. Nhiremimombe'ua pyvõ Tupana'ga ikwahavukari reki pe me gwa'uva popoakara. ⁵Tupana'ga okwahavuka a'ea pe me jipopoakara ti tombojikoguka ġa Cristo'ga rehe javo. Yvyakotyve'ga nembikwahava rui pe mbojikoguka ga rehe a'ero.

Tupana'ga ra'uva okwahavuka gareaporoġita

⁶Tupana'ga reaporoġita reki ore imombe'ui ġa pe – kiroki ġa okwaha hete Cristo'ga. Yvyakotyve'ga ndeaporoġita ore noromombe'ui ġa pe. Noromombe'ui ore ġandeaporoġita no – kiroki ġa yvyakotyve'ga mondomonoi ġwemimbotarimova'ea rehe jipi. Ġa igwaigwavete ndipopoakari nehë. ⁷Onhimiva'ea ore oromombe'u Tupana'ga rembikwahava. Ymya ga ndokwahavukari a'ea yvyakotyve'ga pe. Emo yvya apoa renonde ga e'i nhoġwenonde jupe hako. "Nhirembikwahava po ti ġambohuvihavuhuaġwama nehë," ei Tupana'ga hako. Nahã Tupana'ga e'i nhoġwenonde nhande mombe'gwovo hako.

⁸Yvyakotyve'ga nduvihava'ga ndokwahavi a'ea raikwehe. Po ġa ikwahavi hamo, a'ero po ġa nombovyrukari Cristo'ga mo'ama

yva rehe ga jukavo hamo. Ga ko Tupanamo huvihavuhu hete reki. ⁹Aherembikwatijara Tupana'ga mombe'uhava e'i reki hako:

“Ymya Tupana'ga e'i:

“Tamomyry hete ti nharōhara'ga pe, 'ei ga,” ei ahe.

“Ndihepiagi pa nhande nanongara Tupana'ga remimomyryvaḡwama,” ei ahe hako.

“Nihenduvi pa a'ea no.

Niandeporoḡitai pa nhande nanongara rehe Tupana'ga remimomyryvaḡwama rehe,” ei ahe ikwatija hako.

¹⁰Nhande ve reki Tupana'ga ikwahavukari onhimiva'ea. Gwa'uva pyvō ga ikwahavukari nhande ve. A'ereki a'ea gwepia pa ikwahapava. Tupana'ga ra'uva okwaha pa gareaporoḡita onhimiheteve'ea.

¹¹Nhandereaporoḡita ojipe'ḡa ndokwahavi. Nhande jate tikwaha nhandereaporoḡita. Na jitehe ojipe'ḡa ndokwahavi Tupana'ga reaporoḡita. Gara'uva jate okwaha a'ea. ¹²Ndirekoi reki nhande ḡandeporoḡita – kiroki ḡa ndojikogi Tupana'ga rehe. Tupana'ga ra'uva reki ojikoty'a nhande pavēi. A'ereki Tupana'ga ombuhu gwa'uva nhande pyri tokwaha ti ḡa nhiremimomyryva ojive javo.

¹³Tupana'ga remimomyryva rehe gara'uva ojipe'ḡa mbo'eukari ore ve. Ikwahapyra'ḡa ndeporoḡita nomb'o'eukari ore ve a'ea rehe. Igwete ore imombe'ukatui Tupana'ga ra'uva remimbo'ea ḡa pe – kiroki ḡa ojikoty'a gara'uva pavēi. ¹⁴Kiroki ḡa ndojikoty'ari gara'uva pavēi – ḡa ndogwerekoi Tupana'ga ra'uva remimbuhura. Ore imombe'urame ḡa pe ḡa ei: “Pemombe'u tehe pe a'ea,” ei ḡa ore ve. Ndokwahavi tuhē ko ḡa a'ea.

Ḡahā jate – kiroki ḡa ojikoty'a Tupana'ga ra'uva pavēi – ḡahā jate onhi-

mombaragwaha nanongara rehe ikwahava. ¹⁵Ḡahā okwaha pa. Onhimombaragwaha ḡa pyryva'ea rehe. Onhimombaragwaha ḡa pyryve'yva'ea rehe. Emo ḡandeporoḡita pe po ojipe'ḡa nde'i hamo ikwahave'yma. A'ereki ḡa ndojikoty'ari Tupana'ga ra'uva pavēi. ¹⁶Nahā Tupana'ga ikwatijarukari ahe ve hako. Igwete ahe ei hako:

“Ndokwahavi pa ḡa nhandepojykharete'ga reaporoḡita.

Nomoḡitai pa ḡa ga javo ga pe,” ei ikwatijara.

Nhandereaporoḡita reki Cristo'ga reaporoḡita'java'ea.

Peko ti Tupana'ga reaporoḡita rupi

3Nhiirū, jiruvame pe pyri ji namombe'ui onhimiheteve'ea pe me ikwehe. Pejikoty'a pe Tupana'ga ra'uva pavēi novīa. Emo pe ndapekoi ve Cristo'ga remimbotarimova'ea rehe. Tayri'ḡa javuhu pe ndapekwahavi a. ²Nurā ji namombe'ui ve pe me onhimiheteve'ea ikwehe. Jukwahava'ea jate ji imombe'ui pe me a'ero. Po ji imombe'ui onhimiheteve'ea pe me, a'ero po pe ndapekwahavi a'ea hamo. Na jitehe kiro ji imombe'urame onhimiheteve'ea po ti pe ndapekwahavi. ³A'ereki penhimimbotarimova'ea rehe pe ndekoi jipi.

Jukwaha reki a'ea. Penhimyrō ko pe ojogwehegwehe. Pejogwayvayva ko pe no. Nurā ko ji ei pe me: Peko pe penhimimbotarimova'ea rehe. Cristo'gareheve'ḡa'jarūiva'ea ko pe. ⁴Pe'e tehe pe javo ojohupe jipi. Jara'ḡa e'i tehe: “Ore ko Paulo'gareheve'ea,” ei ḡa. Jara'ḡa e'i: “Ore ko Apolo'gareheve'ea.” Nahā po pe etehei pejikovo penhimimbotarimova'ea rehe.

⁵Marā tuhē Apolo'ga rekoi naerū? Marā ko ji rekoi naerū? Tupana'ga remimbotarimova'earheve'ero ore

memei oroko. Tupana'ga Cristo'ga mombe'uuka ore ve pe mbo'eavouka. A'ero pe jikogi Cristo'ga rehe ikwehe.

⁶⁻⁹Tamombe'u kiro pe me ojo'java'ea a'ero tapekwaha ti nhanderekoa. Tupana'gareheva'ero ko pe kohoa'java'ea. Kohoa jara'ga'jave'ga ko Tupana'ga. Tupana'ga moiruharamo ko ore ġa ja a'ero – kiroki ġa gwereko katu kohoa. Nahā ko kohoa rerekokatuhara'ġa ndekoi jipi. Ojipe'ga otý ha'ynha. Aerē ojipe'ga imoakýakymi herekovo. Tupana'ga reki omonhimomboakaruka ġa pe. Na jitehe ore pe nderekokatui. Jihi amombe'u ypy Cristo'ga pe me. Aerē Apolo'ga pe mbo'embo'ei ga rehe. Tupana'ga reki pe mbojikoguka hete jipi Cristo'ga rehe. Ojipe'ga otý, ojipe'ga omoakýaký. Tupana'ga jate omonhimomboakaruka ġanemityma. Gaha jate ko huvihavetea a'ero. Itýhara'ga huvihava rūi imoakýhara'ga pavēi. Na jitehe ji huvihava rūi Apolo'ga pavēi. Tupana'ga jate ko huvihavetea pe mbojikoguka hete Cristo'ga rehe. Ore memei oroporavyky Tupana'ga pe Cristo'ga mombe'gwovo ojipe'ġa pe. Kiroki ġa oporavyky Tupana'ga pe – ga po ti okwepey imondovo ġa pe nehē.

Tupana'gareheva'ero ko pe peko onga'java'ero no. ¹⁰Ore ko oroko onga apohara'ġa'java'ero. Nahā po ahe japorame onga. Ojipe'ga ombovy okyta imo'ama. Aerē ojipe'ga imondoi heheva'ea japopava. Na ja ore pe ndereko katu a'ero. Tupana'ga ji mbokarakaturame ji amombe'u katu ypy Cristo'ga pe me pe mbojikogauka ga rehe. Kiro ojipe'ga pe mbo'embo'ei ga rehe a'ero. Kiroki ġa pe mbo'e – ġa po pe mbo'e katu a'ero hamo. ¹¹Jesus Cristo'ga jate ko nhande timombe'u ypy ojipe'ġa mbojikoguka ga rehe. Ojipe'ga rūi po nhande timombe'u ypy hamo. A'ereki Jesus Cristo'ga Tupana'ga

omombe'uuka ga rehe jate ti pejiko javo.

¹²Japorame mbatera imondovo jypyva'ea rehe jara'ġa opo'ru pyryheteve'ea – kiroki ndopavi a, ndokai no. Ouro ġa opo'ru, prata. Ita'ia ġa opo'ru, ikatuheteve'ea – kiroki he'yjuhu ahe omondo itambere'ia hehe. Jara'ġa ki a'e te opo'ru opava'ea, okaiva'ea. Yva ġa opo'ru, nhungwava, pindova. ¹³Ikairame ġanembiaopagwera jukwaha reki ndapyryviva'ea. A'ereki tata ombokai pa ndapyryviva'ea ġa hugwi. Jukwaha pyryheteve'ea no. A'ereki tata omboukwaha pyryva'ea nhimomiranama imbokaipave'ymame.

Na jitehe jara'ġa pe mbo'e katu Jesus'ga rehe. Jara'ġa napembo'ekatui ga rehe. Jesus Cristo'ga rurame po ti jukwahavamo ġanemimbo'ea nehē, ġanemimbo'ekatua. Jukwaha po ti ġanemimbo'ekatu'e'yma nehē nohō. Penembikwahava repiagame po ti Tupana'ga ikwahavi ja'javo pembo'ehara'ġa pe nehē. ¹⁴Po ti pe ikwahahetei Jesus'ga mombe'ua pejikoga ga rehe, a'ero po ti Tupana'ga imombyryhetei pembo'ehara'ġa pe nehē pembo'e katu pe ġa javo ġa pe. ¹⁵Po ti pe ndapekwahavi Jesus'ga mombe'ua, a'ero po ti Tupana'ga nomombyryvi pembo'ehara'ġa pe nehē napembo'ekatujuhu pe ġa javo ġa pe. Oho po ti ġa yvagi pe nehē novia ojikoga ġwaramo Jesus'ga rehe. Emo po ti Tupana'ga e'i ġa pe: “Napembojikohetei pe ġa Cristo'ga rehe,” e po ti ga ġa pe nehē.

¹⁶Pe ko Tupana'ga ruhava. A'ereki gara'uva oko pe pyri. Pekwaha po pe a'ea hamo. ¹⁷Po ġa imbote'varuhui pe me, a'ero po ti Tupana'ga imbote'varuhui ġa pe nehē. A'ereki pe garuhava pyryheteve'ea.

¹⁸Tapenhimooandyandyi ti. Po pepyteripeve'ga e'i tehe ojipe: “Yvyakotyve'ga

ndeaporoğita rupi ji akwaha hete.” Topohi ti ga ġandeaporoğita hugwi. Toko ti ga Tupana'ga reaporoğita rupi. Ga rekorame Tupana'ga reaporoğita rupi po ti ġa ei ga pe ndokwahavihu ga javo novia. Emo po ti ga okwaha hete tuhē nehē. Tapenhimoandyandi ti a'ea rehe a'ero.

¹⁹Yvyakotyve'ġa e'i tehe ojipy-teripeve'ġa pe: “Gweaporoğita katu hete ġa ikwahava.” Tupana'ga ki a'e te e'i ġa pe: “Gweaporoğita tehe reki ġa. A'ereki ġa ndokwahavihu,” ei ga. Igwete garembikwatijarukara i'ei no: “Gweaporoğita kwaha ġa ojipe'ġa moandyandyita.

Emo Tupana'ga okwaha ġa mombiga ġa ndeaporoğitate'varuhurame,” ei ikwatijara.

²⁰Iru'ia ikwatijara i'ei no:

“Nhandepojykaharete'ga e'i:

‘Heaporoğita tehe ġa

– kiroki ġa e'i tehe ojive

orokwaha hete ore javo,’ ei ga,” ei ikwatijara.

²¹Tapembohetei ojipe'ga ji ko ndereheva'ero javo ga pe. Pehe reki pereko pa. Ore nhaporemko pendeheva'ero pepokohavamo. ²²A'ereki jihi pe poko. Apolo'ga pe poko. Pedro'ga pe poko. Yvya ko pendepykavamo. Pemanoe'yma ko pendepykavamo. Pமானoa ko pendepykavamo. Aġwamova'ea pendepykavamo. Aerēva'ea pendepykavamo. A'ereki pe pereko pa a'ea pejipokohavamo. ²³A'erorame tehe pe pepoko Cristo'ga gareheva'ero. Cristo'ga ko opoko Tupana'ga gareheva'ero.

Cristo'ga moirūharava'ea poravykya

4 Nahā po pe ei ore mombe'gwovo a'ero hamo: “Ġa ko Cristo'ga remimbotarimova'eareheva'ero oko ga pokoga,” pe'ji po pe hamo. “Tupana'ga nhande mbo'euka ġa

pe aherembikwahavipyre'yma rehe tokwaha ti ġa kiro javo. Nahā ga nhimoirūukari ġa pe.” A'ea po pe ei ore mombe'gwovo hamo. ²Huvihava'ġa e'i omoirūhara'ġa pe jipi: “Peaporavyky katu ti ji ve a'ero pejikovo nhinh'i'ġa rupi,” ei ġa ġa pe. ³Jesus Cristo'ga e'i jiporavykya pe a'ero. Pe erame jupe ji ndahaykai reki. Ji ndahaykai ojipe'ġa erame jiporavykya pe no. Jihi vehevi nda'ei jupe. ⁴Jipoyja hete ji jiyvyteri pe. A'ereki ji aporavyky katu Cristo'ga pe jirekote'varuhue'yma. Ji ero ġwaramo rūi reki jukwahavamo jiporavykypyryva. Nhandepojykaharete'ga po ti e'i jupe nehē Jesus Cristo'ga.

⁵Nurā ji ei pe me: Tape'ei ti penhionde ojipe'ġa poravykya pe. Cristo'ga urame po ti hepiukari nhande ve onhimiva'ea nehē – kiroki nhande ndikwahavi ve. Okwahavuka pa po ti ga nhandereaporoğita nehē. Nhande poravykykaturame nhandekovo katu po ti Tupana'ga nhande mbohetei a'ea rupi nehē.

⁶Nhiirū, imombe'upavame a'ea pe me ji nhimombe'ui pe ndepyga. Apolo'ga ji amombe'u ko no. Pe me ji imombe'ui orerekoagwera tapenhimbo'e ti pejikovo ikwatijara rehe jate nehē. Tapembohetei ti ojipe'ġa gareheva'ero ko ji javo. “Ji ndakoi ojipe'ga rehe,” tape'jiuhui ti. ⁷Tapenhimbohetei no ji ko ġa hohe javo. A'ereki ojo'jajo'java'ero pe peko. Tupana'ga remimondotehea reki pe pereko. Gaha omondo pe me. Nurā pe herekoi. Tapenhimbohetei ti a'ero. A'ereki peapoa ko Tupana'ga remimondoa.

⁸Perekopavipe pe Tupana'ga remimondotehea naerū? Ndaperekopavi tuhē reki pe a'ea. Pe teheuhu peko huvihavamo naerū ore rekoe'ymame nahā naerū? Po pyry pe ndekoi huvihavamo novia ore ti toroko huvihavamo pe pavēi novia. ⁹Emo

Tupana'ga po e'i ore ve ovuhu: “Nhimoirūhara'ga ko koji'i toko tehe ojipe'ga hohe pa,” e po ga ore ve. Ore po ga ja – kiroki ga pe ga e'i tijukauka ga ojipe'ga ndovaki javo, a'e ji. A'ereki ga nhapremo ore repiaguhu ga ko mbipehu javo ore ve. Yvyakotyve'ga e'i a'ea ore ve yvagipeve'ga pavēi. ¹⁰ Ore Cristo'gareheva'ero gwaramo ga ei ore ve: “Ndapekwahavihu pe,” ei ga ore ve. Pe ki a'e te pe'ji tehe pejive: “Cristo'gareheva'ero ore orokwaha hete.” Ore ve ga ei: “Ndapepopoakarihu pe.” Pe ki a'e te pe'ji tehe pejive: “Orepopoaka hete ore ojipe'ga mondovo.” Pe ndehe ga ndekoi pe mboheteheaveo jipi. Ore rehe ki a'e te ga ndokoi tuhē.

¹¹ Orety'a ore jipi. Oreygwei ore nohō. Ndorogwerekoi ore tapy'ynhapira. Ore nupanupā ga ore rerekote'varuhuavo. Oropytaahi'vii'viuhu ore jipi. Nahanahā ore rekoi kiromo jate. ¹² Oroporavyky hete ore oropokapavamo toropyhy ti mbatera orojive javo. Ga ete'varuhurame ore ve ore ei reki: “Tupana'ga ti tomomyry pe me.” Ga imbohahyukarame ore ve ore nhimomiranami reki. ¹³ Ga ore mbotegweterame ore nhi'igatui reki ga pe. Aḡwamo vehevi ore mbatera ratykwera'java'ea aheremimombora'java'ea ga pe – kiroki ga ndojikogi Cristo'ga rehe.

¹⁴ Kiro ji ikwatijarukari pe me. Emo ji nda'ei tipoyjayjaryme ti ga javo pe me. Tambo'e ti ga javo ji ei pe me jira'yra'java'ea pe. A'ereki ji opoarō hete. ¹⁵ Po pembo'ehara'ga he'yjuhu hete novīa, po ga dez mil novīa. Emo ojipeji reki jihu jate ako penduva'java'ero pe nderekovo katu. Ojipe'ga omombe'u Jesus Cristo'ga kiro pe me. Jihu ki a'e te pe mbojikogypy ga rehe pyryva'ea mombe'gwovo pe me ikwehe. ¹⁶ Nurā ji ehetei pe me: Ji rupi ti peho pejikokatuavo. ¹⁷ A'ero ji Timóteo'ga mon-

doi kiro pe pyri. Ga ko jira'yra'java'ea ji ve. A'ereki jihu ga mbojiko Cristo'ga rehe. Ako hete ji ga rehe. Ga rehe ji jikogi no. Igwete ji Timóteo'ga mondoi pe pyri tokwahavukara'ja ti ga pe me jirekoaḡwama ji jikoty'arame Cristo'ga pavēi. A'ea rehe ji Cristo'gareheve'ga mbo'embo'ei jipi no jihorame ḡagwryi pe nhapremo.

¹⁸ Jararamo pepyteripeve'ga nhimbohetehehe kiro Paulo'ga po ti nduri nhande pyri nehē javo tehe ji ve novīa. ¹⁹ Emo Tupana'ga ipotaramo po ti kotihī ji hoi pe pyri nehē. Tihepia ti ga herekorame Tupana'ga popoakara a'ero, a'e ji. A'ea ji takwaha. Ganhi'īga jate rūi ji takwaha ga nhimboheteherame. ²⁰ A'ereki Tupana'gareheva'ero nhande nianhi'iteheuhui. A'ero koi nhande rekokatui Tupana'ga popoakara pyvō. ²¹ Marā po ti ji rurame pe pyri a'ero nehē? Pe pohire'ymame pendekoagwera hugwi po ti ji nhi'igahyi pe me imbohahyuka nehē. Pe pohirame jugwi po ti ji rekoi pe ndehe pe nderekonhyromo nehē jirurame pe pyri nehē. Marāva'ea po pe pepota naerū?

Ndoakwahavihu ahe

5 Kiro ji ei pe me: Omombe'u ga ji ve pepyteripeve'ga. “Ndoakwahavihu ga okovo,” ei ga ga mombe'gwovo. A'ereki ga gwereko gwuva'ga rembirekohēa. Ite'varuhu hete a, xa'e pa nhande jupe. Tupana'gareheve'garūive'ga vehevi e'i ite'varuhu nanongara pe no. ² Penhimboheteuhu pe naerū oroko katu pa ore javo tehe naerū? Ndapevy'arihu hete po pe ga rehe hamo. Pepe'a ti ga pejipytera hugwi ga mondovo pejatykarame jipi Tupana'ga mboheteavo. ³⁻⁴ Jira'oa ko irupe pe hugwi kiro novīa. Emo ji amondo jireaporoḡita imongovo pe pyri. Ji ndakoi pe pyri novīa. Emo ji a'e jipe akoja'ga pe. “Jesus'ga nhandepojoykaharete'ga e'i nde ve: ‘Nde ereko te'varuhu,’ ei ga nde ve,” a'e ji ga

pe a'ero. Pejatykarama po ti ji imon-
doi jireaporoğita pe pyri nehē. Jesus'ga
popoakara po ti pe nderekoi nehē no.
⁵Pejatykarama ti pekwava'e'ē akoja'ga Sa-
tanás'ga pe tombotegwete ti ga gara'oa
nehē. Jesus'ga ti togweroho gara'uva
yvagi pe a'ero nehē ura'javame nehē.

⁶Ndapyryvi reki pe nhimboheterame
oroko katu pa ore javo tehe. Nhande
japorame pão xunhiete'i nhande
imondoi imbovuhava hu'uma pype.
A'ero ivuvuvuvupavi upa. Na jitehe
ojipejive'ga okote'varuhuve'ga pytarame
pepyteri pe, a'ero ojupi pavēi po ga pe
mondoi nehē pe mongote'varuhuuka.
Ndapekwahavi pe a'ea naerū?

⁷Páscoa rupi judeus'ga imombopavi
imbovuhava ymyava'ea pão reheve
tipyahu ti hu'uma a'ero javo – kiroki
hu'uma ndogwerekoi imbovuhava.
Na jitehe pe pohipavi ymyava'ea
hugwi pejikote'varuhua hugwi ikwehe
tipyahu ti nhandereaporoğita a'ero
javo. A'ereki na tuhē pe pendeaporoğita
pyahu pejikoga ġwaramo Cristo'ga
rehe. A'ereki Cristo'ga omano
nhanderekote'varuhua momboa. Pepohi
pa ti pejikote'varuhua hugwi a'ero.
Ymya judeusva'ea ijukai cordeiros hako
tomanoyme ti nhandera'yrypy'ga javo
hako. Aġwamo ġa Jesus'ga jukaukari
raikwehe. Jesus'ga omano nhande
repyga tohoyme ti ġa hahyva'ea
ruvihava pype omanorame javo.
⁸Nurā ti xako katu jipi. Xapohi
ti nhanderekote'varuhua hugwi.
Tiandereaporoğita katu ti nhandekovo.
Xanhi'i ti a'itituhēva'ea rehe.

⁹Akwatijaruka ji imondovouka pe me
ikwehe. Ikwatijarukarama ji ei pe me:
“Tapejihe'ari ti ġa ndehe ġa akwa-
have'ymuhūrame nehē,” a'e ji pe moġi-
tavo ikwehe. ¹⁰Ji nda'ei ġa pe – kiroki ġa
ndojikogi Jesus'ga rehe. Nanongara'ġa
ko ndoakwahavihu. Ġa opotarahivuhu
mbatera jipi. Omiomi ġa ojipe'ġa mbat-

era ġa hugwi. Oko hete ġa ha'angava
rehe ġwemimbohete'hara rehe okoe'yma
Tupana'ga rehe. Nanongara'ġa pe rūi ji
ei pe me: “Tapejihe'ari ti ġa ndehe.”
A'ereki yvya koty pejikoro ġwaramo pe
pejihe'a tuhē ġa ndehe jipi. ¹¹Ji ik-
watijarame pe me kiro ġa pe ji ei –
kiroki ġa e'i ojive novia: “Ji ko peirūa.
Jesus'gareheva'ero ko ji,” ei ġa javo
novia. Emo ġa ndoakwahavihu. Jara'ġa
opotarahivuhu mbatera. Jara'ġa oko
hete ha'angava rehe ġwemimbohete'hara
rehe okoe'yma Tupana'ga rehe. Jara'ġa
e'i te'varuhu ojipe'ġa pe. Jara'ġa ko
heagwryvuhu. Jara'ġa omiomi ojipe'ġa
mbatera. Nanongara'ġa erame ji ko Je-
sus'gareheva'ero javo novia, tapejihe'ari
ti ġa ndehe. Tape'ui jitehe ti ġa pavēi.

¹²⁻¹³Kiroki ġa ndojikogi Jesus'ga rehe
– ġa pe ji nda'ei peko te'varuhu pe javo.
Tupana'ga gwe ti e'i ġa pe nehē. Ga pe ki
a'e te – kiroki ġa ojatya pe pavēi Tu-
pana'ga mboheteavo – ġa pe po pe ei
hamo ġa ndekote'varuhurame. Nahā Tu-
pana'ga rembikwatijarukara i'ei no: “Pe-
mombo ti okote'varuhuve'ga pejipytera
hugwi,” e'i.

Pemohiġatu ti ojohupe

6 Penhoirū ko pe Jesus'gareheva'ero.
Nurā ji ei pe me: Pejogwayvarame
ti tapejogwerohoi juizes'ga pyri – kiroki
ġa ndokoi Tupana'ga rehe. Tapejog-
werohoi ti nanongara'ġa pyri tomo-
hiġatu ti ġa nhande ve javo. Je-
sus'gareheve'ġa jate ti tomohiġatu pe
me. ²Tupana'gareheva'ero po ti pe epe'ei
imohiġatuavo Tupana'ga rembiapo'ġa pe
nehē. Cristo'ga rural'javame po ti pe
ei ġa pe nehē. Ndapekwahavi pe a'ea
naerū? Po ti pe imohiġatui ja'javo ġa
pe nhaporemonehē, marā po pe ndape-
hekatui imohiġatuavo nonhimimiva'ea
ojohupe naerū? ³Xa'e po ti nhande imo-
hiġatuavo yvagipeve'ġa pe nehē no Tu-
pana'gapyrive'ġa pe. Ndapekwahavi pe

a'ea? Po ti nhande ei ġa pe vehevi nehē, yvyakotyva'ea pe kaitu po nhande imohiġatui kiro hamo. ⁴Pe jogwayvaramo mbatera rehe tapejogwerohoi ti ġa pyri a'ero – kiroki ġa pe Jesus'gareheve'ġa e'i ndapyryvi ġa javo. Nanongara'ġa pyri tapejogwerohoi a'ero nehē tomohiġatu ti ġa nhande ve javo. ⁵A'e ji kiro pe me tapepoyjayjari ti pejikovo. Ndogwerekoi'i'ikwahapyra'ga pepyteri pe naerū te'i ti ga peirū'ġa ndeaporoġita pe ġa ndayvaramo naerū? ⁶Nurā pe peirū'ġa nderohoi juizes'ġa pyri Jesus'gareheve'ġarūive'ġa pyri naerū te'i ti ġa nhandeaporoġita pe javo. Na rūi po pe ndekoi hamo.

⁷Ndapyryvi tuhē pe me pejogwero-hohava juizes'ġa pyri pejogwayvaro ġwaramo. Peirū'ġa ndekote'varuhurame pe me nandejate a'ero. Ġa imimame pembatera pe hugwi tapejipygi ti ġa ndehe. ⁸Pehe reki peko te'varuhu ġa pe a. Pemi reki pe ġambatera ġa hugwi – kiroki ġa peirū'ġa vehevi Jesus'gareheve'ġa.

⁹Okote'varuhuve'ġa po ti nduvi Tupana'ga pyri yvagi pe nehē. Ndapekwahavi pe a'ea naerū? Tapenhimoandyandyi ti. Kiroki ġa ndoakwahavihu – nduvi po ti ġa Tupana'ga pyri nehē. Kiroki ġa oko hete ha'angava rehe imboheteavo – nduvi po ti ġa ga pyri nehē no. Kiroki ġa gwereko ojipe'ġa nembireko'ġa – nduvi nehē no. Kiroki ġa ojogwereco akwaimbae'ġa memenuhū – nduvi po ti ġa Tupana'ga pyri na jitehe nehē no. ¹⁰Iporomive'ġa po ti nduvi pevo nehē no. Kiroki ġa opotarahivuhu mbatera na jitehe no. Heagwryve'ġa po ti nduvi nehē no. Ġahā no – kiroki ġa e'i te'varuhu ojipe'ġa pe. Kiroki ġa onupahū ojipe'ġa herua mbatera ġa hugwi – nduvi po ti ġa Tupana'ga pyri yvagi pe nehē no. ¹¹Na jitehe ko pe jararamo ikwehe novia. Emo Jesus Cristo'ga omombo

pendekote'varuhua pe hugwi pe mo'emo'eamo pe mombyryva Tupana'ga ra'uva pavēi ikwehe. Tupana'ga nhande timbohete jipi.

Penda'oa ko Cristo'ga apoa kiro

¹²Pe'ji po pe: “Cristo'gareheva'ero ġwaramo ji ndajikwakuvi. A'ero ji reko nhiremimbotarimova'ea rehe,” pe'ji po pe novia. Ji na jitehe ndajikwakuvi novia. Emo jara aheremimbotarimova'ea ndapyryvi reki ahe ve. A'ereki a'ea ahe pojyka. Nurā ji ndakopavi nhinhimimbotarimova'ea rehe tajipiro'y ti nanongara hugwi – kiroki ahe pojyka, a'e ji pe me. ¹³Pe'ji po pe no: “Tupana'ga oapo mbiara a'ea ti toho ġandevega pype javo. Ga oapo nhanderevega no a'ea pype ti mbiara toho javo,” pe'ji po pe. A'ero pe etehei: “Na jitehe Tupana'ga oapo nhandera'oa tojogwereco-reko ti ġa akwaimbae'ġa kunhangwera'ġa pavēi javo,” pe'ji tehe pe. “Nurā ko pyri nhande ġa nderekohetei. Tireko ti ojipe'ġa nembireko'ġa no,” pe'ji tehe pe. Nanongara rehe ti tapekoi, a'e ji pe me. Tupana'ga oapo tuhē nhanderevega mbiara reheve. Emo po ti ga omomba memei nehē no. Tupana'ga ndoapoi nhandera'oa kia pyvō ti ġa togwereco ġa javo. Oapo ga nhandera'oa nhandeaporoġita reheve a'ea pyvō ti ġa tombohete Jesus Cristo'ga javo. Ga ko nhandepojykaharete'ga. Gaha ti topojyka nhandera'oa nhandeaporoġita reheve. ¹⁴Tupana'ga ombogwera nhandepojykaharete'ga gamanoa hugwi ikwehe. Aerē po ti ga nhande mbogweravi jitehe nehē opopoakara pyvō nehē no.

¹⁵Cristo'gareheva'ero pe pejikoty'a ga pavēi. A'ero penda'oa ko Cristo'ga apoa. Ndapekwahavi pe a'ea naerū? Taperekoi ti ġa'upahara'ġa a'ero. Maranuhūrame po pe imondouhui penda'oa Cristo'ga apoa ġa'upahara'ġa pe ġa nderekovouka jupe naerū? Taperekoukari ti ġa peja'oa

pe, a'e ji. ¹⁶Ga ġa'upaharahēa rereko-rame ġa jikoty'ari ojipejiva'ea'java'ero. Ndapekwahavi pe a'ea naerū? A'ereki Tupana'ga rembikwatijarukara e'i:

“Ġa ojogwerekoro ġwaramo ojipejiva'ea'java'ea akwaimbae'ga kunhahēa pavēi,” e'i ikwatijara.

¹⁷Emo nhanderekorame Cristo'ga pavēi nhande xajikoty'a ojipejiva'ea'java'ero gara'uva pavēi.

¹⁸Taperekouhui tuhē ti ġa a'ero. Ġa nderekouhurame ġa imbote'varuhui gwa'oa pe. Ojipea ġandekote'varuhua ko na rūi ġa pe. ¹⁹Penda'oa ko Tupana'ga ra'uva ruhava. A'ereki gara'uva oko pe pyri jipi. Ndapekwahavi pe a'ea naerū? Tupana'ga omondo gwa'uva, pe imbuhuri pejipyri. Penda'oa ko peapoa rūi a'ero. Penda'oa ko Tupana'ga apoa.

²⁰A'ereki ga Cristo'ga momanouka pe mbopiro'yavo pendekote'varuhua hugwi tapojoyka ti ġa jijive javo. Nurā ti peko katu Tupana'ga mboheteavo.

Cristo'gareheve'ġa nembirekoa

7 Pekwatija pe mbatera imbuhuruka ji ve ikwehe. Takwahavuka ti ji kiro pe me a'ero imombe'ukatuavo ikwatija imondovouka pe me.

Pyry tuhē akwaimbae'ġa pe kunhangwera'ġa nderekoe'ymame novia.

²Emo jara'ġa ojipe'ġa nembireko'ġa potarahivuhu ġa nderekovo. Nurā ji ei reki pe me: Tahembireko po akwaimbae'ġa kunhangwera'ġa pavēi a'ero, a'e ji. A'ero po ġa ġwembireko'ġa jate gwereko hamo.

³Ġwembirekorame nahā po ġa toko a'ero hamo. Hēa ġwembireko'ga potarame togwerekko po ga hēa hamo. Na jitehe ga ġwembirekohēa potarame po hēa togwerekko ga hamo.

⁴Ġwembirekorame po hēa ga rerekoi okovo garemimbotarimova'ea rehe hamo. Na jitehe po ga hēa rerekoi okovo hēaremimbotarimova'ea rehe hamo.

Tokoyme ti ġa ġwemimbotarimova'ea rehe jate. ⁵Hembirekove'ġa ti te'iyme ojohupe a'ero ndorogwerekoi ji nde kiro javo. Emo ojipea ji amombe'u kiro pe me. Po ti pe pe'e na'ē ojohupe: “Xanhi'inhi'i ti Tupana'ga pe. Nurā xajogwerekoyme kiro.” Pe erame a'ea, a'ea rupi jate ko pyry pejogwerekoe'yma. A'ereki ojikwe pe pe'e na'ē: “Ndiajogwerekoi kiro xanhi'inhi'i ti Tupana'ga pe javo,” pe'e na'ē pe ojohupe. Tapekombegwei ti pejogwerekoe'java, a'e ji pe me. Pe ndekombegwerame po ti Satanás'ga ei pe me nehē: “Pereko ti ojipe'ġa a'ero,” e po ti ga pe me nehē. Penhimomiraname'ymame po ti kotihī pe ojipe'ġa potarahivuhui a'ero Satanás'ga nhi'i'ġa rupi pejikovo nehē. Nurā ji ei pe me: Tapekombegwei ti penhimbireko'java a'ero.

⁶Ji nda'ei reki kiro: Ahe nhaporemo ti tahembireko a'ero. Nahā ji ei: Ahe hembirekopotarame ti pyry ahe rembirekoro a'ero nehē. ⁷Ji ve reki koji'i pyry ji javijitehe ġa nahembirekoi ġa potare'yma. Emo Tupana'ga nhande mbokarakatu pa. Jara'ġa Tupana'ga ġa mbokarakatu toko katu ti ġa ġwembirekoe'yma javo. Jara'ġa ga ġa mbokarakatu tahembireko katu ti ġa javo.

⁸Kiro ji ei a'ero hembirekoe'yve'ġa pe aherembirekokwera'ġa pe no. Pyry ġa pe ġa ndekorame ġwembirekoe'ymamo ji javijitehe. ⁹Emo ġa nhimomiraname'ymame ġa potarahivuhuavo tahembireko ti ġa ġa pavēi a'ero. A'ereki nanongara'ġa ġwembirekoe'ymame ġa potarahivuhuhetei novia. Koji'i pyry nanongara'ġa nembirekoro a'ero.

¹⁰Kiro ji ei hembirekove'ġa pe kunhangwera'ġa pe topohiryme ti ġa ġwembireko'ġa hugwi. A'ea ko nhinhi'ġa jate rūi. A'ea ko nhandepojoykaharete'ga ei ġa pe no. ¹¹Kunhangwera'ġa

pohirame ġwembireko'ġa hugwi ji ei ġa pe togwerekokatua'ja ti ġa ġwembireko'ġa jitehe. Ġwembireko'ġa nderekoa'jave'ymame tahembirekoyme ti ġa ojipe'ġa pavēi. Akwaimbae'ġa pe ji ei no topohiryme ti ġa ġwembireko'ġa hugwi, a'e ji nhandepojykaharete'ga nhi'ġa mombe'gwovo.

¹²Jara'ġa pe ji ei kiro. Tupana'ga nhi'ġa ji namombe'ui kiro ġa pe. Jihi a'e ġa pe. Po Cristo'gareheve'ga rembirekohēa ndojikogi Cristo'ga rehe. Po hēa pohipotare'ymame ga hugwi topohiryme ti ga hēa hugwi a'ero. ¹³Na jitehe ji ei no: Po Cristo'garehevehēa rembireko'ga ndojikogi Cristo'ga rehe. Po ga pohipotare'ymame hēa hugwi topohiryme ti hēa ga hugwi a'ero. ¹⁴A'ereki ga Tupana'gareheve'ġa'jave'ga ga rekoro ġwaramo ġwembirekohēa pavēi Cristo'garehevehēa pavēi. Na jitehe kiroki hēa ndojikogi Cristo'ga rehe – hēa ko Tupana'gareheve'ġa'javehēa hēa rekoro ġwaramo ġwembireko'ga pavēi Cristo'gareheve'ga pavēi. Po na rūi hamo, a'ero po ġanda'yra'ġa Tupana'gareheve'ġarūive'ġa ja hamo. Ġanda'yra'ġa ko Tupana'gareheve'ġa'jave'ġa tuhē reki.

¹⁵Tupana'ga e'i ojilheve'ġa pe nhaporemo: “Pejogwereko katu ti,” ei ga. Kiroki ġa ndojikogi Cristo'ga rehe – ġa pohipotarame ġwembireko'ġa hugwi Cristo'gareheve'ġa hugwi, na ġa pohiri ġa hugwi a'ero. Naname ko Cristo'gareheve'ġa piro'yro ġa hugwi a'ero. ¹⁶A'e reki ji kunhangwera'ġa pe: Mara'ngu po ti nde enhimbireko'ga mbojikoguka Cristo'ga rehe nehē? Igwete ji ei akwaimbae'ġa pe: Mara'ngu po ti nde enhimbirekohēa mbojikoguka Cristo'ga rehe jitehe nehē no?

Nahā ti peko

Tupana'ga remimo'ēa rupi

¹⁷Po nahā pendekoagwera Tupana'ga pe mo'ērame ojive ikwehe nahā jitehe ti peko a'ero kiro. A'ereki nahā nhandepojykaharete'ga pe mongo pe mbokarakat-uavo. A'ea ji ei pe me. A'ea jitehe ji ei Cristo'gareheve'ġa pe nhaporemo jihorame Tupana'ga mbohete'hava pype ġa mbo'embo'ērame jipi. ¹⁸Judeus'ġa okytiuka gwa'yra'ġa nakwanhapi'ria ġa pita'ngirame. Po judeusramo pe ndekoi Tupana'ga pemo'ērame ojive tapeavykyi ti ika'ēagwera a'ero tiukwahavyme ti javo. Po judeus'ġarūiva'ero pe ndekoi Tupana'ga pemo'ērame tapekytiukari ti ġa pe penhakwanhapira. ¹⁹Na ġa ndekoi jate ojikytiukare'ymame. Na jitehe na ġa ndekoi jate ojikytiukarame. A'ereki nanongara rehe rūi Tupana'ga oko. Ġa onhi'ipo'rurame a'ea rehe Tupana'ga reko.

²⁰A'e ji pe me a'ero: Po nahā pe ndekoi Tupana'ga pemo'ērame nahā jitehe ti peko. ²¹Tupana'ga pemo'ērame ojive po pe poravykytehei ojipe'ga pe pejipiro'yangave'yma penhimboporavykyve'ga hugwi. Tapevy'aruhui ti a'ea rehe. Nandejate ti peko a'ero pejiporavykyavo ga pe. A'erorame tehe ga pe mbopiro'ypotarame ojihugwi, pejirokwa ti a'ero pejigwovo ga hugwi. ²²Kiroki ġa ndipiro'yi ojipe'ġa hugwi nhandepojykaharete'ga omo'ērame – ġa ipiro'y reki okote'varuhua hugwi. A'ereki nhandepojykaharete'ga ġa mbopiro'y jugwi ġa mongovo ġwemimbotarimova'ea rehe. Kiroki ġa ipiro'y ojipe'ġa hugwi Cristo'ga omo'ērame – ġa ndipiro'yi reki Cristo'ga hugwi. A'ereki ga ġa mongo ġwemimbotarimova'ea rehe. ²³Tupana'ga omomanouka Cristo'ga pe ndepyga ikwehe tapojyka ti ġa jijive javo. Peko ti garemimbotarimova'ea

rehe a'ero. Tapekoi ti ojipe'ğa nemimbotarimova'ea rehe a'ero okote'varuhuve'ğa nemimbotarimova'ea rehe. ²⁴Nhiirũ, a'ea'ja ji pe me: Po nahã pe ndekoi Tupana'ga pemo'ërame ikwehe, nahã ti peko jitehe pejikoty'a Tupana'ga pavëi.

Hembirekoe'ÿve'ğa

²⁵Ikwatijarame ji ve pe ei ikwehe: “Marã re po hembirekoe'ÿve'ğa ndekoi a'ero hamo kunhangwera'ğa?” pe'e pe ikwehe. Kiro ji imombe'ui pe me a'ero. Nhandepojykaharete'ga nde'i reki ji ve a'ea rehe. Jihi a'e a'ero imombe'gwovo pe me. A'ereki nhandepojykaharete'ga omombyry ji ve. Nurã po ahe ojiko ji rehe. ²⁶A'ero ji ei kiro pe me: Mbatera rahyağwama ġwaramo pyry akwaimbae'ğa ndekoi jitehe okoagwera rehe. ²⁷Enhimbirekojiperame ti terei a'ero tapohi ti hëa hugwi javo. Enhimbirekoe'ymame ti terei tanhirembireko ti kiro javo. ²⁸Emo enhimbirekorame nde nderekote'varuhui. Hembirekoe'ÿvehëa na jitehe ġwembirekorame po ti hëa ndokote'varuhui a'ero. Emo penembirekorame koji'i po ti pe ikwahavi hahya nehë pejikovo avo vyva koty nehë. Ndapotari ji hahya pe me novia. Nurã ji ei pe me: Pyry pe napenembirekoi ġa potaruhue'yma.

²⁹Nhiirũ, nokombegwei po ti Cristo'ga ura'java mbapava koty nehë, a'e ji pe me. Nurã ji ei akwaimbae'ğa pe hembirekove'ğa pe a'ero toko po ġa hembirekoe'ÿve'ğa'java'ero hamo. A'ereki hembirekoe'ÿve'ğa ndokoi ağwamova'ea rehe. A'ereki a'ea kotihĩ momina. Ġa ja po hembirekove'ğa ndekoi a'ero hamo, a'e ji pe me. ³⁰Kiroki ġa ojehe'o hete kiro – toko po ġa ojehe'oe'ÿve'ğa javijitehe hamo. Kiroki ġa ojai hete kiro – toko po ġa ijaje'ÿve'ğa javijitehe hamo. Kiroki ġa

opyhypyhy mbatera kiro – toko po ġa ġa ja hamo – kiroki ġa okoe'yma mbatera rehe nhandeapoa rüi reki javo jupe. ³¹Kiroki ġa opo'ru vvyakotyva'ea – toko po ġa ġa ja hamo – kiroki ġa ndokoi vvyakotyva'ea rehe jate. A'ereki vyva ağwamova'ea mominağwama nhande hugwi.

³²Apota ji pepiro'ya nhağatarahiva'ea hugwi. Akwaimbae'ğa hembirekoe'ÿve'ğa oko hete Tupana'ga rehe tonhimohë Tupana'ga ji rehe javo. ³³Hembirekove'ğa ki a'e te oko hete vvyakotyva'ea rehe no tonhimohë nhirembirekohëa ji rehe javo. ³⁴Mokõi ġa'agatara a'ero. Oko pota ġa Tupana'ga rehe novia. Emo ġa oko pota ġwembireko'ğa ndehe no. Nanongara ko ndapyryhetei a'ero.

Kunhangwera'ğa na jitehe hembirekoe'ÿve'ğa aherembirekokwera'ğa no. Oko hete ġa Tupana'ga rehe tako pa ti garemimbotarimova'ea rehe javo. Hembirekove'ğa ki a'e te oko hete vvyakotyva'ea rehe no tonhimohë nhirembireko'ga ji rehe javo.

³⁵A'e ji a'ea pe me topopoko ti ji javo. Ji nda'epotari pe me: “Na rüi peko. Na rüi peko.” Nda'ei ji a'ea. Toko katu ti ġa javo ji ei pe me. Peko hete ti Tupana'ga remimbotarimova'ea rehe pejeaporogitakaturu nehë, a'e ji pe me.

³⁶Po ojipe'ga ei ġwembirekoruamahëa pe: “Xajogwerekoyme ti.” Emo po aerë ga ei oyvyteri pe: “Ndapryryvi reki a'ea hëa pe,” e po ga. “Apotarahi ji hëa no. Areko pota ji hehã a'ero hamo,” e po ga. Tahembireko tuhë ti ga hëa pavëi a'ero ġwemimbotarimo. Ndokote'varuhui reki ga ġwembirekorame hëa pavëi.

³⁷Ojipe'ga po e'i oyvyteri pe: “Ndarekoi tuhë ti ji nhinhimbirekoruamahëa pavëi,” e po ga. Ojipe'ğa rüi e'i ga pe. Ga tuhë e'i ojive ġwemimbotarimo. Ndotarahivuhui po ga hëa no. Pyry po ga nahembirekoi

hêa pavêi a'ero hamo. ³⁸Nahã a'ero. Kiroki ga hembireko kunhangwerahêa pavêi – pyry tuhê ga hêa rerekoï a'ero. Kiroki ga nahembirekoï kunhangwerahêa pavêi – koji'i pyry reki garekoa a'ero.

³⁹Hembirekovehêa po nahembirekoa'javi ojipe'ga pavêi hamo hêarembireko'ga manoe'ymame hamo. Ahe manorame hêa piro'yro ahe hugwi. A'ero po pyry hêa rembirekoro ojipe'ga pavêi ġwemimbotarimo. Jesus Cristo'gareheve'ga jate po hêa gwereko hamo. ⁴⁰Emo koji'i hêa roryvamo ġwembirekoa'jave'ymame. Jihi reki a'e a'ea pe me. Tupana'ga ra'uva po ji mbo'e a'ea rehe no.

Ikwava'eġipyra ha'angava pe

8 Tamombe'u kiro pe me mbiara ikwava'eġipyra ha'angava pe ġwemimbohete'hara pe. “Mara'ngu po opyryvamo Tupana'ga pe nhande i'urame a'ea?” pe'e pe ji ve ikwatija ikwehe. Pepyteripeve'ġa e'i reki: “Nhande nhaporemotikwaha mbatera,” ei ġa. A'iti nhande tikwaha, a'e ji. Emo nhande ikwahavame mbatera xanhimbohete pota reki. Hovai jate nhanenhoarôheterame nhande nhombojikogi Cristo'ga rehe. ²Kiroki ġa e'i tehe ojive akwaha ji mbatera javo – ġa ndokwahakatui ve a'ero. ³Hovai jate kiroki ġa oarô hete Tupana'ga – Tupana'ga okwaha hete ġa ojihe ġa ndekoheterame.

⁴Tamombe'u kiro a'ero mbiara ikwava'eġipyra ha'angava pe. Tikwaha nhande ġanemimbohete'hara. A'ea ko ha'angavatehea reki a. Tupana'ga jate oko Tupanamo. Jara ndogwerekoi. Tikwaha nhande a'ea. ⁵Ojipe'ġa e'i: “Gwereco tupana yvagi pe yvya koty onhimongyavo yvaga jara pavêi,” ei ġa. Ġa pe po gwereco a'ea. ⁶Nhande ve ki a'e te gwereco ojipejive'ga

jate Tupana'ga nhandervete'ga. Gaha oapopavuka mbatera hako. Ga rehe nhande rekoï xako ti garemimbotarimova'ea rehe javo. Ojipeji jate ko nhandepojykaharete'ga Jesus Cristo'ga. Gaha oapo pa mbatera hako. Tupana'ga oapopavuka ga pe. Gaha nhandereaporoġita mbopyahu nhande rerekovo no.

⁷Jararamo nhande tikwaha a'ea. Jara'ġa ki a'e te ndokwahavi a'ea. A'ereki ġa ojipokwaha ha'angava mbohetea rehe Tupana'garũiva'ea mbohetea rehe ojikoga renonde Jesus'ga rehe. Aġwamo ki a'e te Jesus'gareheva'ero ġa ei ha'angavatehea jupe novia. Emo ojipokwahava ġwaramo ġa ei jitehe kiro mbiara pe ikwava'eġipyra pe: “A'ea ko Tupana'garũiva'ea apoa.” A'ero i'urame po ġa ei oyvyteri pe: “Mara'ngu po Tupana'ga nharô'e'yma ahe i'urame? Anhimbote'varuhu po ji a'ea uro ġwaramo,” e po ġa oyvyteri pe. A'ereki ġa ndokwahakatui ve. ⁸Tupana'ga nde'i nhande ve nhande i'urame. Ga nde'i jitehe nhande i'ue'ymame. A'ereki nianemombyryvi i'urame. I'ue'ymame nianembote'varuhui no. A'ea ġa ndokwahakatui ve.

⁹A'e reki ji pe me a'ero: Tapemongote'varuhui ti ġa. Pehe pe'e: “Nanhimbote'varuhui ji i'upavame mbatera,” pe'e pe. Emo ojipe'ġa ndokwahavi ve a'ea. A'ero po ġa ei: “Cristo'gareheva'ero nhande nhimbote'varuhui nhande jupavame mbatera,” e po ġa. Tapemongote'varuhui ti ġa a'ero i'gwovouka ġa pe. ¹⁰Po nde i'ui Tupana'garũiva'ea rongapype, a'ero po ga nde repiagi. A'ero po ga ei: “Ga okwaha hete mbatera. Igwete ga i'ui reki Tupana'garũiva'ea rupiara,” e po ga nde mombegwovo. “Ga javijitehe ti ta'u no,” e po ga. A'ero po ga i'ui a. Emo ga pe po ndapyryvi ga

i'urame. A'ereki ovyvteri pe ga etehei: "Jesus'gareheva'ero ji nhimbote'varuhui ji i'urame Tupana'garüiva'ea rupiara," e'i tehe ga. ¹¹Ga ndokwahakatui ve. Nde ki a'e te erekwaha nhanerembi'ua nianhimbote'varuhui reki javo. Nerembikwahava reki gamongote'varuhua'gwama nde i'urame g'andovaki. ¹²Ga ko neirü'ga. Ga repyga Cristo'ga omano no tamombo ti garekote'varuhua javo. Nde ereko te'varuhu enhirü'ga pe i'gwovouka ga pe pyryve'y mame ga pe. Nahã nde ereko te'varuhu Cristo'ga pe no. ¹³Nurã ji ei: Po ti nhirembi'ua nhiirü'ga mongote'varuhui nehë, a'ero po ti ji nda'ua'gwami mbiara tamongote'varuhuyime ti ga javo g'waramo.

Paulova'ea onhimombe'u Jesus'ga moirüharamo

9 Jipiro'y ko ji ojipe'ga hugwi. Ji ko Jesus Cristo'ga moirüharamo ako. A'ereki ji ahepia ga ikwehe nhandepojkaharete'ga. Ji ve ga pe mbojikoguka ojihe ikwehe. ²Ojipe'ga po e'i ji ve Jesus'ga moirühara'ga rüi. Pe ki a'e te pe'e ji ve Jesus'ga moirühara'ga tuhë. Jukwaha reki a'ea. A'ereki pehe ko nhiremimbojikohara. A'ereki ji ve nhandepojkaharete'ga onhimoirüuka nahã pe mbojikoguka ojihe.

³Ojipe'ga e'i tehe ji ve: "Po Jesus'ga moirüharamo nde rekoi hamo, a'ero po na rüi nde rekoi hamo," e'i tehe ga ji ve. Nahã ji ei a'ero nhinhimombe'gwovo g'ga pe: ⁴Jesus'ga moirüharamo ore Jesus'ga mombe'umbe'ui ojipe'ga pe. A'ero po pyry tuhë orerenduhara'ga imbuhuri mbatera ore ve ikwepykavamo hamo novia. ⁵Jesus'ga moirüharamo jara'ga nembirekoro Jesus'gareheve'ga pavëi. Jesus'ga reki'yra'ga ko na, Pedro'ga no. Gã g'wembireko'ga nderohorame ojupi ojipe'ga imondoi mbatera g'ga pe no.

Po ore rembirekoro Jesus'gareheve'ga pavëi hamo, a'ero po pyry ore g'ga nderohoi ore rupi hamo novia. ⁶Jesus'ga moirüharamo jara'ga Jesus'ga mombe'urame ganenduhara'ga omondo mbatera g'ga pe toporavykyyme ti g'ga ojipea rehe mbatera pyhyga javo. Ore po na jitehe no hamo jihi Barnabé'ga pavëi. Pyry po ore ndoroporavykyi ojipea rehe mbatera pyhyga orojive hamo novia. A'ereki ore na jitehe Jesus'ga mombe'umbe'u ojipe'ga pe jipi novia.

⁷Soldados'ga tavukarame g'anduvihava'ga omondo mbatera g'ga pe. Gã ndoporavykyi ojipea rehe no tipyhy ti mbatera nhandejive javo. Ganduvihava'ga omondo g'ga pe. Oro ityhara'ga no. Gã o'u yva'ia g'wemitymagwera oporavykyagwera rehe. Na jitehe oporavykyagwera rehe ovelhas repiakatuhara'ga o'u ika'mbya ovelhas hugwi.

⁸Nanongara pe nhande epavi vvyakotyva'ero. Nhande jate rüi reki xa'e. A'ereki Tupana'ga okwatijaruka nanongara Moisésva'ea pe hako. ⁹A'ea ikwatijarame Moisésva'ea ei a'ero:

"Tapembojurutyvukari yuranuhã a'ea ipyrüpyrugame ipi'rogame japea ha'yinha hugwi.

Na i'ui oporavykyro g'waramo," ei ahe ikwatijarame g'wemimbo'eagwera hako.

Gara pe ikwatijara i'ei? Yuranuhã rehe jate Tupana'ga a'gataramo ikwatijarukarame naerü? ¹⁰Ore repyga jate rüi Tupana'ga ei naerü? Ore repyga tuhë reki Tupana'ga ei ikwatijaruka hako togwereko ti g'ga mbatera javo hako. Nurã ore Jesus'ga mombe'urame po orerenduhara'ga tombuhu mbatera ore ve hamo. Ore ko ityhara'gajava'ea. Hyvykoirame ityma renonde po ityhara'ga ei hamo: "Aerë po ti ji i'ui kohoa pora nehë," e po g'ga hamo. Gãhã no – kiroki g'ga onupanupã ipi'roga

japea ha'yinha hugwi. Ipi'rogame po ġa ei aerē ti ta'u nehē javo hamo. ¹¹Ore na jitehe no a'ero. Ore Jesus'ga mombe'umbe'urame pe me po tiruahū pe me pe imbuhurame mbatera ore ve naerū? Pyry tuhē reki pe imbuhuri ore ve novīa. ¹²Po pyry ojipe'ġa ei pe me mbatera rehe, ore kaitu po pyry ore ei pe me hamo novīa.

A'erorame tehe ore ndoro'ei reki pe me pembuhu ti mbatera ore ve javo. Po ore ei pe me mbatera rehe, a'ero po ojipe'ġa ete'varuhui ore ve ore Cristo'ga mombe'urame. “Mbatera rehe jate ġa Cristo'ga mombe'ui ore ve,” e po ġa. “Nurā ore norohendupotara'javi gamombe'ua,” e po ġa ore mombe'ute'varuhuavo. Nurā ore ndoro'ei pe me mbatera rehe jipi. Oronhimomirana ore hahyparavuhua pe orokovo jipi timombigyme ti pyryva'ea mombe'ua javo ġwaramo.

¹³Oro ġa – kiroki ġa oporavyky judeus'ġa jatykahavuhua pype – ġa o'u pevova'ea ojipe'ġa nembikwava'eġa jipi. Ġa inoġame mbiara ikwava'ehava rehe tikwava'ē Tupana'ga pe javo ġa opojyka mo ojive. Pekwaha pe a'ea. ¹⁴A'ea'java'ea pe nhandepojykharete'ga ei ore ve no: “Kiroki ġa omombe'u katu pyryva'ea jipi – ġanenduhara'ġa po omondo mbatera ġa pe a'ea rehe hamo,” ei ga.

¹⁵Pyry po pe imbuhuri mbatera ji ve Jesus'ga mombe'ua rehe hamo novīa. Emo ji ndapojykai mbatera pe hugwi. Ji ikwatijarukarame kiro pe me ji nda'ei: “Tapojyka ti mbatera pe hugwi.” Ji ndapojykai tuhē reki pe hugwi. Nhimanoa ko koji'i pyry ji ve a'ea hohe. Anhimbohete ji nhirembipojykae'yma rehe. Te'iyme ti ġa ji ve a'ero: “Paulo'ga onhimbohete tehe reki. A'ereki ga opojyka mbatera ġa hugwi,” te'iyme ti ġa ji ve a'ero. ¹⁶Emo pyryva'ea mombe'urame ji nanhimbohetei

a'ea rehe jipi. A'ereki Tupana'ga ji mondouka a'ea rehe tuhē. “Emombe'u ti Jesus'ga mombe'upyryva,” ei ga ji ve ikwehe. Po ji nahendukatui Tupana'ga nhi'iġa Jesus'ga mombe'gwove'y, a'ero po ite'varuhu ji ve. ¹⁷⁻¹⁸Po nhiremimbotarimo ji Jesus'ga mombe'umbe'ui jipi, a'ero po pyry ġa imbuhuri mbatera ji ve hamo. Po nhiremimbotarimo rūi Tupana'ga ji mondoukari ġa pyri ga mombe'gwovouka ji ve, a'ero po pyry ji ve ji ndapojykai mbatera ojipe'ġa hugwi ji Jesus'ga mombe'urame ġa pe. A'ero po ji ga mombe'ui ġa pe mbatera rehe rūi.

Paulova'ea ombojiko pota ahe Jesus'ga rehe

¹⁹Jipiro'y ji ojipe'ġa hugwi nhaporemō novīa. Emo ġandeaporoġita rupi nhaporemō ji nhimondoi reki tambojiko ti koji'ive'ġa Jesus'ga rehe javo. ²⁰Ji Jesus'ga mombe'urame judeus'ġa pe ġandeaporoġita rupi ji hoi a'ero tambojiko ti ġa Jesus'ga rehe javo. Jipiro'y ji Moisésva'ea remimbo'eagwera hugwi novīa. Emo judeus'ġa a'ea ġwendu katu. A'ero ji ġa javijitehe hendukatui no tambojiko ti ġa Jesus'ga rehe javo. ²¹Na jitehe Jesus'ga mombe'urame judeus'ġarūive'ġa pe ġandeaporoġita rupi ji hoi no tambojiko ti ġa Jesus'ga rehe javo. Ġa ndogwerekoi Moisésva'ea remimbo'eagwera. Nurā jirekorame ġapyteri pe ji ndakoi hehe no. Ji nda'ei reki: Ji ndakoi Tupana'ga nhi'iġa rehe. A'ea rūi ji a'e. A'ereki ji ako tuhē Cristo'ga nhi'iġa rupi. ²²Jirekorame ġapyteri pe – kiroki ġa ndokwahakatui ojikogame Jesus'ga rehe – ikwahakatue'yve'ġa'java'ero ji rekoi tambojiko hete ti ġa Jesus'ga rehe javo. Jihojihorame ojipe'ġa pyteri pe ġa javijitehe ji rekoi a'ero nahā ti tambojiko jara'ġa mo Jesus'ga rehe javo. ²³Nahā ji rekorekoi ġapyteri pe a'ero tokwaha pa ti ġa Jesus'ga

mombe'ua. Akwahavuka ji Jesus'ga ġa pe Tupana'ga ti tomomyry ġa pe javo. A'ereki imomyryvame ġa pe ga omomyry ji ve no.

²⁴ Penembikwahava pe kiro ji ei pe me. Ġa nhaġanhaname ji ypy ti tavahē javo, he'yjuhuve'ġa onha novīa. Emo ojipejive'ga jate ga ypy ovahē. Ga pe ġa imondoi pyryva'ea a'ero ikwepykavamo. Ga javijitehe ti pejirokwa pejikokatuheteavo Tupana'ga ti tomomyry ji ve a'ero nehē javo. ²⁵ Kiroki ġa onha hete tapyhy ti pyryva'ea javo – ojikwe ġa nhaġanhahetei jipi onhimboitavo tanhaġatu kwaha ti javo. Nhande ki a'e te xako katu katu hete jipi xako katu kwaha ti javo. Kiroki ġa onha hete pyryva'ea rehe – pyrygwereuhuva'ea rehe reki ġa ndekoi novīa ka'atehea apopyra rehe oakāġareheva'ea rehe. Emo a'ea kotihī opa ġa hugwi. Nhande ki a'e te pyryheteva'ea rehe nhande rekoi avuiramava'ea rehe. A'ereki nhanderuvaġwama Tupana'ga pyri namomini. ²⁶ Onhaname ġa hokatui tavahē tuhē ti javo. Na jitehe ji rekokatui tavahē tuhē ti Tupana'ga pyri javo.

Ojipe'ġa okwaokwaramame ojogwehe ġa opoa mondokatui toho ti jipoa ga rehei katu javo. Na jitehe ji rekokatui taho ti Tupana'ga rehei katu javo.

²⁷ Amombe'umbe'u ji ojipe'ġa pe jipi: “Peko katu ti Jesus'ga remimbotarimova'ea rehe. A'ero po ti Tupana'ga imomyryvi pe me nehē,” a'e ji ġa pe jipi. Jihi na jitehe ako katu a'ea rehe no Tupana'ga ti tomomyry ji ve javo. Ji nanhimongoukari nhiremimbotarimova'ea rehe a'ero, te'iyme ti ga ji ve: “Namomyryva'javi reki ji nde ve.”

Tapembohetei Tupana'garūiva'ea

10 Nhiirū, tapekwahava'ja ti nhaneramonhava'ea rekoagwera Moisésva'eareheva'ea rekoagwera. Ohorame Egitopeva'ea gwyrā hugwi

ahe oho pa yvaġatiġa gwyrī hako – kiroki yvaġatiġa ahererohohava hako. Oho pa katu ahe yvya pikaġa rupi ypiahua pytera rupi o'yahava. ² Ohorame yvaġatiġa gwyrī ahe nhiboukwahapavi Moisésva'eareheva'ero ohorame yvya pikaġa rupi ypiahua pytera rupi. ³ Ahe nhaporemo o'u maná – a'ea Tupana'ga ombuhuruka ahe ve yvaga hugwi aherembi'uramo. ⁴ Ahe nhaporemo o'u yhya no – kiroki Tupana'ga ombuhuruka ahe ve toy'u pa ti ġa javo. A'ereki Tupana'ga ombuhuruka yhya ahe ve itauhua hugwi. Cristo'ga pe ji ei reki ita mombe'gwovo. A'ereki Cristo'ga ombuhuruka yhya ahe ve ogwovo ahe rupi. ⁵ Nahā Tupana'ga imomyryhetei ahe ve novīa. Emo ahe rekouhurame ite'varuhuva'ea rehe onhimongyavo ga nhimonha'ngahetei ahery'juhua rehe ahe apitiuka ahera'oa momboruka ongae'yi me hako.

⁶ Ahemombe'upyra nhande momoranduvi nhande moġitavo. Ahe ja rūi ti xako a'ero. Tipotaruhyme ti ite'varuhuva'ea. ⁷ Ahery'juhua ombohete ha'angava Tupana'garūiva'ea no hako. Tupana'ga rembikwatijarukara ahe mombe'u javo: “O'uo'u ġa oina toryva apovo.

A'ero ġa pyi o'ama Tupana'garūiva'ea mboheteavo,” e'i ikwatijara ahe mombe'gwovo hako.

Ahe ja rūi ti xako a'ero. Timboheteyme ti ha'angava Tupana'garūiva'ea.

⁸ Ahery'juhua gwereko ojipeva'ea rembirekova'ea hako. Nurā ahe manoi ara rupi ve vinte e trēs milve'ġa onhimongyavo. A'ereki Tupana'ga oapitiuka ahe hako. Ahe ja rūi ti xako a'ero. Tirekoyme ti ojipe'ġa nembireko'ġa.

⁹ Ahery'juhua ombokwerajahi nhandepojoykaharete'ga onhiroyrōyromo jipi hako. Nurā ga mboja mondomondoi ahe ve ahe hu'uuka ahe apitiuka hako.

Ahe ja rúi ti xako a'ero. Timbokw-erajahivyme ti nhandepojykaharete'ga monhimonha'ngavo.

¹⁰ Ahere'yjuhua e'ie'i te'varuhu onhi-royröyromo jipi hako. Nurā Tupana'ga ahe apitiukari ojipyrive'ga pe. Ahe ja rúi ti xako a'ero. Xa'ete'varuhuyeme ti nhanenhiroyröe'yma.

¹¹ Nahanahā ahe rekoi hako. A'ea koi ojipe'ga momorandu. Igwete Tupana'ga ikwatijarukari aherekoagwera mombe'gwovouka a'ea ti tapemoğita javo nhande ve. Tapekote'varuhui ti a'ero. A'ereki momina ġwerī vyva vyvareheva'ea reheve nhande hugwi.

¹² Tape'ei ti pejive: “Jijikohetero ġwaramo Cristo'ga rehe po ti ji ndakote'varuhua'javi nehē,” tape'ei ti. Mara'ngu po ti pe kotihī pejikote'varuhua'java nehē? Penhimboko'i ti. Pejapyaka katu ti tapekote'varuhua'javyme ti a'ero.

¹³ Pekwaha pe mbatera rahya jipi. Nanongara jitehe reki ojipe'ga okwaha no. Emo po ti Tupana'ga oho ġwembi'ea rupi pe pokoga jipi. Ga nomondoahivuhuukari hahyheteuhuva'ea pe me. Hahyrame pe me po ti ga pe mbopopoakari hehe nehē. Ga po ti pe mbo'e nehē nahā ti peko javo nehē. A'ero po ti pe nhimomiranambavi hahya pe nehē.

¹⁴ Nhiirū, tapembohetei'i ti ha'angava Tupana'garūiva'ea.

¹⁵ Pekwaha hete pe mbatera, a'e ji pe me. Penhimombaragwaha hete ti a'itituhēva'ea rehe a'ero kiro ji nhi'iğame pe me. ¹⁶ Amoamome nhande i'ui vinho pāo raygwe'roga reheve xajapyaka kiro Cristo'ga manoagwera rehe javo. Nhande i'urame vinho copopypeva'ea nhande ei Tupana'ga pe: “Ndepyry hete nde Cristo'ga rekoa reka'vogauka ga momanomouka ore ve,” xa'e nhande ga pe. Nhande i'urame vinho copopypeva'ea nhande jogwerekoi

nhanenhimbojikoty'a Cristo'ga pavēi garekoa rerekovo. Nhande i'urame pāo nhanerembihaygwe'roga nhande jogwerekoi nhanenhimbojikoty'a

Cristo'ga pavēi Cristo'ga ra'oa rerekovo.

¹⁷ Nhandere'yjuhu nhande novīa. Emo nhande xajogwerekoi pa nhandejikoty'a Cristo'ga pavēi ojipejiva'ero. A'ereki nhande nhaporemo ti'u akoja jitehe pāo ojipejiva'ea.

¹⁸ Pehepia ti judeus'ga ndekoagwera no. Gweru ġa mbiara jipi imondovouka Tupana'ga pe ikwava'ēhava rehe. Aerē ġa i'ui mo. I'urame Tupana'gapeva'ea ġa jogwerekoi ojikoty'a Tupana'ga pavēi.

¹⁹ Oro Tupana'garūiva'eapeva'ea, marāi ji jupe a'ero? Oko tehe reki Tupana'garūiva'ea, a'e ji, ġanembikwava'eğā pavēi – kiroki ikwava'embyra Tupana'garūiva'ea

pe. ²⁰ Imondorame mbatera jupe ikwava'ēhava rehe Tupana'ga pe rúi ġa imondoi. Omondo ġa Diabo'gapyri'ea pe reki anhağa pe, a'e ji. Ndotari ji pejikoty'ara Diabo'gapyri'ea pavēi. ²¹ Pe'u pe copopypeva'ea nhandepojykaharete'gapeva'ea.

Tape'ui po pe copopypeva'ea Diabo'gapyri'ea'eapeva'ea no hamo. Pe'u pe mbatera ikwava'embyra nhandepojykaharete'ga pe. Tape'ui po pe mbatera ikwava'embyra Diabo'gapyri'ea pe

no hamo. ²² I'urame a'eapeva'ea po ti nhande nhandepojykaharete'ga monhimboahivuhui nhandejive nehē. A'ero po ti ga imbohahyukari nhande ve nehē. A'ereki ga ipopoakaruhe hete nhande hohe pa.

Ji rupi jitehe ti peho, ei ahe

²³ Pe'ji po pe: “Cristo'gareheva'ero ġwaramo nhande ndikwakuva'javi. A'ero ji rekoi nhiremimbotarimova'ea rehe,” pe'ji po pe. Na tuhē nhande ndikwakuva'javi novīa. Emo amoamome ndapyryvi reki ojipe'ga pe nhande

rekorame nhaneremimbotarimova'ea rehe. Amoamome nhanderekorame nhaneremimbotarimova'ea rehe nhande ndipokopokogi reki ojipe'ġa Cristo'gareheve'ġa. ²⁴Nhandejive jate rūi po nhande imombyryvi hamo. Timombyry po nhande ojipe'ġa pe hamo no.

²⁵Nahā ti peko a'ero. Pe'u pa ti mbiara ipyhygame ima'ēhai pe. Tape'ei ti ġa pe: “Pemombe'u ti ji ve. Omondo jipe ġa agwa Tupana'garūiva'ea pe ikwawa'ēhava rehe inoġa? Marā a'ero?” Tape'ei ti a'ea ġa pe. Pe'u pa ti jave'yma. Tapemongotehei ti pejipy'a mbatera rehe i'gwovo a'ero. ²⁶A'reki Tupana'ga mombe'uhava e'i:

“Yvya ko nhandepojykaharete'ga apoa vvyakotyva'eareheva'ea nhaporemno,” e'i ikwatijara imombe'gwovo. Pyry tuhē nhande i'ui garembiapoa a'ero.

²⁷Po Cristo'gareheve'garūive'ga ei pe me: “Pejijo i'gwovo ji pyri,” e po ga. Pehopotarame ti peho ga pyri a'ero i'gwovo. Pe'u pa ti garemimbuhura. Tape'ei ti ga pe: “Marā? Eremondo jipe nde agwa Tupana'garūiva'ea pe ikwawa'eġa inoġa?” Tape'ei a'ea ga pe. Pe'u pa ti imongotehe'e'yma pejipy'a hehe i'gwovo pa ga pyri. ²⁸Hovai jate po ojipe'ga ei pe me: “Okwawa'ē ġa agwa Tupana'garūiva'ea pe.” Po ga erame a'ea pe me tape'ui ti a'ero penhaġataruhuramo ga rehe – kiroki ga omombe'u pe me. A'reki ovyteri pe ga e'i jupe: “Po Cristo'gareheve'ġa ndo'ui nanongara hamo,” ei ga. ²⁹Pe me ko pyry pe i'ui novīa. Emo ga pe ndapyryvi i'ua. Nurā tape'ui a'ero.

Pe'e po pe ji ve a'ero: “Marā naerū? Jipiro'y ji jijkwakuva hugwi i'gwovo pa mbatera. Maraname ji nda'ui naerū ġa eteherame jupe ahe ndo'ui javo?” pe'e po pe ji ve. ³⁰“Turame jipi ji ei Tupana'ga pe: ‘Ndepyry hete nde imbuhu-

ruka mbatera ji ve,’ a'e ji ga pe,” pe'e po pe ji ve. “Maranuhūrame ġa ete'varuhui ji ve nhirembi'ua rehe ji ekaturame Tupana'ga pe i'gwovo naerū?” pe'e po pe ji ve.

³¹Nahā a'ero, a'e ji. Peko katu ti mbatera urame mbatera aporame no pejikovo katu pa. A'ero po ti ojipe'ġa pe ndepiagame Tupana'ga mbohetei nehē. “Ndepyry hete nde ġa mongokatuavo,” e po ti ġa Tupana'ga pe a'ero pe mombe'gwovo nehē. ³²Peko katu ti a'ero. Tapemongote'varuhui ti judeus'ġa. Tapemongote'varuhui ti judeus'ġarūive'ġa no. Tupana'gareheve'ġa ti tapemongote'varuhui Jesus'gareheve'ġa. ³³Ji rupi jitehe ti peko katu a'ero. Ji tamonhimoheureka pa ojipe'ġa jijihe jipi. Namombyrypotari ji jijive jate. Ġa pe nhaporemno ji imombyrypotari jipi tojiko ti ġa Jesus'ga rehe javo.

11 Cristo'ga rupi jitehe ji hoi. Na jitehe ti peho ji rupi.

Kunhangwera'ġa ndekoa ġa jatykarama

²Pyry hete pe napemokan'hymi jipi jirekoagwera pejipyri. Peho pe nhiremimbo'ea rupi no. A'reki Cristo'gareheve'ġa nemimombe'ua rehe ji pe mbo'ei.

³Takwahavuka ti a'ero pe me. Cristo'ga ko huvihava'ga akwaimbae'ġa pe. Akwaimbae'ġa ko huvihava'ga ġwembireko'ġa pe. Tupana'ga ko huvihava'ga Cristo'ga pe. ⁴Ndapyryvi a'ero akwaimbae'ġa nhakaġahovi onhi'ġame Tupana'ga pe ġandovaki Tupana'ga mombe'urame ojipe'ġa pe no. Onhakaġahovame po ġa imbote'varuhui Cristo'ga pe ga ko jiruvihava'ga rūi javo.

⁵Emo kunhangwera'ġa nhakaġahove'yname ndapyryvi ġa nhi'ġame Tupana'ga pe ġandovaki ġa Tupana'ga mombe'urame ojipe'ġa

pe no. Onhakağahove'ymame po ğa ei: "Nhirembireko'ga ko huvihava rūi ji ve," e po ğa. Nanongara'ğa ko ğa ja – kiroki ğa, ojipe'ğa opī ğa'ava ğa hugwi tipoyjaryme ti ğa javo. ⁶Onhakağahove'ymame po ğa tokyti pa o'ava a'ero hamo. Po ğa ndopotari opoyjayjare'ymamo oapina rehe, a'ero po ğa tonhakağaho hamo. Tonhakağaho po ğa onhi'igame Tupana'ga pe ğandovaki ga mombe'urame no hamo.

⁷Akwaimbae'ğa po nonhakağahovi hamo. A'ereki Tupana'ga oapo akwaimbae'ğa oji'java'ero. Ğandea-poroğita Tupana'ga reaporoğita ja. Kunhangwera'ğa ki a'e te ğandea-poroğita akwaimbae'ğa ndea-poroğita ja. ⁸Tupana'ga ndoapoi reki akwaimba'eva'ea kunhangwerava'ea ra'oa pyvõ. Ga oapo kunhangwerava'ea akwaimba'eva'ea nharukağa pyvõ hako. ⁹Na jitehe Tupana'ga ndoapoi akwaimba'eva'ea kunhangwerava'ea pe. Ga oapo kunhangwerava'ea akwaimba'eva'ea pe topoko ti hēa ga javo hako. ¹⁰A'ero po kunhangwera'ğa tuhē e'i onhakağahova pe hamo yvagipeve'ğa nembiepiaga ğwaramo. ¹¹Ojikoty'aro ğwaramo nhandepojykaharete'ga pavēi ğa jikogi ojogwehe jipi kunhangwera'ğa akwaimbae'ğa pavēi. ¹²A'ereki ymya Tupana'ga oapo kunhangwerava'ea akwaimba'eva'ea nharukağa pyvõ. Nahā kunhangwerava'ea ohē akwaimba'eva'ea hugwi. Emo kiro akwaimbae'ğa o'a kunhangwera'ğa hugwi. Tupana'ga reki oapopavuka okovo.

¹³Pehe ti penhimombaragwaha hehe. Pyry pe me kunhangwera'ğa nhi'igame Tupana'ga pe ğandovaki ğa nhakağahove'ymame naerū? Ahā, a'e ji. ¹⁴Pekwaha pe pejiyvyteri pe akwaimbae'ğa avukuhua ğambopoyjayjare'yma. ¹⁵Kunhangwera'ğa avukuhua ki a'e te ğambokatua rupiara. A'ereki Tupana'ga

omondo a'ea ğa pe toakağaho'i ti ğa a'ea pyvõ javo. ¹⁶Momina nhinhi'igā a'ea rehe a'ero. Po ojipe'ğa ji rayvapotari ğa'akağahova rehe, a'ero po ji ei ğa pe: Na tuhē ore rekoi. Nahā jara'ğa ndekoi no Cristo'gareheve'ğa ojatykarame Tupana'ga mboheteavo.

Ahe o'u ikwahava'java Cristo'ga manoagwera

¹⁷Kiro pe mbo'erame po ti ji nopombohetei nehē. Anhi'igāhy po ti ji pe me nehē. A'ereki pe jatykarame Tupana'ga mboheteavo a'ea ko pendekokatuağwama rūi reki. Peko te'varuhu reki pe. ¹⁸Tanhi'ĩ na'ē pe me pejogwayvara rehe a'ero. A'ereki ojipe'ğa omombe'u a'ea ji ve. "Corintopeve'ğa ojatykarame ğa jogwayvayvari jipi. Ğa ndojihe'akatui," ei ğa pe mombe'gwovo ji ve. Arovia gwere ji ğanhi'igā. ¹⁹Tupana'ga po e'i a'ero: "Na ğa jogwayvari tomboukwaha ti okokatuve'ğa a'ero." ²⁰Pejatykarame pe ei: "Ti'u ti nhandejapyakavo nhandepojykaharete'ga rehe," pe'e tehe pe jipi. Emo reki pe ndapekoi ga rehe pejikote'varuhuro ğwaramo i'urame. ²¹Pejihe reki pe peko. A'ereki i'urame jararamo pe pe'u jipe ima'ēa renonde. Jara'ğa ndogwerekoi reki. Nurā ko ty'ara jara'ğa jukai. Jara'ğa ki a'e te heagwryr vinho i'uhetero ğwaramo. ²²Ndaperekoi tuhē po pe onga naerū tape'u ipype? Ndapekoa'javi po pe Tupana'gareheve'ğa ndehe naerū imbatere'ýve'ğa mbopoyjayjare'yma naerū? Marāi po ti ji a'ero pe me nehē naerū? Opombohete po ti ji a'ea rehe naerū? Nopombohetei tuhē po ti pe a'ero nehē.

²³Amombe'u ko ji pe me nhandepojykaharete'ga remimbo'eagwera ikwehe – a'ea ga omombe'uuka ji ve. Nahā a'ero. Omanoa renonde Jesus'ga rekoi ğwemimbo'ehara'ğa pavēi ppytunimo ik-

wehe. Judas'va'ea omondouka ġwerī ga guardas'ġa po pe tojuka ti ġa ga javo. A'ea renonde Jesus'ga ipyhygi pāo. ²⁴Igwete ga ei Tupana'ga pe: “Ndepyry hete nde imbuhua ore ve,” ei Jesus'ga javo ga pe. Igwete ga haygwe'rogwe'rogi imondovo ġwemimbo'ehara'ġa pe. “A'ea ko jira'oa, a'e ji jupe,” ei ga ġa pe. “Pe'u kiro. A'ereki jira'oa ji anhiwawa'ē kiro pe ndepykaramo nhimanorame,” ei ga. “Aerē ti pe'ua'jaa'ja pāo a'ero tanhimoka'nhymyme ti,” ei Jesus'ga ġwemimbo'ehara'ġa pe ikwehe.

²⁵Na jitehe ġa i'urē mbatera Jesus'ga ipyhygi copo vinho ryrua. Igwete ga imondoi ġa pe javo. “Pe'u kiro copopyeva'ea,” ei ga. Igwete ga imombe'ui gwekoa ġa pe. “Aheka'voguka po ti ji jirekoa ġa pe jijijukauka nehē,” ei ga. “Nahā po ti ji manoi vvyakotyve'ġa ndepyga. A'ereki Tupana'ga e'i ipyahuva'ea imombe'gwovo. ‘Garekoa reka'vogame po ti ji imombori ġandekote'varuhua ġa hugwi,’ ei Tupana'ga,” ei ga. “Nurā jirekoa reka'voga ġwaramo a'iti hete tuhē po ti Tupana'ga imombori he'yjuhuve'ġa ndekote'varuhua ġa hugwi nehē ġwembi'ea rupi,” ei Jesus'ga ġa pe. “Pe'u ti a'ero vinho copopyeva'ea. Pe i'ua'jaa'javame ji kwahava'ja a'ero nehē,” ei Jesus'ga ġwemimbo'ehara'ġa pe. ²⁶A'ea ko Jesus'ga nhi'iġagwera ikwehe. Igwete ji ei pe me: Garura'java renonde nahā po ti pe i'ua'jaa'javi pāo copopyeva'ea reheve. I'ua nanani po ti pe ikwahavukari ojipe'ġa pe gamanoagwera nehē.

²⁷Peko katu ti a'ero i'urame pāo copopyeva'ea reheve Cristo'ga manoagwera herekokatuavo. Kiroki ga oko te'varuhu i'gwovo – ga ombotegwete Cristo'ga ra'oa garekoa reheve, ga ombotegwete gamanoagwera a'ero. ²⁸Nurā ti pekwha na'ē

pejeaporoġita i'ua renonde. Pendeaporoġita pyryvame ti pe'u pāo copopyeva'ea reheve herekokatuavo a'ero nehē. ²⁹⁻³⁰Pepyteripeve'ġa ki a'e te nonhimombaragwahavi nhandepojykaharete'ga manoagwera rehe ġa i'urame pāo copopyeva'ea reheve. Nanongara'ġa pe Tupana'ga ombohahyuka a'ero. Nurā pepyteripeve'ġa tetirūaramo opoakare'yma onhimongyavo. Jara'ġa omano no. ³¹Po ti nhande ikwahavi nhandeaporoġitapyryva na'ē i'ua renonde, a'ero po ti ga nombohahyukari nhande ve nehē. ³²Imbohahyukaramo nhande ve ga nhande mbo'ei nhanderekote'varuhua rehe tomombi ti ġa a'ea javo. Ga nhande mbo'ei te'iyme ti ga nhanderekote'varuhua pe o'rame oarōe'ŷve'ġa pe nehē ġa mondovo hahyva'ea ruvihava pype nehē.

³³Nhiirū, pejatykaramo i'gwovo Cristo'ga manoagwera kwahava'java tape'una'ēi ti a'ero. Pe'ji ti pejohupe: “Na ti ġa ndupavi na'ē,” pe'ji ti. ³⁴Tape'una'ēi ti mbatera Tupana'ga ti tombohahyukaryme pe me. Po ti ty'ara jara'ġa jukahetei, a'ero po ti ġa ġwonga pe na'ē i'ui mo hamo.

Jihorame pe pyri po ti ji pe mbo'ei jara rehe pe nderekovo nehē.

Tupana'ga ra'uva ahe mbokarakatu

12 Nhiirū, tamombe'u ti kiro pe me Tupana'ga ra'uva remimbuhura Cristo'gareheve'ġa pe. A'ereki a'ea rehe pe ikwatijari ji ve ikwehe. A'ea ji tamombe'u katu kiro pe me tapekwaha hete ti javo. ²Pekwaha pe pejikoagwera. Pe ndapejikogi Cristo'ga rehe ikwehe. Nurā ġa pe mbopogwepogweuhui ġwemimbotarimova'ea rupi imboheteuka pe me ha'angava Tupana'garūiva'ea okojirūiva'ea. ³A'ero ji takwahavuka kiro pe me Tupana'ga ra'uva remimbo'ea. Tupana'ga ra'uva

ombo'era me ġa nombotegwetei Jesus'ga a'ero. Tupana'ga ra'uva ombo'era me jate reki ġa ei: “Jesus'ga ko orepojkaharetero oko,” ei ġa.

⁴Tupana'ga ra'uva ombuhu paravuhu nhandekarakatua. Gara'uva jitehe reki ombuhu pa nhande ve nhande nanenani.

⁵Nhandeporavykya ojoatyatyvi ojohugwi novia. Emo Jesus'ga pe jitehe nhande xaporavyky nhandekovo.

⁶Nhandekarakatua ojoatyatyvi ojohugwi novia. Emo Tupana'ga jitehe nhande mbokarakatu pa nhande rerekovo.

⁷Tupana'ga gwepiuka gwa'uva remimbuhura nhande nanenani topoko pa ti ġa ojipe'ġa javo. ⁸Nahã Tupana'ga ra'uva nhande mbokarakatu pa. Ojipe'ga pe gara'uva omombe'uuka Tupana'ga rembikwahava. Tupana'ga ra'uva jitehe ombo'euka ojipe'ga pe a'itituhêva'ea kwahava rehe.

⁹Gara'uva jitehe ombojiko hete ojipe'ga Tupana'ga rehe. A'ea jitehe omombiguka ojipe'ga pe ġatetirúa ġa hugwi. ¹⁰A'ea jitehe oapouka ahemonhimomby'ava'ea ojipe'ga pe. Ojipe'ga pe a'ea omombe'uuka Tupana'ga nhi'ġa. Tupana'ga ra'uva omombaragwahavuka ojipe'ga pe ġwemimbokarakatua. A'ero ga ikwahavi javo Tupana'ga ra'uva ġa mbokarakaturame. Ga ikwahavi javo Tupana'ga ra'ubarũiva'ea ġa mbokarakaturame. Tupana'ga ra'uva ombokarakatu ojipe'ga monhi'ĩparavuhuavo. A'ero ko ganhi'ġa yvyakotyve'ġa nembikwahave'ỹva'ea.

Ojipe'ga pe Tupana'ga ra'uva okwahavuka akoja'ga nhi'ġa imombe'ukatuavouka nhanerembikwahave'ỹva'ea tokwaha pa ti ġa javo. ¹¹Tupana'ga ra'uva jitehe ombokarakatu pa ġa a'ero. A'ea jate ombokarakatu paravuhu ġa naġanani ġwemimbotarimo okovo.

He'yi nhandera'oareheva'ea

¹²Ta'e ti kiro nhandera'oa'java'ea mombe'gwovo. Ojipeji ahera'oa reki novia. Emo ahera'oa gwereko he'yiva'ea ojihe: ahetia, ahepoti'a, ahepy'a no. Ahera'oareheva'ea nhaporemo ojihe'a reki ojogwehe onhimongovo ojipejiva'ero ahera'oro. Na jitehe nhande re'yiro Cristo'gareheva'ero nhanenhimongyavo novia. Emo nhande nhaporemo xako ojipejiva'ea'java'ero Cristo'ga pavêi. ¹³A'ereki Tupana'ga ra'uva nhande mongo pa ojipejiva'ea'java'ero. Nhande xako paravuhu novia. Jara'ġa ko judeusramo, jara'ġa judeus'ġarũiva'ero. Jara'ġa oporavyky tehe ojipe'ġa pe opiro'ye'yma ġa hugwi. Jara'ġa oporavyky opiro'yro ojipe'ġa hugwi. Nhande pyri nhaporemo ko Tupana'ga ombuhu gwa'uva jitehe.

¹⁴Pehepia ahera'oa a'ero. Ojipejiva'ea jate rui ahera'oareheva'ea. He'yiva'ea reki ahera'oa gwereko ojihe. ¹⁵Po ahepya ei: “Ji ko ahepoa rui. Ji ahera'oareheva'ea rui reki a'ero.” Ahepya erame a'ea po i'etehei ikwahave'yma javo. A'ereki ahepya ko ahera'oareheva'ero tuhê reki oko. ¹⁶Po aheapyakwara ei: “Ji ko ahereakwara rui. Ji ahera'oareheva'ea rui reki a'ero.” Aheapyakwara erame a'ea po i'etehei. A'ereki aheapyakwara ko ahera'oareheva'ero tuhê reki oko. Na jitehe nhande re'yiro Cristo'gareheva'ero nhandekarakatuparavuhuavo ojipe'ġa pokoga. Ojipejive'ga jate rui reki Cristo'gareheva'ero. Po ojipe'ga ei: “Ikarakatu ġa japovo ahemonhimomby'ava'ea. Ji ndajikarakatui japovo a'ea. Ji Cristo'gareheva'ea rui reki a'ero.” Ga erame a'ea po ga etehei ikwahave'yma. A'ereki ga Cristo'gareheva'ero tuhê reki oko.

¹⁷A'ea'ja ji pe me. Pehepia ahera'oa. Po ahereakwara jate hekorame gara

pyvō po ahe henduvi hamo naerū? Po aheapyakwara jate hekorame gara pyvō po ahe hetuni a'ero hamo naerū? Nahā ji ei Cristo'gareheve'ga mombegwovo a'ero no. Po ahemonhimomby'ava'ea apohara'ga jate ga ndekorame ma'ga po omombe'u Tupana'ga ojipe'ga pe hamo naerū? ¹⁸⁻²⁰ Ahera'oareheva'ea nhaporemeki reki Tupana'ga omongo katu ahera'oa rehe gwemimbotarimo. Po heheva'ea jate hekorame ojipejiva'ea jate, marā po ahera'oa rekoī a'ero hamo naerū – kiroki a'ea rehe oko heheva'ea? He'yi reki ahera'oareheva'ea. Emo ojipejiva'ea ahera'oa. Na jitehe nhande nanenani Tupana'ga nhande mongoi ojiheva'ero nhande mbokarakatuparavuhuavo gwemimbotarimo. Po ojipejive'ga jate ga rekorame Cristo'gareheva'ero marā po nhande xajihe'a ojogwehe Cristo'ga pavēi hamo naerū? Nhandere'yjuhu reki nhande Cristo'gareheva'ero. Emo nhande xako ojipejiva'ea'java'ero Cristo'ga pavēi nhandekarakaturo nhandejopokopokoga.

²¹ Ahereakwara nde'i ahepoa pe: “Ji ndajikogi nde rehe,” nde'i jupe. Na jitehe aheaka'ga nde'i ahepya pe no: “Ji ndajikogi nde rehe,” nde'i jupe. A'ereki ahera'oareheva'ea ojiko tuhē ojogwehegwehe. Na jitehe Cristo'gareheve'ga jikogi ojogwehegwehe no.

²² Jara pe nhandera'oareheva'ea pe nhande ei ipopoakare'ŷva'ea. Emo xajiko hete reki nhande nanongara rehe. ²³ Jara pe nhande ei okoteheva'ea. A'ea nhande imbojigwagi tireko katu ti javo. Jara nhande ndihepiukari ojipe'ga pe. A'ea rehe nhande timongi katu tapy'ynhapira a'ero tohepiagyme ti ga javo. ²⁴ Kiroki koji'i ikatu nhande ve nhandera'oareheva'ea – a'ea nhande nimbojigwagi a'ero. Tupana'ga tuhē ombojihe'a pa ahera'oareheva'ea tombojigwa hete ti ga okoteheva'ea

javo nhande ve. ²⁵ Nahā Tupana'ga imbojihe'akatui ahera'oareheva'ea a'ero tokote'varuhuyme ti heheva'ea ojohupeupe javo. “Ti'agata pa ti ahera'oareheva'ea ojogwehegwehe,” ei Tupana'ga. Na jitehe Tupana'ga nhande mbojihe'akatui ojipejiva'ea'java'ero tokote'varuhuyme ti Cristo'gareheve'ga ojohupe javo. “Ti'agata pa ti ga ojogwehegwehe ojogwerekokatuavo,” ei Tupana'ga nhande ve. ²⁶ Hahyrame ojipejiva'ea pe ahera'oareheva'ea pe hahy jara pe nhaporemō a'ero. Ga imombyryvame ojipejiva'ea pe a'ea ko pyry jara pe nhaporemō no. Na jitehe hahyrame ojipejive'ga pe Cristo'gareheve'ga pe hahy jara'ga pe nhaporemō Cristo'gareheve'ga pe nhaporemō. Ojipe'ga imombyryvame ojipejive'ga pe Cristo'gareheve'ga pe jara'ga ndorypavamo ga pavēi a'ero.

²⁷ Penhinanhinani peko Cristo'gareheva'ero. Igwete ojipejiva'ero pe jihe'ari ojogwehe Cristo'ga pavēi. ²⁸ A'ero pe jatykatykai Tupana'ga mboheteavo. Igwete Tupana'ga pepyteripeve'ga mo'emo'ei tojopokopoko ti ga javo. Jara'ga pe ga ei: “Ga hohe pa po ti pe. Cristo'ga moirūharamo po ti pe peko nehē,” ei ga. Jara'ga pe ga ei: “Cristo'ga moirūhara'ga ndehohyva'ero po ti pe peko. Pe po ti nhinhi'iga momb'uharamo peko nehē,” ei ga. Jara'ga pe Tupana'ga ei: “Nhinhi'iga momb'uhara'ga ndehohyva'ero po ti pe peko. Ojipe'ga mbo'eharamo po ti pe peko nehē tapemongo ti ga Cristo'ga nhi'iga rupi,” ei ga ga pe. Jara'ga pe Tupana'ga ei: “Pe po ti peapo ahemonhimomby'ava'ea nehē.” Jara'ga pe ga ei: “Pe po ti pemombiguka ojipe'ga tetirūa ga hugwi nehē.” Jara'ga pe ga ei: “Pe po ti ojipe'ga pokopoko imbatere'ŷve'ga nehē ipopoakare'ŷve'ga nehē no.” Jara'ga pe Tupana'ga ei: “Pe po ti ojipe'ga

moğitai ġa mondomondovo.” Jara'ġa pe ga ei: “Opombokarakatu po ti ji pe monhi'iparavuhavo nehē. Penhi'ġa po ti vvyakotyve'ġa nembikwahave'ŷva'ea a'ero nehē,” ei Tupana'ga ġa pe.

²⁹ Ğa nhaporemoo rūi reki Cristo'ga moirūhara'ġa a'ero. Ğa nhaporemoo rūi Tupana'ga nhi'ġa mombe'uhara'ġa. Ğa nhaporemoo rūi ġambo'ehara'ġa. Ğa nhaporemoo rūi oapo ahemonhimomby'ava'ea. ³⁰ Ğa nhaporemoo rūi Tupana'ga ġa mbokarakatui imombigauka ġa pe ojipe'ġa tetirūa ġa hugwi. Ğa nhaporemoo rūi Tupana'ga ġa monhi'ġi imongovo ġanhi'ġa nhanerembikwahave'ŷva'ero. Ğa pe nhaporemoo rūi Tupana'ga imombe'ukwahavukari ġanhi'ġa nhanerembikwahave'ŷva'ea. ³¹ Pepota tuhē ti pejive a'ero Tupana'ga ra'uva remimbuhura a'ea remimbokarakatua – kiroki koji'i pyryva'ea ojipea hohe.

Igwete ji kiro imombe'una'ei pe me penemiarōhetea tapendeaporoğita katu ti javo. A'ereki koji'i pyry hete tuhē nhande ojipe'ġa arō hete a.

Tiarō hete nhande ojipe'ġa

13 Po nhande nhi'ġi hajiheve'ġa nhi'ġimo yvagipeve'ġa nhi'ġimo no. Po nhande niarōi ahe nhanenhi'ġame ġanhi'ġimo, a'ero po nhande nhi'itehei reki imotininiuhūva'ea ja hahyahivuhuva'ea ja.

² Po Tupana'ga nhande mbokarakatui imombe'gwovouka onhi'ġa. Po nhande niarōi ahe imombe'urame, a'ero po nhande rekotehei reki.

Po nhande ikwahapavi mbatera ikwahava Tupana'ga rembikwahava onhimiva'ea. Po nhande niarōi ahe nhande ikwahapavame mbatera, a'ero po nhande rekotehei reki.

Nhande jikohetero ġwaramo Tupana'ga rehe po ga nhande pokogi

vvytyruhua mbojipe'auka nhande ve nhande erame jupe pepe'a javo. Po nhande niarōi ahe nhandejikoheterame Tupana'ga rehe nahā javo, a'ero po nhande rekotehei reki.

³ Po nhande ima'ema'embavi nhanembatera imbatere'ŷve'ġa pe. Po nhande niarōi ahe nhande ima'embavame, a'ero po nhande ima'etehei. Nhaneremima'embava nomombyryvi reki nhande ve.

Po ġa ei nhande ve: “Pe pohire'yma ġwaramo Cristo'ga hugwi po ti ore imbokaipavi penda'oa nehē,” e po ġa nhande ve. Nhandepohipotare'ymame ga hugwi po nhande ikwava'eği nhandera'oa ġa pe a'ero tombokai ti ġa javo. Po nhande niarōi ahe nhanenhi'wava'eġame ġa pe, a'ero po nhande nhikwava'etehei reki. Nhanenhi'wava'eġa nomombyryvi reki nhande ve.

⁴ Nhande ojipe'ġa arōheterame nhande nianhimonha'ngajipei ġa ndehe jipi. Timombyry nhande ġa pe. Nhande ojipe'ġa arōheterame nhande nianhimyrōi ġa ndehe. Nianhimbohetei nhande ji ko ġa hohe jave'yma. ⁵ Ğa arōheterame nhande xako katu tuhē ġa pe. Nhandejihe jate rūi nhande xako. Nhande nianhimboahivi ġa pe. Nhande ndikwahava'ja'javi ojipe'ġa ndekote'varuhua nhandejihe. ⁶ Ğa arōheterame nhande nianderoryvi ġandekote'varuhua rehe. Ğandekokatua rehe nhande roryroryvamo. ⁷ Ğa arōheterame nhande xanhimomirana jipi ġa ndekote'varuhurame nhandejihe. Tiarō hete nhande avuirama. “Aerē po ti pyryvamo nehē,” xa'e nhande jipi. Nhande xajiko ojipe'ġa ndehe jipi. Xanhimomirana nhande jipi a'ero.

⁸ Ğa arōheterame nhande niarombigi tuhē ġa. Opi po ti nhandekarakatua nehē Tupana'ga remimbuhura. Tupana'ga nhi'ġa mombe'ua po ti opi. Ğanhi'ġa po ti opi no

nhanerembikwahave'ýva'ea. Mbatera kwahava po ti opi nehẽ no. ⁹Aḡwamo ndikwahapavi nhande. Nhande nimombe'ukwahapavi Tupana'ga nhi'ĩga no. ¹⁰Tupana'ga ki a'e te okwaha pa. Cristo'ga rurame po ti opa nhanerembikwahapave'yma nehẽ.

¹¹Jivoja'irame ji ndakwahapavi ikwehe. Tayri'ga ja ji nhi'ĩgi a'ero ikwehe. Ndajireaporoḡitakatui ji no. Nanhimombaragwahakatui ji mbatera rehe no jivoja'iro ḡwaramo ikwehe. Aerẽ jiyvuakarama ji pohiri tayri'ga ndeaporoḡita'java'ea hugwi.

¹²Hepiagame espelho pyvõ nhande ndihepiakatuhetei. A'ereki nhandera'angava tehe nhande tihepia. Na jitehe aḡwamo nhande ndikwahahetei Tupana'ga repiagemyame. Aerẽ po ti nhande a'ea ga repiakatui ga kwahava nehẽ. Ojogwovavo po ti nhande jogwepiagi Tupana'ga pavẽi. Aḡwamo nhande ndikwahapavi ga. Ga ki a'e te nhande kwaha hete pa. Na jitehe po ti nhande ga kwahahetei nhandekovo ga pyri nehẽ no.

¹³Nahã hekoi avuiramava'ea a'ero: Xajiko nhande Tupana'ga rehe. Tikwaha nhande pyryvaḡwama. Tiarõ hete nhande ojipe'ga. Pyry Tupana'ga pe nhande jikogame ga rehe. Pyry nhande ikwahavame pyryvaḡwama no.

Johe'i tehe reki pyry Tupana'ga pe nhanderemiarõhetea.

Ḡanhi'ĩga

nhanerembikwahave'ýva'ea

14 Pejirokwa ti ojipe'ga arõheteavo a'ero. Pepota ti Tupana'ga ra'uva remimbuhura penhimbokarakatua. Pepota ti pejikarakatua Tupana'ga nhi'ĩga mombe'ua rehe kaitu.

²Tupana'ga ra'uva ombokarakatu ojipe'ga monhi'ĩga. A'ero ḡanhi'ĩga

nhanerembikwahave'ymaḡwama. Nahã onhi'ĩgame ḡa nhi'ĩgi Tupana'ga pe a'ero. Nhande ve rõi reki ḡa onhi'ĩ. A'ereki nhande ndikwahavi nanongara ḡanhi'ĩga. ³Emo kiroki ḡa omombe'u Tupana'ga nhi'ĩga ikwahavuka ojipe'ga pe – ḡa onhi'ĩ nhande ve tuhẽ. A'ero ḡa nhande mbojikoheteukari Jesus'ga rehe. Onoḡatu ḡa nhandepy'a no. ⁴Kiroki ḡa ḡanhi'ĩga reko nhanerembikwahave'ýva'ero – ḡa onhimbojiko hete Tupana'ga rehe. Ḡa ki a'e te – kiroki ḡa omombe'u Tupana'ga nhi'ĩga – ḡa ombojikoguka pa Jesus'gareheve'ḡa ga rehe a'ero.

⁵Apota po ji pe napenani penhi'ĩga hekorame nhanerembikwahave'ýva'ero novĩa. Koji'i reki ji apota penemimombe'ua Tupana'ga nhi'ĩga rehe. Nanongara'ga nemimombe'ua koji'i pyry ojipe'ga nhi'ĩga hohe nhanerembikwahave'ýva'ea hohe, a'e ji. A'ereki ḡa omombe'u katu Tupana'ga nhi'ĩga. Kiroki ḡanhi'ĩga ikwahavipyre'ýva'ea – a'ea nhande ndikwahavi. Ojipe'ga ikwahavukarama ḡanhi'ĩga nhande ve a'ea ko pyry jitehe no. A'ero ḡa Jesus'gareheve'ḡa mbojikohetei Jesus'ga rehe imombe'urame ḡa pe.

⁶Nhiirũ, po ti nhinhi'ĩga nhanerembikwahave'ýva'ea ji horame pe pyri nehẽ, a'ero po ti ji ndopopokogi tuhẽ nehẽ. Po ti ji imombe'ui pe me Tupana'ga rembikwahavukara ikwahavuka mbatera pe me, a'ero po ti ji pe pokogi nehẽ. Po ti ji imombe'ui Tupana'ga nhi'ĩga pe me pe mbo'eavo a'itituhẽva'ea rehe, a'ero po ti ji pe pokogi nehẽ no.

⁷Ehepia ko imonhi'ingava jiru'a'java'ea violão no heaporoḡitae'ýva'ea. Inhi'ĩgatueymame po nhande niambaragwahavi inhimby'ya rehe. ⁸Opy ḡa trombeta soldados'ga momoranduva tapetavuka ti ḡa pe kiro javo. Po trombeta nonhi'ĩgatui ikwahavukare'yma ḡa pe, a'ero po ti

soldados'ġa nonhimboavujikweri tuhē otavukara rehe.

⁹Na jitehe po ti penhi'iġa oko aherembikwahave'ŷva'ero, a'ero po ti ġa ndokwahavi pe nhi'iġame ġa pe a'ero nehē. “Onhi'ī tehe po ġa upa,” e po ti ġa pe me nehē. ¹⁰Gwereko paravuhu hete po vyyakotyve'ġa nhi'iġa ojoatytyviva'ea. Ojogwe'ya'ġa okwaha reki onhonhi'inhi'iġa. ¹¹Emo ji ikwahave'ymame ojipe'ga nhi'iġa ga ko hajiheva'ea ji ve. Ji hajiheva'ea ga pe no.

¹²Oro pe, pe nhi'iġame ojipe'ġa pe tokwaha ti ġa penhi'iġa. Pepota pe Tupana'ga ra'uva remimbuhura penhimbokarakatua pejikovo. Pepota hete ti a'ero penhimbokarakatua – kiroki a'ea nhaporemō Jesus'gareheve'ġa mbojiko-hetei Jesus'ga rehe.

¹³Nurā ji ei pe me: Ġanhi'iġa rekorame nhanerembikwahave'ŷva'ero te'i ti ġa Tupana'ga pe a'ero: “Nhimbokarakatua'ja ti. A'ero po ti ji imombe'ukatui nhinhi'iġa ġa pe nehē tokwaha ti ġa javo,” te'i ti ġa Tupana'ga pe. ¹⁴Nhinhi'iġa rekorame nhanerembikwahave'ŷva'ero nhinhi'iġame Tupana'ga pe, jilhi anhi'ī. Emo nhiakaġa ndokwahavi a'ea.

¹⁵Marā po ti ji rekoī a'ero nehē naerū? Anhi'ī po ti ji Tupana'ga pe nhinhi'iġa rekorame nhanerembikwahave'ŷva'ero. Anhi'ī po ti ji ga pe nhiakaġa ikwahavame nehē no. Na jitehe po ti ji nhimby'yi nhinhimby'ya rekorame nhanerembikwahave'ŷva'ero. Anhimby'yi po ti ji nhiakaġa ikwahavame nehē no. ¹⁶Pejatyka pe jipi Tupana'ga mboheteavo ndepyyri nde javo ga pe. Po nenhi'iġa rekoī nhanerembikwahave'ŷva'ero nde nhi'iġame Tupana'ga pe, a'ero po ti marā ikwahave'ŷve'ga ei amém na tuhē javo nde nhi'imbavame nehē naerū? A'ereki ga ndokwahavi nde nhi'iġame.

¹⁷Pyry hete po nenhi'iġa Tupana'ga pe ovuhu. Emo nde nerembojikogi ojipe'ga Tupana'ga rehe. A'ereki ga ndokwahavi nde nhi'iġame.

¹⁸Pe hohe pa ji nhi'inhi'iġi nhinhi'iġa rekorame nhanerembikwahave'ŷva'ea novia. Igwete ji ei Tupana'ga pe: “Pyry hete nde ji mbokarakatui a'ea rehe jipi,” a'e ji ga pe. ¹⁹Emo nhande jatykaramē jipi koji'i pyry ji ve nhinhi'iġa rekoī ikwahavukava'ea tambo'e ti ojipe'ġa a'ea pyvō. Po xunhi hete ji nhi'iġi ġa pe novia. Emo ġa okwaha pa reki. Po ji nhi'inhi'ihetei nhinhi'iġa rekorame nhanerembikwahave'ŷva'ero, a'ero po ndapyyryvi ġa pe. A'ereki ġa ndokwahavi reki nhirembi'ea.

²⁰Nhiirū, ipita'ngive'ġa ndokote'varuhukwahavi. Ġa ja ti peko a'ero pejikote'varuhukwahave'yma. Tayri'ġa ndaheaporoġitakatui okovo. Ġa ja rūi ti peko a'ero pejeaporoġitarame. Peyvuakara ġwaramo ti tapendeaporoġita katu.

²¹Aherembikwatijara omombe'u Tupana'ga nhi'iġa ga judeus'ga mombe'urame. Nahā Tupana'ga ei: “Jireheve'ġa nohendukatui nhinhi'iġa. Nurā po ti ji hajiheve'ġa mondoukari ġa monhi'iġuka ġa pe tokwaha ti ġa nhiremimbo'ea javo novia,” ei Tupana'ga. “Hajiheva'ero ġwaramo ko ġanhi'iġa jireheve'ġa nembikwahave'ŷva'ea. Emo ġanhi'iġa vehevi po ti nohendukatuukari jireheve'ġa pe nhiremimbo'ea nehē,” ei Tupana'ga judeus'ga remiendu've'yma imombe'gwovo.

²²Nurā ji ei pe me: Tupana'ga ġanhi'iġa mongo nhanerembikwahave'ŷva'ero Jesus'gareheve'ġaruive'ġa ti tokwaha jipopoakara javo. Nhande ki a'e te Jesus'gareheva'ero tikwahavipe gapopoakara. Tupana'ga onhi'iġa omombe'uuka Jesus'gareheve'ġa ti

tokwaha javo. Jesus'gareheve'garüive'ğa pe ki a'e te Tupana'ga ndokwahavukari a'ea. ²³Pejatyka po pe Tupana'ga mboheteavo jipi. Po ti penhi'ğa nhaporemo nhanerembikwahave'yva'ea ikwahave'yve'ğa ndurame pepyteri pe Jesus'gareheve'garüive'ğa ndurame no. A'ero po ti ға ei nehë: “Mbipe hete ғанhi'ğa. Heagwyry pa ға a,” e po ti ға pe me nehë. ²⁴Po ti pe nhaporemo imombe'umbe'ui Tupana'ga nhi'ğa Jesus'gareheve'garüive'ga rurame pepyteri pe ikwahave'yve'ga rurame no. Henduvame penemimombe'ua po ti ga ei: “Kiro ji ikwahavi jirekote'varuhua. Penhi'ğa nhaporemo omombe'u katu ji ve Tupana'ga rembi'ea jirekote'varuhua pe,” e po ti ga nehë. ²⁵Omohe po ti ga gweaporoğitate'varuhua oyvyteripeva'ea pendovaki nehë. A'ero po ti ga nhova'apyni Tupana'ga mboheteavo ndepyry hete nde javo nehë. “Tupana'ga oko tuhë pepyteri pe,” e po ti ga pe me nehë.

Nahã nhande reko nhandejatykaram

²⁶Marã a'ero, nhiirü? Pejatykaram jipi Tupana'ga mboheteavo jara'ğa onhimby'yi Tupana'ga pe. Jara'ğa ombo'e ojipe'ğa. Jara'ğa omombe'u Tupana'ga rembikwahavukara. Jara'ğa nhi'ğa ko penembikwahave'yva'ea. Jara'ğa omombe'u katu akoja'ğa nhi'ğa penembikwahave'yva'ea tokwaha ti ға javo. Na tuhë ti peko a'ero pejopokopokoga penhombojikokijoga Tupana'ga rehe. ²⁷Po ti penembikwahave'yva'ea ғанhi'ğa pe jatykaram mokonha'ğa po ti onhi'i a'ero hamo. Ndahe'yive'ğa trësve'ğahoherüive'ğa po ti onhi'i hamo. Ojopy'rupy'ru po ti ға onhi'ğa hamo. A'ero po ti ojipe'ga imombe'umbe'ui ғанhi'ğa tokwaha ti ға javo hamo. ²⁸Po ti nimombe'uhavi ғанhi'ğa pe

tonhi'ğyme ti ға pendovaki a'ero. Pendovakie'y ti ға tonhi'i Tupana'ga pe okovo.

²⁹Oro Tupana'ga nhi'ğa mombe'uhara'ğa no. Na mokonha'ğa nhi'ği, trësve'ğa po. A'ero po ti jara'ğa japyakai ғанhi'ğa rehe nahanahã javo hamo. ³⁰Po ti Tupana'ga ikwahavukarame mbatera ojipe'ga pe ga apygame pepyteri pe, onhi'ğypyve'ga po ti opi hamo ji py'rovo ti ga omombe'u kiro a'ero javo hamo. ³¹Pe nhaporemo ti pemombe'umbe'u Tupana'ga nhi'ğa a'ero pejopy'rupy'ruavo nhande nhaporemo tikwaha ti henduva javo. Tapenhombojiko pa ti Tupana'ga rehe a'ero no. ³²Tupana'ga nhi'ğa mombe'uhara'ğa imombe'upotaram ға imombe'ui. Opipotaram ға pigi no. ³³⁻³⁴Pejopy'rupy'rue'ymame hahyahivamo penhi'ğa. Nanongara rehe Tupana'ga ndokoi. Pejogwerekokatukatua rehe ga reko.

Pe jatykaram po kunhangwera'ğa opi hamo Tupana'ga nhi'ğa henduva onhi'ğe'yma hamo. Nahã Tupana'gareheve'ğa ndekopavi no ojatykaram ga mboheteavo. Moisésva'ea rembikwatijara e'i jupe no. ³⁵Ikwahapotaram mbatera po ғwonga pype kunhangwera'ğa ei ғwembireko'ğa pe marã javo hamo. Ndi poyjayjari po kunhangwera'ğa onhi'ğame pe jatykaram Jesus'gareheve'a'ero hamo.

³⁶Marã pe ndekouhui naerü? Peheypyuhu pemombe'u Tupana'ga nhi'ğa raikwehe naerü? Pe me jate Tupana'ga ombuhuruka onhi'ğa raikwehe naerü? Ahã reki. ³⁷Po pepyteripeve'ğa ei ojive: “Jihi ko Tupana'ga nhi'ğa mombe'uhara. Tupana'ga ra'uva ji mbokarakatu ji rerekovo,” e po ға. Nanongara'ğa po onhimombaragwaha nhiremimoğita rehe hamo. E'i po ға ji ve hamo: “Nhandepojykaharete'ga Cristo'ga

okwatijaruka Paulo'ga pe nhande moğitauka a'ero," e po ģa ji ve hamo. ³⁸Ĝa ndekoe'ymame nhiremimoğita rehe tapekoi ģa ndehe a'ero.

³⁹Nhiirũ, kiro ji ei pe me a'ero: Pe'ji ti Tupana'ga pe: "Ji mbokarakatu ti. A'ereki ji tamombe'u nenhi'iġa," pe'ji ti ga pe. Nahã ji ei pe me no: Ojipe'ġa nhi'iġa rekorame nhanerembik-wahave'yva'ea tapemombigi ti ġanhi'iġa. ⁴⁰Pejatykarama ti pejopy'rupy'ru katu pejogwerekokatuavo.

Tupana'ga ombogwera Cristo'ga

15 Nhiirũ, kiro ji ikwa-havukara'javi pe me nhiremimombe'upyryvagwera Cristo'ga mombe'uagwera. Pehendu katu pe nhinhi'iġa ikwehe. Nhiremimombe'ua rehe pe peko hete kiro a'ero pejikoga Cristo'ga rehe. ²Po ti pe heroviahetei nhiremimombe'ua avuirama nehẽ, a'ero po ti Cristo'ga pe nderohoi yvagi pe nehẽ pe mongovouka avuirama nehẽ. Po pe herovia'rağuhũi, a'ero po ti ga napenderohoi nehẽ.

³Nhiremienduvagwera ji amombe'u pe me ikwehe. Koji'i hete po nhande tihendu katu a'ea ojipea hohe hamo. Nhiremimombe'uagwera ko na: Cristo'ga omano raikwehe tamombo ti ġandekote'varuhua ġa hugwi javo raikwehe. Tupana'ga rembikwatijarukara rupi ga manoi. ⁴Igwete ġa gara'oa rerohoi inoġa itaruvihava kwaruhua pype. Mokõi ahe kirirẽ Tupana'ga ga mbogweravi. Ğwembikwatijarukara rupi Tupana'ga ga mbogweravi raikwehe. ⁵Aerẽ Cristo'ga jipiukari Pedro'ga pe. Aerẽ ga jipiukari dozeve'ġa pe no omoirũhara'ġa pe. ⁶Aerẽ ga jipiukari kiro ve he'yjuhuve'ġa pe quinientosve'ġa pe. He'yjuhuve'ġa nde'yja jararamo ġa ndekoji ağwamo. Jararamo ahe manoi. Ĝa nhaporemko gareheve'ġa.

⁷Aerẽ ga jipiukari Tiago'ga pe. Aerẽ ga jipiukari omoirũhara'ġa pe nhaporemko.

⁸Mbapavamo ga jipiukari ji ve no. Na ja hekoi. Kunhangwera'ġa gwa'yra mbo'ariperame nhande nimboha'uvi. Na jitehe ji jikogame Cristo'ga rehe nhande nimboha'uvi a'ea no. ⁹A'ereki ji ambohahy na'ẽ Tupana'gareheve'ġa pe jirekote'varuhuvavo ikwehe. Nurã ji ei jijive kiro: Jara'ġa gwyre'i hete ko ji Cristo'ga moirũhara'ġa gwyre'i hete. Cristo'ga moirũhara'ġa po ġa nde'i ji ve hamo novia. A'ereki ji ako te'varuhu Tupana'gareheve'ġa pe ikwehe. ¹⁰Emo Tupana'ga omombyry reki ji ve ji mongovo Cristo'ga moirũharamo. Nomombyrytehei reki ga ji ve. A'ereki ji aporavyky hete ga pe Cristo'ga moiruamo jara'ġa hohe pa. Ji tehe rui reki aporavyky. Tupana'ga imombyryvame ji ve ji mbokarakatui ji mboporavykyavo. ¹¹Nhiremimombe'ua ojo'ja reki ġanemimombe'ua pavẽi. A'ea jitehe pe heroviari a'ero pejikoga Cristo'ga rehe.

Nhanembogwerahava

¹²Xa'e nhande jipi: Tupana'ga ombogwera Cristo'ga gamanoa hugwi heikwehe. Maranuhũrame po pepyteripeve'ġa euhui naerũ Tupana'ga nombogweravi omanove'ġa javo? ¹³Po ga nombogweravi ġa hamo, a'ero po ga nombogweravi Cristo'ga raikwehe hamo. ¹⁴Po ga nombogweravi Cristo'ga hamo, a'ero po ore Cristo'ga mombe'utehei pe me hamo. A'ero po pe jikotehei ga rehe hamo.

¹⁵Nahã no. Po ga nombogweravi Cristo'ga hamo, a'ero po jukwahavamo ore'mbea ore Tupana'ga mombe'urame hamo. A'ereki ore oro'e: "Tupana'ga ombogwera Cristo'ga gamanoa hugwi," oro'e ore ga mombe'gwovo. Po a'iti omanove'ġa mbogwerave'ymamo, a'ero po ga nombogweravi Cristo'ga

hamo. ¹⁶ A'ereki nahã ji a'e: Ğa mbogwerave'ymame po ga nombogweravi Cristo'ga hamo. ¹⁷ Po Cristo'ga ndokweravi, a'ero po pe jikotehei ga rehe hamo. A'ero po ga nomombori pendekote'varuhua pe hugwi hamo. ¹⁸ Po Cristo'ga ndokweravi hamo, a'ero po Cristo'gareheva'ea hoi hahyva'ea ruvihava pype hamo – kiroki ahe omano jipe. ¹⁹ Po nhande ei hamo: “Nhande manoe'ymame jate Cristo'ga imombryvi nhande ve”, a'ero po nhande poria'iheteramo ğa hohe pa hamo.

²⁰ Emo Tupana'ga ombogwera tuhẽ reki Cristo'ga ikwehe. A'ea ko Cristo'gareheva'ea mbogwerahav-aġwamamo oko. ²¹ Akwaimba'eva'ea rekote'varuhuro ġwaramo nhande manoi reki. Ojipe'ga rekokaturo ġwaramo po ti nhande kwerava'javi nhanemanoa hugwi nehẽ. ²² Nahã ji ei. A'ereki Adãova'ea rymyminoro nhandekovo ġwaramo nhande manombavi. Cristo'ga pavẽi nhandekovo ġwaramo po ti nhande kwerapavi a'ero nehẽ.

²³ Nahã Tupana'ga ğa mbogweravi a'ero: Cristo'ga na'ẽ ga ga mbogwera. Aerẽ na jitehe Cristo'ga rura'javame po ti Tupana'ga ğa mbogweragweravi nehẽ no Cristo'gareheve'ġa. ²⁴ Aerẽ mbapava koty po ti Cristo'ga ikwava'eġi ġwembipojykahava uva'ga pe nehẽ koro ndeapoa javo Tupana'ga pe nehẽ. Cristo'ga po ti omombi pa na'ẽ Tupana'ga arõe'ÿve'ġa popoakara tohendu katu pa ti ğa Tupana'ga nhi'iġa javo nehẽ. Kiroki ğa huviha hete yvaga gwyri pe yvya koty no – ġapopoakara po ti Cristo'ga omombi pa nehẽ. ²⁵ A'ereki Tupana'ga e'i nhoġwenonde Cristo'ga pe: “Ndehe ti ġanduvihavamo eko avuirama nehẽ. Tamongo pa ti nearõe'ÿve'ġa nenhi'iġa rupi,” ei ga Cristo'ga pe.

²⁶ Mbapavamo po ti Tupana'ga imombipavi ahemanoa tiruahũheteve'ea nehẽ. ²⁷ Tupana'ga rembikwatijarukara e'i hako:

“Tupana'ga omongo pa Cristo'ga nhi'iġa rupi,” e'i.

Jukwaha reki ikwatijara mombe'ua. Tupana'ga imongopavame ga nonhimongoi Cristo'ga nhi'iġa rupi. ²⁸ Ihopavame ganhi'iġa rupi a'ero Cristo'ga jitehe Tupana'ga ra'ÿra'ga po ti onhikwava'ẽ Tupana'ga pe nehẽ Tupana'ga jate ti toko huvihavuhetero avuirama nehẽ.

²⁹ Oro ğa – kiroki ğa onhimobati-zauka omanova'ea repyga onhimobati-zaukare'ÿva'ea repyga – marã ğa ndekoi nanongara rehe naerũ? Po Tupana'ga nombogweravi ahe hamo, a'ero po ğa nde'i hamo: Xanhimobatzauka ahe repyga nehẽ.

³⁰ Oro ore, po Tupana'ga nombogweravi omanove'ġa hamo, a'ero po ore pohiri Cristo'ga hugwi hamo tombolahyyme ti ğa ore ve javo hamo. ³¹ Nhiirũ, nane'ymi ğa ji jukapotari novã. Amombe'u ji a'ea pe me. A'ereki ji pe mbohetei nhande jikoty'aro ġwaramo Jesus Cristo'ga rehe nhandepojykaharete'ga rehe.

³² Imombe'upotaramo Tupana'ga nhi'iġa ji ğa ndayvayvari Éfesopeve'ġa. Ğa ko ja'gwara ja ji ve, a'e ji. A'ereki ğa onharõ hete tijuka ti ga javo. Po ji ikwahahetei hahya nhimanomo Tupana'ga nanhimbogwerava'javi javo, a'ero po ji ikwahahetei hahya Tupana'ga nhi'iġa mombe'gwovo hamo. Po Tupana'ga nombogweravi omanove'ġa, a'ero po xako aherembi'ea rupi hamo – kiroki ahe e'i:

“Mara'ngu po ti nhanemanomo ko'emame nehẽ?

Ti'u hete ti mbatera toryva apovo a'ero. Ti'u hete ti kaġwitiġa no,” ei ahe.

³³ Tapenhimooandyandyjukari ti ğa pe.

“Tapekoi ti ġa pavēi jipi – kiroki ġa hea-
poroġita te'varuhu.

Pe ndekorame ġa pavēi po ti ġa ndupi
jitehe pendeaporoġita ihoi a'ero
nehē,” e'i ikwatijara.

³⁴Peapyakwapupu ti imombiga
pejikote'varuhua. Jararamo
pepyteripeve'ġa ndokoi hete
Tupana'ga pavēi. A'e ji a'ea pe me
tapepoyjayjaryme ti a'ero.

Nhandera'oa ti okwerava'ja

³⁵Jara'ga po e'i: “Marā po ti
omanove'ġa mbogwerava? Marā po
ti ġanda'oa nehē Jesus'gareheve'ġa
nda'oa nehē?” e po ga javo.

³⁶Nderekwahavihu nde! a'e po ji ga
pe. Nde itymame po ha'ynha omano
na'ē jipi. Narunhe'ymame nahenhui
reki mbatera. Na jitehe po ti nhande
manoi nhanembogwerava renonde
nehē. ³⁷Itymame mbatera po nde
neretyimi henhuiva'ea. Ha'ynha tehe
po nde eretȳ trigo ra'ynha ojipea
ra'ynha no. ³⁸Henhunhame Tupana'ga
ġwemimbotarimo imondoi ha'oa
ha'ynha pe. Ha'ynha hetakwera'ja
gwereko gwa'oa a'ero.

³⁹Ojoatyatyvi reki ha'oa. Yvyako-
tyve'ġa gwereko gwa'oa. Mbiara gw-
ereko ojipea gwa'oa. Gwyrā'ia gwereko
ojipea gwa'oa. Pira gwereko ojipea
gwa'oa nohō.

⁴⁰Gwereko yvagipeva'ea ra'oa.
Gwereko yvyakotyva'ea ra'oa nohō.
Ojoatyvi reki yvagipeva'ea katua
vyakotyva'ea katua pavēi. ⁴¹Kwara
gwereko okatua. Jahya katua ojipea.
Jaytata'ia katua ojipea no. Ojoatyatyvi
reki jaytata'ia katua ojohugwi no.

⁴²Nahā po ti nhande mbogweravame
a'ero nehē. Otymame nhandera'oa
ijugamo. Ombogweravame po
ti nhandera'oa ndijugi nehē.

⁴³Otymame nhandera'oa ite'varuhuro.
Ombogweravame po ti nhandera'oa

ikatuheteramo nehē. Otymame
nhandera'oa ndipopoakari. Ombogw-
eravame po ti ipopoakaramo nehē.
⁴⁴Otymame nhandera'oa yvyakotyva'ea.
Ombogweravame nhandera'oa po ti
Tupana'ga ra'uva remimongopyra nehē.
Gwereco nhandera'oa yvyakotyva'ea.
Nurā ji ei: Gwereco nhandera'oaġwama
no. A'ea Tupana'ga ra'uva omongo
nhande ve.

⁴⁵Nahā Tupana'ga rembikwati-
jarukara i'ei no:

“Tupana'ga omongo jypyve'ga Adāo'ga,”
e'i ikwatijara hako.

Aerēve'ga Adāo'ga nhande mongo
nhande mboheaporoġitapyahuavo.
Cristo'ga pe ji ei. A'ereki gaha
nhande mboheaporoġita pyahu
gwa'uvimo. ⁴⁶Jypya ko nhande
reki yvyakotyva'ero. Aerē nhande
reaporoġitapyahuro nhandekovo.

⁴⁷Tupana'ga oapo jypyva'ea Adāova'ea
yja pyvō. Ahe ko yvyakotyva'ea a'ero.
Aerēve'ga ko yvagahugwive'ga Cristo'ga.

⁴⁸Yvyakotyve'ġa ko oho Adāova'ea rupi
yjapyvōva'ea rupi. Cristo'gareheve'ġa ko
oho Cristo'ga rupi yvagahugwive'ga
rupi. ⁴⁹Nhandera'oa ko jyapyvōva'ea
ra'oa ja kiro Adāova'ea ra'oa ja. Aerē po
ti nhandera'oa yvagahugwive'ga ra'oa ja
Cristo'ga ra'oa ja nehē.

⁵⁰Nhiirū, amombe'u katu ji pe me.
Yvyakotyve'ġa nda'oa nhande hereko-
rame po ti nhande ndiahoi yvagi pe
nehē – perope Tupana'ga oko huvi-
havuhuhetero. Ijuva'ea ndokoāġwami
ijuge'ĳva'ero.

⁵¹⁻⁵²Pehendu ti kiro ji imombe'urame
aherembikwahavipyre'yma. Jararamo
po ti nhande niamanoi ve Cristo'ga
rura'java renonde nehē. Emo po ti
Tupana'ga nhande mbojirojijyipavi nehē
trombeta nhi'iġame mbapavamo nehē.
Trombeta nhi'iġame po ti Tupana'ga
ġa mbogweravi na'ē omanove'ġa
Cristo'gareheve'ġa. Nomanoa'javi po

ti ġa a'ero nehē. Kotihī hete po ti Tupana'ga nhande mbojirojijji a'ero nehē.

⁵³ Vvyakotyva'ero nhandera'oa omano ojugamo. Nurā po ti Tupana'ga imbhuri hajiheva'ea nhande ve nehē. A'ea po ti nomanoi ojuge'yma nehē. ⁵⁴ Imbuhurukame omano'e'yva'ea nhande ve po ti ihoi Tupana'ga rembikwatijarukara japi-avo nehē – kiroki e'i:

“Ndogwerekōa'javi kiro ahemanoa. Tupana'ga omombi pa a'ea kiro,” e'i. Irūa aherembikwatijara e'i:

⁵⁵ “Nhanemanoa niandepojykapava'javi. Nhanemanoa nombohahya'javi nhande ve,” e'i aherembikwatijara.

⁵⁶ Nhanemanoa ombohahy nhande ve nhande rekote'varuhuro ġwaramo. Nhanderekote'varuhua ipopoaka nhande rehe nhande ikwahava ġwaramo Moisésva'ea remimbo'eagwera. A'ereki a'ea e'i nhande ve: “Kiroki ġa oko te'varuhu – ġa po ti omano ogwovo hahyva'ea ruvihava pype nehē,” e'i aheremimbo'eagwera. ⁵⁷ Emo Tupana'ga ombuhuruka avo Jesus Cristo'ga nhandepojykaharete'ga. Igwete ga manoi nhande repyga nhande mbopiro'yavo nhanderekote'varuhua hugwi. Timbohete ti Tupana'ga a'ero ndepyyr hete nde Jesus'ga mbuhuruka javo.

⁵⁸ Nhiirū, ako hete ji pe ndehe. Pemondo ti pejipy'a mbotyva pejiko-heteavo Cristo'ga rehe. Peporavyky katu hete ti ga pe ojipe'ġa mbojikoguka ga rehe. A'ereki pejiporavykyrame garemimbotarimova'ea rehe pe ndapeporavykytehei pejikovo. Pekwaha pe a'ea.

Itambere'ia mono'oġa

16 Ta'e ti kiro pe me itambere'ia mono'ono'oġa pe – akoja po ti nhande timondo Cristo'gareheve'ġa pe imbatere'yve'ġa pe Judéiapeve'ġa

gwyri pe. A'e ji Cristo'gareheve'ġa pe Galáciapeve'ġa gwyri pe itambere'ia rehe ikwehe. Nahā ti peko javo ji ei ġa pe. Kiro ji ei jitehe pe me no: Nhirembi'ea rupi po ti peko no hamo. ² Domingo nanani ti pemono'ō mo imongovo penhonga pe. Pe napenani ti pemono'ō. He'yjuhurame peporavyky kwepykava itambere'ia he'yi'iva'ea ti pemono'ō. Mbohapyreterame peporavyky kwepykava mbohapyrete'i ti pemono'ō. A'ero ji horame pe pyri po ti pe herekojipei imono'oġipyra nehē. ³ Jihorame po ti ji a'ea imondokari penemimo'eħara'ġa pe nehē togweroho ti ġa ġa pe ikwatijara no – kiroki omombe'u ġandekokatua. A'ero po ti ġa imondoi itambere'ia ikwatijara reheve Jerusalémmeve'ġa pe nehē. ⁴ Po pyryvame ji hoi pevo no, a'ero po ti ji ġa nderohoi ji rupi nehē.

Paulova'ea omombe'u ohoġwama

⁵ Taho ti pe pyri nehē jhorē Macedōniapeve'ġa gwyr rupi. A'ereki pevo na'ē ji hoi ġa pyri. ⁶ Aerē po ti ji pytai pe pyri ovuhu. Amongo pa po ti ji yapoa jipytavo pe pyri nehē. A'ero po ti pe ji pokogi ojipe'ġa gwyri pe ji mondovo nehē. ⁷ Ndahopotari po ti ji pe pyri aġwamo jipytaahi'viavo jate. A'ereki Tupana'ga ipotarama ji pytapotari manamehū pe pyri. ⁸ Kiroġwe ji pytai avo cidade de Éfeso pe toryva rupi Pentecostes rupi nehē. ⁹ A'ereki avove'ġa ġwendu pota kiro Cristo'ga nhi'iġa onhimongyavo. Tamombe'umbe'u ti ġa pe a'ero ġa mbojikoguka ga rehe nehē. Emo he'yjuhuve'ġa ji movahī tomombe'uyme ti ga Cristo'ga nhi'iġa javo ji ve.

¹⁰ Po ti Timóteo'ga vahemi pe pyri pereko katu ti ga gapy'a inoġatuavo pepyteri pe nehē. A'ereki ga oporavyky Cristo'ga pe ganhi'iġa mombegwovo ji javijitehe. ¹¹ Tape'ei ti ga pe a'ero: “Ga

ndokwahavihu ovoja'iro ġwaramo.” Pe-poko ti ga mbohoryva ga mbuhuruka ji pyri nehē. A'ereki ji ga mboha'uvi jara'ġa ndeheve nhaneirū'ġa ndeheve nehē.

¹² Oro Apolo'ga no nhaneirū'ga. Apota hete ji gahoa pe pyri ikwehe novia. Igwete ji ehetei ga pe toho ti ga jara'ġa ndupi nhaneirū'ġa ndupi javo novia. “Ndahopotari tuhē ji kiro,” ei ga ji ve ikwehe. “Aerē pyryvame po ti ji hoi ġa pyri nehē,” ei ga ji ve.

**Paulova'ea remimbo'ea
mbapavava'ea**

¹³ Pejapyaka katu jipi. Pejiko hete ti Cristo'ga rehe. Penhimboita tuhē ti. Pemondo ti pejipy'a mbotyva. ¹⁴ Pearōarō ti ojipe'ġa pejikojikovo jipi.

¹⁵⁻¹⁶ Pekwaha pe Estéfanās'ġa. Ga na'ē ojiko Cristo'ga rehe ġwongapeve'ġa pavēi ikwehe – perope Acaiapeve'ġa gwyrī pe. Onhimondo ġa onhimboporavykyavo Cristo'gareheve'ġa pokopokoga jipi. Nhiirū, a'e hete ji pe me tapehendu katu ti nanongara'ġa nhi'ġa pejikovo hupi. Pehendu katu ti jara'ġa nhi'ġa no – kiroki ġa Cristo'gareheve'ero oporavyky hete ojipe'ġa pokopokoga jipi.

¹⁷ Jirory hete ji kiro Estéfanās'ġa ndura rehe – gaha Fortunato'ga pavēi Acaico'ga pavēi no. A'ereki pendakyk-

veri ġa nduri ji pokoga. ¹⁸ Onoġatu ġa jipy'a ji mbohoryva. Nahā ġa inoġa-tui pepy'a pe mbohoryva no. Pemondo ti imohina pejeaporoġita nanongara'ġa ndehe.

¹⁹ Ásiapeve'ġa gwyrīpeve'ġa Cristo'gareheve'ġa omondo onhi'ġa pe me. Cristo'gareheve'ero Áquila'ga omondo hete onhi'ġa pe me no Priscilahēa pavēi jara'ġa pavēi – kiroki ġa ojatyka ġanonga pe jipi Tupana'ga mboheteavo. ²⁰ Avove'ġa nhaporemo nhaneirū'ġa omondo onhi'ġa pe me nohō.

Penho'anhuvanhuva ti
Cristo'gareheve'ero pejoryjoryva
ojogwehe.

²¹ Jihi tuhē Pauloramo akwatija koha kiro pe me jipoa pyvō imondovouka nhinhi'ġa pe me.

²² Kiroki ġa ndokoi nhandepojykaharete'ga rehe Jesus Cristo'ga rehe – ġa pe ti Tupana'ga tombohahy a'ero nehē.

Kiro ji ei Jesus Cristo'ga pe: “Marana tá!” (A'ea ko: “Herejo orepojkaharetero!”)

²³ Jesus'ga tomombyry pe me nhandepojykaharete'ga.

²⁴ Opoarō hete pe nhaporemo nhande jikoty'aro ġwaramo Jesus Cristo'ga pavēi.

PAULOVA'EA OMOMBE'UA'JA CORINTOPEVA'EA PE

Segunda Carta de Paulo aos Coríntios

1 Jihi ko ako Pauloramō Jesus Cristo'ga moirūharamo. Aporavyky ji Tupana'ga pe Cristo'ga mombe'gwovo. A'ereki a'ea Tupana'ga opota.

Kiro ji ikwatijarukari orenhi'īga imondovouka pe me Timóteo'ga pavēi. Timóteo'ga oko nhaneirūramo ojikoga ġwaramo Jesus'ga rehe nhande pavēi. Jesus'gareheva'ero pejiko pe Tupana'ga rehe penhimon'o'ğa tihendu ti ganhi'īga javo. Kiro ore ikwatijarukari imondovouka pe me – perope pécidade de Corinto pe. Kiro ore ikwatijarukari ġa pe nhaporemō no – kiroki Tupana'ga remimo'ēhara'ğa u pegwryi pe Grécia pe.

²Ore oro'e: Nhanderuvete'ga Tupana'ga ti tomomyry pe me Jesus Cristo'ga pavēi nhandepojkaharete'ga pavēi. Tonoġatu ti ġa pepy'a, oro'e ore.

Paulova'ea ombohete Tupana'ga

³Timbohete ti Tupana'ga! Ga ko Jesus Cristo'ga ruvihavuhete'ga garuva'ga no nhandepojkaharete'ga ruva'ga. Ga nhande porogwety nhande arōheteavo. Ga nhande pokō hete jipi nhandepy'a noġatuavo.

⁴Nane'ymi ga ore pokōgi hahyrame ore ve ji javijitehe ti ġa topoko ojipe'ğa javo ore ve. Oropokoga ġwaramo ore ġa pokokwahavi hahyparavuhurame ġa pe. ⁵Hahyahy Cristo'ga pe ymya. Na jitehe hahyahy ore ve kiro ore Cristo'gareheva'ero ġwaramo. Hahyahyheterame ore ve Tupana'ga ore pokopoko hete ore Cristo'gareheva'ero ġwaramo. ⁶Hahy ore ve jipi ore pe pokogame pe mbojikoheteavo Tupana'ga rehe. Hahyrame ore ve

Tupana'ga ore pokō. A'ero ore pe pokokwahavi nahā ahe nhimomiranami hahya pe javo. A'ereki na jitehe hahy pe me no. A'ero pe nhimomiranami hahya pe.

⁷Orojiko hete ore Tupana'ga rehe ga po ti Corintopeve'ğa pokō jipi nehē javo. Nurā ore ei: Tupana'ga ore pokō hahyheterame ore ve. A'ero po ti ga Corintopeve'ğa pokōgi hahyheterame ġa pe nehē no, oro'e ore.

⁸Tamombe'u kiro pe me nhiriūa pe tapekwaha ti. Tiruahū hete ore ve Ási-apeve'ğa gwyri pe ikwehe. Hahyhetero tuhē ore ve pevo. A'ero ore ei ikwehe: Kiro po ti nhande manoi nehē, oro'e ore orovy'ahetee'yma. ⁹Xamano tuhē ti nhande! oro'e ore ikwehe.

Tupana'ga ore momanouka gwerevi tojikogyme ti ġa ojihe javo. Tojiko ti ġa ji rehe jate javo ga ore momanoukari gwerevi omanove'ğa mbogw-erahara'ga. ¹⁰A'ea rupi ga ore pokohetei tuhē tomanote'varuhuyime ti ġa javo. Aerē po ti ga ore pokoga'javi nehē no tomanoyime ti ġa javo. Ga rehe jate ore jikohetei aerē ti ga nhande pokoga'ja'javi nehē no javo. ¹¹Nahā po ti nehē pe nhi'inhi'igame Tupana'ga pe epoko ti Paulo'ğa javo. Penhi'ī ti ga pe a'ero ojipe'ğa pavēi penhimongyavo. A'ero po ti pe ei ga pe ġa pavēi ndepyr̄y hete nde imomyryva Paulo'ğa pe javo nehē.

Paulova'ea oho pota Corintopeva'ea pyri novia

¹²Tupana'ga oropokoga ġwaramo orepyry hete ore orokokatuavo ojipe'ğa pe nhaporemō ġa moandyandyje'yma. Pe me koji'ī ore rekokatui. A'ea ore ei oronhimboheteavo. A'ereki ore orokwaha oroyvyteri pe orereaporoġitapyryva. Yvyakotyve'ğa nembikwahatehea rupi rūi ore rekokatui pe me. Tupana'ga remimomyryva

ġwaramo reki ore ve ore rekokatui pe me.

¹³⁻¹⁴ Hajiheva'ea ore ndorokwatijari javo pe me. Onhimime'ýva'ea jate orokwatija ore pe me. Nurã pe ikwahavi nahanahã Paulo'ġa ei nhande ve ikwatija javo. A'erorame tehe pe ndapekwahakatu ve orereaporoġita. Ikwahaheterame po ti pe ndoryndoryvamo ore rehe nehẽ. Na jitehe po ti ore roryoryvamo pe ndehe nehẽ nhandepojkakaharete'ga rura'javame Jesus'ga rura'javame nehẽ. A'ea ore oropota hete.

¹⁵⁻¹⁶ Nahã tuhẽ ko Corintopeve'ġa, a'e ji ikwehe. Nurã ji ena'ei: Apytaahi'vi po ti ji Corintopeve'ġa pyri ġa ndepiaga jikwavame jigwovo Macedôniapeve'ġa gwyrri pe nehẽ, a'e ji novĩa. Aerẽ po ti ji jivyrri Corintopeve'ġa pyri ġa mbohoryva'java nehẽ. A'ero po ti ġa ji pokogi ji horame Judéiapeve'ġa gwyrri pe nehẽ, a'e ji novĩa.

¹⁷ Aerẽ ji herojijyi jireaporoġita ikwehe ndahoa'javi po ti ji kiro Corintopeve'ġa pyri javo. Nurã jararamo pe ei: "Heaporoġita te'varuhu Paulo'ga jipi herojijyjijyita ojeaporoġita. A'ereki ga ombotembote'uhuh javo nhande ve," pe'ji pe ji ve.

Ndajireaporoġitate'varuhui ji. Nanhĩ'itehei ji. ¹⁸ Jireaporoġita katu reki ji nhinhĩ'igã rerojijyirame. Tupana'ga e'i katu jipi. A'itituhẽva'ea pe ga ei. Na jitehe ore ekatui oronhi'igame pe me. Noronhi'itehei ore a'itituhẽva'ea mombe'gwovo jipi. ¹⁹ A'ereki ore Jesus Cristo'ga ja imombe'ukatuavo. Jesus Cristo'ga Tupana'ga ra'yra'ga, gaha ore ga mombe'u katu pe me jihi Silas'ga pavẽi Timóteo'ga pavẽi no. Nombotembote'uhui ga. A'itituhẽva'ea jate ga omombe'u. ²⁰ Onhi'ipo'ru pa ga Tupana'ga no Jesus Cristo'ga. A'ero ga Tupana'ga nhi'ipo'ruavo ġwaramo

nhande ei na tuhẽ hekoi javo Tupana'ga pe ga mboheteavo.

²¹ Tupana'ga tuhẽ ore mbojikoheteuka Cristo'ga rehe pe ndeheve. Tupana'ga nhande mo'emo'ẽ ojive tomombe'u ti ġa Jesus Cristo'ga javo. ²² Tupana'ga nhande mongoi ojiheva'ero. Ombuhuruka ga gwa'uvapyryva nhande pyri. Gara'uvapyryva okwahavuka nhande ve. A'ero nhande ei: Nhande xako Tupana'gareheva'ero kiro. Omombyry po ti Tupana'ga nhande ve nehẽ, xa'e nhande.

²³ Jihi a'e Tupana'ga pe kiro:

—Tupanamo ehendu ti nhinhĩ'igã ji ikwatijarame Corintopeve'ġa pe. Po ji mbero kiro ġa pe, a'ero po ti embuhu hahyva'ea ji ve.

A'ea ji ei kiro Tupana'ga pe. A'ereki ga okwaha jipy'a.

Kiro ji ei pe me a'ero Corintopeva'ea pe. Namondopotari hahyva'ea pe me. Nurã ji ndahoa'javi pe pyri ikwehe. ²⁴ Ndoro'ei ore kiro pe me: Nahanahã tuhẽ ti pejiko. A'ea rūi ore ei pe me. A'ereki pe pejiko hete tuhẽ Tupana'ga rehe. Opopoko pota reki ore koji'i pe mbohoryoryva jipi.

2 Nurã ji ei jivytyeri pe ikwehe: Ndahoa'javi ti ji Corintopeve'ġa pyri tahahya'javyme ti ġa pe javo. ² Po ti ji hoi pe pyri hamo, a'ero po ji imondoi hahyva'ea pe me pe mon-goveveuhuavo hamo. A'ero po nanhimbohoryhavi hamo pe ndekoveveuhuro ġwaramo.

³ Nurã ji ikwatijari pe me ikwehe pepohi ti pejikote'varuhua hugwi kiro javo. A'ereki ji a'e: Po ji hoi ġa pyri nhinhĩ'igahyavo ġa pe ġandekote'varuhua rehe nehẽ, a'ero po ti ġa ji mongoveveuhui ji rayva nehẽ. Ġahã po ji mbohory hamo! a'e ji ikwehe. Akwaha pa reki pendeaporoġita. Ji roryvame pe ndorypavamo no. ⁴ Hahy hete ji ve ji ikwatijarame pe me ikwehe. Ji rekoveveuhuro jijehe'oheteavo

ikwehe. Nopomongoveuehupotari reki ji ikwatijarame pe me. A'ereki ji opoarō hete. Akwatija po ti ji Corintopeve'ga pe tokwaha ti ga nhiremiarōhetea, a'e ji ikwatijarame pe me ikwehe.

**Tapehenonha'javi ti
garekote'varuhua, ei Paulova'ea**

⁵Kiroki ga omondo hahyva'ea okote'varuhurame ikwehe – ji ve jate rūi ga imondoi hahyva'ea. Pe me ga imondoi hahyva'ea pe mongoveuehuavo no. Emo kotihī ipavi pendekoveuehua pe hugwi. A'ea ji ei. A'ereki ji nanhi'igahyhetepotari reki ga pe. ⁶A'ereki penhimongyavo pe peko ga rehe imondovo hahyva'ea ga pe. Kirupi kiro a'ero! ⁷Tapehenonha'javi ti garekote'varuhua kiro a'ero ga mbohoryva'java garekoveuehuhetea tojukayme ti ga. ⁸Nurā ji ehetei kiro pe me: Pekwahavuka ti ga pe penhimiarōa oroarō hete nde javo.

⁹Ikwatijarame pe me ji ei jiyvyteri pe ikwehe: Tahepia ti nhinhi'ipo'rupava. Ġwendu katu po Corintopeve'ga nhinhi'iga jipi, a'e ji jiyvyteri pe ikwehe.

¹⁰Pe aherekote'varuhua renonhe'ymame ji na jitehe nahenonha'javi aherekote'varuhua no. Po ji henonha'jave'ymame aherekote'varuhua, a'ero pe ndehe ji nahenonha'javi. Cristo'ga okwaha nhiremienonha'jave'yma. ¹¹Nahā ji rekoī Satanás'ga tianemoandyandyjyme javo. A'ereki Satanás'ga nhande arōe'ýve'ga heaporoġita te'varuhu. Ga nhande mongo pota ġwemimbotari-mova'ea rupi nhande mbote'varuhuavo. A'ea nhande ikwahahetei.

**Paulova'ea opytaahi'vi
cidade de Trôade pe**

¹²Aho ji cidade de Trôade pe ikwehe tamombe'u ti pyryva'ea ġa pe javo Jesus Cristo'ga mombe'ua. Ji vahemame

pevo ġa ndoryvamo ji rehe hendupota. A'ereki nhandepojoykaharete'ga e'i jipe kiro ihoi japiavo nhimombe'ua apiavo Trôade pe javo. ¹³Jipy'a ndukatui reki okoteheavo. A'ereki pevo ji ndahepiagi Tito'ga nhaneirū'ga. Nurā ga rure'ymame ji ei pevove'ga pe: Kiro ji hoi a'ero. Pea hugwi ji hoi a'ero jigwovo Macedônia-peve'ga gwyri pe Tito'ga reka.

**Tupana'ga opoko hete
omoirūharava'ea**

¹⁴Timbohete ti Tupana'ga! Tupana'ga Cristo'ga poko hete tipopoaka hete ti ga Diabo'gapyriva'ea hohe anhaġa hohe javo. Nhande Cristo'gareheva'ero ġwaramo Tupana'ga nhande poko hete tipopoaka ti ġa Cristo'ga pavēi Diabo'gapyriva'ea hohe no javo. Nhande ipo'gurame perfume kiro ihoi ojipe'ġape'ġa pe. Na jitehe Tupana'ga nhande po'gurame Cristo'ga mombe'gwovouka kiro gamombe'ua ihoi ojipe'ġape'ġa pe nhapremo.

¹⁵Ġapyteri pe Cristo'ga mombe'urame nhande ikatuva'ea ja perfume ja Tupana'ga pe ga mbohoryva.

Jara'ġa ojiko Cristo'ga rehe. A'ero ga ġa nderohoi Tupana'ga viara rupi.

Jara'ġa ndojikogi reki Cristo'ga rehe ogwovo hahyva'ea ruvihava viara rupi. ¹⁶Ġa pe Cristo'ga mombe'ua i'agahiva'ea ja ndikatui okovo ahejukaagwama. A'ereki henduvame Cristo'ga mombe'ua ġa ndogweroviari ipotare'yma. Nurā po ti ġa manoi ogwovo hahyva'ea ruvihava pype nehē.

Kiroki ġa Cristo'ga gweroho Tupana'ga viara rupi – ġa pe Cristo'ga mombe'ua perfume ja ikatu hete okovo ġambogweravaġwama. A'ereki henduvame Cristo'ga mombe'ua ġa ojiko ga rehe. A'ero po ti ġa ndekoi avuirama ga pyri nehē.

Ma'ġa po ipopoaka Cristo'ga mombe'gwovo ġa pe hamo naerū?

A'ereki ahã ipopoakave'ğa jupe. ¹⁷Kiroki ға pe Tupana'ga e'i reki ға mbopopoaka pemombe'u ti javo – ғahã po omombe'u Tupana'ga nhi'iğa Cristo'ga mombe'ua ға pe hamo. Emo he'yive'ğa ojiroho tehe onhimonhi'iğa imombe'gwovo ojipe'ğa pe. Ґa pe Tupana'ga nde'i. Ґa oho tehe. Kirẽ ға ei: “Pembuhu ti itambere'ia ore ve kiro. A'ereki ore Tupana'ga nhi'iğa mombe'u pe me,” ei ға ға pe.

Ore ki a'e te ға ja rüi ore reki. Ore orepyry hete ojipe'ğa moandyandyje'yma Tupana'ga nhi'iğa mombe'gwovo. A'ereki Tupana'ga e'i ore ve pemombe'u ti nhinhi'iğa javo. Nurã Cristo'gareheva'ero ore nhi'iğatui imombe'gwovo katu Tupana'ga rekorame ore rupi.

Paulova'ea oporavyky ipyahuva'ea mombe'gwovo

3Oronhimombe'urame pe me ore ndoro'e: Corintopeve'ğa niandekwahavi ve. Nurã xanhimombe'u katu ға pe. A'ea rüi ore ei. A'ereki a'ea rehe rüi reki ore nhimombe'ui javo pe me. Ore ojipe'ğa ja rüi. Ohoohorame Tupana'ga nhi'iğa mombe'gwovo ға gweroho pevove'ğa pe onhimombe'uva'ea ojipe'ğa nembikwatijara. Ikwatijara e'i: “Agwa'ğa ko Tupana'ga nhi'iğa mombe'uharamo oko,” ei. “Pyry hete ға.” Nahã ikwatijara ei tokwaha hete ға ға javo. Ohorame ға hugwi ға gweroho ғанembikwatijara no ojipe'ğa ti torekwaha hepiagame javo.

Ore ko ndorogwerohoi pe me ikwatijara orenhimombe'uva'ea. A'ereki pe nhaporemoo ore kwahavipe. Ndorogwerohoi pe hugwi ikwatijara ojipe'ğa pe no. A'ereki ға nhaporemoo ore kwahavipe no. ²Pe tuhẽ orerekokatua kwahavuka ға pe. Oroyvyteri pe ore ikwahavi a'ea. Ґa nhaporemoo orerekokatua kwaha no

pendekokatua repiaga. ³A'ereki pe ndepiagame ға e'i: “Cristo'ga tuhẽ Paulo'ğa mondouka Corintopeve'ğa pyri onhimombe'uuka ға pe. Gaha ғwendukatuuka ға pe ға mongokatuavo Paulo'ğa omombe'urame,” ei ға.

Na tuhẽ Cristo'ga pe pojykai. A'ero pe pejikokatua ikwahavukari ojipe'ğa pe. Ahe okwatija imohühava pyvõ tokwahavuka ti mbatera ojipe'ğa pe. Tupana'ga ki a'e te avuiramave'ga, ga gwa'uva pyvõ pendeaporoğita mbopyahui pe mongokatuavo tokwahavuka ti ojipe'ğa pe. Ahe okwatija itapereuhuva'ea rehe tokwahavuka ti ға pe javo. Tupana'ga ki a'e te pendeaporoğita mbopyahui pevyteri pe tokwahavuka ti ға pe javo.

⁴Hepiagame pendekokatua ore ei: Tupana'ga nhande mondo tuhẽ Corintopeve'ğa pyri ға mbojikoguka nhande ve. A'ea ore oro'e. A'ereki a'ea Cristo'ga okwahavuka ore ve Tupana'ga pe mondo ға pyri javo. ⁵Marã po nhande timbojikoguka ға Cristo'ga rehe? oro'e ore. A'ereki ore ndorepopoakari ikwahave'yma. A'ero ore ndoro'e: Ore tehe ti torombojiko ға ga rehe. A'ea rüi ore ei. A'ereki Tupana'ga jate okwahavuka ore ve ore mbopopoaka nahã ti pembojikoguka ға Cristo'ga rehe javo. ⁶A'ereki ga okwahavuka ore ve ipyahuva'ea javo: “Pe Cristo'ga mombe'urame ға pe ti jira'uva ға mbojikogi ga rehe imbopyahuavo ғandeaporoğita nahã ға monogovo ji pyri avuirama nehẽ. A'ea ti pemombe'u ға pe,” ei ga ore ve. “Nahã ti ji ға pokokatui kiro,” ei Tupana'ga ore ve.

Nurã ore imombe'ui a'ea ipyahuva'ea ға pe Tupana'ga ra'uva ti tomongo ға Tupana'ga pyri javo. Ore noromombe'ui Tupana'ga rembikwatijarukaragwera – kiroki garembykwatijarukaragwera Moisésva'ea pe. A'ereki a'ea e'i: “Nahanahã ti peko Tupana'ga remimbotarimova'ea rehe jipi.

Pejikoe'ymame hehe po ti pe hoi hahyva'ea ruvihava pype nehē," e'i Moisésva'ea rembikwatijaragwera.

Moisésva'eareheva'ea ġwendu aherembikwatijaragwera novīa okokatuangave'yma Tupana'ga remimbotarimova'ea rupi. A'ero ahe hoi hahyva'ea ruvihava pype onhimongyavo. A'ereki aherembikwatijaragwera nombopopoakarukari ahe pokoge'yma. A'ero ore ei: Moisésva'ea rembikwatijaragwera ahe mondouka hahyva'ea ruvihava pype.

⁷Tupana'ga okwatijaruka Moisésva'ea pe onhi'igā itapereuhua rehe ikytikytiuka. Tupana'ga ikwatijarukarame gakatukatuhetea jukwahavamo ġwendy'jandy'javamo imohendy'jaheteavo Moisésva'ea rova. A'ero ahereheva'ea israelitasva'ea nonhimomiranami Moisésva'ea rova repiaheterame ojirovaga ahe hugwi ahe imombe'urame Tupana'ga rembikwatijarukara. Igwaigwavete aherova rendy'java igwevi avuiramarūiva'ea. A'ea vehevi ahe nonhimomiranami hepiahetea rehe Tupana'ga katua jukwahavame. Tupana'ga ikatu hete ikwatijarukarame Moisésva'ea pe. Moisésva'ea imombe'urame ġwembikwatijara israelitasva'ea ndogwerojijyi reki ojeaporoġita okoe'yma Tupana'ga pyri.

⁸Koji'i Tupana'ga katukatuhetea jukwaha hete tuhē ga nhi'igame ipyahuva'ea rehe Cristo'ga mombe'ua rehe a'ero. A'ereki ġa Cristo'ga mombe'urame ġa pe Tupana'ga ra'uva ombopyahu ġandeaporoġita ġa mbojikoga ga rehe. A'ero po ti a'ea ġa mongoi Tupana'ga pyri avuirama nehē.

⁹Ikatu hete Tupana'ga rembikwatijarukara Moisésva'ea pe novīa ymyahūva'ea. A'ea e'i: "Tupana'ga nhi'ipo'rupave'ymame ti ġa toho hahyva'ea ruvihava pype nehē."

Koji'i hete ikatu hete Tupana'ga nhi'igā ipyahuva'ea rehe Cristo'ga mombe'ua. A'ereki onhi'igame ga rehe ga gwa'uva mbuhurukari nhande pyri nhanderekote'varuhua momboa nhande hugwi nhande mongokatuavo. ¹⁰Koji'i hete tuhē ikatu hete Tupana'ga nhi'igapyahua garembikwatijarukaragwera hohe. Ganhi'igapyahua katuhetea ombogwe garembikwatijarukaragwera katua. ¹¹Garembikwatijarukaragwera ikatu avuiramarūiva'ea. Koji'i hete ikatu hete avuiramava'ea ganhi'igapyahua.

¹²Nurā orojikoga ġwaramo Tupana'ga nhi'igapyahua rehe ore imombe'ukatui a'ea ġa pojihuve'yma tokwaha hete ti ġa avuiramava'ea javo. ¹³Moisésva'ea ja rūi ore rekoi imombe'urame a'ero. Imombe'urē Tupana'ga rembikwatijarukara Moisésva'ea ojevapia tapy'ynhapira pyvō jireheve'ġa tajirepiagyme javo. A'ero ahereheva'ea ndokwahavi aherova rendy'java gweva ahe hugwi a'ea ko avuiramarūiva'ea jave'yma. ¹⁴Ndoki aheakaġi pe ahe Moisésva'ea rembikwatijara monhi'igame. Ojikoge'yma ġwaramo Tupana'ga rehe koji'i ahe ndokwahavi imonhi'igame nahanahā Tupana'ga ei nhande ve jave'yma. Ojevapiave'ġa ja ahe rekoi. A'ereki ojevapiave'ġa ndokwahavi hepiakatue'yma.

Na jitehe kiromonhate aherakykwepohara'ġa israelitas'ġa ndokwahavi imonhi'igame Moisésva'ea rembikwatijara Tupana'ga nhi'igā ymyahūva'ea. A'ereki Cristo'ga rehe ojikogame jate ġa okwaha Cristo'ga pe Moisésva'ea ei javo. ¹⁵Kiromonhate vehevi imonhi'igā nanani Moisésva'ea rembikwatijara ndoki ġa'akaġi pe ġa jikoge'yma ġwaramo Cristo'ga rehe. Ojevapiave'ġa ja ġa ndekoi a'ero ikwahave'yma hepiakatue'yma.

¹⁶Kiroki ga gwerojijyi ojeaporoğita ojikoga Cristo'ga rehe nhandepojykaharete'ga rehe – gaha okwaha javo: “Cristo'ga omano ji repyga imomboo jirekote'varuhua ji hugwi,” ei ga. “Ji-jikoga ġwaramo Cristo'ga rehe ti ji hoi yvagi pe nehē,” ei ga. Okwaha ga kiro ġa ja – kiroki ġandova hugwi ojipe'ġa ope'a tapy'ynhapira.

¹⁷Ji'erame nhandepojykaharete'ga pe ji ei Tupana'ga ra'uva pe. A'ereki nhande jikogame nhandepojykaharete'ga rehe Cristo'ga rehe ga ombopyahuuka nhandereaporoğita Tupana'ga ra'uva pe. A'ero nhande piro'yro Cristo'ga kwa-have'yma hugwi nhanderekote'varuhua hugwi no hahyva'ea ruvihava hugwi no. ¹⁸Cristo'gareheva'ero nhande nhaporemō ikwahavi ġa ja kiro – kiroki ġandova hugwi ojipe'ġa ope'a tapy'ynhapira. A'ereki nhande nhandepojykaharete'ga katukatuhetea kwaha hete. A'ero nhande ikwahavame igwaigwavete ga herojijyjijjukari nhandereaporoğita gwa'uva pe ji javijitehe ti ġa tikatu katu hete javo.

Paulova'ea ndipopoakari; Tupana'ga ahe mbopopoaka

4 Tupana'ga pyry hete Cristo'ga mombe'uuka ore ve ore pokoguka. Ore Cristo'ga mombe'ukatui jipi a'ero orojirokwa. ²Noronhinotí ore. Ndorokote'varuhui ore. Noromoandyandyi ore ojipe'ġa. Tupana'ga nhi'iġaatyviva'ea rūi ore imombe'ui. Ndrogwerojijyi ore ganhi'iġa. A'itituhēva'ea ore imombe'ukatui Tupana'ga nhi'iġa kwahavuka ġandovaki. Nahā ore rekoi ikwahavuka orokokatuavo ġa pe nhaporemō Tupana'ga ore repiagame. A'ero po ti ġa ikwahavi javo oyvyteri pe nehē: “Paulo'ġa omombe'u katu a'itituhēva'ea,” e po ti ġa nehē.

³Jara'ġa pe oreremimombe'ua onhimiva'ea – kiroki ġa oho hahyva'ea ruvihava viara rupi. Ġa pe jate onhimi. ⁴Ndojikogi ġa Cristo'ga rehe heroviare'yma oreremimombe'ua. A'ereki okote'varuhuve'ġa pojykahara'ga Satanás'ga, ga ndokwahavukari pyryva'ea mombe'ua ġa pe tombokojahuyme ti ġa'akaġi pe javo. Omondomondo ga ġa ġwemimbotarimova'ea rupi yvya koty. Ndoki ġayvyteri pe a'ero Cristo'ga katukatua mombe'ua. Gaha okwahavuka Tupana'ga nhande ve Cristo'ga. ⁵Noronhimombe'ui ore. Jesus Cristo'ga ore oromombe'u ga ko nhandepojykaharete'ga javo. Jesus'gareheva'ero ġwaramo ore pe pokopokogi ga mombe'gwovo pe me.

⁶Ymyahū japorame yvya yvaga reheve Tupana'ga ei hako: “Tokojahu kiro ppytuna pyteri pe.” A'ea Tupana'ga ei hako. A'ero kojahuro. Aġwamo ga jitehe ombokojahu nhaneakaġi pe imbopyahuavo nhandereaporoğita ikwahavuka okatukatua nhande ve Cristo'ga kwahavukarame nhande ve. A'ereki Cristo'ga okwahavuka Tupana'ga katukatua nhande ve.

⁷Ore Cristo'ga mombe'urame ore ko itujuga apopyra ja – kiroki gwereko mbatepyryva ipype. A'ereki itujuga apopyra ndipopoakari ohaġe'yma ġwaramo. Ore na jitehe ndorepopoakari pyryheteva'ea mombe'gwovo katu Cristo'ga mombe'gwovo katu. Tupana'ga ki a'e te ore mbopopoaka ore pojykavo. Nurā ore Cristo'ga mombe'ukatui ojipe'ġa pe. A'ero ġa ei: “Tupana'ga popoakahetea opoko Paulo'ġa. Nurā Paulo'ġa Tupana'ga nhi'ipo'rupavi Cristo'ga mombe'ukatuvavo nhande ve,” ei ġa.

⁸Tupana'ga arōe'yve'ġa ombuhu hahyparavuhuva'ea ore ve jipi tomombe'uyme ti ġa Cristo'ga

javo novĩa. Emo ġa nomombigi oreremimombe'ua. A'ereki ore Cristo'ga mombe'u jitehe. Oroko tehe ore jipi marã po ti nhande rekoi javo novĩa. Emo Tupana'ga ore poko jipi nahã ti pe ndekoi javo. ⁹Otiruahũro ore ve ġa ndekote'vate'vari okookovo ore rehe novĩa. Emo Tupana'ga ndorerejari ġapo pe. Tomano ti ġa javo novĩa ġa ore mbote'varuhui. Emo ore noromanoi oropo'ama'java. ¹⁰Nane'ymi ore manoi ġwerĩ nhandepojykaharete'ga ja Jesus'ga ja. A'ereki ga'arõ'e'ÿve'ga ore juka pota no novĩa. Emo Jesus'ga ndorejukaukari ġa pe. A'ereki ga oko ore pyri. Nahã Jesus'ga ore pokogi tokwaha ti ġa jikwerava'java javo.

¹¹Aġwamo ġa ore juka pota novĩa ore Jesus'gareheva'ero ġwaramo. Ore ve tiruahũro jipi. Emo Jesus'ga noremomanoukari tokwaha ti ġa jikwerava'java javo. A'ereki ore repiagame ġa e'i: "Jesus'ga ko oko reki Tupana'ga pyri Paulo'ga pokoga ġa mongovo Tupana'ga pyri no," ei ġa.

¹²Ore Jesus'ga mombe'urame ġa ore juka pota. Emo oreremimombe'ua pemongoaġwama Tupana'ga pyri. A'ereki pe oreremimombe'ua rendu katu.

¹³Tupana'ga rembikwatijarukara omombe'u ahe'eagwera hako. E'i:

"Ajiko ji Tupana'ga rehe. Nurã ji ga mombe'ui,' ei ahe," e'i ikwati-jaripyra hako.

Na jitehe ore jikogi Tupana'ga rehe. Nurã ore ga mombe'ui ojipe'ga pe. ¹⁴A'ereki ore orokwaha hete nhanembogweravaġwama. Tupana'ga ombogwera nhandepojykaharete'ga Jesus'ga hako. Nhande jikoty'aro ġwaramo Jesus'ga pavẽ ti Tupana'ga nhande mbogweravi nehẽ no. A'ero ti ga ore mboukwahavi pe ndeheve nehẽ.

¹⁵Pe ndepyga reki ore nhimomiranami hahyva'ea pe Cristo'ga mombe'gwovo. A'ereki ore ga

mombe'urame pe me pejiko pe ga rehe. A'ero Tupana'ga imombyryvi pe me. Igwaigwavete ti ġa nde'yjuhuro nehẽ – kiroki ġa ojiko ga rehe garemimombyryva kwahava no. A'ero igwaigwavete ti ġa nde'yjuhuro – kiroki ġa Tupana'ga mbohete hete ndepyry hete nde javo.

Xajiko Jesus'ga rehe imboha'uva nhanderuhava yvagi pe

¹⁶Ore Cristo'ga mombe'u katu jipi a'ero orojirokwa. Igwaigwavete ore ymyahũramo oropopoakare'ÿre'ymamo jipi novĩa. Emo orereaporoġita igwaigwavete Tupana'ga imbopyahui jipi imbopopoakara'jara'java. ¹⁷Ġa imbuhurame hahyva'ea ore ve kiro ore ei: Ndahahyhetei novĩa. Kotihĩ po ti ipigi ore hugwi, oro'e ore. Hahyva'ea rehe ti Tupana'ga imombyrymbyryvi ore ve yvagi pe nehẽ ore mongovo ojipyri avuirama nehẽ. Nurã aġwamova'ea hahyva'ea Tupana'ga remimombyryvaġwama. Koji'i hete ranuhũ ti garemimombyryva ore ve hahyva'ea hohe! Ikatu hete hete ti ore ve avuirama nehẽ.

¹⁸Nahã ore ei. A'ereki ore toromondo orereaporoġita yvagipeva'ea rehe pyryva'ea rehe imohina. Noromondo ore orereaporoġita avova'ea rehe hahyva'ea rehe imohine'yma. Nimbegwei po ti avova'ea momina hahyva'ea nehẽ. Yvagipeva'ea po ti namominaġwami pyryva'ea nehẽ.

5 Nahã ore ei. A'ereki ore orokwaha nhanderuhavaġwama yvagi pe. Avo yvya koty nhande xakoahi'vi. Po nhande manoi nhande ve Tupana'ga gwereco yvagi pe nhanderuhava – kiroki a'ea Tupana'ga oapo nhande ve avuiramava'ea. Pevo ti nhande ruvi avuirama nhanemano'e'yma'java nehẽ. ²Nhanderekorame yvya koty nhande ndiavy'ahetei xaju

pota hete nhande yvagi pe nhanderuhava pype javo.

³Nhanderuvame nhanderuhava pype yvagi pe nhande tireko a'ea jipi. ⁴Avo yvya koty nhanderekoahi'virame nhande rekoveveuhui. A'ereki nhande xaju pota nhanderuhava pype yvagi pe. Ndia'ei reki nhande: Ndiajupotara'javi avo xamano javo. A'ea rüi nhande ei. Nhande manoe'yname vehevi pyry nhande hoi yvagi pe nhandekovo avuirama nehê. A'ea nhande ipotari.

⁵Tupana'ga tuhê opota hete a'ea jitehe nhanderuva yvagi pe ojipyri. Nurã ga nhande mboavujikweri. Ombuhurukaripe ga gwa'uva nhande ve. Nahã ga ikwahavukari nhande ve nhanderuhavagwama ojipyri.

⁶Nurã nhande roryhetero jipi. Avo yvya koty nhanderuvame, Cristo'ga rovakie'ÿ nhandepojykaharete'ga rovakie'ÿ nhande rekoi a'ero. A'ea ore orokwaha. ⁷A'ereki nhande ndihepiagi ga kiro novã. Emo nhande xajiko ga rehe. ⁸A'ea'ja ji pe me a'ero: Nhanderory hete nhande. A'ereki nhande tipota hete nhandehoaġwama Cristo'ga pyri. Nurã pyry nhande ve nhanemanoa. Nhanemanorame ti nhande hoi yvagi pe nhandejupa nhandepojykaharete'ga pyri nehê.

⁹Nurã ore jirokwari ga nhi'ïpo'ruavo jipi tonhimohê hete ti ga nhande rehe javo. Ore rekorame yvya koty na jitehe ore rekorame yvagi pe ore ga monhimohêhetepotari orojihe. ¹⁰A'ereki Cristo'ga ikwepykara'ga nhande ve. Xaho pa ti nhande Cristo'ga rovai pyteri pe nehê tokwepy ti ga nhande ve nanani nehê. Po nhande rekote'varuhui avo yvya koty, a'ero ti ga ikwepyi imbuhua hahyva'ea nhande ve nehê. Po nhande rekokatui yvya koty, a'ero ti ga ikwepyi imbuhua pyryva'ea nhande ve nehê.

Ahereaporoġitapyahua

¹¹A'ero ore ikwahavi nhandepojykaharete'ga nhimombojya ga omondo hahyva'ea okote'varuhuve'ġa pe javo. A'ero ore ga mombe'ukatui ojipe'ġa pe tomomboruka ti ġa ga pe okote'varuhua javo. Tupana'ga orereaporoġitakatua kwaha hete. Po pe orereaporoġitakatua kwahahetei pejiyvyteri pe no, a'ea pyry ji ve.

¹²A'ea pe ore erame po pe ei: “Kiro Paulo'ġa nhimbohetea'javi ojikhavuka nhande ve,” pe'ji po pe pejiyvyteri pe. Noronhimbohetehe reki ore javo pe me. Oro'e ore pe me pejoryjory ti ore rehe javo. Igwete po ti pe ore mombe'ukwahavi ore repyga ġa pe – kiroki ġa onhimbohete tehe orepyry hete ore javo. Emo ġa heaporoġita te'varuhu reki. ¹³Ojipe'ġa e'i: “Paulo'ġa ndokwahavi heagwryryve'ġa ja Cristo'ga mombe'gwombe'gwovo jipi,” ei ġa novã. Emo nahã ore rekoi Cristo'ga mombe'gwombe'gwovo timbohoryory ti Tupana'ga javo.

Ojipe'ġa e'i: “Onhimbovyvy Paulo'ġa ikwahaheteavo gweaporoġitakaturo Cristo'ga mombe'ukatuavo,” ei ġa. Oronhimbovyvy tuhê ore Cristo'ga mombe'gwombe'gwovo pe me tipoko ti ġa ikwahavuka ġa pe javo. ¹⁴A'ereki Cristo'ga nhande arõ hete. Nurã ore ei: Cristo'ga remiarõa ġwaramo timombe'u tuhê nhande Cristo'ga ojipe'ġa pe. A'ereki ore orokwaha hete gamanoa vvyakotyve'ġa ndepykavamo. A'ereki ġa ndekote'varuhuro ġwaramo Tupana'ga e'i: “Omanomba ti ġa ogwovo hahyva'ea ruvihava pype a'ero nehê,” ei ga. Cristo'ga ki a'e te e'i: “Jihi ojipejiva'ero ti tamano ġa ndepypava imombo ġandekote'varuhua ġa hugwi tohopavyme ti ġa hahyva'ea ruvihava pype javo.”

Nurã ore ei: Cristo'ga vvyakotyve'ğa ndepypavi omanomo. Nurã gamanoa kwahyro ģa ndehe nhaporemo, oro'e ore. ¹⁵ Cristo'ga omano vvyakotyve'ğa ndepypava toko ti ģa nhiremimbotarimova'ea rupi a'ero javo – kiroki ģa ombopyahuuka ojeaporoġita ga pe. Tokoajavyme ti ģa ġwemimbotarimova'ea rupi kiro javo Cristo'ga ģa ndepyi omanomo okwerava'java, oro'e ore.

¹⁶ Nurã orojikogirẽ Cristo'ga rehe ore ndoro'etehea'javi ojipe'ğa pe ikwahave'ymame ġandeaporoġita. Ymya ore eteheyypi Cristo'ga pe no ga ko vvyakotyva'ea jate javo. Orojikogirẽ ga rehe ore ndoro'ea'javi a'ea ga pe. ¹⁷ A'ero ji ei: Cristo'ga pavẽi ģa jikoty'arame ġandeaporoġita ipyahu. Ġandeaporoġitate'varuhua opi. Pehendu ti! Ġandeaporoġita ipyahu!

Na Tupana'ga nhiarõukari pe me imbopyahuavouka pendeaporoġita

¹⁸ Tupana'ga ombopyahu nhandereaporoġita imombiga nhandereaporoġitate'varuhua. Gaha omondo Jesus Cristo'ga vyya koty javo ga pe: “Vvyakotyve'ğa ndojikoty'ara'javi ji pavẽi ji arõe'yma. Emano ti ģa ndepygga. A'ero ti ji nhiarõukari ģa pe nehẽ,” ei ga. Cristo'ga manoro ġwaramo Tupana'ga nhiarõukari nhande ve. A'ero nhandejikoty'ari ga pavẽi ga aromo.

A'ero Tupana'ga ei ore ve: “Ji mombe'u ti ojipe'ğa pe kiro,” ei ga. “Pe'ji ti ģa pe nhaporemo: ‘Na Tupana'ga nhiarõukari pe me imbopyahuavouka pendeaporoġita.’ A'ea ti pe'ji ģa pe ģa mbojikoty'a ji pavẽi,” ei Tupana'ga ore ve. ¹⁹ A'ereki Cristo'ga manoro ġwaramo vvyakotyve'ğa pe Tupana'ga onhiarõuka ģa pe imombo ġandekote'varuhua henonha'jave'yma ikwahava'jave'yma. “A'ea ti pemombe'u ģa pe,” ei Tupana'ga ore ve.

²⁰ Cristo'ga repykaramo ore reko. A'ereki Tupana'ga omombe'uuka ore ve. Ga e'i: “Pe'ji ti ģa pe: ‘Pehendu katu ti’,” ei ga. Cristo'ga repykaramo ore ehetei a'ero: Na Tupana'ga nhiarõukari pe me imbopyahuavouka pendeaporoġita. ²¹ A'ereki Cristo'ga ndokote'varuhuangavi'l'ive'ga, ga pe Tupana'ga gwerekouka nhanderekote'varuhua nhande repygga. A'ea ga herekourari Cristo'ga pe Cristo'gareheve'ğa ti togwereco jipyryva javo.

6 Tupana'ga moiruamo ore ehetei pe me a'ero: Tupana'ga pe arõ hete imombyryva pe me. Peko hete ti gapyryva rehe pejikokatuavo a'ero tomombyryteheyme ti ga pe me. ² A'ereki Tupana'ga e'i ikwatijaruka hako:

“Oho nhiremimombyryhava japiavo.

A'ero pe erame ji ve ji pe nenduvi pe mombyryva.

Oho nhirembipokohava japiavo.

A'ero ji pe pokogi imombo pende'kote'varuhua pe hugwi.”

A'ea Tupana'ga ei hako.

Pehendu ti! oro'e ore. Aġwamo tuhẽ Tupana'ga pe mombyrypotahetei. Aġwamo tuhẽ ga pe pokopotahetei imombopota pende'kote'varuhua pe hugwi, oro'e ore.

Paulova'ea oko katu tiruahũrame ahe ve

³ Oroko katu pota ore jipi te'ite'varuhuyime ti ģa ore Cristo'ga mombe'urame. Po ti ore rekote'varuhui, a'ero po ti ojipe'ğa ei nehẽ: “Omombe'u tehe Paulo'ğa Cristo'ga nhi'i'ğa. A'ereki ģa vehevi ndokoi ganhi'i'ğa rupi okote'varuhua. Tiroviaryme ti ġanemimombe'ua a'ero,” e po ti ģa a'ero nehẽ.

⁴Nane'ymi ore rekokatupotari te'i katu ti ġa ore ve javo. "Tupana'ga pe Paulo'ġa poravykyi," e'i katu po ti ġa a'ero nehē.

Oronhimomirana ore tiruahūheterame ore ve. Oronhimomirana ore hahyrame ore ve no. Ite'varuhurame ore ve no ore oronhimomirana. ⁵Ore nupanupā ġa. Ore mongi tehe ġa cadeia pype. Ojatykatyka ġa ore ve onhimboahiheteavo ore rayvaheteavo. Nane'yne'ymi ore poravykyhetei Tupana'ga mombe'gwombe'gwovo. A'ero ore ndorokikatukatui ypytunimo. Ore ndoro'uro'ui no. A'ea rupi nhaporemo ore rekokatui oronhimomiranama tikwahavuka ti ġa pe nhandeporavykya Tupana'ga pe javo.

⁶Orereaporoġita pyry ore orokokat-uavo ikwahavuka ġa pe oroporavykya Tupana'ga pe. Orokwaha hete ore Cristo'ga mombe'ua. Ndorohaykai ore ojipe'ġa ġa ndekote'varuhurame ore ve. Oroko katu ore ġa pe. Nahā ore rekokatui oronhimomiranama tokwaha ti ġa oreporavykya Tupana'ga pe. Tupana'ga ra'uvapyryva ore poko ore poravykyrame Tupana'ga pe. Oroarō hete ġa. ⁷Ore a'itituhēva'ea mombe'u Cristo'ga mombe'gwovo. Jukwaha Tupana'ga popoakara ore pokoga. Tupana'ga ore mombryry. A'ero ore Cristo'ga mombe'ui ġa pe. Ore orojiko hete Tupana'ga rehe ġa ete'varuhurame ore ve. A'ero ġa ikwahavi oreporavykya Tupana'ga pe.

⁸Ojipe'ġa e'i katu ore ve. Ojipe'ġa e'i te'varuhu ore ve. Ojipe'ġa ore mbotegwete. Ojipe'ġa ore mbohete. Ojipe'ġa e'i ore ve Paulo'ġa i'mbe ahe moandyandyita javo novīa. Emo ore oro'e katu reki a'itituhēva'ea mombe'gwovo. Jukwaha a'ero oreporavykya Tupana'ga pe. ⁹Ojipe'ġa e'i ore ve okoteheve'ġa ko Paulo'ġa javo. Emo ojipe'ġa ore kwaha hete reki Paulo'ġa oporavyky Tupana'ga pe javo.

Oromano gweregwerevi ore. Emo ore orokoji reki. Ore nupanupā ġa. Emo ġa ndorejukai reki.

¹⁰Ndorovy'ari ore novīa. Emo oreroryrory ore jipi orojikoty'aro ġwaramo Cristo'ga pavēi. Norembat-eri'i ore. Emo ore oromomybyry reki ġa pe ġa mbojikogukarame ga rehe. A'ereki ġa jikogame ga rehe Tupana'ga omomybyry hete ġa pe. Ndorogwerekoi ore mbatera. Emo Tupana'ga omomybyry pa ore ve.

¹¹Pe me Corintopeva'ea pe ore imombe'upavi orereaporoġita ikwahavuka pe me. A'ereki ore opoarō hete. ¹²Ore opoarō pota ikwahavuka orereaporoġita pe me. Emo pehe ko norearōpotari ikwahavukare'yma pejeaporoġita. ¹³Kiro ji nhi'iġi pe me penduva'ġa ja. Pejipy ti ore arōheteavo!

Tapejihe'ari ti Tupana'ga arōe'ŷve'ġa ndehe

¹⁴Tapejihe'ari ti Tupana'ga arōe'ŷve'ġa ndehe pejogwerekoe'yma ġa pavēi. A'ereki tegwete okokatuve'ġa jihe'akatua okote'varuhuve'ġa ndehe. Na tuhē! Kojahua ndojihe'ari ypytuna rehe. Na jitehe heaporoġitapyahuve'ġa ndojihe'akatuaġwami te heaporoġi-tate'varuhuve'ġa ndehe. ¹⁵Na tuhē! Tegwete ġajogwerekokatua Cristo'ga Diabo'ga pavēi. Cristo'gareheve'ġa ndeaporoġita ko Cristo'gareheve'ġarūi'v'e'ġa ndeaporoġita atyvi.

¹⁶Tupana'ga mbohete'hava pype ndogwerekoi ha'angava – kiroki a'ea pe ġa e'i oreremimbohete'hara. A'ereki a'ea ndojogwerekokatui Tupana'ga pavēi. A'ereki pevo Tupana'ga ruvi jipi. Gareheva'ero nhande tuhē xako Tupana'ga mbohete'havamo avuiramave'ga mbohete'havamo. Nhandepyteri pe ga ruvi no. A'ea pe tuhē Tupana'ga ei javo hako: "Aju ti ji ġa pyri jitekovo ġapyteri pe. Jihi po ti ġa ji mbohetei nehē.

Oko ti ġa nhinhi'ġarupiva'ero nehē," ei Tupana'ga hako.

¹⁷Nurā nhandepojykaharete'ga Tupana'ga ei onhi'ġarupive'ġa pe hako:

“Pejipe'a ti ġa hugwi pejipohia ġa mbopogwee'yma

– kiroki ġa ndojikogi ji rehe.

Tapeko'i'i ġandekote'varuhua rehe.

A'ero ti ji ei pe me nehē: 'Hepejijo ji pyri'," ei Tupana'ga hako.

¹⁸“Ji ti ako penduveteramo a'ero nehē.

Pe ti peko jira'yramo nehē,” ei Tupana'ga hako.

Ga ko ġapojykaharetero ojipe'ġa hohe ġa mondomondopava onhi'ġa rupi.

7 Tupana'ga e'i a'ea nhande ve no. Nurā ti xapohi pa nhanderekote'varuhua hugwi: kiroki nhandera'oa mbote'va, kiroki nhandereaporōġita mbote'va no. A'ea ore ei pe me oreremiarōa pe. Tikwaha nhande Tupana'ga popoakara gapyryva reheve. Nurā ti xako pa garemimbotarimova'ea rupi nhandekokatuavo.

Horyory Paulova'ea Corintopeva'ea rehe

²Peko ti ore rehe ore arōheteavo. A'ereki ore ndorokote'varuhui pe me. Nopombote'varuhui ore. Nopomoandyandyi ore no. ³A'ea pe ji erame ji nda'ei pe me: Pe'e te'varuhu pe ore ve. A'ea ji nda'ei. A'ereki ji a'e jipe pe me ko: Opoarō hete ore. A'ero po ti ore jikoty'ari pe pavēi nehē nhande manorame nehē. Nhanemanoe'ymame na jitehe nehē no. ⁴Ajiko hete ji pe ndehe ġa ji arō hete javo. Opombohete ji. Penoġatu pe jipy'a ji mbohoryheteavo kiro tiruahūrame vehevi ore ve.

⁵Ore rurame Macedōniapeve'ġa gwyri pe orep'y'a ndukatui. A'ereki nane'ymi tiruahū ore ve. Ġa ore rayvayva. Oko tehe orep'y'a no. ⁶Emo Tupana'ga onoġatu ovy'are'jve'ġa py'a jipi. A'ero ga

onoġatu orep'y'a ore mbohoryva Tito'ga mbuhua ore pyri. ⁷Garuro ġwaramo orep'y'a rukatui kiro. Garemimombe'uro ġwaramo orep'y'a rukatui no. A'ereki ga pe mombe'u javo: “Corintopeve'ġa jipy'a noġatu,” ei ga. “Ġa nde repiaga'u hete,” ei ga ji ve. “Ndovy'ari ġa ore Paulo'ga mongoveveuhu javo,” ei ga. “Oko hete ġa nde rehe ovavagahiva nde rehe,” ei ga ji ve pe mombe'gwovo. Ganhi'ġa renduvame koji'i ji roryoryvamo.

⁸⁻⁹A'ereki ji akwaha kiro pepohira pejikote'varuhua hugwi. A'ereki pe pepohi pejikote'varuhua hugwi imonhi'ġame nhirembikwatijaripyra – kiroki a'ea ji akwatija nhinhi'ġahyavo pe me ikwehe. Nhirembikwatijaripyra imondoi hahyva'ea pe me heikwehe. Ikwahavame ji rekoveveuhuna'ēi. A'ereki jiyvyteri pe ji a'e: Maraname ji akwatija nhinhi'ġahyavo ġa pe? Emo avuirama rūi reki hahy pe me. Ndakoveveuhua'javi ji kiro. A'ereki hahyrame pe me pe pekoveveuhu pejikote'varuhua rehe. A'ero pe pohiri jugwi pejikovo Tupana'ga remimbotarimova'ea rehe. Ndajiroryvi reki ji hahyro ġwaramo pe me. Emo pejikote'varuhua hugwi pe pohiro ġwaramo ji roryhetero. A'ereki a'ea pyry reki pe me. Nurā ji ei: Ndorokote'varuhui ore pe me ikwatijarame pe me ikwehe.

¹⁰A'ereki pejikote'varuhua rehe pevy'are'yma ġwaramo pe pepohi jugwi pejikovo Tupana'ga remimbotarimova'ea rupi. A'ero pe ndapekoveveuhuaġwami pejikote'varuhua mombora rehe. Yvagi pe po ti pe hoi nehē imomborukaro ġwaramo pejikote'varuhua Tupana'ga pe. Ojipe'ġa ki a'e te ġa ndekoveveuhutehei. A'ero ġa ndopohiri jugwi onhimondovo hahyva'ea ruvihava pype.

¹¹ Pehepia ti pejeaporoğita jirojijya pevy'are'ymame pejikote'varuhua rehe pejikovo Tupana'ga remimbotarimova'ea rupi. A'ero pe penhimbovyvy kiro. Pe pejirokwa pota pejikokatuavo pejivavagahiva pejihe kiro. Penhimonha'nga pe pejikote'varuhuağwera rehe. Pekihyji pe tiruahū po ti ore ve a'ero nehē javo. Pe ji repiaga'u hete pe ji arōheteavo. Pemondo pe hahyva'ea pepyteripeve'ga pe topohi ti ga okote'varuhua hugwi javo. Nahanahā pe pehepiuka pa ore ve a'ero pejipohira pejite'varuhua hugwi.

¹² Akwatija ji pe me nhinhi'igahyavo pepyteripeve'ga ti topohi okote'varuhua hugwi javo ikwehe. Akwatija ji pe me tapemohiğatu ti ga pe no javo. Ga pe ji ei – kiroki ga pe ga okote'varuhu. Koji'i hete reki ji epotari ikwatija pe me tapekwaha ti pe'ağatarahiva ji rehe javo. Nurā Tupana'ga ji repiagame ji ikwatijari pe me heikwehe. ¹³ Ore pendeaporoğita rerojijya kwahavame pyri hete orep'y'a.

Koji'i hete ore roryroryvamo Tito'ga roryva rehe no. A'ereki gapy'a u katu pe ndehe. A'ereki pe nhaporemopevy'a hete ga rehe ore reheve. Pe pembohory ga ga vahemame pe pyri heikwehe.

¹⁴ Gahoa renonde pe pyri ji pe mombe'ukatui ga pe pe mboheteavo oko pota ġa Tupana'ga remimbotarimova'ea rupi javo ga pe ikwehe. Na tuhē pe ndekoi ga vahemame pe pyri heikwehe. A'ero ji poyjahetero. Nane'yimi ore imombe'ukatui a'itituhēva'ea pe me. Na jitehe ore imombe'ukatui a'itituhēva'ea pe mombe'urame Tito'ga pe pe mboheteavo.

¹⁵ Tito'ga pe arōhetei ikwahava pen-dekokatua ojapyakavo pe ndehe. A'ereki pe nhaporemopehendu katu ganhi'igā pejipohia pejikote'varuhua hugwi. Pejikoveveuhuavo pejikote'varuhua rehe pe pejikoty'a pota ga pavēi ga vahemame

pe pyri. ¹⁶ A'ea kwahavame ji roryroryvamo jijikoga tuhē pe ndehe pe ndekoro ġwaramo Tupana'ga nhi'igā rehe.

Pejirokwa ti imondovo Judéiapeve'ğa pe, ei ahe

8 Oreirūramo ko pe, oro'e ore pe me pejikoga ġwaramo Cristo'ga rehe ore ja. Kiro ore ikwahavukari pe me. Macedōniapeve'ğa gwyriveve'ğa pe Tupana'ga remimombyryva ġwaramo ġa imondoi oitambere'ia – kiroki ġa ojiko Cristo'ga rehe onhimon'oğā tihendu ti Tupana'ga nhi'igā javo. ² Tiruahū hete ranuhū ġa pe ikwehe novia. Emo ġa ndoryndoryhetero reki. Nimbateri hete ġa oporia'iro novia. Emo ġa imondohetei reki oitambere'ia ojipe'ğa pe toropoko tuhē ti ġa javo. “A'ereki ġa koji'i iporia'i ore hohe imbatere'yma,” ei ġa ikwehe.

³ Akwaha tuhē ji ġanemimondoa. Nahā ġa ja'roja'rogi oitambere'ia imondovo: Kiroki ġa ndahe'yiva'ea rereko – ġahā omondo'i. Kiroki ġa koji'iva'ea rereko – koji'i ġa imondoi a'ero. Omondo hete tuhē ġa ore monhimomby'avo. Marā ġa omondo hete herekoe'ymame? oro'e ore.

Ġwemimbotarimo ġa imondoi. Ore ndoro'ei ġa pe. ⁴ “Na ore imondoi ojipe'ğa pavēi nhaneirū'ğa pe Tupana'ga remimo'ēhara'ğa pe,” ei ġa ore ve imondopotaheteavo. “A'ereki ahā ġa pe ogwryi pe Judéia pe. Peroho ti ġa pe a'ero,” ei Macedōniapeve'ğa gwyriveve'ğa ore ve ikwehe.

⁵ Oronhimomby'a ore ġandekokatua rehe. A'ereki Tupana'ga remimbotarimova'ea rupi okovo ġa ei'yi ppy Cristo'ga pe nhandepojykaharete'ga pe ore po'ru ti javo. Aerē Tupana'ga ipotaro ġwaramo ġa ei ore ve no ore po'ru ti javo. Nahā Macedōniapeve'ğa gwyriveve'ğa ei oporavykypota Tupana'ga pe ore ve no.

⁶ A'ero ore Tito'ga mondotari pe pyri. A'ero ore ei Tito'ga pe

ikwehe: Ehoa'ja ti Corintopeve'ğa pyri itambere'ia imono'oğuka ğa pe no. A'ereki ymyahũ ğa omondo pota no nhaneirũ'ğa pe imbatere'yve'ğa pe nde ğa mombe'urame ğa pe, oro'e ore Tito'ga pe ikwehe.

Kiro ga hoa'javi pe pyri ipyhyga itambere'ia pe hugwi imono'ono'oğukapava. A'ero ti pehe Macedôniapeve'ğa pavēi Judéiapeve'ğa pokogi itambere'ia mondovo ğa pe imombyryva nehē.

⁷Pejiko hete pe Tupana'ga rehe. Penhiĩ kwaha hete pe Cristo'ga mombe'ukatuavo gamombe'ua kwahaheteavo. Pejirokwa hete pe peporavykyavo Tupana'ga pe. Pe ore arõ hete. Nahanahã pe ndekohetei ojipe'ğa hohe pa. Na jitehe ti pejirokwa hete imombyryva ojipe'ğa pe no imondovo katu itambere'ia Judéiapeve'ğa pe.

⁸Nanhi'iğahyi ji pe me pemondo tuhē ti jave'yma. Pyry po pe imondoi hamo, a'e ji. Amombe'u ji pe me Macedôniapeve'ğa nemimondopotara ko. A'ereki ji a'e jivytyteri pe: Henduvame po ti Corintopeve'ğa imondopotari na jitehe nehē no. A'ero po ti ji ikwahavi ğanemi-arõhetea nehē, a'e ji jivytyteri pe.

⁹A'ereki pe pekwaha tuhē Jesus Cristo'ga remimombyryva nhandepojykaharete'ga remimombyryva ga nhande arõhetero ğwaramo. Jypya ga huvihavamo oko yvagi pe Tupana'ga pyri okovo Tupana'ga katukatua pyteri pe pyryva'ea herekopava. Gwereco pa ga hako novĩa. Emo ga opohi pa jugwi ua avo yvya koty onhimongovo okoteheva'ero nhande ja. A'ero ga manoi nhande repyga toho ti ğa yvagi pe herekopava nehē javo. Pekwaha pe Jesus Cristo'ga remiarõhetea ga javijitehe ti tiarõ hete ojipe'ğa a'ero javo.

¹⁰Kiro jireaporoğita pe me nahã ti pemondo nehē javo. Ereki pe ypy pemondo pota itambere'ia nhaneirũ'ğa pe

Judéiapeve'ğa gwyriveve'ğa pe heikwehe. A'ea rupi pe imono'oği a'ero. Emo pe napemono'ombavi reki. Nurã kiro jireaporoğita ko nahã: Pyry hete pe imono'ombavi kiro, a'e ji.

¹¹Pemondo pota pe heikwehe. Na jitehe kiro a'ero. Pejirokwa ti imono'ombava toromondo ti imbatere'yve'ğa pe javo. Kiroki a'ea pe pereko – a'ea ti peja'ro imono'oğa ğa pe. Po pe pereko he'yjuhuheteve'ea, a'ero ti pemono'õ he'yiva'ea. Po ndahe'yiva'ea pe pereko, a'ero ti pemono'o'ngi. ¹²Po pe imondopotari ğa pe, a'ero pyry Tupana'ga pe penemimondoa. A'ereki penemimondopotara rehe Tupana'ga onhimohē. Nurã ji ei: Pemondo katu ti peitambere'ia ğa pe. Herekorame ti peja'ro pota imondovo ğa pe a'ero. Pe herekoe'yname Tupana'ga nde'i reki pe me embuhu jave'yma.

¹³Tapemondopavi ti pejihugwi imbatere'yve'ğa pe, a'e ji. Po ti pe imondopavi nehē, a'ero po ti imbatere'yve'ğa gwereco pa pe herekoe'yname nehē.

¹⁴Ojogwetakwa'ja ti ğa pe pavēi, a'e ji. Ağwamo reki pe herekohetei. Peja'ro ti mo ğa pe a'ero kiro. A'ero ti ğa kiro herekoi. Aerē po ti pe ndaperekoa'javi nehē. A'ero ti ğa jipygi imbuhua pe me ğa herekoheterame nehē. A'ero po ti pe herekoi nehē no. Nahã ojopokogame ahe nhaporemo herekoi jipi a'ero.

¹⁵A'ea pe Tupana'ga rembikwatarukara i'ei o'rame:

“Kiroki ğa omono'õ he'yjuhuva'ea – ğa ndogwerekoi hembyruera. Kiroki ğa omono'õ ndahe'yiva'ea – ohy reki ğa ndehe.”

Titova'ea oho pota imono'õpokoga

¹⁶Tupana'ga rehe ore roryroryvamo ndepyry hete nde javo ga pe. Nahã ore ga mbohetei. A'ereki ga pe pokopotaruka Tito'ga pe. A'ero ore javijitehe Tito'ga pe pokopotari. ¹⁷Ore ga mondoa'ja pota

pe pyri a'ero javo ga pe. Kotihī ga ei reki: “Aho tuhē ti.” A'ereki ga tuhē oho potaripe pe pyri pe pokopotaheteavo. Nurā ġwemimbotarimo ga hoi pe pyri a'ero.

¹⁸Kiro ore ojipe'ga mondoi Tito'ga rupi pe pyri no. Ga ko nhaneirū'ga ojikoga ġwaramo Cristo'ga rehe. Cristo'gareheve'ga nhaporemo ga kwaha hete pyry hete ga javo. A'ereki ga Cristo'ga mombe'u katu katu jipi.

¹⁹Koji'i ji ga mombe'ui pe me kiro. A'ereki Cristo'gareheve'ga Macedônia pe e'i ga pe toho ti ga Paulo'ga ndupi Judéiapeve'ga gwryi pe javo. Aerē po ti ga hoi ore rupi a'ero orepokohavamo ore herohorame peitambere'ia pevo nehē – kiroki penemimondoa Macedôniapeve'ga nemimondoa no. Orogweroho ti ore imbatere'ýve'ga pe ġa ti tombohete Cristo'ga javo. Ġa po ti e'i nehē: “Pyry hete Cristo'ga nhandepojykaharete'ga. A'ereki ga ombuhuruka itambere'ia nhande ve,” e po ti ġa nehē. Orogweroho ti ore imbatere'ýve'ga pe tokwaha ti ġa nhanerembipokopotara javo.

²⁰Orojirokwa hete ore te'ite'varuhuyime ti ġa ore ve javo. Nurā ore ei: Toho ti ga ore rupi. Ohorame ore rupi ore pokoga ti ga hepiagi ima'ema'ēkatua penemimondohetea imbatere'ýve'ga pe nehē. A'ereki ore oro'e: Mara'ngu po ti jara'ga ete'varuhuavo ore ve nehē javo: “Noma'eġatui reki Paulo'ga imbatere'ýve'ga pe imombytavo jara ojive”? A'ea po ti ġa ei nehē, oro'e ore. Nurā ko pyry ore ve ga hoi hepiaga imombe'ukatuavo. ²¹A'ereki ore oromondo orogweaporōġita orokokatua rehe tokwaha ti ġa a'ea javo. Tupana'ga jate rūi ti tokwaha orekokatua. Ojipe'ga ti tokwaha no.

²²Kiro ore akoja'ga mondoi pe pyri Tito'ga rupi. Ġa ndupi ore ojipe'ga mon-

doi no. Ga ko nhaneirū'ga no ojikoga ġwaramo Cristo'ga rehe. Irūiru'ia rehe ore ga mboporavykyvykyrame nane'ymi ga ore nhi'ipo'rupotari oporavykykatuavo Tupana'ga pe ojipe'ga pokopokoga. A'ero ore pe mombe'urame ga pe ga jikogi pe ndehe omondo po ti ġa imbatere'ýve'ga pe Judéia pe nehē javo. Koji'i ga poravykypotari Tupana'ga pe kiro. A'ero ga hopotari pe pyri pe pokoga nehē.

²³Oro Tito'ga, ga ko nhimoirūharamo oko oporavykyavo ji pavēi pe pokoga. Akoja'ga – kiroki ġa oho ga rupi nhaneirū'ga – ġa oporavyky katu Cristo'ga mombe'gwovo nahā ga mboheteavouka. Oho ġa Cristo'gareheve'ga ndepyga.

²⁴Tito'ga vahemame pe pyri pemboapy ti ġa pejipyri pendoryndoryvamo ġa ndehe. A'ero po ti Cristo'gareheve'ga Macedôniapeve'ga ikwahavi penemiarōhetea. E'i po ti ġa no: “Paulo'ga omombe'u katu Corintopeve'ga mboheterame,” e po ti ġa nehē.

9 Akwatija tehe ji kiro pe me itambere'ia mondo mombe'gwovo – kiroki a'ea ore orogweroho pota Tupana'ga remimo'ēhara'ga pe Judéia pe. ²A'ereki pe pemondopotaripe ġa pe. A'ea ji akwaha pe mboheteavo pe mombe'urame Macedôniapeve'ga gwryipeve'ga pe – kiroki ġa ojiko Cristo'ga rehe. A'e ji ġa pe ikwehe: Ymya Gréciapeve'ga gwryipeve'ga Corintopeve'ga ei timondo ti itambere'ia ġa pe javo. A'ea ji ei pe mombe'gwovo ġa pe ikwehe. A'ero henduvame he'yjuhuve'ga imondopotari no.

³Amondo ji kiro Tito'ga pe pyri a'ero tomono'oġuka tuhē ti ġa Corintopeve'ga pe itambere'ia javo. A'ereki ji a'e jipe Macedôniapeve'ga pe: Omono'ono'oġipe Corintopeve'ga kiro itambere'ia imbatere'ýve'ga pe. Amondo ji kiro Tito'ga

pe pyri a'ero te'iyme ti ġa Paulo'ġa omombe'u tehe Corintopeve'ġa ore ve.

⁴Po ti pe napemono'oġi ve itambere'ia ji Macedôniapeve'ġa nderohorame pe pyri nehē, a'ero po ti ġa ikwahavi nehē. A'ero po ti ore ndorepoyjayjari orojiko tehe ore Corintopeve'ġa ndehe javo nehē. Nda'epotari ji pepoyjayjare'ymaġwama rehe no.

⁵Nurā jijapyakarama hehe ji ei Tito'ġa pe: Nhiirūramo peho na'ē ti Corintopeve'ġa pyri ji renonde imono'ombavuka ġa pe itambere'ia – akoja pe ġa e'i toromondo ti javo, a'e ji. A'ero po ti ġa imono'oġipyra mboavujikweripei jirura renonde nehē, a'e ji ġa pe. A'ero ti ojipe'ġa ikwahavi javo nehē: “Ġa tuhē omondo hete pota imono'oġa gworygworyvamo. Ġwemimbotarimo ġa imondoi. Ojipe'ġa nde'i ġa pe.” A'ea po ti ġa ei nehē, a'e ji Tito'ġa pe ġa mondovo pe pyri.

⁶Pehendu ti a'ero! Ojo'java'ea kiro ji imombe'ui pe me. Kiroki ga otȳ ndahe'yiva'ea koho'iapypeva'ea – ndahe'yiva'ea ga omondo ojive. Kiroki ga otȳ he'yjuhuva'ea kohouhua pypeva'ea – he'yjuhuva'ea ga omondo ojive. Na jitehe ti pe me nehē no. Po ti ndahe'yiva'ea pe imondoi imbatere'ÿve'ġa pe imondopotare'ymame nehē, a'ero po ti ndahe'yiva'ea jitehe pe me nehē. Po ti he'yjuhuva'ea pe imondoi imbatere'ÿve'ġa pe imondopotarame nehē, a'ero po ti he'yjuhuva'ea jitehe pe me nehē.

⁷Pe napenani ti pekwaha na'ē javo pejiyvyteri pe: “Maranime po ti ji imondoi nehē itambere'ia?” Aerē ikwahavame ti pemondo akoja. Imondorame ti tapevy'are'ymuhūi nehē namondopotari tuhē ji jave'yma nehē. Imondorame ti tape'ei: “Ojipe'ga ero ġwaramo jate ji ve ji imondoi ġa pe.” Tape'ei a'ea. A'ereki Tupana'ga ga arō hete –

kiroki ga omondo pota gworygworyvamo imondorame. ⁸Tupana'ga gwereko pa opopoakaramo imombyryva pe me. A'ero po ti pe herekoparavuhui jipi ahe pokopokoga nehē no.

⁹A'ea pe Tupana'ga rembikwatarukara i'ei o'erame:

“Pryryve'ga omondo katu nimbaterive'ġa pe gworygworyvamo ġa ndehe.

Nane'ymi ga gwereko imondomondovo mbatera ġa pe okokatuavo avuirama,” e'i ikwatijaripyra.

¹⁰Kiro ji ei a'ero: Tupana'ga omondo ha'ynha itȳhara'ga pe totȳ ti ga javo. Tupana'ga ombohoryoryvuka garemitymipyra ga pe no tomondoro ti ga i'gwovo javo. Na jitehe ti Tupana'ga imbuhumbuhurukari pe me pe mombateruka nehē. “Nahā ti ġa herekohetei imondomondopotarame imbatere'ÿve'ġa pe okokatuavo ġa pe,” ei Tupana'ga. Koji'i ti Tupana'ga imbuhumbuhurukari pe me a'ero nehē koji'i ti ġa tomondondo ojipe'ġa pe javo.

¹¹Na tuhē. Nane'ymi ti Tupana'ga imombyryparavuhui pe me tomondo ti ġa ojipe'ġa pe jipi a'ero javo nehē. A'ero ore herohorame peitambere'ia ġa pe ti he'yjuhuve'ġa Tupana'ga mbohetei ndepyry hete nde imbuhuruka ore ve javo.

¹²A'ereki pe imondorame Tupana'ga remimo'ēhara'ġa pe imbatere'ÿve'ġa pe ġa pe jate rūi pe imombyryvi. Tupana'ga pe pe imombyryhetei no. A'ereki he'yjuhuve'ġa ga mbohete hete ndepyry hete nde imbuhuruka ore ve javo.

¹³Pe imondorame po ti jukwahavamo pendekoa Cristo'ga rehe. A'ereki pe pe'e jipe: “Orojiko hete Tupana'ga rehe orokovo pyryva'ea rehe Cristo'ga mombe'ua rehe.” A'ea pe ei.

A'ero pe imondorame Tupana'ga remimo'ēhara'ġa pe po ti he'yjuhuve'ġa ei Tupana'ga pe ga mboheteavo nehē: “Corintopeve'ġa nonhi'itehei. Ojiko hete tuhē ġa nde rehe okoheteavo

Cristo'ga mombe'ua rehe hendukatuavo nenhi'íga. Ndepyry hete nde itambere'ia mbuhuheteukari ore ve ojipe'íga pe nhaporemo no. A'ereki nde ere'e Corintopeve'íga pe pemondo ti ġa pe javo," e po ti Tupana'ga remimo'ehara'íga ga pe nehē.

¹⁴Horyory hete ti ġa pe ndehe nehē. Nhaġata hete po ti ġa pe ndehe onhi'íga Tupana'ga pe nehē epoko ti Corintopeve'íga javo nehē. Onhi'ígate ti ġa Tupana'ga pe pe nenoigatuavo pe ndepyga nehē garemimombyryva ġwaramo pe me nehē.

¹⁵Timbohete katu ti Tupana'ga! Gaha jate ombuhu hete kwaha. A'ereki ga Jesus Cristo'ga mbuhuruka ga momanouka nhande repyga. Tupana'ga pyry hete hete tuhē nhande ve! Nomombe'upakatukatui ahe gapyryva!

Paulova'ea ko Jesus Cristo'ga moirūharamo oko

10 Kiro ji pe moġitahetei. Jihi Paulo opomoġita. Cristo'ga oko nhyrō opyryvamo nhande ve. Ga ja ji rekopotari pe moġitarame. Pe ki a'e te pe ei ji ve: "Paulo'ga nhande pojihu okoteheavo nhanderovaki. Paivouhurame jate nhande hugwi ga niandepojihuvi onhi'íġahyavo ikwatija nhande ve." Jararamo pe ei a'ea ji ve.

²Tape'ea'javi ti nanongara, a'e hete ji pe me. Pe pigame po ti ji nanhi'íġahya'javi pe me nehē javo. A'ereki a'e jipe jivyteri pe: Po Corintopeve'íga ndogwerojijyi ojeaporoġita ji rendukatuavo, a'ero po ti ji nhi'íġahyi ġa pe nhivahemame ġa pyri nehē. Nahā ji ei jivyteri pe. A'ereki ji akwaha nhinhi'íġahyaġwama ġa pe.

Tupana'ga ji mongo omoirūharamo. Nurā ko pyryvamo ji ei javo pepyteripeve'íga pe – kiroki ġa e'i ore ve: "Paulo'ġa oko ġwemimbotarimova'ea rupi vvyakotyva'ero okote'varuhuavo.

Tupana'ga remimbotarimova'ea rupi rūi ġa ndekoi." A'ea pepyteripeve'íga ei ore atyvi imombe'ġwovo.

Ġa pe ji ei a'ero: Tape'ei ti nanongara ore ve tanhi'íġahyyme ti ji ji rurame pe pyri nehē. ³A'ereki pe pe'mbe javo a'ea. A'iti hete tuhē ore vvyakotyva'ero oroko. Emo oreremimbotarimova'ea rupi rūi ore rekoi. Cristo'ga ore ga mombe'ui ġa pe toromongo ti ġa garemimbotarimova'ea rupi.

⁴Orepopoakarimo rūi ore oromombe'u Tupana'ga nhi'íga vvyakotyva'ero. Tupana'ga popoakarimo ore ganhi'íga mombe'ukatui toromongo ti ġa garemimbotarimova'ea rehe. Tupana'ga popoakarimo ore imombigi okote'varuhuve'íga ndeaporoġitate'varuhua – kiroki ġa nombojikogukari ojipe'íga Tupana'ga rehe. ⁵Tupana'ga popoakarimo ore ga reaporoġitaatyviva'ea mombigi. Okote'varuhuavo onhimboheteve'íga nhi'ígi tokwahavyme ti ġa Tupana'ga javo. Tupana'ga popoakarimo ore ġanhi'íga mombipavi. Orombogwerojijyi pa ġandeaporoġita tohendu katu ti ġa Cristo'ga nhi'íga javo. ⁶Aerē po ti ore imondoi hahyva'ea pepyteripeve'íga pe nehē – kiroki ġa nohendukatui orenhi'íga. Nahā po ti ore ġa ndereki nehē pe hendukatupavame orenhi'íga.

⁷Ore'arajatea repiagame pe ei pejivyteri pe orep'y'a kwahave'yma: "Paulo'ġa okoteheve'íga. Tupana'ga nomondoi ġa tomombe'u ti nhinhi'íga jave'yma." A'ea pe ei ore'arajatea repiaga pejapyakakatue'yma orereaporoġita kwahave'yma.

Kiroki ga e'i ojive jihi ko Cristo'ga moirūharamo ako javo – tokwaha ti ga ovyteri pe. Po Cristo'ga ei ga pe nde ko nhimoirūharamo eko javo, a'ero po a'ea jitehe Cristo'ga ei ore ve pe ko nhimoirūharamo peko javo. Hehe ojapyakakaturame po ti ga ik-

wahavi oyvyteri pe Paulo'ga Cristo'ga moirūharamo tuhē oko no javo.

⁸Anhimbohete hete ji jipoyjaheteramo Cristo'ga ei ore ve javo. A'ereki nhandepojkaharete'ga Jesus Cristo'ga e'i tuhē ore ve pe ko nhimoirūhara javo. “Pembojiko hete ti ġa ji rehe nhinhi'ġa kwahavuka ġa pe,” ei Cristo'ga ore ve. Ga nde'i ore ve: “Penhi'ġahy ti ġa pe tipoyjayjaryme ti ġa ojeaporoġita rehe.” A'ea rūi ga ei ore ve.

⁹A'ea ji imombe'ui pe me tape'e'i ti ji ve javo. A'ereki mara'ngu po pe'javo ji ve: “Paulo'ġa nhande mongyhyji hete pota”? Pe'e po pe a'ea ji ve. ¹⁰A'ereki pepyteripeve'ġa e'i ji ve: “Paivouhua hugwi ikwatijarame nhande ve Paulo'ga onhi'ġahy nhande mondomondovo onhi'ġa rupi aheruvihava'ga ja,” ei ġa. “Nhande pyri ga ruvame ndipopoakari ganhi'ġa reki. Nonhi'hetekwahavi ga onhi'iteheavo,” ei ġa ji ve novia.

¹¹Nanongara'ġa ti tokwaha nhinhi'ġa kiro. Orepopoaka ore pe me kiro orojuvame paivouhu pe hugwi ikwatija. Na jitehe orovahemame pe pyri Corinto pe po ti ore popoakaro pe me oronhi'ġa nehē no, a'e ji ġa pe.

¹²Ndoro'e'i ore: Ore ko ġandeheva'ea. Ore ko ġa javijitehe. Ndoro'ea'uvi ore a'ea! A'ereki ġa onhimbohete tehe. Ndokwahavihu ġa. A'ereki ġa e'i: “Nahanahā ore reko'i. A'ea ko pyry a'ero,” e'i tehe ġa. “Nahā ore rekorame ore pyryvamo a'ero,” e'i tehe ġa.

¹³Ore ki a'e te ikwahakatui Tupana'ga ea ore ve. Ore ve ga ei: “Nahā ti peko katu. Pevo ti peporavyky Cristo'ga mombe'uharamo ji pembopopoakaro ġwaramo. Corintopeve'ġa pyri vehevi ti peho ga mombe'gwovo ġa pe nohō.” A'ea Tupana'ga ei ore ve. Koa rupi jate ti ore hoi a'ero oroporavykyavo oronhimboheteavo nehē. Hajihea rupi rūi ti ore hoi oronhimboheteavo nehē. ¹⁴A'ereki Tupana'ga ore mondo

pemombe'u ti Cristo'ga Corintopeve'ġa pe javo. A'ero ore hoi ga mombe'gwovo pe me ikwehe orokovo Tupana'ga nhi'ġa rupi. Ga ee'ymame ndorohoi ore pevo – perope ga nde'i ore ve peho javo.

¹⁵Ndoro'e'i ore oreporavykyagwera ojipe'ġa poravykyagwera pe oronhimboheteheavo. A'ereki oreporavykyia rūi. Tupana'ga noremoporavykyi a'ea rehe. Koji'i pe jikojikoheterame oreremimombe'ua rehe Cristo'ga rehe koji'i po ti ore Cristo'ga mombe'ui pegwryi pe hehemo'i orogwovo ojipe'ġa pyri Cristo'ga mombe'gwovo jara'ġa pe nehē. Tupana'ga erame jate ore ve po ti ore hoi nehē. ¹⁶A'ero hajihejihe pe cidades pe po ti ore hoi ga mombe'gwovo ojipe'ġa gwryi pe nehē – perope nimombe'uhavi ġa pe. A'ero ti ore ypy Cristo'ga mombe'ui ġa pe nehē. A'ero po ti ore nhimbohetei Tupana'ga ore mondo pevo javo. Ojipe'ġa poravykyagwera rehe rūi ti ore nhimbohetei – perope ġa oporavykyi jipe Cristo'ga mombe'gwovo.

¹⁷Tupana'ga rembikwatijarukara e'i: “Kiroki ġa ombohete pota – tombohete ti ġa nhandepojkaharete'ga jate ndepyry hete nde javo ga pe,” e'i ikwatijaripyra.

¹⁸Na tuhē. Tupana'ga nde'i pyry ga pe – kiroki ga onhimbohete. Emo Tupana'ga ga mboheterame a'ero ga pyry tuhē.

Paulova'ea onhi'ġahy Cristo'ga moirūhara'ġaatyviva'ea pe

11 A'e ji pe me kiro: Na ji etehei pe me. A'ereki ji tanhimbohete tehe. Ite'varuhu ahe nhimboheterame. Emo ji rendu tehe ti. ²A'ereki Tupana'ga ja ji akate'ÿ pe ndehe pe arōheteavo. Tamombe'u ojo'java'ea pe me kiro. Hēakuvyra'ga hēa mohembirekouka ga pavēi ga rehe jate ti eko javo. Na jitehe ji pe mbojiko Cristo'ga rehe ga rehe jate ti peko javo. Taperojjyvi ti jara'ġa ndehe

pejikovo, a'e ji. A'ero po ti ji ei Cristo'ga pe pe mombe'gwovo nehē: Koro ġa ndekoi. Nde rehe jate ġa jikojikogi jipi okokatuavo, a'e po ti ji nehē. A'ero po ti ga pe nderohoi yvagi pe pe mombytavo ojipyri avuirama nehē.

³Ako tehe ji jikate'yma pe ndehe. Mara'ngu po ti Corintopeve'ga opohia Cristo'ga hugwi nehē? a'e ji jiyvyteri pe. Ymyahū Evava'ea gwerovia Satanás'ga nhi'ġa ga omoandyirame. Na jitehe ojipe'ġa pe moandyandyipotari kiro heroviapotaruka pe me mbehea. A'ero ġa nderoviarame po ti pe pohiri Cristo'ga hugwi nehē. A'ero Cristo'ga rehe jate rūi ti pe jikogi nehē. A'ea ji ndapotari.

⁴A'ea'ja ji pe me: Na ji etehei pe me nhimboheteherame. Ite'varuhu ahe nhimboheterame. Emo ji rendu tehe ti. A'ereki pe pehendu tehe ojipe'ġa nhi'ġa i'mbeve'ġa nhi'ġa ikatu ġa nhimboheterame javo – kiroki ġa omombe'u Jesus'ga mombe'uaatyviva'ea pe me ogwovo pe pyri. Ore Cristo'ga mombe'urame pe me Tupana'ga ra'uva tuhē oho upa pe pyri ikwehe. Hajiheva'ea rehe pe ndekoi reki kiro peangaruhuramo ġa'mbea renduvame. Opomoġita ore Jesus'ga mombe'ua rehe ikwehe. Hajiheva'ea rehe pe ndekoi reki Jesus'ga mombe'uarūiva'ea rehe ġa pe moġitarame hehe kiro. Pehendu tehe katu reki ġanhi'ġa pendoryndoryvamo ġa ndehe aheomoandyandiyihara'ġa ndehe!

⁵E'i ġa pe me: “Ore ko huvihava jitehe Cristo'ga moirūharamo orokovo,” ei aheomoandyandiyihara'ġa pe me.

A'ero ji mombe'ukatue'yma pe ei: “Paulo'ga ko ġa gwyre'i.” A'ea pe pe'ji tehe ji ve naerū? Ji ġagwyre'iva'ea rūi tuhē!

⁶“Nonhi'ġatukwahavi Paulo'ga ojipe'ġa mongoe'yma ojihe. A'ereki ahā gamb'ehara'ga hehe,” ei ġa pe me.

Ahā tuhē nhimbo'ehara'ga hehe. Nurā ġa pe ndikatui nhinhi'ġa. Cristo'ga mombe'ua ji akwaha hete reki ga mombe'ukatuavo. Jukwaha a'ea pe me. A'ereki nane'ymi ore Cristo'ga mombe'u katu ikwahavuka pa pe me ikwehe.

⁷Amombe'u katu ji pyryva'ea pe me ikwehe. Cristo'ga omano nhande repyga imomboruka nhanderekote'varuhua nhande hugwi, a'e ji pe me ikwehe. A'ero po ti ga nhande rerohoi yvagi pe nhande mongovo ojipyri avuirama nehē nhande jikoga ġwaramo ga rehe. A'ea pa ji imombe'ui pe me Tupana'ga nhi'ġa. Nda'ei ji pe me: Pembuhu ti itambere'ia ji ve ji Cristo'ga mombe'uro ġwaramo pe me. A'ea ji nda'ei pe me. Ji aporavyky okoteheve'ga ja pe pyri Cristo'ga mombe'gwovo pe me ikwehe tomomyry ti Tupana'ga Corintopeve'ga pe javo.

Mara'ngu po pe javo: “Paulo'ga oko te'varuhu igware'yma ġwaramo itambere'ia nhande hugwi”? A'ea pe'ji ji ve naerū? Ji jipyry hete reki igware'yma pe hugwi. Ndapekwahavi pe a'ea naerū?

⁸Po pyry pe imbuhuri ji ve ji poravykyrame Cristo'ga mombe'gwovo pe me ramo. Napembuhuri reki pe ji ve ikwehe. Ojipe'ġa ki a'e te ombuhu ji ve Cristo'gareheve'ġa. Ġanemimbuhura ji herohoi ġa hugwi a'ero ikwehe. Tareko ti jijive jijuvame Corintopeve'ga pyteri pe reki, a'e ji ikwehe. Nurā ji herekoi na'ē Cristo'ga mombe'urame pe me.

⁹Aerē ji ndarekoa'javi jijive. Nda'ei ji pe me reki: Pembuhu ti ji ve. A'ea ji nda'ei. A'ereki momina rupi Cristo'gareheve'ġa ombuhu ji ve itambere'ia urame Macedōniapeve'ġa gwyra hugwi. Aerē ti ji nda'ei a'ea rehe pe me nehē no. ¹⁰Nane'ymi Cristo'ga omombe'u a'itituhēva'ea ymya. Ji ojiheva'ero ġwaramo ga imombe'uukari ji ve a'itituhēva'ea no. Kiro ji imombe'ui a'itituhēva'ea

pe me: Cristo'ga mombe'urame pegwyrive'ğa pe Grécia pe po ti ji nda'eağwami pembuhu ji ve itambere'ia javo nehē. Nane'ymi ti ji nhimbohetei a'ea rehe nehē. Ji nhimboheterame ti nanhimombihavi nehē no, a'e hete ji.

¹¹ Pe'e tehe po pe: "A'ea Paulo'ga ei nhande ve. A'ereki ga nianearōi," pe'e po pe novia. Ji opoarō hete reki! Tupana'ga okwaha a'ea.

¹² Ndapyhygi ji itambere'ia pe hugwi. Aerē po ti na jitehe nehē no tamombi ti ji ġa'ete'varuhua ji ve – kiroki ġa onhimbohete oporavykya rehe. A'ereki ġa e'i tehe ojive: "Oromombe'u ore Cristo'ga pe me Paulo'ğa javijitehe," e'i tehe ġa ojive. A'ereki ore ja rūi reki ġa ndekoi. A'ereki ġa opyhy itambere'ia onhi'igga renduve'ğa hugwi jipi. ¹³ Ğa ko Cristo'ga moirūhara'ğaatyive'ğa. A'ereki Cristo'ga rūi e'i ġa pe ġa ko nhimoirūharamo oko javo. O'mbero ġa imombe'ui ojipe'ğa pe ġa moandyandyita. Oa'āā ġa Cristo'ga moirūhara'ğa okokatu'ğa pepyteri pe oroko tuhē ore gamoirūharamo javo o'mbero.

¹⁴ Nianhimomby'ai nhande a'ea rehe. Satanás'ga vehevi oa'āā hete Tupana'gapyrive'ğa yvagipeve'ğa ġwendy'jandy'javamo ako tuhē ji Tupana'gapyriva'ero jipyryvamo javo o'mbero. Nahā ga reki nhande moandyandyipota nhande arōe'yma. ¹⁵ A'ero nhande nianhimomby'ai Satanás'gareheve'ğa ndehe ġa okokatuve'gareheve'ğa ra'agame oroko tuhē ore Jesus'gareheva'ero javo o'mbero. Aerē mbapava koty ti Tupana'ga ġa mondoi hahyva'ea ruvihava pype nehē ġa ndekote'varuhuro ġwaramo.

Hahy hete Paulova'ea pe

¹⁶ A'ea'ja ji pe me: Na ji etehi pe me. Ite'varuhu ahe nhimboheterame. Tape'ei

ji ve: "Paulo'ga ikwahave'ýve'ga ja onhimbohete." A'ea pe ti tape'ei ji ve. Pe epotarama ji ve ji rendu tehe a'ero. A'ereki ji tanhimbohete'i no.

¹⁷ Jesus Cristo'ga nhandepojykharete'ga nde'i ji ve: "Enhimbohete ti javo ġa pe." A'ea rūi ga ei ji ve. Jihi reki a'e jijive ikwahave'ýve'ga ja jipyry tuhē ji javo.

¹⁸ He'yive'ğa onhimbohete pepyteri'peve'ğa nahanahā ore ojipe'ğa hohe javo. Nurā ti ji nhimbohetei no kiro. ¹⁹ A'ereki pe pehendu tehe ikwahave'ýve'ğa pendoryndoryvamo ġa ndehe. Nahā ikwahapyramo po pe ndekoi pejikovo ġa ndehe naerū novia? Po ikwahapyra'ğa nohendukatui ikwahave'ýve'ğa hamo.

²⁰ Ğa napembopiro'yukari pe mondomondovo onhi'igga rupi jipi. Ğa opojyka pa peitambere'ia pembatera reheve pe moandyandyita. Pe me ġa ei: "Ore huvihavamo oroko. Peko tehe pe ore pyri," ei ġa pe me. Ğa pe mbotegwete hete pe pojihuve'yma. Emo pe ġa nendu tehe reki jipi ġandekote'varuhua mbogwawipeavo na ġa ndekoi nahā ore ve javo.

²¹ "Paulo'ğa opojihu huvihave'ýva'ero okovo ore atyvi," ei ġa pe me. A'e ji pe me: A'iti tuhē ore oropojihu ite'varuhuva'ea. Nurā ore oropojihu oronhimimbojigwaraja pe ndehe. A'ea rehe ji poyjahetero pe nderekokatuavo. Ore ġa atyvi oroko. Ndorojigwarai ore pe ndehe. A'ea pe ndapekwahavihu naerū?

Ğa ja reki kiro ji nhimbohetei a'ero. A'e tehe reki ji ikwahave'ýve'ğa ja. A'ereki ite'varuhu ahe nhimboheterame.

²² "Ore ko hebreusramo oroko," ei ġa onhimboheteavo.

Jihi ko hebreuramo no, a'e ji nhinhimboheteavo.

"Ore ko israelitasramo oroko," ei ġa. Jihi ko israelitaramo ako no, a'e ji.

“Ore ko Abraãova'ea rakykwepoharamo oroko,” ei ġa.

Jihi ko Abraãova'ea rakykwepoharamo ako no, a'e ji.

²³ “Oroporavyky ore Cristo'ga pe,” ei ġa onhimboheteavo. Jihi kaitu ko aporavyky hete Cristo'ga pe ġa hohe. A'ea ji ei nhinhimboheteheateavo ikwahave'ÿheteve'ga ja heagwryve'ga ja. Po ahe onhimbohetei hamo. Emo ji tanhimombe'u katu pe me.

Ġa hohe ji he'yjuhu aporavykyvyky Cristo'ga pe.

Ġa hohe ji he'yjuhu akiaki cadeia pype. A'ereki Cristo'ga arõe'ÿve'ga ji mongimongi cadeia pype ji mo'ama Paulo'ga ti tomombe'ua'javyme Cristo'ga javo.

Pepyteripeve'ġa hohe ji he'yjuhu akwahakwaha hahya. A'ereki Cristo'ga arõe'ÿve'ġa ji nupanupã teremombe'ua'javi Cristo'ga javo ji ve.

Ji amano gweregwerevi.

²⁴ Kiro ji imombe'ukatui a'ea pe me:

Manamename'ĩ cinco vezes ġa ji pyhypyhygi ji nupanupamo ipira apopyra pyvõ. Jipyhyga nanani judeus'ġa nduvihava'ġa ei: “Penupanupã ti Paulo'ga momi trinta e nove ga mondohondohoga ipyvõ,” ei ġa ojipyryve'ġa pe. A'ero ġa ji nupanupã trinta e nove okovo Moisés'va'ea remimbo'eagwera rehe.

²⁵ Manamename'ĩ três vezes romanos'ġa gwyripeve'ġa ji pyhypyhygi ji nupanupamo yvyra pyvõ.

Ojipeji ojipe'ġa ji apiapi ita pyvõ ji juka pota novã.

Manamename'ĩ três vezes yharuhua ihoi ppy pe ji rerotypyvy gweregwerevi ppy pe no.

Ojipeji ji pytai ypihua ruvihava pyteri pe ppytunimo arimo no yhara raygwera rehe.

²⁶ Ambojoapiapi ji jigwovo ġacidades pe ġagwryri pe no. Tiruahū ji ve ji hojihorame jipi. Kiro ti ji imombe'ukatui pe me:

Tiruahū ji ve ji paranauhū ahaahavame nhatymbavame.

Tiruahū ji ve iporomive'ġa imimame nhimbatera ji hwegwi ji hojihorame.

Tiruahū ji ve jire'yja'ġa judeus'ġa ndekote'varuhurame ji ve ji hojihorame.

Tiruahū ji ve judeus'ġarūive'ġa ndekote'varuhurame ji ve ji hojihorame.

Tiruahumba ji ve ji hojihorame cidades pe ongae'ÿi me no ypihua ruvihava rehe no.

Tiruahū ji ve ġa ji moandyandyirame – kiroki ġa e'i ji ve o'mbero: “Nde ja ore orojiko Cristo'ga rehe.”

²⁷ Aporavyky hete ji ipyhyga mbatera ji ve. Jipokapa ji!

Manamename'iuhū ji ndakiri.

Manamename'iuhū ty'ara ji jukai. Nday'uy'ui ji no jitekovo.

Manamename'iuhū ji nda'ukatui.

Manamename'iuhū iroyxaġahivuhu ji ve. Ahã ji ve nhimbukuhava jipira.

²⁸ Koji'iva'ea tiruahū ji ve nanongara hahyva'ea no. A'ea ji namombe'ui kiro.

Ojipeva'ea ti ji imombe'ui kiro pe me jipy'a. Nane'ymi ji aġataruhuramo Cristo'gareheve'ġa ndehe nhaporemo – kiroki ġa pe ji Cristo'ga mombe'u ġa mbojikoguka ga rehe. Akwaha pota ji mara'ngu po ġa ojikheteavo kiro Cristo'ga rehe javo.

²⁹ Po ojipe'ga oko gwereuhu Cristo'ga nhi'ġa rupi opopoakare'ymamo, a'ero ji haykahetei gapopoakare'ymagwera. Ji ndajipopoakari a'ero. Po ojipe'ġa ga mbo'e ite'varuhua rehe tambotegwete ti ji ga javo, a'ero ji nhimboahivi ġa pe.

³⁰ Tanhimbohete ti ji ikaturo ġwaramo pe me. A'ereki pepyteripeve'ġa onhimbohete pe mbohoryva. A'ero kiro ti ji

nhimbohetei no. E'i ġa ji ve: "Nahanahã Paulo'ga rekoi. Nurã ore ikwahavi ga ndipopoakari javo," ei ġa.

Kiroki omboukwaha jipopoakare'yma – a'ea rehe ti ji nhimbohetei kiro a'ero. ³¹Nanhi'mbei ji javo pe me. Tupana'ga okwaha a'ea. Gaha nhande timbohete avuirama. Ga ko Jesus Cristo'ga ruvi-havuhete'ga garuva'ga no nhandepo-joykaharete'ga ruva'ga.

³²Jiruvame cidade de Damasco pe governador'ga ji pyhyguka pota ik-wehe novia. A'ero ga soldados'ga mondoi cidade rokairungava apoa pyri portões pyri ġa mo'ama pevo tonhimimyme ti Paulo'ga nhande hugwi javo. Garuvihavuhu'ga ko Aretas'ga. ³³Cristo'gareheve'ġa ki a'e te ji poko. Anhimbo'a ji pandyrhuhua pype. A'ero ipype ji rekorame ġa ji mondoi cidade rokairungava kwara rupi ji mbojyva yvyvo. Nahã ji nhimimi Damascoveve'ġa nduvihava'ga hugwi jigwovo ga hugwi. Nahã jipopoakare'yma a'ero. Nanongara rehe ji nhimbohetei a'ero.

Paulova'ea omombe'u Cristo'ga rembiepiukara

12 Koji'i ti ji tanhimbohete ikaturo ġwaramo pe me. A'ereki pepy-teripeve'ġa onhimbohete pe mboho-ryva. Nomombyryvi reki ji nhimboheterame. Emo ji nhimbohetei jitehe. Kiro ji imombe'ui a'ero Cristo'ga rembiepiukara ji ve nhandepojoykaharete'ga rembiepiukara. Ga ikwahavukari ji ve aherembikwahavipyre'yma no.

²Ga hepiukariř ji ve catorze anos imbokwara'ari ji rehe kiro. Ojipeji Tupana'ga ji roho yvagi pe kako hep-iuka ji ve kako. Kiro ti ji imombe'ui jirerohohava. Avo yvya koty ji rekoi Cristo'gareheve'ero kako. Nanime Tupana'ga ji pyhygi ji rerogwovo jay-tata'ia rehemo'i ji rerogwovo dois yvaga aherovai yvaga pype hete. Mara'ngu

po jira'oa tuhẽ Tupana'ga herogwovo? A'ereki ji ndakwahavi. Mara'ngu po ga jira'uva jate rerogwovo yvagi pe? Ji ndakwahavi. Tupana'ga jate okwaha a'ea.

³⁻⁴Ji roho ga yvagi pe ahererekokatuhai pe. Mara'ngu po Tupana'ga jira'oa rerogwovo? Mara'ngu po ga jira'uva jate rerogwovo? Ji ndakwahavi, a'e ji. Tupana'ga jate okwaha a'ea. Yvagi pe ahererekokatuhai pe ga ji rohoi. Pevo ji henduvi pevove'ġa nhi'igame. Tegwete nhiremimombe'uhava. A'ereki Tupana'ga nomombe'uukari ji ve a'ea yvagipeve'ġa nhi'igã. ⁵Nanongara'ga po ji ga mbohetei hamo – kiroki Tupana'ga rembiroho'ga. Emo po ti ji nanhimbohetei jijjihe nehẽ. Jipopoakare'yma rehe jate ti ji nhimbohetei nehẽ.

⁶Po ti ji nhimboheteipotari Cristo'ga rembiepiukara rehe, a'ero po ti ikwahave'yva'ea ja rui ji rekoi nehẽ a'itituhẽva'ea mombe'gwovo ġwaramo. Emo po ti ji namombe'ui ojipea pe me nhinimbohete'e'yma. A'ereki ji a'e: Po ti ji a'ea mombe'ui pe me nehẽ, a'ero po ti pe nhimboheteranuhui nehẽ Paulo'ga pe Cristo'ga gwepiuka hete javo. Pyri pe ikwahavi jireaporoġita jate henduva nhiremimbo'ea Cristo'ga rehe.

Paulova'ea omombe'u nahã ji ndajipopoakari javo

⁷He'yiva'ea Cristo'ga okwahavuka ji ve aherembikwahavipyre'yma ikwehe. Ikatu hete ji ve ji monhimomby'aheteavo ga ikwahavukarame ji ve. Aerẽ Tupana'ga ei oyvyteri pe: "Mara'ngu po Paulo'ga onhimboheteranuhũavo jihi jate Tupana'ga ji arõ hete ikwahavuka ji ve javo?" ei Tupana'ga. "Na ti Satanás'gapyriva'ea anhaġa ihoi ga pyri ojigwaraita ga rehe nehẽ

tonhimboheteranuhüyme ti Paulo'ga javo,” ei Tupana'ga oyvyteri pe.

Na tuhê ji ve a'ero. Nane'ymi juhua ja Satanás'gapyriva'ea anhağa jigwarai ji rehe ji mbopopoakare'yma. A'ero ji nanhimboheteopotara'javi.

⁸Três ko ji a'ea'jaa'ja nhandepojykaharete'ga pe Cristo'ga pe tojipe'a ti Satanás'gapyriva'ea ji hugwi javo. ⁹Emo Cristo'ga e'i ji ve: “Ndape'ai ti ji nde hugwi nehê. Ji amomybyry nde ve jipi. A'ero nhiremimombyryva ihygi nde rehe ndepokohavamo. A'ereki ndepopoakare'ymane igwaigwavete jipopoakara nde pojykapavi nde pokoheteavo jipi,” ei Cristo'ga ji ve.

Nurã koji'i pyry ji ve kiro jipopoakare'yma Satanás'gapyriva'ea pe'ahava hohe. Epe'a ti ji hugwi, nda'ea'javi ji Cristo'ga pe a'ero. Jipopoakare'yma rehe ji roryheteramo a'ero nhinhimboheteavo hehe Cristo'ga popoakara tajipojyka ji rerekovo javo. ¹⁰A'ero ji nhimohêhetei jipopoakare'yma rehe jipopoakare'ymane Cristo'gareheva'ero ġwaramo. Cristo'ga arõe'yve'ğa ji mbotegwete novia. Emo nhimbotegwetea rehe ji nhimohêhetei. Ite'varuhu ji ve novia. Emo ite'varuhuva'ea rehe ji nhimohêhetei. Ğa ombuhu hahyva'ea ji ve novia. Emo hahyva'ea rehe ji nhimohêhetei. Tiruahü ji ve novia. Emo tiruahüva'ea rehe ji nhimohêhetei. Nanongara rehe nhaporemo ji nhimohêhetei. A'ereki naname ji ve ji ndajipopoakari. Jipopoakare'yma nanani Cristo'ga ombuhumbuhu opopoakara ji ve a'ero.

Paulova'ea nhağataruhu Corintopeva'ea rehe

¹¹Ikwahave'yve'ga ja tuhê ko ji ko nhinhimboheteavo. Emo ji imbojari pe ndehe. A'ereki pe nanhimbohetei jipi Paulo'ga Cristo'ga moirüharamo tuhê

jave'yma. Pehe po pe'e a'ea hamo ji repyga pepyteripeve'ğa pe hamo. Emo pe ndape'ei reki ji mbohete'e'yma.

Pepyteripeve'ğa e'i ji ve: “Paulo'ga ko okoteheva'ea.” A'ea ġa ei – kiroki ġa e'i tehe ojive huvihavuhuro ore rekoi Cristo'ga moirüharamo orokovo javo.

Po ji okoteheva'ea, a'ero po ġa okoteheva'ea no. A'ereki ji ġagwyre'iva'ea rüi tuhê. ¹²He'yiva'ea Tupana'ga japoukari ji ve ahemonhimomby'aheteva'ea hepiuka opopoakahetea pepyteri pe ikwehe. Nanongara ga japoukari ji ve ji poravykyrame ga pe Cristo'ga mombe'gwovo pe me jikweraje'yma. Japoukaro ġwaramo ga ikwahavukari pe me a'ero Paulo'ga nhimoirüharamo oko javo.

¹³Nahã ji rekoi ji Cristo'ga mombe'urame pe me a'ero. Na jitehe ji rekoi ji Cristo'ga mombe'urame ojipe'ğa pe no. Ojo'jajo'ja ji rekokatui pe me ġa pe no. Marã ji rekote'varuhui pe me jijekokaturame ġa pe naerü?

Ji nda'ei pe me ikwehe: Pembuhumbuhu itambere'ia ji ve ji Cristo'ga mombe'uro ġwaramo. A'ea rüi ji ei pe me ikwehe. Nurã po pe ei ji ve naerü: “Paulo'ga ite'varuhu ore ve ipyhyge'yma ore hugwi ipyhygame ojipe'ğa hugwi.” A'ea po pe ei ji ve naerü? Po pe ei a'ea ji ve, a'ero ji nhimomby'ahetei heroviare'yma! Jipyry ji pe me imbuhurukare'yma pe hugwi ikwehe.

¹⁴Dois ko ji hoi pe pyri ikwehe. Kiro ji hoa'japotari pe pyri. Nda'ei po ti ji pe me nehê: Pembuhu ti itambere'ia ji ve. A'ereki peitambere'ia ji ndapotari. Apota hete ji nhiaröhetea. Pe ko jira'yra'java'ea ji ve. Nurã ti jihi topogwereco katu. A'ereki tayri'ğa nduva'ğa omono'õ itambere'ia tipyhy ti mbatera nhandera'yra'ğa pe javo. Tayri'ğa nomono'oği uva'ğa pe jipi. ¹⁵Penduva'javamo ti ji roryheteramo imondopava nhinhikwava'eğa pe me

nehē pe pokoga pe mbojikoheteavo Cristo'ga rehe nehē. Igwaigwavete ji pe arōheterame igwaigwavete po pe nanhiarōi naerū?

¹⁶ Pe'ji po pe a'ero pejikovo nhinhi'igā rupi: “Paulo'ga nde'i pembuhu ti itambere'ia ji ve jave'yma,” pe'e po pe.

Emo po pepyteripeve'ga ei: “Heaporoğita te'varuhu Paulo'ga pe moandyandyita reki. A'ereki ga e'i: ‘Pembuhu itambere'ia toromondo ti ojipe'ga pe,’ ei ga. Pe imondorame ga ipojykai ojive pe moandyandyita,” e po ga o'mbero.

¹⁷ Ji nopomoandyandyjangavi. Ji ojipe'ga mondorame pe pyri ġa nde'i pe me: “Pembuhu ti itambere'ia ore ve.” A'ea rūi ġa ei herure'yma pe hugwi imbuhure'yma ji ve.

¹⁸ A'e hete ji Tito'ga pe ikwehe: Eho ti Corintopeve'ga pyri. A'ero ga hoi pe pyri. Ga rupi ji amondo ojipe'ga no. Tito'ga napemoandyandyi reki pembuhu ti ore ve jave'yma. Gareaporoğita ko jireaporoğita ja. Ojo'ja hete orep'y'a ojogwehe.

¹⁹ Marāi pe pejiyvyteri pe penhi'igame nhirembikwatijara pe? Pe'e po pe: “Onhimombe'umbe'u Paulo'ga nahanahā ji ako katu pe moandyandyje'yma javo. Nahā ga ei nhande ve te'i katu ti ġa ji ve javo.” A'ea po pe ei ji ve naerū? Na rūi reki ji rekoi. Tupana'ga ore renduva ore nhimombe'ukatui a'itituhēva'ea mombe'gwovo katu Cristo'gareheva'ero. Oreremiarōhara ko pe, a'e ji pe me. Pe ndepyga ore imombe'upavi timbojiko hete ti Corintopeve'ga Cristo'ga rehe javo. ²⁰ A'ereki ji nhi'ağataruhu nhandejogwerekoağwama rehe jihorame pe pyri.

Mara'ngu po ti nhande javo ojohupe: “Ndapyryvi ndereaporoğita ji ve”?

Mara'ngu po ti pe pejogwayva nehē? Mara'ngu po ti pe penhimyromo pejogwehe nehē? Mara'ngu po ti pe pen-

himboahiva nehē? Mara'ngu po ti pe javo pejohupe: “Ore ko pehoheva'ero”? Mara'ngu po ti pe penhombotegweteavo nehē? Mara'ngu po ti pe pe'mbero imombe'umoanhana nehē? Mara'ngu po ti pe penhimboheteavo nehē? Mara'ngu po ti pe pejikouhuavo penhimbotarimova'ea rupi nehē?

²¹ Mara'ngu po ti Tupana'ga ji mbopoyjayjare'yma'java ji horame pe ndepiaga nehē? Nhi'ağataruhu ji pendekote'varuhua rehe. A'ereki pe peko te'varuhu penhimongyavo ikwehe. Pepyteripeve'ga hambireko te'varuhu. Ğa oko ġwembireko'ğarūive'ga pavēi. Ğa ndoakwahavihu ikwehe. Mara'ngu po pe pejipohia pejikote'varuhua hugwi pejeaporoğita rerrojijyita? Po pe pohire'ymame jugwi po ti ji rekoveveuhui jijehe'gwovo pe ndehe jipoyjayjare'yma nehē.

Mominakotyva'ea Paulova'ea okwatija Corintopeva'ea pe

13 Dois ji ahoaho pe pyri ikwehe. Kiro ji hoa'javi pe pyri nehē. Nhivahemame pe pyri ti ji henduvi ġandekote'varuhua mombe'ua. Xako po ti nhande Tupana'ga rembikwatijarukarupe a'ero nehē – kiroki e'i nahā:

“Ojipejive'ga imbojarame ojipe'ga rehe, tihenduvyme ti ga. A'ereki ga tehe omombe'u garekote'varuhua.

Po ojipe'ga imombe'ui garekote'varuhua no,

tihendu ti ġanhi'igā a'ero ikwahava ġa ekaturame.

Po doisve'ga omombe'u,

tihendu ti a'ero.

Po trêsvē'ga omombe'u,

tihendu ti a'ero.

Nahā ti nhande rekoi a'ero henduva ġandekote'varuhua mombe'ua nehē,” e'i ikwatijarijyira.

² Jihoa'javame pe pyri ji ei pepyteripeve'ga pe ġa momoranduva ikwehe

– kiroki ġa ndopohipotari okote'varuhua hugwi ikwehe. Avo jirekorame kiro ji ea'javi ikwatija pepyteripeve'ġa pe jitehe. Akwatija ji ġa pe no – kiroki ġa kirē oko te'varuhu no. Kiro ji ei ġa pe nhaporemō: Amondō tuhē po ti ji hahyva'ea pe me nhivahema'javame pe pyri nehē, a'e ji ġa pe.³ A'ereki pe pe'e: “Mara'ngu po Cristo'ga Paulo'ga mon-govo omoirūharamo ga monhi'ġa jipi? A'ereki Paulo'ga ndipopoakari. Paulo'ga ti tohepiuka Cristo'ga popoakara nhande ve a'ero.”

A'ea pe ei. Nurā nhivahema'javame javo pe me ti Cristo'ga imbuhuri tuhē opopoakara ji ve emondo ti hahyva'ea ġa pe javo. Ga pe ti tape'ei ga ndipopoakari jav'e'yma. Opopoakahetea ga gwepiuka pe me nhaporemō.

⁴Cristo'ga jukarame yva rehe ġa po e'i: “Ga ndipopoakari.” A'ea po ġa ei novīa hako. Emo kiro ga okoji Tupana'ga popoakarimo. Ga ja ore ndoropopoakari kiro orojikoty'a Cristo'ga pavēi. Nahā ore rekoi pe pyri imondove'ŷ hahyva'ea pe me ikwehe. Emo orovahema'javame pe pyri javo pe me po ti ore rekoi Tupana'ga popoakarimo nehē orojikoty'a Cristo'ga pavēi avuiramave'ga pavēi nehē.

⁵Marā pendeaporoġita naerū? Ndapejigogi pe Jesus Cristo'ga rehe naerū? Pekwaha hete ti pejiyvyteri pe. Pe napembaragwahavi Cristo'ga jikoty'ara rehe penhipavēi naerū? Po Cristo'ga ndojikoty'ari pe pavēi, a'ero po pe Cristo'gareheva'ea rūi hamo. ⁶Pe ikwahavame pejikoga Cristo'ga rehe po ti pe ei Paulo'ġa ko Cristo'ga moirūhara'ġa tuhē javo nehē no. A'ea ji apota.

⁷A'e ji Tupana'ga pe:

—Epoko ti Corintopeve'ġa tokote'varuhuyme ti ġa. A'ereki ji apota ġandekokatua, a'e ji Tupana'ga pe.

Ji nda'ei pendekokatua pe ojipe'ġa ti te'i katu ji ve javo. A'ereki ji apota tuhē pendekokatua. Emo pe

ndekote'varuhua'jave'ymame po ti ore noromondoa'javi pe me hahyva'ea hepiukare'yma Tupana'ga popoakara pepyteri pe. Ji hepiukare'ymame po ti ojipe'ġa ei ore ve nehē: “Paulo'ga ko Cristo'ga moirūhara'ġa rūi. A'ereki ġa ndohepiukari ore ve Tupana'ga popoakara,” e po ti ġa nehē. Na ġa etehei ore ve a'ero. A'ereki koji'i pyry hete ji ve pendekokatua. ⁸A'ereki ore noromondotehei hahyva'ea pe me.

Po pe ndekote'varuhui, a'ero ti ore toromondo hahyva'ea pe me toko ti ġa Tupana'ga nhi'ġa rehe a'itituhēva'ea rehe javo. Po ti pe ndekoi Tupana'ga nhi'ġa rehe, a'ero po ti ore pe pokogi nehē koji'i ti Corintopeve'ġa ndekokatui nehē javo. ⁹A'ea ore oropota hete pendekokatua. A'ereki pe ndekokaturame ore noromondoi hahyva'ea pe me. A'ereki ore noromondotehei hahyva'ea. A'ero po pe pe'e: “Paulo'ga ndipopoakari,” pe'e po pe. Po ore nahā, a'ero oropopoakare'yma rehe ore roryroryvamo reki. A'ereki pe pepopoaka pejikokatuavo. Oro'e ore Tupana'ga pe a'ero:

—Igwaiwavete ti emongo katu Corintopeve'ġa jipi ġa mbojogwerekokatuavo, oro'e ore ga pe.

¹⁰Oropota tuhē ore pendekokatua. Nurā avo jirekorame ji ikwatijari imondovo nhinhi'ġa pe me pe moġitavo ji-hoa koty pe pyri. A'ereki ji a'e jiyvyteri pe: Po ti ji ikwatijana'ēi imondovouka ġa pe, a'ero po ti Corintopeve'ġa pohiri okote'varuhua hugwi nehē. A'ero nhivahemame ġa pyri po ti ji nanhi'ġahyi ġa pe nehē imondove'ŷ hahyva'ea ġa pe nehē. Jesus Cristo'ga nhandepo'jykaharete'ga e'i ore ve: “Pepoko ti jireheve'ġa mbojikoheteavo ji rehe nhinhi'ġa kwahavuka ġa pe,” ei Jesus Cristo'ga ore ve. Ga nde'i ore ve: “Penhi'ġahyi ti ġa pe ġa mbopoyjay-jare'yma.” A'ea rūi ga ei.

¹¹ Kiro ji ikwatijapavi pe me nhiirūa pe. Pejoryjory ti Cristo'ga rehe. Penhimbovyvy ti. Pehendu katu ti oreremimoğita inoğatuavo pepy'a. Pembojo'ja ti pejeaporoğita. Peko katu ti pejohupe. Nane'ymi ti tapeko nahā. A'ero po ti Tupana'ga oko pe pyri nehē. Gaha nhande arō hete nhandepy'a noğatuavo nhande mbojogwerekokatuavo.

¹² Penho'anhuvā ti penhoiruamo Cristo'gareheva'ero.

¹³ Arove'ğa – kiroki ğa Tupana'ga remimo'ēhara'ğa – ğa nhaporemo omondouka onhi'iğa pe me.

¹⁴ Kiro ji ei:

Nhandepojykaharete'ga Jesus Cristo'ga tomombyry ti pe me.

Tupana'ga ti tokwahavuka pe me ğwemiarōhetea.

Tojikoty'a Tupana'ga ra'uva pe pavēi.

PAULOVA'EA OMOMBE'U GALÁCIAPEVA'EA PE

Carta de Paulo aos Gálatas

Paulova'ea okwatijaruka Galáciapeva'ea pe

1 Jihi ko Pauloramó. Jesus Cristo'ga ji mongo omoirüharamo ikwehe. Tupana'ga pavēi nhandervete'ga pavēi ga ji mongo ikwehe. Yvyakotyve'ga rūi ji mongo gamoirüharamo. Jesus Cristo'ga nanhimongoukari yvyakotyve'ga pe. Jesus Cristo'ga tuhē ji mongo omoirüharamo Tupana'ga pavēi. Gaha ombogwera Jesus Cristo'ga gamanoa hugwi ikwehe Tupana'ga. ²Kiro ji ikwatijarukari nhinhi'īga mondovouka pe me – pero ki pe peju pejigwryi pe Galácia pe. Pejiko pe Jesus Cristo'ga rehe pejatykavo ga mboheteavo jipi. Pe me nhipavēive'ga omondo pota onhi'īga no Jesus'gareheve'ga.

³Kiro ji ei a'ero: Tupana'ga ti tomomyry pe me nhandervete'ga Jesus Cristo'ga pavēi nhandepojykaharete'ga pavēi. Tonoġatu ti ġa pepy'a, a'e ji.

⁴Cristo'ga onhikwava'ē omanomo heikwehe tamombo ġandekote'varuhua javo. “Tamano ti ji ġa mbopiro'yavo gweaporoġitate'varuhua hugwi,” ei Cristo'ga. A'ereki aġwamove'ga gweaporoġita te'varuhu hete jipi. Jesus Cristo'ga oko nhandervete'ga remimbotarimova'ea rehe Tupana'ga remimbotarimova'ea rehe omanomo nhande repyga a'ero heikwehe. ⁵Timbohete Tupana'ga jipi a'ero. Na tuhē.

Cristo'ga mombe'upyryva

⁶Ji mo'ma hete ġa pe mombe'urame ji ve ikwehe. A'ereki kotihī pe pepohi ga hugwi – kiroki ga pe mo'ē ojive Cristo'ga

remimomyryva rupi. Pepohiruhu reki pe Tupana'ga hugwi kiro ojipe'ga nemimombe'ua rupi pejikovo. A'ereki ġa e'i pe me: “Pyrva'ea ore oromombe'u,” e'i tehe ġa pe me. ⁷Ndogwerekoi reki irūa Cristo'ga mombe'upyryva. Omomyi tehe ġa pepy'a herojijyipotá pyryva'ea Cristo'ga mombe'ua. A'ero ġa jatyviva'ea omombe'u pe me. ⁸Tupana'ga po ti ombohahyuka ġa pe hamo. Ore vehevi po ti jatyviva'ea imombe'ui pe me, po ti Tupana'ga tombohahyuka ore ve hamo. Po ti yvagahugwive'ga vehevi imombe'ui jatyviva'ea pe me, po ti Tupana'ga tombohahyuka ga pe hamo. ⁹A'e ji a'ea pe me ikwehe. Kiro ji ea'javi no: Pehendu katu pe ji imombe'ukaturame Cristo'ga mombe'upyryva ikwehe. A'eaatyviva'ea ġa imombe'urame pe me po ti Tupana'ga tombohahyuka ġa pe hamo.

¹⁰Ji nda'ei: Yvyakotyve'ga tanhimbohete. A'ea ji nda'ei. Tupana'ga tanhimbohete. A'ea ji ei. Ji nda'ei no: Tonhimohē ġa ji rehe. Nda'ei ji a'ea. Po ji ipotari ve ġanhimohema jijihe, a'ero po ji ndakoi Cristo'ga remimbotarimova'ea rehe hamo.

Paulova'ea ko Jesus Cristo'ga moirüharamo

¹¹Nhiirū, kiro ti ji ikwahavukari pe me. Amombe'umbe'u ji pyryva'ea jipi. Emo yvyakotyve'ga ndeaporoġita rūi nhiremimombe'ua. ¹²Yvyakotyve'ga nanhimbo'ei a'ea rehe. Jesus Cristo'ga reki okwahavuka ji ve.

¹³Omombe'u pa ġa pe me jirekoagwera raikwehe. Ajikwaku hete ji jire'yja'ġa javijitehe judeus'ga javijitehe ikwehe. Ambohahy hete ji Tupana'ga remimo'ēhara'ġa pe Jesus Cristo'gareheve'ga pe. “Tamoka'nhymba ti ġa,” a'e ji ġa pe novīa. ¹⁴Judeuramo ji akwaku hete jire'yja'ġa hohe jirupive'ga hohe. Ġa hohe ji rekohetei

oreramonhava'ea remimbo'eagwera rupi katu ikwehe.

¹⁵Tupana'ga pyry hete reki ji ve. Ji are'ymame ga ei ji mombe'gwovo: “Aerē po ti ji Paulo'ga mongoi jira'yra'ga moirūharamo nehē,” ei Tupana'ga. ¹⁶“Akwahavuka hete ti ji Jesus'ga ga pe tomombe'u ti ga ga nehē javo. Judeus'garūive'ga pe po ti ga Jesus'ga mombe'ui nehē,” ei Tupana'ga ji mombe'gwovo. Okwahavuka ga Jesus'ga a'ero ji ve ji mbojikoguka ga rehe ikwehe. A'ea rupi ji ndahoi ojipe'ga pyri tanhimbo'e ti ġa javo. ¹⁷Ji ndahoi ve cidade de Jerusalém me jara'ga pyri Jesus'ga moirūhara'ga pyri. Ji renonde ġa Jesus'ga moirū. Emo ji ndahoi ġa pyri nhinhi'iġa ġa pe. Arábiapeve'ga gwryi pe ji hojipei reki jitekovo ikwehe. Aerē ji jivyri cidade de Damasco pe ikwehe.

¹⁸Trēs kwara mbo'arirē ji hoi Jerusalém me tahepia ti Pedro'ga javo. Mbohapyrete ji kiri quinze ji kiri ga pyri ikwehe. ¹⁹Ndahepiagi ji jara'ga Jesus'ga moirūhara'ga. Tiago'ga jate ji ahepia Jesus'ga irū'ga nhandepojykaharete'ga irū'ga.

²⁰A'itituhēva'ea ji amombe'u pe me ikwatarjuka. Tupana'ga ji repia ikwahava nhi'mbee'yma.

²¹Aerē ji hoi judeus'ga gwrya hugwi Judéia hugwi ikwehe. Hajiheve'ga gwryi pe ji hoi Síria pe Cilícia pe no. ²²A'ea rupi Judéiapeve'ga ndajirepiagi ve Jesus'gareheve'ga. ²³Ji mombe'ua reki ġa ġwendu. Ojipe'ga po e'i ġa pe: “Kiroki ga ombohahy nhande ve ikwehe – kiro ga jirojijyi reki,” e po ġa ji mombe'gwovo. “Ymya ga nhande moka'nhypotari okovo. Omombi pota ga nhandejikoga Jesus'ga rehe novia. Emo aġwamo ga Jesus'ga mombe'ukatui reki pejiko ti ga rehe javo,” e po ġa. ²⁴Henduvame ġa Tupana'ga mbohetei jijirojijyja rehe a'ero.

Paulova'ea oho huvihavava'ea pyri

2¹⁻²Aerē catorze ji kwara mbo'ari jitekovo. A'ero ji hoa'javi Jerusalém me. A'ereki Tupana'ga e'i ji ve: “Ehoa'ja ti kiro Jerusalém me,” ei ga. Garembi'ea rupi ji hoi pevo a'ero Barnabé'ga pavēi ikwehe. Tito'ga ji aroho ji rupi no. Huvihava'ga pyri ji hoi nhinhimombe'gwovo. Huvihava'ga, ei Jesus'gareheve'ga ġa pe. Ĥa pe tehe ji imombe'ukatui nhiremimbo'ea a'ero. “Ambo'embo'e ji nhandere'yja'garūive'ga judeus'garūive'ga jipi,” a'e ji ġa pe. “Pyryva'ea rehe ji ġa mbo'ei Jesus Cristo'ga mombe'gwovo ikwehe. Aġwamo na jitehe no. Nahanahā ji ei ġa pe jipi,” a'e ji imombe'gwovo huvihava'ga pe. Igwete ji imombe'upakatui ġa pe nhiremimbo'ea te'yime ti ġa ji ve oreremimbo'eaatyviva'ea rehe nde ġa mbo'ei javo. Nde'i tuhē reki ġa a'ea ji ve a'ero. ³⁻⁶Emo ore nhomonhi'iġame ojipe'ga oko orepyteri pe henduva orenhi'iġa. “Ore ko peirūa. Orojiko ore Jesus Cristo'ga rehe pe javijitehe,” ei ġa o'mbero. Uhu reki ġa ore pyri tihepia ti ġandeaporoġita javo. “Maranuhū ġa ndekoi?” ei ġa. “Marā ġa piro'yramo Moisésva'ea remimbo'eagwera hugwi ojikoty'aro ġwaramo Jesus Cristo'ga pavēi?” ei ġa ojohupe. Nurā ġa ei ore ve: “Po nhande niandepiro'yi te Moisésva'ea remimbo'eagwera hugwi. Tihendu katu pa po nhande a'ea hamo,” ei ġa ore ve. “Ehepia te Tito'ga,” ei ġa, “Paulo'garupive'ga. Ga ko Gréciapeve'ga. Nhandere'yja'ga rūi ko ga judeu'ga rūi,” ei ġa ore ve. “Pekytiuka ti garakwanha pira a'ero ga mongovo nhande ja. Nahā po ti pe Moisésva'ea nhi'iġa po'rui nehē,” ei ġa ore ve novia. Ĥa nomombe'ui a'itituhēva'ea. Nurā ore ndorokoi'i ġanhi'iġa rupi ġa erame ore ve. “Po ti

nhande rekoi ġanhi'ġa rupi, a'ero po ti ojipe'ġa heroviari ġa'mbea nehē," oro'e ore orojohupe. Ndoropotari ore pemoandyandyjuhua. Nurā ore ndorokoi ġanhi'ġa rupi tapekwaha katu ti a'itituhēva'ea Jesus Cristo'ga mombe'upyryva.

Igwete huvihava'ġa – huvihava'ġa, e po ġa ġa pe. A'ea pe ji nda'ei. A'ereki nanongara pe rūi Tupana'ga ei. Nhandereaporogita pe ga ei. Igwete huvihava'ġa nde'i ji ve: "Embo'e ti ġa ojipea rehe." A'ea ġa nde'i. "Ekytiuka ti Tito'ga," a'ea ġa nde'i ji ve no. ⁷ A'ereki ġa ei: "Tupana'ga moirūhara'ġa memei ko ġa Paulo'ga Pedro'ga no. Ġa pe memei Tupana'ga ei: 'Tombo'e ti ġa pyryva'ea rehe Jesus'ga mombe'gwovo'," ei ġa. "Pedro'ga pe Tupana'ga ei: 'Judeus'ġa ti embo'e Jesus'ga rehe.' Paulo'ga pe a'e te ga ei: 'Judeus'ġarūive'ġa ti embo'e Jesus'ga rehe,' ei Tupana'ga," ei ġa. ⁸ "Tupana'ga omongo Pedro'ga omoirūharamo tombo'e ti ga judeus'ġa javo. Tupana'ga jitehe omongo Paulo'ga omoirūharamo gaha ti tombo'e judeus'ġarūive'ġa javo," ei ġa ji mombe'gwovo.

⁹ Aerē Tiago'ga, Pedro'ga, João'ga no – ġahā po huvihava'ġa – aerē ġa ei ji ve: "Tupana'ga pyry tuhē nde ve nde mongovo omoirūharamo," ei ġa. "Ore javijitehe nde a, Barnabé'ga no," ei ġa. "Xanhomoirū ti a'ero," ei ġa ore ve. "Peho po ti pe Jesus'ga mombe'gwovo judeus'ġarūive'ġa pyri nehē," ei ġa. "Ore po ti oroho ga mombe'gwovo judeus'ġa pyri nehē," ei ġa ore ve. "Kwa. Xanhomoirū ti," oro'e ore ġa pe. Nurā ore jopopyhygi a'ero. ¹⁰ Igwete ġa ei ore ve: "Tapemoka'nhymi ti imondovo mbatera Jesus'gareheve'ġa pe – kiroki ġa ndogwerekoi avo oregwyri pe," ei ġa. "A'ea pe jate ko ore ei pe me," ei ġa ore ve. Ji namoka'nhymi tuhē jijirokwa ġa ndehe imondomondovo mbatera ġa pe jipi.

Pedrova'ea ndokokatui Antioquia pe

¹¹ Aerē Pedro'ga ruri ore pyri cidade de Antioquia pe ikwehe. Igwete ji ga movahī ġandovaki. A'ereki ga ndokokatui ojihe'are'yma judeus'ġarūive'ġa ndehe. ¹² Urypyrame Pedro'ga i'ui judeus'ġarūive'ġa pyri jipi ojihe'a ġa ndehe – kiroki ġa Jesus'gareheve'ġa. Emo Tiago'ga hugwi mbohapyrete'ġa nduri. Pedro'ga opojihu reki Tiago'gahugwive'ġa. A'ereki judeusramo ġa ojikwaku. Judeus'ġa ei jipi: "Judeus'ġarūive'ġa ndojikwakuvi. Ndi'ui nhande ġa pyri a'ero," ei judeus'ġa jipi. "Po pyry tuhē te nhande i'ui ġa pyri hamo," ei Pedro'ga ovytyeri pe novīa. Emo Tiago'ga hugwi mbohapyrete'ġa nduri. Igwete Pedro'ga ġa pojihuvi. Nurā ga ndo'ua'javi judeus'ġarūive'ġa pyri ojihe'are'yma ġa ndehe. ¹³ Na jitehe jara'ġa no nhaneirū'ġa. Judeusramo ġa hoi Pedro'ga rupi ojihe'are'yma judeus'ġarūive'ġa ndehe. Ġa jihe'are'ymame Barnabé'ga vehevi ġa mbopogwei. A'ero ga ndo'ua'uvi ġa pyri no.

¹⁴ Nahā Pedro'ga ndokoa'javi a'itituhēva'ea rupi Jesus Cristo'ga mombe'ua rupi. Igwete a'ea repiagame ji Pedro'ga movahī ġandovaki. "Nde ko judeu ji javijitehe. Emo judeus'ġa atyvi reki nhande rekoi aġwamo nhaneramonhava'ea atyvi," a'e ji. "Nhaneramonhava'ea ojikwaku pa jipi. Nhande ki a'e te nhandejikoga ġwaramo Jesus Cristo'ga rehe nhande jikwakupigi a'ero ikwehe," a'e ji ga pe. "Judeus'ġarūive'ġa javijitehe reki nhande rekoi aġwamo. Maraname nde euhui kiro judeus'ġarūive'ġa pe a'ero? A'ereki nde ere'e ġa pe: 'Pejikwaku ti, a'ero po ti ore jihe'ari pe ndehe nehē.' Po ahe nombojikwakuvukari ġa hamo," a'e ji Pedro'ga pe ikwehe.

Nahã Tupana'ga nhande mombyry

¹⁵ Judeusramo nhande ari kako. Nhande ko ãa rüi – kiroki ãa ndokwahavi Moisésva'ea remimbo'eagwera judeus'garüive'ãa. ¹⁶ Nhande tikwaha pa aheremimbo'eagwera novãa. Emo a'ea rupi rüi nhande xanhimombyry. Nhande jikogame jate Jesus Cristo'ga rehe Tupana'ga ei nhande ve: “Pepyry pe kiro.” Tupana'ga nde'i a'ea nhande Moisésva'ea remimbo'eagwera hendukaturo ãwaramo. A'ea nhande tikwaha. Nurã nhande jikogi Jesus Cristo'ga rehe ikwehe Tupana'ga tianemombyry nhandejikoga ãwaramo ga rehe javo. Tupana'ga nianemombyryvi nhande hendukaturame Moisésva'ea nhi'igagwera. A'ereki a'ea rendukatua rehe rüi Tupana'ga e'i vyvakotyve'ãa pe: “Pepyry pe kiro.”

¹⁷ Xajiko nhande Cristo'ga rehe Tupana'ga ti tianemombyry javo. Nhandejikogame ga rehe nhande ndi-ajikoga'javi Moisésva'ea nhi'igagwera rehe a'ero. Nurã po ojipe'ãa e'i tehe nhande ve: “Pe hendukatue'ymame Moisésva'ea remimbo'eagwera pe peko te'varuhu judeus'garüive'ãa javijitehe,” e po ãa nhande ve. “Cristo'ga reki pe mbote'varuhu. A'ereki pejikogame ga rehe pe napehendukatua'javi ahenhi'igagwera pejikote'varuhavovo,” e tehe po ãa nhande ve. Na rüi reki, xa'e nhande ãa pe. Cristo'ga nombote'varuhui tuhẽ ahe! xa'e nhande ãa pe. ¹⁸ Ymya ji jikopigi Moisésva'ea remimbo'eagwera rehe ikwehe. Po ji jikoga'javi hehe kiro, a'ero po ji imboukwahavi jirekote'varuhua. A'ereki Moisésva'ea nhi'igagwera tuhẽ e'i ji ve: “Nde ereko te'varuhu.” ¹⁹ Ji ahenhi'igãa renduvame Tupana'ga nanhimombyryvi. A'ero ji pohiri ahenhi'igagwera hugwi tako

ti Tupana'ga remimbotarimova'ea rehe javo. A'ereki ji repyga Cristo'ga omano yva rehe jirekote'varuhua rehe raikwehe. Jijikoty'a ga pavẽi ji piro'yro ahenhi'igãa hugwi a'ero – kiroki e'i ji ve: “Ereko te'varuhu nde.”

²⁰ Nhiremimbotarimova'ea rehe ji ndakoa'javi kiro. Cristo'ga reki ji pojyka a ji rerekovo. Garemimbotarimova'ea rehe ji rekoi kiro jijikoga ga rehe Tupana'ga ra'ya'ga rehe. Gaha ji arõ hete. Ga onhikwava'ẽ omanomo jirepykaramo raikwehe. ²¹ Ji namovahi Tupana'ga remimombyryva jijive. A'ereki Tupana'ga nde'i nhande ve: “Pepyry pe Moisésva'ea remimbo'eagwera hendukatuavo ãwaramo.” A'ea Tupana'ga nde'i. Po ga nhande mombyryvi hendukatua rehe hamo, a'ero po Cristo'ga manotehei tamombyry ãa javo hamo.

Pejiko ti Jesus Cristo'ga rehe

3 Ah, Gálatas! Perovia par-avuhu pe ãanhi'igãa pejipohia a'itituhẽva'ea hugwi. Maraname ãa pe moandyandyjuhu pe nderekovo? A'ereki ji amombe'u katu pe me Jesus Cristo'ga manoagwera yva rehe ikwehe. ² Marã naerü? Pe hendukaturame Moisésva'ea remimbo'eagwera po Tupana'ga omondouka gwa'uva pe pyri naerü? Ahã tuhẽ reki. A'ea rehe rüi ga omondouka pe pyri. Ji Jesus Cristo'ga mombe'urame pe me pe pejiko ga rehe ikwehe. Nurã Tupana'ga imondoukari gwa'uva pe pyri tapendereko katu javo. ³ Maranuhũrame pe peroviaruhu pejipohia a'itituhẽva'ea hugwi naerü? Jypya Tupana'ga ra'uva pe mombyry. Kiro pehe penhimombyry avuirama naerü? ⁴ Pejikoga ãwaramo Jesus'ga rehe ojipe'ãa imbohahyukari pe me jipi. Penhimomirana tehe po pe naerü. Ereki kiro pe pepohi Jesus'ga hugwi. Ndapepohiri po pe ga hugwi ovuhu. ⁵ Tupana'ga omondouka

gwa'uva pe pyri. Igwete ga hepiukari ahemohimomby'ava'ea pepyteri pe. A'ereki henduvame Jesus'ga mombe'ua pe pejiko ga rehe. Nurã Tupana'ga imondoukari gwa'uva pe pyri hepiuka ahemohimomby'ava'ea. Na rüi pe me Moisésva'ea remimbo'eagwera rendukatua rehe.

⁶Ehepia re ko Abraãova'ea no. Tupana'ga rembikwatijarukara omombe'u ahe. Gwerovia hete ko ahe Tupana'ga nhi'ĩga ojikoga ga rehe hako. A'ero Tupana'ga ei:

“Pyyri hete Abraãova'ea a.

A'ereki ga ojiko hete ji rehe,” ei Tupana'ga.

⁷Pekwaha ti a'ero – kiroki ġa ojiko Tupana'ga rehe – ġahã ko Abraãova'ea ra'yra'jave'ġa. ⁸Tupana'ga okwaha nhoġwenonde judeus'ġarüive'ġa jikoga ojilhe. Igwete ga ei:

“A'ero po ti ji ei ġa pe nehẽ:

‘Pepyry pe pejikoga ji rehe,’ ei Tupana'ga.

Nurã ga imombe'ui pyryva'ea Abraãova'ea pe hako.

“Oropo'ru po ti ji nde imombyryva ojipe'ġa pe nhaporemonehẽ,” ei Tupana'ga ahe ve hako.

⁹Na tuhẽ a'ero. Abraãova'ea ojiko hete Tupana'ga rehe hako. Nurã Tupana'ga imombyryvi ahe ve. Ahe javijitehe ojipe'ġa jikogame ga rehe Tupana'ga imombyryvi ġa pe no.

¹⁰Kiroki ġa ojiko Moisésva'ea remimbo'eagwera rehe – ġa pe po ti Tupana'ga imbote'varuhui nehẽ. A'ereki Tupana'ga rembikwatijarukara e'i:

“Ġa hendukatupave'ymame Moisésva'ea remimbo'eagwera po ti Tupana'ga imbote'varuhui ġa pe a'ero nehẽ,” e'i ikwatijara.

¹¹Jukwaha nhande ve a'ero. Tupana'ga nde'i: “Pepyry pe Moisésva'ea

nhi'ĩgawera renduva ġwaramo.” Ga nde'i a'ea nhande ve. A'ereki ikwatijara e'i:

“Tupana'ga ei ġa pe ġajikoga ġwaramo ojilhe:

‘Pepyry hete pe a,’ ei ga ġa pe.

Nanongara'ġa po ti heaporoġita pyahu a'ero nehẽ,” e'i ikwatijara.

¹²Ojikogame Moisésva'ea remimbo'eagwera rehe ġa ndojikogi Tupana'ga rehe a'ero. Ikwatijara e'i no: “Okopotarame ahenhi'ĩgawera rupi po ti ġa nane'ymi tonhi'ipo'ru pa ahe hamo,” e'i ikwatijara.

¹³Ore ko judeusramo novia. Emo tegwete reki ore ve Moisésva'ea nhi'ipo'rupava. Ore ahe nhi'ipo'rupave'ymame Tupana'ga ei ore ve a'ero: “Peko te'varuhu pe pejikovo. A'ero po ti pe manoi pejigwovo hahyva'ea ruvihava pype nehẽ,” ei ga. Emo Cristo'ga ore mbopiro'yi garembi'ea hugwi. A'ereki ga orete'varuhua rereko ore repyga omanorame yva rehe. Tupana'ga e'i ga pe: “Ndete'varuhu nde kiro,” ei ga Cristo'ga pe. A'ereki ikwatijara omombe'u nanongara'ġa.

“Kiroki ġa ġa ġa mo'ami yva rehe ġa jukavo

– Tupana'ga e'i nhoġwenonde ġa pe ite'varuhu hete,” e'i ikwatijara imombe'ġwovo.

¹⁴Cristo'ga ore repy ore mbopiro'yavo Tupana'ga ti tomombyry judeus'ġarüive'ġa pe javo. A'ereki Tupana'ga e'i: “Abraãova'ea po'ruavo po ti ji imombyryvi ġa pe nehẽ.” Igwete ji ei no: Cristo'ga ore mbopiro'y Tupana'ga ti toko ġwembi'ea rupi katu javo. A'ereki ymya Tupana'ga e'i okovo: “Tamondo ti jira'ua ġa pyri nehẽ,” ei ga. Nurã ore jikogame Cristo'ga rehe Tupana'ga imbuhurukari gwa'uva ore pyri ore pojykauka.

Tupana'ga nhi'i'ga Abraãova'ea pe

¹⁵ Nhiirũ, nahã nhande rekoi jipi. Mokonha'ga po onhomonhi'i mbatera rehe ojogwerokuva. "Nahã ti xako," e po ojipe'ga. "Kwa. Nahã ti a'ero," e po ojipe'ga. Igwete po ãa ikwatijapavi inoãa onhi'i'ga a'ero. Ogwera po ãa okwatija hehe no. Aerẽ po na tuhẽ reki ãa jogwerekoi. A'ereki ãa okwatijapavipe inoãa. Ndogwerojijyi po ahe a'ea a'ero. Ahe po ndokwatijari ojipea akoja rehe no.

¹⁶ Oro Abraãova'ea pe Tupana'ga ei hako: "Nahã po ti ji tamomyry ãa pe nde po'ruavo nehẽ," ei ga ahe ve. Abraãova'ea rymymino'ga pe Tupana'ga ei a'ea no ojipejive'ga pe. Tupana'ga nde'i he'yive'ga pe aherymymino'ga pe. "Nerymymino'ga pe ji ei javo ga pe," ei ga ahe ve. A'ereki ga e'i Cristo'ga pe.

¹⁷ Na ji imombe'ukatui kiro. Ymya Tupana'ga ei Abraãova'ea pe hako: "Tamomyry ti ãa pe nde po'ruavo," ei ga. Aerẽ ga ea'javi ahe ve na tuhẽ ti javo. Aerẽ he'yjuhuva'ea quattocentos e trinta Tupana'ga kwara mbo'ari okovo. A'ero ga nhi'i'gi Moisésva'ea pe embo'e ti ãa nhinhi'i'ga rehe javo. Onhi'i'game Moisésva'ea pe ga ndogwerojijyi reki onhi'i'gagwera ãwenondeva'ea Abraãova'ea pe. A'ereki onhi'i'ga rupi tuhẽ Tupana'ga oko. ¹⁸ Po Tupana'ga ei tamondo ti pyryva'ea javo, a'ero po ga ãwembi'ea rupi tuhẽ imondoi. Po Tupana'ga imondoi pyryva'ea ahenhi'i'ga rendukatua rehe jipi, a'ero po ãwembi'ea rupi rui ga imondoi. ãwembi'ea rupi tuhẽ reki ga imondoi pyryva'ea Abraãova'ea pe hako.

¹⁹ A'ero po pe ei: "Maraname Tupana'ga omondo onhi'i'ga Moisésva'ea pe a'ero tombo'e ti ga ãa javo?" pe'ji po pe. Ombo'euka ga ahe ve onhi'i'ga rehe tonhimombaragwaha ti ãa okote'varuhua rehe javo. "Tohendu katu na'ẽ ti ãa Moisésva'ea

remimbo'ea," ei Tupana'ga hako. "Abraãova'ea rymymino'ga hoa renonde vyva koty ti ãa tohendu katu na'ẽ," ei ga. Abraãova'ea rymymino'ga pe Tupana'ga e'i – kiroki ga pe Tupana'ga e'i nhoãwenonde nde po'ruavo ti ji tamomyry ãa pe javo, Cristo'ga. "Gahoa renonde vyva koty po ti ãa hendukatui Moisés'ga remimbo'ea nehẽ hamo," ei Tupana'ga hako. Nahã Moisésva'ea remimbo'ea ruri hako. Tupana'ga onhi'i' na'ẽ ojipyrive'ga pe. Aerẽ Tupana'gapyrive'ga heruri ganhi'i'ga vyva koty imombe'gwovo Moisésva'ea pe. Aerẽ ahe imbuhurukari oreramonhava'ea pe hako. Na tuhẽ ko Tupana'ga imonhimoanhani onhi'i'ga imbuhuruka ahe ve hako. ²⁰ Abraãova'ea pe ki a'e te Tupana'ga tehe ombuhu onhi'i'ga. Ga nomonhimoanhani onhi'i'ga ojipe'ga pe imbuhuruka. Ga tehe ombuhu katu onhi'i'ga ahe ve hako.

Moisésva'ea remimbo'eagwera rehe ndatekwava'javi

²¹ Tupana'ga e'i ypy Abraãova'ea pe hako. Aerẽ ga ei Moisésva'ea pe. Pe'e po pe a'ero: "Tupana'ga nhi'i'ga Moisésva'ea pe omovahĩ ganhi'i'ga Abraãova'ea pe naerũ?" Nomovahĩ tuhẽ reki. A'ereki Tupana'ga onhi'i' Abraãova'ea pe ãa momyryva rehe. A'ereki ãamomyryva ko ãamongoaãwama Tupana'ga pyri. Moisésva'ea remimbo'ea renduva ki a'e te nianemongoi reki Tupana'ga pyri. Po Tupana'ga nhande mongohetei ojipyri nhande aheremimbo'ea rendukaturo ãwaramo hamo, a'ero po ga nhande momyryvi nhande hendukurame hamo. ²² Tupana'ga e'i reki: "Ndipiro'yhavi okote'varuhua hugwi vyva koty," ei ga. "A'e ji poa ãa pe tamomyry ti ãa nhirembi'eagwera rupi," ei ga. ãa pe ga ei – kiroki ãa ojiko Jesus Cristo'ga rehe. A'ereki ãa

jikogame Jesus Cristo'ga rehe Tupana'ga ġa mombryyvi.

²³ Jesus Cristo'ga rure'ymame yvya koty ndorójikogi ve ore ga rehe. A'ea rupi ore ndorepiro'yi ve Moisésva'ea remimbo'eagwera hugwi. A'ereki Tupana'ga ġwenduvuka na'ē a'ea ore ve jipi a'ea py'rovo ti ġa tojiko Jesus Cristo'ga rehe javo. “Tojiko ti ġa ga rehe ji ikwahavukarame ġa pe Cristo'ga mombe'ua nehē,” ei ga. ²⁴ Cristo'ga rure'ymame Moisésva'ea remimbo'eagwera ko tayri'ga rerekohara'ga ja ore ve – kiroki ga tayri'ga rereko katu jipi eko katu javo ga pe. Na jitehe Moisésva'ea remimbo'eagwera ore rerekokatui jipi peko katu javo ore ve. A'ereki Tupana'ga e'i: “A'ea ġa ndereko na'ē. A'ea py'rovo ti Cristo'ga toko ġa pavēi,” ei ga. “Cristo'ga ti tomombry ġa ġajikoga ġwaramo ga rehe,” ei Tupana'ga. ²⁵ Aġwamo ore jikogi Jesus Cristo'ga rehe a'ero. Nurā Moisésva'ea remimbo'eagwera ndorererekoajavi. A'ereki ndatekwava'javi a'ea rehe.

²⁶ Peko pa pe Tupana'ga ra'yramo kiro pejikoty'a Jesus Cristo'ga pavēi. A'ereki pe pejiko pa ga rehe. ²⁷ Penhimobatizauka pe Cristo'gareheva'ero pejikoty'a ga pavēi. ²⁸ Ojo'jajo'ja pe ndekoi kiro penhoirūiruamo. Igwete Tupana'ga ei: “Ojo'ja ġa ndekoi kiro judeus'ġa judeus'ġarūive'ġa pavēi,” ei ga. “Ipiro'yve'ġa ojo'ja ipiro'ye'yve'ġa pavēi – kiroki ġa ndipiro'yi ojara'ġa hugwi. Akwaimbae'ġa ojo'ja kunhangwera'ġa pavēi,” ei ga. A'ereki pe nhaporemō penhoirūirū pejikoty'aro ġwaramo Jesus Cristo'ga pavēi. ²⁹ Cristo'gareheva'ero ġwaramo ko pe Abraōva'ea rymyminoajava'ea. A'ereki ymya Tupana'ga e'i Abraōva'ea pe aherymyminoaġwama'ġa mombe'gwovo. Igwete po ti Tupana'ga pe mombryyvi nehē.

4¹⁻² Koji'i ti ta'e pe me a'ea rehe kiro ojo'java'ea mombe'gwovo. Tayri'ga ruva'ga po e'i ojipyrive'ġa pe: “Tamoto pa ti nhimbatera jira'yra'ga pe nehē,” e po ga. “Momi po ti kwara ari ga rehe nehē. A'ea rupi po ti ga ipojykai nhimbatera ojive nehē,” e po ga ġa pe. “A'ea renonde pereko katu ti jira'yra'ga mbo'eavo ga rerekovo nehē. Pehepia katu na'ē ti gambatera ga pe nehē no. A'ereki ga ivoja'i hete kiro,” e po ga ojipyrive'ġa pe. Gara'yra'ga gwereko pa tehe reki ombatera novia. Emo ga ovoja'irame ndopojykai ve. Okoteheve'ġa javijitehe reki ga reko novia ipojykae'ymame ombatera. Ojipe'ġa ombō'e tayri'ga a'ero gambatera rerekokatuavo. Ga ndipiro'yi ġa hugwi. ³ Tayri'ġa javijitehe ko ore reko Cristo'ga rure'ymame. A'ereki a'ea rupi ore ndorepiro'yi ikwakuva hugwi.

⁴⁻⁵ Ihoġwerirame Tupana'ga ra'yra'ga rura japiavo Tupana'ga ei ikwehe: “Aġwamo ko pyry jira'yra'ga hoa yvya koty. Tombopiro'y ti ga yvyakotyve'ġa Moisésva'ea remimbo'eagwera hugwi,” ei ga. A'ero Tupana'ga gwa'yra'ga mbuhurukari kokoty ikwehe. Igwete ahe Jesus'ga mbo'ari a'ero ga monhimomboaka ikwehe. Yvya koty Jesus'ga rivi hendukatupava Moisésva'ea remimbo'eagwera. Ga ndipiro'yi a'ea hugwi ore mbopiro'yavo jugwi. “Tupana'ga ti tomombry ġa pe a'ero. Ereki ġa gara'yramo oko,” ei Jesus'ga.

⁶ Peko pe gara'yramo tuhē. A'ero Tupana'ga ombuhuruka gwa'yra'ga ra'uva nhandepy'a pyri nhande mbo'eavo. Nurā nhande ehetei Tupana'ga pe Apī. ⁷ Ndapekoajavi pe kiro pepiro'ye'yva'ea a'ero. A'ereki Tupana'ga ra'yramo pe peko. Gwa'yra ġwaramo Tupana'ga pe mombryypavi a'ero.

**Paulova'ea nhaġataruhu
Galáciapeva'ea rehe**

⁸Ymya Tupana'ga kwahave'ymame pe Tupana'gareheva'ea rúi ikwehe. A'ea rupi po pe ndapepiro'yi ha'angava hugwi penemimbohete'hara hugwi. ⁹Aġwamo ki a'e te pe pekwaha tuhē Tupana'ga. Gaha reki ojikwahavuka pe me pe mbojikoguka ojihe. Maranuhūrame pe perojijyjuhu pejeaporōġita kiro pejikopotara'java ikwakuva'ea rehe – kiroki ndipopoakari tehe? Maranuhūrame pe ndapepiro'ypotara'javi a'ea hugwi? ¹⁰Pekwaku po pe sábadu jipi. Jahya porame po pe pekwaku no. Yapoarupiva'ea po pe pekwaku. Kwara mbo'ara rupi na jitehe no. Nahā po pe ikwakukwakuvi jipi. ¹¹Oko tehe jipy'a pe ndehe. Mara'ngu po ji poravykytehuuavo pe mbo'embo'rame ikwehe, a'e ji.

¹²Nhiirū, a'e hete ji pe me: Ji rupi ti peho. A'ereki ji pe javijitehe no. Pe ndapekote'varuhui ji ve ji horame pe pyri ikwehe. ¹³Napemokan'hymi pe jihopya pegwyrri pe ikwehe. NHITE-tirūaro ġwaramo ji pytai pe pyri. A'ero ji imombe'ui pyryva'ea pe me Jesus Cristo'ga mombe'gwovo. ¹⁴NHITE-tirūa ite'varuhu pe me novīa. Emo pe ndapekote'varuhui ji ve. Pe ji mbuhuruka katu reki pejipyteri pe ji rerekovo katu. Po Tupana'gahugwive'ga ruri pe pyri hamo, a'ero po pe ga mbuhurukakatu pejipyteri pe hamo. Po Jesus Cristo'ga ruri pe pyri hamo, a'ero po pe ga mbuhurukakatu pejipyteri pe hamo. Nahā ja ko pe ji mbuhuruka katu pejipyteri pe ikwehe. ¹⁵⁻¹⁶A'ea rupi pe vy'ahetei ji rehe novīa. A'iti tuhē pe ndekohetei ji rehe penhikwava'eġa ji ve. A'ea rupi pe hendukatui nhiremimombe'ua pe me novīa. Aġwamo ki a'e te ji imombe'uro ġwaramo a'itituhēva'ea pe me po pe ete-

hei ji ve: “Paulo'ga ndokoa'javi nhande rehe kiro,” pe'ji tehe po pe. Marā po pe ndekoi kiruamo naerū?

¹⁷Nhaneirū'ġaatyvive'ġa oko hete tehe pe ndehe onhi'ġatuavo pe me jipi. “Xanhi'ġatu ti ġa pe toja'oja'o ti ġa Paulo'ga hugwi,” e po ġa ojohupe. “Po ti ġa ja'ogi Paulo'ga hugwi, a'ero po ti ġa ndekohetei nhande rehe nehē,” e po ġa ojohupe. Nurā ġa ndekoi pe ndehe, a'e ji. ¹⁸Pyry hete reki aherekoa pe ndehe pe nderekokaturame. A'ero ko pyry jirekoa pe ndehe ji rekorame pe pyri. Pyry ji reko'e'ymame pe pyri no. ¹⁹Pe ko jira'yra'java'ea. Hahyahi kunhangwerahēa pe gwa'yra mbo'aramo. Na jitehe hahyahi ji ve ikwehe. A'ereki a'ea rupi ji apotarahi pejikoga Cristo'ga rehe. Aġwamo hahyahiva'ja ji ve pejiko-hete'e'ymame Cristo'ga rehe. ²⁰Marā po pe ndekouhui a'ero? Ako po ji kiro pe pyri hamo. Hajihe po nhinhi'ġa pe me a'ero hamo.

Abraāova'ea ra'yrava'ea memei

²¹Jararamo po pe pe'e tehe ojohupe: “Xako ti Moisésva'ea remimbo'eagwera rehe. A'ero po ti Tupana'ga ei nhande ve nehē: ‘Pepyry hete pe’,” pe'e tehe po pe. Peko pota pe aheremimbo'eagwera rehe novīa. Emo pe ndapehenduvi ahenhi'ġa. ²²A'ereki aherembikwatijara nhande mbo'e Abraāova'ea ra'yrava'ea rehe. Dois ahera'ykwaimba'ea hako. Ojipeva'ea ko Agarva'ea ra'yrava'ea. Ojipeva'ea ko Abraāova'ea rembirekoeteva'ea ra'yrava'ea Sarava'ea ra'yrava'ea. Agarva'ea oporavyky Sarava'ea pe ipiro'ye'yma ahe hugwi. A'ereki ymyahūagwera jate gwereko ipiro'ye'ŷva'ea akwaimba'eva'ea kunhangwerava'ea no. Ahe oporavyky hete ojarava'ea pe gwa'yrava'ea pavēi ipiro'yangava ahe hugwi. Nahā ko Agarva'ea a'ero. Ahe oporavyky Sarava'ea pe ipiro'ye'yma ahe

hugwi. Nane'ymi ahe reko Sarava'ea remimbotarimova'ea rupi a'ero. Sarava'ea ki a'e te na rüi Abraõova'ea rembirekoeteva'ea. Ahe ko ipiro'yva'ea.

Mokõi Abraõova'ea ra'ykwaimba'ea a'ero hako Sarava'ea ra'yrava'ea Agarva'ea ra'yrava'ea pavëi hako. ²³Tupana'ga e'i nhoḡwenonde Abraõova'ea pe hako: “Aerë po ti nerembirekohëa tuhë ahe mbo'ari nde ve nehë,” ei ga ahe ve Sarava'ea mombe'gwovo hako. Emo Abraõova'ea ta'y na'ë ipiro'ye'yva'ea pe Agarva'ea pe Tupana'ga nhi'iḡa rupi rüi. Aerë Abraõova'ea xava'ehetero ḡwembirekoeteva'ea pavëi Sarava'ea pavëi novia. Emo Tupana'ga ḡwembi'ea rupi katu ahe mbota'yruka Abraõova'ea pe. Nurã Isaqueva'ea ari ḡwaiviva'ea hugwi Sarava'ea hugwi.

²⁴⁻²⁵Nanongara ko nhande mbo'e Tupana'ga nhi'iḡa rehe. A'ereki Tupana'ga nhi'iḡa oko kunhangwerava'ea'java'ea. Dois kunhangwerava'ea. Na jitehe ko dois Tupana'ga nhi'iḡa hako. Ga nhi'iḡame Abraõova'ea pe Tupana'ga nhi'iḡa ko Sarava'ea'java'ea. Ga nhi'iḡame Moisésva'ea pe Tupana'ga nhi'iḡa ko Agarva'ea'java'ea. Nahã a'ero. Ymya Moisésva'ea hoi o'ama yvytyruhua rehe Sinai rehe Arãbiapeve'ḡa gwyri pe hako. Pevõ Moisésva'ea henduvi Tupana'ga nhi'iḡa. A'ero ahe judeusva'ea mbo'embo'ei a'ea rehe. Kiroki ḡa oko Moisésva'ea remimbo'eagwera rupi – ḡa ndipiro'yi jugwi. Ḡa ko Agarva'ea ra'yrava'ea ja. A'ereki kiroki ahe oko Agarva'ea ra'yramo – ahe ko ipiro'ye'yva'ea no.

Aḡwamova'ea cidade de Jerusalém ko Agarva'ea javijitehe. Ojarava'ea nhi'iḡa hugwi Agarva'ea ndipiro'yi jipi gwa'yrava'ea pavëi. Na jitehe Jerusalémmeve'ḡa ndipiro'yi Moisésva'ea remimbo'eagwera

hugwi judeus'ḡa. ²⁶Gwereco iru'ia Jerusaléma'java'ea Tupana'ga apoa. A'epeva'ea ko nhande. A'ereki nhande nhandepiro'y Moisésva'ea remimbo'eagwera hugwi.

Sarava'ea Abraõova'ea rembirekoeteva'ea na jitehe ipiro'y oporavykye'yma ojipeva'ea pe. ²⁷Igwete Tupana'ga ikwatijarukari onhi'iḡa inoḡauka hako.

“Nandera'yri nde ḡa mbo'are'yma.

A'ereki ga opohi nde hugwi.

Emo po ti nde roryroryvamo nehë,” ei ga.

“Nde nderekwahavi ve hahya ḡa mbo'are'yma.

Emo ti nde rahërahemamo ḡa mbo'ambo'a nehë,” ei Tupana'ga.

“Ejoryjory ti a'ero.

Opohi ga nde hugwi novia.

Emo po ti ndera'yra'ḡa ndetauhuro nehë hëara'yra'ḡa hohe hëa rembirekorame ga pavëi,” ei Tupana'ga ikwatijaruka hako.

²⁸Nhiirü, Tupana'ga e'i Abraõova'ea pe hako: “Aerë po ti nde ra'yramo nehë,” ei ga. “Tamombyry ti nde ve a'ero nehë nerymymino'ḡa pe nehë no,” ei ga Abraõova'ea pe hako. Ḡwembi'ea rupi Tupana'ga Isaqueva'ea mongoi Abraõova'ea ra'yramo gwa'uva pyvõ a'ero. Ḡwembi'ea rupi jitehe Tupana'ga pe mongoi Abraõova'ea ra'yra'javamo no pejikoty'aro ḡwaramo Cristo'ga pavëi. ²⁹Tupana'ga ra'uva pyvõ Isaqueva'ea o'a. Ismaelva'ea Agarva'ea ra'yrava'ea ki a'e te a'ea pyvõ rüi o'a. A'ereki Abraõova'ea ta'y tehe ipiro'ye'yva'ea pe. Aerë Ismaelva'ea rekote'varuhui Isaqueva'ea pe hako. Na jitehe aḡwamo – kiroki ḡa Moisésva'ea remimbo'eagwera rupi oko – ḡa oko te'varuhu nhande ve nhande jikoty'aramo Cristo'ga pavëi Tupana'ga ra'uva pyvõ. ³⁰Marã reki ikwatijara e'i a'ero hako? Ikwatijara

omombe'u Sarava'ea nhi'igagwera ġwembirekova'ea pe Abraõova'ea pe.

“Emombo ti avo hugwi ipiro'ye'ÿvehêa hêara'ya'ga reheve,” ei ahe.

“Ga po ti ndopojykai tuhê nembatera nehê ipiro'ye'ÿvehêa ra'ya'ga,” ei Sarava'ea ahe ve.

“Jihi ko nerembirekoetea,” ei ahe.

“Jira'ya'ga jate po ti opojyka ndeapoa nehê,” ei ahe Abraõova'ea pe hako.

Nahã ikwatijara imombe'ui Sarava'ea nhi'igagwera hako.

³¹Nhiirũ, ipiro'ye'ÿva'ea ra'ya'va'ea ja rũ nhande rekoï a'ero. A'ereki Moisésva'ea remimbo'eagwera rupi rũ nhande xako. Xako nhande ipiro'ya'ea ra'ya'va'ea javijitehe. Nurã nhande rekoï Tupana'ga remimombyryva rupi.

Cristo'ga nhande mbopiro'y

5 Cristo'ga nhande mbopiro'y vvyakotyva'ea remimbo'eagwera hugwi tipiro'y tuhê ti ġa javo. Na tuhê ti peko a'ero. Tapekoa'javi ti ipiro'ye'ÿve'ġa ja ġa jikwakuwakuvame.

²Ji rendu katu ti. Tapenhimbo'ea'javukari ġa pe. A'ereki ġa e'i pe me jipi: “Pekytiuka ti penhakwanhapira,” ei ġa. “A'ero po ti Tupana'ga ei pe me nehê: ‘Pepyry hete pe’.” A'ea ġa ei pe me novã. Ji ki a'e te Pauloramõ ta'e pe me: Po ti pe jikytiukapotari nehê, a'ero po ti Cristo'ga ndapepokog'i'i nehê. ³A'ea'ja hete ko ji: Kiroki ġa ojikytiuka pota – tonhi'ïpo'ru pa po ti ġa Moisésva'ea hamõ. ⁴Jararamõ po pe ei ojohupe: “Po nhande Moisésva'ea nhi'ïpo'rurame po ti Tupana'ga ei nhande ve a'ero nehê: ‘Pepyry hete pe’,” pe'e tehe po pe. Pe'erame a'ea po pe nhimbopohiri Cristo'ga hugwi. Pemovahivahĩ po pe Tupana'ga remimombyryva pejive a'ero.

⁵Ore ki a'e te orojikoty'a Cristo'ga pavêi. Tupana'ga ra'uva ore mbo'e a'ero. Nurã ore ehetei: “Tupana'ga po

ti e'i nhande ve nehê: ‘Pepyry hete pe,’ e po ti ga nehê,” oro'e ore. Na tuhê. A'ereki orojiko ore Cristo'ga rehe. ⁶Ore jikoty'aro ġwaramõ Jesus Cristo'ga pavêi Tupana'ga ei: “Pyry hete ġa jikogi ga rehe.” Ga nde'i pyry ore jikytiukaro ġwaramõ. Pyry ga nde'i ore jikytiukare'yma ġwaramõ. Ore jikoga ġwaramõ Cristo'ga rehe Tupana'ga e'i pyry. Ore ojipe'ġa arõheterame jukwaha reki orejikoga ga rehe.

⁷Ymya pe jikohetei Jesus Cristo'ga rehe pyryva'ea rerovia ikwehe. Emo kiro po napehendukatua'javi pyryva'ea mombe'ua. Maranuhũrame ojipe'ga pe ndovahoguhui pendeaporoġita rerõjijyijyita? ⁸Tupana'ga rũ gwerojijyi pendeaporoġita. Gaha e'i pe me peko ti jireheva'ea javo. ⁹Tamombe'ua'ja pe me ojo'java'ea a'ero. Nhande imondo'irame imbovuhava pãõ hu'uma pype, aerê imbovuvupavi reki hu'uma a'ero. Na jitehe ga pe mbo'e'irame kiro Tupana'ga nhi'igaruiva'ea rehe, aerê po ti pe heroviapavi garemimbo'ea Tupana'ga nhi'igaruiva'ea nehê. ¹⁰Na rũ reki pe ndekoi, a'e ji. Jijikoty'aro ġwaramõ Cristo'ga pavêi ji ei: Pejapyaka katu tuhê po ti pe ji javijitehe nehê. Emo pemomynhuhũve'ga pe po ti Tupana'ga imbohahyukari nehê. Mara'ngu po ga huvihavamo okovo? Ga via po ti okwaha hahya nehê.

¹¹Oro ji, nhiirũ, ji nda'eï tuhê ahe ve tojikytiuka ti ġa javo. Imbe reki judeus'ġa ji mombe'ġwovo Paulo'ga e'i jupe javo. “Tojikytiuka ti ġa. A'ea pyry Tupana'ga pe,’ ei Paulo'ga,” ei ġa o'mbero. Ymya ji ei a'ea novã. Aġwamo ji erame po ġa ndokote'varuhua'javi ji ve a'ero hamõ. A'ereki ahekytia ġa opota hete. Ġa oko te'varuhu tuhê reki ji ve. A'ea'e ko ji jipi: Jesus Cristo'ga omano yva rehe nhande repyga, a'e ji. Pejikoga rehe jate ga rehe po ti Tupana'ga ei pepyry pe javo. Emo

ji nda'ei tojikytiuka ti ġa javo. Ji erame po ġa nonhimonha'ngaa'javi ji ve hamo ji Cristo'ga manoagwera mombe'urame hamo. ¹²Kiroki ġa ombovambova pepy'a tapekytiuka ti penhakwanha javo – maranuhūrame ġa ndojirakwanha'otehei?

¹³Pehe reki, Tupana'ga pe mo'ē tapepiro'y ti javo. Tape'ei ti a'ero: “Nhandepiro'y nhande. Xako te'varuhu ti nhaneremibotarimo a'ero.” Tape'ei ti a'ea. Nahā ti peko: Pejopokopoko ti penhoaromo. ¹⁴A'reki Moisésva'ea remimbo'eagwera nhaporemo e'i no: “Erenhiarō hete nde.

Na jitehe ti earō hete ejikotyve'ġa,” e'i aheremimbo'eagwera a'ero.

¹⁵Emo pejogwayvarame ko pe onharōva'ea'java'ea. A'ea ojou'uu'u okovo. Penhimboko'i ti a'ero. Pejogwayvarame po ti pe nhombote'varuhupavi nehē.

Peko ti Tupana'ga ra'uva remibotarimova'ea rehe

¹⁶Na tuhē ji ei pe me kiro: Na Tupana'ga ra'uva nhimbopogweukari pe me. Nahā po ti pe ndapekoi tuhē pejipty'ate'varuhua remibotarimova'ea rehe pejikovo.

¹⁷Nhandepy'ate'varuhua omovahī Tupana'ga ra'uva jipi. Tupana'ga ra'uva omovahī nhandepy'ate'varuhua jipi no. Onhomovahī tuhē a. Tupana'ga ra'uva omovahī pepy'ate'varuhua tapekoyme ti penhimibotarimova'ea rehe. ¹⁸Tupana'ga ra'uva nhimbopogweukarame pe me aheremimbo'eagwera napemondomondi a'ero.

¹⁹Ġapy'a te'varuhurame jukwaha reki ġandekote'varuhua. Gwerekouhu ġa ojipe'ġa nembireko'ġa. Ndoakwahavihu ġa okovo a. Ġa nanuhū jipi.

²⁰Oko hete ko ġa ha'angava rehe ġwemimbohete'hara rehe okoe'yma Tupana'ga rehe. Ombote'varuhu ġa opajiro. Nanongara'ġa nombopogwei

Tupana'ga ra'uva remibotarimova'ea rehe. Ojogwereco te'varuhu ġa. Ojogwayvaruhu ġa okovo. Onhimyrō ġa ojogwehe. Onhimboahiahivuhu ġa ojohupe. Ojihe jate ġa ndekoi ji po ti jara'ġa hohe nehē javo. Ojipe'ape'a ġa jara'ġa hugwi ndokwahavihu ġa javo. Ndojihe'ara'javi ġa jara'ġa ndehe ġwemimbo'ea rehe. ²¹Opota pota ġa ojohugwi. Heagwrygywry ġa toryva rerekouhurame. Ojipejipea ko ġandekote'varuhua no nanongara jitehe. Amombe'u ko ji pe me ikwehe. Kiro ji imombe'ua'javi a'ero. Nanongara'ġa po ti Tupana'gareheve'ġa rūi nehē.

²²Emo Tupana'ga ra'uva nhande pojykarame ko nhande nanongara'ġa atyvi. Tiarō hete nhande ojipe'ġa. Nhanderory nhande a'ero. A'reki Tupana'ga ra'uva nhande mbohoryory nhande rerekovo. U katu nhandepy'a. Xanhimomirana nhande avuirama ojipe'ġa ndekote'varuhurame nhande ve. Timombyry nhande ġa pe. Nhandepyry tuhē nhande. Jara'ġa ojiko nhande rehe. Nahā nhande rekoi Tupana'ga ra'uva nhande pojykarame. ²³Nhanenhyrō nhande jara'ġa pe. Nhande ndiakoa'javi nhandepy'ate'varuhua remibotaruhua rupi. Aheremimbo'ea nomovahī nanongara'ġa! ²⁴Jesus Cristo'gareheva'ero ġwaramo nhande ei: Ndiakoa'javi nhande nhandepy'ate'varuhua remibotarimova'ea rupi. ²⁵Tupana'ga ra'uva nhande mboheaporoġita pyahu nhande rerekovo. Xako po ti gara'uva remibotarimova'ea rupi a'ero hamo. ²⁶Xanhimbohete'yme ti, ji po ti jara'ġa hohe nehē javo. Xanhimyrōyme ti ġa ndehe no.

Pejopokopoko ti

6 Nhiirū, nahā po pe ndekoi penhirū'ga pavēi hamo ikwahavame garekote'varuhua hamo. Pendekorame Tupana'ga ra'uva remibotarimova'ea

rehe penhi'inhyrō ti ga pe a'ero ga mon-gokatua'java. Pejapyaka katu ti pejihe tapembopogweyme ti garekote'varuhua rehe nehē no. ²Pejopokopoko ti a'ero jipi. Nahā po ti pe hendukatui Cristo'ga remimbo'ea nehē. ³Kiroki ġa onhimbohete tehe – ġa onhimoandyandyi reki. ⁴Pejapyaka katu ti pejeaporoġita rehe tahepia ti jirekokatua javo. Pendekokat-urame, a'ea rehe po ti pe ndoryvamo a'ero ji ġa hohe jave'ỹ. ⁵Nhande retak-wera'ja po xako katu jipi hamo.

⁶Nhanembo'ehara'ġa pe po nhande timondomondo pyryva'ea hamo ġa nhanembo'embo'erame Cristo'ga nhi'i'ġa rehe jipi.

⁷Tapenhimoandyandyi ti pejikote'varuhua rehe. A'ereki ahe nomoandyandyi Tupana'ga. Jukwaha reki nhande ve. Nhande itymame mbatera ġwia jitehe po ti nhande jykyl a'ero nehē. Na jitehe nhande rekote'varuhurame ite'varuhu tuhē po ti nhande ve a'ero nehē. Tupana'ga po ti ombohahyuka nhande ve nehē. ⁸Po ti nhande rekoï nhandepy'ate'varuhua remimbotarimova'ea rehe, a'ero po ti nhandepy'ate'varuhua jitehe nhanemondoaġwama hahyva'ea ruvihava pype nhande manorame nehē. Po ti nhande rekoï Tupana'ga ra'uva remimbotarimova'ea rehe, a'ero po ti gara'uva jitehe nhande mongoi Tupana'ga pyri nehē. ⁹Tiandekwera-jyme ti nhanderekokatua rehe. Nhande jirokwaramo nhandekokatuavo jipi po ti oho nhande ve imombyryhava apiavo nehē. ¹⁰Nhanderekorame ġa pavēi xako katu ti ġa pe nhaporemō a'ero, ġa pe kaitu Jesus'gareheve'ġa pe.

**Paulova'ea okwatija
pa Galáciapeva'ea pe**

¹¹Jihi kiro akwatija jipovo pe me. Pehepia nhirembikwatijara. Hehanhuhūva'ea ji a'apo.

¹²Topomoġita katu ti ji kiro a'ero. Cristo'ga omano yva rehe nhande repyga ikwehe. Nhande jikogame jate Cristo'ga rehe Tupana'ga ei pepyry pe javo. Judeus'ġa ki a'e te e'i: "Po ahe ġwendu Moisésva'ea remimbo'eagwera hamo," ei judeus'ġa. Nurā akoja'ġa – kiroki ġa oho pe pyri – ġa pe kytiuka pota tohendu katu ti ġa Moisésva'ea remimbo'eagwera a'ero javo. A'ea ġa opota. A'ereki ġa ei ojohupe: "Nhande ġa kytiukarame po ti judeus'ġa nhimohemi nhande rehe nehē," ei ġa. "Ndokote'varuhui po ti ġa nhande ve a'ero nehē nhande Cristo'ga manoa mombe'urame nehē," ei ġa. A'ea rehe jate ġa e'i hete pe me pejikytiuka javo. ¹³"Pejikytiuka ti hendukatupava Moisésva'ea remimbo'eagwera," e'i tehe ġa pe me. Ġa vehevi ki a'e te nohendukatupavi Moisésva'ea remimbo'eagwera no. Ġa opota tehe pekytiukara. Pe kytiukarame po ti ġa nhimboheteuhui a'ea rehe nehē ore tuhē ġa kytiuka javo nehē.

¹⁴Ji ki a'e te nanhimbohetei. Jesus Cristo'ga jate ji ambohete nhandepojykaharete'ga. A'ereki ga omano yva rehe nhande repyga. A'ero jijikoga ġwaramo Cristo'ga rehe kiro ji ndakoa'javi vvyakotyve'ġa ndeaporoġita rehe. Na jitehe – kiroki ġa oko vvyakotyve'ġa ndeaporoġita rehe – ġa ndakoa'javi jireaporoġita rehe no. ¹⁵Tupana'ga nde'i reki pyry nhande kytirame. Ga nde'i pyry nhande kytie'ymame. Nhande reaporoġitapyahurame, a'ea pe Tupana'ga e'i pyry.

¹⁶Kiroki ġa ġwendu katu a'ea nhiremimbo'ea rehe okovo – Tupana'ga ti tonogatu ġapy'a. Toporogwety ti ga ġa no. Ojiheve'ġa nhaporemō ti ga toporogwety.

¹⁷Kiro ji ei a'ero: Tanhi-momynha'javyme ti ġa onhi'iteheavo.

A'ereki Jesus'ga ko jipojykaharete'ga. Jukwaha reki a'ea. A'ereki jukwaha ika'ëagwera jira'oa rehe. A'ereki ji Jesus'ga mombe'umbe'urame ojipe'gã jigwarai ji rehe ji nupanupamo.

¹⁸Nhiirũ, Jesus Cristo'ga tomombyry pe me nhandepojykaharete'ga. Na tuhẽ. Amém.

**PAULOVA'EA OMOMBE'U
ÉFESOPEVA'EA PE**

Carta de Paulo aos Efésios

1 Jihi ko Pauloramō Jesus Cristo'ga moirūharamo jiporavykyvavo Tupana'ga pe Cristo'ga mombe'gwovo. A'ereki nahā Tupana'ga opota.

Kiro ji ikwatijarukari imondouka pe me. Pe ko Tupana'ga remimo'ēharamo. Ndapepohiri pe Cristo Jesus'ga hugwi pejikovo gareheva'ero jipi. Kiro ji ikwatijarukari imondouka pe me – perope cidade de Éfeso pe.

²Kiro ji ei: Nhandervete'ga Tupana'ga ti tomomyry pe me Jesus Cristo'ga pavēi nhandepojykaharete'ga pavēi. Tonoġatu ti ġa pepy'a, a'e ji.

Tupana'ga pyry hete nhande ve

³Timbohete ti Tupana'ga! Ga ko nhandepojykaharete'ga ruva'ga Jesus Cristo'ga ruva'ga. Ga ko Jesus Cristo'ga ruvihavuhete'ga no.

Ymyahū yvaga hugwi Tupana'ga omondo gwa'uvapyryva nhande pyri imomyryva nhande ve. Nhande jikoty'aro ġwaramo Cristo'ga pavēi a'ea imomyryparavuhupavi nhande ve.

⁴A'ereki ymyahū vyva apoa renonde yvaga apoa renonde Tupana'ga e'i: “Tamomyry ti ji ġa pe nehē,” ei ga. A'ea rupi ga nhande mbójikoty'aruka Cristo'ga pavēi. Nahā ga nhande mo'emo'ēi ojive.

“Toko pyry ti ġa okote'varuhue'yma tuhē jirovai pyteri pe ji arōheteavo nehē,” ei Tupana'ga nhande mo'emo'eamo.

⁵A'ereki ymyahū ga e'i ojapyakavo nhande rehe: “Amboja'oja'o ti ji ġa jijive toko ti ġa jira'yramo upa ji

pyri nehē Jesus Cristo'ga manoro ġwaramo ġa ndepyga nehē,” ei ga.

“Nanongara ji apota,” ei ga.

⁶Nahā ymyahū ga pyryvamo nhande ve nhande mo'emo'eamo nhande mongovo gwa'yramo tanhimboheteuka ti ġa pe jipyryva katukaturō ġwaramo ġa pe javo.

Tupana'ga pyryhetero nhande ve nhande jikoty'aro ġwaramo Cristo'ga pavēi Tupana'ga remia'nguhete'ga pavēi.

⁷Gwekoa reka'vogukaro ġwaramo omanomo Cristo'ga nhande mbopiro'yi nhanderekote'varuhua hugwi. Nurā Tupana'ga ndokwahava'javi nhanderekote'varuhua imombo.

Nahā Tupana'ga pyrykatukaturō.

⁸Nahā ga pyryhetero nhande ve ikwahavuka onhimombaragwahava.

⁹Ġwemimbotarimova'ea ġwem-biepiukaripyre'yma ga ikwahavukari reki nhande ve.

A'ereki ga okwahavuka pota hete nhande ve. E'i ga: “Nahanahā ti nehē ji Cristo'ga monodoro ġwaramo ġa pyri nehē,” ei ga.

¹⁰“Aerē mbapava koty ti pyry ji ve ji ġa mongopavi Cristo'ga nhi'ġa rupi yvagipeve'ġa vvyakotyve'ġa ndeheve nehē. Nahā ti ga ġapojykaharete'ga nehē, ei ga.

Cristo'ga nhi'ġa rupi ti ji imongopavi yvagipeva'ea vvyakotyva'ea reheve nehē. Nahā ti ga a'ea pojykaharete'ga nehē no.

Nahā ti Cristo'ga rekoi tuhē huvihavuhetero mbatera nhaporemō ipojykaharetero ġa nhaporemō ġapojykaharetero nehē no,” ei Tupana'ga.

¹¹Ore jikoty'aro ġwaramo Cristo'ga pavēi Tupana'ga pyryhetero ore ve. Aerē ti ga ore mongoi ojipyri ore mombytavo avuirama nehē no.

A'ereki ymyahũ Tupana'ga omongo pa ġwemimbotarimova'ea rehe. A'ea rupi ga ojapyaka ore rehe no. Heaporoġita ga ore mo'emo'eamo ojive jawo hako. E'i ga:

¹²“Tanhimboheteuka ti ġa pe jikatukaturu ġwaramo – kiroki ġa ojikogypy Cristo'ga rehe,” ei ga hako. Na tuhē. A'ereki Tupana'ga ojapyaka ypy gweaporoġitaro.

Aerē te ga imongopavi ġwemimbotarimova'ea rehe. Orojikogypy ore Cristo'ga rehe.

¹³Ymyaĩ pejiko pe Cristo'ga rehe no henduvame Cristo'ga mombe'ua a'itituhēva'ea.

Ġa e'i pe me: “Pejiko ti Cristo'ga rehe imomboruka ga pe pejekote'varuhua,” ei ġa pe me.

Cristo'ga pavēi pe jikoty'aro ġwaramo Tupana'ga imondoi gwa'uvapyryva imombytavo pe pyri no pejikogame Cristo'ga rehe.

A'ereki ymyahũ Tupana'ga e'i: “Amondo ti ji jira'uvapyryva ġa pyri ġa pojyauka jijive nehē – kiroki ġa ojiko Cristo'ga rehe. Jukwaha a a'ero nhirembipojyka nehē.” A'ea Tupana'ga ei gwa'uvapyryva mondovo pe pyri.

¹⁴Pyryva'ea gwa'uvapyryva ga imondoi nhande ve kiro. Nurā nhande ei ikwahava jawo: Tupana'ga ti imombryhetei nhande ve nhande pokoguka nhande mbopiro'yuka nhanderekote'varuhua hugwi nehē.

Ojipyri ti ga nhande rerohoukari nhande mombytavo avuirama nehē toko ti ġa jireheva'ero jawo, xa'e nhande ikwahava.

Pyry hete ga nhande ve gwa'uvapyryva mondovo nhande pyri tanhimboheteuka ti ġa pe jikatukaturu ġwaramo jawo.

Paulova'ea onhi'ĩ Tupana'ga pe Éfesopeva'ea repyga

¹⁵⁻¹⁶Nurā jihi no, nhinhi'igame Tupana'ga pe ji nanhi'imbigi ga pe pe ndepyga.

—Ndepyry hete nde, a'e ji Tupana'ga pe. A'ereki nde erembojiko Éfesopeve'ga Jesus'ga rehe ġa pokoga. Emombryri ti ġa pe, a'e ji ga pe jipi.

A'ereki ojipe'ga pe mombe'u ji ve. “Éfesopeve'ga ojiko hete Jesus'ga rehe nhandepojykaharete'ga rehe ikwehe,” ei ġa ji ve. “Oarō hete ġa Tupana'ga remimo'ēhara'ga nhapremo,” ei ġa pe mombe'gwovo.

¹⁷Tupana'ga ko nhandepojykaharete'ga ruvihavuhete'ga Jesus Cristo'ga ruvihavuhete'ga. Gaha timbohete! A'ereki ga pyry katu katu nhandervete'ga. Ga pe ji ei pe ndepyga jipi:

—Ekwahaheteuka ti Éfesopeve'ga pe nahanahā ji rekoji jawo. Ndera'uva ti tombo'e ġa nde rehe nde monhimombaragwahavuka ġa pe. Ndera'uva ti tanderepiuka ġa pe ġa mboheaporoġitakatuavo nahanahā Tupana'ga rekoji jawo, a'e ji Tupana'ga pe pe ndepyga.

¹⁸Ga pe ji ei:

—A'ero ti gweaporoġitakatuheterame Éfesopeve'ga ikwahavi ovytyeri pe nehē. Nurā ti ġa ei nehē: “Pyry hete ti nhande ve nehē. A'ereki Tupana'ga e'i opyryvamo nhande ve: ‘Tuhu ti ġa upa avuirama ji pyri nehē,’ ei Tupana'ga nhande ve.”

—Nahā ti ġa ei ojikoheateavo nde rehe gworygworyvamo nehē, a'e ji Tupana'ga pe pe ndepyga.

Ga pe ji ei:

—Gweaporoġitakatuheterame ti Éfesopeve'ga ikwahavi neremimbokatukatuva ojive, a'e ji. Nurā ti ġa ei nehē: “Yvagi pe ti ikatu katu nhande ve nhapremo nehē Jesus'gareheva'ero

nhande rekoro ġwaramo. Tupana'ga ti nhande mongoi ojipyri jara'ġa ndeheve nehē no ġwemimo'ēhara'ġa. Ga pyri ti nhande rukatui ġa pavēi avuirama nehē," e'i ti ġa ikwahava nehē, a'e ji Tupana'ga pe pe ndepyga. Nahā ti ejikwahavuka Éfesopeve'ġa pe, a'e ji Tupana'ga pe pe ndepyga.

¹⁹ Ga pe ji ei:

—Gweaporoġitakatuheterame ti Éfesopeve'ġa ikwahavi ndepopoakahetehetea nehē. A'ea nde hepiukari ji ve ġa pe nhaporemō no – kiroki ġa ojiko nde rehe. Nurā ore ei: Ndepopoakaheteavo ġwaramo ti nde ore pokogi nehē no. A'ea ore ei, a'e ji Tupana'ga pe pe ndepyga.

²⁰ A'ereki Tupana'ga opopoakara pyvō Cristo'ga mbogwerav'ja omanove'ġa hugwi. Opopoakara pyvō jitehe ga Cristo'ga reroho ojipyri ga mboapyga ojohukoty rūi ga mongovo toko ti ga huvihavuhetero yvagi pe okovo nhimoirūharamo javo. Nahā opopoakahetea pyvō Tupana'ga imombyryvi Cristo'ga pe. Na jitehe ti Tupana'ga imombyryvi nhande ve opopoakahetea pyvō nehē no.

²¹ Yvaga pype hete Tupana'ga omongo Cristo'ga ojohukoty rūi. Koji'i hete tuhē Cristo'ga popoakaramo ojipe'ġa hohe pa a'ero. Ipopoaka hete ranuhū ga a'ero ipopoakaheteve'ġa hohe pa ipopoakaheteve'ġandeheve'ġa hohe pa no ġanduvihava'ġa hohe pa no ġanduvihavi'ġa hohe pa no. Ga nhaporemō omondouka ojipe'ġa ġwemimbotarimova'ea rehe aġwamo. Aerē ti ġa ġa mondomondouka nehē no. Ġa hohe pa Cristo'ga ipopoaka ojipe'ġa hohe pa nhaporemō no.

²² Tupana'ga ġa mongopavukari yvagipeve'ġa nhaporemō vyakotyve'ġa nhaporemō Cristo'ga nhi'ġa rupi ga ko ġapojykaharetero javo. Tupana'ga imongopavukari

yvagipeve'ea nhaporemō vyakotyve'ea nhaporemō Cristo'ga nhi'ġa rupi ga ko a'ea pojykaharetero javo. Cristo'ga rekorame ipojykaharetero ġapojykaharetero Tupana'ga ga mongoi ġapojykaharetero – kiroki ġa ojiko ga rehe onhimono'ono'oġa jipi tihendu Tupana'ga nhi'ġa javo. Nahā Tupana'ga ga mongoi ġa'akaġamo tomongo ti ga ġa ġwemimbotarimova'ea rehe javo.

²³ Ġa pe ji ei: Cristo'ga ra'oa. A'ereki gaha ġa poko ġa monhimomiranambava ġa mbopopoaka imombyrypava ġa pe okovo ġa pyri. Nahā ga ġa pojykapavi ohygahipava ġa ndehe jipi. Yvagipeve'ea vyakotyve'ea ga ipojykapavi ohygahipava hehe jipi no. Yvagipeve'ġa vyakotyve'ġa ga ġa pojykapavi ohygahipava ġa ndehe jipi no.

Tupana'ga ombopyahu nhandereaporoġita

2 Pehe, ymya'i pendeaporoġita Tupana'ga nombopyahui ve. A'ero Tupana'ga pe pe ndekoi omanove'ġa ja. A'ereki ga e'i: "Ji ve ko ġa ambotehea imombigukare'yma ġwaramo gweaporoġitatiruahūa. Ji ndajikoty'ari ġa pavēi a'ero. A'ereki ġa oko nhiremimbotarimova'ea rehe rūi okote'varuhuavo," ei Tupana'ga pe mombe'ġwovo.

² Ġa oko te'varuhu jipi avove'ġa nhaporemō yvya koty. Ymya'i nane'ymi pe ndekote'varuhui ġa pavēi pejikovo ġanduvihavuhu'ga nhi'ġa rupi Satanás'ga nhi'ġa rupi – kiroki ga u yvatea gwyri okovo yvatea gwyriveve'ġa nduvihavuhuro no. Ga ko oko ite'varuhuve'ga ndaha'oive'ga. Ndapekoa'javi ganhi'ġa rupi aġwamo. Jara'ġa reki oko ga rupi aġwamo Tupana'ga nhi'ġa rendukatue'yma.

³ Ymya'i nhande nhaporemō xako ġa ja nhandekote'vapotaruhuavo nhandekovo nhaneremimbotarimova'ea

rehe. Ymyaĩ tiruahũ nhanderea-poroğita. Nhande japyakate'varuhui. Nane'ymi nhande rekote'varuhui. Nurã Tupana'ga nhimonha'ngai nhande rehe kako. Na jitehe jara'ğa ndehe ga nhimonha'ngai no.

⁴Tupana'ga nhande arõ hete ranuhũ reki. Nurã ga nhande porogwetyhetei. ⁵Emo nhandereaporoğita tiruahũ reki. A'ea rupi ga pe nhande rekoï omanove'ğa ja. Nhandereaporoğita tiruahũrame ga nhandereaporoğita mbopyahui reki nhande arõheteavo ġwaramo. Ymyahũ Tupana'ga ombogwera Cristo'ga gamanoa hugwi ga mbopyahuavo. Na jitehe Tupana'ga nhandereaporoğita mbopyahui. Opyryhetero ġwaramo Tupana'ga imombopaheteukari pendekote'varuhua pejikogame ga rehe.

⁶Ymyahũ Tupana'ga Cristo Jesus'ga mbogweravi gamanoa hugwi ga mbopyahuavo. Cristo Jesus'ga pavẽi nhande jikoty'aro ġwaramo ga nhandereaporoğita mbopyahui. A'ero ga nhandereaporoğita mbuhuri yvagi pe ojipyri no. Ga nhandereaporoğita mbopyahui toko ti ġa huvihavamo Jesus'ga pavẽi yvagi pe javo. Aġwamo Cristo Jesus'ga apygi Tupana'ga pyri yvagi pe okovo huvihavamo. A'ereki ymyahũ Tupana'ga Cristo Jesus'ga mbuhu ojipyri imombyrymbyryva ga pe. Cristo Jesus'ga pavẽi nhande jikoty'aro ġwaramo Tupana'ga na jitehe imombyryvi nhande ve no ga moirũuka. ⁷Nahã ti Tupana'ga hepiukari opyrykatukatua nhande ve avuirama nehẽ Cristo Jesus'ga manoro ġwaramo nhande repyga.

⁸A'ereki opyryhetero ġwaramo Tupana'ga pendekote'varuhua mombo pa hete pe jikoheterame Cristo Jesus'ga rehe. Pe rũi pemombo pejikote'varuhua pejihugwi. Tupana'ga reki omombo imombyrypota pe me ipotaro ġwaramo.

Nurã ji ei: Omombyry tehe ga pe me. ⁹Aherekokatua kwepyga ġwaramo rũi Tupana'ga imombyryvi ahe ve. A'ereki ga e'i: "Te'iyme ti ġa: 'Ji pyryro ġwaramo Tupana'ga imombyryvi ji ve.' A'ea ti ġa te'iyme. Tonhimboheteyme ti ġa a'ero," ei Tupana'ga. ¹⁰A'ereki Tupana'ga nhande momyry. Cristo Jesus'ga pavẽi nhande jikoty'aro ġwaramo Tupana'ga nhandereaporoğita mbopyahui toko katu ti ġa a'ero ojipe'ğa pokoga javo. A'ereki ymyahũ nhandereaporoğita mbopyahua renonde Tupana'ga e'i: "Nahanahã ti ġa toko katu jipi ojipe'ğa pokoga nehẽ," ei ga.

Ojo'ja hete nhandereaporoğita

¹¹Pekwahava'ja ti a'ero. Ymyaĩ jukwaha hete pe ndekoi judeus'ġarũiva'ero Tupana'gareheve'ġarũiva'ero. Judeusramo ore orokytiuka orerakwanhapira ore ko Tupana'gareheva'ero javo. A'ea rupi oro'e te'varuhu ore pe me a'ero ojikytiukare'ỹve'ğa.

¹²Pekwahava'ja ti. Ymyaĩ pe ndapekoi Cristo'gareheva'ero pejikovo oreirũ'ġarũiva'ero. Peko pe orere'yja'ğa rũi israelitas'ğa nde'yja'ġarũiva'ea judeus'ğa nde'yja'ġarũiva'ea. A'ereki pe ko ambotehea Tupana'ga pe. A'ero Tupana'ga nde'i pe me: "Tamombyry ti ji pe me." A'ea rũi Tupana'ga ei pe me. Nurã pe ndape'ei: "Aerẽ ti nhande hoi yvagi pe Tupana'ga pyri nhandejupa avuirama nehẽ." A'ea rũi pe ei. Ndapekoi pe Tupana'gareheva'ero. Nahã pe ndekoi pejikovo okote'varuhuve'ğa pyteri pe. ¹³Na tuhẽ. Ymyaĩ irupeve'ğa ja pe ndekoi Tupana'ga hugwi pejikovo ġwaramo judeus'ġarũiva'ero. A'ereki ymyaĩ pe ndapejikoty'ari ga pavẽi.

Aġwamo reki pe ndekoi ira'agweve'ğa ja Tupana'ga hugwi pejikoty'aro ġwaramo Cristo Jesus'ga pavẽi. Tupana'ga pavẽi pe jikoty'ari kiro. A'ereki Cristo'ga gwekoa reka'voguka

omanomo pe ndepyga. ¹⁴A'ereki Jesus'ga nhandepy'a noġatu nhande jikoty'aro ġwaramo onhipavēi.

Ymya judeusramo ore nopoarōhetei. Pe na jitehe judeus'ġarūiva'ero pe norearōhetei no. Nhanenhoarōe'yma ko hovapiahava ja nhandepyteri pe. Aerē Cristo'ga nhande monhoarōuka nhande mbohoryva'javi Tupana'ga rehe. Nahā ga nhande mbojogwerekokatuavo. Aġwamo judeusramo ore roryvamo pe ndehe. Na jitehe judeus'ġarūiva'ero pe ndoryvamo ore rehe. A'ero hovapiahava'java'ea ndogwerekoa'javi nhandepyteri pe. A'ereki nhanenhoarōe'yma opi nhande hugwi. ¹⁵A'ereki Cristo'ga omombi nhandejogwerekote'varuhua omanomo ġwaramo nhande repyga. A'ea rupi ga e'i: "Ndatekwava'javi kiro Moisésva'ea rembikwatijaragwera rehe," ei ga.

Aherembikwatijara e'i judeus'ġa pe jate. Jesus'ga manoa renonde oronhimboheteavo judeusramo ore ei pe me judeus'ġarūiva'ea pe: Ore ve jate Tupana'ga onhi'ī. Pe me rūi ga onhi'ī. Nahā ore ei ore ko pe hohe javo. A'ea rupi Moisésva'ea rembikwatijara ko nhanemonhoarōe'ymukava'ea a'ero.

Aherembikwatijara rehe ndatekwava'javi aġwamo. Judeusva'ero ore jikogame Cristo'ga rehe ga orereaporoġita mbopyahui. Na jitehe Cristo'ga pendeaporoġita mbopyahui no pe jikogame ga rehe judeus'ġarūiva'ero. Nhandereaporoġita mbopyahurame ga nhandereaporoġita mbojo'javi a'ero. Nahā ga nhandepy'a noġatui nhande monhoarōheteuka. ¹⁶Nahā yva rehe omanoro ġwaramo Cristo'ga nhandereaporoġita rerojijyi nhandereaporoġita mbopyahuavo. Omano ga yva rehe imombiga nhandejogwerekote'varuhua nhande mongovo oja'oro. "Nahā ti ji imombigi

ġandekote'varuhua Tupana'ga pe nehē no," ei ga.

¹⁷Cristo'ga uhu yvya koty pyryva'ea mombe'gwovo. "Tanoġatu ti judeus'ġarūive'ġa py'a – kiroki ġa oko irupeve'ġa ja Tupana'ga hugwi ga kwahave'yma ġwaramo," ei ga. "Tanoġatu ti judeus'ġa py'a no – kiroki ġa oko ira'agweve'ġa ja Tupana'ga hugwi ga kwahava ġwaramo," ei Cristo'ga pyryva'ea mombe'gwovo pe me ore ve no.

Pe me ga ei, a'e ji. A'ereki pe peko judeus'ġarūiva'ero. Ore ve ga ei, a'e ji. A'ereki ore oroko judeusva'ero. ¹⁸Nhande ve nhaporemo ga ei, a'e ji. A'ereki Cristo'ga manoro ġwaramo nhande repyga Tupana'ga ra'uva tuhē nhande pojyka nhande nhaporemo. Gara'uva nhande pokoga ġwaramo nhande nhi'īgi Tupana'ga pe nhanderuvete'ga pe.

¹⁹A'ero judeus'ġarūiva'ero pe ndapekoa'javi ambotehero Tupana'ga pe kiro. Ga nde'ia'javi pe me: "Jigwryipeva'ea rūi pe ndekoi." A'ea rūi ga ei pe me aġwamo. A'ereki aġwamo pe peko oreirūramo pejikovo Tupana'ga remimo'ēharamo ore javijitehe. Tupana'ga oko oreruvihavuhetero penduvihavuhetero no. Peko pe Tupana'ga re'yjamo.

²⁰Jesus Cristo'ga moirūhara'ġa ojikogypy Jesus Cristo'ga rehe Tupana'ga nhi'īga mombe'uhara'ġa pavēi. Aerē pe jikogi Jesus Cristo'ga rehe no. Ġa pe ji ei onga pyhykava. A'ereki ġa ojikogypy Cristo'ga rehe pejikoga renonde. Jesus Cristo'ga pe tuhē ji ei onga pyhykava ruvihava. A'ereki ga rehe nhande xajiko ġa pavēi. ²¹Ga pavēi nhandejikoty'aro ġwaramo nhande nhaporemo xajogwereco katu katu nhandepyrypyryvamo tu katu ti Tupana'ga nhandepyteri pe jipi javo. Nahā ko nhande Tupana'ga rongapyryva ja gambohete-

hava ja nhandejikoty'aro ġwaramo Jesus Cristo'ga pavēi nhandepojkaharete'ga pavēi. ²²Na jitehe ga pavēi pe jikoty'aro ġwaramo pehe Tupana'ga ra'uva pe mbojogwereco katu katu pe mombyrymbyryva pe pyri ti Tupana'ga ruvi jipi javo.

**Paulova'ea omombe'u Tupana'ga
nhi'iġa judeus'ġarūiva'ea pe**

3 Jihi ko ako cadeia pype kiro. A'ereki ji aporavyky Jesus Cristo'ga pe ga mombe'gwovo pe me judeus'ġarūiva'ea pe Cristo'ga omano pe ndepyga javo. Nurā ojipe'ġa ji mongi cadeia pype tomombe'ua'javyme ti ga Cristo'ga judeus'ġarūive'ġa pe javo.

²Pekwaha po pe Tupana'ga eagwera ji ve. Ymya Tupana'ga ei ji ve: “Eho eporavykyavo pyryva'ea mombe'gwovo Cristo'ga mombe'gwovo judeus'ġarūive'ġa pe. Tokwaha ti ġa jipyryva ojive,” ei Tupana'ga ji ve. ³A'ero ga hepiukari ji ve ikwahavuka ji ve ġwembiepiukariyre'yma. Tupana'ga rembiepiukara mombe'gwovo ji akwatija'ri pe me oji'i. ⁴Imonhi'iġame nhirembikwatijara po ti jukwaha pe me nhirembikwahava nehē. A'ereki Tupana'ga okwahavuka ji ve ġwembiepiukariyre'yma Cristo'ga mombe'gwovo.

⁵Ymyahū Tupana'ga ndokwahakatuukari ahe ve ġwembiepiukariyre'yma. Aġwamo reki ga ikwahaheteukari pyryve'ġa pe – kiroki ġa oporavyky katu ga pe ganhi'iġa mombe'uhara'ġa Cristo'ga moirūhara'ġa pavēi. Tupana'ga gwa'uva mondoi ġa pyri tohepiuka ti jira'uva ġa pe nhirembiepiukariyre'yma javo.

⁶A'ero Tupana'ga ra'uva i'ei: “Judeus'ġarūive'ġa ti tuhu yvagi pe upa Tupana'ga pyri avuirama nehē judeus'ġa pavēi nehē,” e'i Tupana'ga ra'uva. “Ġa nhaporemō oko gareheve'ġa

Cristo Jesus'ga ra'oa. A'ero nahanahā ga imombyryvi ġa pe judeus'ġarūive'ġa pe judeus'ġa pe no Cristo Jesus'ga manoro ġwaramo ġa ndepyga. A'ereki pyryva'ea mombe'ua renduva ġa jikogi ga rehe. A'ero ga imombori ġandekote'varuhua ġa hugwi ġa pojykavo.” Nahā Tupana'ga ra'uva i'ei ikwahavuka Tupana'ga rembiepiukariyre'yma pyryva'ea kwahavuka ganhi'iġa mombe'uhara'ġa pe Cristo'ga moirūhara'ġa pe no.

⁷Pyryva'ea pe Cristo'ga mombe'ua pe Tupana'ga ei ji ve: “Paulo, emombe'u ti Cristo'ga judeus'ġarūive'ġa pe. Nahā ti eporavyky ji ve,” ei ga. A'ero ga ji mbopopoakari opopoakara pyvō toporavyky katu ti ga ji ve javo. Opyryhetero ġwaramo ji ve ga ji mongoi toko ti ga Cristo'ga mombe'uharamo javo.

⁸Jihi reki Jesus'gareheve'ġa gwyre'i'i pa garemimo'ēhara'ġa gwyre'i'i pa ji rekotehei! Ji ve reki Tupana'ga pyryhetero emombe'u ti Cristo'ga pyrykatukatua judeus'ġarūive'ġa pe javo. Manameuhū ti nhande ikwahapavi Cristo'ga pyrykatukatua! Ndikwahapavi po ti nehē! ⁹Jypya Tupana'ga oapo pa hako. A'ea rupi ga ndohepiukari ġwemimbotarimova'ea. A'ereki ga nomombe'ukatui Jesus Cristo'ga hako. Aġwamo ji ve Tupana'ga ei opyryhetero: “Ekwahavuka ti ġa pe nhaporemō nhirembiepiukariyre'yma,” ei ga.

¹⁰Takwahavuka ti ji Cristo'gareheve'ġa pe a'ero. Tohepiuka ti ġa aġwamo Tupana'ga rembikwahaparava ipopoakaheteve'ġa pe ipopoakaheteve'ġandeheve'ġa pe no – kiroki ipopoakaheteve'ġa omondondouka ojipe'ġa ġwemimbotarimova'ea rehe yvagi pe ipopoakaheteve'ġandeheve'ġa pavēi. ¹¹A'ereki ymyahū Tupana'ga heaporoġita ypy hako. A'ero ga ei: “Omanomo ġwaramo ti Cristo

Jesus'ga ġapojkaharetero ojiheve'ġa mbojikogukari ojihe ġa nderua ji pyri nehē," ei Tupana'ga ojapyakapyavo gweaporogitaro.

¹²Nurā nhandejikoty'aro ġwaramo Cristo Jesus'ga pavēi nhande ndipojihuvi. A'ereki nhande xa'e: Tupana'ga ko nhande rendu pota nhande arōheteavo. Nhande nhi'īgi Tupana'ga pe a'ero nhandejikoga ġwaramo Cristo'ga rehe.

¹³Nurā ji ei pe me: Tapene'ouhūi pejikyhyjie'yma hahyrame ji ve ji pe ndepyga ġwaramo. A'ereki ġa ji mongi cadeia pype ji Cristo'ga mombe'urame pe me judeus'ġarūiva'ea pe. Hahyrame ji ve ojipe'ġa e'i: "Paulo'ga Éfesopeve'ġa arōhetei," ei ġa pe mboheteavo. Pejorjory ti a'ero!

Cristo'ga nhande arō hete

¹⁴Jijapyakaramo Tupana'ga pyryva rehe ji renypy'andurugi Jesus Cristo'ga ruva'ga rovai pyteri pe nhandepojkaharete'ga ruva'ga rovai pyteri pe nhinhi'īga ga pe pe ndepyga a'ero. ¹⁵Ga pe gareheve'ġa nhaporemo ei apina'ga. Nahā ġa ei – kiroki ġa yvagi pe, kiroki ġa yvya koty no. A'ereki Tupana'ga oko ġanduvete'ga. ¹⁶Ji nhi'īgi Tupana'ga pe pe ndepyga. A'ero ji ei ga pe:

—Ndera'uva tombopopoaka Éfesopeve'ġa ndeaporoġita ġa mbokatuavo toko katu ti ġa javo. Nahā ti nde ġa pokoheteuka nehē. A'ereki nde ndepopoaka hete epyryhetero ekatukaturo. ¹⁷Ġandeaporoġita

popoakaramo ti Cristo'ga ġa pojykai jipi a'ero. A'ereki ġa ojiko ga rehe, a'e ji Tupana'ga pe.

—A'ero nane'yimi ti ġa vy'ari jipi nde rehe nehē Cristo'ga rehe no ojogwehe nehē no. Oko katu ti ġa nde

arōheteavo Cristo'ga arōheteavo no onhoarōheteavo nehē no. Noarōhetepigi ti ġa nehē, a'e ji Tupana'ga pe pe ndepyga. ¹⁸Onhoarōheterame ti ġa ikwahavi Tupana'ga remimo'ēhara'ġa pavēi nhaporemo nehē Cristo'ga nhande arō hete javo. "Nane'yimi ga nhande arō hete," e'i ti ġa ojohupe nehē. "Nhande nhaporemo ga nhande arō katu katu!" Nahā ti ġa ei onhimomby'avo ikwahava oyvyteri pe nehē, a'e ji Tupana'ga pe pe ndepyga. Onhoarōheterame ti ġa ikwahakwahavi.

¹⁹—Ġa ti e'i jitehe a'ero nehē: "Ndikwahapavi reki nhande nahanahā Cristo'ga nhande arō hete javo. A'ereki tegwete ahereaporoġitapava hehe Cristo'ga ahe arōheteranuhūro ġwaramo," e'i ti ġa nehē, a'e ji Tupana'ga pe pe ndepyga. Cristo'ga remiarōhetea kwahaheterame tuhē ti nde javijitehe ġa ndekoi. Ndepyryva ti ġa herekopavi nehē, a'e ji Tupana'ga pe. A'ea pa ji apota ġa pe, a'e ji Tupana'ga pe pe ndepyga.

²⁰Po nhande nhi'īgi Tupana'ga pe nahanahā ti emombyry ore ve javo, koji'i hete tuhē po ti ga imombyryhetei nhande ve nehē. Po nhande japyakai nahanahā ti Tupana'ga imombyryvi nhande ve javo, koji'i hete tuhē po ti ga imombyryhetei opyryhetero nhande ve nehē. Nahā ga pyryhetero nhande ve opopoakara pyvō. Opopoakara pyvō ga nhande pojyka nhandereaporoġita mbopopoaka. ²¹Kiro ji ei ga pe a'ero:

—Tanemboukwaha ti Cristo Jesus'gareheve'ġa. Tanemboukwaha ti ġa nde kwahavuka ndepyryva kwahavuka no ndepopoakara kwahavuka no. Cristo Jesus'ga rembipojykaro ġwaramo ti ġa tanemboukwaha avuirama nehē. Na tuhē! Amém! a'e ji Tupana'ga pe.

**Cristo'gareheva'ero
ti pejogwereco katu**

4 Nurā ji ei pe me jitekovo cadeia nhandepojykaharete'ga mombe'gwovo ġwaramo. A'e ji pe me: Tupana'ga pe mo'emo'ē toko ti ġa Cristo'gareheva'ero okokatuavo javo. Nurā ti nane'ymi peko katu pejikovo garemimbotarimova'ea rehe, a'e hete ji pe me. ²Tapenhimbohetei'i ti. Penhimoġatyromba ti. Penhimomirana ti penhimonha'ngae'yma pejogwerekokatuavo penhoarōheteavo. ³Tupana'ga ra'uva pe pojykai pendeaporoġita mbojo'java pe monhoarōheteavo. Nane'ymi ti pejirokwa pejogwerekokatuavo a'ero inoġatuavo pejopy'a penhimonha'ngae'yma pejogwehe. A'ea ti pepota hete. Nahā ti pendeaporoġita ndojirojijyi imbojoyvyre'yma ojogwehe nehē. A'ea nhaporemō ji ehetei pe me.

⁴Cristo'gareheva'ero nhande nhaporemō ko Cristo'ga ra'oa. Ojipejiva'ea jate reki ko gara'oa. Nhande nhaporemō Tupana'ga ra'uva nhande pojyka. Ojipejiva'ea jate reki ko gara'uva. Nhande nhaporemō ti Cristo'ga nhande reroho yvagi pe nhande mongovo Tupana'ga pyri avuirama nehē Tupana'ga nhande mo'emo'eamo ġwaramo ojive. A'ea rehe jate ko nhande nhaporemō xanhimbovy'a.

⁵Nhande nhaporemō xako Cristo'ga remimbotarimova'ea rehe. Ojipeji jate reki ko nhandepojykaharete'ga Cristo'ga. Ga rehe jate nhande nhaporemō xajiko. Nhande nhaporemō nhande nhimobati-zaukaramo nhande xa'e: Jesus Cristo'ga omano nhande ve nhandereaporoġitaturahūa mombiga nhandereaporoġita mbopyahuavo no nhande jikogame ga rehe. A'ea pe jate nhande nhaporemō xa'e nhanenhimobatzauka.

⁶Nhande nhaporemō xa'e Tupana'ga pe nhanderuvihavuhuhete'ga. Ga pe nhande nhaporemō xa'e nhanderuvete'ga. Ojipeji jate ko Tupana'ga. Gaha ipopoaka ojipe'ga hohe pa. Nane'ymi ga oko yvya koty yvaga koty no ipojykapava. Ga nhande pojyka nhande nhaporemō.

⁷Nhande nanenani Cristo'ga pyryhetero imbuhua pyryva'ea nhande ve nhande mbokarakatuuka nahā ti pe ojipe'ga pokogi javo. Ġwemimbotarimova'ea rehe ga reki nahanahā ji pe mbokarakatuuka javo. ⁸A'ea mombe'gwovo Tupana'ga rembikwatijarukara e'i hako: "Ojiupirame yvate ga ġwembipyhyhara'ġa nderohoi ojupi ojiovia.

A'ea rupi ga imondoi pyryva'ea vvyakotyve'ga pe," e'i Tupana'ga rembikwatijarukara hako.

⁹"Ojiupi ga yvate," e'i. Nurā nhande ikwahavi gajjvypyagwera yvatea hugwi. A'ereki ojiupia renonde ga oji yvya koty ogwovo omanove'ga gwyri pe. ¹⁰Kiroki ga oji Cristo'ga – gaha ojiupi yvate a'ero ogwovo yvaga aherovai nhaporemō okovo nhandepojykaharete'ga. "Tako ti ji vvyakotyva'ea pyri nanani vvyakotyve'ga pyri nanani no yvagipeva'ea pyri nanani no yvagipeve'ga pyri nanani no," ei Cristo'ga ojiyva. A'ea ga ei ojiupia no.

¹¹A'ero ga imondoi pyryva'ea vvyakotyve'ga pe opyryhetero javo jara'ga pe: "Peko ti nhimoirūharamo pejigwovo ji mombe'gwovo hajiheve'ga pe," ei Cristo'ga.

Jara'ga pe ga ei: "Peko ti Tupana'ga nhi'īġa mombe'uharamo nahanahā Tupana'ga ei pe me javo ġa pe," ei Cristo'ga.

Jara'ga pe ga ei: "Peropero ti peho pyryva'ea mombe'gwovo ji mombe'gwovo ġa pe ġa mbojikoguka ji rehe," ei Cristo'ga.

Jara'ğa pe ga ei: “Pehepia katu ti ға pokoga – kiroki ға ojiko ji rehe. Pembo'e katu ti ға nhinhi'ığa rehe no,” ei Cristo'ga.

¹²A'ea rupi ga ei: “A'ea ji ei pe me. A'ero ti pe nhombopopoakaakari penhomongokatukatuavo penhombobavujikwea nehē. A'ero ti pe poravykykwahavi Tupana'ga pe pejopokopokoga Tupana'ga remimbotarimova'ea kwahapavuka pejohupe nehē. A'ero ti pe pejogwereco katu pejikoheteavo Tupana'ga rehe pejikokatuavo nehē,” ei ga. “A'ereki jira'oa a'e ji pe me,” ei Cristo'ga.

¹³A'ero tuhē ti ojo'ja nhande jikohetei Tupana'ga rehe nehē. Nhande ojo'ja Tupana'ga ra'ya'ga kwahahetei nehē no. A'ero ti nhande nhimbovyvyri nhandereaporoğitapyryvamo nehē. A'ero ti Cristo'ga javijitehe nhande rekokatui nhandepyryvamo nehē.

¹⁴Nurā ti nhande ndiakoa'javi tayri'ğa ja nehē. Tayri'ğa gwerojijijiyi'iuhu ojeaporoğita jipi ojipe'ğa eğa'erame ға pe. Na jitehe po ojipe'ğa eğa'ei nhande ve no. Ojapyakavo tehe ға nhande mbo'ei gweaporoğitate'varuhuavo nhande moandyandyipota o'mbero nehē. Nhanderekoa'jave'ymame tayri'ğa ja ti nhande nianhimbo'eukari ға pe nhaporemo nehē. Ndirojijyukara'jara'javi ti nhandereaporoğita nehē.

¹⁵Xanhi'ıǵatu ti nhande a'ero a'itituhēva'ea mombe'gwovo nhandenhoarōheteavo nehē. A'ero koji'i ti nhande rekoi Cristo'ga ja nhandejikoty'a ga pavēi nhandekovo ganhi'ıǵa rupi nhaporemo nehē. A'ereki ga pe nhande xa'e nhaneakağa. ¹⁶A'ereki ga tuhē ko nhandepojykaharetea. Cristo'ga ra'oa xa'e nhande nhandejive nhandejikoga Cristo'ga rehe. Gaha nhande mohiǵatui nhande mbojogwerekokatuavo nhande retakwera'ja. Okovo ǵwemimbotarimova'ea rupi ga nhande

mboporavykyparavuhui nhande mbojopokoga. Nahā ti koji'i nhande nhombopopoakari nhandenhombojikoga Tupana'ga rehe nhandenhoarōheteavo nhandenhomombyrymbyryva nehē.

Ipyahu nhandereaporoğita

¹⁷Nurā nhandepojykaharete'ga pavēi jijikoty'aro ǵwaramo ji ehetei pe me: Pepohi ti pejikoagwera hugwi. Peko ti peje'ya'ğa ja rūi judeus'ǵarūive'ğa ja rūi – kiroki ға ndojikogi Cristo'ga rehe. A'ereki ға heaporoğita tehe okovo jipi.

¹⁸Satanás'ga ndokwahavukari ға pe ǵandeaporoğita mbopyahuukare'yma Tupana'ga pe. Ypytunahivareheve'ǵajava'ero ko ға ndekoi a'ero. Ǵa ndokwahavi Tupana'ga. A'ereki ға ndokwahapotari ga. ¹⁹Nurā ovytyteri pe ға ndapyryvi. A'ereki ға ojipokwaha Tupana'ga kwahapotare'yma rehe. A'ero ға nhikwava'eǵi okote'varuhua pe oakwahave'yma. Gwereco ға ǵwembireko'ǵarūive'ğa no ға nderekote'varuhuavo. Nahanahā ға ndekote'vate'varuhupavi okote'varuhupotapota.

²⁰Pehe reki nanongara rehe rūi pe nhimbo'ei pejikogirē Cristo'ga rehe. Cristo'ga rehe pe penhimbo'e. Ga oko katu hete. ²¹Pehendu pe Jesus'ga mombe'ua ға ga mombe'urame pe me. Ǵa pe mbo'ei a'itituhēva'ea rehe ikwahavuka pe me nahanahā Jesus'ga oko javo.

²²Gamombe'ua renduvame pe ikwahavi javo: “Xapohi ti nhandereaporoğitaymyana hugwi. A'ereki nhandereaporoğitatiruahūrame nhande xako te'vate'varuhu nhandenhimmoandyandyita nhanderembipotate'varuhuro ǵwaramo,” pe'e pe ikwahava. ²³“Timbopyahuukara'jara'ja ti nhandereaporoğita. A'ero pyryva'ea rehe ti nhande japyakai nehē,” pe'e pe ikwahava.

²⁴ “Xanhimboheaporogitapyahuukari ti Tupana'ga pe hendukatuavo ganhi'igã. Nhandereaporogita mbopyahurame ti Tupana'ga nhande mongo katu nhande mombryryva nhande mongovo oji'ja nehẽ,” pe'e pe. “Ga nhande mombryrvame ti nhande rekoï a'itituhẽva'ea rehe nehẽ.” A'ea pe'e pe ikwahava pejikoga ga rehe gamombe'ua renduvame.

²⁵ Nurã ti tape'mbea'javi. Pe napenani ti penhi'igatu pejikotyve'ga pe a'itituhẽva'ea mombe'gwovo. A'ereki nhande ko nhandejogwe'yjava'ea Cristo'ga pavẽi nhandejikoty'aro gwaramo. ²⁶ Penhimonha'ngarame ti tapekote'varuhui. Ypytuna renonde ti penhimonha'ngapi. ²⁷ Penhimonha'ngapige'ymame kotihĩ ti Diabo'ga pe mongo te'varuhu nehẽ. A'ereki ga ko ite'varuhuve'ga Satanãs'ga. Tapenhimongote'varuhuukari ti ga pe a'ero ga pokoge'yma.

²⁸ Iporomive'ga ti tomima'javyme kiro. Toporavyky katu ti gã jipi ipyhykatuavo ojive. A'ero ti gã herekoi timondo ti mo imbatere'yve'ga pe javo.

²⁹ Tapenhi'ite'varuhui ti pejohupe penhombotegwetee'yma. Penhi'igatu ti pejohupe penhombopopoaka pejopokoga imombryryva pejohupe.

³⁰ Tapemongovevehui ti Tupana'ga ra'uvapyryva. Gara'uvapyryva uhu upa pe pyri. A'ereki Tupana'ga e'i: “Amondo ti ji jira'uvapyryva gã pyri nehẽ – kiroki gã ojiko Cristo'ga rehe. Jukwaha hete ti a'ero gwandekoa jireheva'ero. Opyta ti jira'uva gã pyri Cristo'ga mbuhua nehẽ. A'ero ti jijipyri ji gã nderurukari Cristo'ga pe gã mbopiro'yavo gwandekote'varuhua hugwi nhaporemonehẽ,” ei Tupana'ga.

³¹ Pepohi ti gã'arõe'ymuhũa hugwi penhimboahivuhua hugwi no penhimonha'ngahetea hugwi no penhinhi'igahyahiva hugwi

no penhi'ite'varuhua hugwi no. Tapetiruahũi ti pejohupe. A'ea hugwi ti pepohi. ³² Pejogwereco katu ti. Pejoporogwety ti. Tupana'ga pyry pe me henonha'jave'yma pendekote'varuhua Cristo'ga manoro gwaramo pe ndepyga. Ga ja ti tapehenonha'javi ojipe'ga ndekote'varuhua pejive pepyryvamo gã pe.

Tupana'gareheva'ero ti peko katu

5 Tupana'ga nohenonha'javi pendekote'varuhua. Nurã ti peko Tupana'ga ja pejikovo gara'yramo garemiarõhetero. ² Penhoarõ hete ti. A'ereki Cristo'ga nhande arõ hete omanomo nhande repyga ojijukauka gã pe. Nahã ga rekoï jukapya'java'ero Tupana'ga pe. Nahã ga nhikwava'e'game pyry Tupana'ga pe.

³ Taperekoi ti penhimbireko'garũive'ga. Ojipe'ga no taperekote'varuhui'i'i ti gã Tupana'ga remimo'eharamo pejikovo gwaramo. Ojipeva'ea rehe ite'varuhuva'ea rehe nhaporemone ti tapekoi. Tapepotaruhui ti ojipe'ga apoa. Tapekoi'i'i ti na Tupana'ga remimo'eharamo pejikovo gwaramo. A'ero po ti ojipe'ga nde'i'i tuhẽ pe me nehẽ.

⁴ Tape'ete'varuhui ti. Tapeakwahavi ti. Tapenhi'iteheĩ ti. Tapejai ti ite'vava'ea. A'ea rehe nhaporemone datekwava'javi Tupana'gareheva'ero pendekoro gwaramo. Emo pyry hete pe'rame Tupana'ga pe: “Ndepyry hete nde!” A'ea ti pe'ji.

⁵ A'ea ji epavi pe me. A'ereki gãhã ndohoi yvagi pe Tupana'ga pyri – kiroki gã gwereco gwembireko'garũive'ga. Kiroki ndapyryvive'ga ojipe'ga ndereko te'varuhu – gãhã ndohoi yvagi pe no. Kiroki gã opotaruhu ojipe'ga apoa – gãhã ndohoi yvagi pe no. A'ereki nahã gã mbatera arõ Tupana'ga arõa hohe. Ganduvihavuhuhete'ga rũi ko

Cristo'ga. Ĝanduvihavuhete'ga rūi ko Tupana'ga. Ndohei ti ĝa yvagi pe Cristo'ga pyri Tupana'ga pyri upa nehē. A'ea pe pekwaha.

⁶Tapenhimoandyandyjukari ti ĝa pe ĝa eteherame. A'ereki ĝa e'i okote'varuhua pe: "A'ea rupi nhande ndiakote'varuhui," ei ĝa onhi'iteheavo o'mbero. Tapenhimoandyandyjukari ti ĝa pe pejiko'e'yma ĝanhi'iĝa rupi. A'ereki Tupana'ga noarōi nanongara ite'varuhua. Kiroki ĝa oko te'varuhu Tupana'ga renduve'ŷve'ĝa – ĝa ndehe ti Tupana'ga nhimonga'ngai a'ero nehē. ⁷Nurā ĝanhi'iĝa rupi rūi ti peko ĝa moirū'e'yma. ⁸A'ereki nypytunahiva'javi pe me kiro.

Ymya'i pe peko ypytunahivareheve'ĝa ja – kiroki ĝa ndokwahavi hepiage'yma. Ĝa javijitehe pe ndapekwahavi. Peko te'varuhu pe Tupana'ga kwahave'yma. Aĝwamo reki nhandepojykaharete'ga Cristo'ga jikoty'aro ĝwaramo pe pavēi kojahua ja pe me. A'ereki pe Tupana'ga kwaha. Nurā ti peko katu kojahuarupive'ĝa ja ikwahapyra'ĝa ja Tupana'ga ra'ya'ĝa ja.

⁹Gara pe ji ei ji erame: Kojahuarupive'ĝa ja ti peko? Kiro ji imombe'ui pe me: Pejogwereco katu pa ti. Peko katu pa. Pemombe'u pa ti a'itituhēva'ea ojipe'ĝa moandyandyje'yma. Nanongara rehe Tupana'ga ra'uva nhande mbo'ei ikwahavuka nhande ve. ¹⁰Penhimbo'e ti takwaha ti ji nhandepojykaharete'ga remimbotarimova'ea javo Cristo'ga remimbotarimova'ea.

¹¹Ypytunimo ojipe'ĝa ndekoi tianderepiagyme ti ĝa javo. A'ero ĝa ndekote'varuhui. Ĝa ja rūi ti peko a'ero. Tapekote'varuhui ti. A'ereki nanongara'ĝa ndojogwerekokatui. Ndokokatui ĝa. Nomombe'ui ĝa a'itituhēva'ea. Pe'ji ti ĝa pe a'ero: "Tapekote'varuhua'javi ti. Pepohi ti

pejikote'varuhua hugwi imomboruka Cristo'ga pe pejikoga ga rehe." A'ea ti pe'ji ĝa pe ĝandekote'varuhua mboukwahava.

¹²Oko te'varuhu ranuhū ĝa onhim-ima tianderepiagyme ti ĝa nhande reko-rame a'ea rehe javo. Nimombe'upotari nhande ĝandekote'varuhua. A'ereki a'ea rehe nhande niandepoyjayjari. ¹³Emo ti tiandepoyja hete imombe'gwovo ĝa pe. Timombe'u ti ĝa pe: Nahanahā pe pekote'varuhu. Pejiko ti Cristo'ga rehe imomboruka ga pe pejikote'varuhua. Nahanahā ga pendekokatua pota. A'ea ti timombe'u ĝa pe.

Nhande ĝandekote'varuhua mboukwahavame nahā ĝa pe ti ĝa ndekote'varuhupigi a'ero nehē. A'ereki nhande rendukurame ti ĝa e'i nehē: "Na tuhē! Xako te'varuhu reki nhande," e'i ti ĝa. A'ero ti ĝa jikogi Cristo'ga rehe imomboruka ga pe okote'varuhua herojijyjijyita ojeaporogita okovo kojahuarupive'ĝa ja nehē. ¹⁴Nurā Tupana'ga rembikwatijarukara i'ei: "Pema'ē ti ikwahaheteavo!

A'ereki pe ndapekwahavi ĝa ja – kiroki ĝa oki upa ikwahave'yma. Pendeaporogita tiruahū.

Nurā Tupana'ga pe pe ndekoi omanove'ĝa ja ga kwahave'yma ĝwaramo.

Pejirokwa ti imbopyahuuka pejeaporogita Cristo'ga pe!

A'ero ti ga imboukwahavi pe me pendekote'varuhua.

A'ero ti pe pohiri pejikote'varuhua hugwi

pejikoga ga rehe nehē," ei Tupana'ga rembikwatijarukara.

¹⁵Nurā peko katu tuhē ti. Ikwahave'ŷve'ĝa ja rūi ti peko. Penhimombaragwaha ti ikwahava. ¹⁶Pereko katu ti ĝa jipi Cristo'ga mombe'ukatuavo ĝa pe ĝa ndetakwera'ja nehē. A'ereki ĝa oko te'vate'varuhu onhimongyavo. ¹⁷Nurā

pekwahe hete ti. Tupana'ga remimbota-rimova'ea rehe ti penhimombaragwaha. Ikwahave'yve'ga ja rui ti peko.

¹⁸Tapeheagwryryvi ti ahemboheag-wryryva'ea gwove'y vinho gwove'y. A'ereki ahe i'uranuhrame vinho a'ea ahe mbote'varuhu ahe mongovo tehe. Emo pejipojykauka ti Tupana'ga ra'uva pe penhimongokatuuka.

¹⁹Penhomoğita ti penhimby'yita. Penhimby'yi ti Tupana'ga nhi'iğa mombe'gwovo Jesus'ga mombe'gwovo no imombe'gwovo gāndekokatua gānemimombyryva nhande ve. Nahanahā ti penhimby'yimby'yi nhandepojykaharete'ga pe Cristo'ga pe ga mboheteavo ga rehe pejoryjoryvamo.

²⁰Pe'ji ti Tupana'ga pe: “Apī, ndepyyry hete nde imbuhua ore ve. Ore roryroryvamo neremimbuhupava rehe. Ehendu ti orenhi'iğa nde ve. A'ereki ore repyga Jesus Cristo'ga omano orepojykaharete'ga.” A'ea ti pe'ji Tupana'ga pe jipi.

²¹Peko ti penhonhi'iğa rehe pejopokoga pejogwerekokatuavo Tupana'ga rendukatukatuavo gwaramo.

Hembirekove'ğa

²²Kunhano peko ti penhimbireko'ğa nhi'iğa rehe pejikoty'aro gwaramo Cristo'ga pavēi nhandepojykaharete'ga pavēi. ²³A'ereki akwaimbae'ğa oko gwembireko'ğa pojykaharamo. Cristo'ga oko ojiheve'ğa pojykaharetero – kiroki gā ojatyka tihendu ti Tupana'ga nhi'iğa javo. Na jitehe akwaimbae'ğa ndekoi gwembireko'ğa pojykaharamo. Cristo'ga oko ojiheve'ğa mbopiro'yharamo imomboa gāndekote'varuhua gā hugwi. Ga ko gā'akağamo, a'e ji a'ero. Gara'oa a'e ji gareheve'ğa pe. ²⁴A'ereki Cristo'gareheve'ğa oko Cristo'ga nhi'iğa rehe gaha nhandepojykaharete'ga javo. Na jitehe ti kunha'ğa toko pa gwembireko'ğa nhi'iğa rehe.

²⁵Cristo'ga oarō hete ojiheve'ğa omanomo gā ndepyga. Na jitehe ti akwaimba'eva'ero pearō hete penhimbireko'ğa nderekokatuavo.

²⁶Cristo'ga omano ojiheve'ğa ndepyga tamo'emo'e ti ji gā jijive gā mombyryva javo. Ombopyahu ga gāndeaporoğita gā hendukaturame gamombe'ua. A'ereki ga ohy pa gāndeaporoğitatiruhūa ipe'avo gā hugwi gā hendukaturame gamombe'ua. ²⁷Cristo'ga omano gā ndepyga tuhu ti gā ji pyri okatuhetero javo. “Ndite'varuhui'i ti gā otiruhūe'yma tuhē a'ero nehē,” ei ga. “Nurā ti gā pyryvamo okokatuavo nehē,” ei ga omanomo.

²⁸Nhande tia'ngu nhandeja'oa nhanenhiarōheteavo. Na jitehe ti akwaimbae'ğa toarō hete gwembireko'ğa gā a'nguheteavo gā pokoga. Kiroki gā oarō hete gwembireko'ğa – gāhā onhiarō hete. ²⁹A'ereki nhande nhaporemō niarōhete'e'yāngavi nhandeja'oa. Tia'ngu reki nhande nhandeja'oa nhandejiporaka. Nahā Cristo'ga nhandepojykaharete'ga nhande arō hete ojiheve'ea nhande a'nguheteavo nhande pokoga. ³⁰A'ereki gareheve'ero nhande xako gara'oa re'yjava'ero tuhē, a'e ji.

³¹Tupana'ga rembikwatijarukara e'i: “Nurā akwaimbae'ğa ja'ogi uva'ğa hugwi oy'ğa hugwi no gwembirekokaturo. Gā ojogwerekoro gwaramo ojipejiva'ea'java'ea akwaimbae'ga kunhahēa pavēi,” e'i Tupana'ga rembikwatijarukara.

³²A'ea rehe jijapyakaheterame ji akwaha onhimiva'ea ikatuheteve'ea, a'e ji. A'ea pe ji ei: Cristo'ga ojogwerekō gareheve'ğa pavēi – kiroki gā ojatyka tihendu ti Tupana'ga nhi'iğa javo.

³³A'ero ji ei akwaimbae'ğa pe gā ndetakwera'ja tuhē: Penhiarō hete pe. Na jitehe ti pearō hete ti penhimbireko'ğa a'nguheteavo gā pokoga. Kunha'ğa pe ji

ei no: Pemondo ti pejeaporoğita imohina penhimbireko'ğa nhi'iğa rehe.

Tayri'ğa; ğanduva'ğa; ğay'ğa

6 Tay'riro pehendü katu ti pejuva'ğa nhi'iğa penhy'ğa nhi'iğa no Cristo'ğa rendukatuavo ğwaramo. A'ereki a'ea ko pyry Cristo'ğa pe nhandepojykaharete'ğa pe.

²“Pemondo ti pejeaporoğita imohina pejuva'ğa ndehe penhy'ğa ndehe no,” ei Tupana'ğa ikwatijaruka hako.

A'ea ji imombe'ui pe me. A'ereki a'ea Tupana'ğa okwatijarukarypy Moisésva'ea pe amomyry ti ğa pe javo. ³A'ereki garembikwatijarukara e'i:

“Po pemondo pejeaporoğita imohina pejuva'ğa ndehe penhy'ğa ndehe no, a'ero ti pyryhetero pe me nehē.

Mbaigwe hete ti pe nduvi yvya koty pemañoa renonde nehē no,” e'i garembikwatijarukara.

⁴Ġanduvamo tapemonhi-monhan'ganha'ngaukari ti peja'ya'ğa pejihe ja'javo ğa pe. Pearō hete ti ğa mbo'ekatuavo ğa monhimomboaka. Pembo'e ti ğa Cristo'ğa nhi'iğa rehe nhandepojykaharete'ğa nhi'iğa rehe toko katu ti ğa javo.

Ġapojykahara'ğa; ğapyrive'ğa

⁵Ojipe'ğapyriva'ero ipiro'ye'ÿva'ero pehendü katu ti ğanhi'iğa peporavykykatuavo ğa pe. Pehendü katu ti ğa nhi'ïpo'ruavo. Pekihyji hete ti ğa hugwi mara'ngu po ji jiporavykyte'varuhuavo ga pe javo. Peaporavyky katu ti pejikokatuavo Cristo'ğa rendukatuavo ğwaramo.

⁶Peko ti ojipe'ğa ja rüi. Opojykahara'ğa gwepiagame ğa oporavyky katu tianembohete ti ğa javo. Ġa gwepiagame ğa ndoporavykyi. Peko ti ğa ja rüi. Pejipojykahara'ğa pejepiagame ti peko ğanhi'iğa rupi. Ġa pejepiagame'ymame ti peko ğanhi'iğa

rupi jitehe peporavykykatuavo. Cristo'gareheva'ero ti pejirokwa pejiporavykykatuavo pejipojykahara'ğa pe pejoryjoryvamo nanongara Tupana'ğa opota javo. ⁷Peaporavyky pota ti pejipojykahara'ğa pe. Pe'ji ti pejiyvyteri pe: “Nhandepojykahara'ğa pe jate rüi nhande poravykyi. Nhandepojykaharete'ğa pe Cristo'ğa pe nhande poravykyi no nhande poravykyrame ğa pe.” A'ea ti pe'ji.

⁸A'ereki pe pekwaha javo: “Po nhande xaporavyky katu nhandekokatuavo, a'ero ti Cristo'ğa nhandepojykaharete'ğa imomyryvi nhande ve ikwepyga nehē. A'ereki Cristo'ğa omomyry okokatuve'ğa pe nhaporemō ikwepyga ğa poravykykaturame. Omomyry ga ipiro'ye'ÿve'ğa pe – kiroki okokatuve'ğa ojipe'ğa remimboporavykyve'ğa. Kiroki okokatuve'ğa oporavyky ojive jate ipiro'yve'ğa – ğa pe Cristo'ğa omomyry no.” A'ea pe ei ikwahava.

⁹Ġapojykaharamo peko katu ti no pejirokwa pejipyrive'ğa nderekokatuavo penhimohemuka Cristo'ğa pe pejihe nanongara Tupana'ğa opota javo. Tape'ea'javi ti pejipyrive'ğa pe: “Po pe ndapeporavykyheteranuhüi, a'ero ti ji tiruahühetero pe me nehē.” A'ea rüi ti pe'ji pejikote'varuhue'yma ğa pe.

Pekwahava'ja ti. Tupana'ğa yvagipeve'ğa oko pepojykaharete'ğa pepyrive'ğa pojykaharete'ğa no. Tape'ete'varuhua'javi ti ğa pe. A'ereki ojo'ja ğa ndekoi Tupana'ğa pe ğapojykahara'ğa ğapyrive'ğa pavēi. Kiroki ğa oko te'varuhu – ğa pe nhaporemō po ti ga ei peko te'varuhu pe javo nehē.

Jesus'gareheve'ğa mbopopoakahava

¹⁰Nhiirü, kiro ji ikwatijapavukari ğweri imombe'gwovo pe me tapehendü katu ti Tupana'ğa nhi'iğa. Penhimbopopoakaruka ti

nhandepojykaharete'ga pe Cristo'ga pe gapopoakahetea pyvõ penhimon-gouvouka garemimbotarimova'ea rehe pejikoty'aro ġwaramo ga pavēi.

¹¹ Soldados'ġa nduvihava'ga omongiuka itaheteva'ea nhaporemometal apopyra soldados'ġa pe tonhia'ngu ti ġa javo. “A'ero ojipe'ġa ndurame ġa movahiamo ti ġa popoakaro ġa pe nehē,” ei ga. “Ndokutugi ti ġa ġa nehē ġa itaheteva'ea mongiro ġwaramo,” ei ga.

Peko ti soldados'ġa ja penhia'nguavo. Penhia'ngu ti ite'varuhua hugwi. Penhimbopopoakaheteuka ti Tupana'ga pe gapopoakahetea pyvõ nhaporemometal a'ero. A'ero ti pe napenhimoandyandyjukari Diabo'ga pe ite'varuhuve'ga pe nehē.

¹² A'ereki yvyakotyve'ġa rūi nhande timovahī. Ndaha'oiva'ea ndahekoiva'ea a'ea reki nhande timovahī anhaġa Diabo'gapyriva'ea. A'ea ko oko ipopoakaheteva'ea ipopoakaheteva'eaereheva'ea no Cristo'gareheve'ġarūive'ġa nduvihavava'ea no. Cristo'gareheve'ġarūive'ġa nduvihavava'ea ġa pojykarogwaramo ġa pe ypytuna ja kiro. A'ereki ġa ndokwahavi Tupana'ga. A'ereki ġanduvihavava'ea noarōi Tupana'ga kwahavukare'yma ġa pe. Nhande timovahī Diabo'gapyriva'ea nhaporemometal anhaġa nhaporemometal a'ero. Yvatea gwyri pe a'ea ruvi okote'varuhuavo.

¹³ Nurā penhimbopopoakaruka ti Tupana'ga pe gapopoakahetea pyvõ nhaporemometal. Nurā ti pe popoakaheterometal anhaġa pe nhaporemometal Diabo'gapyriva'ea pe nhaporemometal nehē. Pepopoaka ti pe a'ea pe nehē a'ea pe mongote'varuhuukapotarame nehē. Pejiko jitehe ti Tupana'ga rehe nehē a'ea movahihetepavame nehē.

¹⁴ Pejiko jitehe ti a'ero Tupana'ga rehe pepopoakaramometal. Soldados'ġa onhimboavujikwe oku'ayvira

mongiavo timovahī katu ti kiro javo. Peko pe soldados'ġa ja onhimboavujikwera'ġa ja pe imombe'urame a'itituhēva'ea jate.

Soldados'ġa omongi itaheteva'ea metal apopyra onhia'nguavo tegwete nhandepoti'a kutuhava javo. Peko pe soldados'ġa ja itaheteva'ea mongihara'ġa ja penhia'nguavo pejikokaturame. A'ereki pendekokatua rupi pe nhia'ngui.

¹⁵ Soldados'ġa gwereko sapatos xaho katu ti javo. Peko pe soldados'ġa ja sapatos rerekohara'ġa ja pe ikwahavame Cristo'ga momb'eua pejipy'a noġatuuka jupe. A'ero ti pe hokatui imombe'gwovo ojipe'ġa pe no Tupana'ga onoġatu pota pepy'a javo ġa pe.

¹⁶ Soldados'ġa omombo ta'akwaria hendyva'ea ġa ndehe ġa movahīrame tombote'varuhu ti okirame ġa pype javo. Ojipe'ġa soldados'ġa ġa movahīrame opyhy opo pe itaheteva'ea o'ara piahava ta'akwara mombihava tokiyme ti nhande pype javo ġa imomborame hehe. Peko pe soldados'ġa ja o'ara piahava pyhyhara'ġa ja pejikoheterame Tupana'ga rehe Diabo'ga mombihara'ga rehe. A'ereki ite'varuhuve'ga Diabo'ga pe mbote'varuhu pota toki hete ti ninhhi'iġa ġayvyteri pe ġa mongote'varuhuavo javo. Pejikoheterame Tupana'ga rehe Tupana'ga omombiguka Diabo'ga popoakara pe me.

¹⁷ Akanitara soldados'ġa opyhy inoġa onhia'nguavo tonupāyme ti ġa nhaneakaġa javo. Peko pe soldados'ġa ja akanitara nohara'ġa ja pe pejikote'varuhua mombora kwahava'javame. Peko pe soldados'ġa ja akanitara nohara'ġa

ja pejeaporoğita mbopyahua kwahava'javame no. A'ea nhaporemo ikwahava'javame peko pe ğa ja penhia'nguavo Tupana'ga ti nhande rerohei yvagi pe nhande mombytavo avuirama nehē javo. A'ereki penhimbikwahava rupi pe nhia'ngui.

Soldados'ğa opyhy haimbejovaiva'ea xanhia'ngu ti javo. Peko pe soldados'ğa ja haimbejovaiva'ea pyhyhara'ğa ja penhia'nguavo pejipojykaukarame Tupana'ga ra'uva pe torembo'e ti Tupana'ga nhi'iğa rehe javo. A'ero ti pe ojipe'ğa mbo'ei a'itituhēva'ea rehe nehē imboukwahava ğa pe ğandekote'varuhua nehē. Pe napenhimongote'varuhuukari ti ite'varuhuve'ga pe Diabo'ga pe ğa pavēi nehē no ikwahava ğwaramo Tupana'ga nhi'iğa. Penhimbikwahava rupi pe nhia'ngui.

¹⁸Nane'ymi ti penhi'i hete Tupana'ga pe nahanahā ti emombyry ğa pe javo. Pejipokoguka ti Tupana'ga ra'uva pe pejipojykauka penhi'iğame Tupana'ga pe. Pejirokwa ti penhi'iğame ga pe. Penhi'i ti ga pe jipi. Pemombe'u ti ga pe garemimo'ĉhara'ğa nhaporemo epoko ti ğa javo.

¹⁹Jihi ti ji mombe'u no. Pe'ji ti ga pe ji repyga: “Epoko ti Paulo'ga monhi'iğa tomombe'u ti ga nhinhi'iğa javo. Tomombe'u ti ga ojipe'ğa pe Cristo'ga mombe'ua nerembiepiukaripe'yma ğa pojihuve'yma. A'ea ymyahū ahe ndokwahavi nerembiepiukaripe'yma Cristo'ga mombe'ua. Epoko ti Paulo'ga a'ero tokwahavuka ti ga ğa pe javo.” A'ea ti pe'ji Tupana'ga pe ji repyga.

²⁰Ymyahū Tupana'ga ei ji ve: “Ehoeho ti imombe'gwombe'gwovo Cristo'ga mombe'ua ğa pe nhaporemo nhirembiepiukaripe'yma,” ei ga ji ve kako. A'ero ji hojiohi imombe'gwovo. Nurā ğa ji mongi cadeia pype tomombe'ua'javyme ti ga javo. A'ea pype ji rekoi ağwamo a'ero. Pe'ji ti Tupana'ga pe a'ero: “Epoko ti Paulo'ga tomombe'u ti ga ğa pojihuve'yma javo.” A'ea ti pe'ji ga pe. Nahā ti ji tambo'e katu ğa ikwahaheteuka ğa pe Cristo'ga mombe'ua nehē.

Mbapavamo Paulova'ea okwatija Éfesopeva'ea pe

²¹Kiro ji ei pe me: Tíquico'ga ti ji mombe'upavi pe me nehē nahanahā Paulo'ga rekoi javo. A'ero po ti pe ikwahavi nehē no. Tíquico'ga ko nhaneirū'ga ojikoga ğwaramo Cristo'ga rehe. Oko hete ga Tupana'ga nhi'iğa rupi. Orojiko ore ga rehe a'ero. A'arō hete ji ga. Oporavyky katu ga nhandepojykaharete'ga pe Cristo'ga pe ga mombe'gwovo. ²²Kiro ti ji ga mondoukari pe pyri a'ero tomombe'u ti ga pe me orerekoa pepy'a noğatuavo pe mbohoryva'java nehē.

²³Kiro ji ei: Nhandervete'ga Tupana'ga ti tonogatu nhaneirū'ga py'a – kiroki ğa ojiko ga rehe Jesus Cristo'ga rehe no, a'e ji. Na jitehe ji ei: Jesus Cristo'ga nhandepojykaharete'ga ti tonogatu ğapy'a. Pyry nhaneirū'ga jikogi Tupana'ga rehe Jesus Cristo'ga rehe no. Ğa jikogame ti Tupana'ga tomonhoarō hete ğa Jesus Cristo'ga pavēi, a'e ji. ²⁴Tupana'ga ti tomombyry ğa pe nhaporemo – kiroki ğa oarō hete Jesus Cristo'ga nhandepojykaharete'ga ga arōhetepige'yma tuhē, a'e ji.

PAULOVA'EA OMOMBE'U FILIPOSPEVA'EA PE

Carta de Paulo aos Filipenses

1 Jihi ko Pauloramo. Ako ji Jesus Cristo'ga remimbotarimova'ea rehe jipi Timóteo'ga pavēi. Ga pavēi ji ikwatijarukari kiro imondovouka pe me a'ero tapekwaha ti nhinhi'īga javoji. Pe me nhaporemō ji ikwatijarukari pende-piakatuhara'ga pe no, ġapokohara'ga pe no – perope peju cidade de Filipos pe. A'ereki pe Jesus Cristo'gareheva'ero pe-jikoty'a ga pavēi.

²Tupana'ga nhandervete'ga tomombyry pe me Jesus Cristo'ga pavēi nhandepojykaharete'ga pavēi. Tonoġatu ti ġa pepy'a no.

Paulova'ea onhi'ī Tupana'ga pe ahe repyga

³Jijapyaka nanani pe ndehe ko ji ei Tupana'ga pe: “Apī, ndepyry hete nde. A'ereki nde erembojikoguka Filipospeve'ga ejihe ġa nderekokatuavo,” a'e ji nhinhi'īga Tupana'ga pe nhiremimbohete'hara'ga pe. ⁴Nhinhi'īga nanani ga pe ji roryvamo nhinhi'īga pe ndepy-pava. ⁵A'ereki pe ji moirū hete ji Jesus Cristo'ga mombe'upyryva mombe'urame pe me. Pejikogypyrame Jesus Cristo'ga rehe pe ji moirūi pejikovo kiromo jate.

⁶Tupana'ga pe mbojikogypyrame ojihe pe mombyryvi ikwehe. Arovia hete ji garemimombyrypavaġwama no Jesus Cristo'ga rura'javame nehē. ⁷Pyry hete ji japyakahetei pe ndehe. A'ereki pe jipy'a ja hete. A'ereki Tupana'ga imombyryvame ji ve omombyry pe me nhaporemō no. Nahā ko nhande ve ġa ji mongiukarame cadeia pype. Nahā nhande ve ji piro'yrame no imombe'ukatuavo Jesus Cristo'ga mombe'ua ikwahavuka ojipe'ga pe.

⁸Jesus Cristo'ga py'a ja hete pe. Nurā jipy'a ja hete pe no. Tupana'ga okwaha nhi'mbee'yma.

⁹⁻¹⁰Igwete ji nhi'īgi Tupana'ga pe pe ndepyga a'ero. “Apī, Filipospeve'ga oarō ojipe'ga. Igwaigwavete ti ġa toarō hete ġa,” a'e ji Tupana'ga pe. “Tokwaha hete ti ġa a'itituhēva'ea. Tonhimombaragwaha ti ġa pyryva'ea rehe ite'varuhuva'ea rehe no toho ti ġa pyryheteve'ea rupi,” a'e ji ga pe. “A'ero po ti ġa ndekokatui hete nehē no. Ndokote'varuhui'i'i po ti ġa nehē Cristo'ga rura'javame nehē. ¹¹Jesus Cristo'ga ti tomongo katu hete ġa. A'ero po ti ore nde mbohetei ndepyry hete nde javo,” a'e ji Tupana'ga pe pe ndepyga jipi.

Cristo'ga rehe jate ji rekoī, ei ahe

¹²Nhiirū, takwahavuka ti kiro pe me. A'ereki ġa ji mongiuka avo cadeia pype tohenduvyme ti ġa Jesus Cristo'ga mombe'ua javo novīa. Emo ji mongiro ġwaramo koji'i hete reki nhirendukatuhara'ga onhimongyavo ji Jesus'ga mombe'urame. ¹³A'ero guardas'ga – kiroki ġa gwepia katu huvihavuhu'ga ronga – ġa nhaporemō ji kwaha kiro. A'ove'ga nhaporemō reki ji kwaha. A'ero ġa ei: “Ga Cristo'gareheva'ero ġwaramo ġa Paulo'ga mongiukari cadeia pype,” ei ġa ji mombe'gwovo. ¹⁴Hepi-agame jirekoa cadeia pype nhaneirū'ga koji'i hete ojiko nhandepojykaharete'ga rehe onhimongyavo. Nurā ġa koji'i ndopojihuvi imombe'gwovo Tupana'ga nhi'īga okyhyjie'yma ojipe'ga hugwi.

¹⁵⁻¹⁷Jara'ga omombe'u Cristo'ga gweaporoġitapyryvamo timoirū ti Paulo'ga javo. A'ereki ġa ji arō hete. A'ereki ġa okwaha jiporavykyka. “Tupana'ga omboporavykyuka Paulo'ga tomombe'u katu ti ga Cristo'ga javo,” ei ġa ji mombe'gwovo. Jara'ga ki a'e te omombe'u tehe Cristo'ga

gweaporoğitate'varuhuro ġwaramo. A'ereki ġa onhimyrō ji rehe. Nurā ġa Cristo'ga mombe'ui nhanenhi'ġa ti ġa tohendu jawoji. "Paulo'ga ikwahavame koji'i hete po ti hahyramo ga pe nehē – perope cadeia pype," ei ġa novīa.

¹⁸Emo pyry tuhē ġa Cristo'ga mombe'ui, a'e ji. Jiroryory reki ji a'ea rehe ġa Cristo'ga mombe'urame. Ġa ndeaporoğitapyryvame ga mombe'gwovo pyry, ġa ndeaporoğitate'varuhurame ga mombe'gwovo pyry jitehe. A'ereki pyry tuhē Cristo'ga mombe'ua.

Igwete po ti ji roryoryvamo nehē no. ¹⁹A'ereki ji akwaha nhimbopiro'yukarağwama agwa hugwi. A'ereki pe pe'e jipi Tupana'ga pe ji repyga. Jesus Cristo'ga ra'uva ji poko no. Nurā ji ikwahavi nhimbopiro'yukarağwama.

²⁰Ako pota hete ji Cristo'ga remimbotarimova'ea rehe tajipoyja hete ti jawoji jipi. Ndapojihupotari ji Cristo'ga mombe'gwovo ġa pe. Ağwamo vehevi, nane'ymi nehē no. A'ero po ti ji Cristo'ga mboheteukari ġa pe nehē jirekokatua rehe nhinhi'ġa rehe nehē no. Nhimanoe'ymame po ti ji Cristo'ga mboheteukari ġa pe nehē. Nhimanorame po ti ji na jitehe ga mboheteukari nehē no. ²¹A'ereki ji Cristo'ga rehe jate ako. Ji manorame pyry hete reki. ²²Emo ji manoe'ymame po ti ji ojipe'ġa mbojikogukari Cristo'ga rehe nehē. Marāva'ea po ji apota a'ero? A'ereki ji ndakwahavi. Mara'ngu po nhimanoa? Mara'ngu po nhimanoe'yma? ²³Apota ji nhimanoa jigwovo Cristo'ga pyry jitekovo novīa. A'ereki a'ea johe'i pyry hete ji ve. ²⁴Emo po ti johe'i pyry nhimanoe'ymame jipytavo yvya koty pe ndepyga nehē. ²⁵Na tuhē. Nurā ji ikwahavi hete nhimanoe'ymağwama. Apyta po ti ji a'ero pe pyry jitekovo. A'ero po ti ji

koji'i pe mbojikogukari Cristo'ga rehe pe mbohoryoryva pejikogame ga rehe nehē. ²⁶A'ero po ti pe Jesus Cristo'ga mboheteheji ji rehe ji hoa'javame pe pyri nehē.

²⁷Ji rendu katu ti a'ero. Peko katu ti Cristo'ga mombe'ua hendukatuavo. A'ero po ti ġa ei pe mombe'gwovo nehē: "Filipospeve'ġa ojiko hete Cristo'ga rehe. Ojo'jajo'ja ġandeaporoğita," e po ti ġa nehē. "Ojopokopoko pa ġa Cristo'ga mombe'ukatuavo timbojiko ojipe'ġa Cristo'ga rehe a'ero jawo," e po ti ġa pe mombe'gwovo nehē. A'ea ji tahendu ġa pe mombe'urame jihorame pe pyri nehē. A'ea jitehe ji tahendu pe mombe'urame jihoe'ymame pe pyri nehē.

²⁸Tapekyhyji ti ġa hugwi – kiroki ġa pe movahī – ġa imbohahyukapotarame pe me nehē. Tapepojihuvi ti ġa Cristo'ga mombe'gwombe'gwovo. Penembipojihuve'yma repiagame po ti ġa ei ojohupe nehē: "Jukwaha reki a'ero nhandehoağwama hahyva'ea ruvihava pype," e po ti ġa. "Ġa po ti a'ea oho yvagi pe Tupana'ga pyri nehē," e po ti ġa ojohupe nehē. Na tuhē reki. A'ereki Tupana'ga omboukwaha a'ea. ²⁹A'ereki ga omombyry pe me tohepy ti ġa Cristo'ga jawo. Tupana'ga e'i pe me: "Pejiko ti Cristo'ga rehe ga repyga. Pekwaha ti hahyva'ea no Cristo'ga repyga," ei ga. ³⁰Nahā ko ji no. Pehepia pe hahya ji ve ji Cristo'ga mombe'urame ikwehe. Pehendu pe kiro hahya ji ve no. Hahya jitehe po ti ġa ikwahavukari pe me nehē no – kiroki ġa noarōi pe Cristo'ga mombe'urame.

Cristo'ga ja ti peko penhimbohete'e'yma

2 Pejikoty'aro ġwaramo Cristo'ga pavēi a'ea pe mbojirokwa mbatera rehe. Cristo'ga remiarōro ġwaramo pepy'a u katu no. Pejogwereco katu

pe Tupana'ga ra'uva pavēi. Pejopy'a pe ojo'ja hete. Pejoporogwety pe no. ²Nurā ji ei pe me: Pembojo'ja hete ti pendeaporoḡita. Pembojo'ja ti penhoarōa no. Ojo'jajo'ja ti peko pejapyakavo nahā ti xako javo. Nahā ti ji mbohoryyehetei ji rendukatuavo. ³Pejihe jate rūi ti pejapyaka a'ero. Tapenhimboheteteheuhui ti pejikovo. Nahā po pe'ji ojipe'ḡa mombe'gwovo hamo: "Ji hohe ko ḡa ndekoi," pe'ji penhimbohetee'yma. ⁴Penhimibotarimova'ea rehe jate rūi ti peko. Ojipe'ḡa nemibotarimova'ea rehe ti peko no ḡa nderekokatuavo.

⁵Jesus Cristo'ga reaporoḡita javijitehe po ti pendeaporoḡita toko hamo.

⁶Jesus Cristo'ga ko Tupana'ga javijiteheva'ero oko po rimba'e.

Emo ga nde'iahai Tupana'ga pe:

"Avuirama ti ji rekoi nde javijitehe huvihavuhuhetero nehē," ga nde'i.

⁷Ḡwemimbotarimo ga opohi gwuvihavuhuhetea hugwi.

Okoteheve'ḡa'java'ero ga nhimongoi.

A'ero ga ari vvyakotyve'ḡa ja raikwehe.

Akwaimbae'ḡa javijitehe ga rekoi a'ero.

⁸Igwete ga nhimongotehei a okove'y ḡwemimbotarimova'ea rehe.

Tupana'ga nhi'iḡa rehe jate ga rekoi avuirama.

A'ero ga manoi ganhi'iḡa rupi okovo.

Yva rehe vīa reki ga omano raikwehe.

⁹Cristo'ga nhimongotehero ḡwaramo

Tupana'ga ga mongoi huvihavuhuhetero jara'ḡa hohe pa.

¹⁰Tupana'ga ga mongoi nhandepojykaharetero

tombohete hete ti ḡa Jesus Cristo'ga javo.

Yvagipeve'ḡa po ti ga mbohetei nehē.

Yvyakotyve'ḡa po ti ga mbohetei nehē.

Yvyagwyripeve'ḡa po ti ga mbohetei nehē no.

¹¹E'i pa po ti ḡa nehē:

"Jesus Cristo'ga ko nhandepojykaharete'ga," e po ti ḡa nehē.

O'erame po ti ḡa nhanderuvete'ga mbohetei nehē Tupana'ga.

Pekwahavuka Tupana'ga ojipe'ḡa pe

¹²Nhiirū, pe ji rendu katu jipi. Pejirokwa hete ti a'ero pejikopaheteavo Tupana'ga rehe. Nahā pe ndekoi ji ruvame pe pyri ikwehe. Agwamo kaitu ji ruve'yname pejiyri pejirokwa pejikovo hete Tupana'ga rehe. ¹³A'reki Tupana'ga pe mbojirokwaruka pe mongopotaruka ḡwemimbotarimova'ea rehe jipi.

¹⁴⁻¹⁵Tapenhonhi'iḡayvaruhui ti penhiroyrōe'yma pejogwerekovo. Nahā po pe peko hamo tokwaha ti ḡa pendekokatua nehē. Tapekote'varuhui'i'i ti Tupana'ga ra'yramo. Nhanderyapehava yvagipeva'ea jukwaha ḡwendy'javame pytunahiva pyteri pe. Na jitehe pe ukwahavamo pejikokaturame heaporoḡitate'varuhuve'ḡa pyteri pe okote'varuhuve'ḡa pyteri pe.

¹⁶Igwete pe ikwahavukari ḡa pe imombe'gwovo Cristo'ga mombe'ua – a'ea ḡwendukaturame nhande mongopyahui. A'ero po ti ji vy'ahetei pe ndehe nehē Jesus Cristo'ga rura'javame nehē. A'ea rupi po ti ji ei nehē: "Amoḡita hete ji Filipospeve'ḡa mbo'embo'eavo ikwehe. Ji namoḡitatehei tuhē ḡa a," a'e po ti ji nehē.

¹⁷Tupana'ga ti tonhimohē nhande rehe javo ahe ikwava'eḡi Tupana'ga pe jipi. Igwete ahe heka'vogi vinho ḡwembikwava'eḡa pavēi. Pe pejiko Cristo'ga rehe. Pejikoga ko penembikwava'eḡa Tupana'ga pe. Mara'ngu po ti ḡa heka'voga jirekoa vinho javijitehe ji jukavo nehē? Naname po ti ji mbohoryvi nehē jirekoa reka'vogaḡwama penembikwava'eḡa pavēi nehē. Opombohoryvuka pa po ti

ji nehē no ji manorame nehē. A'ereki nhande xanhikwava'ē Tupana'ga pe. ¹⁸Na jitehe po ti pe ndoryvamo ji mbohoryvuka hamo.

Paulova'ea omombe'u Timóteova'ea

¹⁹Cristo'ga ipotaramo kotihī ti tamondouka Timóteo'ga pe pyri pe mbohoryvuka nehē. Timóteo'ga ti tanhimbohoryory urajavame ji pyri pe mombe'gwovo ji ve nehē no. ²⁰A'ereki gaha jate ko jireaporoģita'jave'ga. Nhaģata hete ga pe ndehe. ²¹Jara'ģa ki a'e te ġwemimbotarimova'ea rehe jate ġa aģataramo. Jesus Cristo'ga remimbotarimova'ea rehe ki a'e te ġa ni'aģatari okovo. ²²Pekwaha pe Timóteo'ga reaporoģita. Ga omboukwaha gweaporoģitakatua ji moirūirūrame ikwehe. Ehepia ko nhandera'yra'ģa gwuva'ģa moirūi jipi. Nahā ko Timóteo'ga ji moirūi Cristo'ga mombe'gwombe'gwovo ji pavēi ikwehe. ²³Gaha po ji amondouka pe pyri. Tihepia na'ē ti ji mohemukara cadeia hugwi. Ikwahavame po ti ji Timóteo'ga mondoukari pe pyri a'ero nehē. ²⁴Jihi ti taho pe pyri nehē no. Tupana'ga ipotaramo kotihī po ti ji hoi pe pyri a'ero nehē.

Paulova'ea omombe'u Epafroditova'ea

²⁵A'ea'ja ji ei jiyvyteri pe no: Amondo po ji Epafrodito'ga Filipospeve'ģa pyri hamo, a'e ji. Epafrodito'ga nhaneirū'ģa ji moirūi hete. Omombe'umbe'u ga Jesus Cristo'ga ji pavēi ojipe'ģa pojihuve'yma ikwehe. Igwete pe ga mbuhurukari ji pyri terepoko ti Paulo'ga javo. ²⁶Pe ndepiaga'u ga kiro. Oko tehe gapy'a no. A'ereki pe pehendu gate-tirūa mombe'ua. "Kiro po jigwryipeve'ģa aģataruhuramo ji rehe," ei ga. ²⁷Ite-tirūa hete tuhē Epafrodito'ga ikwehe. Omano gwerevi ga. Emo Tupana'ga

ga porogwetygi imombiga karugwara ga hugwi. Tupana'ga ji porogwety no tokoveveuhuheteyme ti Paulo'ga javo. ²⁸Nurā ji ehetei: "Amondo po ti ji Epafrodito'ga ġa pyri tohoryva'ja ti ġa ga repiaga javo," a'e ji. Pe ndoryvame ga repiaga po ti ji ndakoveveuhua'jahetei a'ero nehē no. ²⁹Pe Cristo'gareheva'ea ġwaramo pembuhu katu ti Epafrodito'ga pejiptyteri pe nehē. Pejoryjory ti ga rehe ga repiagame. "Pepyry hete pe," pe'ji ti ġa pe no – kiroki ġa Epafrodito'ga ja. ³⁰A'ereki ga omano gwerevi Cristo'ga moiruamo. Nonhia'ngui ga ua ji pyri tapoko ti Paulo'ga javo. Pe py'rovo ga ji pokogi. A'ereki tegwete penduhava ji pyri ji pokoga.

Cristo'ga jate nhande mombyry

3 Nhiirū, kiro ji ei mbapavamo pe me: Pejoryjory ti Cristo'gareheva'ero ġwaramo. Ymya'i ji ikwatijarukari mbatera pe momoranduva. Ji ndajikwerai reki ikwatijaruka a'ea jitehe kiro pe me. Igwete po ti a'ea pe mondoi a'itituhēva'ea rupi.

²Penhimboko'i ti heaporoģi-tate'varuhuve'ģa hugwi – kiroki ġa okyti pota ahe. "Nahā pe Tupana'ga monhimohemukari pejihe," e'i tehe ġa pe me okote'varuhuheteve'ģa. ³Nhande ki a'e te timonhimohemuka Tupana'ga nhandejihe Jesus Cristo'gareheva'ero. Nhande timbohete Tupana'ga. A'ereki gara'uva ga mboheteuka nhande ve. Nhanderoryrory nhande nhandejikoty'aro ġwaramo Jesus Cristo'ga pavēi. Ndiajkwakuva'javi nhande no. A'ereki nhande a'ea rehe ndiajikoga'javi.

⁴Ajiko po ji jijikwakuva rehe hamo novīa. Po ojipe'ga eteheti: "Ajikwaku hete ji. Nurā ji Tupana'ga monhimohemukari jijihe." E'i tehe po ga a'ea ojive. Ji kaitu po a'e a'ea hamo novīa. A'ereki ji ajikwaku hete ikwehe

novia. ⁵Ji'arirē mbohapy'ri sete ji kiri ikwehe. A'ero ġa ikyti nhirakwanhapi'ria nde ko Tupana'gareheva'ea javo ji ve. Israelitaramo ji ari Israelva'ea rakykwepoharamo. Benjamimva'ea rakykwepoharamo ko ji reko'i no. Ji ko hebreuramo tuhē. A'ereki nhiramonhava'ea nhaporemo ko hebreusva'ea. Fariseuramo ko ji ei novia: Ahendu katu pa ji Moisésva'ea remimbo'eagwera. ⁶Apota hete ji jitekovo Tupana'ga rehe novia. Nurā ji imbohahyukari Jesus Cristo'gareheve'ġa pe ikwehe. Ojipe'ġa e'i ji ve novia: "Okokatu hete Paulo'ga hendukatupava Moisésva'ea remimbo'eagwera," ei ġa ji ve novia. A'ero ji ei: "Nahā ti ji nhimombyryvi," a'e ji ikwehe novia.

⁷A'ea rupi ji rekohetei nanongara rehe nhaporemo novia. Aġwamo ki a'e te ji ndakoa'javi hehe. Arojijyi ji jireaporoġita kiro. A'ereki Cristo'ga oko ji pavēi. Ji nda'ea'javi pyry jijikwakuvagwera pe. Ite'varuhu a'e ji kiro jupe. ⁸Ite'varuhu pa hete reki jirekoagwera, a'e ji kiro. A'ereki Jesus Cristo'ga ji takwaha hete jitekovo ga pavēi jipojykaharete'ga. Gakwahava ko pyry hete ji ve. Ga rehe ji pohipavi jirekoagwera hugwi ite'varuhuheteva'ea javo jupe. Apohi ji jugwi Cristo'ga ti toko ji pavēi javo. ⁹Tajikoty'a ti ji Cristo'ga pavēi, a'e ji. Aġwamo ji pyryvamo Moisésva'ea remimbo'eagwera hendukatuavo ġwaramo rūi. Cristo'ga rehe jijikoga ġwaramo ji pyryvamo a'ero. A'ereki ji jikogame Cristo'ga rehe Tupana'ga ji mombyryvi. ¹⁰Ajikoty'a pota ji Cristo'ga pavēi takwaha tuhē ti ga jitekovo ga pavēi. A'ero po ti ji ikwahavi gapopoakara rerekovo nehē. A'ereki Cristo'ga ipopoaka hete okwerava omanoa hugwi. Takwaha gapopoakara a'ero. Ajikoty'a pota ti Cristo'ga pavēi hahya rerekovo no –

kiroki hahya Cristo'ga okwaha. A'ero po ti ji reko'i Cristo'ga ja ga manorame. A'ereki omanorame ga e'i: "Tamombi ti ġandekote'varuhua." Igwaigwavete ji tamombi jirekote'varuhua a'ero. ¹¹Aerē po ti Tupana'ga ji mbogweravi nhimanoa hugwi a'ero nehē.

Takwaha hete ti Cristo'ga, ei ahe

¹²Ji nda'ei: Akwaha hete jipe ji Cristo'ga jitekovo ga pavēi. Tupana'ga ji mongokatupavipe, ji nda'ei. Emo ji ajirokwa hete a'ea rehe. A'ereki a'ea rehe Cristo'ga ji mongoukari ojiheva'ero. ¹³Nhiirū, jihi nda'ei jijive: Ako katu kwaha hete, ji nda'ei. Nahā ji ei: Ymyahūva'ea rehe ji ndakoa'javi jirekoagwera rehe. Aerēva'ea rehe ji rekohetei tako katu tuhē ti javo. ¹⁴A'ero ji jirokwahetei jirekokatuavo. A'ea rehe jate ji reko'i Tupana'ga ti tomombyry ji ve javo. A'ereki Tupana'ga e'i ji ve: "Pejijikoga ġwaramo Jesus Cristo'ga rehe po ti ji nde mbuhurukari jijipyri yvagi pe imombyryva nde ve nehē," ei Tupana'ga.

¹⁵Nahā tuhē ti xako, xa'e po nhande hamo nhanderekoheterame Cristo'ga rupi hamo. Po jararamo pe japyakai ore atyvi, a'ero po ti Tupana'ga ikwahavukari a'itituhēva'ea pe me nehē no. ¹⁶A'ea ja ti xako Tupana'ga rembikwahavukara rupi. A'ea rupi jitehe nhande reko'i jipi.

¹⁷Nhiirū, pejugweroho ti ji rupi. Orohepiuka ore pe me orokokatua. Pejapyaka ti ġa ndehe no – kiroki ġa oko katu ore javijitehe. ¹⁸Amombe'umbe'u ko ji pe me ikwehe. A'ea jitehe ji amombe'ua'ja kiro pe me jijehe'gwovo. A'ereki ji ndavy'ari hete ojipe'ġa ndehe ġa ndekote'varuhuro ġwaramo. Cristo'ga omano yva rehe ikwehe tamombo ti ġandekote'varuhua javo. Emo ġa ndopohiri okote'varuhua hugwi onhimongyavo imbokwahye'yma Cristo'ga manoa ojihe. ¹⁹Oho po ti ġa hahyva'ea ruvihava pype

nehē. A'ereki ġwemimbotarimo jate ġa ndekoi. Ndipoyjayjaruhui po ġa hamo. Emo ġa onhimbohete reki. Yvyakotyva'ea rehe ġa ndekohetei – kiroki a'ea Tupana'ga noarōi.

²⁰Nhande ki a'e te yvaga ko nhandegwyra. Igwete po ti pea hugwi Jesus Cristo'ga ruri nehē nhandepiro'yhara'ga. Timboha'u hete garura a'ero. ²¹Gwerojijyi po ti ga nhandera'oa imongowo hajiheva'ea. A'ereki oko'ā tehe nhandera'oa omanomo. Cristo'ga ra'oa'java'ea pyryheteva'ea po ti nhandera'oa nehē. Opopoakara pyvō po ti ga herojijyi nhandera'oa nehē. A'ereki a'ea pyvō jitehe ga karakaturamo imongopava ġwemimbotarimo.

Paulova'ea omoġita ahe

4 Nhiirū, opogwepiaga'u hete ji. A'ereki ji ako hete pe ndehe. Pe ji mbohoryory hete nhiremiarōhetea. A'ereki pe ji rendu katu ji Cristo'ga mombe'urame pe me ikwehe. Nahā ti peko penhimboitakwerimo pejikoty'a nhandepojykaharete'ga pavēi.

²Kiro ji ehetei Evódiahēa pe Síntiquehēa pe no: Pe nhandepojykaharete'gareheva'ero ġwaramo pembojo'ja hete ti pejeaporoġita a'ero pejogwerekokatuavo. ³Nde ve ji ei nhimoirūhareteramo: Emoġita katu ti Evódia'ġa pokoga taheaporoġita pyry ti ġa javo. A'ereki ġa oporavyky hete ji pavēi ikwehe Cristo'ga mombe'gwovo ojipe'ġa pe ikwehe. Clemente'ga na jitehe oporavyky hete Cristo'ga mombe'gwombe'gwovo ji pavēi ikwehe no. Jara'ġa no – ġandera Tupana'ga okwatija pa libro pype tarohouka ti ġa jijjipyri yvagi pe nehē javo.

⁴Pejoryjory ti jipi Cristo'gareheva'ero ġwaramo. A'ea'ja ji a'ea pe me: Pejoryjory ti.

⁵Pekwahavuka ti penhyrōa ojipe'ġa pe nhaporemō. A'ereki Cristo'ga ura'ja ġwerī yvya koty. ⁶Tokoteheyme tuhē ti pepy'a. Penhi'inhi'ī ti Tupana'ga pe jipi. Pemombe'u pa ti ga pe penhiporanduva. Penhi'ġa nanani ga pe pe'ji ti: “Ndepyry hete nde ore ve jipi.” ⁷A'ero po ti Tupana'ga inoġatuhetei pepy'a. Yvyakotyva'ero nhande nhimomby'ai a'ea rehe marā po ga inoġatuhetei nhandepy'a javo. Inoġaturame po ti ndokotehe i pepy'a a'ero. A'ereki pe pejikoty'a Jesus Cristo'ga pavēi.

⁸Nhiirū, kiro ji ei reki pe me a'ero: Pejapyaka hete ti aherekokatua rehe. Kiroki a'ea rehe ojipe'ġa ahe mbohete pyryheteva'ea rehe – a'ea rehe ti pejapyaka no. Okokatuve'ġa ko oko a'itituhēva'ea rehe jate opoyjahetero. Onhimbovyvy ġa. Ġa ojipe'ġa ndereko katu. Ojipe'ġa nde'i ġa pe: “Oko te'varuhu ġa,” nde'i ġa. “Pyry hete ġa,” ei ġa ġa pe. Onhiarōuka hete ġa ojipe'ġa pe. Pejapyaka hete ti aherekokatua rehe nhaporemō a'ero. ⁹Opombo'embo'e ko ji ikwehe. Igwete pe ndekoi nhiremimbo'eagwera rehe. Pehendu pe ji nhi'ġgame pe me ikwehe. Pehepia pe jirekoagwera no. Ji rupi ti peho a'ero, a'e ji pe me. A'ero po ti Tupana'ga rekoi pe pavēi nehē nhandepy'a noġatuhara'ga.

Pyry pe imbuhurukari ji ve, ei ahe

¹⁰Ymya pe aġataramo ji rehe ji poko pota novīa. Emo avuirama ahā pe me imbuhurukahava. Aġwamo reki pe aġatara'javamo imbuhuruka ji ve. A'ea rehe ji roryhetero jijjikyoty'a Cristo'ga pavēi. ¹¹Ji nda'ei a'ea nhimbatere'yama ġwaramo. A'ereki ji anhimbo'e nhinhiroyrōe'yama mbatera rehe. ¹²Ajipokwaha ji herekoe'yama rehe. Ji ajipokwaha herekoahivuhua rehe no. Nane'yne'ymi ji nhimbo'epavi nhinhiroyrōe'yama

jikogahivame ty'ara ji rerekorame no. Jirory ji mbatera rerekoheterame. Herekoe'ymame ji roryvamo jitehe nehē no. ¹³ Anhimomiranamba ji jupe jipopoakaramo Cristo'ga pavēi jitekovo ġwaramo. A'ereki gaha ji mbopopoaka ji rerekovo.

¹⁴ Pyry hete reki pe ji moirūi ikwehe ji ikwahavame hahya ikwehe. ¹⁵ Filipospeva'ero pe pekwaha hete ojipe'ġa remimbuhure'yma ji ve – kiroki ġa ojatyka Cristo'gareheva'ero. Ji Cristo'ga mombe'uypyrame pe me jigwovo pegwyrwa hugwi Macedônia hugwi ikwehe pehe jate pembuhuruka itambere'ia ji ve ikwehe. ¹⁶ A'ereki cidade de Tessalônica pe vehevi pe pembuhumbuhuruka ji ve ji herekoe'ymame ikwehe. ¹⁷ Ji ndapotarahivuhui reki itambere'ia. Apotarahi ji imombyryva pe me. Pe imbuhumbuhurame igwaigwavete po ti Tupana'ga imombyryvi pe me nehē no. ¹⁸ Apyhy pa ji penemimbuhurukara kiro. Ji areko hete a'ero. Nhimbatere'yjuhu ji kiro. A'ereki Epafrodito'ga gweru pa

ji ve pe hugwi. Penemimbuhuragwera ko ikwava'eġipyra Tupana'ga pe pyry-heteve'ea. Tupana'ga onhimohē hehe pyry hete javo jupe. ¹⁹ A'ero po ti jirepykavamo Tupana'ga imondoukari pe me ombateraheteahugwiva'ea nehē pe herekoe'ymame nehē. Jesus Cristo'ga pe po ti ga ei emondo ti ġa pe javo.

²⁰ Nane'ymi timbohete Tupana'ga nhandervete'ga avuirama nehē. Amém.

Paulova'ea omondo pa onhi'ġagwera

²¹ Pemondo ti nhinhi'ġa ġa pe nhaporemō – kiroki ġa ojikoty'a Jesus Cristo'ga pavēi. Nhipavēive'ġa omondouka onhi'ġa pe me no nhaneirū'ġa. ²² Avo've'ġa nhaporemō Jesus Cristo'gareheve'ġa omondouka pe me. Kiroki ġa oporavyky huvihavuhu'ga ronga pe César'ga ronga pe – ġa kaitu omondouka onhi'ġa pe me.

²³ Nhandepojykaharete'ga Jesus Cristo'ga tomombyry pe me nhaporemō.

PAULOVA'EA OMOMBE'U COLOSSOSPEVA'EA PE

Carta de Paulo aos Colossenses

1 Jihi ko Pauloramō Jesus Cristo'ga moirūharamo jiporavykyavo Tupana'ga pe Cristo'ga mombe'gwovo. A'ereki nahā Tupana'ga opota.

Kiro ji ikwatijarukari imondouka pe me Timóteo'ga pavēi. Timóteo'ga oko nhaneirū'ga ojikoga ġwaramo Jesus'ga rehe nhande pavēi. ²Ore ja ko pe Tupana'ga remimo'ēhara pejikoga ġwaramo Cristo'ga rehe. Peko pe oreirūa a'ero pepohire'yma Cristo'ga hugwi pejikovo gareheva'ero. Kiro ore ikwatijarukari imondouka pe me perope cidade de Colossos pe.

Kiro ore ei: Nhandervete'ga Tupana'ga ti tomomyry pe me Jesus Cristo'ga pavēi nhandepojykaharete'ga pavēi. Tonoġatu ti ġa pepy'a, oro'e ore.

Onhi'ī Paulova'ea Tupana'ga pe Colossospeva'ea repyga

³Tupana'ga ko nhandepojykaharete'ga ruva'ga Jesus Cristo'ga ruva'ga. Nane'ymi ore nhi'īgi Tupana'ga pe pe ndepyga.

—Ndepyry hete nde, oro'e ore Tupana'ga pe. A'ereki nde erembojiko Colossospeve'ġa Cristo Jesus'ga rehe ġa pokoga, oro'e ore ga pe.

⁴Nahā ore ei ga pe jipi pejikoga kwahavypyagwera jate. A'ereki Epafra's'ga pe mombe'u ore ve. “Colossospeve'ġa ojiko hete Cristo Jesus'ga rehe,” ei ga ore ve. “Oarō hete ġa Tupana'ga remimo'ēhara'ġa nhaporemō. ⁵Nahā Colossospeve'ġa ndekoi. A'ereki ġa e'i: ‘Aerē po ti nhande hoi yvagi pe nhandejupa Tupana'ga pyri nehē,’ ei ġa,” ei ga pe mombe'gwovo ore ve.

Epafra's'ga omombe'u pehoāġwama pe me heikwehe. A'ereki ga omombe'u pyryva'ea a'itituhēva'ea pe me Cristo'ga mombe'uypyrame pe me. A'ea rupi ga ei heikwehe: “Uhura'ja ti Cristo Jesus'ga yvaga hugwi nhande rerogwovo ojupi yvagi pe Tupana'ga pyri nhande jikogame Jesus'ga rehe. Ga omano nhande repyga imombo nhanderekote'varuhua. Pevo ti nhande ruvi Tupana'ga pyri Cristo'ga pavēi avuirama nehē. A'ereki Tupana'ga e'i na,” ei Epafra's'ga pe me imombe'ukatuavo heikwehe.

⁶Omombe'u ga pe me pyryva'ea a'itituhēva'ea Cristo'ga mombe'urame pe me. Na jitehe ġa imombe'umbe'ui koji'ive'ġa pe ġagwyri pe nhaporemō. Henduvame ġa jikogi Cristo'ga rehe okokatuavo ojipe'ġa pe. Nahā pe jikogi ga rehe no pejikovo katu hendukatuypyagwera jate Tupana'ga pyryva pejive. Ikwahavame pe ei: “A'iti tuhē! Tupana'ga pyry hete nhande ve!” pe'e pe.

⁷Epafra's'ga omombe'u Tupana'ga pyryva pe me heikwehe. Oroarō hete Epafra's'ga. Ga ko oporavyky ore ja Jesus Cristo'ga mombe'gwovo. Nahā ga Cristo'ga nhi'īpo'rui pe pokoga oporavykyavo Cristo'ga pe opohire'yma ga hugwi. ⁸Gaha pe mombe'u ore ve. “Oarō hete Colossospeve'ġa Jesus'gareheve'ġa. A'ereki Tupana'ga ra'uva ġa arōheteuka ġa pe,” ei ga pe mombe'gwovo.

⁹Nurā pendekokatua kwahavirē nane'ymi ore nhi'īgi Tupana'ga pe pe ndepyga. Ga pe ore ei: Emombaragwahapavuka ti Colossospeve'ġa pe enhimimbotarimova'ea. Embo'euka ti ġa eja'uva pe tokwaha pa ti ġa nhiremimbotarimova'ea javo, oro'e ore ga pe. ¹⁰A'ero ti ġa ndekokatui nde javijitehe nde mbohoryheteavo jipi nehē. Ojipe'ġa pe ti ġa ndekokatupavi

nehē no, oro'e ore Tupana'ga pe. Nane'ymi koji'i ti ġa nde kwahakwahavi nehē no nahā Tupana'ga opota javo.

¹¹ Ikatu ndeaporoġita popoakahetea ojipe'ġa ndeaporoġita popoakahetea hohe pa, oro'e ore Tupana'ga pe. Ndeaporoġita popoakahetea javijitehe tuhē ti Colossospeve'ġa ndeaporoġita popoakahetea nehē no. A'ero ti nane'ymi ġa nhimomiranami hahya pe onhimonha'ngae'yma nehē no. Hahyrame ġa pe nehē po ti ġa ndoryndoryvamo nehē no, oro'e ore Tupana'ga pe. ¹² Ġa po ti e'i nde ve nehē no: "Apī, ndepyry hete nde." A'ea ti ġa ei nde ve nehē gaha nhandervete'ga javo, oro'e ore Tupana'ga pe. Nahanahā ti ġa ndekokatupavi nehē nde ġa pokogame, oro'e ore Tupana'ga pe.

Pyry nhande ei Tupana'ga pe: Apī, ndepyry hete nde. A'ereki ga nhande momyry nhanderekote'varuhua momboa nhande mongovo ġwemimo'ēharamo. Nurā kojahua'javamo nhande ve kiro gapyryva kwahava ġwaramo. Ga pyri po ti nhande hoi nehē nhandejupa avuirama ojipe'ġa pavēi garemimo'ēhara'ġa pavēi nehē. Pevo ti Tupana'ga pyryhetero nhande ve ġa pe nehē no.

¹³ Nhande rekote'varuhuyppyi Diabo'ga nhi'iġa rendukatuavo ite'varuhuve'ga nhi'iġa rendukatuavo. Nurā ko ypytunahivuhua'javamo nhande ve a'ea rupi. Aġwamo Tupana'ga hendukatuukari nhande ve gwa'ya'ra'ga nhi'iġa ġwemia'nguhetehara'ga nhi'iġa. Nahā Tupana'ga imombigi Diabo'ga nhi'iġa rendukatua ypytunareheve'ga nhi'iġa rendukatua.

¹⁴ Tupana'ga ra'ya'ra'ga nhande mbopiro'yi nhanderekote'varuhua hugwi imomboa omanomo ġwaramo gwekoa reka'voguka. Nurā ga

nohenonhukara'javi Tupana'ga pe nhanderekote'varuhua.

Cristo'ga oko ojipe'ġa hohe pa okoypyavo ġwaramo

¹⁵ Ndihepiagi nhande Tupana'ga.

A'ereki ga ndaha'oi.

Tihepia reki nhande gara'ya'ra'ga Cristo'ga. Cristo'ga ko Tupana'ga javijitehe.

Jypya Cristo'ga oko.

A'ea rupi ko ahā ve vvyakotyva'ea. Ahā ve vvyakotyve'ġa no.

Nurā Cristo'ga reki Tupana'ga rembi-apoa hohe pa okovo ġa nenonde okoypyavo ġwaramo.

¹⁶ A'ereki Tupana'ga oapopavuka Cristo'ga pe yvagipeve'ġa yvagipeva'ea reheve vvyakotyve'ġa ndeheve vvyakotyva'ea reheve.

Oapopavuka ga ga pe aherembiepi-agipyra aherembiepiagipyra'ġa ndeheve aherembiepiagipyre'yma reheve aherembiepiagipyre'yma'ġa ndeheve.

Ga oapopavuka ga pe yvagipeve'ġa nduvihava'ġa ġanduvihavi'ġa ndeheve ipopoakaheteve'ġa ndeheve ipopoakaheteve'ġandehave'ġa ndeheve.

Ġa nhaporemo omondondouka ojipe'ġa ġwemimbotarimova'ea rehe opopoakahetero.

Nahā Tupana'ga oapopavuka ġahā mbat-era reheve toapo pa ti jira'ya'ra'ga ojive javo.

¹⁷ Cristo'ga oko ypy. Aerē ga oapo pa.

Okoji pa garembiapoa ga herekoro ġwaramo.

¹⁸ Cristo'ga rehe nhande jikogi.

Ga ko nhandervihavuhuhete'ga.

Nurā nhande ei ga pe: Ga ko nhaneakaġa.

Xako nhande ganhi'iġa rupi nhandekovo gareheva'ero.

Nurā nhande ei nhandejive: Nhande ko Cristo'ga ra'oa.

Gaha ombopyahu nhandereaporoğita tuhu ti ġa Tupana'ga pyri okovo avuirama nehē javo.

Ga ti nhande mongoi pevo ore momby-tavo nehē.

A'ereki ga okwera'javypy omanoa hugvi omanoa'jave'yma

tako ti ji ġa hohe pa mbatera hohe pa no huvihavuhuhetero javo.

¹⁹ A'ereki a'ea pyri hete Tupana'ga pe garuva'ga pe.

“Toko ti ga ji javijitehe,” ei Tupana'ga.

“Toko ti ga ojipe'ġa hohe pa mbatera hohe pa no ji ja,” ei ga gworygworyvamo.

²⁰ “Oko te'varuhu ġa. Ndapotari ji ġandekote'varuhua.

Pyri ti ga manoi yva rehe ġa ndepya ġa nhaporemo a'ero nehē,” ei ga.

“Ga gwekoa reka'vogukaro ġwaramo omanomo yva rehe ti ji vvyakotyve'ġa ndeaporoğita rerojijyi vvagipeve'ġa ndeaporoğita reheve ġandeaporoğita mohiğatupava nehē.

Nahā ti ji jirekokatuukari ġa pe nehē Cristo'ga manoro ġwaramo, ei Tupana'ga.

Ga gwekoa reka'vogukaro ġwaramo ti ji herojijyipavi vvyakotyva'ea vvagipeva'ea reheve imohiğatupava nehē.

Nahā ti ji jirekokatuukari a'ea pe nehē Cristo'ga manoro ġwaramo,” ei Tupana'ga.

Na tuhē reki. Cristo'ga omano yva rehe. Tupana'ga omohiğatu pa.

²¹⁻²² Pehe Colossospeva'ero ymya'ī peko te'varuhu heikwehe. A'ero napehendupotari Tupana'ga nhi'iġa ga arōe'yma pejkoty'are'yma ga pavēi. Korogwe reki Tupana'ga pendeaporoğita rerojijyi hendukatuuka pe me onhi'iġa gara'yra'ga manoro

ġwaramo. Nahā ga pendeaporoğita mohiğatui ojirekokatuuka pe me. A'ero ga ei pe mombe'gwovo: “Pyri hete ġa. Oko katu ġa. Nahenonha'javi ji ġandekote'varuhua ġa pe. A'ereki mbatera ndojara'javi ġa ndehe.” A'ea ga ei pe ndepiaga.

²³ Penhimomirana ti Cristo'ga mombe'ua reroviaheteavo a'ero pejkoga ga rehe jipi pejipopoakaramo. Taperoviari ti hajiheva'ea. Ymya'ī Cristo'ga mombe'ua renduvame pe jikogi ga rehe heikwehe. Nurā pe ikwahavi javo: “Cristo'ga ti nhande rerohoi ojupi nhande mongovo Tupana'ga pyri avuirama nehē,” pe'e pe herovia. Taperoviapigi ti a'ero!

Vvyakotyve'ġa pe nhaporemo ġa Cristo'ga mombe'ui Cristo'ga ti nhande mongoi Tupana'ga pyri nehē javo. Jihi amombe'u a'ea ojipe'ġa pe no. A'ereki ymya Tupana'ga e'i ji ve: “Eho ti Cristo'ga mombe'gwovo ġa pe,” ei ga ji ve.

Paulova'ea oporavyky pyryva'ea mombe'gwovo

²⁴ Pe Cristo'ga mombe'ua renduva ġwaramo ġa imondoi hahyhetea ji ve. Kiro ji roryroryvamo reki a'ea rehe. Hahyrame ji ve ji ipo'rupavi hahya Cristo'ga py'rovo. Tahahy tuhē ahe ve. Apo'ru pa ji hahya Cristo'ga ra'oa repyga. Gara'oa a'e ko ji ġa pe – kiroki ġa ojiko Cristo'ga rehe.

²⁵ Ymya Tupana'ga ei ji ve: “Ekwahavuka ti ġa pe – kiroki ġa ojiko Cristo'ga rehe. Epoko ti ġa imombe'upava nhinhi'iġa Cristo'ga mombe'gwovo.” A'ea ga ei ji ve pe pokoguka judeus'ġarūiiva'ea pokoguka.

²⁶ Ymyahū Tupana'ga ndokwahavukari ġwembiepiukaripyre'yma ymyahūva'ea pe ahera'yrava'ea pe no. Aġwamo reki ga ikwahavukari ġwemimo'ēhara'ġa pe ġwem-

biepiukariipyre'yma. ²⁷Tupana'ga e'i: "Tokwaha pa ti nhiremimo'ēhara'ğa nehē. Cristo'ga ti topojyka pa vvyakotyve'ğa nhaporemo judeus'ğarūive'ğa vehevi nehē. Ğa pojkarama ti ga ğa nderuri ojupi ğa mombytavo ji pyri avurama opyryvamo ğa pe nehē, ei ga. A'ea ji akwahavuka pota," ei Tupana'ga. "A'ea ko nhirembiepiukariipyre'yma ikatukatuhetea," ei ga ikwahavuka ğwemimo'ēhara'ğa pe.

²⁸Nurā Cristo'ga ore oromombe'u ğa pe nhaporemo ğa momoranduva pekwaha ti Cristo'ga jawo. Nahā ore ga kwahavukari ğa pe ğanağanani. Ğa mbo'ekwahapava ore ğa mbo'ekatupavi Cristo'ga rehe tojiko hete ti ğa Cristo'ga rehe okokatuheteavo jawo. Nahā ore ğa mbo'ekatui. A'ereki ore oro'e: Tikatu hete ti ğa Tupana'ga rovai pyteri pe Tupana'ga nhi'iğa kwahaheteavo Cristo'ga jikoty'aro ğwaramo ğa pavēi. ²⁹Nurā jihi no ji aporavyky hete Cristo'ga mombe'gwovo Cristo'ga popoakara po'ruavo ga ji mbopopoakahetero ğwaramo.

2 Aporavyky hete ji nhi'ağataramo pe ndehe takwahavuka ti ji ğa pe Tupana'ga nhi'iğa jawo. Jiporavykya pe pekwaha. Aporavyky hete ji nhi'ağataramo Laodicéiapeve'ğa ndehe no – kiroki ğa ojiko Cristo'ga rehe onhimonono'oğa pevo tihendu Tupana'ga nhi'iğa jawo. Ojipe'ğape'ğa pe Jesus'gareheve'ğa pe ti ji takwahavuka ganhi'iğa no. Ğa nhaporemo ndajirepiagi ve jira'oa kwahave'yma. Pe nhaporemo ndajirepiagi ve no.

²Nhi'ağata ji pe ndehe ğa ndehe no jiporavykyheteavo tokoveveuhua'javyme ti ğa jawo. Jiyvyteri pe ji ei ipota pe me ğa pe no: Tonhoarō hete ti ğa ovy'a ojogwehe. Tokwaha ti ğa a'itituhēva'ea. Po ğa a'itituhēva'ea kwahavi, a'ero koji'i ti ğa Tupana'ga rembiepiukariipyre'yma'ga kwahahetei

tuhē nehē. Garembiepiukariipyre'yma'ga ko Cristo'ga tuhē. A'ea nhaporemo ji apota jawo jijapyakavo pe ndehe ğa ndehe no jiporavykyavo. ³Ikatu hete Tupana'ga rembikwahava. Omombaragwaha pa ga. Onhimi nhande ve garembikwahava. Cristo'ga jate okwahavuka pa garembikwahava.

⁴A'ea ji ei pe me pekwaha ti jawo. Nurā ti pe napenhimoandyandjukari ojipe'ğa pe ğa imombe'urame hajihea pe me nehē. Ikatu po pe me ğa nhi'iğaturame o'mbero. Tapenhimoandyandjukari ti ğa pe, a'e ji pe me. ⁵A'ereki jireaporoğita oko pe pyri ji rekoeymame pe pyri. Ikwahava pendekoa ji roryroryvamo. A'ereki pe peko katu pejohupe pejiko-heteavo Cristo'ga rehe penhimboitavo.

Nahanahā nhande xajikoty'a Cristo'ga pavēi

⁶Pejiko pe Cristo Jesus'ga rehe heikwehe imomboruka pejikote'varuhua gaha ko nhanderuvihavuhuhetero jawo. Na jitehe ti pejiko jitehe ga rehe xako katu ti nhandejikoty'a ga pavēi jawo. ⁷Nane'ymi ti peko Cristo'ga rehe pepohire'yma ga hugwi. Koji'i ti peko katu hendukatuavo ganhi'iğa. Koji'i ti pejiko hete ga rehe pejikoty'a ga pavēi. A'ea rehe Epafra's'ga pe mbo'ei heikwehe nahanahā ti peko jawo. Nane'ymi ti pe'jipe'ji Cristo'ga pe: "Ndepyry hete tuhē nde nhande ve." A'ea ti pe'ji.

⁸Penhimboko'i ti pejjijupa. Tapenhimoandyandjukari ti ojipe'ğa pe. Ğa ğwendukatuuka pota pe me onhi'itehea pe mbopohipota Cristo'ga hugwi. Imombe'gwovo o'mbea ğa nhi'iğatui pe me onhi'iteheavo pe moandyandyipota. A'ea ğanemboypy tuhē ombojihu ojapyakateheavo gwakypwepohara'ğa mbo'eavo hehe. "Nahanahā vyva hako yvaga pavēi po rimba'e," ei ahe. "Nahanahā ti xako," ei ahe gwakypwepohara'ğa mbo'eavo.

Na rūi Cristo'ga remimbo'ea. Taphimoandyandyjukari ti ġa pe a'ero. Cristo'ga hugwi ti taphimbopohirikari ġa pe. ⁹Uvame yvya koty okovo Cristo'ga gwepiuka pa nhande ve Tupana'ga rekokatua gareaporoġita. A'ereki ga oko Tupana'ga javijitehe. ¹⁰Nurā pe pavēi Cristo'ga jikoty'aro ġwaramo Tupana'ga jikoty'ari pe pavēi no. Tupana'ga pendeaporoġita mbopyahui tuhē pe mboheaporoġitakatukatuavo pe pokopava pe monhimomiranambava. Pyry hete pa pe me a'ero pe jikoty'aro ġwaramo Cristo'ga pavēi. Yvagipeve'ġa nduvihava'ġa Tupana'gapyrive'ġa nduvihava'ġa omondondouka ġa ġwemimbotarimova'ea rehe opopoakahetero gwuvihavamo. Diabo'gapyriva'ea anhaġa omondondouka ojipea anhaġa ġwemimbotarimova'ea rehe opopoakahetero gwuvihavamo no. Cristo'ga ki a'e te oko ġa hohe pa a'ea hohe pa no nhandervihavuhetero.

¹¹Judeus'ġa okytiuka gwa'yra'ġa nakwanhapi'ria ġahā koi Tupana'gareheve'ġa kiro javo. Cristo'ga ki a'e te omanoro ġwaramo yva rehe omombo hete pendekote'varuhua ġahā koi jireheve'ġa kiro javo. “Tokote'varuhupotara'javyme ti ġa a'ero kiro,” ei ga omanomo pe ndepyga. Nahā ojikoty'aro pe pavēi Cristo'ga pendeaporoġitatiruahūa mombigi pe jikogame ga rehe.

¹²Penhimobatizaukarama pe ei a'ero: “Ymyahū Cristo'ga omano tamombo ġandekote'varuhua javo. A'ero ġa ga tymi. Omanorame Cristo'ga omombo jirekote'varuhua ji hugwi. Ga jikoty'aro ġwaramo ji pavēi jireaporoġitatiruahūa opi a'ero.” Nahā pe ei penhimobatizaukarama. A'ea rupi pe ei no: “Tupana'ga ombogwera Cristo'ga gamanoa hugwi ga mbopyahuavo. Na jitehe

Cristo'ga pavēi nhande jikoty'aro ġwaramo Tupana'ga nhandereaporoġita imbopyahui opopoakara pyvō. A'ereki nhande xajiko Tupana'ga popoakara rehe,” pe'e pe penhimobatizaukarama.

¹³Ymyāī pendeaporoġita ndipyahui ve heikwehe. A'ea rupi Tupana'ga pe pe peko omanove'ġa ja a'ero. A'ereki ga e'i: “Ji ve ko ġa ambotehea imombigukare'yma ġwaramo gweaporoġitatiruahūa. Ji ndajikoty'ari ġa pavēi a'ero. A'ereki ġa okote'varuhu,” ei Tupana'ga.

Aġwamo Tupana'ga ombopyahu pendeaporoġita imombo pendekote'varuhua nhaporemō Cristo'ga jikoty'aro ġwaramo pe pavēi. Ymyahū Tupana'ga ombogwera Cristo'ga gamanoa hugwi ga mbopyahuavo. Na jitehe Tupana'ga pendeaporoġita imbopyahui.

¹⁴Ymya nhande nihendukatui ġa Tupana'ga nhi'ġa mombe'urame nahanahā ti ahe toko katu javo. Emo Tupana'ga ohy reki nhanderekote'varuhua mbojaragwera. A'ereki Cristo'ga omano yva rehe nhanderekote'varuhua mombo. Nurā Tupana'ga ei: “Ndatekwava'javi ġandekote'varuhua mbojaragwera rehe kiro,” ei ga.

¹⁵Omanomo Cristo'ga imombigi Diabo'gapyriva'ea popoakara anhaġa ojipea anhaġa ġwemimbotarimova'ea rehe ipopoakaheteve'ea ipopoakaheteve'earheve'ea pavēi. Ipopoakara mombigipyra Tupana'ga hepiukapavi tuhē ojipe'ġa pe Cristo'ga mbojirovia a'ea rehe.

¹⁶Nurā ti taphimbo'eukari ojipe'ġa pe ha'oa rehe. A'ereki ġa e'i jupe: “Ġwiġwia ahe ndo'ui. Ġwiġwia ahe to'u.” Tyhya pe ġa ei: “Ġwiġwia ahe ndo'ui. Ġwiġwia ahe to'u.” Ġa e'i: “Tokwaku ahe toryva aporame ano nanani. Toapo ahe toryva jahya porame no ik-

wakuva. Nahanahā ahe toko sábadó rupi ikwakuva,” ei ġa.

A'ea rehe nhaporemo tapen-himbo'eukari ti ġa pe. ¹⁷ Ġanemimbo'ea nhaporemo ko aere'íva'ea ra'angava nahanahā ti Cristo'ga rurame javo. Okorame ġanemimbo'ea rehe ahe ikwaha'vi aerēva'ea pyry hete ti nehē javo. Ahe ndokwahapavi reki. Ġanemimbo'ea rehe ndatekwava'javi kiro. A'ereki Cristo'ga tuhē uripe reki. Nurā ojikogame ga rehe ahe ikwahahetei tokoa'javyme ti ahe ġanemimbo'ea rupi a'ero javo.

¹⁸ Taperoviari ti ga – kiroki ga e'i tehe: “Ji ko ako tehe. Nanhimbohetei ji. A'ea ti ahe te'i ji pavēi,” e'i tehe ga. “Tombohete ti ahe Tupana'gapyrive'ġa yvagipeve'ġa okoteheavo ġa ko jiruvihavuhete'ġa javo. Nahā ti xa'e,” ei ga ikwahave'yma. “Ahepia ji yvagipeve'ġa,” ei ga o'mbero. Omoandyandi pota ga ahe jilhi akwaha hete javo tehe. Ndokwahavi reki ga onhimboheteavo. Gareaporoġita tiruahū. Taperoviari ti ga. Ganhi'iġa rupi pe ndekorame ga ndogwerekoukari pe me pyryva'ea Tupana'ga hugwi. ¹⁹ Nanongara'ga ndojikoty'ari Cristo'ga pavēi okoe'yma ganhi'iġa rupi.

Nhandejikoty'aro ġwaramo Cristo'ga pavēi ga pe nhande xa'e nhaneaka-ġa. A'ereki Cristo'ga ko nhanderuvihavuhete'ga. Ganhi'iġa rupi nhandekovo ġwaramo xa'e nhande: Nhande ko Cristo'ga ra'oa nhandejikoga Cristo'ga rehe. Nane'ymi Cristo'ga nhaneakaġamo nhande pokopokogi nhande monhim-bopopoaka nhande mbojogwerekokatu-avo. Nahā Cristo'ga nhande pojykai hendukatuuka nhande ve Tupana'ga nhi'iġa.

²⁰ Cristo'ga omano tamombo ġandekote'varuhua javo. Nurā Cristo'ga pavēi pe jikoty'aro ġwaramo pendeaporoġitatiruahūa opi. Nurā

pe ndekoi ojipe'ġa ja rūi avo yvya koty ġandeaporoġitatiruahūrame. A'ereki nahā ġanemimbo'ea e'i: “Nahanahā yvya hako yvaga pavēi po rimba'e. Nahanahā ti ahe toko,” e'i ġanemimbo'ea. Peko pe ġa ja rūi. Maranameuhū pe ndekopotara'javi ġanemimbo'ea rupi naerū? Tapekoa'javi hehe. ²¹ E'i: “Topyhygyme ti ahe ġwiġwia mbatera. To'uyme ti ahe tahepia javo. Topokogyme ti ahe hehe,” e'i ġanemimbo'ea. ²² A'ea nhaporemo opa ahe i'urame. Kiroki opa ahe i'urame – a'ea pe nhaporemo ġanemimbo'ea e'i. A'ereki nanongara rehe ko ġa ojapyaka avo yvya koty. A'ea ko ġanemimbo'ea.

²³ Ojipe'ġa ġanemimbo'ea renduvypyrame po ġa ei: “Pyry ġanemimbo'ea. Okwaha hete ġa Tupana'ga mboheteavo,” e po ġa. Ikwahave'yma ġa ei a'ea ġanemimbo'ea renduva. Tiruahū reki ġanemimbo'ea. A'ereki ġwemimbotarimova'ea rehe ġa oko nahanahā ahe ombohete Tupana'ga javo. Tupana'ga mbohete tehe reki ġa. Tupana'ga remimbotarimova'ea rehe rūi ġa ndekoi.

Ġanemimbo'ea renduvame po ġa ei: “Pyry ġanemimbo'ea ġa erame: ‘Ahe nonhimbohetei hamo’,” e po ġa.

Ndapyryvi reki ġanemimbo'ea. A'ereki ġa onhimbohete reki javo.

Ġanemimbo'ea renduvame po ġa ei: “Pyry ġanemimbo'ea ġa erame: ‘Ojipeji-pea pe ahe tonhimomirana onhimondoheteavo onhi'iġa rupi. Ahe ndo'ui ġwiġwia ojipea no.’ Nahanahā ġanemimbo'ea pyryva'ea,” e po ġa henduva.

Tiruahū reki ġanemimbo'ea. A'ereki a'ea rupi okorame ahe nonhia'ngukatui ojirekokatue'yma. A'iti a. Ndatekwava'javi ġanemimbo'ea rehe. A'ereki ġanemimbo'ea nomombigi aherekote'varuhua.

**Nhandereaporoğitatiruahūa;
nhandereaporoğitapyahua**

3 Tupana'ga ombogwera Cristo'ga gamanoa hugwi ga mbopyahuavo. Na jitehe pe pavēi Cristo'ga jikoty'aro ġwaramo Tupana'ga pendeaporoğita mbopyahui. Pepota ti pyryva'ea yvagi pe Tupana'ga pyri a'ero. A'ereki pevo Cristo'ga oapy Tupana'ga pyri Tupana'ga johukoty rūi okovo nhanderuvihavuhetero. ²Penhimbovy'a ti pyryva'ea rehe yvagipeva'ea rehe. Yvyakotyva'ea rehe rūi ti penhimbovy'a. ³A'ereki pendeaporoğitatiruahūa opi. Omanorē omanove'ğa nonhimbovy'ara'javi yvyakotyva'ea rehe. Omanove'ğa ja pe napenhimbovy'ara'javi yvyakotyva'ea rehe pendeaporoğitatiruahūa pigirē. Pe pavēi Cristo'ga jikoty'aro ġwaramo pendeaporoğitapyahua hekokatui yvagi pe Tupana'ga pyri Cristo'ga pavēi. Pevo Tupana'ga pendeaporoğitapyahua rereko katu pe me Cristo'ga reheve. ⁴Cristo'ga pavēi nhandejikoty'aro ġwaramo nhande reaporoğitapyahuro nhandekovo. Aerē po ti Cristo'ga ukwahavamo ua'java nehē. A'ero ti pe ukwahavamo ga pavēi gakatukatua rerekovo nehē.

⁵Nurā pemombi hete ti penhimbotarimova'ea ite'varuhuva'ea pejipygwa'jave'yma hehe. Tapeperkoa'javi ti penhimbireko'ğarūive'ğa. Tapeakwahave'ymuhūa'javi ti ġa nderekote'varuhua'jave'yma. Tapepotaruhua'javi ti ġa. Tapepotate'varuhui ti. Tapepotaruhua'javi ti ojipe'ğa apoa. A'ereki nahā pe ġambatera arō Tupana'ga arōa hohe. ⁶Kiroki ġa nahā oko te'varuhu pota okoe'yma Tupana'ga nhi'iğa rehe – ġa ndehe Tupana'ga onhimonha'nga. ⁷Ġa ja pehe peko te'varuhu no heikwehe.

⁸Ağwamo ti tapekote'varuhua'javi! Ağwamo ti pepohi pejikote'varuhua hugwi a'ero. Tapenhimonha'ngaa'javi ti. Tapenhimboahiva'javi ti. Tapetiruahūa'javi ti. Tapembotegwetea'javi ti ojipe'ğa. Tapenhi'ite'varuhua'javi ti ojipe'ğa pe. ⁹Tape'mbea'javi ti pejohupe. A'ereki pe pepohi pejeaporoğitaymyana hugwi pejikote'varuhua'jave'yma.

¹⁰Pendeaporoğita ipyahu ağwamo. A'ereki ymya'i Tupana'ga ombopyahu pendeaporoğita pejikoga ġwaramo Cristo'ga rehe. Nane'yimi Tupana'ga pendeaporoğita mbopyahua'jaa'javi koji'i ti ġa toko ji ja ji kwahaheteavo javo.

¹¹Ġa ndokoa'javi nhande ve ojoatyatyvive'ğa Tupana'ga nhandereaporoğita mbopyahurame. Nurā xa'ete'varuhuyime ti ojohupe orepyry ore pe hohe jave'yma. Judeusramo toro'ete'varuhuyime ti pe me judeus'ğarūiva'ea pe. Judeus'ğarūiva'ero tape'ete'varuhui ti ore ve judeusva'ea pe. A'ereki nhande ojo'ja judeusva'ea judeus'ğarūiva'ea pavēi Tupana'ga nhandereaporoğita mbopyahurame. Xa'ete'varuhuyime ti ojohupe orepyry ore pe hohe jave'yma.

Po nhande tikytiuka nhanerakwanhapira nhande ko Tupana'gareheva'ero kiro javo, xa'ete'varuhuyime ti ojikytiukare'ÿve'ğa pe. Po nhande ndiajikytiukari, xa'ete'varuhuyime ti ojikytiukave'ğa pe. A'ereki nhande ojo'ja nhandejikytiukava'ea nhandejikytiukare'ÿva'ea pavēi. A'ereki Tupana'ga nhandereaporoğita mbopyahu. Nhande ojo'ja pa: nhandegwyripeve'ğa nhandegwyripeve'ğarūive'ğa pavēi, nhande'jave'ğa hajiheve'ğa pavēi, ipiro'ye'ÿve'ğa ġa pavēi – kiroki ġa oporavyky ojive jate ipiro'yve'ğa.

Ġa nhaporemo ojoatyatyvive'ğa nhaporemo ndokoa'javi ağwamo

nhande ve. A'ereki nhande ojo'ja pa Tupana'ga nhandeaporoḡita mbopyahurame. Cristo'ga rehe jate nhande xanhimbovy'a. Ga jate nhande hohe pa nhanderuvihavuhhetero. Ga nhande pojyka pa.

¹²⁻¹³Nurā pejikovo Jesus'gareheva'ero ti peko katu. A'ereki Tupana'ga oko hete pe ndehe pe arōheteavo. Ga pe mo'emo'ē toko ti ḡa Jesus'gareheva'ero okokatuavo javo. Pejoporogwety po ti pe hamo hahyrame pe me nehē. Pepyry ti pejohupe. Tapenhimbohetei ti. Penhimoḡatyrō ti. Penhimomirana ti penhimonha'ngae'yma pejikokatuavo pejohupe. Ojipe'ga rekote'varuhurame nde ve terehenonha'javi garekote'varuhua ejive. Nahā ti tapehenonha'javi pejikote'varuhua pejohupe. A'ereki imomborirē Cristo'ga nohenonha'javi pendekote'varuhua. Na jitehe ti tapehenonha'javi pejikote'varuhua pejohupe.

¹⁴Koji'i ji ei pe me: Penhoarō hete ti no. Penhoarōheterame ti pe peko pa Tupana'ga ja. A'ea ga opota.

¹⁵Tupana'ga pe mbojogwereco katu. A'ero ti pejikokatuavo pejohupe pejeaporoḡita katu nahanahā nhande rekoi javo. A'ea Tupana'ga opota. Ymyahū ga pe mo'emo'emba Jesus'gareheva'ero ḡa ti tojogwereco katu pa javo. Pe'ji ti Tupana'ga pe: “Ndepyry hete nde ore ve!” A'ea ti pe'ji ga pe.

¹⁶Nane'yimi pejapyaka hete ti Cristo'ga remimbo'ea rehe nhaporemo ikwahaheteavo garemimbo'ea toki hete pevyteri pe ikwahyeteavo pe mombyrymbyryva pe mbo'embo'eavo. Penhombo'embo'e ti hehe penhomomoranduva. Penhimby'yi ti pehendu katu ti Cristo'ga nhi'iḡa javo. Penhimby'yi ti Tupana'ga nhi'iḡa mombe'gwovo Jesus'ga mombe'gwovo

no imombe'gwovo ḡandekokatua ḡanemimombyryva nhande ve. Nahanahā ti penhimby'ymby'yi Tupana'ga pe ga mboheteavo ga rehe pejoryjoryvamo.

¹⁷Cristo Jesus'gareheva'ero ḡwaramo ti peko katu pejikovo ganhi'iḡa rupi peporavykyrame. Peko katu ti penhi'iḡame. Pendekoa rupi nhaporemo ti peko katu jipi ga mboheteavo penhinhi'iḡa Tupana'ga pe. “Ndepyry hete nde, Apī,” pe'ji ti ga pe. “Aḡwamo pyry hete ore ve. A'ereki nde orerekote'varuhua momboruka Jesus'ga manoro ḡwaramo ore ve. Ga ko orepojykaharete'ga ore pokoga a'ero.” A'ea ti pe'ji Tupana'ga pe nhanderuvete'ga pe.

Ḡanembireko'ḡa; ḡanongapypeve'ḡa

¹⁸Kunhano peko ti penhimbireko'ḡa nhi'iḡa rehe pejikoty'aro ḡwaramo Cristo'ga pavēi.

¹⁹Akwaimba'ero pearō hete ti penhimbireko'ḡa nderekokatuavo ḡa a'nguavo penhimonha'ngae'yma ḡa ndehe.

²⁰Tay'riro pehendu katu ti pejuva'ḡa nhi'iḡa penhy'ḡa nhi'iḡa reheve. A'ereki nanongara rehe Cristo'ga onhimohē.

²¹Ḡanduvamo tapemonhimonha'nganha'ngaukari ti peja'yra'ḡa pejihe ja'javo ḡa pe ḡa mbo'erame ḡa monhimomboaka. Pe ḡa monhimonha'ngaukarame po ti ḡa okoveveuhu okoteheavo nehē ore ndorokwahavi hete javo.

²²Ojipe'ḡapyryva'ero ipiro'ye'yva'ero pehendu katu ti ḡanhi'iḡa penhimboporavykyve'ḡa nhi'iḡa ḡa nhi'ipo'rupava. Peko ti ojipe'ḡa ja rūi. Opojykahara'ḡa gwepiagame ḡa oporavyky katu tianembohete ti ḡa javo. Ḡa gwepi-age'ymame ḡa ndoporavykyi a'ero. Peko ti ḡa ja rūi. Pejipojykahara'ḡa pejepiagame ti peko ḡanhi'iḡa rupi. Ḡa

pejepiage'ymame ti peko ġanhi'iġa rupi jitehe pejiporavykykatuavo. Cristo'ga rendukatuavo ġwaramo pejeaporoġita katu ti xaporavyky katu tuhē ti nhandepojyakahara'ġa pe javo.

²³Peoporavykyrame ti pejirokwa jipi peporavykykatupota pejikokatuavo pejoryjoryvamo. Penhi'iġame

ti pejirokwa jipi pejikokatuavo pejoryvamo. Pejiko rupi nhapremo ti pejirokwa jipi. Pe'ji ti pejiyvyteri pe: "Nhandeporavykykatuame nhandepojyakahara'ġa pe ġa pokoga, Cristo'ga pe tuhē nhande xaporavyky katu ga pokoga," pe'ji ti. ²⁴"Cristo'ga nhandepojyakaharete'ga, gaha ti nhande reroho yvagi pe pevo nhande mongovo Tupana'ga pyri avuirama nehē." A'ea ti pe'ji pejiporavykykatuavo. Na tuhē ti ga okwepy katu pe me. A'ereki Cristo'ga pe tuhē pe peporavyky nhandepojyakaharete'ga pe.

²⁵Tapeporavykyte'varuhui ti. A'ereki ojo'ja vvyakotyve'ġa ndekoi Tupana'ga pe. Kiroki ġa oko te'varuhu – ġa pe nhapremo ti ga ei peko te'varuhu pe javo nehē.

4 Ġapojyakaharamo pemondo katu ti pejipyrive'ġa pe pejikokatuavo ġa pe. A'ereki pe pereko pepojyakahara'ga no. Ga ko Tupana'ga. Ga oko yvagi pe pepojyakaharetero pendekoa repiapava. A'ea ikwahavame ti pereko katu pejipyrive'ġa.

Koji'i Paulo'va'ea omoġita Colossospeva'ea

²Penhi'i ti Tupana'ga pe jipi. Pejirokwa ti penhinhi'iġa ga pe. Pe'ji ti ga pe no: "Ndepyry hete nde ore ve."

³Ji Cristo'ga mombe'urame ojipe'ġa ji mondo cadeia pype tomombe'ua'javyme ti ga Cristo'ga javo ikwehe'i. A'ea pype ji reko i aġwamo. Penhi'iġame Tupana'ga pe ti pe'ji: "Ymyahū ahe ndokwahavi ve Cristo'ga nerembiepiukaripyre'yma'ga.

Aerē nde ga kwahavuka pota vvyakotyve'ġa pe. Marā po ti Paulo'ga ga mombe'ui? A'ereki tegwete ġa pe imombe'uhava kiro. Ekwahavuka ti ġa pe tomombe'u ġa ga ojipe'ġa pe." A'ea ti pe'ji Tupana'ga pe ore repyga. ⁴Pe'ji ti Tupana'ga pe: "Epoko ti Paulo'ga ġa mbo'ekatukatuuka ga pe nenhi'iġa rehe. A'ero ti ġa ikwahahetei Cristo'ga mombe'ua." A'ea ti pe'ji Tupana'ga pe. Ji ambo'e katu po ġa hamo.

⁵Kiroki ġa ndojikogi Cristo'ga rehe – ġapyteri pe ti peko katu katu ikwahava te'ite'varuhuyme ti ġa nhande ve javo. Pemombe'umbe'u ti Cristo'ga ġa pe jipi. ⁶Penhi'iġatu ti ġa pe pejikokatuavo ġa pe hendupotaruka. A'ero ti pe ġa pokokwahavi ikwahavuka ġa pe nanani nehē.

Mbapavamo Paulo'va'ea okwatija Colossospeva'ea pe

⁷Tíquico'ga ti ji mombe'upavi pe me nehē nahanahā Paulo'ga reko i javo. Ga ko nhaneirū'ga ojikoga ġwaramo Cristo'ga rehe. Oroarō hete ore ga. Oko hete ga Tupana'ga nhi'iġa rupi. Orojiko ore Tíquico'ga rehe a'ero. Ji pavēi ga oporavyky katu nhandepojyakaharete'ga pe Cristo'ga pe ga mombe'gwovo.

⁸Kiro ti ji Tíquico'ga mondoukari pe pyri nehē tomombe'u ti ga pe me jirekoa javo. Nahā ti ga pepy'a noġatui pe mbohoryva'java nehē. Tokwaha ti ga pendekoa no. ⁹Pendeheve'ga Onésimo'ga ti ji amondouka pe pyri nehē no Tíquico'ga rupi nehē. Onésimo'ga ko nhaneirū'ga no ojikoga ġwaramo Cristo'ga rehe. Oroarō hete ore ga. Oko hete ga Tupana'ga nhi'iġa rupi. Orojiko ore Onésimo'ga rehe a'ero. Tíquico'ga Onésimo'ga pavēi ġa memei ti omombe'u pa pe me nahanahā Paulo'ga ndekoi javo.

¹⁰Aristarco'ga omondouka onhi'iġa pe me. Ga ko cadeia pype kiro ji pavēi. Marcos'ga omondouka onhi'iġa pe me no. Ga ko Barnabé'ga rendyrahēa ra'yra'ga.

Ga rurame pe pyri ti pejoryjory ga rehe imondovo ga pe, a'e jipe ko ji pe me. A'ea ji ea'javi kiro pe me. ¹¹ Josué'ga omondouka onhi'íga pe me no. Ga pe nhande ei Justo. A'ereki ga pyry hete. Aristarco'ga Marcos'ga pavēi Josué'ga pavēi – ģa ko judeusramo oko ojikoga Cristo'ga rehe. Ga jate judeusramo oporavyky avo ji pavēi toko ti Tupana'ga yvyakotyve'ģa nduvihavuhuhetero javo. Ğahã onogaťu jipy'a ji pokoga.

¹² Pendeheve'ga Epafras'ga omondouka onhi'íga pe me no. Oporavyky ga Cristo'ga pe ga mombe'gwovo ojipe'ģa pe. Nane'ymi ga nhi'inhi'ihetei Tupana'ga pe pe ndepyga. Tupana'ga pe ga ei jipi: “Epoko ti Colossospeve'ģa,” ei ga Tupana'ga pe. “Nurã ti ģa jikohetei Cristo'ga rehe opohire'yma ga hugwi okokatuheteavo nehẽ. A'ero ti ģa ikwahapavi tuhẽ neremimbotarimova'ea nde nhi'ípo'rupava,” ei ga Tupana'ga pe jipi. ¹³ A'iti a. Ojirokwa hete ga javo Tupana'ga pe pe ndepyga jipi ojipeva'epeve'ģa ndepyga cidadespeve'ģa ndepyga no Laodicéiapeve'ģa Hierápolispeve'ģa. Garemimbotarimova'ea pe me ji akwaha.

¹⁴ Lucas'ga omondouka onhi'íga pe me. Ga ko ore pohano okovo oreremi-arõhetehara'ga. Demas'ga omondouka onhi'íga pe me no.

¹⁵ Pemombe'u ti nhaneirũ'ģa pe – kiroki ģa oko cidade de Laodicéia pe. Ğa ko nhaneirũ'ģa ojikoga ģwaramo Cristo'ga rehe. Ğa pe ti pe'ji Paulo'ģa omondouka onhi'íga pe me javo.

Pemombe'u ti Ninfa'ga pe no Paulo'ģa omondouka onhi'íga nde ve javo. Ğa pe no – kiroki ģa ojatyka Ninfa'ga ronga pe tihendu Tupana'ga nhi'íga javo – ģa pe ti pemombe'u no.

¹⁶ Pemonhi'ĩ ti pejuhpe nhirembikwatijarukara tihendu ti Paulo'ga nhi'íga nhandejive javo. Imonhi'igirẽ nhirembikwatijarukara ti pemondo cidadepeve'ģa pe Laodicéiapeve'ģa pe. Tohendu ti ģa nhinhi'íga pe me no. Akwati-jaruka ji ojipea nhinhi'íga mondovouka Laodicéiapeve'ģa pe oji'i. Imonhi'igirẽ ojohupe tomondo ti ģa pe me tomonhi'ĩ ti ģa ojohupe javo. Pemonhi'ĩ ti a'ero pe-johupe ikwahava nhinhi'íga ģa pe.

¹⁷ Pe'ji ti Arquipo'ga pe: “Cristo'ga nhandepojoykaharete'ga ko e'i nde ve raikwehe: ‘Nahanahã ti ji nhi'ípo'ru pa,’ e ko ga nde ve raikwehe. Enhi'ípo'ru pa ti ga a'ero.” A'ea ti pe'ji Arquipo'ga pe.

¹⁸ Ji tuhẽ kiro ikwatijari jipovo inoĝa nhinhi'íga imondovouka pe me. Tapemokan'hymi ti jirekoa cadeia pype.

Kiro ji ei: Tomombyry ti Tupana'ga pe me, a'e ji.

PAULOVA'EA OMOMBE'UYPY TESSALÔNICAPEVA'EA PE

*Primeira Carta de
Paulo aos Tessalonicenses*

1 Três ore rekoï ikwatijaharamo pe me: Jihi Pauloramo Silas'ga pavēi Timóteo'ga pavēi. Kiro ore ikwatijarukari imondovouka pe me cidade de Tessalônica pe – perope peko Tupana'gareheva'ero nhandervete'gareheva'ero pejikovo Jesus Cristo'gareheva'ero nhandepojykaharete'gareheva'ero.

Kiro ore ei: Nhandervete'ga Tupana'ga ti tomomyry pe me Jesus Cristo'ga pavēi nhandepojykaharete'ga pavēi. Tonoġatu ti ġa pepy'a, oro'e ore pyryva'ea pota pe me.

Ojiko Tessalônicapeva'ea Tupana'ga rehe okokatuavo

²Oronhi'igame Tupana'ga pe ore ei jipi:

—Ore roryryvamo Tessalônicapeve'ġa ndehe nhaporemō. A'ereki nde ġa mombyry. A'ero ore ei nde ve: Ndepyry hete nde. A'ea ore ei Tupana'ga pe.

³Noromokan'hymi ore pendekoa Tupana'ga nhi'igā rupi. A'ea mombe'gwovo ore ei ga pe:

—Tessalônicapeve'ġa oporavyky Jesus'ga mombe'gwovo ġa pe, oro'e ore ga pe pe mombe'gwombe'gwovo jipi. A'ereki ġa ojiko nde rehe, oro'e ore. Oarō hete ġa ojikotyve'ġa nhaporemō. Nurā ġa ġa pokopokogi ġa nderekokat-uavo. A'ereki ġa nde arō hete, oro'e ore Tupana'ga pe. Onhimomirana ġa mbatera rahya pe opohire'yma nde hugwi orepojykaharete'ga rura pota jipi Jesus Cristo'ga rura pota, oro'e ore

Tupana'ga pe nhandervete'ga pe pe mombe'gwombe'gwovo jipi.

⁴Oreirūa ko pe. Tupana'ga pe mo'emo'ē ojive pe arōheteavo. A'ea ore orokwaha. ⁵Noronhi'itehei ore pe me pyryva'ea mombe'urame Jesus Cristo'ga mombe'urame ikwehe'i. A'ereki Tupana'ga ra'uva ore moirū. Gara'uva gweroviaruka pe me a'ero oreremimombe'ua. Imombe'urame pe me ore ei oroyvyteri pe: Tupana'ga ore pojykai ore moiruamo heroviaruka ġa pe, oro'e ore. A'ereki pe pekwha orerekokatugwera ore ruvame pe pyri. Nahā ore rekoï tojiko ti Tessalônicapeve'ġa Jesus'ga rehe javo ikwehe'i. ⁶Oro pe, Tupana'ga nhi'igā renduvame orereaporōġita rupi pe hoi ikwehe'i. Jesus Cristo'ga reaporoġita rupi pe hoi. Ojipe'ġa jigwarairame vehevi pe ndehe pe heroviari oreremimombe'ua pendoryndoryvamo. A'ereki Tupana'ga ra'uvapyryva pe mbohory.

⁷A'ero Jesus Cristo'gareheve'ġa – kiroki ġa u Macedôniapeve'ġa gwyrī pe Acaiapeve'ġa gwyrī pe no – pemombe'ua renduvame ġa epavi: “Xako ti Tessalônicapeve'ġa javijitehe,” ei ġa.

⁸Pevove'ġa jate rūi okwaha pejikoga Tupana'ga rehe. A'ereki ġa pe mombe'umbe'u pa irupeve'ġave'ġa pe. A'ero ġa henduvi Jesus Cristo'ga mombe'ua. A'ereki ġa pe nhaporemō ġa omombe'u nahanahā Tessalônicapeve'ġa jikogi Tupana'ga rehe javo. Nurā ore noromombe'ui a'ea ġa pe. A'ereki ġa okwahapavipe.

⁹Ġa tuhē omombe'u orehoa pe pyri. Ġa e'i: “Nahanahā Paulo'ga Jesus Cristo'ga mombe'ui Tessalônicapeve'ġa pe Silas'ga pavēi Timóteo'ga pavēi no ohorame cidade de Tessalônica pe heikwehe,” ei ġa. “Hendukurame ġanemimombe'ua Tessalônicapeve'ġa

herojijyjyji ojeaporoğita imondovo imohina Tupana'ga rehe. Opohi ġa ġwemimbohetchara hugwi ha'angava hugwi a'ero," ei ġa. "Avuiramave'ga rehe Tupana'ga rehe ġa jikogi ga nhi'ipo'ruavo a'itituhēve'ga nhi'ipo'ruavo," ei ġa. ¹⁰ "Ġa Tupana'ga ra'ya'ga rura pota tuhu ti ga nhande koty yvaga hugwi javo Jesus'ga," ei ġa pe mombe'gwombe'gwovo. Gaha Tupana'ga ga mbogwera gamanoa hugwi. Jesus'ga nhande mbopiro'yi hahyheteağwama hugwi – kia po ti Tupana'ga omondo ahe ve aherekote'varuhuro ġwaramo. A'ereki ga ndopotariuhu aherekote'varuhua.

Paulova'ea oporavyky Tupana'ga nhi'iğa mombe'gwovo

2 Ndorojotehei ore pe pyri ikwehe. A'ea pehe tuhē pekwaha. A'ereki pe pejiko Tupana'ga rehe oreirūramo ore imombe'urame ganhi'iğa pe me.

² Ymya ore pytaahi'vi cidade de Filipos pe ikwehe. Aerē Filipospeve'ğa jigwarajuju ore rehe. Onhi'iteuhu ġa ore ve no ore mbotegweteavo. A'ea pe pekwaha.

Aerē ore hoi ġa hugwi orovahema pe pyri cidade de Tessalōnica pe ikwehe'i. Ore ruvame pe pyri ojipe'ğa nohendupotarihu Tupana'ga nhi'iğa no. Emo Tupana'ga ore moirū ore pavēi ojikoty'a. Nurā ore ndoropojihuvi ġa Tupana'ga nhi'iğa mombe'ukatuavo pe me Cristo'ga omano pe ndepyga javo. ³ A'itituhēva'ea ore ei imombe'ukatuavo Tupana'ga nhi'iğa pe me ikwehe'i pe motetirūpotare'yma. Opogwereco katu orokote'varuhue'yma pe me. Nopomoandyandyi ore pehe.

⁴ Ymya Tupana'ga ei ovyteri pe kako: "Paulo'ğa ko ahembojikohara'ğa ojihe upa. Pyri ko Paulo'ğa imombe'ui nhinhi'iğa Cristo'ga mombe'gwovo nehē," ei Tupana'ga. Nurā ore imombe'ui ganhi'iğa. Torombohory

ti ojipe'ğa javo rūi ore imombe'ui ganhi'iğa. A'ea ore imombe'ui Tupana'ga ti torombohory javo. A'ereki gaha okwaha hete orereaporoğita. ⁵ Tupana'ga nhi'iğa mombe'urame ore noronhi'igatutehei pe me tonhimohē ti ġa nhande rehe okovo nhanenhi'iğa rehe jave'yma. A'ea pe pekwaha. Ndoro'eangavi orovyteri pe: Timombe'u ti Tupana'ga nhi'iğa ġa pe. A'ero po ti ġa imombyryvi nhande ve nehē. A'ea rūi ore ei. A'ea Tupana'ga okwaha orereaporoğita kwahava.

⁶ Ndoro'ei ore: Torembohete ti. A'ea rūi ore ei pe me. Ojipe'ğa pe ndoro'ei no. ⁷ Po ore ei a'ea hamo nhande ve ti ġa tombuhu javo hamo, a'ero po pyrvamo hamo. A'ereki ore Cristo'ga moirūharamo oroko. Ahey'ğa gwereco katu gwa'ya'ğa onhyromo. Ahey'ğa javijitehe ore pe nderekokatui orenhyromo ikwehe'i. ⁸ Opoarō hete ore orokovo. Nurā ore imombe'upotahetei pe me Tupana'ga nhi'iğa Jesus Cristo'ga mombe'ua ikwehe'i. Opopoko pota hete ore no. A'ereki ore orovy'a hete pe ndehe. ⁹ Napemokan'hymi tuhē pe oreporavykyagwera. Oroporavyky hete ore arimo ypytunimo no ikwehe'i. Ore tuhē oropyhy orojive mbatera. Nurā ore ndoro'ei pe me pembuhu tehe ore ve javo. Nahā ore rekoimombe'urame pe me Tupana'ga nhi'iğa Jesus Cristo'ga mombe'gwovo ikwehe'i.

¹⁰ Cristo'gareheva'ero pe pekwaha orerekokatua ore ruvame pe pyri ikwehe'i. A'ea Tupana'ga okwaha no. Pe me ore pyrvamo. Nurā tegwete ojipe'ğa nemimbojahava ore rehe.

¹¹⁻¹² Aheruva'ğa gwa'ya'ğa mbo'e katu. Aheruva'ğa ja ore pe mbo'ekatu pe napenani pe mbohoryva Tupana'ga rehe ikwehe'i. Oro'ero'e hete pe me ikwehe'i: Peko katu ti Tupana'ga mbohoryva jipi. Gaha e'i pe me: "Tuhu ti ġa upa ji pyri nhirendy'java pyri no,"

ei ga. “Ji tuhē tako ġanduvihavamo,” ei ga pe me.

¹³Oreremimombe'ua renduvame pe ei ikwehe'i: “Yvyakotyve'ġa rūi omombe'uuka Paulo'ġa pe. Tupana'ga tuhē omombe'uuka ġa pe,” pe'e pe. Na tuhē. Tupana'ga nhi'ġa tuhē ore imombe'ui pe me ikwehe'i. A'ero ganhi'ġa herojijyjiji pendeaporoġita pe mombryva okwahyro pe ndehe pe jikogame ga rehe. Nurā ore ei Tupana'ga pe jipi:

—Pry hete Tessalōnicapeve'ġa hendukatui nenhi'ġa, oro'e ore ga pe.

¹⁴Pehe oreirūramo peko Jesus'gareheve'ġa ja judeus'ġa ja – kiroki Judéiapeve'ġa ojiko Cristo Jesus'ga rehe onhimon'oġa tihendu katu ti Tupana'ga nhi'ġa javo. A'ereki judeus'ġa nde'ya'ġa ndopotari ġajikoga Jesus Cristo'ga rehe okote'varuhuavo ġa pe. Na jitehe pende'ya'ġa ndekote'varuhui pe me ipotare'yma pejikoga Jesus Cristo'ga rehe.

¹⁵Ymyahū judeusva'ea ojuka Tupana'ga nhi'ġa mombe'uharava'ea. Aerē judeus'ġa Cristo Jesus'ga jukai nhandepojykaharete'ga jukai. Aġwamo ġa jigwarajuhu ore rehe ore mondovo cidades hugwi. Tupana'ga ndopotariuhu ġandekote'varuhua. Okouhu ġa ojipe'ġa ndehe nhaporemo ġa arōe'yma. ¹⁶A'ereki ġa ore mombi pota ore Jesus Cristo'ga mombe'urame ġa pe. Omombi pota ġa orenhi'ġa tojikogyne judeus'ġarūive'ġa ga rehe javo.

Ymyahū judeus'ġa omombipembipeuhua'jaa'ja Tupana'ga py'a ojihe okote'vate'varuhuavo. Kiro mbapava ġandekote'varuhua reki. A'ereki Tupana'ga ndipygwa'javi a'ero onhimonha'ngavo ġa ndehe kiro.

Ojivy pota Paulova'ea Tessalōnicapeve'ea repiaga'java

¹⁷Ġa oromboja'ogame pe hugwi norombegwei orojirokwaheteavo xaho ti oreirū'ġa ndepiaga javo novia ikwehe'i. A'ereki ore pe ndepiaga'u hete. Tegwete orehoa reki. Emo ore nopomoka'nhyimi. ¹⁸Pe pyri ore hopotari. Ji tuhē a'ea'e tajivy ti Tessalōnicapeve'ġa pyri javo novia. Emo Satanás'ga norembojivyrukari pe pyri.

¹⁹A'iti tuhē ore pe ndepiapotari. A'ereki ore oroko pe ndehe. A'ero po ti Jesus Cristo'ga rura'javame ore ei: Orereheve'ġa Tessalōnicapeve'ġa ojiko hete nde rehe, oro'e ti ore nehē. A'ea rupi po ti pe ore mbohoryvi Jesus Cristo'ga pyri nehē. Pe ndehe po ti ga ore mbohetei nehē pe pembojikoguka ġa ji rehe javo. Pe tuhē po ti nahā ore ve nehē nhande amame nhandepojykaharete'ga rovai pyteri pe nehē. ²⁰A'ereki pehe ore mboukwaha. Pehe ore mbohory.

3 Tegwete orep'y'a rukatua oji'i. A'ereki ore orokwaha pota pendekoa. Nurā ji ei Silas'ga pavēi Timóteo'ga pavēi: Timondouka ti ġa mo Tessalōnicapeve'ġa pyri, oro'e ore orojohupe. Ore nhomonhi'imbavame ji ei Silas'ga pavēi: Xapyta ti nhande tehe cidade de Atenas pe. ²Ore Timóteo'ga mondouka pe pyri a'ero oji'i. Ga ko nhaneirū'ga. A'ereki ga ojiko Jesus Cristo'ga rehe. Ymya'ī Tupana'ga ga mbuhuruka ore pyri. “Gaha tomombe'u Cristo'ga no,” ei Tupana'ga. Nurā ga ore moirūi Cristo'ga mombe'ua mombe'gwovo.

Timóteo, oro'e ore ga pe oji'i, eho ti a'ero Tessalōnicapeve'ġa pyri. Ere ti ġa pe tojikopigyne ti Jesus Cristo'ga rehe javo. Koji'i ti embohory ġa Jesus'ga rehe. ³Ere ti ġa pe tomynhyme ti ġapy'a ojipe'ġa jigwarajuhurame ġa

ndehe, oro'e ore ga pe ga mondovo pe pyri.

A'ereki pe tuhē pekwaha Tupana'ga remimbotarimova'ea nhande ve. Ga e'i: "Kiroki ġa ojiko ji rehe – ġa ndehe nhaporemo po ti ojipe'ġa jigwarajuhu nehē," ei Tupana'ga. ⁴Orojuvame pe pyri ore ejipei pe me ikwehe'i: Aerē ti ojipe'ġa jigwarajuhu nhande rehe nehē, oro'e ore pe me. Na tuhē reki. A'ereki ġa okouhu nhande rehe nhande arōe'yma. A'ea pe pekwaha.

⁵Akwaha ko ji hahyrame pe me oji'i. Nurā tegwete jipy'a rukatua. A'ero ji ei Timóteo'ga pe oji'i: Eho ti Tessalōnicapeve'ġa pyri. A'ereki ji akwaha pota ġajikoga Jesus Cristo'ga rehe, a'e ji. Mara'ngu po Diabo'ga ojiroviaruka ġa pe? Mara'ngu po ġa opohia Jesus Cristo'ga hugwi a'ero? Po ġa Diabo'ga reroviari, a'ero po ore poravykytehei Jesus Cristo'ga mombegwovo ġa pe raikwehe'i, a'e ji ga pe.

⁶Nurā Timóteo'ga hoi pe ndepiaga oji'i. Korogwe reki ga jivyri pe hugwi ua pyryva'ea mombegwovo ore ve. A'ereki ga e'i: "Tessalōnicapeve'ġa ndopohiri Jesus Cristo'ga hugwi ojikheteavo Tupana'ga rehe," ei ga ore ve. "Onhoarōarō hete ġa onhimongyavo no," ei ga. "Ġa nhande arōarō hete jitehe. Omondo hete ġa ojeaporoġita imohina nhande rehe jipi," ei ga. "Nhande repiapotarahi ġa jipi. Ehepia ko nhande ġa ndepiapotari jipi. Na jitehe ġa nhande repiapotarahivi no," ei ga pe mombegwombe'gwovo ore ve.

⁷Tu katu orepy'a kiro pe ndehe a'ero. A'ereki pe pejiko jitehe Tupana'ga rehe. Mbatara rahya orokwaha hete jipi. Ojipe'ġa ojigwarai ore rehe no. Emo Timóteo'ga uhu pe mombegwovo ore ve ore mbohoryryva. ⁸Pe jikhohetero ġwaramo nhandepojykaharete'ga rehe Jesus'ga rehe ore kwerava'javi oreroryryvamo! ⁹A'ero ore norombohetepigi

tuhē Tupana'ga pejikoga ġwaramo Jesus Cristo'ga rehe. Oro'e hete ore Tupana'ga pe:

—Orerory hete ore nde rehe. A'ereki Tessalōnicapeve'ġa ojiko nde rehe jipi. Ndepyry hete nde ġa mbojikoguka ejihe ore mbohoryva, oro'e ore Tupana'ga pe.

¹⁰Arimo ore nhi'ihetei Tupana'ga pe ppyunimo na jitehe no.

—Ore mondoa'ja ti Tessalōnicapeve'ġa pyri, oro'e ore ga pe. Ġanembikwahave'yma rehe ore ġa mbo'epotari ġa mbojikoga nde rehe koji'i ti ġa tojiko hete javo, oro'e ore Tupana'ga pe.

¹¹Nhanderuvete'ga Tupana'ga tuhē ti torererohouka pe pyri nhandepojykaharete'ga pavēi Jesus Cristo'ga pavēi, oro'e ore pe me. ¹²Igwaigwavete ti nhandepojykaharete'ga tapemonhoarōheteuka, oro'e ore. Toarōheteuka ti ga pe me ojipe'ġa nhaporemo, oro'e ore. Opoarō hete ore. Na jitehe ti Jesus Cristo'ga toarōheteuka ġa pe me, oro'e ore. ¹³Nahā ti Jesus Cristo'ga tapepoko pe mbojikoheteavo ojihe pe mombryryva nehē. A'ero pe amame nhanderuvete'ga rovai pyteri pe Tupana'ga rovai pyteri pe po ti ga ei pe me nehē: "Ndojari tuhē ite'varuhua pe ndehe." A'ea tuhē po ti ga ei pe me nehē Jesus Cristo'ga rura'javame ġwemimo'ēhara'ġa pavēi nhaporemo.

Paulova'ea e'i nahā ahe tomonhimohē Tupana'ga ojihe javo

4 Oromombe'u ore Jesus Cristo'ga pe mbo'eavo ga rehe ikwehe'i nahanahā ti peko katu Tupana'ga monhimohehema pejihe javo. A'ero nahā pe ndekokatui. Igwaigwavete ore ehetei kiro pe me: Koji'i ti peko katu Tupana'ga monhimohehema pejihe. A'ea ore ei pe me Jesus'ga repyga. A'ereki Jesus'ga nhandepojykaharete'ga ojikoty'a nhande pavēi nhande mbo'eavo a'ea rehe. ²Pe pekwaha or-

eremimbo'ea – kiroki a'ea rehe ga ore mbo'e pembo'e ti ġa a'ea rehe javo.

³Kiro Tupana'ga remimbotarimova'ea pe me. A'ea mombe'gwovo ga ei: “Peko pyry hete ti jireheva'ero,” ei ga pe me. “Tapejihe'ari ti ite'varuhua rehe,” ei ga. “Tapejiavykyukari ti penhimbireko'ġarüive'ġa pe. Tapeavykyi ti penhimbireko'ġarüive'ġa,” ei ga pe me. ⁴“Pekwaha ti penhimbovyva pejeaporogitakaturu. Peko pyry pa ti pejikovo nhinhi'ġa rupi ji monhimohema pejihe. A'ero po ti hajilheve'ġa pe mbohete nehē no pyry ġa javo pe me. ⁵Ndoakwahavihu judeus'ġarüive'ġa gentios'ġa – kiroki ġa ndokoi ji rehe,” ei Tupana'ga. “Ojogwereco te'varuhu ġa ojopotaheteavo. Ġa ja rūi ti peko,” ei ga pe me. ⁶“A'ea pe ji ei a'ero. Tapemoandyandi ti ojipe'ġa ġanembireko'ġa nderogwove'ġa pejihe pejikote'varuhue'yma,” ei Tupana'ga pe me.

Nanuhū pe ndekote'varuhurame ti nhandepojykaharete'ga ġa ndepyi pe ndehe nehē. A'ea rehe ore opomomorandu hete pekwhaha ti javo ikwehe. ⁷Nhande mo'emo'ērame ojive Tupana'ga ei: “Toko katu ti ġa. Toko pyry ti ġa,” ei ga. Peko te'varuhu ti javo rūi ga ei nhande mo'emo'ērame ojive. ⁸A'ero ġa – kiroki ġa nohendupotari oreremimombe'ua – vyakotyve'ga jate rūi ġa nohendupotari. Tupana'ga ġa nohendupotari. Gaha omondo gwa'uva pe pyri pyryva'ea pe pyri.

⁹Ndakwatijari ti ji pe me kiro penhoarō hete ti javo. A'ereki Tupana'ga tuhē pe mbo'e jipe a'ea rehe. ¹⁰Pe pearomba tuhē penhiirū'ġa Jesus'gareheve'ġa – kiroki ġa u pegwryi pe nhaporemō Macedōniapeve'ġa gwyri pe. Igwaigwavete ti pearōarō hete oreirūramo, oro'e hete ore a'ero.

¹¹Pejirokwa ti pejikokatuavo. Peko jate ti ojipe'ġa pyteri pe. Tapehopehoi ti ojipe'ġa pyri ġa ndehe peangaan-

gae'yma. Pe tuhē ti peporavyky katu pejive. Ojikwe ore ei a'ea pe me ikwehe'i. ¹²Peoporavyky ti, oro'e ore. A'ero po ti ġa ei nehē – kiroki ġa ndojikogi Jesus Cristo'ga rehe – ġahā e'i: “Pyry hete reki Jesus'gareheve'ġa. A'ereki ġa oporavyky hete ipyhyga mbatera ojive oporanduve'yma,” e po ti ġa pe mboheteavo nehē. Pe poravykyrame po ti mbatera nomominaġwami pe hugwi nehē.

Nhandepojykaharete'ga ti uhura'ja nehē

¹³Ore torokwahavuka pota pe me oreirūa pe nahanahā Jesus Cristo'gareheve'ġa manorame javo. A'ero po ti pe napenhimongovevuhui pejehe'oe'yma ahe rehe. Ġa ja rūi ti peko – kiroki ġa ndojikogi Jesus Cristo'ga rehe. A'ereki ġa ndovy'ari ojehe'gwovo ahe rehe ndovyri po ti ahe nehē javo. ¹⁴Omano Jesus'ga raka'e. Aerē ga vyri gwyvya hugwi okwerava'java. A'ea nhande heroviari. Nurā po nhande ei heroviaheteavo hamo: Na jitehe ti omanove'ġa pe nehē. Tupana'ga ti ombuhuruka omanove'ġa Jesus Cristo'ga reheve nehē – kiroki omanove'ġa ojiko Jesus Cristo'ga rehe omanorame. A'ea po nhande heroviari hamo.

¹⁵Kiro po ti ore imombe'ukatui pe me omanove'ġa jupiraġwama yvagi pe. Nhandepojykaharete'ga omombe'u a'ea ore ve. Po ti nhande niamanoi ve nehē nhandepojykaharete'ga Jesus Cristo'ga rura'javame yvya koty nhande koty nehē, a'ero ti nhande ndiahoi tuhē omanove'ġa jupira renonde nehē nhandehorame Jesus Cristo'ga rovati-amo nehē.

¹⁶Nhandepojykaharete'ga tuhē ti ga rura'javi nehē yvaga hugwi ojyva nehē Jesus Cristo'ga. Ojyvame ti ga onhi'ġa mbuhuhetei nhande koty nehē. Ohapukai ti Tupana'gapyrive'ġa

nduvihavuhu'ga nehē. Tupana'ga apoa trombete ti onhi'i nehē no. A'ero ti omanove'ga vyri na'ē gwyvya hugwi okwerava'java nehē – kiroki omanove'ga ojiko Jesus Cristo'ga rehe omanorame.

¹⁷A'ero ti Tupana'ga nhande manoe'ymame nhande pyhypavi okwerava'jave'ga ndeheve nhande rerogwovo Jesus Cristo'ga rovatiamouka nehē. Nahā ti ga nhande mono'ono'o'gi okwerava'jave'ga ndeheve yvaḡati'ga pype nehē Jesus Cristo'ga rovatiamouka yvatea gwyra koty nehē. A'ero ti nhande ruri Jesus Cristo'ga pyri avuirama nehē.

¹⁸Tapenhimongovevuhui ti Jesus Cristo'gareheve'ga manorame a'ero. Pe'ji ti pejohupe: “Pekwahava'ja ti Paulo'ga remimbo'eagwera nhande ve. A'ereki ga e'i: ‘Aerē ti Jesus Cristo'ga rura'javi omanove'ga mbovya nehē ojiheva'ea mbovya ahe mbogwerava'java nehē,’ ei Paulo'ga nhande ve,” pe'ji ti pejohupe nehē. Nahā ti penhombohory inoḡatuavo pe'jipy'a.

Xanhimboavujikwe ti nhandepojykaharete'ga rura pota

5 Marā po ti ji ikwatijari pe me Jesus Cristo'ga rura'jahavaḡwama rehe? A'ereki a'ea rehe pe pekwahavipe aerē po ti ga ruri vyva koty nhande koty nehē javo. ²A'ereki pe tuhē pekwaha hete nahā: Ahe ndokwahavi iporomive'ga ruraḡwama aheronga pype ypytunimo ga mboha'uve'yma. A'ereki iporomive'ga nomombe'ui ahe ve. Na jitehe ahe ndokwahavi Jesus Cristo'ga rura'jahava maname po ti ga ruri nehē javo. A'ereki Jesus Cristo'ga nomombe'ui a'ea ahe ve. A'ea pe pekwaha hete.

³Tegwete ipuru'avehēa ka'nhyhava oja'yra rahya hugwi. Ndy! e te hahyrame hēarembeypya. Na jitehe ti tegwete Jesus'gareheve'garūive'ga ka'nhyhava hahya hugwi nehē. Tiruhū

ranuhū po ti ḡa pe nehē. Nurā ti ḡa etehei garura'java renonde nehē: “Tu katu nhandepya. Nimotiruahūhavi nhande ve,” e po ti ḡa novia ga mboha'uve'yma nehē. Emo kotihī po ti tiruahū ḡa pe nehē. A'ea ko ḡahoḡwama hahyhava ruvihai pe.

⁴Oreirūramo pe ki a'e te ḡa ja rūi – kiroki ḡa ndojikogi Jesus Cristo'ga rehe okote'varuhuavo. Ḡa jikoge'yma ḡwaramo nhande ei ḡa pe ypytunahivareheve'ḡa'jave'ga. Pejikoga ḡwaramo Jesus Cristo'ga rehe ji ei pe me: Pe ko ḡa ja rūi. Pe pekwaha Jesus Cristo'ga rura pota aerē ti ga ruri nehē javo. Nurā ti garura'java napemo'maḡuhūi nehē. Iporomive'ga rura ahe mo'maḡuhū. A'ereki ahe nombaha'uvi ga. Garura ja rūi po ti Jesus Cristo'ga rura pe me nehē.

⁵Pehe nhaporemo pe'jiko Jesus Cristo'ga rehe pejikokatuavo. Nurā nhande ei nhande'jive: Nhande xako kojahuarupive'ḡa'java'ero. Nhande ko ḡa ja rūi – kiroki ḡa ndojikogi Jesus'ga rehe okote'varuhuavo.

Ypytunahivareheve'ḡa'jave'ga xa'e nhande ḡa pe. Nhande ḡa ja rūi.

⁶Nurā ti xajirokwa nhanenhimbovyvya Jesus Cristo'ga rura ra'aromo. Ḡa ja rūi ti xako – kiroki ḡa ombopogwe aherekote'varuhua garura ra'arōe'yma.

⁷Ypytunahivareheve'ḡa'jave'ga ndojirokwari pyryva'ea rehe heagwryryve'ḡa ja Jesus Cristo'ga rura ra'arōe'yma. Ḡa ombopogweuhu aherekote'varuhua.

⁸Nhande ki a'e te ari-morupive'ḡa'java'ero xako. Xanhimbovyvy ti a'ero. Soldados'ga omongi itaheteva'ea metal apopyra onhia'nguavo tegwete nhandepoti'a kutuhava javo. Xako ti ḡa ja nhanenhia'nguavo. Xanhia'ngu ti ite'varuhua hugwi. Xajiko hete ti Jesus Cristo'ga rehe a'ero ga arōheteavo

ojipe'ga arōheteavo no. A'ereki nhandejikoga rupi nhande nhia'ngui. Nhaneremiarōa rupi nhande nhia'ngui. Soldados'ga ono akanitara onhia'nguavo tonupāyme ti ġa nhaneakaġa javo. Xako ti ġa ja nhanenhia'nguavo. Xanhia'ngu ti ite'varuhua hugwi. Tikwaha ti nhandererohoaġwama yvagi pe Tupana'ga pyri. A'ereki nhanerembikwahava rupi nhande nhia'ngui.

⁹A'ereki nhande mo'emo'ērame Tupana'ga nde'i: "Aerē ti ji ġa mombori tata pype hahyva'ea ruvihava pype nehē." A'ea rūi ga ei nhande mo'emo'ērame. A'ereki ga e'i: "Aerē jijipyri ti ji ġa nderurukari Jesus Cristo'ga pe ġapojykaharete'ga pe nehē," ei ga. ¹⁰Nhandepojykaharete'ga Jesus Cristo'ga omano nhande repyga nhanderekote'varuhua momboa tuhu ġa ji pyri upa avuirama javo. A'ero nhande manorame nhande ruvi ga pyri. Na jitehe nhande ruvi ga pyri nhanemano'ymame. ¹¹A'ero ore ei pe me: Nane'ymi ti penhobohory inoġatuavo pejopy'a. Pemombe'u katu ti Jesus Cristo'ga pejohupe penhombojikoguka ga rehe jipi. Aġwamo vehevi pe jopokogi nahā ga mombe'ukatuavo pejohupe.

Mbapavamo Paulova'ea omoġita Tessalōnicapeva'ea

¹²Kiro ore ehetei pe me oreirūa pe: Pemondo ti pejeaporoġita imohina pendepiakatuhara'ġa ndehe. A'ereki nhandepojykaharete'ga omo'emo'ē ġa toko ti ġa pembo'eharamo pendepiakatuharamo. A'ero ġa nduvi pe pyri oporavykyheteavo pe mbo'ekatuavo Tupana'ga nhi'ġa rehe. ¹³Pemondo tuhē ti pejeaporoġita imohina ġa ndehe ġa arōheteavo ġa poravykyro ġwaramo pepyteri pe. Tapejogwayvari ti.

¹⁴Kiro ore ehetei pe me oreirūa pe pepyteripeve'ġa ndehe: Pe'ji ti nimbotepotarive'ġa pe: "Pejirokwa ti peji-poravykykatuavo." A'ea ti pe'ji hete ġa pe. Pembohory ti okyhyjive'ġa inoġatuavo ġapy'a – kiroki ġa oko tehe ġapy'a. Kiroki ġa ndojikohetei Jesus'ga rehe – pembojikoheteuka ti ġa. Tapenhimbaekwahivi ti ojipe'ga ndehe pejikokatupava ġa pe. ¹⁵Ojipe'ga ndekote'varuhurame pe me tapejipygi tuhē ti ġa ndehe pejikote'varuhue'yma ġa pe. Pe me nhaporemo ore ei. Nane'ymi ti peko katu pejohupe pejikovo. Peko katu pa ti hajiheve'ġa pe no.

¹⁶Nane'ymi ti pejoryjory pejikovo. ¹⁷Nane'ymi ti tapenhi'imbigi Tupana'ga pe jipi. ¹⁸Hahyrame pe me ti pe'ji Tupana'ga pe: "Nane'ymi ndepyry hete ore ve." Hahye'ymame pe me ti pe'ji ga pe: "Nane'ymi ndepyry hete ore ve." Nava'ea Tupana'ga opota pejoryva ojihe penhi'inh'i'ġa ojive. A'ereki pe pejikoty'a Cristo Jesus'ga pavēi.

¹⁹Tapemombigi ti Tupana'ga ra'uva penhimbo'erame. Pehendu katu ti inh'i'ġa.

²⁰Po ojipe'ga imombe'upotarame nahā Tupana'ga ei javo, a'ero tape'etevaruhui ore norohendupotari jave'yma ġa pe. ²¹Pekwaha na'ē ti a'itituhēva'ea. Po Tupana'ga nhi'ġa rūi ġa imombe'ui, taperoviari ti ġa. Po Tupana'ga nhi'ġa tuhē ġa imombe'ui, a'ero ti perovia ġa. Pekwaha pa ti jipi ikwahava Tupana'ga remimbuhura. Pyryva'ea ti pembopogwe a'ero.

²²Emo tapejihe'ari ti ite'varuhua rehe nhaporemo imbopogwee'yma.

²³Tupana'ga onoġatu vyakotyve'ġa py'a. Ga tuhē ti tapemomyry hete tokote'varuhuyme tuhē ġa javo. Tohepia katu ti ga pendeporoġita tojapyakate'varuhuyme ti ġa javo. Tapendepia katu ti ga tojikopigyme ti ġa ji rehe javo. Tapendepia katu ti ga

tokote'varuhuyme ti ġa javo. Po nahã ga pe nderekoi, a'ero pe pyryvamo tuhẽ. A'ero pendeaporoġita pyryvamo no. A'ero nhandepojoykaharete'ga Jesus Cristo'ga rura'javame yvya koty po ti Tupana'ga ei pe me nehẽ: “Ndojari tuhẽ ite'varuhua pe ndehe,” e po ti ga nehẽ. A'ea pa ore ei. A'ereki ore oropota Tupana'ga pyryva pe me.

²⁴ Tupana'ga e'i pe me ikwehe'i: “Peko ti Jesus'gareheva'ea pejikoga ji rehe pejikokatuavo. A'ero po ti ji pe mombyryvi nehẽ.” Nopiriani ga o'eagwera. A'ero ti ga pe mombyryvi pe ndepiakatuavo nehẽ.

²⁵ Kiro ore ei pe me oreirũa pe: Penhi'inhĩĩ ti Tupana'ga pe ore repyga epoko ti Paulo'ġa imombyryva ġa pe javo.

**Paulova'ea omondouka onhi'iġa
Tessalõnicapeva'ea pe**

²⁶ Pe'anhuvaamba ti pevove'ġa nhaneirũ'ġa ore repyga. ²⁷ Ji a'e hete pe me kiro: Pemonhiĩ ti nhirembikwatijara ġa pe nhaporemo tohendu pa ti ġa javo. A'ereki a'ea nhandepojoykaharete'ga opota, a'e hete ji pe me.

²⁸ Nhandepojoykaharete'ga Jesus Cristo'ga ti tomombyry pe me.

PAULOVA'EA OMOMBE'UA'JA TESSALÔNICAPEVA'EA PE

*Segunda Carta de
Paulo aos Tessalonicenses*

1 Três ore rekoï ikwatijaharamo pe me: Jihi Pauloramo Silas'ga pavêi Timóteo'ga pavêi. Kiro ore ikwatijarukari imondovouka pe me cidade de Tessalônica – perope peko Tupana'gareheva'ero nhandervete'gareheva'ero pejikovo Jesus Cristo'gareheva'ero nhandepojkaharete'gareheva'ero.

²Kiro ore ei: Nhandervete'ga Tupana'ga ti tomomyry pe me Jesus Cristo'ga pavêi nhandepojkaharete'ga pavêi. Tonoġatu ti ġa pepy'a, oro'e ore pyryva'ea pota pe me.

Tupana'ga reaporoġitakatua Jesus Cristo'ga rura'javame

³Pe me oreirúa pe ore ei: Toro'e tuhê Tupana'ga pe ndepyyr hete nde javo ga pe. A'ereki ga pe mombyrymyry. A'ero ore roryroryvamo ga rehe. Pyry ore ei na Tupana'ga pe pe mombe'gwovo jipi. A'ereki igwaigwavete pe pejiko hete ga rehe. Pe nhaporem penhoaromba hete tuhê no. ⁴Nurã ore tuhê pe mbohetei pe mombe'gwombe'gwovo ojipe'ġa pyteri pe – perope ġa ojatyka jipi Jesus'gareheva'ero tihendu katu Tupana'ga nhi'ġa javo. Oro'e ore ġa pe: Tessalônicapeve'ġa ojiko hete Jesus Cristo'ga rehe. Ojipe'ġa jigwarairame ġa ndehe ġa ndopohiri jitehe reki Tupana'ga hugwi. Hahyva'ea pe nhaporem ġa nhimomiranambavi ojikheteavo Jesus'ga rehe, oro'e ore ġa pe pe mombe'gwombe'gwovo.

⁵Pe jikopige'ymame a'ea hepiukari Tupana'ga rekokatua. A'ereki ġa jigwarairame pe ndehe Tupana'ga pe mom-

byry pe mboavujikwea tuhu ti ġa upa ji pyri avuirama nehê javo. A'ereki pe penhimomirana hahyva'ea pe pejikoga ġwaramo ga rehe. ⁶Pyry po ti Tupana'ga pe ga pe ndepyygi ġa ndehe nehê ġa jigwarairo ġwaramo pe ndehe.

⁷Tupana'ga po ti imombigi hahyva'ea pe me ore ve nehê no inoġatuavo nhandepy'a Jesus Cristo'ga jipiukarame ua yvaga hugwi ojipyrive'ġa pavêi ipopoakaheteve'ġa pavêi nehê yvagipeve'ġa. ⁸Tata rendya pyteri pe ti ga ruri imondovo hahyva'ea ġa pe nehê – kiroki ġa ndojikogi Tupana'ga rehe hendukatue'yma pyryva'ea nhandepojkaharete'ga mombe'ua Jesus Cristo'ga mombe'ua. ⁹A'ero ti Jesus Cristo'ga ġa mondoi hahyva'ea ruvihava pype nehê topyta ti ġa ipype avuirama javo. Nahã ġamondoagwama nhandepojkaharete'ga hugwi ipopoakaheteve'ga hugwi garendy'java hugwi. ¹⁰Nahã po ti ġa pe nehê ga rura'javame yvya koty nehê.

Nhiremimo'ehara'ġa ti tanhimbohete tuhê javo ti ga uhu nehê. Uhu ti ga tonhimomby'a pa ti ġa ji rehe jipopoakahetea rehe javo. Pehe ti penhimomby'a ga mboheteavo ġa pavêi no ndorohepiagangavi nanongara'ga javo ga rura'javame nehê. A'ereki pe perovia oreremimombe'uagwera.

¹¹A'ero ore ei Tupana'ga pe pe mombe'gwombe'gwovo jipi:

—Eremo'emo'ê nde Tessalônicapeve'ġa ikwehe'i toko ti ġa Cristo'gareheva'ero javo. Nurã ti emomyrymyry ġa mongovo enhimibotarimova'ea rupi. Ġa oko katu pota jipi nde nhi'ġa pota ojikoga ġwaramo nde rehe. Emongo katu ti ġa a'ero epopoakara pyvô ġa pokoga.

¹²A'ea ore ei Tupana'ga pe jipi. A'ero po ti pekotyve'ġa ei nehê: “Jesus Cristo'ga herojijyjiji ġandeaporoġita ġa mombyryva. A'ero ġa ndekokatui. Jesus

Cristo'ga pyry hete ġapojkaharete'ga!" A'ea ti pekotyve'ġa ei pe mombe'gwovo nehē. A'ereki ore oronhi'ī Tupana'ga pe emombyry ti Tessalōnicapeve'ġa javo. A'ero po ti pyry hete pe me nehē pejikoty'aro ġwaramo Jesus Cristo'ga pavēi. A'ea Tupana'ga opota hete no Jesus Cristo'ga pavēi nhandepojkaharete'ga pavēi. A'ereki ġa omombyry pota pe me.

Jesus Cristo'ga ti uhura'ja tiruahūheteve'ga jipiukarirē

2 Kiro ore imombe'ua'javi pe me oreirūa pe nhandepojkaharete'ga rura'javaġwama Jesus Cristo'ga rura'javaġwama. Aerē po ti ga ruri nhande mono'oġa ojipyri, oro'e ore imombe'ua'java.

² Ojipe'ga po e'i tehe pe me: "Uhura'ja reki Cristo'ga," e po ga. A'ea jitehe po ojipe'ga e'i tehe Tupana'ga ra'uva omombe'u a'ea ji ve javo. Ojipe'ga po e'i tehe no Paulo'ġa okwatija nanongara javo. Kiro ore ehetei pe me: Ġa erame na, tapemongoteheukaripei ġa pe pejipy'a ġa'eteheha rehe. Aerē gwe ti Jesus Cristo'ga rura'javi nhande mono'ono'oġa ojipyri nhande rerogwovo ojupi nehē.

³ Tapenhimoandyandyjukari'i'i ti nanongara rehe.

Kiro po ti ore imombe'ui Cristo'ga rura'java renondegava pe me. Jesus Cristo'ga rure'ymame ti he'yive'ġa pohiri Tupana'ga hugwi hendupotara'jave'yma ganhi'i'ġa nehē. Cristo'ga rura renonde ti tiruahūheteve'ga jipiukari nehē novīa. A'ereki ymyahū Tupana'ga e'i ga pe: "Aerē ti ji ga mondoi ji hugwi hahyva'ea ruvihava pype nehē. Tiruahū hete tuhē ti ga pe pevo jipi a'ero nehē," ei Tupana'ga.

⁴ Tupana'ga movahīharamo ti tiruahūheteve'ga ei nehē: "Jihi ko ġa hohe – kiroki ġa pe ġa e'i tehe Tupana. Jihi ko ġanemimbohete'ha hohe pa no," e'i ti ga onhimboheteavo nehē. "Yvyako-

tyve'ġa tanhimbohete kiro, jihi jate," e'i hete ti ga nehē. A'ero ti ga apygi Tupana'ga ryrua pype vehevi oina nehē ji ko Tupana tuhē javo.

⁵ Ji a'ea mombe'u pa pe me jiruvame pe pyri Tessalōnica pe ikwehe'i. Pemoka'nhy pe nhiremimombe'uagwera naerū?⁶ Pe pemoka'nhy a'ea – kiroki a'ea nombojipiukari tiruahūheteve'ga kiro. Aerē ti gambojipiukara apiavo ihoi nehē.

⁷ Ndojipiukari ve tiruahūheteve'ga upa novīa. Emo okote'varuhuve'ġa oko reki tiruahūheteve'ga reaporoġita rupi kiro Tupana'ga movahiamo avo yvya koty okovo. Jesus'gareheva'ero nhande jate tikwaha a'ea. U ve gambojipiukare'ŷva'ea. Aerē ti ihoi japiavo a'ea pe'ahava apiavo nehē. ⁸ Kirē a'ea rakykweri ti tiruahūheteve'ga jipiukari okote'varuhuheteavo nehē.

A'ero ti nhandepojkaharete'ga tiruahūheteve'ga jukai opytua pyvō ga noġa. Omombi ga gapopoakara ġwendy'java pyvō nehē ura'javame nehē Jesus'ga.

⁹ Kiro ore imombe'ua'jakatui tiruahūheteve'ga jipiukaraġwama. Satanás'ga popoakara rerekovo ti tiruahūheteve'ga jipiukari nehē. A'ereki Satanás'ga ga pojyka ga moiruamo. Nurā ti tiruahūheteve'ga popoakahetero japovo hepiukahava ahemonhimomby'aheteva'ea no Tupana'ga oapouka ji ve javo o'mbero.

¹⁰ Okote'varuhuparavuhua rupi po ti tiruahūheteve'ga ġa moandyandyi a'ero nehē – kiroki ġa oho hahyva'ea ruvihava viara rupi. Oho tuhē ti ġa hahyva'ea ruvihava pype nehē. A'ereki ġa nohendupotari a'itituhēva'ea Jesus'ga mombe'ua rehe okove'ŷ imomborukare'yma Jesus Cristo'ga pe okote'varuhua a'ero. ¹¹ Nurāro ġwaramo ti Tupana'ga heroviarukari ġa pe mbehea nehē. ¹² Nahā po ti Tupana'ga ġa nderekoi nehē toho ti ġa hahyva'ea ruvihava pype nehē javo –

kiroki ġa nhaporemō ndogweroviari a'itituhēva'ea Jesus Cristo'ga mombē'ua gworygworyvamo okote'varuhua rehe.

Jypya vehevi Tupana'ga ahe mo'emo'ē Cristo'gareheva'ero

¹³Pe me oreirūa pe ore ei: Nhandepojykaharete'ga pe arō hete. Nane'ymi toro'e tuhē Tupana'ga pe a'ero ndepyr̄y hete nde javo ga pe. A'ereki jypya vehevi ga pe mo'emo'ē pe mongovo Cristo'gareheva'ero tambopyahuuka ti jī ġandeaporoġita javo. A'ero gara'uva pendeaporoġita rerojijyi imomyryva. Pe perovia a'itituhēva'ea Jesus Cristo'ga mombē'ua. Nahā Tupana'ga pendeaporoġita mbopyahuukari.

¹⁴Nanongara Tupana'ga opota hete. Na tuhē. Ga omombē'uuka ore ve pyryva'ea Jesus'ga mombē'ua tipyahu ti Tessalōnicapeve'ġa ndeaporoġita javo. “Nahā ti ġa togwereko opojykaharete'ga katuhetea Jesus Cristo'ga katuhetea nehē no,” ei Tupana'ga.

¹⁵A'ero ti pejiko hete Jesus Cristo'ga rehe jipi oreirūramo. Tapepohiri ti oreremimbo'ea hugwi. Oreremimombē'ua ti perovia hete. Orerembikwatijara ti perovia hete no.

¹⁶⁻¹⁷Nhanderuvete'ga Tupana'ga nhande arōhetei. Ga onoġatu nhandepya jipi nhande mbohoryva avuirama. Ga nhande mbojiko ojihe jipi. Nurā ore ei: Ga ti nhande reroho yvagi pe nehē. Nahā ga rekoi. A'ereki ga pyry nhande ve. A'ero ore ei: Jesus Cristo'ga tuhē ti tonoġatu pepy'a pe mbohoryva pe moiruamo Tupana'ga pavēi. Toapoparavuhuuka ti ġa pe me pyryva'ea jipi. Tomombē'uparavuhuuka ti ġa pe me pyryva'ea jipi no, oro'e ore.

Paulova'ea omombē'u penhī'ī ti Tupana'ga pe ore repyga javo

3 Kiro po ti ore imombē'upavi pe me oreirūa pe nehē. Oromombē'u pota

ore pyryva'ea ojipe'ġa pe tojiko ti ġa Jesus Cristo'ga rehe. Pe'ji ti Tupana'ga pe ore repyga a'ero: “Emoirū ti Paulo'ga ġa Jesus Cristo'ga mombē'urame ojipe'ġa pe tomonhimoanhaanha ti ġa orepojkaharete'ga mombē'ua imondovo. Kotihī po ti he'yjuhuve'ġa henduvi gamombē'ua a'ero ojikoga ga rehe ga reroviaheteavo ore javijitehe nehē,” pe'ji ga pe.

²Ojipea pe'ji ti Tupana'ga pe no: “Ehepy ti Paulo'ga ite'varuhuve'ġa ti tokote'varuhuyime ġa pe,” pe'ji ti ga pe. “A'ereki ite'varuhuve'ġa nomombē'uukari nenhi'ġa Paulo'ga pe gweaporoġitate'varuhuavo.” Pe'ji ti a'ea Tupana'ga pe torepoko ti ga. A'ereki he'yive'ġa ndogweroviari Jesus Cristo'ga mombē'ua hendukatue'yma onhimongyavo.

³Emo nhanembojikoharamo Jesus Cristo'ga oko. A'ero ti ga napembopohirukari ojihugwi pe mbopopoaka pe mbojikoheteavo ojihe nehē Satanás'ga ti togweroviarukaryme ġa pe onhi'ġa javo. A'ereki Satanás'ga pe mongo te'varuhu pota.

⁴Pehendu katu pe orenhi'ġa pe me ikwehe'i. Nane'ymi po ti pe ore rendukatui a'ero nehē. A'ea ore ei. A'ereki nhandepojykaharete'ga Jesus Cristo'ga ore mbojiko pe ndehe.

⁵Kiro ore ei: Tokwahavuka ti nhandepojykaharete'ga pe me Tupana'ga remiarōhetea. Onhimomirana Cristo'ga hahyva'ea pe hako. A'ea ti ga tokwahavuka pe me no. “Ji javijitehe ti ġa nhimomiranami hahyva'ea pe a'ero nehē,” ei ga.

Oporavyky po ahe hamo

⁶Peko pe oreirūa pejikoga ġwaramo Jesus Cristo'ga rehe ore ja. Nurā ore ei pe me peporavyky katu ti pejikokatuavo javo ikwehe'i. Jararamo pe napehendukatupotari orenhi'ġa pevevugwehetero pejikovo ojipe'ġa mbatera rehe.

Tapejihe'ari ivevugweuhuve'ġa ndehe nħaporemō. Nahā ore ehetei pe me. A'ereki a'ea rehe nħandepojyħaharete'ġa Jesus Cristo'ġa pe mbo'euka ore ve.

⁷Ore javijitehe po pe peko a'ero hamo pejivevugwee'yma. Pe tuhē pekwaha a'ea. Nħorevugwei ore pepyteri pe ikwehe'i. ⁸Oromondo ore itambere'ia pe me pe imbuhurame mbatera ore ve. Oroporavyky hete ore pyytunimo arimo orojupa ipyhyga mbatera orojive tombuhuteheyme ti ġa ore ve mbatera javo ikwehe'i.

⁹Oromombe'u katu ore Tupana'ġa nhi'ġa pe me ikwehe'i. Nurā po pyry tuhē ore ipyhygi mbatera pe hugwi imondoe'yma pe me ikwehe'i novīa. Emo ore oro'e orojive: Xaporavyky hete ti ipyhyga mbatera nħandejive nħandeporanduve'yma. Nħande repiagame ti Tessalōnicapeve'ġa oporavyky nħande javijitehe ipyhyga mbatera ojive nehē no, oro'e ore ikwehe. ¹⁰Orojuvame pe pyri ore ere'ei pe me ikwehe'i: To'uyme ti ġa – kiroki ġa ndoporavykypotari okovo. Tapemondoi ti mbatera ġa pe a'ero, oro'e hete ore ikwehe'i.

¹¹A'ea ore ei kiro ikwahavukara'java pe me. A'ereki ojipe'ġa e'i ore ve pepyteripeve'ġa mombe'gwovo: “Tessalōnicapeve'ġa mo nohendukatui ovevugwero,” ei ġa. “Nħoporavykyi'i'ī ġa okovo,” ei ġa. “Ġa oko tehe ojivyjivya oporogwyruva tehe okovo ojipe'ġa mombituvā,” ei ġa ore ve kiro.

¹²Nanongara'ġa pe ore ehetei – kiroki ġa ndoporavykypotari oporogwyruva

okovo – ġa pe ore ere'ei: Pekoġate ti pejiporavykyavo ipyhyga mbatera pejive, oro'e ore ġa pe. A'ereki nahā nħandepojyħaharete'ġa Jesus Cristo'ġa ġa mbo'euka ore ve.

¹³Pe ki a'e te peporavykypotava'ero nane'ymi ti peko katu pejikovo Tupana'ġa remimbotarimova'ea rehe pejikweraje'yma hehe. ¹⁴Po ġa mo nohendupotari orerembikwatijara ojive, penħimombaragwaha ti ġa ndehe. A'ero ti ġa ndehe tapejihe'ari tipoyjayjaryme ti ġa. A'ero po ti ġa herojijyi ojeaporoġita nehē. ¹⁵Tapekote'varuhui ti ġa pe. A'ereki ġa peirūramo. Pe'epe'e hete ti ġa pe ġa mbo'ekatuavo peko katu ti javo ġa pe.

Mbapavamo Paulova'ea okwatija Tessalōnicapeva'ea pe

¹⁶Nħandepojyħaharete'ġa onoġatu ojivehe'ġa py'a. Nurā ore ei: Ga tuhē ti tonoġatu pepy'a jipi ite'varuhurame pe me. Ite'varuhue'ymame pe me ti ga tonoġatu jitehe pepy'a jipi. Toko ti ga pe pavēi nħaporemō, oro'e ore.

¹⁷Kiro ji tuhē Pauloramō ji ei ikwatija pe me. Pehepia ti nħirembikwatijara papel rehe. Nahā ji ikwatijari jipoa pyvō inoġa jirera papel rehe ikwatijarame ojipe'ġape'ġa pe. Nahā ġa ikwahavi Paulo'ġa tuhē ombuhu ġwembie'ea nħande ve javo.

¹⁸Kiro ore ei: Nħandepojyħaharete'ġa Jesus Cristo'ġa ti tomomyry pe me nħaporemō.

PAULOVA'EA OMOMBE'UYPY TIMÓTEOVA'EA PE

Primeira Carta de Paulo a Timóteo

1 Jihi ko Pauloramó Cristo Jesus'ga moirūharamo. Aporavyky ji Tupana'ga pe a'ero Cristo Jesus'ga mombe'gwovo. A'ereki nhanembopiro'yharamo Tupana'ga e'i ji ve eko ti Cristo'ga moirūharamo ga mombe'gwovo javo. Cristo Jesus'ga e'i ji ve no ji mongovo omoirūharamo onhimombe'uuka ji ve. Ga rehe tuhē nhande xajiko gaha po ti nhande reroho yvagi pe nehē javo.

²Timóteo, kiro ji ikwatijari nhinhi'i'ga imondouka pevo nde ve. Nde ko jira'yra'java'ea. A'ereki nde erejiko Jesus Cristo'ga rehe ji ga mombe'urame nde ve.

Kiro ji ei: Nhandervete'ga Tupana'ga ti tomomyry nde ve Jesus Cristo'ga pavēi nhandepojykaharete'ga pavēi. Tandeporogwety ti ġa. Tonoġatu ti ġa ndepy'a, a'e ji.

Tupana'ga nhi'iġaatyviva'ea ojipeva'ea omombe'u

³Ymyaī ji hoi cidade de Macedônia pe ikwehe'i. Jihorame ji ei nde ve: Epyta ti cidade de Éfeso pe teremombi ti ġa – kiroki ġa ombo'e ġa Tupana'ga nhi'iġaatyviva'ea rehe.

Kiro ji ea'javi a'ea pe jitehe. Ere ti ġa pe: “Tapembo'ea'javi ti Tupana'ga nhi'iġaatyviva'ea rehe Tupana'ga remiarōe'ŷva'ea rehe,” ere ti ġa pe. ⁴“Pepohi ti penhimimombe'utehea hugwi. Tapemombe'umbe'utehei penhemboypya aherakykwepohara jipi no,” ere ti ġa pe. A'ereki imombe'umbe'uteherame ojipe'ġa onhonhi'iġayva hehe. Tupana'ga nhi'iġaatyviva'ea mombe'ua

aheremboypya mombe'ua pavēi ndokwahavukari Tupana'ga remimbotarimova'ea ġa pe. Ojikogame jate Jesus Cristo'ga rehe ġa ikwahavi Tupana'ga remimbotarimova'ea.

⁵A'e ji nde ve a'ero: Emombi ti ġane-mimbo'ea. A'ereki ji apota ndepyryve'ġa nhoarōhetea. Imombopavukarame okote'varuhua Tupana'ga pe opohia onhimimombe'utehea hugwi, ġa onhoarō hete tuhē. Gweaporoġi-tapyryvame ġa onhoarō hete tuhē. Ojikogame Jesus Cristo'ga rehe ġa onhoarō hete tuhē. ⁶Nanongara rehe jararamo ġa ndokoi okote'varuhuavo. A'ero ġa imombe'utehei mbatera. ⁷Moisésva'ea remimbo'eagwera rehe Tupana'ga rembikwatijarukara rehe ġa ġa mbo'e pota novīa. Emo onhi'iġame ġa ndokwahavi. Ġwemimombe'uhetea ġa ndokwahavi no.

⁸Xa'e nhande: Moisésva'ea remimbo'ea pyry hete nhande imombe'ukaturame Tupana'ga remimbotarimova'ea okote'varuhuve'ġa momoranduva. ⁹A'ereki tikwaha nhande. Pyryve'ġa pe rūi Tupana'ga ei ikwatijarukarame javo. Momi ko ġa – kiroki ġa pe Tupana'ga e'i ikwatijarukarame Moisésva'ea pe: Tupana'ga nhi'ipo'rue'ŷve'ġa Tupana'ga nhi'iġa rendukatue'ŷve'ġa Tupana'gareheve'ġarūive'ġa okote'varuhuve'ġa kiroki ġa ndokoi Tupana'ga rehe ndapyryvive'ġa kiroki ġa Tupana'ga movahī tiruahūve'ġa kiroki ġa ojuka uva'ġa kiroki ġa ojuka oy'ġa iporojukahara'ġa nhaporemó ¹⁰kiroki ġa gweroho ojive ġwembireko'ġarūive'ġa kiroki akwaimbae'ġa memei ojogwerekó ġwembirekoro

kiroki kunhangwera'ğa memei ojogw-
ereko ġwembirekoro
kiroki ġa omi ojipe'ğa ġande'yja'ğa
hugwi ġa mboporavykyavo
i'mbeve'ğa
kiroki ġa e'i o'mbero a'iti tuhē javo
kiroki ġa nohendukatui Tupana'ga
nhi'ğa garemimbo'ekatuukara
a'itituhēva'ea.
Ġa pe nhaporemo Tupana'ga ei
ikwatijaruka Moisésva'ea pe pepohi
ti pejikote'varuhua hugwi javo.
Ġa nhaporemo oko te'varuhu hen-
dukatue'yma a'itituhēva'ea Tupana'ga
remimombe'ukatuukara. ¹¹Tupana'ga
remimbo'ekatuukara ko Jesus Cristo'ga
mombe'ua – kiroki a'ea ji amombe'u
Tupana'ga ero ġwaramo ji ve. Jesus'ga
mombe'ua okwahavuka Tupana'ga
popoakahetekatua garoryhetea no.

Tupana'ga pyry hete Paulova'ea pe

¹²Jirory hete ji nhandepojyka-
harete'ga rehe Cristo Jesus'ga rehe. A'e
ji ga pe:

—Ndepyry hete nde. A'ereki
nde ji poko ji mbopopoakaruka
enhimombe'ukatuuka ji ve. Ndepyry
hete nde. A'ereki ji ve nde ere'e: “Nde
po ti ji mombe'ukatui nehē. Nurā ji ei
nde ve: Ji mombe'u ti a'ero,” ere nde ji
ve, a'e ji Jesus'ga pe.

¹³Jijikoge'ymame Cristo Jesus'ga
rehe ji ete'varuhui ga mombe'gwovo
ojipe'ğa pe kako. Gaha ranuhū!
Tupana'ga ra'ya'ga rūi po ga, a'e
ji. Jirekote'varuhuavo ga rehe ji
jigwarai gareheve'ğa ndehe. Nahanahā
ji ga mbotegweteuhui. Emo Cristo
Jesus'ga ji porogwety. A'ereki ga rehe
jijikoge'yma ġwaramo ji ndakwahavihu
jirekote'varuhuavo ga rehe ġa ndehe
no. ¹⁴Pyry hete Cristo Jesus'ga ji ve
nhandepojykaharete'ga. Ga ji arō hete ji
mbojikoguka ojihe ojipe'ğa arōheteuka
ji ve.

¹⁵A'itituhēva'ea nhande ei.
Togwerovia hete ti ġa a'ero nhande
pavēi. Ymya Cristo Jesus'ga uhu vyva
koty tamombo ti ji vvyakotyve'ğa
ndekote'varuhua ġa hugwi javo, xa'e
nhande a'itituhēva'ea mombe'gwovo.
Ġa hohe pa reki ji ako te'varuhu kako.

¹⁶Emo Tupana'ga ji porogwety.
A'ereki ga e'i ojivytyeri pe: “Tomombo ti
Jesus Cristo'ga Paulo'ga rekote'varuhua
ga hugwi nehē. A'ero po ti Paulo'ga
reko i kwahavukahavamo ġa pe – kiroki
ġa ndojikogi ve ji rehe. Okwaha po ti
ġa Paulo'ga rekote'varuhua mombora
a'ero nehē. A'ero po ti ġa ei nehē:
'Pyry Jesus Cristo'ga! Nonhimonha'ngai
ga onhimomiranaheteavo Paulo'ga
rekote'varuhua pe aerē po ti ga
imomborukari ji ve javo,' e po ti
ġa nehē. 'Ndoporogwetypigi ga
Paulo'ga. A'ereki ga omombo Paulo'ga
hugwi garekote'varuhuhetea,' e po
ti ġa nehē,” ei Tupana'ga. “A'ero
nhanderekote'varuhua po ti ga
imombori nehē no nhande mongovo
ojipyri avuirama nehē.' A'ea po ti ġa
ei gworygworyvamo ojikoga Jesus
Cristo'ga rehe nehē,” ei Tupana'ga
oyvytyeri pe.

¹⁷Nurā ji ei Tupana'ga mombe'gwovo:
Tupana'ga huvihavuhetero omon-
gomongo pa ġwemimbotarimova'ea
rupi ymyppyagwera jate. Aerē po ti na
jitehe nehē no. Gaha ko avuiramave'ga
omanoe'yma. Nhande ndihepiagi ga
novīa. A'ereki ga ndaha'oi. Gaha jate ko
Tupanamo oko. Timboukwaha ti ga
avuirama a'ero nehē. Timbohete hete ti
ga avuirama nehē. Na tuhē. Amém!

Paulova'ea ombo'e Timóteova'ea aheporavykya rehe

¹⁸Timóteo, nde ereko jira'ya'java'ea.
Kiro ji ei nde ve: Ere hete ti ojipe'ğa
pe ġa mongovo nhiremimbo'ea rehe
topohi ti ġa ġwemimombe'utehea hugwi

Tupana'ga nhi'iğaatyviva'ea hugwi. Nhirembi'ea nde ve ko Tupana'ga nhi'iğa ja – kiroki a'ea Tupana'ga nhi'iğa mombe'uhara'ğa omombe'u nde ve nahã Tupana'ga ei nde ve javo. Hendukaturame ğanhi'iğa po ti nde poravykykatui ojipe'ğa mbo'eharamo Jesus Cristo'ga mombe'ua rehe ğa mbo'epava nehë. Soldados'ğa oporavyky katu gwuvihava'ga pe. Na jitehe eporavyky katu Tupana'ga pe a'ero. ¹⁹Terepohiri ti Tupana'ga hugwi ejikoga Jesus Cristo'ga rehe. Eko pyry ti jipi. A'ero po ti ndereaporoğita pyryvamo nehë.

Jararamo ğa ndokoa'javi ojeaporoğitapyryva rupi. A'ero ğa heroviari Tupana'ga nhi'iğaatyviva'ea opohia Tupana'ga nhi'iğa hugwi. ²⁰Nanongara'ğa ko Himeneu'ga Alexandre'ga pavëi. A'e ji: Satanás'ga ti tombohahy ğa pe. A'ero po ti ğa nde'iuhua'javi Tupana'ga pe okote'varuhua'jave'yma nehë.

Nahã po ojatykave'ğa e'i Tupana'ga pe hamo

2 Kiro ji ena'ei nde ve: Jesus'gareheve'ğa ti tonhi'i Tupana'ga pe vvyakotyve'ğa mombe'gwovo ğa nhaporemoma ğa ndepyga. Te'i ti ğa ga pe: “Epoko ti ğa imombyryva ğa pe. Ndepyry hete nde ğa nderekokatuavo jipi.” A'ea ti ğa te'i Tupana'ga pe.

²Na jitehe ti ğa te'i Tupana'ga pe nhandervihavuhu'ğa mombe'gwovo huvihava'ğa mombe'upava no Tupana'ga ti tomombyry ğa pe javo. A'ero po ti ğa pyryvamo nhande pokokatuavo nehë. A'ero po ti nianemongyhyjihavi niandeavykyhavi nehë no. A'ero po ti nhande rekokatui imondoheteavo nhandereaporoğita Tupana'ga rehe imohina nehë ojipe'ğa ndehe nehë no.

³Pyry Tupana'ga pe nhanembopiro'yhara'ga pe nhande nhi'iğame ga pe emombyry ti ğa pe javo.

⁴Ga opota hete vvyakotyve'ğa ndekote'varuhua mombora ğa nhaporemoma ti tomomboruka ji ve javo. Ğanembikwahava ga opota no ğa nhaporemoma ti tokwaha Jesus Cristo'ga mombe'ua a'itituhëva'ea javo.

⁵A'ereki Tupana'ga tehe ko Tupanamo. Gaha vvyakotyve'ğa tombohete gaha jate ko nhandervihavuhuhete'ga javo.

Vvyakotyva'ero Cristo Jesus'ga jate ombojikoty'aruka vvyakotyve'ğa.

Nurã vvyakotyve'ğa jikoty'ari Tupana'ga pavëi.

⁶Ojjjukaukaramema ğa ndepypava ga ğa mbopiro'yukari ğandekote'varuhua hugwi.

Nurã ğa jikoty'ari Tupana'ga pavëi a'ero. Gamanoa okwahavuka Tupana'ga remimbotarimova'ea.

A'ea kiro vvyakotyve'ğa piro'yağwama ğandekote'varuhua hugwi.

⁷Nurã Tupana'ga ei ji ve a'ea pa emombe'u javo. “Eko ti Jesus Cristo'ga moirüharamo egwovo judeus'ğarüive'ğa pyry gentios'ğa pyry,” ei ga ji ve. “Emombe'u pa ti Jesus'ga ğa pe tojiko ti ğa ga rehe. A'ero po ti ğa imomborukari ga pe okote'varuhua ojihugwi nehë. Embo'embo'e ti ğa Jesus'ga mombe'ua nhaporemoma rehe a'itituhëva'ea rehe.” A'ea Tupana'ga ei ji ve. Amombe'u katu ji nde ve. Nanhi'mbei ji.

⁸Onhimono'oğame Tupana'ga nhi'iğa renduva ogwryri pe nhaporemoma marã po ti akwaimbae'ğa ndekoi a'ero nehë Jesus'gareheve'ğa? Kiro ji imombe'ui nde ve jireaporoğita. Onhimono'oğa ti akwaimbae'ğa tonhi'i Tupana'ga pe gweaporoğitapyryvamo onhimonha'ngae'yma ğa ndayvapotare'yma.

Paulova'ea e'i nahã ti kunhangwera'ğa toko javo

⁹Marã po ti kunhangwera'ğa ndekoi nehë Jesus'gareheve'ğa? Kiro

ji imombe'ui nde ve jireaporoğita. Tonhimbovyvy ti kunhangwera'ğa okopyryheteavo imongirame opira. Taheaporoğitaranuhüyme ti ğa o'ava mbojigwajigwaga rehe. Taheaporoğitaranuhüyme ti ğa mbo'yra noğa rehe ouro apopyra noğa rehe no pérolas noğa rehe no. Taheaporoğitaranuhüyme ti ğa opikatua mongia rehe no – kiroki a'ea gwerohohivuhu itambere'ia. ¹⁰Ğa e'i ore Jesus Cristo'gareheva'ea javo. Toko katu ti ğa a'ero ojipe'ğa pe. Nahã ti Jesus Cristo'gareheve'ğa toko a'ero.

¹¹Jesus Cristo'gareheve'ğa nhimono'oğame tihendu ti Tupana'ga nhi'iğa javo, kunhangwera'ğa ti tojapyaka tuhë ganhi'iğa rehe. Onhi'iğe'yma ti ğa tohendu pota okokatuavo.

¹²A'e hete ji nde ve: Kunhangwera'ğa ti toko Tupana'ga nhi'iğa rehe jate. Tombo'eyme ti ğa Tupana'ga nhi'iğaatyviva'ea rehe. Te'iyme tuhë ti ğa: “Kunhangwerava'ea oapo akwaimba'eva'ea.” Tombo'eyme ti ğa a'ea rehe Tupana'ga nhi'iğaatyviva'ea rehe. ¹³A'ereki akwaimba'eva'ea Tupana'ga oapo ypy Adãova'ea. Kirë kunhangwerava'ea ga oapo Evava'ea hako. ¹⁴Adãova'ea rüi reki Satanás'ga omoandyi hako. Kunhangwerava'ea ga omoandyi. A'ero kunhangwerava'ea nonhi'ipo'rui Tupana'ga okote'varuhuavo.

¹⁵Emo kunhangwera'ğa jikogame Jesus Cristo'ga rehe jipi Tupana'ga omombo ğandekote'varuhua ğa hugwi. Ojikogame ga rehe ğa ojipe'ğa aröhetei okopyryvamo onhimbovyvya. Nahã ğandeaporoğita pyahuro. Igwete pyryvamo ğa nda'yramo ğwembireko'ğa pe.

Jesus'gareheve'ğa ndepiakatuhara'ga

3 A'itituhëva'ea nhande ei: Kiroki ga e'i taporavyky ti ji Jesus'gareheve'ğa ndepiakatuavo javo – ga opota pyryva'ea. A'ereki nanongara aheporavykya ko pyry, xa'e nhande a'itituhëva'ea mombe'gwovo.

²Toko katu ti Jesus'gareheve'ğa ndepiakatuhara'ga ojikheteavo Jesus'ga rehe. A'ero tegwete ojipe'ğa ehava ga pe. Ojipeji tehe ti ga togwerekoko ğwembirekohëa. Taheaporoğita pyry ti ga. Tonhimbovyvy ti ga okokatuavo. Po ojipe'ğa nduri ga repiaga oropyta pota ore nde pyri javo, a'ero ti ga tohoryory ğa ndehe ğa mbuhuruka ğwonga pe ğa pokoga. Tombo'e kwaha hete ti ga Tupana'ga nhi'iğa rehe. ³Heagwryryve'ğa ja rüi ti ga toko jugwejuhue'yma ahemboheagwryryva'ea vinho. Tonhimboahivyme ti ga ojipe'ğa pe. Toko katu ti ga ojipe'ğa pe ğa ndayvare'yma onhyromo. Tokoyme ti ga ojipe'ğa ja – kiroki ğa itambere'ia pyhyga rehe jate gweaporoğita jipi.

⁴Tohepia katu kwaha ti ga ğwongapypeve'ğa mondomondokatuavo. Tomondo ti ga gwa'yra'ğa onhi'iğa rupi. Ojihe ti ga tomoudouka gwa'yra'ğa ndeaporoğita imohinuka. ⁵Po ga ndohepiakatukwahavi ğwongapypeve'ğa gwa'yra'ğa no ğa mongoe'yma onhi'iğa rupi, a'ero po ti ga ndohepiakatukwahavi Jesus'gareheve'ğa ğa nhimono'oğame tihendu ti Tupana'ga nhi'iğa javo. Nanongara'ga ti tokoyme ğandepiakatuharamo a'ero.

⁶Tokoyme ti ga ğandepiakatuharamo – kiroki ga korogwe ojiko Jesus Cristo'ga rehe. A'ereki ga ndokwahahetei ve nahã ahe toko Tupana'ga remimbota-rimova'ea rupi jave'yma. Mara'ngu po ti nanongara'ga okote'varuhuavo onhimboheteavo nehë? “Ako pyry ji ğa hohe

pa jitekovo ġandepiakatuharamo,” e po ti ga nehē. Po ti ga ei a'ea nehē, a'ero po ti Tupana'ga ei ga pe nehē ereko te'varuhu nde enhimboheterame javo. A'ea jitehe Tupana'ga ei Diabo'ga pe ga mondovo ojihugwi hako. A'ereki Diabo'ga onhimbohete.

⁷Toko katu ti Jesus'gareheve'ġa ndepiakatuhara'ga. A'ero po ti Jesus'gareheve'ġarūive'ġa ekatui ga mombe'gwovo pyry hete ga okokatuavo javo. Ga rekokatue'ymame po ti ġa ga rerekomemui nehē ite'varuhu reki ga javo. Nahā po ti Diabo'ga ga mondoi ġwemimbotarimova'ea rupi nehē.

Jesus'gareheve'ġa pokohara'ġa

⁸Kiro ti ji imombe'ui nde ve Jesus'gareheve'ġa ndepiakatuhara'ġa pokohara'ġa. Ġandepiakatuhara'ġa javijitehe ti ġa tonhimbovyvy ojikhoheteavo Jesus'ga rehe. Ti'mbeyme ti ġa. Tougwejuhuyme ti ġa ahemboheagwyriva'ea vinho okovo. Tokoyme ti ġa ojipe'ġa ja – kiroki ġa itambere'ia pyhyga rehe jate heaporoġita jipi. ⁹Nane'ymi gweaporoġitapyryvamo ti ġa togwerovia hete aherembikwahavipyre'yma – kiroki a'ea Tupana'ga okwahavuka kiro Jesus Cristo'ga mombe'ua. Tojiko hete ti ġa Jesus Cristo'ga rehe omano ga nhande repyga javo.

¹⁰Jara'ġa Jesus'gareheve'ġa ti te'i ġa pe: “Tihepia na'ē ti pendekokatua pe ġa pokogame.” A'ea ti ġa te'i ġa ndepiaga. Po ġa ndekopyryvamo ġa pokokatuavo, a'ero po ti ġa toko ġapokoharamo.

¹¹Ġa javijitehe ti kunhangwera'ġa tonhimbovyvy. Te'ite'iuhuyme ti ġa ojipe'ġa pe. Taheaporoġita pyry ti ġa. Tombojiko pa ti ġa ojipe'ġa ojihe jipi. Nahā ti kunhangwera'ġa toko.

¹²Akwaimbae'ġa Jesus'gareheve'ġa ndepiakatuhara'ġa pokohara'ġa ti togwereko ojipeji tehe ġwembireko'ġa.

Tomondo ti ġa gwa'yra'ġa onhi'ġa rupi ġa ndepiakatukwahava. Tohepia katu kwaha ti ġa ġwongapypeve'ġa no ġa mondomondokatuavo.

¹³Aerē, Jesus'gareheve'ġa ndepiakatuhara'ġa pokoharamo, ġa jara'ġa pokokaturame po ti koji'i ġambohetea nehē. Koji'i po ti ġa Tupana'ga kwahavi nehē ġa ġa pokoga ġwaramo. Ndopojihuvi hete ti ġa imombe'uheteavo ġwembiroviara Cristo Jesus'ga mombe'ua a'ero nehē.

Paulova'ea omombe'ua a'itituhēva'ea rerekokatua

¹⁴Aho pota tuhē ji nde pyri nambegwei jioha javo. Emo ji akwatija nde ve kiro. ¹⁵A'ereki ji a'e: Mara'ngu po ti nhimbegweramo jigwovo nehē? Nurā ji herohoukari nhirembikwatarukara kiro. Imonhi'ġame po ti nde ikwahavi javo nehē. “Nahanahā ti Jesus'gareheve'ġa toko katu ojohupe Tupana'ga ra'yramo, 'ei Paulo'ga,” ere po ti nde nehē. Jesus'gareheve'ġa ko avuiramave'gareheve'ġa. Ġa okwahavuka Jesus Cristo'ga mombe'ua ojipe'ġa pe a'ea ko a'itituhēva'ea javo herekokatuavo.

¹⁶Cristo Jesus'ga mombe'ua a'itituhēva'ea ko huvihavuhu tuhē ahe monhimomby'aheteavo. A'ea jukwaha nhande ve nhaporemō. A'itituhēva'ea ko aherembikwahavipyre'yma – kiroki a'ea Tupana'ga okwahavuka nhande ve kiro Cristo Jesus'ga mombe'ua nhanerembiroviara. Momi ko Cristo Jesus'ga mombe'ua a'itituhēva'ea:

Ga ko ojipiuka onhimongovo vvyakotyva'ero.

“Gareaporoġita ko pyry hete,” e'i Tupana'ga ra'uva ga kwahaheteavo.

Gaha Tupana'gapyrive'ġa ga repia.

Gaha gareheve'ġa ga mombe'ua judeus'ġarūive'ġa pe gentios'ġa pe.

Ga rehe vvyakotyve'ġa pyteripeve'ġa ojiko.

Gaha Tupana'ga ga reroho yvagi pe ga mboheteavo pevo.
A'ea ko Cristo Jesus'ga mombe'ua.

**Tupana'ga ra'uva omombe'u
aerëve'ğa i'mbeve'ğa**

4 Tupana'ga ra'uva e'i hete aerëve'ea mombe'ukatuavo. Nurã i'ei: "Mbapava koty po ti jara'ğa ndogweroviara'javi Jesus Cristo'ga mombe'ua nehë. Ğa po ti ombopogwe Tupana'ga nhi'ığaatyviva'ea mombe'uhara'ğa nehë okoheteavo ğa'mbea rehe ğanemimbo'ete'varuhua rehe nehë no – kiroki a'ea rehe anhağa Diabo'gapyriva'ea ğa mbo'e. ²A'ea po ti Tupana'ga nhi'ığaatyviva'ea mombe'uhara'ğa imombe'ui ğa pe ğa moandyandyita o'mbero ğa pe nehë. Ojipokwahava o'mbea rehe po ti ğa nonhimombaragwahavi a'itituhëva'ea rehe gweaporoğitakatuagwame'yma nehë," e'i Tupana'ga ra'uva.

³"O'mbero po ti ğa ei nehë: 'Tahembirekoyme ti ahe. To'uyme ti ahe ğwiğwia mbatera ojikwakuva,' e po ti ğa nehë," e'i Tupana'ga ra'uva imombe'gwovo.

Emo Tupana'ga nde'iangavi nanongara! Oapo pa ga. Nurã ti ahe tokwakyvyme. To'u pa ti ahe garembiapoa i'gwovo gworygworyvamo ndepyyr hete nde imbuhua ore ve javo Tupana'ga pe.

A'ea Tupana'ga ei ğa pe – kiroki ğa ojiko ga rehe a'itituhëva'ea kwahava. ⁴A'ereki pyry pa Tupana'ga rembiapoa. Nurã ti tikwakyvyme garembiapoa ti'uyme ti jave'yma. Ti'u ti a'ero nhande'erame ga pe ndepyyr hete nde imbuhua ore ve javo. ⁵A'ereki mbatera pyry pa Tupana'ga ero ğwaramo. Pyry pa mbatera nhande ero ğwaramo ga pe no ndepyyr hete nde imbuhua ore ve javo ga pe.

Nahã ti eporavyky katu Jesus'ga pe

⁶Po nde imombe'upavi Tupana'ga rembi'ea pevo nhaneirũ'ğa pe Jesus Cristo'gareheve'ğa pe, a'ero po ti nde poravykykatui Jesus Cristo'ga pe nehë. Eporavykykatuavo ga pe ti enhimbo'e katu Jesus'ga mombe'ua rehe a'itituhëva'ea rehe no – kiroki Jesus'gareheve'ğa nemimbo'ekatu ruپی nde ereko jipi.

⁷Terembopogwei ti Tupana'ga remiarõe'yva'ea imombe'uteheva'ea – kiroki a'ea iğwaivive'ğa omombe'u pota. A'ereki a'ea nahemombyryvukari. Ejirokwa ti ekokatua rehe ekovo Tupana'ga reaporoğita ruپی jipi. ⁸Pyry ahe jirokwari tipopoaka jira'oa javo. Koji'i pyry hete ahe jirokwari tapyry jireaporoğita javo. A'ereki naname Tupana'ga omomyry ahe ve ahe manoe'ymame a'ero. Ahe manorë po ti ga imomyryvi jitehe ahe ve yvagi pe nehë no.

⁹⁻¹⁰Kiro ti ji imombe'ui nde ve. Nhande xajiko hete Tupana'ga rehe omano'e'yve'ga rehe aerë po ti ga nhande rerohoi yvagi pe nehë javo. Ga ko yvyakotyve'ğa mbopiro'yharamo oko. "Ambopiro'y pota ji ğa imomboğa ğandekote'varuhua ğa hugwi," ei ga. Kiroki ğa ojiko ga rehe imomboruka ga pe – ğa hugwi tuhë ga imombori a'ero. Pyry ahe a'ea roviahetei. A'ereki a'ea ko a'itituhëva'ea. Heroviaro ğwaramo nhande poravykyhetei nhandejirokwa Jesus Cristo'ga mombe'gwovo.

¹¹A'ea ti emombe'u pa nhirembikwatijarukara tohendu katu ti Jesus'gareheve'ğa.

¹²Mara'ngu po jara'ğa javo nde ve? "Nerenhimomyani ve nde, Timóteo. A'ero nde nderekwahavi ve," e po ğa nde ve. Ehepiuka ekokatua ğa pe te'iyme ti ğa a'ea a'ero. Enhi'ıgatu ti ğa pe nahã ğa monhi'ıgatuavo. Eko katu ti toko ti ğa

ji ja javo. Earō hete pa ti ojipe'ġa. Ejiko hete ti Jesus Cristo'ga rehe. Eko pyry ti. Nahā ti eko. A'ero po ti ġa ndekopotari nde ja nehē.

¹³Jirakykweri ti emonhi'ī Tupana'ga rembikwatijarukara ġandovaki jipi tohendu ti Jesus'gareheve'ġa javo. Emombe'u katu ti ġa pe nahanahā e'i Tupana'ga nhi'iġa javo. Embo'e katu ti ġa hehe.

¹⁴Ymya Tupana'ga nhi'iġa mombe'uhara'ġa ei nde ve kako: "Tupana'ga ra'uva ombo'ekwahavuka nde ve. Embo'embo'e ti Jesus'gareheve'ġa Jesus Cristo'ga mombe'ua rehe a'ero imombe'ukatuavo ġa pe," ei ġa nde ve kako. Kirē opokogame neakaġa rehe Jesus'gareheve'ġa ndepiakatuhara'ġa ei a'iti tuhē javo kako. Enhi'īpo'ru ti Tupana'ga nhi'iġa mombe'uhara'ġa a'ero ekovo ejiporavykya rehe.

¹⁵Ejirokwa ti eporavykya rehe jipi ġa mbo'embo'ekatuavo ekoheteavo hehe. A'ero po ti nde igwaigwavete ġa mbo'ekwahakwahavi Tupana'ga nhi'iġa rehe nehē. A'ea po ti jukwaha hete ġa pe nhaporemo nehē.

¹⁶Terekoi ite'varuhua rehe tako katu ti ji javo. Terejapyakai ti Tupana'ga nhi'iġaatyiviva'ea rehe tambo'e ti ji Jesus Cristo'ga mombe'ua rehe jate javo. Nane'yimi ti ejirokwa ekokatuavo ġa mbo'ekatuavo a'itituhēva'ea rehe jate. A'ero po ti nde nhimbopiro'yi ejikote'varuhua hugwi egwovo yvagi pe Tupana'ga pyri nehē. Kiroki ġa neremimbo'ekatua rendu katu – ġahā po ti nde ġa mbopiro'yi ġandekote'varuhua hugwi ġa mondouka Tupana'ga pyri nehē no.

Eko katu Jesus'gareheve'ġa pe

5 Kiro ti ji imombe'ui nde ve. Eko katu ti Jesus Cristo'gareheve'ġa pe ġa mbo'eavo Tupana'ga nhi'iġa rehe ġa ndekote'varuhurame toko katu kwaha ti

ġa javo. Ixava'eve'ġa pe ti terenhi'iġahyi ġa ndekote'varuhurame. A'ereki ġa oko nderuva'java'ero. Enhi'iġatu ti ġa pe nde erame ġandekote'varuhua pe na rūi ti peko javo ġa pe. Na jitehe ti enhi'iġatu ipyahuve'ġa pe akwaimbae'ġa pe ġa ndekote'varuhurame. A'ereki ġa oko neirū'java'ero.

²Na jitehe ti enhi'iġatu iġwaiwīve'ġa pe ġa ndekote'varuhurame. A'ereki ġa oko ndehya'java'ero. Na jitehe ti enhi'iġatu ipyahuve'ġa pe kunhangwera'ġa pe ġa ndekote'varuhurame. A'ereki ġa oko nerendyra'java'ero. Ġa ko ambotehea rūi nde hugwi a'ero. Eko katu ti ġa pe a'ero.

Jesus'gareheva'ero pereko katu aherembirekokwera'ġa

³Jesus'gareheve'ġa ti tomondo ojea-poroġita aherembirekokwera'ġa ndehe – kiroki kunhangwera'ġa pe ndiporakahavi. ⁴Po aherembirekokwera'ġa gwereko gwa'yra'ġa ġwymymino'ġa no, a'ero po ti ġa topoko katu hēa hēa rembirekoa'jave'ymane. Ymya po hēa ġa nderekokatuyppi ġa monhimomboaka. Kiro po ti ġa toko katu kwaha ikwepyga hēa pe a'ero okovo hēaporakahavamo hēa ko jire'yjahēa tuhē javo. Nanongara ko pyry Tupana'ga pe.

⁵Kiroki hēa tehe oko herekoe'yma oporakahava – po hēa jikohetei Tupana'ga rehe hamo ji poko ti javo ga pe jipi. Ypytunimo arimo po hēa nhi'iġi ga pe ojihe ojipe'ġa ndehe no ore poko javo hamo. Nanongarahēa ti Jesus'gareheve'ġa topoko jipi.

⁶Kiroki aherembirekokwera'ġa oko onhimbohoryva'ea rehe jate ojapyakae'yma Tupana'ga rehe – hēa nomanoi novīa. Emo hēa oko omanove'ġa ja Tupana'ga pe. A'ereki hēa nombopyahuukari ga pe ojeaporoġita okokatue'yma ojikoge'yma ga rehe.

Nanongarahēa rūi Jesus'gareheve'ga topoko jipi.

⁷Embo'e pa ti Jesus'gareheve'ga nhiremimombe'ua rehe – kiroki a'ea ji akwatija nde ve aherembirekokwera'ga ndehe nahanahā ti pepoko ga javo. A'ero po ti tegwete ojipe'ga ehava ga pe nehē.

⁸Kiroki ga ndoporakari gwe'yja'ga gwongapypeve'ga kaitu ga mbatere'ymame – gaha ndokoa'javi Jesus'ga mombe'ua rupi. Koji'i ga oko te'varuhu Jesus'gareheve'garūive'ga hohe. A'ereki Jesus'gareheve'garūive'ga vehevi oporaka gwe'yja'ga gwongapypeve'ga no.

⁹Kiro ti ji imombe'ui nde ve. Jesus'gareheve'ero ti ga toporaka opyteripeve'ga – kiroki kunhangwera'ga pe ndiporakahavi. Tokwatija ti ga nanongara'ga ndera a'ero aherembirekokwera'ga ndera ndiporakahavi ga pe javo. Nanongara'ga pe ji ei:

Ĝa ti toko igwaivīve'ga. He'yjuhu kwara ga ndehe sessenta kwara koji'i no.

Ojipeji ganembirekova'ea.

¹⁰Ojipe'ga omombe'u katu aherembirekokwera'ga nahā ga ojipe'ga poko katu gweaporoġitakaturu jipi javo. Momi ko aherembirekokwera'ga mombe'ua:

Ĝa gwa'ya'ga ndereko katu ga monhimomboakatuavo.

Ymyagwera jate ga horyory hajiheve'ga ndehe ga mboapyga ga mbuhuruka gwonga pe ga ndurame.

Na jitehe ga Tupana'ga remimo'ehara'ga poko ga ndurame onga pe.

Ĝa ga poko ga nderekokatuavo – kiroki ga pe ite'varuhu.

Ĝa ojirokwa opyryvamo ojipe'gape'ga pe jipi oporavykparavuhuavo nahā ga pokopava jipi.

Po nahā aherembirekokwera'ga ndekokatui – kiroki ga pe ndiporakahavi, a'ero pyry Jesus'gareheve'ga

ikwatijari gāndera gāhā nhande tipoko javo.

¹¹Kiroki aherembirekokwera'ga nomondo ve sessenta kwara igwaivīve'ye'ga – gāndera ti terekwatijarukari. Mara'ngu po ti ga oporavykypotara'jave'yma Cristo'ga pe nehē? Po ti ga ei nehē: “Koji'i pyry ji ve ji rembirekoa'javamo.” ¹²Po ti ga ei nahā nehē, a'ero po ti ijari ga ndehe ga ipiriano gwaramo onhimbi'eagwera Cristo'ga pe nehē.

¹³Terekwatijari igwaivīve'ye'ga ndera, a'e ji. Mara'ngu po ti igwaigwavete ga oevugwero nehē ohoohorame ojipe'ga nonga pe jipi nehē? Koji'i po ti ga te'varuhuro a'ero onhi'inhī'iteheavo ikwahapapota imombe'umoanhana nehē – kiroki a'ea po ga nomombe'ui hamo.

¹⁴Nurā koji'i pyry ji ve igwaivīve'ye'ga nembirekoa'javamo gwa'ygwa'yramo. Togwereco katu ti ga gwa'ya'ga gwongapypeve'ga nderuva. Po ti nahā igwaivīve'ye'ga ndekokatui nehē, a'ero po ti a'ea rehe ga'arōe'ye'ga nde'ite'varuhui ga pe nehē. Nahā ji amogita ga. ¹⁵A'ereki jararamo igwaivīve'ye'ga oko jipe Satanás'ga nhi'iga rehe okoa'jave'yma Cristo'ga nhi'iga rehe.

¹⁶Kiro ti ji imombe'ua'javi nde ve. Aherembirekokwera'hēa re'yjahēa ti toporaka hēa pokokatuavo Jesus'gareheve'ero. Toporakarukaryme ti ga hēa jara'ga pe Jesus'gareheve'ga pe. A'ero hēa porakare'ymame hēare'yja'garūive'ga oporaka ojipe'ga – kiroki ga pe ndiporakahavi tuhē.

Eko katu ti gāndepiakatuhara'ga pe

¹⁷Kiro ti ji imombe'ui nde ve. Nahā po ti Jesus'gareheve'ga ndekoi hamo: Ĝa ti tombohete gwepiakatuhara'ga. Ĝa ti tomondokatua'ja ga pe ikwepykava ga poravykykaturame. Ĝa pe

kaitu – kiroki ġandepiakatuhara'ġa omombe'umbe'u Tupana'ga nhi'iġa ġa mbo'ekatuavo hehe. ¹⁸A'ereki Tupana'ga rembikwatijarukara e'i:

“Yuranuhūa oporavyky ahe ve hay'nhoynhoġa japea hugwi jape'oga

ipyrypyruġame trigo ra'ynha rehe.

Nurā ti ahe tojurutyvyme yuranuhūa to'u ti trigo ikwepykavamo javo,” e'i ikwatijaripyra.

Ojo'java'ea e'i:

“Tokwepy ti ahe ġwemimboporavyky-hara'ġa pe.

A'ereki ġa ahe poko,” e'i.

¹⁹Po ojipejive'ga ei nde ve: “Okote'varuhu nhanderepiakatuhara'ga.” Po ga tehe e'i a'ea, tereroviari ti ganhi'iġa. Po a'ea jitehe ojipe'ga ei nhanderepiakatuhara'ga oko te'varuhu javo, a'ero ti ehendu ġanhi'iġa ikwahava. ²⁰Po a'iti hete tuhē ġandepiakatuhara'ga ite'varuhu, a'ero ti emoġita ga Jesus'gareheve'ġa ndovaki nhaporemo. Ere ti ga pe: “Nahā nde ereko te'varuhu. Epohi ti jugwi,” ere ti ga pe. A'ero po ti jara'ġa kyhyjipavi xakote'varuhuyme ti javo nehē.

²¹Ehendu tuhē nhinhi'iġa ġa moġitakatupava. Terei ti: “Nda'ei po ti ji ga pe garekote'varuhua rehe. A'ereki ji ako hete ga rehe.” A'ea terei. Ojipe'ga pe terei no: “Anhi'iġahy hete po ti ji ga pe garekote'varuhua rehe. A'ereki ji ndakoi ga rehe.” A'ea terei no, a'e ji nde ve Tupana'ga ji renduvame. Nhandepojykaharete'ga Jesus Cristo'ga ji rendu no. Yvagipeve'ġa ji rendu no Tupana'gapyrive'ġa garemimo'ēharamo.

²²Terena'ēi ti ojipe'ġa pe peporavyky ti Tupana'ga pe kiro javo. Ekwahakatu na'ē ti ġandeaporoġita. Ġa pyrvame ti epoko ġa'akaġa rehe peporavyky ti kiro Tupana'ga pe javo.

Terejihe'ari ti ite'varuhuve'ġa ndehe ġandekote'varuhua mbopogwee'yma. Ejirokwa ti ekokatua rehe, a'e ji nde ve.

²³Yhya jate rūi ti e'u, Timóteo. Pyry xunhiva'ea nde i'ui vinho no tomombi hahyva'ea nderevegi pe. A'ereki nane'ymi nde netetirūa.

²⁴Kotihī jara'ġa ndekote'varuhua jukwaha hete. A'ero nhande ejipei ġa pe oja ġa ndehe javo. Jara'ġa ndekote'varuhua ndiukwahavi ve. Aerē gwe nhande ikwahavi ġandeaporoġitate'varuhua. ²⁵Na jitehe jukwaha hete ojipe'ġa ndekokatua. Jara'ġa ndekokatua ndiukwahavi ve. Aerē gwe nhande ikwahavi a'ea.

Paulova'ea e'i nahā ti ipiro'ye'ŷve'ġa toko javo

6 Kiro ti ji ġa mombe'ui nde ve Jesus'gareheve'ġa – kiroki ġa ndipiro'yi opojykahara'ġa hugwi. Ġa ti tomondo gweaporoġita opojykahara'ġa ndehe oporavykykatuavo ġa pe. Po ġa ndoporavykykatui Tupana'gareheva'ero, a'ero po ti ojipe'ġa Tupana'ga mbotegwetei ite'varuhu Tupana'ga javo. Jesus'ga mombe'ua po ti ġa imbotegwetei nehē no ite'varuhua rehe ga ġa mbo'ei javo.

²Po ġa opojykahara'ġa pavēi ojiko Jesus'ga rehe, a'ero ġa ndekoi onhoirūramo. A'ero ti ġa te'iyime opojykahara'ġa pe: “Ġa nhaneirūramo ġwaramo ti timondoyme nhandereaporoġita ġa ndehe.” A'ea rūi ti ġa te'i. Koji'i vehevi ti ġa tomondo ojeaporoġita opojykahara'ġa ndehe oporavykykatukatuavo ġa pe ġa pokoga. A'ereki ġa – kiroki opojykahara'ġa pe ġa oporavyky ġa pokoga – ġa ko ġairūa tuhē ġanemiarōa ojikoga ġwaramo Jesus'ga rehe. A'ea ti emombe'u pa ġa pe ġa mbo'ekatuavo hehe.

**A'itituhēva'eaatyviva'ea rehe
okote'varuhuve'ga ombo'e**

³Po ojipe'ga ombo'e nhiremimbo'eaatyviva'ea rehe ndokoi po ga a'itituhēva'ea rehe nhandepojykaharete'ga remimbo'ea rehe Jesus Cristo'ga remimbo'ea rehe. Aherekokatua mombe'ua rehe po ga ndokoi no. ⁴Okoe'ymame hehe po ga nhimbohetetehei tuhē akwaha hete ji javo novīa. Emo ga ndokwahavihu okovo. Onhi'igayva pota ranuhū ga ojipe'ga. “Garagara pe ġa ei?” e'i tehe ga. A'ero ga renduvame ġa nhimyrōi ojogwehe ja'javo ojohupe onhombotegweteavo ojogweroviare'yma.

⁵Nane'ymi ġa jogwayvahetei. Ite'vate'va ġa'akaġa. A'ero ġa ndokwahava'javi a'itituhēva'ea ojipe'ga mbo'eavo a'eaatyviva'ea rehe. A'ereki ġa e'i tehe oyvyteri pe: “A'e po ti ji ġa pe nehē: ‘Ji ko Tupana'gareheva'ea’. A'ero po ti ġa imbuhuri itambere'ia ji ve ji mombateheteavo ji ombo'erame nehē,” e'i tehe ġa oyvyteri pe.

⁶Pyry hete tuhē okokatuve'ga pe reki – kiroki ga ojiko tuhē Tupana'ga rehe ikwahava opy'a rukatua gworygworyvamo jipi. Ndokoi ga ojipe'ga mbatera rehe a'ero. ⁷Ma gara nhande tiru reki nhande'arame? Ndiheruri nhande. Ma gara po ti nhande tiroho nhandemanorame nehē? Ndirohoi tuhē po ti nhande nehē. ⁸Herekorame nhanderembi'ua nhandepira reheve xajory ti hehe pyry ji ve javo.

⁹Jara'ġa e'i tako ji imbateheteva'ero javo. A'ea rehe jate ġa japyakai reki. A'ero ġa ite'varuhua mbopogwehetei okote'varuhuavo nahā po ti ji ipyhyguhui mbatera javo. A'ereki hepia'ngi tehe he'yiva'ea ġa pe ġamongote'vava'ea. Tegwete ġapohira okote'varuhua hugwi

a'ero. A'ea ġa mbotegwetepavi ġa mondouka hahyva'ea ruvihava pype. ¹⁰A'ereki itambere'ia potarapora ko aherekote'varuhuparava. Itambere'ia rehe jate okovo ġwaramo jara'ġa pohiri Jesus Cristo'ga mombe'ua hugwi. Nurāro ġwaramo ġa imbuhumbuhurukari ite'varuhuva'ea hahyheteva'ea ojihe onhimbovy'are'yma ranuhū ja'javo oyvyteri pe: “Maranameuhū ji rekoina?”

Paulova'ea omoġita Timóteova'ea

¹¹Timóteo, ndehe ereko Tupana'gareheva'ero. Terembopogwei ti nanongara nhapremo ite'varuhuva'ea nhapremo a'ero. Ejirokwa ti Tupana'ga remimbotarimova'ea rehe. Ejirokwa ti ekokatua rehe imondovo ejeaporoġita Tupana'ga rehe jipi. Ejiko hete ti Jesus Cristo'ga rehe. Earomba ti jara'ġa. Enhimomirana ti ite'varuhurame nde ve. Eko katu ti jara'ġa pe enhyromo ġa pe. ¹²Ejirokwa hete ti eporavykykatuavo pyryheteva'ea rehe Tupana'ga remimbotarimova'ea rehe. Erovia hete Tupana'ga nhi'igā aerē po ti Tupana'ga ji mongoi ojipyri ji mombytavo avuirama nehē javo. A'ereki a'ea pe Tupana'ga e'i o'erame nde ve herejo ti ji pyri ejupa avuirama javo. Pyryheteva'ea pe nde ehetei erame ajiko ji Jesus Cristo'ga rehe Tupana'ga ra'ya'ga rehe javo. He'yive'ġa nde rendu kako.

¹³Tupana'ga omongo pa. Nurā ġa okoji mbatera pavēi. Cristo Jesus'ga omombe'u a'itituhēva'ea Pōncio Pilatosva'ea pe okyhyjie'yma hako. Ġa ji renduvame Tupana'ga Cristo Jesus'ga pavēi, kiro ti ji ehetei nde ve. ¹⁴Ji nhi'ipo'ru pa ti, a'e ji nde ve. A'ero tegwete ojipe'ġa ehava nde ve. Nahā ti eko katu jipi nhandepojykaharete'ga mboha'uva Jesus Cristo'ga mboha'uva ga mbuhua yvya koty nhande koty.

¹⁵Tupana'ga erame: “Pyry kiro Jesus Cristo'ga hoa”, a'ero po ti Jesus Cristo'ga jipiukari ua yvaga hugwi nehē.

U katu katu Tupana'ga py'a.

Ga tehe ipopoaka hete ojipe'ğa hohe pa ğa mondomondopava ǧwemimbota-rimova'ea rupi.

Ga ko ǧanduvihavuhu'ğa nduvihavuhuhetero oko.

ǧapojykahara'ğa pojykahareteramo ko ga oko no.

¹⁶Ga tehe ko avuiramave'ga omanoe'yma tuhē.

ǧwendy'javuhua pype ga ruvi upa.

Tegwete yvyakotyve'ğa hoa garendy'javuhua pyri.

ǧa ndohepiangavi ga. Tegwete garepiakava.

Tomboukwaha ti ǧa ga.

Nane'y mi ti ga tipopoaka okovo avuirama. Na tuhē. Amém!

Paulova'ea e'i nahā ti imbateheteve'ğa toko javo

¹⁷Kiro ti ji imombe'ui nde ve. Ombatera rehe yvyakotyva'ea rehe ti imbateheteve'ğa tonhimboheteyme Jesus'gareheve'ğa. Tojikogy me ti

ǧa oitambere'ia rehe. A'ereki kotihī itambere'ia opa ahe hugwi. Tojiko ti ǧa Tupana'ga rehe avuiramave'ga rehe tombuhu ti ga ji ve javo. A'ereki gaha ombuhu pa hete ahe ve tohory ti ǧa hehe javo. ¹⁸Toko pyry ti ǧa jara'ğa pe ǧa pokopokoga. Toma'ema'ē pota ti ǧa imondovo mbatera ǧa pe – kiroki ǧa ndogwerekoi ojive. ¹⁹Imondorame ǧa pe ǧa imomyryvukari ojive pyryva'ea rerekoagwama yvagi pe. Nahā okorame ǧa ei Tupana'ga ti ji mongoi tuhē ojipyri avuirama nehē javo.

²⁰Timóteo, teremoka'nhymi ti Tupana'ga rembikwahavukara ejive ekokatuavo. Hehe ti embo'e katu herekokatuavo. Terembopogwei ti onhi'iteheve'ğa. Jara'ğa omombe'u Tupana'ga remiarōe'ỹva'ea ojogwayva hehe oreremimombe'ua ko a'itituhēva'ea javo. Terehenduvi ti ǧanemimombe'ua. ²¹A'ea mombe'urame jara'ğa ndokoa'javi Jesus Cristo'ga mombe'ua rehe.

Kiro ji ei pe me Jesus'gareheva'ea pe: Tupana'ga tomomyry pe me – perope peju cidade de Éfeso pe.

PAULOVA'EA OMOMBE'UA'JA TIMÓTEOVA'EA PE

Segunda Carta de Paulo a Timóteo

1 Jihi ko Pauloramō Cristo Jesus'ga moirūharamo. Aporavyky ji Tupana'ga pe Cristo Jesus'ga mombe'gwovo. A'ereki Tupana'ga e'i ji ve: “Eko ti Cristo Jesus'ga moirūharamo. Ere ti ġa pe: ‘Pejiko ti Cristo Jesus'ga rehe imomboruka ga pe pejikote'varuhua pejihugwi pejikovo gareheva'ero. A'ero po ti Tupana'ga pe mongoi ojipyri avuirama nehē.’ A'ea ti ere ġa pe,” ei Tupana'ga ji ve kako. ²Timóteo, kiro ji ikwatijarukari nde ve imondouka. Nde ko nhiremiarōa jira'yra'java'ea.

Kiro ji ei: Nhandervete'ga Tupana'ga ti tomomyry nde ve Cristo Jesus'ga pavēi nhandepojykaharete'ga pavēi. Tandeporogwety ti ġa. Tonoġatu ti ġa ndepy'a, a'e ji.

Horyory Paulova'ea Tupana'ga rehe

³Nane'ymi ji nhi'iġi Tupana'ga pe nde mombe'gwombe'gwovo ppytunimo arimo jitekovo. Ga pe ji ei:

—Ndepyry hete nde Timóteo'ga mbojikheteuka Jesus Cristo'ga rehe, a'e ji ga pe.

Nhiremboypya ja ji aporavyky Tupana'ga pe jipi ikwahava jireaporōġitapyryva.

⁴Ji horame nde hugwi nde erejehe'o ji arōheteavo ikwehe'i. A'ea ji namoka'nhymi jitekovo. Orohepiaga'u hete ji. Nde repiaga'javame po ti ji roryoryvamo nehē.

⁵Nde ko nane'ymi nde rekoi ejikoga Tupana'ga rehe. A'ea ji akwahava'ja jipyakavo nahā ko Timóteo'ga rekoi ikwehe'i javo. Ndejaryjahēa jikhetei Tupana'ga rehe Lóidehēa. Neyhēa Eunice-

hēa jikhetei jitehe Tupana'ga rehe no. Aerē ġa javijitehe nde jikhetei Tupana'ga rehe no. Aġwamo ndehe ko nane'ymi erejiko ga rehe no, a'e ji.

Terekyhyji ti Jesus'ga mombe'gwovo

⁶Akwaha ji ndejikoga Tupana'ga rehe. Nurā ji ei ikwahavukara'java nde ve: Ejirokwa hete ti eporavykyavo ga pe jipi. A'ereki ji pokogame neakaġa rehe nhinhi'iġa Tupana'ga pe Tupana'ga ra'uva nde mbokarakatu eporavyky ti ji ve javo. ⁷A'ereki Tupana'ga imondorame nhande pyri gara'uva ndopojihuvukari nhande ve. Gara'uva nhande mbopopoaka. Gara'uva nhande monhoarō hete nhande mbohoryoryva ojipe'ġa ndehe. Gara'uva nhande monhimbovyvy nhande mongokatuavo.

⁸Nurā ti terekyhyji a'ero Cristo Jesus'ga mombe'gwovo nhandepojykaharete'ga mombe'gwovo ipojihuve'yma. Terei ti: “Namombe'ui ti ji ga ga'arōe'ýve'ġa nde'yjuhuro ġwaramo.” A'ea rūi ti ere, a'e ji.

Amombe'u ji Cristo Jesus'ga ojipe'ġa pe novia. Emo ġa ndopotari ji ga mombe'urame. Nurā ġa ji mongiukari cadeia pype. Timóteo, terekyhyji ti ji rehe ji pojihuve'yma a'ero cadeia pype ji rename. Terei ti: “Ji ndakwahavi Paulo'ga. Ga ndokoi nhirūa.” A'ea rūi ti ere.

Tupana'ga popoakarimo ti emombe'u nhandepojykaharete'ga Cristo Jesus'ga ojipe'ġape'ġa pe ji javijitehe. Po ti ġa imondoi hahyva'ea nde ve nde ga mombe'urame, a'ero po ti Tupana'ga nde monhimomiranami hahyva'ea pe nde mbopopoaka nehē.

⁹Gaha omomboruka nhanderekote'varuhua nhande hugwi nahā nhande pokoga. Ga nhande mo'emo'ē toko ti ġa jireheva'ero javo. Nahā ga imomyryvi nhande ve. Nhanderekokatua rehe rūi ga

imombyryvi. Ġwemimbotarimova'ea rehe jate ga imombyryvi ji ġa poko pota javo. A'ereki ymyahū yvya apoa renonde ga e'i ojivytyeri pe: "Aerē po ti ji imombyryvi ġa pe nehē," ei ga hako.

¹⁰ Aġwamo reki garemimombyryva jukwaha nhande ve Cristo Jesus'ga ruro ġwaramo nhande koty nhanembopiro'yhara'ga. A'ereki Cristo Jesus'ga omano nhanderekote'varuhua momboa imombiga nhanemanoa popoakara. A'ereki nhande tikwaha nhanembogweravaġwama. A'ea Jesus'ga okwahavuka imombe'gwovo pyryva'ea nhande ve. Ga e'i: "Pejiko ti ji rehe. A'ero ti pe hoi yvagi pe pejikovo avuirama Tupana'ga pyri – perope pe napemanoa'javi," ei ga.

¹¹ Pyryva'ea Tupana'ga omombe'uuka ji ve. Ga e'i: "Eko ti Cristo Jesus'ga moirūharamo egwovo ga mombe'gwombe'gwovo ġa pe. Embo'e katu katu ti ġa nhinhi'iġa rehe," ei ga ji ve.

¹² Amombe'u ji ġa pe a'ero ga nhi'īpo'ruavo. Nurā ġa ji mongi cadeia pype teremombe'ua'javi ore ve javo. Hahy hete ji ve a'ero. Emo ji jipoyja hete reki kiro hahyrame ji ve. Akwaha hete ji ga – kiroki ga rehe ji ajiko. Nurā – kiroki a'ea ji akwava'ē ga pe ereko katu ji ve javo – a'ea ti ga herekokatupavi okovo Cristo Jesus'ga mbuhua nhande koty. A'ero ti Cristo Jesus'ga rura'javi yvya koty nhande koty nehē.

¹³ Embopogwe ti nhiremi-mombe'ukatua a'itituhēva'ea ojipe'ġa mbo'ekatuavo hehe. Nane'ymi ti ejiko hete ga rehe ga arōheteavo ojipe'ġa arōheteavo no. Nahā nde rekoj ejikoty'aro ġwaramo Cristo Jesus'ga pavēi. ¹⁴ Tupana'ga gwerekouka pyryva'ea a'itituhēva'ea nde ve imombe'uuka onhi'iġa. Enhimoirūuka ti gara'uva pe nhandepojykaharava'ea pe. A'ero po ti nde neremoka'nhymi

pyryva'ea ganhi'iġa ġa mbo'ekatuavo hehe nehē.

Paulova'ea onhimombe'u

¹⁵ Nde erekwahavipe Ásiapeve'ġa gwyrivepe'ġa pohipava ji hugwi. Ġapy-teripeve'ġa, Figelo'ga Hermógenes'ga pavēi, ġa pohiri ji hugwi.

¹⁶ Onesíforo'ga jate ko ġa ja rūi reki. Toporogwety ti nhandepojykaharete'ga Onesíforo'ga garongapypeve'ġa no, a'e ji. A'ereki Onesíforo'ga uhuuhu ji pyri ji mbohoryryva. Ipoija hete ga ji rehe ji rename cadeia pype. ¹⁷ A'ereki avo cidade de Roma pe uhurame ga ji reka hete ji repiaga cadeia pype. ¹⁸ Aerē Cristo Jesus'ga rura'javi yvya koty nehē. Toporogwety ti nhandepojykaharete'ga Onesíforo'ga a'ea rupi, a'e ji. Ji ruvame cidade de Éfeso pe Onesíforo'ga ji pokopokogi no ikwehe. Nde erekwaha hete garemipokogagwera.

Tapepojihuvi ti pejikovo soldados'ġa ja

2 Timóteo, jira'ya'java'ero ereko. Nhande jikoty'aro ġwaramo Cristo Jesus'ga pavēi ga imombyryvi nhande ve. Na ga nde mbopopoakari a'ero onhimimombyryvimo. ² Embo'e ti nhiremimbo'ea rehe – kiroki a'ea nde erehendu he'yive'ġa pavēi. Embo'e katu ti Jesus'gareheve'ġa – kiroki ġa ahe mbojiko ojihe. A'ero po ti ġa ikwahavi ojipe'ġa mbo'eavo Jesus Cristo'ga mombe'ua rehe nehē.

³ Enhimomirana ti hahya pe soldados'ġa ja. A'ereki ġa onhimomirana hahya pe otavukarame tinhi'īpo'ru ti nhanderuvihava'ga javo. Ndehe na jitehe enhimomirana ojipe'ġa imbuhurame hahya nde ve nde Jesus Cristo'ga mombe'urame ġa pe.

⁴ Soldado'ga oporavyky gwuvi-havete'ga pe jate tanhi'īpo'ru ti ji ga javo. A'ereki ga ga mbohory pota

– kiroki ga ga mboporavyky ojive. Ojipea rúi gaporavykyhava soldado'ga rekoro ġwaramo. Na jitehe ti eporavyky Tupana'ga pe jate ojipe'ġa mbo'eavo Jesus Cristo'ga rehe jate tanhi'ipo'ru pa ti ji Tupana'ga mbohoryva javo.

⁵Kiroki ga onha pota ojipe'ġa pavēi – ga e'i: “Tavahemypy te ipyhyga pyryva'ea jijive.” Onha po ga ahemonhanukahara'ga nhi'ġa rendukatuvo hamo. Po ga nohendukatui ganhi'ġa, a'ero ga nombuhurukari ojive pyryva'ea. Na jitehe Tupana'ga nhi'ġa rendukatue'ymame po ti nde nerembuhurukari pyryva'ea ejive nehē no.

⁶Ga ypy po o'u katu kopeva'ea ġwemitymipyra hamo – kiroki ga oporavyky hete japovo kohoa ityma. Nde poravykyheterame Tupana'ga pe Jesus Cristo'ga mombe'gwovo po ti ga imbuhurukari nde ve pyryva'ea nehē.

⁷Ejapyaka hete ti nhirembikwatijara rehe. A'ero po ti nhandepojykaharete'ga Cristo Jesus'ga ikwahavukapavi nde ve nehē a'ea pe Paulo'ga ei javo.

⁸Ejapyaka katu ti Jesus Cristo'ga rehe Daviva'ea rakykwepohara'ga rehe. Ekwahava'ja ga jipi Tupana'ga ombogwerava'ja ga gamanoa hugwi javo. A'ea ko pyryva'ea nhiremimbo'ea.

⁹Ji pyryva'ea mombe'uro ġwaramo Jesus'gareheve'ġarūive'ġa imbuhuri hahyva'ea ji ve jipi. Ġa ji mongi cadeia pype vehevi ji mohina itanhuramuhūa pyvō nde ereko te'varuhu hete javo ji ve novīa. Tegwete nhihema jugwi a'ero. Nurā ji ndaho'javu kiro Jesus Cristo'ga mombe'gwovo Tupana'ga nhi'ġa mombe'gwovo. Emo tegwete imombihava gamombe'ua. A'ereki jara'ġa ohooho Jesus'ga mombe'gwovo.

¹⁰Anhimomirana ji hahyparavuhua pe Tupana'ga remimo'ēhara'ġa ndepyga tomomboruka ti ġa okote'varuhua Cristo Jesus'ga pe nehē no. Aerē po ti ġa

ndekoi avuirama garendy'jakatua pyri yvagi pe nehē.

¹¹A'itituhēva'ea ji ei nde ve kiro ikwahavukara'java. Ji a'e:

“Po Jesus Cristo'ga manoro ġwaramo nhande pohiri nhandereaporogitate'varuhua hugwi,

a'ero po ti nhande reko avuirama ga pyri nehē.

¹²Po nane'ymi nhande nhimomiranami hahyva'ea pe nhande ga mombe'urame,

a'ero po ti ga nhande mongoi ġanduvi-havamo onhipavēi nehē.

Po ti nhande ei nehē Jesus'ga ndokoi jipojykaharetero javo,

a'ero po ti ga ei nhande ve no ndapekoi tuhē pe jireheva'ero javo nehē.

¹³Po nhande ipiriani nhande'eagwera opohia ganhi'ġa hugwi ga mbojikoga'jav'e'yma nhande rehe novīa.

Emo ga nopiriani o'eagwera ahe mbojikoga tuhē ojihe. A'ereki tegwete ga'eagwera piriana.”

A'ea ji ei a'itituhēva'ea mombe'gwovo.

Nahā ti peporavyky Jesus'ga pe

¹⁴Nhiremimombe'ua ti emombe'u pa Jesus'gareheve'ġa pe tokwaha katu ti ġa javo. Ere ti ġa pe: “Tepenh'i'ġayvari ti penhinhi'ġa rehe a'ea pe rúi ji ei javo tehe. A'ereki pe ndapepokogi ojipe'ġa penhi'ġayvaramo. A'ereki pe penhenduhara'ġa mbotegwete reki penhi'ġayvaramo. A'ea ji erame pe me Tupana'ga nhinhi'ġa renduvi. Pehendu katu ti a'ero.” A'ea ti ere ġa pe.

¹⁵Ejirokwaha hete ti eporavyky rehe ġa mbo'ekatuavo Tupana'ga nhi'ġa rehe a'itituhēva'ea rehe. A'ero hepiagame po ti Tupana'ga ei nde ve nehē: “Ndepyry hete nde ġa mbo'ekatuavo,” e po ti ga nde ve nehē. Ekwaha hete ti ganhi'ġa a'ea rupi katu ġa mbo'ekatuavo. A'ero

po ti nde poyjahetero eporavykya rehe nehē.

¹⁶Terembopogwei ti ojipe'ġa nhi'itehea Tupana'ga remiarōe'ġva'ea. A'ereki ġanhi'ġa renduva ġwaramo igwaigwavete ahe nombopogwei Tupana'ga. ¹⁷A'ereki ġanhi'itehea jauranuhūa ja. Jauranuhūa ahe rerekorame onhimoanha ahera'oa imbote'varuhuavo. A'ea ja nanongara'ġa omonhimoanha onhi'itehea ojipe'ġa mbote'varuhuavo. Himeneu'ga ko na Fileto'ga pavēi. ¹⁸Okoa'jave'yma Tupana'ga nhi'ġa rehe, a'eaatyviva'ea ġa ei memei o'mbero: “Tupana'ga ombogweravipe Jesus'gareheve'ġa. Nombogwerava'javi po ti ga ahe nehē.” A'ea ġa ei o'mbero Jesus'gareheve'ġa pe. Nahā ġa imbovambovatehei tuhē mo Jesus'gareheve'ġa py'a a'ero.

¹⁹Emo po ti ojipe'ġa ndopohiraġwami Tupana'ga hugwi okoheteavo ġwaramo ganhi'ġa rehe a'itituhēva'ea rehe. Nombopogwei ġa i'mbeve'ġa nhi'ġa. A'ereki Tupana'ga ombojikoguka hete ġa ojihe. Ġa pe ga ei jireheve'ġa. Tupana'ga rembikwatijarukara e'i nahā:

“Tupana'ga okwaha tuhē ojiheve'ġa.”

A'ea ikwatijari pyra i'ei. E'i no:

“Topohi ti ga okote'varuhua hugwi – kiroki ga e'i: ‘Ji ko Tupana'gareheve'ea’,” e'i.

²⁰Ojo'java'ea po ti ji imombe'ui nde ve kiro. Imbateheteve'ga gwereko ġ-wonga pe hyrua. He'yiva'ea ga herekoi ikatuv'a'ea ouro apopyra prata apopyra no. He'yiva'ea ga herekoi ikatue'ġva'ea no yva apopyra tujuga apopyra no. Opo'ru ga ikatuv'a'ea hyrua herekovo ojipe'ġa ndurame ga repiaga. Opo'ru ga ikatue'ġva'ea hyrua herekovo imboapykavamo ytya mombohavamo.

²¹Na jitehe po ti Tupana'ga nhande po'ru nhande pohirame nhanderekote'varuhua hugwi nhandekovo ikatuheteva'ero nehē. “Ġa

pyry kiro nhiremimboporavykyukara pe ikatuparavuhuva'ea pe,” e po ti Tupana'ga nhandepojykaharete'ga.

²²Hepia'ngi ite'varuhua ipyahuve'ġa pe jipi. Terenhimohepia'ngiukari jupe a'ero. Eko katu hete ti. Ejiko hete ti Cristo Jesus'ga rehe ga arōheteavo. Earō hete ti ojipe'ġa ekokatuavo ġa pe ġa ndayvare'yma. Nahā ti ejirokwa pyryve'ġa pavēi – kiroki ġa onhi'i Tupana'ga pe nhandepojykaharete'ga pe nhande poko ti javo ga pe.

²³Terekwavi ti ojogwayvave'ġa koty – kiroki ġa ndokwahavihu. A'ereki ġanhi'itehea renduvame ahe onhi'ġayva pota ġa.

²⁴Tupana'ga pe oporavykyrame ġa mbo'eavo Tupana'gareheve'ga tonhi'ġayvayme ġa. Tinhyrō ti ga ġa pe nhaporemo okokatuavo ġa pe. Tombo'e kwaha ti ga Tupana'ga nhi'ġa rehe. Tonhimbaekwahivyme ti ga ġa ndehe upa. ²⁵Tombo'e nhyrō ti ga ġa – kiroki ġa nohendupotari garemimbo'ea Tupana'ga rehe. Nahā po ti ga tombo'e ġa Tupana'ga po ti ombopohipotaruka ġa pe ġandekote'varuhua hugwi nehē javo. A'ero po ti ġa heroviari a'itituhēva'ea Cristo Jesus'ga mombe'ua nehē. ²⁶A'ero po ti ġa apyakwapupugamo nehē. “Iii! Satanás'ga reki nhande moandyandyi nhande mongovo ġwemimbotarimova'ea rupi!” e po ti ġa nehē. A'ero po ti ġa nhimbopiro'yi Satanás'ga hugwi okote'varuhua hugwi nehē no Tupana'ga nhi'ġa ruavo nehē.

Aerēva'ea Cristo'ga rura'javakotyva'ea

3 Tiruahū hete ti mbapava koty Jesus Cristo'ga rura'java koty nehē. A'ea ti ekwaha, a'e ji. ²Mbapava koty po ti vyakotyve'ġa ndekoi ojihe jate onhiarōheteavo nehē. Opota ranuhū po ti ġa itambere'ia nehē. Onhimbohete tehe

po ti ġa nehē jiji ojipe'ġa hohe javo. Noarōi po ti ġa ojipe'ġa nehē jiji jate ko jipyry javo. Onhi'ī te'varuhu po ti ġa Tupana'ga pe ojipe'ġa pe nehē no. Nohendukatui po ti ġa uva'ġa nhi'īġa oy'ġa nhi'īġa nehē no. Nohoryvi po ti ġa ahe rehe ahe imbuhurame ġa pe nehē. Ndokopyryvi po ti ġa Tupana'ga arōeyma nehē.

³Ndokokatui po ti ġa ojipe'ġa pe gwe'ya'ġa pe vehevi nehē. Nonhimoġitaukara'javi po ti ġa ahe ve nehē. Ombotegwete po ti ġa ojipe'ġa nehē. Nonhimongokatui po ti ġa onharūiveuhūro nehē. Onhimboahi po ti ġa okote'varuhua vo ojipe'ġa pe nehē. Noarōi po ti ġa pyryve'ġa nehē petiruahū pe javo ġa pe. Noarōi po ti ġa pyryva'ea vehevi nehē a'ea tiruahū javo jupe. ⁴Okwava'ē po ti ġa ojipe'ġa hajiheve'ġa po pe nehē tojigwarai ti ġa ġa ndehe javo.

Ndojapyakakatui po ti ġa onhimbaekwahiva ipotarahivuhua vo onhimimbotarimova'ea jate nehē. Onhi'ī tehe po ti ġa nehē ġa hohe pa ko ji huvi-havamo javo. Onhimbohory pota hete po ti ġa nehē. Emo po ti ġa ndopotari Tupana'ga mbohoryva nehē. ⁵O'mbero po ti ġa ei nehē: “Orojiko ore Jesus Cristo'ga rehe,” e po ti ġa nehē. Emo po ti ġa nomomborukari ga pe okote'varuhua ojihugwi nehē. A'ero po ti ġa nonhimongokatuukari reki Tupana'ga pe. Nahā po ti ġa nombokwahyi gapopoakara ojeaporoġita pe nehē. Terembopogwei ti ġa ekwave'yma ġa koty.

⁶Jararamo ġa hoġahoi onga pe imbojoapiapiavo xanhi'ī ti kunhangwera'ġa pe javo. Oho ġa kunhangwera'ġa pyri a'ero o'mbero ġa pe ġa mbo'eavo Tupana'ga nhi'īġarūiva'ea rehe. Gwerovia kunhangwera'ġa ġa'mbea reki – kiroki kunhangwera'ġa nharuiveuhū opopoakare'yma mbehea pe. Okoveveuhu ġa oroko te'varuhu

ore javo novīa kunhangwera'ġa. Emo ġa ndopohiri jugwi. Hepia'ngi he'yiva'ea ite'varuhuparavuhuva'ea ġa pe no. ⁷Nane'yimi ġa nhimbo'embo'ei novīa. Emo tegwete ġanembikwahava a'itituhēva'ea rehe.

⁸Ymyahū mokonhava'ea ndopotari Moisésva'ea nhi'īġagwera hako Janesva'ea Jambresva'ea pavēi hako. Na jitehe aġwamo kunhangwera'ġa mbo'eħara'ġa ndopotari Jesus'ga momb'eua a'itituhēva'ea. Ojapyaka ġa ite'varuhuva'ea rehe jate a'ero okoa'jave'yma Jesus'ga momb'eua rupi. Tupana'ga omovahī ġa a'ero. ⁹Nambegwei po ti he'yjuhuve'ġa ndohaykaa'javi ġanhi'īġa jukwahava ġwaramo ġanembikwahave'yruhūa nehē. Na jitehe jukwaha ymyahūva'ea pe Janesva'ea rembikwahave'yruhūa Jambresva'ea rembikwahave'yruhūa no hako.

Mbapavava'ea Paulova'ea remimbo'ea Timóteova'ea pe

¹⁰Ndehe ji kwaha hete. Erekwaha hete nde nhiremimomb'eua. Erekwaha nde jirekokatua. Nane'yimi ji ei: Tako ti Jesus Cristo'ga remimbotarimova'ea rehe. A'ea nde erekwaha. Erekwaha nde jijikoga Jesus Cristo'ga rehe no. Nanhimbaekwahivi ji ġa ndehe jikokatuavo ġa pe tiruahūrame ji ve. A'ea nde erekwaha. Nde erekwaha nhiremiarōhetea ġa ndehe. Anhimomirana ji hahyva'ea pe jiporavykyheteavo ġa mbo'eavo. A'ea nde erekwaha no.

¹¹Erekwaha nde ġandekote'varuhua ji ve. Hahyva'ea ji ve nde erekwaha. Jesus'gareheve'ġarūive'ġa oko ji rehe ji arōeyma Antioquiapeve'ġa Icōniopeve'ġa pavēi Listrapeve'ġa pavēi no kako. Hahy ji ve a'ero ġapyteri pe. A'ea pe ji nhimomiranahetei kako. A'ea pa nde erekwaha. Ġa ndekondekorame ji rehe nhandepojkarehete'ga

Tupana'ga ji pokogi ji mbopiro'yavo ġa hugwi nhaporemo kako.

¹²Kiroki ġa oko katu pota Cristo Jesus'ga javijitehe ojikoty'a ga pavēi – ġa ndehe ti ite'varuhuve'ġa ndekoi okote'varuhuavo ġa pe nehē. Na tuhē po ti nehē. ¹³Igwaigwavete po ti tiru-ahūve'ġa ndekote'vate'varuhui nehē ahe moandyandive'ġa pavēi. Koji'i po ti ġa nhaporemo heroviarukari mbehea ojipe'ġa pe nehē. Ġa jitehe po ti a'ea roviari nehē no.

¹⁴Terepohiri ti enhimbiroviahetea hugwi a'itituhēva'ea hugwi – kiroki a'ea rehe nemb'ehara'ġa nde mbo'e. A'ereki nde erekwaha hete ġa – kiroki Jesus'gareheve'ġa oko pyry nde mbo'eavo a'itituhēva'ea rehe. ¹⁵Neremoka'nhyimi nde evoagwera. Ndevojarypyagwera jate nde erekwaha Tupana'ga rembikwatijarukara ganhi'igapyryva. Garembikwatijarukara okwahavuka nde ve aherekote'varuhua mombora. A'ero a'ea monhi'igame nde ere'e ikwahava: “Ahe jikogame Cristo Jesus'ga rehe ga imombori aherekote'varuhua ahe hugwi ahe mongovo ojipyri,” ere nde.

¹⁶Ymyahū Tupana'ga ikwati-jakatuukari ahe ve onhi'igā hako. Garembikwatijarukara nhaporemo ko ikwahy nhande pokoga. Nhande nhi'igame jupe a'ea nhande mbo'ei a'itituhēva'ea rehe. Nhande nhi'igame jupe a'ea ikwahavukari nhande ve nhanderekote'varuhua. Nhande nhi'igame jupe a'ea nhande mbopohirukari nhanderekote'varuhua hugwi nhandereaporōgita mongokatuavo. Nhande nhi'igame jupe a'ea nhande mbo'ei Tupana'ga remimbotarimova'ea rehe nhande mongovo hupi. ¹⁷Nahā Tupana'ga rembikwatijarukara ikwahapavukari Jesus'gareheve'ġa pe tonhi'ipo'ru pa ti ġa ga oporavyky-

paravuhuavo ikatuva'ea rehe ojipe'ġa pokoga.

4 Aerē po ti Cristo Jesus'ga rura'javi yvya koty nhandepojoykaharete'ga nehē. Uhu po ti ga okojive'ġa pyri omanove'ġa pyri nehē no. Okwaha ga ġa ndekopyryvame. Ga po ti e'i pyryve'ġa pe a'ero nehē: “Pepyry pe. Pejo ti pejiptytavo avuirama ji pyri a'ero,” e po ti ga nehē. Okwaha ga ojipe'ġa ndekote'varuhurame. Ga po ti e'i ite'varuhuve'ġa pe a'ero nehē: “Peko te'varuhu pe. Peho ti hahyva'ea ruvihava pype pejiptytavo avuirama a'ero,” e po ti ga nehē.

Nhanderuvihavuhetero po ti Jesus Cristo'ga ruri nehē. A'ero kiro ji nde moġitai Tupana'ga nhinhi'igā renduvame Jesus Cristo'ga pavēi. ²A'ero ji ehetei nde ve: Nane'ymi ti emombe'u katu Jesus'ga mombe'ua ojipe'ġape'ġa pe. Ġa hendupotarame ti emombe'u katu ġa pe. Ġa hendupotare'ymame ti emombe'u katu jitehe ġa pe no. Ekwahavuka ti ġa pe ġandekote'varuhua. Ere ti ġa pe: “Tapekote'varuhua'javi ti.” Okokatuve'ġa pe ti ere: “Tapekokatupigi ti.” Embohory ti ġa Tupana'ga rehe. Terenhimbaekwahivi ti ġa ndehe ġa mbo'eavo a'itituhēva'ea rehe. A'ea pe ji erame nde ve Cristo Jesus'ga nhinhi'igā rendu Tupana'ga pavēi.

³Aerē po ti he'yive'ġa nomombe'uukara'javi nde ve a'itituhēva'ea Tupana'ga nhi'igā nehē. Ġwemimbotarimo po ti ġa ombo'ehara'ġa mbuhumbuhuri ojipyri nehē tianembo'e ti ġa nhandereimimbotarimova'ea rehe javo. ⁴A'itituhēva'ea po ti ġa nohendupotari nehē. A'eaatyviva'ea po ti ġa opota hete henduva imombe'utehea nehē.

⁵Emo nde ve ji ei: Enhimbovyvy ti ejapyakakatuavo. Enhimomirana ti Tupana'ga arōe'yve'ġa imondorame hahyva'ea nde ve. Emombe'u

katu ti Cristo Jesus'ga mombe'ua ojipe'gape'ga pe ġa mbojikoguka ga rehe. Eporavykyavo Tupana'ga pe enhi'po'ru pa ti ga a'ero.

⁶Oro ji, ji juka ġweri' ġa – kiroki ġa ji pyhyguka. A'ereki ji amombe'umbe'u Cristo Jesus'ga ġa pe. Kiro ihoi japiavo nhimanoaġwama, a'e ji. ⁷Ajirokwa pa ji jiporavykyheteavo ga pe Cristo Jesus'ga mombe'ukatuavo ġa pe. A'ereki pyry ahe poravykyi ga pe! Anhi'po'ru pa ji ga. Ndapohiri ji Jesus'ga mombe'ua hugwi.

⁸Aerē mbapava koty po ti nhande rekoi nhandepojkaharete'ga rovai pyteri pe pyryheteve'ga rovai pyteri pe nehē te'i ti ga ahe ve javo. Okwaha ga ġa ndekote'varuhurame. A'ero po ti ga ei a'ea pe ġa mondovo hahyva'ea ruvihava pype nehē. Okwaha ga jara'ġa ndekopyryvame. A'ero po ti ga ei a'ea pe ġa mongovo ojipyri nehē. A'ea rupi po ti ga imondoi ji ve pyryheteve'ea – kiroki pyryheteve'ea Tupana'ga gwereko ji ve jirekopyryva ġwaramo. Ji ve jate rūi po ti nhandepojkaharete'ga imondoi nehē. Omondo po ti ga nhande ve nhaporemonehē nhande ipotaheterame garura'java vyva koty ga arōheteavo.

Paulova'ea onhimombe'u Timóteova'ea pe

⁹Timóteo, kotihī ti ejo ji pyri. ¹⁰A'ereki Demas'ga opohi ji hugwi ogwovo cidade de Tessalōnica pe. A'ereki ga opotaruhu mbatera aġwamo. Crescente'ga oho Galáciapeve'ga gwyri pe. Tito'ga oho Dalmáciapeve'ga gwyri pe. ¹¹Lucas'ga jate opyta ji pyri ji moiruamo. Eho ti Marcos'ga rerua ejupi. Toporavyky ti ga ji pyri Cristo Jesus'ga mombe'gwovo ji pokoga nehē. ¹²Amondo ji Tíquico'ga cidade de Éfeso pe.

¹³Eho na'ē ti Carpo'ga pyri cidade de Trôade pe herua jipira ji ve. A'ereki ji aheja jipira i'arimova'ea ga pyri ikwehe.

Eru ti ikwatijariipyra no. Ojipea ikwatijariipyra ipira apopyra – a'ea kaitu ti eru ji ve no.

¹⁴Kiro ji ga mombe'ui nde ve Alexandre'ga – kiroki ga oapo mbatera metal apopyra. Ga e'ie'i ji ve okote'varuhuavo ji ve. A'ero po ti nhandepojkaharete'ga imondoi hahyva'ea ga pe nehē. ¹⁵Enhimboko'i ti Alexandre'ga hugwi. Mara'ngu po ti ga otiruahūro nde ve nehē no? A'ereki ga ndopotari nhaneremimbo'ea Cristo Jesus'ga rehe.

¹⁶Ymya soldados'ga ji pyhygi kako. Aerē nhanderuvihava'ga nhimono'ono'oġi tihepia ti Paulo'ga te'varuhua javo. Ji ġa nhi'pondekwavypyrame ndavavagahihavi ji rehe. Kiroki ġa ojikoty'a ji pavēi – ġa okyhyji nhanderuvihava'ga hugwi. A'ero ġa hoi opohia ji hugwi. Emo ji a'e: Tomondoyme ti Tupana'ga hahyva'ea ġa pe – kiroki ġa opohi ji hugwi.

¹⁷A'erorame tehe nhandepojkaharete'ga Cristo Jesus'ga ji moirū. A'ero ga ndopojihuvukari jipyhykara'ga ji ve ji mombe'u ti ġa pe javo ji ve. A'ero ji Cristo Jesus'ga mombe'upavi judeus'garūive'ga pe nhaporemonehē gentios'ga pe. Nahā nhandepojkaharete'ga ji mbopiro'yi ite'varuhuve'ga hugwi tandejukayme ti ġa javo. ¹⁸Aerē po ti ga ji mbopiro'yi ite'varuhuparavuhuva'ea hugwi nhaporemonehē ji rerekokatuavo ji rerohokatuavo yvagi pe nehē. Pevo po ti ga rekoi nhanderuvihavuhuheteronehē. Timbohete ga avuirama nehē! Na tuhē! Amém!

Paulova'ea omondouka onhi'ġa ahe ve

¹⁹Timóteo, amondouka ji nhinhi'ġa Priscilahēa pe Áquila'ga pe no Onesiforo'ga pe no garongapypeve'ga pe no.

²⁰Opyta Erasto'ga upa cidade de Corinto pe. Aheja ji Trófimo'ga cidade de Mileto pe. A'ereki ga itetirūa.

²¹Ejirokwa ti ejoa ji pyri yapoa renonde.

Êubulo'ga omondouka onhi'iġa nde ve kiro. Na jitehe ġa omondouka onhi'iġa nde ve Prudente'ga Lino'ga pavēi

Cláudiahēa pavēi no. Na jitehe jara'ġa nhaporemo Cristo Jesus'gareheve'ġa omondouka onhi'iġa nde ve.

²²Kiro ji ei nde ve: Nhandepojykaharete'ga Cristo Jesus'ga tojikoty'a nde pavēi nde rerekokatuavo.

Tomombyry ti ga pe me nhaporemo, a'e ji.

PAULOVA'EA OMOMBE'U TITOVA'EA PE

Carta de Paulo a Tito

1 Jihi ko Pauloramo Tupana'gareheve'a'ero. Jesus Cristo'ga moiruharamo ji ako no jiporavykyavo Tupana'ga pe Cristo'ga mombe'gwovo.

A'ereki Cristo'ga e'i ji ve: "Ehoeho ji mombe'gwovo. A'ero ti Tupana'ga remimo'ehara'ga ikwahavi ojikoga ji rehe nehē nahanahā Tupana'ga ahe mbojiko ojihe javo. A'itituhēva'ea ti ġa ikwahavi a'ero nehē no nahanahā ahe oko katu katu okovo garemimbotarimova'ea rupi javo. ²Nahā po ti ġa ndekoi nehē o'ejipero ġwaramo: 'Po ti nhande xako Tupana'ga reheve'a'ero, a'ero po ti nhande xaho nhandejupa avuirama ga pyri nehē.' Nahā po ti ġa ei nehē," ei Cristo'ga ji ve ji mondovo.

Tegwete Tupana'ga mbea. Ymyahū vyva apoa renonde ga e'i hako: "Aru ti ji nhiremimo'ehara'ga mombytavo ji pyri avuirama nehē," ei ga o'mbee'yma hako.

³Ġwemimbotarimo Tupana'ga okwahavuka kiroġwe ko nhinhi'iġa mombe'uhava javo. Amombe'u ji ganhi'iġa a'ero. A'ereki ji ve ga e'i kako: "Eho ti nhinhi'iġa mombe'gwovo ġa pe," ei Tupana'ga nhanembopiro'yhara'ga ji ve kako.

⁴Tito, kiro ji ikwatijarukari imondouka nde ve. Jira'yra'java'ea a'e ji nde ve. A'ereki ji ja nde erejiko Jesus Cristo'ga rehe ji ga mombe'urame nde ve kako.

Kiro ji ei: Nhandervete'ga Tupana'ga ti tomomyry nde ve Jesus Cristo'ga pavēi nhandepojykaharete'ga pavēi nhanembopiro'yhara'ga pavēi, a'e ji. Tandeporogwety ti Tupana'ga Jesus Cristo'ga pavēi. Tonoġatu ti ġa ndepy'a, a'e ji.

Titova'ea oporavyky Creta pe

⁵Ji horame ypa'ouhūa hugwi Creta hugwi nhande ndiaporavykypavi ġa pokopave'yma. Nurā ji nde rejari pevo toporavyky pa ti ga ji py'rovo javo. Jihi a'e nde ve a'ero: Nahanahā ti Jesus'gareheve'ga pyteripeve'ga hugwi emo'emo'ē akwaimbae'ga onhimbovyvyhara'ga ikwahapyra'ga tohepia katu ti ġa Jesus'gareheve'ga mbo'embo'eavo javo. Embojoapia pa ti egwovo cidades pe ġagwyri pe Creta pe ġa mo'emo'eamo, a'e ji nde ve ikwehe.

⁶Jesus'gareheve'ga ndepiakatuhara'ga ti toko katu, a'e ji. Tegwete ojipe'ga nemimbojahava ġa ndehe a'ero. Ojipeji tehe ti ġa togwerekko ġwembireko'ga. Tojiko ti ġanda'yra'ga Jesus Cristo'ga rehe. Toakwaha ti ġanda'yra'ga no hendukatuavo ġanhi'iġa. Po ojipe'ga omombe'u katu ġanda'yra'ga ko oko te'varuhu javo, a'ero ti ġa tokoyme Jesus'gareheve'ga ndepiakatuhara'ga. Po ġanda'yra'ga ndekokatui, a'ero pyry ġa Jesus'gareheve'ga ndepiakatu gwa'yra'ga moġitakaturu ġwaramo.

⁷A'ereki Tupana'ga pe ġa oporavyky. A'ero ti ġa toko katu Jesus'gareheve'ga ndepiakatuhara'ga. Ġa ndekokaturame tegwete ojipe'ga nemimbojahava ġa ndehe a'ero. Ġwemimbotarimova'ea rupi jate rūi ti ġa toko onhimbohetee'yma. Tonhimboahituhenuhūyme ti ġa. Tougwejuhuyme ti ġa ahemboheagwyryva'ea vinho. Togwayvaryme ti ġa ojipe'ga. Tokoyme ti ġa ojipe'ga ja – kiroki ġa itambere'ia pyhyga rehe jate heaporoġita jipi.

⁸Ojipe'ga ndurame ġapyteri pe tohoryory ti ġa ġa ndehe ġa mombytavo ġwonga pe ġa poraka. Taheaporoġita katu pota ti ġa ġa pokoga. Tonhimbovyvy ti ġa. Toko katu ti ġa ojipe'ga pe. Tapyry ti ġa hendukatuavo Tupana'ga nhi'iġa. Ġwemimbotate'varuhua

rupi rūi ti ġa toko. Ġa ti toko Tupana'ga nhi'iġa rupi. ⁹Tojiko hete ti ġa a'itituhēva'ea rehe nhiremimbo'ea rehe. Pyry ahe heroviari a'ea. A'ero ti ġa ikwahahetei a'itituhēva'ea ojipe'ġa mbo'eavo hehe imombe'uheteavo ġa mbohoryoryva hehe nehē. A'ero ti ġa ojipe'ġa mbopogwei a'itituhēva'ea kwahavuka ġa pe nehē – kiroki ġa e'i Tupana'ga nhi'iġa pe a'ea ko a'itituhēva'ea rūi javo.

¹⁰Tombo'e kwaha ti Jesus'gareheve'ġa ndepiakatuhara'ġa, a'e ji. A'ereki he'yjuhuve'ġa nohendukatupotari okovo ġwemimbotarimova'ea rupi onhi'iteheavo onhimoandyandyita ojipe'ġa moandyandyita no. Judeus'ġa ojikytiukave'ġa jara'ġa hohe nohendukatupotari. ¹¹Tupana'ga nhi'iġarūiva'ea ġa omombe'umbe'u Jesus'gareheve'ġa pe ġa moandyandyita. Nanongara rehe po ġa nomb'o'ei ramo. A'ereki ġa omongo tehe Jesus'gareheve'ġa py'a. Ġanongapypeve'ġa py'a ġa imongotehei no. Nahā ġa ndekote'varuhui ipyhyga vehevi itambere'ia ġa hugwi ġwemimbo'ea kwepykavamo. Tito, pemombi ti ġanhi'iġa tombo'ea'javyme ti ġa javo.

¹²Perope pe peju – Cretapeve'ġa namonhava'ea aerēva'ea mombe'uharava'ea omombe'u gwe'yjava'ea hako. Ahe e'i hako: “Cretapeve'ġa ko i'mbeheteve'ġa. Nane'ymi ġa mbero. Oko te'varuhu ġa otiruahūro onhyrōe'yma. Ougwei hete ġa mbatera okovo ovejugehetero. Mbatera rehe jate ġa ndekoi toro'u hete javo,” ei ahe Cretapeva'ea mombe'gwovo hako.

¹³Ahe Cretapeve'ġa mombe'u katu reki. Nurā ti penhi'iġahy ġa pe imombe'uheteavo tojiko hete ti ġa Cristo'ga rehe javo. ¹⁴Penhi'iġahy ti ġa pe topohi ti ġa imombe'utehea hugwi judeus'ġa namonhava'ea remimombe'utehea hugwi javo.

Ombojihuh ahe imombe'utehea. Aġwamove'ġa nemimbojihuva hugwi ti ġa topohi no ġanemimombe'utehea hugwi. A'ereki imbojihuvame ġa nohendukatui a'itituhēva'ea.

¹⁵Kiroki ġa pyry okote'varuhua momboruka Jesus'ga pe – ġahā e'i mbatera pe nhaporemō: “Pyry hete mbatera Tupana'ga rembiapoa nhaporemō,” ei ġa.

Kiroki ġa oko te'varuhu ojikoge'yma Jesus'ga rehe – ġahā e'i mbatera pe nhaporemō: “Ndapyryvi mbatera,” ei ġa. Nonhimombaragwahava'javi ġa aherekokatua rehe aherekote'varuhua rehe no. Ġandeaporoġita tiruahū. Okote'varuhua rehe vehevi ġa nonhimombaragwahavi. ¹⁶Ġa e'i tehe: “Orokwaha hete ore Tupana'ga,” ei ġa novīa. A'ereki ġa ndokokatui reki. Nurā ahe nhimombaragwahavi ġa ndehe ndojikogi tuhē ġa Tupana'ga rehe javo. Nombohoryvi ġa Tupana'ga ojihe. Ndokoi ġa ganhi'iġa rupi. Nurā ti Tupana'ga ei ġa pe nehē: “Ġa ko ndapyryvi. Nurā tegwete ġandekokatua,” e'i ti ga ġa pe nehē.

A'itituhēva'ea Tupana'ga remimbo'ea

2Ndehe reki, Tito, embo'e ti Jesus'gareheve'ġa a'itituhēva'ea rehe Tupana'ga remimbo'ea rehe. ²Embo'e ti akwaimbae'ġaymyana. Taheaporoġita katu ti ġa tapotaruhuyime ti ji mbatera javo. Tonhimoġatyrō ti ġa. Tonhimbovyvy ti ġa okokatuavo ġwaramo. Tojiko hete ti ġa Tupana'ga rehe okovo ganhi'iġa rupi. Toarō hete ti ġa ojipe'ġa. Tonhimomirana hete ti ġa Tupana'ga nhi'iġa rupi okovo. A'ea rehe nhaporemō ti embo'e akwaimbae'ġaymyana.

³⁻⁴Na jitehe ti embo'e kunhangwerymyana'ġa. Toko katu ti ġa no hendukatuavo Tupana'ga nhi'iġa. Tombotegweteteheyme ti ġa ojipe'ġa. Tougweyime ti ġa ahemboheagweryva'ea vinho.

Tombo'e ti ġa pyryva'ea rehe timoġita ti kunhangwerapyahuve'ġa a'ea rehe javo. Tomonhimbovyvyruka ti ġa ipyahuve'ġa. Te'i ti ġa ġa pe: "Pearō hete ti penhimbireko'ġa. Pearō hete ti peja'yra'ġa." A'ea ti ġa te'i ipyahuve'ġa pe. ⁵Te'i ti ġa: "Penhimbovyvy ti. Taperekoi ti ojipe'ġa nembireko'ġa pejapyakavo aherekokatua rehe jate. Pehepia katu ti penhonga. Peko katu ti ojipe'ġa pe. Peko ti penhimbireko'ġa nhi'iġa rehe." A'ea nhaporemo ti kunhangwerymyana'ġa te'i kunhangwerapyahuve'ġa pe. Tohendu katu ti kunhangwerapyahuve'ġa te'ite'varuhuyime ti ojipe'ġa Tupana'ga nhi'iġa pe ganhi'iġa mbotegwetee'yma. Tito, nahā ti ere kunhangwerymyana'ġa pe tomo'e ti ġa ipyahuve'ġa javo.

⁶Embo'e ti akwaimbae'ġa no ipyahuve'ġa tonhimbovyvy ti ġa javo. ⁷Ndehe no, Tito, eko katu ti, a'e ji nde ve. Nde repiagame ti ġa ndekokatui a'ero nde javijitehe nehē no. Embo'e katu ti ġa a'itituhēva'ea rehe jate Tupana'ga nhi'iġa rehe enhimbovyvya ġa mbojikoga enhimimbo'ea rehe. ⁸Nane'ymi ti enhi'iġatu ġa mbo'ekatuavo. A'ero ti tegwete ojipe'ġa ehava nderekote'varuhua pe nehē. A'ero ti nhanearōe'ŷve'ġa ndipoyjayjari nehē timombe'u ti ġanemimbo'ete'varuhua javo novīa.

⁹Embo'e ti ġa – kiroki ġa ndipiro'yi opojykahara'ġa hugwi. Tohendu katu ti ġa opojykahara'ġa nhi'iġa ġa mbohoryoryva oporavykypava rehe. Tonhi'ikwepyte'varuhuyime ti ġa ġa no. ¹⁰Tomimyme ti ġa ġambatera. Tombojiko hete ti ġa opojykahara'ġa ojihe okokatuavo ġwaramo. A'ero ti ġapojykahara'ġa ei nehē: "Pyry hete jipyryve'ġa okokatuavo oporavykyavo ji ve jipi Tupana'ga remimbo'ea rendukatuavo ġwaramo. Pyry hete Tupana'ga remimbo'ea a'ero." Nahā ti

ġa ei nhanembopiro'yhara'ga nhi'iġa pe nehē. A'ea rehe nhaporemo ti embo'e ġapyryve'ġa ipiro'ye'ŷve'ġa.

¹¹A'ereki Tupana'ga omombyry nhande ve nhaporemo vvyakotyve'ġa pe nhaporemo. A'ea rupi ga ei: "Pejiko pa ti ji rehe," ei ga. "A'ero ti ji pe mbuhurukari ji pyri pe mombytavo avuira nnehē," ei ga.

¹²Imombyryvame nhande ve Tupana'ga ei: "Pepohi ti pejikote'varuhua hugwi. Pepohi ti penhimimbotate'varuhua hugwi no," ei ga. "Penhimbovyvy ti. Peko katu ti ojipe'ġa pe. Pehendu katu ti nhinhi'iġa ji nhi'ipo'ruavo," ei Tupana'ga nhande ve. "Nahā ti peko katu aġwamo," ei Tupana'ga nhande ve nhaporemo vvyakotyve'ġa pe nhaporemo.

¹³Imombyryvame nhande ve ga ei: "Nahā ti peko katu pejoryjoryvamo aerē ti Jesus Cristo'ga rura'javi nehē javo ġwaramo. Uhura'ja ti ga penduvi-havuhuhete'ga nehē pembopiro'yhara'ga Jesus Cristo'ga. Ikatu hete ti garura nehē," ei Tupana'ga. ¹⁴"Onhikwava'ē ga ojjukavouka vvyakotyve'ġa pe ġa ndepyga raikwehe tambopiro'y ti ji ġa ġandekote'varuhua hugwi nhaporemo nehē javo. Omano ga tamombyry ti ġa mon-govo javo. 'A'ero ti ġa ndekoi ji rehe jate xako katu ti ojipe'ġa pe ġa pokoga javo,' ei Jesus Cristo'ga," ei Tupana'ga.

¹⁵Tito, a'ea ko Tupana'ga nhi'iġa. Nurā ti a'ea rehe nhaporemo embo'e hete ġa pehendu katu ti javo. Ehendukatuuka ti ġa pe ġa mbopohiruka ġandekote'varuhua hugwi. Eko katu ti ġa pyri tohendu katu pa ti ġa nhinhi'iġa javo. A'ereki Tupana'ga onhi'iġa mombe'upavuka nde ve.

Nahanahā ti peko katu

3 Tito, embo'e ti Cretapeve'ġa ikwahavukara'java ġa pe

toko ti ġa gwuvihava'ġa nhi'iġa rehe. Ere ti ġa pe ġa mbo'eavo: "Huvihava'ġa ti tomongomongo ogwyrivepe'ġa ġwemimbotarimova'ea rupi. Po ġanemimbotarimova'ea pyryvamo, a'ero ti pehendu katu pota ġanhi'iġa ġa nhi'ipo'rupava peporavykykatuavo." A'ea ti ere ġa mbo'eavo. ²Te'ite'varuhuyme ti ġa ojipe'ġa pe ġa mbotegwetee'yma. Togwayvayvayme ti ġa okovo. Tinhyrō ti ġa imondovo ojeaporoġitakatua imohina ġa ndehe nhaporemō. Tito, a'ea rehe nhaporemō ti embo'e ġa nehē.

³Embo'e ti ġa a'ea rehe nahanahā ti ahe toko javo. A'ereki ymya nhande ndiajikogi Jesus Cristo'ga rehe ġa ja kako. A'ea rupi nhande nhaporemō ndikwahavi pyryva'ea. Nhande ndikwahavi Tupana'ga no kako. Nihendukatui nhande ganhi'iġa. Ojipea rehe nhande xako nhanenhi-moandyandyjuka ojipe'ġa pe. Xako nhande nhaneremibotate'varuhuva'ea rupi iparaparavuhuva'ea rupi nahā ti nhande roryroryvamo javo novīa. Nhanetiruahū nhande nhandekovo kako. Xanhimyrō nhande mbatera rehe ġa ndehe no. Xako te'varuhu nhande ojipe'ġa pe. Nurā ġa nianearōhetei. Nianhoarōhetei nhande no. Nahā nhande rekoi ymya kako.

⁴Aerē reki Tupana'ga nhanembopiro'yhara'ga ikwahavukari opyryva vvyakotyve'ġa pe a'rō hete ji ġa javo. ⁵A'ero nhandeporogwetyga ġwaramo ga omombo nhanderekote'varuhua nhande hugwi tuhu ti ġa upa ji pyri avuirama nehē javo. Nhanderekokaturo ġwaramo rūi ga omombo nhanderekote'varuhua. Nhandeporogwetyga ġwaramo ga omombo nhanderekote'varuhua.

Ohyvuka ga nhanderekote'varuhua gwa'uvapyryva pe. Gara'uvapyryva nhandereaporoġita rerojijyi nhandereaporoġita mbopyahuavo.

⁶A'ereki Tupana'ga omondokatuuka gwa'uva nhande pyri nahā ti epoko hete ġa javo. A'ereki Jesus Cristo'ga omano nhande repyga nhanembopiro'yhara'ga. ⁷Tupana'ga omondouka gwa'uva nhande pyri tuhu ti ġa upa opytavo ji pyri avuirama nehē javo. Tupana'ga omondouka gwa'uva. A'ereki ga pyry nhande ve nhande mombyryva. A'ero nhande roryroryvamo nhandejikoga ga rehe ikwahava aerē ti nhande rui ga pyri avuirama nehē javo. ⁸A'ea ko nhiremimombe'ua a'tituhēva'ea. Pyry ahe heroviari a'ero.

Tito, a'ea rehe ti embo'e hete jipi toko katu pota hete ti ġa javo – kiroki ġa ojiko ga rehe. Nhiremimombe'ua ko pyryva'ea imombyryheteavo vvyakotyve'ġa pe nhaporemō ġa pokoga.

⁹Po ojipe'ġa nhi'inhi'itehei nahanahā po javo, a'ero ti ejipe'a ġa hugwi ġanhi'iġa renduve'yma. Po ġa ei: "Nahanahā oko nhaneramonhava'ea aherakykwepoharava'ea no." Po a'ea ġa etehetehei, a'ero ti ejipe'a ġa hugwi ġanhi'iġa renduve'yma.

Po ġa ei nde rayvayva: "Maraname nde ere'u pa ġwia?" e po ġa. "A'ereki Moisésva'ea remimbo'eagwera e'i: 'Ġwiġwia ti pe'u. Ġwiġwia ti tape'ui,' e'i. 'Nahanahā ti peko katu,' e'i. Xako ti aheremimbo'ea rehe," e po ġa. Po ġa ei na nde ve, a'ero ti terehendukatui ġanhi'iġa. A'ereki ġa gwayva pota ahe. Ndopokogi reki ġa ahe a'ero.

¹⁰Ojipe'ġa po ndokoi Tupana'ga nhi'iġa rupi okovo hajiheva'ea rehe peko ti nhinhi'iġa rupi javo. Ġahā ombopohi pota ojipe'ġa Tupana'ga hugwi. Embo'e ti ġa Tupana'ga nhi'iġa rehe a'ero ġa momoranduva toko katu ti ġa okovo Tupana'ga nhi'iġa rupi jate javo. Po ġa nohendukatui nenhi'iġa, a'ero po ti ere'ja ġa pe hamo. Po ġa ndopohiri ve hajiheva'ea hugwi, a'ero ti epohi ġa hugwi. ¹¹A'ereki nanongara'ga

ojipokwaha okote'varuhua rehe. Oko te'varuhu ġa a'ero hendukatue'yma. A'ero ġa imbojari ojihe okote'varuhuavo ġwaramo.

Paulova'ea omondouka onhi'iġa

¹²Tito, ma'ġa po ti ji amondouka nde pyri nehē? Mara'ngu po ti Ártemas'ga ji ga mondovo nehē? Mara'ngu po ti Tíquico'ga nehē? Ji ga mondorame nde pyri ejirokwa ti ejoa cidade de Nicópolis pe ji repiaga. Pevo po ti ji hoi no jipytavo yapoa rupi nehē.

¹³Zenas'ga ovavagahihara'ga po ti oho nde hugwi ojipe'ġape'ġa ndepiaga nehē. Apolo'ga po ti oho ga rupi nehē no. Ejirokwa ti ġa pokoga ġa horame nehē. Emondo katu ti mbatera

ġa pe tokoyme ti ġa imbatere'ỹva'ero nehē. ¹⁴Nhaneremimbo'ehara'ġa pe Jesus'gareheve'ġa pe ti ere: “Pemondo katu ti penhimbatera nanongara'ġa pe no ġa pokoga.” A'ea ti ere ġa pe Jesus'gareheve'ġa ti tomondo tehe kwaha javo. A'ea rehe ti embo'e ġa toko katu ti ġa javo. A'ero ti ġa jirokwari okokatuavo ojipe'ġa pe okotehee'yma nehē.

¹⁵Kiroki ġa oko ji pyri – ġahā omondouka onhi'iġa nde ve.

Ere ti pevove'ġa pe – kiroki ġa ore arō hete ojikoga ġwaramo Jesus Cristo'ga rehe: “Paulo'ga omondouka onhi'iġa pe me.” A'ea ti ere ġa pe.

Tomombyry ti Tupana'ga pe me nhaporemō, a'e ji.

PAULOVA'EA OMOMBE'U FILEMOMVA'EA PE

Carta de Paulo a Filemom

1 Jihi ko Pauloramo. Ji Jesus Cristo'ga mombe'uro ġwaramo ġa ji mongi cadeia pype ikwehe. Filemom, kiro jirekorame cadeia pype ji ikwatijarukari imondouka nde ve. Timóteo'ga pavēi ji ikwatijarukari. Ga ko nhaneirūramo ojikoga ġwaramo Jesus Cristo'ga rehe. Filemom, nde ko oreremiarōhetero eporavykyavo ore javijitehe Cristo'ga mombe'gwovo ojipe'ġa pe.

²Áfia, oreirū, nde ve ji ikwatijarukari imondouka no. Arquipo, nde ve ji ikwatijarukari no imondouka. Ore javijitehe nde ereporavyky hete enhimomiranama Cristo'ga mombe'gwovo. Kiroki ġa ojatyka Filemom'ga ronga pype jipi tihendu ti Tupana'ga nhi'iġa javo – ġa pe ji ei: Akwatijaruka ji imondouka pe me no.

³Kiro ji ei: Tupana'ga nhandervete'ga ti tomomybyry pe me nhaporemō Jesus Cristo'ga pavēi nhandepojykaharete'ga pavēi. Tonoġatu ti ġa pepy'a, a'e ji.

Filemomva'ea pyry hete

⁴Filemom, nhinhi'iġame Tupana'ga pe jiruvihavuhete'ga pe ji ei jipi:

—Ndepyry hete nde Filemom'ga pokoga. Nurā Filemom'ga pyryvamo.

A'ea ji ei Tupana'ga pe nde renoina. ⁵A'ereki ojipe'ġa nde mombe'u ji ve. Ġa e'i: “Filemom'ga ojiko hete Jesus'ga rehe nhandepojykaharete'ga rehe. Oko hete ga Tupana'ga remimo'ēhara'ġa ndehe nhaporemō ġa aromo,” ei ġa nde mombe'gwovo. ⁶Nurā ji ei Tupana'ga pe:

—Filemom'ga ojiko hete Cristo'ga rehe ojikoty'aro ga pavēi ga kwahavuka ndereheve'ġa pe. Cristo'ga kwahavukaro ġwaramo tokwaha pa ti Filemom'ga

Cristo'ga remimomybyryva ndereheve'ġa pe.

A'ea ji ei Tupana'ga pe nde renoina. ⁷Nhiirū, nde ereko hete Tupana'ga remimo'ēhara'ġa ndehe ġa mbohoryva ġapy'a mbogwerava'java. A'ea rehe nde ji mbohoryvi jipy'a noġatuavo.

Paulova'ea opota Onésimova'ea rerekokatua

⁸Nde ġa nderekokaturo ġwaramo po ti ji ehetei nde ve hamo nahanahā ti eko javo. Nanongara ko pyry javo po ti ji ehetei nde pojihuve'yama hamo Cristo'ga jikoty'aro ġwaramo ji pavēi. ⁹Jixava'ero ji rekoji cadeia pype kiro Jesus Cristo'ga mombe'gwovo ġwaramo. Nurā po ti ji ei ji rendu katu javo hamo. Emo ti ji nda'ei nde ve. Nhanenhoarōhetero ġwaramo ji ekatukatui kiro nde ve nahanahā ti eko javo. ¹⁰Anhi'iġatuġatu kiro nde ve jira'yra'ga repyga Onésimo'ga repyga. Jira'yra'ga, a'e ji Onésimo'ga pe. A'ereki ga ojiko Cristo'ga rehe nhiremimombe'ua renduvame. Amombe'u ji ga ga pe jirekorame cadeia pype.

¹¹Ymyaī ga ndoporavykykatui nde ve oka'nhyama ua nde hugwi heikwehe tajipiro'y ji ga hugwi javo. Aġwamo reki ga poravykykatui ji ve ji pokoga. Kiro po ti ga poravykykatui nde ve a nehē no.

¹²Kiro ji ga mondoukara'javi nde pyri a'ero. Ahepiaga'u po ti ji ga nehē. A'ereki ga jipy'a ja hete. ¹³Filemom, avo ejuvame po nde ji pokogi hamo. Avo reki nde nderekoi. Nurā ji ei jiyvyteri pe: Pyry po Onésimo'ga pytai ji pyri a'ero hamo ji pokoga Filemom'ga py'rovo hamo. A'ereki ji ako cadeia pype Cristo'ga mombe'gwovo ġwaramo. A'ea ji ei jijapyakavo novīa. ¹⁴Emo ji a'e reki jiyvyteri pe: Namombytai po ti ji Onésimo'ga Filemom'gapyryve'ga ipiro'ye'ŷve'ga. A'ereki ji nahenduvi Filemom'ga

nhi'iga. Ga nde'i ve ji ve: "Topyta ti Onésimo'ga nde pyri nehē." A'ea rüi ga ei ji ve, a'e ji jiyvyteri pe. Filemom, namombytaahai ji ndepyrive'ga Onésimo'ga ji pyri henduve'ymame nenhi'iga. Imombyrypotarame po ti nde imombyryvi a'ero nehē. A'ea ji apota hete.

¹⁵ Mara'ngu po Tupana'ga javo: "Tojipe'aahi'vi ti Onésimo'ga Filemom'ga hugwi tojivyräja ti ga Filemom'ga pyri opytavo pevo avuirama nehē javo?" Mara'ngu po a'ea Tupana'ga javo? A'ea ji a'e. ¹⁶Ndepyrive'ga jate rüi ko Onésimo'ga oko kiro. A'ereki kiro neirüramo ga oko no okovo ndepy'a'jaheteva'ero. A'ereki aḡwamo ga ojiko Cristo'ga rehe nhandepojykaharete'ga rehe nhande javijitehe. Ga ko nhiirüramo a'ero no. Jipy'a ja hete ga. Johe po ti ga ndepy'a ja hete nehē no. A'ereki ga oko ndepyriva'ero neirüramo no.

¹⁷ Filemom, ere'e po ti nde ji ve nehē: "Ji ko Paulo'ga moirüharamo. Oronho-moirü ore," ere po nde. Po ti nde ei na, a'ero po ti nde roryoryvamo ji rehe nehē hamo ji mombytavo ejipyri ji rurame nde repiaga. Na jitehe ti Onésimo'ga rurame nde pyri ejoryjory ga rehe ga mombytavo ejipyri.

¹⁸ Po ga imbote'varuhui nde ve raikwehe, a'ero ti ji imombyryvi nde ve nehē. Po ga nomondo nde ve ikwepykava, a'ero ti ji imondo nde ve ga repyga nehē imoka'nhymuka nde ve garekote'varuhua nehē. ¹⁹ Filemom, kiro ji tuhē ikwatijari jipovo: Amondo ti ji ikwepykava Filemom'ga pe imombyryva ga pe Onésimo'ga repyga

nehē. A'ea ji akwatija javo nde ve. Ji nda'ei reki: Ndehe po ti erembuhu ji ve hamo. A'ea po ji a'e nde ve hamo. A'ereki jihi amombe'u nde ve Cristo'ga nde mbojikoga ga rehe. Nurä ti nde reko'i Tupana'ga pyri avuirama nehē. Ji nda'ei reki nde ve: Enhikwawa'ë ti ji ve. A'ea rüi ji ei nde ve. ²⁰ Na tuhē. Nhiirüramo emombyry ti ji ve a'ero ji mbohoryoryva epyryvamo Onésimo'ga pe nhandepojykaharete'ga jikoty'aro ḡwaramo nhande pavēi. A'ea ji apota. Embovy'ara'ja ti jipy'a Cristo'ga jikoty'aro ḡwaramo nhande pavēi.

²¹ Filemom'ga ti ḡwendu katu nhinhi'iga nehē, a'e ji jiyvyteri pe. Nurä po ti ji ikwatijari ga pe togwereco katu ti ga Onésimo'ga javo nehē, a'e ji. Gwereco katu tuhē ti ga Onésimo'ga, a'e ji. Johe ti ga ga rerekokatuhetei nehē, a'e ji jiyvyteri pe. A'ereki ji akwaha neremimombyryvaḡwama.

²² A'e ji nde ve ojipea: Emboavujikwe ti jikihava ji ve. A'ereki ji taho'a'ja nde pyri. Penhi'iga ḡwaramo Tupana'ga pe ji repyga po ti ga hendukatui ji mon-dovouka pe pyri nehē.

Mbapavamo Paulova'ea okwatijaruka Filemomva'ea pe

²³ Epafra's'ga omondouka onhi'iga nde ve. Ji pavēi ga oko cadeia pype kiro Cristo Jesus'ga mombe'gwovo ḡwaramo. ²⁴ Marcos'ga omondouka onhi'iga nde ve no Aristarco'ga no Demas'ga no Lucas'ga no. Ḡahã ko oporavyky ji pavēi Jesus Cristo'ga mombe'gwovo.

²⁵ Nhandepojykaharete'ga Jesus Cristo'ga ti tomombyry Filemom'ga pe, a'e ji.

AHE OMOMBE'U HEBREUSVA'EA PE

Carta aos Hebreus

Ojipea hebreusva'ea rera israelitas. Israelitasva'ea ko Israelva'ea rakykwepoharava'ea.

Tupana'ga ra'yra'ga

1 Ymyahū Tupana'ga ei onhi'iğa mombe'uharava'ea pe vvyakotyva'ea pe hako: “Pemombe'u ti jireaporoğita pende'yja'ğa pe,” ei Tupana'ga.

A'ero ganhi'iğa mombe'uharava'ea imombe'ui ganhi'iğa gwe'yjava'ea pe nhaneramonhava'ea pe hebreusva'ea pe israelitasva'ea pe hako. Manamenameuhūa rupi Tupana'ga ikwahavukara'ja'javi ojeaporoğita onhi'iğa mombe'uharava'ea pe he'yjuhuva'ea pe. Hajihejiheva'ea rupi ga ikwahavukari ahe ve. “Hebreus'ğa ti ji kwahavi jireaporoğita kwahavame nehē,” ei ga ahe ve.

A'ero ganhi'iğa mombe'uharava'ea ga kwahavukari nhaneramonhava'ea pe gareaporoğita mombe'urame ahe ve. Nahā ko ymyahū hako.

² Ağwamo reki mbapavava'ea rupi gwa'yra'ga pe Tupana'ga ei: “Emombe'u ti jireaporoğita vvyakotyve'ğa pe,” ei ga. A'ero gara'yra'ga imombe'ui gareaporoğita nhande ve.

Gwa'yra'ga pe Tupana'ga japopavukari vvyva yvaga reheve ymyahū hako. Ga pe ga ei hako: “Amondo pa ji nde ve. Aerē po ti nde herekopavi a'ero nehē,” ei ga gwa'yra'ga pe.

³ Gara'yra'ga hendy'jandy'ja hepiuka uva'ga rendy'java gakatua. Gaha ko Tupana'ga javijitehe. Inhi'ipopoaka ga. Ganhi'iğa ġwaramo vvyva ndopavi yvaga pavēi okovo. Ga tuhē imombori nhanderekote'varuhua nhande hugwi. Imom-

borirē ga apygi yvagi pe nhanderuvihavuhuhete'ga pyri Tupana'ga pyri gajohukoty rūi. Pevo ġa memei ġa ndekoi nhanderuvihavuhuhetero.

Tupana'ga ra'yra'ga huvihava Tupana'gapyrive'ğa hohe

⁴ Nahā koji'i Tupana'ga ra'yra'ga huvihava Tupana'gapyrive'ğa hohe vvagipeve'ğa hohe. Jukwaha ga huvihava Tupana'ga ero ġwaramo ga pe:

“Ndehe ko jira'yra.”

A'ea erame Tupana'ga ei gwa'yra'ga mombe'gwovo ga huvihava jipyrive'ğa hohe javo. ⁵ A'ereki ojipyrive'ğa pe Tupana'ga nde'iangavi:

“Jira'yramo nde rekoj.

Jihi a'e vvyakotyve'ğa pe nhaporemomde mombe'gwovo kiro:

Gaha ko jira'yra'ga.”

Ojipyrive'ğa pe rūi Tupana'ga ei a'ea. Gwa'yra'ga pe jate ga ei a'ea.

Onhi'iğa'java ga nomombe'ui ojipyrive'ğa javo:

“Jihi po ti garuvamo ako nehē.

Gaha po ti jira'yramo oko nehē.”

Ojipyrive'ğa rūi Tupana'ga omombe'u o'erame a'ea. Gwa'yra'ga jate ga omombe'u o'erame a'ea.

⁶ Onhi'iğa'java gwa'yrypy'ga mondomrame vvyva koty vvyakotyve'ğa mbyteri pe Tupana'ga ei:

“Jipyrive'ğa tombohete ti jira'yrypy'ga,” ei ga.

⁷ Ojipyrive'ğa mombe'gwovo Tupana'ga ei reki:

“Ji erame jipyrive'ğa pe kotihī ġa hoi vvytua ja nhinhi'iğa mombe'gwovo. Tata ja kotihī ġa hoi imombe'gwovo ji erame,” ei Tupana'ga.

⁸ Gwa'yra'ga pe Tupana'ga ei reki:

“Jiruvihavuhuhetea,” ei ga gwa'yra'ga pe.

“Nane'ymi po ti nde ejiheve'ğa nduvihavuhuhetea avuirama nehē.

Nane'ymi po ti a'itituhēva'ea rehe nde
nhi'īgi ġa pe
ġa mongouka katu enhi'īga rupi ekovo
ġanduvihavuhuhetero nehē.

⁹Pyry hete nde ve ġa ndekokaturame.

Ite'varuhu nde ve ġa
ndekote'varuhurame.

Nurā jiji nderuvihavuhuhetero a'e nde
ve:

Eko ti ġanduvihavuhuhetero
nepavēive'ġa hohe ejoryvamo," ei
Tupana'ga gwa'yra'ga pe.

¹⁰"Jipoykaharetea," ei Tupana'ga
gwa'yra'ga pe.

"Jypya ndehe tuhē ereapo yvya yvaga
reheve.

¹¹Opa po ti yvaga yvya pavēi nehē.

Ndehe po ti erepyta avuirama nehē.

Tapy'ynhapira nhymyanamo.

Na jitehe po ti yvya nhymyanamo yvaga
pavēi nehē.

¹²Gwekyi ahe tapy'ynhapirymyana
i'arimova'ea imamana inoġa

opohia jugwi imbojopy'ruavo.

Na jitehe po ti nde pohiri yvya hugwi
yvaga hugwi

imbojopy'ruavo nhymyaname nehē.

Ndehe po ti nanemyani ekovo
avuirama nehē.

Nderepavi po ti nde nehē no," ei Tu-
pana'ga gwa'yra'ga pe.

¹³Tupana'ga nde'iangavi ojipyrive'ġa
pe:

"Eapy ti ji pyri jijohukoty rūi

ekovo ġwaramo ġanduvihavuhuhetero.

A'ero po ti ji nearōe'ġve'ġa mongoukari
nenhi'īga rupi nehē."

Ojipyrive'ġa pe rūi ga ei a'ea. Gwa'yra'ga
pe jate ga ei a'ea.

¹⁴Tupana'gapyrive'ġa ko ha'oe'ġve'ġa
yvagipeve'ġa oporavykyavo Tupana'ga
pe. Ġa nhaporemō opokopoko yvyako-
tyve'ġa jipi. A'ereki Tupana'ga e'i ġa pe:
"Peho ti ġa pyri yvya koty ġa pokoga
– kiroki ġa hugwi ji amombo ġan-

dekote'varuhua tuhu ti ġa upa ji pyri
avuirama nehē javo," ei Tupana'ga.

Xako hete ti Tupana'ga ra'yra'ga nhi'īga rehe

2 Tupana'ga ra'yra'ga huvihava
Tupana'gapyrive'ġa hohe
yvagipeve'ġa hohe. Nurā po nhande
rekohetei gara'yra'ga nhi'īga rupi hamo
nhaneremienduva rupi hamo. Tirovia
hete ti ganhi'īga a'ero xapohiryme ti
jugwi javo.

²Ymyahū Tupana'gapyrive'ġa
imombe'ui Tupana'ga nhi'īga
ymyahūva'ea pe tohendu katu ti ġa
javo. A'ereki hupi hete ġa omombe'u.
Ymyahūva'ea hendukatue'ymame
ġanhi'īga okovo hajiheva'ea rupi,
a'ero ite'varuhu ahe ve. Ahe
hendupotare'ymame okove'ġ
Tupana'gapyrive'ġa nhi'īga rupi,
ite'varuhu ahe ve. Na tuhē. A'ereki
Tupana'ga omondouka ahe ve
aherekote'varuhua kwepykava.

³Po ite'varuhu ymyahūva'ea pe ahe
reko'e'ymame Tupana'gapyrive'ġa nhi'īga
rupi yvagipeve'ġa nhi'īga rupi, a'ero po ti
nhande ve kaitu ite'varuhu nehē nhande
reko'e'ymame Tupana'ga ra'yra'ga nhi'īga
rehe nhandepojykaharete'ga nhi'īga rehe
aġwamo. A'ereki pyry hete tuhē ga
manoi nhande repyga imombo a nhande
derekote'varuhua nhande hugwi nhande
pokoga. Nhande imomborukare'ymame
ga pe hendupotare'yma ganhi'īga, ni-
aka'nhyimi tuhē po ti nhande hahyva'ea
hugwi nehē. Omondo ti ga hahyva'ea
nhande ve nehē.

Ġa ppy tuhē onhimombe'u tamano
ti pe ndepyga javo. Henduvirē ġa
imombe'ui nhande ve javo: "Nhande-
pojykaharete'ga ei: 'Tamombo javo ji
ruri pe pyri. Tamombo ti yvyako-
tyve'ġa ndekote'varuhua ġa hugwi ġa
pokoga. Taroho ti ji ġa ji rupi yvagi
pe hahyva'ea hugwi inoġatuavo ġapy'a.'

A'ea tuhē nhandepojoykaharete'ga ei.”
A'ea ġa ei imombe'ukatavo ikwahavuka
a'itituhēva'ea nhande ve.

⁴A'itituhēva'ea ko jira'ya'ga
nhi'ġa javo, Tupana'ga opoko ġa
japovouka ahemonhimomby'ava'ea
ġa pe – kiroki a'ea gaha jate oapo
kwaha. Nurā he'yjuhuva'ea ġa
japoparavuhui ahemonhimomby'ava'ea.
Ġwemimbotarimova'ea rupi Tupana'ga
imondoukari gwa'uvapyryva popoakara
ġa pe ġa pokoguka. Nurā nhande ei:
Tupana'ga ġa mbuhurukari nhande pyri
imombe'uuka gwa'ya'ga nhi'ġa ġa pe.

Jesus Cristo'ga oko vvyakotyve'ġa ja ġanderohoharamo

⁵Nahanahā hekoī ġa jikogame
Tupana'ga ra'ya'ga rehe javo, ore
imombe'ui kiro pe me ikwatija.
Ojipyryve'ġa pe rūi Tupana'ga ei:
“Amongo ti ji ġa penhi'ġa rupi nehē
– perope ji ġa mongoi ipyahuva'ea
pe.” A'ea ga nde'i ojipyryve'ġa pe
vyagipeve'ġa pe.

⁶A'ea myyahūva'ea ikwahavukari
nhande ve. A'ereki myyahū Tupana'ga
nhi'ġa mombe'uharava'ea e'i Tupana'ga
pe ikwatija hako:

“Anhimomby'a ji.

A'ereki nde ereporogwety
vvyakotyve'ġa.

Ġa ndehe nde erejapyaka.

Ne'aġataruhu nde ġa ndehe.

A'ereki nde neremokan'hymi ġa
pokoga,” ei ahe Tupana'ga pe
ikwatija hako.

⁷“Jypya nde ere'e

ġa ti toko huvihavamo jijipyryve'ġa
gwyre'i javo.

Jypya nde ġa mbopopoaka ġa mbokatu-
avo ġa mboukwahavamo a'ero toko
ti ġa huvihavamo javo.

Jypya nde eremongo enhimbiapoa
ġanhi'ġa rupi.

⁸Nde ere'e: “Toko pa ti nhirembiapoa
ġanhi'ġa rupi,” ere nde.”

A'ea ahe ei ikwatija javo Tupana'ga pe
hako. Oko pa ġanhi'ġa rupi javo ga ei
ikwatija.

Garembiapoa ndokopavi ve vvyako-
tyve'ġa nhi'ġa rupi kiro, xa'e nhande
hepiage'yma.

⁹Jesus'ga ki a'e te ikatu hete
kiro okovo vvyakotyve'ġa nduvi-
havuhuhetero. A'ea nhande ikwahavi.
Jypya Tupana'ga ei ovytyteri pe
ga mombe'gwovo toko na'ē ti ga
huvihavamo jijipyryve'ġa gwyre'i javo.
Nahā Tupana'ga Jesus'ga rerekoypyi
tomano ti ga vvyakotyve'ġa ndepyga
ġa naġanani javo. A'ereki Tupana'ga
omombyry pota ġa pe. Ġa ndepyga
Jesus'ga manoro ġwaramo Tupana'ga
ga mbogweravirē ga mbopopoaka ga
mbokatuheteavo ga mboukwahavamo
toko ti ga huvihavuhuhetero kiro javo.

Na tuhē. Jesus'ga omano
vvyakotyve'ġa ndepyga imomboia
ġandekote'varuhua ġa hugwi okovo
ġandepykaramo. ¹⁰A'ereki Tupana'ga
e'i: “Aru pota ji vvyakotyve'ġa jijipyry.
Omanomo ġa ndepyga ti Jesus'ga ġa
pokogi ġa nderua ji pyri nehē. A'ero po
ti he'yjuhuve'ġa nduvi ji pyri okovo
jira'yramo avuirama nehē,” ei ga.

Hahy Jesus'ga pe ga manorame ġa
ndepyga. A'ea rupi ko pyry Tupana'ga
Jesus'ga mbojipokwahavi onhi'ġa
rehe ga monhimomiranambava
ga mboavujikwea toko hete ti ga
vvyakotyve'ġa nderohoharamo ga pyri.
A'ereki Tupana'ga ko japopahara'ga
imongohara'ga. Ojive ga oapo pa
tapo'ru pa ti ji javo.

¹¹Omanomo ġa ndepyga Jesus'ga
ġa mombyryvi imomboia ġan-
dekote'varuhua ġa hugwi. Omo'emo'ē ga
ġa toko ti ġa Tupana'ga ra'yramo javo.
A'ero Tupana'ga rekoī ġanduvetero. Ga

ko Jesus'ga ruva'ga no. Nurã Jesus'ga poyjahetero ġahã ko nhiirũhetea javo.

¹²Tupana'ga pe ga ei:

“Kiro po ti ji nde kwahavukari nhiirũ'ġa pe nehẽ.

Ġa nhimono'ono'oġame nenhi'iġa renduva

po ti ji nde mbohetei ġapyteri pe nhin-himby'yita,” ei Jesus'ga.

¹³Onhi'iġa'javame Jesus'ga ei:

“Ji tuhẽ ajiko Tupana'ga rehe.”

Onhi'iġa'javame Jesus'ga ei:

“Ji rendu ti! Agwa ji rekoj Tupana'ga ra'ya'ġa pavẽi.

Tupana'ga ġa mbuhuruka ji pyri epoko katu ti ġa javo ji ve,” ei Jesus'ga.

A'ea nhaporemomyahũva'ea okwatija Jesus'ga nhi'iġa mombegwovo myahũ.

¹⁴Tupana'ga ra'ya'ġa ko vvyakotyve'ġa tuhẽ gwa'oro gwekoro. A'ereki ġa o'a oy'ġa hugwi. Nurã na jitehe ko Jesus'ga hoi nhande rupi. Nahã ga rekoj vvyakotyva'ero tamombi ti ji Diabo'ga popoakara nhimanorame javo. “Vvyakotyve'ġa arõe'ÿve'ga Diabo'ga omonghyji vvyakotyve'ġa ġamanoa hugwi,” ei Jesus'ga. ¹⁵“Gapopoakara mombigame ti ji ġa pokogi ġa mbopiro'yavo ġakyhyjia hugwi nehẽ,” ei Jesus'ga. “A'ereki ġa omanoe'ymame ojapyaka omanoa rehe okyhyjiavo jugwi,” ei Jesus'ga.

¹⁶Jesus'ga nde'i: “Ajo ji Tupana'gapyrive'ġa pokoga yvagipeve'ġa pokoga nhimanomo ġa ndepyga.” A'ea rõi ga ei. A'ea jukwaha. Ymyahũva'ea e'i ikwatija myahũ: “Abraõova'ea rakykwepohara'ġa pyri vvyakotyve'ġa pyri po ti ga uhu ġa pokoga nehẽ,” ei ahe.

¹⁷Nurã Jesus'ga ei: “Kiro po ti ji tako nhiirũ'ġa javijitehe.”

A'ea ga ei ua vvyakoty ovahema o'a oyhẽa hugwi gwa'oro okovo oirũ'ġa ja Abraõova'ea rakykwepohara'ġa ja.

Oko ga ġa javijitehe tuhẽ tako ti ji ikwava'ẽhara'ġa nduvihavuhuro Tupana'ga pe javo. Hahy gairũ'ġa pe. Ġa okoveveuhu. Nahanahã ġa pe. Na jitehe Jesus'ga pe no. A'ero ga ikwahahetei ġandekoa. Nurã ga ġa porogwetygi. Nurã ga ei Tupana'ga pe: “Tamombo ti ji nhandereheve'ġa ndekote'varuhua ġa hugwi nhiirũ'ġa ndekote'varuhua ġa hugwi,” ei ga Tupana'ga pe.

Nahã ga ġa pokogi a'ero okovo ikwava'ẽhara'ġa nduvihavuhuro Tupana'ga pe omanomo imombo ġandekote'varuhua ġa hugwi. Nahã ga ġa ndepygi inoġatuavo ġapy'a. Nahã Jesus'ga rekoj hetei Tupana'ga nhi'iġa rupi. ¹⁸Ite'varuhu Jesus'ga pe ojipe'ġa ga mongote'varuhupotarame novĩa. Hahy! Nurã ġa ojipe'ġa mongote'varuhupotarame, ga ikwahavi ġa pokoga tombopogweyme ti ġa ġa javo.

Jesus'ga huvihava Moisésva'ea hohe

3 Pe me nhiirũa pe Tupana'ga remimo'ẽhara pe ji ei: Pejapyaka ti Cristo Jesus'ga rehe, a'e ji. Nhiirũa, a'e ji pe me. A'ereki nhande ve Tupana'ga e'i nhande mo'emo'eamo: “Pejiko ti Cristo Jesus'ga rehe pejikovo avuirama ji pyri,” ei ga. A'ero ji pavẽi pe pejiko ga rehe xako ti ga pyri avuirama.

Pejapyaka ti Cristo Jesus'ga rehe ga kwahaheteavo. Gaha ko Tupana'ga moirũhara'ga. A'ereki Tupana'ga ga mbuhuruka nhande pyri, ji kwahavuka ti ġa pe javo. Gaha ko ikwava'ẽhara'ġa nduvihavuhu'ga Tupana'ga pe. A'ereki ga nhande repy omanomo tomombo ti Tupana'ga ġandekote'varuhua ġa hugwi javo. Jesus'ga rehe nhande xajiko hete imomboruka ga pe nhanderekote'varuhua nhande hugwi. Aerẽ po ti ga nhande rerohei nhande mombytavo Tupana'ga pyri avuirama

nehē. Pevo ga ruvi jipi. A'ea nhaporemō nhande xa'e herovia.

²Nahanahā ti ji moirū javo Tupana'ga Jesus'ga mbuhuri avo yvya koty. A'ero ga Tupana'ga nhi'ipo'rupavi. Na jitehe ymyahū Moisésva'ea Tupana'ga nhi'ipo'rupavi Tupana'gareheva'ea repiakatupava.

³Jesus'ga reki huvihava nhaneramonhava'ea hohe Moisésva'ea hohe. A'ereki Jesus'ga omongo vyakotyve'ga Tupana'ga nhi'i'ga rupi peko ti Tupana'gareheva'ero javo.

Nhande japorame onga ojipe'ga ei nhande mboheteavo: “Okwaha hete ġa japovo,” ei ġa. Nde'i ġa: “Onga ojiapo.” A'ea rūi ġa ei. Koji'i ġa ombohete onga apohara'ga. A'ereki ga oapo onga imohina. Gwrye'i ġa ombohete onga a'ero.

Na jitehe Jesus'ga huvihava Moisésva'ea hohe. Nurā koji'i po nhande ga mbohetei a'ero hamo. A'ereki Jesus'ga omongo vyakotyve'ga Tupana'ga nhi'i'ga rupi peko ti Tupana'gareheva'ero javo. Moisésva'ea ki a'e te oko Tupana'gareheva'ero jate reki. ⁴Na tuhē. Japopyra ko onga nhaporemō. Emo Tupana'ga tuhē omongo pa japoparavuhuavo.

⁵Tupana'gareheva'ero oporavykyavo Moisésva'ea Tupana'ga nhi'ipo'rupavi. Ahe gwepia katu pa Tupana'gareheva'ea imombe'gwovo Tupana'ga nhi'i'ga ahe ve ikwahavuka Tupana'ga nhi'i'ga aerēva'ea.

⁶Cristo'ga ki a'e te Tupana'ga ra'yramo Tupana'ga nhi'ipo'rupavi Tupana'gareheve'ga nderekokatuvavo ġa mongomongovo onhi'i'ga rupi okovo ġanduvihavuhetero. Po nane'ymi nhande ndiajikopigi Tupana'ga rehe avuirama gaha nhande mbojiko ojihe javo, a'ero nane'ymi nhande rekoi gareheva'ero. Po nane'ymi nhande nimboheteipigi ga avuirama gaha po ti

omomybyry nhande ve nehē javo, a'ero nane'ymi nhande rekoi gareheva'ero.

Peko hete ti Tupana'ga nhi'i'ga rehe

⁷⁻⁸Tupana'gareheva'ero pejikovo ġwaramo pehendū katu ti ganhi'iga – kiroki a'ea gara'uva omombe'u Tupana'ga rembikwatijarukara. Tupana'ga ra'uvapyryva e'i:

“Po aġwamo pe Tupana'ga nhi'i'ga renduvi,
a'ero ti peko hete ganhi'iga rehe hendukatuvavo.

Tapekoi ti penhamonhava'ea ja – kiroki ahe nohendukatupotari Tupana'ga nhi'i'ga jipi opohipota ga hugwi,” e'i Tupana'ga ra'uva.

“A'ea rupi ongae'yi me penamonhava'ea rekote'varuhui

marangu po ti Tupana'ga onhi'i'ga rendukatue'yma raykavo nehē javo.

⁹Tupana'ga ei pe me: ‘Pevo penamonhava'ea rekote'varuhui

tihepia ti Tupana'ga rekoa nhande rehe javo.

Quarenta anos mondorame ahe hepiagi nhirembiapoa ahemonhimomby'ava'ea

ji ahe rerekokaturame quarenta anos rupi.

A'ea repiagame vehevi ahe rekote'varuhui,’ ei Tupana'ga,” e'i.

¹⁰“Nurā ji ei: Nane'ymi jipy'a atyvi ġa ndekoi opohipota ji hugwi.

Ġa ndokwahapotari nhiremimbotarimova'ea

okoe'yma nhinhi'iga rupi.

Nurā ji nhimonha'ngahetei ġa ndehe.

¹¹Nurā ji ehetei nhinhi'igavavo:

Nanoġatuaġwami ti ji ġapy'a

ġa nderure'yma jijipyri nehē,’ ei Tupana'ga.”

A'ea Tupana'ga ra'uvapyryva i'ei imombe'gwovo.

¹²Nhiirū, pe me ji ei pe napenani: Pekwaha ti pejipy'a. Po pendeaporoġita

ite'va pe mbojikopipota Tupana'ga rehe, a'ero ti pejirokwa pejeaporogitakaturu xapohiryme ti Tupana'ga hugwi avuiramave'ga hugwi javo. ¹³Nane'yimi ti pe'ji pejohupe: “Xako katu ti jipi. Xapohi ti nhanderekote'varuhua hugwi. Xajikopigyme ti Tupana'ga rehe.”

A'ea ti pe'ji pejohupe jipi nahā pejopokoga. A'ereki Tupana'ga e'i pe me aḡwamo pehendu katu ti nhinhi'īga javo. Pe napenani pejapyaka ti pejikokatua rehe a'ero pejipohia pejikote'varuhua hugwi Tupana'ga nhi'īga renduva xanhimoandyandyjukaryme ti ite'varuhua pe javo. A'ereki pe ndekote'varuhurame pendekote'varuhua nohendukatupotarukari Tupana'ga nhi'īga pe me. A'ero pe ndapekoa'javi Tupana'ga rehe.

¹⁴Xajiko hete ypy nhande Tupana'ga rehe ikwehe. Xajikopigyme ti ga rehe nhanemanoeymame. Po ti nane'yimi nhande jikohetei avuirama ga rehe, a'ero po ti ga nhande mbojikoty'arukari Cristo'ga pavēi nehē.

¹⁵Nane'yimi ti pejiko hete Tupana'ga rehe. A'ereki aḡwamo garembikwatarukara e'i:

“Po aḡwamo pe Tupana'ga nhi'īga renduvi,
a'ero ti peko hete Tupana'ga nhi'īga rehe hendukatuavo.

Tapekoi ti penhamonhava'ea ja

– kiroki ahe nohendukatupotari Tupana'ga nhi'īga jipi opohipota ga hugwi,” e'i Tupana'ga rembikwatarukara.

¹⁶Ymyahū penamonhava'ea ḡwendu Tupana'ga nhi'īga novīa hako. A'ereki ahe nohendukatupotari ganhi'īga opohipota ga hugwi – kiroki ahe uhu Egitopeva'ea gwyrā hugwi. Ymyahū Moisés'va'ea gweru ahe pea hugwi. Ndahe'yiva'ea ḡwendu katu Tupana'ga nhi'īga. Ahe jate ḡwendu katu. ¹⁷Onhi'īga rendukatue'yva'ea

rehe Tupana'ga onhimonha'nga quarenta anos mondorame. Ongae'yī me ahe manoi a'ero okote'varuhuavo. Pevo ahera'oa pytai a'ero. ¹⁸Ahe jikopotare'yma ḡwaramo ga rehe, ga ei: “A'e hete ji: Nanoḡatuaḡwami ti ji ḡapy'a ḡa nderure'yma jijipyri nehē,” ei Tupana'ga hako.

¹⁹Nurā nhande ikwahavi javo: Ahe jikoge'yma ḡwaramo ga rehe, Tupana'ga nonoḡatui ahepy'a ahe rerure'yma ojipyri, xa'e nhande.

Tupana'ga onoḡatu pota ojiheve'ḡa py'a

4 Aḡwamo Tupana'ga onoḡatu pota nhandepy'a. A'ero ga ei: “Pejiko-heterame ji rehe tanoḡatu ti pepy'a,” ei ga.

Xajirokwa ti nhandepy'a noḡatua rehe. Po na rūi, ga nonoḡatui. Pejiko hete ti ga rehe a'ero tonoḡatu tuhē ti ga pepy'a. ²A'ereki nhande ve ḡa omombe'u pyryva'ea Tupana'ga nhi'īga Tupana'ga pe poko pota javo. Na jitehe ymyahūva'ea pe no. Ymyahū ahe omombe'u pyryva'ea Tupana'ga nhi'īga Tupana'ga pe poko pota javo. Ahe henduvame Tupana'ga nhi'īga ndikwahyi reki ahe rehe. A'ereki henduvame ahe ndojikogi Tupana'ga rehe. Nurā Tupana'ga nonoḡatui ahepy'a.

³Ahe ve Tupana'ga ei:

“A'e hete ji nhinhimonha'ngavo:

Nanoḡatuaḡwami ti ji ḡapy'a ḡa nderure'yma jijipyri nehē,” ei ga.

Yvya apopavypyagwera jate ga japopigirē, u katu gapy'a. Ga opota ḡajikoga ojihe tu katu ti ḡapy'a na jitehe nehē javo. Ojiko po ymyahūva'ea ga rehe opy'a noḡatuuka ga pe ramo a'ero. Nhande ki a'e te xajiko ga rehe. A'ero nhandepy'a Tupana'ga inoḡatui.

⁴Ymyahū Tupana'ga ei ikwatarukara sētimo dia mombe'gwovo. Garembikwatarukara e'i:

“Seis dias rupi Tupana'ga japopavi. Ko'emame ga japopigi. A'ero gapy'a rukatui,” e'i ikwatijarukara.

⁵Okwatijara'ja ahe. Aherembikwatijara i'ei Tupana'ga nhi'i'ga mombe'gwovo:

“Nanogatuagwami ti ji gapy'a ga nderure'yma jijipyri nehē,' ei Tupana'ga,” e'i ikwatijara.

⁶Nurā nhande ikwahavi javo: Ojipe'ga py'a ti Tupana'ga tonogatu a'ero, xa'e nhande. A'ereki Tupana'ga imombe'uukarypyrame pyryva'ea ymyahūva'ea pe ahepy'a noġatupota, ahe ndojikogi reki ga rehe. Nurā Tupana'ga nonoġatui ahepy'a.

⁷Aerē Tupana'ga imbokwara'ara'arame inoġatupota vvyakotyve'ga py'a ga ea'javi. Okwatijaruka ga Daviva'ea pe. Daviva'ea omombe'u a'ea jitehe a'ero ikwatija. A'ea ji amombe'u pe me ko. Aherembikwatijara e'i:

“Po aġwamo pe Tupana'ga nhi'i'ga renduvi, a'ero ti peko hete Tupana'ga nhi'i'ga rehe hendukatuavo,” e'i Daviva'ea rembikwatijara.

⁸Ymyahū Moisésva'ea py'rovo Josuéva'ea oko israelitasva'ea repiakatuharamo. Po ymya Josuéva'ea onoġatuuka israelitasva'ea py'a, a'ero po aerē Tupana'ga nde'ia'javi ahe ve hamo aġwamo ji inoġatupotari pepy'a javo hamo. Emo Josuéva'ea nonoġatuukari ahepy'a. Nurā Tupana'ga ea'javi vvyakotyve'ga py'a noġatupota. ⁹A'ero aġwamo vehevi Tupana'ga inoġatupotari ojiheve'ga py'a.

¹⁰Ymyahū Tupana'ga oapo pi. A'ero gapy'a rukatui. Na jitehe ga – kiroki ga opy'a noġatuuka Tupana'ga pe – gaha oapo pi Tupana'ga ja.

¹¹A'ea kwahava xajirokwa hete ti inoġatuuka Tupana'ga pe nhandepy'a nanani xakoyme ti ymyahūva'ea ja javo

– kiroki ahe ndojikogi ga rehe. A'ero po ti Tupana'ga nde'i nhande ve nehē nanogatuagwami ti ji pepy'a jave'yma nhande ve. Xajiko hete ti ga rehe hendukatuavo ganhi'i'ga.

Tupana'ga nhi'i'ga ahe mongo Tupana'ga pyri avuirama

¹²Tupana'ga nhi'i'ga nhande mongo Tupana'ga pyri avuirama. Ipopoaka ganhi'i'ga. Ganhi'i'ga ko haimbejovaiva'ea ja itakyhea'javuhuva'ea ja. Po nhande timongi haimbejovaiva'ea mbiara vvytera pype, a'ero nhande tihepia pa ipype ijoapyhava vehevi ikaġyvynha vehevi no. Koji'i Tupana'ga onhi'i'ga imongihetei nhande pype nhande henduvame ganhi'i'ga. A'ero ga hepiukari nhande ve nhandereaporoġita nhaneremimbotarimova'ea reheve. Nurā nhande jikwahahetei. A'ero nhande ei: Ġwia rehe tuhē nhande rekohetei reki! Na tuhē nhande reaporoġitaro reki! Nahā nhande rekote'varuhui reki! Nahā nhande rekokatui reki! A'ea xa'e nhande hendukaturame Tupana'ga nhi'i'ga.

¹³Tupana'ga pe jukwaha hete pa garembiapoa. Ahā onhimiva'ea ga pe. Ga gwepia pa. A'ero po ti nhande nimimi nhanderekote'varuhua ga hugwi nehē. Garovai pyteri pe po ti nhande ami nehē. Ga pe po ti nhande imohembavi nhanderekote'varuhua nehē. A'ereki ga nhanderuvihavuhuhete'ga nhande kwaha pa nhande nhaporemo.

Jesus'ga oko ikwava'ēhara'ga nduvihavuhuhetero

¹⁴Jesus'ga oko huvihavuhuhetero. Ga ko ikwava'ēhara'ga nduvihavuhuhetero Tupana'ga pe nhande repyga no. Nhanderekote'varuhuro ġwaramo ga nhande repygi omanomo tamombo ti ji ġandekote'varuhua ġa hugwi javo. Aerē ga hoi ogwovo yvaga rupi

okwava ovahema Tupana'ga pyri. Ga ko Tupana'ga ra'ra'ga. Nurā ti xavy'a hete ga rehe nhandejikoheteavo ga mombe'gwovo xajiko hete nhande ga rehe javo.

¹⁵A'ereki Jesus'ga ikwava'ēhara'ğa nduvihavuhu'ga nhande porogwety. A'ereki ga okwaha hete nhandepopoakare'yma. A'ereki ga oko nhande ja uvame vyva koty nhande pyri. Niandepopoakari nhande hahyrame nhande ve. Ite'varuhu nhande ve ojipe'ğa nhande mongo te'varuhu pota. Hahy! Na jitehe hahy paravuhu ga pe. Nurā ga ikwahahetei. Ga ndokote'varuhuangavi reki hahypavame ga pe.

¹⁶Nurā xanhi'i hete ti Tupana'ga pe nhanderuvihavuhuhete'ga pe ikwahava gapyryva nhande ve. Xanhi'i hete ti ga pe tomombo ti ga nhanderekote'varuhua henonha'jave'yma avuirama ikwahava'jave'yma. Xanhi'i ti ga pe nhandepopoakare'ymame tomomyry ti ga nhande ve nhande pokoga javo.

5Ymyahū Tupana'ga ға mo'emo'ei vvyakotyve'ğa pyteripeve'ğa hako. A'ea rupi ga ei hako: “Toko ti ға ikwava'ēhara'ğa nduvihavuhuro ji ve vvyakotyve'ğa pokoga tomombo ti Tupana'ga ғандекоте'varuhua javo. Ikwava'ēhara'ğa nduvihavuhuro ti ға togweru ғанемимбuhuteheve'a'ea ji ve ikwava'ēga. Togweru ti ға mbatepyryva no – kiroki a'ea vvyakotyve'ğa ombuhu tehe ji ve jukapyra. A'ea ti ikwava'ēhara'ğa nduvihavuhu'ğa tokwava'ē ji ve. A'ero po ti ji imombori vvyakotyve'ğa ndekote'varuhua ға hugwi nehē ға mombyryva,” ei Tupana'ga.

²Ikwava'ēhara'ğa nduvihavuhu'ğa ko vvyakotyve'ğa. Vvyakotyva'ero ғwaramo ға ndipopoakari okote'varuhua vvyakotyve'ğa ja. Nurā

ға ikwahahetei vvyakotyve'ğa ndekoa ға oko te'varuhu nhande ja javo. A'ero ға vvyakotyve'ğa porogwetygi vvyakotyve'ğa ndekote'varuhurame okoe'yma Tupana'ga nhi'i'ğa rupi ikwava'ēhara'ğa nduvihavuhu'ğa ға nderekokatuavo a'ero.

³Ikwava'ēhara'ğa nduvihavuhu'ğa okote'varuhu. Nurā Tupana'ga ero ғwaramo ға jipygi na'ē ikwava'ēga mbatepyryva jukapyra Tupana'ga pe tomombo ti Tupana'ga nhanderekote'varuhua nhande hugwi javo. Aerē ға jara'ğa ndepyygi ikwava'ēga mbatepyryva jukapyra Tupana'ga pe tomombo ti ga ғандекоте'varuhua javo.

⁴Nde'i vvyakotyve'ğa: “Kiro ti ji tako ikwava'ēhara'ğa nduvihavuhuro Tupana'ga pe.” A'ea rūi ға ei. Nonhimbohetei ға nanongara rehe. A'ereki Tupana'ga jate e'i: “Kiro ji pe mo'emo'ei peko ti ikwava'ēhara'ğa nduvihavuhuro ji ve javo.” Na tuhē. Gaha jate e'i Arāova'ea pe ymyahū hako eko ti ikwava'ēhara'ğa nduvihavuhuro ji ve javo. Na jitehe onhimbohete'yma ojipe'ğa ndekoi ikwava'ēhara'ğa nduvihavuhuro Tupana'ga pe ga erame jate ға pe.

⁵Na jitehe Cristo'ga nonhimbohetei no. Nde'i ga: “Kiro ti ji tako ikwava'ēhara'ğa nduvihavuhuro.” A'ea rūi Cristo'ga ei. Tupana'ga ki a'e te ga mbohetei toko ti ga ikwava'ēhara'ğa nduvihavuhuro ji ve javo. Ga pe Tupana'ga ei: “Jira'yramo nde rekoi.

Jihi a'e vvyakotyve'ğa pe nhaporemo nde mombe'gwovo kiro: Gaha ko jira'yra'ga,” ei Tupana'ga.

⁶Onhi'i'ğajavame Tupana'ga ei Cristo'ga pe:

“Ymyahū Melquisedeque'ga ko ikwava'ēhara'ga ji ve.

Na jitehe ndehe kiro ereko avuirama ikwava'ēharamo ji ve

Melquisedeque'ga ja,' ei Tupana'ga Cristo'ga pe,” e'i Tupana'ga rembikwatijarukara.

⁷Uvame yvya koty Cristo'ga onhi'i Tupana'ga pe jipi ji poko javo. A'ereki Tupana'ga ipopoaka. Nurã Cristo'ga ei ga pe: “Ipotarame po ti nde nanhi-momanoukari nehë.” Hahyahi Cristo'ga nhi'i'ga ga pe ga jehe'orame ji poko javo. A'ero Tupana'ga ga rendukatui. A'ereki Cristo'ga e'i: “Nhinhi'i'ga rupi rüi ti eko. Po nde erepota nhimanoa tamano ti ji a'ero,” ei ga Tupana'ga pe.

⁸Tupana'ga ra'yrama ga vehevi onhimbo'e onhimongovo Tupana'ga nhi'i'ga rupi hahyrame ojive. ⁹Nahã hahyrame ga pe hahya ga mbojipokwahavi Tupana'ga nhi'i'ga rehe ga monhimomiranambava. Nurã ga reko'i vyakotyve'ga nderohoharamo yvagi pe. Kiroki ãga oko ganhi'i'ga rupi – ãga hugwi nhaporemõ ga omombo ãgandekote'varuhua ãga mombyryva. Aerë po ti ga ãga nderohoi yvagi pe ãga mombytavo avuirama Tupana'ga pyri nehë. ¹⁰A'ereki Tupana'ga e'i Jesus'ga pe:

“Ymyahũ Melquisedeque'ga ko ikwava'ehara'ãga nduvihavuhu'ga ji ve.

Na jitehe ndehe kiro ereko ikwava'ehara'ãga nduvihavuhuro ji ve Melquisedeque'ga ja,” ei Tupana'ga.

Tapejikopigi ti Cristo'ga rehe

¹¹Melquisedeque'ga rehe ti xanhomõgitaãgita hete novã. A'ereki manameuhũ pe pekwhaha! Nurã manameuhũ po ti ji ikwahavukari pe me nehë? Napenhimbo'ea'javi pe! ¹²Pejapyaka ti pejihe! Ymyahũ pe jikogi Cristo'ga rehe. Nurã po kiro pe ojipe'ãga mbo'ei Tupana'ga nhi'i'ga rehe ikwahaheteavo hamo. A'ea ji ei novã. Aãwamo vehevi ti ojipe'ãga toko pembo'eharamo pe

mbo'ea'java ahembo'eypya rehe nonhimimiva'ea rehe imombe'urame Tupana'ga nhi'i'ga pe me.

Pe ndapekwahavi Cristo'ga mombe'ua onhimiva'ea. Xunhijete'i jate pe pekwhaha ahembo'eypya jate. Ipita'ngive'ga – kiroki ãga oka'mbu jate – ãga ndo'upavi. ãga javijitehe pe ndekoi a. ¹³A'ea ji ei pe me. Kiroki ga oka'mbu jate – gaha ko ipita'ngive'ga ikwahave'yma. Na jitehe pe peko ipita'ngive'ga javuhu. A'ereki xunhi pe pekwhaha Tupana'ga nhi'i'ga pyryva'ea. Ipita'ngive'ãga javuhu pe ei pejohupe: “Marã aherekote'varuhua? A'ereki nhande ndikwahavi. Marã ahe rekokatui? A'ereki nhande ndikwahavi.” A'ea pe ei ikwahave'yma pekopave'yma Tupana'ga nhi'i'ga rupi.

¹⁴Kiroki ga o'u pa – gaha ko jyvuaruhuru. Ga javijitehe ga ikwahavi no – kiroki ga Tupana'ga nhi'i'po'ru pa okokatuavo opohia okote'varuhua hugwi. Gaha ojipokwhaha Tupana'ga nhi'imbava rehe ikwahapaheteavo. A'ero ga ei: “Nahã aherekote'varuhua. Nahã ahe rekokatui,” ei ga ikwahava. Koji'i ga ikwahavi no. Nonhimimi Tupana'ga nhi'i'ga ga pe. Pehe ki a'e te ndapekwahavi ve oka'mbuve'ãga javuhu.

6Xanhomõgitaã'jaa'javyme ti ahembo'eypya rehe Cristo'ga mombe'urame. Kiro koji'i xanhimbo'e onhimiva'ea rehe Cristo'ga mombe'upava rehe ikwahaheteavo nhandehimbojipokwhapava hehe. A'ea rehe ji pe mbo'epotari kiro. A'ereki nhande xanhimbo'e jipe ahembo'eypya rehe.

A'ea rupi nhande ei ahembo'eypya mombe'gwovo: Xapohi ti nhanderekote'varuhua hugwi herojijyita nhandereaporõgita. Xajiko ti Tupana'ga rehe ga reroviaheteavo, xa'e jipe nhande ikwehe. ²Ymya nhande ei: Nahanahã batismos. Tupana'ga ti tomombyry pe

me kiro javo, nahanahā po nhande xapoko Jesus'gareheve'ġa akaġa rehe hamo javo ġa pe. Ymya nhande ei: Nahanahā po ti Tupana'ga omanove'ġa mbogwerava'javi nehē. Nahanahā po ti Tupana'ga ei ġa pe nehē, xa'e jipe nhande ikwehe. Jara'ġa pe po ti ga ei nehē: “Pejo ti pejjjupa avuirama ji pyri,” e po ti Tupana'ga nehē. Jara'ġa pe po ti ga ei nehē: “Peho ti ji hugwi pejjjupa avuirama hahyva'ea ruvihava pype,” e po ti Tupana'ga nehē, xa'e jipe nhande ikwehe. A'ea pe nhaporemō nhande ei ahembo'eypya momb'e'gwovo ikwehe.

³Kiro koji'iva'ea rehe xanhimbo'e onhimiva'ea rehe Cristo'ga momb'e'upava rehe ikwahaheteavo, a'e ji pe me. Xanhimbo'e ti hehe Tupana'ga ipotarame.

⁴Marā po jara'ġa pe? Tupana'ga nhi'iġa ġa henduna'ei. Aerē po ġa nohendukatua'javi. Ġa henduvypyrame Tupana'ga ikwahavukari opyryva ġa pe nahanahā ji ipotari javo. Ġa pe ga ikwahavukari Cristo'ga rupi po ti vyakotyve'ġa nduri ji pyri nehē javo. Nurā ġa jikogi Cristo'ga rehe imomboruka ga pe okote'varuhua ojihugwi a'ero. “Tupana'ga Cristo'ga mbuhuruka nhande pyri yvaga hugwi,” ei ġa. A'ero Tupana'ga ra'uvapyryva uhu ġa pyri ġa pokoga. ⁵A'ero ġa ei: “Pyry hete Tupana'ga nhi'iġa nhande ve. A'ereki ga nhande mbojiko ojihe,” e na'ē ġa. “Xanhimomby'a nhande gapopoakara rehe. Aerē po ti koji'i nhandemonhimomby'ava'ea nehē no,” e na'ē ġa.

⁶Nahā ġa ndekona'ei henduva Tupana'ga nhi'iġa. Aerē po ġa ei: “Ndorokoa'javi ore Tupana'ga nhi'iġa rehe,” e po ġa okote'varuhuavo.

Marā po ġa pe? Tupana'ga ndogwerōjjjya'javi tuhē ġandeaporoġita a'ero. Ġa ndopohipotari okote'varuhua hugwi imomborukare'yma Tupana'ga

pe avuirama. Ndokoa'javi ġa Tupana'ga nhi'iġa rupi. Nurā ġa ndekoi Tupana'ga ra'yra'ga jukahara'ġa ja. Ombotegwete ġa Jesus'ga ojipe'ġa ndovaki.

⁷Omoak'yakyma'ja amana yja ko pe. Pyryva'ea henhui jugwi gworygworyvamo kohoa jara'ga remityma. A'ero ga i'ui ġwemityma gworygworyvamo. A'ea pe yjakatua pe Tupana'ga imombyryvi.

Yjakatua – kiroki a'ea hugwi henhui pyryva'ea – a'ea ja ko ġa – kiroki ġa ojiko hete Tupana'ga rehe okopige'yma ganhi'iġa rupi okopyryvamo ga pe. Ġa pe ga imombyryvi.

⁸Omoak'yakyma'ja amana ojipea yja ko pe no. Ndapyryviva'ea ki a'e te henhui jugwi hatīava'ea hajiheva'ea pavēi. A'ea kohoa jara'ga ndo'ui. Nurā ga ei: “Ite'varuhu yja!” Nambegwei ti ga ei tokai ti nehē javo. A'ero ti ga imbokai nehē.

Yjate'varuhua – kiroki a'ea hugwi henhui ndapyryviva'ea – a'ea ja ko ġa – kiroki ġa nohendukatui Tupana'ga nhi'iġa okoe'yma hupi okopyryve'yma ga pe. Nambegwei po ti ga imondo i hahyva'ea ġa pe nehē.

⁹Tupana'ga nhi'iġa rendukatue'ŷve'ġa pe ji anhi'i popoaka. Pehe ki a'e te ndapekoi ġa ja. Peko pyry pe Tupana'ga pe. A'ea ore ei pe me oreremi-arōva'ea pe. A'ereki ore opokwaha. Peko hete pe Tupana'ga nhi'iġa rupi imomboruka pejkote'varuhua ga pe. A'ero po ti Tupana'ga pe nderohoi yvagi pe pe mombytavo avuirama ojipyri nehē pe imomborukaro ġwaramo. ¹⁰A'ereki Tupana'ga ahe rereko katu jipi ahe poravykyaturame ga pe. Nurā po ti ga nomoka'nhyimi peporavykyagwera nehē. Peporavyky katu pe Tupana'ga remimo'ēhara'ġa pokoga ikwehe Tupana'ga arōhetero ġwaramo. Aġwamo vehevi pe ġa pokogi. Peporavykypava Tupana'ga hepiagi okopyryvamo pe me.

¹¹ Na jitehe pe nhimarane'ymame nane'ymi ti pejirokwa pejikoheteavo Tupana'ga rehe avuirama pejikokatuavo ojipe'ga pe Cristo remimombyryva mbuhua pejive. Oropota hete ore pejirokwa pe napenani. ¹² A'ero po ti pe ndapevevugwei nehē. Pejiko ti Tupana'ga rehe ojipe'ga ja Tupana'gareheve'ga ja. Penhimomirana ti onhimomiranave'ga ja pejikopige'yoma. Ojiko ga onhimomiranama tihepia ti Tupana'ga remimombyryva nhande ve nehē javo – kiroki a'ea pe ga ei ga pe. Tupana'ga nopiriani onhi'i'ga. A'ero ga ga mbohoryvi opyryvamo ga pe. Na jitehe po ti Tupana'ga pe mbohoryvi opyryvamo pe me nehē pe ndekorame ga ja aerē po ti Tupana'ga imombyryvi nhande ve nehē javo no.

Tupana'ga nopiriani onhi'i'ga

¹³ Yvyakotyve'ga gwenoj ojihoheve'ga Tupana'ga ojohupe a'itiva'ea ji ei nhinhi'i'ga javo. A'ereki Tupana'ga omombe'u a'itituhēva'ea jate. Nurā togwerovia ti ojipe'ga nhinhi'i'ga javo, ga ei: “Tupana'ga okwaha nhinhi'i'gatua.” A'ea ga e'i Tupana'ga renoina.

Tupana'ga jate ni'mbei okovo huvihavamo ojipe'ga hohe pa. Nurā Tupana'ga ehetei ojera javo o'erame Abraãova'ea pe togwerovia hete ti Abraão'ga nhinhi'i'ga javo. Imombe'gwovo pyryva'ea ga ei ahe ve a'ero: ¹⁴ “Jihi Tupana ti amombyry hete tuhē nde ve nehē,” ei ga ahe ve. “Amondo ti ji ndera'yra nde ve nehē. Aerē po ti nderakykwepohara'ga nde'yjuhuro a'ero nehē. A'iti a! a'e ji.” Ymyahū Tupana'ga ei a'ea Abraãova'ea pe onhinoina.

¹⁵ Onhimomiranamame Abraãova'ea imbokwara'ara'ari ojikoga Tupana'ga rehe omombyry po ti ga ji ve nehē javo. Tupana'ga nopiriani onhi'i'ga

Abraãova'ea pe. A'ero ga imombyryhetei ahe ve.

¹⁶ Yvyakotyve'ga gwenoj ojihoheve'ga ojogwayvarama. Ojohupe ga ei onhombojikoga ojogwehe: “A'itituhēva'ea pe ore ei. Tupana'ga okwaha orenhi'i'gatua pe me.” A'ea ga ei ojohupe Tupana'ga renoina heroviaruka ojohupe herojijye'yoma onhi'i'ga. A'ero ga ndogogwayvara'javi.

¹⁷ Ymyahū Tupana'ga ikwahavukapotari onhi'i'ga rerojijye'yoma ga pe – kiroki ga pe ga e'i: “Jihi Tupana po ti opogweruruka yvagi pe pe mongovo avuirama ji pyri imombyryva pe me nehē pe jikoga gwaramo ji rehe,” ei ga. Nurā onhinoina ga ei a'ea ga pe jukwaha hete ti ga pe nhinhi'i'ga rerojijye'yoma javo. ¹⁸ Tupana'ga ei a'ea onhinoina tohoryory hete ti ga ikwahavame javo. E'i ga: “Aerē po ti ga ei nehē: ‘Tupana'ga ndogwerojijyi onhi'i'ga. Ga ndogwerojijyi onhi'i'ga onhinoiname no,’ e po ti ga gworygworyvamo nehē,” ei Tupana'ga.

Na tuhē. Tegwete ga'mbea ga nhi'i'game. A'ero a'ea kwahavame nhande roryryheteramo nhandejirokwa ga rerovia aerē po ti ga nhande rerohoukari ojipyri nehē javo, xa'e nhande. A'ereki nhande xajiko hete ga rehe nhandepohia nhanderekote'varuhua hugwi.

¹⁹ Ipoxyiva'ea āncora nombojijyukari yharuhua ahe imomborame yharuhua hugwi ihamuhūa pyvō. Na jitehe nhandereaporōgita ndojirojijya'javi. A'ereki nhande tirovia tuhē Tupana'ga aerē Jesus'ga pe po ti ga nhande rerurukari ojipyri yvagi pe nehē javo. Nianemoandyandyi po ti ga nehē. Jesus'ga rehe nhande jikogi a'ero nhandekyhyjie'yoma.

Ga oho jipe yvagi pe Tupana'ga pyri tuhē nhande repyga okovo ikwawa'ēhara'ga nduvihavuhuro. Avo vyva

koty ikwava'ēhara'ġa nduvihavuhu'ġa na jitehe oho Tupana'ga ronga pype hete hovapiahava aherovai gwe'ya'ġa ndepyga. ²⁰Tupana'ga pyri yvagi pe nhanderenondeve'ga hoi ovahema Jesus'ga. Gaha oho nhande renonde nhande repyga toho ti ġa ji reviri yvagi pe javo. Ikwava'ēhara'ġa nduvihavuhu'ga Tupana'ga pe ko Jesus'ga. A'ereki Tupana'ga e'i ga pe:

“Ymyahū Melquisedeque'ga ko ikwava'ēhara'ġa nduvihavuhu'ga ji ve.

Na jitehe ndehe kiro ereko avuirama ikwava'ēhara'ġa nduvihavuhuro ji ve Melquisedeque'ga ja,” ei ga Jesus'ga pe.

Melquisedeque'ga oko ikwava'ēharamo Tupana'ga pe

7 Ymyahū Melquisedeque'ga ko Salēmmeva'ea ruvihavuhu'ga hako. Ga ko ikwava'ēhara'ga Tupana'ga pe no hako. Tupana'ga huvihavuhu hete ojipe'ġa hohe pa. Ga pe Melquisedeque'ga ko ikwava'ēhara'ga. Melquisedeque'ga uhu nhaneremboypyva'ea rovatiamo Abraãova'ea rovatiamo ahe jivrame otavukara hugwi. Otavuka jipe Abraãova'ea ojipeva'ea ruvihavava'ea pe quatrova'ea pe ogwovo ahe reviri ahe monhana. Abraãova'ea jivrame Melquisedeque'ga ahe rovatī. Ahe ve ga ei: “Tomombyry ti Tupana'ga nde ve!” ei ga ahe ve.

²Ojivrame otavukara hugwi Abraãova'ea herupava'javi mbatera aheruvihavava'ea hugwi quatrova'ea hugwi – kiroki mbatera aheruvihavava'ea opyhygaha Abraãova'ea re'yjava'ea hugwi hajiheva'ea hugwi no. Abraãova'ea imboja'oja'ogi herura'javipyra imboatyatya inoġa dez mbatera jatyra. Melquisedeque'ga

pe ahe imondoi he'yjuhuva'ea: ojipeji jatyra um décimo.

Melquisedeque'ga rera pe nhande ei: Pyry hete ko huvihavuhu'ga. A'ea nhande xa'e garera pe. Ga ko Salēmmeva'ea ruvihavuhu'ga. Cidade rera pe Salēm me nhande ei Ahepy'a noġatua. Nurā nhande ei Melquisedeque'ga rera pe no: Ga onoġatu ojiheve'ġa py'a.

³Tupana'ga rembikwatijarukara nomombe'ui Melquisedeque'ga po'ria ga'yembora. Nomombe'ui garem-bikwatijarukara Melquisedeque'ga ramonhava'ea. Nomombe'ui garem-bikwatijarukara ga'aragwera gamanoa no. Melquisedeque'ga rekoi Tupana'ga ra'ya'ga ja Jesus'ga ja ikwava'ēharamo Tupana'ga pe avuirama.

⁴Pejapyaka ti Melquisedeque'ga rehe ga kwahaheteavo. Huvihavuhu hete ga. Nurā ga pe Abraãova'ea imondoi he'yjuhuva'ea: ojipeji jatyra herura'javipyra um décimo – kiroki a'ea ahe gweru otavukara hugwi. Abraãova'ea oko nhaneremboypyro nhanderuvihavuhuro israelitas'ġa nduvihavuhuro. Ahe vehevi imondoi Melquisedeque'ga pe nde ko huvihava ji hohe javo. Jukwaha a'ero Melquisedeque'ga huvihavuhu hete.

⁵Abraãova'ea ko Leviva'ea rakykwepohara'ġa nemboypya. Leviva'ea rakykwepohara'ġa mombe'gwovo Moisésva'ea rembikwatijara i'ei: “Levi'ga rakykwepohara'ġa – kiroki ġa oko Tupana'ga nhi'ġa rupi okovo ikwava'ēhara'ġa – ġahā ti topyhy mbatera gwe'ya'ġa hugwi israelitas'ġa hugwi. Na tuhē. Israelitas'ġa herekorame dez mbatera tomondo ti ġa Levi'ga rakykwepohara'ġa pe ojipeji mbatera um décimo.” Nahā Moisésva'ea rembikwatijara i'ei.

Ġa nhaporemō oko Abraãova'ea rakykwepoharamo israelitas'ġa Leviva'ea rakykwepohara'ġa pavēi. Opyhy

ikwava'ēhara'ḡa gwe'yja'ḡa hugwi vehevi Abraōova'ea rakykwepohara'ḡa hugwi tuhē.

⁶Melquisedeque'ga ki a'e te Leviva'ea rakykwepohara'ga rūi. Abraōova'ea hugwi ga ipyhygi reki mbatera um décimo. Garembipyhyga renonde Tupana'ga ei Abraōova'ea pe: “He'yjuhu po ti nderakykwepohara'ḡa nehē,” ei Tupana'ga ahe ve. “Amondo ti ji hajiheve'ḡa gwyranda ve nderakykwepohara'ḡa pe nehē. Pevo po ti ḡa nduvi avuirama a'ero nehē. Nderakykwepohara'ḡa pe po ti ji hajiheve'ḡa mbohoryvukari nehē,” ei Tupana'ga Abraōova'ea pe. A'ea Tupana'ga ei aerē po ti Abraōova'ea hoi huvihavamo nehē javo. Tupana'ga nhi'igirē jate Melquisedeque'ga ei Abraōova'ea pe reki: “Tomombyry ti Tupana'ga nde ve!” ei ga.

⁷Jukwaha hete. Melquisedeque'ga huvihavuhu Abraōova'ea hohe a'ero. A'ereki nhande nhaporemoxa'e: Kiroki ḡa oko ojipe'ḡa hohe – ḡahā jate e'i: “Tomombyry ti Tupana'ga nde ve.”

⁸Leviva'ea rakykwepohara'ḡa – kiroki ḡa opyhy israelitas'ḡa hugwi – ḡahā omano reki. Melquisedeque'ga ki a'e te – kiroki ga opyhy Abraōova'ea hugwi – gaha okoji. A'ereki Tupana'ga rembikwatijarukara nomombe'ui gamanoa.

⁹⁻¹⁰Ndo'ari ve Leviva'ea Melquisedeque'ga Abraōova'ea rovatirame. Emo Leviva'ea oko Abraōova'ea rakykwepoharamo. A'ero imondorame um décimo Abraōova'ea omondo Leviva'ea repyga no, a'e ji. Leviva'ea ko ikwava'ēhara'ḡa nemboypya. Ḡahā opyhy gwe'yja'ḡa hugwi um décimo. Emo Melquisedeque'ga pe Abraōova'ea omondo jipe Leviva'ea repykavamo reki. A'ero kaitu jukwaha. Melquisedeque'ga huvihavuhu Leviva'ea hohe Leviva'ea rakykwepohara'ḡa hohe no.

Jesus'ga oko Melquisedeque'ga ja ikwava'ēharamo

¹¹Ymyahū Tupana'ga Leviva'ea rakykwepohara'ḡa mo'emo'ei toko ti Arāo'ga ikwava'ēharamo ji ve jipi israelitas'ḡa mombyryva javo. Arāova'ea oko Leviva'ea rakykwepoharamo. Arāova'ea oko ikwava'ēharamo a'ero gwakykwepohara'ḡa pavēi.

Moisésva'ea pe Tupana'ga ikwatijarukari nhanembo'eagwera israelitas'ḡa mbo'eagwera nahanahā po ti ikwava'ēhara'ḡa pe mombyry pe nderua ji pyri nehē javo. Arāova'ea aherakykwepohara'ḡa pavēi nomombyryvukari reki nhandere'yja'ḡa israelitas'ḡa. A'ero israelitas'ḡa ndohoi Tupana'ga pyri. Nonhi'igi ḡa ga pe no.

Nurā Arāova'ea rakykwepohara'ḡarūi've'ga ruri okovo ikwava'ēharamo Tupana'ga pe. Ga ko Jesus'ga. Melquisedeque'ga ja ga oko ikwava'ēharamo Tupana'ga pe. Tupana'ga nde'i Jesus'ga pe: “Arāova'ea ja ko nde ikwava'ēharamo ji ve.” A'ea rūi Tupana'ga ei. E'i ga: “Melquisedeque'ga ja ndehe kiro ereko avuirama ikwava'ēharamo ji ve,” ei ga.

¹²A'ea erame Jesus'ga pe Tupana'ga ei tokoa'javyme ti Leviva'ea rakykwepohara'ḡa ikwava'ēharamo javo. Leviva'ea rakykwepohara'ḡa ndekoa'jave'ymame ikwava'ēharamo, Moisésva'ea rembikwatijara rehe ndatekwava'javi – kiroki a'ea omombe'ui ikwava'ēhara'ḡa. Hajiheva'ea toko ti kiro a'ero, xa'e nhande. Tupana'ga nhi'igāpyahua jate Jesus'ga rehe toko kiro a'ero, xa'e nhande.

¹³Jesus'ga pe Tupana'ga ei ndehe kiro ereko avuirama ikwava'ēharamo ji ve javo. Emo Jesus'ga ko Leviva'ea rakykwepohara'ga rūi reki. Ojipeva'ea rakykwepohara'ga ko Jesus'ga. Garembopyya rakykwepohara'ḡa ndojukai

reki mbatepyryva imbokaje'yma ikwava'ehava rehe Tupana'ga pe. ¹⁴Jesus'ga oko nhaneramonhava'ea rakykwepoharamo Judáva'ea rakykwepoharamo nhandepojykaharete'ga. A'ea jukwaha. Moisésva'ea nde'i Judáva'ea rakykwepohara'ga pe: “Pekwava'ē ti ġambatepyryva jukapyra imbokaita Tupana'ga pe pejikovo ikwava'eharamo.” A'ea rūi Moisésva'ea e'i Judáva'ea rakykwepohara'ga pe.

¹⁵Hajiheva'ea Tupana'ga imongoi kiro. A'ea jukwaha hete. A'ereki Jesus'ga reki kiro oko ikwava'eharamo Tupana'ga pe ua yvya koty nhande pyri. Ga ko Melquisedeque'ga ja okovo ikwava'eharamo.

¹⁶Moisésva'ea rembikwatijara nde'i Jesus'ga pe: “Eko ti ikwava'eharamo Tupana'ga pe. A'ereki neremboypya ko Leviva'ea.” Nanongara rūi aherembikwatijara e'i Jesus'ga pe. Yvyakotyve'ga rūi e'i Jesus'ga pe eko ti ikwava'eharamo Tupana'ga pe javo. Emo Jesus'ga oko reki ikwava'eharamo. A'ereki ga ipopoaka okovo avuirama. Nomanoa'javi po ti ga nehē.

¹⁷A'ereki ojipeva'ea Tupana'ga rembikwatijarukara omombe'u javo Jesus'ga pe. E'i:

“Ymyahū Melquisedeque'ga ko ikwava'ehara'ga ji ve.

Na jitehe ndehe kiro ereko avuirama ikwava'eharamo ji ve Melquisedeque'ga ja.”

A'ea Tupana'ga rembikwatijarukara ei Jesus'ga pe.

¹⁸Hajiheva'ea Tupana'ga imongoi a'ero ndatekwava'javi Moisésva'ea rembikwatijara rehe kiro javo. A'ereki aherembikwatijara ndipopoakari. A'ereki israelitas'ga ndogwerojijyi ojeaporoġita aherembikwatijara renduvame. A'ero ġa ndokokatui ve. Ndohoi ġa Tupana'ga pyri onhi'ġa.

Ndikwahyi aherembikwatijara ġa ndehe. ¹⁹Nahemombyryvukari tuhē.

Koji'i pyry nhande ve kiro Jesus'ga rekorame ikwava'eharamo Tupana'ga pe. A'ereki Tupana'ga Jesus'ga momanouka nhande repygauka imomboruka nhanderekote'varuhua nhande hugwi nhande mombiryva. Aerē po ti Jesus'ga nhande rerohoi ojupi nhande mongovo avuirama Tupana'ga pyri nhande mbohoryva nehē. Nurā nhande xanhi'inhi'i Tupana'ga pe kiro.

²⁰Tupana'ga jate ni'mbei okovo huvihavamo ojipe'ga hohe pa. Ojera vehevi javo ga ehetei o'rame toko ti Jesus'ga ikwava'eharamo javo. ²¹Tupana'ga nonhinoi reki o'rame toko ti Levi'ga rakykwepohara'ga ikwava'eharamo javo. Emo o'rame Jesus'ga pe ga onhinoi. Jesus'ga pe ga ei:

“Jihi Tupana ko ndepojykaharetea.

Anhi'ġatu ji nde ve kiro.

Ymyahū Melquisedeque'ga ko ikwava'ehara'ga.

Na jitehe ndehe kiro ereko avuirama ikwava'eharamo ji ve Melquisedeque'ga ja.

A'iti a! Ndarojijyi ti ji nhinhi'ġa nde ve nehē.”

A'ea Tupana'ga ei onhinoina.

²²Nurā Jesus'ga popoakahetero okovo ikwava'eharamo Tupana'ga pe avuirama, kiro Tupana'ga nhi'ġapyahua apiavo toho javo – kiroki ganhi'ġapyahua e'i yvyakotyve'ga pe nahanahā po ti ji pe pokokatui kiro nehē javo. A'ero koji'i pyryvamo yvyakotyve'ga pe kiro.

²³Ymyahū Leviva'ea rakykwepohara'ga nde'yjuhuro reki okovo ikwava'eharamo. A'ereki ġa omano oporavykya reja. A'ero jara'ga aherakykwepohara'ga ndekoi ikwava'eharamo ahe py'rovo.

²⁴Jesus'ga ki a'e te ndipy'rukavi ga. A'ereki ga nomanoa'javi. Nurā gaha

jate nane'ymi oko ikwava'eharamo avuirama. ²⁵Nurā ga imombohetei vvyakotyve'ga ndekote'varuhua ġa hugwi avuirama ġa mombryypava. Kiroki ġa onhi'i Tupana'ga pe ojikoga ġwaramo Jesus'ga rehe – ġahā Jesus'ga ġa mombryyvi. A'ereki ga nomanoa'javi. Kiro yvagi pe ga oko Tupana'ga pyri ġa ndepyga jipi epoko ti ġa javo Tupana'ga pe.

²⁶Pyry hete tuhē a'ero Jesus'ga rekoiki ikwava'ehara'ġa nduvihavuhuro Tupana'ga pe nhande repyga. Jesus'ga oko pyry hete Tupana'ga monhimohehema ojihe. Naheaporoġitatiruahūi ga. Ga ko ndokote'varuhui'i. Nurā vvyakotyve'ġa ja rūi ga oko. A'ereki ga pyry hete tuhē. Tupana'ga omongo ga ojipyri yvateuhu yvaga aherovai, kiro ti ga toko huvihavuhuhetero ojipe'ġa hohe pa javo.

²⁷Jesus'ga nokwava'eġi tuhē mbat-epyryva jukapyra Tupana'ga pe tomombo ti ga jirekote'varuhua ji hugwi jave'yma. A'ereki ga oko katu hete jipi.

Leviva'ea rakykwepohara'ġa ki a'e te okwava'ē mbatepyryva jukapyra Tupana'ga pe okovo ikwava'ehara'ġa nduvihavuhuro tomombo ti Tupana'ga nhanderekote'varuhua na'ē javo. Nahā ġa jipygi. Ojipygirē jate ġa ikwava'eġi ojipea jukapyra tomombo ti Tupana'ga jara'ġa ndekote'varuhua kiro javo.

Jesus'ga ki a'e te nokwava'eġi mbatepyryva jukapyra tomombo ti Tupana'ga vvyakotyve'ġa ndekote'varuhua jave'yma. A'ereki Jesus'ga onhikwava'ē ojijukauka omanomo yva rehe tomombo ti Tupana'ga ġandekote'varuhua ġa hugwi javo.

Nane'ymi Leviva'ea rakykwepohara'ġa okwava'ē mbatera jukapyra Tupana'ga pe.

Jesus'ga ki a'e te ojipeji ko ga jijukaukari. Nomanoa'jaa'javi ga.

²⁸Moisésva'ea rembikwatijara e'i akwaimbae'ġa ti toko ikwava'ehara'ġa nduvihavuhuro Tupana'ga pe javo. Emo vvyakotyva'ero ġwaramo ikwava'ehara'ġa nduvihavuhua'ġa ndekote'varuhuro opopoakare'ymamo ote'varuhua pe.

Aerē Tupana'ga ei onhinoina a'ero jira'yra'ga ti toko ikwava'ehara'ġa nduvihavuhuro avuirama javo reki. Nurā gara'yra'ga Jesus'ga pytai avuirama ikwava'ehara'ġa nduvihavuhuro okopyryhetero tuhē vvyakotyve'ġa ndepykatu-avo Tupana'ga nhi'ipo'rupava avuirama.

Jesus'ga gwepy vvyakotyve'ġa

8 Na tuhē Jesus'ga rekoiki okovo ikwava'ehara'ġa nduvihavuhuro nhande repyga ogwovo yvagi pe hete. Pevo huvihavuhuhetero Tupana'ga ruvi. Okovo ġwaramo huvihavuhuhetero Tupana'ga pavēi, Jesus'ga apygi Tupana'ga pyri gajohukoty rūi. A'ea rehe ji pe mbo'ei ko.

²Yvagi pe Tupana'ga ruhava pype tuhē nhandepojoykaharete'ga ruhava pype tuhē Jesus'ga rekoiki. A'ea pype Tupana'ga rembiapoa pype ikwava'ehara'ġa nduvihavuhuro Jesus'ga poravykyi Tupana'ga pyri nhande repyga. Yvyakotyva'ea rembiapoa pype rūi – kiroki yvagipeva'ea'java'ea ahe oapo yvya koty tenda – a'ea pype rūi ga nhande repygi. Ymyahū a'ea pype hete ikwava'ehara'ġa nduvihavuhua'ea oho gwe'yjava'ea repyga yvya koty.

³Ymyahū Tupana'ga omo'emo'ē vvyakotyve'ġa. Ga e'i: “Toko ti ġa ikwava'ehara'ġa nduvihavuhuro ji ve vvyakotyve'ġa ndepyga. Nurā ti ġa togweru vvyakotyve'ġa hugwi ġanemimbuhuteheva'ea ikwava'eġa ji ve nehē. Togweru ti ġa ġa hugwi mbatepyryva jukapyra ji ve nehē no

vyyakotyve'ġa ndepykaramo nehē," ei Tupana'ga ymyahū.

Jesus'ga reko i kwawa'ēhara'ġa nduvi-havuhuro Tupana'ga pe. Nurā po ga ikwawa'eġi Tupana'ga pe no hamo.

⁴Yvagi pe Jesus'ga poravykyi okovo ikwawa'ēharamo. Po ga oko yvya koty, a'ero po ga ndokoi ikwawa'ēharamo hamo. A'ereki gwereko jipe ikwawa'ēhara'ġa yvya koty.

Ġahā gweru imbuheteheve'ea Tupana'ga pe jipi okovo Moisésva'ea rembikwatijara rupi. ⁵Ġaporavykya okwahavuka xunhi nhande ve yvagipeva'ea. A'ero nhande ei: Na ja gwerevi nhanderepykava reko i yvagi pe. Na jitehe Moisésva'ea rembiapoukara okwahavuka xunhi nhande ve yvagipeva'ea. A'ereki ymyahū Tupana'ga e'i Moisésva'ea pe Moisésva'ea rembiapohava renonde tenda apohava renonde. Tupana'ga e'i: "Ji rendu katu ti! Yvytyruhua rehe ji ikwahavukari nde ve nahā ko yvagipeva'ea javo. A'ea'jaheteve'ea eapo katu katu pa imohina kiro," ei ga Moisésva'ea pe.

A'ero Moisésva'ea Tupana'ga nhi'ġo'rupavi a'ea'jaheteve'ea japokatuuka tenda tapyjamo. Oapopavuka ahe mbatera no imondovo tenda pype. Nahā ahe japopavukari yvagipeva'ea'java'ea yvya koty. A'ea pype Leviva'ea rakykwepohara'ġa israelitas'ġa ndepygi okovo ikwawa'ēharamo yvya koty.

⁶Jesus'ga poravykya ki a'e te koji'i pyryvamo ġaporavykya hohe. Ymyahū Tupana'ga ekatui Moisésva'ea pe nahanahā po ti ji israelitas'ġa pokokatui nehē javo. A'ero ga ei toko ti Leviva'ea rakykwepohara'ġa ikwawa'ēharamo javo. Moisésva'ea pe ga ikwatijarukari javo: "Tombokai ti ġa mbatepyryva ji ve israelitas'ġa ndepyga," ei ga Moisésva'ea pe ikwatijaruka ahe ve.

Aerē koji'i pyryvamo reki Tupana'ga ekatuhetea Jesus'ga pe nahanahā po ti ji vyvakotyve'ġa pokokatui kiro nehē javo. "Ndehe ti emano imomborukaheteavo ġandekote'varuhua ġa hugwi ġa ndepyga nehē," ei ga Jesus'ga pe.

A'ea ko Tupana'ga nhi'ġpyahua. A'ero ga ei toko ti Jesus'ga ikwawa'ēharamo javo. Tupana'ga nhi'ġa Jesus'ga pe ipyahuva'ea rehe koji'i pyryvamo Moisésva'ea rembikwatijara hohe a'ero ymyahūva'ea hohe. Nurā Jesus'ga poravykya koji'i pyryvamo Leviva'ea rakykwepohara'ġa poravykya hohe. Vvyakotyve'ġa ndepykaramo Jesus'ga reko i tuhu ti ġa okovo avuirama Tupana'ga pyri onhi'ġa ga pe javo. A'ero ga imombohetei vyvakotyve'ġa ndekote'varuhua ġa hugwi ġa mombyryva ġa mbuhua Tupana'ga pyri. A'ero kiro koji'i pyryvamo ġa pe.

⁷Po ikwahyhetei ymyahūva'ea hamo Tupana'ga nhi'ġa Moisésva'ea pe hamo, a'ero po ga nonhi'ġi aerē ipyahuva'ea rehe Jesus'ga pe hamo.

⁸Ymyahū israelitasva'ea nohendukatui reki ymyahūva'ea Tupana'ga rembikwatijarukara Moisésva'ea pe. Nurā ndikwahyi ahe rehe. A'ea nhande tikwaha. A'ereki ga e'i:

"Kiro ji rendu katu ti," ei Tupana'ga nhandepojykaharete'ga.

"Aerē po ti ji nhi'ġi ipyahuva'ea rehe Israelva'ea rakykwepohara'ġa pe Judáva'ea rakykwepohara'ġa pe nehē no," ei ga.

⁹"Ymyahūva'ea ja rūi po ti ji nhi'ġi ġa pe nehē.

Ymyahū ġanamonha'ea pe ji ekatui ikwatijaruka Moisésva'ea pe nhinhi'ġa

ahe reroġwovo pa Egitopeve'ġa gwyra hugwi.

Aroho katu ji ahe pea hugwi.

Emo ahe nohendukatupotari reki.

Ndokoi ahe ymyahūva'ea rupi nhirem-bikwatijarukara rupi.

Nurā ji ndarekokatua'javi ahe,” ei Tupana'ga.

¹⁰ “Aerē ipyahuva'ea rehe po ti ji ekatui ġa pe nehē

Israelva'ea rakykwepohara'ġa pe israelitas'ġa pe nehē,” ei Tupana'ga.

“Nhinhi'ġa po ti ji imongi ġa'akaġi pe nahanahā peko katu ti javo ġa pe.

Ġapy'a pype po ti ji inoġi nhinhi'ġa.

A'ero po ti ġa hendukatupotari nhinhi'ġa okovo pota hupi nehē, ei ga.

A'ero po ti ji rekohetei ġanduvi-havuhhetero ġa pokokatuavo nehē.

A'ero po ti ġa ji mbohetei nde ko oreruvihavuhhetea javo ji ve nehē.

A'ero po ti ġa ndekohetei jireheva'ero ji nhi'ġo'ruheteavo nehē,” ei Tupana'ga.

¹¹ “Ojopyjopyrive'ġa po ti nonhomb'o'ei ji rehe nehē.

Onhoirū'ġa ti nonhomb'o'ei ji rehe nehē no,” ei ga.

“Nde'i po ti ġa ojohupe nehē: ‘Pekwaha hete ti nhandepojykaharete'ga.’

A'ea rūi po ti ġa ei ġa nhaporemo ji kwahahetejipero ġwaramo ojikoga ji rehe nehē,” ei ga.

“Ġapyrive'ġa ji kwahahetei nehē.

Ġanduvi'hava'ġa ji kwahahetei nehē no.

¹² Aporogwety po ti ji ġa nehē ġa pyryve'yname.

Ġa hugwi po ti ji imombori ġandekote'varuhua ġapyryve'yma reheve nehē.

Nahenonha'javi po ti ji avuirama ġandekote'varuhua

ikwahapava'jave'yma nehē,” ei Tupana'ga ymyahū.

¹³ Ymyahū Tupana'ga ei no: “Ipyahuva'ea rehe po ti ji nhi'ġi nehē nahanahā po ti ji pe pokokatui kiro nehē javo.”

Tupana'ga a'ea ero ġwaramo nhande ikwahavi. A'ero nhande ei: Ndatekwava'javi ymyahūva'ea rehe Moisésva'ea rebikwatijara rehe a'ero. A'ereki nhymyanuhū kiro, xa'e nhande. Na tuhē. Opa ġwerī ymyahūva'ea, xa'e nhande.

Israelitasva'ea ombohete

Tupana'ga tenda pype vyva koty

9 Ymyahū Tupana'ga omombe'u Moisésva'ea pe nahanahā po ti israelitas'ġa ji mbohetei nehē javo. Omombe'u ga tenda vyvakotyva'ea nahanahā po ti ġa toapo tenda ji mboheteavo ipype nehē javo.

² A'ero Tupana'ga nhi'ġo'ruavo Moisésva'ea japoukari tenda tapyjamo Tupana'ga mbohete'havamo. Mokōi hyrua tenda pype: kokotyva'ea kikotyva'ea pavēi. Kokotyva'ea pype ahe imondoukari hyapehava, mesa, pāo. Omondouka ahe pāo mesa rehe Tupana'ga rovai pyteri pe ga'apoa javo jupe. Nahā ahe imondoukari hyrua pype kokotyva'ea pype. Tupana'ga ei hyrua pe kokotyva'ea pe: Ipojykahava. Nahā ga inoġi hera hehe. A'ereki pea Tupana'ga opojyka ojive.

³ Tenda pyteri pe Moisésva'ea imbohaekoukari hovapiahava cortina imohinuka. Hovapiahava aherovai ojipea hyrua teni tenda pype kikotyva'ea. Tupana'ga ei hyrua pe kikotyva'ea pe: Ipojykahete'hava. Nahā ga inoġi hera hehe. A'ereki pea koji'i Tupana'ga opojyka hete ojive.

⁴ Ipojykahete'hava gwereko perfume mbokaihava ouro apopyra. Ipojykahete'hava gwereko hyru'ia no Tupana'ga rebikwatijarukara ryrū'ia. Omomoġuka ahe ouro hehe.

Tupana'ga rebikwatijarukara ryrū'ia gwereko nhaepepoa ouro apopyrava'ea. Nhaepepoa gwereko mbeju'ia'javuhuva'ea maná. Hyru'ia

gwereko Arãova'ea apoagwera no vyvra – kiroki vyvra ipoty. Gwerekoi tapereuhua no – kiroki a'ea rehe Tupana'ga okwatijarukaripe ahe ve ymyahũva'ea.

⁵Hyru'ia arimo ahe imondoukari yvagipeve'ga ra'angava querubins'ga ra'angava. A'ea ahe japoukari imondovouka pevo yvagipeve'ga'java'ea. Hendy'jandy'ja memei yvagipeve'ga'java'ea Tupana'ga rendy'java pyvõ. Yvagipeve'ga'java'ea ipepojai hyru'ia arimo hyru'ia rovapytymbava rehe o'ama. Aerẽ hovapytymbava rehe ikwava'ehara'ga nduvihavuhu'ga gwypygywypyi hekoa tomombo ti Tupana'ga israelitas'ga ndekote'varuhua javo. A'ero ojapyakarama hehe hovapytymbava rehe ga ikwahava'javi okote'varuhua mombora javo: “Tupana'ga oko nhande pyri gwenonhe'yma nhanderekote'varuhua ikwahava'jave'yma,” ei ga.

A'ea rehe ti ji namombe'upavi kiro.

⁶Moisésva'ea japopavukarirẽ nane'ymi ikwava'ehara'ga hoi tenda pype kokotyva'ea pype oporavykyavo Tupana'ga pe nahã ga mboheteheaveo ipype.

⁷Ojipea pype kikotyva'ea pype ikwava'ehara'ga nduvihavuhu'ga tehe ga hoi. Outubrogeria rupi jate, uma vez ano nanani ga tehe ga hoi ipype herogwovo mbatepyryva rekoa. Hekoa rerohorame jate ga hoi ipype hypyppyita tomombo ti Tupana'ga jirekote'varuhua ji hugwi javo. “Tomombo ti ga israelitas'ga ndekote'varuhua ga hugwi no,” ei ga. “A'ereki ga oko te'varuhu ikwahave'yma,” ei ga hypyppyita.

⁸A'ero nhande ei: Ojipe'ga ndohoi tenda pype, xa'e nhande. A'ea rehe Tupana'ga ra'uvapyryva nhande mbojapyakarama ikwahavukari nhande ve ojipea. A'ero nhande ei: Tenda rekorame

po Tupana'ga nde'i ve vyvakotyve'ga pe tuhu ti ga jiruhava pype ji pyri tuhẽ onhi'iga ji ve javo.

⁹Na tuhẽ reki ymyahũ hako. Nhande japyakarama ymyahũva'ea rehe nhande ei: Aḡwamo na jitehe nhande ve no. Imbuhuteheva'ea nombojipe'ai nhanderekote'varuhua nhande hugwi no mbatepyryva rekoa rypyppyja pavẽi. A'ereki nomombyryvi nhandeaporoḡita. Nonoḡatui nhandepy'a a'ero nhande monhi'igukare'yma Tupana'ga pe.

¹⁰Ymyahũve'ga omondo imbuhuteheva'ea tombokai ti ikwava'ehara'ga Tupana'ga pe javo. A'ereki Moisésva'ea rembikwatijara e'i ga pe pemondo ti javo. Ojikwaku ga ḡwiḡwia ti ti'u mbatepyryva tyhya no javo. Ndo'ui ga hajiheva'ea. Ojikwaku ga nahanahã ti nhanerembiheiparavuhua javo. Ojikwaku ga. A'ereki aherembikwatijara e'i ga pe pejikwaku ti javo. Jukwaha a'ero. Gãdeaporoḡita pe rui aherembikwatijara e'i. Gãnda'oa pe jate e'i aherembikwatijara. Ipyahuva'ea rehe Tupana'ga nhi'igirẽ ndatekwava'javi tuhẽ aherembikwatijara rehe. Kirẽ nde'ia'javi aherembikwatijara ga pe.

Cristo'ga ombohete Tupana'ga yvagi pe

¹¹Aḡwamo Cristo'ga oko ikwava'ehara'ga nduvihavuhuro oporavykyavo Tupana'ga pe imombyryvuka nhande ve. Koji'i pyryvamo nhande ve a'ero kiro. Vyvakotyve'ga nemiapoa pype rui vyvakotyva'ea pype rui ga rekoi ikwava'ehara'ga nduvihavuhuro. Yvaga pype ga rekoi Tupana'ga ruhava pype tuhẽ. Pea koji'i pyry hete Tupana'ga pe vyvakotyve'ga apoa hohe tenda hohe.

¹²Ohorame yvaga pype Tupana'ga ruhava pype ga ndogwerohoi bodes rekoa bezeros rekoa tomombo ti Tu-

pana'ga vvyakotyve'ga ndekote'varuhua a'ero javo. Hekoa pyvō rūi ga oki yvagi pe a'ero. Gwekoa reka'voguka ojijuka-hara'ga pe ga omano yva rehe tahepy ji vvyakotyve'ga javo. Nahā ga ḡa ndepyi ḡa mbopiro'yavo avuirama ḡandekote'varuhua hugwi ogwovo yvaga pype opytavo. Ojipeji gahoa yvaga pype. Ndohoa'jaa'javi ga ipype.

¹³Ymyahū bodes rekoa touros rekoa no, a'ea ikwava'ēhara'ga hypyypyi israelitas'ga ndehe. Ombokai ḡa novilha. Ikotiamo novilha mbokaipavipyra yhya pyvō ḡa hypyypyi a'ea israelitas'ga ndehe. Israelitas'ga jikwakupave'ymame ikwava'ēhara'ga hypyypyi ḡa ndehe tomombo ti Tupana'ga ḡate'varuhua ḡa hugwi javo. A'ero israelitas'ga nda'oa tehe reki ḡa imombyryvukari. Hekoa rypyypya nomombyryvukari israelitas'ga ndeaporoḡita reki.

¹⁴Koji'i pyryvamo Cristo'ga rekoa reka'vogukara mbatepyryva rekoa reka'voga hohe okwahyro pe ndehe. A'ereki nhande jikogame ga rehe ga omano nhande repyga javo, a'ero ga omombyry nhandereaporoḡita. A'ereki Tupana'ga ra'uva avuiramava'ea opoko Cristo'ga ga nhikwava'eḡame Tupana'ga pe omanomo. Ndite'varuhui'i'i Cristo'ga okokatuavo. Pyryheteva'ero ga manoi tahepy ti ji ḡa javo. Nhande jikogame ga rehe ga omano nhande repyga javo, a'ero ga imombopavi nhanderekote'varuhua nhande hugwi nhandereaporoḡita mombyryva nhandepy'a noḡatuavo. Nurā nhande nhi'iḡi Tupana'ga pe. Tokoa'javyme ti ḡa ite'varuhua rehe javo Cristo'ga manoi nhande repyga. Tupana'ga nhi'iḡa rupi avuiramave'ga nhi'iḡa rupi ti ḡa toko javo ga manoi nhande repyga.

¹⁵Nurāro ḡwaramo Cristo'ga vvyakotyve'ga ndepyi omanomo ḡa mongovo Tupana'ga nhi'iḡa rupi ipyahuva'ea rupi. Ndokopavi ḡa

Moisésva'ea rembikwatijara rupi ymyahūva'ea rupi okote'varuhuavo ymyahū. A'ero Cristo'ga manoi ḡa mbopiro'yavo ḡandekote'varuhua hugwi tuhu ti ḡa okovo avuirama Tupana'ga pyri onhi'iḡa ga pe javo. A'ereki Tupana'ga e'i jipe ḡa pe ḡa mo'emo'eamo: "Aerē po ti ji pe mbopiro'yukari pendekote'varuhua hugwi nehē. A'ero po ti pe nduri pejjjupa avuirama ji pyri nehē," ei ga onhi'iḡa ipyahuva'ea rehe.

¹⁶⁻¹⁷Ahe e'i: "Nahanahā po ti ḡa herekoi nhimbateruemo nehē ji manorame nehē," ei ahe. Ahe manoe'ymame ḡa ndogwerekoi ahembatera. Ahe manorame po ti ḡa tomombe'u katu na'ē ahemanoa – kiroki ḡa gwepia ahemanoa. A'ereki ahe manorame jate pyry ḡa herohoi ahembateruera – kiroki ḡa pe ahe e'i jipe.

¹⁸Nurā ymyahū mbatepyryva manoi Tupana'ga nhi'iḡame Moisésva'ea pe ikwatijaruka. A'ereki ahe ojuka mbatepyryva heka'voga hekoa Tupana'ga nhi'ipo'ruavo. "Kiro po ti Tupana'ga nopiriani onhi'iḡa nehē," ei Moisésva'ea. "Kiro po ti ga imombyryvi nhande ve mbatepyryva manoro ḡwaramo," ei ahe israelitasva'ea pe ymyahū.

¹⁹Moisésva'ea omombe'u pa katu na'ē israelitasva'ea pe nhaporemō Tupana'ga rembikwatijarukara ymyahūva'ea tokwaha ti ḡa javo. Imombe'upavirē israelitasva'ea pe Moisésva'ea ipyhygi bezerros rekoa bodes rekoa no. Yhya ahe ipyhygi no. Okotī ahe hekoa yhya pyvō. Ovelhas rava apopyra – kiroki aheremimoḡwaḡipyra – a'ea ahe ipyhygi. Ahe opyhy nhungwava'javuhuva'ea hissopo. Oapytī ahe nhungwava'javuhuva'ea ovelhas rava apopyra pyvō imondeva ikotimbyra pype. A'ea pyvō ahe hypyypyi ikotimbyra Tupana'ga

rembikwatijarukara rehe. Israelitasva'ea rehe ahe hypyyypy no.

²⁰ Kirē Moisésva'ea ei israelitasva'ea pe: “Nahanahā ti peko katu pejikovo Tupana'ga nhi'īga rupi. Nahā ga opota. Pehepia hekoa. Mbatepyryva manoro ġwaramo nhande ei: Tupana'ga nhi'īga nhande ve ko a'itituhēva'ea – kiroki ganhi'īga e'i nahanahā po ti ji pe pokokatui kiro nehē javo. Ndojirojijyi ganhi'īga nhande ve,” ei Moisésva'ea.

²¹ Na jitehe Moisésva'ea hypyyypy hekoa tenda rehe. Tendapypeva'ea no – kiroki a'ea ikwava'ēharava'ea opo'ru oporavykyrame Tupana'ga pe nahā ga mboheteavo – a'ea rehe ahe hypyyypy mbatepyryva rekoa ymyahū.

²² Aerē nane'ymi hekoa ikwava'ēhara'ģa hypyyypy mbatera rehe nhaporemo gwerevi tamomyry Tupana'ga pe javo – kiroki mbatera ġa opo'ru oporavykyrame Tupana'ga pe. A'ea pyry pa Tupana'ga pe a'ero. Nane'ymi ġa ikwava'eģi Tupana'ga pe jukapyra rekoa heka'voga israelitas'ģa ndepyga kiro po ti Tupana'ga imombori pendekote'varuhua pe hugwi a'ero nehē javo ġa pe. A'ereki nahā e'i Tupana'ga rembikwatijarukara Moisésva'ea pe. Ġa ikwava'eģe'ymame jukapyra rekoa heka'voge'yma, Tupana'ga nomombori ġandekote'varuhua ġa hugwi ikwahava'java.

²³ Mbatepyryva rekoa pyvō Moisésva'ea omomyry Tupana'ga pe vvyakotyva'ea vyagipeva'ea'java'ea tenda tendapypeva'ea reheve. A'ereki Tupana'ga e'i na ahe ve. Pyry pa a'ea Tupana'ga pe a'ero. Hekoa ko vvyakotyva'ea mombyryhava. Vyagipeva'ea mombyryhava koji'i pyryvamo vvyakotyva'ea mombyryhava hohe a'ero. A'ereki Tupana'ga e'i na.

²⁴ Na tuhē. A'ereki Cristo'ga vyagi pe tuhē oho vvyakotyve'ģa ndeaporoģita mombyryharamo. Pevo ga jipiukari

aģwamo Tupana'ga rovai pyteri pe nhande repyga. Vvyakotyva'ea pype rūi ipojykahetehava pype rūi ga hoi – kiroki vyagipeva'ea'java'ea ahe oapo vyva koty ymyahū.

²⁵ Ymyahū ano nanani ikwava'ēhara'ģa nduvihavuhu'ga oho ipojykahetehava pype vvyakotyva'ea pype jukapyra rekoa herogwovo ipype.

Cristo'ga ki a'e te ga omano ojipeji gwekoa tuhē heka'voguka. Nomanoa'jaa'javi ga. Nurā ojipeji gahoa vyaga pype. Ndohoa'jaa'javi ga. ²⁶ Jypya Cristo'ga nomanoi a'ero. Aerē ga nomanoa'jaa'javi. A'ereki ojipeji ga omano. Mbapava koty ga jujukaukari omanomo ojipeji tamombo pa hete ji vvyakotyve'ģa ndekote'varuhua ġa hugwi javo. Nahā hahyro ga pe ojipeji.

²⁷ Vvyakotyve'ģa ti tomano ojipeji. Omanorē po ti ġa tojipiuka Tupana'ga pe nehē. A'ero po ti ga ei ġandeaporoģitapyryva pe ġandeaporoģitate'varuhua pe nehē no.

²⁸ Vvyakotyve'ģa javijitehe Cristo'ga manoi ojipeji. Onhikwava'ē ga ojijukauka. Nahā ga herekoi he'yjuhuve'ģa ndekote'varuhua ojilhe omanorame ġa ndepyga. Aerē po ti ga rura'javi ojipiukara'java vyva koty nehē. Uhura'javame po ti ga nomanoa'javi ġa ndepyga nehē. Nde'ia'javi po ti ga nehē: “Kiro po ti ji manoi imombo ġandekote'varuhua ġa hugwi.” A'ea rūi po ti ga ei nehē. Uhura'javame vyva koty po ti ga togweroho ġa ojupi vyagi pe ġa pokoga nehē – kiroki ġa opota hete garura uhu po ti ga nehē javo.

Cristo'ga omombo pa hete ģandekote'varuhua avuirama

10 Okorame Moisésva'ea rembikwatijara rupi israelitas'ģa okwaha xunhi aerē po ti pyry hete nehē javo. Ġa ndokwahapavi reki aerēva'ea pyryva'ea. Ano nanani ġa heruri

Tupana'ga pe mbatepyryva jukapyra okovo Moisésva'ea remimombe'ua rupi. Jukapyra nomombyryvi tuhē reki ḡandeaporoḡita. Nonoḡatui ḡapy'a no. ²Po jukapyra omombyry, a'ero po ḡa ndojukaa'jaa'javi te hamo. Po jukapyra omombyry, a'ero po ḡa ei hamo: “Nihenonha'javi nhande nhanderekote'varuhua. A'ereki jukapyra nhande mbopiro'y jugwi avuirama,” e po ḡa hamo.

A'ea rūi reki ḡa ei. ³A'ereki ano nanani herurame mbatepyryva jukapyra ḡa okwahava'java'ja okote'varuhagwera.

⁴A'ereki touros rekoa reka'voga bodes rekoa reka'voga pavēi nomomborukari aherekote'varuhua ahe hugwi. A'iti a.

⁵Nurā uhurame yvya koty Cristo'ga ei Tupana'ga pe:

“Mbatepyryva jukapyra im-
buhuteheva'ea reheve nde
nderepotari.

Nurā nde japoi jira'oa ji ve ji mongovo vvyakotyva'eramo.

⁶Nerenhimohema'javi nde mbatepyryva imbokaipyra rehe imbuhuteheva'ea rehe no

– kiroki a'ea ḡa ojuka tomombo ti ga nhanderekote'varuhua javo.

⁷Nurā ji ei nde ve jiruvihavuhuhetea pe: Agwa ji ami.

Ajo ji avo yvya koty tako ti nenhi'iḡa rupi javo.

Nahā nerembikwatijarukara ji mombe'ui imamanipyra pype livro pype,” ei Cristo'ga Tupana'ga pe.

⁸Nahā Cristo'ga ei: “Nderepotari nde jukapyra mbatepyryva mbokaipyra no imbuhuteheva'ea no ojipea imbuhuteheva'ea no – kiroki a'ea ḡa ojuka tomombo ti Tupana'ga nhanderekote'varuhua javo,” ei Cristo'ga Tupana'ga pe. “A'ea nhaporemō nde nderepotari enhimohema'jave'yma hehe.” A'ea Cristo'ga ei imbuhutehea pe ojipea pe no – kiroki a'ea pe Moisésva'ea

rembikwatijara ei pemondo ti Tupana'ga pe javo.

⁹Kirē ga ei gwuvihavuhuhete'ga pe: “Agwa ji ami. Ajo ji avo yvya koty tako ti nenhi'iḡa rupi javo,” ei Cristo'ga Tupana'ga pe.

A'ea erame ga ei: “Ndatekwava'javi Moisésva'ea rembikwatijara rehe – perope omombe'u mbatepyryva jukapyra. Kiro ji vvyakotyve'ḡa mongoi Tupana'ga nhi'i'pyahua rupi. A'ea Tupana'ga ipotari.” A'ea Cristo'ga ei o'erame Tupana'ga pe tako ti ji nenhi'iḡa rupi javo.

¹⁰Okovo Tupana'ga remimbotarimova'ea rupi Jesus Cristo'ga jijukaukari omanomo imombo nhanderekote'varuhua nhande hugwi. Nahā ga nhande mombyryvi avuirama toko ti ḡa Tupana'gareheva'ero avuirama javo. Ndojjjukaukara'jara'javi ga. Ojipeji ga jijukaukari.

¹¹Ymyahū ikwava'ēhara'ḡa ami oporavykyavo ikwava'eḡa Tupana'ga pe mbatepyryva jukapyra ikwava'ēva'eḡa. Kotihītiḡa ami ikwava'eḡa imbokaita ḡwiḡwia jipi tomombo ti Tupana'ga israelitas'ḡa ndekote'varuhua javo. Emo mbatepyryva kwava'eḡa nomomborukari tuhē reki ḡandekote'varuhua ḡa hugwi.

¹²Cristo'ga ki a'e te ojijukaukarirē ga apygi Tupana'ga pyri gajohukoty rūi okovo huvihavamo. Ga ndojjukaukara'jara'javi. Ojipeji ga jijukaukari onhikwava'eḡa tamombo pa hete ti ji vvyakotyve'ḡa ndekote'varuhua ḡa hugwi javo. A'ero gamanopyyagwera jate pyry Tupana'ga pe vvyakotyve'ḡa nhaporemō imomborukari okote'varuhua Jesus'ga pe okojirame. ¹³“Aerē po ti Tupana'ga imombigukari nhiarōe'ḡve'ḡa popoakara ḡa mongovo nhinhi'iḡa rupi nehē,” ei Jesus'ga oapyga Tupana'ga pyri.

¹⁴Ojipeji ga jijukaukari Tupana'ga remimo'ēhara'ga ndeaporoğita mombyrypava avuirama inoğatuavo ġapy'a. Nahā ga ġa pokogi imombopava ġandekote'varuhua ġa hugwi.

¹⁵A'ea Tupana'ga ra'uva ikwahavukari nhande ve no imombe'urame Tupana'ga nhi'iġa javo. E'i na'ē:

¹⁶“Tupana'ga e'i:

‘Aerē ipyahuva'ea rehe po ti ji nhi'iġi is-raelitas'ga pe nehē,’ ei Tupana'ga.

‘Nhinhi'iġa po ti ji imongi ġapy'a pe. A'ero po ti ġa hendukatupotari nhinhi'iġa okovo pota hupi nehē.

Ġa'akaġi pe po ti ji inoġi nhinhi'iġa nahanahā peko katu ti javo ġa pe,’ ei Tupana'ga,” e'i Tupana'ga ra'uva.

¹⁷Aerē i'ei:

“Nahenonha'javi po ti ji avuirama ġandekote'varuhua ġapyryve'yma reheve

ikwahapava'jave'yma nehē,’ ei Tupana'ga,” e'i Tupana'ga ra'uva.

¹⁸Tupana'ga imombopaheteukari nhanderekote'varuhua ikwahava'jave'yma Jesus'ga manoro ġwaramo. Nurāro ġwaramo ndatekwawa'javi mbatepyryva jukaa'java rehe. Ndatekwawa'javi Jesus'ga manoa'java rehe no. A'ereki ojipeji omanomo ga omombo pa nhanderekote'varuhua nhande hugwi.

Xanhi'i ti Tupana'ga pe nhanenhimomiranama

¹⁹Oreirū, oro'e ore. Piry hete Tupana'ga pe nhande nhi'iġi ga pe kiro Jesus'ga gwekoa reka'vogukaro ġwaramo omanomo nhande repyga.

²⁰Ymyahū ikwava'ēhara'ġa nduvihavuhu'ga tehe ga kwavi ogwovo hovapiahava cortina aherovai ogwovo ipojykahetehava pype. Pea Tupana'ga opojyka hete ojive. Ikwava'ēhara'ġa nduvihavuhu'ga tehe oho ipype taho ti Tupana'ga rovai pyteri pe nhinhi'iġa

ga pe javo. Tegwete ojipe'ġa hohava hovapiahava aherovai Tupana'ga pyri. Nurā ġa nonhi'iġi Tupana'ga pe pevo.

Nhande ki a'e te xanhi'i Tupana'ga pe kiro Jesus'ga manoro ġwaramo nhande repyga okovo Tupana'ga remimbotarimova'ea rupi. Avuirama Jesus'ga oko. Nurā avuirama po ti nhande nhi'iġi Tupana'ga pe nehē.

²¹Jesus'ga ko ikwava'ēhara'ġa nduvihavuhu'ga Tupana'ga pe. Ga ko nhandervihavuhuhete'ga no Tupana'gareheve'ġa ndepiakatuavo nhande repiakatuavo nhande mongomongovo onhi'iġa rupi. ²²Nurā ti xanhi'i Tupana'ga pe ga mboheteavo. Tiandereaporoğita katu ti xako ti Tupana'ga reaporoğita rehe jate nhanenhi'iġame ga pe. Xajiko hete tuhē ti ga rehe tianerendu ti ga javo.

Ymyahū ikwava'ēhara'ġa gwypygwypyi mbatepyryva jukapyra rekoa ġa ndehe timombyry ġa javo. Ikwava'ēhara'ġa ġa hei yhya pyvō no timombyry ġa javo.

Na jitehe ojijukaukaro ġwaramo gwekoa reka'voguka Cristo'ga imombori nhanderekote'varuhua nhande hugwi imombyryva nhandereaporoğita inoğatuavo nhandepy'a. Nurā nhande piro'yro avuirama nhanderekote'varuhua hugwi. Nahā ti nhandekokatuavo xanhi'i Tupana'ga pe.

²³Xanhimombe'upigyme ti ojohupe. Xa'e ti: Okovo Tupana'ga remimbotarimova'ea rupi Jesus'ga omano nhanderepyga imombo nhanderekote'varuhua nhande hugwi nhande mongovo Tupana'ga pyri. A'ero po ti nhande ruvi ga pyri avuirama nhanenhi'iġa ga pe a'ero nehē. A'ea ti xa'e ojohupe nhandejikohetepige'yma ga rehe. A'ereki Tupana'ga nopiriani onhi'iġa. Ga e'i: “Aerē po ti ji pe mbopiro'yukari pendekote'varuhua

hugwi. A'ero po ti pe nduri pejjupa avuirama ji pyri nehē,” ei ga.

²⁴Tiandereaporoğita katu ti nhande-jogwehe. Xa'e ti ojohupe: Xanhoarō hete ti nhandejopokokatuavo.

²⁵Xanhimono'ono'ombigyme ti. Xanhimono'ō ti Tupana'ga nhi'iga renduva. Jara'ga nonhimono'oğa'javi Tupana'ga nhi'iga renduve'yma. Ğa ja rūi ti xako. Nambegwei po ti Jesus'ga nhandepojkaharete'ga rura'javi nehē ta'e ti ji ğa pe ğandeaporoğita rehe javo. Nurā koji'i ti xanhombohoryory jipi Tupana'ga pyryva mombe'gwovo ojohupe nhandejikoheteavo ga rehe.

²⁶Tikwaha nhande a'itituhēva'ea Cristo'ga mombe'ua nhanderekote'varuhua mombohara'ga mombe'ua. Ikwahavirē po nhande ndiakote'varuhuai hamo. Po nhande xako te'varuhu aha jipi, a'ero nimombohavi nhanderekote'varuhua pe. A'ereki ahā nhande ve ojipe'ga nhanderekote'varuhua mombohara'ga jujukaukahara'ga.

²⁷Ahaname nhanderekote'varuhua mombohavamo nhande kyhyji avuirama javo: Aerē po ti Tupana'ga ei nhande ve nehē: “Pendeaporoğita ko pehoagwama tata pype.” A'ea po ti ga ei onhimonha'ngavo nhande rehe nehē. Hahy hete po ti nhande ve tata pype avuirama a'ero nehē. Nahā po ti ga oarōe'jve'ğa moka'nhybavi nehē.

²⁸Ymyahū israelita'ga rekoeymame Moisésva'ea rembikwatijara rupi ite'varuhu ga pe. A'ereki Moisésva'ea rembikwatijara rehe ga ndokoi. Garekote'varuhua kwahavame ğa ei: “Ndokoi ga aherembikwatijara rupi. Oko te'varuhu ga a'ero. Ore ga repiagi.” Po doisve'ğa ei a'ea, po trêsvē'ğa ei, a'ero ğanduvihava'ğa ga jukai. Ndoporogwetygi ğa ga ymyahū.

²⁹Ağwamo po ti ite'varuhuhetero ojipe'ga pe kaitu nehē ga erame:

“Ndajikogi ji Cristo'ga rehe. Ndakoi po ti ji ganhi'iga rupi nehē. Ga ko Tupana'ga ra'yra'ga rūi.” Po ga ei a'ea, a'ero po ti ite'varuhuhetero ga pe nehē. A'ereki ga ombotegwete Tupana'ga ra'yra'ga.

Omano Cristo'ga heka'voguka gwekoa okovo Tupana'ga nhi'ipyahua rupi imomboha vvyakotyve'ğa ndekote'varuhua ğa hugwi. Nahā ga ğa mombyryvi tonhi'i ti ğa Tupana'ga pe javo. Po akoja'ga ite'varuhuve'ga pyryvamo Cristo'ga manoro ğwaramo ga pe. Po ga aerē e'i: “Ndikwahyi reki ji rehe gamanoa. Omano tehe reki ga,” e po ga. Po ga ei a'ea, a'ero po ti ite'varuhuhetero ga pe nehē.

Tupana'ga ra'uva okwahavuka Cristo'ga pyryva ga pe ga pokoga novia. Emo ojikopotare'ymame Cristo'ga rehe ga Tupana'ga ra'uva mbotegwetei. A'ero po ti ite'varuhuhetero ga pe nehē.

³⁰Tikwaha hete nhande Tupana'ga. Gaha e'i:

“Jihi po ti ajipy ğa ndehe nehē. Ğa ndekote'varuhurame po ti ji ikwepygi ğandekote'varuhua nehē ikwahavuka hahyva'ea ğa pe nehē,” ei ga.

Onhi'iga'javame ga ei:

“Jihi po ti amondo hahyva'ea jijiheve'ğa pe nehē ğa ndekote'varuhurame,” ei Tupana'ga nhandepojkaharete'ga.

Na tuhē po ti nhande ve nhande rekote'varuhurame nehē. ³¹Tupana'ga ko avuiramave'ga. Ga imondorame hahyva'ea nhande ve ite'varuhuhetero nhande ve a'ero.

³²Pekwahava'ja ti ymya'iva'ea. Ymya'i Tupana'ga okwahavuka Cristo'ga pe me. Ga ga kwahavukarirē pe me pejiko pe ga rehe. A'ea rupi penhimomirana pe ojipe'ğa imondorame hahyheteva'ea pe me. Ndapejikopigi pe ga rehe penhimboitavo hahyrame pe me. ³³Cristo'ga arōe'jve'ğa pe mbotegwetei

he'yive'ga ndovaki pe nderekomemuamo imondovo hahyva'ea pe me pejikoga gwaramo Cristo'ga rehe. Aerē ojipe'ga pe ga te'varuhuro imondovo hahyva'ea ga pe. Hahyrame ga pe pe jikoty'ari ga pavēi ga pokoga. A'ero hahyramo pe me no.

³⁴ Peporogwety pe cadeiapypeve'ga no. Tupana'ga arōe'yve'ga ga mongi ipype. A'ereki Tupana'ga arōe'yve'ga ndopotari ga jikogame Tupana'ga rehe. Ojipe'ga ipyhygaharame ojive pembatera pe hugwi pe napendoryndorypigi reki. A'ea rupi pe ei: “Orogwereco ore pyryva'ea yvagi pe. Koji'i pyry yvagipeva'ea yvyakotyva'ea hohe. Yvagipeva'ea niymyani. Ndopavi,” pe'e pe ikwahava.

³⁵ Nurā ti tapejikopigi Tupana'ga rehe. Pe jikohetero gwaramo po ti Tupana'ga imbuhuri ikwepykava pyryva'ea pe me nehē. ³⁶ Penhimomirana ti a'ero ga nhi'ipo'ruavo Tupana'ga nopiriani gwembi'eagwera javo. A'ero jate ti ga imombyryvi pe me pe nderogwovo pe mongovo avuirama yvagi pe ojipyri nehē. ³⁷ A'ereki Tupana'ga rembikwatijarukara e'i:

“Aere'i po ti ga ruri nehē
– kiroki ga pe ga e'i ga po ti uhu nehē
javo.

Nambegwei po ti ga ruri nehē,' ei Tupana'ga,” e'i ikwatijaripyra.

³⁸ “Nane'ymi po ti nhiremimombyryve'ga jikogi ji rehe okovo jipi,' ei Tupana'ga.

'A'ero po ti ga ndekoi ji pyri avuirama nehē.

Po gambyteripeve'ga ndojikoga'javi ji rehe ojipe'avo ji hugwi ojipe'ga pojihuva gwaramo,

a'ero po ti ji ndajiroryvi ga ndehe nehē,' ei Tupana'ga,” e'i ikwatijaripyra.

³⁹ Kiroki ga ojipe'ga pojihu ojipe'avo Tupana'ga hugwi ojikoge'yma ga rehe –

gahā po ti oho hahyva'ea ruvihava pype opytavo avuirama okanhybava nehē.

Nhande ki a'e te, ga ja rūi nhande xako. Ojipe'ga ja nhande xako. Ojiko-hetero gwaramo Tupana'ga rehe po ti ga ndekoi avuirama ga pyri nehē. Ga ja tuhē nhande rekoi nhandejikoga ga rehe.

Ymyahūva'ea ojiko hete Tupana'ga rehe

11 Nhandejikoga gwaramo Tupana'ga rehe nhande ei: Nahanahā po ti Tupana'ga imombyryvi nhande ve nehē. Ndihepiapavi ve Tupana'ga remimombyryva nhande ve. Emo Tupana'ga nopiriani gwembi'eagwera. Nurā po ti nhande hepiapavi garemimombyryva nehē, xa'e nhande ikwahaheteavo. Ndirojijyi nhande nhanenhi'i'ga heroviaheteavo.

² Israelitas'ga nemboypya nhaneremboypya jikoga gwaramo Tupana'ga rehe Tupana'ga ei ahe mombegwovo hako: “Pyry hete ga ojikoga ji rehe,” ei ga hako.

³ Nhandejikogame Cristo'ga rehe nhande ei ikwahava: Ymyahū Tupana'ga oapo yvya yvaga reheve javo jupe hako. A'ero yvya ojihu yvaga pavēi hako. Mbatara rūi ga oapo yvagamo vyvaramo no. A'ereki ganhi'i'ga rupi te oko. A'ero jate jipiukari nhande ve, xa'e nhande.

⁴ Ymyahū ojikoga gwaramo Tupana'ga rehe Abelva'ea heruri imbuhuteheva'ea Tupana'ga pe hako. Nurā Abelva'ea remimbuhuteheva'ea koji'i pyry Caimva'ea remimbuhuteheva'ea hohe Tupana'ga pe. Abelva'ea jikoga gwaramo Tupana'ga rehe Tupana'ga ei: “Pyry hete Abel'ga imbuhua ji ve,” ei ga.

Abelva'ea jikoga gwaramo Tupana'ga rehe Abelva'ea momb'ua ikwahavukari agwamo vehevi nhande ve ahe ja ti pejiko Tupana'ga rehe javo. Nahā

Abelva'ea mombe'ua ikwahavukari nhande ve ahe manoheterē. Nurā nhande ei: Piry nhande jikogi Tupana'ga rehe Abelva'ea ja.

⁵Ymyahū ojikoga ġwaramo Tupana'ga rehe Enoque'ga nomanoi. A'ereki Tupana'ga gwerojiupiripe ga rerogwovo yvagi pe ga momanoukare'yma. Nurā vvyakotyve'ga ndohepiaga'javi ga rekarama. Ohoa renonde Enoque'ga Tupana'ga mbohoryvi ojikoga ġwaramo ga rehe. Tupana'ga rembikwatijarukara e'i a'ea rehe.

⁶Kiroki ga ndojikogi Tupana'ga rehe – ga rehe Tupana'ga ndohoryva'javi. Kiroki ga onhi'ī pota Tupana'ga pe tomomyry ti ga ji ve javo – gaha ti togwerovia hete, Tupana'ga okoji okovo jiruvihavuhetero javo. Ojipeva'ea po ti ga togwerovia javo: “A'itituhēva'ea rehe Tupana'ga nhi'iġi ahe mbojikoga ojihe. Kiroki ġa okwaha pota hete Tupana'ga – ġa pe Tupana'ga imomyryvi.” A'ea ti ga te'i ojikoheteavo Tupana'ga rehe – kiroki ga onhi'ī pota Tupana'ga pe tomomyry ti ga ji ve javo.

⁷Ymyahū ojikoga ġwaramo Tupana'ga rehe Noéva'ea Tupana'ga rendukatui Tupana'ga omomoranduvame. Tupana'ga ei ahe ve: “Nahanahā po ti ite'varuhuro pe me yvya koty nehē. Okyrahivuhu po ti pe me nehē. Pe ndapehepiagi ve nava'ea,” ei Tupana'ga Noéva'ea pe.

Henduvame Noéva'ea heroviahetei Tupana'ga nhi'iġa. Nurā ahe japoi yhara ruvihavuhua. “Tonhinamba ti nhirembirekohēa, jira'yra'ġa, nhikunhamembyra'ġa ipype ji pavēi xamanoyme ti yhya pype javo,” ei ahe.

He'yjuhuva'ea vvyakotyva'ea ndojikogi Tupana'ga rehe heroviare'yma ganhi'iġa. Noéva'ea ki a'e te ojiko hete Tupana'ga rehe. Nurā Tupana'ga ei Noéva'ea pe: “Ndepyry hete nde ejikoga ji rehe,” ei ga. Nahā Noéva'ea

imboukwahavukari vvyakotyva'ea rekote'varuhua reki.

⁸Ymyahū ojikoga ġwaramo Tupana'ga rehe Abraāova'ea Tupana'ga rendukatui ga erame: “Ejijyi ti egwya hugwi. Eheja ti eje'yja'ġa. Hajiheve'ġa gwyr pe ti eho,” ei Tupana'ga Abraāova'ea pe.

Ga renduvame Abraāova'ea hoi a'ero okovo ganhi'iġa rupi ogwovo ogwya hugwi mome tuvi ġagwya javo ikwahave'yma. Ahe vahemame hajiheva'ea gwyr pe Tupana'ga ei hepiuka ahe ve: “Avove'ġa gwyr ti ji imondoi nde ve nehē,” ei Tupana'ga Abraāova'ea pe.

⁹Ojikoga ġwaramo Tupana'ga rehe, pevo Abraāova'ea herojijyjijyi tendas gwuhava imohimohina pevova'ea gwyr pe. A'ereki Tupana'ga e'i: “Avove'ġa gwyr ti ji imondoi nde ve nehē,” ei Tupana'ga ahe ve.

Pevova'ea gwyr pe ahe herojijyjijyi tendas imohimohina hajiheva'ero. A'ereki ahe ndogwerekoi ve ogwya pevo. Na jitehe pevova'ea gwyr pe jitehe aherakkwepoharava'ea herojijyjijyi tendas imohimohina Isaqueva'ea Jacóva'ea pavēi nhaneramonhava'ea. A'ereki Abraāova'ea ra'yra'va'ea pe Isaqueva'ea pe Tupana'ga ei no: “Avove'ġa gwyr ti ji imondoi nde ve nehē,” ei Tupana'ga Isaqueva'ea pe. Aerē a'ea jitehe ga e'i Isaqueva'ea ra'yra'va'ea pe Jacóva'ea pe.

¹⁰Ojiko Abraāova'ea Tupana'ga rehe herojijyjijyita. A'ereki ahe e'i ovyteri pe: “Tupana'ga ojapyaka na'ē cidade rehe nahanahā ti ji japokatui nehē javo. Ndopavi po ti Tupana'ga rembiapoa cidade yvagi pe nehē.” A'ea ahe ei ogwovo pota pevo tapyta ti ji ipype yvagipeva'ea pype nehē javo.

¹¹⁻¹²Ojikoga ġwaramo Tupana'ga rehe Sarava'ea tuhē ahe ra'yramo. Ahe ra'yramo okoa'jave'ymame yvyvo oxava'ero ġwaramo. Ymya Abraāova'ea ndata'yra'javi oxava'ehetero ġwaramo

Sarava'ea rembirekova'ea. A'ea rupi vehevi ahe ra'yramo Sarava'ea pe. A'ereki Tupana'ga Sarava'ea mbota'yruka Abraãova'ea pe. A'ereki ahe ojiko hete ga rehe ga rerovia ga erame ahe ve: "Aerē po ti nde eja'ya'ga mbo'ari nehē," ei ga ahe ve.

Sarava'ea gwa'yrava'ea mbo'ari a'ero Abraãova'ea ra'yrava'ea. Aerē he'yjuhu Abraãova'ea rakykwepohara'ga. Jaytata'ia he'yjuhu yvagi pe. Na jitehe aherakykwepohara'ga he'yjuhu jaytata'ia ja. He'yjuhu y'yi'ga hay'iuhuva'ea ypihua ruvihavuhua rembeyvyriva'ea. Nhande nimo'embavi reki y'yi'ga hay'iuhuva'ea maramomi he'yjuhua javo. A'ereki he'yjuhu hete. Na jitehe nhande nimo'embavi Abraãova'ea rakykwepohara'ga. A'ereki ga he'yjuhu hete y'yi'ga ja hay'iuhuva'ea ja.

¹³Ymyahū ojikoga Tupana'ga rehe ahe omanomba: Sarava'ea, Abraãova'ea, Isaqueva'ea, Jacóva'ea. Ndopyhygi ve ahe yvya – kiroki a'ea pe Tupana'ga ei ahe ve avove'ga gwyrā ti ji imondo nde ve nehē javo. Opapavipe ahe. Tupana'ga eagwera ahe ve ndohoi ve japiavo. Ahe e'i pa reki: "Aerē po ti ga imbuhuri tuhē nhande ve nehē. A'ereki ga e'i nhande ve nahanahā po ti ji pe pokokatui nehē javo. Nahā ga ega'ei nhande ve," ei ahe. A'ea ahe epavi ga reroviheteavo omanombavame ojikheteavo ga rehe gworygworyvamo ganhi'iga rehe ojive. Ojipeva'ea pe ahe ei javo: "Ĝagwyrripeve'ga ja rūi ko nhande. Avova'ea rūi ko nhande," ei ahe. "A'ereki vvyakotyva'ea ko nhandegwyrā rūi," ei ahe.

¹⁴Kiroki ga e'i a'ea – ga okwahavuka ojeaporoĝita. A'ero ĝanenduhara'ga ei: "Hajiheva'ea ga opota hete ojive a'ero yvya," ei ga.

¹⁵Po Abraãova'ea aherakykwepoharava'ea pavēi ojivy pota ogwyrūeri pe, a'ero po ahe ojivyripe ogwovo ogwyrūeri

pe gwe'yjava'ea pyri. ¹⁶Ndojivypotari ahe reki. A'ereki ahe e'i: "Koji'i nhande tipota hajiheva'ea – kiroki a'ea koji'i pyry hete nhandegwyrūera hohe avova'ea hohe no. Yvagipeva'ea nhande tipota," e'i pa ahe.

Nurā Tupana'ga poyjahetero ahe rehe javo: "Ji ko ĝanduvihavuhuhetero ĝanemimbohete Haramo." A'ea Tupana'ga ei gworyvamo ahe rehe imboavujikwepava cidade ahe ve yvagi pe.

¹⁷Ojikoga ĝwaramo Tupana'ga rehe Abraãova'ea Isaqueva'ea jukai gwerevi. A'ereki Tupana'ga e'i Abraãova'ea pe: "Ejuka ti eja'ya'ga Isaque'ga ga kwava'eĝa ji ve ikwava'ēhava rehe." A'ea Tupana'ga ei Abraãova'ea pe. A'ereki ga e'i oyvyteri pe tahepia ji Abraãova'ga remiarōhetea ji rehe javo.

Ymyāi Tupana'ga e'i jipe Abraãova'ea pe: "Aerē po ti ji imombyryvi nde ve nehē. He'yjuhu po ti nderakykwepohara'ga nehē," ei Tupana'ga ahe ve.

Ojipeji ahera'yrava'ea! A'ea vehevi ojikoga ĝwaramo Tupana'ga rehe Abraãova'ea Isaqueva'ea jukai gwerevi.

¹⁸Ojipea pe Tupana'ga e'i jipe Abraãova'ea pe: "Isaque'ga rakykwepohara'ga jate po ti oko nderakykwepoharamo nehē," ei Tupana'ga ahe ve.

¹⁹A'ea Abraãova'ea ikwahava'javi javo: "Tupana'ga pe nonhimimiva'ea. A'ereki ga ipopoaka. Nurā po ti ga Isaque'ga mbogwera'javi nehē ga manorē. He'yjuhu po ti jirakykwepohara'ga a'ero nehē," ei Abraãova'ea.

Na tuhenha'ja reki. A'ereki Tupana'ga ndojukaukari reki ahe ve. A'ero Abraãova'ea ei: "Kiro po ti Isaque'ga ruva'javi ji pyri nehē!" A'ea ahe ei ahe rerogwovo ĝwonga pe. Nurā nhande ei: Isaqueva'ea momb'eua ko okwera'jave'ga momb'eua ja.

²⁰ Aerē ojikoga ġwaramo Tupana'ga rehe Isaqueva'ea imombyryvi gwa'yrava'ea pe memei Jacóva'ea pe Esaúva'ea pe no o'erame: “Nahanahā ti Tupana'ga tomombyry pe me nehē.” A'ea Isaqueva'ea ei gwa'yrava'ea pe.

²¹ Aerē ojikoga ġwaramo Tupana'ga rehe Jacóva'ea imombyryvi Joséva'ea ra'yrava'ea pe memei ġwymyminova'ea pe o'erame: “Nahanahā ti Tupana'ga tomombyry pe me nehē.” A'ea Jacóva'ea ei Joséva'ea ra'yrava'ea pe omanoa renonde. Nanime ahe Tupana'ga mbohetei ndepyrý hete nde javo ojikoga ve yvra rehe onhova'apyna.

²² Aerē ojikoga ġwaramo Tupana'ga rehe Joséva'ea ei omanoa renonde: “Ji manorē po ti pe hoi avo hugwi Egitopeve'ġa gwyrá hugwi upa nehē. A'ea rupi ti peroho nhikaġagwera pejupi.” A'ea Joséva'ea ei oje'yjava'ea pe Israelva'ea rakykwepoharava'ea pe.

²³ Ymyahū ojikoga ġwaramo Tupana'ga rehe Moisésva'ea yembora Moisésva'ea mimi ahepo'ria pavēi ahe arirē. A'ereki Faraóva'ea Egitopeva'ea ruvihavava'ea e'i ojipyri'va'ea pe: “Pejúka ti israelitas'ġa nda'ya'ġa akwaimbae'ġa ġa arame,” ei Faraóva'ea.

Moisésva'ea re'yjava'ea ko Israelva'ea rakykwepoharamo israelitasramo. Ahe ndokyhyji reki Faraóva'ea hugwi Moisésva'ea yembora ahepo'ria pavēi gwa'yrava'ea mima. A'ereki ahe e'i: “Ikatu hete nhandera'yra'ga Moisés'ga.” A'ea ahe ei gwa'yrava'ea mima trēs jahya mondovo.

²⁴ Ojikoga ġwaramo Tupana'ga rehe Moisésva'ea ei oyvuakaramo: “Te'ia'javyme ti ġa ji ve: ‘Nde ko Faraóga ra'yrahēa ra'yra Egitopevehēa ra'yra.’ A'ea ti ġa te'ia'javyme ji ve,” ei Moisésva'ea. ²⁵ “Te'i ti ġa ji ve kiro: ‘Nde ko israelitas'ġa nda'ya Tupana'ga remimo'ēhara'ġa nda'ya.’ A'ea ti ġa te'i,” ei Moisésva'ea.

“Egitopeve'ġa imondoi hahyva'ea israelitas'ġa pe jipi. A'ero po ti ji israelitas'ġa pokogi nehē. Hahy po ti ji ve a'ero nehē no. Hahyva'ea ko koji'i pyry ji ve kiro Faraó'ġa mbatera rerekoa hohe avuiramarūiva'ea hohe,” ei Moisésva'ea. “Po Egitopeve'ġa pyri ji pytai jigwojigwovo toryvi pe herekovo ikatuva'ea jijive, a'ero mara'ngu po ti jipohia Tupana'ga hugwi jirekote'varuhua'ea nehē? Ndakote'varuhupotari ji,” ei Moisésva'ea.

²⁶ “Tupana'ga e'i: ‘Aerē ti ji imombyryhetei israelitas'ġa pe ġanduvihavuhete'ga mondovo ġa pyri nehē ġa pokoguka.’ A'ea Tupana'ga ei,” ei Moisésva'ea. “A'ea ji heroviahetei garura pota ga ti omombyry ji ve nehē javo,” ei Moisésva'ea. “Hahy po ti ji ve nehē ji ruvame jire'yja'ġa pyri ga mbuhua,” ei ahe. “Hahyva'ea ko koji'i pyry reki ji ve Egitopeve'ġa mbaterateuhua rerekoa hohe,” ei Moisésva'ea.

²⁷ Ojikoga ġwaramo Tupana'ga rehe Moisésva'ea hejari Egitopeve'ġa gwyrá ogwovo. Ndokyhyji ahe Faraóva'ea hugwi Egitopeva'ea ruvihavuhuva'ea hugwi ahe nhimonha'ngaheterame. Onhimomirana Moisésva'ea opohire'yma Tupana'ga hugwi ogwovo. A'ereki ahe ojiko hete Tupana'ga rehe ndaha'oive'ga rehe ga kwahaheteavo. Ahe ga kwahahetero ġwaramo Tupana'ga ahe monhimomiranami.

²⁸ Ojikoga ġwaramo Tupana'ga rehe Moisésva'ea japoi toryva Páscoa ti'u ti a'ea rupi javo. Ahe hypypyjukari ovelha ra'yrypya rekoa israelitasva'ea pe porta rembeyvra rehe. Israelitasva'ea pe ahe ei: “Aerē po ti Tupana'ga kwavi Egitopeve'ġa nda'yrypyve'ġa jukauka ojipyri'va'ea pe yvagipeve'ga pe nehē. Po ti ga hepiagi jukapyra rekoa penonga rehe nehē, a'ero po ti ga ndojukaukari

penda'yrypyve'ġa nehē," ei Moisésva'ea. Nahā Moisésva'ea israelitasva'ea mbo'ei ojikoga Tupana'ga rehe okovo Tupana'ga nhi'ġa rupi.

²⁹ Ymyahū ojikoga ġwaramo Tupana'ga rehe israelitasva'ea hokatupavi ypiahua rahava mar Vermelho rahava. Opyvo ahe hokatui aherovai yvya pikaġa ġwaramo. A'ereki Tupana'ga omboja'o yhya ahe ve. Egitopeva'ea reki ohopotarame otyppyvy ypy pe he'yjuhuva'ea. A'ereki Tupana'ga omonhovati'ja yhya ahe rehe.

³⁰ Ymyahū ojikoga ġwaramo Tupana'ga rehe israelitasva'ea hoahoi cidade atimatimana Jericó atimatimana ogwyrarūiva'ea. Sete dias israelitasva'ea hoi nhatimatimana. Nurā cidade rokairungava Jericó rokairungava i'ari ahe ve ahe jikoga ġwaramo Tupana'ga rehe.

³¹ Ojikoga ġwaramo Tupana'ga rehe kunhangwerava'ea Raabeva'ea akwaimbae'ġa upaharava'ea nomanoi Jericó pe hokairungava arame. A'ereki ahe onhinondeepiaharava'ea mboapygi israelitasva'ea mboapygi ahe rurame ojipyri torohepia nhimi ndegwyrava. Raabeva'ea ahe mimi ġwonga pe a'ero Jericópeva'ea hugwi tomanoyme ti ġa javo. Nurā Tupana'ga nomokan'hymi Raabeva'ea momanoukare'yma. Hokairungava arame he'yjuhuva'ea Jericópeva'ea manoi ojikoge'yva'ea Tupana'ga rehe.

³² Jarava'ea po ti ji namombe'upavi nehē. A'ereki ahe he'yjuhu ymyahūva'ea – kiroki ahe ojiko hete Tupana'ga rehe. Nurā po ti ji namombe'ui Gideãova'ea, Baraqueva'ea, Sansãova'ea, Jeftéva'ea, Daviva'ea, Samuelva'ea, Tupana'ga nhi'ġa mombe'uharava'ea no. Nomombe'upavi po ti ji Tupana'gareheva'ea ahe re'yjuhuro ġwaramo.

³³ Ymyahū ahe jikoga ġwaramo Tupana'ga rehe Tupana'ga ahe pokogi. Nurā jarava'ea huvihavava'ea gwyriveva'ea monhambavi ahe apitipitiavo.

Jarava'ea rekokatui ojipeva'ea pokokatuavo ahe mongomongovo Tupana'ga nhi'ġa rupi.

Jarava'ea pe Tupana'ga ei amombyry po ti ji pe me nehē javo. A'ereki ahe ojiko ga rehe. Tupana'ga nopiriani onhi'ġa.

Jarava'ea pokoga Tupana'ga imbojurutyvi ja'gwara'java'ea leões to'uyime ti jireheve'ġa javo.

³⁴ Jarava'ea pokoga Tupana'ga imombigukari tatauhua popoakara. Nomanoi ahe ipype a'ero ojikoga ġwaramo Tupana'ga rehe.

Jarava'ea ojiheva'ea Tupana'ga ndojukaukari ojipeva'ea pe ahe ahe jukapotarame haimbejovaiva'ea pyvō itakyhea'javuhuva'ea pyvō.

Jarava'ea popoakare'yname Tupana'ga ahe mbopopoakari. A'ereki ahe ojiko ga rehe.

Ojikoga ġwaramo Tupana'ga rehe jarava'ea ndokyhyji otavuka ogwyriveva'earūiva'ea pe soldadosva'ea pe ahe monhana he'yjuhuva'ea monhana.

³⁵ Kunhangwerava'ea jikogi Tupana'ga rehe gwa'yrava'ea manorame. Nurā Tupana'ga ahera'yrava'ea mbogwerava'javi ahe mondoa'java ahe'yembora pe.

Nahā ymyahū Tupana'gareheva'ea rekopavi ojikheteavo Tupana'ga rehe gwe'yjuhuro hako. Emo ymyahū jarava'ea pe hahy hete reki ahe jikoga ġwaramo Tupana'ga rehe hako. He'yjuhu ahe no.

Jarava'ea pe Tupana'ga arōe'yva'ea imondoi hahyva'ea ahera'oa moatāhava pyvō ika'mbika'mbiga ahekaġa pepohi ti Tupana'ga hugwi javo. "Pe pohirame Tupana'ga hugwi po ti ore ndopo-

jukai nehē,” ei Tupana'ga arōe'ŷva'ea Tupana'gareheva'ea pe.

A'ero Tupana'gareheva'ea ei reki: “Ndoropohiri tuhē po ti ore Tupana'ga hugwi nehē. Pe ore jukarē po ti Tupana'ga ore mbogwerava'javi ore rerogwovo yvagi pe nehē ore mongovo avuirama ojipyri nehē,” ei ahe. “Koji'i pyry hete ore ve orehoa yvagi pe Tupana'ga pyri oreruva hohe yvya koty.” A'ea ahe ei opohire'yma Tupana'ga hugwi omanomo.

³⁶ Jarava'ea pe hahyhetero no ahe jikoga ġwaramo Tupana'ga rehe. Okote'varuhuva'ea ahe rerekomemui ahe mbotegweteavo ahe mondohondohoga ipira apopyra pyvō ahe kwaekwa itanhuramuhūa pyvō no ahe momboa cadeia pype no.

³⁷ Tupana'gareheva'ea jukavo okote'varuhuva'ea imombomombori ita ahe rehe.

Yvakytihavuhua pyvō serrote pyvō okote'varuhuva'ea Tupana'gareheva'ea rova'jagi ahe jukavo.

Toko te'varuhu ti Tupana'gareheve'ġa javo okote'varuhuva'ea ahe mbo'epotari ite'varuhua rehe.

Haimbejovaiva'ea pyvō itaky-hea'javuhuva'ea pyvō okote'varuhuva'ea Tupana'gareheva'ea jukai.

Tupana'gareheva'ea ndukatujuhu herojijyjijyita ojipejipea pe. A'ereki okote'varuhuva'ea omondomondo ahe ojihugwi. Mbiara pira ko Tupana'gareheva'ea piramo ovelhas pira. Bodes pira ahampiramo no. Ndogwerekoi tuhē ahe mbatera. Ite'varuhu hete okote'varuhuva'ea ahe ve imondomondovo hahyheteve'ea ahe ve.

³⁸ Nahā okote'varuhuva'ea rekote'varuhui ahe ve pe jikoga ġwaramo Tupana'ga rehe javo ahe ve. Po nduvi okote'varuhuva'ea Tupana'gareheva'ea pyri hamo

gareheva'ea pyryhetero ġwaramo. Okote'varuhuva'ea ote'varuhuro ġwaramo ahe ve Tupana'gareheva'ea herojijyjijyi ogwoogwovo ongae'ŷi me yvytyruhu pe no. Nduvi ahe onga pe. Ita kwaruhua pype ahe ruvi yvya kwaruhua pype no nhaneronga javo jupe.

³⁹ Ahe mombe'gwovo Tupana'ga ei: “Pyry hete jireheve'ġa nhaporemo ojikoheteavo ġwaramo ji rehe ojipe'ġa te'varuhurame ġa pe,” ei Tupana'ga.

Ymyahū ahe manoe'ymame Tupana'ga ei ahe ve: “Aerē po ti ji imombryryvi pe me pepokohara'ga mondovo pe pyri nehē.” A'ea Tupana'ga ekatui ahe ve ojive'ea pe ymyahū hako.

Ahe manorame Tupana'ga nomombyrypavi ve ahe ve. A'ereki ga nomondoi ve ahepokohara'ga Cristo'ga yvya koty. A'ero Cristo'ga nomanoi ve ahe ve. Nomombori ve ga aherekote'varuhua. Ndogwerohoi ve ga ahe Tupana'ga pyri. Na tuhē Tupana'ga nomombyrypavi ve ymyahūva'ea pe ahe manorame. ⁴⁰ A'ereki ga gwerohouka pota ymyahūva'ea ojipyri nhande rerohoukarame jate ojipyri. Nahā koji'i pyryvamo nhande ve. Tupana'ga po ti omombyry hete ymyahūva'ea nhande mombryryheterame yvagi pe nehē.

Tupana'ga onhi'igahy nhande ve toko katu ti ġa javo

12 Xako pa ti ahe ja Tupana'ga nhi'igā rupi nhanenhimomiranama ikwahava'java ahereaporoġita. A'ereki ojikoga ġwaramo Tupana'ga rehe he'yjuhuva'ea ymyahūva'ea okwahavuka nhande ve nahanahā ore orojiko Tupana'ga rehe javo. Nurā nhandekovo Tupana'ga nhi'igā rupi xapohi pa ti ojipeve'ea hugwi – kiroki a'ea nianemongoukari Tupana'ga nhi'igā rupi. Xajipokwaha nhande nhanderekote'varuhua

rehe nhandepohipotare'ymame jugwi. A'ero nhanderekote'varuhuro ġwaramo nhande ndiakokatui ganhi'iġa rupi. Nurā xapohi hete tuhē ti nhanderekote'varuhua hugwi. Xanhimomirana ti a'ero jawo: Ganhi'iġa rupi ti xako ga ero ġwaramo.

²Xajapyka katu ti Jesus'ga rehe. Gaha nhande mbojiko Tupana'ga rehe ikwehe. Nane'ymi ga nhande pokogi pejiko hete ti avuirama Tupana'ga rehe jawo. Aerē po ti ga rura'javi nhandererohoharamo nhande rerogwovo ojupi Tupana'ga pyri nehē.

Ymyahūve'ġa ojuka ojipe'ġa yva rehe ġa mbotegweteavo peko te'varuhu pe jawo. Ombotegwetea Jesus'ga ikwahavi a'ero yvyakotyve'ġa omondorame yva rehe. Nonhimboahivi ga reki ġa pe. Ga nhimomiranami yva rehe onhimondouka ġa pe jawo: “Na hahyro ji ve yva rehe,” ei Jesus'ga. “Ako pota hete ji Tupana'ga nhi'iġa rupi nhimanomo yvyakotyve'ġa ndepyga imomboā ġandekote'varuhua ġa hugwi nehē. Aerē po ti ji roryhetei nehē,” ei ga.

Jesus'ga manorē Tupana'ga ga mbogwerava'javi. Kiroġwe Jesus'ga apygi nhanderuvihavuhuhete'ga pyri Tupana'ga pyri gajohukoty rūi yvagi pe. Huvihavuhuhetero ga hoi Tupana'ga javijitehe.

³Pemondo ti pejeaporoġita ga rehe imohina ga onhimomirana okote'varuhuve'ġa te'varuhua pe jawo. Po ti pe imondoi pejeaporoġita ga rehe, a'ero po ti pe napene'oi penhimomiranama nehē. A'ero po ti pe ei nehē koji'i xajiko hete ti Tupana'ga rehe jawo. ⁴Ojuka ġa Jesus'ga okote'varuhuro ġwaramo. Ġa nde'i ve pe me pe juka pota: “Tijuka ti ġa.” A'ea rūi ġa e'i pe me pe imombipotarame ġandekote'varuhua.

⁵Pemoka'nhy po pe Tupana'ga nhi'iġa. Tonhimomirana ġa jawo ga nhi'iġi pe

me. Pe me ga ei jira'yra'ġa. A'ea ga okwatijaruka ahe ve hako imombe'gwovo. A'ero aherembikwatijara i'ei:

“Jira'yramo ti eko hete Tupana'ga nhi'iġa rehe

ga embo'erame onhi'iġahyavo nde ve toko katu ti ga jawo.

Tanere'ouhūi ti enhiroyrōe'yma ga ikwahavukarame nderekote'varuhua nde ve.

⁶A'ereki Tupana'ga ombo'e ġwemiarōheteve'ġa onhi'iġahyavo ġa pe

toko katu ti ġa jawo.

Ga omondo hahyva'ea ġa pe nhaporemō jira'yra'ġa jawo ġa pe.”

A'ea ikwatijara i'ei pe monhimomiranama.

⁷Penhimomirana ti hendukatuavo Tupana'ga nhi'iġa ga pe mbo'erame onhi'iġahyavo pe me. A'ereki ga pe ndereko katu nhanderuvamo. Na tuhē. Nhandera'yra'ġa pe nhaporemō nhande xanhi'iġahy jipi ġanduvamo toko katu ti ġa jawo. ⁸Po Tupana'ga nonhi'iġahyi pe me pe mbo'ee'yma, a'ero pe peko gara'yra'ġarūiva'ero ojihuteheva'ero ga pe. A'ereki gwa'yra'ġa nhaporemō ga ombo'e onhi'iġahyavo ġa pe toko katu ti ġa jawo.

⁹Irūa ji ei pe me kiro: Nhanderuva'ġa yvyakotyve'ġa, ġahā nhande mbo'e onhi'iġahyavo nhande ve toko katu ti ġa jawo. Ġanhi'iġa nhande tihendu katu nhandekokatuavo. Tupana'ga ko nhanderuvete'ga yvagipeve'ga. Ganhi'iġa kaitu ti tihendu katu nhandekokatuavo. Po nhande ganhi'iġa rendukatui, a'ero po ti ga nhande mongoi avuirama ojipyri nehē.

¹⁰Nhanderuva'ġa yvyakotyve'ġa, ġahā onhi'iġahy nhande voja'irame nhande mbo'eavo nhande mongovo ġwemimbotarimo nahā ko pyry a'e ji jawo nhande ve.

Tupana'ga ki a'e te ipotari nhandepyrva nahā ko pyry pe me javo. “Tapyry ti ġa ji ja okokatuheteavo,” ei ga. Nurā ga nhande mbo'ei onhi'igahyavo nhande ve imondovo hahyva'ea nhande ve toko katu ti ġa javo. ¹¹ Ga nhi'igahyrame nhande ve nhande mbo'eavo, nhande nianderoryryvi te na'ē ite'varuhu ji ve kiro javo. Hahy nhande ve. Emo aerē nhande rekokatuhetei nhanenhimomiranamame jupe hendukatuavo nhanenhimbo'eavo. U katu nhandepya a'ero.

Tihendu katu ti Tupana'ga nhi'igā

¹² Penhimbojiko hete ti Tupana'ga rehe a'ero pejoryjoryvamo ga rehe. Penhimboita ti. Pe'ji ti tako ti Tupana'ga nhi'igā rupi javo. ¹³ Pemombyryva'ja ti pejeaporoġita. Nane'ymi ti ga rehe jate pejiko hete. A'ero po ti pe ndekokatui nehē. A'ero pe ndepiagame po ti pembyteripeve'ga ojikokatue'ŷve'ga herojijyi ojeaporoġita okovo Tupana'ga nhi'igā rupi jate no. A'ero po ti ga ndokote'varuhua'javi nehē.

¹⁴ Penhoarō hete ti inoġatuavo pejipy'a. Pearō hete ti ojipe'ġa nhaporemo inoġatuavo ġapy'a. Peko pyry ti pejikovo Tupana'ga nhi'igā rupi. Nduvi po ti ġa Tupana'ga pyri nehē – kiroki ġa ndokopyryvi.

¹⁵ Pejirokwa ti ikwahavuka pejuhupe. Mara'ngu po pembyteripeve'ga ojikoge'yma Tupana'ga rehe? Po ga ndojikogi Tupana'ga rehe, a'ero po ti Tupana'ga nomombyryvi ga nehē. Penhi'ī ti ga pe a'ero ejiko ti Tupana'ga rehe javo. A'ero po ti ga jikogame Tupana'ga rehe Tupana'ga ga mombyryvi nehē.

Pejirokwa ti ikwahavuka pejuhupe. Mara'ngu po pembyteripeve'ga Tupana'ga renoite'varuhuavo jipi igwaigwavete okoe'yma ganhi'igā

rupi. Po nahā, pembyteripeve'ga pepy'a noġatue'ymuhūi. Irovahiva'ea ombote'va mbatera oji'ja ihorame ipype. Na jitehe pembyteripeve'ga ojipe'ġa mbote'va oji'ja ganhi'ite'varuhua horame ġa'akaġi pe. Penhi'ī ti ga pe a'ero ga mbopohiruka garekote'varuhua hugwi.

¹⁶ Pejirokwa ti ikwahavuka pejuhupe. Mara'ngu po okote'varuhuve'ga pembyteripeve'ga ojirekouka ġwembireko'ġarūive'ġa pe? Mara'ngu po ġa ojipe'ġa nembireko'ġa nderekovo? Po nava'ea rehe ġa ndekote'varuhui, a'ero penhi'ī ti ġa pe ġa mbopohiruka ġandekote'varuhua hugwi.

Pejirokwa ti ikwahavuka pejuhupe. Mara'ngu po ndapyryvive'ga pembyteripeve'ga ipotaheteavo yvyakotyva'ea? Ga po ndokoi yvagipeva'ea rehe Esaúva'ea ja.

Ymyahū Esaúva'ea ko ojihuvypyva'ea hako. Okoe'yma yvagipeva'ea rehe ahe ei oirūva'ea pe Jacóva'ea pe hako: “Embuhu ji ve imboapygipyra um prato de comida ta'u ti. Ji ko ojihuvypyva'ero ġwaramo nhanderuva'ga imondohetei ji ve nehē. Aerē garemimondoa po ti ji imondoi nde ve nehē ikwepyga imbuhuragwera ji ve nehē. A'ero po ti nde rekoī ojihuvypyva'ea ja. A'ero po ti nhanderuva'ga ei Tupana'ga pe nehē: ‘Emombyry ti Jacó'ga pe,’ e po ti ga nehē. Nahā po ti ga ei nde mombe'gwovo Tupana'ga pe jira'yrypy'ga ja ko Jacó'ga javo,” ei ahe.

A'ea Esaúva'ea ei jugweiheteavo ġwaramo okoe'yma yvagipeva'ea rehe opo'ria remimombyryva rehe. A'ero Jacóva'ea omondo ġwemimboapygipyra Esaúva'ea pe.

¹⁷ Pekwaha pe Esaúva'ea mombe'ua. Aerē Esaúva'ea ipotara'javi opo'ria remimombyryva novīa. A'ereki ahepo'ria omombyryvipe Jacóva'ea pe javo. Ojehe'o ranuhū Esaúva'ea

noviã eja'yrypyva'ero ġwaramo ji ve ti emomyry javo opo'ria pe. Ahã Esaúva'ea nhi'iġagwera rerojijyhava – akoja ahenhi'iġagwera Jacóva'ea pe.

¹⁸ Ymyahū vvytyruhua arimo monte Sinai arimo Tupana'ga ikwahavukari ġwemimbotarimova'ea ikwatijaruka Moisésva'ea pe vvyva koty. A'ea rupi ikai vvytyruhua tata pyvō. Henyhunuhū ko tata. Ypytunahi a'ero. Yvyruhua turi. ¹⁹ Jiru'a'java'ea trombeta nhi'iġi. Tupana'ga nhi'iġi. Henduvame israelitasva'ea ei Moisésva'ea pe: “Tonhi'iġa'javyme ti Tupana'ga ore ve,” ei ahe okyhyjiavo Tupana'ga hugwi. ²⁰ “Po ti Tupana'ga nhi'iġi ore ve nehē, a'ero po ti ore papavi nehē,” ei ahe.

A'ereki Tupana'ga e'i jipe ahe ve: “Ka'gwyripeva'ea vehevi tuhurye ti opokoge'yma vvytyruhua rehe,” ei Tupana'ga. “Po ti ipokogi hehe, a'ero ti ahe tomombo ita ka'gwyripeva'ea rehe jukavo nehē,” ei Tupana'ga Moisésva'ea pe.

²¹ Ahemongyhyjiheteva'ea ko aherembiepiepiaga: vvytyruhua, tata, ypytuna, vvyruhua no, trombeta nhi'iġa no, Tupana'ga nhi'iġa no. Hepiapavame ahe kyhyjihetei. Moisésva'ea vehevi okyhyji hete javo: “Ahyhyi hete ji jikyhyjiavo,” ei ahe ymyahū.

Nahā ymyahūva'ea Tupana'ga kwahavi vvyva koty okovo ga pavēi ga ikwahavukarame ġwemimbotarimova'ea ahe ve hako.

²² Pe me reki Tupana'ga ndoapoi ahemongyhyjiheteva'ea ikwahavukarame ġwemimbotarimova'ea pe me. Koji'i pyryhetero pe me a'ero. A'ereki pejikoga ġwaramo Tupana'ga rehe pe pekwaha hete ga yvagipeve'ga yvagipeva'ea no pejikovo ga pavēi. Ga oko ojipea rehe vvytyruhua rehe monte Sião rehe yvagi pe. Pevo cidade de Jerusalém me Tupana'ga ruvi avuiramave'ga ojipyrive'ġa pyri. Ahe ndohepiapavi

gapyrive'ġa yvagipeve'ġa. A'ereki ġa he'yjuhu hete. Ġa pavēi pe ndekoi.

²³ Pekwaha pe Tupana'ga rehe yvagipeve'ġa. Ojatyka ġa Tupana'ga nhi'iġa renduva ġworyġworyvamo ga rehe. A'ereki ġandera Tupana'ga okwatijaripe yvagi pe inoġa. Nurā po ti ġa hoi yvagi pe nehē. Ġa pavēi pe ndekoi.

Pekwaha pe Tupana'ga. Ga okwaha hete vvyakotyve'ġa javo ġa pe nhaporemō ġandeporoġita rehe. Ga pavēi pe ndekoi.

Pekwaha pe vvyakotyva'ea – kiroki ahe omano ojokoheteavo Tupana'ga rehe okokatuavo. Tupana'ga omomyry ahe inoġatuavo ahepy'a. Nurā ahe hoi opoyjahetero Tupana'ga pyri onhi'iġa ga pe. Ahe pavēi pe ndekoi.

²⁴ Pekwaha pe Jesus'ga pejikovo ga pavēi. Ga ko pendepykara'ga tuhu ti ġa okovo avuirama Tupana'ga pyri onhi'iġa ga pe javo. Gaha okwahavuka Tupana'ga nhi'ipyahua omanoro ġwaramo gwekoa reka'voguka. A'ereki Jesus'ga manoa renonde Tupana'ga e'i: “Jesus'ga manoro ġwaramo po ti ji imombori vvyakotyve'ġa ndekote'varuhua ġa hugwi ġa mombyryva ġa jikogame ji rehe nehē,” ei Tupana'ga.

Abelva'ea jukaagwera kwahavame nhande ei Tupana'ga pe: Ehepy ti ahe. Jesus'ga jukaagwera kwahavame nhande ei: Emombo ti orerekote'varuhua ore hugwi, xa'e nhande Tupana'ga pe. Jesus'ga rekoa reka'vogukara okwahavuka pyryheteva'ea nhanderekote'varuhua mombora. A'ea ko koji'i pyry hete Abelva'ea rekoa reka'voga rembikwahavukara hohe.

²⁵ Pehendu katu ti! Peko hete ti Tupana'ga nhi'iġa rehe hendukatuavo. Ymyahū Tupana'ga imombe'uukari onhi'iġa vvyakotyva'ea pe Moisésva'ea pe. Nurā ahe imombe'umbe'ui ganhi'iġa

ymyahūva'ea pe. Ymyahūva'ea nohendukatupotari reki Tupana'ga nhi'i'ga. Ahe hendupotare'ymame Tupana'ga nhimonha'ngai ymyahūva'ea rehe. Noka'nhyimi ahe hahyva'ea hugwi a'ero.

Aḡwamo yvaga hugwi Tupana'ga nhi'i'gi nhande ve. Nurā po ti nhande kaitu niakanhyimi hahyva'ea hugwi nehē nhanderekoa'jave'ymame ganhi'i'ga rupi nehē.

²⁶Ymyahū Tupana'ga imoḡwyḡwyhetei yvya onhi'i'game yvyakotyva'ea pe. Aḡwamo ga ei: “Kiro ji imombe'ui a'itituhēva'ea. Ojipeji po ti ji imoḡwyḡwyhetea'javi yvya nehē. Ojipeji po ti ji imoḡwyḡwyhetei yvaga nehē no,” ei Tupana'ga. ²⁷“Ojipeji po ti ji imoḡwyḡwymi,” ei ga. A'ea erame ga ei: “Kiroki a'ea oḡwyḡwy ji imoḡwyḡwymame yvya yvaga reheve nhirembiapoagwera – a'ea po ti ji hekyipavi nehē. Kiroki a'ea noḡwyḡwymi ji imoḡwyḡwymame yvya yvaga reheve – a'ea ti topyta avuirama,” ei Tupana'ga.

²⁸A'ea erame ga ei: “Kiro pe ndekoi huvihavamo ji pyri pejiptyavo avuirama.” A'ero ga a'ea ero ḡwaramo nhande ve xajiko hete ti Tupana'ga rehe tomomyry ti ga nhande ve nhande pokoga javo. Timbohete tuhē ti ga nhandekovo ganhi'i'ga rupi ga monhimonha'ngaukaryme ti ga. ²⁹Omoka'nhy tata mbatera. Na jitehe Tupana'ga nhanderuvihavuhete'ga ḡwendukatue'ḡve'ḡga moka'nhyimbavi.

Nahanahā ti timbohory Tupana'ga

13 Nane'ymi ti pearō hete ḡa jipi – kiroki ḡa ojiko Tupana'ga rehe peirūramo.

²Po penembikwahave'ḡve'ḡga uhu penonga pe, a'ero ti pemboapy ḡa pejipyri pendoryndoryvamo ḡa ndehe

jipi nehē. Jara'ḡa omboapy ḡwembikwahave'ḡve'ḡga gworygworyvamo ḡa ndehe. Ganembikwahave'ḡve'ḡga oko Tupana'gapyrive'ḡga reki yvagipeve'ḡga reki! Ga mboapygame ḡa ndokwahavi, ḡa ko yvyakotyve'ḡga javo.

³Nane'ymi ti tapemoka'nhyimi cadeiapypeve'ḡga imomyryva ḡa pe. Po pe ndekoi cadeia pype Jesus'ga mombe'ua rehe, a'ero po pe ndoryndoryvamo ojipe'ḡga imomyryvame pe me. Na jitehe ti pemomyry cadeiapypeve'ḡga pe a'ero.

Nane'ymi ti tapemoka'nhyimi ojipe'ḡga no ojipe'ga imondorame hahyva'ea ḡa pe. Po ojipe'ga imondoi hahyva'ea pe me, a'ero po pe ndoryndoryvamo ojipe'ḡga imomyryvame pe me. Na jitehe ti pemomyry ḡa pe hahyrame ḡa pe a'ero.

⁴Pyry pa pe nembirekoro pejogwerekokatuavo. Pejogwerekoko katu tuhē ti a'ero. Pe penhimbireko'ḡarūive'ḡga nderekorame po ti Tupana'ga ei pe me nehē peko te'varuhu pe javo imondouka hahyva'ea pe me nehē.

⁵Tapejeaporoḡitate'varuhui ti pejikopavuhuavo mbatera rehe itambere'ia rehe no. Tapenhiroyrōe'ymuhūi ti pejiapoa rehe ipotaruhue'yma ojipea. A'ereki ymyahū Tupana'ga e'i hako: “Nane'ymi po ti ji pe pokogi nehē.

Ndapohiri'i'i po ti ji pe hugwi nehē,” ei Tupana'ga hako.

⁶A'ero nhande ehetei nhandekyhyjie'yma:

“Tupana'ga ko jipokohara'ga. Ndakyhyji po ti ji ojipe'ḡga hugwi nehē ḡa imbuhupotarame hahyva'ea ji ve.” A'ea nhande xa'e.

⁷Tapemoka'nhyimi ti penduvi-havava'ea – kiroki ahe omombe'ui Tupana'ga nhi'i'ga pe me ojikheteavo ga rehe. Pejapyaka katu ti ahereaporoḡita rehe nahā ahe rekoi omanoe'ymame omanorame javo. Ndojikopigi tuhē

ahe Tupana'ga rehe. Ahe ja ti pejiko Tupana'ga rehe Jesus Cristo'ga omano nhande repyga javo.

⁸Jesus Cristo'ga ndogwerojijyi ojeaporoğita. Ymyahũ ga ndogwerojijyi ojeaporoğita. Ağwamo ga ndogwerojijyi ojeaporoğita. Aerẽ po ti ga ndogwerojijyi ojeaporoğita avuirama nehẽ no.

⁹Taperoviapavuhui ti. Tapekoi ti ġanhi'iğa rupi ġa imombe'uparaparavame pe me Cristo'ga mombe'uaatyviva'ea. A'ereki ġa e'i: "Ġwihã mbatete'varuhua ti ti'uyme. A'ea po ti nhande mbote'varuhu nehẽ nhande i'urame. Ġwihã mbatepyryva ti ti'u. A'ea po ti nhande mombry nehẽ nhande i'urame. A'ero po ti nhandereaporoğita pyry hete Tupana'ga pe nehẽ."

Cristo'ga mombe'uaatyviva'ea ġa omombe'u javo nanongara. A'ereki mbatera nomombryvi ġa. Na tuhẽ. Ġandeaporoğita ndapyryvi Tupana'ga pe a'ero ġa jikwakovame. Tupana'ga tehe nhande mombryvi nhanderekote'varuhua momboa. Pyry nhande nhimombryvukari Tupana'ga pe nhandejipokoguka ga pe. A'ero jate po ti nhandereaporoğita pyryvamo ga pe nehẽ.

¹⁰Ikwava'ẽhara'ğa okwava'ẽ mbatepyryva jukapyra jipi. Emo ġa ndogwerekoi ikwava'eğipyra ojive i'ue'yma imbokaipavame. Ereki Tupana'ga e'i ġa pe tape'ui javo. Nhande ki a'e te tireko ga – kiroki ga onhikwava'ẽ nhande repyga Jesus'ga. Ereki nhande xajikoty'a ga pavẽi.

¹¹Ikwava'ẽhara'ğa nduvihavuhu'ga okwava'ẽ mbatepyryva jukapyra hekoa rerua ipojoykahetehava pype tenda pype. Outubroğweriã rupi jate ga hoi herua uma vez ano nanani. Hekoa tehe ga gwypygwypyi ipojoykahetehava pype tomombo ti

Tupana'ga nhanderekote'varuhua nhande hugwi javo. Ga ndo'ui akoja ra'oa. A'ereki gwuhava hugwi ga gweroho ha'oa imbokaipava a'ea gweroho israelitas'ğa ndekote'varuhua herekovo javo.

¹²Na jitehe israelitasva'ea ruhava hugwi cidade hugwi Jesus'ga nhimondoukari ojukaharava'ea pe ojijukauka tamombo ti ji vvyakotyve'ğa ndekote'varuhua ġa hugwi javo. Pevo cidade hugwi ga manoi vvyakotyve'ğa ndepyga herekovo ġandekote'varuhua. Gwekoa reka'vogukaro ġwaramo Jesus'ga imombori ġandekote'varuhua ġa hugwi ġa mombryva.

¹³Israelitasva'ea Jesus'ga mondoi gwuhava hugwi cidade hugwi ga jukauka ga mbotegweteavo. Xapohi pa ti israelitas'ğa nemimbo'ea hugwi nhandere'yja'ğa nemimbo'ea hugwi a'ero ġa ndekoe'yname Tupana'ga nhi'iğa rehe ojikoge'yma Jesus'ga rehe. Xajiko hete ti Jesus'ga rehe jate nhandekovo ganhi'iğa rupi. Po ġa imondoi hahyva'ea nhande ve nhande mbotegweteavo nhandejikoga ġwaramo ga rehe, a'ero ti xanhimomirana jupe. ¹⁴A'ereki avuiramava'ea rui ko nhanderuhava avo yvya koty. Yvagipeva'ea nhande ipotari cidade avuiramava'ea aerẽ po ti nhande rui ipype nehẽ javo.

¹⁵Nhandejipokogukarame Jesus'ga pe, nane'yimi ti timbohete Tupana'ga jipi. Xa'e ti Tupana'ga pe: "Nhandervihavuhuhetero ndepyry hete nde ore ve. Ore roryroryvamo nde rehe." Nahanahã ti xa'e ga pe ga mboheteavo nhandekovo Jesus'ga pavẽi.

¹⁶Tapemoka'nhymi ti pejoy-werekokatuavo. Pejopokopoko ti imondomondovo ojohupe pembyteripeve'ğa mbatere'yname. A'ea

Tupana'ga ipotahetei gworygworyvamo pe ndehe a'ero.

¹⁷ Pehendu katu ti penduvihava'ğa – kiroki ға pe mbo'e Tupana'ga nhi'iğa rehe kiro. Peko ti ғанhi'iğa rupi. A'ereki ға pe ndepia katu pe a'nguavo toko katu ti ға javo. Aerē ti ға tonhimombe'u Tupana'ga pe. Te'i ti ға: “Nahanahā ore ға ndepiakatui ға mbo'eavo nenhi'iğa rehe.” A'ea ti ға tomombe'u katu Tupana'ga pe nehē. Nurā ti peko ғанhi'iğa rupi. A'ero po ti ға ndoryndoryvamo pe nderekokatuavo nehē. Po pe ndapekoi ғанhi'iğa rupi ға mbovy'are'yma ға mbojehe'gwovo penhimbo'epotare'yma, a'ero po ti ite'varuhu pe me nehē no.

¹⁸ Tapenhi'imbigi ti Tupana'ga pe ore mombe'gwovo ga pe. Pe'ji ti ga pe: “Epoko ti ға imombyryva ға pe.” A'ea ti pe'ji Tupana'ga pe. A'ereki ore oroko katu. A'ea ore ikwahavi a'ero oropy'a rukatua. A'ereki nane'ymi ore oroko pa pota Tupana'ga nhi'iğa rupi orokokatuavo.

¹⁹ A'e hete ji pe me: Penhi'i tuhē ti Tupana'ga pe ji mombe'gwovo. A'ero nambegwei po ti ga ji mbuhurukara'javi pe pyri nehē.

Ahe e'i Tupana'ga ti tomombyry ға javo

²⁰ Ovelhas repiakatuhara'ğa gwereko katu ғwenymbava upa. Na jitehe Jesus'ga nhande rerekokatui. Nurā nhande ei: Jesus'ga ko ojiheve'ğa ndepiakatuharete'ga nhande repiakatuharete'ga. A'ereki ga omano nhande repyga. Jypya ga reaporoğitaro tamano ti ji ға

ndepyga nehē javo. A'ero aerē ga heka'vogukari gwekoa omanomo nhande repyga okovo Tupana'ga nhi'ipyahua rupi namominiva'ea rupi. Kirē Tupana'ga Jesus'ga mbogwerava'javi nhandepojoykaharete'ga mbogwerava'javi. Tupana'ga ko nhandepy'a noğatuhara'ga.

²¹ Kiro ji ei ga pe tombopopoaka ti ga ға javo. A'ero ga pe mbopopoakaramo po ti pe ndekopavi garemimbota-rimova'ea rupi nehē. Ga pe ji ei topokoguka ti ga Jesus Cristo'ga pe javo. A'ero Jesus Cristo'ga pe pokogame po ti pe ndekokatui avuirama Tupana'ga monhimohema pejihe nehē. Nane'ymi ti timbohete pa Cristo'ga jipi nehē. Na tuhē! Amém!

Mbapavamo ahe okwatija hebreusva'ea pe

²² Akwatija pa ji pe me nhiiirūa pe pe mbo'eavo. Pehendu katu ti a'ea a'ero. A'ereki xunhi ji akwatija ko.

²³ Amombe'u pota ji pe me nhaneirū'ga Timóteo'ga. Ґa ga mohē cadeia hugwi. Mara'ngu po ti ga ua ji pyri kiro jihoa renonde pe pyri? Ga rurame po ti ji hoi ga rupi pe ndepiaga nehē.

²⁴ Kiro ji imondoukari nhinhi'iğa penduvihava'ğa pe – kiroki ға pe mbo'e Tupana'ga nhi'iğa rehe. Amondouka ji nhinhi'iğa pe me Tupana'ga remimo'ēhara pe nhaporemno. Itálihugwive'ğa omondouka onhi'iğa pe me no.

²⁵ Kiro ji ei: Tomombyry ti Tupana'ga pe me nhaporemno.

TIAGOVA'EA OMOMBE'U AHE VE

Carta de Tiago

1 Jihi ko Tiagoramo. Tupana'ga remimbotarimova'ea rehe ji rekoī. Jesus Cristo'ga remimbotarimova'ea rehe ji rekoī nhandepojykaharete'ga. Kiro ji imondoukari nhinhi'īga pe me. A'ereki pe ko Tupana'gareheva'ea. Pekwaki'o pa pe pejigwovo hajiheve'ga gwyrī pe nhaporemo pejiijupa raikwehe. A'ero ji kiro ikwatijari imondouka pe me.

Tupana'ga okwahavuka ahe ve

²Nhiirū, kiro ji pe moġitai javo pe me. Nahā po pe peko hamo. Hahyparavuhurame mbatera pe me ti pe'ji ojuhūpe: "Hahya pyry hete reki nhande ve. Xavy'a nhande hehe a'ero," pe'ji ti. ³A'ereki pe pekwaha pyryvaġwama. Pe hepiagame mbatera rahya jukwaha pejikohetea Tupana'ga rehe. A'ero po ti pe nhimomiranami mbatera rahya pe nehē. ⁴Penhimomirana hete ti avuirama. A'ero po ti pe ndeaporoġitapyryvamo nehē. Ndapekote'varuhui'i'i po ti pe nehē.

⁵Po pe ei: "Marā po ti ji rekoī nehē? A'ereki ji ndakwahavi," pe'e po pe. Penhi'i ti Tupana'ga pe a'ero ore mbo'e javo. "Ekwahavuka ti ore ve. A'ero po ti ore rekokatui nehē," pe'ji ti ga pe. A'ereki Tupana'ga nonhi'īgahyi nhande erame ga pe. Ga ko oko nhanerembi'ea rupi ipojihuve'yma. Pe'erame ga pe po ti ga ikwahavukari pe me a'ero nehē. ⁶Emo pe'erame Tupana'ga pe pejiko hete ti ga rehe okwahavuka po ti ga nhande ve nehē javo. Tape'ei ti ojohupe a'ero: "Mara'ngu po ti Tupana'ga ikwahavuka nhande ve nehē?" Tape'ei ti a'ea. Perovia tuhē ti garem-bikwahavukaraġwama. Kiroki ga ndog-

weroviarihihū – ga ko typepemuhūa jav-ijitehe. Vyvruhua omotypēpemuhū hete ypiahua rehe. Yhya ojijyjijyi a'ero. ⁷⁻⁸Na jitehe akoja'ga herojijyjijyjuhui gweaporoġita ojapyakakatue'yma. Te'yme ti ga a'ero: "Tupana'ga po ti oko nhirembi'ea rupi." A'ereki Tupana'ga ndokoi tuhē nanongara'ga rembi'ea rupi.

Tovy'a ti ġa Cristo'ga rehe, ei ahe

⁹Okoteheve'ġa ti tovy'a – kiroki ġa ojiko Cristo'ga rehe. A'ereki Tupana'ga omombyry hete ġa pe a'ero. ¹⁰⁻¹¹Oro imbateheteve'ġa, mominame ġambatera tovy'a ti ġa ojikoga Cristo'ga rehe ojikoge'yma ombatera rehe. Ehepia te yvotyra. Ipoty na'ē, aerē kotihī ipavi. Kwarahyahivame inhymbavamo ipotyra. Igwete ohova ikui. Ndikatua'javi a'ero opava. Na jitehe imbateve'ga omano no oporavykyrame ipyhyphyga mbatera.

Tupana'ga omombyry nhande ve

¹²Pyry reki nhande ve nhande nhimomiranamame mbatera rahya pe. Nhande nhimomiranambavame po ti Tupana'ga imombyryhetei nhande ve nehē. Gwembi'ea rupi katu po ti ga nhande mongoi yvagi pe nehē. A'ereki Tupana'ga e'i: "Kiroki ġa oko hete ji rehe – ġahā po ti ji amongo jijipyri nehē," ei ga.

¹³Pejikote'varuhupotaramē tapembojari ti Tupana'ga rehe pejikote'varuhupotara. A'ereki Tupana'ga ndokote'varuhupotari jipi. Ga ndopotarukari ojipe'ġa pe ġandekote'varuhua no. ¹⁴Ġandeaporoġitate'varuhua opotaruka ġa pe ġandekote'varuhua. ¹⁵A'ea ipotaramē ġa ndekote'varuhui tuhē a'ero. Ġandekote'varuhurame a'ea ko ġahoāġwama hahyva'ea ruvihava pype.

¹⁶Nhiirū, pe ko nhiremiarōa. Tapenhimoandyandyi ti pejikovo.

¹⁷ Tupana'ga jate omomyry hete nhande ve yvagipeve'ga. Garembuhura nhaporemopyry hete. Tupana'ga oapo nhanderyapehava hako. Kwara, jahya, jaytata'ia ga oapo hako. Igwete nhanderyapehava jijyjijyi jipi imoypyuna. Emo Tupana'ga ko nhanderyapehava atyvi. Ga ndogwerojijyi gweaporoğita jipi. Ga nomongote'varuhui nhande ve. Ga pyry hete nhande ve avuirama. ¹⁸ Ğwemimbotarimo Tupana'ga nhande mongoi gwa'ramo. Ga omombe'uuka a'itituhēva'ea tokwaha ti ğa Jesus'ga javo. A'ero nhande jikogame Jesus'ga rehe Tupana'ga nhandereaporoğita mbopyahui. A'ereki ga e'i: "Ğa na'ē ti ji amomyry nhirembiapoa mombyrypava renonde."

Pehendu katu ti Tupana'ga nhi'iğa

¹⁹ Nhiremiarōa, pekwha ti pejikovo. Tapenhi'iği na'ē ti ojipe'ğa pe pejijupa. Pehendu katu na'ē ti ğanemimombe'ua. Tapenhimboahivuhui ti ojipe'ğa pe. ²⁰ Pe nhimboahivame po Tupana'ga ei: "Ndapekokatujuhu pe a," e po ga. Tapenhimboahivuhui ti ğa pe a'ero. ²¹ Pepohi tuhē ti pendeaporoğitate'varuhua hugwi. Tapekote'varuhui'i ti. Tupana'ga okwahavuka pe me Jesus'ga mombe'ua pevyteri pe raikwehe. Peko hete ti hehe a'ero. Pe ndekorame Jesus'ga mombe'ua rehe po ti Tupana'ga pe mongoi ojipyri nehē.

²² Pehendu katu ti Jesus'ga mombe'ua jipi. Tapehendutehei ti a'ea. Henduteherame po pe penhimoandyandyi. ²³ Henduteherame pejikoe'yma gamombe'ua rupi ko pe ga ja – kiroki ga oho espelho pyri tahepia nhi'ağa javo. ²⁴ A'ero ga jipiagi ogwovo jugwi. Kotihī reki ga imoka'nhyimi o'ağa. Ga javijitehe ko pe henduteherame Jesus'ga mombe'ua imoka'nhyimipeavo. ²⁵ Jesus'ga mombe'ua ko pyry hete.

Okorame a'ea rupi ko ahe piro'yro okote'varuhua hugwi. Kiroki ğa okwaha gamombe'ua okovo hupi jipi – ğa pe Tupana'ga imomyryvi ğa ndekoro ğwaramo hehe. Nanongara'ğa ğwendu katu Jesus'ga mombe'ua imoka'nhyime'yma.

²⁶ Po pe ei: "Ambohete hete ji Tupana'ga jipi." Pe'ete'varuhurame ojipe'ğa pe pe nhimoandyandyi a'ero. A'ereki pe'ete'varuhua ipige'yname pe Tupana'ga mbohetehehi pejikovo. A'ereki ndapyryvi Tupana'ga pe ahe'ete'varuhua ojipe'ğa pe. Ga ndopotari nanongara'ğa nemimbohetea. ²⁷ Tupana'ga opota hete ahe ojipe'ğa pokogame. Hahy kunhangwera'ğa pe aherembirekokwera'ğa pe. Tayri'ğa pe hahyramo no ğapo'ria manorame. Nurā pyry hete Tupana'ga pe nhandervete'ga pe nhande ğa pokopokogi. Pyry hete ga pe no nhande nimbopogwei okote'varuhuve'ğa. Nahā nhande rekorame Tupana'ga opota nhaneremimbohetea.

Peko ti ğa ndehe nhaporemō

2 Nhiirū, Jesus Cristo'ga rehe pe pejiko nhandepojykaharete'ga rehe – gaha ko huvihavuhu hete Tupanamo. Gareheva'ero ğwaramo, peko ti ojipe'ğa ndehe nhaporemō. Ğ'ara rehe jate rūi ti pereko katu ğa. Ğa ndehe nhaporemō ti peko imbateve'ğa ndehe imbatere'ÿve'ğa ndehe no. ²⁻³ Pejapyaka na'ē. Kiro po ga ruri pejatykahai pe tahendu Tupana'ga nhi'iğa javo. Ipi katu po ga. Gwereco po ga ourova'ea opoakağa rehe. Kiro po ga ruri pe pyri. A'ero po pe ga mbuhukatu pejipyteri pe ipikatuve'ga. "Avo eapy oreapykava rehe," pe'e po pe ga pe. Igwete po ga ruri no imbatere'ÿve'ga ipite'varuhuve'ga. Igwete po pe euhui ga pe: "Pevo e'ā. Yvyvo eapy a'ero jipya pyri," pe'e po pe ga pe. ⁴ Nahā pen-dekorame po pe ndaperekokatupavi ğa.

Pendeaporoğita te'varuhu tuhē po pe. A'ereki ġa'ara rehe tehe pe pe'e ġa pe.

⁵Nhiremiarōa, ji rendu katu ti. Tupana'ga omo'emo'ē ġa ojive – kiroki ġa pe Tupana'ga arōe'ŷve'ġa e'i: “Ndogwerekoi'i ġa.” Tupana'ga ki a'e te nde'i a'ea ġa pe. Ga omo'emo'ē ġa ojive tojiko hete ti ġa ji rehe javo. “Tamongdomondo ti ji ġa pe pyryva'ea ġa mongovo jigwyri pe nehē,” ei Tupana'ga. A'ereki ga e'i jipe: “Amongo ti ji nharōheteve'ġa jijipyri nehē,” ei Tupana'ga. ⁶Pe ki a'e te pereko te'varuhu imbatere'ŷve'ġa. Pe pereko katu imbatere'ġa novīa. Emo ġahā reki pe ndereko te'varuhu. Ġa pe nderoho aha juizes'ġa pyri imbojamboja tehe pe ndehe. A'ero ġa pe mbotegweteteheuhui. ⁷Tupana'ga e'i Jesus'gareheve'ġa pe me. Emo imbatere'ġa e'i te'varuhu Jesus'ga pe ga renonhuhūavo. Jesus'ga ko pyry hete reki.

⁸Pyry pe hendukatui Tupana'ga nhi'iġa nhanderuvihavuhete'ga nhi'iġa. Nahā ga nhi'iġi ikwatijaruka hako.

“Penhiarō hete pe.

Na jitehe ti pearō hete pejikotyve'ġa”, ei Tupana'ga hako.

⁹Ġa'ara rehe jate po pe ġa arōi, a'ero po pe ndekote'varuhui. A'ero po Tupana'ga nhi'iġa e'i pe me: “Nanhirendukatui ġa.”

¹⁰Po ojipeji'iva'ea vehevi pe napehenduvi henduvame Tupana'ga nhi'iġa, a'ero po ijari tuhē pe ndehe pe hendukatupave'ymame ganhi'iġa. ¹¹Nahā a'ero. Tupana'ga rembikwatijarukara e'i hako:

“Taperekoi ti ġanembireko'ġa.”

Nahā e'i no:

“Tapejukai ti ojipe'ġa.”

Po nde ndererekoi garembirekohēa, a'ea po pyry novīa. Emo nde ojipe'ga jukarame po nde nerehendukatui Tupana'ga nhi'iġa a'ero pejikote'varuhuavo.

¹²Nahā ji ei a'ero: Tupana'ga po ti e'i ġwerī nhandereaporoğita pe Cristo'ga

mombe'ua rupi. Cristo'ga mombe'ua ko nhande mbopiro'y. Peko katu po ti pe a'ero hamo. Penhi'ġatu po ti pe ojipe'ga pe hamo. ¹³Kiroki ġa ndoporogwetygi ojipe'ga – Tupana'ga po ti ndoporogwetygi ġa na jitehe nehē no o'erame ġandeaporoğita pe nehē. Kiroki ġa oporogwetygi ojipe'ga – ġa ndokyhyji Tupana'ga eağwama hugwi.

Pejikoga ġwaramo Jesus'ga rehe peko katu

¹⁴Nhiirū, pyry nhande ei: Xajiko nhande Jesus Cristo'ga rehe. Emo po nhande ndiakokatui nhande'erame, a'ero po nhande jikotehei ga rehe nhandekokatue'yma. A'ero po ti Tupana'ga nianemongoi ojipyri nehē. ¹⁵Po Jesus'gareheve'ġa oko pepyteri pe. Ndipiri po ġa upa. Ndo'ui po ġa mbatera herekoe'yma ġwaramo. ¹⁶Igwete po pe ei ġa pe: “Hepejigwovo a'ero. Tipyry pa ti pe me. Pepi katu ti. Pe'u katu ti,” pe'ji po pe ġa pe. Po pe napemondoi mbatera ġa pe, marā po pyryvamo naerū? ¹⁷Pe ndekokatue'ymame po pe jikoteheuhui Jesus'ga rehe a'ero.

¹⁸Igwete po ojipe'ga ei: “Jara'ga ojiko Jesus'ga rehe. Jara'ga oko katu,” e po ga. Na rūi, a'e ji. Kiroki ġa ndokokatui – ndiukwahavi reki ġajikoga Jesus'ga rehe. Emo jirekokaturo ġwaramo po ti ji imboukwahavi nde ve jijikoga Jesus'ga rehe. ¹⁹Kiro ji ei nde ve a'ero: Ererovia ko nde Tupana'ga gaha jate ko Tupanamo javo. Pyry hete nde heroviari a'ea. Anhaġa vīa reki gwerovia a'ea no Diabo'gapyri'va'ea. Heroviarame anhaġa ohyhyjuhu okyhyjiavo Tupana'ga hugwi. Emo gwerovia tehe okokatue'yma.

²⁰Nde nderekwahavihu naerū. Takwahavuka ji nde ve kiro a'ero. Nhanderekokatue'ymame nhande xajiko tehe Tupana'ga rehe.

²¹Ehepia re ko Abraõova'ea nhaneramonhava'ea. Tupana'ga e'i hako: "Tahepia ti ji Abraõo'ga ji rendukatui." A'ero Tupana'ga ei ahe ve: "Ekwava'ẽ ti ji ve eja'yra'ga jukavo Isaque'ga jukavo." Igwete Abraõova'ea imbojo'ajo'ari ita ikwava'ẽhava japovo. A'ea arimo ahe gwa'yra'va'ea no'gi takwava'ẽ ti ga Tupana'ga pe javo. Ahe gwa'yra'va'ea juka'gwerirame Tupana'ga ahe mombigi a'ero. Igwete Tupana'ga ei: "Kiro'gwe ji hepiagi," ei ga. "Abraõo'ga pyry tuhẽ. A'ereki ga gwendu katu nhinhi'i'ga," ei Tupana'ga hako. ²²Erekwaha nde kiro. Abraõova'ea ojiko Tupana'ga rehe. A'ero ahe hendukatui ganhi'i'ga. Hendukurame ahe ojiko katu hete ga rehe a'ero. ²³Tupana'ga rembikwatijarukara omombe'u nho'gwenonde Abraõova'ea pyryva hako. A'ereki ikwatijara e'i:

"Abraõo'ga gwerovia hete Tupana'ga nhi'i'ga.

A'ero Tupana'ga ei ga pe: 'Ndepyry hete nde'," e'i ikwatijara hako. Igwete ahe Tupana'ga nhi'ïpo'ruï okovo. Igwete Tupana'ga e'i: "Abraõo'ga ko jipy'a ja," ei ga ahe mombe'gwovo hako.

²⁴Pekwaha pe a'ero. Po nhande jikogi Tupana'ga rehe nhandekokatuavo, a'ero po ga ei nhande ve: "Pepyry hete pe a." Po nhande jikotehei nhandekokatue'yma, a'ero po Tupana'ga nde'i a'ea nhande ve.

²⁵Oro Raabe'va'ea vehevi no akwaimba'eva'ea upaharava'ea. Ojikoga g'waramo Tupana'ga rehe Raabe'va'ea israelitasva'ea pokogi hako. Nurã Tupana'ga ei: "Pyry hete ko hã," ei ga. Nahã ko ahe rekoi hako. Tupana'ga omombe'u na'ẽ Raabe'va'ea re'yjava'ea gwyra israelitasva'ea pe tamondo ti g'agwyra pe me nehẽ javo. Nurã israelitasva'ea hoi g'wenonde hepianhimima Raabe'va'ea re'yjava'ea gwyra. Ahe jogwerohorame hepiaga,

Raabe'va'ea ahe mbuhurukari g'wonga pe ahe mima ojigwyripeva'ea hugwi. Aerẽ Raabe'va'ea ahe mondoi irũa rupi pehea rupi popyhygye ti g'a g'a javo. Nurã Tupana'ga ei hako: "Raabehã pyry hete g'a pokoga."

²⁶Nhande manorame nhandera'oa oko tehe. Na jitehe nhanderekokatue'yname nhande xajiko tehe Tupana'ga rehe.

Tape'ete'varuhui ti

3 Nhiirũ, tape'epavi ti: "Tambo'e ti g'a Tupana'ga nhi'i'ga rehe." Tape'epavi ti a'ea. A'ereki Tupana'ga po ti e'i nhandereaporo'gita pe nehẽ. Nhande rekoe'yname ganhi'i'ga rupi po ti ga ei nhande ve: "Peko te'varuhu pe," e po ti ga nhande ve nehẽ. Nhande ve kaitu po ti ga ei a'ea nehẽ nhande jara'ga mbo'embo'erame nhande rekoe'yname Tupana'ga nhi'i'ga rupi.

²Nhande nhaporemõ nhande rekote'varuhuparavuhui jipi. Nhande'ete'varuhue'yname po nhande rekokatuhetei. A'ero po nhande imombigi nhanderekote'varuhua nhaporemõ no.

³Ehepia te cavalo. Nhande timongi freio cavalo juru pe toko ti nhaneremimbotarimova'ea rehe javo. Freio ko xunhi novia. Emo a'ea pyvõ nhande timbojirova pa cavalo imondovo.

⁴Na jitehe itayharuhua no. Yvyruhua a'ea mondomondo yhya rehe. Emo imopyryr'yhara'ga ipyhygi leme tamondo katu javo. Leme ko xunhi novia. Emo a'ea pyvõ ga omopyryrymba itayharuhua hehãiva'ea imongovo g'wemimbotarimova'ea rehe.

⁵Nhanekũa xunhiete'i jitehe novia. Emo a'ea pyvõ nhande timboheteteheuhu reki.

Ehepia tata no. Tata'ia nhande imondygi. Igwete tata ihoihoi imbokaipava ka'gwyra imbote'varuhupava. ⁶Tata javijitehe

ko nhanekūa nhandera'oa rehe. A'ereki ombote'varuhu pa. A'ea pyvō nhande xanhi'i te'varuhu nhanen-himbote'varuhupava. Nhanderekoa nhaporemo nhande'ete'varuhua imongote'varuhui. Diabo'ga reki ombote'varuhu nhanenhi'i'ga imongote'varuhupava.

⁷Mbiara ojoparavuhuva'ea ko ahe omonhyromba imongovo ġwemimbotarimova'ea rehe: ipyva'ea, ipepova'ea, ohryryva'ea, ypeva'ea. ⁸Ahekūa ki a'e te ahe nomongoi ġwemimbotarimova'ea rehe. Nhande'ete'varuhua nimombikavi a. Mboja ahe hu'urame ahe mbotegweteuhui. Na jitehe nhanekūa ahe mbotegweteuhuhetei o'ete'varuhurame.

⁹Marā naerū? Tupana'ga oapo vvyakotyve'ġa ojavi'jitehe. Nhanekūa pyvō nhande timbohete ga nhanderuvete'ga nhandepojykaharete'ga. Nhanekūa pyvō jitehe nhande timbote'varuhu reki vvyakotyve'ġa pe Tupana'ga'jave'ġa pe. ¹⁰Nhandejurua pyvō nhande ga mbohetei. Nhandejurua pyvō jitehe nhande imbote'varuhui ġa pe. Nhiirū, po na rūi te nhande reko hamo.

¹¹Nhande atyvi ko yhya ihemame yhya gwyra hugwi. Yhykatua ihemame yhya irovahiva'ea nohemi pea hugwi a'ero. ¹²Nhiirū, tegwete jua'ia ihema akajua'yva hugwi. Akaju'ia nohemi yhyppoa hugwi. Na jitehe yhykatua nohemi yhya hahyahite'varuhuva'ea hugwi. Nurā ji ei: Nhande Tupana'ga mboheterame po nhande nimbotegwetei ojipe'ġa hamo.

Tupana'ga okwahavuka aherekokatua

¹³Pe ikwahaheterame po pe ndekokatui nehē hamo. Hepiagame pendeaporoġitapyryva po ti ġa ei pe me a'ero: “Okwaha hete ġa. A'ereki ġa oko katu

kwaha ġa pokopokoga ġa nderekonhyromo,” e po ti ġa pe me nehē.

¹⁴Po pejiyvvyteri pe pe nhimyrōheteuhui pejikovo pejihe jate, tapenhimboheteheitei ti a'ero. Tape'ei ti: “Akwaha hete ji jitekovo.” Pe'erame a'ea po pe mbero. ¹⁵Pe nanuhūrame po pe ndapekwahavi tuhē pejikovo. Tupana'ga rūi okwahavuka pe me nanongara. Nahā ko vvyakotyve'ġa ndekoi onhimongote'varuhua. Gweaporoġitate'varuhua rupi ġa ndekoi. Diabo'ga nahā ġa mongoukari. ¹⁶Onhimyrōuhūrame okovo ojihe jate ġa nnonhi'i'ġayvaruhui ojogwerekovo. Oko te'varuhu paravuhu ko ġa a'ero.

¹⁷Tupana'ga ikwahavukarame nhande ve nhande rekokatui a'ero. Ndiakote'varuhua'javi'i'i nhande. Xajogwerekoko katu nhande. Nhanenhyrō hete nhande jara'ġa pe. Ġanhi'i'ġa nhande anga. A'ereki Tupana'ga okwahavuka nhande ve nhande mongokatuavo. Tiporogwety hete nhande jara'ġa. Xako katu paravuhu nhande a'ero. Ġa'ara rehe jate rūi nhande ġa nderekokatui. Ndia'etehe nhande ġa pe ġa moandyandyita. ¹⁸Kiroki ġa e'i jara'ġa pe: “Pejogwerekoko katu ti” – ġahā ko gwerekoko katu jara'ġa no. A'ero ġa ndekokatupahetei.

Tapekoi ti Tupana'ga remiarōe'ŷva'ea rehe

4 Maranuhūrame pe nhi'i'ġayvaruhui pejogwerekote'varuhuaavo jipi? Penemimbotate'varuhua omomymomyi pepy'a. ²Pepotaruhu pe mbatera. Emo pe ndaperekoi reki. A'ero pe nhimbohovajari ojipe'ġa ndehe. Penhimyrouhū pe ġambatera rehe. Emo ġa nombuhuri pe me. A'ero pe nhi'i'ġayvaruhui pejogwerekote'varuhuaavo. Napeporanduvi pe Tupana'ga pe. Nurā pe ndaperekoi. ³Pe poranduvame ga nomondo reki pe me. A'ereki pejiveuhu

pe pepota penhiporanduvame. Penhimimbotarimova'ea rehe pe pepo'ru potaruhu.

⁴Pepohiruhu pe Tupana'ga hugwi. Po pe pearouhū Tupana'ga remiarōe'ýva'ea, a'ero po pe napearōa'javi Tupana'ga. Pe ndapekwahavi naerū? Kiroki ġa oko potaruhu Tupana'ga remiarōe'ýva'ea rehe – ġa onhimongo Tupana'ga arōe'ýva'ero. ⁵Tupana'ga rembikwatijarukara nomombe'utehei reki. A'ereki e'i:

“Nhandera'uva

– Tupana'ga omongo a'ea nhande pype
– a'ea opota ranuhū jipi,” e'i.

⁶Emo Tupana'ga omombyry hete hete nhande ve. A'ereki ikwatijara e'i:

“Tupana'ga omovahihū ġa

– kiroki ġa onhimbohete jipi.

Emo ġa nhimbohete'ymame

ga omombyry ġa pe,” e'i ikwatijara Tupana'ga mombe'uhava.

⁷Penhimongo ti Tupana'ga remimbotarimova'ea rupi a'ero. Pemovahī ti Diabo'ga. A'ero po ti ga ka'nhymi pe hugwi nehē. ⁸Penhimongo ti Tupana'ga pavēi. A'ero po ti ga nhimongoi pe pyri nehē no. Pepohi ti pejikote'varuhua hugwi. Pemongo katu ti pejeaporoġita, a'e ji pe me. A'ereki Tupana'ga rehe jate rūi pe peko.

⁹Pekoveveuhu ti pejikote'varuhua rehe. Pejehe'o hete ti a'ero. Tapejaja'javi ti, a'e ji pe me. Pejikote'varuhuro ġwaramo ti tapendoryva'javi. ¹⁰Pemohē ti pejikote'varuhua Tupana'ga pe akoteheuhu ji javo. Aerē po ti Tupana'ga pe mbohetei a'ero nehē.

Tape'ete'varuhui ti penhiirū'ġa pe

¹¹Nhiirū, tape'ete'varuhui ti pejohupe. Tape'ei ti penhirū'ġa pe: “Ite'varuhu ġa.” Pe'erame a'ea ġa pe pe pe'e te'varuhu Tupana'ga nhi'iġa pe no ite'varuhu javo jupe. Pe erame ite'varuhu Tupana'ga nhi'iġa pe

pe napehendukatua'javi ganhi'iġa. Pe'e tehe pe: “Jihi koji'i akwaha ganhi'iġa hohe.” ¹²Tupana'ga jate ki a'e te okwaha hete nhande mbo'eavo imbuhua onhi'iġa nhande ve. Gaha jate okwaha javo ahereaporoġita pe. Nurā po ti ga ei jara'ġa pe nehē ġa mongovo ojipyri nehē. Jara'ġa pe po ti ga ei nehē ġa mondovo hahyva'ea ruvihava pype nehē. Oro pe, maranuhūrame pe ehui naerū jihi ko akwaha javo ojipe'ġa pe?

Tapenhimboheteuhui ti

¹³Pehendu ti kiro ninhhi'iġa pe me. Nahā po pe etehei: “Kiro po ti ore hoi cidade pe nehē. Mara'ngu po ti ko'emame nehē?” pe'e po pe. “Orombokwara'a ti ore pevo oroporavykyavo imono'ono'oġa itambere'ia orojive nehē,” pe'e tehe po pe.

¹⁴Pe ndapekwahavi reki aerēva'ea. Marā po ti pe ndekoi ko'emame nehē? Ehepia re ko tatatiġuhūva'ea. Kiro jukwahavamo. Kotihī ika'nhymi. Pe na jitehe no. Kiro pe ukwahavamo. Nambegwei reki pe ka'nhymi no. ¹⁵Nahā po pe pe'e hamo: “Tupana'ga ipotarame po ti ore reki japo'javovo nehē,” pe'e po pe hamo.

¹⁶Penhimboheteuhu reki pe na tuhē ti ore japo'javovo. Tiruahū penhimbohetea a'ero.

¹⁷Kiroki ga e'i oyvyteri pe: “A'apo po ti ji nanongara pyryva'ea hamo,” – japoe'ymame po ga oko te'varuhu a'ero.

Imbateve'ġa ti tohendu katu, ei ahe

5 Oro pe, imbateva'ero pehendu katu ti ninhhi'iġa pe me kiro. Penahenahē ti pejehe'gwovo. Pekwaha po ti pe hahyheteva'ea nehē.

²Pembatera po ti iju tehe nehē. Mbatagwaruhua po ti o'u pepikatua nehē. ³Peapoa po ti opororororo upa nehē ourova'ea pratava'ea pavēi. Iporo-

rogaġwama repiagame po ti Tupana'ga ei pe me nehē: “Pepotaheteuhu pe itambere'ia ipyhyga novia. Emo pe ndapepokogi ojipe'ġa a'ea pyvō,” e po ti ga nehē. “Kiro momina pe hugwi a'ero,” e po ti ga nehē. Ipororoga ojigwarai mbatera rehe jipi. Na jitehe po ti penemimbotaruhua ojigwarai pe ndehe nehē. Ehepia te tata ojigwarai ahera'oa rehe ahe mbokairame. Na jitehe po ti penemimbotaruhua ojigwarai pe ndehe nehē. A'ereki pe pemono'ōteheuhu mbatera kiro mbapava koty.

⁴Pehendu ġanahanahema – kiroki ġa omopē pekoapora pe me jipi. A'ereki pe napemondoi ikwepykava ġa pe ġa moandyandyita. Tupana'ga okwaha reki a'ea ipopoakaheteve'ga. Ga ġwendu tuhē ġanahanahema. A'ereki pe napemondoi ġa pe itambere'ia ġa poravykypavirē.

⁵Avo yvya koty pe pereko pa mbatera. Penhimbohoryory pe jipi. Mbiara o'uo'u onhimongy'ravo imboha'uveyma ojukaagwama. Emo oho ġweri ijukahava apiavo. Na jitehe pe pemono'o'guhū pejive penhimimbotarimova'ea rehe pejikovo imboha'uveyma hahyaġwama. Emo Tupana'ga po ti imbohahyi pe me nehē.

⁶Pe'e pe pyryheteve'ġa pe: “Ġa ite'varuhu,” pe'e pe penhi'mbero. A'ero pe ġa momanoukari. Ġahā napemovahī upa.

Penhimomirana ti

⁷Nhiirū, kiro ji ei pe me: Penhimomiranamba ti Jesus Cristo'ga rura imboha'uva. Ehepia re ko matetȳhara'ga. Onhimomirana po ga i'apryva imboha'uva. Ombaha'u po ga amana itymame. Aerē po ga imondomondoi jahya. Nonhimbaekwahivi po ga a'ero. “Ikrya'javirē po ti horyvamo mbatera nehē,” e po ga. ⁸Ga javijitehe ti penhimomirana pejjjupa

Jesus Cristo'ga mboha'uva. Pemboty ti pepy'a. A'ereki ga u ġweri.

⁹Nhiirū, tapenhi'ite'varuhui ti ojohupe penhiroyromo. Pe nhi'ite'varuhurame po ti Cristo'ga ei pe me nehē: “Peko te'varuhu pe javo ġa pe,” e po ti ga nehē. Ehepia te Cristo'ga ruġweri.

¹⁰Nhiirū, Tupana'ga nhi'ġa mombe'uharava'ea javijitehe po pe peko hamo. Ahe omombe'umbe'u Tupana'ga nhi'ġa hako. Hendupotareymame ojipeva'ea imbohahyukari ahe ve novia. Emo imombe'uharava'ea onhimomiranamba hahya pe. ¹¹Xa'e nhande: Pyry ahe ve – kiroki ahe onhimomiranamba.

Ehepia ko Jova'ea hako. Pekwaha po pe ahenhimomiranamagwera. Ahe nhimomiranambavame mbatera rahya pe ko Tupana'ga imombyryhetei reki ahe ve. A'ereki Tupana'ga pyry hete vyvakytyve'ġa pe. Ga nhande porogwety jipi.

¹²Nhiirū, ta'e ti kiro pe me. A'ea kaitu ti pehendu katu. Pe nhi'ġame ojipe'ġa pe tape'euhui ti: “Yvagipeve'ga okwaha nhi'mbee'yma. Yvya apohara'ga okwaha nhi'mbee'yma,” tape'euhui ti no. Tapehenonhuhūi ti Tupana'ga penhi'ġame ojipe'ġa pe. Tapehenonhuhūi ti Tupana'ga rembiapoa no. Po pe ei ġa pe: “Nahā po ti ji rekoi nehē.” A'ea jate ti pe'ji a'ero. Po pe ei ġa pe: “Na rūi po ti ji rekoi nehē.” A'ea jate ti pe'ji a'ero. Pe'rame ġa pe penhimbi'ea rupi katu ti peko a'ero. Na tuhē ti peko Tupana'ga ti te'yime pe me peko te'varuhu pe javo nehē.

Penhi'inhi'i ti Tupana'ga pe

¹³Po pepyteripeve'ga ikwahavi mbatera rahya tonhimombe'u ti ga ji poko javo Tupana'ga pe. Po ojipe'ga roryroryvamo tonhimby'yi ti ga Tupana'ga mboheteavo.

¹⁴Po ojipe'ga tetirūaramo tombuhuruka ti ga ojipyri Jesus'gareheve'ġa ndepiakatuhara'ġa. A'ero po ti ġa nhi'iġi Tupana'ga pe imongyavo ikava ga rehe. “Emombi ti karugwara ga hugwi Jesus Cristo'ga remimbotarimo,” e po ti ġa Tupana'ga pe nehē. ¹⁵Po ti ġa nhi'iġi Tupana'ga pe ojikoga ga rehe, a'ero po ti ipigi ga hugwi. Cristo'ga po ti ga monhimohiġatui nehē. Po ga tetirūaramo okote'varuhuro ġwaramo, a'ero po ti Tupana'ga imombori garekote'varuhua ga hugwi nehē.

¹⁶Nurā ti pemohemohē pejikote'varuhua ojohupe pejikoveveuhuro hehe. Penhi'inhī ti Tupana'ga pe pejogwepyga tapenhimohiġatu ti. Pyryheteve'ġa poranduvame Tupana'ga pe ikwahy hete. Tupana'ga ġwendu ġanhi'iġa jipi.

¹⁷Ehepia re ko Eliasva'ea hako Tupana'ga nhi'iġa mombe'uharava'ea. Ahe ko nhande javijitehe vvyakotyva'ero. Igwete ahe nhi'ihetei Tupana'ga pe tokyryme ti javo. Trēs e meio ga kwara mbo'ari ikyre'ymame yvya rehe. ¹⁸Aerē Eliasva'ea nhi'iġa'javi Tupana'ga pe tokyra'ja ti kiro javo. A'ero Tupana'ga imongyra'javi yvaga hugwi. Igwete henhunha'javamo mbatera yja hugwi.

^{19–20}Nhiirū, po ti pepyteripeve'ga ndokoa'javi a'itituhēva'ea rupi Cristo'ga mombe'ua rupi, pemoġita ti ga mongoa'java a'ea rupi. Pekwaha ti a'ero. Pe ga mbopohirukarame okote'varuhua hugwi po ti ga ndohoa'javi hahyva'ea ruvihava pype nehē. Tupana'ga po ti omombo pa garekote'varuhua re'yjuhua ga hugwi a'ero nehē.

PEDROVA'EA OMOMBE'UYPY AHE VE

Primeira Carta de Pedro

1 Ji ko Pedroramo. Ji Jesus Cristo'ga moirüharamo ako. Kiro ji ikwatijari imondovo nhinhi'iga pe me Tupana'gareheva'ea pe – perope peju ġagwryi pe: Ponto pe, Galácia pe, Capadócia pe, Ásia pe, Bitínia pe. Pevo pe kwaki'opavi pejigwovo pejijupa ġapyteri pe penhimongyavo raikwehe. ²Ġwemimbotarimo Tupana'ga nhandervete'ga pe mo'emo'ei ojive hako ġahã po ti oko jireheva'ero javo. Tupana'ga ra'uva pe mongoi Tupana'gareheva'ero a'ero raikwehe. “Amo'emo'ë ji ġa tohendu katu ti ġa Jesus Cristo'ga nhi'iga javo,” ei Tupana'ga. “Tomombo ti ga ġandekote'varuhua ġa hugwi omanoro ġwaramo,” ei ga.

Tupana'ga ti tomombyry hete pe me. Tonoġatu hete ti ga pepy'a no.

Pyrý ti nhande ve nehë

³Timbohete ti Tupana'ga. Gaha ko Jesus Cristo'ga ruva'ga nhandepojykaharete'ga ruva'ga. Ombogwera ga Jesus Cristo'ga gamanoa hugwi raikwehe. Gambogwerava ġwaramo Tupana'ga nhande mboheaporoġita pyahu nhande mongovo. A'ereki ga nhande porogwety hete. Nhandereaporoġita ipyahuro ġwaramo nhande ei: Tupana'ga po ti nhande mbuhuruka tuhë yvagi pe nehë nhande mongovo avuirama ojipyri nehë, xa'e nhande. ⁴Nhandereaporoġita ipyahuro ġwaramo nhande ei no: Tupana'ga po ti ombuhu tuhë pyryheteva'ea nhande ve nehë. Tupana'ga remimbuhura pyry tuhë avuirama. Ndopavi po ti nehë. Nдите'varuhui'i po ti nehë no.

Niymyani nehë. A'ereki pyry hete. Kiroġwe tuhë Tupana'ga herekokatui a'ea pe me yvagi pe. ⁵Ga pe a'ngu no. A'ereki Tupana'ga ipopoaka pe a'nguavo pejikoga ġwaramo ga rehe. A'ero po ti Tupana'ga pe mbuhurukari pe mongovo ojipyri avuirama yvagi pe nehë. Pendekoaġwama po ti ga imboukwahavi mbapava koty nehë.

⁶Pendoryndory pe a'ea rehe. A'ea ja po pe ne'ouhürame kiro ġa imbohahyparavuhurame pe me. ⁷Tupana'ga opota penhimomiranama hahyrame pe me tiukwaha ti ġajikohetea ji rehe javo. A'ereki jukwaha pejikohetea ga rehe penhimomiranamame hahya pe. Ehepia te ouro. Ġa imbokumbokurame ouro imo'eamo ite'varuhuva'ea jugwi jukwahavamo hembyruera pyryva. Na jitehe jukwaha pejikohetea Tupana'ga rehe hahyrame pe me. Ouro ko pyry novia. Johe'i hete pyry pejikohetea Cristo'ga rehe. Ouro opa reki. Pejikohetea ki a'e te ndopavaġwami po rimba'e. Jukwahavame po ti Tupana'ga pe mbohetei aerë nehë. Jesus Cristo'ga nhimboukwahavame ua po ti Tupana'ga ei pe me nehë: “Pyrý hete pejikohetea Jesus'ga rehe,” e po ti ga pe me nehë.

⁸Ndapehepiagi ve pe Jesus Cristo'ga. Emo pe ga aröhetei. Ndapehepiagi tuhë pe ga kiro. Emo pe jikohetei ga rehe. Igwete pe ndoryndoryhetero pejikoga ġwaramo ga rehe. Yvagahugwiva'ea ko pendoryhetea ga rehe. Tegwete reki pendoryva imombe'uhava ojipe'ga pe. ⁹Pejikoga ġwaramo Jesus Cristo'ga rehe po ti Tupana'ga pe nderohoi yvagi pe ojipyri nehë. Pejihoaġwama rehe pe ndoryhetero kiro a'ero.

¹⁰Pehoaġwama rehe Tupana'ga nhi'iga mombe'uharava'ea japykahetei tikwaha hete javo hako. A'ero ahe imombe'unhoġwenondei javo hako. “Tupana'ga po ti omombyry ġa pe nehë ġa nderogwovo yvagi pe nehë,”

ei Tupana'ga nhi'igā mombe'uharava'ea hako. ¹¹ Cristo'ga ra'uva oko ahe pavēi ahe mbo'embo'eavo hako. “Hahy hete na'ē po ti Cristo'ga pe nehē. Igwete po ti ga manoi novīa. Emo po ti pyryhetero ga pe nehē,” ei Cristo'ga ra'uva. “Okwerava'ja po ti ga nehē ogwovo yvagi pe nehē. Aerē po ti ga rura'javi ojiheve'ga nderogwovo yvagi pe Tupana'ga pyri nehē no,” ei gara'uva Cristo'ga mombe'gwovo ahe ve. A'ero Tupana'ga nhi'igā mombe'uharava'ea japyakai a'ea rehe hako. “Maname po ti a'ea nehē?” ei ahe. “A'ea rupi ti marā nehē?” ei ahe ojapyakavo hehe.

¹² Tupana'ga e'i ahe ve no hako: “Penemimombe'ua ko pejiveva'ea rūi reki korogweva'ea rūi,” ei ga ahe ve. “Aerēva'ea pe imombe'ui a'earupive'gā ti tokwaha javo,” ei Tupana'ga ahe ve. A'ero ahe Cristo'ga mombe'umbe'ui hako. Cristo'ga mombe'ua jitehe aḡwamove'gā omombe'u pe me no. A'ereki Tupana'ga ombuhuruka gwa'uva gā pyri yvaga hugwi gā mbo'eavouka jupe. A'ero gā Cristo'ga mombe'ui pe me pyryva'ea mombe'gwovo. Yvagi peve'gā vehevi okwaha pota a'ea no novīa Tupana'gapyrive'gā.

Peko katu ti, ei Tupana'ga

¹³ Pejirokwa ti a'ero penhimbovyvya. Jesus Cristo'ga po ti omomyry pe me nehē onhimboukwahavame ua yvya koty nehē. Cristo'ga remimomyryva rehe ti pejapyaka hete a'ero tomomyry tuhē ti ga nhande ve javo. ¹⁴ Pehendu katu ti Tupana'ga nhi'igā. Ymya pe ipotaruhui ite'varuhuva'ea jipi. A'ereki a'ea rupi pe ndapekwahavi pejikoge'yma Jesus Cristo'ga rehe. Pepohi ti pejikoagwera hugwi a'ero penhimbipotaruhua hugwi. ¹⁵ Tupana'ga ndokote'varuhui'i'i. A'ereki ga oko katu jipi. Ga pe mo'emo'ē ji javijitehe ti peko katu javo. Peko katu ti a'ero pejikojikovo. ¹⁶ A'ereki aherem-

bikwatijara omombe'u Tupana'ga nhi'igā ahe ve. “Ji ako katu,” ei ga. “Nurā ti peko katu ji javijitehe nehē no,” ei Tupana'ga.

¹⁷ Penhi'igame Tupana'ga pe pe ei Apī ga pe. Emo gaha reki e'i a'itituhēva'ea rupi katu yvyakotyve'gā ndeaporoḡita pe. Jara'gā pe ga ei: “Peko katu pe.” Jara'gā pe ga ei reki: “Peko te'varuhu pe.” A'itituhēva'ea rupi katu ga ei gā pe nhaporemō ikwahava ḡandea-poroḡita. Tapepojihuve'ymuhūi ti a'ero pejuvete'ga Tupana'ga pejikovo penhimarane'ymame yvya koty.

¹⁸⁻¹⁹ A'ereki pe pekwha Cristo'ga manoa pe ndepyga. Omanoro ḡwaramo ga pe mbopiro'yi pendekotehea hugwi. Mbatara rūi opava'ea rūi pe mbopiro'yi pendekotehea hugwi. Ouro rūi pe mbopiro'yi. Prata rūi pe mbopiro'yi. Nanongara nhaporemō rūi tuhē pe mbopiro'yi pendekotehea hugwi. Pendekoteheagwera rehe penamonhava'ea pe mbo'embo'ei pe mbojikwakuteheavouka. Cristo'ga pe mbopiro'yi reki a'ea hugwi omanomo pe ndepyga. Ga ko cordeiro ja – kiroki a'ea gā okwava'ē ijukavo Tupana'ga pe. Pyryheteva'ea gā okwava'ē ndite'varuhui'i'iva'ea. Na jitehe Cristo'ga nhikwava'eḡi Tupana'ga pe heka'voguka gwekoa omanomo. Ga ndite'varuhui'i'i. Pyry hete ga novīa. Emo ga onhikwava'ē omanomo pe ndepyga.

²⁰ Yvya apoa renonde Tupana'ga ei Cristo'ga pe po rimba'e: “Ndehe ti eho yvya koty emanomo ḡambopiro'yharamo nehē,” ei Tupana'ga ga pe. Aḡwamo reki mbapava koty Cristo'ga ukwahavamo ua pe ndepyga ikwehe. ²¹ Gaha pe mbojiko Tupana'ga rehe. Tupana'ga ga mbogwera gamanoa hugwi ga mongovo huvihavuhetero ikwehe. Nurā pe jikohetei Tupana'ga rehe. Igwete pe ei: “Tupana'ga po ti imomyryvi nhande ve ḡwembi'ea rupi nehē no,” pe'e pe.

²² Pehendu katu pe a'itituhēva'ea Jesus Cristo'ga mombe'ua. A'ero pe imomborukari pejikote'varuhua pejihugwi. A'ero pe penhiirū'ġa arōhetei Jesus'gareheve'ġa. Penhoarō hete tuhē ti a'ero.

²³ Tupana'ga okoji onhi'ġa reheve. Onhi'ġa pyvō ipopoakava'ea pyvō ga pe mbojihuvi gwa'yramo pejikogame ojihe. Penduva'ġa pe mbojihu raikwehe. Emo aerē penduva'ġa omano vyakotyva'ero ġwaramo. Tupana'ga ki a'e te nomanoi. Gaha pe mbojihuva'ja gwa'yramo. ²⁴ Tupana'ga rembikwatijarakara e'i no:

“Yvyakotyve'ġa ko yvotyra ja,” e'i.

“Ġakatuhetea ko vyotyarakatua ja no.

A'ereki ipotyra inhymba reki.

Ohova okui pa,” e'i.

“Yvyakotyve'ġa na jitehe opa pa no,” e'i.

²⁵ “Tupana'ga nhi'ġa ki a'e te okoji avuirama,” e'i ikwatijara.

Tupana'ga nhi'ġa jitehe ġa omombe'u pe me raikwehe. A'ereki ġa omombe'umbe'u pyryva'ea pe me Jesus Cristo'ga mombe'gwovo.

Cristo'ga ko ita'java'ea

2 Onhi'ġa pyvō Tupana'ga pe mongoi gwa'yramo. Pepohi ti pejikote'varuhua hugwi nhaporemō a'ero. Tape'mbea'javi ti no. Tapenhi'ġatutehei ġa pe timoandyandyi ġa javo. Tapenhi'ġatutehei ti ojipe'ġa ndehe. Tapembotegwetei ti ġa no.

² Ipitangive'ġa opota hete oy'ġa kambya. Na jitehe ti pepota hete Tupana'ga nhi'ġapyryva. A'ea po ti igwaigwavete pe mbojikohetei Tupana'ga rehe nehē.

³ A'ereki Tupana'ga mombe'uhava e'i: “Pekwaha pe hepiaga nhandepojoykaharete'ga remimombyryva pejive,” e'i ikwatijara.

⁴ Penhimongo ti Cristo'ga pavēi a'ero. Gaha ko ita'java'ea. Ita okoji avuirama. Na jitehe Cristo'ga okoji avuirama okovo. Ita onga rupiara onga apohara'ġa

noarōi ite'varuhu javo jupe novīa. Tupana'ga ki a'e te oarō ita pyry hete reki javo jupe. Na jitehe ite'varuhuve'ġa noarōi Cristo'ga ite'varuhu ga javo. Tupana'ga ki a'e te oarō ga pyry hete ga javo.

⁵ Pe ko ita'java'ea jitehe no. Ita ko okoji avuirama. Pe na jitehe peko Tupana'ga pavēi avuirama. A'ereki ga pe mongo pyahu. Ġa oapo ita gwuhavamo. Na jitehe Tupana'ga pe apoi gara'uva ruhavamo. A'ereki pepyteri pe Tupana'ga ra'uva u. Peko pe ikwava'eharamo Tupana'ga pe. A'ero Jesus Cristo'gareheva'ero pe nhikwava'eġi Tupana'ga pe ga mboheteheveo. A'ea rehe Tupana'ga nhimohemi a'ero.

⁶ Aherembikwatijara omombe'u Tupana'ga nhi'ġa hako. Tupana'ga e'i hako: “Onga apohara'ġa omo'ē ita tihepia pyryva'ea javo. A'ero ġa pyryva'ea mongoi huvihavamo imohina gwuhava tojiko hete ita jararamo huvihavava'ea rehe ojopyhykatuavo javo,” ei ga.

“Na jitehe ji ei ga mombe'gwovo no.

Pyry hete ga, a'e ji,” ei Tupana'ga.

“A'ero ji pyryve'ga mongoi jijiheve'ġa nduvihavamo

tojiko hete ti ġa ga rehe javo,” ei Tupana'ga.

“Jiruhava ko cidade de Sião.

Na ja jireheve'ġa ko jiruhavamo.

A'ero ji pyryve'ga mongoi jijiheve'ġa pyteri pe.

Ojikogame ga rehe po ti ġa ndipoyjay-jare'ymuhūi nehē,” ei Tupana'ga.

Nahā aherembikwatijara omombe'u Tupana'ga nhi'ġa ga Cristo'ga mombe'urame hako.

⁷ Pejiko pe Cristo'ga rehe. Nurā pe ei pyry hete ga pe. Ġa ki a'e te – kiroki ġa ndojikogi Cristo'ga rehe – aherembikwatijara omombe'u ġa onga apohara'ġa

ja ko ġa javo. Aherembikwatijara e'i a'ero:

“Onga apohara'ġa japorame onga ita apopyra hepiagi ojipeji ita.

A'ea ġa omombo ipo'rue'yma tiruahū javo jupe,” e'i.

“Aerē akoja jitehe hekoi huvihavamo jara hohe

opyryhetero onga pyhykatuavo,” e'i aherembikwatijara.

⁸Ojipea ikwatijara e'i no:

“Ita ombo'a vvyakotyve'ġa noġa ġa monhimboahiva,” e'i aherembikwatijara.

Na jitehe ko ga omonhimboahi okote'varuhuve'ġa monhimonha'ngavo ġa mbopoyjayjare'yma. Onhimboahi ġa Cristo'ga pe ojikoge'yma ga rehe. A'ereki ġa nohendukatui Tupana'ga nhi'ġa. A'ereki Tupana'ga e'i jipe ġa pe: “Na tuhē po ti ġa ndekoi nehē,” ei ga.

⁹Oro pe, Tupana'ga pe mo'emo'ē pe mongovo ojiheva'ero. Gareheva'ero ko pe ikwava'ēharamo Tupana'ga pe nhanderuvihavuhuhete'ga pe. Ga pe mo'ē ojipe'ġa hugwi pe mboporavykyavo ojive. Ga pe pojyka tomombe'u ti ġa nhirembiapopyryva javo. Ymya pe ndekote'varuhui raikwehe. A'ero pe ypytunahivarupive'ġa ja. A'ereki ypytunahiva rupi okorame ahe ndokwahavi. Pe na jitehe ndapekwahavi Tupana'ga pejikote'varuhuavo raikwehe. Aerē Tupana'ga pe mo'emo'ēi tapepohi ti pejikote'varuhua hugwi javo. Aġwamo pe kojahuarupive'ġa ja a'ero. A'ereki kojahua rupi okorame ahe okwaha. Na jitehe pe pekwaha Tupana'ga kiro pejikokatuavo. Tupana'ga kwahavame ko pyry hete. ¹⁰Ymya ko pe ndapekoi Tupana'gareheva'ero. Aġwamo ki a'e te pe peko gareheva'ero. Ymya pe ndapekwahavi Tupana'ga rembiporogwetyga. Aġwamo ki a'e te pe pekwaha a'ea Tupana'ga nhande porogwety javo.

Tupana'gareheva'ero peko katu

¹¹Nhiirū, ojipe'ġa gwyri pe pe nduvi hajiheve'ġa ja. A'e hete ji pe me a'ero: Tapepotaruhui ti pejikovo. A'ereki penemimbotaruhua pe mboheaporoġita te'varuhu. ¹²Peko katu ti ġapyteri pe – kiroki ġa ndojikogi Cristo'ga rehe. Amoamome ġa pe mbotegwetei po oko te'varuhu ġa javo tehe pe me. Emo pendekokatua repiagame po ti ġa nhimombaragwahavi hehe nehē. A'ea rehe po ti ġa Tupana'ga mbohetei a'ero ga rurame mbapava koty nehē. “Ndepyry hete nde ġa mongokatuavo,” e po ti ġa nehē.

¹³⁻¹⁴Tupana'gareheva'ero ti pehendu katu penduvihava'ġa nhaporemoyvya koty: gaha – kiroki ga jara'ġa hohe huvihavuhuro – pehendu katu ti ga gamoirūhara'ġa no gvernadores'ġa. A'ereki penduvihavuhu'ga onhimoirūuka ġa pe tombohahyuka ti ġa okote'varuhuve'ġa pe javo. “Tapembohete ti okokatuve'ġa,” ei ga ġa pe no.

¹⁵Tupana'ga opota pendekokatua tapemombi ti ikwahave'ŷve'ġa nhi'itehea.

¹⁶Pepiro'y pe, na tuhē ti peko a'ero. A'erorame tehe ti tape'ei ti: “Tako te'varuhu ti kiro nhiremimbotarimo a'ero. A'ereki ji jipiro'y.” Tape'ei ti a'ea. Tupana'ga rembipojykharamo pe peko. Garemimbotarimova'ea rehe ti peko a'ero.

¹⁷Pendeaporoġita katu ti ojipe'ġa ndehe nhaporemoy. Pearōarō ti penhirū'ġa. Ġa ojiko Cristo'ga rehe pe ja. Pepojihuve'ymi ti Tupana'ga. Pendeaporoġita katu ti penduvihavuhu'ga rehe no.

Peho ti Cristo'ga rupi hahyrame pe me

¹⁸Peporavykyrame ojipe'ġa pe pehendu katu ti ġanhi'ġa penhiroyrōe'yma. Pehendu katu ti

ḡanhi'iḡa ḡa ndeaporoḡitakaturame pejihe nehē. Ḡa ndekote'varuhurame pe me ti pehendu katu jitehe ḡanhi'iḡa. ¹⁹Ombohahy tehe po ḡa pe me. Po pe nhimomiranami jupe Tupana'ga remimbotarimova'ea rehe pejikovo ḡwaramo, a'ero po pyryvamo. ²⁰Po ḡa pe nupanupāi pe ndekote'varuhuro ḡwaramo, a'ero po pe nhimomiranatehei. A'ereki pejikote'varuhuro ḡwaramo pe pekwaha hahya. Po pejikokaturo ḡwaramo pe ikwahavi hahya penhimomiranama jupe, a'ero po ti Tupana'ga imombyryvi pe me nehē. ²¹A'ereki Tupana'ga e'i pe me: "Penhimomirana ti ḡa imbohahyrame pe me pejikokatua rehe," ei ga. A'ereki Cristo'ga okwaha hahya pe ndepyga toho ti ḡa ji rupi javo ikwehe.

²²"Ndokote'varuhuangavi Cristo'ga. Ni'mbeangavi ga no."

²³Ḡa ombotegweterame ga nombotegwetei ḡa ikwehe. Ḡa imbohahyrame ga pe ga nde'i: "Ajipy po ti ji pe ndehe nehē," nde'i ga. Ga onhikwava'ē reki Tupana'ga pe. A'ereki Tupana'ga e'i a'itituhēva'ea rupi katu ite'varuhuve'ḡa pe. Ga e'i hupi katu pyryve'ḡa pe no.

²⁴Cristo'ga tuhē gwereko nhanderekote'varuhua omanorame yva rehe. "Tipiro'y ti ḡa okote'varuhua hugwi," ei ga, "toko ti ḡa Tupana'ga remimbotarimova'ea rehe kiro," ei ga. Cristo'ga okwaha hahya omanomo nhande repyga. Nahā kiro pyry hete nhanderekoagwama.

²⁵Ymya ko pe ndekoi ovelhas ja. Ovelhas oka'nhyka'nhy jipi ojipiakatuhara'ga hugwi okovo ḡwemimbotarimova'ea rehe. A'ero hepiakatuhara'ga herura'javi ovelhas rerekovo. Ymya ko ovelhas ja pe ndekoi pejikovo penhimimbotarimova'ea rehe. Emo Tupana'ga pe nderuruka Cristo'ga

pyri. Ovelhas repiakatuhara'ga gwereko katu ovelhas jipi. Na jitehe Cristo'ga pe ndepiakatui pe nderekokatuavo jipi.

Hembirekove'ḡa

3¹⁻²Nanongara pe ji ei kunhangwera'ḡa pe no hembirekove'ḡa pe. Pehendu katu ti penhimbireko'ḡa nhi'iḡa ḡa erame pejive. Jararamo penembireko'ḡa ndokoi ve Tupana'ga nhi'iḡa rehe Cristo'ga mombe'ua rehe. Pe hendukaturame penhimbireko'ḡa nhi'iḡa po ti ḡa pendekokatua repiagi pendeaporoḡitakatua kwahava nehē. A'ero po ti ḡa jikogi Cristo'ga rehe nehē. Penhi'iḡa ḡwaramo rūi po ti ḡa jikogi nehē. Pendekokaturo ḡwaramo po ti ḡa jikogi Cristo'ga rehe a'ero nehē.

³Tapekotehei peji'ara rehe. Tapenhimbojigwaguhui ti tajirepia ḡa jikatua javo. Tapenhiakāavykyuhui ti penhimbohepia'ngiavo ojipe'ḡa pe. Tapenoḡuhūi ti pejihe ourova'ea. Tapemongiuhui ti pejipikatua tahepiuka ti ḡa pe jipikatua javo. Tapekotehei ti peji'ara rehe, a'e ji pe me. ⁴Peypyteripeva'ea rehe ki a'e te po pe peko hamo pendeaporoḡitakatua rehe. Ipy po pepy'a jipi hamo. Penhyrō po pe jipi hamo. A'ea ko pyry hete Tupana'ga pe.

⁵Ymya ko kunhangwerapyryva'ea nahā no. Ahe ojiko Tupana'ga rehe oho po ti ga ḡwembi'ea rupi javo. Ahe onhimboheaporoḡita katu hendukatuavo ḡwembirekova'ea nhi'iḡa. ⁶Nahā ko Sarava'ea hako. Ahe oho ḡwembirekova'ea nhi'iḡa rupi Abraāova'ea nhi'iḡa rupi jijara'ga javo ahe ve. Po pe jikokatui imbojue'yma pejipy'a jipi, a'ero po pe Sarava'ea'java'ea.

⁷Nanongara pe ji ei kiro akwaimbae'ḡa pe no hembirekove'ḡa pe. Peko ti penhimbireko'ḡa pavēi pejapyakavo ḡapopoakare'yma rehe.

A'ereki pe gwyre'i ġa ipopoaka. Pendeaporoġita katu ti ġa ndehe a'ero. A'ereki Tupana'ga imombyryvame pe me omombyry ġa pe no. A'ero po ti ġa ndekoi Tupana'ga pyri pe pavēi nehē. Pe ġa nderekokatue'ymame pe ndovahoguhui penhi'igame Tupana'ga pe a'ero.

Hahya pe ndekokaturame

⁸Mbapavamo ji ei pe me nhaporemō. Pembojo'jajo'ja ti pendeaporoġita. Jara'ġa ndekoveveuhurame ti pekoveveuhu ġa pavēi no. Jara'ġa ndoryvame ti pejory ġa pavēi. Penhoirūramo penhoarō hete ti. Pejoporogwety ti. Tapenhimbo-heteuhui pejogwerekovo. ⁹Ġa ndekote'varuhurame pe me tapejipygi ti ġa ndehe. Ġa ete'varuhurame pe me tapenhi'ipondekwate'varuhui ti ġa no. Nahā ti peko. Pemombyry ti ġa pe ġa ndekote'varuhurame pe me. A'ereki Tupana'ga pe mo'emo'ē tamombyry ti pe me javo. Nurā ti pemombyry ojipe'ġa pe a'ero. ¹⁰A'ereki Tupana'ga rembikwatijarukara e'i:

“Kiroki ga e'i:

‘Jirory pota ji pyryva'ea rerekovo jipi’

– te'ite'varuhuyume ti ga a'ero.

Ti'mbea'javyme ti ga no,” e'i.

¹¹“Topohi ti ga okote'varuhua hugwi okokatuavo.

Tojirokwa hete ti ga okokatuavo ojipe'ġa pe no.

¹²A'ereki nhandepojykaharete'ga gwepia katu ġa

– kiroki ġa oko garemimbotarimova'ea rehe,” e'i.

“Ġwendu katu ga ġa nhi'igame ojive.

Emo ga omovahī okote'varuhuve'ġa,” e'i ikwatijara Tupana'ga

mombe'gwovo.

¹³Pe ndekokatupotaramē po ti ġa nombote'varuhui pe me nehē. ¹⁴Emo po ti ġa pendekokatua rehe vehevi imbo-

hahyukari pe me, a'ero po ti pyryvamo pe me nehē. Tapekyhyji ti ġa hugwi a'ero nehē. Tapembojuukaryme ti pejipy'a.

¹⁵Pembohete ti Cristo'ga ga ko jipojykaharete'ga javo pejiyvyteri pe. Pejiko pe Cristo'ga rehe. Pejapyaka ti a'ea rehe a'ero tanhimombe'u ti ojipe'ġa pe javo. E'i po ti ġa pe me nehē: “Maraname pe jikogi Cristo'ga rehe?” ¹⁶Pemombe'u katu ti ġa pe a'ero penhyromo penhimbohete'e'yma. Peko katu ti Cristo'gareheva'ero pejiyoyjareteramo. Ġahā po ti ndipoyjayjari a'ero nehē pe mbotegweterame onhi'ite'varuhuavo pendekokatua rehe nehē. ¹⁷Hahy po pe me pendekote'varuhua rehe. Po pendekokatua rehe hahyramo pe me a'ea po pyry hete Tupana'ga ipotaramē a'ea.

¹⁸Cristo'ga jitehe okwaha hahya no. Igwete ga manoi. Ojipeji igwave ga manoi imombopava pendekote'varuhua pe hugwi. Nomanoa'javi po ti ga a'ero nehē. Ga ko pyryheteva'ero oko. Emo ga omano ite'varuhuve'ġa ndepykavamo tarekokatuuka Tupana'ga ġa pe javo. Yvyakotyve'ġa ojuka ga ikwehe. Emo Tupana'ga ga mbogwera gara'uvimo.

¹⁹Gwa'uvamo ga hoi ahera'uva pyri a'ero – perope tegwete ahera'uva i'ēhava jugwi – pevo Cristo'ga hoi imombe'gwovo a'itituhēva'ea ahera'uva pe. ²⁰Ymya ahe nohendukatui

Tupana'ga nhi'igā Noéva'ea japoramē yhararuvihavuhua hako. Tupana'ga nonhimbaekwahivi reki ahe ve ġwendukatue'yva'ea rehe. “Tohendu

katu pa na'ē ti ġa nhinhi'igā,” ei Tupana'ga hako. Mbohapy'ri reki oitova'ea jate ġwendu katu Tupana'ga nhi'igā Noéva'ea gwe'yjava'ea pavēi. A'ero ahe avi yhararuvihavuhua pype. Jarava'ea opa pa a'ero onhimongyavo otypyvygamo yvya nhatymbavame.

Noéva'ea ki a'e te okoji yhya pyvō uvame yhararuvihavuhua pype.

²¹Na jitehe yhya pyvō nhande nhimobatizaukari. A'ero nhanemobatiza pyvō Tupana'ga nhande mongopyahui. Yhya mombe'urame ji nda'ei iheja pe nhandera'oa ky'auhua iheja pe. Nahā ji ei: Penhimobatizaukarame yhya pyvō pe ei Tupana'ga pe: “Cristo'gareheva'ero ji taho nenhi'i'ga rupi,” pe'e pe Tupana'ga pe. A'ereki kiro pe peko katu pepoyjareteramo. Tupana'ga nhande mongo pyahu a'ero Jesus Cristo'ga kwerava ḡwaramo omanoa hugwi. ²²Jesus Cristo'ga oho yvagi pe ikwehe. Pevo ga rekoji kiro huvihavuhuhetero Tupana'ga moiruamo. Yvagipeve'ḡa ḡwendu katu Cristo'ga nhi'i'ga kiro huvihava'ḡa ipopoakave'ḡa Tupana'gapyrive'ḡa no. Ḡwendu katu pa ḡa Cristo'ga nhi'i'ga kiro.

Perojijyi pe pejeaporoḡita

4 Cristo'ga okwaha hahya omanomo tahepy ti ḡa javo ikwehe. Pendeaporoḡita po ti nahā hamo no. Pe'ji ti: “Mara'ngu po ti hahyramo ji ve nehē no? Emo po ti ji aho tuhē Cristo'ga rupi nehē,” pe'ji ti. A'ereki hahyrame nhande ve nhande ndiakoa'javi nhanderekote'varuhua rehe. ²A'ero pe ndapekoa'javi penhimimbotarimova'ea rupi hamo. Tupana'ga remimbotarimova'ea rupi po pe ndekoi hamo kiromo jate penhimarane'yname.

³Ymya pe ndekouhui penhimimbotarimova'ea rehe ḡa ja – kiroki ḡa ndojikogi Tupana'ga rehe. Kirupi pendekote'varuhua a'ero. Nahā ko pendekote'varuhuaḡwera raikwehe. Ndapeakwahavihu pe. Pepotaruhu pe. Peapouhu pe toryva i'gwoi'gwovo penhimboheagwryva pejikote'varuhua'vo. Peko hete pe

ha'angava rehe penhimimbohete'hara rehe pejikove'ŷ Tupana'ga rehe raikwehe. Ite'varuhu hete pe imbohetei a'ea. ⁴Aḡwamo reki ḡa nhimomby'ahetei pendekoagwama repiaga. A'ereki ḡa akwahave'ŷmuhūrame pe ndapeakwahave'yma'javi ḡa pavēi. Nurā ḡa pe mbotegwetei kiro. ⁵Tupana'ga po ti a'ea e'i ḡa pe. Namanamehūi po ti ga ei ḡandeaporoḡita pe nehē: “Marā po pendeaporoḡita jipi? A'ea pemombe'u kiro ji ve,” e po ti ga ḡa pe nehē. A'ero po ti ga ei ḡandekote'varuhua pe imondovo ikwepykava ḡa pe nehē. Omanoe'ŷve'ḡa pe po ti ga imondoi. Omanova'ea pe po ti ga imondoi aherekote'varuhua kwepykava nehē no. ⁶A'ereki Cristo'ga omombe'u pyryva'ea ahe ve – kiroki ahe vyvakotyva'ero omano Tupana'ga rembi'ea rupi okote'varuhuro ḡwaramo. Cristo'ga omombe'u ahe ve toko ti ḡa gwa'uvamo Tupana'ga ja javo.

Pejopoko katu ti

⁷Oho ḡwerī kiro yvya papava apiavo mbatera papava apiavo nehē. Pejapyaka katu ti penhimbovyvya xanhi'inhi'ī Tupana'ga pe javo. ⁸Johe'i pa pyry pe nhoarōarōhetei no. A'ereki ojipe'ḡa arōheterame nhande nihenonha'javi ḡandekote'varuhua re'yjuhua. ⁹Pembuhumbuhuruka ti Cristo'gareheve'ḡa penhonga pe ḡa noḡa jipi penhiroyrō'e'yma. ¹⁰Tupana'ga nhande mbokarakatu pa tapepoko ti ojipe'ḡa javo. Pepo'ru ti pejikarakatua ojipe'ḡa ndepyga a'ero Tupana'ga nhande mbokarakatuparavuhuro ḡwaramo. ¹¹Nahā ti peko a'ero. Kiroki ḡa ikarakatu imombe'gwovo mbatera – Tupana'ga nhi'i'ḡa ti ḡa tomombe'umbe'u. Kiroki ḡa ikarakatu ojipe'ḡa pokoga – topokopoko ti ḡa ḡa Tupana'ga remimbopopoakara pyvō. Nahā ti pejogwerekoreko a'ero Jesus

Cristo'gareheva'ero tombohete pa ti ġa Tupana'ga. Xa'e pa ti ga pe jipi: “Nderuvihavuhu hete nde. Ndepopoaka hete nde avuirama,” xa'e ti ga pe jipi. Na tuhē.

Hahy Cristo'gareheve'ġa pe

¹²Nhiirū, pekwaha hete pe kiro mbatera rahya tapehepiuka ti pejikoga Cristo'ga rehe. Tapenhimomby'auhui ti hahyrame pe me a'ero. Tape'ei ti: “Maranuhūrame ġa imbohahyukari nhande ve? Mbipehu a'ea.” Tape'ei ti a'ea. ¹³Pejoryjory ti hahyrame pejive, kiro ko nhande xajikoty'a Cristo'ga pavēi javo. A'ereki Cristo'ga okwaha hahya ikwehe. Pejory ti hahya rerekovo a'ero, tapendory hete tuhē ti Cristo'ga rura'javame huvihavuhuhetero nehē.

¹⁴Ġa pe mbotegweterame pe Cristo'gareheva'ero ġwaramo a'ea ko pyry reki pe me. A'ereki ġa pe mbotegweterame Tupana'ga ra'uva huvihavuhuheteva'ea oko pe pyri.

¹⁵Peko katu ti a'ero. Tapejukai ti ojipe'ġa. Tapemimi ti ojipe'ġa mbatera. Tapekote'varuhui ti. Tapehopehoteheuhui ti ojipe'ġa pyri ja'javo ġa pe. Peko katu ti, a'e ji. A'ero ġa imbohahyukarame pe me po ti pejikote'varuhuva'ea rehe rūi hahyramo pe me nehē.

¹⁶Po ti ġa imbohahyukari pe me pe Cristo'gareheva'ero ġwaramo, tapepoyjayjare'ymuhūi ti a'ea rehe. Pembohete ti Tupana'ga. Pe'ji ti: Pyry hete ġa ei Cristo'gareheve'ġa nhande ve, pe'ji ti ga mboheteavo.

¹⁷Oho ġwerī kiro japiavo Tupana'ga rembi'ea apiavo. E'i po ti ga yvyakotyve'ġa ndeaporoġita pe imbohahyavo ġa pe nehē. Ojiheve'ġa pe na'ē po ti Tupana'ga ei nehē. Po ti ga ei nhande ve na'ē, a'ero po ti ġa pe kaitu ga imbohahyahivuhui nehē – kiroki ġa nohendukatui Tupana'ga nhi'ġa Cristo'ga

mombe'ua. ¹⁸A'ereki Tupana'ga rembikwatijarukara e'i:

“Hahy paravuhu okokatuve'ġa pe ġava-hema renonde yvagi pe Tupana'ga pyri,” e'i.

“Ġa pe kaitu po ti hahyahivuhuramo nehē

– kiroki ġa ndokoi Tupana'ga rehe okote'varuhuve'ġa.

Novahemi tuhē po ti ġa Tupana'ga pyri nehē,” e'i ikwatijara.

¹⁹Kiro ji ei pe me a'ero: Kiroki ġa pe hahy Tupana'ga remimbotarimova'ea rehe okovo ġwaramo – oko katu po ġa hamo. Tonhikwava'ē po ġa ga pe hamo nhandeapohara'ga pe. A'ereki ga oho ġwembi'ea rupi jipi.

Pehepia katu ti Tupana'gareheve'ġa

5 Kiro ji ei ikwatija pende-piakatuhara'ġa pe. A'ereki jiji ko Jesus'gareheve'ġa ndepiakatuhara no. Ji ahepia Cristo'ga hahyrame ga pe ikwehe. Igwete po ti ji ga moirūi nehē no ga ukwahavame huvihavuhuhetero nehē. ²A'e hete ji pe me aherepiakatuhara pe: Tupana'ga pe mo'emo'ē tohepia katu ti ġa jireheve'ġa javo. Ojatyka ġa Tupana'ga mboheteavo pe pavēi jipi. Pehepia katu ti ġa a'ero. Ovelhas repiakatuhara'ġa gwereko katu ovelhas jipi. Na jitehe ti pereko katu Tupana'gareheve'ġa ndepiakatuavo. Pepota tuhē ti ġa ndepiakatuavo pejikovo Tupana'ga remimbotarimova'ea rehe. Itambere'ia potaruhuavo ġwaramo rūi ti pehepia katu ġa. Pehepia katu ti ġapokopotara ġwaramo. ³Tapemondomondoukahetei ti ġa penhimbiepiakatuhara'ġa. Peko katu ti ġapyteri pe toho ti ġa ji rupi javo. ⁴Cristo'ga ko ovelhas repiakatuhara'ġa nduvihava'ga ja. Ga ko nhanderepiakatuharetero. Po ti pe Tupana'gareheve'ġa ndepiakatui nehē, a'ero po ti nhanderepiakatuharete'ga

pe mongoi huvihavuhuro nehē ojipiukarame ua nehē. Penduvihavuhua po ti namominaḡwami nehē.

Tapenhimbohetei

⁵Pevoja pe ji ei no: Pehendu katu ti xava'eve'ḡa nhi'iḡa. Pe nhaporemo ti pehendu katu penhonhi'iḡa penhimbohete'e'yma. A'ereki Tupana'ga mombe'uhava e'i:

“Tupana'ga omovahī ḡa – kiroki ḡa onhimboheteuhu,” e'i.

“ḡa nhimbohete'e'ymame ga imombyryvi ḡa pe,” e'i ikwatijara.

⁶Tapenhimbohetei ti a'ero. Penhikwava'ē ti Tupana'ga pe ipopoakave'ga pe. Aerē po ti Tupana'ga ei a'ero nehē: “Kiroḡwe ji ḡa mbohete'etei a'ero,” e po ti ga nehē.

⁷Pepy'a rekoteherame ti penhimombe'u Tupana'ga pe. Pe'ji ti ga pe: “Apī, oko tehe jipy'a. Amombe'u ji nde ve terenoḡatu ti jipy'a javo.” Pe'ji ti a'ea ga pe a'ero. A'ereki ga pe ndepia katu.

Penhimboita ti

⁸Penhimbovyvy ti. Pejapyaka katu ti. A'ereki Diabo'ga anhaḡa ruvihavuhu'ga napearonhuhū. Leão onharōva'ea ojukarame ty'ara okooko mbatera rehe ta'u ti javo. Na jitehe Diabo'ga okooko pe ndehe tambojikopiguka ti ḡa Cristo'ga rehe javo. ⁹Pemovahī ti Diabo'ga pejikovo a'ero. Pejiko hete ti Cristo'ga rehe penhimboitakwerimo. Napemoka'nhymi pe hahya peirū'ḡa pe Cristo'gareheve'ḡa pe. A'ereki ḡa hahya

jitehe okwaha kiro ojipe'ḡape'ḡa gwyri pe no.

¹⁰Kiro pe pekwhavahi'vi na'ē hahya novia. Emo Tupana'ga pe mo'emo'ē toko ti ḡa huvihavuhuro ji pavēi yvagi pe avuirama nehē javo. A'ereki pe pejikoty'a Cristo'ga pavēi. Tupana'ga omombyry pa nhande ve jipi. A'ero po ti ga pe mboheaporoḡitakatui nehē. Gaha po ti pe mbojikoguka hete Cristo'ga rehe nehē. Gaha po ti omondo pepy'a mbo-tyva. A'ero po ti pe nhimboitai penhimomiranama hahya pe pepohire'yma ga hugwi. ¹¹Tipopoaka hete po ti Tupana'ga avuirama nehē. Na tuhē ti.

Mbapavamo Pedrova'ea okwatijaruka

¹²Mbohapyrete kiro ji ikwatijarukari Silas'ga pe imondovouka pe me. Silas'ga ko nhaneirū'ga Cristo'gareheve'ga. Ajiko tuhē ji Silas'ga rehe. Ikwatijarame pe me ji ehetei a'ero imombe'gwovo: Tupana'ga omombyry tuhē nhande ve. Peko hete ti garemimombyryva rehe avuirama a'ero nehē, a'e hete ji pe me.

¹³Peirū'ḡa Cristo'gareheve'ḡa – kiroki ḡa ojatyka Tupana'ga mboheteavo jipi cidade de Babilônia pe – ḡa omondo onhi'iḡa pe me. Tupana'ga omo'emo'ē ḡa ojive no. Marcos'ga jira'yra'jave'ga omondo onhi'iḡa pe me no. ¹⁴Cristo'gareheva'ero penho'anhuvanhuvā ti penhoarōheteavo.

Tu katu pa ti pepy'a. A'ereki Cristo'ga pavēi pe pejikoty'a.

PEDROVA'EA OMOMBE'UA'JA AHE VE

Segunda Carta de Pedro

1 Ji ko Simão Pedroramo. Jesus Cristo'ga remimbotarimova'ea rehe jate ji rekoï gamoirũharamo. Kiro ji ikwatijari imondovouka nhinhi'iga pe me. Pe ko Jesus Cristo'gareheva'ero ore javijitehe. A'ereki ga omomyry pe me pe mbojikoguka ojihe. A'ereki Jesus Cristo'ga pyry hete pe me Tupanamo. Gaha nhande timbohete jipi nhanembopiro'yharamo.

² Pekwaha hete pe Tupana'ga Jesus'ga no nhandepojykaharete'ga. Nurã ti Tupana'ga tomomyry hete pe me. Tonoġatu hete ti ga pepy'a no.

Tupana'ga nhande mo'emo'ẽ ojive

³ Opopoakara pyvõ Tupana'ga imomyrypavi nhande ve nhande mbojikogukarame ojihe. A'ereki ga nhande mboheaporogita pyahu nhande mongokatuavo nhande ga kwahahetero ġwaramo. Tupana'ga nhande mo'emo'ẽ gweaporogitapyryva pyvõ. ⁴ A'ea pyvõ ga imbuhumbuhuri pyryheteva'ea pe me ġwembi'ea rupi pyrytuhẽva'ea. A'ea rerekorame po ti pe hoi Tupana'ga reaporoġita rupi. Ndapehoi po ti pe pejikote'varuhua rupi. Cristo'ga arõ'e'ÿve'ġa onhimbote'varuhu jipi ġwemimbotaruhua rehe. Pe ki a'e te pepiro'y a'ea hugwi.

⁵ Nurã ti pejirokwa penheaporogitapyryva rehe pejikogame Tupana'ga rehe. Pekwaha hete ti penhimombaragwahava mbatera rehe penheaporogita pyryvame. ⁶ Penhimobovyvy ti ikwahavame mbatera. Penhimomirana ti mbatera rahyva'ea pe penhimobovyryame. Peko katu ti penhimomiranamame. ⁷ Peko ti

penhiirũ'ġa ndehe Jesus'gareheve'ġa ndehe pejikokaturame. Pearõarõ ti ojipe'ġa nhaporemõ pejikorame penhiirũ'ġa ndehe. ⁸ Igwaigwawete po ti pe ndekorame nahã, a'ero po ti jukwahavamo ikwahya. A'ereki Jesus Cristo'ga kwahava ikwahy pe ndehe pe mongovo katu. ⁹ Kiroki ġa na runhuhũ oko okokatue'yma – ġa ndokwahakatui reki Jesus Cristo'ga remimbotarimova'ea. Omoka'nhy ġa okote'varuhua momboragwera.

¹⁰ Oro pe, nhiirũ, pejirokwa hete ti pejikokatua rehe a'ero. Ymya Tupana'ga ei pe me: "Opomo'emo'ẽ ji jijive ġa po ti jireheva'ero nehẽ javo," ei ga. Pejirokwaheterame pejikoagwama rehe po ti pe imboukwahavi Tupana'ga eagwera pejive penhimo'ẽagwera. Nahã pendekorame jipi po ti pe ndapepohira'javi Cristo'ga hugwi nehẽ. ¹¹ A'ero po ti nhanderuvihavuhuhete'ga pe mbuhurukakatuï yvagi pe nehẽ. "Pyry hete pe nduri pejiġupa ji pyri avuirama nehẽ," e po ti ga pe me nehẽ. Ga ko Jesus Cristo'ga nhanembopiro'yhara'ga.

¹² A'ea nhaporemõ pe pekwaha. Igwete pe ndekohetei a'itituhẽva'ea rehe Cristo'ga mombe'ua rehe. Emo po ti ji takwahavukara'ja pe me jipi nehẽ. ¹³ Pyry tuhẽ ji ve ji ikwahavukara'javi a'ea ja'javo pe me nhimaraneymame. ¹⁴ A'ereki namanamehũi nhimanoagwama. A'ea Jesus Cristo'ga okwahavuka ji ve. ¹⁵ Nurã po ti ji jirokwari inoġa nhirembi'eagwera pe me. A'ero po ti pe ikwahava'ja'javi a'ea jitehe jipi ji manorẽ nehẽ.

Gwepia tuhẽ ahe Cristo'ga ruvihavuhuhetea

¹⁶ Ore noromombe'ui pe me moroġi-tatehea aheremimboġihuva'ea ore Jesus Cristo'ga rura'jahava mombe'urame pe me ikwehe. "Ura'ja po ti nhandepo-

nykaharete'ga opopoakara pyvõ,” oro'e ore pe me. A'ereki ore orohepia tuhẽ garuvihavuhuhetea ikwehe.¹⁷⁻¹⁸ A'ereki ore oroko ga pyri vyvtyruhua rehe Tupana'ga apoa rehe ikwehe. Orohendu ore Tupana'ga nhi'igame Jesus Cristo'ga pe yvaga hugwi. “Agwa'ga ko jira'yra'ga nhiremia'nguhete'ga. Anhimohẽ hete ji ga rehe,” ei garuva'ga Jesus'ga mombe'gwovo ikwehe. Nahã Tupana'ga huvihavuhuheteve'ga ei ga mboheteavo pyry hete Jesus'ga javo.

¹⁹Igwete Tupana'ga nhi'igã mombe'uharava'ea heroviarukari tuhẽ nhande ve no ikwatijarame Cristo'ga mombe'gwovo. Pejapyaka po pe a'ea rehe hamo. Nhande herekorame nhanderyapehava ypytunimo, a'ero nhande ikwahavi hepiaga. Na jitehe nhande herekorame aherembikwatijara nhandejapyakavo hehe, a'ero nhande ikwahavi a'itituhẽva'ea. Ko'ema rupi nhande ikwahahetei mbatera repiaga. Na jitehe urajava rupi po ti Cristo'ga ikwahavukahetei nhande ve nehẽ. Cristo'ga ko jaytata'uhua ja huvihavava'ea ja – kiroki omomytu'emba ko'ema koty. A'ea javijitehe po ti Cristo'ga imomytu'embavi nhaneakaği pe nehẽ.

²⁰Pejapyaka katu ti nhinhi'igã rehe kiro. Tupana'ga nhi'igã mombe'uharava'ea nde'i hako: “Jihi tamombe'u Tupana'ga nhi'igã ikwatija,” nde'i ahe hako. ²¹Yvyakotyva'ea remimbotarimo rũi ahe omombe'u Tupana'ga nhi'igã ikwatija hako. Ahe nomombe'uangavi a'ea aheremimbotarimo. Tupana'ga ra'uva remimbotarimo ki a'e te ahe omombe'u Tupana'ga nhi'igã inoğa hako.

Ahembo'ehara'ğa Tupana'ga nhi'igãatyviva'ea rehe

2 Ymya ahe rekoï Tupana'gareheva'ea pyteri pe hako Tupana'ga

nhi'igãatyviva'ea mombe'uharava'ea. Na jitehe po ti ojipe'ğa ndekoï pepyteri pe nehẽ – kiroki ğa Tupana'ga nhi'igãatyviva'ea rehe pe mbo'ei. Ƙa po ti pepyteripeve'ğa moandyandyi nehẽ tojikogyne ti ğa Cristo'ga rehe javo. Cristo'ga nhandepojkaharete'ga omano ğa ndepyga tambopiro'y ti ğa Ƙandekote'varuhua hugwi javo novia. Emo po ti ga rehe vehevi pembo'ehara'ğa ndekoï. A'ero po ti ğa nhimondoukari nhandaipe hahyva'ea ruvihava pype nehẽ. ²Ƙandekote'varuhua rupi po ti pepyteripeve'ğa ihoi onhimongyavo. Ƙahã po ti pe kwa a'ero pe ndekorame Cristo'ga nhi'igã rupi. ³Mbatera potaruhuavo po ti pembo'ehara'ğa imono'ono'oği itambere'ia ojive pembo'ea rehe. Omombe'u po ti ğa pe me moroğitatehea Ƙwemimbojihuva'ea pe moandyandyita nehẽ. Ymyahũ hete Tupana'ga ei ğa mombe'gwovo: “Oko te'varuhu po ti ğa nehẽ. A'ero po ti ji imbohahyi ğa pe nehẽ,” ei ga hako. Ojirokwa tuhẽ po ti Tupana'ga ğa ndehe imbohahyavo ğa pe ğa mondovo hahyva'ea ruvihava pype nehẽ.

⁴Ƙa ndekote'varuhurame Tupana'ga ombohahy reki ojipyrive'ğa pe yvagipeve'ğa pe ğa mondovo hahyva'ea pype hako. Omombytauka ga ğa pevo ğa noğa ypytunahiva pype Cristo'ga ti te'i Ƙandeaporoğita pe mbapava koty nehẽ javo.

⁵Tupana'ga ombohahy jitehe ymyahũva'ea pe hako. Noéva'ea omombe'umbe'u jarava'ea pe jipi peko katu ti javo novia. Emo ymyahũva'ea ndekoï Tupana'ga rehe okote'varuhuavo. Igwete Tupana'ga imongyrukarahivuhui amana toatymba ti yvya javo. A'ero ga yvya atymbavukari okote'varuhuva'ea momanombava ahe mbotypyvyguka. Noéva'ea ki a'e te nomanoi. Ahere'yjava'ea seteva'ea na

jitehe nomanoi. A'ereki Tupana'ga oa'ngu hete Noéva'ea aheryjava'ea reheve tomanoyme ti ġa y pe javo.

⁶Tupana'ga ombokai pa cidade de Sodoma cidade de Gomorra no. Nahā ga cidadespeva'ea apitipavi hako ahe rekote'varuhurame. A'ero Tupana'ga ei aerēve'ġa pe: "Ehepia te imbokaipavagwera. Na jitehe po ti ji imbohahyukari ġa pe nehē no – kiroki ġa ahe javijitehe ndokoi ji rehe okote'varuhuavo," ei Tupana'ga. ⁷Emo Lóva'ea Tupana'ga ahe reroho jipe cidades imbokaja hugwi hako. A'ereki ahe oko katu. Igwete ahe re'ōuhūramo upa cidade pe okote'varuhuva'ea pyteri pe. ⁸Lóva'ea gwepia aherekote'varuhua jipi. Ġwendu ahe ahe rekote'varuhurame. Igwete Lóva'ea py'a okoteheuhu jipi. A'ero Tupana'ga Lóva'ea rerohoi imbokaja hugwi tomanoyme ti okokatuve'ga ipype javo.

⁹Jukwaha a'ero. Tupana'ga okwaha okokatuve'ġa mbopiro'yavo hahyrame ġa pe. Ga okwaha okokatue'ŷve'ġa mombytavo imbohahyaġwamamo ġa pe. "Cristo'ga ti te'i mbapava koty ġandea-poroġitate'varuhua pe imbohahyavouka ġa pe," ei ga. ¹⁰Ġa kaitu po ti Tupana'ga ombohahyuka nehē – kiroki ġa oko hete ġwemimbotaruhua rehe onhimongote'varuhuavo. Ndokoi hete ġa gwuvihava'ġa ndehe no.

Pembo'ehara'ġa noangarihu hete onhimboheteavo. Ndopojihuvuhui ġa ite'varuhu javo yvaga gwyriveva'ea pe. ¹¹Tupana'gapyrive'ġa ki a'e te – ġa yvagi pe u opopoakahetero – ġa ko pembo'ehara'ġa hohe'i. Emo ġa vehevi nde'ite'varuhui yvaga gwyriveva'ea rehe imbojare'yma Tupana'ga pyri. ¹²Pembo'ehara'ġa ki a'e te e'i te'varuhu ġwembikwahavipyre'yma pe. Ġa ko mbiara javijitehe. Ġwemimbotarimo mbiara oko tehe ojapyakae'yma.

Na jitehe pembo'eatyvive'ġa ndekoi ġwemimbotarimova'ea rehe ojapyakae'yma. Mbiara ojihu tehe. Aerē ahe opyhy ijukavo ġwembi'uro. Na jitehe po ti Tupana'ga pembo'ehara'ġa momanoi nehē no.

¹³Hahy po ti ġa pe. A'ereki ġa ombohahyuka ojipe'ġa pe. Pyry hete ġa pe ġa ipotaruhui i'gwoi'gwovo okote'varuhuavo arimo vehevi onhinofie'yma. Iurame pe pavēi ġa napembopoyjayjari pe moandyandyita ipotaruhuavo okovo. ¹⁴Kunhangwera'ġa ndepiagame ġa ġa potarahyahivuhui. Ndopigi ġa hugwi ġanemimbotaruhua. Ġa ombopogweuka okote'varuhua ojipe'ġa pe – kiroki ġa ndojikokatui Cristo'ga rehe. Pembo'ehara'ġa ojipokwaha hete mbatera potaruhuavo jipi. A'ero po ti Tupana'ga ġa mondoi hahyva'ea ruvihava pype nehē.

¹⁵Opohi ġa Cristo'ga nhi'iġa hugwi jatyviva'ea rupi okovo. Balaāova'ea rekote'varuhua'java'ea rupi ġa ndekoi. Balaāova'ea omombe'u Tupana'ga nhi'iġa novia Beorva'ea ra'yrava'ea. Emo ahe opota hete itambere'ia okote'varuhua kwepykava. ¹⁶Aherenymbava reki burro onhi'iġahy ahe ve maraname nde rekote'varuhui javo ojarava'ea pe. Burro onhi'i reki akwaimbae'ġa ja. A'ereki Tupana'ga omonhi'iġuka burro tonhi'iġahy ti Balaāo'ga pe javo. Nahā burro aherekote'varuhua mombigi taheaporoġita katu ti Balaāo'ga javo.

¹⁷Pembo'ehara'ġa ko ykwara ja yhya rerekoe'ymame. A'ereki ahe moandyandyi. Ġa ko amana rovapitymbyguhua ja – kiroki ahe moandyandyi taky javo novia. Emo ndokyri. A'ereki yvyruhua gwerokwapavipe. Pembo'ehara'ġa na jitehe ahe moandyandyi jipi. Tupana'ga omboavujikweripe ppytunahivuhuhava ġa pe a'ero topyta ti ġa ipype javo.

¹⁸ Ojipe'ġa pohirirē okote'varuhuve'ġa hugwi kotihī pembo'ehara'ġa nhimbohetei ġa pe onhi'iteheuhuavo. Ġa opotaruhuuka ġa pe ġa mongote'varuhuavo penemibotaruhua ko pyry tuhē javo tehe. ¹⁹ “Pepiro'y po ti pe nehē,” e'i tehe ġa. Emo ġa tuhē ndipiro'yi okote'varuhua hugwi. A'ereki kiroki opojyka ahe – a'ea hugwi ahe ndipiro'yi.

²⁰ Jesus'gareheve'ġa ipiro'y okote'varuhua hugwi Jesus Cristo'ga kwahava ġwaramo. A'ereki Jesus Cristo'ga nhandepojykaharete'ga omombo ġandekote'varuhua ġa hugwi. Po opohirirē jugwi ġa ndekoa'javi hehe onhimongote'varuhua'java, a'ero po tiruahū hete ġa pe. Ġa ndekote'varuhurame Jesus Cristo'ga kwahava renonde tiruahū ġa pe. Ġa ndekote'varuhua'javame ga kwahavirē johe'i hete tiruahūhetero ġa pe a'ero. ²¹ Tupana'ga okwahavuka ġa pe onhi'ġa. Ikwahavame ġa hoi a'ea rupi okokatuavo novia. Emo ikwahavirē ġa pohiri Tupana'ga nhi'ġa hugwi Cristo'ga mombe'ua hugwi. Koji'i pyryvamo ġa pe po ġa ndokwahavangavi ramo. ²² Oho reki ġa ymyava'ea remimombe'ua rupi. A'ereki ahe e'i:

“Nhaġwatiġa imbojivyrirē mbatera ohoa'ja jupe,” ei ahe.

“Tajugwajuhua ojahugirē ohoa'ja tujururuhua pe ojirejireva ipype,” ei ahe.

Ġahā na jitehe no. Ġa opohi na'ē okote'varuhua hugwi. Aerē ġa ndekote'varuhua'javi reki.

Cristo'ga rura'java

3 Nhiirū, akwatija ji ikwahavuka pe me ikwehe tamboheaporoġita katu ti ġa javo. A'ea rehe jitehe ji ikwatijara'javi kiro imondovouka pe me. ² Takwahavukara'ja ti pe me Tupana'ga nhi'ġa mombe'uharava'ea

nhi'ġa pyryva'ea nhi'ġa. Ġwenonde ahe omombe'ua mbatera hako. Takwahavukara'ja ti pe me Cristo'ga nhi'ġa no. Ga ko nhandepojykaharete'ga nhanembopiro'yhara'ga. Ore gamoirūharamo oromombe'ua ganhi'ġa pe me ikwehe.

³ Tapekwaha na'ē ti a'ero ġanduraġwama – kiroki ġa e'ie'iteheuhu ndura'javi po ti Cristo'ga javo tehe. Cristo'ga rura'java koty po ti ġa nduvi javoteheuhu. Okouhu ġa ġwemimbotarimova'ea rehe onhimongote'varuhuavo. ⁴ E'i po ti ġa nehē: “Marā ga ruruhui naerū? A'ereki Cristo'ga e'i tehe ahe ve hako ajivyra'ja ti javo,” e po ti ġa nehē. “Kirē nhaneramonha manoi. Emo kiromo jate ko mbatera Tupana'ga rembiapoagwera jate,” e tehe po ti ġa nehē.

⁵ Ġa omoka'nhy pota yvya moatym-bavagwera. Ymya Tupana'ga japoi yvaga onhi'ġa pyvō imongovo inoġa yvya reheve. Yhya hugwi ga yvya mboukwahavi yhya pyvō inoġa. ⁶ A'ea pyvō jitehe Tupana'ga imoatymbavi yvya ymyahūva'ea imbopapava hako.

⁷ Korogweva'ea ki a'e te yvaga yvya reheve Tupana'ga onhi'ġa pyvō jitehe imombytai aerē ti tambokai tata pyvō javo. Omombyta ga a'ea kiro Cristo'ga ti te'i okote'varuhuve'ġa ndeaporoġita pe nehē. A'ero po ti ga ġa mondoi hahyva'ea ruvihava pype nehē.

⁸ Nhiirū, kiro ti ji ei pe me tapemoka'nhyimi ti. Ojipeji nhandekirame nhande ei um dia. He'yjuhuheteva'ea pe nhande ei mil anos. Tupana'ga ki a'e te e'i: “Ojipejiva'ea ko mil anos javijitehe ji ve.” A'ereki ga nhande atyvi. ⁹ Ojipe'ġa e'i: “Manamehū Cristo'ga rura'javi?” ei ġa. “Mara'ngu po ti ga ura'java nehē? Ndura'javi po ti ga nehē,” e'i tehe ġa. Emo namanamehūi nhandepojykaharete'ga

pe. Ga nomoka'nhyimi o'eagwera. A'ereki ga e'i ajora'ja ti ji nehē javo. Nonhimbaekwahivi ga pe me tohoyme ti ġa hahyva'ea ruvihava pype javo. “Togwerojijyi pa na'ē po ti ġa gweaporoġita opohia okote'varuhua hugwi jihoa renonde,” ei Cristo'ga.

¹⁰Uhu po ti Cristo'ga nehē imboha'uve'yma rupi nehē. Ehepia re ko ipromive'ġa nduri nhande pyri ypytunimo. Xaki po nhande imboha'uve'yma. Nanime po ġa nduri mbatera mima nhande hugwi. Imboha'uve'yma rupi jitehe po ti Cristo'ga rura'javi vyva koty nehē. A'ero po ti yvaga ipugi jahyheteavo. Yvagipeva'ea po ti okai pa katu katu tata pyvō nehē kwara, jahya, jaytata'ia nehē no. Vyva na jitehe ikaipavi nehē vvyareheva'ea rehereheve.

¹¹⁻¹²Ipapavaġwama ġwaramo nahā po pe ndekoi kiro hamo. Peko katu hete po pe Tupana'ga remimbotarimova'ea rehe pejikovo hamo Cristo'ga rura mboha'uheteavo hamo. Tupana'ga ga mbuhurame po ti yvaga japy'ui okaikatukatuavo. Yvagipeva'ea po ti oma'ema'emba tata pyvō nehē. ¹³Emo nhande timboha'u yvagapyahua vvyapyahua reheve. A'ereki Tupana'ga e'i hako a'ea po ti ji japoī nehē javo. Pevo po ti ġa ndekopavi Tupana'ga remimbotarimova'ea rehe avuirama nehē.

¹⁴Nhiirū, pe nanongara mboha'uva ġwaramo pejirokwa ti pejikokatua rehe.

Cristo'ga ti tokwaha pendeaporoġi-tapyryva nehē. Tu katu ti pepy'a ga rurame nehē no.

¹⁵Pejapyaka ti Cristo'ga nhimbaekwahive'yma rehe. A'ereki ga maname u tojiko pa na'ē ti ġa ji rehe javo. A'ea jitehe ko Paulo'ga okwatijaruka imondovouka pe me no nhande'irū'ga nhaneremimbotarimohete'ga. A'ereki Tupana'ga okwahavuka hete mbatera ga pe. ¹⁶Nahā Paulo'ga imombe'ui jipi nanongara jitehe imombe'gwovo ikwatijarukarame. Jararamo Paulo'ga remimombe'ua onhimi nhande ve. Igwete ojipe'ġa – kiroki ġa ndojikokatui Cristo'ga rehe ikwahave'yma – Paulo'ga remimombe'ua atyvi ġa imombe'ui. Na jitehe ġa imombe'ui jara Tupana'ga rembikwatijarukaraatyviva'ea. A'ero po ti ġa nhimondoukari hahyva'ea ruvihava pype nehē.

¹⁷Nhiirū, penhinonde pe pekwaha a'ea. Penhimboko'i ti a'ero. Tapenhimoandyandyjukari ti okote'varuhuve'ġa pe – kiroki ġa omombe'u Tupana'ga nhi'iġa atyvi. Po ti pe imbopogwei ġanhi'iġa, a'ero po ti pe ndapejikokatuhetei Cristo'ga rehe nehē.

¹⁸Igwaigwavete ti peko Jesus Cristo'ga remimombyryva rupi. Igwaigwavete ti pekwaha ga pejikoty'a ga pavēi nhandepojykaharete'ga pavēi. Ga ko nhanembopiro'yhara'ga. Timbohete ga kiro. Nane'yimi ti timbohete ga avuirama nehē. Na tuhē. Amém.

JOÃOVA'EA OMOMBE'U CRISTO'GAREHEVA'EA PE

Primeira Carta de João

Joãova'ea omombe'u Jesus Cristo'ga

1 Jihi ko Joãoramo. Akwatija ji pe me kiro Jesus Cristo'ga mombe'gwovo tapekwaha ti ga javoji. Jesus Cristo'ga okwahavuka Tupana'ga reaporoğita okovo. Ga ombopyahu nhandereaporoğita no.

Jypya vyva apoa renonde Jesus Cristo'ga tuhē po rimba'e. Aerē ga rurame vyva koty ore henduvi ganhi'iga ikwehe. Orojeakwara pyvō ore ga repiagi no. Oropoa pyvō ore pokogi ga rehe no. ²Jesus Cristo'ga ojipiuka ua vyva koty ikwehe. A'ero ore ga repiagi. Igwete ore ga mombe'ui pe me. Gaha tuhē po rimba'e, oro'e ore pe me. Nhandervete'ga pyri ga ruvi hako Tupana'ga pyri. Aerē ga jipiukari ore ve ua ikwehe. ³Oronhimbepiaga ore imombe'ui pe me. Oronhimienduva ore imombe'ui no tapejogwereco katu ore pavēi javo. A'ereki ore orojogwereco katu Tupana'ga pavēi gara'ya'ga pavēi no Jesus Cristo'ga pavēi. ⁴Nurā ore ikwatijari pe me kiro a'ero tianderoryrory hete ti javo.

Tupana'ga ko kojahuva'ea ja

⁵Orohendu ore Jesus Cristo'ga nhi'iga ikwehe. A'ea ko ore imombe'ui pe me kiro. A'ereki ga e'i: "Tupana'ga pyry hete. Ga ko kojahuva'ea ja," ei ga. "Ga ko ypytunahivuhua ja rūi a. A'ereki ga ndite'varuhui'i'i," ei Jesus Cristo'ga ikwehe. ⁶Po nhande ei: "Xajogwereco katu nhande Tupana'ga pavēi." Po nhande rekote'varuhui nhande erame, a'ero po nhande mbero javo. Naname po nhande ndiakoi

a'itituhēva'ea rupi Tupana'ga nhi'iga rupi. Okote'varuhuve'ga pe nhande ei reki: Ğa ko ypytunarupive'ga ja. A'ereki ğa ndokwahavi okote'varuhuavo. ⁷Tupana'ga ki a'e te oko katu. Nurā nhande ei ga pe: Ga ko kojahuarupive'ga. Nhanderekokaturame Tupana'ga ja a'ero po nhande jogwerekokatui. Igwete Tupana'ga ihypavi nhanderekote'varuhua jipi Jesus'ga manoro ğwaramo. A'ereki Jesus'ga Tupana'ga ra'ya'ga omano nhande repyga ğa garekoa heka'vogame.

⁸Po nhande ei: "Nhande ndiakote'varuhui." Nhande erame a'ea po nhande nhimoandyandi javo tehe. Ndiakoi nhande a'itituhēva'ea rupi a'ero. ⁹Po nhande imohemi nhanderekote'varuhua imombe'gwovo Tupana'ga pe, a'ero po ga imombori nhanderekote'varuhua nhande hugwi. A'ereki ğwembi'ea rupi ga oko jipi. O'erame tamombo ti ğa hugwi javo, a'ero ga imombori tuhē. A'ereki ga heaporoğita pyry. Ga nhande mboheaporoğita pyry no ihyva nhanderekote'varuhua nhande hugwi. ¹⁰Tupana'ga e'i nhande ve: "Peko te'varuhu pa pe." Po nhande ei: "Ndiakote'varuhuangavi nhande", a'ero po nhande ei Tupana'ga pe: "Ga ko i'mbeve'ga." Ndoki ganhi'iga nhandevvyteri pe a'ero. A'ereki Tupana'ga e'i: "Peko te'varuhu pa pe."

Cristo'ga ko nhanderepykara'ga

2 Pe ko jira'ya'java'ea. Nurā ji ikwati-jari a'ea pe me tapekote'varuhui ti javo. Amome nhande xako te'varuhu reki. Emo nhande rekote'varuhurame ovy'are'yma a'ea rehe, Jesus Cristo'ga onhi'i nhandervete'ga pe ovavagahiva nhande rehe. A'ereki Jesus Cristo'ga heaporoğita pyry okote'varuhue'yma. ²Gaha omano Tupana'ga tomombo

ḡandekote'varuhua ḡa hugwi javo. Nhanderekote'varuhua jate rūi ga omomboruka Tupana'ga pe. Yvyakotyve'ḡa ndekote'varuhua nhaporemo ga omomboruka.

³Tupana'ga nhi'iḡa hendukaturo ḡwaramo nhande ei: Tikwaha tuhē nhande Tupana'ga. ⁴Po ḡa ei a'ea hendukatue'ymame Tupana'ga nhi'iḡa, a'ero po ḡa mbero. Ndokoi ḡa a'itituhēva'ea rupi. ⁵Nhanderekorame Tupana'ga nhi'iḡa rupi nhande tiarō hete reki Tupana'ga. A'ero nhande ei: Xajikoty'a nhande Tupana'ga pavēi jipi. ⁶Nhande'erame a'ea po nhande xaho Jesus Cristo'ga rupi hamo.

Cristo'ga nhi'iḡa hajiheva'ea rūi

⁷Nhiirū, akwatija ji pe me kiro Cristo'ga nhi'iḡa mombe'gwovo. Ganhi'iḡa ko hajiheva'ea rūi reki aḡwamova'ea jate rūi. Ganhi'iḡa ko ymyava'ea. A'ereki ymya Cristo'ga e'i: "Penhoarōarō hete ti." A'ea pe pehendu pejikogypyrame Cristo'ga rehe ikwehe. Ymyava'ea ore oromombe'u pe me. A'ea pe pehendu ikwehe. ⁸Emo akoja jitehe ko aḡwamova'ea no. A'ea ji akwatija kiro pe me Cristo'ga nhi'iḡa. Jukwaha reki. A'ereki aḡwamo Cristo'ga rurame vyva koty ga nhande arō hete. Aḡwamo pe penhoarōarō hete no. Kwara rure'ymame ppytuna rivi. Emo kwara rurame ppytuna ikwavi. Igwaigwavete kojahuro tuhē a'ero. Na jitehe nhandejikoge'ymame Cristo'ga rehe nhande rekote'varuhui. Emo nhandejikogame ga rehe nhande ndiakote'varuhua'javi jipi. Igwaigwavete nhande nhoarōarōi tuhē a'ero.

⁹Po nhande ei: "Kojahuarupive'ḡa ja ji rekoi. A'ereki ji akwaha jitekovo katu." Po nhande ei a'ea nhaneirū'ḡa arōe'ymame, a'ero po nhande xako ve ppytunarupive'ḡa

ja. A'ereki nhande xako te'varuhu ikwahave'yma. ¹⁰Nhaneirū'ḡa arōrame nhande rekoi kojahuarupive'ḡa ja. Xako katu nhande jipi. Igwete nhande nianhimongote'varuhui a'ero. ¹¹Nhaneirū'ḡa arōe'ymame ppytunarupive'ḡa ja nhande rekoi. Ypytunarupive'ḡa ndokwahavi ogwovo tahepia javo novia. A'ereki ppytunahiva nomboukwahavi ḡa pe ikwahavukare'yma. Na jitehe nhaneirū'ḡa arōe'ymame po nhande ndiakokatukwahava'javi.

¹²Akwatija ji pe me jira'yra'java'ea pe. A'ereki Jesus Cristo'ga manoro ḡwaramo Tupana'ga omombo pendekote'varuhua pe hugwi.

¹³Peymyana pe ji ikwatijari kiro. A'ereki pe pekwaha hete jypyve'ga Cristo'ga.

Pevoja pe ji ikwatijari no. A'ereki pe pemombi okote'varuhuve'ḡa nduvihavuhu'ga popoakara Diabo'ga popoakara.

¹⁴Akwatija ji pe me jira'yra'java'ea pe. A'ereki pe pekwaha hete nhandervete'ga.

Peymyana pe ji ikwatijari. A'ereki pe pekwaha hete jypyve'ga Cristo'ga.

Pevoja pe ji ikwatijari. A'ereki pe pejiko hete Tupana'ga rehe ganhi'iḡa rupi pejikovo.

Igwete pe imombigi okote'varuhuve'ḡa nduvihavuhu'ga popoakara Diabo'ga popoakara.

¹⁵Tapokoi ti Tupana'ga arōe'ḡve'ḡa ndeaporoḡita rehe. Tapepotaruhui ti nanongara'ḡa nemimbotarimova'ea. Pe ndekorame ḡandeaporoḡita rehe po pe ndapekoi Tupana'ga rehe nhandervete'ga rehe. ¹⁶Tupana'ga arōe'ḡve'ḡa ndeaporoḡita ko nahā: Ḡa opotaruhu ojive. Hepiagame hepia'ngiuhuva'ea ko ḡa opotaruhu a'ea. Onhimbohete ḡa. Nahā ko ḡandeaporoḡita. A'ea ko nhande

deruvete'ga reaporoğita atyvi. ¹⁷Tupana'ga arõe'yve'ğa ndeaporoğita po ti ipavi nehë. Ğanemimbotaruhua na jitehe po ti ipavi nehë no. Tupana'ga remimbotarimova'eareheve'ğa po ti a'ea oko avuirama Tupana'ga pyri nehë.

Cristo'ga arõe'yheteve'ga

¹⁸Ağwamo ko mbapava koty, a'e ji pe me jira'yra'java'ea pe. Omombe'uğa pe me Cristo'ga arõe'yheteve'ga ruhava. “Uhu po ti ga nehë Cristo'ga arõe'yheteve'ga,” ei ğa pe me ikwehe. Oko jipe reki kiro Cristo'ga arõe'yve'ğa avo onhimongyavo. Nurã nhande ei: Ağwamo ko mbapava koty. ¹⁹Opohi ğa nhande hugwi ogwovo ikwehe. A'ereki ğa nhaneirũ'ğa rüi. Po ğa nhaneirũa hamo, a'ero po ğa ndopohiri nhande hugwi hamo. Emo Tupana'ga ğa mbopohirikari nhande hugwi tamboukwaha ti ji ğandeaporoğita javo. A'ereki ğa nhaporemoko ko nhaneirũ'ğa rüi.

²⁰Pe nhaporemoko ki a'e te pekwaha a'itituhëva'ea Cristo'ga mombe'ua. A'ereki Cristo'ga omondouka Tupana'ga ra'uva pe pyri tokwaha ti ğa javo. ²¹Akwatija ji kiro pe me a'ero penembikwahava ğwaramo. Ji nda'ei pe me: “Penembikwahave'yma ğwaramo ji ikwatijari pe me.” A'ereki pe pekwaha tuhë a'itituhëva'ea Cristo'ga mombe'ua. Igwete ğanemimombe'uatyviva'ea nhaporemoko nduri a'itituhëve'ga hugwi. A'ea pe pekwaha no.

²²Ma'ğa i'mbeheteve'ğa naerũ? Ğahã reki – kiroki ğa e'i: “Jesus'ga ko Cristo'ga rüi Tupana'ga remimbuhurukara'ga rüi,” ei ğa. Ğa ko Cristo'ga arõe'yve'ğa. A'ereki ğa e'i: “Tupana'ga ko Jesus'ga ruva'ga rüi. Jesus'ga ko Tupana'ga ra'yra'ga rüi,” ei ğa. ²³Ğa erame a'ea Jesus'ga pe Tupana'ga ko ğanduvete'ga rüi a'ero. Ğa ki a'e te – kiroki ğa e'i: “Jesus'ga ko

Tupana'ga ra'yra'ga” – Tupana'ga ko ğanduvete'ga.

²⁴Oro pe, pe pehenduvypy Jesus'ga mombe'ua pejikoga ga rehe. Peko ti penhimienduva rupi a'ero. Pendekorame penhimienduva rupi Jesus'ga mombe'ua rupi, a'ero po ti pe jikoty'ari Tupana'ga ra'yra'ga pavëi nehë, po ti pe jikoty'ari Jesus'ga ruva'ga pavëi nehë no. ²⁵A'ero po ti Cristo'ga ğwembie'ea rupi nhande mongoi avuirama ojipyri nehë.

²⁶Akwatija ji a'ea pe me pe momoranduva ğa mombe'urame pe me – kiroki ğa pe moandyandyujuhupota. ²⁷Emo Cristo'ga omondo gara'uva pe pyri. A'ea ojikoty'a pe pavëi jipi. A'ero po pe ndape'ei hamo: “Tuhu ti ojipe'ğa nhande mbo'eavo.” A'ereki Tupana'ga ra'uva Cristo'ga remimondoa pe mbo'e katu mbatera rehe nhaporemoko. Gara'uva ni'mbei pe me. A'itituhëva'erorame tehe e'i pe me. Nurã ti pejikoty'a Cristo'ga pavëi Tupana'ga ra'uva remimbo'ea hendukatuavo.

²⁸Kiro ji ei pe me jira'yra'java'ea pe: Pejikoty'a ti Cristo'ga pavëi tipojihuvyme ti ga nehë ga jipiukarame nhande ve nehë. Pejikoty'a ti Cristo'ga pavëi tiandepoyjare'ymuhüyme ti nhande ga pyri ga rurame nehë.

²⁹Pekwaha pe Cristo'ga rekokatua. Kiroki ğa oko katu jipi – Tupana'ga ğa mboheaporoğita pyahu jipe. A'ea pe pekwaha no.

Tupana'ga ra'yra'ğa

3 Ehepia ko nhandervete'ga rekohtei nhande rehe Tupana'ga. A'ereki ga e'i nhande ve jira'yra'ğa. Nahã tuhë ko nhande Tupana'ga ra'yramo. Tupana'ga arõe'yve'ğa ndokwahavihu reki a'ea. A'ereki ğa ndokwahahetei Tupana'ga. ²Nhiirũ, ağwamo nhande rekoiti Tupana'ga ra'yramo. Igwete ga ndokwahavukari ve nhande ve nhanderekoagwama. Emo nhande xa'e:

“Cristo'ga rurame po ti nhande hepiagi garekohetea nehē. Nurā po ti nhande rekoi ga javijitehe nehē.”³ Xa'e nhande a'ero: “Tuhu ti Cristo'ga. A'ero po ti nhande rekoi ga javijitehe nehē,” xa'e nhande. Nhande erame a'ea nhande pohiri nhanderekote'varuhua hugwi a'ero. “Tiandepyr hete ti Cristo'ga pyrhetea javijitehe,” xa'e nhande.

⁴Kiroki ġa oko te'varuhu – ġa nohenduvi Tupana'ga nhi'ġa. A'ea ko aherekote'varuhuva'ea tuhē reki ġa henduve'ymame ganhi'ġa. ⁵Pekwaha pe Cristo'ga ruhavagwera. Ga uhu ojipiuka ikwehe tamombo ti ji ġandekote'varuhua javo. Ga ko ndokote'varuhui'i. ⁶Nhandejikoty'arama Cristo'ga pavēi nhande ndiakote'varuhui jipi. Kiroki ġa oko te'varuhu jipi – ġa ndokwahavi tuhē Cristo'ga a'ero.

⁷A'e ji pe me jira'yra'java'ea pe, tapen-himoandyandyjukari ti ġa pe. Kiroki ġa oko katu jipi – ġa ko pyry hete Cristo'ga javijitehe. ⁸Kiroki ġa oko te'varuhu – ġa ko anhaġa ruvihavuhu'gareheve'ġa Diabo'gareheve'ġa. A'ereki jypyagwera jate Diabo'ga oko te'varuhu. Nurā Tupana'ga ra'yra'ga jipiukari ua tamombi ti Diabo'ga popoakara ga hugwi javo.

⁹Tupana'ga nhanemboheaporōġi-tapyahurame nhande ndiakote'varuhui jipi. A'ereki Tupana'ga reaporoġita oko nhande pavēi. Tegwete nhanderekote'varuhua jipi a'ero. A'ereki Tupana'ga imbopyahui nhandereaporōġita. ¹⁰Kiroki ġa ndokokatui – ġa ko Tupana'ga ra'yra'ġa rūi. Ġahā na jitehe no – kiroki ġa noarōi oirū'ġa Cristo'gareheve'ġa. Nahā nhande nhimombaragwahavi Diabo'ga reheve'ġa ndehe Tupana'ga ra'yra'ġa ndehe no.

Xanhoarōarō po nhande hamo

¹¹“Xanhoarōarō po nhande hamo,” oro'e ore pe me ikwehe. A'ea pe henduvypyi a'ero nhande Cristo'ga mombe'urame pe me ikwehe. ¹²Caimva'ea ja rūi po nhande xako hamo. Ahe ko okote'varuhuheteve'gareheve'ea Diabo'gareheve'ea hako. Igwete ahe gweki'yrava'ea jukai hako. A'ereki Caimva'ea oko te'varuhu. Ahereki'yrava'ea ki a'e te oko katu. Nurā Caimva'ea noarōi ahe jukavo hako.

¹³Nhiirū, tapenhimomby'auhui ti Tupana'ga arōe'ŷve'ġa penhiarōe'ymame. ¹⁴Ymya ko nhande omanove'ġa ja Tupana'ga pe. Aġwamo ki a'e te nhande xajirojijyi nhandekovo okwerave'ġa ja. A'ereki aġwamo nhande reaporoġitapyahuhetero. A'ea nhande tikwaha. A'ereki nhande tiarō hete nhaneirū'ġa Cristo'gareheve'ġa. Kiroki ġa noarōi oirū'ġa – ġa ko u ve omanove'ġa ja. ¹⁵Oirū'ġa arōe'ymuhūrame ko ġa ahejukahara'ġa ja. Jukwaha reki ahejukahara'ġa ndekoe'yma Tupana'ga pavēi avuirama.

¹⁶Cristo'ga onhikwava'ē omanomo nhande repyga nhande arōheteavo ikwehe. A'ero nhande ikwahavi kiro nahā ko ojipe'ġa arōa javo. Nhande tiarō hete nhaneirū'ġa a'ero hamo. Xa'eyme po nhande hamo: “Namanopotari ji. Nurā ji nanhikwava'eġi nhiirū'ġa ndepyya.” Xa'eyme ti a'ea. Xanhikwava'ē tuhē po nhande nhaneirū'ġa ndepyya hamo.

¹⁷Po imbateve'ga gwepia oirū'ġa mbatere'ymame. Po imbateve'ga ndoporogwetygi ġa, a'ero po ga etehei: “A'arō hete ji Tupana'ga.” Ga noarōi tuhē reki Tupana'ga. A'ereki ga noarōi oirū'ġa porogwetyge'yma. ¹⁸Xa'eteheuhuyme ti a'ero: “Xanhoarō

nhande.” Xanhoarō hete tuhē ti nhandejogwerekokatuavo.

Tikwaha nhande nhandejikoty'ara Tupana'ga pavēi

¹⁹⁻²⁰ Nhanenhoarōheterame nhande ikwahavi nhandejikoty'ara a'itituhēve'ga pavēi. Po nhande ei: “Ndakokatui reki ji. A'ero po ti Tupana'ga nhimonha'ngai ji rehe nehē,” xa'e po nhande. Emo Tupana'ga nhande porogwety reki. A'ereki ga nhande hohe. Okwaha pa ga. “Okoko katu pota ḡa novīa,” e po ga nhande ve. A'ero nhande inoḡatui nhandepy'a ganhi'iḡa kwahavame.

²¹ Nhiirū, nhanderekokaturame nhande nimbojari nhandejihe. A'ero nhande ndipojihuvi nhandekovo Tupana'ga pavēi. ²² Igwete Tupana'ga imbuhupavi nhande ve nhande erame ga pe. A'ereki nhande tihendu katu ganhi'iḡa jipi nhandekovo garemimbotarimova'ea rehe. ²³ Tupana'ga nhi'iḡa ko nahā: “Pejiko ti jira'ya'ga rehe Jesus Cristo'ga rehe. Penhoarōarō ti pejogwerekokatuavo,” ei ga. A'ea Tupana'ga e'i nhande ve. ²⁴ Kiroki ga ḡwendu katu Tupana'ga nhi'iḡa – ga ojikoty'a Tupana'ga pavēi. Tupana'ga ojikoty'a ga pavēi no. Nhande tikwaha Tupana'ga jikoty'ara nhande pavēi. A'ereki ga ombuhu gwa'uva nhande pyri.

Tupana'ga ra'uva ndokoi ḡa pavēi

4 Nhiirū, taperoviapavuhui ti ḡa erame: “Tupana'ga ra'uva oko ji pavēi.” Taperoviapavuhui ti ḡanhi'iḡa. Mara'ngu po ḡa javo tehe? Pekwaha na'ē ti hepiaga. A'ereki ḡa he'yi Tupana'ga nhi'iḡaatyviva'ea momb'e'uhara'ḡa. Ohooḡo ḡa toromombe'u katu ore Tupana'ga nhi'iḡa javo tehe ojipe'ḡa pe. ² Tupana'ga ra'uva rekorame ḡa pavēi po ti pe ikwahavi ḡanhi'iḡa renduvame nehē. A'ereki ḡa e'i: “Jesus Cristo'ga

Tupana'ga remimbuhurukara'ga o'a vvyakotyva'ero raikwehe,” ei ḡa. Ḗa erame a'ea Tupana'ga ra'uva oko ḡa pavēi. ³ Jara'ḡa ki a'e te e'i: “Jesus Cristo'ga ndo'ari vvyakotyva'ero.” Ḗa erame a'ea Tupana'ga ra'uva ndokoi ḡa pavēi. Nanongara'ḡa ndeaporoḡita ko Cristo'ga arōe'ḡheteve'ga reaporoḡita ja. Pehendu pe ojipe'ḡa Cristo'ga arōe'ḡheteve'ga momb'e'urame pe me uhu po ti ga javo. Oko jipe reki ḡa kiro avo – kiroki ḡa oko gareaporoḡita rupi.

⁴ A'e ji pe me jira'ya'java'ea pe: Pe ko Tupana'gareheva'ero peko. Igwete pe imombigi Tupana'ga nhi'iḡaatyviva'ea momb'e'uhara'ḡa popoakara. Diabo'ga oko Tupana'ga arōe'ḡve'ḡa pavēi novīa. Emo Tupana'ga ra'uva pepavēiva'ea ipopoaka hete Diabo'ga hohe hete. ⁵ Tupana'ga nhi'iḡaatyviva'ea momb'e'uhara'ḡa ko Tupana'ga arōe'ḡve'ḡa pyteripeve'ḡa. Nurā ḡa nhi'iḡi Tupana'ga remiarōe'ḡva'ea rehe. A'ero Tupana'ga arōe'ḡve'ḡa hendukatui ḡanhi'iḡa. ⁶ Nhande ki a'e te xako Tupana'gareheva'ero. Kiroki ḡa okwaha hete Tupana'ga – ḡa nghanenhi'iḡa rendukatui a'ero. Ga henduvame nghanenhi'iḡa nhande ikwahavi Tupana'ga ra'uva rekoa ḡa pavēi a'ero. A'itituhēve'ga ra'uva oko ḡa pavēi, xa'e nhande. Kiroki ḡa ndokoi Tupana'ga rehe – ḡa nohendukatui nghanenhi'iḡa. Ḗa henduve'ymame nghanenhi'iḡa nhande ikwahavi Diabo'ga rekoa ḡa pavēi. Imbeheteve'ga oko ḡa pavēi, xa'e nhande a'ero.

Tupana'ga oko iporoarōheteve'ga

⁷ Nhiirū, Tupana'ga nhande monhoarōarōuka. Xanhoarōarō hete jipi a'ero. Tupana'ga ra'yramo nhande xanhoarō. Igwete nhande Tupana'ga kwahavi. ⁸ Kiroki ḡa noarōi ojipe'ḡa – ḡa ndokwahavi Tupana'ga okovo

ga ja rüi. A'ereki Tupana'ga oko iporoaröheteve'ga.

⁹Tupana'ga omboukwaha ġwemiaröhetea nhandepyeri pe. A'ereki ga ombuhuruka gwa'ya'ga. Ojipeji hete gara'ya'ga. Igwete ga ga mbuhurukari vyva koty tomongo ti ga ġa ji pyri avuirama javo. ¹⁰Ji nda'ei: Nhande ypy tiarō Tupana'ga. A'ereki gaha nhande arō. Igwete ga gwa'ya'ga mbuhurukari vyva koty. A'ero Tupana'ga ra'ya'ga manoi nhande repyga tamombo ti ġandekote'varuhua ġa hugwi javoji. Nahā Tupana'ga omboukwaha nhanearöhetea a'ero.

¹¹Nhiirü, Tupana'ga nhande arō hete. Nurā po nhande xanhoarōarō a'ero hamo. ¹²Vvyakotyva'ero nhande ndihepiangavi Tupana'ga. Emo nhanenhoarōrame nhande ikwahavi Tupana'ga jikoty'ara nhande pavēi. Nhanenhoarōrame nhande nhoaröhetei. A'ereki Tupana'ga nhande monhoarōukari.

¹³Xajikoty'a nhande Tupana'ga pavēi. Tupana'ga ojikoty'a nhande pavēi no. Tikwaha nhande a'ea. A'ereki ga ombuhuruka gwa'uva nhande pyri. ¹⁴Orohepia ore Tupana'ga ra'ya'ga ikwehe. Igwete ore ei ojipe'ġa pe jipi: "Tupana'ga ombuhuruka gwa'ya'ga tombopiro'y ti ga vvyakotyve'ġa ġandekote'varuhua hugwi javo," oro'e ore. ¹⁵Ġa erame: "Jesus'ga ko Tupana'ga ra'ya'ga", Tupana'ga ojikoty'a ġa pavēi. Ġa ojikoty'a Tupana'ga pavēi no. ¹⁶Igwete nhande ikwahavi nhanearōa herovia. A'ereki Tupana'ga nhande arō tuhē.

Tupana'ga oko iporoaröheteve'ga. Kiroki ġa ojipe'ġa arō jipi – ġa ojikoty'a Tupana'ga pavēi. Igwete Tupana'ga jikoty'ari ġa pavēi no. ¹⁷Jukwaha a'ero nhaneremiaröhetea ojipe'ġa ndehe nhande kyhyjie'ymame

Cristo'ga eaġwama hugwi. Ndiakyhyji po ti nhande Cristo'ga erame nhandereaporōġita pe mbapava koty nehē. A'ereki Cristo'ga javijitehe nhande xajikoty'a Tupana'ga pavēi nhande ruvame kiro vyva koty. ¹⁸Tupana'ga nhanearōo ġwaramo nhande ndiakyhyji nhandekovo. A'ereki Tupana'ga remiaröhetea omombi nhandekyhyjia. Kiroki ġa okyhyji – ġa e'i: "Aerē po ti ga imbuhurukari hahyva'ea nhande ve nehē," ei ġa. Nanongara'ġa noaröhetei ve a'ero.

¹⁹Tupana'ga ypy nhande arō. Nurā nhande tiarō ojipe'ġa. ²⁰Po ojipe'ġa ei: "A'arō ji Tupana'ga." Po ġa o'erame noarōi oirü'ġa Cristo'gareheve'ġa, a'ero po ġa etehei o'mbero. Po ġa noarōi oirü'ġa ġwembiepiaga'ġa, a'ero po ġa noarōi Tupana'ga ġwembiepiage'yve'ga. ²¹Tupana'ga e'i reki nhande ve: "Pe ji arōrame na jitehe po pearō penhiirü'ġa hamo."

Timombi nhande ġapopoakara

5 Nhande ko Tupana'ga ra'yramo xako. A'ereki nhande xa'e: "Jesus'ga oko Cristoramo Tupana'ga remimbuhurukaramo." Nhanderuvete'ga arōrame nhande tiarō gara'ya'ġa nhanerü'ġa. ²Nhande Tupana'ga arōrame hendukatuavo ganhi'ġa nhande ikwahavi nhaneremiarōa Tupana'ga ra'ya'ġa ndehe a'ero. ³Nhande tiarō Tupana'ga nhande hendukurame ganhi'ġa. Nonhimimi reki nhande ve hendukatua. ⁴A'ereki Tupana'ga ra'yramo nhande timombi Tupana'ga arōe'yve'ġa popoakara. Nhandejikoga ġwaramo Jesus Cristo'ga rehe nhande imombigi ġapopoakara. ⁵Kiroki ġa e'i: "Jesus'ga ko Tupana'ga ra'ya'ga" – ġahā jate ko omombi Tupana'ga arōe'yve'ġa popoakara.

A'ea omboukwaha Jesus Cristo'ga

⁶Jesus Cristo'ga tuhē uhu vyva koty ikwehe Tupana'ga remimbuhurukara'ga. Onhimobatizaukarame yhya pyvō ko ga jikwahavukari nhande ve ikwehe. Ğa heka'vogukarame garekoa ga momanomo ko ga jikwahavukari nhande ve no. Omobatizarameme jate rūi ga jikwahavukari. Gwekoa reka'vogame ga jikwahavukari no. “A'iti tuhē,” e'i Tupana'ga ra'uva ikwahavuka nhande ve no. A'ereki Tupana'ga ra'uva ni'mbei jipi. ⁷⁻⁸Nahā nhande Jesus Cristo'ga kwahavi a'ero. Tupana'ga ra'uva ga kwahavukari. Gamobatizaro ġwaramo nhande ga kwahavi no. Garekoa reka'voga ġwaramo nhande ga kwahavi no. A'ea nhaporemome reki Jesus Cristo'ga kwahavukari jitehe nhande ve.

⁹Tirovia ko nhande vyvakotyve'ġa nhi'iġa jipi. Tupana'ga nhi'iġa kaitu po nhande heroviari hamo. A'ereki ganhi'iġa johe huvihavuhu. A'ereki Tupana'ga hete onhi'i. Tupana'ga gwa'ya'ra'ga kwahavukari nhande ve. ¹⁰Kiroki ġa gwerovia Jesus'ga ko Tupana'ga ra'ya'ra'ga javo – ġa okwaha tuhē opy'a pe a'itituhēva'ea Tupana'ga remimombe'ua. Kiroki ġa ndogweroviari Tupana'ga – ġa e'iteheuhu Tupana'ga pe: “Imbe ko ga imombe'gwovo,” e'iteheuhu ġa. A'ereki ġa ndogweroviarihu Tupana'ga nhi'iġa ga gwa'ya'ra'ga mombe'urame. ¹¹Tupana'ga e'i a'ero: “Pejikogame jira'ya'ra'ga rehe ga pendeaporoġita mbopyahui,” ei ga. “Igwete po ti ga pe nderohoi ji pyri avuirama nehē,” ei Tupana'ga. ¹²Nhande jikoty'arame Tupana'ga ra'ya'ra'ga pavēi nhande reaporoġitapyahuro. A'ero nhande reko'i Tupana'ga pyri avuirama. Kiroki ġa ndojikoty'ari Tupana'ga ra'ya'ra'ga pavēi – ndipyahui ġandeaporoġita. A'ero ġa ndokoi Tupana'ga pyri.

Nhanderekoaġwama Tupana'ga pyri

¹³A'ea nhaporemome ji akwatija pe me tapekwaha ti pejikoāġwama yvagi pe javoji. A'ereki pe pejiko Tupana'ga ra'ya'ra'ga rehe. ¹⁴Nhande ndipojihuvi nhanenhi'iġa Tupana'ga pe. A'ereki nhande poranduvame ga pe garemimbotarimova'ea rehe ga ġwendu katu nhanenhi'iġa ojive jipi. ¹⁵Tupana'ga ġwendu katu nhande poranduvame ga pe. A'ea kwahavame nhande ikwahavi garemimbuhuraġwama nhandejive no.

¹⁶Po nhande nhaneirū'ga repiagi Cristo'gareheve'ga repiagi ga rekote'varuhurame – kiroki garekote'varuhua nomondoi ga hahyva'ea ruvihava viara rupi – ga repiagame po nhande xanhi'i Tupana'ga pe ga repyga hamo. A'ero po ti Tupana'ga ga mongokatua'javi ojipyri nehē. Ğa pe ji ei – kiroki ġandekote'varuhua nomondoi ġa hahyva'ea ruvihava viara rupi. Ojipe'ġa ndekote'varuhua omondo ġa hahyva'ea ruvihava viara rupi. Nanuhūrame ġandekote'varuhua ji nda'ei: Penhi'i ti Tupana'ga pe ġa ndepyga. A'ea ji nda'ei a'ero. ¹⁷Aherekote'varuhuva'ea nhaporemome ite'varuhu tuhē Tupana'ga pe. Emo jara nomondoi ġa hahyva'ea ruvihava viara rupi.

¹⁸Nhande Tupana'ga ra'ramo ndiakote'varuhui jipi. A'ereki Tupana'ga ra'ya'ra'ga Jesus Cristo'ga nhande a'ngu hete a. A'ero Diabo'ga nombote'varuhui nhande ve.

¹⁹Nhande ko Tupana'ga rembipojykaharamo. Ojipe'ġa nhaporemome ki a'e te Diabo'ga opojyka ġa ojive. Tikwaha nhande a'ea.

²⁰Tikwaha nhande Tupana'ga ra'ya'ra'ga ruragwera Jesus Cristo'ga ruragwera vyva koty no. Igwete ga nhande mbo'ei tapekwaha ti

Tupanete'ga javoji. Nhande xajikoty'a Tupanete'ga pavēi. A'ereki nhande xajikoty'a gara'yra'ga pavēi Jesus Cristo'ga pavēi. Ga ko Tupanetero oko. Gaha nhande mongo hete ojipyri nehē.

²¹A'e ji pe me jira'yra'java'ea pe: Tapekoi ti ha'angava rehe ġanemimbo-hetehara rehe.

**JOÃOVA'EA OMOMBE'U
TUPANA'GA
REMIMO'ĒHARA'VA'EA PE**

Segunda Carta de João

1 Ji ko Jesus'gareheve'ğa ndepiakatuharamo ako. Igwete ji ikwatijari kiro imondovouka pe me Tupana'ga remimo'ēhara pe Jesus'gareheve'ea pe – perope pe pejatykatyka timbohete Tupana'ga javo. Opoarō hete tuhē ko ji. Ji jate rūi reki opoarō. Ğa nhaporemō – kiroki ğa okwaha okovo a'itituhēva'ea rehe Jesus Cristo'ga mombe'ua rehe – ğa na jitehe pe arō no. ²Opoarō hete ko ore. A'ereki a'itituhēva'ea Jesus Cristo'ga mombe'ua opyta nhandepy'a pe. Avuirama po ti ipytai nhande pyri nehē.

³Tupana'ga po ti omomyry nhande ve nehē. Nhande porogwety po ti ga. Onoġatu po ti ga nhandepy'a nehē no. Nahā po ti Tupana'ga rekoi nhande ve nehē nhandervete'ga gara'yra'ga pavēi Jesus Cristo'ga pavēi. A'ereki nhande xako a'itituhēva'ea rupi Jesus Cristo'ga mombe'ua rupi. Nhande xanhoarōarō hete no.

Oko ahe Cristo'ga mombe'ua rupi

⁴“Peko ti a'itituhēva'ea rupi Cristo'ga mombe'ua rupi,” ei Tupana'ga nhande ve. Nurā ji roryhetero pendeheve'ğa ndepiaga ikwehe. A'ereki ğa oko a'itituhēva'ea rupi Cristo'ga mombe'ua rupi. ⁵Kiro ji ehetei pe me a'ero: Xanhoarōarō ti. Hajiheva'ea rūi ji ikwatijari pe me. Aġwamova'ea jate rūi ji ikwatijari Cristo'ga nhi'iġa mombe'gwovo. A'ereki ymya Cristo'ga e'i a'ea nhande ve nhande jikogypyrame ga rehe ikwehe. “Penhoarōarō ti,” ei ga

nhande ve. ⁶Nhanenhoarōrame nhande rekoi nahā: Xako nhande Tupana'ga nhi'iġa rupi. Igwete ga ei nhande ve: “Pearōarō ti ojipe'ğa pejikovo,” ei ga. A'ea pe henduvi pejikogypyrame Jesus Cristo'ga rehe.

⁷Iporomoandyandyive'ğa ohooho javo ojipe'ğa pe onhimongyavo. “Jesus Cristo'ga Tupana'ga remimobuhurukara'ga ndo'ari yvyakotyva'ero raikwehe,” e'i tehe ğa ğa pe jipi. Nanongara'ğa ko Cristo'ga arōe'yheteve'ga ja iporomoandyandyive'ga ja. ⁸Tapenhimoandyandyjukari ti ğa pe a'ero. Penhimoandyjukarame po ti pe ndaperekoa'javi pejikokatua ikwepykavaġwama nehē. Penhimoandyjukare'ymame po ti Tupana'ga imomyryhetepavi pe me pe mbuhua ojipyri nehē.

⁹Ojipe'ğa ndokoa'javi Cristo'ga remimombe'ua rehe jate. Jatyviva'ea mombe'ua rehe ğa ndekoi no. Naname ğa ndekoi Tupana'ga pavēi. Nhanderekorame Cristo'ga mombe'ua rehe jate nhande xako nhandervete'ga pavēi gara'yra'ga pavēi no. ¹⁰Po ğa ohorame pe pyri Cristo'ga mombe'gwovo jatyvi, tapembuhurukari ti ğa penhonga pype. Tapevy'ari ti ğa ndehe. ¹¹Kiroki ğa hory nanongara'ğa ndehe – ğa oko te'varuhu ğa pavēi no.

Mbapavamo João'va'ea okwatija

¹²He'yiva'ea ji amombe'u pota pe me novia. Emo ji ndakwatijapotari pe me. A'ereki ji aho pota pe pyri nhinhi'iġa pe me nehē tianderoryrory hete ti nhanen-homonhi'iġame nehē.

¹³Peirū'ğa Tupana'ga remimo'ēhara'ğa – koroko ğa ojatykatyka avo Tupana'ga mboheteavo jipi Jesus'gareheve'ğa – ğa omondouka onhi'iġa pe me.

JOÃOVA'EA OMOMBE'U GAIOVA'EA PE

Terceira Carta de João

1 Ji ko Jesus'gareheve'ğa ndepiakatuharamo ako. Nhiirü, Gaio, kiro ji ikwatijari nde ve. Ji oroarö hete tuhê ko nde.

²Nhiirü, u katu ndepy'a. A'ereki nde erejiko hete Jesus Cristo'ga rehe. A'ero ji ei Tupana'ga pe: “Tipyry pa ti Gaio'ga pe. Titetirüyme ti ga,” a'e ji nhinhi'ğa Tupana'ga pe nde repyga. ³Jirory hete ji nhaneirü'ğa nuğandurame avo. A'ereki ğa nde mombe'u ji ve. “Okö katu Gaio'ga,” ei ğa. “A'ereki ga oko hete a'itituhêva'ea rupi Cristo'ga mombe'ua rupi,” ei ğa nde mombe'gwovo. ⁴Ji mbohory hete ji henduvame nanongara jipi. A'ereki ğa omombe'u jira'yra'jave'ğa ndekoa a'itituhêva'ea rupi.

Joãova'ea ombohete Gaiova'ea

⁵Nhiirü, nhaneirü'ğa ojiko nde rehe. A'ereki nde erepokopoko ğa. Hajiheve'ğa vehevi nde erepokopoko jipi nhaneirü'ğa. ⁶Avo urame ğa imombe'ui ore ve neremiaröa ojihe ore jatykarama Tupana'ga mboheteavo. Pyyry po ti nde nanongara'ğa pokogi jipi nehê imondovo mbatera ğa pe ğa hoğahorame pe hugwi nehê. Imondokaturame po ti Tupana'ga nhimohêhetei pe ndehe nehê. ⁷A'ereki ğa ombojoapiapi cidades ogwovo Cristo'ga mombe'gwovo ğa pe. Ohorame ğa ndopyhygi mbatera Cristo'gareheve'ğaruive'ğa hugwi. ⁸Nhande reki Cristo'gareheva'ero timbuhuruka nanongara'ğa nhaneronga pe hamo imondovo mbatera ğa pe hamo. Nahã po ti nhande ğa moirüirüi ğa horame a'itituhêva'ea mombe'gwovo.

Joãova'ea omboja Diótrfesva'ea rehe

⁹Akwatija ji nhinhi'ğa imondovouka Cristo'gareheve'ğa pe ikwehe novia – kiroki ğa ojatyka Tupana'ga mboheteavo pevo. Emo Diótrfes'ga ndokoi orenhi'ğa rehe. A'ereki ga onhimongo potaruhu jara'ğa hohe. ¹⁰Nurã jihorame pe pyry po ti ji imombe'ui pe me garekote'varuhua nehê. A'ereki ga e'iteheuhu imbojateheavo ore rehe. Joh'e'i hete ko Diótrfes'ga rekote'varuhui no. A'ereki ga nombuhurukari ojipyry hajiheve'ğa nhaneirü'ğa. Igwete pendeheve'ğa ğa mbuhurukapotarama ga gwovahoguhu pendeheve'ğa mondovo pea hugwi. “Tojivyra'javyme ti ğa nhande pyry nhande jatykarama Tupana'ga mboheteavo,” e'i tehe Diótrfes'ga.

Joãova'ea ombohete Demétriova'ea

¹¹Nhiirü, okote'varuhuve'ğa ndupi rüi ti eho. Eho ti okokatuve'ğa ndupi. Kiroki ğa oko katu – ğa ko Tupana'gareheva'ero oko. Kiroki ğa oko te'varuhu – ğa ndokwahavi Tupana'ga. ¹²Nhaneirü'ğa nhaporemö ombohete Demétrio'ga pyry hete ga javo. Garekoa a'itituhêva'ea rupi omboukwaha hete garekokatua. Ore orombohete ga no. Nde erekwaha oreremimombe'ukatua.

Mbapavamo Joãova'ea okwatija

¹³He'yiva'ea ji amombe'u pota nde ve novia. ¹⁴Emo ji ndakwatijapotari nde ve jihopotarahiva ğwaramo kotihĩ pe pyry pe ndepiaga. A'ero po ti nhande nhomonhi'inhĩ'ği nehê.

¹⁵Tu katu ti ndepy'a. Avo've'ğa nhaneirü'ğa omondouka onhi'ğa nde ve. Emondouka ti nhinhi'ğa enhipavêive'ğa pe nhaporemö nhaneirü'ğa pe.

JUDASVA'EA OMOMBE'U AHE VE

Carta de Judas

1 Ji ko Judasramo Tiago'ga reki'yramo. Jesus Cristo'ga remimbotarimova'ea rehe jate ji reko. Kiro ji ikwatijari imondovouka nhinhi'iga pe me. Tupana'ga pe mo'emo'e ojive ga po ti jireheva'ero oko javo. Tupana'ga pe arō hete nhandervete'ga. Igwete Jesus Cristo'ga pe nderekokatui pe mbojikoguka ojihe. Pe me ji akwatija a'ero imondovouka nhinhi'iga pe me.

²Tupana'ga ti tapeporogwety hete. Tonoḡatu hete ti ga pepy'a. Ga ti tapearō hete pe nderekokatuavo nehē no.

Ahembo'ehara'ga Tupana'ga nhi'igaatyviva'ea rehe

³Nhiirū, akwatija pota hete ji pe me oji'i novia. Amombe'u pota ji pe me nhandejikoga Cristo'ga rehe. Emo ji ndakwatijara'javi reki a'ea pe me. A'ereki ojipe'ga oho pe pyri pe mbo'eavo jatviva'ea rehe. Nurā ji ei jivytyeri pe oji'i: "Akwatija po ji ojipea ga pe hamo a'itituhēva'ea mombe'gwovo hamo."

A'ea ji akwatija kiro imondovouka pe me tapemombe'umbe'u aha ti ojipe'ga pe jipi a'itituhēva'ea Cristo'ga momba'ua. Tupana'ga okwahavuka pa nhande ve Cristo'ga momba'ua ikwehe jireheve'ga ti tokwaha javo. ⁴Emo pembo'eatyvive'ga oko pepyteri pe kiro okote'varuhuve'ga. Igwete ga pe moandyandi. "Oromombe'u katu ore Cristo'ga," ei ga pe me o'mbero. Igwete ga ei: "Xako te'varuhu ti. A'ereki Tupana'ga omombyry ahe ve jipi. Imombyryva gwaramo po ti ga nombahayukari nhande ve nehē nhande rekote'varuhurame

nehē," e'i tehe ga jipi. Ga ndokoi reki Jesus Cristo'ga rehe. Ga jate koi nhandervihavuhuhetero nhandepojykaharetero. Ymya Tupana'ga nhi'iga momba'uharava'ea ikwatijari ga momba'unhoḡwenondeavo hako. "Tupana'ga po ti ombahayuka okote'varuhuve'ga pe nehē," ei ahe ikwatija hako.

⁵Pe pekwha pa a'ea. Emo ji takwahavukara'ja pe me. Ymya nhandepojykaharete'ga israelitasva'ea rerohokatui Egiptopeva'ea gwyrā hugwi ahe mongovo hako. Emo ga aerē israelitasva'ea momanoi onhi'iga reroviare'ymame hako.

⁶Oro yvagipeve'ga – kiroki ga onhiroyrō koji'i ore oroko pota huvihavamo javo – ga ndopytai opohia gwuhava hugwi. A'ero Tupana'ga ga mongi ga noḡa ypytunahivuhua pype ga mombytavo avuirama Cristo'ga ti te'i ga pe javo. "Ohoa'javame yvya koty po ti Cristo'ga ei ga pe nehē: 'Peko te'varuhu hete pe'," ei Tupana'ga ga momba'gwovo.

⁷Oro cidapeve'ea no, Sodomapeve'ea Gomorrapeve'ea ojipepeve'ea no – kiroki cidades ojopyjopyri u hako. Ahe ko akoja'ga javijitehe yvagipeve'ga. Hahy po ti ahe ve nehē no. A'ereki ahe ndoakwahavihu ojogwerekote'varuhuavo. Akwaimba'ero memenhuhū ga ojogwerekote'varuhuavo. A'ero Tupana'ga ahe mbokajukapavi cidades rehereheve hako. Tikwaha po nhande a'ero hamo. Tupana'ga po ti ombahayuka okote'varuhuve'ga pe hahyva'ea ruvihava pype tata pype avuirama nehē.

⁸Ahe javijitehe ko akoja'ga pembo'eatyvive'ga. Oayvahi ko ga mbatera okirame upa. "A'ea rehe ore ikwahahetei," e'i tehe ga. A'ero ga nhimongote'varuhui ojogwerekote'varuhuavo. Nohendukatupotari ga huvihava'ga nhi'iga. E'i te'varuhu ga yvagipeve'ga pe. ⁹Miguel'ga ki

a'e te – ga ko Tupana'gapyrive'ġa nduvihavuhuro oko yvagi pe – ga nde'ite'varuhui Diabo'ga pe hako. Miguel'ga horame Moisés'va'ea ra'oa rehe Diabo'ga ruri ga pyri javo. A'ero ġa jogwayvayvari ahera'oa rehe. Emo Miguel'ga nde'ite'varuhui Diabo'ga pe ereko te'varuhu hete nde jave'yma ga pe. Miguel'ga e'i reki ga pe: “Tupana'ga gwe ti te'i nderekote'varuhua pe imbohahyavouka nde ve nehē,” ei ga Diabo'ga pe hako.

¹⁰ Pembo'eatyvive'ġa ki a'e te e'i te'varuhu ġwembikwahavipyre'yma pe. Ġa ko mbiara'javuhuva'ea. A'ereki mbiara ndojapyakai ġwemimbotarimo okookovo. Nahanahā ġa ndekoi ġwemimbotarimova'ea rupi jate no. A'ero ġa nhimongote'varuhupavi. Nahā po ti ġa nhimondoi hahyva'ea ruvihava pype a'ero nehē pembo'eatyvive'ġa.

¹¹ Hahy tuhē po ti ġa pe nehē. A'ereki ġa oho Caimva'ea rupi okote'varuhuavo. Balaāova'ea javijitehe ko ġa jatyvi oko itambere'ia potaruhuavo onhimbote'varuhuavo. Coréva'ea javijitehe ko ġa nohendupotari gwuvihava'ġa nhi'iġa. A'ero po ti Tupana'ga ġa mondoi ahe javijitehe hahyva'ea ruvihava pype nehē no pembo'eatyvive'ġa.

¹² Jesus'gareheva'ero pe pehopeho i'gwovo ojopyri. A'ea rupirupi pe ei: “Xajapyakaa'ja ti Jesus'ga manoagwera rehe kiro,” pe'ji pe. Ite'varuhu hete a'ero pembo'eatyvive'ġa hoi i'gwovo pe pyri. A'ereki ġa o'ua'u ojihe jate okovo. Ġa ko amana rovapitymybyguhua ja no – kiroki nombuhuri amana. A'ereki yvytua gweroho imongyre'yma. A'ero po nhande ei jupe: “Hovapitymybyguhu tehe a. Ndokyri.” A'ea ja ko pembo'eatyvive'ġa ndekoi. E'ie'iteheuhu ġa. Emo ġa nomombyryvi ojipe'ġa pe.

Pembo'eatyvive'ġa ko yva javijitehe no i'ae'ÿva'ea. “I'a kiro i'ahava rupi,”

xa'e nhande jupe novia. Emo ndi'ai reki. A'ea javijitehe ko pembo'eatyvive'ġa. “Omombe'u katu ġa kiro mbatera,” xa'e nhande ġa pe novia. Emo ġa nomombe'ukatui reki. Yva ndi'ai. A'ero po nhande hekyi jypya reheve imomboa. Omano hete reki yva a'ero. Pembo'eatyvive'ġa ko omanova'ea javijitehe a'ero. A'ereki tegwete ġandekokatua. A'ero po ti Tupana'ga ġa mombori hahyva'ea ruvihava pype nehē.

¹³ Pembo'eatyvive'ġa ko typepemuhūia javijitehe ypiahua ruvihava rehe. Yvyruhua rurame typepemuhūia imbotyjui imomboa ite'varuhuva'ea hembe'yva rehe. Na jitehe pembo'eatyvive'ġa imboukwahavi okote'varuhua onhinotīe'yma. Ndipoyjayjare'ymuhūi reki ġa novia.

Pembo'eatyvive'ġa ko jaytata'ia javijitehe – kiroki jaytata'ia ohoteheuhu. Nanongara ndohokatujuhu jipi. Nurā ahe ndojikogi hehe a'ea oho tehe javo jupe. Pembo'eatyvive'ġa na jitehe ndokokatui jipi. Nurā nhande ndiajikogi ġa ndehe. Tupana'ga gwereko ppytunahivuhua ġa pe topyta ti ġa a'ea pype avuirama javo.

¹⁴ Ojikwe Enoqueva'ea omombe'u pembo'eatyvive'ġa hako. Ahe ko Adāova'ea rymyminova'ea hako. Adāova'ea jypya oko. Aerē Adāova'ea rymyminova'ea ra'yrava'ea ko Caināva'ea. Caināva'ea rymyminova'ea ra'yrava'ea ko Enoqueva'ea – kiroki ahe omombe'u nhoġwenonde pembo'eatyvive'ġa hako.

“Nhandepojkakaharete'ga po ti uhu nehē ojipyrive'ġa pavēi yvagipeve'ġa pavēi.

He'yjuhu ranuhū po ti gapyrive'ġa onhimongyavo nehē,” ei ahe.

¹⁵ “Uhu po ti ga javo yvyakotyve'ġa pe nhaporemonehē.

Okote'varuhuve'ġa pe po ti ga ei:

'Peko te'varuhu pa pe,' e po ti ga nehē," ei ahe.

"Pe'e te'varuhu pe ji ve no pejikote'varuhuavo,' e po ti ga ġa pe nhaporemo nehē," ei Enoqueva'ea pembo'eatyvive'ġa mombe'unhoġwenondeavo hako.

¹⁶ Pembo'eatyvive'ġa ko e'ie'iuhu on-hiroyromo. Ġwemimbotaruhua rupi ko ġa ndekoi. Onhimboheteuhu ġa ja'javo ojipe'ġa pe. Ġa ombohete tehe ojipe'ġa no toko ti ġa kiro nhaneremimbotari-mova'ea rehe javo.

Aheremimomranduva

¹⁷ Nhiirū, pejapyaka ti Jesus Cristo'ga moirūhara'ġa nhi'iġagwera rehe. A'ereki ġa omombe'u nhoġwenonde pembo'eatyvive'ġa ikwehe. ¹⁸ Igwete ġa ei pe me: "Aerē Cristo'ga rura'java renonde po ti ġa ndekoi pe pyri nehē. Igwete po ti ġa pe nderekomemui nehē," ei Jesus'ga moirūhara'ġa. "Ġwemimbotaruhua rupi po ti ġa ndekote'varuhui nehē," ei ġa pembo'eatyvive'ġa mombe'gwovo ikwehe. ¹⁹ Nanongara'ġa pe mbojipe'ape'a ojohugwi jipi. Ġwemimbotarimo ġa ndekoi. Tupana'ga ra'uva ndokoi ġa pyri.

²⁰ Pe ki a'e te pejiko Cristo'ga rehe. Cristo'ga mombe'ua ko pyry hete. Penhombojikojiko hete ti ga rehe a'ero. Penhi'i ti Tupana'ga pe gara'uva popoakarimo. ²¹ Tupana'ga nhande arō hete. Peko ti garemiarōa rehe a'ero. Pe'ji ti ojohupe: "Jesus Cristo'ga po ti

nhande porogwety nehē. A'ero po ti ga nhande rerohoi ojipyri avuirama nehē," pe'ji ti ojohupe.

²² Peporogwety ti ġa – kiroki ġa ndogweroviarhi Cristo'ga mombe'ukatua. ²³ Jara'ġa oho hahyva'ea ruvihava viara rupi. Pe'ji ti ġa pe a'ero: "Peho ġweri pe hahyva'ea ruvihava pype. Pepohi ti pejikote'varuhua hugwi pejikoga Cristo'ga rehe," pe'ji ti ġa pe. Hendukaturame penhi'ġa po ti pe ġa mongoi Tupana'ga viara rupi nehē. Peporogwety ti jara'ġa no – kiroki ġa opotaruhu okote'varuhuavo. Ġa porogwetygame ti pejapyaka katu pejihe tapekoi ti ġandekote'varuhua rupi no, a'e ji pe me.

Timbohete ti Tupana'ga

²⁴ Tupana'ga pe mbopopoaka tokote'varuhuyeme ti ġa javo. Ga po ti pe nderohoukari ojipyri yvagi pe nehē no. Ndapekote'varuhua'javi'i'i po ti pe. A'ero po ti pe ndoryndoryhetero garuvihavuhuhetea pyri nehē.

²⁵ Gaha jate ko Tupanetero nhanem-bopiro'yharamo. Timbohete ti ga a'ero Jesus Cristo'gareheva'ero ġwaramo nhandepojoykaharete'gareheva'ero ġwaramo. A'ereki ga pyry hete nhanderuvihavuhuhetero. Ga ipopoaka hete huvihavuhuhetero jara'ġa hohe pa. Nahā ga reko ymya hako ga vyva japoe'ymame. Kiromo jate ga reko no. Aerē ti ga na jitehe nehē no. Timbohete ti ga avuirama a'ero nehē. Na tuhē. Amém.

TUPANA'GA REMBIEPIUKARA JOÃOVA'EA PE

*Apocalipse ou A
Revelação de Deus a João*

Joãova'ea okwatija ġwembiepiapava

1 Kiro ji ikwatijari Jesus Cristo'ga rembiepiukara ji ve. A'ea Tupana'ga gwepiuka Jesus Cristo'ga pe jawo ga pe:

—Aere'i ti nahanahā nehē. A'ea ti hepiuka jireheve'ġa pe nahā ti nehē aere'īva'ea jawo. Ojiko ġa ji rehe okovo nhinhi'iġa rupi, ei Tupana'ga Jesus Cristo'ga pe. Tokwaha ti ġa aere'īva'ea, ei ga ga pe.

—Kwa, ei Jesus Cristo'ga Tupana'ga pe.

A'ero Jesus Cristo'ga ei ojipyrive'ga pe vyagipeve'ga pe:

—Eho ti hepiuka aere'īva'ea jireheve'ga pe João'ga pe ikwahavuka ga pe nahā ti nehē jawo, ei ga.

—Kwa, ei gapyrive'ga ua vyva koty ji pyri.

Ovahema ji pyri gapyrive'ga ei:

—Aere'i ti nahanahā nehē, ei ga ji ve hepiuka aere'īva'ea ji ve.

A'ero ji hepiepiapavi ikwahava.

²Kiro ji ikwatijari ikwahavuka nhirembiepiapava Tupana'gareheve'ġa pe. Akwatija ji Tupana'ga remimombe'uukara. Akwatija ji a'itituhēva'ea Jesus'ga rembiepiukara.

³Pyry hete ġa pe – kiroki ġa omonhi'i a'ea nhirembikwatijara herovia okovo nhirembikwatijara rupi nahā tuhē ti jawo. Nahāva'ea imbegwee'yma ġwaramo po pyry hete ġa pe – kiroki ġa ġwendu nhirembikwatijara herovia okovo nhirembikwatijara rupi nahā tuhē ti jawo.

Joãova'ea okwatija cidadespeva'ea pe

⁴Ji ko Joāoramo. Kiro ji ikwatijari pe me Tupana'gareheve'ea pe imondovouka pe me. Pejiko pe ga rehe pejatykavo ti-hendu ti Tupana'ga nhi'iġa jawo. Sete ko pejatykahava Āsiapeve'ġa gwryi pe. Pevo ti ji imondoukari nhirembikwatijara pe me nehē.

Aġwamo Tupana'ga oko. Ymyahū ga oko hako. Aerē ti ga ruri nehē no. Kiro ji ei: Ga ti tomomyry pe me. Tonoġatu ti ga pepy'a no, a'e ji.

Tomomyry ti Tupana'ga ra'uva pe me inoġatuavo pepy'a, a'e ji. Tupana'ga ra'uva hekoi garovai pyteri pe ga'apykavakatur pyri. Oapyga pevo Tupana'ga jukwahavamo aheruvihavuhetero. Seteva'ea ja ko Tupana'ga ra'uva.

⁵Jesus Cristo'ga ti tomomyry pe me, a'e ji. Tonoġatu ti ga pepy'a, a'e ji. Hupi katu Jesus Cristo'ga Tupana'ga kwahavukari ahe ve. Pyry ahe ganhi'iġa reroviari a'ero. Omanoheterē ga na'ē okwerava'ja hete omanove'ġa mbogwerava'java renonde. Ga ko vvyakotyve'ġa nduvihavuhu'ġa nduvihavuhete'ga.

Timbohete ti ga! Ga nhande arō hete. Ga ohy nhanderekote'varuhua nhande hugwi gwekoa reka'vogukarame ojukahara'ġa pe omanomo nhande repyga. ⁶Ga nhande mongo toko ti ġa aheruvihavamo jawo. Ga e'i nhande ve: “Peko ti jiruva'ga nhi'iġa rupi.” A'ea ga e'i nhande mongovo toko ti ġa ikwava'eharamo Tupana'ga pe jawo.

A'ero ji ei: Timbohete tuhē ti Jesus Cristo'ga jipi! Toko ti ga vvyakotyve'ġa nduvihavuhetero jipi vyagipeve'ġa nduvihavuhetero no. Toko ti ġa nhaporemō ganhi'iġa rupi jipi. Na tuhē! Amém! a'e ji.

⁷Pehendu ti! Aerē ti ga rura'javi vvaġatiġa pavēi nehē.

Vvyakotyve'ġa nhaporemo ti ga repiagi ga rura'javame nehē.

Gakutuhara'ġa no – kiroki ġa ojuka ga – ġahā ti ga repiagi nehē.

Ojehe'o ti ġande'ynde'yja'ġa nhaporemo okyhyjiavo okoveveuhuavo garura ġwaramo.

Kwa. Na tuhē a'ero! a'e tuhē ji. Amém!

⁸Kiro Jesus Cristo'ga nhandepojykharete'ga ei:

—Ji ypy ko ako jipe jahykavamo Alfa. Jypyva'ea pe ji ei Alfa, ei ga. Mbapavamo ji ako jahykavamo Ômega. Mbapavava'ea pe ji ei Ômega, ei ga. Aġwamo ji ako. Ymyahū ji ako hako. Aerē ti ji ruri nehē no. Vvyakotyve'ġa hohe ji popoakahetero jitekovo ġanduvihavuhetero. Yvagipeve'ġa hohe ji rekoj no jitekovo ġanduvihavuhetero, ei Jesus Cristo'ga.

Joãova'ea gwepia Jesus Cristo'ga

⁹Jihi ko Joãoramo. Jihi ko peirūa jijikoga ġwaramo Jesus Cristo'ga rehe pe ja. Hahya Tupana'ga arōe'ÿve'ġa omondo pe me Jesus Cristo'ga jikoty'aro ġwaramo pe pavēi. Ji ve ġa omondo hahya no Jesus Cristo'ga jikoty'aro ġwaramo ji pavēi. Peko pe Tupana'ga nhi'iġa rupi. Jihi ako ganhi'iġa rupi no. A'ereki Jesus Cristo'ga ojikoty'a nhande pavēi. Penhimomirana pe. Jihi anhimomirana no. A'ereki nhandejikogypyagwera jate Jesus Cristo'ga ojikoty'a nhande pavēi nhande pokoga.

Ji Tupana'ga nhi'iġa mombe'uro ġwaramo ġa ji mondouka ypa'ouhū me Patmos pe tomombe'ua'javyme ti ga Tupana'ga nhi'iġa javo. Ji Jesus Cristo'ga mombe'uro ġwaramo ġa ji mondouka pevo.

¹⁰Pevo Tupana'ga ra'uva ji pojykakautui domingo rupi. Jirakykwera koty ji henduvi ganhi'iġahyahiva. Trombeta ja ga nhi'iġahyahivi javo:

¹¹—Kiha ti nde erehepia nehē – a'ea ti ekwatija livro pype imondovo ojatykave'ġa pe Ásiapeve'ġa gwyri pe. Sete ko ġacidades. Pero koi tuvi ġa-jatykahava. Kiro ji imombe'ui nde ve cidades rera: Éfeso, Esmirna, Pérgamo, Tiatira, Sardes, Filadélfia, Laodicéia, ei ga jirakykwera koty.

¹²Ma'ġa onhi'ī ra'e? a'e ji jijirovaga ga koty. Jijirovagame ji hepiagi hyapehava. Sete ko hyapehava ouro apopyra.

¹³Hyapehava pyteri pe ji ga repiagi. Ga rekoj ga ja – kiroki vvyakotyve'ga yvagipeve'ga no. Ipukuhu gapira okwava gapya pyvō. Oku'ayvira ga omongi imondovo opoti'a rupi. Ouro apopyra ko gaku'ayvira. ¹⁴Ga atimbavamo. Ovelha rava itiġahivuhu. A'ea ja hete ga atimbavamo. Amana'java'ea neve itiġahivuhu. A'ea ja ga atimbavamo. Hendy'jandy'ja gareakwara tata ja. ¹⁵Gapya rendy'jahetero metal ja bronze ja ġa metal mbukumbukuheterame fornalha pype tata pype toroapo ti metalkatuva'ea javo. Na jitehe gapya rendy'jahetero. Onhi'iġahyahivuhu ga typojuhetea pyambua ja hete.

¹⁶Opo pe ojohukoty rūi ga herekoi jaytata'ia. Sete ko jaytata'ia. Gajurua rupi ihemi haimbejovaiva'ea itakyhea'javuhuva'ea. Garova hendy'jahetero kwara ja. Kwara hendy'ja hete ahaji katu. Na jitehe garova hendy'jahetero.

¹⁷Ga repiagame ji ari gapya pyri omanove'ga ja jikyhyjiavo ġwaramo ga hugwi. A'ero ga pokogi ji rehe opoa pyvō ojohukoty rūi. Kiro ga ei ji ve:

—Terekyhyji ti ji hugwi. Jihi ako jipe jypyva'ero. Jihi ako mbapavava'ero. ¹⁸Avuirama ji rekoj. Amano hete ji. Ji repia kiro. A'ereki ji akoji. Nane'ymi ti ji rekoj nehē. Duas chaves ji areko. Nurā huvihavamo ji ei okote'varuhuve'ġa pe: Pemanu ti. Huvihavamo ji ei ġa pe no: Peho ti omanove'ġa gwyri pe

okote'varuhuva'ea gwyri pe, a'e ji ġa pe, ei ga. Pevo rūi ji amondo okokatuva'ea, ei ga.

¹⁹—Nurā, João, ekwatija ti enhimbiepiaga mombe'gwovo, ei ga ji ve. Ekwatija ti aġwamova'ea mombe'gwovo nahanahā kiro javo. Ekwatija ti aere'iva'ea mombe'gwovo no nahanahā ti nehē javo, ei ga.

²⁰—Kiro ji imombe'ui onhimiva'ea ikwahavuka nde ve, ei ga ji ve. Nde erehepia jaytata'ia jipo pe jijohukoty rūi. Sete ko jaytata'ia. Seteve'ġa pe Tupana'gapyrive'ġa pe ji ei jaytata'ia. Ġahā yvagipeva'ero omombe'u Tupana'ga nhi'ġa gareheve'ġa pe. Kiroki gareheve'ġa ojatyka henduva ganhi'ġa cidades pe yvya koty – ġa pe ġa omombe'u. Sete ko ġacidades. Sete ko hyapehava no nerembiepiaga ouro apopyra. Tupana'gareheve'ġa pe cidadespeve'ġa pe ji ei hyapehava. Ġahā okwahavuka Tupana'ga pyryva ojipe'ġa pe.

A'ea ga ei ikwahavuka onhimiva'ea ji ve.

Tupana'ga omondouka onhi'ġa ojiheva'ea pe Éfeso

2—João, ei Jesus'ga ji ve, kiro ti ji imombe'ui ikwatijaruka nde ve Tupana'ga rembiepiukara ji ve, ei Jesus'ga ji ve. A'ea ti ekwatija Tupana'gapyrive'ga pe yvagipeve'ga pe – kiroki ga omombe'u Tupana'ga nhi'ġa Tupana'gareheve'ġa pe cidade de Éfeso pe, ei Jesus'ga ji ve. Ekwatija ti ga pe tomombe'u ti ga ġa pe Jesus'ga rembikwatijarukara javo, ei Jesus'ga ji ve.

A'ero Jesus'ga imombe'ui ji ve. Nurā kiro ji ikwatijari Jesus'ga remimombe'ua nhitena imondovouka Tupana'gapyrive'ga pe cidade de Éfeso pe.

Nde ve Tupana'gapyriva'ea pe ji ei a'ero: Kiro koi Jesus'ga nhi'ġa nde ve:

—Jihi reki apyhy jaytata'ia jipo pe jijohukoty rūi jigwojigwovo hyapehava pyteri pe. Sete ko jaytata'ia. Sete ko hyapehava no ouro apopyra.

A'ea Jesus'ga ei. Nde ve ga ei tomombe'u ti ga nhinhi'ġa Tupana'gareheve'ġa pe cidade de Éfeso pe javo. Kiro koi ganhi'ġa ġa pe:

²—Opokwaha hete ji, ei Jesus'ga. Peporavyky hete pe pejikovo nhinhi'ġa rupi penhimomiranama. A'ereki pe ndapepotari okote'varuhuve'ġa pepyteri pe. Ojipe'ġa uhu pe pyri pe mbo'epota ore ko Cristo'ga moirūharamo javo. A'ero pe ei: “Mara'ngu po ġa gamoirūhara'ġa? Mara'ngu po Tupana'ga ġa mbuhuruka nhande pyri tombo'e ti ġa onhi'ġa rehe? Tihepia ti,” pe'e pe. Ġandeaporoġita mombargwahavame pe ikwahavi ġa'mbea. Nhimoirūhara'ġa rūi ko ġa, a'e ji, ei Jesus'ga.

³—Penhimomirana pe pejikovo nhinhi'ġa rupi. Pejikoga ġwaramo ji rehe pe peporavyky pene'oe'yma.

⁴Jypya pe ji arōhetei. Aġwamo pe ji aro'ī reki. A'ea ji ndapotari, ei Jesus'ga. ⁵Pekwahava'ja ti a'ero. Tapekwahava'japigi ti no. Nahanahā pe peko katu jypya. A'ea rupi pe pyryvamo. A'ea ti pekwahava'ja pepohia pejikote'varuhua hugwi pejeaporoġita rerōjijyita ji arōhetea'java. A'ero ti pe ndekoi pejikoypyagwera rehe nehē. A'ero ti pe nhoarōhetea'javi pejikoheteavo nhinhi'ġa rupi pejogwerekokatuavo nehē, ei Jesus'ga. Po pe ndaperōjijyi pejeaporoġita, a'ero ti kotihī ji ruri javo pe me nehē. Ako ti ji ga ja nehē – kiroki ga gwekyi hyapehava tokoa'javyme ti pyte'mbia rehe javo. Ga ja ti ji rekoi pe me nehē

tapekoa'javi ti Tupana'gareheva'ero javo, ei Jesus'ga.

⁶—Ojipe'ga oko te'varuhu Nicolau'ga ja gareheva'ero. Pe ndapepotahetei gādekote'varuhua. Pe ipotare'yname pyry ji ve. A'ereki jiji ji ndapotahetei gādekote'varuhua no, ei Jesus'ga.

—A'ea nhaporemō ti ere Tupana'gareheve'ga pe cidade de Éfeso pe, ei Jesus'ga nde ve ikwatijaruka ji ve.

⁷—Peapyakwa pe. Pehendu katu Tupana'ga ra'uva ea Tupana'gareheve'ga pe a'ero, ei Jesus'ga.

Kiroki ga gwendu katu Tupana'ga nhi'i'ga onhimomiranama jipi – gaha ti oho Tupana'ga pyri opytavo pevo avuirama nehē. Pevo ti ji jukari ga pe yva hugwi ahemongohava hugwi – kiroki yva o'ā Tupana'ga remityma pyteri pe ahererekokatuhava pyteri pe. I'urame ti ga nomanoa'javi nehē, ei Jesus'ga ikwatijaruka ji ve.

Tupana'ga omondouka onhi'i'ga ojiheva'ea pe Esmirnapeva'ea pe

⁸—João, ei Jesus'ga ji ve, kiro ti ji imombe'ui ikwatijaruka nde ve Tupana'ga rembiepiukara ji ve, ei Jesus'ga ji ve. A'ea ti ekwatija Tupana'gapyrive'ga pe yvagipeve'ga pe – kiroki ga omombe'u Tupana'ga nhi'i'ga Tupana'gareheve'ga pe cidade de Esmirna pe, ei Jesus'ga ji ve. Ekwatija ti ga pe tomombe'u ti ga ga pe Jesus'ga rembikwatijarukara javo, ei Jesus'ga ji ve.

A'ero Jesus'ga imombe'ui ji ve. Nurā kiro ji ikwatijari Jesus'ga remimombe'ua nhitena imondovouka Tupana'gapyrive'ga pe cidade de Esmirna pe.

Nde ve Tupana'gapyriva'ea pe ji ei a'ero: Kiro koi Jesus'ga nhi'i'ga nde ve:

—Jypyva'ero ji ako jipe. Mbapavava'ero ji ako. Amano hete ji. Aerē ji kwerava'javi.

A'ea Jesus'ga ei. Nde ve ga ei tomombe'u ti ga nhinh'i'ga Tupana'gareheve'ga pe cidade de Esmirna pe javo. Kiro koi ganhi'i'ga ga pe:

⁹—Opokwaha hete ji, ei Jesus'ga.

Hahy hete pe me. Napembateri pe avo. Yvagi pe ki a'e te pe pereko pa.

—Akwaha ji ga pe mbotegweterame. “Ore ko Tupana'gareheva'ero. A'ereki ore ko judeusramo,” ei ga novia. Tupana'gareheve'ga rūi ko ga reki, a'e ji, ei Jesus'ga. A'ereki ga nohendukatui Tupana'ga nhi'i'ga. Om-bopogwe ga Satanás'ga reki onhi-mono'ono'o'ga ganhi'i'ga renduva, ei Jesus'ga.

¹⁰—Tapekyhyji ti hahya hugwi, ei Jesus'ga. Pehendu! Aerē ti jararamo pe hoi cadeia pype nehē, ei Jesus'ga. Diabo'ga ti pe mondoukari ipype nehē okote'varuhua vo nehē. “Tahepia ti,” e'i ti Diabo'ga nehē. “Tahepia ti Esmirnapeve'ga jiko-hetepiga Tupana'ga rehe nehē ji rekote'varuhurame ga pe hahya mondovo ga pe.” A'ea ti Diabo'ga ei pe ndepiaga ve nehē, ei Jesus'ga.

—Dez ti pe kiri hahyheterame pe me nehē. Tapejikopigi ti Tupana'ga rehe. Po pe manoi pejikopige'yma gwaramo Tupana'ga rehe, a'ero ti ji pe mongoi avuirama Tupana'ga pyri nehē, ei Jesus'ga.

—A'ea nhaporemō ti ere Tupana'gareheve'ga pe cidade de Esmirna pe, ei Jesus'ga nde ve ikwatijaruka ji ve.

¹¹—Peapyakwa pe. Pehendu katu Tupana'ga ra'uva ea Tupana'gareheve'ga pe a'ero, ei Jesus'ga.

Kiroki ga gwendu katu Tupana'ga nhi'i'ga onhimomiranama jipi – gaha

ti nomanoa'javi nehē. Ndohoi tuhē ti ga tata pype hahyva'ea ruvihava pype nehē. A'ea ti ndahahi ga pe a'ero nehē, ei Jesus'ga ikwatijaruka ji ve.

Tupana'ga omondouka onhi'iḡa ojiheva'ea pe Pérgamopeva'ea pe

¹²—João, ei Jesus'ga ji ve, kiro ti ji imombe'ui ikwatijaruka nde ve Tupana'ga rembiepiukara ji ve, ei Jesus'ga ji ve. A'ea ti ekwatija Tupana'gapyrive'ga pe yvagipeve'ga pe – kiroki ga omombe'u Tupana'ga nhi'iḡa Tupana'gareheve'ga pe cidade de Pérgamo pe, ei Jesus'ga ji ve. Ekwatija ti ga pe tomombe'u ti ga ḡa pe Jesus'ga rembikwatijarukara javo, ei Jesus'ga ji ve.

A'ero Jesus'ga imombe'ui ji ve. Nurā kiro ji ikwatijari Jesus'ga remimombe'ua nhitena imondovouka Tupana'gapyrive'ga pe cidade de Pérgamo pe.

Nde ve Tupana'gapyriva'ea pe ji ei a'ero: Kiro koi Jesus'ga nhi'iḡa nde ve:

—Jihi reki areko haimbejovaiva'ea.

A'ea Jesus'ga ei. Nde ve ga ei tomombe'u ti ga nhinhi'iḡa Tupana'gareheve'ga pe cidade de Pérgamo pe javo. Kiro koi ganhi'iḡa ḡa pe:

¹³—Opokwaha hete ji, ei Jesus'ga. Akwaha ji pegwyrā – perope Satanás'ga oko ḡanduvihavuhuro. Pe ndapekote'varuhui reki pejikoe'yma ganhi'iḡa rupi. Peko tuhē pe jireheva'ero pejikoheteavo ji rehe. Nurā ji ei: Napemoka'nhyimi tuhē pe jirera. Ndape'ei: “Orojiko pi ore Jesus'ga rehe orerekote'varuhua mombohara'ga rehe.” A'ea rūi pe ei, ei Jesus'ga.

—Antipas'ga ji mombe'ui ḡa pe jipi no. Ga jikohetepige'yma ḡwaramo ji rehe ḡa ga jukai pepyteri pe – perope Satanás'ga oko

ḡanduvihavuhuro. A'ea rupi vehevi pe ndapekote'varuhui pejikoe'yma Satanás'ga nhi'iḡa rupi reki. Pe ndapejikopigi ji rehe, ei Jesus'ga.

¹⁴—Pepyteripeve'ga pe mbo'e reki ite'varuhua rehe Balaāova'ea remimbo'ete'varuhua rehe. A'ea ji ndapotahetei, ei Jesus'ga. Jararamo pe ḡa nderoviari pejikovo ḡanhi'iḡa rupi.

—Ymyahū Balaāova'ea ei Balaqueva'ea pe hako: “Embo'e ti Israelva'ea rakykwepohara'ḡa ite'varuhuva'ea rehe. Ere ti ḡa pe a'ero to'u ti ḡa mbiara – kiroki a'ea ḡa omondo ha'angava rovai pyteri pe ḡanemimbohete'hara pyteri pe. Togwereco ti ḡa ḡwembireko'ḡarūive'ga no. Nahā ti ere Israelva'ea rakykwepohara'ḡa pe. A'ero ti ḡa ndekote'varuhui okorame nenhi'iḡa rupi. A'ero ti Tupana'ga pohiri ḡa hugwi nehē,” ei Balaāova'ea Balaqueva'ea pe ymyahū hako, ei Jesus'ga imombe'gwovo.

¹⁵—Jararamo pe perovia Nicolau'gareheve'ga nemimbo'ete'varuhua pejikovo hupi. A'ea ji ndapotahetei no, ei Jesus'ga.

¹⁶—Perojijyi ti pejeaporoḡita pejipohia ḡanemimbo'ete'varuhua hugwi ḡa mondovo pejihugwi. Po pe ndaperojijyi pejeaporoḡita, a'ero ti kotihī ji ruri pe pyri jitavuka pe me nehē. Ereki pe Balaāova'ea remimbo'ea rerovia Nicolau'gareheve'ga nemimbo'ea rerovia no. Pe me nhaporemō ti ji tavukari haimbejovaiva'ea pyvō nehē – kiroki haimbejovaiva'ea ohē jijurua rupi, ei Jesus'ga.

—A'ea nhaporemō ti ere Tupana'gareheve'ga pe cidade de Pérgamo pe, ei Jesus'ga nde ve ikwatijaruka ji ve.

¹⁷—Peapyakwa pe. Pehendu katu Tupana'ga ra'uva ea Tupana'gareheve'ga pe a'ero, ei Jesus'ga.

Kiroki ga ġwendu katu Tupana'ga nhi'i'ga onhimomiranama jipi – ga pe ti ji jukari mbeju'ia'javuhuva'ea maná nhirembiepiukaripyre'yma nehē. Itatiġuhúva'ea po ti ji imondoi ga pe nehē. Itatiġuhúva'ea rehe ti ji ikwatijari garerapyahua. Gaha jate ti okwaha ojerapyahua nehē, ei Jesus'ga ikwatijaruka ji ve.

Tupana'ga omondouka onhi'i'ga ojiheva'ea pe Tiatirapeva'ea pe

¹⁸—João, ei Jesus'ga ji ve, kiro ti ji imombe'ui ikwatijaruka nde ve Tupana'ga rembiepiukara ji ve, ei Jesus'ga ji ve. A'ea ti ekwatija Tupana'gapyrive'ga pe yvagipeve'ga pe – kiroki ga omombe'u Tupana'ga nhi'i'ga Tupana'gareheve'ga pe cidade de Tiatira pe, ei Jesus'ga ji ve. Ekwatija ti ga pe tomombe'u ti ga ġa pe Jesus'ga rembikwatijarukara javo, ei Jesus'ga ji ve.

A'ero Jesus'ga imombe'ui ji ve. Nurā kiro ji ikwatijari Jesus'ga remimombe'ua nhitena imondovouka Tupana'gapyrive'ga pe cidade de Tiatira pe.

Nde ve Tupana'gapyriva'ea pe ji ei a'ero: Kiro koi Jesus'ga nhi'i'ga nde ve:

—Jihi reki ako Tupana'ga ra'yra. Hendy'jandy'ja jireakwara tata ja. Jipyra hendy'jandy'ja metal ja bronze ja tatapyeva'ea ja.

A'ea Jesus'ga ei. Nde ve ga ei tomombe'u ti ga nhinhi'i'ga Tupana'gareheve'ga pe cidade de Tiatira pe javo. Kiro koi ganhi'i'ga ġa pe:

¹⁹—Opokwaha hete ji, ei Jesus'ga. Penhoarō hete pe. Pe ji arōhetei no. Peoravyky pe pejopokoga pejikovo nhinhi'i'ga rupi. Ndapejikohetepigi pe ji rehe penhi-

momiranama. Jypya pe poravykyi pejikovo nhinhi'i'ga rupi. Aġwamo johe pe poravykyhetei, ei Jesus'ga.

²⁰—Penhimbo'euka pe Jezabelhēa pe. A'ea ji ndapotahetei. E'i hēa: “Ji ko Tupana'ga nhi'i'ga mombe'uharamo,” e'i hēa o'mbero. A'ero hēa jireheve'ga mbo'ei ite'varuhuva'ea rehe pepyteri pe. Hēa e'i: “Pyrpy pe penhimbireko'garūive'ga nderekorame. Pyry pe i'urame mbiara ha'angava mbohetea rupiara,” ei hēa o'mbero, ei Jesus'ga.

²¹—A'ero ji ei hēa pe ikwehe'i: Erojijyi ti ejeaporoġita epohia ejekote'varuhua hugwi. Terekoa'javi ti enhimbireko'garūive'ga no. Terembo'ea'javi ti ojipe'ga hehe. Terembopohirukara'javi ġa ji hugwi, a'e ji hēa pe novia ikwehe'i, ei Jesus'ga.

—Hēa nohendukatui nhinhi'i'ga. Ndogwerojijyi hēa ojeaporoġita opohire'yma okote'varuhua hugwi, ei Jesus'ga.

²²—Pehendu ti! Aerē ti ji hēa mombori onhinongava rehe. Kiroki ġa oko hēarekote'varuhua rupi – ġahā ti ji ġa mombo hēa pyri. Hahy hete tuhē ti ġa pe a'ero nehē. Po ġa ojeaporoġita rerojijyi opohia hēarekote'varuhua hugwi, a'ero ti ji namondoa'javi hahya ġa pe nehē, ei Jesus'ga. ²³Ajuka hete ti ji hēara'yra'ga nehē no. A'ero ti jireheve'ga nhaporemom ikwahavi. “Jesus'ga okwaha hete nhandevvytera nhandepy'a no,” e'i ti ġa ji mombe'gwovo nehē, ei Jesus'ga. “Okwaha ga nhandereaporoġita nahanahā ġa oko javo. Po nhande rekote'varuhui, a'ero po ti ga imondoi hahya nhande ve nanani nehē. Po

nhande rekokatui, a'ero po ti ga imombyryvi nhande ve nanani nehē," e'i ti ġa ji mombegwovo nehē, ei Jesus'ga.

²⁴⁻²⁵—Jezabelhēa remimbo'ea pe ojipe'ġa ei: "Onhimiheteve'a – akoja Satanás'ga okwaha hete." A'ea ġa ei jupe, ei Jesus'ga. Pe ki a'e te pe ndapekoi hēaremimbo'ea rehe ikwahave'yma Satanás'ga rembikwahava pejjupa Tiatira pe. Pe me ji ei Tupana'gapyrive'ga pe no: Akoja a'e ypy pe me ji ea'javi kiro. Nane'ymi ti peko Tupana'ga nhi'iġa rupi jate penhimomiranama nehē. Nahā pe ndekoipei. Na jitehe ti nane'ymi peko jirure'ymame pe pyri nehē, ei Jesus'ga. Ojipea rehe ti ji nanhi'iġi nehē nahanahā ti peko jave'yma, ei Jesus'ga.

²⁶—Kiroki ga ġwendu katu Tupana'ga nhi'iġa onhimomiranama okovo nhinhi'iġa rupi jipi onhimarane'ymame – gaha ti ji ga mbopopoaka ga mongouvouka vvyakotyve'ġa nduvihavamo nehē, ei Jesus'ga.

²⁷ Ġa pe ti ga hendukatuukahetei onhi'iġa nehē.

Ahe ja – kiroki ahe onupā ojipe'ga vvyra pyvō metalva'ea pyvō toho ti ga nhinhi'iġa rupi javo

– ahe ja ti ga hendukatuuka ġa pe onhi'iġa nehē.

Nhaepepoa ndipopoakari
tujuga apopyra ahe
ika'mbika'mbiheterame.

Na jitehe ti vvyakotyve'ġa ndipopoakari ga pe
ga hendukatuukarame ġa pe onhi'iġa nehē.

Nahā ti ji ga mongoukari nehē toko ti ga ġanduvihavamo ji ja javo. A'ereki na jitehe jiruva'ga ji mongo jipe ji mbopopoaka tohendukatuuka

ti ga ġa pe onhi'iġa okovo ġanduvi-havamo javo, ei Jesus'ga.

²⁸—Ga pe ji imondoijaytata'iuhua nehē – kiroki hendy'ja ko'ema koty. Pyry hete ti ga pe a'ero nehē, ei Jesus'ga.

A'ea nhaporemo ti ere Tupana'gareheve'ġa pe cidade de Tiatira pe, ei Jesus'ga nde ve ikwatjaruka ji ve.

²⁹—Peapyakwa pe. Pehendu katu Tupana'ga ra'uva ea Tupana'gareheve'ġa pe a'ero, ei Jesus'ga ikwatjaruka ji ve.

Tupana'ga omondouka onhi'iġa ojiheva'ea pe Sardespeva'ea pe

3—João, ei Jesus'ga ji ve, kiro ti ji imombe'ui ikwatjaruka nde ve Tupana'ga rembiepiukara ji ve, ei Jesus'ga ji ve. A'ea ti ekwatija Tupana'gapyrive'ga pe yvagipeve'ga – kiroki ga omombe'u Tupana'ga nhi'iġa Tupana'gareheve'ġa pe cidade de Sardes pe, ei Jesus'ga ji ve. Ekwatija ti ga pe tomombe'u ti ga ġa pe Jesus'ga rembikwatjarukara javo, ei Jesus'ga ji ve.

A'ero Jesus'ga imombe'ui ji ve. Nurā kiro ji ikwatijari Jesus'ga remimombe'ua nhitena imondouvouka Tupana'gapyrive'ga pe cidade de Sardes pe.

Nde ve Tupana'gapyriva'ea pe ji ei a'ero: Kiro koi Jesus'ga nhi'iġa nde ve:

—Jihi reki areko Tupana'ga ra'uva. A'ea ko seteva'ea ja. Jihi reki apyhy jaytata'ia no seteva'ea.

A'ea Jesus'ga ei. Nde ve ga ei tomombe'u ti ga nhinhi'iġa Tupana'gareheve'ġa pe cidade de Sardes pe javo. Kiro koi ganhi'iġa ġa pe:

—Opokwaha hete ji, ei Jesus'ga. Ikwahave'yma ojipe'ġa ei pe me: "Peko pyry pe. A'ereki pe peko Tupana'ga nhi'iġa rupi." Jihi reki a'e pe me: Ndapekopyryvi pe. A'ereki pe

ndapejirokwari pejikovo Tupana'ga nhi'i'ga rupi.

²—Pejirokwari ti pejeaporo'gita kwahava. Peko gwere pe Tupana'ga nhi'i'ga rupi. Pejirokwari ti xakopigyme ti ganhi'i'ga rupi javo. Penhimbopopoaka ti xako ti koji'i hete ganhi'i'ga rupi javo. A'ea ji ei pe me. A'ereki Tupana'ga ei pe me: “Ga ndokoi nhinhi'i'ga rupi nhaporemo,” ei ga.

³—Tapemokan'hymi ti. Pe'ji ti pejive: “Nahanahã nhande jikogi Tupana'ga rehe ga imombe'urame ganhi'i'ga nhande ve. Aerẽ nahanahã jitehe nhande jikogi ga rehe ganhi'i'ga reroviaheteavo.”

—Nahã ti pe'ji pejive pejikopige'yama Tupana'ga rehe penhimomiranama. Peko hete ti ganhi'i'ga rupi. Pepohi ti pejikote'varuhua hugwi pejeaporo'gita rerojijyita, ei Jesus'ga.

—Po pe ndapejirokwari pejeaporo'gita kwahava rehe pejeaporo'gita rerojijyja rehe nehẽ, a'ero ti ji ruri pe pyri pe ji mboha'uve'yame. Ahe nombaha'uvi iporomive'ga ndurame. Ahe ja ti napemboha'uvi ji rurame nehẽ. Aerẽ ti ji ruri imondovo ite'varuhua pe me pendekote'varuhuro gwaramo nehẽ, ei Jesus'ga.

⁴—Jararamo pe ndapekote'varuhui cidade de Sardes pe. Gwihã ji apota hete. A'ero ti pe ndekoi ji pyri imongiavo pepiti'gahivuhuva'ea. A'ereki pe pepyry, ei Jesus'ga.

⁵—Kiroki ga gwendu katu Tupana'ga nhi'i'ga onhimomiranama jipi – ga pe jitehe ti ji imondoi tapy'nyhapiti'gahivuhuva'ea nehẽ emongi ti javo. Tupana'ga okwatija

garera livro pype yvagi pe tuhu ti ga ji pyri upa avuirama javo. Ndahyvi ti ji garera jugwi nehẽ. Ga pe ti ji ei nehẽ: Ndehe ko jireheva'ea. A'ea ti ji ei ga pe jiruva'ga nhinhi'i'ga renduvame nehẽ Tupana'gapyrive'ga henduvame no, ei Jesus'ga.

—A'ea nhaporemo ti ere Tupana'gareheve'ga pe cidade de Sardes pe, ei Jesus'ga nde ve ikwatijaruka ji ve.

⁶—Peapyakwa pe. Pehendu katu Tupana'ga ra'uva ea Tupana'gareheve'ga pe a'ero, ei Jesus'ga ikwatijaruka ji ve.

Tupana'ga omondouka onhi'i'ga ojiheva'ea pe Filadélfiapeva'ea pe

⁷—João, ei Jesus'ga ji ve, kiro ti ji imombe'ui ikwatijaruka nde ve Tupana'ga rembiepiukara ji ve, ei Jesus'ga ji ve. A'ea ti ekwatija Tupana'gapyrive'ga pe yvagipeve'ga pe – kiroki ga omombe'u Tupana'ga nhi'i'ga Tupana'gareheve'ga pe cidade de Filadélfia pe, ei Jesus'ga ji ve. Ekwatija ti ga pe tomombe'u ti ga ga pe Jesus'ga rembikwatijarukara javo, ei Jesus'ga ji ve.

A'ero Jesus'ga imombe'ui ji ve. Nurã kiro ji ikwatijari Jesus'ga remimombe'ua nhitena imondovouka Tupana'gapyrive'ga pe cidade de Filadélfia pe.

Nde ve Tupana'gapyriva'ea pe ji ei a'ero: Kiro koi Jesus'ga nhi'i'ga nde ve:

—Jihi reki jipyry hete, ei Jesus'ga. Jihi reki ji ako a'itituhẽva'ea mombe'uharamo. Jihi reki ji areko chave Daviva'ea apoa israelitasva'ea ruvihavuhuva'ea apoa, ei Jesus'ga. Ji hovapytymba'vogame ojipe'ga nohovapytymi a'ero, ei Jesus'ga. Ji hovapytymame ojipe'ga nohovapytymba'vogi a'ero, ei Jesus'ga.

A'ea Jesus'ga ei. Nde ve ga ei tomombe'u ti ga nhinhi'i'ga

Tupana'gareheve'ga pe cidade de Filadélfia pe javo. Kiro koi ganhi'i'ga ga pe:

⁸—Opokwaha hete ji, ei Jesus'ga. Pepopoaka'ri pe. Emo nhinhi'i'ga rupi pe ndekoi. Ndape'ei ojipe'ga pe: “Ore ko Jesus'gareheve'ea rüi.” A'ea rüi pe ei, ei Jesus'ga. Nurã ji pe mondoukari tomombe'u ti ga Tupana'ga nhi'i'ga javo. A'ero ti pe hopehoi Tupana'ga nhi'i'ga mombe'gwombe'gwovo ojipe'ga pe nehë. Tegwete pemombihava Tupana'ga mombe'ua hugwi.

⁹—Pehendu ti! Kiroki ga e'i o'mbero: “Ore ko Tupana'gareheve'ero. A'ereki ore ko judeusramo” – gahã ko Tupana'gareheve'ea rüi reki. A'ereki ga nohendukatui Tupana'ga nhi'i'ga. Onhimbopogwe ga Satanás'ga rehe onhimono'ono'o'ga ganhi'i'ga renduva, ei Jesus'ga. Pe pyri ti ji ga mbuhurukari pe mboheteavouka. Nurã ti ga nenypy'andurugi pepya pyri nehë pepyry hete pe ore hohe javo. Pe me ti ga ei nehë: “Gaha pe arõ hete Jesus'ga!” e'i ti ga pe me nehë, ei Jesus'ga.

¹⁰—Peko pe nhinhi'i'ga rupi penhimomiranama ji erame pe me: Penhimomirana ti. Nurã ti ji pe nderekokatui pe a'nguavo ite'varuhuva'ea hugwi ite'varuhuva'ea rurame vvyakotyve'ga ndehe nhaporemonehë. Uhu ti ite'varuhuva'ea imboukwahava vvyakotyve'ga ndeaporo'gita nehë, ei Jesus'ga.

¹¹—Nambegwei ti ji rura'javi nehë. Tapejikopigi ti ji rehe a'ero. Po ti pe jikopigi ji rehe nehë, a'ero ti ojipe'ga ndopyhygukari pe me imbuhutehea nehë. Gwihã Tupana'ga imbuhupotari pe me, ei Jesus'ga.

¹²—Kiroki ga gwendu katu Tupana'ga nhi'i'ga onhimomiranama jipi – gaha ti ji ga rerohoi yvagi pe ga mongoheteavo Tupana'ga pyri avuirama Tupana'ga ronga pe gambohetehai pe nehë. Okyta ja ti ga pytakatui pevo okaturo. Ndohoa'javi ti ga nehë, ei Jesus'ga. Jiruvihavuhete'ga rera Tupana'ga rera ti ji ikwatijari ga rehe nehë. Ga rehe ti ji ikwatijari jiruvihavuhete'ga cidade rera nehë no – kiroki cidade ti uhu yvaga hugwi Tupana'ga hugwi cidadepyahua Jerusalém nehë. Jirerapyahua ji ikwatijari ga rehe nehë no, ei Jesus'ga.

—A'ea nhaporemone ti ere Tupana'gareheve'ga pe cidade de Filadélfia pe, ei Jesus'ga nde ve ikwatijaruka ji ve.

¹³—Peapyakwa pe. Pehendu katu Tupana'ga ra'uva ea Tupana'gareheve'ga pe a'ero, ei Jesus'ga.

Tupana'ga omondouka onhi'i'ga ojiheve'ea pe Laodicéiapeve'ea pe

¹⁴—João, ei Jesus'ga ji ve, kiro ti ji imombe'ui ikwatijaruka nde ve Tupana'ga rembiepiukara ji ve, ei Jesus'ga ji ve. A'ea ti ekwatija Tupana'gapyrive'ga pe yvagipeve'ga pe – kiroki ga omombe'u Tupana'ga nhi'i'ga Tupana'gareheve'ga pe cidade de Laodicéia pe, ei Jesus'ga ji ve. Ekwatija ti ga pe tomombe'u ti ga ga pe Jesus'ga rembikwatijarukara javo, ei Jesus'ga ji ve.

A'ero Jesus'ga imombe'ui ji ve. Nurã kiro ji ikwatijari Jesus'ga remimombe'ua nhitena imondovouka Tupana'gapyrive'ga pe cidade de Laodicéia pe.

Nde ve Tupana'gapyriva'ea pe ji ei a'ero: Kiro koi Jesus'ga nhi'i'ga nde ve:

—Jihi ko a'itituhëva'ea mombe'uhara, ei Jesus'ga. Ambojiko ji ga jijihe, ei Je-

sus'ga. Ji ve Tupana'ga oapouka yvaga yvya rehe ve mbatera apovouka.

A'ea Jesus'ga ei. Nde ve ga ei tomombe'u ti ga nhinhi'iga Tupana'gareheve'ga pe cidade de Laodicéia pe javo. Kiro koi ganhi'iga ga pe:

¹⁵⁻¹⁶—Opokwaha hete ji, ei Jesus'ga. Pe ndapejirokware reki pejoryvamo ji rehe. Pejoryjory hete ti ji rehe a'ero. Po pe napendoryndoryhetei ji rehe, a'ero po ti peko te'varuhu hete ji ve hamo. Ahe i'upotarame iroyxağahiva'ea, a'ero iroyxağahive'yva'ea ahe ndopotari onyvuna ojuruu hugwi. Ahe i'upotarame hakuheteva'ea, a'ero hakuhete'e'yva'ea ahe ndopotari onyvuna ojuruu hugwi. Na jitehe ti ji ndapepotari jipohia pe hugwi nehē. A'ereki pe napendoryndoryhetei ji rehe. Emo pe ndapekote'varuhuhetei ji ve no, ei Jesus'ga.

¹⁷—Pe'e pe: “Nhanembate nhande. Tireko hete nhande. Ndopavi nhande hugwi. Nurā ti tipyhygyme ojipea nhandejive,” pe'e pe novia, ei Jesus'ga.

—Na rūi pe ndekoi, ei Jesus'ga. Pehe ndapekwahavihu. Ite'varuhu hete pe me reki. Peoria'i reki pe pejikovo imbatere'yve'ga ja reki, heakwagweve'ga ja reki, ipire'yve'ga ja reki. Pe ndapekwahavi reki nhanembate nhande javo.

¹⁸—Nurā kiro ji pe moğitai. Ji pyri ti pejo embuhu ji ve javo, ei Jesus'ga. Ji hugwi ti pepyhy ouro imbokatupyra tatapypeva'ea. A'erame tehe ti pe mbateramo tuhē nehē, a'e ji, ei Jesus'ga. A'ereki ji amondo tehe pota he'yjuhuva'ea pe me. Ji hugwi ti pepyhy tapy'nyhapitiğahivuhuva'ea.

A'erame tehe ti pe ndapekoa'javi ipire'yve'ga ja nehē. A'ero ti ojipe'ga ndohepiaga'javi pepire'yma nehē. A'ero ti pe napenhinotia'javi nehē, a'e ji, ei Jesus'ga. A'ereki ji amomboruka pota pendekote'varuhua pe hugwi pe mombyrypota toko pyry ti ga ji ja javo. A'ero jipyryva a'e ji pepitiğahivuhuva'ea pe, ei ga. Ji hugwi ti pepyhy mohağa nhandya imongyavo pejeakwara rehe, ei Jesus'ga. A'erame tehe ti pe hepiakatui nehē, a'e ji, ei Jesus'ga. A'ereki ji akwahavuka pota nhimombe'ukatua pe me.

¹⁹—Nhiremiaroheteve'ga pe ji nhi'igahyi imondovo hahya ga pe toko katu ti ga javo, ei Jesus'ga. Nurā ti pejirokwa pejeaporoğita rerojijyita pepohia pejikote'varuhua hugwi, ei Jesus'ga.

²⁰—Pehendu! Kiro ji ami mytu'e me, ei Jesus'ga. Ji kwajikwari porta rehe nhinhi'iga kiro ji ruri javo. Kiroki ga gwendu ji nhi'igame hov-apytymba'voga ji ve – garonga pype ti ji reki nehē. Ka'arugame ti ore i'ui orojogwerokupa a'ero nehē, ei Jesus'ga. A'ea ji ei ikwahavuka pe me pejiko ti ji rehe javo. A'ero ti ji jikoty'ari pe pavēi nehē, ei Jesus'ga.

²¹—Ahendu katu ji Tupana'ga nhi'iga nhinhimomiranama jipi, ei Jesus'ga. Jiruva'ga pavēi ji apygi ga'apykavakatua rehe jitekovo aheruvihavuhuhetero. Na jitehe ti ga apygi ji pavēi – kiroki ga gwendu katu Tupana'ga nhi'iga onhimomiranama jipi. Gaha ti ji ga reroho yvagi pe ga mboapyga ji pavēi jiapykavakatua rehe ga mongovo nehē toko ti ga aheruvihavamo javo, ei Jesus'ga ikwatijaruka ji ve.

—A'ea nhaporemo ti ere Tupana'gareheve'ğa pe cidade de Laodicéia pe, ei Jesus'ga nde ve ikwatijaruka ji ve.

²²—Peapyakwa pe. Pehendu katu Tupana'ga ra'uva ea Tupana'gareheve'ğa pe a'ero, ei Jesus'ga.

A'ea nhaporemo Jesus'ga imombe'upavi ji ve.

—Tupana'gapyrive'ğa ti tomombe'u Tupana'gareheve'ğa pe cidadespeve'ğa pe Tupana'ga rembiepiukara ji ve – kiroki sete ġacidades yvya koty, ei Jesus'ga ikwatijaruka ji ve.

Ombohete ġa Tupana'ga yvagi pe

4 Aerē jirekorame yvya koty ji hepiagi yvate yvaga pype. A'ereki ojipe'a jipe porta'java'ea yvagi pe. A'ero ji ga renduvi – kiroki ga onhi'iġypy ji ve. Trombeta ja ga nhi'iġahyahivi javo ji ve:

—Herejo avo yvagi pe, ei ga. Nahanahā ti toko nehē. A'ea ti ji hepiukari nde ve aerēva'ea nehē, ei ga ji ve.

²Kotihī Tupana'ga ra'uva ji pojkakautui ji reroġwovo yvagi pe. Nanime pevo yvagi pe aheruvihavuhete'ga apykavakautua ġa omondo imohina. A'ea rehe ga'apykavareheve'ga apygi okovo aheruvihavuhetero ahe mongomogovo onhi'iġa rupi. ³Itakatua ja jaspe ja sardônio ja ga rendy'jandy'javamo. Ga'apykava arimo yvagahavuhua rekoi. Yvagahavuhua hendy'jandy'ja itakatua ja esmeralda ja.

⁴He'yjuhu aheapykava ga'apykava atimana itena. A'ereki ga oko aheruvihavuhetero oapyga oapykava rehe. Vinte e quatro ko aheapykava. Ga'apykava teni mbyteri pe a'ero. Ahepia ji huvihavuhu'ğa. Pevo ġa apygi aheapykava rehe he'yive'ğa vinte e quatrove'ğa. Ġa omongi tapy'ynhapitiġahivuhuva'ea oina.

Akanitara ouro apopyra ġa omongi no huvihavuhuro ġwaramo.

⁵Ga'apykava hugwi iveraveravi onaranaraġa onhi'inhi'iġa. A'ereki ga oko aheruvihavuhetero. Yhyga'java'ea hendy'pu irupe'i ga'apykava rovai pyteri pe ga rekoro ġwaramo aheruvihavuhetero. Sete ko yhyga'java'ea. Gara'uva pe ji ei yhyga'java'ea. Seteva'ea ja ko gara'uva.

⁶Ga'apykava rovai pyteri pe hekoi ypiahua ruvihava'java'ea vidro'java'ea apopyra. Typy katu hete ypiahua ruvihava'java'ea cristal ja.

Quatrove'ğa nhatimani ga'apykava upa ga pyri okovo mbyteri pe ga rekoro ġwaramo aheruvihavuhetero. Gwe'yjuhuro ġandeakwara ihyghivi ġa ndehe ġakambypya koty ġakupepytera koty no. ⁷Quatrove'ğa ko nahā: Ojipe'ga rekoi ja'gwara'java'ea ja leão ja. Ojipe'ga rekoi touro ja. Ojipe'ga rova rekoi akwaimbae'ga rova ja. Ojipe'ga rekoi kwanduhua ruvihava'java'ea ja a'ea oveverame. Nahā tuhē quatrove'ğa ndekoi upa ga pyri. ⁸Ġapepoa oatimamba ġa. Quatrove'ğa naġanani ġapepoa ko seis. Gwe'yjuhuro ġandeakwara ohygahi ġa ndehe ġavyteri pe no. Ndopytu'ui'i'i ġa javo arimo ypytunimo no. A'ereki nane'ymi ġa e'ie'i:

—Pry hete ga! Pry hete ga!

Pry hete aheruvihavuhete'ga Tupana'ga!

Koji'i ga popoakahetero ojipe'ğa hohe pa.

Ga tehe oko aheruvihavuhetero, ei ġa. Ymyahū ga oko hako.

Aġwamo ga oko.

Aerē ti ga ruri nehē.

A'ea ġa ei jipi onhi'imbige'yma ga rehe.

⁹Nahā ġa ga'apykavareheve'ga mboukwahavi tikatu hete ti ga javo. Nahā ġa ga mbohetei. Ga pe ġa ei:

—Ndepyry hete nde ore rerekokatuavo.

A'ea ġa ei ga'apykavareheve'ga pe ga mboheteavo – kiroki ga oko avuirama okovo aheruvihavuhetero.

¹⁰ Ġa erame na ga pe akoja'ġa huvihavuhu'ġa vinte e quatrove'ġa – ġahā ġwenypy'anduru ga'apykavareheve'ga rovai pyteri pe avuiramave'ga rovai pyteri pe ga rekoro ġwaramo aheruvihavuhetero. Nahā ġa nenypy'andurugi gaha pyry hete nhande hohe javo. Nahā ġa ga mbohetei hekyita oakanitara ouro apopyra imondovo inoġa garovai pyteri pe ga ko nhanderuvihavuhete'ga javo. ¹¹ Ga mboheteavo ġa ei ga pe:

—Ndehe jate ndepryhetero orepojkaharetea.

Ndehe jate ti ahe tanemboukwaha a'ero gaha tikatu hete javo.

Tanembohete ti ahe.

Tereko ti aheruvihavuhetero epopoakaramo.

A'ereki nde ereapo pa tanhimohē ti hehe javo.

Nde ipotaro ġwaramo hekopavi a.

Ejive nde ereapo pa.

A'ea ġa ei ga pe gworygworyvamo ga rehe.

Cordeiro'jave'ga ope'a imamanipyra

5 Kiro ji hepiagi imamanipyra livro ga'apykavareheve'ga po pe aheruvihavuhete'ga po pe. Gapo pe gajohukoty rūi imamanipyra livro hekoi. Livro gwereko ikwatijara mbyteri pe i'arimo no. Tuju'ġia apopyra pyvō ga hovapytymukari livro raka'e. Sete ko tuju'ġia apopyra. Tuju'ġia apopyra arimo herekoi ikwatijara no tope'ayme ti ahe livro hepiage'yma ipype javo.

² Ipopoakaheteve'ga Tu-pana'gapyrive'ga ji ga repia vyagipeve'ga. Hahyahi ganhi'ġa ga

erame tohendu pa ti ġa nhinhi'ġa javo. Gaha e'i:

—Ma'ġa pyry hete huvihavuhetero? Pyry hete ti ga ruri ipe'avo livro nehē. Toka'mbika'mbi ti ga tuju'ġia apopyra nhaporememo livro pe'avo, ei ga.

³ Ndipe'ahavi tuhē reki. A'ereki ahā pyryheteve'ġa huvihavuhete'ġa. Ndokoi ġa livro pe'aharamo yvagi pe. Ndokoi ġa livro pe'aharamo yvya koty. Ndokoi ġa livro pe'aharamo yvya gwryri pe no. Ndokoi tuhē ġa ikwatijara repiakaramo a'ero. ⁴ Nurā ji jehe'oi ranuhū. A'ereki ġa gweka nanongara'ġa novīa. A'ereki ahā pyryheteve'ġa huvihavuhete'ġa. Nurā ahā ġa livro pe'aharamo. Ahā ġa ikwatijara monhi'ġharamo a'ero – kiroki ikwatijara oko livro pype. Ahā tuhē ikwatijara repiakara'ġa a'ero.

⁵ A'ero huvihavuhu'ġa – kiroki vinte e quatrove'ġa – ġande'yja'ga ei ji ve:

—Terejehe'oi. Ehepia Judáva'ea rakykwepohara'ga. Ga pe nhande ei ja'gwara'jave'ga leāo'jave'ga. A'ereki ga ipopoaka aheruvihavuhetero. Ga ko Daviva'ea rakykwepohara'ga. Nurā nhande ei ga pe: Garembopyra ko Daviva'ea aheruvihavuhuva'ea. Ojirovia hete ga ovyo omanoa hugwi okwerava'java okovo. Nurā ti gaha tope'a livro ika'mbika'mbiga tujuga apopyra nhaporememo – kiroki seteva'ea, ei ga ji ve.

⁶ Kiro ji Judáva'ea rakykwepohara'ga repiagi tuhē. Pevo ga ami ġapyteri pe. Aheruvihavuhete'ga apykava pyri ga ami ga'apykavareheve'ga rovai pyteri pe okovo quatrove'ġa ndovai pyteri pe no vinte e quatrove'ġa ndovai pyteri pe no huvihavuhu'ġa ndovai pyteri pe. Ga repiagame ji ei: Ga ko cordeiro ja jukapyra ja – ġwia ġa ojuka imondovo ikwava'ēhava arimo. Sete ko garatīa. Cordeiro ratīa ja ko garatīa. Ipopoaka hete ga a'ero aheruvihavuhetero. Sete ko gareakwara no.

Tupana'ga ra'uva pe ji a'e gareakwara. Seteva'ea ja ko gara'uva. Tupana'ga omondomondo gwa'uva vvyakotyve'ğa gwyri pe nhaporemo takwaha pa ti ji ğandekoa pevo javo.

⁷Kiro cordeiro'jave'ga ruri ipyhyga livro ga'apykavareheve'ga poa hugwi gajohukoty rui'ga apygame okovo aheruvihavuhetero.

⁸Ga livro pyhygirē ğa nhinoġi upa oiovapyvo vyva rehe garovai pyteri pe. Ga mboheteavo ğa nhinoġi pevo quatrove'ğa vinte e quatrove'ğa pavēi. Gwetakwera ja ğa herekoi imonhi'ihava harpa. Nhaetingy'a'java'ea ğa gwereco no. Nhaetingy'a'java'ea ko ouro apopyra. Ipye hekoi incenso perfume apopyra. Tynahē a'ero. Perfume a'e ji Tupana'ga remimo'ehara'ğa nhi'iġa pe ğa nhi'iġame Tupana'ga pe.

⁹Kiro quatrove'ğa vinte e quatrove'ğa pavēi, ğa nhimby'yi ipyahuva'ea rehe. Onhimby'yita ğa ei cordeiro'jave'ga pe: —Ndehe ko pyryheteva'ea aheruvihavuhetea no.

Nurā ndehe epyhy livro ika'mbika'mbiga tujug'ia apopyra.

A'ereki nde erejijukauka heka'voguka ejekoa vvyakotyve'ğa ndepyga.

Nahā nde ğa mbopiro'yi ğandekote'varuhua hugwi ğa mongovo

toko ti ğa Tupana'gareheva'ero javo.

Nahā ko nde vvyakotyve'ğa hugwi ğa mo'emo'ei, ei ğa onhimby'yita.

Ġande'ynde'yja'ğa hugwi nhaporemo nde ğa mo'emo'ei.

Kiroki ğa ojoatyatyvi ğanhi'iġa – ğa hugwiugwi nhaporemo nde ğa mo'emo'ei.

Ojipe'ğa hugwi nhaporemo nde ğa mo'emo'ei.

Vvyakotyve'ğa gwyġagwyripeve'ğa hugwi nhaporemo nde ğa mo'emo'ei.

Nahā ko nde vvyakotyve'ğa mo'emo'ei Tupana'ga pe, ei ğa onhimby'yita.

¹⁰Nde ğa mongomongoi toko ti ğa aheruvihavamo javo.

Nde ğa mongomongoi toko ti ğa ikwava'eharamo javo.

A'ero ti ğa ndekoi aheruvihavamo vyva koty vvyakotyve'ğa ndepiakatuavo hendukatuuka ğa pe Tupana'ga nhi'iġa nehē.

A'ea ğa ei onhimby'yita cordeiro'jave'ga pe quatrove'ğa vinte e quatrove'ğa pavēi.

¹¹Kiro ji Tupana'gapyrive'ğa ndepiagi ğa nenduva. He'yjuhu ranuhū ğa onhi'iġa milhōes de milhōesve'ğa. Oatimamba ğa ga'apykavareheve'ga apykava upa quatrove'ğa atimambava upa no huvihavuhu'ğa atimambava upa no. ¹²Hahyahi Tupana'gapyrive'ğa nhi'iġa ğa erame:

—Pyry hete cordeiro'jave'ga jukapyra'jave'ga.

Gaha ti toko aheruvihavuhetero opopoakaramo.

Gaha ti toko imbateva'ero herekovo pyryva'ea.

Gaha ti tokwaha hete onhimombaragwahava.

Gaha ti tipopoaka hete.

Gaha ti timbohete.

Gaha ti timboukwaha hete tikatu hete ti ga javo.

Gaha ti tohoryory hete, ei ğa nhaporemo.

A'ea rehe nhaporemo Tupana'gapyrive'ğa nhi'iġi javo cordeiro'jave'ga mboheteavo gaha pyry hete ğa hohe pa javo.

¹³Kiro ji henduvi Tupana'ga rembi-apohara'ğa nhaporemo – kiroki ğa oko yvagi pe vyva koty no vyva gwyri pe no ypiahua ruvihava pype no mbatera pavēi. Ġahā mbatera pavēi e'i pa:

—Tohoryory hete ti ga'apykavareheve'ga jipi cordeiro'jave'ga pavēi.

Ĝahā ti timbohete jipi.

Ĝahā ti timboukwaha jipi tikatu hete ti ĝa javo.

Ĝahā ti toko nhanderuvihavuhuhetero jipi.

A'ea nhande ei ga'apykavareheve'ga mboheteavo nhanderuvi-havuhuhete'ga mboheteavo.

A'ea nhande ei cordeiro'jave'ga mboheteavo no, ei ĝa mbatera pavēi.

A'ea rehe nhaporemo Tupana'ga rembi-apohara'ĝa nhaporemo ĝa nhi'iĝi javo mbatera pavēi.

¹⁴ Kiro quatrove'ĝa ei:

—Na tuhē! Amém!

Kiro vinte e quatrove'ĝa huvi-havuhu'ĝa nhinoĝi upa ojavapyvo vyva rehe avuiramave'ga mboheteavo.

Tuju'gia apopyra

6 Kiro ji hepiagi cordeiro'jave'ga ika'mbigame tuju'gia apopyra. Ojipejiva'ea ga ika'mbigi. A'ero quatrove'ĝa nde'yja'ga nhi'iĝi. Ga renduvame ji ei: Poro inaraĝi ovuhu, a'e ji. A'ereki hahyahi ganhi'ĝa ga erame:

—Herejo!

² Nanime ji hepiagi cavalo tiĝuhūva'ea! Kiroki ga oapy i'arimo – gaha gwereko u'yva. Kiro akanitara mondohava ga pe. A'ea ahe ono otavukarame. Nurā ga ikwahavi omondoa. Nurā ga ei:

—Tatavuka ti ji, ei ga.

A'ero ga ndopojihuvi ogwovo atavuka hete ji javo ĝapopoakara mombiga. Otavuka hete ga ĝapopoakara mombiga a'ero.

³ Kiro cordeiro'jave'ga ojipea ka'mbigame tuju'gia apopyra ji ojipe'ga renduvi quatrove'ĝa nde'yja'ga. Mokōi ko cordeiro'jave'ga rembika'mbigagwera a'ero. A'ero quatrove'ĝa nde'yja'ga ei:

—Herejo!

⁴ A'ero ojipea cavalo hoi iĝwaĝuhūva'ea. Kiro cavalo arimove'ga

mbopopoakahava itakyhea'javuhuva'ea mondohava no hehanhuhūva'ea mondohava ga pe. Nurā ga ikwahavi omondoa. Nurā ga ei:

—Aho ti ji vyakotyve'ĝa mbojoapitip-itiuka nehē, ei ga ogwovo.

⁵ Kiro cordeiro'jave'ga ojipea ka'mbigame tuju'gia apopyra ji ojipe'ga renduvi quatrove'ĝa nde'yja'ga. Trēs ko cordeiro'jave'ga rembika'mbigagwera a'ero. A'ero quatrove'ĝa nde'yja'ga ei:

—Herejo!

Nanime ji hepiagi cavalo jypivuhuva'ea! Kiroki ga oapy i'arimo – ga gwereko imombohyitava opo pe.

⁶ Kiroki ga oko quatrove'ĝa pyteri pe – gaha ji ahendu. Kiro ga ei cavalo arimove'ga pe:

—Momi itambere'ia aheporavykyhava ikwepykava – kiroki ikwepykava ahe opyhy oporavykyrame ara rupi ve. Momi jitehe itambere'ia um litro de trigo apopyra rehe pāo rehe – kiroki pāo ahe o'u ara rupi ve. A'ereki he'yjuhu ko itambere'ia mbatera rehe kiro, ei ga. Momi itambere'ia aheporavykyhava ikwepykava – kiroki ikwepykava ahe opyhy oporavykyrame ara rupi ve. Momi jitehe itambere'ia trēs litros de trigo'java'ea apopyra rehe cevada apopyra rehe pāo rehe – kiroki pāo ahe o'u ara rupi ve. A'ereki he'yjuhu ko itambere'ia mbatera rehe kiro, ei ga. Terembote'varuhui ti yva'ia oliveira yva'ia. A'ea ko ahe oapo ikavamo azeiteramo, ei ga. Terembote'varuhui ti ojipea yva'ia videira yva'ia. A'ea ko ahe oapo vinhoramo, ei ga cavalo arimove'ga pe.

⁷ Kiro cordeiro'jave'ga ojipea ka'mbigame tuju'gia apopyra ji ojipe'ga renduvi quatrove'ĝa nde'yja'ga. Quatro ko cordeiro'jave'ga rembika'mbigagwera a'ero. A'ero quatrove'ĝa nde'yja'ga ei:

—Herejo!

⁸Nanime ji hepiagi cavalo jukyryuhuva'ea! Kiroki ga oapy i'arimo – garera ko Ahemanoa. Ojipe'ga hoi ga reviri. Garera ko Omanove'ga gwyra. Omanove'ga gwyra'ga hoi Ahemanoa'ga reviri tuhē ogwovo ga rupi. Kiro ġambopopoakahava. Nurā ikwahava omondo ġa ei ojohupe:

—He'yjuhu ranuhū vvyakotyve'ġa. Quatro ko ġa ndekondekorame ġapyteri pe nanani ojipejive'ga ti nhande tiapitiuka. Nahanahā ti nhande he'yive'ġa apitiuka nehē. Jara'ġa ti nhande tiapitiuka haimbejovaiva'ea pyvō itakyhea'javuhuva'ea pyvō nehē. Jara'ġa ti nhande tiapitiuka ty'ara pe nehē. Jara'ġa ti nhande tiapitiuka karugwate'varuhua pe nehē. Jara'ġa ti nhande tiapitiuka ka'gwyripeva'ea pe nehē, ei Ahemanoa'ga Omanove'ġa gwyra'ga pavēi.

Nahā ti ġa popoakahetero Ahemanoa'ga Omanove'ġa gwyra'ga pavēi he'yive'ġa apitiuka nehē a quarta parte dos vvyakotyve'ġa apitiuka nehē.

⁹Kiro cordeiro'jave'ga ojipea ka'mbigame tuju'ġia apopyra ji ahera'uva repiagi he'yjuhuva'ea. Cinco ko garembika'mbigagwera a'ero. A'ero kiroki ahe vvyakotyve'ġa rembijukapyrava'ea – a'ea ra'uva ji ahepia ikwava'ēhava gwyri he'yjuhuva'ea. Vvyakotyve'ġa ahe jukai. A'ereki Tupana'ga rehe ojikoga ġwaramo ahe omombe'umbe'u Tupana'ga nhi'ġa. Omombe'u ahe Jesus'ga ġa pe no okokatuavo. Nurā vvyakotyve'ġa tiruahūro ahe ve ahe mbopohipapota Tupana'ga hugwi. Ahe pohire'ymame ġa ahe jukai.

¹⁰Kiro hahyahi ahera'uva nhi'ġa i'erame Tupana'ga pe he'yjuhuva'ea.

—Oreruvihavuhuhetero ndehe ndepyry hete, e'i ahera'uva. Nde nhi'ġi a'itituhēva'ea rehe, e'i. Maranime ti nde ei orejukahara'ġa pe vvyakotyve'ġa pe ġa

ndehe ore repyga imondovo hahyva'ea ġa pe? e'i ahera'uva Tupana'ga pe.

¹¹Kiro imondohava ahera'uva pe ahepipukuhuva'ea mondohava tapy'ynhapitiġahivuhuva'ea mondohava. He'yjuhuva'ea ra'uva inainani herekoi opitiġahivuhuva'ea a'ero. A'ereki oko katu gworygworyva onhimomiranama.

Kiro koi imombe'uhava ahera'uva pe no:

—Tukatu ti pepy'a kiro, e'i. Koji'i ti pepytu'u tomano ti peirū'ġa pe ja ua avo nehē javo, e'i. Penhimanoe'ymame pe pemombe'umbe'u Tupana'ga nhi'ġa yvya koty Jesus'gareheva'ero. Na jitehe peirū'ġa imombe'umbe'ui Tupana'ga nhi'ġa kiro yvya koty Jesus'gareheve'ġa, e'i. Peirū'ġa ti tonhi'ipo'ru pa Tupana'ga nehē. Nurā ti vvyakotyve'ġa tojuka peirū'ġa mbopohipota Tupana'ga hugwi nehē. A'ero ti peirū'ġa manoi opohire'yma Tupana'ga hugwi nehē.

A'ea ko imombe'ua ahera'uva pe.

¹²Kiro ji hepiagi cordeiro'jave'ga ojipea ka'mbigame tuju'ġia apopyra. Seis ko garembika'mbigagwera a'ero. A'ero yvya iġwyġwyhetei. Kwara jypivuhuro tapy'ynhapirypivuhuva'ea ja bode ravaypivuhua apopyra ja a'ero. Jahya iġwaġuhūro aherekoa ja a'ero. ¹³Yvaga hugwi jaytata'ia ndurundurugi yvya rehe a'ero. Onduru jaytata'ia yva'ia monduruga ja. Yvyturanuhūa yva figueira imoġwyġwymame omondurunduru jugwi figo jakyruhuva'ea. Na jitehe jaytata'ia indurugi. ¹⁴Yvaga jipe'ahetei onhimamana ogwovo a'ero livro mamanipyra ja ahe imamaname imondovo. Yvytyruhua imbojipe'ahava ypa'ōa imbojipe'ahava no a'ero. Yvytyruhua nhaporemō ojijyi ypa'ōa nhaporemō no.

¹⁵A'ero vvyakotyve'ġa nhimimi oky-hyjiavo. Ġanduvihavuhu'ġa no jukwa-

have'ga no imbateve'ga no soldados'ga nduvihavuhu'ga no ipopoakaheteve'ga no ojipe'ga no – kiroki ipiro'ye'yve'ga ga ga mboporavykyuka ga mbopohirukare'yma ojihugwi, kiroki ga oporavyky ojive jate no ipiro'yve'ga – gahā nhaporemo onhimimba vvytyvvytruhua rupi itakwaruhua pype itaruvihava pyteri pe no. ¹⁶ Vvytytruhua pe ga ei itaruvihava pe no:

—Pehi ti ore rehe ore mima ga hugwi. Kiroki ga oapy oapykava rehe yvagi pe okovo aheruvihavuhuhetero – ga hugwi ore nhimipotari torerepiagyme ti ga. Kiroki ga omano cordeiro ja jukapya ja – ga hugwi ore nhimipotari no tuhuryme ti ga ore pyri. A'ereki ga onhimonha'nga hete ore rehe, ei ga. ¹⁷ A'ereki kiro gānduhava tuhē. Kiro ti gā nduri a'ero onhimonha'ngaheteavo vvyakotyve'ga ndehe nehē. Ndorepopoakari po ti ore ga pe oropapava nehē, ei ga okyhyjiavo.

Tupana'ga rembikwatijariipyra nongava

7 Aerē ji hepiagi Tupana'gapyrive'ga amame yvya koty yvagipeve'ga. Quatro ko ga. Quatrove'ga ko nahā: Ojipe'ga ami tyapya koty. Ojipe'ga ami nhimbya koty. Ojipe'ga ami kwara pora koty. Ojipe'ga ami kwara kia koty. Nahā quatrove'ga hepiakatupavi vvytua yvya koty. Quatro ko vvytua. Ga nağanani ipyhygi vvytua topejupejuyme ti vvytua yvya koty javo.

—Topejuyme ti vvytua yvya rehe ypiahua ruvihava rehe no yva rehe nehē no, ei ga.

²Kiro ji hepiagi ojipe'ga Tupana'gapyrive'ga ga jiupirame kwara pora hugwi ogwovo yvagi pe. Gwereco ga Tupana'ga rembikwatijariipyra nongava avuiramave'ga rembikwatijariipyra nongava. A'ea pyvō ga ono Tupana'ga rembikwatijariipyra vvyakotyve'ga ndehe gahā ko Tupana'gareheve'ga javo.

Hahyahi Tupana'gapyrive'ga nhi'iğa ga erame quatrove'ga pe – kiroki ga opyhy vvytua. Kiro gāmbopopoakahava. Nurā ikwahava omondoā ga ei ojohupe:

—Timbote'varuhu ti yvya ypiahua ruvihava no, ei ga.

Ga pe Tupana'gapyrive'ga onhi'iğahyahi.

³—Tapembote'varuhui ve ti yvya ypiahua ruvihava no yva no, ei ga. Na ore inoği na'ē nhanderuvihavuhuhete'ga rembikwatijariipyra gareheve'ga ndetovapya rehe. A'ea ti ore torono ga ndehe garembikwatijariipyra nongava pyvō gahā ko Tupana'gareheve'ga javo, ei ga ga pe.

—Kwa, ei ga.

⁴Ga inombavirē ga ndehe ji henduvi ga imombe'urame. Imombe'gwovo ga ei:

—He'yjuhuranuhūve'ga ndehe ga inoği Tupana'ga rembikwatijariipyra cento e quarenta e quatro milve'ga ndehe. Ga ko Israelva'ea ra'yrava'ea rakykwepohara'ga, ei ga. ⁵⁻⁸ Doze ko Israelva'ea ra'yrava'ea oko huvihavamo. Ahera'yrava'ea rakykwepohara'ga gwereco Israelva'ea ra'yrava'ea rera jitehe. Ga ko nahā a'ero:

Judá'ga
Rúben'ga
Gade'ga
Aser'ga
Naftali'ga
Manassés'ga
Simeão'ga
Levi'ga
Issacar'ga
Zebulom'ga
José'ga
Benjamim'ga.

Nahā Israelva'ea ra'yrava'ea rakykwepohara'ga, ei ga. Gānağanani ko doze milve'ga. Ga ndehe inainani Tupana'gapyrive'ga inoği Tupana'ga rembikwatijariipyra gahā ko Tupana'gareheve'ga javo, ei ga.

**He'yjuhanuhūve'ga omongi
tapy'ynhapitiġahivuhuva'ea**

⁹ Aerē ji hepiagi he'yjuhanuhūve'ga yvyakotyve'ga. Ndahepiapavi ji ġa. A'ereki ġa he'yjuhanuhū. Ġa nduripei ogwyogwyrive'ga hugwi nhaporemo. Ġa nduripei gwe'ygwe'yja'ga hugwi nhaporemo no. Ojipe'ga hugwi nhaporemo ġa nduripei no. Kiroki ġa ojoatyatyvi ġanhi'iga – ġa hugwiugwi nhaporemo ġa nduripei no. Kiro ġa ami ga'apykavareheve'ga apykava rovai pyteri pe aheruvihavuhete'ga rovai pyteri pe. Cordeiro'jave'ga rovai pyteri pe ġa ami no. Omongi ġa opipukuhuva'ea tapy'ynhapitiġahivuhuva'ea. Gwereco ġa pindova rova opo pe.

¹⁰ Hahyahi ġanhi'iga ġa erame:

—Tupana'ga nhandervihavuhete'ga
oapy oapykava rehe
aheruvihavuhetero.

Gaha cordeiro'jave'ga pavēi,
ġahā jate omombo hete nhandere-
kote'varuhua nhande
hugwi

nhande mombryva avuirama nhande
rerua avo yvagi pe.

Nurā nhande ġa mbohetei, ei ġa.

¹¹ Kiro Tupana'gapyrive'ga
nhaporemo ġa ami ga'apykava ati-
mambava huvihavuhu'ga atimambava
no quatrove'ga atimambava no.
Tupana'gapyrive'ga nhinoġi upa
ojovapyvo yvya rehe ga'apykava rovai
pyteri pe ga mboheteavo Tupana'ga ko
nhandervihavuhete'ga javo. ¹² A'ero
ġa ei:

—Na tuhē! Amém!

Tohoryory ti Tupana'ga
nhandervihavuhete'ga.

Gaha ti timboukwaha hete tikatu hete ti
ga javo.

Gaha ti tokwaha hete
onhimombaragwahava.

Ga pe ti xa'e: Ndepyry hete nde ore
pokoga.

Gaha ti timbohete.

Gaha ti toko nhandervihavuhete'ga.

Gaha ti tipopoaka hete.

Na tuhē ti nhandervihavuhete'ga
toko avuirama nehē.

Na tuhē! Amém! ei Tupana'gapyrive'ga
Tupana'ga mombe'gwovo.

¹³ Kiro huvihavuhu'ga nde'yja'ga ei ji
ve:

—Ma'ga po ġa – kiroki
ġa omongi opipukuhuva'ea
tapy'ynhapitiġahivuhuva'ea? Ma hugwi
ġa nduri? ei ga.

¹⁴—A'ero ji ei ga pe: Ji ndakwa-
havi. Ndehe erekwaha huvihavuhuro.
Emombe'u ti ji ve a'ea, a'e ji.

Imombe'gwovo ga ei ji ve:

—Ġa pe hahy hete ranuhū
raikwehe. Hahyhetea hugwi ġa nduri.
Cordeiro'jave'ga rehe ġa jikohetei.
Ga ojjukauka heka'voguka gwekoa
omanomo ġa ndepyga tamombo ti
ji ġandekote'varuhua ġa hugwi ġa
mombryva javo. Ġa ndepyga ga
gwekoa reka'vogukaro ġwaramo ġapira
tiġahivuhuro kiro. A'ereki ġa ojiko
hete ga rehe okokatuavo herovia ga
manorame ġa ndepyga ġa mombryva,
ei huvihavuhu'ga imombe'gwovo.

¹⁵ Nurā ġa ndekoi Tupana'ga rovai pyteri
pe

ga apygame oapykava rehe
aheruvihavuhetero.

Ypytunimo ġa ndekoi ganhi'iga rupi
garonga pype gambohete'hava pype
arimo no.

A'ero ti ga ruvi ġapyteri pe ġa a'nguavo
nehē, ei huvihavuhu'ga.

¹⁶ Ty'ara ti ndojukaa'javi ġa nehē.

Ndoygweja'javi ti ġa nehē.

Ndopo'rua'javi ti ġa kwarahyahiva nehē.

Nombohakuvyukara'javi ti ga ġa pe
nehē no, ei huvihavuhu'ga.

¹⁷ A'ereki cordeiro'jave'ga gwepia katu hete ġa okovo ga'apykavareheve'ga rovai pyteri pe aheruvihavuhete'ga rovai pyteri pe.

Ojikwahavuka ti ga ġa pe nehē.

Nahā ti ga ġa mongoi avuirama Tupana'ga pyri nehē, ei huvihavuhu'ga.

Gakwahava pe ji ei:

O'u ġa yhyppyva ahemongohava.

A'ero ġa ndekoi avuirama Tupana'ga pyri, ei huvihavuhu'ga.

Tupana'ga ti ihypavi ġandeahya ġandeahya hugwi nehē.

Ndojehe'oa'javi ti ġa nehē.

A'ero ti ġa ndokovevuhua'javi nehē, ei huvihavuhu'ga ji ve.

Mbapavava'ea tuju'gia apopyra

8 Kiro cordeiro'jave'ga ojipea ka'mbigame tuju'gia apopyra ġa nhaporemō onhi'imbi hete. Sete ko garembika'mbigagwera a'ero. Meia hora po ihoi ġa nhi'iġe'ymame, a'e ji mo henduve'yma.

² Kiro ji ġa ndepiagi Tupana'gapyrive'ġa seteve'ġa – kiroki ġa o'ā Tupana'ga rovai pyteri pe okoheteavo ganhi'iġa rupi yvagipeve'ġa. Kiro trombetas mondohava seteve'ġa pe. Sete ko ġatrombetas a'ero.

³ Kiro ojipe'ga Tupana'gapyrive'ga ruri o'ama ikwava'ēhava pyri. Gwerekō ga hyrua incenso perfume apopyra kaja ryrua ouro apopyra. Kiro perfume apopyra mondohava ga pe he'yjuhuva'ea mondohava. Nurā ga ei ikwahava omondo:

—Tambokai ti ji perfume ikwava'ēhava arimo nehē, ei ga.

A'ea ga ei ikwava'ēhava pe ouro apopyra pe – kiroki oko ga'apykavareheve'ga apykava rovai pyteri pe aheruvihavuhete'ga apykava rovai pyteri pe.

—Tupana'ga remimo'ēhara'ġa nhaporemō onhi'i Tupana'ga pe, ei ga. Tamondo ti ji ġanhi'iġa perfume reheve ikwava'ēhava rehe nehē, ei ga.

A'ero ga imbokai ipyhyga perfume apopyra kaja ryrua opo pe. ⁴ Ikairame tatatiġa ihoi ikaja ryrua hugwi ogwovo Tupana'ga remimo'ēhara'ġa nhi'iġa pavēi ojiupia ogwovo Tupana'ga rovai pyteri pe.

⁵ A'ero Tupana'gapyrive'ga ipe'ai tata ikwava'ēhava hugwi imotynyhema ikaja ryrua. Yvya koty ga imombori tata. Kiro inhi'inhi'iġi onaranaraġa overaverava. Oġwyġwy hete yvya a'ero.

Sete trombetas

⁶ Seteve'ġa Tupana'gapyrive'ġa – kiroki ġa gwerekō trombetas – ġahā onhimboavujikwe tipy ti trombetas javo.

⁷ Kiro ojipejive'ga ipyi trombeta seteve'ġa nde'yja'ga. A'ero itatiġuhūa'java'ea mombohava amana royxaġahiva'java'ea mombohava yvya koty tata mombohava pavēi. A'ero ikyri itatiġuhūa'java'ea tata pavēi yvya koty. A'ea pavēi aherekōa jihe'ari ohia yvya koty no. Yva he'yjuhu hete ranuhū yvya koty. Trēsva'ea pyteri pe nanani ojipejiva'ea okai. Nahā a terġa parte dos yva okai yvya no. Okai pa nhungwava no.

⁸ Kiro ojipe'ga ipyi trombeta seteve'ġa nde'yja'ga. Mokōi ko ġanembipyagwera a'ero. A'ero vytyra ruvihavuhua'java'ea momborukahava yvya koty ypihua ruvihava pype. Hendy ko vytyra ruvihavuhua'java'ea. Paivouhu hete ranuhū ipukuhua ihoi ypiahu ruvihava pukuhua ihoi yvya koty. He'yjuhu hete ranuhū quilômetros. Ypihua ruvihava pype trēs quilômetros pyteri pe nanani ojipeji quilômetro yhya onhimbote hekorō. Nahā a terġa parte do ypihua ruvihava onhimbote hekorō. ⁹ Yhyapora

he'yjuhu hete ranuhū ypiahua ruvihava pype vyva koty. Três yhyapora pyteri pe nanani ojipejiva'ea manoi yhyapora. Nahā a terça parte dos yhyapora omano. Yharuhua he'yjuhu hete ranuhū ypiahua ruvihava rehe no. Três yharuhua pyteri pe nanani ojipejiva'ea ihoi ypy pe oka'nyhuma yharuhua. Nahā a terça parte dos yharuhua oho ypy pe.

¹⁰Kiro ojipe'ga ipyi trombeta seteve'ga nde'yja'ga. Três ko ġanembipyagwera a'ero. A'ero jaytata'ihua hehanhuhūva'ea ihiri vyva koty yvaga hugwi. Yhyga ja jaytata'ihua ikai ohia paranauhūa pype. Paranauhūa he'yjuhu hete ranuhū vyva koty. Três paranauhūa pyteri pe nanani ojipejiva'ea pype jaytata'ihua ihiri. Nahā a terça parte dos paranauhūa pype jaytata'ihua ohi. Ihiri no yhyaryapyruhua pype. He'yjuhu hete ranuhū yhyaryapyruhua vyva koty. Três yhyaryapyruhua pyteri pe nanani ojipejiva'ea pype jaytata'ihua ihiri. Nahā a terça parte dos yhyaryapyruhua pype jaytata'ihua ohi. ¹¹Jaytata'ihua rera ko ka'a irovahiva'ea. Omborovahi jaytata'ihua yhya a'ero ohirame ipype. Nurā oy'urame he'yjuhuve'ga manoi vvyakotyve'ga.

¹²Kiro ojipe'ga ipyi trombeta seteve'ga nde'yja'ga. Quatro ko ġanembipyagwera a'ero. A'ero kwara te'varo jahya pavēi jaytata'ia pavēi no. Nurā a'ea nhaporemō nahendykatua'javi. A'ereki oji'iveuhu kwara ogwe arimo quatro horas rupi. Na jitehe oji'iveuhu jahya igwevi quatro horas rupi ppytunimo jaytata'ia pavēi.

¹³Kiro ji hepiagi kwanduhua'javuhuva'ea iveverame yvate. A'ea ji henduvi. Hahyahi kwanduhua'javuhuva'ea nhi'iġa i'rame:

—Ite'va! Ite'va! Ite'va ti vvyakotyve'ga pe nehē! Trêsvē'ga opy ġweri trombetas seteve'ga nde'yja'ga. Ġanembipy

ko hahyaġwama vvyakotyve'ga pe nehē. A'ero ti ite'varuhu hete ġa pe nehē, e'i kwanduhua'javuhuva'ea.

9 Kiro ojipe'ga ipyi trombeta seteve'ga nde'yja'ga. Cinco ko ġanembipyagwera a'ero. A'ero ji jaytata'ia'jave'ga repiagi – kiroki ga ohi yvaga hugwi vyvvo. Kiro chava monдохava ga pe. Nurā ga ei ikwahava omondoo:

—Tape'a ti ji vykwara ruvihavuhua rovapytymbava jugwi nehē, ei ga.

Paivouhu ihoi vvykwaruhua. ²Chave ga ipyhygi a'ero ipe'avo hovapytymbava vvykwaruhua hugwi. Vvykwaruhua rupi ihemi tatatiġahivuhua. Tataheteuhua fomalhapypeva'ea ja ko ipype, a'e ji tatatiġahivuhua repiagame. Tatatiġa ombogwe kwara. Ypytunahi tatatiġateuhuro ġwaramo.

³Tatatiġa hugwi ihemi tukuruhua ua vyva rehe he'yjuhuva'ea. Kiro tukuruhua mbopopoakahava. Nurā tukuruhua oko jagwa'jyra ja. Nurā ikwahava omondoo tukuruhua i'ei ojohupe:

—Tipi vvyakotyve'ga nehē, e'i. ⁴Timbote'varuhuyme ti nhungwava ojipeva'ea henhuiva'ea nehē no. Timbote'varuhuyme ti yva nehē, e'i. Tipitipi ġa nehē – kiroki ġa ndogwerekoi Tupana'ga rembikwatijariipyra gwetovapya rehe, e'i. ⁵Tijukayme ti ġa. Hahyhetea tehe ti nhande timondo ġa pe, e'i. Cinco meses rupi ti nhande timondo hahya ġa pe, e'i tukuruhua.

Opiopi tukuruhua vvyakotyve'ga a'ero jagwa'jyra ja. ⁶A'ero vvyakotyve'ga ndekotehei xamano javo novia. A'ereki ġa nomanoi. Hahy hete ġa pe. Nurā ġa manopotari novia. A'ereki tegwete ġamanoa.

⁷Soldados'ġa omondo metalva'ea cavalos rehe. A'ereki ġa e'i: “Tokutugyme ti ġa cavalos nhande horame i'arimo nhandetavuka ġa pe,” ei ġa. Nahā cavalos gwerekō metalva'ea ojihe. Na jitehe tukuruhua i'javijitehe herekoi ojihe. Oak-

ağa rehe tukuruhua gwereko akani-tara'java'ea. Ouro apopyra ja ko akan-itarajava'ea. Tukuruhua rova ko ak-waimbae'ğa ndova ja. ⁸Tukuruhua ak-ağa ava ko kunhangwera'ğa ava ja. Tukuruhua ranha ko ja'gwarajava'ea ranha ja leão ranha ja. ⁹Opoti'a rehe tukuruhua gwereko ferro'java'ea tokutugyme ti ğa nhandepoti'a javo. Iveverame ipepoa ipyambu. Ipepoa pyambua ko henonhandava pyambua ja carretas pyambua ja. A'ereki ipyambu hete cavalos carretas renonhaname onhimongyavo akwaimbae'ğa nderogwovo totavuka ti ğa javo. Na jitehe tukuruhua pepoa ipyambuhetero.

¹⁰Tukuruhua gwaja ko jagwa'jyra gwaja ja. Gwaja pyvõ tukuruhua vvyakotyve'ğa piğapi. Cinco meses rupi tukuruhua opiopi gwaja pyvõ. Kiroki ğa ndogwerekoi Tupana'ga rembikwatijari pyra gwetovapya rehe – ğahã tukuruhua ğa piğapi.

¹¹Tukuruhua ruvihavuhu'ga koi vvykwara ruvihavuhu'ga – kiroki vvykwaruhua oho paivouhu. Hebreus'ğa ono Abadom ga rehe gareraramo. Gregos'ğa ono Apolião ga rehe gareraramo. Nhande tino ga rehe Ahemoka'nhyrna gareraramo.

¹²Kiro ji ikwahavi javo: Na tuhẽ ojipejiva'ea ite'varuhuva'ea ko. A'ea rehe kwanduhua'javuhuva'ea nhi'igi oji'i. Kiro ti mokonhava'ea ite'varuhuva'ea memei nehẽ no, a'e ji.

¹³Kiro ojipe'ga ipyi trombeta seteve'ğa nde'ya'ga a'ero. Seis ko ğanembipyagwera a'ero. A'ero ji ga renduvi – kiroki ga onhi'i ikwava'ehava jahykavakatiapy'ria hugwi – kiroki ikwava'ehava ouro apopyra opyta Tupana'ga rovai pyteri pe.

¹⁴⁻¹⁵Pea hugwi ga ei seteve'ğa nde'ya'ga pe – kiroki ga opy trombeta:

—Ekwahara ti anhağa quatrova'ea – kiroki a'ea opyta paranauhã ruvihava

rembeyvyri pe rio Eufrates rembeyvyri pe imboavujikweripyra'ea, ei ga.

—Kwa, ei ga.

Kiro anhağate'varuhuva'ea kwaharava. Nurã ikwahava omondo a'ea ei ojohupe:

—Tiapiti ti vvyakotyve'ğa nehẽ. Nhanemondohava rupi jate ti nhande xaho ğa apitiavo nehẽ. Nhanemondohava – a hora, o dia, o mês, o ano – a'ea rupi katu hete ti nhande tiapiti vvyakotyve'ğa nehẽ. He'yjuhu hete ranuhũ vvyakotyve'ğa vvyakoty. Trêsvê'ğa pyteri pe nanani ojipeji'ga ti nhande tiapiti nehẽ. Nahã ti nhande a terça parte dos vvyakotyve'ğa tiapiti nehẽ, e'i.

¹⁶He'yjuhuranuhũve'ğa soldados'ğa oapy cavalos arimo xatavuka ti vvyakotyve'ğa pe javo.

—Duzentos milhões ko soldados'ğa ndekoi, ei ga.

A'ea ji ahendu jitekovo.

¹⁷Jesus'ga rembiepiukara ji hepiagi aere'iva'ea. Nurã ji hepiagi cavalos cavalos'arimove'ğa ndeheve. Gwereko ğa opoti'a rehe itajaheteva'ea. Itajaheteva'ea ko igwağuhũ tata ja. Hovy'i itajaheteva'ea no ita ja safira ja. Jukyryuhu itajaheteva'ea no pó de enxofre ja. Cavalos akağa ko ja'gwarajava'ea akağa ja leão akağa ja.

Cavalos jurua rupi ihemi tata tatatiğa pavẽi enxofre pavẽi. ¹⁸A'ea pyvõ cavalos vvyakotyve'ğa apiti. He'yjuhu hete ranuhũ vvyakotyve'ğa. Trêsvê'ğa pyteri pe nanani cavalos ojipeji'ga jukai tata pyvõ tatatiğa pyvõ no enxofre pyvõ no – kiroki ohẽ cavalos jurua rupi. Nahã a terça parte dos vvyakotyve'ğa omano. ¹⁹Nahã cavalos ğa apiti. A'ereki ipopoaka tata tatatiğa pavẽi enxofre pavẽi. A'ea nhaporemõ ihemi ijurua hugwi ğa apitiavo. Cavalos gwaja ko mboja ja. A'ereki cavalos gwajakatiapy'ria gwereko mboja akağa.

A'ea ipopoaka no imondovo hahyhetea vvyakotyve'ğa pe ға apitiavo.

²⁰ Jara'ğa nomanoi opytavo ite'varuhuva'ea ojipe'ğa apitirame. Kiroki ға nomanoi – ғahā ndogwerojijyi ojeaporoğita okokatue'yma ve opohire'yma ғwemimbohete'hara hugwi. Ganemimbohete'hara ko ғwembia'poa anhağa no Diabo'gapyriva'ea.

Ѓanembia'popyra ko ha'angava: ouro apopyra, prata apopyra, bronze apopyra, ita apopyra, yva apopyra. Nanongara ra'angava nhaporemo ndohepiagi reki, nohenduvi reki, nopo'ami reki ogwove'y. Emo ға ombohete tuhē a'ea anhağa no Diabo'gapyriva'ea imondovo gweaporoğita imohina hehe. Nahā ға ndekote'varuhui. Tupana'ga jate ahe tombohete.

²¹ Ndogwerojijyi ға ojeaporoğita okokatue'yma. Nurā ға ndojukapigi ojipe'ğa. Ndipajipigi ға. Ndotopapigi ға ғwembireko'garūive'ğa. Nomimbigi ға. Oko te'varuhu pa ға.

Tupana'gapyrive'ga gwereko livro'ia ipe'apyra

10 Kiro ji ojipe'ga repiagi Tupana'gapyrive'ga ipopoakave'ga yvagipeve'ga. Ahepia ji ga ga jyvame yvaga hugwi ua yvya koty imongiavo yvağatiğa opiramo. Yvagahavuhua oko ga'akağa arimo ga'akanitaro. Hendy'ja hete garova kwara ja. Gakupya ko okyta ja hendyva'ea ja.

² Gwereko ga livro'ia ipe'apyra opo pe. Ohāi ga imondovo opya ojohukoty rūi ypiahua ruvihava rehe imondovo opya ojohukoty yvya rehe o'ama. ³ Hahyahi gahapukaja ja'gwarajava'ea ja leāo ja. Ga hapukairē inaranaraği opyambuavo. Sete ko inarağa.

⁴ Inaranarağirē ji ei: Kiro ti ji ikwati-jari inarağa remimombe'ua nehē, a'e ji ji-

jive novīa. A'ereki ji yvagipeve'ga rendu. Yvaga hugwi ga ei ji ve:

—Terekwahavukari ti inarağa remimombe'ua. Terekwatijari ti a'ea, ei ga ji ve.

—Kwa, a'e ji.

⁵ Tupana'gapyrive'ga – kiroki ga ohāi o'ama ypiahua ruvihava rehe yvya rehe no – gaha opova'ē yvagi pe.

⁶—Gaha, ei ga, ga oko avuirama hako. Ağwamo ga rekoi, aerē avuirama nehē no omanoe'yma nehē, ei ga. Ga oapo yvaga yvagipeva'ea no yvya no vvyakotyva'ea no ypiahua ruvihava no yhyapora no, ei ga avuiramave'ga mombe'gwovo. Gaha nhirenduvame ji ei: Kiro ti aere'iva'ea nambegwea'javi nehē, a'e ji, ei ga. Ji erame na avuiramave'ga e'i: "A'iti a! Piry nde'ea," ei ga ji ve, ei Tupana'gapyrive'ga.

—Nambegwea'javi tuhē ti aere'iva'ea nehē. ⁷ Kiro po ti seteve'ğa – kiroki ға opy trombetas – kiro po ti ғande'yja'ga ipyi trombeta mbapavamo nehē, ei Tupana'gapyrive'ga. Gaha ipyrame trombeta kiro ti Tupana'ga ikwahapavukari ғwemimbotarimova'ea nehē, ei ga. Ymyahū Tupana'ga nomombe'upavi ojiheva'ea pe onhi'īga mombe'uharava'ea pe nahanahā nhiremimbotarimova'ea javo hako. Nomombe'ui ga aerē ti ji hepiukapavi nehē javo hako, ei Tupana'gapyrive'ga ji ve.

⁸ Gaha – kiroki ga e'i ji ve: "Terekwatijari ti inarağa remimombe'ua" – gaha onhi'īga'ja ji ve. Kiro ga ei:

—Eho ipyhyga livro'ia ipe'apyra Tupana'gapyrive'ga poa hugwi – kiroki ga ohāi o'ama ypiahua ruvihava rehe yvya rehe no, ei ga ji ve.

⁹ A'ero ji hoi Tupana'gapyrive'ga pyri nhivahema javo ga pe: Embuhu livro'ia ji ve, a'e ji.

—Koro! ei ga ji ve. Epyhy livro'ia i'gwovo pa. Nde juruka'rurame ti he'ero

na'ē hehira ja novīa nehē. Emo nde imokoname ti omborovahi nderevega nehē, ei ga ji ve.

¹⁰Apyhy ji livro'ia ipe'avo gapoa hugwi i'gwovo a'ero. Livro'ia he'ero hehira ja ji juruka'urame. Ji imokoname kotihī imborovahivi jirevega.

¹¹Kiro ga ei ji ve:

—Aerē ti emombe'ua'ja Tupana'ga nhi'i'ga he'yive'ga pe. Emombe'ua'ja ti ojipe'ga vvyakotyve'ga gwygag-wyripeve'ga no. Emombe'ua'ja ti ġa no – kiroki ġa ojoatyatyvi ġanhi'i'ga. Vvyakotyve'ga nduvihavuhu'ga ti emombe'ua'ja, ei ga ji ve.

Mokonha'ga omombe'u ġwemiendukatua

11 Kiro vvagipeve'ga imbuhuri ji ve ta'akwatiġuhūa a'ea pyvō ti eha'āha'ā hepiaga ipukuhua javo.

—Eha'āha'ā ti hepiaga ipukuhua ġajatykahavuhua pukuhua Tupana'ga mboheteheva pukuhua maranime ipukuhua javo, ei ga. Eha'āha'ā ti hepiaga ikwava'ēhava pukuhua no maranime ipukuhua javo. Emo'emo'ē ti Tupana'ga mboheteve'ga pevo no maramomi ġande'yja javo, ei ga ji ve.

²—Okara – kiroki oko ġajatykahavuhua pyri Tupana'ga mboheteheva pyri – a'ea ti tereha'āha'aġi. A'ereki Tupana'ga e'i jipe: “Judeus'ġarūive'ga ti toko pevo,” ei Tupana'ga, ei ga. “Quarenta e dois meses rupi ti judeus'ġarūive'ga okote'varuhuve'ga ndekoī ġajatykahavuhua pyri cidadepyryva pype Jerusalém pype,” ei Tupana'ga ji ve, ei ga.

³—“Kiroki mokonha'ga nhinhi'i'ga rendu katu – ġahā ti ji ambopopoakaruka nehē tomombe'u ti ġa nhinhi'i'ga mil duzentos e sessenta dias rupi,” ei Tupana'ga, ei ga. “Omoni ti ġa tapy'ynhapite'varuhua jatyrapemuhūva'ea nehē imombe'urame

nhinhi'i'ga,” ei Tupana'ga ji ve, ei Tupana'gapyrive'ga imombe'gwovo ji ve.

⁴Kiro Jesus'ga rembikwahavukara ji ve. Mokonha'ga oko yva ja oliveira ja mokonhava'ea ja. Ġa ko hyapehava ja no mokonhava'ea ja – kiroki hyapehava oko Tupana'ga rovai pyteri pe vvyakotyve'ga nduvihavuhuhete'ga rovai pyteri pe.

⁵Po ojipe'ga imondopotari hahya mokonha'ga pe, a'ero ti tata ihemi mokonha'ga jurua rupi nehē ġa moka'nhyama ġa jukavo nehē. Nahā ti ġa tomano tata pype imondopotarame hahya mokonha'ga pe nehē.

⁶Mokonha'ga ipopoaka. Po ġa imbopo'opotari amana imombe'urame Tupana'ga nhi'i'ga mil duzentos e sessenta dias rupi, a'ero ti amana ndokyri nehē. Po ġa yhya monhimbopotari aherekoro, a'ero ti yhya onhimbote aherekoro nehē. Po ġa imondoparavuhupotari karugwate'varuhua yvya koty, a'ero ti karugwate'varuhua oho vvyakotyva'ea pe vvyakotyve'ga pe nehē no. Po ġa imondopotapotari, a'ero ti ohooho nehē.

⁷Aerē ti ġa imombe'upavi Tupana'ga nhi'i'ga ġwemiendukatua nehē. Ġa imombe'upavirē ti vvykwaruhapypeva'ea ojiupi vvykwara ruvihavuhua hugwi ua nehē – kiroki vvykwara oho paivouhu. Uhu ti vvykwaruhapypeva'ea tiruahūheteva'ea otavuka mokonha'ga pe ġapopoakara mombiga ġa jukavo nehē.

⁸Mokonha'ga nda'oa ti ipytai pehea rupi cidade ruvihava pype nehē – kiroki cidade oko Sodoma ja Egito ja no. A'ereki cidadepeve'ga ite'varuhu hete Sodomapeve'ga ja Egitopeve'ga ja no. Pevo jitehe cidade ruvihava pype ymyahū ahe mokonha'ga pojykharete'ga mbovyri yva rehe ga jukavo ik-

wehe. Pevo jitehe ti mokonha'ğa nda'oa pytai pehea rupi nehē.

⁹Gwepia ti vvyakotyve'ğa nhaporemoko mokonha'ğa nda'oa pevo nehē. Kiroki ға ojogwe'ygwe'yja'ğa – ға ti ғанда'oa repiagi nehē. Kiroki ға ojoatytyvi ғанһi'ğa – ға ti ғанда'oa repiagi nehē. Yvyakotyve'ğa gwyğagwyriveve'ğa ti ғанда'oa repiagi nehē. Ojipe'ğa ғанда'oa repiagi nehē no. Três dias e meio rupi ti ға hepiagi mokonha'ğa nda'oa tymukare'yma nehē.

¹⁰Yvyakotyve'ğa ndoryndoryvamo ғamanoa rehe nehē japovo toryva imondoteheavo mbatera ojohupe nehē. E'i ti ға ojohupe nehē: “Hahya ti mokonhava'ea nomondoaj'vavi nhande ve nehē. A'ereki hahy nhande ve ahe imombe'urame Tupana'ğa nһi'ğa pepohi ti pejikote'varuhua hugwi javo nhande ve.” Nahā ti ға ei nehē. A'ereki ға nhangypyhy ғamanoa rehe nehē Tupana'ğa nһi'ğa mombe'uhara'ğa manoa rehe nehē.

¹¹Kiro ji hepiaga'javi Jesus'ga rembiepiukara ji ve aere'iva'ea. Mokonha'ğa manorē três dias e meio ikwavi ғamanoagwera pyvō. Tupana'ğa imondoi opytua ғayvyteri pe mokonha'ğa vvyteri pe ға mbogwerava'java ға mopo'ama'java. A'ero ға po'ami. Ohyhyi pa vvyakotyve'ğa okyhyjiheteavo ға ndepiagame. ¹²Kiro mokonha'ğa henduvi yvagipeve'ğa nһi'ğa. Hahyahi ganһi'ğa ga erame ға pe:

—He pejiyo avo yvagi pe! ei ga.

A'ero mokonha'ğa hoi vyağatiğa pype. Nahā ға hoi yvagi pe okiavo ogwovo a'ero. Ґahoa yvagi pe ға'arōe'yve'ğa hepiagi.

¹³A'ea rupi jitehe vvyia iğwyğwyhetei. Nurā onga ndurundurugi he'yjuhuva'ea cidade pe. Dez onga pyteri pe nanani ojipeji ndurugi onhika'mbika'mbiga. Nahā a décima parte da cidade

onduru. Sete milve'ğa omano vvyia iğwyğwyheterame onga ndurundurugame. Kiroki ға nomanoi – ға e'i:

—Tupana'ga ipopoaka hete!

Nahā ға ei okyhyjiheteavo yvagipeve'ğa nduvihavuhete'ga hugwi Tupana'ga hugwi.

¹⁴Kiro ji ikwahavi javo: Na tuhē ite'varuhuva'ea ko. Mokōi reki ite'varuhuagwera a'ero. A'ea rehe kwanduhua'javuhuva'ea nһi'ği oji'i. Kiro ti kotihī ojipeve'ea ite'varuhuva'ea nehē no. A'ero ti trêsva'ea ite'varuhuva'ea nehē, a'e ji.

Mbapavamo ga opy trombeta

¹⁵Kiro ojipe'ga ipyi trombeta seteve'ğa nde'yja'ga a'ero. Sete ko ғанembipyagwera trombetas a'ero. A'ero ji henduvi yvagipeve'ğa nһi'ğgame. Hahyahi ғанһi'ğa ға erame:

—Kiroğwe nhandepoijkaharete'ga Tupana'ga herekoi vvyakotyve'ğa gwyra.

A'ea nhaporemoko hekoi ga'apoa Cristo'ga apoa no kiro.

A'ereki Tupana'ga e'i ga pe: “Ji pavēi ti tihepia katu ға pokoga.”

A'ea ga ei Cristo'ga pe ғwemimbuhurukara'ga pe eko ti ғандuvihavuhetero ji pavēi javo. Tohepia katu pa ti Tupana'ga vvyakotyve'ğa kiro avuirama nehē, ei ға.

¹⁶Kiro vinte e quatrove'ğa huvihavuhu'ğa – kiroki ға ōi oapykava rehe Tupana'ga rovai pyteri pe – ғahā onhino ojovapyvo vvyia rehe Tupana'ga rovai pyteri pe Tupana'ga mboheteavo. ¹⁷Kiro ға ei Tupana'ga pe:

—Tupana, orepoijkaharetea, ndepyry hete nde oreruvihavuhetero.

Ndehe ndepopoaka ға hohe pa.

Ağwamo nde ereko. Ymyahū nde ereko hako.

Ndepyry hete nde.

A'ereki nde erepojyka vvyakotyve'ġa gwyra toko ti a'ea jigwyrava.

Kiro po ti nde hepiakatupavi vvyakotyve'ġa nehē, ei ġa Tupana'ga pe.

¹⁸ Ġagwyriveve'ġa nhimonha'ngai nde rehe.

Kiro ti nde nhimonha'ngai ġa ndehe nehē ġandekote'varuhuro ġwaramo.

A'ero kiro ti nde ei omanove'ġa pe nehē: “Peko te'varuhu pe.

Peho ti hahyva'ea ruvihava pype a'ero,” ere ti nde ġa pe nehē, ei huvihavuhu'ġa Tupana'ga pe.

Kiro ti nde imbuhuri ejiheve'ġa pe ikwepykava pyryva'ea nehē

– kiroki nenhi'iġa mombe'uhara'ġa, neremimo'ēhara'ġa no, nenhi'iġa rendukatuhara'ġa no.

Ġa pe nhaporem kiro ti nde imbuhuri nehē

okoteheve'ġa pe ġanduvihava'ġa pe nehē no, ei ġa Tupana'ga pe.

Kiro ti nde ġa mondoi hahyva'ea ruvihava pype

– kiroki ġa oko te'varuhu vvyakotyve'ġa pe imondovo hahya ġa pe hendukatuukare'yma nenhi'iġa, ei vinte e quatrove'ġa huvihavuhu'ġa Tupana'ga pe.

¹⁹ Kiro yvagi pe Tupana'ga mbohete-hava pe'ai garonga. A'ero jukwaha Tupana'ga rembikwatijarukaripyra ryru'ia pevo gambohetehava pype.

Kiro iveraveravi onhi'inh'iġa onaranaraġa. Oġwyġwy hete vvyava a'ero. He'yjuhu itatiġuhua'java'ea amana royx-aġahiva'java'ea ikyri vvyava koty a'ero.

Kunhangwerahēa;

tejuhua'javuhuva'ea ruvihavuhua

12 Kiro ahemonhi-momby'auhuvhēa jipiukari yvagi pe tokwaha ti ġa aere'iva'ea javo. Kwara ko hēapiramo tapy'ynhapiramo. Jahya oko hēapya gwyri pe. Gwereco hēa akanitara oakaġa rehe. Akanitara

gwereco jaytata'ia ojihe. Doze ko jaytata'ia hehe. ² Ipuru'a hēa. A'ero hēa rahērahemamo. A'ereki kiro hēara'yra'ga ahava. A'ero hēa herekoi kiro hahyhetea ojive.

³ Kiro ojipeva'ea jipiukari yvagi pe ahemonhimomby'ava'ea.

Ahemonhimomby'ava'ea ko tejuhua'javuhuva'ea ruvihavuhua.

Huvihavuhu ko tejuhua'javuhuva'ea ġwehanhuhūro oġwaġahivamo.

Sete ko tejuhua'javuhuva'ea akaġa. Gwereco akanitara oakaġa rehe

no. Sete ko akanitara a'ero. Dez ko tejuhua'javuhuva'ea ratia. ⁴ Ipopoaka

tejuhua'javuhuva'ea gwaja jaytata'ia pe'avo yvaga hugwi imbuhua imomboa

vvyava koty. He'yjuhu hete ranuhū jaytata'ia. Trēs jaytata'ia pyteri pe

nanani gwaja ojipeji pe'ai imbuhua imomboa vvyava koty. Nahā a terġa parte

dos jaytata'ia tejuhua'javuhuva'ea gwaja imombori. Tejuhua'javuhuva'ea i'ami

kunhangwerahēa rovai pyteri pe ta'u ti ji hēara'yra'ga ga arame javo. A'ereki

hēa ombo'a ġweri gwa'yra'ga.

⁵ Ymyahū Tupana'ga ga mombe'u hako. Ga e'i:

“Aerē ti hēara'yra'ga toko vvyakotyve'ġa nduvihavuhuhetero ġa ndepiakatupava nehē.

Tohendukatuukaraha ti ga ġa pe onhi'iġa nehē.

Ahe ja – kiroki ahe onupā ojipe'ga vvyava pyvō metalva'ea pyvō toko ti ga

nhinhi'iġa rupi javo

– ahe ja ti hēara'yra'ga tohendukatuukaraha ġa pe nehē toko ti ġa nhaporem

nhinhi'iġa rupi javo,” ei Tupana'ga hako.

Kiro hēa ga mbo'ari gwa'yra'ga. Hēara'yra'ga arame kiro gape'ahava

pea hugwi tejuhua'javuhuva'ea ti to'uyme ga javo. Kiro garerohohava

Tupana'ga pyri ga'apykava pyri toko ga aheruvihavuhuhetero kiro javo.

⁶Kiro hēa nhani oka'nhyma ongae'yi me. A'ereki pevo Tupana'ga omboavujik-werukaripe hēa pe avo ti hēa toju javo.

—Pevo ti ġa tomondomondo mbatera hēa pe mil duzentos e sessenta dias rupi nehē, ei Tupana'ga.

⁷Kiro yvagi pe Tupana'gapyrive'ġa tavukari. Tupana'gapyrive'ġa ko Miguel'ġa. Miguel'ġa ko oko Tupana'ga nhi'ġa rehe ojiheve'ġa pavēi. Tejuhua'javuhuva'ea ndokoi reki Tupana'ga nhi'ġa rehe ojiheve'ea pavēi. Nurā Miguel'ġa tavukari tejuhua'javuhuva'ea pe a'earheve'ea pe no. ⁸Miguel'ġa imombigi tejuhua'javuhuva'ea popoakara a'earheve'ea popoakara reheve yvagi pe. Ndatekwavi tejuhua'javuhuva'ea rehe yvagi pe a'earheve'ea rehe no. ⁹A'ea rupi tejuhua'javuhuva'ea huvi-havava'ea mombohava a'earheve'ea mombohava pavēi yvya koty a'ero.

Tejuhua'javuhuva'ea ko mboja'jave'ga akoja'ga ymyahūve'ga. Mboja'jave'ga rera ko Diabo ite'varuhuva'ea ruvihavuhu'ga. Mboja'jave'ga rera ko Satanás no. Omoandyandyi ga vvyakotyve'ġa nhapremo.

¹⁰Kiro ji ojipe'ga renduvi. Hahyahi ganhi'ġa ga erame okovo yvagi pe:

—Kiroġwe Tupana'ga ojiheve'ġa ndekote'varuhua mombohetei ġa mombyryva avuirama.

Kiro ti ga ġa nderohoukari ojipyri yvagi pe nehē.

Kiroġwe ga hepiukari opopoakara okovo ġanduvihavuhuhetero, ei ga.

Kiroġwe Cristo'ga hepiukari opopoakara okovo ġanduvihavuhuhetero no.

Ga pe ġwemimbuhurukara'ga pe Tupana'ga e'i

eko ti ġanduvihavuhuhetero javo.

A'ereki Tupana'ga omomboruka ġambotegwetehara'ga yvya koty

– kiroki ga omboja nhaneirū'ġa ndehe Tupana'ga rovai pyteri pe arimo ypytunimo no, ei ga okovo yvagi pe.

¹¹Nhaneirū'ġa omombi Diabo'ga popoakara ojikheteavo ġwaramo cordeiro'jave'ga rehe

gaha omano heka'voguka gwekoa nhande repyga javo cordeiro'jave'ga.

Ġa omombi Diabo'ga popoakara imombe'urame Tupana'ga nhi'ġa Jesus Cristo'ga mombe'urame.

Onhia'ngue'yma nhaneirū'ġa ei ojohupe: “Xa'eyme ti: Niamanopotari nhande Jesus Cristo'ga mombe'urame.

A'ea rūi ti xa'e.” Nahā ġa ei.

Ġa'arōe'ŷve'ġa ġa jukai ġa mbopohirukapota Jesus'ga hugwi novā.

A'ereki ġa ndopohiri Jesus'ga mombe'ua hugwi, ei ga okovo yvagi pe.

¹²Tohoryory ti yvaga, ei ga.

Pejoryjory ti yvagipeva'ero!

A'ereki ga Diabo'ga mombo avo hugwi.

Vvyakotyva'ea pe yhyarupiva'ea pe no, pe me ti ite'va kiro.

A'ereki Diabo'ga ogy ogwovo pe pyri onhimboahiva.

A'ereki ga e'i: “Nambegwei ti Tupana'ga omombiguka jipopoakara yvya koty nehē no.

Takote'varuhua hi ti ji Jesus'gareheve'ġa pe yvya koty a'ero nehē,” ei Diabo'ga, ei ga.

A'ea ga ei okovo yvagi pe Diabo'ga mombe'gwovo vvyakotyve'ġa pe yhyarupive'ġa pe no. A'ea ji henduvi.

¹³Kiro tejuhua'javuhuva'ea i'e'i:

—Ah! Yvya koty ga ji momborukari ji mombytavouka, e'i.

A'ero ihoi kunhangwerahēa rehe – kiroki hēa gwa'yra'ga mbo'a. Hēa rehe ihoi tajuka ti hēa javo.

¹⁴Kiro kwanduhua'javuhuva'ea pepoa mondohava mokonhava'ea mondohava kunhangwerahēa pe. Nurā hēa ei:

—Taveve ti ji ongae'yi me nehē. Pevo ti ji taho jitupa jirupai pe nehē. Pevo ti ġa tomondo mbatera ji ve trēs anos e meio rupi nehē. A'ero pevo ti ji rukatui nehē nhinhimima mboja hugwi tejuhua'javuhuva'ea hugwi nehē, ei hēa.

¹⁵ Ojuraa rupi mboja yhya mohemi. Hehanhuhū yhya ypihua ja – kiroki ohē tejuhua'javuhuva'ea jurua rupi yhya.

—Yhya ti togwerohoroho hēa moka'nhyma, e'i.

¹⁶ Yvya pyry reki hēa pe hēa pokoga. A'ereki yvy pe yhya onhinha – akoja tejuhua'javuhuva'ea omohē ojuraa rupi.

¹⁷ A'ero tejuhua'javuhuva'ea nhimonha'ngahetei hēa rehe. Nurā ihoi otavuka hēarakykwpohara'ġa pe – kiroki ġa ġwendu katu Tupana'ga remimombe'uhetea ojikoga Jesus Cristo'ga rehe okokatuavo. ¹⁸ Ogwovo ihoi o'ama y'ytiġa rehe ypihua ruvihava rembeyvyri pe.

Yhyapypeva'ea

13 Kiro ji hepiagi tiruahūva'ea yhyapypeva'ea. Ohē yhyapypeva'ea ypihua ruvihava hugwi ua yvya rehe upa. Sete ko yhyapypeva'ea akaġa. Dez ko yhyapypeva'ea ratīa. Gwatīa rehe gwereko akanitara. Dez ko akanitara a'ero. Oakaġa rehe inainani gwereko gwerate'varuhua. Herate'varuhua Tupana'ga mbotegwetei yhyapypeva'ea ipopoaka Tupana'ga hohe javo. ² Yhyapypeva'ea oko ja'gwara'java'ea ja leopardo ja. Ipya oko urso pya ja. Ijuraa oko ja'gwara'java'ea jurua ja leão jurua ja. Kiro tejuhua'javuhuva'ea imbopopoakarukari yhyapypeva'ea oji'ja ojipy'rovouka jupe toko ti yhyapypeva'ea jireheve'ġa nduvihavamo javo.

³ Ojipejiva'ea ji hepiagi yhyapypeva'ea akaġa. Oko ika'ēagwera ite'varuhuheteva'ea nhakaġa rehe. Nurā

ji ei: Omano po raji'i. Kiro okwerava'ja reki! a'e ji hepiaga ika'ēagwera ite'varuhuheteva'ea.

Yvyakotyve'ġa nhaporemo ġa nhimomby'ai hehe a'ea mbopogweavo. ⁴ A'ero ġa tejuhua'javuhuva'ea mbohetei. A'ereki tejuhua'javuhuva'ea ombopopoakaruka yhyapypeva'ea pe. Yhyapypeva'ea ġa imbohetei no.

—Ma'ġa ipopoaka yhyapypeva'ea ja? ei ġa. Ma'ġa ipopoaka a'ea hohe otavuka a'ea pe? Ndiipopoakahavi tuhē a'ea pe! ei ġa imboheteavo.

⁵ Kiro yhyapypeva'ea monhi'tite'varuhuhava. Nurā ikwahava omondo a yhyapypeva'ea i'ei:

—Tanhimbohete tuhē ti ji Tupana'ga mbotegweteavo nehē. Quarenta e dois meses rupi ti ji tako nanongara rehe yvya koty nehē, e'i.

⁶ Nurā yhyapypeva'ea Tupana'ga mbotegwetei. Tupana'ga ronga mbotegwetei. Yvagipeve'ġa mbotegwetei. Nahā yhyapypeva'ea gwereko te'varuhu Tupana'ga renoite'varuhuaovo.

⁷ Kiro yhyapypeva'ea mbopopoakahava no. Nurā ikwahava omondo a yhyapypeva'ea i'ei:

—Tatavuka ti ji Tupana'ga remimo'ēhara'ġa pe. Tamombi ti ji ġapopoakara, e'i. Tajipopoaka ti ji yvyakotyve'ġa hohe pa, e'i. Ġa hohe pa ti ji tajipopoaka – kiroki ġa ojogwe'ygwe'yja'ġa. Ojipe'ġa hohe pa no ti ji tajipopoaka. Tajipopoaka ti ji ġa hohe pa no – kiroki ġa ojoatyatyvi ġanhi'iġa. Yvyakotyve'ġa gwyġagwyripeve'ġa hohe pa ti ji tajipopoaka no, e'i yhyapypeva'ea.

⁸ Jihi, João, akwaha aere'iva'ea ikwatija. Ikwatija ji ei: Yvyakotyve'ġa nhaporemo ti yhyapypeva'ea mbohetei ojikoga hehe nehē – kiroki ġa ndojikogi Tupana'ga rehe ikwatijarukare'yma ga pe ojera livro pype, a'e ji ikwatija.

Ĝandera Tupana'ga ndokwatijari livro pype yvagi pe tuhu ti ĝa ji pyri okovo avuirama jave'yma. Livro ko cordeiro'jave'ga apoa. Gaha Tupana'ga omombe'u vyva apohava renonde aerē ti ga ojijukauka nehē javo, a'e ji ikwatija aere'iva'ea.

⁹Peapyakwa pe. Pehendu katu nhirembikwatijara, a'e ji.

¹⁰Kiroki ĝa ojipe'ĝa topyhy ĝa nderogwovo

– ĝahā ti ojipe'ĝa opyhygaha nehē ĝa nderogwovo nehē, a'e ji ikwahava aere'iva'ea.

Kiroki ĝa ojipe'ĝa tojuka itakyhea'javuhuva'ea pyvō

– ĝahā ti ojipe'ĝa ojuka tuhē itakyhea'javuhuva'ea pyvō nehē, a'e ji ikwahava aere'iva'ea.

Nurā ti Tupana'ga remimo'ēhara'ĝa tonhimomirana ojikheteavo ga rehe nehē, a'e ji ikwatija aere'iva'ea.

Yvyapypeva'ea

¹¹Kiro ojipea ji hepiagi tiruahūva'ea vyvapypeva'ea. Ohē vyvapypeva'ea vyva hugwi ua vyva arimo upa. Mokōi ko vyvapypeva'ea ratia. Hatia ko cordeiro ratia ja. Hahyahi vyvapypeva'ea nhi'iĝa tejuhua'javuhuva'ea ja.

¹²Yhyapypeva'ea ombopopoakaruka vyvapypeva'ea oji'ja. A'ero vyvapypeva'ea yhyapypeva'ea mboheteukari vyvakotyve'ĝa pe vyva pe no – kiroki yhyapypeva'ea gwereco ika'ēagwera ite'varuhuheteva'ea.

¹³Vyvapypeva'ea japojapoi ahemonhimomby'ava'ea. Yvaga hugwi imbojyvi tata imbuhua vyva koty. Gwepia pa vyvakotyve'ĝa ahemonhimomby'ava'ea.

¹⁴Ahemonhimomby'ava'ea apovo ĝwaramo vyvapypeva'ea ĝa moandyandyjuhui. Ipopoaka vyvapypeva'ea ahemonhimomby'ava'ea apovo ĝwaramo yhyapypeva'ea

rovai pyteri pe. Vvyakotyve'ĝa pe vyvapypeva'ea ei:

—Peapo ti ha'angavuhua kiro timbohete ti a'ea ra'angavuhua javo – kiroki a'ea ko yhyapypeva'ea herekovo ika'ēagwera ite'varuhuheteva'ea itakyhea'javuhuva'ea rembikytiuhagwera. A'ea ra'angavuhua ti peapo. A'ereki a'ea okwera'ja reki yhyapypeva'ea, e'i vyvapypeva'ea.

Mbatera ĝa japoi yhyapypeva'ea ra'angavamo a'ero. ¹⁵Opopoakahetero ĝwaramo vyvapypeva'ea imondoi opytua ha'angava pe imopo'ama.

—Opo'ā reki ha'angava ogwoogwovo, ei vyvakotyve'ĝa hepiagame.

Ha'angava onhi'i. Kiro i'ei:

—Tanhimbohete ti vyvakotyve'ĝa nhaporemō, e'i.

Kiroki ĝa nombohetei yhyapypeva'ea ra'angava – ĝahā ha'angava ojukauka. ¹⁶⁻¹⁷Vvyakotyve'ĝa

nhaporemō herekoi yhyapypeva'ea rembikwatijarukaragwera ojihe a'ero. Ĝa okwatijaruka yhyapypeva'ea rera ojihe. Hera ikwatijarukare'ymame ti ĝa okwatijaruka yhyapypeva'ea rera número. Okwatijaruka ti ĝa opoa rehe ojohukoty rūi. Opoa rehe ikwatijarukare'ymame ti ĝa okwatijaruka gwetovapya rehe. Okwatijaruka ĝa nhaporemō: okoteheve'ĝa ĝanduvihava'ĝa imbateve'ĝa nimbaterive'ĝa ojipe'ĝa no – kiroki ĝa oporavyky ojive jate ipiro'yve'ĝa, kiroki ipiro'ye'ŷve'ĝa ĝa ĝa mboporavykyuka ĝa mbopohirukare'yma ojihugwi no. Ĝa ojihe ikwatijarukare'ymame yhyapypeva'ea ra'angava noma'ēukari ĝa pe mbatera ipyhygukare'yma imondoukare'yma no. Nahā yhyapypeva'ea ra'angava hendukatuukarahai vyvakotyve'ĝa pe onhi'iĝa opopoakaramo.

¹⁸Ojapykaheterame jate ti ahe ikwahavi yhyapypeva'ea rera. Kiroki ga

okwaha hete – gaha ti tomo'emo'ē yhyapypeva'ea rera número onhimom-baragwahava hehe. Yhyapypeva'ea rera número ko akwaimbae'ga rera número. Yhyapypeva'ea rera ko número seiscientos e sessenta e seis.

Cordeiro'jave'ga

he'yjuhuranuhüve'ga pavêi

14 Kiro ji hepiagi. Nanime cordeiro'jave'ga ami vvytyruhua rehe Sião rehe! Ga pavêi ġa oko cento e quarenta e quatro milve'ġa. Ikwatijara ġa gwereko gwetovapya rehe. Ikwatijara ko cordeiro'jave'ga rera garuva'ga rera no.

²Kiro ji yvagipeve'ga renduvi. Onhi'ġahyahivuhu ga typojuhetea pyambua ja onaranaraġuhüva'ea ja no. Ikatu ganhi'ġa imonhi'ihava ja no harpas ja, a'e ji yvagipeve'ga renduva.

³Cento e quarenta e quatro milve'ġa nhimby'yi ipyahuva'ea rehe yvagi pe ga'apykavareheve'ga apykava rovai pyteri pe ga apygame oapykava rehe okovo aheruvihavuhetero. Onhimby'yi ġa quatrove'ġa ndovai pyteri pe no huvihavuhu'ġa ndovai pyteri pe no. Tegwete ojipe'ġa nhimbo'ehava a'ea rehe. Ġahã jate onhimbo'e hehe ipyahuva'ea rehe onhimby'yita cento e quarenta e quatro milve'ġa. A'ereki Tupana'ga ġa mbopiro'yuka ġambote'varuhuva'ea hugwi ġa pokoguka ġa mbuhuruka ojipyri yvagi pe ġa mombytavouka avuirama. ⁴Ġa ndokote'varuhui. Ġa ko ġa ja – kiroki ġa ndogwerekoangavi kunhangwera'ġa. Pyry hete ġa. Cordeiro'jave'ga hoa nanani ġa hoi ga rupi okovo ganhi'ġa rupi. Tupana'ga omo'emo'ēypy ġa ojive vvyakotyve'ġa hugwi ġa mbopiro'yuka.

—Ġahã ti toko jireheve'ġa cordeiro'jave'gareheve'ġa no, ei Tupana'ga ġa mo'emo'eamo. Toko ti

ġa nhinhi'ġa rupi ganhi'ġa rupi no. Jara'ġa hohe vvyakotyve'ġa hohe ġa pyryvamo okovo a'ero, ei Tupana'ga.

⁵Ni'mbeangavi Tupana'gareheve'ġa. Nurã ndojari ġa ndehe Tupana'ga rovai pyteri pe aheruvihavuhuhete'ga rovai pyteri pe.

Trêsvê'ġa Tupana'gapyrive'ġa yvagipeve'ġa

⁶Kiro ji ojipe'ga repiagi Tupana'gapyrive'ga ga veverame yvatea gwyrimo. Ikwahava ġwaramo omondoa ga ei:

—Taho ti ji imombe'gwovo pyryva'ea ipave'ÿva'ea Jesus'ga mombe'ua vvyakotyve'ġa pe nhaporemonehê. Ġagwyġagwyrive'ġa pe ti ji tamombe'u. Kiroki ġa ojogwe'ygwe'yja'ġa – ġa peġape ti ji tamombe'u. Kiroki ġa ojoatyatyvi ġanhi'ġa – ġa peġape ti ji tamombe'u. Ojipe'ġa pe ti ji tamombe'u no. Vvyakotyve'ġa pe nhaporemoyvya koty ti ji tamombe'u nehê, ei Tupana'gapyrive'ga.

⁷Hahyahi ganhi'ġa ga erame ġa pe a'ero:

—Pehendu katu ti Tupana'ga rerekokatukatuavo ga ko ipopoaka ojipe'ġa hohe pa javo. Pembohete ti ga gaha jate oko nhanderuvihavuhetero javo. A'ereki kiro ga'ea okote'varuhuve'ġa pe peko te'varuhu pe javo. “Peho ti hahyva'ea ruvihava pype nehê,” e'i ti Tupana'ga nehê.

—Pembohete ti Tupana'ga mboukwahava penenypy'amo ga rovai pyteri pe. Gaha ombojihuyvaga yvya no ypihua ruvihava no yhyaryapyruhuanhaporemone, ei Tupana'gapyrive'ga.

⁸Kiro ojipe'ga vevei ga reviri no Tupana'gapyrive'ga. Imombe'gwovo ga ei:

—Cidadepeve'ġa Babilôniapeve'ġa popoakahetea ipigi! Opi hete tuhê! A'ereki ġa ombote'vate'varuhu vvyakotyve'ġa gwyrive'ġa nhaporemone, ei ga. Babilôniapeve'ġa onhimbopogweuka

ojipe'ga pe toko te'varuhu ti ġa nhande ja javo. Babilôniapeve'ga ja ġa ndekote'varuhui a'ero gworygworyvamo ġandekote'varuhua rehe, ei ga.

⁹⁻¹⁰Kiro ojipe'ga vevei mokonha'ga ndeviri no Tupana'gapyrive'ga. Trêš ko ġa a'ero. HaHYahi ganhi'iġa ga erame:

—Kiroki ġa yhyapypeva'ea mbohete yhyapypeva'ea ra'angava rehe ve – ġahâ ti ombuhuruka ite'varuhuva'ea ojive nehê, ei ga. Po ġa okwatijaruka yhyapypeva'ea rembikwatijarukara gwetovapya rehe, a'ero ti ite'varuhu ġa pe nehê, ei ga. Po ġa okwatijaruka opoa rehe, a'ero ti ite'varuhu ġa pe nehê no.

—Tupana'ga ti onhimonha'nga ġa ndehe nehê. Ndoporogwetygi ti ga ġa nehê, ei ga. A'ero ti Tupana'ga ġa mondoi tata pype enxofre pype nehê no hahyva'ea ruvihava pype. A'ea pyvô ti ga hahya mondoi ġa pe nehê, ei ga. Hahyrame pevo ġa pe ti pyryve'ġa Tupana'gapyrive'ga ġa ndepiagi nehê. Ġa pavêi ti cordeiro'jave'ga ġa ndepiagi nehê hahyrame ġa pe nehê, ei ga. ¹¹Nane'ymi ti ihemi tatatiġuhûa hahyrame ġa pe nehê. Hahya ti ndopigi ġa hugwi ppytunimo arimo nehê no, ei ga. Hahy hete ti ġa pe tata pype jipi nehê – kiroki ġa yhyapypeva'ea mbohete yhyapypeva'ea ra'angava reheve, kiroki ġa okwatijaruka yhyapypeva'ea rera ojihe, ei ga imombe'gwovo.

¹²—Nurâ ti Tupana'ga remimo'êhara'ġa tonhimomirana ojikheteavo Jesus'ga rehe Tupana'ga remimombe'uhetea rendukatuavo nehê, ei ga.

¹³Kiro ji ojipe'ga renduvi yvagipeve'ga. Ji ve ga ei:

—Ekwatija ti nhiremimombe'ua nde ve kiro. Kiro Cristo'gareheve'ġa ndoryndoryvamo – kiroki ġa omano kirê nehê, ei Tupana'gapyrive'ga ji ve.

—Na tuhê, e'i Tupana'ga ra'uva. Kiro ġa ndoryndoryvamo. A'ereki omanorê

ġa oapo pi. A'ero ġapy'a rukatui. Oporavyky hete na'ê ġa okovo yvya koty Tupana'ga nhi'iġa mombegwovo okokatuavo onhimomiranama. Aerê omanorê ti ġa ndukatui yvagi pe nehê. Ġandekokat-uagwera ti jukwaha nehê ġa vahemirê yvagi pe, e'i Tupana'ga ra'uva.

Okyti ġa kopeva'ea

¹⁴Kiro nanime ji hepiagi yvaġatiġa. Itiġahivuhuva'ea ko yvaġatiġa. Iarimo ga oapy. Oko ga ja – kiroki ga oko yvagipeva'ero vyakotyva'ero no. Oakaġa rehe ga gwereko akanitara ouro apopyra okovo ġwaramo aheruvihavuhetero. Opo pe ga gwereko haimbeva'ea foice.

¹⁵Kiro ojipe'ga Tupana'gapyrive'ga hemi Tupana'ga mbohetehava hugwi garonga hugwi ua. HaHYahi ganhi'iġa ga erame yvaġatiġa'arimove'ga pe. Ga pe ga ei:

—Ekyti kopeva'ea eapoa pyvô haimbeva'ea pyvô jajuro ġwaramo yvya koty. A'ereki kiro ikytihava, ei ga ga pe.

¹⁶—Kwa, ei ga.

A'ero ga ikytipavi kopeva'ea nhaporemoyvya koty a'ero – kiroki ga oapy yvaġatiġa arimo.

¹⁷Kiro ojipe'ga Tupana'gapyrive'ga hemi Tupana'ga mbohetehava hugwi garonga hugwi yvagipeva'ea hugwi. Gwereco ga haimbeva'ea no foice.

¹⁸Kiro ojipe'ga ruri ikwava'êhava hugwi Tupana'gapyrive'ga. Gaha ko tata repiakatuhara'ga. HaHYahi ganhi'iġa ga erame Tupana'gapyrive'ga pe – kiroki ga gwereco haimbeva'ea.

—Ekyti yva'ia ahara yhypoa'java'ea hugwi imono'ono'ombava. A'ereki yva'ia uva jaju pa yvya koty, ei ga ga pe.

¹⁹—Kwa, ei ga.

A'ero ga yva'ia kytipavi yvya koty imono'ono'ombava a'ero imomboia imu'umu'uhavuhua pype to'ê ti yva'ia ryhya jugwi javo.

Tupana'ga nhimonha'ngahetea, a'e ji imu'umu'ūhava pe. A'ereki Tupana'ga omu'umu'umuka okote'varuhuve'ga jukajukavouka imo'emo'ēuka ḡandekoa nhaporemō.

²⁰Cidade koty ḡa imu'umu'umi yva'ia imu'umu'ūhavuhua pype. He'yjuhu ranuhū hete yva'ia ryhya i'ēi jugwi ḡa imu'umu'umame. Okote'varuhuve'ga ndekoa pe a'e ji yva'ia ryhya. Paivouhu ihoi ḡandekoa Tupana'ga ḡa mu'umu'umukarame. Ḡandekoa oho paivouhu trezentos quilômetros. Hehanhuhū ḡandekoa typya no. Typya ihoi um metro e meio ogwovo. Oho ḡandekoa cavalo jurua apiavo. Nahā typya ihoi cavalo jurua yvate jaime ḡandekoa.

Seteve'ḡa Tupana'gapyrive'ḡa ti omondo karugwara

15 Kiro ji ojipe'ḡa ndepiagi ahemonhimomby'auhuve'ḡa – kiroki seteve'ḡa Tupana'gapyrive'ḡa okwahavuka aere'iva'ea okovo yvagi pe yvagipeve'ḡa. Omondo ti ḡa seteva'ea karugwara vyakotyve'ḡa pe nehē. Seteva'ea karugwara ko mbapavava'ea. Seteve'ḡa imondomondorē seteva'ea karugwara vyakotyve'ḡa ndehe po ti Tupana'ga nhimonha'ngahetea ipigi ḡa ndehe nehē.

²Kiro ji hepiagi ypihua ruvi-hava'java'ea. Ypihua ruvihava'java'ea ko vidro'java'ea apopyra tata'java'ea apopyra no. Vidro'java'ea apopyra tata'java'ea apopyra, a'ea memei ko ojihe'a ojogwehe. Kiroki ḡa nombohetei yhyapypeva'ea yhyapypeva'ea ra'angava reheve – ji ḡa ndepiagi ḡa amame ypihua ruvihava'java'ea rembeyvyri pe. Ndokwatijarukari ḡa ojihe yhyapypeva'ea rera opopoakaramo yhyapypeva'ea hohe. Ndokwatijarukari ḡa yhyapypeva'ea rera número ojihe no. Gwereco ḡa Tupana'ga

remimondoa imonhi'ihava harpas. ³Tupana'gareheva'ea nhimby'yja rehe Moisésva'ea nhimby'yja rehe ḡa nhimby'yi. Cordeiro'jave'ga nhimby'yja rehe ḡa nhimby'yi no. A'ereki ḡa Tupana'ga mbohete gaha jate ko vyakotyve'ḡa nduvihavuhuhete'ga javo. Onhimby'yita ḡa ei:

—Tupana, orepojkaharetea, ndehe ko vyakotyve'ḡa nduvihava epopoakaramo ḡa hohe pa. Ndehe ko ḡanduvihavuhuhetero avuirama ymya hako aerē nehē no, ei ḡa onhimby'yita.

Ereapo nde ḡamonhimomby'auhuva'ea enhimboheteuka ḡa pe.

Ereko katu hete nde ḡa nderekokatu-avo imombe'gwovo a'itituhēva'ea ḡa pe, ei ḡa onhimby'yita Tupana'ga mboheteavo.

⁴Ḡa nhaporemō nde rendu katu nde mboheteavo ga pyry hete javo.

A'ereki nde tehe jate ko ndepyry hete tuhē.

Uhu pa ti ḡa ogwyrā hugwi nhaporemō nehē nde mboheteavo nderovai py-teri pe nehē.

A'ereki nde erehepiuka ejekokatuagwera ḡa pe.

Nahā ḡa ei onhimby'yita upa Tupana'ga mboheteavo.

⁵Ḡa nhimby'yirē ji hepiagi yvagi pe. Pevo ko Tupana'ga mbohete'hava ipira apopyra – kiroki pyryheteva'ea gwereco Tupana'ga rembikwatijarukaripyra ryrū'ia. Ojipe'a gambohete'hava.

⁶Seteve'ḡa Tupana'gapyrive'ḡa hemi jugwi – kiroki ḡa omondo ḡwerī karugwara vyakotyve'ḡa pe. Omongi ḡa tapy'ynhapitiḡahivuhuva'ea linho apopyra ndiky'ai'i'iva'ea. Omongi ḡa oku'ayvira imondovo opoti'a rupi. Ouro apopyra ko ḡaku'ayvira.

⁷Ḡa pe quatrove'ḡa nde'yja'ga imondoi nhaeting'y'ajava'ea ouro apopyra. Sete ko nhaeting'y'ajava'ea.

Tupana'ga nhimonha'ngahetea rekoï nhaetingy'a'java'ea pype avuiramave'ga nhimonha'ngahetea. Tynahē a'ero.

⁸Tatatiġuhūhetea rekoï Tupana'ga ronga pype gamboheteahava pype. A'ereki Tupana'ga oko ipype. Tupana'ga rendy'jaro ġwaramo gamboheteahava pype hekoi tatatiġa. Gapopoakaro ġwaramo hekoi tatatiġa ipype no. Tynahē gamboheteahava a'ero. Tatatiġuhūa ġwaramo ti ahe ndohoi gamboheteahi pe seteve'ġa remimondoa renonde nehē. A'ereki seteve'ġa Tupana'gapyrive'ġa e'i:

—Orenhinanhinani ti toromondo na'ē karugwara vvyakotyve'ġa pe nehē, ei ġa.

Tupana'ga nhimonha'ngahetea oko nhaetingy'a'java'ea pype

16 Kiro ji ga renduvi Tupana'ga mboheteahavapypeve'ga. Hahyahi ganhi'iġa ga erame seteve'ġa pe Tupana'gapyrive'ġa pe:

—Peho ti heka'voga Tupana'ga nhimonha'ngahetea nhaetingy'a'java'ea hugwi. Peheka'vo ti vvyia koty, ei ga ġa pe.

²—Kwa, ei vvyagipeve'ġa.

Kiro ġande'yja'ga hona'ēi a'ero heka'voga vvyia koty Tupana'ga nhimonha'ngahetea ojipejiva'ea hugwi nhaetingy'a'java'ea hugwi. Nurā ihemi ġajauhua ite'varuhuheteva'ea vvyakotyve'ġa ndehe – kiroki ġa okwatijaruka yhyapypeva'ea apoa ojihe. Kiroki ġa ombohete yhyapypeva'ea ra'angava – ġa ndehe ihemi ġajauhua ite'varuhuheteva'ea no.

³Kiro ojipe'ga seteve'ġa nde'yja'ga heka'vogi Tupana'ga nhimonha'ngahetea ojipea hugwi nhaetingy'a'java'ea hugwi. Mokōi ko ġanembiheka'vogagwera a'ero. Ypiahua ruvihava rehe ga heka'vogi. Ypiahua ruvihava nhimbotei omanove'ga

rekoa'java'ero. Nurā yhyapora imanombavi.

⁴Kiro ojipe'ga seteve'ġa nde'yja'ga heka'vogi Tupana'ga nhimonha'ngahetea ojipea hugwi nhaetingy'a'java'ea hugwi. Trēs ko ġanembiheka'vogagwera a'ero. Paranauhūa rehe yhyaryapyruhua rehe no ga heka'vogi. Paranauhūa nhimbotei aherekoro a'ero. Yhyaryapyruhua onhimbote aherekoro no.

⁵Kiro ji ga renduvi – kiroki Tupana'gapyrive'ga oko yhya repiakatuhara'ga. Tupana'ga pe ga ei:

—Jipojykaharetea, ei ga Tupana'ga pe. Aġwamo nde ereko. Ymyahū nde ereko hako.

Ndehe ko ereko katu hete yhya monhim-boteavo aherekoro ġa pe.

⁶A'ereki ġa neremimo'ēhara'ġa apiti nenhi'iġa mombe'uhara'ġa ndeheve ġandekoa reka'voga.

Kiroġwe aherekoa nde imondoi ġa pe to'u ti ġa javo.

Pyry nde imondoi a'ea ġa pe, ei ga Tupana'ga pe.

⁷Kiro ji henduvi ikwava'ēhava hugwi nahā:

—Na tuhē, Tupana, orepojykaharetea! Ndehe ko vvyakotyve'ġa nduvihava epopoakaramo ġa hohe pa.

Ereko katu hete e'rame a'itituhēva'ea imondovo hahya hupi katu okote'varuhuve'ġa pe.

Poro ji henduvi ikwava'ēhava hugwi.

⁸Kiro ojipe'ga seteve'ġa nde'yja'ga heka'vogi Tupana'ga nhimonha'ngahetea ojipea hugwi nhaetingy'a'java'ea hugwi. Quatro ko ġanembiheka'vogagwera a'ero. Kwara rehe ga heka'vogi tombokai ti kwara vvyakotyve'ġa tata pyvō javo.

⁹Kwara vvyakotyve'ġa mbokaihetei a'ero. Hahy hete ġa pe a'ero. A'ea nhaporemō karugwara Tupana'ga imondomondokari ġa pe. Ga

karugwara mondoukaro ġwaramo ġa ete'varuhuhetei Tupana'ga pe ga mbotegweteavo. Ndogwerojijyi reki ġa ojeaporoġita okokatue'yma ga mbohetee'yma.

¹⁰ Kiro ojipe'ga seteve'ġa nde'yja'ga heka'vogi Tupana'ga nhimonha'ngahetea ojipea hugwi nhaetingy'a'java'ea hugwi. Cinco ko ġanembiheka'vogagwera a'ero. Yhyapypeva'ea gwyrarehe ga heka'vogi. Pevo vyva koty yhyapypeva'ea oko ogwyriveve'ġa nduvihavamo. Yhyapypeva'ea gwyriveve'ġa pe ypytunahivuhu a'ero. Hahy hete ġa pe. Ohu'u ġa okūa a'ero hahyhetero ġwaramo ġa pe. ¹¹ Yvagipeve'ga pe Tupana'ga pe ġa ete'varuhuhetei ga mbotegweteavo okote'varuhuavo hahyro ġwaramo ojive. Ojauhuro ġwaramo ġa ete'varuhuhetei ga pe no. Emo ġa ndogwerojijyi ojeaporoġita okokatue'yma.

¹² Kiro ojipe'ga seteve'ġa nde'yja'ga heka'vogi Tupana'ga nhimonha'ngahetea ojipea hugwi nhaetingy'a'java'ea hugwi. Seis ko ġanembiheka'vogagwera a'ero. Paranauhūa ruvihava rehe rio Eufrates rehe ga heka'vogi. Paranauhūa ruvihava rio Eufrates ty pa onhimboavujikwea a'ero tuhu ti kwara porakotyve'ġa nduvihavuhu'ġa vyva pikaġa rupi javo.

¹³ Kiro ji hepiagi trêsva'ea Diabo'gapyriva'ea anhaġa. A'ea ko kururua ja. Tejuhua'javuhuva'ea jurua rupi ojipea hemi. Yhyapypeva'ea jurua rupi ojipea hemi. Tupana'ga nhi'ġaatyviva'ea mombe'uhara'ga jurua rupi ojipea hemi. Nahā ko trêsva'ea Diabo'gapyriva'ea.

¹⁴ Tiruahū Diabo'gapyriva'ea okovo Diabo'ga nhi'ġa rehe japojavovo ahe-monhimomby'ava'ea. Kiro ihoi vvyakotyve'ġa nduvihavuhu'ġa pyri nhaporemō ġa mono'ono'oġuka ġa movahemuka to-

tavuka ti ġa Tupana'ga pe javo. A'ereki Tupana'ga e'i jipe: "Diabo'gapyriva'ea ġa mono'ono'oġukarame ti ji ei ġa pe nehē: Peko te'varuhu pe. Peho kiro tata pype hahyva'ea ruvihava pype. A'ea ti ji ei ġa pe jipopoakahetero ġa hohe pa nehē ġapopoakara mombiga," ei Tupana'ga.

¹⁵ —Pehendu ti, ei Cristo'ga nhande ve. Ahe nomboha'uvi iporomive'ġa ndura. Ahe ja ti pe napemboha'uvi jirura'java nehē. Nurā ji ei pe me: Pyri hete ti pe me nehē pe nhimomiranamame nhinhi'ġa reroviapige'yma aerē ti ga ruri nehē javo. A'ero ti pe ndekoi ga ja nehē – kiroki ga gwereko opira imongiavo onhinotie'yma, ei Cristo'ga nhande ve.

¹⁶ Diabo'gapyriva'ea omono'ono'oġuka vvyakotyve'ġa nduvihava'ġa. Pea pe ġamono'oġukahava pe hebreus'ġa e'i Armagedom.

¹⁷ Kiro ojipe'ga seteve'ġa nde'yja'ga heka'vogi Tupana'ga nhimonha'ngahetea ojipea hugwi nhaetingy'a'java'ea hugwi. Yvate ga heka'vogi. Sete ko ġanembiheka'vogagwera a'ero. Kiroki ga oko yvagi pe aheruvihavuhuhete'ga ronga pype gambohete'hava pype ga'apykava pyri – hahyahi ganhi'ġa ga erame pea hugwi:

—Momina Tupana'ga nhimonha'nga! ei ga.

¹⁸ Kiro inhi'inhi'ġi onaranaraġa overaverava. Vyva oġwyġwy hete ranuhū tuhē. Vvyakotyve'ġa mbojihuvypyagwera jate ndogwerekoi nanongara. ¹⁹ A'ero cidadeuhua i'gwy'gwyri. Trêsva ko ipeheuhūva'ea cidadeuhua peheuhūva'ea a'ero. Cidades nhaporemō vyva koty indurundurupavi he'yjuhuva'ea. Tupana'ga okwahava'ja Babilōniapeve'ġa ji ndapotari ġandekote'varuhua javo. Ipopoaka hete ġa novīa a'ero. A'ereki kiro Tupana'ga onhimonha'nga hete ġa

ndehe onhimboahiva ojipyypava ġa ndehe ġa ndekote'varuhuro ġwaramo. ²⁰Ypa'ōa oka'nhymba. Ahana'ja a'ero. Yvytyruhua ahe ndohepiaga'javi no. ²¹He'yjuhu itatiġuhūa'java'ea amana royxagāhiva'java'ea okya yvaga hugwi yvyakotyve'ġa ndehe. Tupana'ga pe ġa ete'varuhuhetei ga mbotegweteavo okote'varuhuavo. A'ereki amana royxagāhiva'java'ea hahy ranuhū ġa pe. A'ereki hehanhuhū hete amana royxagāhiva'java'ea itatiġuhūa'java'ea. A'ea pohyja ko quarenta quilos hetakwera ja.

Kunhangwerahēa oapy yhyapypeva'ea arimo

17 Kiro Tupana'gapyrive'ga ruri ji pyri seteve'ġa nde'ya'ga – kiroki seteve'ġa gwereko nhaetingy'a'java'ea yvagipeve'ġa. Ji ve ga nhi'iġi javo:

—Herejo, ei ga. Kiro ti ji ipopoakavehēa repiukari nde ve nehē Tupana'ga erame hēa pe: “Ereko te'varuhu nde. Eho ti a'ero tata pype hahyva'ea ruvihava pype.” A'ea ti Tupana'ga ei hēa pe nehē – kiroki akwaimbae'ġa upaharahēa oapy ypihua arimo ypihua ruvihava arimo no paranauhūa arimo no. Onhimongyheteuhu yhya. A'ea arimo nhaporemo hēa apygi oina. ²He'yjuhuve'ġa yvyakotyve'ġa nduvihavuhu'ġa oko hēanhi'ġa rupi okote'varuhuavo hēa rendukatuavo. Hēa yvyakotyve'ġa mbopogwei ojihe ġa mbote'varuhuavo oji'ja. A'ero ġa ndekote'varuhui okovo hēanhi'ġa rupi gworygworyvamo hēarekote'varuhua rehe, ei Tupana'gapyrive'ga ji ve.

³Kiro ga ji rerohoi Tupana'ga ra'uva ji pojykataturame. Ongae'yi me ga ji rerohoi. Pevo ji hēa repiagi. Yhyapypeva'ea arimo hēa apygi. Iġwaġahi yhyapypeva'ea. He'yjuhu hete ikwatijara hehe. Ohygahi ikwatijara hehe. Herate'varuhua

pe ikwatijara i'ei Tupana'ga mbotegweteavo yhyapypeva'ea ipopoaka Tupana'ga hohe javo. Sete ko yhyapypeva'ea akaġa. Dez ko yhyapypeva'ea ratia. ⁴Hēa opipyryva imongi tapy'ynhapiġwaġahiva'ea tapy'ynhapiġwaġuhūva'ea no. He'yjuhuva'ea hēa imongi ombogjigwahava ouro apopyra itakatua no pérolas no. Gwereco hēa nhaetingy'a'java'ea ouro apopyra opo pe. Ite'varuhuranuhūva'ea oko nhaetingy'a'java'ea pype hēate'varuhua hēareaporogitate'varuhua. ⁵Gweto-vapya rehe hēa gwereco ikwatijara. Hēarera pe ikwatijara i'ei:

—Aherembikwahavipyre'yma ko hēarera.

Três ko hēarera.

Ojipea ko Babilônia ipopoakaheteva'ea. Ojipea ko Akwaimbae'ġa upahara'ġa nemboypya.

Ojipea ko Ite'varuhuranuhūva'ea remboypya vyva koty.

A'ea i'ei ikwatijara. A'ea ko hēarera a'ero hēaretovapya rehe.

⁶Kiro hēa repiagi ji ikwahavi heagwry hēa javo. Heagwry hete hēa. A'ereki hēa horyory ranuhū hete Tupana'ga remimo'ēhara'ġa manoa rehe. Ġajikoga ġwaramo Jesus'ga rehe hēa ġa jukaukari. A'ereki ġa ndopohiri Jesus'ga hugwi.

Hēa repiagame ji nhimomby'ahetei tuhē. ⁷A'ero Tupana'gapyrive'ga ei ji ve:

—Maraname nde nhimomby'ai? Kiro ti ji imombe'ui nde ve aherembikwahavipyre'yma hēa mombe'gwovo. Kiro ti ji imombe'ui nde ve yhyapypeva'ea no – a'ea hēa reroho ojihe herekovo sete'ea oakaġa dezva'ea ġwatia no, ei ga ji ve. ⁸Yhyapypeva'ea – akoja nde erehepia – a'ea ko ymyahū oko. Aġwamo a'ea ndokoi. Aerē ti a'ea ihemi vykwaruhua hugwi nehē – kiroki ikwaruhua oho paivouhu, ei ga. Aerē ti

hyapypeva'ea ihoi hahyva'ea ruvihava pype upa avuirama nehē. Tiruahū ti jupe jipi a'ero nehē, ei ga.

—Hepiagame ti vvyakotyve'ğa nhimomby'ai nehē – kiroki ға ndojikogi Tupana'ga rehe ikwatijarukare'yma ga pe ojera livro pype. Ğandera Tupana'ga ndokwatijarangavi livro pype yvagi pe tuhu ti ға ji pyri okovo avuirama jave'yma. Yvya apopyyagwera jate Tupana'ga ndokwatijari ғandera, ei Tupana'gapyrive'ga ji ve imombe'gwovo. Onhimomby'a ti vvyakotyve'ğa nehē yhyapypeva'ea repiagame. A'ereki ymyahū yhyapypeva'ea oko, aḡwamo ndokoi, aerē ti hekoi nehē, ei Tupana'gapyrive'ga ji ve imombe'gwovo.

⁹—Ojapyakaheterame jate ti ahe ikwahavi, ei Tupana'gapyrive'ga. Kunhangwerahēa oapy yhyapypeva'ea arimo, ei ga. Seteva'ea yhyapypeva'ea akaḡa, a'e ko ji seteva'ea pe vytyruhua pe, ei Tupana'gapyrive'ga. A'ero kunhangwerahēa apygi seteva'ea rehe vytyruhua rehe, ei Tupana'gapyrive'ga. ¹⁰Seteva'ea yhyapypeva'ea akaḡa, a'e ko ji seteve'ğa pe no ғanduvihavuhu'ğa pe vvyakotyve'ğa nduvihavuhu'ğa pe, ei Tupana'gapyrive'ga. Cincove'ğa seteve'ğa nde'yja'ğa ndokoa'javi vvyakotyve'ğa nduvihavuhuro. Ojipejive'ga seteve'ğa nde'yja'ga oko ғanduvihavamo kiro. Ojipe'ga seteve'ğa nde'yja'ga ndokoi ve ғanduvihavuhuro. Ğanduvihavuhuro okorame ti ga topytaahi'vi okovo ғanduvihavuhuro, ei Tupana'gapyrive'ga imombe'gwovo ji ve. ¹¹Yhyapypeva'ea – a'ea oko ymyahū, aḡwamo ndokoi – a'ea vehevi oko vvyakotyve'ğa nduvihavuhua seteve'ğa mbohe'yikavamo. A'ero ға ei: Oitove'ğa ko vvyakotyve'ğa nduvihavuhu'ğa. Yhyapypeva'ea ko seteve'ğa nde'yjava'ea a'ero. Hahyva'ea ruvihava viara rupi ihoi upa. Pevo ti tiruahū jupe jipi nehē,

ei Tupana'gapyrive'ga imombe'gwovo ji ve.

¹²—Dezva'ea yhyapypeva'ea ratia – akoja nde erehepia – a'ea ji ei dezve'ğa pe vvyakotyve'ğa nduvihavuhu'ğa pe, ei Tupana'gapyrive'ga. Ğa ndokoi ve ғanduvihavuhuro. Aerē ti yhyapypeva'ea ға mongoahi'vi nehē toko ti ға ғanduvihavuhuro javo. Uma hora rupi jate ti ға ndekoahi'vi ғanduvihavuhuro yhyapypeva'ea pavēi nehē, ei Tupana'gapyrive'ga. ¹³Nombojoyvvyvyri ғanduvihavuhu'ğa ojeaporoḡita. A'ero ti ға nhaporemo yhyapypeva'ea pokogi okovo a'ea nhi'iḡa rupi nehē. A'ereki ға ipopoaka okovo ғanduvihavuhuro nehē, ei Tupana'gapyrive'ga. ¹⁴Aerē ti ға tavukari cordeiro'jave'ga pe nehē. Ğapopoakara ti cordeiro'jave'ga imombihetei nehē. A'ereki ga oko vvyakotyve'ğa pojykahara'ğa pojykaharetero. Oko ga ғanduvihavuhu'ğa nduvihavuhuhetero. Kiroki ға oho ga rupi – ға pe ga e'i jipe: “Pehe ti jireheva'ero nehē,” e ko ga ға pe. Ga ға mo'emo'ē ға mongomongovo toko ti ға jireheva'ero javo, ei Tupana'gapyrive'ga. Ga rehe ға jikohetei okovo ganhi'iḡa rupi jate opohire'yma ga hugwi, ei Tupana'gapyrive'ga imombe'gwovo ji ve.

¹⁵—Yhya onhimongyheteuhuva'ea – akoja nde erehepia – akoja rehe akwaimbae'ğa upaharahēa oapy okovo ғanduvihavuhuro, ei ga. Yhya, a'e ko ji he'yive'ğa pe vvyakotyve'ğa gwyḡagwyripeve'ğa pe no ojipe'ğa pe no – kiroki ға ojoatyatyvi ғanhi'iḡa – ojipe'ğa pe no, ei Tupana'gapyrive'ga imombe'gwovo ji ve.

^{16–18}—Akwaimbae'ğa upaharahēa – akolahēa nde erehepia – hehēa ipopoaka vvyakotyve'ğa nduvihavuhu'ğa mondomondopavuka ḡwemimbotarimova'ea rupi okovo ғanduvihavuhuro tuhē, ei Tupana'gapyrive'ga.

—Dezva'ea yhyapypeva'ea ratia
 – akoja nde erehepia, akoja ko
 vvyakotyve'ga nduvihavuhuro – gahā ti
 noarōhetei akwaimbae'ga upaharahēa
 nehē yhyapypeva'ea pavēi nehē, ei
 Tupana'gapyrive'ga ji ve. Nurā ti gā hēa
 mbotegwetei hēapopoakara mombiga
 hēambatera pyhyga hēa hugwi nehē.
 Tata pyvō ti gā hēa mbokaipavi
 nehē. Cidadeuhua ji amombe'u hēa
 mombe'urame, ei Tupana'gapyrive'ga
 imombe'gwovo ji ve. Nahā ti gā
 cidade rerekoi imbokaipava nehē.
 A'ereki nanongara Tupana'ga opota
 gwemimbotarimova'ea arōuka gā pe
 gāndeaporoģita mbojoyvvyvyryme.
 Nahā ga ei: “Tombojoyvvyvyryme
 ti vvyakotyve'ga nduvihavuhu'gā
 ojeaporoģita yhyapypeva'ea pokoga
 okovo a'ea nhi'iģa rupi nehē,” ei
 Tupana'ga. Nahā ti Tupana'ga gā
 nderekoi nehē toho ti nhinhi'iģa
 apiavo javo, ei Tupana'gapyrive'ga
 imombe'gwovo ji ve.

Babilōniapeva'ea popoakara opi

18 Tupana'gapyrive'ga hepiuka-
 pavirē ji ve ji ojipe'ga repiagi.
 Ga ko Tupana'gapyrive'ga no ua yvaga
 hugwi yvagipeve'ga. Ipopoaka hete ga
 gwendy'jandy'jahetero ovahema yvya
 koty imbokojahuavo. ²Hahyahi hete
 ganhi'iģa ga erame:

—Kiro ti cidadeuhupeve'gā popoaka-
 hetea ipigi nehē!

Opi gweri tuhē, ei ga.

Kiro ti gācidadeuhua rekoi
 Diabo'gapyriva'ea gwyra anhaģa
 gwyra a'ero nehē Babilōnia.

Pevo ti cidadeuhu pe ko he'yjuhuva'ea
 anhaģa nhimongyi nehē ojopar-
 avuhuva'ea onhimono'oģa, ei ga.

Pevo ti cidadeuhu pe ko he'yjuhuva'ea
 ipepova'ea ite'varuhuva'ea
 nhimongyi ojoparavuhuva'ea nehē
 no.

Kiro ti cidadeuhua ko ipepova'ea nhi-
 mono'ono'ongava nehē.

Nahā ti gācidadeuhua hekoi nehē.

³A'ereki vvyakotyve'gā nhaporemō
 okote'varuhu cidadeuhupeve'gā
 rendukatuavo, ei ga.

Vvyakotyve'gā ndekopotarahipavi
 cidadeuhupeve'gā nhi'iģa rupi
 okote'varuhuavo gā ja.

Vvyakotyve'gā nduvihavuhu'gā no oko
 te'varuhu cidadeuhupeve'gā ja gā
 potaheteavo no, ei ga.

Mbatera ma'ēhara'gā nhaporemō
 vvyakotyve'gā – kiroki gā omondo
 mbatera itambere'ia pyhyga a'ero
 mbatera pyhyga itambere'ia
 mondovo no

– gahā oko imbateheteva'ero a'ero.

A'ereki cidadeuhupeve'gā opyhy ranuhū
 gā hugwi ipotarahiva

imondomondovo itambere'ia gā
 pe he'yjuhuva'ea pyhyga, ei
 Tupana'gapyrive'ga.

⁴Kiro ji ojipe'ga renduvi ga rekorame
 yvagi pe.

—Pejipe'a ti cidadeuhupeve'gā hugwi
 jireheva'ero, ei ga vvyakotyve'gā pe.

A'ereki gā oko te'varuhu hete, ei ga.

Tapekoi ti gā ja.

Pe ndekote'varuhue'yname ti Tupana'ga
 pe nderekokatui imondoe'yma
 hahya pe me nehē imondorame gā
 pe nehē.

Omondo ti ga hahyhetea cidadeuhu-
 peve'gā pe nehē.

⁵A'ereki gāndekote'varuhua he'yjuhu
 hete.

Okwahava'ja Tupana'ga gān-
 dekote'varuhua a'ea arōe'yma, ei ga
 ojiheve'gā pe.

⁶Cidadeuhupeve'gā oko te'varuhu imon-
 dovo hahya he'yiva'ea ikwehe.

He'yjuhuva'ea ti pemondo hahya
 cidadeuhupeve'gā pe a'ero.

Omondomondo gā hahya ikwehe.

Johe ti pemondomondo hahya
cidadeuhupeve'ğa pe a'ero, ei ga.

Cidadeuhupeve'ğa vvyakotyve'ğa
mbote'varuhu.

A'ereki vvyakotyve'ğa ġwendu
katu okovo ġanhi'ğa rupi
okote'varuhuavo.

A'ero ti hahyro vvyakotyve'ğa pe nehē.

Johe ti pemondo ranuhū hahya
cidadeuhupeve'ğa pe a'ero

ġa ġa mbote'varuhuro ġwaramo, ei ga.

⁷He'yjuhuva'ea rerekovo ġwaramo ġa
nhimbohetei.

He'yjuhuva'ea ti pemondo hahya ġa pe
a'ero ġa mongoveveuhuavo, ei ga.

A'ereki ġa e'i onhimboheteavo:

“Nhande ko vvyakotyve'ğa
nduvihavuhua.

He'yjuhuve'ğa nhande rerekokatui
nhande rejare'yma.

Ndiajehe'oi ti nhande nhande
dekoveveuhue'yma nehē.” A'ea ġa
ei.

⁸Nurā ti karugwara ruri ġa pe nehē.

Kotihī ti turi karugwara he'yjuhuva'ea ġa
pe ara rupi ve nehē.

Omano ti ġa nehē.

Ojehe'o ti ġa okoveveuhuavo nehē.

Ahā tuhē ti mbatera ġa pe nehē.

Ty'arateuhua ti ġa jukai nehē.

Tata ti ġa mbokaipavi nehē.

Nahā nhaporemō ti ġa pe ara rupi ve
nehē.

A'ereki Tupana'ga ipopoaka hete
nhandepojkaharete'ga.

Gaha ti omondouka karugwara ġa pe ġa
ndekote'varuhuro ġwaramo, ei ga.

⁹—Vvyakotyve'ğa nduvihavuhu'ğa
– kiroki ġa ġwendu katu cidadeuhu-
peve'ğa nhi'ğa okote'varuhuavo ġa
ja he'yjuhuva'ea rerekovo – ġahā
ti ojehe'o nehē cidadeuhupeve'ğa
ndehe ovy'are'yma tata cidadeuhua
mbokaipavame, ei ga. Nahā ti ġa ndekoi
tatatiġuhūa repiagame nehē. A'ereki
tatatiġuhūa ohē cidadeuhupeve'ğa

mbokaipava hugwi. ¹⁰Irupeuhu ti
ġa ami nehē okyhyjiavo ġwaramo
ġambokaja hugwi. Ġa ti e'i nehē:

“Ite'va! Ite'va cidadeuhupeve'ğa pe Ba-
bilôniapeve'ğa pe.

Ipopoaka hete ġa novīa.

Kotihī tuhē uma hora rupi tuhē
Tupana'ga imondopavukari karug-
wara ġa pe ġa ndekote'varuhuro
ġwaramo.”

Nahā ti vvyakotyve'ğa nduvi-
havuhu'ğa ei okyhyjiavo nehē, ei
Tupana'gapyrive'ga.

¹¹—Mbatera ma'ehara'ğa ti ġa
jehe'opavi nehē cidadeuhupeve'ğa
ndehe ovy'are'yma vvyakotyve'ğa
nehē. A'ereki cidadeuhupeve'ğa
manoro ġwaramo tegwete ġanem-
bipyhyga'jahava mbatera ma'ehara'ğa
hugwi, ei ga.

¹²—Ndopyhyga'javi ti ġa
ouro, prata, itakatua, pérolas,
tapy'ynhapipyryva linho apopyra,
tapy'ynhapiġwaġahiva'ea,
tapy'ynhapihymahīva'ea,
tapy'ynhapiġwaġuhūva'ea, yva
nehē no – kiroki yva ko perfume
ojoparavuhuva'ea, ei ga.

—Hyrua ojoparavuhuva'ea ti ġa
ndopyhyga'javi nehē no: elefante ranha
apopyra, yvapyryva apopyra, bronze
apopyra, ferro apopyra, ita apopyra.
A'ea apopyra nhaporemō hyrua ti ġa
ndopyhyga'javi omanomo ġwaramo
nehē, ei ga.

¹³—Ndopyhyga'javi ti ġa perfume
nehē: canela, nhandya, incenso, mirra,
yva rytya, ei ga. Vinho, óleo, farinha
de trigo, trigo – a'ea nhaporemō ti ġa
ndopyhyga'javi nehē, ei ga. Gados, ovel-
has, cavalos ti ġa ndopyhyga'javi nehē.
Ndopyhyga'javi ti ġa carretas omanomo
ġwaramo nehē, ei ga. Okoteheve'ğa
– kiroki ipiro'ye'ÿve'ğa – ġahā ti ġa
ndopyhyga'javi imondoa'jave'yma itam-
bere'ia ġa ndehe nehē toko ti ġa okote-

heva'ero oporavykyheteavo nhande ve jate jave'yma, ei ga.

—A'ero ti mbatera ma'ēhara'ga ei cidadeuhupeve'ga pe nehē:

¹⁴“Ikatumeteva'ea penem-bipotarahiva'ea oji'i – a'ea oka'nhy pe hugwi.

Heheva'ea ikatumeteva'ea pavēi oka'nhy tuhē pe hugwi.

A'ea nhaporemō ti pe ndapehepiaga'javi tuhē nehē.”

A'ea ti ga ei cidadeuhupeve'ga mbokaipava repiaga nehē, ei Tupana'gapyrive'ga.

¹⁵—Na tuhē ti mbatera ma'ēhara'ga ei nehē – kiroki ga omondo mbatera nhaporemō cidadeuhupeve'ga pe ipy-hygahiva itambere'ia. Okyhyjiheteavo gwaramo gwambokaja hugwi ti ga ami irupeuhu cidadeuhupeve'ga hugwi nehē. Ojehe'o ti ga ovy'are'yma gwaramo ga ndehe, ei ga.

¹⁶—Ga ti e'i nehē:

“Ite'va! Ite'va cidadeuhupeve'ga pe – kiroki ga omongi tapy'ynhapipyryva linho apopyra, tapy'ynhapiḡwaḡahiva'ea no, tapy'ynhapiḡwaḡuhūva'ea no.

He'yjuhuva'ea ga imongi ombojigwa-hava ouro apopyra, itakatua no pérolas no.

¹⁷Kotihī tuhē uma hora rupi tuhē gwambaterahetea oka'nhyimba!”

A'ea ti mbatera ma'ēhara'ga epavi okyhyjiavo cidadeuhupeve'ga mbokaipava repiaga nehē, ei ga.

—Yharuhua mopyryr̄hara'ga nduvihava'ga yarupive'ga no yharuhua mopyryr̄hara'ga no mbatera ma'ēhara'ga no – kiroki ga onhimombate yarupive'ga – ga nhaporemō ti irupeuhu o'ā cidadeuhupeve'ga hugwi nehē, ei ga. ¹⁸Cidadeuhupeve'ga mbokaipava gwaramo ti tatatiḡuhūa ihemi nehē. A'ero ti ga jehe'oi tatatiḡuhūa repiagame nehē. E'i ti ga

nehē: “Ahā cidadeuhupeve'ga'jave'ga imbateheteve'ga!” A'ea ti ga ei cidadeuhupeve'ga mbokaipava repiaga nehē, ei ga.

¹⁹A'ero ti ga imombori otimbuguhua oakaḡa rehe nehē orokoveveuhu ore javo. Ovy'are'yma ti ga jehe'oi ga ndehe nehē. E'i ti ga nehē:

“Ite'va! Ite'va cidadeuhupeve'ga pe!

– kiroki ga omombate yharuhua jara'ga ipyhyga gwambaterahetea pyryva'ea ga hugwi imondovo itambere'ia ga pe.

Kotihī tuhē uma hora rupi tuhē oka'nhyimba ga hugwi ga mbokaipavame.”

A'ea ti mbatera ma'ēhara'ga ei nehē, ei Tupana'gapyrive'ga imombe'gwovo.

²⁰—Tohoryory ti yvaga! ei Tupana'gapyrive'ga.

Pejoryjory ti pyryva'ero no Tupana'gareheva'ero.

Pejoryjory ti Jesus'ga moirūharamo.

Pejoryjory ti Tupana'ga nhi'iga mombe'uharamo.

A'ereki hahyaḡwama cidadeuhupeve'ga pe Tupana'ga remimondoaḡwama ga ndekote'varuhuro gwaramo pe me, ei Tupana'gapyrive'ga.

²¹Kiro ojipe'ga Tupana'gapyrive'ga ipopoakaheteve'ga ipyhygi itauhua. Ipohyi itauhua gwewanhuhūro yngu'auhua jaime. Ypiahua ruvihava pype ga imombori. Kiro ga ei:

—Nahā ti Tupana'ga ga momboheteukari cidadeuhupeve'ga Babilôniapeve'ga nehē.

Ndihepiaga'javi tuhē ti nhande ga a'ero nehē, ei ga.

Cidadeuhupeve'ga pe Babilôniapeve'ga pe ga ei:

²²—Ndokoa'javi ti harpa monhi'ihara'ga, flauta monhi'ihara'ga, trombeta monhi'ihara'ga pecidadeuhu pe nehē.

Norohenduva'javi tuhē ti ore ġa pepadadeuhu pe nehē, ei Tupana'gapyrive'ga cidadeuhupeve'ġa pe Babilôniapeve'ġa pe.

Ndokoajavi ti ġa pepadadeuhu pe nehē – kiroki ġa oapo paravuhu kwaha ikatuheteve'ea.

Ndorohepiaga'javi tuhē ti ore ġa pepadadeuhu pe nehē, ei ga.

Ndokoajavi ti ġa pepadadeuhu pe nehē – kiroki ġa ombo'i trigo yngu'ajava'ea nehē.

Norohenduva'javi tuhē ti ore ġa pepadadeuhu pe nehē, ei ga.

²³Nombokojahua'javi tuhē ti lamparina pepadadeuhu pe nehē.

Nahembirekoa'javi ti ġa pepadadeuhu pe nehē.

Norohenduva'javi tuhē ti ore ġa pepadadeuhu pe nehē.

Nahā ti tiruahū pe me nehē.

Kiroki ġa oma'ē mbatara pepadadeuhu pe – ġahā ko jukwahave'ġa yvya koty ikwehe.

Pejipajivo pe ġagwyrive'ġa moandyandyipavi, ei Tupana'gapyrive'ga Babilôniapeve'ġa pe.

²⁴Ji ve ga ei no:

—Nahā ti tiruahū cidadeuhupeve'ġa pe Babilôniapeve'ġa pe nehē.

A'ereki ocidadeuhu pe ġa Tupana'ga nhi'ġa momb'uhara'ġa apiti

Tupana'ga remimo'ēhara'ġa apitiavo no.

Oapitiuka ġa akoja'ġa nhaporemō yvya koty, ei Tupana'gapyrive'ga.

Timbohete ti Tupana'ga

19 Tupana'gapyrive'ga hepiukapavirē ji ve ji hahyahiva'ea renduvi. He'yjuhuve'ġa po ohapukai yvagi pe, a'e ji henduvame. Nahā ġa ei:

—Timbohete ti Tupana'ga nhanderuvihavuhete'ga!

Tupana'ga ojiheve'ġa ndekote'varuhua mombohetei ġa mombryva avuirama.

Kiro ti ga ġa nderohoukari ojipyri yvagi pe nehē.

Gaha ti timboukwaha hete tikatu hete ti ga javo.

Gaha ti timbohete.

Gaha ti toko nhanderuvihavuhetero opopoakahetero.

²Oko katu hete ga o'eraime a'itituhēva'ea imondovo hahya okote'varuhuve'ġa pe.

A'ereki ga e'i akajahēa pe akwaimbae'ġa upaharahēa pe: “Ereko te'varuhu nde.

Eho ti a'ero tata pype hahyva'ea ruvi-hava pype.”

Nahā ga ei hēa pe.

Ereki hēa vyakotyve'ġa mongo te'varuhu

ġa ndekoro ġwaramo hēanhi'ġa rupi.

Nahā Tupana'ga ojiheve'ġa ndepygi hēa rehe.

A'ereki hēa oapitiuka ġa, ei ġa yvagi pe.

³Hahyahi onhi'ġame ġa ea'javi:

—Timbohete ti Tupana'ga!

Tatatiġuhūa kiro ihemi ogwovo hēambokaipava hugwi.

Nane'ymi ti ihemi avuirama nehē, ei ġa yvagi pe.

⁴A'ero vinte e quatrove'ġa huvihavuhu'ġa quatrove'ġa pavēi, ġa nhinoġi ojovapyvo yvya rehe Tupana'ga mboheteavo. Kiro ġa Tupana'ga mbohetei Tupana'ga apygame oapykava rehe okovo vyakotyve'ġa nduvihavuhetero. E'i ġa:

—Na tuhē! Amém! Timbohete ti Tupana'ga!

Cordeiro'jave'ga rembirekohava

⁵Kiro ji ojipe'ga renduvi. Ji henduvame ga ei:

—Pe nhaporemo ti pembohete
Tupana'ga Tupana'gareheve'ero
ganhi'i'ga rendukatuharamo.
Okoteheve'ero pembohete ti ga penduvi-
havamo pavēi!

A'ea ji henduvi ga nhi'i'game
ga'apykavareheve'ga apykava hugwi.
Ga'apykavareheve'ga oapy hehe okovo
aheruvihavuhuhetero.

⁶ Kiro ji ġa nenduvi. Ojatykave'ġa po,
he'yjuhuve'ġa po, a'e ji. Ġahā po oha-
pukai. Typojuhetea pyambua – a'ea po
poro, a'e ji. Onaranarā hete ranuhū po,
a'e ji ġa nenduva.

Hahyahi onhi'i'ga ġa erame:
—Timbohete ti Tupana'ga!
A'ereki kiro Tupana'ga oko
nhandervihavuhuhetero.
Ga ko ipopoaka ġa hohe pa, ei ġa.

⁷ Xajoryjory ti!
Timbohete ti ga mbojirovia nhanderory-
rororyvamo ga rehe.
A'ereki cordeiro'jave'ga ti hambireko
kiro.

Garembirekohēa onhimboavujikweripe.
⁸ Kiro tapy'ynhapipyryva mondo-
hava hēa pe ndiky'ai'i'iva'ea
tapy'ynhapitiġahivuhuva'ea linho
apopyra.

A'ero hēa omongi, ei ġa.
Tapy'ynhapipyryva linho apopyra
ko Tupana'ga remimo'ēhara'ġa pira.
Tapy'ynhapipyryva linho apopyra, a'e ji
Tupana'ga remimo'ēhara'ġa ndekokatua
pe.

⁹ Ji ve Tupana'gapyrive'ga ei:
—Ekwatija ti imombe'gwovo. “Hory-
ory ġa – kiroki ġa pe ji a'e: Aerē ti pejo
i'gwovo toryvi pe cordeiro'jave'ga mo-
hambirekohai pe nehē.” A'ea ti ekwatija,
ei ga ji ve. A'ea ko a'itituhēva'ea Tu-
pana'ga ea, ei ga ji ve.

¹⁰ Kiro ji nhinoġi gapya pyri tamb-
ohete ti ji ga javo. A'ero ga ei ji ve:

—Terenhinoġi ji pyri ji mboheteavo.
Tupana'ga ti embohete. Ji ko

Tupana'gapyriva'ero reki jitekovo
ganhi'i'ga rupi nde ja neirū'ġa ja
no – kiroki ġa ojiko Jesus'ga rehe
gamombe'ua rehe. A'ereki Tupana'ga
nhi'i'ga mombe'uhara'ġa nemimombe'ua
nhaporemo ko Jesus'ga mombe'ua, ei ga
ji ve.

Cavalo'arimove'ga tiġuhūva'ea'arimove'ga

¹¹ Kiro ji hepiagi. Yvaga ojipe'a jipe.
Nanime ji hepiagi cavalo tiġuhūva'ea!
Kiroki ga oapy i'arimo – mokōi ko
garera. Ġambojikhara ko garera.
A'ereki ga ombojiko ġa ojihe. Ga
pyryvamo ġwaramo ġa gwerovia
ganhi'i'ga. Garera ko A'itituhēva'ea
mombe'uhara no. Gaha pyry hete
imondovo hahya okote'varuhuve'ġa pe
otavuka ġa pe pendeko te'varuhu pe
javo. ¹² Hendy'jandy'ja gareakwara tata
ja. Gwereco ga he'yjuhuva'ea akanitara
oakaġa rehe. Akanitara repiagame ji
ei: Aheruvihavuhuhete'ga tuhē ko ga!
Gwereco ga ikwatijara ojihe. Ikwatijara
e'i garera pe. Gaha jate okwaha akoja
ojera. ¹³ Omongi ga tapy'ynhapira
imondevipyra aherecoa pype. Garera
ko Tupana'ga nhi'i'ga.

¹⁴ Gareviri gasoldados'ġa nduri
yvaga hugwi. Oapy ġa cavalos
arimo tiġuhūva'ea arimo. Omongi
ġa tapy'ynhapipyryva linho
apopyra tapy'ynhapitiġahivuhuva'ea
ndiky'ai'i'iva'ea. ¹⁵ Gajurua rupi ihemi
haimbejovaiva'ea ogwovo.

—A'ea pyvō ti ji imombigi
ġapopoakara yvyakotyve'ġa
gwyripeve'ġa popoakara nehē,
ei ga. Ahe ja – kiroki ahe onupā
ojipe'ġa yvyra pyvō metalva'ea
pyvō toko ti ġa nhinhi'i'ga rupi javo
– ahe ja ti ji hendukatuukarahai
yvyakotyve'ġa pe nhinhi'i'ga nehē
jitekovo ġanduvihavuhuhetero nehē, ei
ga. Yva'ia mu'umu'uhara'ġa omu'umu'ū

yva'ia imu'umu'ūhavuhua pype. Ĝa ja ti ji vvyakotyve'ĝa mu'umu'umi jitekovo Tupana'ga nhi'ĝa rupi nehē Tupana'ga nhimonha'ngahetero ĝwaramo ĝa ndehe, ei ga. Tupana'ga ipopoaka hete ĝa hohe pa.

A'ea cavalo arimove'ga ei ikwahava omondo. ¹⁶Opira rehe tapy'ynhapipukuhuva'ea rehe cavalo arimove'ga gwereko ikwatijara o'uva rehe no. Ikwatijara e'i garera pe.

Garera ko Vvyakotyve'ĝa nduvihavuhu'ĝa nduvihavuhuhetea. Garera ko Vvyakotyve'ĝa pojykahara'ĝa pojykaharetea.

¹⁷Kiro ji Tupana'gapyrive'ga repiagi vvagipeve'ga. O'ā ga kwara arimo. Hahyahi ganhi'ĝa ga erame ipepova'ea pe nhaporemō – kiroki oveve yvatea gwyrimo. Jupe ga ei:

—Pejihe'ae'a ti pejigwovo yvya koty onhimono'ono'oĝa Tupana'ga remimboavujikweri pe i'gwovo ipopoakaheteve'ga remimboavujikweri pe. He'yjuhuvu'ea ga omboavujikwe, ei ga. ¹⁸Penhimono'ono'ō ti ti'u ti ĝanda'oa javo vvyakotyve'ĝa nduvihavuhu'ĝa nda'oa soldados'ĝa nduvihavuhu'ĝa nda'oa no ipopoakaheteve'ĝa nda'oa no cavalos ra'oa no cavalos arimove'ĝa nda'oa no. Penhimono'ō ti ti'u ti ĝanda'oa nhaporemō javo – kiroki ĝa oporavyky ojive jate ipiro'yve'ĝa, kiroki ipiro'ye'yve'ĝa ĝa ĝa mboporavykyuka ĝa mbopohirikare'yma ojihugwi. Pe'u ti okoteheve'ĝa nda'oa ĝanduvihavuhu'ĝa nda'oa no, ei Tupana'gapyrive'ga ipepova'ea pe.

¹⁹Kiro ji hepiagi yhyapypeva'ea vvyakotyve'ĝa nduvihavuhu'ĝa no ĝasoldados'ĝa no. Otavuka pota ĝa ga pe – kiroki ga oapy cavalo arimo tiĝuhūva'ea arimo. Ojatyka ĝa ua xatavuka ti ga pe gasoldados'ĝa pe no javo.

²⁰Kiro cavalo'arimove'ga yhyapypeva'ea pyhygi imomboo tata pype. Opyhy ga Tupana'ga nhi'ĝaatyviva'ea mombe'uhara'ga no ga momboo tata pype. Ojkwē Tupana'ga nhi'ĝaatyviva'ea mombe'uhara'ga oapo ahemonhimomby'ava'ea yhyapypeva'ea rovai pyteri pe. Ĝwemimonhimomby'ava'ea pyvō ga omoandyandyi ĝa a'ero – kiroki ĝa okwatijaruka yhyapypeva'ea apoa ojihe, kiroki ĝa ombohete yhyapypeva'ea ra'angava no. Kiro cavalo'arimove'ga ga pyhygi ga momboo tata pype ga rekojirame. Yhyapypeva'ea ga ipyhygi imomboo tata pype no hekojirame. Tata ko hehanhuhūva'ea ypihua'java'ea. Gwerekō enxofre ipype no. Hakuvahi enxofre okairame tata pype.

²¹Kiro cavalo'arimove'ga yhyapypeva'eareheve'ĝa jukai. Tupana'ga nhi'ĝaatyviva'ea mombe'uhara'gareheve'ĝa ga ĝa jukai no. Huvihavuhu'ĝa soldados'ĝa ndeheve ga ĝa jukapavi. Oapoa pyvō haimbejovaiva'ea pyvō – kiroki haimbejovaiva'ea ohē gajurua rupi – a'ea pyvō ga ĝa jukai.

Kiro ipepova'ea nhaporemō heve'ngaro i'gwovo ĝanda'oa.

Os mil anos

20 Kiro ji Tupana'gapyrive'ga repiagi ga jyvame yvaga hugwi. Gwerekō ga chave tape'a ji vvykwara ruvihavuhua rovapytymbava javo. Paivouhu oho vvykwara ruvihavuhua. Gwerekō ga itanhuramuhūa hehanhuhūheteve'ea opo pe. ²Kiro ga tejuhua'javuhuva'ea pyhygi. Tejuhua'javuhuva'ea ko mboja'jave'ga ymyahūve'ga. Mboja'jave'ga rera ko Diabo ite'varuhuva'ea ruvihavuhu'ga anhaĝa ruvihavuhu'ga. Mboja'jave'ga rera ko Satanás no. Tupana'gapyrive'ga opyhy tejuhua'javuhuva'ea ikwa

itanhuramuhūa pyvō tohoyme ti tejuhua'javuhuva'ea mil anos rupi javo.

³Kiro ga tejuhua'javuhuva'ea mombori vykwara ruvihavuhua pype. Vykwara ruvihavuhua ga hovapytymi chave pyvō a'ero ikwatija inoḡa hehe tohema'javyme ti tejuhua'javuhuva'ea javo.

—Tohoa'javyme ti akoja vyvakotyve'ḡa gwyrivepe'ḡa moandyandyja'jave'yma kiro, ei ga. Mil anos kwavirē ti ji tamohē tejuhua'javuhuva'ea jugwi nehē, ei ga. Ohemirē ti topytaahi'vi vyva koty nehē, ei Tupana'gapyrive'ga.

⁴Kiro ji ḡanduvihava'ḡa ndepiagi ḡa apygame oapykava rehe. Tupana'ga ḡa mboapygukari hehe toko ti ḡa ḡanduvi-havamo javo. Ikwahava omondoḡa ḡa ei:

—Timoirū ti Tupana'ga ga erame vyvakotyve'ḡa pe, ei ḡa oapygame. Xa'e ti okote'varuhuve'ḡa pe: “Peko te'varuhu pe.” Pyryve'ḡa pe ti xa'e: “Pepyry pe.” Nahā ti timoirū Tupana'ga, ei ḡa.

Kiro ji ahemanoagwera ra'uva repiagi jukapyra ra'uva. He'yjuhu ahemanoagwera ra'uva. Nahā ko ahe rekoi vyva koty omanoe'ymame: Ahe omombe'umbe'u Jesus'ga Tupana'ga nhi'ḡa no. Nombohetei ahe yhyapypeva'ea. Nombohetei ahe yhyapypeva'ea ra'angava no. Ndok-watijarukari ahe yhyapypeva'ea apoa gwetovapya rehe. Ndokwatijarukari ahe a'ea opoa rehe no. Nahā ahe rekokatui. Ahe Jesus'ga mombe'urame ahearō'e'yve'ḡa aheakaḡa mombori ahe jukavo a'ero. Aerē ahe kwerava'javi. Kiro ahe rekoi huvihavamo Cristo'ga pavēi mil anos rupi. ⁵A'ea ko jypya ahembogwerahava.

Ojipeva'ea ndokwera'javi ve. Mil anos kwavirē ahe nhaporemō ahe kwerava'javi. ⁶Tupana'ga remimo'ēharamo tuhē ḡa oko – kiroki ḡa okwera'ja jypya rupi

ahembogwerava'jahava rupi. Pyry hete hete ḡa pe no. Nomanoa'javi ti ḡa nehē. Nurā ḡa nomanoi ahemanoa'jahava rupi. Ikwava'ēhavamo ḡa ndekoi ikwava'eḡa Tupana'ga pe Cristo'ga pe no. Ojipe'ḡa nduvihavamo ḡa ndekoi Cristo'ga pavēi mil anos rupi.

Tupana'ga omombi Satanás'ga popoakara

⁷Mil anos kwavirē tejuhua'javuhuva'ea kwahara-hava Satanás'ga kwaharahava. A'ero Satanás'ga hemi vykwaruhua ruvihavuhua hugwi.

⁸Kiro ga hoi a'ero vyvakotyve'ḡa gwyrivepe'ḡa moandyandyita. Tyapyra koty ga hoi nhimbya koty no kwara pora koty no kwara kia koty no. Pea pe nhaporemō ga hoi ḡa moandyandyita Gogue pe Magogue pe no. Nahā ga ḡa mbojatykai totavuka ti ḡa javo. He'yjuhu hete ranuhū ḡa. He'yjuhu y'ytīḡa hay'iuhuva'ea ypihua ruvihava rembeyvyripeva'ea. Na jitehe he'yjuhu hete ranuhū ḡa ojatykaramē – kiroki ḡa ḡwendu katu Satanás'ga nhi'ḡa otavukapota.

⁹Ohygahi ḡa vyva rehe onhi-mongyavo. Onhatimatimana ḡa hoḡahoi upa Tupana'ga remimo'ēhara'ḡa nduhava pyri cidade pyri – kiroki cidade Tupana'ga remiarōhetea. Emo tata iyyvi Tupana'ga hugwi ua yvaga hugwi ovahema vyva koty vyvakotyve'ḡa gwyrivepe'ḡa moka'nhyma. ¹⁰Diabo'ga ko ḡamoandyandyihara'ga Satanás'ga. Kiro gamombora tata pype ypihua'java'ea pype. Gwerekō enxofre ipype no. Hakuvahi enxofre a'ero. Tata pype yhyapypeva'ea oko jipe Tupana'ga nhi'ḡaatyviva'ea mombe'uhara'ga pavēi. Hahy hete ti jupe ga pe no Diabo'ga pe no arimo ypytunimo no avuiraḡa nehē.

**Tupana'ga e'i ahe ve
peko te'varuhu pe javo**

¹¹Kiro ji hepiagi ojipea huvihavuhete'ga apykava. Huvihavuhu hete ga'apykava tiġuhūva'ea. Hehe ji ga repiagi ga'apykavareheve'ga, ga apygame oina okovo huvihavuhetero. Ga hugwi yvya ka'nhymi yvaga pavēi. Ndatekwava'javi a'ero yvya rehe yvaga rehe no.

¹²⁻¹³Kiro ji omanove'ġa ndepiagi ġa amame Tupana'ga rovai pyteri pe. Ġa ko okoteheve'ġa aheruvihava'ġa no. Ypiahua ruvihava hugwi ġa ēi ua. Omanoa hugwi ġa ēi ua. Omanove'ġa gwyrā hugwi ġa ēi ua. Nahanahā omanove'ġa nduri o'ama Tupana'ga rovai pyteri pe.

Kiro Tupana'ga ipe'ai livros. Ojipea livro ga ipe'ai no. A'ea pype ga okwatijaripe ġandera tuhu ti ġa ji pyri upa okovo avuirama nehē javo – kiroki ġa ojiko ga rehe.

Kiro livros ga imonhi'iġi – kiroki akoja ga ope'a ppy. A'ea pype ga okwatijaripe omanove'ġa ndeaporoġita nanani. Kiro ga imonhi'iġi ikwahava'java ġandekote'varuhua. Nurā ga ei ġa pe ġa amame gwovai pyteri pe:

—Nahanahā pe ndekote'varuhui, ei ga.

Inainani ga ei omanove'ġa pe.

¹⁴Kiro ga imombori ahemanoa tata pype ypihua'java'ea pype. Omanove'ġa gwyrā ko ga imombori no tata pype ypihua'java'ea pype. Ypihua'java'ea ko tata. Ahemondoa ipype ko ahemanoa'java.

¹⁵Kiro ga imonhi'iġi ojipea livro – kiroki akoja pype ga okwatijaripe ġandera tuhu ti ġa ji pyri javo. Omonhi'iġi ga a'ea. Omanove'ġa ndera rekoe'ymame ipype ga ġa mombori tata pype ypihua'java'ea pype.

Cidadepyahua Jerusalémpyahua

21 Kiro ji hepiagi yvagapyahua vvyapyahua no. A'ereki yvagaymyana opa vvyaymyana pavēi. Ahana'ja ypihua ruvihava yvya koty.

²Kiro ji hepiagi cidadepyryva Jerusalémpyahua rurame Tupana'ga hugwi ohema yvaga hugwi ua. Omboavujikwe jipe ga cidadepyryva imbokatuavo. A'ero cidade oko kunhangwerahēa ja ġa hēa mboavujikwerame tahembireko hēa ga pavēi kiro javo.

³Kiro ji yvagipeve'ga renduvi. Hahyahi ganhi'iġa ga erame yvaga hugwi:

—Kiro Tupana'ga rongā oko vvyakotyve'ġa pyteri pe, ei ga. Kiro ti Tupana'ga ruvi ġa pyri nehē. Kiro ti vvyakotyve'ġa oko gagwyriveva'ero gareheva'ero nehē. Ga tuhē ti oko ġa pyri nehē okovo ġanduvihavuhetero nehē, ei ga. ⁴Tupana'ga ti ihypavi ġandeahya ġandeakwara hugwi nehē tapejehe'oa'javi ti javo, ei ga. Nomanoa'javi ti ġa nehē. Ndokoveveuhua'javi ti ġa nehē. Ndojehe'oa'javi ti ġa nehē, ei ga. Ndahahya'javi ti ġa pe nehē. A'ereki jypyva'ea apoa opa yvagaymyana apoa vvyaymyana apoa, ei ga yvaga hugwi.

⁵Kiroki ga oapy oapykavuhua rehe yvagi pe okovo aheruvihavuhetero – gaha e'i:

—Kiro ji japoī ipyahuva'ea nhaporemo, ei ga.

Ji ve ga ei:

—Ekwatija ti. A'ereki ji'ea ko a'itituhēva'ea. Pyry ahe heroviari a'ero, ei ga ji ve.

A'ero ga ei:

⁶—Momina jiporavykya ko, ei ga ji ve. A'apo pa ji ko. Ji ppy ko ako jipe jahykavamo Alfa. Mbapavamo ji ako jahykavamo Ômega, ei ga. Amongo ti

ji ġa jjiipyri avuirama nehē – kiroki ġa oko pota ji pyri ojikoga ji rehe. Gamongoaġwama pe ji ei: Auka ji ġa pe yhyppyryva ahemongohava. Tomondoyme ti ġa ikwepykava ji ve nehē, ei ga.

⁷—Kiroki ġa ġwendu katu Tupana'ga nhi'iġa onhimomiranama jipi – ġa pe ti ga imobryrypavukari nehē. Ako ti ji ġanduvihavuhuhetero nehē. Oko ti ġa jira'yramo nehē, ei ga.

⁸—Ojipe'ġa ti oho tata pype nehē – kiroki ġa okyhyji ite'varuhuve'ġa hugwi okoe'yma nhinhi'iġa rupi tombuhuryme ti ġa hahya nhande ve javo.

Ojipe'ġa ti oho tata pype nehē no ojikoge'yve'ġa ji rehe, okote'varuhuve'ġa, iporojukahara'ġa, ndoakwahavive'ġa – kiroki ġa gwereko ġwembireko'ġarūive'ġa.

Ojipe'ġa ti oho tata pype nehē no ipajive'ġa, aherembiapopyra mboheteve'ġa, i'mbeve'ġa nhaporemo.

Ġa nhaporemo ti oho tata pype ypi-ahua'java'ea pype upa nehē, ei ga. Gw-ereko enxofre ipype nehē no. Hakuvahi ti enxofre okairame tata pype nehē. Ahe-mondoa ipype ko ahemanoa'java, ei ga.

⁹Kiro Tupana'gapyrive'ga ruri ji pyri sete've'ġa nde'yja'ga – kiroki sete've'ġa gwereko nhaetingy'a'java'ea tynahēva'ea seteva'ea heka'voga karugwara mbapavava'ea jugwi. Ġande'yja'ga ruri ji pyri onhi'iġa ji ve.

—Herejo ji rupi. Kiro ti ji hēa repiukari nde ve cordeiro'jave'ga rembirekohēa. Hēa ti hembireko ga pavēi nehē, ei ga.

¹⁰Kiro ga ji rohoi Tupana'ga ra'uva ji pojykakaturame. Yvytyruhua rehe hehanhuhūva'ea rehe ga ji rohoi. Paivouhu ihoi yvate vytyruhua. Ji amame vytyruhua rehe ga hepiukari ji ve cidade ruvihava Jerusalēmpyryva.

A'ero ji hepiagi cidade ihemame yvaga hugwi ijyva ua Tupana'ga hugwi. ¹¹Hendy'jandy'ja cidade herekovo ġwaramo Tupana'ga rendy'java gakatua. Hendy'jandy'ja cidade itakatuhetea ja jaspe'java'ea cristal'java'ea ipyhava'ea. He'yjuhu hete itambere'ia itakatuhetea rehe. Nanongara ja cidade hendy'ja.

¹²Hehanhuhū cidade rokairungava. Yvovouhu no hokairungava. A'ereki paivouhu hokairungava pukuhua oho yvate. Cidade gwereko portas. Doze ko cidade herekoi portas. Portas pyri ġa naġanani opyta dozeve'ġa Tupana'gapyrive'ġa. Portas nanani gwereko aherakykwepohara'ġa ndera ojihe. Israelva'ea ra'yrava'ea rakykwepohara'ġa ndera ko ahera'yrava'ea rera. Doze ko ġandera a'ero. ¹³Kwara pora koty cidade gwereko trēs portas. Nhimbya koty cidade gwereko trēs portas. Tyapyra koty cidade gwereko trēs portas. Kwara kia koty cidade gwereko trēs portas.

¹⁴Cidade rokairungava oko dozeva'ea rehe hokairungava pyhykava rehe itauhua apopyra rehe. Hokairungava pyhykava rehe nhaporemo oko ikwatijara. Ikwatijara e'i dozeve'ġa ndera pe cordeiro'jave'ga moirūhara'ġa ndera pe. Ġandera nanani oko hokairungava pyhykava rehe.

¹⁵Kiroki ga onhi'i ji ve – gaha gw-ereko ta'akwarete'ia ouro apopyra a'ea pyvō ti ji taha'ā ikwahava ipukuhua javo cidade pukuhua portas pukuhua no cidade rokairungava pukuhua no.

¹⁶Ojo'jajo'jaime cidade rova pukuhua kwara pora koty nhimbya koty pavēi tyapyra koty pavēi kwara kia koty pavēi. Cidade rova pukuhua ga ha'āha'aġi ta'akwarete'ia pyvō nha'angava pyvō. Paivouhu ihoi ojipejiva'ea pukuhua cidade rova pukuhua ogwovo dois mil e duzentos quilômetros. Cidade yvovouhua

pukuhua oko cidade rova pukuhua ja. A'ereki paivouhu oho cidade yvateuhu no ogwovo yvovouhuro dois mil e duzentos quilômetros no.

¹⁷ Cidade rokairungava nhanamuhua ga ha'aha'a'agi. Nhanamuhua pukuhua ko sessenta e quatro metros.

Nahā Tupana'gapyrive'ga ha'aha'a'agi. Ojo'ja nha'angava Tupana'gapyrive'ga apoa yvyakotyve'ga apoa pavēi.

¹⁸ Cidade rokairungava ko itakatua apopyra jaspe apopyra. Cidade ko ouropyryva nhaporemo japopyra – kiroki ouro nomombaraviva'ea. Nurā ouro oko vidro ja – kiroki vidro nomombaraviva'ea. Nurā ji hepiagi ouro vytyera pype. ^{19–20} Cidade rokairungava oko hokairungava pyhykava rehe ita apopyra rehe dozeva'ea rehe. Hokairungava pyhykava mbojigwahava ko itakatuheteparavuhua. He'yjuhu hete itambere'ia itakatuhetea rehe. Hokairungava pyhykava nanani oko itakatuhetea. A'ea ko nahā:

Ojipea ko jaspe.

Ojipea ko safira.

Ojipea ko ágata.

Ojipea ko esmeralda.

Ojipea ko sardônio.

Ojipea ko sárdio.

Ojipea ko crisólito.

Ojipea ko berilo.

Ojipea ko topázio.

Ojipea ko crisópraso.

Ojipea ko jacinto.

Ojipea ko ametista.

A'ea nhaporemo ko itakatuhetea rera – kiroki itakatuhetea oko hokairungava pyhykava.

²¹ Doze ko cidade herekoi portas. Portas oko pérolas. Doze portas ko doze pérolas a'ero. Pehea cidadepeva'ea ko ouropyryva nhaporemo japopyra – kiroki ouro nomombaraviva'ea. Nurā ouro oko vidro ja – kiroki vidro nomom-

baraviva'ea. Nurā ji hepiagi ouro vytyera pype.

²² Ji ndahepiagi ġajatykahavuhua Tupana'ga mboheteava cidade pe. Ndogwerekoi reki. A'ereki Tupana'ga ipopoakaheteve'ga yvyakotyve'ga nduvihavuhete'ga ġahoheve'ga – gaha tuhē opyta upa ġa pyri cidade pe cordeiro'jave'ga pavēi. Nurā ndatekwava'javi cidadepeve'ga hoa rehe ojatykahavuhua pype. A'ereki ġa ga mbohete gwekohai pe nhaporemo cidade pe.

²³ Ndatekwava'javi kwara rendya rehe cidade pe. Ndatekwava'javi jahya rendya rehe cidade pe no. A'ereki Tupana'ga hendy'jandy'ja imbokojahupava. Cordeiro'jave'ga ko cidade ryapehavamo. ²⁴ Yvyakotyve'ga gwyrive'ga ti hepiakaturi okovo kojahuro ġwaramo. Yvyakotyve'ga nduvihavuhua'ga nduri cidade pe nehē Tupana'ga mboheteavo heruerua oapoakatukatua cidade pype nehē.

²⁵ Tupana'ga ti nohovapytymukari tuhē cidade portas nehē. A'ereki nane'ymi arimo pevo. Naypytuni ti cidade pe nehē.

²⁶ Yvyakotyve'ga nduvihava'ga nduri nehē Tupana'ga mboheteavo nehē heruerua oapoakatukatua cidade pype.

²⁷ Nduri tuhē ti cidade pype ndapyryvive'ga okote'varuhuve'ga pavēi i'mbeve'ga pavēi. Ojipe'ga Tupana'ga gwereko ġandera livro pype. Ġahā ti uhu cidade pype nehē. Livro ko cordeiro'jave'ga apoa. A'ea pype Tupana'ga okwatijaripe ġandera tuhu ti ġa ji pyri upa okovo avuirama nehē javo – kiroki ġa ojiko ga rehe.

Paranauhā ko ahemongohava

22 Kiro Tupana'gapyrive'ga yvagipeve'ga hepiukari ji ve paranauhūapyryva ahemongohava. Ikatu hete vidro ja. Typy katu hete ko

paranauhūa. Ahepia hete ji ypya a'ero. Ohē paranauhūa Tupana'ga apykavuhua hugwi. Perope cordeiro'jave'ga oapy Tupana'ga pyri oina. Ĝa oko aheruvihavuhuhetero oapyga.

²Pehea pyteri pe i'ami cidade pe yva ahemongohava. Yva o'ā paranauhūa rembeyvrimo no kokoty rovai kikoty rovai no. Dozeva'ea ojoparavuhua'ea ko yva'ia yva rehe. A'ereki mēs nanani ko ipotyramo ojipea yva'ia. Yva rohova ko yvyakotyve'ĝa gwyrive'ĝa pohāĝa ohoheteavo jupe. ³Pevova'ea pe nhaporemo pevove'ĝa pe nhaporemo po ti Tupana'ga nde'i nehē: "Ite'varuhu po ti nde ve nehē." A'ea rūi po ti ga ei nehē.

Cidade pe ti Tupana'ga reko i oapyga oapykavuhua rehe okovo ĝanduvihavuhuhetero cordeiro'jave'ga pavēi nehē. Ganhi'iĝa rupi ti Tupana'gareheve'ĝa ndekoi ga mboheteavo nehē. ⁴Tupana'ga rova ti ĝa hepiagi nehē. Gwetovapya rehe ti ĝa gwereko garera nehē. ⁵Naypytuni ti cidade pe nehē. Ndatekwava'javi ti lamparina rehe nehē. Ndatekwava'javi ti kwara rehe nehē no. A'ereki Tupana'ga ĝanduvihavuhuhete'ga ombokojahu ĝa pe. Yvyakotyve'ĝa nduvihavamo ti ĝa ndekoi avuirama nehē.

⁶Kiro Tupana'gapyrive'ga ei ji ve:

—A'ea nhaporemo ko a'itituhēva'ea. Pyry hete ahe heroviari a'ea a'ero. Tupana'ga oko onhi'iĝa mombe'uhara'ĝa pojykaharetero pyryve'ĝa pojykaharetero. Gaha e'i ojipyryve'ga pe ga mondovo: "Eho ti imombe'gwovo aere'iva'ea jireheve'ĝa pe ikwahavuka ĝa pe nahā ti nehē javo," ei Tupana'ga, ei Tupana'gapyrive'ga ji ve.

Nambegwei ti Jesus'ga rura'javi nehē

⁷—Pehendu ti! Nambegwei ti ji rura'javi nehē, ei Jesus'ga. Pyry hete ĝa pe – kiroki ĝa ĝwendu katu

nhirembikwatijarukara Joāo'ga pe aere'iva'ea mombe'uhava, ei Jesus'ga.

⁸—Jihi Joāoramo ahepia tuhē Tupana'gapyrive'ga rembiepiukara. Ji ahendu garemimombe'ua no. Henduvame hepiaga ji nhinoĝi Tupana'gapyrive'ga pya pyri tambohete ti ji ga javo – kiroki ga gwepiuka ji ve aere'iva'ea.

⁹A'ero ga ei ji ve:

—Terenhinoĝi ji pyri ji mboheteavo. Tupana'ga ti embohete! ei ga. Ji ko Tupana'gapyrive'ga reki jitekovo ganhi'iĝa rupi nde ja. Ji ko neiri'ĝa ja no Tupana'ga nhi'iĝa mombe'uhara'ĝa ja. Ji ko ĝa ja no – kiroki ĝa ojiko Jesus'ga rehe okovo garembikwatijarukara rupi – kiroki garembikwatijarukara omombe'u aere'iva'ea. Nurā ji rūi ti embohete. Tupana'ga ti embohete! ei Tupana'gapyrive'ga ji ve.

¹⁰—Teremimi garembikwatijarukara nde ve! ei ga. Tokwaha pa ti ĝa aere'iva'ea nehē. Nambegwei ti nahā nehē, ei ga. ¹¹Kiroki ĝa oko te'varuhu aĝwamo – ĝa ti toko te'varuhu avuirama nehē. Kiroki ĝa tiruahū aĝwamo – ĝa ti toko tiruahū avuirama nehē. Kiroki ĝa oko katu aĝwamo – ĝa ti toko katu avuirama nehē. Kiroki ĝa pyry aĝwamo – ĝa ti toko pyry avuirama nehē, ei Tupana'gapyrive'ga.

¹²—Pehendu ti! Nambegwei ti ji rura'javi nehē, ei Jesus'ga. Yvyakotyve'ĝa ndeaporoĝita ĝandetakwera ja ji ikwahavipei. Nurā ti ji imondoi ĝa pe ĝandeaporoĝita kwepykava ĝandetakwera ja nehē, ei Jesus'ga.

¹³—Ji ypy ko ako jipe jahykavamo Alfa. Mbapavamo ji ako jipe. Mba-pavava'ero ji ako, ei Jesus'ga.

¹⁴—Pyry hete ĝa pe – kiroki ĝa Tupana'ga nhi'ipo'ru okote'varuhua momboruka. Nahā ti Tupana'ga ei ĝa pe a'ero nehē: "Pe'u ti yva hugwi ahemongohava

hugwi. Pejo ti cidade pype no pekiavo portas rupi,” e'i ti Tupana'ga nehē, ei Jesus'ga.

¹⁵—Ojipe'ga ki a'e te nduri ipype. Tokiyme ti ga ipype okote'varuheteve'ga, ipajive'ga, ndoakwahavive'ga – kiroki ga gwereko gwembireko'garüive'ga, iporujukahara'ga, ganembiapopyra mboheteve'ga, imbeve'ga, ojipe'ga no – kiroki ga imbe pota jipi. Nanongara'ga nhaporemo ti ndoki tuhē cidade pype nehē, ei Jesus'ga.

¹⁶—Jihi ko Jesus, ei ga. Jihi amondo jijipyrive'ga pe pyri tomombe'u ti ga nhinhi'iga ga pe javo. A'ero ti pemombe'u garemimombe'ua ojipe'ga pe – kiroki ga ojatyka Tupana'ga mboheteavo hendukatuavo ganhi'iga. Daviva'ea ko nhiremboypya. Ji ko Daviva'ea rakyk-wepoharamo no. Ji ko jaytata'iuhua ja – kiroki hendy'jandy'ja ko'ema koty, ei Jesus'ga.

¹⁷Kiro Tupana'ga ra'uva i'ei cordeiro'jave'ga rembirekoruamahēa pavēi:

—Herejo! e'i gara'uva hēa pavēi.

Ĝahā – kiroki ga gwendu Jesus'ga rembikwatijarukara – ga ti te'i nehē no: “Herejo!”

Ĝahā – kiroki ga ojiko pota Tupana'ga rehe imomborukapota okote'varuhua – ga ti tuhu upa avuirama Tupana'ga pyri nehē i'gwovo yhya ahemongohava nehē. Ĝay'ua pe ji ei ĝajikoga Tupana'ga rehe.

Ĝahā – kiroki ga uhu pota upa avuirama Tupana'ga pyri – ga ti tuhu ojikoga ga rehe nehē i'gwovo yhya ahemongohava ikwepyge'yma nehē.

¹⁸Joāoramo ji ei ga momoranduva – kiroki ga gwendu Jesus'ga rembikwatijarukara aere'iva'ea mombe'uhava. Ga pe ji ei ga imombe'urame ojipe'ga pe Jesus'ga rembikwatijarukara. Po ga hajiheva'ea mombe'ui a'ea ko Jesus'ga rembikwatijarukara javo no, a'ero ti Tupana'ga imondoi hahya ga pe nehē – kiroki hahya Jesus'ga omombe'uuka gwembikwatijarukara pype. ¹⁹Po ga nomombe'upavi Jesus'ga rembikwatijarukara ga imombe'urame ojipe'ga pe garemikwatijarukara, a'ero ti Tupana'ga ndo'uukari ga pe yva hugwi ahemongohava hugwi nehē. Ga nombuhurukari ga cidadepyryva pype nehē no. Nahā ti ga nomombyryvi ga pe imbuhure'yma ga pe pyryva'ea. Pyryva'ea Jesus'ga omombe'u ikwatijarukarame ji ve. A'ea ti Tupana'ga nombuhuri ga pe nehē.

²⁰Kiroki ga e'i a'ea pe nhaporemo: “A'iti a tuhē!” – gaha e'i no:

—Nambegwei ti ji rura'javi nehē. Na tuhē ti, ei ga.

Kwa. Na tuhē a'ero! a'e ji. Amém! Herejo, Jesus, nhandepojykaharetero, a'e ji.

²¹Tomombyry ti ga pe me nhaporemo Jesus Cristo'ga nhandepojykaharete'ga, a'e ji.